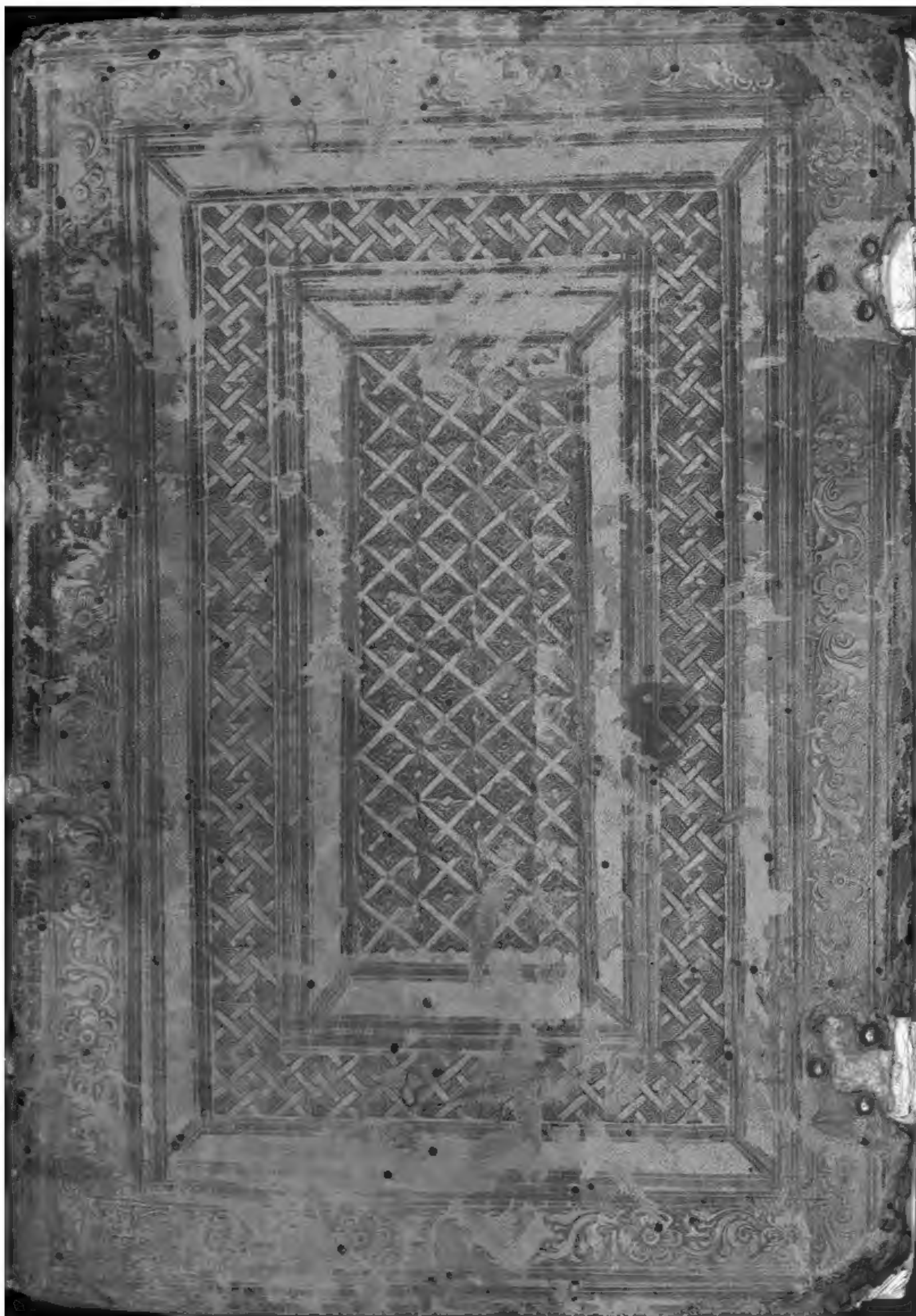

In noīe dn̄i amen. Incipit sūma de casib⁹
per fratrem Asteranum de ordine fratru͂
minoꝝ cōpilata ad honorē dei īmortalis
⁊ diligentem exhortationē dn̄i Iohānis
gaietani diaconi cardinalis scī Theodo-
ri. Premittit̄ in p̄mis lr̄e fr̄is Asterani.
in qbus p̄cibus dn̄i cardinalis obtēperari
pollicet̄. subnectūt̄ lr̄e dn̄i cardinalis in q
bus fratri Asterano de tam digno labore
sūpto regratiatur.

Euerēdo
in xp̄o p̄ri ⁊ dn̄o do
mino Iohāni gaie-
tano de vrbe diuina
ꝓuidentia dignissi-
mo sacrosācte roma
ne ecclesie sancti Theodori diacono car-
dinali. frater Asteranus de ast de ordine
fratꝝ minoꝝ ei⁹ humilis seru⁹ reuerentiā
suiqꝫ recōmendationē in dn̄o debitā ⁊ de-
uotam. Cū iam elapso multo tp̄e benigni
tati vr̄e placuerit me ad pficiendum colle
ctionē quā inchoauerā de casib⁹: vr̄is lr̄is
exhortari. Ecce venerāde pater ⁊ dn̄e ve
strā dignatā exhortationē reuerent̄ susci
piens: ⁊ auctoritatis vr̄e sublimis fauorē
adesse mihi ꝓspiciēs: collectionē eandē cū
auxilio dei ꝓut ei ministrare mihi placuit
⁊ tenuitas mea sciuit ⁊ potuit consūmaui.
Digne igit̄ vobis eam attribuo ⁊ ascribo
simulqꝫ ipsam ꝓuidētie vr̄e cōmitto exa-
minandā corrigendā ⁊ supplendā. ⁊ si ve
stra discretio iudicauerit in noticiā alioꝝ
publicā deducendā. ꝓmpt⁹ sp̄ ⁊ paratus
ero in oībus ad vr̄a beneplacita ⁊ manda-
ta. Ualeat sp̄ p̄claritas magnificentie vr̄e
ad dei honorē ⁊ ecclesie sue scē edificatio-
nem. data Ian. Anno dn̄i Millesimo. ccc
xvij. ¶ Incipiūt littere p̄dicti dn̄i cardina
lis ad ipsū fratrem.

Enerabili ⁊ religioso viro amico
charissimo fratri Asterano de ci-
uitate astēsi ordinis fratꝝ minoꝝ
Iohannes miseratiōe diuina scī Theodo
ri diaconus cardinalis salutē ⁊ sincere di
lectionis affectū. Libru͂ vestꝝ opus qp̄pe
laudabile: quē nobis vestra sinceritas de-
stinauit: leto vultu gratoqꝫ corde recepi-
mus. cuius cōpositio adeo suū cōmendat
actorē q̄ aliene laudis cōmendatiōe nō
eget. Ostendit̄ nāqꝫ sciētie in eius lectiōe
ꝓfūditas. ingenij in sui examinatiōe sub-
tilitas. ac verboꝝ in sui ꝯsideratione ma-
turitas demōstrat̄. Et quidē nō sine mul-
ta ipsius laude opus extollit̄ cōditoris q
velut bon⁹ hō de bono thesauro suo pro-
fert bona ad laudē dei ac vtilitatis publi-
ce incrementu͂. Dignus ē in dn̄o laudio⁹
vr̄e laudam⁹ bonitatis multiplicis clarita
tem. q̄ sic lucē nitit̄ oībus q̄ singulis se ex
hibet ꝓfuturā. Qua ꝓpter dilectiōi vestre
gratiaꝝ plenas referim⁹ actiōes: toto cor
dis affectu: quod p vobis grata possum⁹
offerentes. valete in dn̄o.

Incipit proemiu͂ prīus sūme de casibus.

Onoꝝ laboꝝ gloriosus est fru
ctus Sap. 3º Nullus aūt labor
est illo labore melior q aīaꝝ sa
luti ꝓficit. Uñ ⁊ tali labore fili⁹
dei in p̄sona ꝓpria laborauit. s̄m illud Ysa.
p̄ ca. Laboraui sustinens. quicqd. n. ī assū
pta humilitate gessit dixit ⁊ sustinuit. pro
salute humani generis fecit. s̄m illud Luc.
19º Uenit fili⁹ hoīs q̄rere ⁊ saluū facē qd
perierat. Hui⁹ ē laboris potissime gloriosus
est fructus q̄a p̄cipue dīne fruitiōis ē me-
ritori⁹. Consistit aūt h⁹modi labor ī facto
sce vite ⁊ verbo sane doctrine. scdm illud
Math. 5º Qui autē fecerit ⁊ docuerit hic
magnus vocabitur in regno celoꝝ. Ego
aūt frater Asteran⁹ de ordine minoꝝ mi-
nim⁹ fateor ad talē laborē me tam ratiōe
vite q̄ rōne scie min⁹ idoneū eē. s̄ tn̄ cupi-
ens consulere penurie mee. ut sic saltem in
modico p̄dicti fructus gloriosi possem pti
ceps fieri. exēplo Ruth paupcule moabi
tis ingrediens alioꝝ agros: doctoꝝ. s. ma
gnoꝝ scripta studendo diligent̄: opportu-
no tp̄e p plures annos ex ipsis quasi spi-
cas aliq̄ magis vtilia de oī materia q̄rū
sacre scripture ꝓut deus mihi dedit ⁊ exi-
guitas mea valuit collecta in vni⁹ summe
p octo libros distincte breuiando seriē or-
dinaui. Postmodū vo exhortatiōe vene
rabilis patris ⁊ dn̄i sup̄ memorati ⁊ etiā
pluriū bonoꝝ fratꝝ ad modū incitatus ex
supradicta collectione illa tn̄ q̄ ptinebant
ad ꝯsiliū in foro conscie tribuēdū extraxi
⁊ siq̄ alia puta de virtutib⁹ ul' alijs inserui
illa gratia ꝯtinuande materie uel maioris
euidentie breuiter annotaui: atqꝫ in hunc
modū sūmam de casibus deo auxiliāte cō
pilaui. Pius igitur lector siq̄ vtilia. siq̄
laudabilia. siq̄ sibi grata in ipa repiat. deo
largitori bonoꝝ oīu͂ ⁊ venerabilib⁹ ante
cessoribus nostris doctorib⁹ ex quib⁹ ac-
cepi. ⁊ p̄cipue dn̄o p̄noīato correctori ei⁹
attribuat. ⁊ grās vberiores fidelit̄ agat.

p me vero qui et si nihil aut parum de meo ibi i posui. laborem tamen incredibilem aliorum dicta colligendo et ordinando pertuli: apud deum intercedat: ut meo studeri vicissitudinem in celesti patria misericorditer reddat.

¶ Sciendum autem quod doctores venerabiles ex quorum scriptis collectionem predictam sumpsi in sacra scriptura de ordine meo fuerunt multi: precipue tamen isti. s.

¶ Frater Alexander de anglia: qui quando fuit ordinem ingressus erat magister legens actu sacram scripturam parisius super omnes temporis sui famosus.

¶ Frater Bonauentura etiam famosissimus tempore suo qui fuit multo tempore minister generalis et postea cardinalis.

¶ Frater Guillelmus anglicus de mara.

¶ Frater Gualterus qui fuit episcopus pictauensis.

¶ Frater Richardus de media villa.

¶ Frater Johannes scotus famosissimus et subtilissimus.

¶ Frater Alexander de alexandria qui fuit etiam minister generalis quem ut discernatur a primo Alexandro cognomino lombardum et illum primum cognomino anglicum. De alio autem ordine fuerunt duo scilicet de ordine predicatorum.

¶ Frater Thomas de aquino etiam famosissimus.

Et frater Petrus de tarentasio qui fuit etiam papa

¶ Aliqua etiam accepi de quotlibetis magistri Henrici de gandauo.

¶ Doctores vero iuriscanonici ex quibus plurima sumpsi fuerunt isti. scilicet.

¶ Bernardus compilator apparatus ordinarii decretalium.

¶ Innocentius papa quartus qui fecit apparatum decretalium.

¶ Hostiensis. Goffredus quorum vterque fecit summam et apparatum.

¶ Guilhelmus durandi qui fecit speculum iudiciale et repertorium.

¶ Garsias qui fecit apparatum sup. 6. decre. Gregi. x.

¶ Johannes andree qui fecit apparatum sup 6. decre.

¶ Bartholomeus brixiensis qui fecit apparatum super decre.

¶ Raymundus. Et rodonensis qui fecit apparatum sup summam raymundi.

¶ Attendendum autem quod quando hic allegatur Hostiensis. vel Goffredus simpliciter non nominando summam vel apparatum eius: debet intelligi quod illud ad quod allegatur in eius summa ponitur. ¶ Item quando allegatur Hosti. vel Goff. vel Ray. et non signetur summe locus in quo ponitur illud ad quod allegatur intelligi debet quod ponit illud in eodem titulo summe sue: in quo titulo ponitur in hac summa

¶ Sciendum etiam quod in allegando glosas Bern. sepe apposui aliquam litteram alphabeti ut significetur per eam quod illa glosa obtinet illum numerum inter glosas eiusdem capituli. quotum numerum obtinet illa littera inter litteras alphabeti. ¶ Nonnulla etiam accepi de summa Azonis. et de summa Rolandina notarie et apparatu eius. et de instituta et apparatu eius. et de tabula iuris fratris Johannis saxonie de ordine minorum. ¶ Notandum insuper ad maiorem euidentiam quod hec collectio siue summa de casibus distincta est in octo libros partiales non multum se inuicem in magnitudine excedentes: ut illud quod lector quesierit inuenire facilius possit.

¶ In quorum primo agitur de diuinis preceptis.

In 2. de virtutibus et vitiis.

¶ In 3. de contractibus et voluntatibus vltimis.

¶ In 4. de sacramentis in communi. et in speciali de baptismo confirmatione et eucharistia.

¶ In 5. de penitentia et vnctione extrema.

In 6. de ordinis sacramento.

¶ In 7. de censura ecclesiastica nomine cuius intelligitur sententia excommunicationis interdicti et suspensionis et de depositione.

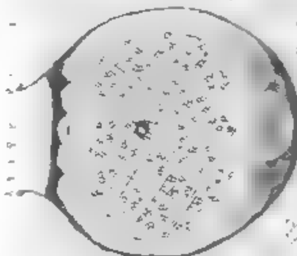
In octauo de matrimonio.

¶ Et subiungitur ad euidentiam totius operis de significationibus verborum iuris: vbi etiam traditur modus allegandi iura canonica. et ciuilia in vocabulo iuris corpus. Deinde subditur ordinatio titulorum decretalium. et librorum legalium secundum ordinem alphabeti. signatur etiam ibidem simul qui sunt ti. decre. de quorum materiis agitur in hac summa. Quilibet autem librorum horum diuiditur in plures ti. et quilibet ti. ut in pluribus diuiditur in plures articulos. articulus vero aliquando continet plures questiones et plura notabilia. Illa enim que traduntur ibi ponuntur aliquando per modum questionis. aliquando per modum notabilis. Et quidem quando questio ibi proponitur aliquando quasi semper statim immediate responsio sequitur. et deinde quandoque aliqua contra responsionem apparens dubitatio breuiter remouetur. Pro confirmatione vero responsionis semper auctoritas aliqua vel ratio vel ius aliquod adducitur. sed multiplicatio auctoritatum vel iurium vel rationum gratia breuitatis deuitatur. nisi forsan interdum materie difficultas vel ambiguitas hoc requirat. sicut hec omnia infra clarius patere possunt sagaci lectori.

¶ Ad hoc moneo ut in pncipio ti. sp prima littera fiat magna de minio 7 azuro. 7 i pncipio cuiuslibet articuli nisi forte pmi. fiat paragraphus i signu sine duplex seu cu aliquibus floribus ut uniu articuli facilius discernatur. questiones vo pncipales 7 notabilia pncipalia a capite linee inchoentur. 7 in eaz itio fiat paragraph⁹ simplex. ita q sit vltra lineam ptensus i medio per longitudinem colune. Et si oporteat aliu fieri paragraphu in pncipio linee. infra pdictam lineam fiat. 7 fiat paragraphus sp vbi est signatus in exemplari.

¶ Isti sut tituli primi libri hui⁹ sume q e de diuinis pceptis. s.

¶ Incipit liber primus de lege diuina. Titulus primus.

Icturi ergo i hoc pmo libro de decem preceptis moralibus: de diuina lege i qua ipsa continent breuiter aliqua pmittemus. Et p de eius necessitate. 2° de eius distinctione. 3° de veteris legis obligatione. ¶ Circa primum sciendum q ad directionem humane vite necessariu fuit habere legez diuina pter tria. ¶ P pter excellentia finis hominis. Nam per legem dirigitur homo ad actus pprios in ordine ad finem vltimu. 7 si ho ordinaretur tm ad finem qui non excederet pportionem naturalis facultatis hois non oporteret q haberet aliquod directiuu ex parte rationis supra legem naturalem 7 legem humanam que ab ea deriuatur. sed quia homo ordinatur ad fine beatitudinis eterne que excedit pportionem naturalis facultatis humane. io necesse fuit ut dirigeretur etiam ad suu finez lege

diuinitus data. 2° ꝓpter incertitudinem humani iudicij. ꝓcipue de rebus contingentibus particularibꝰ. ꝓpter quã contigit de actibus humanis esse diuersa iudicia diuersoꝝ. ex quibus etiã diuerse ⁊ cõtrarie leges ꝓcedũt. ⁊ ideo ut homo sine oi dubitatione possit scire quid sit agendũ ⁊ quid vitandũ. necesse fuit ut in actibus ꝓprijs dirigeret per legem diuinã que errare non potest. ¶ 3° ꝓpter insufficientiã humane legis. quia homo potest de his legem facere de quibus potest iudicare. iudiciũ aũt hominis non põt esse de motibus interiorib' qui latent. sed tñ de exterioribus q patent ⁊ tñ ad perfectionẽ virtutis requiritur ꝙ in vtrisqꝫ actibus homo sit iustus. ⁊ iõ lex humana non potuit sufficienter coercere ⁊ ordinare interiores actus. sed necẽ fuit ꝙ superueniret lex diuina.

Circa 2m. s. distinctionẽ legis diuine sciendũ ꝙ duplex est lex diuina. s. vetus ⁊ noua. he aũt non distinguũtur ab inuicem sicut oino specie diuersa. sicut distinguitur equus ⁊ bos. sed sicut perfectuꝫ ⁊ imperfectũ in eadem specie. ut puer ⁊ vir. ⁊ hoc modo distinguitur lex vetus a lege noua. Unde apls Gal. 3° cõparat statum veteris legis statui puerili existẽti sub pedagogo. statũ aũt noue legis statui pfecti viri qui iam non est sub pedagogo. ⁊ ideo oẽs differentie que assignantur inter nouam legem ⁊ veterẽ accipiũtur sm perfectũ ⁊ imperfectuꝫ. Precepta. n. cuiuslibet legis dantur de actibus virtutũ. Ad agendum aũt opera virtutũ aliter inclinantur imperfecti qui nondũ habent virtutis habitũ. aliter illi qui sũt pfecti per habitꝰ virtutũ. primi. n. s. imperfecti inclinat. r ex aliqua causa extrinseca. puta ex cõminatiõe penaꝝ. uel ex ꝓmissione aliquaꝝ extrinsecaꝝ remuneratonũ. ut honoris. uł diuitiarum. vel alicuiꝰ hꝰ. ⁊ ideo lex vetus q̃ dabatur imperfectis id est nondũ gratiã consecutꝰ. congrue dicitur lex timoris inq̃tũ inducebat ad obseruantiam ꝓceptoꝝ per cõminationẽ quarũda m penarũ. Dicitur etiã habere quedã ꝓmissa tpalia. Perfecti aũt inclinantur ꝓpter amoreꝫ virtutis non ꝓpter aliquã penaꝫ uel remunerationem. ⁊ ideo lex noua que ꝓncipaliter consistit in ipsa spũali gratia cordibus indita dicit lex amoris. ⁊ dicitur habere ꝓmissa spũalia ⁊ eterna que sũt obiecta v̄tutis ꝓcipue charitatis. ⁊ ideo per se in ea inclinatur. non quasi in extranea. ⁊ ideo etiã lex vetus dicitur coercere manũ nõ aĩuꝫ quia qui abstinet ab aliquo peccato timore pene non simpliciter recedit eius voluntas a peccato sicut recedit eius volũtas q abstinet a pctõ amore iustitie. ⁊ ꝓpt hꝰ lex noua que dicit lex amoris dicitur aĩum coercere. Sic igitur patet ꝙ sunt tres differentie legis ⁊ euãgelij ꝓncipales. ex quibus oẽs alie oriũtur. ⁊ ad quas oẽs alie reducũtur. Prima est ꝙ lex ad obseruantiã preceptoꝝ inducit per timorẽ. euangeliuꝫ vo per amorem. ⁊ hanc assignat Augꝰ cõtra Adamantiũ manichei discipulũ dicẽs Breuis differẽtia legis ⁊ euãgelij timor ⁊ amor. 2a est ꝙ lex ꝓmittit temporalia. euangeliũ eterna. vñ xp̃s in principio sue ꝓdicationis statim dicit. Penitentiã agite appropinquabit. n. regnũ celoꝝ. hanc ponit Augꝰ li° 4° cõtra Faustũ. 3a ẽ ꝙ lex coercet manũ. euangeliũ aũt aĩuꝫ de quo xp̃s Math. 5° Nisi abũdauerit iustitia vestra plus q̃s scri. ⁊ pha. nõ intra. in reg. ce. Fuerũt tñ aliqui in statu legis habentes charitatem ⁊ gratiã spũs sci. qui ꝓncipaliter expectabant ꝓmissa. s. spũalia ⁊ etna. ⁊ sm hoc pertinebãt ad euangeliũ siue nouũ testamentũ. Similiter ⁊ in nouo testamento sũt aliqui carnales nondũ ꝑtingentes ad perfectionẽ noue legis ꝓpter quod oportuit etiã in nouo testamẽto induci ad virtutis opera per timorẽ penarũ ⁊ p aliq̃ tpalia ꝓmissa. Lex aũt vetus ⁊ si ꝓcepta charitatis daret. Leuit. 19° Dilige ꝓximum. ⁊ Deut. 6° Diliges dñm deũ tuũ. non tñ per eam spũs scũs dabat per quẽ charitas nostris cordibus infũditur. ut dicitur ad Ro. 5°

Circa 3m sciendũ ꝙ lex vetus cõtinebat ꝓcepta legis nature ⁊ q̃dam ꝓcepta ꝓpria q̃tũ ad prima oẽs tenebant ad obseruantiã veteris legis. non quia erant in veteri lege. sed qa erãt de lege nature. sed q̃tum ad 2a tenebatur ad obseruantiã legis veteris solus populꝰ iudeoꝝ. Cuiꝰ ratio est. qa lex vetus data est populo iudeoꝝ. ut quandã ꝓrogatiuã scitatis obtineret ꝓpter reuerentiaꝫ xp̃i q ex illo populo nasciturus erat. Admittebantur tñ ad obseruantiaꝫ legis gentiles. de q̃ habet Exo. 12° quia perfectius ⁊ securius salutem consequebantur sub illis q̃s sub sola lege naturali. sicut ⁊ nũc layci trãseũt ad clericatũ. ⁊ seculares ad religionẽ

licȝ tñ sine hoc saluari possent.

¶ De ꝑceptis in cõi. ti. 2°.

v Iso breuiter de lege diuina videndũ est de ꝑceptis. ⁊ p̄mo in cõi 2° in speciali de ꝑceptis decalogi. Circa p̄mũ ꝑvidendũ qd est ꝑceptũ. 2° de diuisionibꝰ ꝑcepti. ¶ Circa p̄mũ notandũ ꝙ ꝑceptũ est iussio vel imperiũ faciendi aliqd vel non faciẽdi. Faciendi aũt dicit̃ quod ẽ debitũ fieri. vt honorare patrẽ. Non faciẽdi aũt quod est debitũ non fieri. vt mechari. Jussio aũt vel imperiũ est superioris. sicut obedire minoris. vñ sic potest describi. Jussio ẽ volũtatis superioris expssio de faciẽdo vel non faciendo ei q inferior ẽ. ¶ Circa 2m notandum ꝙ ꝑceptũ aliud ẽ affirmatiuũ. quod est de faciẽdo. vt honorare patrẽ. aliud ẽ negatiuũ quod ẽ de non faciẽdo. vt nõ occides Et dat̃ ista diuisio ꝫm rationẽ cause formalis ꝑcipiẽdi. Differũt aũt in effectu ꝑcepti affirmatiuũ qđ restricto noĩe solet dici ꝑceptũ. ⁊ ꝑceptũ negatiuũ qđ prohibitio dicit̃. qa affirmatiuũ obligat sp id est ĩ oĩ tẽpore. sed non ad sp id est non ad oẽ tẽpus. Negatiuũ aũt obligat sp ⁊ ad sp. ⁊ h̄ intellige de ꝑceptis decalogi ⁊ iuris naturalis. vbi gratia. honorare patrẽ ꝑceptũ ẽ affirmatiuũ qđ obligat me sp. qa sp teneor ad honorandũ patreȝ. ꝫ non ad sp honorandũ. non. n. ẽ possibile nec expediens vt sp honorẽ eũ. ꝫ cũ oportunitas occurrit ⁊ tẽpus reqrit. Negatiuũ aut ꝑceptum obligat sp ⁊ ad sp. sicut non mechaberis. qa sp teneor ⁊ quocũqꝫ tpe non mechari. Jtem ꝑceptoꝝ aliud ẽ nature. aliud discipline. aliud legis scripte. ꝑceptũ aũt nature aut ẽ datũ aut inatũ. si datũ. aut ẽ datũ ꝓpter naturã ꝯseruandã ꝫm actũ nutritiue. vt Gen. 2°. De omni ligno paradisi cõmede. aut ꝓpter naturã multiplicandam ꝫm actũ generatiue. vt crescite ⁊ multiplicam. ni. Gen. p̄ ct. 9° Si inatũ. iuxta illud Ro. 2°. Si gẽtes naturalit̃ ea q̃ legis sũt faciũt. eiusmodi legẽ non habẽtes ipsi sibi sũt lex q ostẽdũt opus legis scriptũ in cordibus suis. h̄ scriptura inata ẽ cuilibet. ꝑceptũ q̄ hoc insitũ ẽ ꝯsciẽtie cuiuslibꝫ ꝫm dictamẽ rationis de faciẽdo vel non faciẽdo Hoc vero recipit diuisionẽ. nam aliud ẽ ordinatiuũ in deũ. sicut diligẽ creatorẽ super omnia. ⁊ obedire ei in omnibus ⁊ sup oĩa quod ẽ insitũ cuiuslibet consciẽ. Aliud est manifestatiuuȝ ordinis in ꝓximũ. ⁊ hoc dupliciter. s. ꝫm viam inocẽtie. vt illud Thobie 4°. Quod ab alio oderis tibi fieri ⁊c. ⁊ ꝫm viam beneficẽtie. vt illud Math. 7°. Quecũqꝫ vultis vt faciant vobis homines ⁊ vos facite illis. Hec igitur ẽ diuisio ꝑcepti nature siue legis naturalis. Preceptũ vero discipline gñaliter ẽ ꝑceptũ datũ ad ꝓbationẽ. vt hõ sciat se deo debere obedientiam non tñ in expediẽtibus vel honestis ꝫ etiã in indifferẽtibꝰ. Et hoc etiaȝ recipit diuisioneȝ. Nam aliqđ ꝑceptũ discipline datũ ẽ ad ꝓbationẽ obediẽtie. vt illud ꝑceptũ negatiuũ datũ Ade Gen. 2° De ligno sciẽ boni ⁊ mali ne cõmedas. quoddam ad ꝓbationem fidei. vt illud datum Abrahe Gen. 22° Tolle filiuȝ tuũ Ysaac ⁊c. ⁊ est ꝑceptũ affirmatiuũ. Preceptorũ aũt legis scripte quedã sũt moralia. vt q̃ ĩ decalogo. quedã iudicialia. vt q̃ in decisione causaꝝ sũt instituta. de quibus Exo. 21° Hec sũt iudicia que ꝓpones eis. q̃dam cerimonialia. vt q̃ fuerũt instituta in figurã futuroꝝ. sicut ea q̃ đ cõpositione tabernaculi ⁊ de sacrificiis ⁊ hꝰ. Ad legẽ. n. dei ꝑtinet vt hoĩes ad inicẽ ⁊ ad deũ ordinẽtur vtrũqꝫ aũt hoꝝ in cõi pertinet ad dictamẽ legis nature. ⁊ ad h̄ referũtur ꝑcepta moralia. ꝫ oporꝫ ꝙ vtrũqꝫ determinet̃ per legẽ diuinã vel humanã. Preceptũ aũt cõe de cultu diuino determinat̃ per ꝑcepta cerimonialia. cultus. n. dei vocatur cerimonia q̃si munia. i. dea cereris que dicebat̃ dea frugũ vt qdam dicũt. eo ꝙ p̄mo ex frugibus oblationes deo offerebantur. siue vt maximus Valeriꝰ refert nomẽ cerimonie ẽ introductũ ad significandũ cultũ diuinũ apud latinos a q̃dã oppido iuxta Romã quod cerere vocat̃. eo ꝙ Roma capta a gallicis illuc sacra romanoꝝ ablata sũt. ⁊ reuerẽtissime habita. Sic igitur illa ꝑcepta q̃ ꝑtinẽt sp̃alit̃ in lege ad dei cultũ dicũtur ceremonialia. Dẽ vero ꝑceptũ de iusticia inter hoĩes seruanda determinat̃ per ꝑcepta iudicialia. Scđm h̄ igit̃ oportet ponere tria gñ̃a ꝑceptoꝝ veteris legis. s. moralia q̃ sũt de dictamine legis nature. cerimonialia q̃ sũt determinatiões cultus diui. Et iudicialia q̃ sũt determinationes iusticie int̃ hoĩes obꝫuande. vñ cũ ap̄ls Ro. 7° dixisset ꝙ lex ẽ scã. subiũxit ꝙ mandatũ est iustũ. s. q̃tũ ad iudicialia. ⁊ scm̃ q̃tũ ad cerimonialia. dicit̃. n. scm̃ qđ ẽ deo dedicatũ

⁊ bonū quod bonestū quantū ad moralia. Ad hoc nota ꝙ cerimonialia adeo sūt euacuata ut non tm̄ sint mortua ſ etiā mortifera obseruantibus post xp̄m. maxime postq̄ est diuulgatū euangeliū. precepta aūt iudicialia sūt quidē mortua. quia nō habēt vim obligandi. nō sūt tn̄ mortifera. quia si quis princeps ordinaret i regnō suo ea obseruari non peccaret nisi forte hoc modo obseruarentur. s. ut ita obseruari mandarentur tanq̄ habētia vim obligandi ex veteris legis institutione. talis n. intentio obseruandi esset mortifera. Huius aūt differentie ratio sumi potest ex p̄dictis. dictū est. n. ꝙ p̄cepta cerimonialia sūt figuralia p̄mo ⁊ per se tanq̄ instituta p̄ncipaliter ad figurandū xp̄i mysteria ut futura. ⁊ ideo obseruatio eoꝝ p̄iudicat veritati fidei s̄m quā confitemur illa mysteria iaz esse cōpleta. Precepta aūt iudicialia non sūt instituta ad figurandū sed ad disponendū statū illius populi qui ordinabatur ad xp̄m. ⁊ ideo mutato statu illi⁹ populi xp̄o veniente obligationē amiserūt. lex. n. fuit pedagogus ducens ad xp̄m ut dicit̄ ad Gal. 3°. Quia ḡ huiusmodi iudicialia non ordinantur ad figurandū sed ad aliquid faciendū. ideo obseruatio eoꝝ absolute non p̄iudicat veritati fidei. sed intentio obseruandi tanq̄ ex obligatiōe legis. bene p̄iudicaret veritati fidei. quia p hoc haberetur ꝙ status prioris populi adhuc duraret ⁊ ꝙ xp̄s nondū venisset.

¶ De p̄ceptis decalogi in cōi. ti. 3°.

Deinde considerandū est de preceptis decalogi ⁊ p̄mo i cōi. 2° de vnoquoq; illoꝝ in speciali. Circa p̄mū p de distinctione ⁊ ordine p̄ceptoꝝ decalogi. 2° de continentia alioꝝ p̄ceptoꝝ moraliū i p̄ceptis decalogi. 3° de modo ipsa tradendi. 4° de debita obseruatione eoꝝ. 5° de possibilitate dispensationis ipsoꝝ. ¶ Circa p̄mū querūtur plura. s. quomodo distinguūtur p̄cepta decalogi. R°. s̄m modū coiorez ⁊ p̄babiliorez qui habetur ab Augustino super Exo. distinguūtur hoc modo. s. ut p̄mū p̄ceptū sit Nō habebis deos alienos corā me. ⁊ nō facies tibi sculptile. nec oēm similitudinē. Secūdū. Non assumes nomen dei tui in vanū. Tertiū. Memento ut diem sabbati sanctifices. ⁊ hec tria dicūtur ad primam tabulā pertinere. Primū aūt p̄ceptū secūde tabule est. Honora patrē tuū ⁊ matrem tuā. 2m. Non occides. 3m. Non mechaberis. 4m. Non furtū facies. 5m. Non loqueris cōtra p̄ximū tuū falsū testimoniū. 6m Non cōcupisces domū p̄ximi tui. nō seruuz. non ancillā. non bouē. non asinū. nec oia que illius sūt. 7m. Nec desiderab̄ vxorez eius. Magister tn̄ sniaꝝ lib° 3° dis. 37. ponit illud tertiū. cōgrue. n. potest poni sextū uel septimū. quia anteq̄ dicat̄: nec desiderabis vxorē eius. dicitur: non cōcupisces domū p̄ximi tui. ⁊ postq̄ p̄hibuit cōcupiscentiā vxoris itez subdit. non seruuz. non ancillaz. ⁊c̄ v̄sus. Sperne deos. fugito piuria. sabbata serua. Sit tibi p̄ris amor. sit tibi matris honor. Non sis occisor. fur. mechus. testis iniquus. Unicuiq; thoꝝ resq; caueto suas. Ratio aūt numeri sic potest accipi. Lex. n. diua est ad ordinandū homines ad deū ⁊ inter se ⁊ quemlibet ad seipsum. quia tn̄ non ita apparet ratio debiti i his que facit hō s̄m seipsum ideo inter mandata ad que reducūt̄ alia sicut ad magis nota. nō n. fuerūt posita nisi p̄cepta de ordine hominis ad deuz ⁊ ad p̄ximū explicite. licz etiā contineant ordinem hoīs implicite ad seipsū. Sicut igitur p̄cepta legis humani ordinant hoīem ad cōmunitatem humanā sub aliquo p̄ncipe hoīe. ita p̄cepta legis diue ordināt hominē ad cōmunitatē quandā siue rez publicaz hoīuz sub deo. Ad hoc aūt ꝙ aliq̄s in aliqua coītate bene cōmoret̄ requiritur ut bene se habeat. ⁊ ad eū qui p̄est cōmunitati. ⁊ ad alios coītatis consocios ⁊ participes. Oportet igit̄ ꝙ in diua lege p̄ferantur quedā p̄cepta ordinantia ad deū deinde alia p̄cepta ordinantia ad alios p̄ximos simul cōuiuentes sub deo. Principi aūt coītatis debet homo tria. primo fidelitatem. s. ut honorē p̄ncipatus quantū in se est ad aliū non transferat. 2° reuerentiam. s. ut in eū nihil iuriosū cōmittat. 3° famulatū. s. in recōpensationē beneficioꝝ ab eo perceptoꝝ. Hoꝝ p̄mū precipit̄ precepto p̄mo. 2m secūdo. ⁊ 3m tertio. Potest etiam dici s̄m Augum ꝙ p̄mo p̄cepto p̄cipitur nobis venerari p̄mi p̄ncipij vnitatē. secūdo eius veritatem. tertio bonitatez q̄ sanctificamur. ⁊ in qua quiescimus sicut in fine. Potest etiam dici ꝙ per p̄mū p̄ceptum ordinamur ad deū quantū ad op⁹. per secūdū quantū ad os. per tertiū q̄tum

ad cor. quia i sanctificatione sabbati ꝯm q̄ est preceptum morale quies cordis p̄cipitur in deum. Ad ꝓximos aūt bene se debet quis habere ⁊ specialiter ⁊ generaliter. Specialiter quidem quantū ad eos quorum est debitor ut eis debitum reddat. ad quod pertinet preceptū de honoratiōe parentum. Generaliter quantū ad omnes ut nulli nocumentum inferat opere vel ore vel corde. Opere quidem: nec quantū ad personam ꝓpriam. cōtra quod dicit̄: non occides. neq; contra personam coniūctā ad ꝓpagationem prolis. contra quod dicitur: non mechaberis. neq; in rem possessam. contra quod dicitur: non furtum facies. Nocumentum aūt oris prohibet̄ cū dicitur: non loqueris contra ꝓximū falsū testimoniū. Nocere aūt contingit ꝓximo in affectu per concupiscentiam oculoꝝ ⁊ per cōcupiscentiā carnis. contra que duo dicitur: non concupisces domū ꝓximi tui nec desiderabis vxorem eius. ¶ Sed contra predicta obycitur. quia sup illud Ro. 7° Concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret. dicit glo. bona est lex que dum concupiscentiam prohibet omnia mala ꝓhibet ⁊ sic sufficit solum prohibere concupiscentiam. superfluūt ergo alia precepta. R° q̄ concupiscentia dicitur dupliciter. vno modo generaliter ꝓut dicitur quilibet appetitus libidinosus ⁊ imoderat⁹. ⁊ sic sumitur in illa glo. Alio modo specialiter ꝓ appetitu delectabilis ꝯm gustum ⁊ tactum. ⁊ sic prohibetur precepto speciali. ¶ Quomodo p̄cepta decalogi debent ordinari. R° q̄ ordinantur supradicto mō. Ratio cuius ordinis est. quia precepta decalogi sūt de his que quasi statim rationabilia ⁊ debita videntur. tanto aūt aliquid apparet facilius rationabile quanto suū cōtrarium apparet grauius. ⁊ ideo ordo p̄ceptoꝝ decalogi sumitur ꝯm q̄ eis vitia magis vel minus grauia opponūtur. vñ sp illud p̄ceptum p̄ponitur cui grauius vitium opponitur. ut patet intuenti. ¶ Quomodo p̄cepta decalogi habent distingui ⁊ numerari in talibus. R° q̄ dupliciter. vno modo ꝯm sensū litteralem. ⁊ sic q̄nq; fuerunt in vna tabula ⁊ q̄nq; in alia. ⁊ hoc modo distinguit Josephus qui fuit historiographus. ⁊ qui ad sensum litteralē p̄ncipaliter respiciebat. Alio modo ꝯm sensum mysticum. ⁊ sic distinxerūt doctores sacre scripture dicentes mandata ordināta ad deum pertinere ad p̄mam tabulam ordinantia vo ad ꝓximū ad secūdā tabulam. Illa .n. distinctio secūde tabule a prima fiebat ad insinuandā ⁊ cōmendandā charitatē geminam.

Sequitur videre de 2° s. de continentia alioꝝ p̄ceptoꝝ moraliū in preceptis decalogi. Circa quod sciendum q̄ omnia p̄cepta moralia reducūtur ad p̄cepta decalogi. vnde Aug⁹ de decem cordis loquens de p̄mo p̄cepto legis nature s. quod est. bonū est ordinate diligendum. ⁊ de p̄cepto dilectionis dei ⁊ ꝓximi dicit. illud vnu p̄ceptum continet illa duo ⁊ illa duo continent illa decem. ⁊ illa decē cōtinent omnia. ¶ Ad cuius euidentaim sciendum q̄ q̄stum sufficit ad p̄sens precepta moralia se habent ad p̄mū p̄ceptum legis nature in triplici differentia. Quedā .n. sūt in quibus omnia alia precepta moralia radicantur. sicut in conclusionibus principio proximioribus. cuiusmōi sūt p̄cepta de dilectione dei ⁊ ꝓximi. Alia sūt que etiā de ꝓximo ordinantur ad illa tamē quia ꝓpter oblinionem rationis humane homo potest errare circa illa. iō scribi debuerūt. ⁊ hec sūt decem p̄cepta decalogi. Alia sūt ad que reducenda i prima p̄ncipia indiget homo maiori inuestigatiōe ⁊ sapientū instructione siue diuina reuelatione. ⁊ talia reducūtur ad decem p̄cepta decalogi. Nam ad p̄mū p̄ceptum reducūtur omnia que prohibēt illa que defuuit idolatrie. ut sūt filij vel filie per ignē lustratio. ariologꝝ sciscitatio somnioꝝ ⁊ augurioꝝ obseruatio. maleficioꝝ ⁊ incantationum operatio. phitonū. diuinoꝝ. mortuorum interrogatio. de quib⁹ habet̄ Deut° 18°. Ad secūdū reducūtur blasfemie. de q̄ Leuit. 24° ⁊ false doctrine. de qua Deut° 13° Ad tertiū reduci videntur omnia cerimonialia. inq̄stum tñ est morale videnē ad ipsū reduci ꝓhibitiones illoꝝ peccatorum q̄ maxime quietē mentis impediūt in vacando deo. ut est ꝓhibitio timiditatis. ⁊ temerarie audacie. ⁊ spectantium ad gulā ⁊ omnes ꝓhibitiones imoderātie passionum. ⁊ precepta de fortitudine inq̄stum est moderantia passionum: que quietē mentis in deo impediūt. Inquantum tñ actus fortitudinis est ordinabilis ad vtilitatem coitatis ⁊ maxime ad honorem fidei. sic fortiter sustinere ꝓpter defensionem fidei. reduci potest ad preceptū p̄mū. Ad q̄rtum

reducit̄ p̄ceptū de honoratione senum. de
quo Leuit. 14° ⁊ omnia p̄cepta de reuerē
tia superioꝝ. Ad q̄rtuȝ reducitur prohi-
bitio iniuste violentie contra ꝓximum. de
qua Leuit. 19° ⁊ ꝓhibitio odij. de qua ibi
dem. Ad sextū reducitur ꝓhibitio mere-
tricij de qua Deut. 23° ⁊ ꝓhibitio coitus
contra naturam. de qua Leuit. 18° ⁊ pro-
hibitio voluntarie effusionis seminis per
quēcunq̄ modū excepto federe matrimo
niali. ⁊ etiā ꝓhibitio gule inquantū p̄stat
fomentuȝ luxurie. Ad septimū reducitur
ꝓhibitio vsure. de qua Deut. 23° ⁊ ꝓhi
bitio acceptionis rei aliene per fraudem
de qua Deut. 25° vbi dicitur. Nō habebis
in sacculo diuersa pondera. ⁊ ꝓhibitio ra
pine. Ad octauū reducitur ꝓhibitio falsi
iudicij de qua Exo. 23° ⁊ ꝓhibitio mēda
cij ⁊ periurij que etiā reducit̄ ad secundū
⁊ susceptionis mendacij. ⁊ acceptiōis mu
nerū de q̄bus habetur ibidem. quia omnia
p̄dicta cooperantur ad corruptionem iudi
cij. Et ꝓhibitio detractionis. de qua Leuit.
19° vbi dicitur. Non eris criminator nec
susurro in populis. Utrū aūt sint aliqua q̄
reducentur ad vltima duo p̄cepta infra
videbitur cū de illis agetur. Sic ergo pa-
tet q̄ omnia p̄cepta moralia alia a decem
p̄ceptis decalogi. aut in eis continent̄ sicut
p̄ncipia in conclusionibus. sicut p̄mū p̄n-
cipium legis nature. ⁊ p̄ceptuȝ de dilectio
ne dei ⁊ ꝓximi. aut reducitur ad ea sicut
cōclusiōes ad p̄ncipia.

SEquitur videre de 3° s. de mō tra
dendi decem p̄cepta. Et circa hoc
querūtur plura. s. vtrū mandata
decalogi debuerint tradi per modū obliga
tionis ⁊ p̄cepti. R° q̄ sic. Ratio hui⁹ est.
tum q̄a deum decebat. tum quia nobis ex
pediebat. Qu̇ vtiq̄ decebat. quia in his v-
bis decalogi consistit regula iusticie s̄m q̄
dictat lumen rationis recte. ⁊ q̄m de⁹ tāq̄
iustus debet esse emulator rectitudinis ⁊
iusticie. ⁊ in subditis ⁊ in seipso. hinc est q̄
homini leges iusticie imposuit ad q̄s ipsū
obligauit. ut nullo modo liceret ipsuȝ eas
impune transgredi. Nobis etiā expedie-
bat. Primo ꝓpter gloriā augēdam. quia
gloriosus est homini obtinere beatitudi-
neȝ per merita q̄ sine meritis. ⁊ q̄m cum
aliquid redditur ex meritis: quodāmodo
homo qui meretur obligat sibi retributo
reȝ. ⁊ magis decet hominē obligari deo q̄
deuȝ hoi. Hinc est q̄ ad opera per que con
tingebat mereri debuit homo per p̄cepta
obligari. ut dū obligatus obediret. ⁊ me-
rito p̄ficeret. ⁊ ad maiorē gratie cumulū
perueniret. ¶ 2° ꝓpter pacē conseruandā
que tm̄ bonū est. sicut dicit Aug⁹. vt cun
cta paceȝ appetant. pax aūt seruari nō po
test vbi homo vsurpat sibi quod est alie-
nuȝ. ideo ut pax seruaretur inter hoīes de
buit deus mandata homini tradere. in q̄-
bus obligaretur ne quod est alienuȝ sibi
vsurparet. sed redderet deo ⁊ ꝓximo q̄ō
eis deberet. ne aliter faciendo iniuriaȝ: pa-
ceȝ frangeret. ⁊ frangendo pacē ipse in se
pacē amitteret. ¶ Sed obijcitur contra p̄
dicta. quia dicitur Ro. 7° Peccatū occa-
sione accepta per mandatū: operatū est in
me omnē concupiscentiā. s3 deus nihil im
ponere debet quod augeat cōcupiscentiā
R° q̄ dictum apl̄ici habet veritatē sed
valde per accidens ⁊ occasionalit̄. ex hoc
n. q̄ per legē erat peccati cognitio. ⁊ tū p̄ r
ipsā nō erat gr̄e collatio. cōcupiscentia ni
tente in vetitū: ⁊ hoīe scienter perpetrante
peccatū: occasionaliter fieret ⁊ ipsius con
cupiscentie intensio ⁊ peccati aggrauatio.
sed hoc nō erat de p̄ncipali intentione ferē
tis mandata. nec de ipsoꝝ mandatoꝝ ob
ligatione. Nam deus sic tribuit mandata
obligatoria q̄ sp̄ fuit ꝓmptus tribuē gra
tiā adiutricē ad illa implēda. vn̄ q̄ p̄ mā
datoꝝ obligationē augeret̄ cōcupiscētia
hoc nō erat ex ipsis mandatis sed potius
ex negligentia ⁊ culpa hoīs. dn̄s aūt ꝓpt̄
negligentiā hoīs nō debuit dimittere q̄n
diligentiā circa salutē hoīs exerceret. Utrū
modus charitatis cadat sub p̄cepto legis
diuine. R° circa hoc fuerūt 3rie opinio-
nes. quidā. n. dixerūt absolute q̄ oīo mo-
dus charitatis non cadit sub p̄cepto: qua
si caderet. seq̄ret̄ q̄ quicūq̄ nō haberet
charitatē peccaret mortalit̄ in opere quod
facit: quātūcunq̄ sit de genere bonoꝝ: q̄ō
est incōueniēs. Alij dicūt absolute moduȝ
charitatis esse sub p̄cepto. nec esse impos-
sibile seruare h̄ p̄ceptū nō habenti chari-
tatē. quia pōt se disponere ad hoc q̄ ei cha
ritas infūdat̄. nec q̄ncūq̄ aliq̄s nō habēs
charitatē facit aliq̄d de genere bonoꝝ pec
cat mortalit̄. q̄a hoc ē p̄ceptū affirmatiuū
s. ut ex charitate operet̄. ⁊ nō obligat ꝓ sp̄
sed ꝓ tp̄e illo q̄ aliquis habet charitatem
Utriq̄ aūt q̄tum ad aliq̄d verū dixerūt.
Actus. n. charitatis dupliciter considerari

potest. vno mõ ſm ꝙ ẽ q̄dã actus per ſe. ⁊
ſic cadit ſub p̄cepto legis quod de ↄ̈ ſpālr
dat̄. ſ. diliges dñm deũ tuũ. ⁊ diliges ꝓxi-
mũ tuũ. ⁊ q̄ntũ ad hoc ſecũdi verũ dixerũt
Alio modo ſm ꝙ ẽ modꝰ aliaꝝ v̄tutũ. ⁊
ſm ꝙ actꝰ aliaꝝ v̄tutũ ordinãt̄ ad chari-
tatẽ q̄ eſt finis p̄cepti ut dicit̄ .i. Thimoth.
p̄. ⁊ ſic verũ dixerũt p̄mi. ſ. ꝙ modus cha
ritatis nõ cadit ſub p̄cepto. Hoc ẽ dictũ ꝙ
in hoc p̄cepto: honora patrẽ tuũ. non .dic
dit̄ ꝙ pater ex charitate honoret̄. ſed tm̄
ꝙ pater honoret̄. vñ qui honorat patrẽ lz
nõ habeat charitatẽ. non eſt tranſgreſſor
huiꝰ p̄cepti. licꝫ ſit tranſgreſſor p̄cepti qđ
eſt de actu charitatis ꝓpt̄ quam tranſgreſ
ſionẽ penã meret̄. Sic ẽ qui honorat pa
rentes tenet̄ ex charitate honorare nõ ex
vi huiꝰ p̄cepti quod ẽ: honora parẽtes. ſꝫ
ex vi huius p̄cepti quod eſt: diliges dñm
deũ tuũ ex toto corde tuo. Et hꝫ duo prece
pta affirmatiua nõ obligantia ꝓ ſp. poſ-
ſũt ꝓ diuerſis tp̄ibus obligare. ⁊ ita põt
contingere ꝙ aliq̄s implens h̄ p̄ceptũ de
honoratione parentũ non tranſgrediatur
tũc p̄ceptũ de omiſſione modi charitatis.
Si ẽ obyciat̄ ꝙ ſi modꝰ charitatis nõ ca
dat ſub p̄cepto. ẽ aliq̄s implere põt prece-
pta legis ſine charitate. ⁊ per cõſequẽs ſi-
ne gratia q̄ charitati ſp eſt adiũcta. Hic ãt
eſt error pelagy. utꝫ per Augꝰ. de hereſibꝰ.
Dicendũ ꝙ non poteſt ſeruare quis om-
nia p̄cepta legis niſi ſeruet p̄cepta charita
tis quod ſine gratia non fit. ⁊ ideo pelagiꝰ
errauit. h̄ tho. 3. diſ. 36. ar. 6. c.

S Equitur videre de. 4°. ſ. de debita
obſeruatione decẽ p̄ceptoꝝ. Circa
quod q̄ritur vtꝝ dei p̄cepta meri
to ſint ſeruanda. Rᵒ. ꝙ ſic. ⁊ hoc patet p̄
ex parte dei cuius auctoritate nulla ẽ ma-
ior. p̄s. Tu ſolus altiſſimus ſuper omnem
terram. Ipſe. n. eſt dñs noſter iure creatio
nis. iure gubernationis. ⁊ iure redemptio
nis. ideo merito tanq̄ꝫ ſubditi ⁊ ſerui eius
ei obedire debemus. ut. ſ. ipſius p̄cepta di
ligenter obſeruemuſ. Act. p̄. Obedire oꝫ
deo magis q̄ꝫ hoibuſ. Propter qđ dñs re
recte priuſq̄ꝫ mandata ꝓponat premittit
Exo. 20. Ego ſum dñs deus tuus qui edu
xi te de terra egypti. ⁊ de domo ſeruitutis.
q̄d. bene poſſum vobis precipere. ⁊ voſ de
betis mihi obedire. quia ego ſum dñiꝰ
deus tuus per creationem qui eduxi te ⁊c̃
per redemptionem ſm ſenſum ſpiritualeꝫ

2° ex parte noſtri. quia obſeruatio eoꝝ
eſt nobis fructuoſiſſima. Math. 19°. Si
vis ad vitam ingredi ſerua mandata. ⁊
trãſgreſſio ꝑiculoſiſſima. pſalmiſta. Ma
ledicti qui declinant a mandatis tuis. ma
ledicti. quia dicet̄ eiſ. Ite maledicti i ignẽ
eternũ. Conſidera qđ poſuit nos deus int̄
paradiſũ ⁊ infernũ. nec aliter poſſumꝰ in
gredi paradiſum. nec euadere infernum
niſi per obſeruantiã mandatoꝝ. 3° ex par
te ipſoꝝ mandatoꝝ. tum quia ſunt irrep̄
henſibilia. nihil. n. continent irrationabi-
le Ro. 7°. Mandatuꝫ ſanctum iuſtum ⁊
bonuꝫ. Tum quia ſunt leuia. nihil. n. con-
tinent graue. i. Joh. 5°. Hec eſt charitaſ dei
ut mandata eius cuſtodiamus. ⁊ mãdata
eius grauia non ſunt. vnde dicit. Hec eſt
charitas dei. habẽti. n. charitatem dei pre-
cepta ſunt facilia. non habẽti ſũt difficilia
Et ponit Augꝰ exemplum de aue ſine plu
mis cui difficile eſt volare. habẽti v̄o faci-
le. Similiter habenti peruerſam volũtatẽ
videntur mandata difficilia. que habenti
charitatem ſũt facilia. ¶ Sed dices ergo
non habenti charitatem ſunt difficilia. ve
rum eſt. ſed cuilibet non habenti chari-
tatẽ facile eſt eam habere. quia deus pa-
ratus eſt eam dare cuiq̄ꝫ ſe diſponẽti eam
recipere. vnde Deut°. 30. Mandatum qđ
ego tibi p̄cipio hodie non eſt ſuper te nec
ꝓcul poſitum. nec in celo ſitum. ſed iuxta
te eſt valde. ſermo eius in ore tuo ⁊ i cor-
de tuo ut facias illũ.

S Equitur videre de 5°. ſ. de. poſſibili
tate diſpenſationis decem prece-
ptorum. Et circa hoc querit̄ vtꝝ
precepta decalogi ſint diſpenſabilia. Rᵒ. ꝙ
non. precepta eni legis eterne non ſunt di-
ſpenſabilia ſiue per homines ſiue per deuꝫ
Fidelis eſt enim deus ⁊ ſeipſũ negare nõ
poteſt 2ᵃ. Thimoth. 2°. Sicut autem dicit
Auguſtinus 22°. lib°. contra Fauſtũ. Lex
eterna eſt ratio vel voluntas diuina ordi-
nem naturalem conſeruari iubens ⁊ per
turbari prohibens. in quo patet ex conſe-
quenti ꝙ nec deuſ nec homo diſpenſare po
teſt in lege nature. Eſt. n. ut dicit Auguſti
nus lib°. 83. queſtionũ. q. 53. tranſcripta in
animã rationalem ex ineffabili atq̄ꝫ ſubli
mi rerum adminiſtratione que fit per di-
uinam prouidentiam. Et ideo ut dicit̄ diſ
5. ius naturale cepit ab exordio rationalis
creature. nec variatur tp̄e ſed permanet

imutabile. Omnia ergo precepta que ex primo principio legis nature necessario et imutabiliter consequitur sūt imutabilia. et per consequēs indispensabilia. talia aūt sunt omnia precepta decalogi accepta sm intentionem precipientis. et ideo sic accepta sūt ita imutabilia ꝙ in illis nec deus nec homo dispensare potest. vnde dis. 6. §. his itaqꝫ respondetur. dicitur moralia precepta ad naturale ius spectant atqꝫ iō nullā mutabilitatem recepisse monstrantur. In aliquibus aūt alijs mandatis ex pmo principio legis nature sequentibus. non tamē ita imutabiliter qn in paucioribus ꝓpter aliquas particulares circūstantias possit contingere ut eoꝝ obseruatio non eēt sm legem nature. sed magis contra. potest dispensatio locum habere. ut patet in precepto de reddendo depositum petenti. qd depositum si quis redderet quando esset innotabile preiudicium ipsius petentis et rei publice. non faceret sm legem nature. sed magis cōtra. quia talis redditio perturbaret ordinem rationis quem eterna lex et naturalis iubent inuiolabiliter obseruari.
¶ Nec obstat predictis quod deus precepit Abrahe ꝙ filium suū occideret. Gen. 22. quia per illud preceptum: non occides prohibetur sm intentionem prohibētis occisio hominis sine causa rationabili. innocens aūt ex causa rationabili potest occidi. s. cum hoc ꝑcipit ille qui est dn̄s vite et mortis. Qd ipse dominus rationabilr pōt tum quia homo in statu nature lapse ē debitor mortis ꝓpter peccatū originale. tum etiā ꝓpter maiorē vtilitatem eius qui occiditur qua de causa afflixit Job plusqꝫ exigerent peccata actualia que fecerat. Job. 6. Utinam apprehenderentur peccata mea quibus iram merui et cala. qꝫ patior i statera quasi arena maris hec grauior appareret. Cum aūt deus ꝑcepit Osee ꝓ facere filios fornicationis quod est cōtra illō non mechaberis. intelligitur ꝙ illos d̄ muliere fornicaria generaret. ad quam non affectu fornicario. sed sicut ad mulierem ex mandato dei factam suam accederet.
¶ Cum etiā ꝑcipit filijs israhel ꝙ asportarent res egyptioꝝ non ꝑcepit eis furtum. sed ꝙ res illas quas dn̄s oīuz transtulerat in ius eoꝝ ꝓpter malitiam egyptioꝝ et ꝓpter seruitium quod a filijs israhel receperant portarent secum. ¶ Qd autem dicit Ber. 2° de dispen. et pre. c. 5. ꝙ in preceptis secunde tabule dispensare potest deus et nō homo. intelligitur non de preceptis acceptis sm intention. in mandantis. quia sic claudunt in se debitum ordinem ad proximū quem dominus infringere non potest. ꝓpter quod idem Ber. e. l. c. 6. dic. A deo non potest imutari quicquid de dilectione. humilitate. ceterisqꝫ virtutib9 tam in nouo qꝫ in veteri testamento spiritualiter obseruandum traditur. sed illud intelligitur quantum ad actus qui sm virtutē littere non habent ordinem hunc annexuz vt est non occidere. parentes honorare. q non essent honorandi inqꝫtum facerēt cōtra deum et retraherent honorantez a dei amore. In quo casu dicit dominus Luc. 14. Si quis venit ad me et non odit patrē suū et matrē. etc. ¶ Sz q̄re lex nature non potest reuocari uel a suo mutari conditore sicut lex positiua. R. quia lex nature cum sit quedam participatio legis eterne ut dictum est. adeo mentibus nostris est impressa quantum ad suū primū principium seu preceptum. et quantum ad decez precepta decalogi accepta sm intentionez precipientis: continet hominis ordinē ad deum et ad proximū. eo autē ipso ꝙ deus est vltimus finis debet homo ordinari ad deum. et eoipso ꝙ proximus est ordinabilis ad eundem finez debet ordinari ad ꝓximū. sicut ergo deus non potest negare se ipsum esse vltimū finem. ita negare non potest hominem ordinari debere ad ipsum et per consequens nec ad proximū. vnde etiam sequitur ꝙ legem nature non pōt infringere inquantum est continens ordinem istum. lex aūt humana cum non contineat nisi precepta que sūt determinatōes quedam ꝑceptoꝝ legis nature. et conclusiones tales que ut in paucioribus ꝓpter circūstantias aliq̄s particulares possūt a lege nature deuiare. non habet predictuz ordinem duplicem imutabiliter annexū. et ideo magis potest reuocari uel mutari a suo ꝯditore qꝫ lex nāe. h Rich. 5. dis. 37. q i. ar. 5. c. et. c. 1m ¶ Dicerēt tñ qdā ꝙ de9 dispēsare potat i ꝑceptis 2e tabule. qa p ꝑcepta secūde tabule ordinatr hō ad ꝓximū. p ꝑcepta vō pme tabule ordiatr ad deū sicud finē vltimū. sublato aūt ordine rei ad vnā nē tollitr ordo illius rei ad aliam et nō ecōuerso. Cuius ratio est. quia ille ordo est ꝓpter illum et non econuerso et ideo sublato ordine ad primum adhuc remanet

ordo ad deum. non econuerso. ⁊ ideo deus dispensare potest in istis preceptis nõ i illis. ¶ Sz cõtra hoc obijcit̃. q͞a ordinẽ hoīs ad deū facit amor dei. ⁊ ordinẽ hoīs ad ꝓximū facit amor ꝓximi. sed remoto amore ꝓximi remouet̃ amor dei. i. Ioh. 4°. Si quis dixerit q͞a diligo deū ⁊ fratrem suuz odit mendax est. ꝗ ⁊c̃. Preterea. per h̄ q filij israhel mãdato dei acceperūt vasa egyptiorꝫ. non tollebat̃ ordo ꝓximi ad ꝓximū. q͞a nõ acceperūt ea nisi ut facta sua alias fecissent cõtra amorẽ ꝓximi. ⁊ p cõsequens dei. vñ non cõmiserunt furtum. ¶ Dicendum ꝗ q̄ non potest p̄cipere seu dispensare q̄ fiat malū nisi amota ratiõe mali q̄ erat ratio ꝓhibitionis. vñ precepit filijs israhel q̄ tollerẽt illa vasa amota ratione furti. ¶ Ex p̄dictis verificari potest dictū antiquorꝫ. s. q̄ duplex est malū. qḋdaz ẽ malū in se. ⁊ hoc nulla circūstantia potest bene fieri. ⁊ ideo illud deus non potest p̄cipere. vt odire deū. vel cognoscẽ non suaz ex libidine. ⁊ hi°. aliud ẽ qḋ est malū non in se. ⁊ tale potest bñ fieri posita aliq̃ circūstantia. ⁊ tale deus p̄cipere põt. imo eoipso q̄ p̄cipit est bonū. hec Alex. angli. i. t. i. c. de signis volūtatis diuẽ. q. i. ar. 3° o.

De expositione p̄mi p̄cepti. ti. 4°.

Consequent̃ ꝯsiderandū est de singulis p̄ceptis decalogi. ⁊ p̄ de p̄mo p̄cepto. de quo p̄mo sūt exponenda verba quib⁹ tradi tur. 2° ꝓsequẽdū est latius de idolatria ⁊ alijs q̄ p ipsū ꝓhibent̃. Circa p̄mū p̄mo d̄ his q̄ ptinent ad decalogi q̄si titulū. 2° de his q̄ ptinent ad ipsū p̄ceptū. 3° de his q̄ mouere debent ad ipsū obseruandū. Circa p̄mū ꝗ sciẽdū q̄ Exo. 20 p̄mitit̃ decalogo q̄si titul⁹ talis. Ego sū dñs deus tuus q̄ eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Naz leges ferre ⁊ p̄cepta iniungere nõ cõuenit alicui nisi presit multitudini. ut ꝗ dñs ostẽdat hoc ꝯuenire sibi manifestat i p̄dictis v̄bis se esse dñm ⁊ rectorẽ vniuersorꝫ dicens. Ego sū dñs creans oīa p potẽtiā. deus fouens ⁊ gubernans oīa p sapiẽtiā. vt. n. dicit Damas. li°. p. ca°. 9°. theos grece qḋ ẽ idẽ qḋ deus latine dr̃ a theu qḋ ẽ fouere vniuersa. Dicit̃ etiā a theaste qḋ est ꝯsiderare oīa. Tu⁹ te redimens ⁊ reparans per bonitatẽ ⁊ clementiā. Et sic in p̄dictis v̄bis per h̄ tria dñs deus tu⁹ insinuat̃ trinitas. pater. ⁊ fili⁹. ⁊ sp̄us sc̃s. p tria approp̄ata. per p̄dicta tria vocabula designata. Per hoc q̄ ibi singular̃ dicit̃ ego sū. designat̃ essentie vnitas. ⁊ sic patz quis loquit̃ ⁊ iniungit sequẽtia ⁊ mãdata. q͞a deus cui hoc facẽ cõpetit ut visum est. Sequit̃. qui eduxi te ⁊c̃. In quo ostenditur cui loquit̃. q͞a populo educto d̄ egypto. Ubi attendendū q̄ p̄cepta decalogi inata sūt cuiuslibet cõscie. Sūt etiā data ipsis iudeis specialit̃ ⁊ exp̄sse vt hic dicit̃. ⁊ iõ p̄cepta ista ſm q̄ sūt inata respiciunt oẽs coīter. ſm võ q̄ sūt data illū populū singulariter quẽ. s. dñs eduxit ad literā de egypto. Sp̄ualiter tñ cū dicit̃: eduxi te ⁊c̃. tangitur triplex effectus respondẽs trinitati approp̄atus. educere. n. est potentie. de terra egypti sapiẽtie. egyptus. n. tenebre interp̄tatur in quo error infidelitatis notatur. de domo seruitutis est bonitatis ⁊ clementie. dom⁹. n. seruitutis est reat⁹ peccati. q͞a qui facit pc̃m seru⁹ est peccati. Dicit ꝗ ego sū dñs qui te eduxi. s. per potentiā. de⁹ qui te eduxi de terra egypti. i. de tenebris erroris ⁊ infidelitatis ad intelligentiā v̄itatis. ego tu⁹ q̄ eduxi te de domo seruitutis. i. reatu peccati ⁊ prauorꝫ morꝫ ad libertatem gratie ⁊ affectionẽ bonitatis. ¶ Pot etiā sp̄ualiter in dictis verbis notari beneficiū creationis ⁊ beneficiū reparationis. p̄mū cum dicitur: ego sū dñs deus tuus 2m cuz subditur: qui eduxi te ⁊c̃. De his duobus sūt duo articuli fidei qui int̃ oẽs articulos sūt maxima fūdamẽta fidei. vñ sūt quasi duo radij siue oculi dirigentes nos in via mandatorꝫ dei. homo p̄us oculos aperit q̄s ambulet. sic homo p̄us debet cognoscere per fidẽ quā exequat̃ per operationẽ. Recte ꝗ p̄mo ponit p̄dicta v̄ba pertinentia ad fidẽ. ⁊ postea ponit mãdata ptinentia ad operationẽ. ¶ Notandū aūt q̄ in illis v̄bis: ego suz dñs ⁊c̃. ſm Alex. angli. ut dictū est s̄. ponit̃ q̄si titul⁹ decalogi. ſm võ alios assignat̃ ratio primi precepti.

Sequitur videre de 2° s. de his que ptinent ad ipsū p̄ceptum. Circa quod sciendum q̄ primum preceptum est. Non habebis deos alienos coram me. non facies tibi sculptile nec omnem similitudinem que est in celo desuper ⁊ que in terra deorsum. nec eorum que sunt in aquis sub terra non adorabis ea. nec coles. ego sum dominus deus tuus

fortis zelotes visitans iniquitatem patrū
in filios in tertiam ⁊ quartam generatio
nem eorum qui oderunt me. ⁊ faciens
misericordiam in milia his qui diligūt
me ⁊ custodiunt precepta mea. In his
verbis primo ponūtur ea que pertinent ad
ipsū preceptū. 2° ea q̄ monere debēt ad ipsū
obseruandū. s. ego sū dn̄s deus tu⁹ ⁊c. Cir
ca p̄mū nota q̄ ibi remouetur oīs idolatria
idolatria. n. est exhibitio honoris soli deo
debit᷑ creature facta. Aut q̄ exhibetur actu
interiori. s. affectu. ꝓpter quod dicitur: nō co
les. Aut actu exteriori. ꝓpter quod dicitur:
non adorabis. ⁊ hec differentia assignatur
inter colere ⁊ adorare in glo. Honor autē
exhibitus siue exteri⁹ siue interius. aut est
exhibitus creature spūali. ideo dicitur: non
habebis deos alienos. vnde Orig. in glo.
angelos quibus gentes cōmisit excelsus.
vocat scriptura deos. quasi a deo datos.
vñ ego dixi. dij estis. Aut est exhibit⁹ crea
ture corporali. ⁊ hoc aut in imagine ficta
que nulli⁹ rei naturalis est repñtatiua. idō
dicitur: non facies sculp. aut imagine vera
id est alicui⁹ rei representatiua. ideo dicitur
ibi: neq̄ oēm similitudinē celestium terre-
striū aquatiliū. ⁊ nomine celestiū possunt
accipi non solū sidera sed etiā aues. quia
aer dicitur celū s̄m illud Mth. 13°. Aues ce
li cōmederūt illud. ¶ Potest etiā notari
q̄ cultus deoꝝ alienorū dupliciter apud
aliquos seruabatur. quidā. n. quasdā crea-
turas ꝓ dijs colebant sine institutiōe ima
ginū. vñ Varro dicit q̄ antiqui romani
deos diu sine simulacris coluerūt. ⁊ h̄ cul
tus ꝓhibetur p̄mo cū dicitur: non habebis
deos alienos. Apud aliquos v̄o erat cul
tus falsoꝝ deoꝝ sub quibusdā imagini-
bus. ⁊ ideo ꝓhibetur etiā ipsaꝝ imaginū
institutio. cū dicitur. non fa. ti. sculp. ⁊ ipsa
rum imaginū cultus. cū dicitur: non ado-
rabis ⁊c. ¶ Sed forsan insurget aliquis
cōtra xp̄ianos facientes imagines dicens
eos idolatrare. quia faciunt contra illud
non facies tibi sculp. neq̄ omnē similitu-
dinē. Sed hoc remouetur per hoc quod in
textu sequitur. non adorabis ea neq̄ coles
q. d. non facies ea ad adorandū uel colen
dum. xp̄iani aūt ad hoc non faciūt imagi
nes. sed ad memorandū. ⁊ oīs honor ille
qui imagini exhibetur. vt dicit Damas.
ad prothotipū id est ad illud quod ima-
go presentat refertur. Honor aūt qui exhi
betur sanctis est honor dulie ⁊ non latrie.
dulia enī est honor debitus creature inq̄s-
tum est diuine bonitatis participatiua. la-
tria v̄o est honor soli deo debitus inquan
tum est principiū omnis rei productiuū
⁊ conseruatiuū. ¶ Dubitaret aūt aliquis
de hoc q̄ dicitur aquas esse sub terra. sed
hoc intelligi debet respectu aquaꝝ que re
cipiūtur in venis terre vnde fontes erum
pūt ⁊ flumina. ratione etiā haꝝ aquarū
dicitur esse terra super aquas s̄m illō ps.
Qui fūdauit terrā super aq̄s. Non aūt in
telligitur respectu occeani quod totā terrā
circuit ⁊ ei supereminet vt natura minus
grauis. Et hec dicta sūt quantū ad superfi
ciem littere primi precepti. ¶ Ad amplio-
rem tamen intelligentiā notari potest q̄ i
predictis verbis tria prohibentur nobis
per que mens nostra auertitur a reueren
tia creatoris. Primo omnes profhane pa
ctiones demonū. ibi. nō habebis deos alie
nos. ⁊ hoc siue fiant per incantatiōes ver
boꝝ siue inscriptiones caracteꝝ vel ima-
ginum siue per imolationes sacrificiorū.
in his. n. tribus consistūt omnes artes ma
gice. prohibentur igitur oēs prophane pa
ctiones demonū siue sint ad ludificationē
sensuū. vt faciūt histriones. siue ad trāsmu
tatiōnē naturarū. vt fecerūt magi Pha-
raonis. siue ad inuestigationem futuroꝝ
contingentium. vt faciūt diuini. omnia h̄
vocat Augustinus pactiones demonum.
in talibus. n. attribuitur creature quod de
bet attribui creatori. ⁊ ideo peccatur con-
tra primū verbum primi precepti. s. non
habebis deos alienos. Et de facientibus h̄
dicitur Deut. 32°. Prouocauerūt eum in
dijs alienis. Et ideo s̄m apostolū ad Ro.
p̄. Tradidit illos deus in passiones igno-
minie. ¶ 2° omnes false ⁊ superstitiose ad
inuentiones errorum prohibentur cū dici
tur. non facies tibi sculp. omnis. n. error ē
fictio mentis. errorem autem facit fanta-
sia obnubilans rationem que facit q̄ il-
lud quod non est esse videtur. Huiusmo-
di autem adinuentiones errorum proce-
dunt aut ex improbo ausu inuestigationis
prohibite. vt errores philosophorū. sicut
ponere mūdum eternum. ⁊ q̄ vnus intel-
lectus est in omnibus hominibus. aut ex
peruerso intellectu sacre scripture vt here
ses hereticorum qui male sentiūt de xp̄o.
de trinitate ⁊ de spiritu sancto. aut ex inor
dinato affectu carnalitatis humane vt er
rores epycureorū dicētiū nullam aliā esse

vitā q̄ istam. et nicholaitarū dicentium q̄ licet cuilibet turpiter agere cum qualibet. Omnes isti errores tā q̄ stulti et vani sunt detestabiles. quia sūt contra secūdū verbū pmi mandati. s. non fa. ti. sculp. vn̄ Hieremias. Stultus factus ē omnis homo a sciencia sua. confusus est artifex in sculptili suo. vana sūt opera eorum et risu digna. et i tpe visitationis sue peribūt. 3° pbibētur omnes peruerse appreciationes creaturarum cū dicitur: nec oēm similitudinē. etc. Omnis aūt pūersa appreciatio creaturarum pcedit aut ex sublimitate. aut ex cupiditate. aut ex delectatione. p̄ modo ē idolatria superborum. 2° cupidorum. 3° lasciuorum. Sicut. n. dicit Hiero°. Quod quis pl° veneratur et amat hoc illi deus est. Colit aūt supbus similitudinē celestiū. quia sup oīa diligit preferri. Colit cupidus similitudinem terrestriū. quia super omnia diligit ditari. Col. 3° Auaritia ē idolorum seruit°. Colit lasciuus similitudinem aquatiliū. quia super omnia diligit delectari in delitijs hui° mūdi que sūt flexibiles instar aquarum. Phil. 3° Quorum deus venter est.

Equitur videre de 3° s. de his que monere debent ad obseruandum pmum preceptū. que quidem ponūtur in his verbis. Ego sum dn̄s de° tu° fortis ze. etc. vbi ponūt duo. s. cōminatio et promissio. ad obseruationem. n. precepti pcipue monēt timor et timor. et sicut auis ad volandū indiget alis duab°. et ad ambulandū homo duobus pedibus. ita timore et amore inducitur hō ad impletionem pdicti precepti. timor aūt aggnat in homine ex cōsideratiōe diuine iusticie. amor vo ex consideratione diuine misericordie. Ad incutiendū g̃ timorē transgressiōis p̄ ponit cōminatio ut sic timeamus dinā iusticiam. Ego inquit sū dn̄s deus tu° fortis ze. i. fortissimū habēs zelū iusticie. visitās id est vindicans ingtatē patrū in filios. Sed h̄ videt eē cōtra illud quod dicitur Ezech. 18° Filius non portabit iniquitatem patris. Ad qd̄ rn̄dēt per illud qd̄ hic sequit. s. eorum qui oderūt me per imitatiōz paterne malitie. Tertiā vo et quartā generationē ponit. quia dn̄ solent viuere patres. puniūt g̃ in filijs ad quos exemplū male vite transmiserūt. 2° ponitur pmissio ut dinam misericordiam cōsiderem° et amemus. faciens ingt misericordiam in milia. i. in infinitum diligentibus me et custodientibus precepta mea. in quo ondit quantū iusticiā excedat misericordia.

¶ De latria quid est et quomodo differt a theusebia et dulia. ti. 5°

Einde post expositionē verborum in quib° tradit pmū preceptū considerandū est plen° de idolatria que pbibet p ipsum. Est aūt idolatria latria idolis exhibita. Latria n. dupliciter sumit. s. pprie et coiter. pprie sm q̄ dicitur cultus deo debitus et deo exhibitus. et hoc modo opponitur idolatrie. coiter vo sumitur sm q̄ est cultus soli deo debitus. et hoc modo idolatria potest dici latria. s. cum ille cultus idolis exhibetur. Et ideo ad maiorem intelligentiam pmo dicendum est de latria. postea de idolatria De latria aūt dicendum est pmo de ipsa. et postea de actibus ei°. Circa pmū dicēdū est pmo quid sit latria. 2° quomō differt a theusebia et dulia. Ctū ad pmū considerandum q̄ latria grece idem est quod religio latine. ut vult Aug°. x° de ciui. dei. ca° 4° vn̄ dicitur ibidem q̄ cultus deo debitus quatuor noībus vocatur. s. duobus apud grecos et duob° apd̄ latinos. Apud grecos dicitur latria et theusebia id ē cultus diuinus vel cultus bonus. Apud vo latinos dicitur religio et pietas. ita q̄ hec duo nomina correspondent illis duobus. licz quodāmodo sint in plus quantū ad modum consuetum. sic g̃ latria idem ē qd̄ religio. religio aūt dicitur a relegendo. scz penitentia ad diuinum cultum ut dicit Isidor° lib° ethimologiarum. quia huiusmodi sunt in corde frequent revoluenda. Prouer. 3° In omnibus vijs tuis cogita illum. vel a religendo. s. deum quem per peccatum amisimus. ut dicit Aug° x° de ciuitate dei vel a religādo. vnde Aug° de vera religione. religet nos religio vni omnipotēti deo Ideo patet q̄ religio vndecunq̄ dicatur proprie importet ordinem ad deum. vnde Aug°. x° de ciuitate dei. dicit q̄ religio distinctius non quemlibet sed dei cultum significare videtur. Extenso tamen nomine refertur etiam ad ea que humanis cognitionibus exhibentur. ut etiam idē dicere videtur ibidē. et sic religiosi dici possūt cōmuniter omnes qui deum colunt. specialiter tamen dicuntur religiosi qui vitam suam totam deo dedicantes a mundanis

negocijs se abstrahūt.
C Irca 2m sciēdū q differūt latria
7 theuseia licz aliquādo suman
tur p eodē sm ꝓpriā acceptionez
quia theusebia ꝓprie respiciat cultū interio
rem qui ꝓprie pertinet ad vtutes theologi
cas.sed latria ad seruitutē exteriorē que
ptinet ad iusticiam.latria.n.grece idem ē
quod seruitus latine de ratione sui voca
buli. ut vult Aug⁹ li° de tri. Si aūt latria
respiceret cultū interiorē pncipaliter cum
ille consistat in credendo 7 sperando 7 di
ligendo deū.ut dicit Aug⁹ in encħ.tūc nō
esset virtus cardinalis sed theologica .nō
inquā ab alijs distincta. ꝫ cōsequens ad
oēs illas sm Bon.3.dis.9.q.2.ar.3° c.sed
h modo non sumit ita ꝓprie sicut mō sup
dicto cū nomen eius impositū fuerit a vir
tute q̄ ꝓprie respicit actū exteriorē. vtroqꝫ
tn̄ modo ꝯtingit repiri eaz dici.7 sm hoc
doctoꝝ positiōes diuersificari.vn̄ quidaz
ponūt ea n speciē virtutis cardinalis.s.iu
sticie quidā vo tres theologicas circūple
cti.7 vtrumqꝫ vere potest dici sine cōtra
rietate ꝓpter diuersū modū accipiēdi sm
Bon.vbi s. Sed quomodo se habet la
tria ad duliā.R° ad cu⁹ euidentiā sciēdū
q dulia multipliciter sumitur.vno modo
sm quandam analogiam.7 tūc importat
cultū debitū nature superiori siue creatu
re siue creatori sm aliquā rationem quaz
creator coīcat creature.utpote sm rationē
dominij.7 sic accipitur in glo.sup illud ps
In ecclesijs benedicā dn̄o.glo.deo cui de
betur latria.dn̄o cui debet dulia.Alio mo
do sm anthonomasiā.7 sic dicit reuerēciā
debitaz creature humane dei facte.7 sic su
mitur.glo. super illud ps.Adorate scabel
lum pedū eius.vbi dicit q dulia maior de
betur soli humanitati xp̄i. 3° sm significa
tionē ꝓpriam.7 sic sm Augu. p de trini.
ca° 6° latria dicitur cultus tn̄ deo debitus
dulia vo honor debitus 7 exhibitus crea
ture rationali.7 sic coīter accipi consueuit
7 hoc modo latria 7 dulia sūt diuerse spe
cies virtutis.quia respiciūt cult⁹ exterio
res formaliter diuersos.Aliter n.7 alia ra
tiōe adoratur creator 7 creatura.Adora
tur.n.creator.quia i eo est sūma maiestas
que est pncipale pncipiū oīs boni.qd ha
bere potest ille qui adorat.Creatura vero
adoratur inquantū consideratur ut adiu
uans.7 hoc vel ad esse ut pater carnalis.
vel ad bene esse ut pater spūalis.Si que
ratur quare glo.suprapposita magis dicit
latriam deberi deo.7 duliam domino.cuz
idem sit dominus 7 deus.Dicendū q do
minus coīcatur creature.7 de creatore 7
creatura dicitur analogice.deus aūt non
ita coīcatur.sed si dicat de creatore 7 crea
tura dicitur equiuoce.7 ꝓpterea dicit la
triam deberi deo 7 duliam dn̄o.non ut si
gnificetur q alia specie adorationis adorā
dus sit inq̄tum deus.7 alia inq̄tuz dn̄s.
sed ut innotescat differentia hoꝝ vocabulo
rum.7 simul cum differentia innuit cōueni
entiam.Ex predictis patet q latria est vir
tus ad reddendum honorem deo debituz
habilitatiua moralis ad iusticiā reducibil

❡ De actibus latrie.ti. 6

P Ostea cōsiderandū est de latria
siue religione q̄tū ad actus ei⁹.
7 p in cōi.2° in speciali de actu
sacrificandi.3° de actu adoran
di. Circa pmū sciendū q religio aliq̄s
actus pducit mediantib⁹ vtutibus quib⁹
imperat ordinans eos in dei reuerentiā.qa
vtus ad quā pertinet finis imperat vtuti
bus ad quas pertinent ea que sūt ad finē.
7 sic religionis actus per modū imperij po
nitur Jaco.p.Esse visitare pupillos 7 vi
duas in tribulatione eoꝝ.qd est act⁹ elici
tus a misericordia.7 imaculatū se custodi
re ab h seculo.quod elicitur a temperātia
uel aliqua huius vice.Aliquos vo pdu
cit p se 7 imediate.per quos hō ordinatur
tn̄ ad deū.7 inter hos act⁹ habz aliquos
interiores tanq̄ pncipales 7 p se.7 isti vi
dentur esse deuotio 7 oratio.Aliq̄s vo hz
exteriores q̄si secūdarios 7 ordinatos ad
act⁹ interiores qbus ipsa vtit q̄i signis ad
excitandū mentē ad act⁹ spūales.Et in ali
quib⁹ hoꝝ actuū exterioꝝ corp⁹ ad vene
randū deū exhibet ut in orōne.In aliqb⁹
vo aliqd deo de reb⁹ exteriorib⁹ offert.7
h uel pmittēdo ut i votis.uel dando ut i
sacrificijs 7 oblatiōib⁹ p̄micijs 7 decimis
Hec.n.differūt.quia sacrificia ꝓprie dicun
tur quādo aliquid fit circa res deo obla
tas.sicut q animalia occidebantur.q pa
nis benedicitur.frangitur.7 comeditur.7
hoc ipsum nomen sonat.nam sacrificium
dicitur ex hoc q homo facit aliquid sacꝝ.
oblatio autez directe dicitur quando deo
aliqd offert.etiā si nihil fiat circa ipsum.
sicut offerri dicuntur denarij. uel panes

in altari circa quos nihil fit. vnde omne sacrificium est oblatio ⁊ non econuerso. Primitie aũt sũt oblatiões q̃ deo offerebãt. ut legit̃ Deut. 16. Non aũt sũt sacrificia quia nihil sacrũ circa ea fiebat. Decime aũt proprie loquendo nec sunt oblationes nec sacrificia. quia non exhibentur deo immediate. sed ministris cultus diuini. In aliquibus aũt actibus exterioribus religionis aliquid diuinũ assumitur. ut aliquod sacramentũ vel nomen diuinũ. Et quidem de oratione ⁊ deuotione. necnon ⁊ de oblationibus p̃mitijs ⁊ decimis. atq; assũptione sacramentoꝝ infra in suis locis agetur De assũptione vero nõis diuini ⁊ etiam de votis in quibus etiã aliquo modo dei nomen assumitur. infra dicetur cũ de p̃cepto 2° agetur. vnde restat ut ad p̃sens cõsideremus tñ de adoratione ⁊ sacrificijs.

SEquitur g̃ videre de 2° s. de sacrificijs. Circa quod sciendũ q̃ sacrificiũ quod offertur exterius significat spũale sacrificiũ q̃ interi⁹ aĩa offert se deo s̃m illud ps. Sacrificiũ deo spiritus cõtribulatus. Anima aũt offert se deo in sacrificiũ sicut p̃ncipio sue creationis. ⁊ sicut fini sue beatificationis. ⁊ ideo illi soli deo ẽ offerendũ sacrificiũ tam interius q̃ exterius. vñ Exo. 22. Qui imolat dijs occidetur p̃ter q̃ soli deo. Tenẽtur aũt oẽs offerre deo sacrificiũ tam interi⁹ s. mentẽ deuotam. q̃ exterius bonã opationẽ. s̃m illud ps. Sacrificate sacrificiũ iustitie. Est. n. triplex sacrificiũ. s. bone operationis. deuote orationis ⁊ imolationis. Primũ est virtutũ oium. 2m est theologicaꝝ. 3m est speciale ipsius latrie.

SEquitur videre de 3° ar. s. de adoratione. ⁊ de hac queruntur plura. s. vtrũ adoratio importet actum corporalem. R. q̃ s. c. vt. n. dicit Damas. 4° li. quia ex duplici natura cõposita sumus s. intellectuali ⁊ sensibili. ideo duplicem deo adorationẽ offerimus. s. spũalem que consistit in interiori motu aĩe. ⁊ corporalẽ que consistit in exteriori corporis humiliatiõe ⁊ quia in oĩbus actibus latrie illud q̃d est exterius refertur ad illud quod ẽ interius sicut ad p̃ncipali⁹. ideo exterior adoratio fit p̃pter interiorem ut. s. p̃pter signa humilitatis que corporaliter exhibemus. excitet̃ affectus noster ad subijciendũ se deo. quia cõnaturale est nobis ut p̃ sensibilia ad intelligibilia p̃cedamus. vnde genuflectimus nostrã infirmitatẽ signantes respectu dei. prosternimus aũt nos quasi p̃fitentes nos nihil esse ex nobis. ¶ Utrũ adoratio requirat loci determinatũ. R. q̃ sic. Sicut. n. dictũ est in adoratione p̃ncipalior ẽ deuotio mentis interior. secũdariũ aũt est quod pertinet exteri⁹ ad signa corporalia. mens aũt interius apprehendit deũ quasi non cõprehensũ aliquo loco. sed corporalia signa necesse est esse in loco determinato. ⁊ ideo loci determinatio non requiritur p̃ncipaliter ad adorationẽ quasi sit de necessitate eius. sed s̃m quandã decẽtiã sicut ⁊ alia signa corporalia s̃m illud Ioh. 2. Domus mea domus orationis vocabit̃. Per illa autem verba Ioh. 4. Uenit hora q̃ñ nec in monte hoc: nec in hierusalẽ adorabitis patrẽ. predicat dñs cessationẽ adorationis tam s̃m ritũ iudeoꝝ adorantium in hierusalẽ q̃ s̃m ritũ samaritanoꝝ adorantiũ in monte garizim. Uterq; .n. rit⁹ cessauit veniente spirituali euangelij veritate. Sic g̃ locus determinat⁹ eligit̃ ad adorandum. non p̃pter eũ qui adoratur quasi loco concludat̃. sed p̃pter ipsos adorantes. ⁊ hoc triplici ratione. p̃ p̃pter loci consideratione ex qua specialem deuotionẽ cõcipiunt adorantes ut exaudiant̃. ut patz ex oratione Salomonis. 3. Reg. 8. 2° p̃pter sacra mysteria ⁊ alia sanctitatis signa q̃ ibi continentur. 3° p̃pter concursũ multorum adorantium ex quo fit oratio magis exaudibilis s̃m illud Math. 18. Ubi duo vel tres congregati fuerint in no. m. ibi sum. ¶ Sciendum insup̃ q̃ s̃m quandã cõdecentiam adoramus versus orientẽ. p̃ p̃pter diuine maiestatis indiciũ quod nobis manifestat̃ in motu celi qui est ab oriente. 2° p̃pter paradisũ i oriente constitutũ ut legitur Gen. 3. s̃m literam. lxx. interpretum. quasi redire queramus ad paradisum. 3° p̃pter xp̃m qui est lux mũdi. ⁊ dicit̃ oriens Zach. 6. Et qui ascendit super celũ celi ad orientem. ⁊ ab oriente venturus expectat̃ s̃m illud Math. 24. Sicut fulgur exit ab oriente ⁊ paret vsq; in occidẽtẽ. ita erit ⁊c.

Utrũ tres persone adorentur vna adoratione. R. q̃ sic. Una est enĩ existentia siue essentia siue excellentia triũ personaꝝ. ⁊ ideo vnus honor ⁊ vna reuerentia ⁊ p̃ cõsequens vna adoratio debetur. In cui⁹ signũ legitur de Abraham Gen. 18. q̃ tres vidit ⁊ vnũ adorauit dicens. Domine si inueni gratiam ⁊c. Quando tamen nominantur tres persone singillatim ter flectimus genua in signum trium personarum.

¶ Utrum adorari possit aliq̄ creatura. Rn̄.
q sic. Deo.n. debet̄ reuerētia ꝓpter ei⁹ ex
cellentiā q̄ coicat̄ aliq̄bus creaturis non
sm̄ equalitatē ſ sm̄ quandā participatio-
nem. ⁊ iō alia veneratiōe veneramur deū
qd̄ ꝑtinet ad latriā. ⁊ alia veneratiōe q̄s-
dam creaturas excellentes qd̄ ꝑtinet ad
duliam. Et qa ea q̄ exteri⁹ agūt̄ signa sūt
interiori reuerētie. q̄dā exteriora ad re-
uerentiā ꝑtinentia exhibent̄ excellentib⁹
creaturis inter q̄ maximū ē adoratio. sed
aliqd est qd̄ soli deo debet̄. s. sacrificiū. ⁊ h
habēt̄ ex vbis Augu. x°. de ciui. dei. Scdm̄
ḡ reuerentiā excellēti creature debitā Na
than adorauit Dauid. 3°. Regū. p̄. vbi dr̄
q Nathan ꝓpheta ingressus ante regem
Dauid adorauit eū ꝓnus in terrā. ⁊ hoc
etiā modo adorauit Abraham angelos
Gen. 18°. ⁊ filii Josue 5°. lz intelligi possit q
adorauerit adoratiōe latrie deū q ī ꝑsona
angeli apparebat ⁊ loq̄bat̄. Johānes aūt
ꝓhibitus est adorare angelū. Apoc. vlti.
Tum ad ostendendū dignitatē hoīs quā
ē ꝑ xp̄m adeptus ut adequet̄ angelis. vñ
subdit̄ ibi. Conseru⁹ tu⁹ sū ⁊ fratrum tuorū.
tū etiā ad excludendū idolatrie occasionē
vñ subdit̄. deū adora. tum ad ostendendū
dignitatē Johānis q excellētior erat mul
tis angelis. Scdm̄ etiā reuerentiā q̄ deo de
bet̄ Mardocheus noluit adorare Amon
timens ne dei honorē transferret ad homi
nem ut dicit̄ Hester. 13°. ¶ Utrum humani-
tas xp̄i sit adoranda cultu latrie. Rn̄. h du
pliciter pōt intelligi. aut habēdo respectum
ad humanitatē xp̄i in se. ⁊ sic cū sit creatu
ra non obstante qd̄ est vbo vnita: non est
ei latria exhibēda. ⁊ sic dicit glo. sup illud
ps. Adorate scabellū pedū ei⁹. q caro xp̄i
adorat̄ a nobis nō adoratiōe latrie q̄ soli
creatori debetur. ſ illa q̄ dulia dignior est.
Aut habēdo respectū ad verbū cū quo ē
vnita hypostatice. ⁊ sic hūanitati xp̄i cult⁹
latrie debet̄. vna.n. adoratiōe adorat̄ sup-
positū ⁊ natura. ita q natura ꝑ suppositū
xp̄s aūt est nomen ꝑsone in duab⁹ naturis
sm̄ Damas. li°. 3°. c. 3°. ⁊ ideo vna ⁊ eadem
adoratione adoratur xp̄us ⁊ humanitas
eius. ⁊ huic modo respōdendi concordat
Damas. li°. 3°. ca°. 8°. dicens sic. Unus est
xp̄s perfect⁹ deus ⁊ perfect⁹ hō quē adora
mus cū patre ⁊ spū sancto vna adoratio
ne cū incōtaminata carne eius. nō inado
rabilē carnem eius dicentes. adoratur.n.
in vna verbi hypostasi. h Rich. 3. dis. 9. q
2. arti p̄. c. Utrum imago xp̄i sit adorāda
cultu latrie. Rn̄. imago pōt dupliciter con-
siderari. s. vel sm̄ q ē quedā res. ⁊ sic nul
lus honor sibi debetur sicut nec alicui la-
pidi vel ligno. vel sm̄ q est imago. ⁊ tunc
qa idem motus ē in imaginē inq̄ntum est
imago. ⁊ in imaginatū. vn⁹ honor debetur
imagini ⁊ imaginato. ⁊ ideo cū xp̄s latria
adoret̄: ei⁹ imago similit̄ debet latria ado
rari. Unde Damas. lib°. 3°. ca°. 8°. dicit. q ho-
nor imaginis ꝑuenit ad ꝑthotypū. i. ima
ginatū. ¶ Sed obijcit̄ illud Exo. 20°. nō
facies tibi imaginē nec sculptā similitudi
nem. dicendū q illud ꝑ eo tpe ꝓhibitum
est in q̄ deus naturā humanā nō assūpse-
rat. tūc.n. cū deus oīno spūs esset infigura
bilis erat. secus aūt est postq̄ naturā assū-
psit humanā. Sūt aūt imagines hi⁹ intro-
ducte ꝓpter simpliciū instructionē. ⁊ ꝓpter
affectus excitationē q frequent̄ mouetur
magis ex visis q̄ ex auditis. ⁊ ꝓpter ma
iorē ⁊ frequentiorē memorationē. Si di-
catur q hi⁹ imagines nec ꝑ vet⁹ testamē
tum nec ꝑ nouū approbant̄. Dicendū q
apl̄i multa tradiderūt q̄ in canone nō sūt
inter que ē vnū de imaginib⁹. vñ Damas.
li°. 4°. ca°. 8°. dicit q Lucas xp̄i ⁊ btē vgi
nis imagines depinxit. ⁊ xp̄us imaginem
suā abagaro direxit. ut historia ecclesiasti
ca tradit. ¶ Utrum crux xp̄i sit adorāda ado
ratione latrie. Rn̄. honor siue reuerētia nō
debetur nisi rationali creature. insensibili
aūt non debet̄ nisi ratione nature rationa
lis. ⁊ h dupliciť. vno modo inq̄ntū repñsen
tat naturā rationalē. alio modo inq̄ntū ei
cōiūgitur quocunq̄ modo. p̄ modo solent
hoīes venerari imagines regis. 2° ei⁹ ve
stem. vtrūq̄ aūt venerant̄ hoīes eadē ve-
neratione q̄ venerant̄ ⁊ regē. Si ḡ quera
tur de cruce in q̄ fuit xp̄s crucifix⁹. vtroq̄
modo est a nobis veneranda. vno modo
inq̄ntū repñsentat figuram xp̄i extensi in ea.
alio modo ex contactu eius ad xp̄i mēbra. ⁊
ex h q ei⁹ sanguine est ꝑfusa. vñ vtroq̄
modo adoratur eadē adoratiōe cū xp̄o. s.
adoratiōe latrie. ⁊ iō crucē alloq̄mur ⁊ de
precamur q̄i ipsū xp̄m. Si aūt loq̄mur de
effigie crucis xp̄i in alia materia. s. lapidis
ligni vl' alia materia ⁊ hi⁹. sic veneramur
crucem tm̄ ut xp̄i imaginē quam venera-
mur adoratione latrie ut dictū est ſ. Al. q
aūt dicit q crux ipsa in qua pependit xp̄s
inq̄ntū est res quedā nō adorat̄ eadē ado
ratiōe. s. latrie cū verbo. cū non ꝑtineat ad
personā verbi q̄si pars eius. ſ adoratione
hyperdulie inq̄ntum ē quedā res xp̄i. rōne

cuius similit͛ ⁊ vestis ⁊ alia q̄ ad huma-nitatē xp̄i referūt hyperdulia adorant͛. ⁊ h̄ ē positio Thome. 3. q. 25. ar. 4.° c. Alij vō dicūt φ illa crux nō debet adorari ut est res quedā. nec adoratiōe latrie. nec dulie. sed adorat ōe cuiusdā honoris ⁊ reuerentie tanq̄ instrumentū nr̄e salutis. sicut etiā reueremur sacramenta ꝓ eo φ sūt instrumenta nr̄e salutis. ⁊ h̄ est positio Bon̄. 3. dis. 9. q. i. ar. 4. c. ¶ Utrū mater xp̄i sit adoranda adoratiōe latrie. R̄. φ nō. ꝓ eo φ est pura creatura. qa nō est mater dei qđ ē excellentissimū. ita φ excellētius creature pure ꝯuenire non pōt. ideo sibi nō tm̄ conuenit honor dulie sed etiā hyperdulie. quod nomē sumit͛ de glo. Hiere. 4.° vbi dicit͛ dulia maior ⁊ dulia minor. ¶ Utrū scōꝝ reliquie sint aliq̄ modo venerāde. R̄. φ sic. Sicut. n. vult Aug᷒ p̄ de ciui. dei. Qui ad aliquē afficit͛ ea q̄ de eo relinquūt͛ p᷒ mortem veneratur. non tm̄ corpus aut partes corpis. s̄ etiā aliq̄ exteriora ut vestes ⁊ similia. Manifestū est aūt φ scōs dei venerare debem᷒ tanq̄ xp̄i mēbra filios ⁊ amicos. ⁊ intercessores nr̄os. ⁊ ideo reliquias scōꝝ q̄lescūq ꝫ i eoꝝ memoriam honore cōgruo venerari debem᷒. vñ ⁊ ipse xp̄us hu᷒ reliq̄as cōuenient͛ honorat in p̄sentia eaꝝ miracula faciendo. ¶ Utrū aduersarij᷒ adorari possit sine pctō. R̄. φ nō. etiā si xp̄s fore credat͛ nisi interi᷒ uel exterius actualit͛ cōditio exp̄mat͛. qa ipsa nouitas rei insolite ꝯsiderationē ⁊ attentionē requirit. sicut dicit͛ de btā v̄gine φ cogitabat q̄liter eēt ista salutatio. In adoratiōe vō hostie sufficit hanc conditionē hr̄e habitualiter. s. si consecratio debite est facta pro eo φ hostie ꝯsecratio est consueta.

¶ De superstitione in cōi. ti. 7ᵘˢ

Deinde cōsiderandū est de vitijs oppositis religioni siue latrie. ⁊ p̄ de illis q̄ ꝯueniūt cū religione in h̄ φ exhibēt cultū diuinū. 2° de vitijs manifestā ꝯrietatē ad religiōē habētib᷒ p ꝯtemptū eoꝝ q̄ ptinēt ad cultum diuinū. Primū hoꝝ ptinet ad superstitionē. 2ᵐ ad irreligiositatē. vñ p̄ ꝯsiderandum est de supstitione ⁊ ptibus ei᷒. ⁊ p̄ in cōi. 2° de ptibus ei᷒ in spāli. ¶ Circa p̄mū plura q̄rūtur. p̄ vtrū supstitio sit vitiū religiōi ꝯtrariū. R̄. φ sic. opponit͛ aūt ei superexcellētissime. qa plus exhibeat i cultum diuinū q̄ᵐ vera religio. sed qa exhibet cultū diuinū uel cui nō debet uel eo mō quo non debet. Ex hoc aūt supstitiosi dicti sunt s̄m Isido. li.° ethimologiaꝝ. φ deꝑcabant͛ ⁊ imolabant ut sui liberi sibi supstites fierent. s̄ hoc ē ethimologia non significatio. ¶ Sed obijcit͛ φ in glo. ad Col. 2.° dicit͛ φ supstitio est religio supra modū seruata nō q̄ ⁊c̄. R̄. sicut bonū methaphorice repitur in malis ꝑut dicit͛ bon᷒ latro. ita etiā noīa v̄tutū quāꝗ accipiūt͛ transūptiue in malis. ut prudentia qn̄ꝫ ponit͛ p astutia s̄m illud Luc. 16.° Filij hui᷒ seculi prudētiores filijs lu. ⁊ s̄m hūc modū supstitio dicitur religio. ¶ Utrū sint diuerse spēs supstitiōis. R̄. φ sic. vt. n. supradictū est vitiū superstitiōis ꝯsistit in hoc φ transcēdit mediū v̄tutis s̄m aliq̄s circūstantias. nō aūt q̄libꝫ circūstantiaꝝ corruptaꝝ diuersitas: variat speciē pcti. s̄ tm̄ qn̄ referunt͛ ad diuersa obiecta uel diuersos fines. s̄m hec. n. act᷒ morales species sortiūt͛. Diuersificant͛ g̃ supstitiōis spēs p̄mo ex pte obiecti. potest. n. diuinus cultus exhiberi. uel cui exhibēd᷒ est. s. deo: modo tñ indebito ut si q̄s tēpore grē coleret deū s̄m veteris legis ritū. ⁊ hec est p̄ma spēs supstitiōis. uel ei cui nō debꝫ. s. cuicūꝗ creature. ⁊ hoc ē aliud gen᷒ superstitiōis. qđ diuidit͛ in multas species scōm diuersos fines diui cultus. Ordinat͛ aūt diuinus cultus p̄ ad reuerētiā deo exhibendam. ⁊ s̄m h̄ p̄ma species hui᷒ generis est idolatria q̄ diuinā reuerentiā indebite exhibet creature. 2° ad h̄ φ hō instruat͛ a deo quē colit. ⁊ ad h̄ ptinet supstitio diuinatiua q̄ demones ꝯsulit p aliq̄ pacta cuꝫ eis inita tacita uel expssa. ¶ 3° ad quādā directionē actuū humanoꝝ s̄m instituta dei q colitur. ad qđ ptinet supstitio q̄rūdā obseruātiaꝝ. ⁊ hec tria Aug᷒ 2.° de doctri. xp̄iana tangit. Supstitiosū est inq̄t q̄cquid institutū ē ab hoībus ad faciēda ⁊ colēda idola. ptinēs ad colēdā sicut deū. creaturā ptem uel vllā creature. ⁊ h̄ ptinet ad p̄mū ⁊ p᷒ subdit. uel ad ꝯsultatiōes ⁊ pacta q̄dam signoꝝ cū demonib᷒ placita atꝗ federata. qđ ptinet ad 2ᵐ. ⁊ p᷒ paꝝ. Ad h̄ g̃ ptinēt oēs ligature ⁊c̄. qđ ptinet ad 3ᵐ.

¶ De supstitiōe cult᷒ indebiti veri dei. ti. 8ᵘˢ.

Postea cōsiderādū ē i spāli de ptib᷒ siue spēb᷒ supstitiōis. ⁊ p̄ de supstitiōe cult᷒ indebiti veri dei.

2° de supstitiõe idolatrie. 3° de supstitiõe diuinationū. 4° de supstitiõe obseruantiarū.

¶ Circa pmū q̄rūtur plura. s. vtꝝ ī cultu veri dei possit esse aliq̄d perniciosū. R° ꝙ sic. ut. n. dicit Aug⁹ li° ꝯ mendaciū. Mendaciū maxime pniciosū est. quod fit in ptinentib⁹ ad religionē xp̄ianā. Est aūt mendaciū cū aliqs exterius signat ꝯrriū vitati sicut aūt significať aliq̄d v̄bo ita ⁊ facto. ⁊ in tali signatiõe facti ꝯsistit cultus religiõis exteri⁹. ut patet ex supradictis. ⁊ iō si p cultum exteriorē aliqđ falsū significetur: erit cultus pniciosus. H aūt contingit dupliciť. vno modo ex pte rei signate a qua discordat significatio cultus. ⁊ h mō tpe legis noue pactis xp̄i mysterijs pniciosū est vti cerimonijs legis veteris: q̄bus xp̄i mysteria significabanť futura. sicut etiam pniciosū esset signis ꝯfiteri xp̄m esse passurū. Alio modo ex pte colentis. ⁊ h precipue ī cultu cõi q p ministros exhibeť ī persona totius ecclesie. sicut. n. falsarius esset ꝓponens ex pte alicui⁹ non cõmissa sibi. Ita etiā exhibens deo cultū ex parte ecclesie cõtra modū diuina auctoritate ꝯstitutum ⁊ ī ecclesia ꝯsuetū. vñ dicit Amb° Indignus est q aliter celebrat ministeriū q̄ xp̄s tradidit. ⁊ ideo dicit glo. sup Coll° 2° ꝙ superstitio est qñ traditioni humane nomē religiõis applicať. Nõ tñ ꝙ in diuersis ecclesijs diuerse sūt ꝯsuetudines ī cultu diuino: q̄ in nullo vitati repugnāt. ⁊ iō sunt seruande ⁊ eas pterire nõ licet. Utꝝ in cultu veri dei possit eē aliquid superfluū R° ꝙ sic. Sciendū tñ ꝙ aliq̄d superfluū dicitur dupliciter. vno modo sm quantitatem absolutam. ⁊ sic nihil potest esse superfluū in diuino cultu. quia nihil potest hō facere quod non sit minus eo quod debet deo. Alio modo sm quantitatem ꝓportionis. q̄a. s. non est fini ꝓportionatum. Finis aūt diui cultus est ut homo det gloriā deo. ⁊ ei subijciat se mente ⁊ corpore. ⁊ iō q̄cquid homo facit pertinēs ad gloriā dei ⁊ ad hoc ꝙ mens hoīs deo subijciať. ⁊ etiam corpus p moderatam cõcupiscētiarum refrenationē sm dei ⁊ ecclesie ordinationē ⁊ ꝯsuetudinē eoꝝ q̄bus ꝯuiuit non superfluit in cultu dei. Si v̄o sit aliquid qđ quantū ē de se non ptineat ad aliqđ triū pdictoꝝ. aut etiā sit pter dei ⁊ ecclesie institutionem. uel ꝯtra ꝯsuetudinē cõem. q̄ sm Augꝰ. p lege hūana hñda ē. totū ē superfluū reputādū ⁊ supstitiosū. q̄a ī exteriorib⁹ tm̄ ꝯsistens ad interiorē nõ ptinet cultū. vñ Aug⁹ li° de vera religiõe inducit Luc. 17° Regnū dei intra vos est ꝯ supstitiosos q. s. exteriorib⁹ pncipalē curā impendūt.

¶ De idolatria. ti. 9⁹.

DEinde ꝯsiderādū ē ð supstitiõe idolatrie. De hac aūt q̄runtur plura. s. vtꝝ sit spēs supstitiõis. R° ꝙ sic. ut dictū ē s̄. Idolū. n. deductū est ab eo qđ ē idos ut dicit Isido. idos aūt dicit formā ab idea tractā. ut dič Seneca. vñ idolū ꝓprie dr̄ simulacrū repsentatiuū rei existētis uel rei ficte. ⁊ sm h idolatria ꝓprie dr̄ cū simulacra coluť. Ex cõi tñ ꝯsuetudine q̄a creaturas colebant gētiles: sub quibusdā imaginib⁹ impositū ē nomē idolatrie ad significādum quemcūqꝫ cultū creature etiā si sine imagib⁹ fieret. Cult⁹ nāqꝫ diu⁹ sič creature sensibili exhibebať p aliq̄ sensibilia signa. puta sacrificia. ludos. ⁊ alia hi⁹. ita etiā exhibebatur creature repsentate p aliquā sensibilē formā siue figurā q̄ diciť idolum. Diuersimode tñ cultus diu⁹ exhibebať idolis. quidā. n. p quandā nephariā artē imagines q̄sdam ꝯstruebāt q̄ v̄tute demonum aliqs certos effect⁹ habebāt. vñ putabant in eis esse aliq̄d diuinitatis. ⁊ p ꝯñs eis cultū d nū deberi. ⁊ h fuit opinio Hermetis termegisti. ut dicit Aug⁹ 8° de ciui. dei. Alij v̄o exhibebant cultum diuinitatis nõ ipsis imaginibus. sed creaturis q̄ꝝ erant imagines. oīa aūt h ad supstitiõē idolatrie ptinebāt ut pꝫ p Augᵐ 2° de do. xp̄ia. Notandū aūt ꝙ aplš. i. Cor. 8° dicit. Scimus q̄a nihil ē idolū in mūdo ꝓ eo ꝙ imagies ille q̄ idola dicebanť non erant aiate. nec aliquā v̄tutē diuinitatis hñtes. ut Hermes ponit q̄si eēt aliqđ ꝯpositū ex aīa ⁊ corpe Et silr̄ itelligendū ē illud qđ dr̄ .i. x° c. ꝙ idolis imolatū nõ ē aliq̄d. q̄a p hi⁹ imolationē carnes imolate: nec aliquā sanctificationē ꝯsequebāť ut gētiles putabant. nec aliquā imūdiciā. ut iudei credebāt. Nõ etiā ꝙ latria vno° põt significare actum humanū ad cultū dei ptinentē. ⁊ sic diciť vniuoce de cultu diuino ⁊ de cultu sm ꝙ ptinet ad idolatriā. sicut etiā solutio tributi vniuoce dr̄ siue exhibeať vero regi siue falso. Alio modo sumiť ꝓut ē idē religiõi ⁊ sic cū sit v̄t⁹ de ratiõe ei⁹ ē ꝙ cult⁹ diu⁹ exhibeať ei cui debꝫ exhiberi. ⁊ sic equoce

dicit de latria vere religiõis et de idolatria ¶ Utrum idolatria sit pctm̃. R̃ndeo q sic. Exo. 20. Non adorabis ea .s. exterius. nec coles .s. interius. ut exponit glo. et loqtur de sculptilibus et imaginibus. Nam et si oẽs supiores revereri debeamus. non tñ eadẽ reverentia oibus debet: q debetur sũmo deo q in singulari ratiõe oẽs excedit. Dixerũt autem qdam heretici nõ eẽ piculosum si qs psecutiõis tpe dephensus: exterius idola colat. dũ tñ mẽte fidẽ servet. sed hoc ẽ manifeste falsũ. cũ .n. exterior cultus sit signũ interioris. sicut est pniciosũ mendaciũ verbis asserẽ ɔtrariũ eius qd credit in corde. ita etiã si exteriorem cultũ exhibeat alicui ɔ illud quod sentit in mente. Est etiã idolatria gravissimũ peccatorum. vñ dicit glo. sup Leviti. 19. Omne peccatũ est imũditia aie. sed idolatria maxime. et hoc est verũ q̃stũ est ex pte ipsius pcti. sicut .n. in republica gravissimũ eẽ videt q aliqs honorem regiũ impendat alteri q̃ vero regi. qa q̃stum ẽ in se totũ ordinẽ rei publice pturbat. ita in pctis q ɔtra deum ɔmittitur que tñ sũt maxima: gravissimũ eẽ videt honorẽ divinũ impendẽ creature. qa quãtũ ẽ in se facit aliũ deũ in mundo: minuẽs pncipatũ divinũ. Alio tñ modo potest attẽdi gravitas ex pte peccãtis. sicut dr gravius eẽ pctm̃ eius q peccat sciens q̃ peccãtis ignorant. et sm hoc nihil phibet gravius peccare hereticos q fidẽ sciẽt corrũpunt quã acceperũt q̃ idolatras ignorãter peccantes. Et silr etiã alia pctã pñt eẽ maiora ppt maiorẽ ɔtemptũ peccãtis. ¶ Que fuit causa idolatrie. R̃ndeo causa eius dispositiva fuit ex pte hoium. et hoc triplicit. p̃ ex inordinatiõe affectus. put .s. hoies aliquẽ hominẽ nimis honorãtes vel nimis venerãtes honorẽ divinũ impenderũt ei. 2° qa hõ nãlit in repñtatiõe delectat ut dicit phs i sua poetria. et iõ hoies a pncipio videtes p di[illegible] [illegible] 3° ppt ignorãtiã veri dei cuius excellentiã homines nõ ɔsiderantes quibusdã creaturis ppter pulchritudinẽ. sive vtutem divinitat. s cultũ exhibuerũt. de his tribus hr in lib° sapien. de pma. c. 14° de 2ª. 13° de 3ª. 23° ut diligent intuẽti. Alia aũt causa idolatrie s. consũmativa fuit ex pte demonũ q se colendos hoibus exhibuerũt in idolis dãdo respõsa. et alia q videbant hominibus mirabilia faciendo. vñ ps. Oẽs dij gentium demonia. Et nota q in pma etate non fuit idolatria [illegible] creatoris [illegible] [illegible] imaginẽ pa[illegible] beli adorare fecit. Apud grecos autem ut Isidorus refert Prometheus pmus simulacra hoium finxit de luto. Iudei vo dicũt q Hysmahel pmus simulacra de luto fecit. In sexta vero etate exclusa est per virtutẽ et doctrinã xpi q de diabolo triũphavit.

¶ De divinatiõe et eius spẽbus in cõi. ti. x°.

P Ostea ɔsiderandũ est de supstitiõe divinativa. et p̃ in cõi. 2° de ptibus eius in spali. Circa pmũ querit plura. s. utrum divinatio sit pctm̃. R̃ndeo q sic. vñ dr Deut. 18 Non sit q phitões ɔsulat. neqs divinos. et. 26. q. 5. dicitur. q divinatiões expetũt: sub regulis qnqueñij iaceãt sm gradus pnie diffinitos. Ad qd intelligendũ notãdũ ẽ q divinator non dicit si qs pnũciet ea q necessario vel ut in pluribus eveniũt q humana rõne pnosci pñt. sicut astrologi ex cognitione cãrum pnũciant infallibiliter futuras eclypses. et ex consideratione stellarum pnũciant ɔiecturalit pluvias et siccitates. et medici sanitatẽ et mortẽ. et ita evenit ut in pluribus. Non videtur etiam divinatio si qs aliq futura contingẽtia deo revelãte cognoscat. tũc .n. ipse nõ divinat .i. qd divinũ ẽ facit. sed magis quod divinũ est suscipit. Tunc aũt solũ dr divinare qñ indebito modo sibi pnũciationem futurorum eventuũ usurpat. ¶ Preterea qñ pter dei manifestã revelationẽ pnũciare presumit aliq futura ɔtingentia ad utrũlibz. ut sũt illa q dependẽt ex libo arbitrio. vel etiã ɔtingentia ut in paucioribus. ut sũt que per accñs ɔtingũt. sive i rebus humanis. sive i rebus nãlibus. sicut q lapide cadẽte fiat terremotus. et q hoie fodiẽte thesaurus inveniat. pscire .n. talia ẽ solius dei. vñ Ysa 41° Annũciate q ventura sũt in futurum. et sciemus. qñ dij estis. Vñ Isidorus li° ethimo. [illegible] .ẽ q divini dicũt q̃i deo pleni. deitate .n. se plenos simulãt. et astutia qdã fraudulẽtie hoibus futura ɔiecturãt. hec Isi. Cõstat antẽ hoc eẽ pctm̃. vñ divinatõ sp ẽ pctm̃. et iõ Hiero dicit sup Math. q divinatio sp accipit i malam ptẽ. Sed obijcit. qa Aug. dicit de li. ar. Quis audeat dicẽ aliquã disciplinã esse mal[illegible]

p̄bm li᷒ de memo. ḡ videt᷑ ꝙ diuīatio non sit pctm̄. R᷒ ꝙ aliq̄ artes sūt ad p̄nescēdū futuros euētus q̄ ex necessitate uel frequē ter eueniūt. quod non ꝑtinet ad diuinationē. ſ ad alios futuros euent⁹ cognoscendos nō sūt aliq̄ vere artes siue disciplīe. ſ fallaces ⁊ vane ex deceptiōe demonis īroducte. ut Aug⁹ dicit. xi᷒ de ciui. dei. Utꝝ species diuinationis sint plures. R᷒ ꝙ sic. ut vult Isidor⁹ ethimologiaꝝ. Ad qđ intelligendū ꝙ oīs diuīatio vtit᷑ ad p̄cognitiōē euent⁹ futuri aliq̄ demonū ꝯsilio ⁊ auxilio qđ quidē exp̄sse qñ implorat᷑. qñ autē p̄ter hoīs petitionē se de modo īgerit occulte vanis inq̄sitionibus futuroꝝ ut mētes hoīuz implicet falsitati aut vanitati. Est aūt vna vana inq̄sitio futuroꝝ: cuz q̄s futura p̄noscere temptat vnde p̄nosci nō possunt Demōes aūt exp̄sse inuocati solēt futura p̄nūciare multipliciter. qñ quidē quibusdaz p̄stigiosis apparitiōib⁹ se aspectui ⁊ auditui hoīuz ingerētes ad p̄nūciandū futura ⁊ h̄ sp̄s dr̄ p̄stigiū ex eo ꝙ oculi hoīuz p̄stringūt᷑. qñ p sōnia. ⁊ h̄ dr̄ diuīa᷑ sōn [illegible]. qñ p mortuoꝝ aliq̄ꝝ apparitionē ul locutionē ⁊ h̄ dr̄ nigromātia. ut dr̄ ī li. ethi. Nigros. n. grece mors dr̄ latine. mātia vō diuinatio. q̄a quibusdā īcantatiōib⁹ adhibito sanguine videt᷑ resuscitati mortui diuinare ⁊ ad interrogata respondē. dicūtur. n. demōes sanguinē amare. Qñq̄ vō p̄nunciant futura p hoīes viuos. ut p₃ in arrepticijs. ⁊ h̄ dr̄ diuinatio phitonica. q̄a. s. fit p phitones q̄ sic dicti sūt. ut dicit Isidor⁹. a phiton apolline q̄ dr̄ fuisse auctor diui[illegible] di. Qñq̄ p aliq̄s figuras uel signa q̄ apparent in reb⁹ inaīatis. q̄ quidē si appareāt in aliquo corpe terrestri. ut ī vngue uel ferro uel lapide polito. dicit᷑ geomantia. a geos qđ ē t̄ra. Si aūt in aq̄ dr̄ idromātia. ab idros qđ est aqua. Si in aere dicit᷑ aerimantia. Si in igne piromantia a pir qđ est ignis. Si aūt in visceribus aīaliū immolatoꝝ in aris demonū. dr̄ aruspiciū q̄ inspectio in aris. Diuinatio vero q̄ fit sine exp̄ssa demonū inuocatiōe diuid[illegible] in duo genera. q̄ꝝ p̄mū ē q̄n ad p̄noscendū futura ꝯsideram⁹ aliqd in dispositiōib⁹ aliaꝝ reꝝ. ⁊ si q̄dē aliq̄s nitat᷑ p̄noscere futura ex ꝯsideratiōe situs ⁊ motus sideꝝ. h̄ pertinet ad astrologos. q̄ dicūt᷑ genetliaci ꝓpt̄ nataliū ꝯsideratiōes dieꝝ. Si vō ex ꝯsideratione dieꝝ uel horaꝝ uel auraꝝ. tūc dicūt᷑ aruspices. q. s. dies ⁊ horas in negocijs ⁊ opatiōib⁹ agendis obseruāt. Nō tm̄ ꝙ obseruare tēpus q̄z ē infidelitatis. ut in his q̄ pure dependēt a libero ar[illegible] necciariis. s. ꝓpt̄ p̄ceptū. ut in nuptijs celebrādis. qñq̄ sagacitatis. ut in his q̄ cām h̄nt naturalē. ut in potiōib⁹ minutionib⁹. ⁊ hi⁹ Si vō p voces uel motus auiū. uel quorūcunq̄ aīaliū. siue p sternutationes hoīuz ul salt⁹ mēbroꝝ. h̄ ptinet gnālr ad augu riū. qđ sic dr̄ q̄i auigeriū ul auigarriū a gestu uel garritu auiū. sic auspiciū ab īspectione auiū. q̄ꝝ p̄mū ptinet ad aures. secūdū ad oculos. in auib⁹. n. hi⁹ p̄cipue solent cōsiderari. Si vō hi⁹ ꝯsideratio fiat circa v̄ba hoīuz alia intentiōe dicta: q̄ q̄s retorquet ad futuꝝ qđ vult p̄noscere dr̄ omen. Si aūt ꝯsiderētur aliq̄ dispositiones figuraꝝ in aliq̄bus corporib⁹ visui occurrētes erit alia sp̄es diuīatiōis. Nam ex lineamētis man⁹ ꝯsiderans diuīatio sūpta dicit᷑ cyromantia. cyros. n. grece dr̄ manus latine. Diuinatio vō ex q̄busdā figuris i [illegible] alicui⁹ aīalis apparentib⁹ dr̄ [illegible]tia. Ad 2ᵐ vō gen⁹ diuinationis qđ est sine exp̄ssa demonū inuocatiōe [illegible] ē fit ex ꝯsideratione eoꝝ q̄ eueniūt ex q̄busdam q̄ sero fiūt ab hoīb⁹ ad ingrēduz aliqđ occultū. siue p ꝯsiderationē pūctoꝝ qđ ptinet ad artē geomantie. siue p ꝯsiderationē figuraꝝ q̄ pueniūt ex plūbo liquefacto in aq̄ piecto. siue ex quibusdam cedulis scriptis uel nō scriptis [illegible] cū ꝯsiderat᷑ quis [illegible] ex festucis inequalib⁹ [illegible] uel minorē accipiat. [illegible] piectiōe q̄s pūcta plura [illegible] nomen h̄nt [illegible] Sic ḡ triplex ē genus diuīatiōis. [illegible] p̄mū ē p manifestā demonū inuocationē. 2ᵐ per [illegible] ꝯsiderationē dispositiōis uel mot⁹ alicuius rei. 3ᵐ ē cū facim⁹ aliqđ ut nob manifestet᷑ aliq̄ [illegible] ptinet ad nigromanticos. 2ᵐ ad [illegible] 3ᵐ ad sortilegos. Sub q̄bus [illegible] ptinēt ut p₃ ex dictis. [illegible] nit Aug⁹. ⁊ h̄r 26. q. 4 [illegible] nec miꝝ. et. [illegible] [illegible] fuspdeā [illegible] Sauli interrogāti de euētu futuri belli p mulierē phitonissam: Samuel apparuit ⁊ futuꝝ bellū p̄dixit ḡ diuīatio q̄ fit p īuocationē demonum nō est pctm̄. [illegible] circa futuros euent⁹ [illegible] cognoscit [illegible]

dicere.8° Miluus in celo cognouit temp⁹
suū.s nālis cognitio ē infallibilis ⁊ a deo.
g̃ vti cognitiōe aniū ad p̄cognoscenda fu
tura qḋ est auguriari nō est illicitū. Pre
terea Gedeon ī numero scōꝝ ponitur ut3
heb.xi°. Qui tñ vs⁹ fuit omine ex h̃ q̧ au
diuit recitationē ⁊ interp̄tationē cuiusda3
somnȳ.ut legit̃ Judicū 7°. Et silr̃ Eliezer
seru⁹ Abrahe.ut legit̃ Gen.24°. g̃ videtur
q̧ talis diuatio nō sit illicita. R°. ad p̄mu3
dicendū q̧ sicut Aug⁹ dicit ad Simplicia
nu3. Non ē absurdū credē aliq̄ dispēsatio
ne p̄missū fuisse ut nō dominārte arte ma
gica uel potentia: dispensatiōe occulta q̄
phitonissam ⁊ Saulē latebat.se iusta spūs
ostēderet regis aspectib⁹:diuina eū snia per
cussurus.uel nō vere spiritus Samuelis a
sua requie est excitat⁹.s aliqḋ fantasma ⁊ il
lusio demonū imaginaria diaboli machi
natiōib⁹ est facta.quā appellat Samuele3
scriptura.sicut imagines solent rerū suaꝝ
noīb⁹ appellari. Ad 2ᵐ dicēdū q̧ illa au
ctoritas loq̄tur de cognitiōe aniu3 respectu
coꝝ q̄ ptinēt ad eas.⁊ ad h̃ p̄cognoscēda
coꝝ motus ⁊ voces ꝯsiderare non ē illici
tum.puta si q̄s ex h̃ q̧ cornicula crocitat
pluuiā esse cito futurā p̄dicat. Ad 3ᵐ di
cendu3 q̧ Gedeon obseruauit recitationē
⁊ expositionē somnȳ accipiēs eam ꝓ omi
ne q̄i ordinatā ad sui instructione3 a diua
ꝓuidētia.⁊ silr̃ Eliezer attēdit v̄ba puelle
orōne ad deū p̄missa. Ad h̃ nō q̧ in noua
lege mens hoīs arcet̃ a tp̄aliū sollicitudīe
⁊ iō in noua lege non ē aliq̄d institutū ad
p̄cognitionē futuroꝝ euentuū de tp̄alibus
reb⁹. In veteri aūt lege q̄ ꝓmittebat terre
na erāt ꝯsolatiōes de futuris ad religionē
ptinētes vñ dr̃ Ysa.8°. Cū dixerint ad vos
q̄rite a phitonib⁹ ⁊ diuinis q̄ strident in incā
tatiōib⁹.subdit q̄i rōne3.nuiq̄d nō ppl̄s a
deo suo requiret visionē ꝓ viuis ⁊ mortuis
Fuerūt tñ etiā in noua lege aliqui ꝓphetie
spūs h̃ntes q̄ multa d̄ futuris euētib⁹ p̄dixerūt

De cognitiōe demonū respcū futuroꝝ.ti.xi⁹

D Einde ꝯsiderandū ē de ptibus
diuinatiōis ī spāli.⁊ p̄ de diuinatio
ne p demonia.2° de diuinatiōe p
astra.3° de diuinatione p somnia.
4° de diuinatiōe p sortilegia. Circa p̄mu3
ad maiorē hui⁹ mā̄e euidētiā ꝯsiderandū
ē de cognitiōe demonū respectu futuroꝝ.⁊
hui⁹ grā q̄ritur p̄ura.s.vtꝝ demones co
gnoscant futura. R°. futuroꝝ triplex ē ge
nus.q̄dam.n.futura h̃nt determiatas cās
⁊ infallibiles.ut illa q̄ attendūt̃ circa motū
corpoꝝ supioꝝ in qb⁹ ē determiatio ⁊ oīs
impedimēti remotio.⁊ talia ꝑnt certitudi
nalit̃ sciri nō solū a deo ⁊ in deo.s etiam a
creatura. ⁊ h̃ in sua cā sicut tēp⁹ eclypsis
⁊ ꝯsimiliū. Quedā h̃nt determinatā cām.s
tñ fallibilē.ut illa q̄ sūt s̄m inferiore3 natu
ram.q̄ iō h̃nt cām determinatā.q̄a intētio
nā̄e mouet determinate ad vnū.iō v̄o falli
bilem.q̄a multipliciter pōt occurrere impedi
mentū.utpote q̧ ager seminat⁹ si terra pin
guis est.⁊ bona dispositio supioꝝ corpoꝝ
afferat fructū pinguē.⁊ ista ꝑnt quodāmō
sciri ⁊ p̄sciri.nō tm̄ a deo s etiā a creatura
q̄ nouit naturas reꝝ supioꝝ ⁊ inferiorū.
nō tñ ita certitudinaliter sicut p̄dicta. Que
da3 h̃nt cām indeterminatā ⁊ fallibilē sicut
ea q̄ sūt a volūtate nr̄a: q̄ indeterminata ē
ꝓpter h̃ q̧ ē ad opposita.⁊ fallibilis etiam
q̄a ꝑnt volēti pficere occurrere multa im
pedimēta.⁊ talia nō ꝑnt certitudinalit̃ sci
ri ab aliq̄ creatura in seipsa.s solu3 a deo.
ul' p reuelatiōe3 diuinā.Vñ Damas.li.2°.c.4°
dicit q̧ futura neq̧ angeli neq̧ demones
nouerūt.s.nāli cognitiōe.⁊ loquitur de futu
ris ꝯtingētib⁹. Ratio aūt hui⁹ ē ista.q̄a co
gnitio creature dependet ex re.qm̄ g̃ res in
certa est in se ⁊ ī sua cā.ideo creatura non
pōt illā certitudinalit̃ noscē aut p̄scire. di
uina aūt cognitio nō dependet a reb⁹.imo
oīa q̄ nouit s̄m modu3 ētātis nouit.⁊ q̄a
sua ētās ē certissima.certissime cognoscit cō
tingētia ut necīa.⁊ sic certissime nouit. ita
pōt certitudinalit̃ demōstrare ⁊ reuelare.
iō h̃ p̄cognitio futuroꝝ uel ē dei uel a deo.
⁊ iō cū talia futura p̄dicit̃ p̄dictio dr̃ di
uinatio.q̄a talis ē act⁹ diui⁹. Et etiā q̄a dia
boli supbi maxime conāt̃ ostēdere h̃ in se
h̃re.⁊ iō dicē q̧ demōes p seipsos futura
ꝯtingētia p̄sciāt certitudinalit̃.h̃ est eis at
tribuē qḋ dei ē.iō ē ibi īfidelitas ⁊ infideli
tati frequēt̃ ānexa idolatria.iō diuatio est
ꝓhibita. Quis aūt demōes nō possint per
seipsos futura ꝯtingētia scire certitudialit̃
tñ frequēt̃ vera p̄dicūt.q̄a euētū futuroꝝ
aliq̄ mō p̄sciūt uel p̄sentiūt.h̃ aūt q̄drupli
cit̃ sciūt.sic dicit Aug⁹ 3°. sup Gen. Aut.n.
sensus uel ingenȳ acrimonia. Aut multa
experientia. Aut dolosa cautela. Aut aliena
doctrina. Sensus acrimonia.ut qm̄ vident
⁊ dil'gēt̃ ꝯsiderāt ad q̄d inclinet̃ affectio
nr̄a.uel q̄ sunt inducentia uel retrahentia.

Experiētia tēpoꝝ. qa ex talib⁹ vidit accidē
talia. Dolosa cautela qn̄ ꝓponit aliqd fa
cere ⁊ p̄dicit q̄ aliud sit facturus. Aliena
doctrīa qn̄ nullo ei iudic⁹ pmittit ab āgel
ad dicere. Et sic patꝫ ꝙ demones futura
ꝯtingentia ⁊ si p̄nt ꝓbabiliter non p̄nt tn̄
certitudinalit̄ p̄scire. Sꝫ obijcit qa astro
nomi ⁊ mathematici p cursuꝫ astroꝝ p̄co
gnoscūt ⁊ dicūt multa futura. ⁊ videmus
ꝙ i multis vera dicūt. Sꝫ maior est īntelli
gentia in angelis. g ⁊c. R̄ꝫ ꝙ astronomi
vel mathematici frequēt̄ dicūt vera ꝯie
cturando vel s̄m legeꝫ astroꝝ vel s̄m dia
boli cōmertiū. S̄m legē astroꝝ vt qn̄ stella
dn̄atur q̄ hꝫ impssionem sup̄ diuersos hu
mores tūc disponit s̄m h̄ hoiem ad diuer
sos mores ⁊ affectiōes. S̄m cōmertiū dia
boli vt qn̄ volūt vim astroꝝ vltra ꝓtendē
q̄ꝫ ad id sup̄ qd̄ possūt. tūc n. nisi diabolus
adesset. ita frequent̄ falsū sicut verū dice
rent. nūc aūt cum toto auxilio demonū fre
quent̄ falsa p̄dicūt ⁊ decipiūt. ß tanta ē de
monū astutia ꝙ ita sciūt occultare fraudē
suā vt ostendāt errorē siue defectū fuisse in
astronomo ꝯsiderante. nō in arte vel dia
bolo assistēte. In h̄ g stat rō ꝙ astronomi
de ꝯtingētib⁹ hn̄tib⁹ cām fallibilem ⁊ inde
terminatā nō p̄sciūt vera nisi ex ꝯiectura
⁊ diabol⁹ ex maiori ꝯiectura illa p̄sentit.
nō tn̄ certitudinaliter p̄scit. h̄ Bon. z. dis. ⁊
p. z. q. i. ar. 3. o ¶ Utrū demones p̄nosc̄ant
pluuias ⁊ hu⁹. R̄° qdā dicūt ꝙ licꝫ demo
nes p suā nālem v̄tutē habeāt futuroꝝ ta
liū valde ꝓbabilē ꝯiecturā eo ꝙ coꝝ cāe
sūt nāles ⁊ determiate. ⁊ vt in plurib⁹ eue
niūt. tn̄ qa p̄dicte cāe sūt impedibiles. ideo
hu⁹ futuroꝝ certā p̄cognitionē p suā nālē
v̄tutē h̄re nō p̄nt. Et si dicat̄ eis ꝙ illd̄ ipe
dimentū qn̄ euenit ē p causam nālem q̄ de
nec̄citate opat̄ dicūt ꝙ ꝯcursus cāe impe
dientis aliquē effectū. ⁊ cāe q̄ q̄ntuꝫ erat ex
se: erat nata illū effectū ꝓducē. qn̄ꝫ est per
accn̄s ⁊ a casu. vn̄ talis ꝯcursus nō habet
aliquā cām nālem p se. qa cui non sit vere
vnū non est vere ens. Un̄ p̄hs 6. metha.
dicit de tali ente qd̄ est ꝓpinquū non enti. ⁊
ꝙ talis entis nō est gn̄atio nec corruptio.
ꝓ hac etiā opinione videt̄ p̄hs eē in eodē
li° vbi reprobat opinionē dicentiū oēs ef
fect⁹ nāles euenire de nec̄citate. si n. ꝯcurs⁹
causaꝝ nāliū sp eēt de nec̄citate oēs effect⁹
nāles euenirēt de nec̄citate. qd̄ p̄hs reputat
falsū. Pro hac etiā opinione facē videtur
excoicat⁹ cuiusdā articuli q est talis. s. ꝙ ni

hil fit a casu. ß oīa eueniūt de nec̄citate. ⁊ ꝙ
oīa futura q̄ erūt de nec̄citate erūt. ⁊ ꝙ in
hil euenit ꝯtingent̄: ꝯsiderando oēs cās ē
error. qa ꝯcursus cāꝝ est de diffinitiōe ca
sualis effectus s̄m Boetiū de ꝯso. Alij vō
dicūt ꝯriū. qa natura de nec̄citate opatur. ⁊
iō oēs effectus nāles nisi impediantur p li
berū arbitriū. vel angelicū vel humanū: de
necessitate eueniūt p̄supposita influentia
gnāli. q̄ nec̄ia est ad ꝯseruationeꝫ nature
create ⁊ ipsi⁹ opationē. vn̄ si nā disposuit
nubē ad pluuiā: de necessitate resoluetur i
pluuiā nisi superueniat aliq̄ causa fortior
nālis q̄ hec de nec̄ tate impediat̄. a causa
g necessaria eueniūt. ⁊ a cā nec̄ia ipediūt̄
Cum g demōes sciūt vertibilitatē nālē ele
mentoꝝ ⁊ corpoꝝ celestiū. ⁊ motū. ⁊ cursū
⁊ ꝯiūctionē planetaꝝ inter se. ⁊ cuꝫ stellis
fixis: p̄scire p̄nt p suā v̄tutē sub certitudie
futuꝝ euentū istoꝝ impssionū nāliū. ⁊ fu
tuꝝ impedimentū. ne dispositio ad cas redu
cat̄ ad actū. Pro ista opiniōe ē ꝙ videm⁹
formicas iminēte pluuia portare granū i
cauernā. qa p̄cognoscūt futurā pluuiā. g
multo magis diabol⁹ ista cognoscē potest
Qui vult tenē opinionē p̄mā pōt r̄ndē ad
illud de formicis ꝙ illud nō faciūt qa fu
turā pluuiā p̄cognoscāt. ß qa ea q̄ pluuiā
de ꝓpinq̄ futurā antecedūt: faciūt quendā
īmutationē in corporib⁹ formicaꝝ. p quaꝫ
quodā nāli instinctu mouent̄ ad portādū
granū in cauernā. patet g ꝙ illud faciunt
ꝓpt̄ h̄ qd̄ p̄ns est. nō ꝓpt̄ h̄ qd̄ est futuruꝫ
Pōt etiaꝫ dici ꝙ qa sensitiua pōt nāliter
īmutari ab influentia celesti. nō sic aūt in
tellectiua. iō non ē incōueniēs q̄dā bruta
p illā īmutationē p̄sentem aliqd̄ futuꝝ p̄
cognoscere p estimatiuā: qd̄ intellect⁹ dia
boli p suā v̄tutē naturalē sub certitudine
p̄cognoscere nō posset. Qui aūt tenēt secū
dā opinionē respōdent ad articulū excōi
catū ꝙ nō est ꝯ eos. qa nō ponūt ꝙ effect⁹
dependētes ex libero arbitrio diuino. angeli
co. vel humano de nec̄citate eueniāt: qn̄ eue
niūt. nec ꝙ nec̄io impediāt̄: qn̄ impediūt̄.
qd̄ ponebāt illi ꝯ quos p̄dict⁹ articul⁹ fuit
excoicat⁹. Un̄ nec ponit h̄ opinio ꝯcursuꝫ
causaꝝ q̄ sūt volūtarie opantes eē nec̄iuꝫ
q̄uis ponat ꝯcursū cāꝝ pure naturaliuꝫ
de nec̄citate ꝯcurrere qn̄ ꝯcurrūt supposito
motu celi sicut modo ē. ⁊ tali influentia ge
nerali sine q̄ nulla creatura esse possit: nec
agē. Sꝫ tn̄ h̄ z.ª opinio q̄liter cūq3 incidat
i p̄dictū articulū excoicatū seu quēcūq3

aliā ē fugiēda.h Ricḣ.2.dis.7.q.3.ar.2º o

Utr̄ demones cognoscāt cogitationes cordiū. R̄º cogitatio cordis dupliciť pōt cognosci. vno mō in suo effectu.⁊ sic non solū ab angelo.ſ etiā ab hoīe cognosci potest.⁊ tāto subtili⁹ quanto effect⁹ hi⁹ fuerit magis occult⁹.cognosciť.n.cogitatio cordis interdū nō solū ꝑ actū exteriorē.ſ etiā ꝑ imutationē vult⁹.Et etiā medici aliquas affectiōes aī ꝑ pulsū cognoscē pnt.⁊ multo magis angeli uel etiā demones quanto subtili⁹ hi⁹ imutatiōes occultas corꝑales ꝑpendūt.Unī dicit Aug⁹ in li.º de diuinatiōe demonū.ꝙ aliqñ hoīuȝ dispositiōes nō solum voce ꝓlatas.ſ etiā cogitatiōe conceptas:cū signa q̄dam ex aīo exꝓmūť ī corpore tota facilitate ꝑdiscūt.q̄uis in lib.º retractationū h dicat nō eē asserēdū quō h fiat. Alio mō pnt cognosci cogitatiōes ꝓut sūt ī intellectu.⁊ affectiōes ꝓut sūt ī volūtate.⁊ sic solus de⁹ cogitatiōes cordiū ⁊ affectiōes volūtatū cognoscē pōt.cui⁹ rō ē.qa volūtas creature rōnalis soli deo subiacet.⁊ ipe ī eā sol⁹ oꝑari pōt q ē ꝑncipale ei⁹ obiectū.⁊ vltimus finis.⁊ iō ea q̄ in volūtate sūt.uel q̄ ex volūtate sola dependent soli deo sūt nota.manifestū ē aūt ꝙ ex sola volūtate depēdet ꝙ aliqs actu aliq̄ consideret.qa cū aliqs hȝ habitū sciē uel species intelligibiles in eo exiñtētes vtiť eis cum vult. ¶ Preterea.angelus nō pōt illabi aīe ḡ nō pōt ꝑ nām videē ea q̄ sūt in aīa q̄diu sūt ī intimo aīe. Unī Aug⁹.de eccle. dog.c. 48º dicit. Internas aīe cogitatiōes diabolum nō videē certi sum⁹. ⁊.3º Regū. 8º dr̄. Tu ſ.l⁹ nosti cor filioꝝ hoīuȝ. ¶ Retiēdū aūt ꝙ imutatio sensibilis ⁊ corꝑalis q̄ cōcomitať cogitatiōes hoīs q̄nq̄ ē ita exilis ⁊ indetminata ꝙ diabol⁹ ꝑ eam in certā cognitionē cogitatiōis venire nō pōt.q̄nȝ est ita fortis ⁊ detmiata ꝙ ꝑ illā pōt cognoscere cogitationē quantū ad speīn.ut ꝙ cogitat de iuidia uel de luxuria.non tn̄ credo ꝙ ꝑ eā posset certitudinaliť cognoscē q̄ntum ad oēs circūstantias singulares. hec Ricḣ.2.dis.8.q.2.ar.4.o. ¶ Utr̄ hoībus liceat vti misterio uel arte demonū ad cognoscendū futura uel aliqd aliud. R̄º vti ministerio diaboli pōt intelligi vno⁹modo v̄tute diuina ei aliq̄ licita imperando.⁊ h mō licet.vn̄ Paul⁹ ut hr̄ Act.16º Imperauit spūi malo q erāt ī puella phitonica exire ab ea.⁊ exiuit eadē hora. 2º mō ipsum familiariter uel amicabiliter inuocando.⁊ h modo est illicitū ⁊ ꝓhibitū hoībus.ꝑ lege diuina.vn̄ Leuit. 19º Precipiť occidi qui suscitať magos ⁊ ariolos 2º lege positiua ut pȝ.26.q.2.et.q.5.ꝑ totū.⁊.C.de malefficis ⁊ mathematicis.l.nemo.3º etiā sic credo lege nature.eo ꝙ diabol⁹ est obstinat⁹ aduersari⁹ sūmi ꝑncipis nr̄i.s.dei.⁊ ab ecclesia irreuocabiliť ꝑcisus.⁊ ita mendax ⁊ fallax ꝙ si q̄nȝ dicit v̄itatē vtilem.aut dicit eā ꝯpulsus a deo.aut ut sibi magis credať in mendacio ut sic decipiat cautelosi⁹ ⁊ iō q familiariť īuocat eū peccat directe ꝯ deū ⁊ cōtra ecclesiā ⁊ ꝯ seipsū.cū diabolus sit generi humani pessimus īimic⁹.Est aūt ibi pctm̄.aut īfidelitatis. ut si credēdo diabolo diuinū aliqd ei attribuat.aut idolatrie.ut in oblatiōib⁹ ⁊ sacrifitijs.aut saltem inobediētie.qa facit ꝯ ꝓhibitionē dei ⁊ ecclesie.ut supradictū est.Et qa artes magice sūt cū quibusdā demonū inocatiōibus uel cū quibusdā cōmertijs cū demonib⁹.iō vti magicis artib⁹ est ꝓhibitū tanq̄ illicitū ⁊ ꝓphanū. Unī Aug⁹ 2º de doctrina xp̄iana de magicis artib⁹ loquēs dicit. Omnes ḡ hi⁹ artes etiā nugatorie uel noxie supstitionis ex q̄dā pestifera societate hoīuȝ ⁊ demonū q̄i pacta:infidelis ⁊ dolose amicitie ꝯstituta penit⁹ sūt repudianda ⁊ refutāda xp̄iano. ¶ Sed obyciť qa Boeti⁹ in ꝓhemio scd̄i de syllogismis cathegoricis dicit ꝙ boni hoīes nō aliter cauent mala nisi nouerint illa.ḡ oīs sciā est bona siue sit respectu boni siue mali. sed ars magica ē sciā.ḡ ⁊c. R̄º ꝙ nō ē verū ꝙ ars magica sit sciā.ſ ē supstitio. vn̄ nulli licet eā discere uel docere uel illa vti.h Ricḣ.2.dis. 7.q.4.ar.2º o. ¶ Utr̄ pctm̄ sit in caracterib⁹ q̄ fieri solent in talib⁹. R̄º ꝙ ē ibi magnū pctm̄.qa fiūt ad ministeriū demonum implorandū qđ nō licet.⁊ iō malo fiūt fine. Si q̄rať vn̄ hn̄t v̄tutē. dicēdū ꝙ non hn̄t ex se.sed ex diabolica pactione.sic.n. diabolus pepigit cū his q sunt ei familiares ꝙ talia sic̄ recognoscēt.⁊ ad talia se p̄ñtes offerret.ostēdit āt ꝑ illa se cogi.ut ostēdat aliqd eē v̄tutis ī hi⁹ artib⁹ ī qb⁹ sť multa reꝓbāda ꝑ q̄ abduciť hō a fide ⁊ a cultu diuino.nec facit h diabol⁹ q̄ ī ill delecteť.ſ potius ī īfidelitate faciētiū.h Bon.2. dis.7. p.2.q.2.ar.3º o.

¶ De impressiōibus astroꝝ circa q̄s q̄dam mathematici errāt.ti.2⁹.

P Ostea qꝫ mathematici dicunt
euentū futuroꝝ aliq̈ꝝ ex astris
pndere ꝛ precognosci posse. iõ
ꝯsiderãdū est hic de impressione
astroꝝ respectu hoĩuꝫ ꝛ demenū. Uñ cir
ca h̄ q̄rūt plura. s. vtꝝ ex impssiõe lumina
riū celestiū causet in hoib⁹ diuersitas mo-
rū. R̄⁹ mores hoĩuꝫ ꝛ euẽtus futuroꝝ a si
deribus causari dupliciť põt intelligi. aut
neccio ꝛ sufficienter. aut dispositiue ꝛ ꝯtin
genter Si dicatur p̄ mõ. sic nõ tm̄ ẽ falsū.
ꝫ etiam hereticum. quia repugnat xp̄iane
religioni. tum quia v̄itas fidei in hoc erro
re saluari nõ põt. dū. n. ponit oĩa a sideri-
bus neccio euenire tollit merita. ꝛ p ꝯñs p̄
miū. tollit grãm ꝛ p ꝯñs gloriã. Tū quia
honestas moꝝ p hũc errorẽ p̄iudiciū pati
tur dū culpa peccãtis in sidera refũdiť. li-
centia malefaciẽdi sine rep̄hensiõe ꝯcediť
ꝛ hõ ad orandū ꝛ colẽdū sidera incurua-
tur. Si aũt dicať mores hoĩuꝫ a dispsi-
tionibus sideꝝ variari dispositiue ꝛ cõtin
genť. sic põt h̄re v̄itatẽ. qꝫ nec rationi nec
fidei repugnat. planum est. n. ꝙ dispositio
corpis varia multū facit ad variationeꝫ
affectionū ꝛ moꝝ aĩe. ut plurimum. n. aĩa
ꝯplexiões corpis imitať. ut oꝫ in sex p̄n-
cipijs. vñ colerici sũt iracũdi. ꝛ sanguinei
sũt benigni. ꝛ melãcolici sũt inuidi. flegma
tici pigri. h̄ aũt nõ est neccio. aĩa. n. dñať suo
corpi ꝛ maxime qñ ẽ adiuta p grãm. mul
tos. n. videm⁹ colericos mansuctos. ꝛ me
lancolicos benignos. qm̄ ḡ v̄tus corporū
celestiū opať admixtionẽ ꝛ q̄litatẽ cople-
xionuꝫ. hinc est ꝙ p ꝯñs opať q̄dãmõ ad
q̄litatẽ moꝝ. valde tñ de longinq̄. plus. n.
facit ad q̄litatẽ ꝯplexiõis v̄tus nãe iferio
ris q̄s v̄tus sideris. vñ Aug⁹ 5° de ciui. dei
in solutiõe cuiusdã q̄õnis de duob⁹ fribuſ
q siľ infirmabãť ꝛ curabãť. cũ q̄reret vn-
de hoc cẽt. magis cõmẽdat rõnẽ hypocra
tis q̄s astronomi. Hypocras. n. vidit ꝙ h̄
erat p̄pť silitudinẽ ꝯplexionis. ꝛ astrono-
mus vidit ꝙ erat p̄pť idemptitatẽ ꝯstella
tionis. medi⁹. n. vidit p̄hyc⁹. qꝫ cãm reddit
magis p̄priã ꝛ magis p̄pinquã. Sic ḡ di-
cendū ꝙ impssiones sideꝝ aliq̄ mõ dispo
nũt ad varietatẽ moꝝ. nõ q̄dẽ dispositiõe
neccia ꝛ p̄ma ꝛ sufficiẽte. ꝫ remota ꝛ cõ
tingente. Sꝫ objiciť ꝯ p̄dicta. qꝫ p̄hus
li° de p̄prietatib⁹ elementoꝝ dicit ꝙ regna
vacua facta sũt ꝛ t̄re depopulate apud cõ
iunctionẽ iouis ꝛ saturni. ꝫ talia depẽdent
ex libero arbitrio. ḡ ꝛc̄. R̄° ꝙ h̄ dic p̄hus

non qꝫ hoĩes non poterãt resistẽ influẽtie
illi⁹ cõstellatiõis ad dissensionẽ inclinãtis
ꝫ qꝫ noluerũt. qꝫ sic diť Ptholome⁹ in al
magesti. Sapiens hõ dñabiť astris. Cũuis
aũt ꝯiũctio iouis ꝛ saturni: eo ꝙ saturnuſ
hꝫ influentiã melancolicã ꝛ malã. iupiter
aũt imittit valde bonã influẽtiã. possit ad
rixam uel discordiã hoĩes inclinare. illi tñ
inclinatiõi hoĩes p libertatẽ arbitrij p̄nt re
sistere. ꝛ satis faciliter cũ adiutorio gratie
dei. Objiciť iteꝝ. qꝫ Damaſ. li° 2° c. 6°
dicit. Constituũť multotiens comete ꝛ sig
q̄dam mortis regū. ḡ ꝛc̄. R̄⁹ quidã dicũt
ꝙ cometa nec nãliť generať. nec est vna
de stellis in firmamẽto positis. vñ nec eius
significatio ẽ nãlis. vñ Damaſ. li° 2° c. 6°
dicit ꝙ comete nõ sũt ex his q̄ a p̄ncipio
genita sũt astra. ꝫ diuina iussione fm̄ ipsuꝫ
tẽpus ꝯstituũť. ꝛ rursus dissoluiť. h̄ Da
maſ. p̄nũciat aũt de⁹ p tale signū mortem
regis magis q̄s alioꝝ. tñ qꝫ est p̄sona coĩſ
tũ qꝫ ex h̄ põt oriri turbatio regni. de cui⁹
custodia magis solicitanť angeli p̄pť cõe
bonū. Alij aũt q viã p̄hicã sequũť vide
tur ꝙ stella comata sit impssio calida ꝛ sic
ca gn̄ata in inferiori p̄te aeris p̄pe ignem
ex vapore calido ꝛ sicco. ꝛ glob⁹ illi⁹ vapo
ris adunat⁹ apparet corpus stelle. partes
aũt illi⁹ vaporis discõtinuate circa illum
globū ꝛ in longū p̄tense in suis extremita
tibus illi globo ꝯiũcte sũt q̄si eius come. ꝛ
fm̄ hãc positionẽ significat ꝛ causat. nõ p
se. ꝫ p accñs mortalitatẽ p̄uenientẽ ex in-
firmitatib⁹ calidis ꝛ siccis. qꝫ vehemens
distẽperata siccitas consueta est p̄uenire
ꝛ comitari comete generationẽ. ꝛ quia
ut plurimū diuites nutriũť calidis ꝛ sic-
cis. iõ illo t̄pe multi diuites moriũť: inter
q̄s mors regū ꝛ p̄ncipū est magis notabi
lis. Et ita vides ꝙ fm̄ quãcũq̄s istaꝝ opi-
nionū nullū penit⁹ hꝫ dominiū sup liberū
arbitriū. Nota insuper ꝙ iudicia astrono-
moꝝ ex astris p aliquã dispositioneꝫ h̄nt
p̄babilitatẽ. nõ tñ neccitatẽ. p̄babilitatem
aũt maiorẽ h̄nt in actibus nãe q̄s volũta-
tis. ꝛ in actib⁹ hoĩum gn̄alib⁹. sicut vnius
gentis uel p̄uĩcie q̄s in p̄ticularib⁹ vni⁹ p-
sone. qꝫ maior effect⁹ stellaꝝ imp̄mitur ĩ
totam vnã gentẽ q̄s in vnū hoĩem. ꝛ quia
maior ps gentis vni⁹ magis sequitur affe-
ctiões nãles corpis q̄s vn⁹ singularis hõ
h̄ Bert. 2. di. 14 p̄ 2 q. 2. arti. 3. o. Utꝝ
fatū sit ꝛ q̄d sit. R̄° opinio fuit quorũdaꝫ
mathematicoꝝ ꝙ ex vi positiõis sideruꝫ

causatur diuersitas moꝝ in hoībus. ita ꝙ talis est quisq̧ in morib⁹ qualē faciat eū esse dispositio sideruꝫ. in q̄ est ɔceptus uel nat⁹. ⁊ illam vim vocauerūt noīe fati. sed h̄ opinio nō tm̄ est falsa ſ etiā heretica. ⁊ oīo detestanda. ut pꝫ ex supdictis. vñ fatū ſm acceptionē istā nihil ē. ⁊ sic dic̄ Greg⁹ in omel. epÿhye. Absit a fideliū cordib⁹ ut fatū aliq̄d esse dicant. Alio mō pōt dici fatum dispositio siue ordinatio cāꝝ secūdarum ad pducēdos effect⁹ diuit⁹ puisos. ⁊ h̄ mō fatuꝫ vere est aliq̄d. puidentia. n. diuina p causas medias exeq̄tur suos effectus. pōt ḡ ipsa effectuū ordinatio dupl'r ɔsiderari. vno mō ſm ꝙ ē in deo. ⁊ sic dicitur puidētia. Alio mō ſm ꝙ est in cāis medijs ordinatis a deo ad effect⁹ aliquos pducēdos. ⁊ sic hꝫ rōnem fati. ⁊ h̄ modo Boeti⁹ loquēs de fato. 4.° de ɔso. dicit ꝙ fatū est rebus mobilib⁹ inherēs dispositio p quā puidentia suis queq̧ nectit ordinib⁹. ſ tñ sci doctores hoc noīe vti recusauerūt ꝓpter eos q̄ illud ad vim positionis sideꝝ retorquebāt. vñ Aug⁹. 5.° de ciui. dei dicit. Si ꝓpterea q̄sq̧ res humanas fato tribuit. q̄a ipsam dei volūtatē uel ptātē fatum vocat. sentētiā teneat ⁊ linguā corrigat. ¶ Utꝝ oīa fato subdant̄. R.° fatū ut dictū est. est ordinatio cāꝝ secūdaꝝ ad effectus diuinitus puisos. quecūq̧ ḡ secūdis causis subdūt̄ fato subdūtur. si q̄ vō sūt q̄ a deo imediate fiant. cū nō subdātur cāis secūdis nō subdūt̄ fato. ut est glorificatio substātiaꝝ spūaliū. creatio reꝝ. ⁊ alia hm̄⁹ ⁊ h̄ est qd̄ dicit Boeti⁹. 4.° de ɔso. ꝙ ea q̄ sūt pme deitati ꝓpinq̄ fatalis ordīs mobilitatē excedūt. ¶ Utꝝ corpora celestia possint in demōes imprimere. R.° ꝙ demōes sē supiores ordine nāe q̄ȝ corpa celestia. agēs aūt ē supi⁹ patiente ut dicit Aug⁹. 12.° sup Gen. ex q̄ seq̄tur ꝙ demōes nō subijciunt̄ actiōi corpoꝝ celestiū. Sꝫ ɔ̄ demones ſm certa augmēta lune vexant hoīes aliq̄s q̄ etiā ꝓpter h̄ lunatici dicūt̄. utꝫ Math. 4.° et 17.° sed h̄ ut videt̄ nō esset nisi demones corporib⁹ celestibus subiacerēt. R.° ꝙ demōes ſm certa augmēta lune vexant hoīes ꝓpt̄ duo. p̄ q̄dē ad h̄ ut ifamēt creaturā dei. s. lunā. ut Hiero⁹ ⁊ Criso⁹ dicunt 2.° q̄a nō pñt opari nisi mediātib⁹ v̄tutib⁹ nālib⁹ in suis opib⁹ ɔsiderāt corpoꝝ aptitudines ad effect⁹ intētos. Manifestū est aūt ꝙ cerebꝝ ē humidissimū oīuꝫ partiū corpis. ut Ar. dicit. iō maxime subijcitur opationi lune q̄ ex sua ꝓprietate hꝫ mouē humiditatē. in cerebro aūt pficiūtur vires aīales. ⁊ iō demōes ſm augmēta certa lune pturbant hoīs fantasiam: q̄ñ ɔsiderāt cerebꝝ ad h̄ eē dispositū. ¶ Obijcit̄ iterū q̄a nigromātici obseruant certas ɔstellationes in aduocādo demones. ḡ ⁊c̄. R.° ꝙ demones aduocati in certis ɔstellatiōib⁹ magis exhibent se p̄ntes. p̄ ad h̄ ut inducant hoīes ad credēdū aliqd̄ numen esse in stellis. 2.° q̄a ɔsiderant ſm aliq̄s cōstellatiōes materiā corpalē esse magis dispositam ad effectus pro quibus aduocantur. hec Tho. i. q. 116. o.

¶ De diuinatione per somnia. ti. 13⁹.

Postea cōsiderandū est de diuinatione p somnia. ¶ Circa quod q̄ritur utꝝ aliq̄s in somniādo possit p̄uidē futura. R.° futurorum ſm ꝙ ptinet ad p̄ns ē q̄ntuplex differentia. Quedā. n. futura hn̄t cām nālem in hoīe somniāte. ut sūt illa q̄ puenuit ex aliq̄bus cāis q̄ sūt in hoīe somniante. sicut febris ex abūdantia colere nimis intense. ⁊ hm̄⁹ futura p̄uident̄ in somnis aliq̄ñ per cām nālem ⁊ determinatā. eo ꝙ nā repñtat in somnis aīe aliq̄s dispositiōes que sunt in corpe. ex q̄bus postea ɔtingit infirmitas uel aliquid aliud. vñ q̄ñꝫ contingit ꝙ in hoīe in quo supabūdat colera nimis intensa repñtat̄ aīe in somnis imaginatio febris future. vñ Ar. li.° de som. ⁊ vigi. dicit ꝙ q̄ñ somnia sūt ex his ex q̄bus cōponimur. tūc sūt signa uel sanitatis uel infirmitatis ſm coꝝ differentias. ut si quis somniet de occupationibus igneis. signuꝫ est ꝙ p̄dominat̄ in eo colera. si de aeris. ut de volatu. ⁊ hm̄⁹ signū ē sanguinis. si aque uel alteri⁹ liquoris aquei: signū ē flegmatis. si de terreis: signū est melancolie. ⁊ iō p somnia q̄ñꝫ iuuant̄ medici ad cognoscēdū dispositiōes corpis. ut etiā dicit phs in eodem li.° Et dicūt aliqui ꝙ talia somnia pcedunt ex nāli sollicitudine nature ī regimine corpis. ⁊ hm̄⁹ somnia sūt tm̄ signa nō cause accidentiū futuroꝝ in hoīe. Quedā vō futura hn̄t causam nālem extra hoīeꝫ somniantē. ut sūt illa q̄ pueniūt ex aliqua determinata influentia corpoꝝ celestium. ut vehemēs aeris siccitas. uel nimia abūdātia hymbriū. ⁊ multa alia. ⁊ hm̄⁹ futura etiā q̄ñꝫ p̄uident̄ in somnis p aliquā cāꝫ

naturalē ꝛ determinatā.qꝛ ꝙ .n.īfluētia celi
ꝛ elemētorū ipressionē facit in corpore ho
minis.ex q̄ ipressiōe qnq̄ repntatᷣ aie in
somnijs imago alicꝰ effectꝰ futuri ex̄ hōi/
nē q̄ pueniet ex eadē īfluētia.nec h̄ videa
tur absurdū cū ēt hāc ipressionē fieri vide
amꝰ in aliquibꝰ brutis p quā īstictu natu
rali pluuiā ꝛ vētū futurū apꝑhendūt . vn̄
ꝛ formice ꝓpter talē ipressionē portāt gra
nū in cauernā anteq̄ pluat . quia.n. effe/
ctꝰ sunt v̄tualiᷣ in causis.iō effectꝰ pcedēs
ex vna naturali cā in vno : gerit aliq̄ mō
silitudinē illiꝰ effectꝰ q̄ postmodū accidet
ex eadē cā naturali in alio.ꝛ hic est ꝙ im-
ꝑssio facta in corpore ex dispositōe influē
tie celi ꝛ elemētoꝝ:ex qua postea pueniet
pluuia silitudinē gerit pluuie future. ꝛ sic
p illā ipressionē repntari pōt i somnis ipi
aie imago future pluuie.ꝛ erit illō sōniū si
gnū ꝛ cā future pluuie. lꝫ aūt hec somnia
ꝛ pcedētia sint signa futuroꝝ:nō tn̄ opor
tet ꝙ illa significata semp eueniāt . quia ex
aliq̄ cā supueniēte pnt ipediri.vn̄ quando
q̄ ꝓpter nimiā abundātiā ardētis colere i
corpore:somniat hō se febricitare:ꝛ tn̄ nō
sequitᷣ febris ꝓpter aliq̄ cām supuenientē
q̄ tēperat colerā illā: vel qꝛ apponitᷣ reme
diū medicie.Silr̄ qnq̄ ꝓpter dispōēz celi
ꝛ elemētoꝝ q̄ q̄tū est ex pte sua haberet
cito pluuiā cāre.fit ipressio in hoīe p quā
somniat pluuiā.nec tn̄ sequitᷣ pluuia h̄ im
pediēte aliq̄ cā supueniēte alia. Et his di/
ctis cōcordat p̄hs de som. ꝛ vigi.parꝝ ātē
finē vt pꝫ cōsiderāti v̄ba eiꝰ. Quedā āt fu
tura hñt cāz volūtariā i hoīe somniante.
vt sūt illa q̄ depēdēt ex ope ipsiꝰ somniātisᷣ
ꝛ hꝰ futura nō ꝑuidentᷣ i somnijs p aliq̄
cāz determiātā naturalē.ꝫ qnq̄ ꝑuidentᷣ a
cāu vt cū hō ē aliq̄d volūtarie facturꝰ de
q̄ nunq̄ volūtatē faciēdi nec aliq̄ icliāti
onē habuit ad h̄:si hō sōniat se aliq̄d tale
facere a cāu est nisi h̄ hēat p reuelatiōem.
vn̄ tlia somnia nō sūt signa nec cāe futuro
rū ꝫ dicuntᷣ accītia siue cāualia. Qnq̄ āt
ꝑuidentᷣ p aliq̄ cāz determiatā ex volūtate
creata. vt cū hō i vigilia multū solicitꝰ fu/
it de aliq̄ ope faciēdo.ꝛ vehementer illud
facere desiderauit:ꝛ cū magna inuestigatio
ne iquisiuit modū p quē facere possꝫ:ꝛ n̄
potēs modū inuenire obdormit in tali sol/
licitudie.ꝛ ex his causatᷣ in aīa qnq̄ dis/
positio p quā sōniat se illud opꝰ facere.ꝛ
ꝯtigit qnq̄ ꝙ qꝛ i vigilia erat facta ꝑpa/
ratio ad inueniēdū modū faciēdi.i somnio
ꝓpter sedatiōez motuū exterioꝝ ꝛ iterioꝝ
circa aurorā.repntatᷣ aie modꝰ ille quem
in vigilia nō potuit inuenire. vn̄ accidit ꝙ
euigilās se pōit ad faciēdū opꝰ qō alias n̄
fecisset eo ꝙ i vigilādo modū faciēdi non
poterat reperire.ꝛ tlē somn̄ n̄ est cā effectus
futuri p modū iā dictū.ꝛ est cā sine q̄ nō.
Et his cōcordat p̄hs.2ᵒ. de som.ꝛ vigi. vt
patꝫ īuenti v̄ba eiꝰ.Cōtingit ēt qnq̄ ꝙ ta
lia somnia nō sunt cā effectꝰ futuri ꝫ tantū
sūt effectꝰ motuū q̄ in vigilia ꝑcesserūt me
diante q̄dā ipressiōe quā reliquerūt i no/
bis.Quedā v̄o futura hñt cāz volūtariā
in alijs hōibꝰ ab ipso somniāte ꝛ i remotꝭ
ptibꝰ vt.s.illa somnient q̄ illi hoies facere
disposuerūt.ꝛ tlia ꝑuidere nō pnt in som
nijs p aliq̄ cāz naturalē ꝛ determiatā. ꝫ si
aliqs hō somniat aliq̄d qō postea accidit
in remotis ptibꝰ p cāz volūtariā h̄ est a ca
su.ꝛ iō hꝰ somnia scōm p̄hm de som.ꝛ vi
gi.dicitᷣ accītia vl' casus.ꝛ h̄ itelligo nisi
illa futura reuelentᷣ dormiēti p aliq̄ cām
volūtariā:sicut p diuiā reuelatōez imedia
te vel mediāte misterio angeloꝝ:qꝛ reue
latōem aie dormiētiū ꝛ ꝑcipue i nocte sic
dicit p̄hs.2ᵒ. de som.ꝛ vigi.si silētes sūt no
ctes.qꝛ sūt magis apte recipere q̄ in vi
gilādo ꝓpter sedationē motuū exteriorūꝫ
ꝛ iterioꝝ:ꝛ maxie circa aurorā quando
digestio est cōpleta ꝛ sedati sunt motꝰ fu/
mositatū .qꝛ.n.angelus est limitate virtu
tis efficaciꝰ reuelare pōt aliquod futuro
rū anime disposite q̄ indisposite . vnde ꝛ
somnia de quibus dictū est p̄ ꝛ scōo loco
qn̄ habentᷣ i tli hora sūt veriora.ꝛ his di
ctisᷣ ꝯcōdat Auic. vi.nālū li.4ᵒ. c.2ᵒ.vn̄ q̄
aliqs hora reuelet angelus verꝰ ꝛ bonus
dormiēti semp est verū qō reuelat .Ex ꝑ/
dictis patꝫ ꝙ somnioꝝ q̄dā hñt cām dete
minatā ꝛ h̄ in somniāte vl' ex̄ somniantē
aliq̄ vero nō habēt cām determinatā ꝫ sunt
casualia.ꝛ huic distictiōi cōcordat Auic.
vi.nāliū.li.iiij.c.v.vbi dicit ꝙ somnia que
dā sunt nālia.ꝛ hec s̄bdiuidit in duos mo
dos ꝑdictos.q̄dā sunt volūtaria. ꝛ s̄b his
cōprehēdi pnt illa q̄ cām hñt volūtariam
ex̄ somniantē ꝛ illa q̄ sunt a casu. pꝫ etiā
ex dictis ꝙ somnioꝝ aliq̄ sunt signa.s.pre
cedentiū motuū vl' ēt aliquoꝝ futurorūꝫ.
aliq̄ sunt cāe.s.sine qbus non fierent aliq̄
futura.aliq̄ sūt accītia.ꝛ huic distinctioni
concordat Aristo.li.2ᵒ. de som.ꝛ vig.c.de
diuinatōe q̄ fit in somnis vt patꝫ ibidēꝫ i
tuenti.qua ꝓpter vt dicit p̄hs ibidē.sōnia

non debemus oio cõtẽnere: nec oio de eis curare eo ꝙ sicut dicit Auic. 6º naturali um. li. 4º. c. 4. nõ omnia somnia sũt vera. His eciã cõcordat sacra scriptura q̃ q̃n cꝫ ꝓhibet attendere somnijs. q̃n ꝫ approbat attendere visionib⁹ q̃ fiũt in somnijs. hec Richar. Si quis ḡ vtatur somnijs ad co gnoscenda futura .s. ꝙ somnia ꝓcedũt ex reuelatione diuina uel ex naturali causa intrinseca uel extrinseca quãtũ se põt ex tẽdere talis ṽtus: nõ erit illicita diuinatio si aũt huiusmõi diuinatio causet̃ ex reue latione demonũ cũ quib⁹ habentur pacta uel expssa. q̃a .s. ad hoc inocant̃. uel occul ta vel tacita. q̃ huiusmõi diuinatio exten dit̃ ad illud ad q̃d se non põt extẽdẽ erit diuinatio supstitiosa ⁊ illicita. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 95. ar. 6. o. ¶ Prohibet̃ ḡ curiosa ob seruatio somniorꝫ. ⁊ temerariũ ẽ iuiti sõ nijs. q̃n difficile ẽ cognoscere q̃n accidũt ex causis naturalib⁹ vel supnaturalib⁹. ⁊ q̃n ex angelis bonis uel malis. hec Joh. de pec. in sũma sua de aia. Unde sacra scri ptura repħẽdit eos q̃ cõfidũt in somnijs dr̃ eni Eccl. 34º. sicut parturientis cor tu um fantasias patitur. nisi ab altissimo in missa fuerit visitatio.

¶ De sortilegijs. ti. 14º.

DEinde cõsiderandũ est de diui natiõe sortiũ. ⁊ pmo de ipsa. 2º de eius pena. ¶ Circa pmũ q̃ri tur vtrũ sit licita. R̃: ꝙ sicut su pradictum est sortes ꝓprie dicuntur cũ ali quid fit. ut eius euẽtu cõsiderato: aliquid occultũ inotescat. Et si q̃dem querat̃ iu dicio sortiũ quid tibi sit exhibẽdũ: siue il lud sit res possessa. siue sit honor. seu di gnitas. siue pena. aut actio aliqua: dr̃ sors diuisoria. ¶ Si aũt inquirat̃ q̃d sit agen dũ: dr̃ sors consultoria. Si ṽo querat̃ q̃d sit futurũ: sors dr̃ diuinatoria. Act⁹ ṽo hũa ni q̃ requirũtur ad sortes nõ subdũt̃ dis positioni stellarꝫ. nec etiã euẽt⁹ ipsorꝫ actu um. Unde si q̃s ea intẽtiõe sortib⁹ vtat̃: q̃si huiusmodi act⁹ humani q̃ ad sortes req̃ rũtur. ex dispositiõe stellarꝫ effectũ sortiã tur. vana ⁊ falsa erit opinio. ⁊ p ꝯsequẽs suggestiõe demonũ non carebit. ⁊ ex hoc diuinatio talis superstitiosa ⁊ illicita erit. Hac aũt causa remota necesse ẽ ꝙ sortia liũ accidẽtiũ expectet̃ euentus. vel ex for tuna. uel ex aliqua spẽali causa dirigẽte. ⁊ siquidẽ ex fortuna: q̃d locũ hr̃e põt õñ in sorte diuisoria nõ videt̃ hr̃e vitiũ. nisi forte vanitatis. sicut si aliqui non valẽtes cocordit̃ aliq̃d diuidẽ: sortibus vti velint ad diuisionẽ q̃si exponẽtes fortune q̃squã accipiet ptem. Si ṽo ex spẽali causa iu diciũ sortiũ expectet̃. quãdocꝫ quidẽ expe ctat̃ ex demonibus. sicut legit̃ Eze. xxi. ꝙ rex babylonis stetit in biuio in capite dua rũ viarꝫ diuinationẽ querẽs ⁊ miscẽs sa gittas interrogauit idola ⁊ ea cõsuluit. ⁊ tales sortes sũt illicite ⁊ ẽm canones ꝓhi bẽtur. q̃n ꝫ ṽo expectãtur a deo ẽm illud ꝓ uer. 16º. sortes mittũtur i sinũ s̃ a dño tem perãtur. ⁊ talis sors non est aliq̃d mali ut dicit glo. Aug. sup illud p̃s. in manibus tuis sortes. m. Nota vlteri⁹ ꝙ sors põt sumi multiplicit̃. Uno mõ ꝓ electiõe gra tuita. ut in p̃s. in manibus tuis sortes m. ⁊ ad Eph. p̃ i quo sorte vocati sum⁹. Alio mõ p eo q̃d est indiciũ diuine volũtatis. ut Act. p̃. cecidit sors sup mathiã. ⁊ sic di cit Aug⁹ ꝙ sors nõ est aliq̃d mali. s̃ res i humana dubitatione posita diuinã indicãs volũtatẽ. 26. q. 2. sors. sors eni .s. ipsũ opa tũ put est in fieri ẽ res dubia. s̃ postq̃ ẽ in facto esse ẽ res certa. ⁊ iudiciũ diuine vo luntatis. Sors p̃. no mõ nõ est aliq̃d mali nec etiã ꝫ secũdo mõ est aliq̃d mali i se sed rõne circũstãtie põt aliq̃d mali in se ꝯti nere. Unde ꝓhibet̃ ne sub hac specie ho mines in idolatriã labãtur. 26. q. 2. §. his ita. 3º potest accipi sors ꝓut est nomẽ vlte rius deriuatũ ad significãdũ diuinationẽ ẽm ꝙ dicit Leo papa ẽti⁹. ꝙ sors nihil ali ud est q̃ꝫ diuinatio ⁊ maleficium a sanctis patrib⁹ dãnatũ. Et ẽꝫ hoc nõ est licita nec credẽda nec exercẽda aliquo mõ ut dicit̃ i dicto. §. his ita. ⁊. c. sequẽtib⁹. ⁊. 26. q. 5. p totũ. ⁊ ideo hoc mõ ꝓhibet̃ sub anathe matis interdicto. 26. q. 5. sortes. Sciẽdum etiã ꝙ in sortib⁹ 2º mõ dictis. peccatũ po test accidẽ q̃drupliciť. p̃ si sine vlla neces sitate ad sortes recurrat̃ hoc eni videtur ad dei tẽptatiõꝫ ptinẽ. Un̄ Aug⁹ sup Luc. qui sorte eligit̃. humano iudicio nõ ꝯpre hẽditur. 2º etiã si q̃s in necessitate absq̃ꝫ reuerẽtia sortibus vtat̃. Un̄ Beda super act⁹ aplorꝫ. si qui necessitate aliq̃ cõpulsi deũ putãt sortibus aplorꝫ esse cõsulẽdum videãt hoc ipsos aplos nõ nisi fratrꝫ col lecto cetu ⁊ p̃cibus ad deũ fusis egisse. 3º si diuina oracula ad terrena negocia con uertãtur. Unde Aug⁹ dicit ad inq̃sitiões

ianuarij. His quidē paginis euangelicis
sortes legūt. ꝛ si optādū sit: ut illud potius
faciāt ꝙ̄ ad demonia cōsulēda ꝯcurrant.
ista tñ mihi displicet ꝯsuetudo. ꝛ ad nego
cia secularia. ꝛ ad vite huiꝰ vanitatē con
uertere diuina oracula. 4° si aliqui sorti-
bus vtātur i electōibꝰ ecclesiasticis q̄ fieri
debent ex inspiratōe diuina uel spūs san
cti. Unde sicut dicit Beda sup Act. Ma
thias ante penthecosten ordinatꝰ sorte q̄-
ritur. q͞a s. plenitudo spūs sancti nōdum
erat effusa in ecclesia. septem aūt diaconi
postea nō sorte s̄ aploꝝ electōe sūt ordi-
nati. Secus aūt est in dignitatibꝰ tēporali
bus que ad terrena disponēda ordinātur
in quarū electōe plerūqꝫ sortibꝰ homies
vtūt. sicut ꝛ i tpaliū reꝝ diuisiōe si neces
sitas inuueat licitū est cū debita reuerētia
sortibꝰ diuinū iudiciū implorare. Unde si
cut dicit Augꝰ in epl̄a ad Honoratū. si in
ter dei ministros sit disceptatio q̄ tpe corū
psecutionis maneāt ꝛ qui fugiāt ne forte
morte omniū deserat ecclia si hec disce-
ptatio aliter terminari nō possit quātū mi
hi videt. eligēdi sūt sorte q̄ maneāt ꝛ qui
fugiāt. ꝛ libro p̄ de doctrina xp̄iana dicit
si tibi aliqd abūdaret qō oporteret dari ei q̄
nō hēt nec duobꝰ dari posset. s̄ occurre-
rent tibi duo quoꝝ neuter aliū uel indigē
tia ul' erga te aliqua necessitate superaret
nihil iustiꝰ faceres ꝙ̄ si sorte eligeres cui
dandū eēt qō vtriqꝫ dari nō posset. Per
p̄dicta cessat obiectio ꝙ sancti viri tam in
veteri testamēto ꝙ̄ in nouo sorte vsi fuis-
se legūtur. Honoriꝰ etiaꝫ e x̄ de sortilegijs.
ecclia. ꝛ e x̄ eo. dicit ꝙ licet vti sortibꝰ pro
litibus dirimēdis. ꝛ. 16. q. 1. sors. ꝛ idē dic
Hosti. ꝛ hoc intellige ſm cū in tēporalibꝰ.
ꝛ de sorte simplici cū paleis uel huiusmōi
ꝛ sine aliqua supstitione. Nota breuius
ꝙ cū aliqd p sortē querit: aut illud ptinet
ad rē tpalē ut diuisio hereditatis. ꝛ his si
milia ꝛ tūc licet. ff. famil'. hercis. si qui sūt.
aut pertinet ad rē spūalē. ꝛ tūc aut pertinꝫ
ad electionē alicuiꝰ p̄lati ꝛ tūc nullo mō li
cet. e x̄ de sortil'. ecclia in fine. Aut pertinꝫ
ad aliqō aliud spūale iurgiū dirimēdum
ꝛ tūc si illud p̄cedit licet. 26. q. 2. non exē-
plo ꝛ augmētum. e x̄. c. ecclia. vbi hec tñ
ꝓhibet in electōibꝰ. ꝛ per hoc videt ꝯce
di in alijs iurgijs dirimendis. cuiꝰ rō pōt
eē. q͞a nō ita in alijs sicut in electionibꝰ ē
ꝓhibitum. si vō nō p̄cedit non licet. 26. q. 2
nō statim. Ad inqsitionē aūt veritatis de

aliquo futuro uel preterito ut furto ꝛ simi-
libus nō licet. e x̄. e. c. p̄. ¶ Quid si contētio
eēt de aliquoꝝ electōe ꝛ esset paritas in
oibus vtrobiqꝫ. R̄. scripserūt Laurētius
Ray. Jo. ꝛ cancellariꝰ ꝙ tūc exemplo ma
thie possent fieri sortes. s̄ hoc reprobat.
e x̄. c. ecclia vestra. Unde Hosti. dicit ꝙ h̄
nō posset fieri sine auctoritate pape. vñ ſꝫ
cū ꝛ goff. in tali casu. uel debēt iterū eligē
uel per supiorē aliter rectificabit. ¶ Quid
de iudicijs ferri cādētis ꝛ aque feruētis. ꝛ
singularis cōcertatiōis que dicitur vul-
garia nūquid sūt licita. R̄ꝰ huiusmōi iudi
cia ordinātur ad alicuiꝰ peccati occulti in
quisitionē p aliqō qō ab hoie fit. ꝛ in hoc
cū sortibꝰ cōueniūt. inq̄tū ibi expectat ali
qs miraculosus effectus a deo. cōem sor-
tiū rōnem excedūt. Unde huiusmōi iudi-
ciū reddit illicitū. tūꝫ q͞a ordinat ad iudi
cādū occulta que diuino iudicio reseruāt
tum q͞a nō est auctoritate diuina scriptuꝫ
. 2. q. 5. consuluisti. ꝛ extra de pur. vul. c. si.
¶ Quid de his qui inuestigāt pdita p inspe
ctionē astralabij. aut inscriptiones ꝛ hiꝰ.
R̄. hoc facere non licet ſm Rod. goff. ꝛ
hosti. e x̄ de sortil'. ex tuarū.

Circa secūdū qō est de pena sortile
goꝝ sciēdū ꝙ pena eoꝝ ē ſꝫ leges
bonoꝝ publicatio ꝛ decapitatio ut
pꝫ. C. d malefic. nullꝰ. ꝛ. l. nemo. ꝛ. l. culpa
ꝛ ē similis culpa ꝓhibita discere ꝛ docere.
ut in. l. culpa. Et si quis tali arte mulierē
ad luxuriā ꝓuocauerit. bestijs subdit. ut
dr̄ ibidē. l. multi. Scdm̄ aūt cano. imponi
tur penitētia spūalis. xl. dieꝝ. ut e x̄ de sor-
tile. c. p̄. Et si peccatū sit notoriū eucbari-
stia denegat. de cōse. dis. 2. p dilectōe. Itē
si sit clericus ē deponēdꝰ ꝛ in monasterio
detrudēdus. si vō laycꝰ sit ē excoicādꝰ. qō
intellige qn̄ rēnuit agere penitētiā p̄dictā.
ꝛ si criminaliter accusat hoc intellige. 26.
q. 5. nō liceat. ꝛ. c. nō oportet. ꝛ. c. si qs ep̄s
aut p̄sbyter. qn̄ tamē penitētiā cōtēnit agē
est ab excoicatōe incipiendū. ut. 26. q. 5. si
quis clericus. sed crescēte cōtumacia au-
geri debet ꝛ pena etiā in laycos. q si sūt ser
ui verberibꝰ castigātur. si liberi sūt inclusi
one digni: districtamqꝫ sunt in penam re
digendi. ut eadē . q. cōtra idoloꝝ. Ep̄us
aūt tales turpit' dehonestatos de procbia
sua debet eycere. 26. q. 5. ep̄i. quia decalua-
re pōt eos. i. vestes. ꝛ capillos ante ꝛ re-
tro p̄scindere. sicut in quibusdam locis de
cōsuetudiē obseruat. ꝛ de hac decaluatōe

loquif.3z.q.i.de benedicto.sed tales sunt infames.ꝛ nō tm̄ ipsi sed etiā q ꝯcurrūt ad eos.z.q 8.ꝗsquis hec bolā. Quid si quis sacrificet deo nūmoꝝ.s.mā̄mone.ut diues fiat vel filiā faciat.Quid etiā si qs de sacramētis ecclesie.de eucharistia.s.uel crismate.uel de oleo benedicto.aut aq̄ be nedicta fontiū facit sortilegium.vel bapti 3at imaginē.nūquid ex hoc fiūt irregula res.Rn̄det Roō.ꝙ cū talia videāt̄ esse enormia ꝓpter idolatriā uel enormē suspi tionē lȝ sint occulta: generāt irregularitē ſm aliqs vo nō.Un̄ i hi9 dubio ꝯsulēdū ē talib9 ꝙ petāt dispēsationē.nō tamē ꝑcise dicēdū est eis ꝙ al's nō sit salus illis.ꝛ ab solui debēt de peccato si peniteat eos.si aūt hi9 pctā sint notoria ſm eos egēt dispēsa tiōe.ſ de hoc plenī9 dicef.J.li.6° ti.de dis pēsationibus.

¶ De multiplicibus obseruātijs supstitiosis.ti.ij.

Ostea cōsiderādū ē de supstiti one obseruātiaꝝ. Et circa hoc queritur plura.s.vtrū vti obſ uātijs artj.notorie sit licitū.Rn̄. ꝙ ars notoria est illicita ꝛ inefficax. Illi cita quidē est qa vtif̄ qbusdā ad sciētiam acqrēdaȝ.que nō hn̄t ſm se vtutē causan di sciam.sicut inspectione quarūdam figu rarū ꝛ platiōe quorūdā vboꝝ ignotoꝝ ꝛ alus hi9.ꝛ iō hi9 ars nō vtif̄ his ut cau sis sed ut signis.nō aūt ut signis diuinit9 institutis.sicut sūt sacramētalia signa.Un̄ relīat ꝙ sūt signa vana ꝛ supuacua.ꝛ per ꝯsequēs ꝑtinētia quedaȝ pacta signatio nū cū demonib9 ꝓhibita ꝛ federata.ars ḡ notoria est xp̄iano penit9 repudiāda ꝛ fu giēda.sicut etiā alie artes nugatorie ul' no xie superstitionis.ut Aug9 dicit.2° de doc. xp̄ia.Est etiā huiusmodi ars inefficax ad sciam acqrēdā.cū eni p hi9 artē nō inten datur acqsitio scie ſm modū hoī cōnālē.s. in adueniēdo uel i addiscēdo.ꝯn̄s ē ꝙ iste effect9 expectat̄ a deo uel a demonib9.cer tū est aūt aliquos a deo sapiam ꝛ sciam p infusionē habuisse.sicut de salomone legi tur.3.Reg'.3°ꝛ z.Paral'.p̄.xp̄us etiā di xit discipulis suis.Luc.zi° ego dabo vo bis os ꝛ sapiam ꝛ sciam cui non po.resi. ꝛ ꝯtradicere oēs aduer.vestri.sed hoc do nū nō datur qbuscūqs cū certa obseruati one ſ ſm arbitriū spūs sancti.iux̄ illud.i. Corī.iz°Alij datur p spm̄ sermo sapie ꝛc̄ postea subditur.hec aūt oīa opatur vnus atqs idē spūs diuidēs singulis ꝓut vult. Ad demones aūt nō pertinet illuminare in tellectū.acquisitio aūt scie ꝛ sapie fit p il luminationē intellectus.ꝛ iō nullus vnq̄ȝ sciam p demones acquisiuit.possunt tm̄ de mones hoibus colloquēdo aliquaꝝ scia rū exprimere documēta.sed hoc nō q̄rit̄ per artē notoriā. ¶ Sed obijcit̄ ꝙ Dan. p̄.pueris abstinētib9 dedit deus sciam i oī libro ꝛ sapiētiā.sed obseruātie artis noto rie sūt ſm quedā ieiunia ꝛ quasdā absti nētias.ḡ ꝛc̄. Rn̄. illi nō abstiebāt ſȝ vanā obseruātiā artis notorie.ſ ſm auctē legis diuine nolētes cibis gentiliū inquinari. ꝛ ideo merito obediētie sūt a deo sciam ꝯse cuti.ſm illud p̄s.sup senes itellexi.qa mā tua quesiui. ¶ Utrū obseruationes ordia te ad corpoꝝ īmutationē ut ad sanitatē ul' ad aliqd huiusmōi sint licite.Rn̄. ꝙ nō.di cit eni Aug9 de doc.xp̄iana.ꝙ ad supstiti onem pertinēt volumīa magicaꝝ artium ꝛ ligature ꝛ remedia que medicoꝝ cōdē nat scia.siue in precationib9 siue in qbus cūqs notis quas caracteres vocāt.siue in quibuscūqs reb9 suspendēdis atqs infigē dis.ḣ Aug9.Nā in his que fiūt ad aliqs effectus corporales inducēdos cōsideran dū est vtrū naturalit̄ videāt̄ posse tales effectus causare.sic eni nō erit illicitum. licet eni causas nāles ad inducēdum effe ctus ꝓprios adhibere. Si aūt nō videan tur naturaliter posse tales effect9 cāre.cō sequēs ē ꝙ nō adhibeāt̄ ad hos effectus causandos tanq̄ȝ cause ſ tm̄ ut signa.ꝛ sic pertinēt ad pacta signationū cū demonib9 inita.Unde Aug9.zi.de ciui.dei.illicitur hoīe per creaturas quas nō ipsi ſ de9 cō didit delectabilib9 pro sua diuersitate di uersꝭ.nō ut aīalia cibis ſ ut spūs signis q̄ cuiuscūqs delectationi cōgruūt p varia ge nera lapidū.herbaꝝ.lignoꝝ.aīalium.car minū ꝛ rituū.Sed obijcit̄.qa sicut corpa nālia subdūt̄ corpib9 celestib9.ita ꝛ corpa artificialia.ut imagines.ḡ sicut illa ita ꝛ ista sortiūtur aliquas virtutes ex imp̄ssio ne corpoꝝ celestiū ad aliquos effect9 cau sandos.Rn̄. ꝙ naturales virtutes corpo rū nāliū ꝯsequūt̄ ſbales formas ipoꝝ q̄s sortiūt̄ ex imp̄ssiōe corpoꝝ celestiū.ꝛ ideo ex eorūdē imp̄ssiōe sortiūt̄ q̄sdaȝ vtutes actiuas.Sed forme corpoꝝ artificialiū p cedūt ex ꝯceptiōe artificis.ꝛ iō cum nihil

aliud fuit q̄ȝ cōpositio ⁊ ordo ⁊ figura ut
dr̄. 2° phiycoꝝ nō possūt naturalē virtutē
habē ad agēdū. Et inde ē q͛ ex impressione
corpoꝝ celestiū ſȝ q͛ sūt artificialia nullā
sortiūt͛ vtutē. ſ tm̄ ſm materiā naturalē.
¶ Quid de quibusdam sceleratis mulie-
ribus q̄ credūt se ⁊ pfitēt͛ cum diana dea
paganoꝝ nocturnis horis. ⁊ cū herodia
de. ⁊ nimia multitudine mulieꝝ eqtare su-
per quasdam bestias. ⁊ multa terraꝝ spa
cia intēpeste noctis silentio ptransire eiusqꝫ
iussionib⁹ obedire velut dn̄e. ⁊ cūctis
noctib⁹ ad eius seruiciū euocari asserunt.
etiā ab illis aliq̄s creaturas posse i meli⁹
uel in deteri⁹ pmutari. aut in aliā spēm ⁊
silitudinē trāsformari. R̄° q͛ non a diuino
spū. ſ a maligno talia fantasmata mētib⁹
fideliū irrogātur. diabol⁹ eni cū aīam ali-
cuius p talē credulitatē subiugauerit sibi
trāsfigurat se i angelū lucis. ⁊ trāsformās
se in diuersaꝝ psonaꝝ spēs atqꝫ silitudies
mentē quā captiuā tenet multiplicit͛ delu
dit. Nec debet aliqs vel aliq̄ in tātā veni-
re stulticiā. ut credat hec oia que i somnis
⁊ spū tm̄ fiūt. etiā in corpe accidere. cū eti
am Paulus nō audeat asserere q͛ fuerit
raptus i corpore. quicūqꝫ g̃ talia credide-
rit. s. vel his sīlia sup talib⁹ audierit veritatem.
uel asseruerit. s. etiam ptinacit͛ pculdubio
infidelis ē ⁊ pagano deterior. 26. q. 5. ep̄i.
¶ Utrū obseruātie q̄ ordināt͛ ad pcognos
cēdū aliqua fortunia uel infortunia sint li
cite. R̄° q͛ nō. dicit. n. Aug⁹. 2. de doc. xp̄i
ana q͛ ad pacta cū demonib⁹ inita ptinēt
milia vanaꝝ obseruationū. ut si mēbrum
aliqđ salierit. si iūctū ambulātib⁹ amicis.
lapis aut canis aut puer medi⁹ interuene
rit. limen calcare. cū qs ante domū suam
trāsit. redire ad lectū. si quis dū se calciat
sternutauerit. redire ad domū suā: si quis
pcedēs offenderit. cū vestis a murib⁹ ro
ditur. plus timere supstitionē mali futuri
q̄ȝ dānū dolere. hec Aug⁹. Oēs eni huius
modi obseruatiōes attēdūt hoīes. non ut
quasdam causas ſ ut quedā signa euen-
tuū futuroꝝ bonoꝝ uel maloꝝ. non autē
obseruātur sicut signa a deo tradita. cum
nō sint introducta auctoritate diuina. sed
magis ex vanitate humana: coopante de-
monū malitia. qui nitūtur hoīuȝ aīos hu
iusmodi vanitatib⁹ implicare. ⁊ iđ mani-
festū est huiusmōi obseruātias oēs eē sup
stitiosas ⁊ illicitas. ⁊ vidēt͛ esse q̄dā relíqe
idolatrie. ſm quā obseruāt͛ auguria. ⁊ q-

dam dies fausti uel infausti. qđ q̄dammō
ptinet͛ ad diuinationē que fit p astra. ſȝ q̄
diuersificātur dies. nisi q͛ huiusmōi obs-
uationes sūt sine rōe ⁊ arte. vnde sūt ma
gis vane ⁊ supstitiose. ¶ Sȝ obijcit͛ quia
irrationabile ē negare illud qđ q̄si oēs ex
periūtur q͛ aliqua tēpora uel loca uł v̄ba
audita. uł occursus hoīuȝ. siue aīaliū. aut
distorti uel iordinati actus aliqđ p̄sagiuȝ
habent alicui⁹ boni. vel mali futuri. g̃ nō
videt͛ esse illicitū illa obseruare. R̄° hoc
qđ a pncipio in istis obseruatiōib⁹ expti
sūt hoīes aliqd veri a casu accidit ſ post-
ea cū hoīes incipiūt huiusmōi obseruan-
tijs animū implicare. multa ſm hi⁹ obser
uationes eueniūt p deceptōes demonū. ut
hi⁹ obseruationib⁹ implicati: curiosiores
fiāt ⁊ se magis erroris pernitiosi multipli
cibus laqueis ingerāt. ut dicit Aug⁹. 2. đ
doc. xp̄ia. dicit etiā q͛ hi⁹ portētis. occulto
dei iudicio p demonū fallaciā illudit͛ curi
ositas humana. dū illud impudēter appe
tit scire qđ eis nō ꝯuenit inuestigare. dicit
etiaȝ Aug⁹ hoc fieri pmissiōe diuina. ut il
li qui hoc audiūt ⁊ vidēt. pbentur in qua
fide sūt apud deū. ⁊ pbat hoc auctoritate
Deut. 13. si surrexerit in medio tui ꝓphe-
ta. aut q somniū dicat se vidisse. ⁊ p̄dixe-
rit signū ⁊ euenerit qđ locutus ē. ⁊ dixerit
tibi. eamus ⁊ sequamur deos alienos. nō
audies v̄ba eius. qa temptat vos deus ve
ster ut palam fiat vtrum diligatis euȝ an
non. 26. q. 5. nec mirū. circa fi. ¶ Utrū v̄t⁹
imaginatiua possit facere trāsmutationes
aliquas in corpe in quo est. R̄° q͛ sic. ⁊ h
dico accipiēdo imaginatiuā nō in q̄ꝫtū di
stinguit͛ cōtra v̄tutes alias sensitiuas inte
riores. sed accipiēdo eā p ipsis v̄tutib⁹ sen
sitiuis interiorib⁹. ⁊ hoc declarat͛ p aucta
tes ⁊ experimēta. dicit eni Auic. 6° naliū.
li° 4° c. vlti. q͛ aliqñ homo pōt ambulare
supra trabē que est i medio vie. Si vō po
sita fuerit super aquā pfūdaȝ nō audebit
ambulare sup eā. eo q͛ imaginabit͛ i ei⁹
aīa forma cadēdi vehemēter impssa. cui
obedit materia eius ⁊ v̄tus mēbroꝝ eius
⁊ nō obediūt eius cōtrario. s. ad dirigen
dū ⁊ ambulādū. ⁊ plura alia experimēta.
de hoc ponit ibidem. Qđ aūt dicit ibidē de
v̄tute imaginatiua q͛ pōt e͛xtnea corpa
imutare. nō ē tenēdū. qa in hoc nimis vir
tutem imaginatiōis extēdit. plura etiā di
cit Aug⁹. li° đ ciui. dei. ad h ptinētia. ⁊ inť
alia dicit se audisse a q̄dam q͛ tā expssam

⁊ quasi solidā spēm feminei corporis cer-
nere soleret. vt ei se q̄si miscere sentiēs. eti
am in genitalibus flueret: tantam vim
habet anima in corpus suum. In eodem
ēt li.. Aug⁹ ad memoriā reducit illud qđ
habetur gen̄.xxx.de ouib⁹ iacob ad pban
dū v̄tutem imagiatōis dicēs sic.sunt ex-
empla q̄ copiose nūāri pnt.s; vnū sufficit
de fidelissimis libris qđ fecit iacob vt oues
⁊ capre varijs colorib⁹ parerent supponen-
do eis varia v̄gulta in cānalib⁹ aquarꝫ q̄
potātes imerent eo tēpore q̄ conceperant.
¶ Sꝫ obuicit q a si ita esset videt q quā-
do hō vellet gn̄āre masculū posset. ⁊ silit
qn̄ vellet feminā. Rn̄. ñ sequit. qr ⁊ si vo-
lūtas aliqn̄ posset ipꝛimere i imagiationē
nō tn̄ sicut vellet. ⁊ qn̄ vellet imagiatio ēt
⁊ si posset corp⁹ trāsmutare i q̄ eē.non tn̄
in trāsmutatōe q̄licūꝫ. ¶ Pōt ēt imagia-
tio eē ita debilis ⁊ corp⁹ ita firmū i dispositionib⁹ suis q illa imaginatio parꝫ posset
corp⁹ trāsmutare. ⁊ si poneremus ēt q ima-
ginatio eēt fortis nō ꝓpt h ipꝛimē posset
ita fortit̄ i vim formatiuā q vis formatiua
semp posset ad talē imaginatōnē mascu
lū formare. qr aliq̄ alie cāe possent obsistē
puta si v̄t⁹ in semie ptis eēt debilis. ⁊ forte
aliq̄ eē actia q̄ habēt vim formatiuā debi
litare. ⁊ semen ineptū ad masculi formati
onē reddē. posset tn̄ imagiatio eē ita fortis
q multū intraret ad formationē masculi.
nisi eēnt ipedimēta multū fortia ad cōtra-
riū. hec ricħ. qđl. 3. q. io. o ¶ Utrū fasci
natio sit possibil'. Rn̄. fascinatio sm q po-
test dici ex glo. sup illud Gal. 3°. O insen
sati galathe qs vos fascinauit ⁊c. dr̄ tplr
vno mō dicit ludificatio sensuū q̄ fit p ar
tem magicā ⁊ sic pōt fieri p ministeriū de
monū nisi phibeat a deo imediate vl' me-
diāte ministerio sanctorꝫ angelorꝫ. Scđo
mō inuidia. ⁊ sic est ēt possibilis. sicut mul
tiplex expientia docet. Tertio dr̄ imuta
tio ad malū facta in corpore alicui⁹ p ocu
los alteri⁹ aspiciēns eū. ⁊ de fascinatione
h mō dicta. dicit Auic. vi. nālui li. iij. c. vl
ti. sic. multotiēs ēt aīa opat in corpore ali
eno sicut in ꝓprio quēadmodū est op⁹ ocu
li fascinātis ⁊ estimatōis opantis. Et eādē
sniaꝫ pōt Algazel li. suo phyorꝫ. v. c. ix.
Un̄ videnit ābo fuisse opinati hoiēꝫ ali-
quādo p nālē v̄tutē aīe sue posse aliena cō
pora ꝓ sua volūtate trāsmutare. ¶ Sꝫ h
est multū ꝯ rōnē. qr angeli q sunt nāliter
potētiores q̄s aīa. ⁊ si pnt trāsmutare cor-
pora sm locū. nō tn̄ pnt trāsmutare ea ad
aliq̄s nālē formā nisi mediāte ope alteri⁹
nature a natura āgelica. sicut expresse di
cit au. 3°. de trini. Cōtra ēt opi. predictā
videt face excōicatio cuiusdā articuli q
talis est. s. q itelligētie supiores ipꝛimūt in
iferiores. sicut vna aīa itellectia ipꝛimit i
aliā vt in aīaꝫ sensitiuā. ⁊ p talē ipressio-
nē icantatorꝫ aliqs ꝓycit camelū i foueaꝫ
solo visu. h articulus est excōicat⁹. ¶ Ad
h ēt facit excōicatio alteri⁹ articuli q talis
est. s. q mā exterior obedit sb̄stātie spūali.
⁊ dicit ibi q est error si itelligat simplicit
⁊ sm oēꝫ modū transmutatiōis. His visis
declarandū est q fascinatio tertio mō dcā
quia de ea principaliter querit scđm ali-
quē modum non est possibilis. ⁊ secundū
aliquē modū est possibilis. Non enim est
possibile homini q per naturalem v̄tutem
anime sue per oculos talē virtutem emit-
tat que non mediāte transmutatōe ꝓprij
corporis neque medij nocumentum infer
re possit corpori homis quē aspicit. maxi-
me cū scđm opi. communiorem videamus
itra suscipiētes nihil extra mittētes. Non
est etiā possibile homini q per virtutē na-
turalem aīe sue pro volūtate sua transmu
tationem imaginando faciat in oculis su
is: que mediante transmutatiōe medij sci
licet aeris possit corpus hominis quem
aspicit in aliquā transmutare qualitatem
scđm q sibi placuerit. Sm hos duos mo
dos predictos nō posset vnus homo ali
um fascinare. quia nulli homini per natu
ralem virtutem anime sue posset tal' vir-
tus inesse. Unde scđm illos duos mo
dos debet intelligi excōmunicatio articuli
de fascinatione. Secundū tamen aliquem
modū fascinatio est possibilis. potest enim
aliquādo cōtingere q homo vel mulier
aspiciēs corpus alicui⁹ pueri moueat ipm
mediāte visu ⁊ imaginatione vel aliqua
passione sensibili. ⁊ quia passio sensibilis
est cum quadam immutatione corporali.
⁊ oculi sunt tenerrimi propter quod sunt
impressionis multū receptiui. ideo quan-
doque contingit q per aliquā passionem
interiorem transmutantur oculi in aliquā
malam qualitateꝫ. maxime cooperāte ad
hoc aliqua imaginatione cuius impres-
sio cito redundat in oculos ⁊ propter eo
rum teneritudinem ⁊ propter vicinitateꝫ
radicis sensuū pticulariū ad imagiatiōis
organū. Cū ēt oculi sūt trāsmutati i aliq̄s

qualitatem nociuam. contingere potest ꝙ
transmutent aerem sibi contiguū in aliaȝ
qualitatem malā. ⁊ illa pars aliam. ⁊ sic
vsq; ad aerem contiguū oculis pueri qui
aspicitur. ⁊ ille aer contigu⁹ poterit q̄nq;
transmutare oculos ipsius pueri in aliaȝ
qualitatem malā. ⁊ mediantibus oculis
ipsius pueri aliquas partes interiores.
Experimentū hui⁹ rei manuductiuū est. qa
videm⁹ hoīeȝ patiētē ī oculis. q̄nȝ ex aspe
ctu suo ledere oculos eum aspicientis. qđ
cōtingit ex hoc ꝙ oculi mala qualitate in
fecti inficiūt aerem mediū. ⁊ aer infectus
inficit oculos directos ad oculos īfirmos
eo ꝙ ſm rectā lineam infectio illa termina
tur in directū ad oculos inspicientiū: coo
perante ad h̄ multū imaginatione eius q
aspiciendo oculos infirmos imaginat̄ se
ledi. plura etiā alia experimenta ad h̄ ma
nuductiua possent adduci. q̄ obmitto cau
sa breuitatis. p̄dictis aūt concordat q̄daȝ
glo. super illud ps. Qui ti te. vi. me. ⁊ le. di
cens. magna vītus in oculis est. quod ī na
turalibus apparet. animal. n. visuȝ ꝑdest
ictericis. prior videns lupus vocē aufert.
basiliscus si p̄or videt occidit. si p̄or vide
tur occiditur. Et huius. s. quare basiliscus
videndo occidit hominē ratio reddi pōt.
qa ex aspectu ⁊ imaginatiōe excitatur in
eo passio mala que hȝ excitare in ei⁹ cor
pore m̄am venenosam ꝑ quaȝ eius oculi
venenosa qualitate inficiunt̄ q̄ aer oculis
ei⁹ ꝯtigu⁹ īficit̄. ⁊ ab illa pte aeris ps alia
⁊ sic inde vsq; ad aerem ꝯtiguū hōi. quē
aerē cū hō ꝑ inspirationē attraxerit: ītoxi
cat̄ ⁊ moritur. h̄ de p̄dicta q̄stiōe sine p̄iu
dicio ⁊ temeraria assertione dicta sūt. hec
Rich̄. quodlibet. 3. q. 12. o. ¶ Utr̄ infortu
niū accidens alicui possit ingerere dolorē
eius amico nihil de h̄ scienti. Re⁹ aliquem
hoīem tristari ⁊ angustiari eius amico re
moto infortuniū aliqđ patiente q̄nȝ con
tingit a casu. s. qa ī illa hora qua su⁹ ami
cus infortuniū patit̄ melācolia in eo mo
uet̄. ꝑ cuius motū cadit in tristiciā ⁊ timo
rem ꝓpter multas cogitationes ⁊ suspira
tiones nociuas: q̄ ꝑ motū melancolicū ex
citant̄. ⁊ ex ꝯñti mente aggrauat̄ ⁊ pon
derosus reddit̄. licȝ infortuniū amici nihil
ad hoc penitus operetur. q̄nȝ vō h̄ ꝯtingit
ex aliqua causa volūtaria determiāta. dia
bolus. n. qa conatur hoīes inducē ad opi
niones suspitiosas. q̄nȝ cū permittitur af
fligit hominē ponderositate ⁊ tristicia. illa

hora qua amicus eius remot⁹ infortuniū
patitur ut existimet hoc per amici infortu
niuȝ sibi naturaliter euenisse. Aliq; etiam
hoc cōtingit ex aliqua ꝓbabili suspitione
ut cum quis scit amicū esse in taberna cū
īimicis suis ꝓbabiliter cōnicit eum īuadi
ab īimicis. ⁊ ex hoc q̄nȝ in illa hora qua
amicus eius ab īimicis opprimitur in eo
timor ⁊ angustia generatur. sed ille dolor
est post aliquam cognitionē. h̄ Rich̄. q̄dli
bet. 3. q. 13. Utr̄ herbe uel armonie pos
sint impedire demones a vexatiōe hoīuȝ.
Re⁹ ꝙ herbe uel armonie non pñt sua na
turali v̄tute totaliter excludere vexatiōȝ
qua diabolus posset hominem vexare si
sibi permitteretur a deo uel angelis bonis
possūt tñ illam vexationeȝ mitigare. ⁊ ita
parua posset esse vexatio illa ꝙ possent eā
penitus excludere. ⁊ hoc quidē facerēt nō
agendo in ipsum demonē cum sit spiritus
separatus in quem non potest naturaliter
agere corpus. sed agendo in ipsum vexa
tum a demone. omnis. n. cā limitate v̄tutis.
ꝓducē pōt effectū intensiorē in materiaȝ
dispositā q̄ȝ in nō dispositā. cui ꝯsonat illō
ph̄i 2⁹ de aīa. Act⁹ actiuor̄ sūt ī patiēte ⁊
disposito. demon aūt ē agēs limitate v̄tutis.
g̃ vexationē intēsiorē facē pōt diabol⁹ in
hoīe disposito ad illā vexationē. siue ad il
lud ad qđ diabol⁹ intēdit adducē. q̄ȝ ī ho
mine dispositiōis ꝯrie. puta diabolus pōt
vexare intēsi⁹ passiōe melancolica hoīem
dispositū ad illā q̄ȝ hoīeȝ ꝯrie dispositionis
certū aūt ē ꝙ herbe ⁊ armonie multū pñt
immutare dispositionē corpis. ⁊ ex ꝯñti mo
tus sensualitatis. h̄ pȝ de herbis cū quedā
scdinēt ad leticiā. q̄dā ad tristiciaȝ. ⁊ sic de
aliīs. hoc etiā pȝ de armonyis ꝑ ph̄m 8⁹ po
liticor̄. vbi vult ꝙ diuerse armonie hñt ꝓ
uocare diuersas passiōes ī hoīe. h̄ etiā re
fert Boeti⁹ ī musica sua. ⁊ auctor de ortu
sciar̄ vbi loquēs de vtilitate musice. dicit
ꝙ valet ad curandū uł alleuiādū diuersas
infirmitates. Et ita pȝ ꝙ herbe ⁊ armōie
q̄nȝ cāre pñt ī hoīe dispositōȝ ꝯriā illi ve
xationi q̄ diabol⁹ hoīeȝ vexare conatur.
ex q̄ sequitur ꝙ ceteris paribus fit vexa
tio debilior. Non video tñ quomodo her
be uel armonie possint in hoīe dispositiōȝ
aliquaȝ cāre. ꝓpter quā hō nullo mō ve
xari posset a demōe si ꝑmittēt̄. qa diabol⁹
mouendo solū motu locali vapores ⁊ ipos
spūs inordinato motu posset hoīem mul
tum vexare. herbe aūt uel armonie nullā

dispositionez causare possent in hoie sua
nali vtute per quā phibetur demon predi
ctam cōmotionē facere. ꝯtingit tn̄ qn̄z ꝙ
diabolus non pmittitur hominem vexare
nisi vexatione ita parua ꝙ p aliquā fortē
dispositionē ad cōtrariū totaliter tolleret᷑
⁊ tūc alique herbe uel armōie possent cor
pus hois ita ad cōtrariū disponere ꝙ illa
vexatio totaliter amoueret᷑. verbi gratia.
diabolus qn̄z posset hominē vexare vexa
tione tristicie ita debilit᷑ ꝙ p aliq̄s herbas
ul' armōias q̄ haberēt cāre dilatationez ⁊
diffusionē spirituū qui sūt mot⁹ contrarij
tristicie totalit᷑ amoueret᷑ illa tristicia. Et
aūt Aug⁹ li° 2° de doctrina xp̄iana ꝯdem
nat ligaturas ⁊ quedā alia de quibus ibi
diffusius scribit. h̄ attribuens arti magice
hoc est ꝗtū ad illud in qd̄ non pn̄t ex sua
naturali vtute. quod patet p h̄ ꝙ dicit sic.
ad h̄ gen⁹ ptinent oēs ligature ⁊ remedia
q̄ medicoꝝ ꝯdēnat disciplina. In quo sa-
tis patet ꝙ illa cōdēnat ꝗtū ad viū respe-
ctu cui⁹ non habēt aliquā efficaciā ex sua
naturali virtute. Qtum aūt ad illud qd̄ p̄
Regi. ca° 16° habet᷑ ꝙ Saul q vexabat᷑
a demone alleuiabat᷑ qn̄ Dauid citharaz
pcutiebat coram eo. ⁊ ꝙ recedebat sp̄us
malus. Sciendū ꝙ bene verū est ꝙ p ta-
ctū cithare vtute naturali illi⁹ armonie al
leuiabatur aliquātulū afflictio Saul. inq̄n̄
tum illa armonia aliq̄liter dulcorabat ap
petitū eius p audituz. p quā dulcorationez
reddebat᷑ minus aptus ad illā vexatiōez
Sed ꝙ sp̄us malus recederet a Saul qn̄
Dauid citharizabat corā eo. h̄ erat ꝑpter
vim crucis. quod satis expresse dr̄ in glo.
vbi dicit᷑ sic. Erat Dauid in canticis mu
sice eruditus. diuersoꝝ sonoꝝ rationabil᷑
moderatusq̄ ꝯcentus vnitatē ciuitatis si-
gnificat. q̄ varijs modis quotidie resonat
Dauid malignū sp̄m in cithara sua cōpe-
scuit. nō qz tanta esset vis in cithara. sed
in signo crucis q̄ in ligno ⁊ cordaꝝ exten
sione gerebat᷑. q̄ iam tūc demones effuga-
bat. ⁊ h̄ sūt dicta sine piudicio. hec Rich.
qōlibet. 5. q. 8. ¶ Utrū liceat ad collū diua
vba suspēdere. Rn̄° in oib⁹ incātationibus
uel scripturis suspēsis duo cauenda vidē
tur. p̄ quid pferatur uel scribit᷑. qz si est ali-
quid ad inuocationē demonū ptinēs: mani
feste est supstitiosū ⁊ illicitū. Similit᷑ cauē-
dum est si ꝯtingat ignota nomia ibi poni.
ne sub illis lateat aliqd illicitū. Un̄ Criso⁹
dicit sup Math. ꝙ phcoꝝ magnificātiuz

fimbrias exemplo. nūc multi aliq̄ nomia
hebraica āgeloꝝ ꝯfingūt. ⁊ scribūt. ⁊ alli
gant que non intelligentib⁹ metuenda vi
dentur. Cauendū est etiā ne aliqd̄ falsū cō
tineant. qz sic eius effectus expectari non
posset a deo qui non est testis falsitatis. 2°
cauendū est ne cū vbis sacris ibi ꝯtinean
tur aliqua vana ut aliqui caracteres in-
scripti p̄ter signū crucis. aut ne spes habea
tur in modo scribendi. uel ligandi. uel in q̄
cunq̄ alia hui⁹ vanitate que ad diuinā re
uerentiā non pertineat. qz hoc iudicaret᷑
supstitiosuz. alias aūt est licitū. vn̄. 26. q. 5.
non liceat xp̄ianis. dicitur ꝙ non liceat in
collectionibus herbaꝝ medicinaliū aliq̄s
obseruationes uel incantatiōes attende-
re. nisi tn̄ cū symbolo diuino. aut oratiōe do
minica. ut tn̄ creator oiuz deus honoret᷑.
Nec his obstat Criso⁹ dicens sup Math
ꝙ vtus euangelij non est in lr̄is siue figu
ris ad collū suspensis. s in intellectu. quia
Criso⁹ loquit᷑ qn̄ respectus magis ad figu
ras scriptas q̄ȝ ad intellectū vboꝝ habet᷑
¶ Sed contra p̄dicta ostenditur ꝙ liceat
diuina verba ad collum suspendere. quia
non minus operantur verba sacra in cor
poribus hominū q̄ȝ in corporibus serpen-
tum ⁊ alioꝝ animaliū. sed incantationes
quandam efficaciam habent ad reprimen
dum serpentes. uel ad sanandū quedam
alia animalia. Unde ps. Sicut aspidis sur
de ⁊ obtu. au. s. que ex no. incan. ⁊ ve. ican.
sa. Rn̄° ꝙ etiā in incantatiōibus serpentuz
uel quorūcūq̄ animaliū si respect⁹ habea
tur tn̄ ad verba sacra ⁊ ad vtutē diuinaz
nō est illicitū. sed plerūq̄ tales incantatio
nes habent illicitas obseruantias. ⁊ p de-
mones sortiūt᷑ eff. ctū. ⁊ p̄cipue i serpētib⁹
qz serpēs fuit p̄mū demōis instrumētū ad
hoiez decipiēdū. vn̄ glo. dic᷑ ibidē. ꝙ nō lau
dat᷑ i scriptura vndecūq̄ silitudo dat᷑ in
scriptura. utz de iniq̄ iudice q rogātē viduā
vix audiuit. h̄ Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 99. ar. 4° o.
¶ Quid de breuiculis q̄ fiūt i ascēsiōe. Rn̄°
nō sūt reprobāda cū nō ꝯtineāt nisi verba
euāgelica. s supstitiosū ē si credāt᷑ eē min⁹
efficacia si scribāt᷑ p⁹ lectū euāgeliū. ul' p⁹
missā. aut alia die q̄ȝ si scribāt᷑ cū legūt᷑ si
ue cātāt᷑ i ecclesia siue missa. h̄ Ro. Sȝ
qd de carminatricib⁹ ⁊ carminatorib⁹ q car-
mināt īfirmos uel pueros ul' alia. nūquid
peccēt mortalit᷑. Rn̄sio. si nihil supstitiosū
dicunt aut docent aut faciunt. sed tantum
vtuntur licitis precibus ⁊ adiurationibus.

sicut p passionē ⁊ crucē ⁊ silia. non credo
q̄ peccent mortaliter. nisi talia fecerint p⁹
ꝓhibitionē ab ecclesia sibi factaȝ. ſȝ credo
q̄ ꝓhibendi sūt viri ⁊ mulieres a talibus
q̄a multa inutilia ⁊ supstitiosa solent admi-
scere. nisi forte sit sacerdos religiosus ⁊ di
scret⁹ aut etiā layc⁹ siue vir siue mulier ex
cellentis vite ⁊ ꝓbate discretiōis. qui fusa
orōe licita sup infirmū: nō super pomū uel
pirū. aut cingulū. ⁊ similia. sed super infir
mantes man⁹ imponat. iuxta illud Mar.
vlti. Super egros manus impo. ⁊ bene ha
bebūt. nec sūt he persone ꝓhibende a tali-
bus nisi forte timeatur q̄ ad exemplum il
loꝝ indiscreti ⁊ superstitiosi carminatores
sibi vsurpent abusū: tuentes se exemplo il
loꝝ. hec Roð. ¶ Quid de portatione reli-
quiaꝝ. R° si portentur ad fiduciam dei ⁊
scōꝝ nō erit illicitū. si aūt circa hoc atten-
datur aliquid aliud vanū. puta q̄ vas sit
triangulare. uel aliqd aliud hui⁹ qð nō pti
neat ad reuerentiā dei ⁊ scōꝝ: supstitiosuȝ
erit ⁊ illicitū. hec Tho. vbi ṡ. c. 3ᵐ. Quid
erit ð sacerdotib⁹ q cū dolorē ꝓmoti. aut al
tare vestib⁹ sacris exuūt. aut q̄libȝ veste lu
gubri operiūt. aut cōsueta luminaria sub-
trahūt. aut altare uel crucifixū spinis cir-
cūdant. ¶ Quid etiā de illis q ꝓ viuis sci
enter cantant missam defūctoꝝ. uel sub no
mine illoꝝ q̄s oduīt: feretꝝ cum exequiīs
mortuoꝝ in medio ecclesie ponūt. uel alia
silia faciūt. ut illi citius moriant̄. R° ad h̄
dico q̄ si aliqð p̄dictoꝝ fiat ꝓpter odium
p̄uatū: grauissime peccat q facit. ⁊ nisi p le
gitimā pniam se purgauerit debet deponi.
si aūt ꝓpt̄ cām coēm puta q̄a metuit cōta
minationē sacroꝝ ordinū. uel subuersionē
fidei. uel hostilitatē suffert. uel obsidioneȝ
uel diuoꝝ indicioꝝ sentētiā metuit. ⁊ ideo
tale quid fecit non dicit̄ peccare. q̄a in tali
facto plus humilitas q̄ deus placatur q̄s
interni liuoris dolositas declarat̄. h̄ etiam
ꝯsuetudo ecclesie tenet. vñ solet cantare.
Deus venerūt gentes ⁊c. ⁊ in signū tristi
cie die veneris sancta altaria spoliare. hec
tñ distinctio fallit in illis q scient̄ ꝓ viuis
celebrant officiū defūctoꝝ. Nam tales si
fuerint detecti indistincte debent deponi.
⁊ ad agendā pniam tam ipse sacerdos q̄s
q eū ad h̄ incitauit: debent exilij ꝑpetui er
gastulo siue monasterio relegari. h̄ totuȝ
habes expsse. 26. q. 5. q̄cūq̄s. h̄ Ray. Fallit
tñ distinctio i illis q altare uel crucifixū
spinis circūdant. q̄a oīs talis abusus indi
stincte penitus reprobat̄ ⁊ districtius ꝓhi
betur. ⁊ est grauiter puniendus. ut. li. 6° de
offi. ord. si canonici.

¶ De tēptatiōe q̄ deus temptatur. ti. 16°.

Postea considerādū est de vitijs
oppositis religioni p defectum
eius q manifeste sunt ꝯria reli
gioni. vñ ꝯtinent̄ sub irreligio
sitate. hoꝝ aūt quedaȝ directe ptinent ad
irreuerentiā dei. quedā ad irreuerētiā re-
rū sacraꝝ. Ad gen⁹ p̄mū pertinet piuriuȝ
quo dei nomen irreuerent̄ assumit̄. de q̄. i
dicet̄ cū de 2° p̄cepto agetur. ⁊ tēptatio q̄
deus tēptatur. de q̄ est hic dicendū. ¶ Que
rūtur aūt plura de ipsa. s. in q̄bus tēptatio
dei ꝯsistat. R° q̄ cōsistit in aliq̄bus factis
uel verbis in quib⁹ expectat̄ effectus soli⁹
diuine ptātis. ¶ Ad cui⁹ euidentiā ꝯsiderā
dum q̄ sic temptare ꝓprie est expimentuȝ
sumere de eo q temptat̄. sumit̄ aūt experi
mentū de aliq ex verbis ⁊ factis. Et vtroq̄s
mō dupliciter. s. apte ⁊ insidiose siue occul
te. rursū q̄ñȝ q̄rit̄ expsse. q̄ñȝ interptatiue
sic q hō deū temptat q̄ñȝ v̄bis q̄ñȝ factis.
verbis q̄dē deo colloq̄mur orando. vñ in
sua petitione aliq̄s expsse deū temptat q̄ñ
ea intentiōe aliqd a deo postulat ut explo
ret dei sciam ptātē uel volūtateȝ. factis aūt
expsse q̄ñ p ea q̄ facit intendit expimentū
sumē diuine ptātis siue pietatis aut sapien-
tie. Sed q̄ñ interptatiue deū temptat q etsi
nō intēdat expimētū sumē de deo aliquid
tñ petit uel facit ad nihil aliud nisi ad pro-
bandū deū. Quādo q̄ aliq̄s ꝓpt̄ aliquam
necitatē uel vtilitatē se ꝯmittit dei auxilio
in suis petitiōib⁹ uel factis. h̄ nō est deū tē-
ptare. 2° palipo. 20. cū ignoramus qd agē
debeam⁹. h̄ solū habemus residui ut oclos
nr̄os dirigam⁹ ad te. vñ p̄dicatores regni
dei q temporalia p̄termittūt ut v̄bo dei ex-
pediti⁹ vacent. si soli deo inīitant̄ nō tēptāt
deū. btā v̄o Agatha expta erat erga se dei
beniuolētiā ut ul' īfirmitates nō pateret̄. ꝓ
q̄bus corporali medicina indigēt. uel stati
sentiret diuine sanatiōis effectū. iō dicebat.
habeo diuȝ idm xp̄m q solo ser. restau. vni.
Quādo v̄o h̄ agit̄ sine necitate uel vtilita
te. h̄ est interptatiue deuȝ tēptare. vñ super
illud Deut° 6°. Dñm deum tuū. dicit glo.
deū tēptat qui hñs quid faciat sine ratiōe
ꝯmittit se piculo: expiēs vtꝝ libari possit a
deo. Utꝝ tēpta° dei sit pctm̄. R° q̄ sic. vñ

Deut. 6. Non tēptabis dñm deū tuū. tē/ptare.n.ut dictū ē. est experimentū sumere. experimentū aūt null⁹ sumit de eo de quo ē cert⁹. ⁊ ideo oīs tēptatio ex ignorātia aliq̄ uel dubitatiōe ꝓcedit. uel tēptantis ut qs experimentū sumit de aliq̄ re ut eius q̄lita/tem cognoscat. uel alioꝝ. ut cū quis experi mentū sumit de aliquo ut alijs inotescat. p quē modū deus dicit nos tēptare. Ignora re aūt uel dubitare de ptinentib⁹ ad dei per fectionē est pctm̄. vn̄ patꝫ ꝙ temptare deū ut temptās dei vtutē cognoscat: ē peccatū. Si aūt experimentū sumat de ptinentibus ad dei pfectionē ut alijs demonstret. h̄ non est temptare deū cū subsit iusta necitas. uel pia utilitas. ⁊ alia q̄ ad hoc ꝯcurrere de/bent. sic.n. apli a dño petierūt ut in nomine xpi fierent signa. ut dicit Act. 4. ut.s. in/fidelib⁹ inotescerent vtutes xpi. ¶ Ad h̄ nota ꝙ deus volebat dare signū Achaz non p ipso tm̄. s̄ p toti⁹ ppli instructione. ⁊ iō rephendit̄ Ysa. 7. q̄si impeditor cois salutis ꝙ signū petere nolebat ne petendo deū tēptaret. neq̄ua ꝗ̄ tn̄ deū temptasset. ut qa ex dei pcepto petiuisset. ut qa h̄ ptinebat ad coīm utilitatē. Abrahā vō Gen. 15. si/gnū petijt ex instinctu diuino dicens. Unde scire possū ꝙ possessurus sim eam .s. terrā ꝓmissam. ideo non peccauit. Gedeon vō Judic. 6. ex debilitate fidei signū petisse videt̄ de victoria ꝓmissa. iō a pctō nō ex/cusat̄. ut dicit glo. ibidē. Sic ⁊ Zacharias peccauit dicēs Luc. p̄ ad angelū. vn̄ h̄ sciā vn̄ cuā ꝓpter incredulitatem punitus fuit. ¶ Sciendū tn̄ ꝙ dupliciter aliqs petit a deo signū. vno modo explorando dei ptātem. aut dicti ei⁹ veritatē. ⁊ h̄ de se ptinet ad dei tēptationē. Alio mō ut instruat̄ qd sit cir ca aliqd factū placitū deo. ⁊ h̄ nullo modo ptinet ad dei tēptationē. ¶ Utrū temptatio dei opponatur vtuti religiōis. R. ꝙ sic. ut n. patet ex sup̄dictis. finis religiōis est deo reuerentiā exhibē. vn̄ oīa q̄ directe ptinēt ad irreuerētiā dei religioni opponunt̄. tem/ptare aūt aliquē ad irreuerentiā ei⁹ ptinet nulli⁹ aūt p̄sumit tēptare eū de cui⁹ excellen tia est certus. Un̄ patꝫ ꝙ tēptare deū ē pec catū religiōi oppositū. Utrū tēptatio dei sit grauius pctm̄ q̄s supstitio. R. ꝙ non. sed poti⁹ econuerso. quia supstitiosus ꝓtestatur errorē facto. ut ex dictis patet. s̄ tēptās deū ꝓtestat̄ tn̄ dubitationē vbo uel facto. ut dictū ē. vn̄ glo. sup illō Deut. 17. Cū repa fuerint apud te ⁊c. dicit ꝙ maximū scel⁹ ē honorē creatoris impendere creature.

¶ De secūdo precepto. ti. 17.

Consequenter ꝯsiderandū ē de 2° pcepto. qd q̄dem sic ponit̄ Exo. 20. Non assumes nomen dei tui in uanū. nō.n. habebit dñs eū insontē. qui assūpserit nomē ei⁹ frustra ⁊ p̄ circa eius expositionē i coī est breuit̄ intendendū. ⁊ postea de q̄busdā spāliter. in quib⁹ nomē dei assumitur ē diffusius tra ctandū. ¶ Circa p̄mū sciendū ꝙ h̄ pceptū ut sup̄dictū ē ordinat ad reuerentiā vitatis sūme. iō ꝓhibet̄ hic inanū iurare. In iura mento.n. dei nomē in testimoniū locutiōis assumit̄. ⁊ iō cū vane iurat̄ nomen dei in vanū assumit̄. ⁊ p ꝯñs sūma vitas ꝯtem/nitur. Juramentuꝫ aūt vanū determinatur qd caret aliqua triū cōditionū q̄ ponitur Hiere. 4. Jurabitis viuit dñs i veritate ⁊ iusticia. ⁊ iudicio. vbi dicit glo. interlineal̄ hos tres comites debet h̄re iuramentū. ve ritas.n. debet eē in ꝯscia iurantis. ut ita eē credat sicut iurat. ut i iuramēto assertorio ut ita facere ꝓponat sicut iurat. ut in iura/mento ꝓmissorio. Justicia debet eē ex pte eius qd iurat̄ .s. ut sit licitū. Judiciū vō de bet eē ex parte circūstantiaꝝ extrinsecaꝝ .s. ut diligent̄ attendatur. ⁊ causa ꝓ q̄ iuratur ⁊ mod⁹. si.n. desit eā deest iudiciū discretio/nis in circūstātijs iuramēti. de his aūt trib⁹ ⁊ alijs ptinētib⁹ ad hanc mām̄ requ. j. ti. de iuramēto ⁊ piurio. ¶ Ad ampliorē tn̄ intelligētiā hui⁹ pcepti notari pōt ꝙ nomē dei tripliciter assumit̄. p̄ ad efficiendū ut in sacramētis. sic i baptismo dr̄. baptizo te in noīe patris ⁊c. 2° ad ꝓmittendū. ut cum aliqs iurat uel vouet ire ad scm̄ Petꝝ. uel religionē intrare. 3° ad exp̄mendū ut cū qs loquit cū iuramento. Similiter multi/pliciter assumitur nomē dei inanū. p̄ p sa/cramēti frustrationē. ut qn̄ quis nō credit ut heretic⁹. uel qn̄ credit s̄ se non disponit. ut vsurari⁹. uel qn̄ gratiā susceptā in sacra mento nō custodit. s̄ p⁹ea delinqt. de hi⁹ dr̄ ad Titū p̄. Cōfitent̄ se nosse deū factis aūt negāt. 2° p voti fractionē. ⁊ h̄ fit tripliciter. p̄ p irrōnabilē dilationē. ut cū qs ꝓmittit ire ad scm̄ Petꝝ. s̄ nō p̄figit certū tminū. ⁊ sic sp ꝓcrastinat. 2° p ꝯriā volūtatē. ut cū quis aliqd deo vouit ⁊ postea penitet. contra tales dicit̄ Deut. Si quid ꝓces/serit de labijs tuis non facies irritū. 3° per

apostaticā rebellionem.ut cū qs apostat a religione.cōtra illud Eccl. 5°. Si qd vouisti deo.ne moreris reddere. displicet.n. ei infidelis ⁊ stulta ꝓmissio. 3° assumit nomen dei īuanū per hoīs blasfemi locutiōꝫ ⁊ hoc etiā fit tripliciter.s.p locutionē maledicaꝫ.ut cū quis maledicit deū per locutionem falsidicā.ut cū quis asserit de deo falsum ⁊ negat verū.⁊ per locutionē opprobriosam.ut cū quis loquit de secretiorib⁹ mēbris xpi. pessime.n.blasfemat etiam si verū dicat.⁊ in his xpm despicit in qbus ꝓ nobis humilis fuit. 4° assumitur nomen dei in vanū in ꝑdicatione.q.s.fit vana intentiōe Math.7°. Nōne in noīe tuo ꝓphetauimus. 5° in oratiōe q̄ est sine vlla cordis affectiōe.Math 15°. Popul⁹ hic labijs me ho.cor autē eoꝝ lon.est a me. 6° in operatiōe sine ꝯuersatione.in q̄ forma sctitatis assumitur tm̄ in exteriori ope.non ꝓ deo.s soldū ꝓ humano fauore Math.6°. Amen dico vobis rece.mer.suā. Additur etiā huic ꝑcepto ⁊ etiā ꝑmo.⁊ nō alijs ꝑceptis cōminatio pene.cui⁹ ratio est.qa pene sūt ꝑcipue necīe ꝯ illos q sūt ꝓni ad malū.ut dicit 1°. ethi.⁊ iō in illis solis ꝑceptis legis addit cōminatio penaꝝ in qb⁹ erat ꝓnitas ad malū.erant aūt hoīes ꝓni ad idolatriā ꝓpter ꝯsuetudinē gn̄alem gentiū Silr etiā hoīes sunt ꝓni ad piuriū ꝓpt iurandi frequentiā. ⁊ iō cōminatio magis additur ꝑmis duobus preceptis.

De iuramento.ti.18°.

Postea ꝯsiderandū est diffusius de quibusdā spālr in quibus nomē dei assumitur ad ꝓprioꝝ vboꝝ ꝯfirmationē.2° de voto i quo assumit ad aliquā sui obligationē.3° de adiuratione in q̄ assumitur ad alioꝝ inductiōꝫ ⁊ de iuramēto.ꝑ de ipso. 2° de piurio sibi opposito. Circa vo iuramētū ꝯsiderandū est ꝑmo qd est iuramentū siue iurare.2° quot ⁊ q̄ sūt spēs ei⁹.3° vtꝝ ⁊ p qd licet iurare.4° de comitib⁹ iuramēti. 5° de causis ꝓpter quas licet iurare.6° de forma vboꝝ iurandi.7° de obligatiōe iuramenti 8° ex qbus redditur iuramentū illicitū.9° de qbusdā tacitis conditionib⁹. sub qbus debet intelligi iuramentū. 10° de qbusdam dubijs circa iuramentum.11° de iuramēti dispēsatione ⁊ relaxatione siue absolutione. Primo q̄ritur quid sit iurare. Re. iurare est testem deū inuocare.Vn̄ Aug⁹ in quodā sermōe de piurio. Quid est iurare p deū nisi testis est mihi deus. Sicut.n.dicit aplūs ad heb.6°. Iuramentū ad ꝯfirmationē ordinatur.ꝯfirmatio aūt in scibilib⁹ fit p rationē:q̄ ꝓcedit ex aliqbus naturaliter notis q̄ sūt infallibiliter vera.sed particularia hoīuꝫ facta ⁊ ꝯtingentia nō possūt p rationē necessariaꝫ ꝯfirmari.⁊ ideo ea q̄ dicūtur de eis solēt ꝯfirmari p testes humanū aūt testimoniū non est sufficiens ad ꝯfirmandū hi⁹.ꝓpterea dico ꝑmo:ꝓpt defectuꝫ veritatis humane.qa plurimi in mendaciū labūtur.2° ꝓpter defectū cognitionis.quia hoīes non pñt cognoscere cōtingentia.nec cordiū secreta.nec etiaꝫ absentia.de qbus etiā hoīes loquūtur.⁊ expedit rebus humanis ut certitudo aliqua habeatur de ipsis.⁊ ideo necessariuꝫ fuit recurrere ad diuinū testimoniū.qa deus nec mentiri pōt nec aliqd eū latet. Assumere aūt deū in testē dr̄ iurare.qa q̄si ꝓ iure introductū ē.ut qd sub inuocatione diui testimonij dr̄ ꝓ vero habeatur. Magistralis aūt notificatio iuramēti est ꝙ iuramētū ē affirmatio vel negatio de aliq̄ sacre rei attestatiōe firmata.sm Hostī.⁊ Ray.

Circa 2m sciendū ꝙ spēs iuramenti sūt due.s.iuramentū assertoriū ⁊ ꝓmissoriū. Assertoriū est qn̄ iuratur aliqd de pñti vel de ꝑterito sic eē vel non esse.fuisse vel nō fuisse.potest etiā sm Rob.fieri de futuro.ut cuꝫ qs iurat aliqd futurū eē non ꝓmittēdo aliqd ut si qs iurat ꝙ cras pluet vel ninget ⁊ hi⁹. Iuramētum ꝓmissoriū est cū qs iurat se aliqd daturuꝫ vel facturū.vel nō daturū vel non facturū. Sūt ⁊ alie diuisiōes iuramenti que ptinent ad foꝝ iudiciale.de qb⁹ ē aliquid breuiter dicēdū vt habeat aliq̄lis noticia ipsoꝝ. Iuramentū.n.assertoriū ē triplex. vnū est volūtariū qd defert pars parti ex cōuentione ex̄ iudiciū.⁊ dicit voluntariuꝫ qa volūtate defert ⁊ suscipit. Alteꝝ ē necessariū qd.s.iudex defert pti i defectū ꝓbatiōis.ut qn̄ hꝫ tm̄ vnū testē.⁊ h dr̄ necīuꝫ quia nō pōt recusari nisi ex iusta cā.puta qn̄ dubitaret ille cui defert.cū.n.h iuramētuꝫ sit de vitate dicēda:in h casu si nō admittit recusatio pōt appellari.3m ē iudiciale.qd i iudicio ps defert pti.⁊ h pōt recusari nisi sit aliqs ꝯuēt⁹ actiōe famosa.ut furti.rer amotaꝝ.⁊ hi⁹.h Hostī.n.d iur.iurā. ⁊ Ber.extra eo.c.vlti. et plura alia de hac

m i. [illegible] qdruplex e iuramentu.s. de calunia de [illegible] de vitate dicenda. Iuramentu de calun [illegible] vel no omittenda est cu qs iurat se no aio calunidi.s bona fide [illegible] reuisse 7 mouere. 7 sili re9 iurat se non aio calumniandi resistere. Et continet h iuramentu qnqz.s. q credat se bonam cam hre. q introgat9 non negabit. q veru ce credet. q non vtet scienter falsa pbatioe. q dilatione no petat in fraude. q no dedit nec dabit nec pmittet aliqd p hac ca nisi psonis illis qb9 leges pmittut. vn vsus. Illud iuret q lis sibi iusta videtur. Et si qret veru non inficiet. Nil promittet nec falsa pbatio detur. Ut lis tardetur dilatio nulla petet. Iuramentu vo d malitia.s. vitanda vel no omittenda differt a iuramento calunie in plurib9. qa iuramentu calunie pstat tm p9 lite ptestata. 7 tm semel in tota lite ab eade psona. 7 hz locu tm in phanis siue in tepozalib9 causis. t. i criminalib9 qz ciuilib9. non aut i spualib9 vel anexis spualibus. 7 p ipsu puidet ne qd fiat calunniose in tota lite. Iuramentu aut malitie pstat 7 ante litez ptestatam 7 p9. 7 pstatur totiens qtiens aliqd pponitur in iudicio. vel petit fieri qd ex malitia procedere psumitur. 7 hz locu tam in phanis qz in spualib9. 7 p ipsu puidetur ne quid malitiose pponatur vel petatur. Tertiu iuramentu.s. de vitate dicenda differt a iuramento calunie. qa pstatur i causis spualibus. illud aut no. Itez etia respodet i eo de eo qd qs scit vnde debz ibi rnderi simpliciter scio vel nescio. s i illo respondetur de eo qd qs credit sm Hoff. s sm Inno. 7 Hosti. e x co. litteras. etia in h respondetur de eo qd qs credit. Itez illud ptinet plura capla ut habitu est s. q locu in h non habent. Ite in illo dil[illegible]tio no impetrat cu statim responderi possit credo vel non credo. secus est in hoc qn respondere debet quis de vitate qua nell[illegible] t ab alijs discere. Quartum iuramentu.s. decisoriu [illegible] tam in causis spualib9 qz non spualib9 [illegible] [illegible] persona z 7 cause [illegible] cistantiis: illud actori viderit deferedu. h dicit Hoff. ti. de iura. calu. 7 Ber. e x eo. inherentes. 7. c. cu ca n. 7 dimisi pbationes gra breuit[illegible] hec non sut intentiois pntis. [illegible] Ber. e x eo. literas. magis [illegible] de calunia in causis spu[illegible]lib9 qz in alijs. qa in illis piculosius caluniose litigatur. Un

7 hodie in causis spualibus iuratur de calumnia 7 de [illegible] li [illegible] ti. co. si de calu [illegible] iuramentu qd dicit [illegible] ne. ut cu qs [illegible] nolet re care puta p. c. qnqz etia dicitur iurare quis in litem cu iurat rem tanti esse pcij. vel fuisse [illegible] Quid si agam ptra te rei vendicatione 7 tu scias rem esse mea. 7 nihilom nus tu velis resistere pter actionem de euictione. nuquid iurando de calunia peccas. videtur q sic. quia negas rem esse meam 7 mentiris. R. Hoff. cosulit in su. ti. de iura. calu. ut post libellum porrectu confitearis veritatem. nec de calunia iurabis et quo fateberis rem esse actoris. 7 non min9 conueniretur stipulatio de euictione.

Circa tertiuz articulum queritur plura. s. vtrz liceat iurare per deuz. R. q sic 7 hoc patet pmo auctoritate sacre scripture. Dicitur. n. Deu9 6. Dnm deum tu. ado. 7 illi soli serues. ac p nomen illius iurabis. Item legitur dns in veteri testamento iurasse in pluribus locis. vn in ps. Iurauit dns 7 non penitebit eu. 7 hoc ad ostendendu imobilitatem ei9 qd dicitur. ut habetur ad Heb 6. imo etiam precepit i veteri testamento Leuit. 1. Reddes domino iuramenta tua. vn dic Aug9 in sermone de verbis apli. Si peccatu esset iuratio. non diceretur in lege: reddes dno iuramenta tua. reddimus aut domino iuramenta qn ado iuramus per deum. 2. patet hoc ratione. 7 primo ratione originis. quia iuramentum est introductuz ex fide qua credut homines habere deum veritatem infallibilem. 7 oiuz cognitionem. 7 p[illegible] 2. ratione finis [illegible] iuramentum introducitur ad certificadu hoies. 7 finiendum cotrouersias. ut d. ca ed [illegible] de conscia alicuius dubitatur. extra de sen. exco. si vo. alias. Sz obycit cotra predicta illud Math. 5. Ego dico vobis no iurare omnino. 7 illud Iaco. 5. Ante omnia fratres mei nolite iurare. R. quidam heretici. s. manichei dixerut omne iuramentum esse illicitu. non tm iuramentu factuz p creatura. sed etia factu per deum. 7 occasionem hi9 erroris sui sumpserunt ex verbis pmissis. quia nescierut distingue q aliu sensu facit negatio pposita vniuersali signo. aliu postposita. pposita. n. equipolle

facit particulari negatiue. postposito vero
suo ƺrio.i. vniuersali negatiue. vñ differt
dicē. non oīs hō currit. ⁊ oīs hō nō currit
deus aūt nō dixit: oīo non iurabis sed di
xit: non iurabis oīo. vñ non ꝓhibuit oēz
iurationē. ſ ꝓhibuit ne iuraret᷑ oī modo.
⁊ sine oī causa. vñ Aug⁹ lib° de mēdacio.
Hoc ideo dictū ē. s. ne iurando ad facilita
tem iurandi veniat᷑. ⁊ ex facilitate ad cō
suetudinē. ⁊ ex ƺsuetudie ī piuriū decidat᷑
Eccl. 24° Uir multū iurans reple. iīqtate
Quare ꝗ dicit dominus in euangelio. sit
sermo vester. est: est. non: non. Rn° qa affir
matio uel negatio q̄ est in corde debet esse
in ore. ſ qa hoīuz malitia crescēte nō cre
dit᷑ simplici assertiōi. ideo aduēit. qḋ am
plius est: a malo est. nō. s. culpe. ſ pene. non
iurantiū. ſ iuramentū exigentiū. Nam in
credulitas hi⁹ magis est pena q̄ȝ culpa
vñ non dixit malū. ſ a malo. Nec tibi for
te videat᷑ ꝙ deus in testē iuanū inuocetur.
eo ꝙ non apparet ꝙ deus ꝓ ipso q iurat
p eū testificetur. qa ſm Rich. 3. dis. 39. q.
i. ar. ꝑ. c. 3m. si debito modo inuocet᷑ manife
stat vtꝝ verū sit quod dicit᷑ aliqñ in vita
ista. vel mouendo corda iudicis ⁊ aduer/
se partis p aliquā latentē inspirationez q̄
credit᷑ iuranti. uel ponendo in palaz factū
ꝓ q̄ iuratur. uel dando ƺstantiā cordi ⁊
v̄bo iurantis. q̄ quandā ꝓbabilitatē ag/
generat ꝙ iuret verū. uel puniendo mētiē
tem. ⁊ tunc est simul testis ⁊ iudex ⁊ si deo
non placet in hac vita testificare p aliqḋ
signū. ꝓcerto tñ testificabitur in futuro qñ
illuminabit abscondita tenebraꝝ ⁊ mañi.
consi. cor. ut dr̄. i. Cor. 4° ❡ Utꝝ iurare p
deum sit act⁹ bonus ex genere uel act⁹ in/
differens. Rn° ſm Rich. vbi ſ. ar. eodez. c
actuū quidā in se ordinē rationis icludūt
siue legis eterne. ut diligere deū ꝓpter se. ⁊
super oīa. ⁊ assentire pme vitati ꝓpter se. ⁊
hi⁹ actus non pñt esse nisi boni. ⁊ ideo nō
tñ sūt simpliciter liciti. ſ etiā simplicit᷑ ap
petendi. Aliqui vō in se includūt aliquod
oppositū ordini rationis. siue ordini legis
eterne. ut adulterari. ⁊ plures aliȷ̄. ⁊ hi nō
pñt esse nisi mali. ⁊ ideo sūt illiciti ⁊ simpli
citer fugiendi. Aliqui aūt non includūt in
se ordinē ꝑdictū: nec aliquid ei oppositūz
⁊ hi sūt liciti. qa possūt bene fieri. non tñ
sūt simplicit᷑ appetendi. qa pñt male fieri.
⁊ talis est actus iurandi per deū Sicut. n.
dictū est ſ. Jurare per deū est ipsum aduo
care in testem assertionis sue. non autē q̄/
libet assertio est debita materia inuocatiōis
talis testis. nec q̄libet est illicita materia.
ideo actus iurandi p deū in ista generalita
te dictus non ē moralit᷑ bon⁹ neqȝ mal⁹ ex
genē. Jurare tñ veꝝ p deū est act⁹ bon⁹ ex
genere. qa transit sup materiā debitā. ſ qa
adhuc nō includit ordinē ratiōis simplici
ter: nec aliquid incompossibile ei. ideo iu
rare verū fieri pōt bene ⁊ male. Si autez
actus iurandi sit circūstantionat⁹ tribus
comitib⁹ includit in se simplicit᷑ ordinē ra
tionis. ⁊ iō non pōt esse nisi bon⁹. vñ non
tñ ē licitus. ſ etiā appetendus ſ Rich. ibi
dem. Et qa actus indifferēs pōt eē diuer/
sis ex causis. occasio cadendi in malum. ⁊
vitandi malū. iō dñs monet ⁊ inducit ho
mines aliqñ ad iurandū p deū. ut in vete/
ri testamēto. ut p h̄ reuocarētur a iuramen
to idoloꝝ cū dicebat: reddes dño iuramē
ta tua. Aliqñ retrahit. ut in nouo testamē/
to. ut ostēdant piuriū eē fugiendū. h. Bon.
3. dis. 39. q. 2. ar. i. c. in fine ❡ Utꝝ iuramē
tum factū p deū sit appetendū ⁊ frequētan
dum tāq̄ȝ vtile ⁊ bonū. Rn° ꝙ nō. vñ Eccl.
23° Uir multū iurans implebit᷑ iīqtate. ⁊
Aug⁹ in li° ƺ mendaciū dicit ꝙ ꝑceptū de
ꝓhibitiōe iuramēti ad hoc ē positū ut q̄ȝtū
est in te non affectes. nec quasi ꝓ bono cū
aliq̄ delectatiōe appetas iusiurandū. Ad
cuius euidētiā ƺsiderandū est ꝙ illud qḋ
non q̄rit᷑ nisi ad subueniendū alicui defe/
ctui: non numerat᷑ inter ea q̄ sūt p se appe
tenda. ſ inter ea q̄ sūt necessaria ut patet
de medicina q̄ queritur ad subueniendūz
infirmitati. Juramentū aūt q̄rit᷑ ad sub/
ueniēdū alicui defectui: quo. s. vnus homo
discredit alteri. ⁊ ideo non ē habēdū inter
ea q̄ sūt p se appetenda. ſ inter ea que sūt
huic necessaria. q̄bus vtit᷑ indebite qcūqȝ
vtitur eis vltra necītatē. Unde Aug⁹ lib° de
sermōe dñi in monte dicit. Qui int[illegible]
nō in bonis. i. p se [illegible] necessa-
riȷ̄s iurationē habēdā: se refrenet [illegible]
pōt ut non ea vtat᷑ nisi necītas cogat. hec
Tho. 2a. 2e. q. 89. ar. 5. c. Et iō Jaco. 5° dicē
Nolite iurare. ostēdens nō tñ eē vitandū
actū iuratiōis sine cā. ſ etiā affectū. vnde
monemur circa actū iuratiōis ꝓpter peri/
culū piuriȷ̄ vitare ƺsuetudinē ⁊ etiā actuz
ꝑter necessitatem. ⁊ vitare affectū. ⁊ ad iu
randū nō debet qs ire nisi coact⁹. Si autē
actus iurandi per deū sit cū istis trib⁹ comi
tibus. s. cū iudicio in discretiōe q̄ excludit᷑
incautela iurandi. ⁊ cum v̄itate ī assertiōe

⁊ ex causa legitima vtēdi talis testis inno
catione.sic includit ī se simplr ordinē rō-
nis.⁊ est latrie act⁹.q eni deū inocat asser
tionis sue testē: ꝑfitetur in eo infallibilem
veritatē ⁊ oīuꝫ cognitionē ⁊ ꝓuisionē. ⁊
sic deo exhibet honorē sibi soli debituꝫ. ⁊
iō talis actus non tm̄ est licit⁹ ſ etiā appe
tendus.qꝛ ꝓdicto mō circūstātionat⁹: nō
pōt esse nisi bonus.Si vō aliqs ꝓdictorū
triū comitū ibi defuerit includit aliqd incō
possibile ordini rōnis.⁊ iō talis act⁹ ē illi-
citus ⁊ simplr fugiēdus.qa cū illo defectu
nō potest eē nisi malus.ħ Ricar.3.dis.39.
q.i.arti.ꝑ.c.¶Utrū liceat iurare p aliquā
creaturā.R⁰: ſm Bon.3.dis.39.q.2.ar.2⁰
c.iuramētū dupliciť hꝫ fieri. quoddā per
imꝓcationē.ut cū dr̄ ita viuat fili⁹ meus.
⁊ ſm hāc formā iurādi creatura ad testifi
cādum nō inocať sed potius ipsi creatori
oppignorať ſm q dicit Aug⁹ ⁊ est licitū.
qa lꝫ oīs creatura sit creatoris tm̄ bonum
uel solatiū qō ex creatura recipim⁹. ⁊ ē a
deo nobis cōcessū.deo tanq̄ nostrū oppi-
gnorare possumus. hoc tm̄ gen⁹ iuramētī
ſm q dicit Aug⁹.est grauissimuꝫ. Aliud
vō iuramētū fit p ipsius veritatis testimo
niū ⁊ inocationē.ut qn̄ aliqs iurat per ali
quē ad inocādū eū in testē.Pōt aūt crea
tura dupliciť in testimoniū innocari.vno
mō ſm se ⁊ hoc nō licꝫ.qa sic crederetť q
aliquid numinis esset in ea rōne cui⁹ veri
tas posset dici ⁊ p hi⁹ testimoniū cōfirma
ri.⁊ sic dr̄ Math.5⁰.nolite iurare.nec p ce
lum.qa thron⁹ dei est.⁊ ibi dicit glo.qō ꝑ-
fectionis est docuit cū dixit nō iurare oio
qō vō supstitiosū est: resecauit cū subdit.
nec per celū ⁊c.ħ Bon.ibidē Sic etiā in-
telligiť illud .22.q.i.si quis p capillū.⁊.c.
cōsidera.Prohibetť etiam ne iuretť p ca-
put uel capillos dei ꝓpter quosdā heretī-
cos q ex q̄dā rusticana simplicitate dixerūt
deū hr̄e humana mēbra cū tm̄ deus sit spūs
incorpore⁹.ut.24.q.ii.c.penult §.fi.v.an
tropomorphite sic dicti.qa deū putabant
hominē.antropos eni grece dr̄ homo lati
ne.ꝑsona tm̄ filij.s.xp̄us est de⁹ ⁊ homo.ex
de here.cū xp̄s.Iurare tm̄ p creaturas nō
est malū vbi ē permissū a iure.neq̄ illicitū
ſm hosti.⁊ dicetť.j.post pauca.Et aūt di-
ctū est non debere p creaturas uel mēbra
creaturaꝝ iurari.veꝝ est ab initio.hoc.n.
ꝓhibetť ne dei honor ad creaturā trāsfera
tur.Porro exquo ē iuratuꝫ.ꝓinde habetť
ac si eēt iuratū per deū.Nā q iurat in celo

iurat in dei throno ⁊ in eo q sedet sup ipsū
ut ex.c.de iureiurā.⁊ si xp̄us.licꝫ eni mul
ta ꝓhibeāť tm̄ facta tenēt.ex.c. quēadmo-
dum.§.q si post huiusmōi. Alio mō pōt
creatura inocari in testē inq̄tū relucet in
ea diuine veritatis vestigiū.⁊ sic licet iura
re per creaturā.hoc eni nihil aliud ē q̄ iu-
rare p eū q relucet in creatura.vn̄ tūc non
veneramur creaturā ſ creatorē. ⁊ sic dic
aplus.i.Corī.2⁰.quotidie morior p gliaꝫ
vestrā fratres.vbi ſꝫ Augu.iurauit apl's
¶Sciēdū aūt ſm hosti.q iurare possum⁹
p crucē sacratā ⁊ in manu epi.22.q.5.q p
iurat.Itē p euāgeliū.22.q.i.si aliqua.Itē
p ordinē.i.q.vij.quotiēs.Itē p salutē ꝓn-
cipis.ff.e.l.3.§.fi.⁊ in dicto.c.quotiēs.qa
intelligiť iurare p deū cuius iudicio salus
ꝓncipis cōsistit.Sed hodie nō videť q sic
sit iurādū lꝫ hoc fuerit antiqs ꝑrib⁹cōces
sum.ar.22.q.i.§.sic etiā cū in li. machabe
orū.sed obijciť q Ioseph.Iteꝫ per altare
seu reliqas.22.q.i.habemus.Item p fidei
interpositionē.ex de his que met⁹ cau.ad
aures.ħ hosti.gof.⁊ Ray.⁊ Bern.ex.c.
⁊ si xp̄us.Qui aūt iurat per creaturā non
cōcessam debet ſꝫ Ray.acerrime fustiga-
ri.⁊ si ꝑsitēit ī vitio nolēs se corrigē debet
excoicari.Qui aūt iurauerit p capillū dei
uel aliť blasphemiā dixerit cōtra deū si sit
cleric⁹ debet deponi.si sit laycus debet ana
thematizari.22.q.i.clericū.si qs p capillū
blasphemiā credit Ros.esse.qn̄ aliqs iu-
rat p mēbra dn̄i que in alijs hoib⁹ repu-
tātur ihonesta. vnde talis mortaliť peccat
q vō iurat p mēbra dn̄i q̄ non cēsenť tur-
pia.uel inhonesta nō peccat mortaliť nisi
duceret in cōsuetudinē sicut faciūt ribal-
di.hec Ros.¶Utrꝫ recipe liceat iuramē
tū ab idolatris factū.R⁰ q cōtingit ido-
latrā iurare in forma cōcessa ⁊ ī forma ꝓ
hibita.si iurat ꝑmo mō nō iurat sicut ido
latra.⁊ sic licet iuramentū ab eo recipe in
aliquo casu ⁊ in aliquo nō.Aut eni ille q
exigit est ꝑsona publica aut priuata.si pu
blica q̄tuꝫ est ex ordine iuris pōt ⁊ debet
ut iudex exigere.si ꝑuata aut exigit ad ve
ritatis ꝯfirmationē.aut ad veritatis sub-
uersionē.aut ad sue dubitationis remoti-
onē.ꝑ mō pōt recipi iuramētum sine aliq
pctō.s.cū ad hoc exigiť solū ut firmior sit
illa ꝓmissio ⁊ veritatis assertio.2⁰ mō nō
pōt eē sine mortali pctō ut cum qs cogit
aliquē iurare quē nouit iurare falsū.3⁰ qꝛ
suspicať ne homo sine iuramēto dicat sibi

falſitatē. tūc ſi ſuſpitō illa ſi ſtat ī gnāli tal' exactio tenet potiꝰ rōnē pene q̄ꝫ culpe. ſi vō deſcēdat ad ſpēale ſic ē pctm̄ veniale. dū ḋ ꝓxio ſuo malā hꝫ ſuſpitionē. ⁊ iō dīc glo. q̄ḋ ampliꝰ ē a malo ē. ſ. nō credētis. nō in gnā eſt ſp a malo culpe ſ; etiam a malo pe ne. ⁊ ſic licet iuramētū recipe ab idolatris ⁊ infidelibꝰ ſicut a xpianis ⁊ fidelibꝰ. Si aūt idolatra iuret ī forma ꝓhibita. tūc dico ꝙ ī iuramēto facto p idolū ē duo cōſiderare. ſ. idoli venerationē ⁊ exterioris v̄bi ꝯfirmationē. Si habeat' reſpectꝰ ad p̄mū nulli licꝫ iuramētū ab idolatra recipe uł' exigē nec facē. qa idoli veneratio ē oio deteſtāda. iō dr̄ Exo. 23.° p nomē exteriorū deoꝝ nō iurabitis. Si vō hēat' reſpectꝰ ad 2m ſic licꝫ ab eo recipe maxie ꝓ bono cōi. ⁊ ſic recepit iacob a laban ſocero ſuo q erat idolatra. qḋ pꝫ per h̄ ꝙ rachel ſibi furata fuerat idola ꝓ bono ſue poſteritatis. ſic etiā xpiani iuramētū a ſarracenis recipiūt ꝓ pace ⁊ vtilitate coītatis. vn̄ licꝫ iurare p idolū ſit illicitū. qa illa ē forma ꝓhibita. tn̄ vbi eſt ncc̄itas ⁊ cois vtilitas h̄ exigit licet tale recipe iuramētuꝫ. ⁊ h̄ vult Augꝰ ī ep̄la ad publicolā. h̄ etiā habetur 22. q. i. mouet te. h̄ Boñ. 3. diſ. 39. q. ar. 3.° c

Sequitur vidē de 4° articulo. ſ. ḋ comitibꝰ iuramēti. Circa qḋ ſciēduꝫ ꝙ iuramētū hꝫ ⁊ dꝫ hr̄e tres comites. ſ. veritatē. iudiciū. ⁊ iuſticiā. Hiere 4.° iurabitis viuit dn̄s ī veritate ⁊ iudicio ⁊ iuſticia. ut ex̄. e. ⁊ ſi xp̄s. §. ꙗ aūt iacobꝰ ⁊ §. iacobꝰ. ⁊ 22 q 2. adui aduertendū. ⁊ 22. q. i. ⁊ iurabūt. Rō aūt huiꝰ ē ſm̄ hoſt. 3. diſ. 39. q. circa lr̄am. q. i. qa iuramētū cōparat' ad tria. ſ. ad iurātē a q̄ ꝓcedit. ⁊ ſic debet' ſibi iudiciū. Ad rē ḋ q̄ fit. ⁊ ſic debetur ſibi veritas ut ſit adeq̄tio ſermonis ⁊ rei. Ad cām ꝓ qua fit ſic debet' ſibi iuſticia. ſ. ut p cā iuſta fiat. ⁊ qa oē iuramētuꝫ hꝫ iſtos tres reſpectꝰ. iō oē iuramētū iſtos tres comites dꝫ hr̄e. Sermo eni nr̄ dubiꝰ eſt ſm̄ ꝙ dr̄ Sap. 9.° cogitatōes mortaliū timide ⁊ incerte ꝓuidētie nr̄e. iō ut ſmo nr̄ p diuinā veritatē ꝯfirmet' indiget comitibus ipſū regētibꝰ ne ſit diſſilis iuocate veritati. h̄ Boñ. ibidē. Aliter vō p̄dicta tria diſtinguit alex. an. 3. t. p̄. in expoſitiōe. 2. p̄cepti in p̄n.° ut habitū ē ī ti. p̄cedēti. debꝫ g̃ ibi eē veritas ſp ī ꝯſcia. i. ut firmit' ſciat ita e. al' ſi tn̄ credat nō debꝫ de ſcia ſ; de credulitate iurare. debet etiā eē ibi iudiciū. i. deliberatio diſcreta. ſ. ut nō iuret etiā veꝝ

qa niſi ꝓpt' neceſſitatē. ut qn̄ ꝑſuadꝫ alicui aliqḋ veꝝ qḋ expedit ei uel ē vtile credē. ⁊ tn̄ nō vult aſſertiōi ſimplici credē. hec Ray. iō ſꝫ hoſti. furioſi n̄ pn̄t iurare nec pupilli ꝓximi infantie. ex̄ de ſuc. ab inteſt. c. fi. ⁊. 22. q. 5. paruli nec pueri. ⁊ ex̄ q mr̄i. accu. poſ. c. fi. ⁊ ē veꝝ ꙗ ī iudicio. i. corā iudice nō recipit' iuramētū pupilli. Un̄ nec pōt eē teſtiꝭ. 4. q. 3. c. i. ſ; ex̄ iudiciū pōt iurare ⁊ deiurare excq̄ hꝫ ſenſuꝫ. ut ex̄ de delic. pu. c. p̄. pueris. hoc itellige ſi ſit capax doli. alit' nō tenet'. uł' forte capax doli nō obligat' niſi pr̄e ꝯſentiēte iurauerit. uel ſi pr̄ nō ꝯtradixerit q̄ꝫ cito ſciuit. al' ꝯtra. ut. 22. q. 5. pueri. In caſu tn̄ ꝯuenire pōt qs rōe iuramēti p̄ſtiti dū erat impubes ut ſi ipubes iurauerit ſe p̄ſtituꝝ opas ipſe poſtea factꝰ pubes de hoc pōt cōueniri. ff. de libacā. l. vlti. tale aūt ſacrm̄ qḋ ſcꝫ caret iudicio. i. diſcretiōe dr̄ temerariū. ⁊ iō nō ſuādum. ut ex̄. e. ſic. h̄ hoſti. dꝫ etiā ī iuramēto eē iuſticia ut. ſ. illud qḋ iurat' ſit licituꝫ ⁊ honeſtū. 22. q. i. ita g̃. ⁊ ex̄. e. ⁊ ſi xp̄us.

Sequitur vidē de 5.° ſcꝫ de cauſis ꝓpt' q̄s licꝫ iurare. Circa qḋ notāduꝫ ſm̄ alex. an. 3. t. p̄. in expoſitiōe. 2. p̄cepti ꝙ he ſūt multe q̄ꝝ q̄dā ſūt ex pte boni īducēdi. quedā ex pte mali vitandi. Ex pte boni ſūt ſeptē. ſ. p veritate ꝯfirmāda. 2. Corī. p̄. fidelis deꝰ qa ſmo nr̄ q fuit apud vos nō ē ī illo ē ⁊ nō. Itē p veritate declarāda. Deut. 19.° ī ore duoꝝ aut triū ſtat oē v̄bū. qa ſm̄ iura nō ē teſtis niſi iuratus. Itē p amicitia ꝯtrahēda. Gen. 26.° dixerūt viri gerare ad yſaac. fit iuramētum int' nos. Item ꝓ pace reformāda. Gen. 31.° iacob iurauit labā. ⁊ ex̄ de iudi. nouit. Itē ꝓ fidelitate ſuāda. 2. Regi. 5.° venerūt ſenes iſrahel ad regē ⁊ pcuſſit cū eis fedus corā dn̄o. Itē p obediētia ⁊ ſubiectiōe recognoſcēda ſicut iurauerunt viri galaad ipſi yepte. Iud. 11.° dn̄s q h̄ audiuit ipe mediator ⁊ teſtiꝭ ē ꙗ nr̄a ꝓmiſſa faciemꝰ. Itē ꝓ ꝯſuetudine ecclie ſuāda. ut canonici. Exo. 24.° filij iſrahel data lege iurauerūt ſe dn̄o ſuituros. he g̃ ſeptē cāe ſūt iurādi ꝓpt' bonū introducēdū. Propt' maluꝫ vō amouēdū ſūt due. ſ. calumnia ſopiēda. ut qn̄ fit iuramētū de calūnia in cōteſtatione litis. Heb. 6.° ois cōtrouerſie ad ꝯfirmationē finis ē iuramētū ⁊ ꝓ infamia purganda. Deut. 21.° ſi inētū fuerit cadauer hois occiſi. maiores natu ciuitatis illiꝰ lauabūt manus ſuas ſup vitulaꝫ. h̄ alex. an. ibidē.

Hosti. vo e. ti. ponit septē cās ppt' q̄s lz iurare. ad q̄s tñ supdicte noue pñt reduci si q̄s attēdat. Hec aūt septē cāe his v̄sibꝰ ptinētur. Par ⁊ fama fides reuerētia cautio dānū. Defectꝰ veri sibi pñt iura caueri. Sub reuerētia ɔphēdit' ibi obediētia. de pace. e x̄ de iudi. nouit. de fama. e x̄ de pur. ca. p totū. de reuerētia. e x̄. c. nullꝰ. de cautiōe dāni. e x̄ qd̄ me. cau. e. c. i. de fide obediētia ⁊ veritate. e x̄ de dec. significasti. Pdictas etiā cās ponit Bern. e x̄. c. nullꝰ. Ponit etiam Ray. ti. de rap. septē casus i q̄bꝰ debēt pībyteri uel clerici iurare sicut layci. septimꝰ casus ē cū absoluit' ab excoicatōe. sex vo casus in pdictis v̄sibꝰ tangūtur.

Sequit' vidē de 6°. s. de forma iurādi de hoc nōt bon. 3. dis. 39. q. circa lrām. q. 3. q̄ i forma iuramenti ipsa veritas introducit' i testimoniū. ⁊ h̄ pōt eē multiplr. aut inq̄tū tenet rōnē pncipātis. ⁊ sic iurat' p deū. ita q̄ p importat habitudinē pncipātis. Aut inq̄tum tenet habitudinē pncipātis ⁊ cognoscētis. ⁊ sic est hec forma. testis ē mihi deus siue scit deus qd̄ idē est. Ro. p̄. Aut inq̄tū tenet habitudinē retribuētis respectu bonoꝝ. ⁊ sic iurat' viuit deus. s. q vitam alys tribuit. i. Regl. i 4° viuit aīa mea. s. dei bñficio. Aut inq̄tū tenet habitudinē retribuētis respectu maloꝝ. ⁊ sic iurat' in hac forma. H̄ faciat mihi deus. ⁊ hec addat. 4. regl. 6°. Et qm̄ diuina veritas nūc manifeste adducit' ad cōfirmationē veritatis tanq̄ oīs v̄itatis pncipiū ⁊ exemplar. Hinc ē q̄ i noua lege duplr iurat' scz sm pmā formā ⁊ secūdā. qa vo tpe pmitie ecclie v̄itas nōdū erat plene manifesta s; indigebat maiori euidētia. Hinc ē q̄ tenebat' tūc ista forma testis ē mihi deus. qa vo i veteri testamento ɔsiderabat' diuina veritas ut iudicās ⁊ vlciscēs ⁊ remunerās. qa sub rōne seueritatis ⁊ equitatis. Hinc ē q̄ duplicē formaz in veteri testamēto seruabāt scz viuit deꝰ ⁊ hoc faciat mihi deꝰ ⁊ h̄ addat. Si q̄rat' cū aliq̄n iuremꝰ p hāc ppositionē p. aliq̄n p hāc ppositionē in. sm q̄ dicit apls ad Ro. 9°. dico in xp̄o Iesu ⁊ nō mētior. q̄ sit int' has dr̄ia. dicēdū est q̄ p magis dicit ipsam v̄itatē sub rōne testificatiōis ⁊ pncipii. Hec aūt ppositio in importat habitudinē diuine v̄itatis sub rōne testificātis ⁊ exēplātis. Un̄ sm rē idē ē iurare in deo ⁊ p deum. ⁊ dicē testis ē mihi deꝰ. lz sit dr̄ia ex pte modi dicēdi. hec bon. ibidē. Itē q iurat in aīas alioꝝ nō qd̄ sibi videt' s; qd̄ dicitur ab his in quoꝝ aīas iurat dicere tenetur. Un̄ dz iurare sic. iuro in aīas taliū q̄ ipsi veritatē quā de hoc sciūt p me dicent. li°. 6°. de testi. c. pñtū.

Sequit' vidē de 7° articlo scz de obligatione iuramenti. ¶ Utrum iuramentum sit obligatoriū. R° sz Tho. 2ª 2ᵉ q. 86. ar. 7°. o. obligatio refertur ad aliquod qd̄ ē faciēdū uel dimittendū. Un̄ nō videt' respicere iuramētū assertoriū qd̄ ē de pñti uel de pterito. nec etiaz iuramētū de his q̄ sūt p alias cās faciēda ut si q̄s iuramēto assereret q̄ pluuia cras futura eēt. s; tm̄ iuramētū de his q̄ sūt faciēda p illū q iurat. Sic aūt iuramētū assertoriū qd̄ est de pñti uel de pterito debet hr̄e veritatē. ita ⁊ iuramentuz de his q̄ sūt a nobis fienda in futurū. ⁊ iō pleruq; iuramentū habet quādā obligationē diuerso tñ respectu. q2 in iuramēto qd̄ est de pterito uel de pñti est obligatio nō respectu rei que iā fuit uel est. s; respectu ipsiꝰ actꝰ iurādi ut. s. iuret qd̄ iā veruz est uel fuit. s; i iuramēto pmissorio cadit obligatio ecōuerso sup rem quā affirmauit aliq̄s iuramento. tenet' eni alys facere verū eē illud qd̄ iurauit. alioqn deest veritas iuramento. si aūt sit talis res q̄ in eiꝰ ptāte nō fuit deest iuramēto discretiōis iudiciū. nisi forte qd̄ ei erat possibile qn̄ iurauit reddatur ei impossibile p aliquē euentū. si vo sit possibile fieri s; nō debeat. q2 ē p se malū. uel qa est boni impedimētum. tūc iuramento deest iusticia. ⁊ iō iuramētū nō est obseruādū in eo casu in quo ē pctm̄ uel boni ipedimentū. sm eni Augl. vtruq; eoꝝ v̄git in deteriorē exitū. Sic g dicēdū q̄ q̄cūq; iurat aliqd̄ se factuꝝ obligat' ad illud faciendū ad hoc q̄ v̄itas impleat'. si tñ alij duo comites assint scz iudiciū ⁊ iusticia. hec tho. ibidē. Dio eni seruādū ē iuramētū qd̄ seruari pōt sine interitu salutis eterne. e x̄. e. si vo aliq̄s Beda tñ veriꝰ loquitur 22. q. 4. si aliqd. vbi sm Rod. innuit a contrario sensu qd̄ iuramētū est seruandū qd̄ nō v̄git in priorē exitū. ⁊ sm illud dictum bede debet itelligi illud. c. q̄ iuramentum seruari debet qd̄ seruari pōt sine interitu salutis eterne. ut idez sit interitus salutis eterne qd̄ peior exitꝰ ne videat' obseruandū esse si q̄s iurauerit se factuꝝ aliqd̄ veniale qd̄ veniale fieri possit sine interitu salutis eterne. hec Rod. Quid si q̄s ppt' hoc

ꝙ iurauit ꝙ supflue comederet vel ocio/
sa vba dicēt.supflue comedit uł ociose lo
cutus fuit. Rꝰ hug.notauit.zz.q.4. si ali/
qd.ꝙ mortaliter peccat.qꝛ facit ꝯtra illud
ut malis ꝑmissis rescinde fidē.zz.q.4. in
malis. Rod.vo dicit ꝙ nō peccat nisi ve/
nialꝛ.qꝛ illud.c.s.i malis.si intelligatꝛ ex/
tendi ad venialia q̄tū ad illa nō ē ꝓceptū
ſ ꝯsiliū.⁊ h mihi magi.placet. Utꝝ iura
mētū factū p deū sit magis obligatoriū
q̄ factū p euāgeliū uel econuerso. Rꝰ ſm
Ray.q iurat p deū multū obligatꝛ.q vo p
deū ⁊ euangelia magis obligatꝛ.q vo his
addit sanctoꝝ reliquias magis obligatꝛ.
⁊ ita crescēte solēnitate obligatio crescit.
h Ray.Si vo vnꝰ iurat p deū aliꝰ p euan
geliū.Jo.crisoꝰ.dicē videtꝛ ꝙ maiꝰ ē iura
re p deū.Uñ dicit ꝯtra q̄sdā q ꝯtrariū cre
debāt.o stulti scripture ꝓpꝛ deum sūt facte
non deꝰ ꝓpꝛ scripturas.zz.q.i.si aliq̄ cā.⁊
h ē veꝝ ceteris paribꝰ ſm boñ.3.dis 39.q
circa lrām.q.z.qꝛ quāto illud p qđ iura
tur ē sanctiꝰ tāto iuramētū magis obligat
scꝫ ceteri paribꝰ.⁊ ſm Jnno.ex̄.c.⁊ si xp̄s
ibi ē maior cōtēptꝰ in piurio.⁊ idem vult
tho.zᵃ zᵉ.q.89.ar.io.c.z.Solꝫ tñ dici cōi
ter a doctoribꝰ ut dicit Ray.ꝙ si vtrūq̄ iu
ramētū eque solēnitꝛ fiat eque obligat.Si
vo alteꝝ solēnitꝛ fiat.alteꝝ vo nō solēnitꝛ
magis obligat q ad ecclīam solēnitꝛ factū
⁊ p eiꝰ trāsgressiōe dꝫ iniūgi pnīa maior
ſ q̄tū ad deū eq̄ obligat vtrūq̄.ex̄ q de.
rursus.h Ray.Si dicatꝛ ꝙ quāto iuramē
tū ē solēniꝰ tāto magi.obligat ſ cū maiori
solēnitate solet fieri iuramētū qđ fit p euā
geliū q̄ qđ fit p deū.ḡ magi oblig.Ridꝫ
Boñ.ibidē.c.zᵐ.ꝙ nō tm̄ fit iuramētū p
euāgeliū ſ p dei euāgeliū ita ꝙ nō tm̄ iu/
ratio fit ad deū habitualitꝛ rōne sui effectꝰ
ſ etiā actualitꝛ i se ⁊ ad humanitatē assum
ptā ⁊ ad vitatē ꝓpalatā.⁊ iō tale iuramē/
tū rōnabilꝛ dꝫ fieri cū maiori solēnitate ⁊
magis hꝫ obligare.Uel pōt dici ꝙ hoc ac
cidit p solēnitatē supadditā q i forma illa
ab oibꝰ obseruatꝛ.Uñ ex̄.c.⁊ si xp̄s.dicit
Jnno.ꝙ i iuramētꝭ q ius ꝓcipit ut ē iura
mētū testis ⁊ de calūnia:sp ē iurandū sup
sancta dei euāgelia.ex̄ de iura.calū.c.fi.⁊
ii.q.i.testimoniū.⁊ idē ē de oibꝰ aliys iura/
mentis que a iure uel iudice uel partibus
necio deferūtur.Jdem ē etiā si q ꝓmiserit
aliqd iurare.nulla forma distincta.⁊ idē
dicit boñ.sup.c.⁊ si xp̄s. Utꝝ iuramē
tū dolosū sit obligatoriū. Rꝰ hic ē duplex
modus dicēdi.Unꝰ ē ꝓbabilis ſm boñ.3.
dis.3 .q.3.ar.i.c.s.ꝙ obligatio iuramēti ē
volūtaria sicut obligatio voti ⁊ mr̄imonij
⁊ iō sicut mr̄imoniū non ē veꝝ nisi sit ibi
interior cōsensus.nec votū ē obligatoriū
nisi sit itētio obligādi.sic nec ipsū iuramē
tū dolosū dicēdū ē simplicitꝛ obligatoriū
in q qs sic iurat.ut p illa vba obligare se
nō itēdat. Duplex eni ē foꝝ.s.foꝝ ecclie
⁊ foꝝ cōscie.ſm foꝝ ecclie iuramētū tale
est obligatoriū.ecclīa eni iudicat de his q
exteriꝰ obligare pnt.Uñ cū vba obligatio
nē exp̄mūt:iudicat sic iurātē obligari ad
illud qđ insinuat. Jn foro aūt dei qui iudi
cat ſm secreta cōscie ⁊ ſm vitatē.iste non
obligatꝛ.qꝛ se noluit obligare.Uñ Greg.
27.moralꝛ.⁊ habetꝛ.zz.q.5.humane.dicit
ꝙ vba deseruiūt intētiōi.⁊ deꝰ talia verba
iudicat:qualia ex intimis ꝓferuntꝛ.Quia
tñ dolose iurauit ⁊ nomē dei iuanū assū/
psit:statim in ipso actu piuriū comisit.nec
reportat cōmodū de malitia.nec i foro ec/
clesie.imo cogetꝛ ab ea iuramētū tenē.nec
in foro dei.qꝛ ex illo iuramēto apud deū
iudicatꝛ dignꝰ pena eterna.⁊ si veniat ad
pniam iniūgi dꝫ ei magna pena.⁊ sanū cō
siliū ē ⁊ decēs ꝙ imponatꝛ sibi ꝙ iuramē/
tū in q ꝓximū decipe intēdebat impleat.h
Boñ.ibidē.Cauē dꝫ etiā idēnitati ꝓximi
quē dolose iurādo decepit.ut dicit Ricar.
3.dis.39.q.z.ar.i.c. ¶ Sꝫ obijcitꝛ qđ Jsi.
z.li.de sūmo bo.c.3i.⁊ hꝛ zz.q.5.quacūq̄
arte vboꝝ qs iurat deus sic accipit sicut il
le cui iuratꝛ intelligit.ḡ ⁊c̄. Rꝰ ſm.boñ.3.
dis.39.q.3.ar.i.c.aᵐ.h dicit Jsido.non qꝛ
ipse deꝰ ad hoc reputet hoiem obligatum
ſ qꝛ ex hoc ꝙ ille non intēdit iurare sicut
ille intēdebat recipe.deꝰ qui h regrebat ex
veritate ⁊ iusticia.reputat ipsū obligatū
ad penā.uel pōt ille sermo causalitꝛ intelli/
gi ut dicatꝛ ꝙ deꝰ sic accipit.qꝛ sic vult ac/
cipi ab ip̄a ecclia ⁊ vult etꝭ iudicari.Aliꝰ
modꝰ dicēdi ē ꝙ iuramētū dolosū simplꝛ
obligat.qꝛ ⁊ si dolosus itēdat aliū decipe
intēdit tñ obligatoria vba dicere.⁊ dū illa
dicit sponte obligatꝛ.Nec aliq̄ mō p doli
cordis excusatꝛ.qꝛ tñ nō tm̄ recipiēs.ſ eti
am deꝰ accipit verba i sensu quē faciūt.⁊
iō nō tm̄ quātū ad hoies ſ etiā q̄tum ad
deū obligāt. Pro hac opiniōe est illud.c.
quācūq̄.⁊ ꝙ fraus ⁊ dolꝰ nemini debent
patrocinari.ex̄ de rescrip.sedes.⁊ de dolo
⁊ cōtu.ex lr̄is. p in vbis cōsistūt ꝯtractꝰ
in qbꝰ vnꝰ homo alteri obligatꝛ.⁊ si non

obligaret᷑ q₂ ex v̄bis cū intētio nulli pate
at nullus sciret verū quis sibi obligar᷑ eēt
ꝫ frustratorij eēnt cōtract⁹ qd̄ dicē ē incō
ueniēs. Et hui⁹ sniē ē Ray. ⁊ Rod̄. vn̄ di
cit Ray. e. ti. in fi. ꝙ si iurās uel recipiens
iuramētū hēat dolū sp̄ dꝫ accipi iuramē
tū ſm intētionē illi⁹ q nō hꝫ dolū uel artē
xx. q. 5 § si ergo. ⁊ c. q piurare. ⁊ §. ex his
⁊ idē dicit hostı. Et ſm Rod̄. hoc debet in
telligi de dolo malo. quia si qs a me iura
mētū extorqueat violēt᷑ qd̄ p̄stare nō te
neor. ille peccat extorquendo. ⁊ si ego ad
eliđēdā malitiā ei⁹ v̄bis duplicib⁹ vtar. in
telligēs in alio sensu q̄ȝ ipse nō credo pec
care. h̄ Rod̄. Distinguit aūt Scanan⁹ in
dicto. §. ex his. sic. aut vterq₃ s. iurās ⁊ iu
ramētū recipiēs hꝫ purā intētionē. ⁊ tunc
sūt accipiēda v̄ba ſm ꝙ meli⁹ aptari p̄nt
intētioni vtriusq₃. Aut vterq₃ hꝫ dolū. ⁊
tūc fieri dꝫ interp̄tatio v̄boꝝ ſm cōem in
telligētiā nō ſm vtilitatē iurātis uel recipi
entis ꝫ publici status ne res pereat. ex̄ de
spon. ex lr̄is. Aut alter tm̄ hꝫ dolū. ⁊ tunc
fieri dꝫ interp̄tatio ꝓ eo q nō hꝫ dolū. ut
in. c. quacūq₃. Nō aūt dicūt tenētes opini
onē p̄mā scꝫ ꝙ obligatio voti ⁊ iuramen
ti ꝓcedit ſm eūdē modū. dicūt tenētes opi
nionē scđā nō esse verū. qa votū ꝓpṫe
fit deo. sed iuramētū hoī. ⁊ iō obligatio cō
trahit᷑ alit᷑ in vno q̄ȝ i alio. qa ī voto con
trahit᷑ p intētionē quā deus videt. ꝫ ī iura
mēto p deliberatā v̄boꝝ attestationē. ī ma
trimonio v̄o p cōsensū v̄bis expssū. ex̄ de
spon. cū locū. ⁊ iō nō est simile. Et circa h̄
scꝫ matrimoniū distinguēdū est de foro. s.
ꝙ duplex ē foꝝ. s. dei ⁊ ecclesie. Si v̄o q̄ra
tur qñ sūt v̄ba duplicia ita ꝙ dol⁹ nō inē
uenit cui⁹ intētiōi stādū sit. Dicendū ſm
Bon. 3. dis. 39. q. 3. ar. 1. in fine articuli. ꝙ
verba illa multiplicia si mag' ꝓcēdūt vnū
sensū ill' intētiōi stādū ē q illū intellexit. Si
v̄o indifferenter se hūt ad vtrūq₃ cū neutꝝ ꝓ
bari possit standū ē iudicio bonoꝝ viroꝝ
q pensatis cōiecturis ⁊ rōnib⁹ cōdescēdē
debēt sanioꝛi ⁊ purioꝛi intētiōi. h̄ bon. ibi
dē. Petr⁹ āt dicit 3. dis. 39. q. 2. ar. 8. c. ꝙ qñ
v̄bū ē multiplex aut iurās iurat fraudulēt᷑
⁊ tūc stādū ē intellectui recipiētis ne ex h̄
dolo illi⁹ decipiat᷑. Aut iurās iurat simplr̄
⁊ tūc stādū ē itellectui ei⁹. ⁊ illud vult tho.
3. dis. 39. ar. 3. q̄stiūcula. 3. ¶ Quid de vro
re suspecta de adulterio qd̄ ipsa commisit.
nūquid postq̄ȝ de pctō cōfessa fuit ⁊ peni
tuit iurare pōt ꝙ de adulterio ī culpa nō
sit ꝓpter vitādū scandalū viri q nō pōt ali
ter placari nisi hoc iuret ⁊ ad hoc eam co
git. R̄ndet Rod̄. ꝙ poti⁹ debet oīa mala
tolerare q̄ȝ hı⁹ temerariū iuramētū subire
cū nōdum possit esse certa ꝙ hı⁹ culpa sit
ei remissa ut ex̄ de pur. ca. accepim⁹. Si tn̄
talis mulier cōpulsa iusto metu iuraret sb̄
verbis duplicib⁹ que cōtinēt verū ī vno
sensu ⁊ in illo sensu intelligeret licꝫ vir ali
ter intelligeret forte nō peccaret si p caute
lā hı⁹ mal. tiā ei⁹ excluderēt. ¶ Utꝝ iuramē
tū incautū sit obligatoriū. R̄⁹ ſm Ricar.
3. dis. 39. q. 2. ar. 3. c. iuramētū pōt eē icau
tū. aut rōne ei⁹ ꝙ est iuratū. aut rōne mo
di iurādi. Si 2⁹ modo hoc duplr̄. aut qa
nō est factū cū deliberatiōe. ⁊ sic non obli
gat de necessitate ꝫ de congruitate tn̄. si sit
licitū illud qd̄ est iuratū. Rod̄. aūt dicit ꝙ
in hoc casu sufficit ad hoc ꝙ sit obligatus
ꝙ intendat iducere deū testē. Aut q₂ nō
est factū cum debita reuerētia. ⁊ sic peccat
homo iurādo q obligat᷑ ad obseruādum
qd̄ iurauit si licitū ē qd̄ iurauit. Iuramen
tū aūt incautū rōne ei⁹ qd̄ iuratū est. ē oē
illd̄ iuramētū cui⁹ iuratū derogat charita
ti. ⁊ nullū tale iuramētū obligat iurātē ad
obseruādū qd̄ iurat. ⁊ q₂ oīa diuina p̄ce
pta ⁊ cōsilia ordinant᷑ ad charitatē. quia
ut dr̄. i. Thi. p̄. finis p̄cepti ē charitas. nul
lum iuramētū ē obligatoriū qd̄ derogat
alicui p̄cepto diuino seu cōsilio. Quia etiā
quodlibet peccatū mortale derogat alicui
p̄cepto diuino. q₂ est cōtra aliqd̄ diuinum
p̄ceptū. ⁊ etiā qd̄libet pctm̄ veniale dero
gat alicui p̄cepto diuino inq̄ȝtū ē q̄dā ob
liquatio a rectitudie diuinoꝝ p̄ceptoꝝ. ⁊
dispositio ad mortale peccatū. iō nullū iu
ramētū de faciēdo peccatū aliqd̄ mortale.
uel veniale ē obligatoriū. xx. q. 4. diffini
tio. ⁊ c. si quis. Quia etiā diuina consilia
sūt de bonis operib⁹ superogatiōis ⁊ pfe
ctionis. iō nullū iuramētū de nō faciendo
aliqd̄ bonū superogatiōis uel de faciendo
cōtrariū bonis operib⁹ superogatiōis ob
ligat. nec etiā iuramētum de nō faciēdo ea
q̄ melius ē facere q̄ȝ nō facere. uel de faci
endo ea q̄ meli⁹ ē nō facē q̄ȝ facere. iō iu
rans ꝙ non tenebit aliquē ī suo seruitio
quē al's eēt meli⁹ retinere q̄ȝ nō retinē. ul᷑
ꝙ nō loquetur cū pxīo cū quo al's meli⁹
esset loqui q̄ȝ nō loq. ul᷑ ꝙ n̄ faciet sibi cō
solationē uel subuētionē tpalē uel sp̄ualeꝫ
qd̄ al's meli⁹ esset facē q̄ȝ nō facē. uel qd̄
nō visitabit infirmū ī domo sua quē al's

melius eēt visitare in domo q̄ꝫ nō visita-
re. ⁊ sic de filibus nō obligatᷣ ad obseruā-
dū qḋ iurauit. Quia etiā status religiōis
⁊ ꝑlationis sūt status ꝑfectiōis. idō q iurat
nūq̄ꝫ se intraturū religionē uł nō recepturū
ꝑlatōꝫ nō obligatᷣ ad obseruādū qḋ iu-
rauit. Et idē sentit tho. 3. di. 39 ar. 3. q̄stiū-
cula. p. o. dicens ꝙ talis piuriū incurrit ꝓpᷣ
defectū iudicij. ⁊ idō qui facit qḋ est melius
nō est piuriū sed ꝑiurio cōtrariū. Et hoc dicē-
rem de oībus cui talibꝰ iuramētis intelligi-
tur illud qḋ habetᷣ. 22. q. 4. ⁊ recitat ma-
gister sententiaꝝ li. 3. dis. 38. c. in malis pro-
missis rescinde fidem: in turpi voto muta
decretū. qḋ icaute vouisti nō facias. ⁊ ca-
dē. q. si aliqd forte incautiꝰ nos iurasse cō-
tigerit qḋ seruatū vgat i peiorem exitū: il-
lud salubriori cōsilio mutādū nouerimus
Cōtrariū sentit hosti. c. i. §. ex qbꝰ causis.
v. quod. Proptᷣ tm̄ reuerētiā diuini nois
inuocati. ⁊ ad punitionē temeritatis sic iu-
rātiū. ⁊ ꝓptᷣ reuerētiā coꝝ q ꝑsūt nō dꝫ au-
ctoritate ꝓpria venire cōtra qḋlibet iura-
mētū incautū. ꝫ p aliqbꝰ recurrē dꝫ ad ali-
quē supiorē suum q a tali iuramēto debꝫ
absoluere ipsū uel declarare eū nō obliga-
tū. maxīe qn pōt oriri dubiū vtrū obser-
uatū vergat in peiorē exitū q̄ꝫ non obseruā-
tū. Cōtra tn̄ qḋlibet iuramētū qḋ derogat
charitati uel eiꝰ ꝑfectiōi. uel disponētibus
ad eā pōt hō venire ꝓpria auctoritate in
casu necessitatis ¶ Sed obijcitᷣ ↄtra ꝑdi-
cta. qa. 22. q. 4. innocēs. § fi. dᷣ ꝙ illicitū
iuramētū obseruari ꝓhibetᷣ. nō ē intelligē-
dū generalitᷣ. Videtᷣ etiā ibidē sentire gra-
tianus ꝙ iuramētū de nō sumēdo vestem
religionis nulla auctoritate ꝓhibetᷣ serua-
ri. ꝑ. dis. 85. florentinuꝫ. videtᷣ gratianus
velle ꝙ si qs tactis sacrosanctis euange-
lijs iuret se nō recepturū ꝑlatū ⁊ postea eli-
gatur est repellēdus qḋ nō videtᷣ veꝝ ni-
si tale iuramētū eēt seruādū. Rñº ad hō tria
ad primū dicēdū ꝙ ibi nō debꝫ teneri gra-
tianus. Ad 2m dicēdū ꝙ licet tale iuramē-
tū nulla auctoritate ꝓhibeatᷣ obseruari.
nō tn̄ ꝑcipitur seruari. ⁊ idō nō seqtᷣ ꝙ hō
p tale iuramētū obligetᷣ. Ad 3m dicendū
ꝙ ille q iurat se nūq̄ꝫ recepturū ꝑlatū nō
repellitᷣ ab ꝑlatu. qꝛ tale iuramētū obliget
sed quia sic solēniter iurādo: cū iuramētū
illicitū fuerit grauiter peccauerit. ⁊ ꝓpter
hꝰ peccatū repellitᷣ. ¶ Obijcitᷣ iterū ↄtra ꝑ-
dicta. qa Josue 9º habetᷣ ꝙ iosue gabaoni-
tis iurauit ꝙ nō occidēt eos qḋ iuramētū

videtᷣ eē illicitū. qꝛ deꝰ ꝑceperat ei ne cū ho-
minibꝰ illiꝰ terre fedus iniret. Exo. 23º ⁊
tn̄ Josue iuramētū seruauit. Ad qḋ dicē-
dū ꝙ deus nō ꝑceperat filijs israhel occi-
dere habitatores illiꝰ terre nisi eēnt incorri-
gibiles. cuiusmōi nō fuerūt gabaonite. ꝑ.
subiugauerūt eos seruituti q̄ ē mors ciuilᷣ.
hec oīa Ricar. 3. dis. 39. q. 2 ar. 3. c. ad ar-
gumēta. ¶ Utrū iuramētū coactū sit obli-
gatoriū. Rñº. hos. ⁊ ian. ⁊ quidā alij dixe-
rūt ꝙ nulla coactio uel nullꝰ metꝰ excusat i
iuramēto assertorio nisi forte a tāto. qꝛ po-
tius debet qs oīa mala sustinē q̄ꝫ malum
afferē. i. falsū iuratᷣ. 22. q. 5. ita ne. In iura-
mēto vō ꝓmissorio excusat ab obligatiōe
metꝰ. nō qdem leuis ꝫ grauis siue iustꝰ. s.
q cadere pōt in ↄstātē viꝝ. ⁊ hec distictio
ꝓbari videtᷣ. ff. qḋ metꝰ cā. q in carcereꝫ.
Alanus vō distinxit ꝙ si habeat animuꝫ
adimplēdi obligatᷣ alitᷣ nō. ar. ex̄ de bap.
maiores. circa fi. Alij ut Bon. 3. dis. 39. q.
3. ar. 2. c. ⁊ petrꝰ. 3. dis. 39. q. 2. ar. 6. c. distin-
guūt duplex foꝝ. s. ecclie ⁊ cōsciētie. ita ꝙ
obligatio iuramēti coacti ecōtrario hꝫ se
obligatiōi iuramenti dolosi respectu huiꝰ
duplicis fori. Nā in foro ecclie iuramētū
coactū nō ē obligatoriū hoc ē verū ut dicit
petrꝰ ibidē. qn ē grauis metꝰ. Secꝰ ē si le-
uis. tum qꝛ ecclia ꝑsumit ꝙ ille q coacte
iurauit nō iurauit volūtate implēdi iura-
mētū. sed potiꝰ euadēdi piculū. tū qꝛ ille q
iurare ↄpellit cū malitiose ⁊ dolose ꝓcesse-
rit nullū ius acqsiuit. nec de malitia cōmo-
dū reportare debet. vn̄ nullū ius hꝫ petēdi
In foro āt dei iuramētū coactū obligato-
riū est. qa cū deus respiciat volūtatē inte-
riorē. ⁊ volūtas nō possit cogi coactione
sufficiēte sed inducēte. ⁊ ita volūtas coa-
cta voluntas sit. ut etiā dicit augꝰ. ⁊ habetᷣ
15. q. i. merito. quare indicat deꝰ talē hoīeꝫ
obligari. ⁊ idō in foro ↄsciē ꝫm theologos
ↄsulendū est ei q sic iurauit nisi relaxatio
interueniat iuramētum implere. ⁊ hoc di-
co si iuramētū fuit respectu rei licite. Alij
vō ut hosti. ray. Jo. her. ex̄ de his q̄ vi. ab-
bas. c. ii. ad aures. dicūt indistincte ꝙ iu-
ramētum metu etiā graui extortū ē obli-
gatoriū. Unde si quis metu graui coactꝰ
iurauerit rē suā tradere. uel etiā rē suam
iam ab eo traditā nō repetere tale iura-
mētū tenet mero iure cuꝫ seruari possit si-
ne interitu salutis eternē. ex̄. e. de iureiuran.
si vō. Si qs ḡ in hoc casu ↄtra iuramētū
suū rem suā repeteret repellitᷣ ꝫm hosti.

nisi absolutus a papa fuisset. ut e. x. de elec. venerabilē. §. penul. ubi idē etiā papa eū a iuramēto p vim uel p metū extorto de re bus n̄ repetēdis absoluit. e. x. e. de iureiurā. verū. Absoluerūt aūt aliqñ romani ponti fices ab hui⁹ iuramētis hoies nō quasi de cernētes ea nō esse obligatoria. s; hui⁹ ob ligationē relaxātes ex iusta cā. ¶ Sz nū qd iste q metu cōpuls⁹ iurauit dare pote rit petētē repellere. R° quidā ut bar. dicūt q pōt eū repellere p exceptionē qd met⁹ cā. ff. de eo qd me. cau. metū. §. s; qd prot. ꝛ sm bar. s. c. abbas. subuenit passo me tum nisi sua culpa īciderit metū. ff. e. si mu lier. Alij dicūt ut Jo. ray. ꝛ ros. q excepti one vtēdo peccat. qa cōtra iuramētū licitū venire laborat. Predicta vō lex dz intel ligi quātū ad factū. qa iudex exceptionez recipiet in violēti odiū. Addit āt ray. q h qd dictū est. s. q vtēdo exceptiōe peccat ē verū nisi qñ iurabat se soluturū. intēdisset ɔtrariū. s. se n̄ soluturū. tūc. n. peccauit mor taliter ita iurādo. s; hn̄ pōt vti exceptione sine peccato. timēdū ē tamē scādalū ꝛ ma lū exēplū ei⁹ intētōez nesciētiū. Et sic ray. videt sentire q si iurat se facturū aliqd si nō intēdat se obligare non est obligat⁹ ex illo iuramēto licet mortalit peccet ī iuran do sic. Ros. vō credit q ex quo quis in ducit deū in testē alicuius rei licite faciēde qcquid intēdat ul quicquid ꝓponat serua re tenetur. ¶ Quod g̃ remediū iste iurās habebit cōtra eū qui ipsum iurare coegit. R° habebit remediū illd qd habet iurās vsuras soluere contra eū cui hoc iurat. de q̄ vide. j. ti. de vsuris. articulo de pena vsu rarij que est ab aduersario. Un̄ sm hosti. si quis ꝓpter iustū metū iurauerit bn̄ficiū resignare tenebit illud resignare. tn̄ bn̄fi cio resignato pōt rescriptum impetrare ꝛ ipsū repetere p actionē qd met⁹ cā. que in rem datur licz sit psonalis. sic intelligi po test illud e. x. de his q̄ vi. abbas. Si aūt iu rauit nō repetere. ꝛ iterū sibi cōferat pōt recipe ꝛ ex scda receptiōe agē. e. x. de re nūc. cū inter p. Poterit etiā absolut⁹ p pa pam petere ex institutiōe pma sic intelligi pōt dictū. c. cū inf. ꝛ e. x. de iureiurā. si vero ¶ Si aūt iurauit nō venire contra sacra mentū. i. absolutionē nō petere. pōt adhuc ecclie denūciare. ꝛ ecclia ad eius denūcia tionē ipsū ꝓprio motu absoluere. e. x. de iu reiurā. queādmodū. in fi. ¶ Si vō iraue rit nō denūciare nō valet ut patet ibidem qd est verū quo ad penā pagēdā. sed si is q iurauit nō denūciare. hoc faciat zelo re cuperāde rei magis q̄ salutis ꝓximi zelo videtur sanū eē cōsiliū q nō denūciet. qa deieraret. sm hoc intellige illud e. x. de iure iurā. c. i. ꝛ c. debitores. hec hosti. ti. de his q̄ vi. In hoc tamē casu sm Inno. ep̄us co gnoscet pri⁹ q̄ absoluat iurātē an fuerit in ius met⁹. ¶ Ad h nō q iuramētū p̄stitū super dānis nō repetēdis nō obligat quin expense repeti possent. qz aliud ē dānū ali ud ē expēse. e. x. d iureiurā. ad nr̄az. excipi unt aūt nouē casus in qbus nō valet licz interueniat sacramētū metu extortū. p̄ in matrimonijs que debent eē libera in ɔtra hendo. e. x. de spon. cū locū. 2⁹ in ꝓmissione dotis eadem rōne. ff. e. de his que me. cā. si mulier. §. si dos. 3⁹ in alienatiōe rei ecclia stice. e. x. de re. ec. nō alie. si qs p̄sbyterorū. 4⁹ in iurisdictiōe ꝓrogāda. ff. de iudi. l. ij. 5⁹ in voto. e. x. e. c. i. ꝛ de voto. licet. 6⁹ in au ctoritate tutoris. ff. de aucto. ꝛ ɔsensu tu. l. i. in fi. 7⁹ vbi qs p metū facit testamētum ff. de test. l. q testamēto ī fi. 8⁹ ī sentētie ꝓlati one. ii. q. 3. iniustū. 9⁹ in ꝓcuratoris ɔstituti one. ar. e. x. de ꝓcu. accedēs. Oēs hos cas⁹ ponit hosti. ti. de his q̄ vi met⁹. c. fi. Et her. e. x. e. sup. c. abbas. Abbas ponit sex. Jo. vō tn̄ ponit q̄tuor q̄s etiā pōit ray. s. tres pmos. ꝛ qntū. Ros. aūt credit q iuramē tū in casu p̄ ꝛ 2° ꝛ 5° obligat lz ecclia ad obseruationē nō cogat. ¶ Utrū iuramētū ab idolatra factū p idola sit obligatoriū. R° sm ray. q sic. si illud qd ꝓmisit sit lici tū. cū enī infidelis iurauerit peccatū ī mo do iurādi cōmisit. sed si illud seruat ī hoc bene facit. ꝛ si nō suat peccū pctō addit. xp̄ianus vō si nō pōt aliter fidē dictis ei⁹ adhibere ꝛ expedit ei ab illo cautionē hr̄e licz ille peccet iurādo. iste tn̄ nō peccat reci piēdo. ꝛ exemplū hui⁹ habetur de laban. Gen̄. 31° ꝛ de Abimelech. Gen̄. 21. si tn̄ abi melech p deos suos iurauit sicut laban p deos sochoth. 22. q. i. mouet te. Ibi enī mo uet Aug⁹ istas qōnes ꝛ soluit. Ad idē fa cit illud e. x. e. ꝛ si xp̄us. p̄ si talis infidelis p deū verū iuraret iuramēto facili⁹ obuia ret licet magis peccaret. His ɔcordat tho. 2ª 2ᵉ. q. 98. arti. 4. c. 4ᵐ. dic̄ tn̄ q nō licet infidelē inducē ad iurandū p falsos deos Et idē dicit petr⁹. 3. dis. 39. q. 2. ar. 4. c. eti am Inno. s. e. c. ꝛ si xp̄us.

Equit videre octauo scz ex qbus reddatur iuramētū illicitū. Circa

qđ nō ſm hoſti.ꝛ goſ.ꝙ illa ex quib⁹ iu/
ramētū reddit̄ illicitū his v̄ſibus cōtinēt̄
Si iuſiurādū illicitum diſcerne notando.
Quis.cui .qd.per quod.ad qđ.cur. quō.
qñ.Quis.qa ex pſona iurātis indicat̄ illi
citū iuramētū.ut patet ex ſupdictis in.4.
ar.§.debet etiā ibi eē iudicū.Itē null⁹ reli
gioſus uel religioſa uel cleric⁹ in quacūqȝ
cauſa ſiue ciuili ſiue criminali cogi debȝ iu
ramētū calūnie pſtare in ꝓpria pſona.ſed
pōt hoc alijs idoneis ꝓcuratorib⁹ delega/
re ſi ſue eccłie nouerint expedire.Uñ nul/
lus cleric⁹ niſi de licētia epi.nec eps niſi de
licētia pape iurare debet.ex̄ de iura.calū.c
i.hodie tñ quilibet cleric⁹ in ꝓpria cā iura
re debet in ꝓpria pſona.ex̄ de iura.calū.ce
terū.Epus etiā hodie ſi vult pōt tractare
cām ſuā in pſona ꝓpria.ꝛ tūc iurabit de ca
lūnia pñtibus euāgelijs ſed nō tanget ea.
Similit̄ i dicēdo teſtimonio iurat eps ſed
nō tāgit euāgeliū.ex̄.e.ti.cū in cā.ꝛ h̄ ꝓpt̄
reuerētiā dignitatis.qñ tñ abiurat hereſiȝ
uel ſciſma tāgit euāgeliū alit̄ nō.i.q. 7.qui
ens cordis.Item licet cleric⁹ in iuramēto
requirere debeat epm ſepe tñ hoc nō ſerua
tur nec ꝓpter hoc viciat̄ iudiciuȝ.ut ex̄ de
iura.calū.c.i.in glo.Nō eſt etiā neceſſe ꝙ
eps i iuramēto requirat papā.ut ibi.c.cū
in cauſa.Cui.clericus eni cuiqȝ layco iura
re nō debet ſup ſancta dei euāgelia.22.q.5
nullus.ideo nec teſtimoniū dicet.ii.q.i.te/
ſtimoniū.hoc intellige niſi de licētia plati.
ex̄ de iura.calū.c.i.Uel dic ꝙ nec iuramē
tū fidelitatis extrahere debet redigēdo ſu
am ecclīam in ſuitutē qđ ſi faciat ſup eo
pōt accuſari.ex̄ de accu.veniēs.qꝛ nec ꝓ
ſpūalib⁹ fieri debet homagiū alit̄ ſimonia
cōmitti videt̄.ex̄ de ſimo.ex diligēti.niſi
ſit rō cui ꝯmittit̄ adminiſtratio.ex̄.c.nul
lus.imo nec hiſ homagiū faciet licȝ faciat
fidelitatē.ex̄ de re.iu.c.ſi.hoc intellige niſi
clericus teneat tpalia a rege rōne quorūȝ
dr̄ inferior.ut ex̄ de maio.ꝛ obediē.ſolite.
Quid.nā rōne rei ſup qua iurat̄.iuramē
tū eſt aliqñ illicitū.ut pȝ ex ſupdictis.Nā
ſi ſuper re turpi vel illicita vel iniuſta inter/
uenerit iuramētū nō valet.ar.ex̄ de pac.
c.vlti.ꝛ ſic nō valet iuramētū ꝙ in noto/
rijs ſeruet̄ p oīa ordo iuris.qꝛ poſſet con
tingere ꝙ remanerent maleficia impuni
ta.ex̄.c.de iureiurā.ad nr̄am.3.Nec valȝ
ſi vir iuret nō habitare cū vxore vel ecō
uerſo.niſi vellēt ambo cōtinētiam ꝓfiteri
ex̄.c.ma nos.nec valet ſi fiat iuramētum
in detrimētū eccłie.ex̄.c.ſicut nr̄is.Nec ſi
fiat in detrimētū uel diminutionē regni.ut
ſi rex in ſua coronatiōe iuret nihil aliena/
re in piudiciū regni.ꝛ poſtea faciat imode
ratas alienatiōes in detrimētū regni non
obſtāte iuramēto ꝯ⁹ cōtrario p̄.poterit qđ
eſt alienatū repetere.ut ex̄.c.intellecto.qſ/
quis ꝗ iurauerit ſe facturȝ aliqd quo ſecu
to ſal⁹ corpalis uel ſpūalis adimat̄.ul' nō
facturȝ aliqd ſine quo vtraqȝ ſalus ul' al
tera recupari ul' ꝯſeruari nō poſſit.ſerua/
re ꝓhibet̄.ꝛ habes multa exēpla.22.q.4
.§.ſi.v̄.iuramētū itaqȝ multiplr̄.ꝛ v̄.qſqȝ
ergo.hec hoſti.Et ꝯuēit cū eo her.ex̄.c.ſi
v̄o.dicit tñ ibidē ꝙ hoc intelligit ſi directe
v̄gat in interitū.qꝛ ſi occaſionalit̄ ſeruan
dū eſt.ut ſi qs gallicus iurat ſe moraturū
rome i auguſto.occaſione talis iuramenti
vita corpalis poſſet adimi ſi tūc rome mo
raret̄.iuramētū tñ ſuare debet.Per quid
de hoc habitū ē ſup̄.Ad quid.qꝛ finis ad
quē tendit̄ reddit illicitū ſacramētum.'ut
ſi quis iuret ut eligat̄.8.q.3.artaldus are
latenſis epus.quia cuius finis bonus eſt
ꝛc.Cur.qꝛ ſi cauſa turpis ſit ꝛ iuramētū
illicitū eſt.ut ſi iuramus in aliquo delicto.
ſocietatē ꝛ tale iuramētū ē deſerēdū.ex̄ de
pac.c.vlti.idō cōiurationes ꝛ ꝯſpiratōes re
probant̄ ſm quoſdā ſi ſint occulte.qa ta
les ſūt indiſtincte illicite.ex̄ de ſen.ꝛ re iud.
c.i.ſi v̄o publice ꝛ ſuper licita re ſūt licite.i
q.i.cōcuſſiones.ſꝫ ſi ſup re illicita nō tene
rētur.ii.q.i.ſi ꝗ clerici.Io.an diſtinxit tñ
vtrȝ fiant ſup re licita uel illicita.Quō.qꝛ
ex modo iurādi cēſet̄ illicitū.ut ſi deſit ali
quis illorȝ triū comitū de qb⁹ ē ſup̄ dictū.

Et nota ꝙ iuramētū temerariū ꝛ incō
ſulte calore iracūdie factū nō ē ſuādū.ut
dr̄ de dauid qui iurauit nabal.22.q.4.ꝙ
dauid.nō eni pecco i frangēdo tale votū
ſed peccaui.qa temere voui uel iuraui.22
q.5.vna ſola.Incaute etiam iurat q iurat
illud qđ nō credit eē peccatū cū ſit.22.q.
4.tribus.Quādo.tēp⁹ eni reddit iuramē
tū illicitū.ut ſi iuret̄ dieb⁹ dñicis niſi ꝓ pa
ce ꝛ alijs pijs cauſis.ut ex̄ de ferijs c.i.uel
in.xl.22.q.5.decreuit.huic tñ iuri obuiat
cōtraria cōſuetudo hoc ab initio.Nam ꝛ
ſi iuretur tali tempore puto iuramentum
ſeruandum ut dictum ē.ſ.e.ti.ar.3.q.vtȝ
liceat iurare per creaturas circa medium
ſolutionis.Item honeſtum ē ut iuramēta
fiant a ieiunis.22.q.5.honeſtū.

Circa nonũ notãdũ fꝫ hosti. ⁊ hec e x̄.c. quẽadmodũ. ꝙ iuramẽtũ ꝓmissoriũ hꝫ cõditiões tacitas ut faciã hoc si maiori. i. pape placuerit. qa in oi iuramẽto ꝓmissorio auctoritas pape si ne superioris intelligit̃ excepta. ut e x̄. c. venientes. §. i. ad fi. de papa nõ ẽ dubiũ qn ex causa possit remittere uł relaxare iuramẽtum ad tẽp⁹ uel imppetuũ. e x̄. c. si vo. de ꝗ de imperatore etiã videt̃ ar. ff. ad munip. imperatores. vbi ꝑncipes grãm fecerũt in risiurãdi cuidam qui iurauerat se nõ recepturꝫ honorẽ. Et in oi fidelitate imperatoꝛ spẽalit̃ debꝫ excipi ut in cõsti. feudoꝝ. imperialẽ in fi. ꝗ illud facit ꝯtra. quia dat intelligẽ ꝙ nisi specialit̃ excipiat̃. exceptus nõ videtur. ꝗ ꝑ hac via cit illud e x̄ de rescrip. constitutus. Itẽ si deo placuerit si de⁹ dederit. zz. q. z. beatus. §. i. Itẽ si res i eodem statu ꝑmanserit. Nã si tibi sane mẽtꝭ iurẽ gladiũ reddere qñcũqꝫ peteres furia adueniẽte nõ debeo ipsũ tibi reddẽ. ne interficias te uł aliũ. zz. q. z. ne quis. Itẽ si mihi fidem ꝗuaueris. e x̄. c. ꝑuenit. z. ideo si mulier contra fidẽ sponsaliũ uel matrimony venerit licꝫ iurauerim eam tenẽ ꝓ ꝓ vxore uel ducẽ eam possum nõ obstãte iuramẽto venire ꝯtra. e x̄. c. quẽadmodum. Itẽ si iurẽ ad certũ tẽp⁹ tibi pecuniã reddẽ spe numeratõis subauditur si mihi pecuniã numeraueris. ut. C. de non nu. pe. indubitati. Itẽ si iurem ad certũ tẽpus aliquid soluere tibi. subaudit̃ nisi iudex ꝑcipiat ꝯtrariũ. ar. e x̄ de cẽsi. significauit. Nã ius superioris semper videt̃ exceptũ ut e x̄ c. venientes. § i. ad fi. ⁊ multofoꝛti⁹ ius canonicũ intelligit̃ saluũ in iuramẽto. e x̄. c. ad nostrã. z. Itẽ si iurez tibi tanqꝫ regi uel epo te deposito obligatus non remaneo. Idẽ videt̃ si iurẽ tibi tãqꝫ epo soluẽ pecuniã post depositionẽ non remaneo obligatus qd credo verũ si pecunia in vtilitatez ecclie fuerit cõuersa. e x̄ de elec. venerabilem. in fi. ⁊ 15. q. 6. alius. Itez si iurẽ stare mandatis tuis ꝑ offensa tibi uł tuis facta subaudit̃ nisi precipias qd imoderatũ. iniustum. illicitũ. impossibile. vel inhonestũ. qꝛ in hi⁹ nõ ẽ parẽdũ. Unde nõ extẽdit̃ tunc iuramẽtũ nisi ad ea de quib⁹ ẽ cogitatũ. uel de quib⁹ merito debuit cogitari. Uñ si ꝑcipias tale qd qd fm cõmunẽ ꝑsũptionẽ nõ iurassem si hoc sciuissem. nõ videoꝛ obligatus ut e x̄. c. veniẽs. ⁊ c. qntavall. Non tñ sufficit ꝙ dicã non cogitaui ꝙ ꝗ ꝑcipes mihi. quia si pena non excedit culpam teneoꝛ ꝗuare. si aũt excedit redigetur ad arbitriũ boni viri. ut. ff. ꝓ socio. si societatẽ. hec Inno. ⁊ hosti. e x̄. c. quãto. ꝗ contra. e x̄. c. quẽadmodũ. §. illud aũt. nisi generalit̃ iurauerit. Sed itellige illud de eo ꝙ nõ iurassem in spẽali ut. e x̄ de rescrip sedes. uł illud qñ apparet ꝙ in hoc nõ intellexit iurãs. alĩs cõcordaret iuri cõmuni et ꝑsũptione. ut e x̄. c. qntavallis. ⁊ c. veniẽs Itẽ si facultas se obtulerit. alĩs nõ imputabitur. ut e x̄. c. querelã. necitas ꝗ uel ĩpossibilitas excusat hoiem. iõ nõ videt̃ deierasse q ex eã cõcessa defert iuramentũ. ut e x̄ de furtis. si qs ꝑ necitatẽ. ꝗ si volũtarie veniret ꝯtra tũc imputabit̃. e x̄ de ꝯsti. c. z. verum cum ꝑsumat̃ soluendo q iurauit dare ad certũ tminũ reddẽ. cõsulo ei ut ante diẽ veniẽs corã iudice cedat bonis. ut e x̄ de solu. odoard⁹. ¶ Quid si qs iurauit tenere obstagia. nec habet in loco qd comedat uł vnde soluat. Rñdet hosti. ꝙ si nõ erat soluẽdo tpe obligationis tenet̃ obstagia seruare. qa videt̃ ad hoc se obligasse vnde victũ manib⁹ q̄rat uel hostiatim vadat. ar. e x̄ de sen. ex. cũ volũtate §. ꝑdicatores. si aũt soluẽdo erat ⁊ factus est non soluẽdo. aut potest mẽdicare sine verecũdia. ut si sit vilis ⁊ abiectus. ⁊ sic idẽ ut ꝓ. ꝯs. ar. dis. 93. diaconi ꝑ. sic põt intelligi illud e x̄ de sen. ex. ea noscit̃. §. alios. Aut ẽ homo nobilis ⁊ in dignitate cõstitut⁹. ⁊ tali est subueniẽdũ bñficio iuris e x̄. c. querelam. ⁊ c. breui. ar. e x̄ de renũ. ad supplicationẽ. Itẽ faciaz hoc si cõmode potero e x̄ de elec. qꝛ ꝓpter. Itez si iures mihi reddere vinũ uel bladũ subaudit̃ eiusdẽ bonitatis. nõ ꝗ vinũ nouũ ꝑ veteri reddes. ff. de vbo. obli. triticum. Itẽ si iurem tibi dare filiã meã uel sororẽ in vxorẽ. dꝫ sic intelligi. i. bona fide laborare ut habeas eã e x̄ de spon. ex lrĩs. z. Itẽ si iuro alicui soluere pecuniã die ctia subaudit̃ nisi ꝑ euz fuero absolutus. vnde is cui iuro me põt absoluere uel terminũ ꝓlongare. ⁊ hoc ẽ expssum e x̄. c. c. i. Itẽ si iuro alicui fidelitatẽ uel ꝙ nõ sum ꝯtra eũ. obligoꝛ ad hec ꝙ nõ ꝑcurẽ ꝙ vitam uel mẽbꝛ uel suã terrã perdat. porro si offenderit me uel mihi ꝓximiores uel ecclesiam meã. uel cõmunitatẽ meã potero me ⁊ illos defendere. qa ꝓximiores videntur excepti eẽ ut e x̄. c. petitio. in tex. ⁊ glo. Porro qd cõtineat̃ i iuramẽto fidelitatis. patet e x̄. c. ego. ⁊ zz. q

5.de forma.hec hosti. Itē si iuramētū sua/
ri nō possit sine interitu salutis eterne.vel si
sit ↄtra leges uel bonos mores suari nō
debet.ar.e.x.e.qntauallis.r.e.ina.z.bern.
e.x.e.queadmodū.in glo.r sic patz. Item
ꝓpositū uel ꝓmissuꝫ ul' iuramētū nō īfrin
git qui illud in meli' cōmutat.e.x.e.puenit.
z.sic etiā non dr deierare qui ex causa iu
sta deserit iuramentū.e.x. de voto.licet.r.c.
scripture.r.zz.q.4.mulier.r.c. puenit.in
glo. Itē qn̄ plati uel canōici ul' potestates
uel rectores ul' officiales locoꝝ ul' ciuita/
tū iurāt statuta r ↄsuetudines ecclia ꝝ uel
locoꝝ uel ciuitatū scripta uel non scripta.
hi' iuramenta sub tali generalitate p̄stita
extēdūtur tm̄ ad licita.r ecclastice liber/
tati nō ↄtraria.li.6.e.ↄtingit.vbi sic ꝓsilū
giut Io.an.s.qꝫ aut iurat q̄s expsse statu/
ta illicita inhonesta r impossibilia.s.de iur
ul' de facto.aut generalr̄ iurat seruare cō
suetudines r statuta illicita r illa se obser
uaturꝫ in mente gerebat. r in huiusmodi
duobus casib' eoipso ē largo modo piu/
rus.e.x.e.sicut nr̄is.Aut nesciebat nec il/
lud ī mente gerebat.r tūc non peccauit r
tm̄ ad licita obligat̄. Item si liberta iura/
uit nō nubē. itelligi debet de illicitū nuptys
ff.de iure pa.adigere.§ fi.r e.x.e.veniens.
in glo.z^a.in fi. Itē q iurat residētiā facere
in eccl'ia si ꝓ negocio eccl'ie sit absens nō
incurrit piuriū.e.x. de cle nō resi.ex parte.
z.imo etiā si ꝓ negocio ꝓprio sit absens nō
est piur'.e.x.e.petitio. In hoc eni iuramē/
to factū ꝓpriū intelligit̄ exceptū.qa i ser/
mone generali psona loquēs intelligit̄ ex
cepta.C.de solu.inquisitio.r in dicto.c.ex
parte.in glo.in fi.

Sequit̄ videre de decimo scꝫ de qui
busdā dubijs circa iuramētū.r h
sūt plura.p̄ vtrū debitor teneatur
ꝓpt̄ vim iuramēti q̄ se astrinxit soluē debi
tū excōicato.de hoc dic ut.ī.7' li'. vbi age
tur de excōicatione.ti.ii°.ar.3°. Quid si
q̄s iurauit alicui qꝫ si iuuaret eū in spoliā/
do aliū partiret̄ spolia secū. Nūqd tenet̄
suare illud iuramētū. Rn̄det Io.an.qꝫ nō
qa magis peccat cū socio partiēdo q̄ꝫ sibi
totū retinēdo.qa alijs soluē nō possumus
qd̄ alijs debemus.e.x.e.ca te. Nec obstat
illud.zz.q.4.§.ecce.vbi dr̄ qꝫ grauī' pec/
cat si nō fuerit partic' cuꝫ socio qa hoc dr̄
referēdo ad erroneā cōsciam alicui' q se
teneri credit ex tali iuramēto.r iō si nō sa
tisfaciat ↄscie mortalit̄ peccat.hec Io. i di

cto.§. ¶ Quid si femina coniugata dedit
fidem adultero. R° mala est fidē seruādo
sibi.sed peior est nō suādo.alibi cōcūbēdo
sed si castitatē ↄiugalē suaret bene faceret
nec tūc fidē frangēt.ut pꝫ in illo.§ ecce. r
duob' e.se. ¶ Quid si q̄s iuret se nō ferre
testimoniū cōtra aliquē. R° huiusmōi iu
ramētū ē temerariū r illicitū r nō astrin/
git.vnde p hoc non repellit̄ a testimonio.
e.x. de testi.intimauit. ¶ Pone aliq̄s i mio
ribus cōstitut' iurat qꝫ nō celebrabit mis/
sam nisi p̄us fiat miles r postea fiat p̄sby/
ter.r anteq̄ꝫ celebret facit se fieri militem.
Nūqd peccat. Rn̄det hosti.e.x. de spon.cō/
missum.qꝫ in hoc peccauit scꝫ qꝫ in sua ꝓ/
motione iuramētū hoc fecit.qa licꝫ iura
mētū ab initio licitū fuerit.tn̄ exquo fuit ī
sacris illicitū esse cepit.tn̄ ex eo qꝫ ꝓmotus
impleuit iuramētū nō accuso eū.ar.e.x. de
spon.cōmissum. ¶ Quid si platus abiuret
ius instituēdi uel aliud sile. Rn̄det bern.
e.x. de insti.cū venissent.talis illo iure non
debet vti.nec tn̄ ꝓpter hoc p̄iudicat̄ digni/
tati.qa tunc ecclesia pōt vti illo iure.r sic
pōt suare iuramētū sine p̄iudicio ecclesie
r sine iteritu salutꝭ eterne. Quid de iudice
q scit accusatū ad penā capitis uel quācū
q̄ aliā corā se imunē penitus a culpa que
sibi imponit̄.r tamē videt testes paratos
ad iurādū falsum.nūquid recipiet.aut si
recepit iam.nūqd p illos cōdēnabit sciēt
inocētē. R° iudicare ꝑtinet ad iudicē scdꝫ
qꝫ fūgitur publica potestate.r iō informa
ri debet in iudicio:nō scd̄m qꝫ ipse nouit tan
q̄ꝫ psona p̄uata sed scd̄m illud qd̄ inotescit
sibi tanq̄ꝫ psone publice.hoc aūt innotes/
cit sibi r in cōmuni r particulari. In coī
quidem p leges publicas uel diuinas uel
humanas contra quas nullas ꝓbatiōes
admittere debet in aliquo in particulari p
instrumēta r testes r alia huiusmodi legi
tima documēta que magis sequi debet in
iudicādo q̄ꝫ illud qd̄ ipse nouit ut psona
priuata.ex hoc tn̄ iuuari pōt ut diligēti'
discutiat ꝓbationes inductas ut possit ea/
rum inuestigare defectū qꝫ si non possit eas
de iure repellere debet ut dictum est eas in
iudicando sequi.Unde Aug' sup ps. Iu
dex bonus nihil ex arbitrio suo facit.sed
scd̄m leges r iura pronūciat.Unde scd̄m Ri/
car.quol.3.q.z5.tenetur esse valde solici
tus fouere partē illam quā in ↄscia sua
scit esse veram ne pereat ꝓpter defectuꝫ te
stium uel aduocatoꝝ uel debile patrocinī

um.⁊ si fuerit ad hoc deuētū ut cōtra eum
fiant ꝓbationes ita efficaces in foro exte
riori ꝙ nō pōssit repelli. laborare debet ante
sententiā diffinitiuā p omnes vias si quas
inuenit licitas ꝙ inocēs cōuictus liberetur
Si vō nullam viā talē pōt inuenire causaꝫ
aliꝗ si pōt sine scandalo debet ꝯmittere s̄ꝫ
hugo.⁊ ala.⁊ ricar. ibidē. hoc etiā cōsulit
ray. Et si nō pōt credit ricar. ibidem. ꝙ de
bet s̄m allegata sententiare que in foro ex
teriori iudicantur valere.⁊ hoc declarari
pōt p multa iura. ex̄ de offi. ordi. si sacer
dos.⁊.c. nos in quēꝗ.⁊ duobus.c. se.⁊.z
q.i. deus oīpotēs. potest etiā hoc ꝓbari per
rōnē. iudex eni magis tenetur esse solici
tus ꝓ salute boni cōmunis ꝙ̄ ꝓ salute ꝑ
sone singularis. maxime cū ipse iudex ꝗ ut iu
dex sit ꝑsona publica ⁊ ꝓ defensione boni
cōmunis statuat̄. Est etiā bonū cōmune
sic nobilius bono singularis ꝑsone s̄m ꝙ
trahi pōt ex sententia phī. i. ꝑ eth̄.c. ꝑ. sed si
iudex sententiaret ꝓ aliquo cōuicto ī iudi
cio quē tn̄ ut ꝑsona priuata scit inocentē
esse. licet hoc eēt ad bonū illi⁹. esset tamen
ad malū coītatis. qa populus scādalizare
tur ⁊ via inocentes opprimēdi ⁊ noxios
dimittēdi aperiret̄. qā eni iniqu⁹ iudex per
odiū uel p munera vellet inocētē punire.
diceret ꝙ in cōsciētia sua sciret eū reū esse
⁊ qā alius ꝓpter amorē ꝑuati vellet noxi
um dimittere. diceret ꝙ in consciētia sua
sciret eū inocētē esse.⁊ sic via malefaciēdi
iudicibus iniquis eēt aperta. Aliꝗ tamē di
xerūt ꝙ si iudex aliquē cōuictū in iudicio
in cōsciētia sua sciat esse innocentē. cām ⁊
veritatem quam super hoc nouit debet ad
superiorem remittere.⁊ si superior nulli sit
sbiectus ⁊ sciat illum inocētem esse. debet
eum absoluere. uel saltem sine sententiam
ferat sine isti ꝑcipiat. alleuiabitur ei⁹ ꝯsci
entia scōm Ray. Roō. vō credit ꝙ iudex
eū quem nouit inocētem nullo modo de
bet ad mortem uel mutilationem condem
nare uel condēnandum exponere. etiam
si superior ei precipiat.⁊ si hoc faciat mor
taliter peccat.⁊ potius debet omnia mala
sustinere ꝙ̄ hoc facere. Scōꝫ etiā aliques
ꝓtestari debet se habere cōsciētiā condē
nandi ipsum. quia scit eū inocētem.⁊ hoc
indicijs certis ostēdat ut cōmunitas non
scandalizetur.⁊ sic eūꝫ absoluat a iudicio
suo reliquēs eis potestatē ut causā deferāt
ad superiorē si volunt siue agatur de perso

na siue de rebus. Sed ꝑdicta sententia vide
tur eē contra allegata prima. quia si obli
garetur iudex inferior ut comes ad trāf
ferēdā suā iudiciariam potestatem in supe
riorē ut in regem. in casu illo posset sibi ꝑ
iudicari in casibus illis. qa si ter uel quater
hoc faceret rex dicere posset se esse in pos
sessione iudicādi ⁊ puniēdi hoīes illi⁹ coi
tatis. eius iudicio ꝑtermisso. ꝑ. licꝫ iudex
qui nō habꝫ supiorem nisi deū nō sit sub
ditus legib⁹ quas ipse cōdidit. scōm ipsas
tn̄ eū iudicare decet ne populum scandali
zet. ꝑ. punire cōuictum ī iudicio nō tm̄ est
de lege positiua sed etiā de lege diuina cui
iudex quilibet ē subiectus. Et ideo 2ª opi
nione dimissa sine ꝑiudicio ⁊ assertiōe te
meraria videt̄ standū s̄m Ricar. quol. 3.
q.25. opinioni prime que multis iuribus
est munita. ¶ Sed obijcitur quia super
illud Ro. 14.º omne quod non est ex fide
peccatum ē. dicit glo. illud qđ ē contra fi
dem. i. contra consciam ut credamus illō
malū eē. peccatum est. R° ꝙ si iudex ꝓce
dat ī iudicio s̄m iura nō fac̄ ꝯtra cōsciaꝫ
s̄ s̄ꝫ ꝯsciaꝫ nisi hēat consciētiam erroneā
¶ Quid facient in casu ꝑdicto officiales
⁊ executores qui sciunt testes falsum iura
re ⁊ tamen coguntur a iudice innocentē
occidere uel alio modo punire. R° scōm
Ray.⁊ roō. non debent obedire si pro cer
to hoc sciant. Secus est si dubitant. quia
tunc excusantur ꝓpter obedientie bonum
xi.q.3. quid ergo. Scōm autēꝫ Ricar. vbi
supra.⁊ alex. an.3.t.i.c. de 5° ꝑcepto .q.i.
ar.3. in fine.⁊ Tho. 2ª 2ᵉ. q.64. ar.6. c.3ᵐ
ministri iudicis condemnātis innocentē
si sententia intolerabilem errorem uel in
iusticiam contineat. non debent obedire.
alias excusarentur carnifices qui occidūt
martyres. si vero iniusticiaꝫ manifestā nō
contineat non peccant preceptum exequē
do. quia ipsi superioris sententiam discu
tere non habent nec ipsi innocentem inter
ficiunt. sed iudex cui ministerium prebēt
¶ Quid ag. . . qui iurauit alicui ꝙ celabit
homicidium quod ipse procurat. R°. j. li°
. . .ar.3. q.4. Quid de dn̄o q fac̄ po
pulū uel famulū suū uel hoīes suos iurare
ꝙ ei dicet si q̄s viderit uel scierit uel audi
erit surripuisse aliqđ de reb⁹ suis uel dam
nificasse eum in aliquo. Respondet Roō.
distinguens ꝙ si ille cui est iuratum est tru
culentus ⁊ ferus probabiliter creditur.

aut super hoc merito suspectus habet᷑ ille
q̄ iurauit siue per alios probare possit siue
nõ. illud quod de talib⁹ vidit: non tenetur
reuelare nec ꝓ iuramẽto ſuare. quia illici
tum fuit quod iurauit. cuȝ per consequẽs
ille q̄ iurauit iurasset ꝙ ei cooparet᷑ ĩ pec-
cãdo. uel si cõmitteret sup̄ hoc discrimini
vnde nõ debuit ab initio hui⁹ iuramẽtũ ꝑ-
stare. ſ; poti⁹ oĩa mala tolerare. Si aũt ille
cui iuratũ est . credat᷑ mãsuetus ⁊ iustus
⁊ nõ nisi rationabiliter ꝓcessur⁹. distĩgue
q̄a si res hi⁹ de quib⁹ iurauit deputate sint
custodie iurãtis. sine peccato iuramẽtũ ꝑ-
stare põt ⁊ obſuare debet. Un̄ si ipse vide
rit furẽ asportãtẽ res ei⁹ custodie cõmẽda
tas. licȝ ipse sol⁹ videat põt clamare ⁊ fu
rem manifestare. ⁊ post furẽ ire ne si ĩ hoc
negligẽs fuerit teneat᷑ damnũ restituere.
nec reputabit᷑ tal' proditor criminis sic̄ nec
reputat᷑ q̄ suã iuriã aut dãnũ ꝓsequtur co
ram iudice licȝ qd̄ intẽdit nõ possit ꝓbare
Si aũt nõ tenet᷑ ad custodiã illaꝝ reꝝ. tũc
si p̄ alios ꝓbare possit ꝙ ipse de talib⁹ scit
dño reuelet. Si vͦ ꝓbare nõ põt nõ debȝ
reuelare. ar. 2. q. i. si peccauerit. ⁊. 2. q. 7.
pleriq;. nisi talibus ꝑsonis q̄ pñt ꝓdesse ⁊
nõ obesse. ar. 22. q. 5. hoc videt᷑. Sed ⁊ si
qũ iurauit intẽdit se obligare ad reuelan-
dũ occulta que ꝓbare nõ possit. nõ fuit li-
citũ iuramẽtũ nec obligatoriũ: ſ; talit᷑ iurã
do peccauit. ¶ Quid de duobus hñtibus
cõem mẽsurã quã deferre cõsueuerit vẽ-
ditorib⁹ bladi. ⁊ inde mercedẽ accipe. qui
iurauerũt ꝙ de cetero nõ portarẽt eã. ⁊ ex
hoc multi dãnificati sũt. q̄a vẽditores bla
di ex hac occasiõe sibi de mẽsura alia ꝓui
derũt nũq̄d ꝯtra tale iuramẽtũ venire pñt
R̄ñdet hoſ. ꝙ hoc nõ pñt auctoritate ꝓ-
pria nisi ad tãtã inopiã venerint ꝙ nulla
tenus haberẽt vnde al's viuerẽt. etiam de
elemosynis. Ep̄s tñ sine tãta nccītate possȝ
hu⁹ iuramẽtũ in meli⁹ cõmutare cuȝ nulli
sit vtile ⁊ aliquib⁹ sit dãnosũ. Nũq̄d vno
coꝝ ꝑierãte põt alter cõtra iuramẽtũ ve
nire. R̄ñdet hoſ. ꝙ si alt᷑ ꝓdictoꝝ iurauit
ul' iurare intẽdit sub cõditiõe. s. ꝙ nõ por-
taret hu⁹ mẽsurã si alter nõ portaret. tũc al
tero iuramẽtũ nõ ſuante. nec iste tenet᷑ ser
uare. si aũt absolute iurauit: in omnẽ euẽ-
tũ ſuare tenet᷑ quicquid alt᷑ faciat. Si vͦ
nesciat quõ iurauerit uel q̄d intẽderit. di-
stingue. ꝙ si emolumentũ mẽsure sit ipsis
duob⁹ cõe a quocũq; illoꝝ peteret᷑. vno
ꝑierãte nihilomin⁹ alter ſuare tenet᷑ iura

mentũ cũ nullũ ex hoc ei fiat ꝑiudiciũ. Si
aũt soli⁹ portãtis mẽsurã sit emolumẽtuȝ
est benigne interp̄tãdũ ꝙ fidẽ nõ ſuãt. . si
dem se ſuatuꝝ nõ ꝓmisit cũ suo dãno ⁊ al
terius lucro. vnde nõ tenet᷑ ſuare altero
nõ seruãte. Hosti. etiã ⁊ Inno. ⁊ her. ex. e.
ꝑuenit. 2. dicũt ꝙ si duo aliq̄d sibi inuicem
iurent. vno illoꝝ nõ seruãte alt᷑ ſuare nõ
tenet᷑. ex. e. sicut. 3. in fi. ⁊ hoc nisi illud ꝓ
missum sit ad dei honorem. 33. q. 5. ꝙ deo.
¶ Esto ꝙ multitudo aliq̄ iuret se facturã
aliq̄d ul' nõ facturã. nũq̄d duob⁹ uel trib⁹
ꝯtrauenientib⁹ pñt reliq̄ ꝯtrauenire. R̄ñ ſ;
hoſ. si simplr̄ ⁊ absolute ⁊ ĩ omnẽ euẽtum
sit iuratũ quilibet tenet᷑ ſuare qd̄ iurauit
quicquid faciãt alij. si aũt sub ꝯditiõe uel
ob cãm sit iuratũ. null⁹ tenet᷑ nisi existẽte
cõditiõe ul' cã ꝓpt᷑ quã ẽ iuratũ. ar. 22. q.
4. non solũ. ex̄ de condi. appo. verũ. ⁊ ex̄
de iureiuran. ꝑuenit. 2. ⁊ hoc intellige vbi
tota obligatio ponebat᷑ in euẽtũ ꝯditionis
q̄r scȝ iurãs nõ intẽdebat se obligare nisi
existẽte ul' veniẽte cõditiõe. al's si intẽdebat
se obligare nõ tñ ꝓpter illã ꝯditionẽ. ſ; eti
am ꝓpter aliã causam tenetur implere licȝ
nõ extet ꝯditio illa. ut si quis iuret ad san
ctum Iacobũ ire. ut frẽm suũ videat ⁊ pec
cata sua redimat lȝ sciat frẽm suũ decessis
se. nihilomin⁹ tenet᷑ ꝓpter aliã cãm. Et idẽ
intellige q̄ñcũq; q̄s iurat ex duab⁹ ul' plu
rib⁹ ꝯditiõib⁹ ul' causis ⁊ nihilomin⁹ intẽ-
dit se obligare qualibȝ caꝝ extante. Et h̄
intellige ſuãdũ fore in foro ecclie nõ ĩ fo-
ro p̄niẽ. vbi iudicat᷑ de intẽtiõe. ¶ Quid si
q̄libet de illa multitudine iurauit aliq̄d se
factuꝝ ul' nõ factuꝝ si alij ſuarẽt nunq̄d
duob⁹ ul' trib⁹ illõ nõ ſuãtib⁹ poterũt alij
ꝯtrauenire. R̄ñdȝ hoſ. ꝙ ĩ foro penitẽtia
li recurrẽdum est ad intẽtionẽ iurantiũ. ⁊
ſm eam erit iudicãdũ scȝ quomõ sit intel
ligẽda cõditio illa. scȝ si alij ſuẽt vtrũ scȝ
si omnes alij ſuẽt ul' aliqui. ¶ Quid si nes
ciatur vtrũ illa cõditio intellecta fuerit de
omnibus ul' tñ de aliquibus. uel si dubite
tur vtrũ sit iuramẽtum sub cõditione uel
simpliciter. R̄ñdet hoſ. ꝙ si iuramentum
spectet tñ ad cõmodum iurãtium ⁊ medi
dietas multitudinis vel maior pars non
seruet iuramentum ceteri non tenentur.
quia iam non extat conditio sub qua est
iuratum. q̄a quod facit medietas aut ma
ior pars. facere dicitur vniuersitas. Si au
tem medietas uel maior pars adhuc ser-
uet. ⁊ hoc vergat in damnum seruantiũ

⁊ luce q̄ nō seruantui benigne interp̄tādū est ꝙ aliquib⁹ nō seruātib⁹. alij nō tenent̄ seruare sicut dictū ē sup̄ in casu de mēsura cōmuni. q̄a nō est verisile ꝙ aliqs iurātium voluerit cōditionē suā facē deteriorē ⁊ alioꝝ meliorē. Si aūt suātes iuramētū ex hoc nullū incōmodū patiātur. nō ē iustū eis cōtrauenire. s̄ denūciet̄ plato ut cogat vel iurātes sibi inuicē iuramētū remittere uel nō suātes suare. Si aūt qd̄ ē iuratū spectet ad dei cultū uel pietatē uel religionē. aut si tale qd sit iuratū qd̄ sine iuramēto teneret̄ facere oēs tenētur etiā si alij nō suēt. Si autē dubitet̄ vtꝝ iuratuz sit simpliciť ⁊ absolute uel sub cōditione. Aut si nesciā de quot alijs intelligāt ꝯditionē illā scʒ si alij seruarēt. teneri debʒ certū ⁊ dimitti incertū. ⁊ interp̄tādū est ꝙ iurātes sūt obligati p hu⁹ iuramētū nisi maior pars iurātiū trāsgressa fuerit illud. tūc enī quasi iam cōditio nō exūtit.

Equit̄ videre de vndecimo scʒ de dispēsatiōe ⁊ relaxatiōe siue absolutiōe iuramēti. Circa qd̄ sciendū ꝙ s̄m hosti. e x̄. e. quāto. papa pōt quēlibet absoluē a iuramēto ex iusta cā. puta ꝓpter intolerabile scādalū. uľ si ꝓrogetur in multos malū exemplū. dante tñ discretionis p̄cedente. hui⁹ sniē fuit tan. 15. q. 6. auctoritatē. vbi plen⁹ de hoc. Dicit etiā hos. e x̄. e. petiuo. ꝙ declaratio siue interp̄tatio iuramenti ptinet ad papā siue dubitet̄ de ipso qualiter sit seruādū. e x̄. e. quāto. siue dubitet̄ vtrū sit licitū uel illicitū. e x̄ de ele. venerabilē. Roō. aūt dicit ꝙ nō tm̄ papa sed etiā ep̄us iuramēta licita sicut ⁊ vota pōt i meli⁹ cōmutare. maxie cū iurat̄ qd̄ nulli ē vtile ⁊ alicui ē damnosū ut si qs iuret ꝙ nō loquat̄ martino uľ nō comedat cū eo. uel nō intrabit domū ei⁹. uel nō recipiet aliquid ab eo. uel nō suiet ei nisi iurauerit hoc ut vitet occasiōz peccādi quā solet incurrere quis ex familiaritate alicuius psone. Nec obstat illud e x̄ de elec. venerabilē. vbi dr̄ ꝙ ⁊ si iuramētū fuerit illicitū papa cōsuli debuit eo ꝙ ad papam pertinet decernere an iuramētū illud fuerit licitū uel illicitū. q̄a loqtur de regno alemanie qd̄ q hʒ coipso impator debet eē qd̄ sine approbatiōe pape nō debet fieri. ⁊ forte circa magnas psonas ⁊ ardua negocia ꝓpter scandalū. solus papa pōt interponē ptē suā in talib⁹ iuramētis. ⁊ forte etiā in iuramēto vniuersitatis ꝓpter scādalū nō pōt ep̄us dispensare uel in aliud ꝯmutare licʒ hoc possit in iuramēto psone priuate. Potest etiā dici ꝙ qn̄ iuramētū est dubiū uel licitū solus papa pōt ipsū relaxare sine aliqua cōmutatiōe. q̄a eius auctoritas excepta videt̄. ep̄us vō ⁊ si nō possit a iuramēto simplir̄ absoluere. pōt tñ i meli⁹ cōmutare. nec hoc ē ꝯtra iuramētū venire. uel ipsū infringē. e x̄ de iureiurā. puenit. ij. hec roō. Inno. aūt ⁊ hosti. e x̄. e. debitores dicūt ꝙ ep̄us in iuramētis dispensat si sunt dolo metu uľ vi extorta. 15. q. 6. c. i. ⁊ z. e x̄. e. cū ꝯtingat. imo etiā. p̄e potest qilibꝫ ex causa in iuramētis licite factis uel p̄stitis dispensare. 15. q. 6. nos sanctoꝝ. ⁊ c. iuratos. Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 89. ar. 9. c 3ᵐ. vō circa hoc distinguit. s. ꝙ illud qd̄ ꝓmittitur sub iuramēto aut ē manifestū peccatū. ⁊ tunc nullo modo seruari debet. Aut ē boni maioris ipeditiuū ut cū qs iurat se nō itraturū religonē. ⁊ tūc licet suare ⁊ non suare ⁊ in his duob⁹ casibus nō indiget dispēsatione. Aut est dubiū vtꝝ sit licitū uel illicitū. pficuū uel necessariū. simpliciť uľ in casu. ⁊ in hoc quilibet ep̄us pōt dispensaē. Aut ē manifeste licitū ⁊ vtile. ⁊ tūc videt̄ hr̄e locū dispensatio uľ ꝯmutatio si aliqd̄ melius faciendū occurrat ad ꝯmunē vtilitatē qd̄ maxie ptinere videt̄ ad ptātē pape qui curā hʒ vniuersalis ecclie. q̄a etiaʒ ad papaʒ ptinet in oib⁹ generaliť que spectāt ad dispensationē reꝝ ecclesiasticaꝝ super q̄s hʒ plenitudinē ptātis. sicut etiā ad vnūquēqꝫ ptinʒ irritare iuramētū a suis sbditis factū circa ea q subdūt̄ ei⁹ ptāti. sic pōt pater irritare iuramētum puelle ⁊ vir vxoris ut dr̄ Numeri. 30⁰. sicut dicet̄. j. de voto ¶ Pone ꝙ aliqs iuramento teneat̄ aliqd facere ⁊ petat dilationē uel absolutionē. ⁊ obtineat ab eo cui tenet̄. q̄ritur vtrū sit ex toto absolut⁹ a iuramēto. ⁊ videtur ꝙ non. q̄a deo reddēdū ē iuramētū. e x̄. e. debitores. R̄ᵒ s̄m ray. si iuramētum in fauorē dei fiat ut per illd̄ hō se obligare deo intēdat non pōt absolui ab hoie nisi p cōmutationē in melius sicut infra dicet̄. de votis. Si tu dices ꝙ ille nō intēdit se obligare deo s̄ tm̄ hoi. Rn̄det Roō. ꝙ nihilominꝰ ab hoie nō pōt absolui ex quo iurat se factuꝝ aliqd in fauorē dei. sicut si iurassem tibi ꝙ darē decē .10. sol. in fauorē ei⁹ non posses mihi remittē hu⁹ iuramētū. Si aūt tale iuramētū sit factuz in fauorem hominis. ⁊ ille spōte absoluerit. postea nō tenet̄

⁊ idē ē de dilatiōe solutiōis faciēde si iura
tū fuerit ꝙ fiat circa diē.e.x̄ de spō.ꝓterea
.i. ¶ Aliquid cū iurat vniuersitas aliqua
siue cū iurāt aliq se facturos aliqd remit-
tere pñt sibi inicē iuramētum hꝰ. Rñdet
ray.⁊ hos. ꝙ si tale iuramētū ptineat ad
dei fauorē uel cultū uel religionē uel pieta
tē sibi remittere nō pñt.ut si duo iurent ꝙ
vltra mare deo militare ibūt.uel ꝙ religi-
onē itrabūt.uel ꝙ dicēt duo uel tria psal
teria ꝓ inicē.ul' si aliqui mechanici iurāt
ꝙ de suo lucro certā portionē dabūt i ali-
quos pios vsus.Si tñ aliqui iurēt ꝙ vl-
tra mare simul ibūt remittere sibi pñt ꝙ si
mul nō eāt.sed nō pñt remittere sibi quin
vadāt.Quādo aūt iuramētū respicit tpa-
le cōmodū.distingue.qꝛ si sine iuramēto
facere tenēt qđ iurāt:sibi remittē nō pñt.
qa ꝓpter salutē aiaꝝ videt' sic iuratū. ut si
carnifices iurēt ꝙ carnes infectas ul' cor-
ruptas ꝓ sanis nō vēdēt. Aut mercato-
res ꝙ nō sophisticabūt merces suas.nec
ꝓpter ēminū carius vēdāt. Si aūt non te
nēt' huare qđ iurāt. nisi qꝛ iurāt tūc disti
gue ꝙ si obseruātia iuramēti spectet tñ ad
ꝯmodū uel icōmodū iurātiū.⁊ iurēt de dā
do siue faciēdo aliq̄ alteri ab altero pñt re
mittere sibi.ut si quis iuret aliȷ̄ ꝙ faciat ali
quā opam sibi ⁊ alius ei iuret ꝙ merce-
dem ei reddet.uel qñ socij iurāt de coican
dis sibi inicez oībꝰ suis lucris.Si aūt nō
iurēt sup aliquo faciēdo uel nō faciendo
sibi inuicem.s; al's iurant se aliqd facturos
nō pñt remittere sibi ut in casu posito sup̄
de h.inhꝰ cōmunē mensurā.uel cū iurant
duo socij ꝙ si negociabūt' tali ul' tli mer
catōe.uel ꝙ nō ibūt ad nūdinas tales.Si
vō iuramētū respiciat cōmodū uel incom
modū alienū.distingue: qa si obseruatio
iuramēti respiciat ꝯmodū alienū nō pñt
remittere sibi.ut si aurifabri iurēt ꝙ non
vendent opa sua nisi de materia sic uel sic
purgata.Si aūt obseruatio iuramenti sit
dānosa alijs nō est obligatoriū.ut si iurēt
sutores ꝙ nihil faciēt in nocte de ope arti.
sue.uel certis tēporibꝰ anni. ꝓpter rarita-
tem cariꝰ vēdāt opa sua.uel qñ ciues ali-
cuius ciuitati vineas habētes iurāt ꝙ nō
ꝑmittāt vinū allatū aliūde vēdi in territo-
rio suo q̄diu vinū illiꝰ territorij inuenietur
venale ꝓ ꝑcio tali. Licz autē hꝰ iuramēta
nō obl[illegible]t qꝛ illicitū ē qđ iurat' cū sit pec-
catū etiā sine iuramento talia aut facē uel
seruare corrupta intētiōe.uel ꝓpter reuerē
tiā sacramēti ⁊ scādaluz alioꝝ nō expedit
ꝙ hꝰ iuramēta sibi remittant auctoritate
ꝓpria uel veniāt cōtra ea.sed auctoritate
epī sūt reuocanda uel potius non tenuisse
denūciāda ⁊ penitētia de ipsis ē iponenda.

¶ De periurio ti.19ꝰ.

P Ostea ꝯsiderādū est de piurio
⁊ pmo de eius multiplici acce-
ptiōe ⁊ q̄le pctm̄ eiꝰ sit veniale
uel mortale.2° de grauitate pec
cati eiꝰ ꝑ cōparationē ad quedā alia pecca-
ta.3° de qbusdā dubijs circa materiā istā
4° de eius pena.¶ Circa pmū sciēdū ꝙ ꝑ
iuriū fm gof.⁊ hosti.ti.de iureiurā. dr̄ q̄-
druplr.s.falsa iuratio.iuramenti trāsgres-
sio.idiscreta iuratio.⁊ mendaciū firmatū
iuramēto.ꝓ mō piuriū.s.put ē falsa iura-
tio pōt eē triplicit'.aut qꝛ est falsitas ex ꝑ-
te iurati tñ.ut cū qs iurat falsū qđ credit
eē veꝝ.Aut ex parte iurātis tñ ut cū qs
iurat verū qđ credit eē falsuz.Aut ex pte
vtriusqꝫ.ut cū qs iurat eē verū qđ ē falsū
⁊ credit eē falsū.Et in his duobus modis
vltimis ē mēdaciū firmatū iuramēto qđ
est q̄rtū mēbrū pme distinctiōis. Uñ falsa
iuratio put ē pmū mēbrū pme distinctiōis
erit solū qñ falsitas ē tñ ex parte iurati.ꝓ
mō falsa iuratio fm gof.⁊ hosti. ⁊ bern.
e.x̄ de iureiurā.tua.i.si ignorāt' fiat. ⁊ ha-
bita omni diligētia nullū pctm̄ iducit. 22.
q.2.hoies.nō adhibita vō oī diligētia est
pctm̄ veniale.dis.32.§.verū.in fi. Ray.vō
dicit ꝙ hꝰ falsa iuratio si sit adhibita dili
gentia debita:est veniale.si vō ꝓueniat ex
ignorātia iuris uel facti crassa ⁊ supina.
est mortale.22.q.v.qui piurat.2° vō ⁊ 3°
mō iuratio falsa si fiat iocose uel simula-
torie fm gof.ē peccatū veniale.22.q.2.ꝙ
aut.⁊.c.vlti.Scdm vō tho. vbi sup̄.c. 2m.
pe.⁊ ray.est peccatū mortale ꝓpter reuerē-
tiam dei.Si autem fiat seriose ē peccatuz
mortale fm gof.⁊ tho.2a 2e.q.98. ar.3.c.
22.q.2.hoies.Sed circa hūc moduz vlti
mū ricar.3.dis.39.q.3.ar.2.c.distiguit sic
scz ꝙ ille q iurat aut deliberat de dicto cō
firmādo ⁊ de iuramento per quod est cō-
firmandum.⁊ periurat solēniter in presen
tia iudicis.⁊ sic periurans non tantū mor
taliter peccat.sed etiam si pro tali periurio
feratur sententia diffinitiua cōtra eū i cā
accusatiōis ē infamis.vi.q.i.ifames. Aut
deliberat de dicto cōfirmādo ⁊ iuramēto

nō tamen solēnit piurat. ⁊ sic etiā iurans
mortalit peccat cū expsse faciat cōtra dei
pceptū. Leuit. 19°. nō iurabis in noīe meo
Aut deliberat de dicto s nō de iuramento
⁊ sic pōt ɔtingē q homo piuret sine mor
tali pctō. tñ ē ad min⁹ veniale graue. Aut
de neutro deliberat. s totū pfert ex surre-
ptiōe. ⁊ sic piurās peccat ēt venialit. min⁹
tñ q̄ i casu pcedēti. h ricar. ibidē. ⁊ cōuēit
cū eo boñ. 3. dis. 39. q. i. ar. 3. c. cōcordat etiā
sanctus tho. vbi sup. c. 3ᵐ. Ulteri⁹ addit Ri
car. vbi sup. q illud qd ex surreptiōe pce
dit nō ē pfecte volūtariū. ad hoc aūt q qs
mortalit peccet reqrit q peccatū suum sit
plene volūtariū directe vel interptatiue.
qd dico pter illū q cū deliberare possit ⁊
deliberare cōtēnit. si ex tali cōtēptu ex sur
reptiōe piurat: videt multis q nō excuse
tur a mortali. secus ē si omittit deliberare
ex negligētia. Periuriū vō 2°. mō dictū. s.
quod est transgressio iuramēti. si sit trans
gressio iuramenti illiciti sic est peccatum
in iurādo s nō in contraueniēdo. qn etiā
in nullo mō ē seruādū. 22. q. 4. c. i. 2. ⁊ 3
Si vō sit trāsgressio iuramēti liciti ē mor
tale pctm̄. 6. q. i. quicq̄. Periurium aūt 3°.
mō scz s̄m q ē iuratio indiscreta. ē scdm̄
gof. peccatū veniale. dis. 25. §. crimis. in fi.
Bern. vō ex̄ de iureiurā. ma. i. distinguit
q si fiat ex deliberatiōe est pctm̄ mortale
ex̄. e. sicut ex lfis. Si vō iocose vel incan
te est veniale. dis. 25. §. alias ea demū. ⁊ sa-
tis cōcordant cū bern. Boñ. 3. dis. 39. q. i.
ar. 3. c. Ricar. 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. Tho.
vbi s. c. 3ᵐ. ⁊ ray. ¶ Ad h nō s3 boñ vbi
s. ar. 2. o. q piuriū ē malū nō tñ in se s ēt
s3 se ita q nllo° pōt fieri bñ. Rō h⁹ ē du
plex. vna qr piuriū plerūq claudit in se
mēdaciū qd ē s̄m se malū. 2ª aūt rō est ge
neralis. qr oīs piurās sūme vitati cōtume
liā facit dū eā ad ei⁹ cōfirmationē induc.
ad qd nō deberet assumi. ⁊ iō qr nō deor
dinat hoiem tñ ad pximū. s etiā ad deu3
inde est q semp est malū. ¶ Sed nūqd si
qs piuret necessitate cōpulsus excusabit
a pctō. R° q ē necessitas nature ⁊ ncītas
coactiōis. Necessitas nāe nō habz legem
de cōse. dis. i. sicut. ⁊ ex̄ de cōsue. quāto. vñ
⁊ a tāto ⁊ a toto pōt excusare. ex̄. e. quere
lam. Necessitas vō coactiōis nō excusat
a toto in his q s̄m se sunt mala. s excusat
solu3 a tāto. qr volūtas sufficiēt cogi non
potest. ex̄ de his q vi. sacris. ⁊ pterea. qa
piuriū est s̄m se malū quātūcūq qs ad il

lud cogat: nō oīo excusat. h boñ. ibidē. o.
⁊ cōuenit cū eo Guil. naso. Petrus autē
distinguit. 3. dis. 39. q. i. ar. 3. c. q duplex ē
coactio. s. absoluta q excusat a toto. ⁊ cō-
ditionata q excusat a tāto. Prima cadit i
corpe nō i aīa. iō actus oīno corpales pñt
p coactionē excusari totalit a peccato. 2ª
cadere pōt etiā i aīa. iō act⁹ aīe vel solius
vel mediāte instrumēto corporeo excusa-
ri pñt a tāto nō a toto. ⁊ hi⁹ act⁹ sūt mēda
ciū ⁊ piuriū. ⁊ iō p coactionē pñt excusari
a tāto nō a toto. Et ɔcor. guil. naso. ⁊ gof.
in sū. ti. de his q vi. pbat pmū mēbrū pdi
cte distinctiōis. 32. q. 5. quasi p totum. 2ᵐ
mēbrū ex̄ de his q vi. sacris. Qd aūt di
citur ex̄ de iureiurā. ve2. q illi q venerunt
cōtra iuramētū vi vel metu psūmi p vita
⁊ reb⁹ seruādis nō sūt pter hoc puniēdi
tanq̄ p crimie mortali. hoc iō dr̄ s̄m Ri
car. 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. 3ᵐ. ⁊ Tho. 2ª 2ᵉ.
q. 3. c. iᵐ. nō qr nō peccēt mortalit. s quia
sūt puniēdi pena miori. qa vt dr̄ in glo. ibi
metus attenuat culpā. vt dr̄ i. c. sacris. vel
etiā s̄m Ricar. vbi sup. c. 2ᵐ. illud intelli-
gitur in iudicio fori.

C Irca 2ᵐ querūt plura. s. vtr3 piu
riū sit minus pctm̄ q̄ homicidiū.
R°. quidā dicūt q sic. p eo q per
iuriū est cōtra rōnis ordinē directe ⁊ im-
mediate respiciētē deū. Et homicidiū ē cō
tra rōnis ordinē directe ⁊ imediate respi-
ciētē pximū. ⁊ p eo q piuriū ē cōtra pce-
ptū pme tabule. homicidiū vō ē cōtra pce
ptū 2ᵉ tabule. ¶ Sed ɔtra ista ē q eisdem
rōnib⁹ ɔcludi posset q graui⁹ ēēt in dñica
facere op⁹ seruile q̄ homicidiū. Ideo aliq̄
dicūt vt Ricar. 3. dis. 39. q. 4. ar. i. c. q gra
uius peccatū ē homicidiū q̄ piuriū. qr tā
to pctm̄ ē graui⁹ quāto ɔtrariat directe
maiori vtuti ⁊ actui digniori. s piuriū est
directe ⁊ imediate ɔtra actū vtutis latrie
vt patet ex supiorib⁹. homicidiū aūt ē dire
cte ⁊ imediate ɔtra charitatē rōne act⁹ se
cūdarij qui est pximū diligē. Certū ē aūt
q nobilior virt⁹ ē charitas q̄ latria. No
bilior etiam est actus pximū ex charita
te diligere q̄ verum ex legitima causa iu
rare. graui⁹ g̃ peccatum est homicidiū q̄
piuriū. ¶ Utrū piuriū sit maius peccatu3
q̄ adulteriū. Rñdet ricar. vbi s. ar. 2. c. q
sic. qr tāto pctm̄ ē graui⁹ quāto corrūpit
ordinem digniorē si eque pfecte corrūpit
ipsū. sicut ordo minus dign⁹ corrūpit per
aliud pctm̄. certū est autem q ille ordo est

dignior q debet eē hois ad deū imediate & directe q̄ ille qui debet eē ad primum & ad deū ꝓxio mediate. Prim⁹ aūt ordo corrūpit̄ p piuriū. z⁹ corrūpit̄ p adulteriū nec ordo scd̄s corrūpit̄ ꝑfecti⁹ p adulteriū q̄ pm⁹ p periuriū. Adulteriū eni non est ꝓinqui⁹ macule iniurie q̄ possit eē cōtra deū imo ecōuerso piuriū eni ē ꝓinquius blasphemie q̄ ē ꝯ deū et eī⁹ odio q̄ aeul riū hōicidio. ¶ Utrū piuriū sit mai⁹ pctm̄ q̄ furtū. R̄. pz ex dictis q sic. cū piuriū sit maius pctm̄ q̄ adulteriū qd̄ est maius q̄ furtum.

Circa 3ᵐ qd̄ ē de quibusdā dubijs q̄rit̄ plura. s. vtrū necītas excuset in iuramēto ꝓmissorio a piurio. Ubi gr̄a. debitor iurauit q in certo termio solueret. s̄ impedit⁹ soluē nō pōt. R̄ scd̄m Ray. si tūc qn̄ iurabat credebat q soluere nō posset. vel credebat q posset. s̄ tame credebat. qa cām credēdi nō habebat. tūc in vtroqꝫ casu peierauit. qa in pmo veritas in cōsciā deerat. in z⁹ iudicium. Si vō credebat ab initio q soluē posset. & ꝓbabilit̄ q̄stū ad h̄ nō peierauit. & si postea posse suū fecit & in termio soluē nō potuit nō est ꝓpter hoc piur⁹ ex hac cā. & multo magis excusat̄ si pecuniā tpē debito misit. sed pecunia casu in via perdita fuerit. ex̄ de iureiurā. querelā. Si tn̄ elapso termio soluē posset & nō solueret: peieraret. lapsus enim termi nō sustulit obligationē iuramēti. ex̄ de dolo & cōtu. cū dilecti. ¶ Pone q vniuersitas alicui⁹ ciuitatis vel collegij obligauerit se iuramēto ad aliqd: mortui sūt iurātes. querit̄ vtrū successores sint piuri si trāsgrediant̄. videt̄ q sic. qz oēs obligatiōes āteccessor̄ trāseūt ad successores ex̄ de solu. c. i. & ex̄ de vsuris. tua. Itē idē populus ē hodie q fuit cētū annis retro. 7 q̄ l. deniqꝫ. R̄. non sūt piuri. obligatio eni iuramēti psonalis ē ex parte iurātis. vn̄ nō trāsit ad successores q̄stū ad piculū piurij tenet̄ tn̄ adimplē. ar. ex̄ c. veritatis. & p iura sup̄dicta. Sed ex parte ei⁹ cui iuratur transgredit̄ psonā. vn̄ si qs p̄stit iuramētū fidelitatis p̄lato & successorib⁹ eius. si tenet̄ illud p̄stari successori eius licz sit successori obligat⁹ ad fidelitatē. sicut antecessori hoc fallit in liberto q dz infra annū facē pfessionē patrono nouo. iz. q. z. sepe fit. hec Inno. & Ber. super. c. veritatis.

¶ Pone aliquis iurauit se seruaturum statuta in ecclīa sua edita. postea fit ibi statutū nouū qd̄ ipse ꝓmittit p idē iuramētū se seruaturum. & illud postea frangit. est ne piurus. R̄. licet trāsgredi nō debeat qd̄ ꝓmisit. nō tn̄ tenet̄ ad illi⁹ obseruationē ex debito p̄stiti iuramēti. ex̄ c. cleric⁹ q iurauit. & ex hoc patz scd̄m bern. ibidē. q iuramētū nō extēdit̄ nisi tm̄ ad ea de qb⁹ cogitatū & dictū fuit & nō ad ea que postea acciderūt. ar. ex̄ c. ad nr̄am. hec aūt intelligas sane qn̄ scꝫ de statutis ꝑteritis factuz fuit iuramētū. alioqn si intēdebat de statutis tā pteritis q̄ futuris. tenet̄ ad illud etiam si nullā postea fecit ꝓmissionē dum tn̄ sit licitū statutū. ¶ Quid de illo q cōpuls⁹ a dn̄o scienter piurat. R̄ q ambo sūt piuri. & mortalit̄ peccāt dn̄s qa p̄cepit miles vel seru⁹. qa plus dn̄m tpalē q̄ deū vl' anim̄ dilexit. zz. q. 5. q cōpulsus. ¶ Quid de illo q ꝓuocat ad iurādū eū quē sciēt vl' ꝓbabilit̄ credit falsū iuraturū vel exigit vel recipit ab eo sacramētū veritati cōtrariū & sciēt. R̄ scd̄m Ricar. 3. dis. 39. q. 3. ar. 3. c. & bon. 3. dis. 39. q. z. ar. 3. c. & Tho. z⁰ z⁰. q. 98. ar. 4. c. inducēs aliū ad iurādū. aut h̄ facit psona publica & vt psona publica. & scd̄m ordinē iuris. & sic non peccat. licet eū falsū iuraturū credat. qz facit illud ad qd̄ ex officio tenet̄. vn̄ nō eū dz dimittere illum ad iurādū cogere q̄ pars aduersa q̄ petit h̄ a iudice. Non facit hoc psona priuata vel et psona publica nō tn̄ h̄ fac̄ vt psona publica. vel etiaz hoc facit vt psona publica tn̄ ꝯtra ordinē iuris & sic grauit̄ peccat. ar. zz. q. 5. ille q. ¶ Quid si audiat aliqs aliū iurare falsū & ipse scit & tacet. nūqd peccat videt̄ q sic. qa dr̄ Leuit. 5. aīa q̄ audierit vocē iurātis falsum testisqꝫ fuerit. q aut ipse vidit aut cōscius ē: nisi idicauerit. portabit iniquitatē suā. Itē. nō caret scrupulo societatis occulte q manifesto facinore desinit obuiare. 86. dis. facientis. E contrario videtur q peccet manifestādo. Nā q crimen occultū pandit nō errorez corrigit s̄ prodit vt dicit Aug⁹. z. q. 1. si peccauerit. Itē. si prodierit eū punietur forte ille in corpe vel occidet̄ a iudice. vel etiā a parētibus illius contra quē volebat peierare. vl' ipsemet proditor de facili poterit mortis piculū icurrere. R̄ Aug. hāc q̄stionē dicit eē valde difficilē & pplexā. tn̄ sic soluit eā. s. q ex q̄ moyses i p̄dcā auctē leui. nō expssit cui h̄ eēt idicādū suffic̄ isti vt se soluat. ab hoc peccati vinculo si indicet talibus qui magis possent prodesse q̄ obesse periuro

siue eũ corrigẽdo siue deũ ꝓ eo placando ut sũt sacerdotes uel honesti ⁊ discreti parẽtes. ⁊ ad hãc denũciatiõẽ faciẽdã talib⁹ ꝑsonis tenet̃ quilibet ſm oẽs q̃ viderit aliquẽ viciũ ꝑpetrãdo .i. pctõ ↄmittẽdo. xx q. ↄ hoc videt̃. s3 ad denũciãdũ crimẽ iã cõmissũ dicũt fere oẽs doc. ꝙ tenẽt̃ ꝑlati ex ꝑcepto. Alij ṽo nõ tenent̃ nisi ex cõsilio. ⁊ itelligas ꝑlatos large tã ecclasticos q̃3 secularẽs etiã patrẽfamilias circa familiã3 suã. 23. q. 4. duo ista. ⁊ c. q. 5. non putes. ⁊ est ar. 23. q. 4. c. i. Hugo ṽo dicit indistĩcte oĩb⁹ eẽ ꝑceptũ a dño vbi ait. si peccauerit in te frat̃ tu⁹ ⁊c̃. S3 ad hoc põt dici ꝙ ibi loq̃bat̃ dñs petro. ꝓ qõ p3 ꝙ ꝑlatis tm̃ dabat ꝑceptũ. optimu3 ar. dis. 26. deide. opi. Hug. ẽ nimis rigida. vñ ꝑma magi. placet scõm Ray.

Circa 4m. s. de pena piurij sciẽdum ꝙ ꝓ crimine piurij inponit̃ pnia septẽ annoꝝ. 6. q. i. qcũqȝ. qa hec penitẽtia ꝓ quolibet mortali imponit̃. 33. q. 2. hoc ipsũ. tñ inspectis modis piurij ⁊ q̃litate ⁊ ceteris circũstãtijs uel magis uel minus ẽ aspera pnia imponẽda. ut habet̃. j. li. 5. ti. de canonib⁹ pnialib⁹ hoc est i iudicio aie. s3 i iudicio corpoꝝ si accusat̃ criminali cã cõuincit̃ degradabit̃. dis. 25. §. criminis. ⁊ ẽ infamis nec ad testimoniũ admittit̃ qnãtũcũqȝ pniam egerit. ut e. x̃ de testi. testimoniu3. ⁊ 6. q. i. infames. ex quo enĩ semel ẽ ꝓbatũ cõtra eũ piuriũ etiam i modũ exceptiõis expellit̃ i alio iudicio. ⁊ patit̃ hãc penã ordĩariã. q2 h crimẽ nimis frequẽtabat̃. 22. q. vlti. ⁊ q2 ipsũ crimẽ tãgit falsũ testimoniũ. e. x̃ de testi. sicut nobis hoc intellige de eo q̃ sciẽt̃ deierauit ponendo falsũ ꝓ vero vel ecõtra. uel ṽitatẽ celando. e. x̃ de crimie falsi. c. i. uel veniendo ↄtra illõ qõ iuramẽto firmauit nisi excusa sit ali aliq̃ de cõditiõib⁹ tacitis sibi ãnexis de q̃bus habitũ ẽ sup̃ ⁊ hoc qñ iuramẽtũ fuit licitũ uel ſuãdũ. si aũt fuit temerariũ aut fuit simplex aut colligatũ. si simplex i foro iudiciali ſm gof. ꝑuat̃ beneficio. e. x̃. c. tua. i. § ceterũ. sed in foro pniali imponit̃ pnia tm̃ vni⁹ anni. 22. q. 4. sacramẽto. Ut dic ſm hosti. ꝙ nõ ꝑuat̃ in ꝑ casu nisi qñ ꝑ inq̃sitionẽ de piurio ↄstat. e. x̃. c. querelã. vbi ṽo piuriũ ẽ simplex ⁊ temerariũ non ꝑuat̃ nec infamis efficit̃. idꝙȝ nõ repellit̃ a testiõio. ut e. x̃ de testi. intimauit. nec a ꝓmonẽdo. e. x̃. c. de iure iurã. sic̃ nr̃ il. s3 piur⁹ supior cũ sit infamis nõ põt ꝓmoueri. e. x̃ de exces. pla. inter dilectos. Nã ⁊ repell. tur ab obtinẽdo. ⁊ hab3 locũ hec pena: vbi cleric⁹ duo cõtraria cõiurauit eũ piuriũ nũc vitari nõ possit. e. x̃. c. querelã. Et ẽ hoc crimen magis ꝓuniẽdũ in epis q̃3 i inferiorbus. ut e. x̃. c. cũ quidã. Pñ i. Si ṽo iuramẽtũ temerariũ sit colligatũ ut i cõiurationibus uel ↄspirationib⁹ illicitis. si clerici ul' monachi cõmiserint sũt degradãdi. si layci excõicãdi. ⁊ fiũt infames ſm cano. ii. q. i. cõspirationũ. ⁊ c. cõiurationũ. nec admittitur in testimoniũ. e. x̃ de simo. ꝑ tuas. nisi agat̃ de gn̄ali statu ecclie vbi q̃dẽ introgẽt̃. ⁊ si dicũt cõtra eũ cõtra quẽ cõspirauerũt dũmodo ꝑ alios legitime ↄprobet̃. snia valet. s3 ⁊ ↄtra alios coꝝ testimonijs stat̃. e. x̃ de re iudi. c. i. 2. ⁊. 7. Sed ⁊ ad detegẽdũ cõspirationẽ admittũt̃ ⁊ cogũt̃ vbi alij testes deficiũt. e. x̃ de testi. cogẽ. c. vlti. ne tãtũ maleficiũ remaneat impunitũ. Cõstitutio ṽo feudorũ punit singulos tales in vna libra auri ut in lib. feu. de pace iu. fir. ser. l. hac edictali. §. conuenticulas. Sed ſm legẽ ãtiquã ꝓ ꝑsone qualitate ad furcã tollũt̃ aut bestijs subijciũt̃. aut i insulã deportant̃. ff. de penis. l. si q̃s aliq̃d. ⁊ l. aut facta. Pñ i. Qui etiã tales recipiũt uel defendũt cõtra dei iussionẽ penã grauissimã patiũt̃. C. de seditiosis. l. i. ⁊. 2. Utꝝ tñ ꝑiurus sit infamis. diuersi diuersimode dixerũt. Azon enĩ dixit ꝙ piur⁹ i iuramẽto de pñti uel de ꝑterito nõ ẽ infamis. nec i iuramẽto de futuro nisi veniat cõtra duo. s. ↄtra iuramẽtũ ⁊ pactionẽ. Ray. ṽo dixit ꝙ piur⁹ in iuramẽto assertorio nõ ẽ infamis. s3 in ꝓmissorio sic. His aũt reprobatis. gof. ⁊ hosti. dixerũt ꝙ piur⁹ ẽ infamis siue de ꝑterito uel pñti si sciẽter ⁊ prudẽt̃ sb iuramẽto falsũ asserat. siue iuramẽtũ spõte factũ de dãdo uel faciẽdo volẽs frãgat 6. q. i. infames. talis. n. mortalit̃ peccat. g̃ ẽ infamis infamia canonica. 6. q. i. illi qui. Itẽ piuriũ ẽ crimẽ. e. x̃. c. q̃relã. g̃ ẽ famosũ. dis. 25. §. nũc aũt. ṽ. in epl'a ṽo. Nec obstat illud. e. x̃ de or. cog. cũ dilectus. in fi. q2 testes quoꝝ testimoniũ reprobat̃ int̃ infames haberi non debent. ut dicit̃ ibi. verũ ẽ infamia legali que generalit̃ non. n. ip̃o facto s3 ꝑ sentẽtiã irrogat̃. sec⁹ est de canonica. vel dicẽdum ꝙ testimoniu3 testiũ reprobatur. nec ex hoc solo de piurio ↄuincũt̃. ut si negocio apta nõ ꝓferãt uel cãm sui testimonij manifestã nõ faciãt. uel per plures cõtrariũ ꝓbatur. hec hosti. ⁊ gof.

Ad hoc nota q᷑ licz deus nō faciat diffe-rētiā inter loquelam simplicē ⁊ loq̄lā iuratam. ut habetur. xx. q. 5. iuramēti. ecclesia tū facit. quia mēdax simplex nō patit̄ penā quo ad infamiā ⁊ repulsam a testimonio ⁊ a ꝓmotiōe sicut mēdax iuratus. ⁊ h̄ itellige ex q̄ ē de crimie emendat⁹. ut ex̄. de testi. testimoniū. mior etiā pena ei imponetur. q̄a minor est ibi cōtēpt⁹. hec hosti.

De voto ti. xo.

Onsequēt̄ cōsiderādū ē de voto. ⁊ p̄ de fine ꝑpt̄ quē d᷑ fieri. 2° de forma s̄m quā d᷑ fieri. 3° de quib⁹ reb⁹ fieri. 4° qd est votū. 5° de sp̄ēb⁹ ⁊ differētijs voti. 6° q̄s pōt vouē. 7° de voti obligatiōe. 8° de casib⁹ in q̄b⁹ pōt a voto recedi. 9° de voti utilitate. 10° de voti cōmutatiōe. 11° de dispēsatiōe. 12° de p̄dicatione crucis. ¶ Circa p̄mū q̄rūt̄ plura. s. vtrū teneat votū de re bona factū ꝑpter malū finē. R° q᷑ nō. ⁊ h̄ p3. Nā magis depēd3 votū a suo fine q̄ꝫ a sua mā. q2 s̄m ph̄m 2° metha° finis est cā cāꝝ. Sed votū factū de mā mala ꝑpt̄ finē bonū non tenet ut. j. ostēdet̄. g̃ multomagi nō ten3 votū de mā bona factū ꝑpt̄ finē malū. Un̄ tāle votū vouēs g̃uit̄ peccat. puta si q̄s vouēt se ieiunaturū si occiderit suū inimicū. h̄ Ricar. 4. dis. 38. q. i. arti. i. c. ¶ Utrū teneat votū de re bona factū tm̄ ꝑpt̄ tpale bonū. puta si q̄s ꝑpt̄ corpis sanitatē recupandā voueat se facturū aliq̄d bonum. R° si vouēs bonū illud nō assequat̄ nō tenet. Nā i tali voto implicat̄ hi⁹ cōditio. s. si illud assequat̄. ⁊ votū cōditiōale nō ten3 nō existe cōditiōe ut. j. ostēdet̄. Sed obijcit̄. q2 votū de re bōa factū ꝑpt̄ finē malū nō tenet ut dictū ē. s3 bo᷑ tpale ē boni spūal' finis malus q2 finis indebit⁹. g̃ ⁊c̄. R° min⁹ bonū nō ē maioris boni finis p se. nec debit⁹ nec indebit⁹. q2 nūq̄ꝫ ē finis ei⁹ ex intētiōe illi⁹ q̄ p̄ncipalit̄ instituit ordinē i bōis. Nō tū seq̄t̄ q᷑ si statuat̄ eius finis ex mala intentione vouētis q̄d ē ipsū eē finē ei⁹ p accis q̄d vere possit dici eē manifestū. h̄ Ricar. vbi s̄. arti. 2. o. ¶ Utrū q̄s vouē possit aliq̄d ꝑpt̄ finē indifferētē. R° q᷑ sic sumēdo indifferēs respectu adeptiōis vite et̄ne ut cū q̄s voueat aliq̄d ꝑpt̄ aliq̄d bonū tpale q̄d h̄re nō est utili⁹ ei ad vitā et̄nā q̄ꝫ carē. sumēdo v̄o indifferēs p respectū ad volūtatē vouentis nul⁹ aliq̄d vouē pōt ꝑpter finē indiffertem. impossibile est eni q᷑ aliq̄s itēdat se obligare ad aliq̄d p ꝯsecutiōe alic⁹ rei ad c⁹ adeptiōe3 uł nō adeptiōe3 volūtas idn̄t se h3. h̄ Ricar. vbi s̄. ar. 3. o.

S Eq̄t̄ vidē de 2° s. d᷑ forma voti. Et circa h̄ q̄rūt̄ plura. s. vtrū de forma voti sit q᷑ fiat deo. R° q᷑ sic. ex̄. c. magne. § i. Nā hō i voto obligat se ad faciēdū aliq̄d bonū. nulli autē aliq̄ a deo pōt hō de iure se obligare totū. q2 sibi soli ꝯuenit de iure ptās sup hoiem totū. ⁊ null⁹ pōt recipe de iure obligationē nisi cōueniat ei de iure ptās in illā rē. ⁊ iō soli deo pōt fieri votū ꝓprie loquēdo de voto. q2 tñ sal⁹ totius hoīs multū ꝓmouet̄ p orōnes scōꝝ ⁊ illud aliq̄ mō possunt⁹ licz nō plene. q̄d ipetrare valem⁹. iō sanctī aliq̄ mō ꝯueniūt ptās sup hoiem totū. ⁊ iō pōt fieri eis aliq̄ mō votū nō tñ h̄ns plene rōnē voti. hec Ricar. 4. dis. 38. q. 2. arti. i. c. ¶ Utrū de forma voti sit q᷑ fiat ex deliberatione. R° q᷑ votū d᷑ a volēdo. Un̄ sic i nobis ē duplex velle. s. plenū q̄d ē deliberatiuū. ⁊ semiplenū q̄d est velle ex surreptiōe. sic ē duplex votū. q̄dā h̄ns plenā rōnē voti. q̄dā nō h̄ns plenā rōnē voti. de rōne p̄mi est q᷑ sit factū ex deliberatiōe. nō aūt de rōne secundi. tale eni pōt fieri ex surreptiōe. ⁊ q2 nō h3 plenā rōnē voti. iō nō obligat de neccio s3 de cōgruo tm̄. ex̄. c. venientis. ⁊ ex̄ de regula. ad n̄ram. ⁊ iō venire ꝯtra tale votū etiā ꝓpria auctoritate nō ē pctm̄ mortale. ut. j. dicet̄. Nec intelligas p p̄dicta q᷑ act⁹ volēdi volūtatis cū deliberatiōe sit de essētia voti sumēdo votū p obligatiōe q̄ manet postq̄ꝫ trāsit actus ille. s3 q᷑ de essentia voti sic accepti ē q᷑ sit factū p talē actū. ille tñ act⁹ cōueniēt̄ d᷑ votū s̄m aliā ei⁹ significationem. h̄ Ricar. vbi supra. ar. ij. c.

¶ Quid g̃ de votis mulierū q̄ faciūt i partu uel in infirmitatib⁹ uel āgustijs suis uł suoꝝ. aut etiā q̄ viri faciunt votū ex aliq̄ angustia uel turbatione. nūq̄d ea seruare tenētur. R° s̄m Reō. si habuerūt intētionē obligādi se deo cogitātes de cā q̄ mouebat eos ad vouēdū. s. infirmitate uel piculo. ⁊ de fine. s. de euasiōe piculi ꝑpt̄ q̄d euitādū vouebāt tenēda sūt l3 ex tribulatiōe uel turbatiōe emissa sint. iux̄ illud p̄s. reddā tibi vota mea q̄ di. la. m. ⁊ lo. est os m. in tribula. mea. ar. 17. q. 4. sunt qui opes. Nec fuit hi⁹ vota sine deliberatiōe ex quo vouētes sūt i sana mēte. Idē credo de iuramētis q̄ nō ꝑgūt i deteriorē exitū.

[D]Equa. s. vidē de 3°. s. de quib⁹ votū
fieri pōt. Et circa hoc q̄rūtur plu
ra. s. vtrū votū fieri possit de re in-
utili ad salutē. R° sm Ricar. 4. dis. 38. q.
3. arti. i. c. φ sic ō facto. multi enī fatui q̄n
φ vouēt nō tm̄ inutilia s̄ etiā nociua ad sa
lutē. de iure vō nō pōt votum fieri nec de
malo culpe. qa deus respuit obligationem
oblatā sibi cōtra seipsū3. Vñ Isido. ꝛ ha-
betur. 22. q. 4. in malis p̄missis rescinde
fidē. ꝛ i turpi voto muta decretū. nec de re
inutili ad salutē sub rōne qua ē indifferēs.
qa de rōne obligatōis q̄ nō est ad dei ho
norē. nec ē vtilis ad offerētis salutē: nō cu
rat. ꝛ iō talis obligatio nō tenet ipso iure.
Et dixi sub rōne qua est indr̄ns. qa si sit
tale indr̄ns qō p aliquā circūstātiā p cō-
parationē ad vouētē sit cōferēs ad salutē
sic de illo pōt fieri votu3 licz rōne generis
sit indr̄ns. ¶ Si obijcit̄ de Iepte q̄ ꝑpt̄ vo
tū filiā suā interfecit Iudic. ii°. ꝛ tñ Heb.
xi°. numerat̄ int̄ eos q̄ p fidē vicerunt re-
gna. Dicēdo φ ipse i vouēdo fuit incaut⁹
ꝛ in reddēdo votū impi⁹. s̄ de illa ipietate
te penituit. ꝛ iō sanctus annumeratus fuit
h̄ Ricar. ibidē. c. i. ¶ Vtr̄ votū fieri possit
de oī bono vtili ad salute3. R°. sm Ricar.
vbi sup̄. arti. 2°. Votū aliud est cōe. aliud
singulare siue votū aliud ē nc̄citatis. aliud
volūtatis. Cōmune ē qō oēs in baptismo
faciūt cū diabolo ꝛ pompis eius renūcia-
re p̄mittūt. ꝛ tale fit de eis q̄ sūt necessaria
ad salutē. ibi tñ diminute inuenit̄ rō voti.
qa votū ꝓprie ē qd volūtarium ꝛ respectu
p̄ncipij a quo ꝓcedit. ꝛ respectu ei⁹ qō vo
uet̄. Singulare ē cū aliq̄s p̄mittit se spon
te facturū aliqō bonū ad qō al's nō tenet̄
l3 teneat̄ post votū. ꝛ tale votū fieri nō po
test de bono necessario ad salutē. De his
duob⁹ votis dr̄. 17. q. i. c. i. sūt q̄dā que nō
vouētes debem⁹ q̄dā q̄ nō vouētes nō de
bem⁹. s̄ postq̄ ea deo p̄misimus necēio deo
reddē cōstringimur. Ad hoc nō sm tho.
2ª 2ᵉ. q. 88. ar. 2°. c. 3ᵐ. φ maceratio ꝓprij
corporis. puta p vigilias ꝛ ieiunia nō ē deo
accepta nisi inq̄ntū ē op⁹ v̄tutis qō q̄dem
est inq̄ntū fit cū debita discretiōe vt. s. ꝯcu-
piscētia refrenet̄. ꝛ nō nimis grauet̄ ꝛ sb
tali tenore p̄nt hi⁹ sub voto cadere ꝑpt̄ qō
dr̄ Ro. 12°. rōnabile obsequiū vestrū. s̄ qa
in his q̄ p̄tinēt ad seipsū hō de facili fallit̄
in iudicādo, talia vota cōueniēt⁹ sm arbi
triū supioris sūt seruāda uel p̄termittēda.
ita tñ φ si ex obs̄uatōe talis voti magnū
ꝛ maius grauamē sentiret ꝛ facultas ad
supiorē recurrēdi nō adesset: hō tale vo-
tū seruare nō d3. Itē vota hi⁹ stulta ut de
nō pectinādo caput i sabbato. ꝛ hi⁹ sūt po
ti⁹ deridēda q̄ seruāda. hec tho. ibidē.

[S]Ecūdo vidē de 4°. s. qd ē votū. Et
circa h̄ q̄rit̄ plura. s. vtr̄ votū sit
actus latrie siue religiōis. R°. sm
tho. 2ª 2ᵉ. q. 88. arti. 5° c. sicut dictū ē sup̄.
oē opus v̄tutis ad religionē siue ad latriā
p̄tinet p modū imperij sm φ ad dei reue-
rētiā ordinat̄ qō ē ꝓpri⁹ finis latrie. ordia
re aūt alios act⁹ i suū finē p̄tinet ad v̄tutē
imparantē: nō ad v̄tutes impatas. ꝛ iō ipsa
ordinatio actuū cuiuscūq̄s v̄tutis i s̄uitiū
dei ē ꝓpri⁹ act⁹ latrie. manifestū ē aūt ex p̄-
dictis φ votū ē q̄dā p̄missio facta deo. p
missio vō nihil aliud ē q̄ ordinatio q̄da3
eius qō p̄mittit̄ i eū cui p̄mittit̄. vñ votu3
est ordinatio q̄dā eoꝝ q̄ q̄s vouet i diuinu3
cultū uel obsequiū. ꝛ sic p3 φ vouē ē ꝓpri
us act⁹ latrie. Quid ē votū sm diffinitio
nē. R° h3 Ricar. 4. dis. 38. q. 3. ar. 2°. c. 2ᵐ.
ex p̄dictis de voto pōt colligi tal' diffinit̄ vo
ti. Votū ē ꝓpositū sup erogātis boni p̄mis-
sio deo facta ꝑpt̄ bonū finē ex deliberatōe
firmata. superogantis boni dr̄ ad drīam
voti qō ē de bono necessario ad salutē i q̄
voto nō plene inuenit̄ rō voti. ꝓpositi. i. rei
ꝓposite deo facta dr̄ ad drīam p̄missiōis
hoī facte q̄ nō h3 rōnē voti ꝓprie dicti. p-
pter bonū finē dr̄ ad excludēdū vota fc̄a
ꝑpt̄ finē malū. q̄ l3 sint de re bona non tñ
ꝓprie loquēdo sūt vota ex deliberatōe fir
mata. dr̄ ad drīem votoꝝ q̄ fiūt ex surre-
ptiōe in qb⁹ nō inuenit̄ plene rō voti vt. s̄.
dictū ē. Aliq̄ aūt supaddūt. intētionē obli
gādi se ad iplēdū p̄missū. dicētes ex nuda
p̄missiōe etiā ex deliberatiōe facta nō ob
ligari p̄mittētem. sola. n. deliberatio nō fir-
mat p̄missionē. Predicta aūt diffinitio ē
cōis voto tā publico q̄ p̄uato. siue p vocē
sensibilē exp̄ssō. siue p locutionē interiorē
tm̄. Illa aūt diffinitio. voti ē cōceptio me
lioris ꝓpositi animi deliberatiōe firmata. ē
diffinitio voti taciti qō fit deo p locutionē
interiorē tm̄. Diffinitio vō voti quā pōit
magr̄ sniaꝝ li°. 4° dis. 38. s. votū ē testifica
tio q̄dā p̄missiōis spōtanee q̄ deo ꝛ de his
q̄ sūt dei fieri d3. cōuenit voto p sensibilē
locutionē exp̄ssō siue solēni siue p̄uato. h̄
Ricar. ibidē. Ad h̄ nō φ votu3 p metum
emissū p patiētiā ꝛ p̄seuerātiam sequētis
tp̄is fit validū. ex̄ q̄ de. vo. insinuāte.

SEquitur videre de q̄nto .s. de speci
ebus ⁊ differētijs voti. Circa qđ
sciēdū ꝙ votū aliud est necessita-
tis. aliud volūtatis que patet ex dictis su
pra. arti. 3° q. verū votum fieri possit de oī
bono vtili ad salutē. Uotum vero volūtatis
coīter solet diuidi in votū simplex ⁊ ī vo
tū solēne. Uotū simplex est qđ simplr̄ ⁊ si-
ne aliqua solēnitate emittit̄. Uotū vero solē
ne est sm̄ Rođ. cui certa notificatio uel
expressio de iure uel de cōsuetudine intro
ducta adhibet̄. puta in voto terre sancte
solēnitas adhibet̄ p susceptionē crucis. ut
sm̄ gof. ⁊ hosti. solū votū cōtinētie solēni-
zatur. Pōt etiā sm̄ Ricar. 4. dis. 38. q. 7.
arti. 3. c. dici ꝙ nō tm̄ votū ꝯtinētie s̄ et vo
tū religiōis. ⁊ p ꝯn̄s votū ꝯtinētie ⁊ votū
obie. ⁊ et votū pauptatis solēnizat̄. qa vo-
tum religionis includit vota p̄dicta. Solē
nitas aūt de qua loq̄t̄ Rođ. est poti⁹ q̄dā
publicatio q̄ꝫ ꝓprie dicta solēnizatio. Hui⁹
ā sn̄ie ē. Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 88. arti. 7° c. 2ᵐ. qr
nō particularib⁹ actib⁹ siue opib⁹ s̄ assum
ptioni noui status solet solēnitas adhibe-
ri. ut cū quis de nouo fit miles uel cōiux.
⁊ ideo cuꝫ qs vouet aliqua particularia
opa. solēnitas tali voto nō congruit s̄ tm̄
voto quo se totaliter dei seruitio subijcit.
qđ quidē votum quasi vniuersale multa
opa particularia ꝯprehēdit. hec Tho. ibi
dem. Uñ sciēdū ꝙ sm̄ Ricar. vbi. s̄. ꝓp̄e
loquēdo dr̄ia est int̄ votū publicū ⁊ solē
ne. qa qđlibet votū corā multis ⁊ ī publi
co factū pōt dici publicū. s̄ nō qđlibꝫ ta-
le pōt dici solēne. nō enī dr̄ votū solēne ni
si ꝙ habet in se aliqđ annexū ut in publi
cū debeat venire. ⁊ per qđ vouēs ponitur
ī alteri⁹ hoīs potestate ⁊ tale est votū ī sa-
cri ordinis susceptiōe p quē suscipiēs con
stituit̄ minister eccl̄ie ad seruiēdū deo pu-
blice ⁊ ponit̄ aliter q̄ꝫ ante sub epī potesta
te. Unde tale votū eēt solēne etiaꝫ si predi
ctū ordinē ab epō susciperet in secreto. Pro
fessio etiā in religione facta in eius manu
q pōt eā recipe habet aliqđ annexū in se
quo debet in publicuꝫ venire. Unde talis
ꝓfessio solēnizat votū etiā si ī eius manu
fieret qui potest eā recipe in secreto. qa ta
lem oportet singularē vitaꝫ dimittere ⁊ in
claustro cū alijs sui ordinis ꝯuersari. ⁊ ad
hoc pōt per p̄latum cogi. quare autē tale
votū dirimat matrimoniū iam cōtractū
dicetur. ī. li° 8° ti. 16° q. i. Ex p̄missis autē
dc̄is Ricar. vbi. s̄. videt̄ aliū posse diuidi
votum q̄ꝫ diuisuꝫ sit superi⁹. s. hoc modo.
Uotū aliud est secretū ut illud qđ est vo-
uenti ⁊ deo notū. Aliud publicuꝫ ut illud
qđ est corā aliquib⁹ alijs psonis factū si-
ue notificatū. Et publicū votū aliud ē non
solēne. ut illud qđ est qualitercūq₃ alijs p
sonis notificatū. aliud solēne ut illud qđ
habet in se aliqđ annexū ut in publicū de
beat venire ⁊ p qđ vouēs ponit̄ in alte-
rius potestate ut dictū est. s̄. sꝫ Ricar. vbi
supra. Uel posset dici ꝙ votū solēne est cui
solēnitas expssa in iure adhibet̄. Sub vo
to aūt simplici sm̄ ꝙ iura loquunt̄ de eo
intelligo cōprehēdi votū secretū. ⁊ votuꝫ
publicū nō solēne. Itē votū aliud purum
⁊ absolutū ut cum simplicit̄ emittit̄. aliud
cōditionale ut qn̄ cōditio apponit̄. puta
cū dr̄ voueo ieiunare si deus p̄stiterit mi-
hi filiū. h̄ Ricar. Sed p qđ habet votū so
lēnizari. R° super hoc diuersi diuersa scri
pserūt qbus ad p̄ns omissis dicēdū ē sm̄
hosti. in sūma sua ti. q cle. uel vo. mat̄. cō-
tra. po. circa fi. ⁊ sm̄ Ricar. vbi sup̄. ut pꝫ
ex sup̄dictis. ⁊ etiā sm̄ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 88. ar.
7° c. ⁊ pe. ꝙ votū solēnizat̄ tm̄ duob⁹ sup̄
dictis modis. Uno mō p sacri ordinis sus
ceptionem. ut pbat̄. dis. 27. diaconi. Alio
modo p ꝓfessionēꝫ ex̄ de regul. statuim⁹.
⁊. 27. q. i. ut lex cōtinētie. ⁊ hoc curia tenꝫ
ut hosti. dicit. ⁊ hoc est expssuꝫ li° 6° c. qđ
votū. ⁊ hoc intelligit̄ de professione facta
tacite uel expsse alicui de religionib⁹ ap-
probatis p aplicam sedeꝫ. Est enī ꝓfessio
duplex. vna vera ⁊ expressa ut qn̄ vbis
exprimit̄. ut. 20. q. i. vidua. ⁊ ex̄ de cōuer.
cōiu. dudū. Alia est tacita ⁊ p̄sūpta. ⁊ hec
inducit̄ sm̄ hosti. ex mora tpis. puta qa
p annū stetit sine reclamatiōe. ex̄ de regu
larib⁹ ad aplicam. uel p euidentia signa.
puta qa qn̄ intrat renūciat seculo facit te
stamētū ac si mori deberet. ⁊ transfert oīa
bona sua in heredes ⁊ legatarios. ⁊ in pi
as causas ⁊ mutat habitū. uel habitū sus-
cipiēdo renūciat euidēter seculo ⁊ bñficio
illi⁹ decretalis. ex̄ de regul. statuim⁹. ⁊ illi⁹.
non solū. ul' absolute assumit habitū ꝓfes
soꝝ. uel si nō est distinctus habit⁹ ꝓfesso-
rū ab habitu nouitioꝝ ad min⁹ legit ⁊ cā
tat ⁊ facit oīa sicut ꝓfessus ex̄ de regula.
vidua. ⁊ c. statuim⁹. ⁊ c. cōiu. ⁊ c. porre-
ctū. ⁊. 27. q. i. vidua. ⁊ dic̄ hosti. ꝙ si aliqđ
p̄dictoꝝ interueniat debet inde fieri scri
ptura p̄blica ne negari valeat. 27. q. i. oēs
femine. in qua ꝓfiteatur se velle religiose

vindre.27.q.i.vidua. ſm Tan.ꝛ ber. Ex
pdictis habetur ꝙ votū ſolēnizaṫ etiā per
habitꝰ pfeſſoꝝ ſuſceptionē tanq̄ p pſum
ptā pfeſſionē.ex̄ de regl'a.ex parte.ꝛ ex̄ q
cle.uel vo.inſinuāte.ꝛ hoc ē veꝝ ſm gof.
ꝛ hoſti.qn̄ votū pcedit habitꝰ ſuſceptionē
Si vo habitꝰ ſuſceptio pcedit votū nō ſo
lēnizatur.ex̄ q cle.uel vo.cōſuluit.ꝛ ſic de
bet intelligi illud ex̄ de regula.ex pte.Sic
etiā debet intelligi ꝙ habitꝰ nō facit mo
nachū.e.ē de regula.porrectū.i miſiōe ad
qōnē in ter.Uel pōt etiā dici ſꝫ hoſti.ꝙ h
itelligiṫ de habitu pbatiōis.qr debet eſſe
differētia īter hītū pbatōis ꝛ pfeſſionis
ut in.c.ſtatimꝰ.in fi.Sed Ray.nōt ꝙ ha
bitus extra monaſteriū aſſūptus nō idu
cit pfeſſionē pſūptā ſ tm̄ ſimplex votuꝫ.ꝛ
ſic intellexit decretales illas cōſului ꝛ por
rectū.Si vo qs habitū ſuſcipiat in domo
ppria:ꝛ votū emittat i manu publice pſo
ne videṫ votū ſolēnizaſſe.ꝛ ſepaṫ mr̄imo
niū poſtea cōtractū. ſic intellexit illud ex̄
qui cle.uel vo.inſinuāte.ꝛ hoc pꝑter pfeſ
ſionē quā fecit:nō pꝑter habitū ſuſceptum
alioqn cōtradicerent pma iura. ſ magis
placet ipſi hoſti.dictū gof. Adde vo q poſt
14.annū religionis habitū aſſūpſerit ſi il
lū p annū geſtauerit extūc religionē aſſū
ptam pſumiṫ vere fuiſſe pfeſſus:vbi p
feſſoꝝ ꝛ nouitioꝝ habitus ē diſtinctꝰ. ſe
cus eſt de illo qui ante cōpletū annū.14ᵐ
aſſūpſiſſet.diſtinctꝰ aūt habitꝰ intelligitur
eſſe ſiue ſint diſſilēs veſtes ſiue benedicā
tur qn̄ pfitētibꝰ cōcedūṫ.ſiue aliqd aliud
fiat p qō habitꝰ nouitioꝝ a pfeſſoꝝ ha
bitu diſtinguaṫ.hec oīa li.6ᵒ.de regula. is
q.puta ſm Jo.an.quia daṫ a certis pſo
nis vel certis diebꝰ uel formis.nūc aūt li.
7ᵒ.de regula.cos q. dṫ ꝙ cū q cōſtituṫꝰ in
diſcretiōis etate nouitioꝝ habitū i aliqua
religiōe p annū portauerit hocipſo religi
onē illā decernimꝰ eē pfeſſū niſi hiꝰ habi
tus i colore ſciſſura ul' forma ſit manifeſte
diſtinctus ab habitu pfeſſoꝝ. Aliquid
votū cōtinētie ſolēnizari pōt ſine religiōe
uel ſacro ordine remanēdo i ppria domo
ita ꝙ impediat mr̄imoniū cōtrahendū ꝛ
dirimat iā cōtractū R.ſm roḋ.ad ſolēni
zationeꝫ talis voti neceſſaria ſūt quatuor
ſine qbus nō erit hiꝰ votū ſolēne q̄uis fi
at corā mūdo.ſed cōſenſus de pītū i ppetu
am cōtinētiā ut dictū ē.ꝛ notificatio eiuſ
dem conſenſus facta publice pſone.ſicut i
matrimonio carnali neceſſaria ē notifica
tio cōſenſus. Itē traductio facta in manu
publice pſone. Itē approbatio ꝛ receptio
facta p illā publicā pſonam. qa q̄ticūqꝫ
voueat aliquis ul' tradat ſe deo quātum
in ſe ē in hiꝰ mr̄imoniū ſpūale:tn̄ niſi aſſit
vicarius dei q loco eiꝰ acceptet ꝛ recipiat
hiꝰ votū ꝛ traditionē nō erit niſi votum
ſimplex qō emittiṫ a ſeculari in ſeculo re
manēte hec Roḋ. Aliqui tn̄ dicūt ꝙ non
eſt votū ſolēne niſi alicui religioni ſe ſubȷ̄
ciat ꝛ habitū eiꝰ induat. Sed que ē di
cēda quo ad hoc pſona publica. R.ꝰ epūs
27.q.i.viduitatis.uel eiꝰ vicariꝰ qui ſuper
hac habeat eius mādatū gnāle uel ſpēale
Itē abbas uel abbatiſſa.ex̄ q cle.conſulu
it.Et ſimiliṫ qcūqꝫ aliꝰ plaṫꝰ alicuiꝰ religi
onis ad quē hoc ſpectat ſꝫ ſui ordinis ſta
tuta.uel canonicꝰ regularis uel etiā mona
chus ſcꝫ ad h miſſus.ex̄ de dona. inṫ dile
ctos.ſecꝰ ē ſi nō ſit ad hoc miſſus.ex̄ q cle.
veniēs. Dicit etiā Inno.ex̄ de regula.ſup
c.porrectuꝫ.ꝙ ad hoc ſecularis clericꝰ uel
laycus ſufficeret de mādato abbatis.ꝛ idē
eſt etiā ſi ſine mandato.noīe tn̄ eiꝰ fecit.ꝛ
poſtea ratū habuit.ex̄ de conuer.cōiu.du
du.ſ anteq̄ ratificet votū ſolēne nō erit.
nec mr̄imoniū poſtea ꝯtractū dirimit.Ex
pdictis ſm ricar.ꝛ roḋ.videṫ ꝙ nō ſit hn̄
dictū ꝙ aliqs votū ſolēnizat ſi ſup altare
voueat licet in domo ſua pmaneat.qa ibi
non eſt pſona publica que illud recipiat.
¶ Ad hec nota ꝙ hodie minoribꝰ ꝛ pdi
catoribꝰ ꝛ ceteris ordinū mēdicantiū inhi
beṫ in v̄tute obediētie:ꝛ ſub pena excoica
tionis ne ante pbatiōis ānū elapſū quēq̄
ad pfeſſionē ordinis ſui:ſeu renūciatiōeꝫ
ſeculi faciēdā recipiāt. Nec etiā aliquate
nus ipediāt:quo minꝰ infra illū annū ad
religionē aliā quā maluerit trāſeat.ul' eū
ad ſeculū oīo redeat niſi maior.14. annis
exiſtēs ſit pfeſſus tacite ul' expſſe.aut eui
denṫ ꝯſtet illū voluiſſe vitā mutare qō tn̄
nō pſumiṫ niſi clara pbatiōe vel cōpetētī
bus indicijs oſtēdaṫ.puta ſm Jo.an.ſi hn̄
ficio renunciauit.uel de bonis ſuis verbo
ꝛ facto diſpoſuit uel alijs ſilibꝰ modis. ꝙ
ſi aliqs forte pdictoꝝ infra annū pbatio
nis aliquē recepit receptꝰ nullatenꝰ illi or
dini obligaṫ.ꝛ recipiēs a receptione quo
rūlibet ad pfeſſionē euſdē ordinis ē ipſo
facto ſuſpenſus.ꝛ inſup pene que fratribꝰ
ipſiꝰ ordinis p culpis grauioribꝰ cōſueuit
infligi eū ſubiacēdꝰ li.6ᵒ. de regula.nō ſolū
ꝛ.c.cōſtitutionē.Et dicit hoſti.ꝙ ſupior q

nō peccauit cū absoluē poterit.ar.e.x̄ de sen.
ex.nuper. In ordinib⁹ aūt nō mēdicātib⁹
pfessio expresse vł tacite fieri pōt licite in
fra annū.ſ expsse emissa etiā seculari bitu
nō mutato illi religioni pse obligat quā
pfitēs est pfessus .tacite vō facta īfra p
batōis ānū p susceptōem bit⁹ professoꝝ n̄
illi spālr: cuius bit⁹ ē susceptus.ſ gnālr re
ligioni alicui obligat: si sit etatis apte: ꝛ si
sciēs ꝛ volūtarius ac triduo pseuerꝫ.li.6.
de regularib⁹ cōstitutōem. Ex bis patꝫ ꝙ
q̄tū ad obligatōeꝫ ex tacita pfessione īfra
ānū nō est dīa īnt mēdicātes ꝛ nō mēdi
cātes: ſ in expressa sic.qꝛ bi⁹ pfessio ī non
mēdicantib⁹ obligat illi religiōi.ī mēdicāti
bus āt nō obligat illi religioni: ſ religioni
tm̄ in gn̄e.

S Equitur videē de 6°.s.qs possit vouē
re circa qd sciēdū ꝙ votū vt dcīt
ē s ē q̄dā pmissio facta deo. Nul
lus aūt p pmissionē pōt se firmit obliga
re ad illud qd ē in alteri⁹ ptāte: ſ tm̄ ad il
lud qd ē eīo ī ptāte sua. Sūt aūt 6.gnā bo
minū que nō sūt oīmode ī ptāte sua: ſ al
teri⁹. ꝛ iō nō bn̄t liberā facultatē vouēdi.
scꝫ religiosus.eps. cleric⁹.secularis seru⁹.
filiusfamilias. ꝛ vxoꝛ. Predicti tn̄ fm tho.
2ª2ᵉ q.88.ar.8.c.4ᵐ. vouēdo nō peccāt:
qꝛ subintelligit ī eoꝝ voto si placuerit su
perioꝛib⁹ suis. De pdictis āt.6. gn̄ib⁹ p oꝛ
dinē ē dō. De religioso igit ē sciēdū ꝙ n̄
pōt vouere aliqd sine licētia plati sui. vn̄
dr̄.20.q.4ª.monachū.nō licꝫ vouē sin cō
sensu abbatis sui. Si aūt vouerit frāgēdū
erit. Rō bui⁹ est fm tho.vbi s̄.c.3ᵐ: qꝛ reli
giosus ē subdit⁹ plato quātū ad suas ope
ratōes fm pfessionē regule. ꝛ iō lꝫ ad bo
rā aliquid facē possit qn̄ nō occupat cir
ca alia a plato: qꝛ tn̄ nullū tēpus ē in quo
nō possit eū pꝛelat⁹ circa aliquid occupaē:
nullū votū eius ē firmū: nisi sit de ɔsēsu p
lati. Fm aūt Ric.4.di.38.q.4.ar.i.c. rō b⁹
est.qꝛ votū religionis ē tāte altitudinis ꝙ
oīa alia cōmutari pn̄t in illud.vt.J.dicet.
ꝛ iō ecclīa ɔsiderās bui⁹ voti altitudinē ꝛ
bumanā infirmitatē: voluit auctoꝛitate dī
nullū votū posse supaddi voto religionis
pꝛpter periculū trāsgressiōis: qua etiā de cā
iura ɔsentire videnť: ꝙ vota que fecit bō
aū sui pfessionē in religione: que pꝛelatus
eū recipiēs ignoꝛauit: reuocare pōt postq̄
notū sibi fuerit: qd pbať p b ꝙ religiosus
ē plus sub pꝛelato q̄ vxoꝛ sub viro. ꝛ vt
dr̄.33.q.5.noluit.si adbuc innupte mulieri
ɔcesserat pať vota psoluē si añq̄ psolueꝛit
nupserit. ꝛ eius viro boc cognito nō placu
erit: non persoluat. ꝛ boc oīo sine peccato
ex boc arguit glo.abbatē reuocare posse
votū monachi: qd emisit añ monachatū
fm Ric.vbi s̄.c.in x̄ finē. Scōm bosti.āt
si tal' pmo tēpoꝛale votū īpleret: ꝛ postea
religionē īntraret tutī⁹ faceret: qꝛ sic vtrūq̄
īplēt.ar.e.x̄.e.ſ.d vo. ꝛ vo.re.p tuas. ꝛ me
li⁹ de spon.ɔmissuꝫ. Dicit āt Inno. super
.c.scripture.ꝙ si religiosus voueret dicere
vnū psalteriū vel aliā oꝛōem votū seruet.
¶ De epō sciēdū ꝙ votū facere sine licen
tia pape pbibeť: per quod vinculuꝫ inter
eū ꝛ suā ecclīaꝫ dissoluať.e.x̄ de renū. nisi
cū pridē.in fi. Nec etiā aliud per qd ecclīe
sue grauiť pꝛeiudiceť.e.x̄ de iureiuř. sicut
nostris. Unū nō pōt etiā sin pape licētia ge
nerale vel speciale votū pegrinatōis emit
tere: pꝛpter quā opoꝛterꝫ eū diu a sua eccle
sia abstrari.e.x̄.c.magne. Si āt nō oporte
ret eū diu abesse: sufficerꝫ licētia archiepi.
vt dicit Rod. ꝛ idē vult Inno.e.x̄.c. super
.c.magne.votū tn̄ abstinentie ꝛ elemosyne
tēperate pōt emittē.ar.8.q.i.clemēs. ꝛ e.x̄
de testamn̄. relatū.2. ꝛ breuiť pōt emittere
qōlibꝫ votū: per quod pbeat bonū exᵐ:
qꝛ ad boc teneť.e.x̄.e.ſ.de vo.magne.§.i.
¶ De seculari clico sciēdū ꝙ si bēt sub epō
aliqd bn̄ficiū xbēs residētiā: nō pōt sin li
cētia epī votū lōge pegrinatōis emittere.
vt ī.c.magne. ꝛ de ɔsecra. di.5.nō opoꝛtet
ministrū. Nec etiā aliud votū per qd eum
opoꝛteat suā ecclīā relinquē.e.x̄ de renun.
āmonet. excepto ꝙ pōt emittē votū de in
trādo religionē sine licētia epī sufficit.n.si
bi licētiā petere.19.q.2.duc. ꝛ eū fm aliq̄s
de accipiēdo crucē.e.x̄ de voto.ex multa: qꝛ
ad boc licētiati eē videť per papā illi q pos
sūt eē vtiles terre sācte. Aliq vō īntelligunt
ꝙ pōt emittē votū trāsmarinum de licētia
plati. vł sedis apostolice.ar.e.x̄ de ele.n̄ re
si.fraternitati. ꝛ e.x̄.e.ſ.de vo. magne.§.ve
rū. Aliud aūt votū castitatis ꝛ abstinentie
facere pōt: sicut dcm̄ ē de epō. Ad b nota
ꝙ sicut bēť li.6° de regula.beneficiū.bn̄fi
ciū ei⁹ qui intrat oꝛdinē nō ē alicui cōferē
dū infra pbatōis annū: nisi ipe cōsentiat:
aut ɔstet ꝙ voluerit absolute vitā mutare.
cōstet inquā clara pbatōe: vel ɔpetētibus
īdicijs li.6.e.ti.non solū: vel pfessionē ex
pressā fecerit.subaudi fm Jo.an.alicui de
religionib⁹ approbatis. li.6.de voto.c.vno.
siue sciēter bitū pfessoꝝ recepit.ſ.vbi est

vilitictus. Quid si mior .14. anis igrediat ordinē. Rñdet Jo.an. per h̄ q̄ dicit īfra pbatōis ānum q̄ bñficiū tale ɔferri non pōt ante finē anni .15. qꝛ ānus .15. ē ānus pbatōis in eo. li. 6° de regula. c. i. quod est uerū : nisi post .15m ānū aliquod sequētū ibidem itervueniat. ¶ Sed nūquid ɔstituto ī pbatōe potest beneficiū ɔferri. credit Jo. an. q̄ nō : qꝛ iam fingit religiosus quo ad priuilegiū emūitatꝭ. li. 6° de sen. ex. religioso. Re°. z. ⁊ hoc itelligit de beneficio qđ per regulares possideri nō pōt. Ad ɔtrariū tñ talis eligi pōt. 6. de elec. nullus ¶ Sꝫ nūquid canonicus eccl'ie cathedralis ingressus ordinē añ pfessionē vocari debet ad electionē epi si sit in loco vicino de quo oꝫ al's vocari. Rñdet Jo.an. q̄ nō. ⁊ ad hoc facit optime p sil'e de pcuratore li. 6° de pcura. c. z. Sec° ē de patrono vel eo ad quē non iure collegij. ꝫ iure singulari electio ptinet. h̄ Jo.an. super. c. beneficiū. ¶ Quid fiet interiꝫ de beneficio talis. Rñdet in fi. illi°. c. beneficiū. q̄ ille per aliū debebit deseruire. s. in diuinis officijs : ⁊ etiā in cura. si sit beneficiū curatuꝫ assignata sibi bñficij eiusdē ɔgrua portōe. ⁊ s'm Jo.an. ibideꝫ reliqua portio ɔseruabit vel ī vtilitatē ecclesie expēdet. li. 6°. de elec. qꝛ sepe. nec oꝫ illi dari. Sed bar. brix. dicit q̄ tan. tenebat q̄ ille interim hēret fruct° : qꝛ nōdū ē monachus : ⁊ pt reuerti. fatet tñ q̄ ɔsuetudo in ɔtrariū se hēt. Mādabit āt p̄dicta puisio per epm executōi. li. 6° de elec. cū ex eo. §. porro ¶ De s'uo sciēdū est q̄ nō pōt vouere aliquid coꝝ que impediūt eum a s'uitio dñi sui sine illi° volūtate. di. 54. ex antiquis. ⁊. c. si s'uus sciente. ¶ Quid si s'uus intrauerit religionē. Re° si sit psona nota vel eꝰ ignota : qꝛ nescit vtrū sit liber uł s'uus recipi nō debet ad monachatū ante trienniū. Jta q̄ si s'uus vel obligat° rōe munijs. s. reipu. vel colonis. i. originarius vel ascriptitius querat a dño suo : reddet ei cum oib° his que attulerat. fide tñ accepta de eius īpunitate. Si āt infra trienniū nō fuerit requisit° postea querere nō pōt ar. 17. q. z. si quis incognit°. Lōgius tñ tp̄s ɔceditur si nimiū distat : vt patet ibidem. ¶ Sed qñ incipiet illud trienniū ɔputari dixit hu. q̄ a tēpore igressus ⁊ curret ɔtinue in fauorē religionis. Laurētius aūt ⁊ Jo. ⁊ plr̄es alij dicūt q̄ a tēpore sciē dñi ar. pdicti. c. si quis incognit°. in fi. vbi dr̄. nisi sit tā lōge q̄ inueniri nō possit. ¶ Sꝫ q̄re

s'uus ignorante dño pmotus ī clericū reperti nō pōt infra ānū. vt dicet̄. ī li. 6. ti. de s'uis nō ordinandis : sed monachus pōt reperti infra triēnium. Rñdet Inno. ex. de s'uis nō or. super. c. de seruoꝝ. q̄ rō h̄ est : qꝛ clericus manet publice monachus secrete. ¶ Quid si receperit eū ad pfessionē añ tēpus predictū. Rñdet ray. ⁊ hosti. q̄ ī le debet in ordine remanere ⁊ monasterium debet satisfacē dño : qꝛ fuit in culpa eū z° recipiēdo. ar. di. 54. si s'uus absēte. ⁊ hoc s'ꝫ roð. qñ bona fide monasteriū intrauerit credēs se liberꝝ eē. alr̄ videt restituendus dño si ipse. s. dñs velit. Uel dic ex s'm ray. ⁊ hosti. q̄ si iste icognit° erat ⁊ se liberꝝ esse asserebat. vel forte hoc p testes falsos pbabat. si dñs noluerit ex gratia dimittere : spoliabit tāq̄ vilis ⁊ indignus habitu quem accepit furtiue : ⁊ restituet dño. ar. ex. de s'uis nō or. de s'uoꝝ. Sed nūquid talis ē monachus. videt q̄ nō. cū s'uus inuito dño nō debeat fieri monachus. 16. q. i. qui ve. Rñdeo s'm roð. quidā dicūt q̄ nō pōt fieri monachus. ꝫ hu. videt velle ɔtrariū. qꝛ s'uus ɔtinētiā vouere ⁊ pprijs abrenuntiare : ⁊ s'm regulā monachoꝝ viuere saluo iure dñi quod hēt in corpe s'ui : ⁊ aīam deo obligare pōt inuito dño. licet nō possit alijs subijcere corp°. ꝫ subiectio corporis nō exigit ad monachatū. qꝛ in domo ppria pōt qs esse ⁊ fieri monachus. ar. 27. q. i. de viduis. ¶ Quid si fuerit postea manumissus nunquid postea reuerti tenebit ad mōasteriū vbi pfessus fuit. Rñdeo s'ꝫ roð. dicūt quidā q̄ nō. ꝫ hu. innuit. 17. q. z. si quis incognit°. q̄ hi° s'uus licꝫ dicat q̄ non fuerit monachus. qꝛ tñ quantū in eo fuit monach° fuit redire tenet. ꝫ ɔtrariuꝫ tenet ex. de ɔuer. ɔiu. quidā intrauit. Equidem difficile est respondere dato q̄ s'u° nō possit fieri monachus. ꝫ dato q̄ possit. sic sentire videt hu. facilis ē responsio. qꝛ aliud est de uiro intrāte monasterium inuita vxore : qꝛ monachus nō pōt esse cū āne xa sit ɔtinentia monachali regule. vñ reuocat° ab vxore de monasterio nō tenet ea mortua ad monasteriū redire : qꝛ nūq̄ fuit monachus : ꝫ s'uus accepta libertate reuerti debet. qꝛ fuit monachus ¶ Quid de voto peregriatōis facto a s'uo. Rñdeo s'm hosti. non potest ipm exequi inuito domino nisi qñ ē necessaria. ex. de sen. ex. relatū. in fi. Et dic hic de s'uo sic dicet. ī. de filio familias cū s'uus sit dño astrict° tāq̄ p̄ri

filius. ¶ De filiofa. distinguẽdum est ſm
Jo. [illegible] bosti. ⁊ Inno. ex. de re-
gula. ſuper. c. ad noſtrã. q si sit impubes ſe
[illegible] voto obligare sine pr̃is vel
tutoris auctoritate. ex. de regula. ſi quis. ⁊
itelligẽ maſculũ ĩpuberẽ vſq ad. 14. annũ.
feminã uſq ad. 12. annũ ꝯpletum. vnde ſi
talis. ſ. impubes itrat religionẽ per ſe: pa-
ter vel tutor qui hẽt eum in ptãte põt eũ
reuocare: ſi infra ãnum ⁊ diẽ pncipij. i. pa
pe: aut ꝓprio epõ vel regi vl' miſſo dñico. i.
officiali querelã deponat. 20. q. 2. puella. ⁊
ex. de regula. c. 2. Sed q̃re addit̃ dies ad
annũ. Rñdeo ſm rof. q2 ſic placuit imꝑ.
ꝯditori. poſtea võ non audiet̃. niſi mona-
ſterium forte eẽt valde remotũ. q2 tũc in
dulgebit̃ maius tẽp9 ſm gof. ar. 17. q. 2. ſi
quis incognit9. ⁊ ex. de ꝑcura. dilectus. ⁊
currit annus predict9 a tẽpore ſcie. ar. illi9
. c. ſi quis incognitus. ibi longe ſm gof. ⁊
melius ſm hoſti. ex. de ꝯceſ. preben. q2 di-
uerſitatẽ. ⁊ ex. de ſup. ne. pzela. licet. h hoſt.
⁊ gof. Si aũt talis nõ reuocet̃: ⁊ cõpleto
anno. 14. in anno ſequẽti. ſ. 15. ſue etatis ꝓ-
feſſionẽ faciat vel habitũ ꝓfeſſoꝝ ſuſcipi-
at: vel pfeſſionẽ pzius. ſ. an 14. annũ com
pletũ factã: expreſſe ratã hẽat irreuocabilr
obligat̃. alioquin exire põt libere ĩfra an-
nũ ſeqntẽ. ſ. 15. q ſi ꝯpleto 14. anno per an
num ſequẽtẽ. ſ. 15. integrũ in religiõe pmã
ſerit: vbi habit9 ꝓfeſſoꝝ ⁊ nouitioꝝ eſt di
ſtinctus: ꝓfeſſionẽ videt̃ tacite emiſiſſe: ni
ſi ibidẽ nulla diſtinctio habitus habeat̃.
puta q2 ꝓfeſſi ⁊ nouitij ⁊ alij cõmunẽ ci-
cis uitã ducẽtes ſili penitus hitu iduũtur.
li. 6. de regula. c. i. ſ. Is qui. Si aũt talis ſcꝫ
impubes ponat̃ ab alio in monaſterio. ſ.
patre vel tutore. aut ipſe non ꝯſentit. ⁊ tũc
põt egredi quãdocũq uoluerit uſꝫ ad eta
tẽ legitimã. 20. q. i. puelle. ⁊ . c. q. 2. puella.
Aut ꝯſentit: ⁊ tunc licet ꝯſẽſus ille qui fu
it aũ tẽpus pubertatis non teneat. tñ nõ po
teſt exire priuſq̃ veniat ad etatẽ legitimã
. 30. q. i. illud. ad inſtar carnalis mrĩmonij.
ex. de deſpon. impub. de illis. i. ſ q̃ cito per-
uenerit ad etatẽ legitimam poteſt egredi.
. 20. q. 2. puella. ⁊ ex. de regula. cõſultiſſim9
hec ray. ⁊ idem dicit hoſti. ⁊ ſm hoſti. for
te infra triduũ poſtq̃ ad etatẽ legitimã ue
nerit. ex. de regula. ad noſtrã. q2 tũc eũ in
cõtinẽti egredi intelligit̃. ar. C. de iudi. l. ſc.
⁊ ex. de elec. in cũis. Si võ tunc exire nolu
erit: ſ potius manere preelegerit: ex tũc ir
reuocabilr obligat̃. q2 ipſo facto cũ mora

temporis tacite ꝯſentire uidetur. ar. ex. de
ſpõ. ad id qd. hoc tamẽ intelligẽdũ eſt qñ
oblatus ſiue poſitus ibi fuerit. 12. uel. 13. an
no. vt ſic ibidẽ adminus per annũ morã
ꝯtraxerit. ar. ex. de regula. ſtatuim9. ⁊ expſ
ſe ar. C. de iudi. [illegible] q̃d dixit gof.
q filius oblatus a patre qñ ſicut vſq ad
tẽpus aptũ ꝓfeſſioni dꝫ interrogari vtrũ
habeat ratũ ſuũ introitũ non eſt neceſſe
ſm hoſti. q2 nec inuenit̃ q talis ſit magis
interrogãdus q̃ ali9. hern. tñ dicit ex. de
regula. ſignificatũ. q hoc faciũt aliqui re-
ligioſi ⁊ bene cauſa maioris certitudinis.
Nota etiã q Inno. dicit ex. de regula. ſup
. c. ſane. q ſi impubes de ꝯſenſu parẽtũ vl'
tutoꝝ tacito uel expreſſo religionẽ intra-
uit non poterit eũ poſtea reuocare. ex. de
regula. ſignificatũ. ⁊ ſi hẽt tñ unũ parentẽ
ille ſolus põt eũ offerre. ⁊ ſi hẽt tutores ali
os q̃ parentes. parẽtes tamẽ inuitis tuto
ribus eos offerre monaſterijs poſſũt. Cre
dunt eẽe aliqui q ⁊ ſi auus hẽat in pote-
ſtate filiũ ⁊ nepotẽ: pater inuito auo põt
eum offerre. ⁊ non ꝯ9. ⁊ eſt rõ: q2 in ſpiri
tualibus ius naturale poſitiuo preferatur.
¶ Qd uero dcm̃ ẽ q impubes maſculus
exire põt intelligebat hu. quãdo malitia
non ſupplebat etatẽ. al's ſi diſcretus eẽt:
exire non poſſet niſi ꝯtradiceret. ⁊ idẽ vi-
det̃ ſenſiſſe ray. dicẽs. q ſicut in matrimo
nio carnali malitia ſupplet etatẽ: ita ⁊ in
ſpirituali. cũ. n. obligare ſe poſſit diabolo
multo magis deo. vt ex. de delic. pu. pue-
ris. ⁊ de cõuer. cõiu. c. vex. ⁊ ex. de regula.
⁊ trãſ. c. cũ viꝝ. ⁊ ex. e. ſ. de voto. c. p tuas.
In hac eũ opi. fuit Inno. 3. ex. de reglã. po
ſtulaſti. hec. n. decre. ñ ẽ hodie in forma in
qua eẽe ſolebat. Uñ hodie non poteſt obli
gari infra annum quin exire poſſit. li. 6. c.
non ſolũ. ⁊ eſt ratio q2 graue eſt inexptos
homines monaſterijs applicare. 19. q. 3a.
monaſterijs ſm hoſti. illud tñ. c. non ſolũ
loquit̃ tãtũ de predicatoribus ⁊ minorib9.
extẽdit̃ tñ per. c. ſequẽs ad oẽs ordĩes mẽ
dicãtes. Si tamẽ ipubes doli capax ſpõte
intrauerit cõſuluit ei ray. ad cautelã q non
exeat: vel ſi exiuit q redeat: niſi duxiſſet
vxorẽ. non dicit tamẽ eũ teneri niſi ſm di
ſtinctiõem premiſſã. ¶ Ad hoc nota ſm
ray. q ſi impubes doli capax emiſerit uo
tum aliud q̃ cõtinentie: uidet̃ q ſit obliga
tus niſi pater ſtatim cũ audierit reuocet.
. 22. q. 4a. mulier. Et idẽ credit rof. de voto
ꝯtinẽtie circa igreſſũ religiõis. q2 ſi poterit

reuocari: nisi statim reuocet. ⁊ hoc intellige tam de voto filii q̄ filie. lic3 numeri. 30. fiat mētio tm̄ de filia. Et expone statim .i. ipsa die. ar. numeri. 30. vbi dicit. ⁊ in alterum diē distulerit sniam. In trāsitu vo ad religionē dat patri annus ⁊ dies: q2 p illum eximit a potestate patris vel tutoris. non sic aūt per alia vota. hec rod. ¶ Quid si vouerit se fnam3 ↄtinētiā vel ingressum3 religionē cū venerit ad etatē legitimā: vel cū pr̄ eius obierit: nunquid pater votū illud reuocare vl' irritare pōt ↄtradicēdo. Rn̄det rod. q̄ hoc nō pōt fm opi. hu. s3 fm opi. que ē humanior pōt. vn̄ nō tenebitur illud seruare: nisi iter3 voueat vl' iuret: q2 obligatio semel extincta nō reuiuiscit. nec pater nec tutor peccat i reuocādo. q2 h sibi ↄcedit a iure ⁊ a deo. h rod. ⁊ Inno. super .c. scripture. ¶ Nota etiā q̄ licet nō obligetur qs ex voto qd̄ in minori fecit statim. si tamē maior postea fact9 illd ratū hūit qd̄ vouit: obligat9 erit. ex̄. e. c. 2°. in tex. ⁊ glo. fm bernar. ⁊ Inno. dicit etiā Inno. ex̄. e. super .c. scripture. q̄ impubes si sit doli capax. ⁊ fecerit votū abstinētie vel peregrinatōis: vel aliud debet implere postq̄ patriā exiuerit potestatē: q2 se potuit obligare deo sicut ⁊ diabolo. ex̄ de delic. pu. c. p̄. cum hi9 tamē est facile dispensādū cū sint inexperti. ¶ De filio aūt familias adulto sine pubere sciēdū q̄ pōt votū religionis vouē. Circa qd̄ nō fm hosti. q̄ talis aut intrat p se religionē. ⁊ tūc exire pōt qn̄cūq3 vlt antequā faciat pfessionē tacitā l' expressā. postq̄ aūt fecerit eā expssam vl' tacitā exire n̄ pt. 27ª. q. i. puelle. ⁊ 20ª. q. 2. c. i. ⁊ 2°. Et idē fm ray. Si aūt intret oblatus a pr̄e: aut intrat spōte: aut inuitus. si spōte. s. q2 nō cōtradicit tenet introit9 ⁊ obligat filius. non tn̄ irreuocabilr. sic itellige illud ex̄ de regula. cū vir3. Expectabit g̃ ⁊ expectabit p annū ⁊ diē. Nā an̄ n̄ pt exire fm hosti. ex̄ de regla. significatū. ⁊ ↄpleto āno ⁊ die si noluerit exire vel remanere poterit. ⁊ si remanere cōsenserit decetero exire nō poterit. vt in. c. significatū. ⁊ c. ti. cum sim9. ⁊ 20. q. i. illud. Si vero itret inuit9 exire pōt nisi per aliqā culpā ibi poneret ad agendū penitentiā. s. in ppetuū vl' ad tēp9. 20. q. i. sicut. ⁊ 21ª. q. 2ª. placuit. ⁊ di. 50. si ille. ⁊ itellige inuitū qui intrauit pp̄ter metū: qui cadere pōt in cōstātē virū. ex̄ qd̄ me. cau. platū. ⁊ .c. cū dilectus. ⁊ idem dicit ray. ¶ Qd̄ aūt dr̄ ex̄ de regula. cū vir3. q̄ monachum facit aut paterna deuotio: aut ppria pfessio: intelligit fm hosti. ⁊ bern. ibidē sequēti ratihabitōe filii modo supradcō. ⁊ sic exponitur ibi. aut pro ⁊. Intelligi eti. pōt occasionalr de paterna oblatōe: siue deuotōe: q2 licet ad hoc non cogat. honestū tamē ē q̄ filius in hoc obtēperet patri. sed quid si nō metu: s3 dolo induct9 intrauit aliquis religionē nunquid allegare pōt deceptōem ⁊ exire. Rn̄deo fm ray. q̄ nō: q2 non pōt dicere se deceptū cui9 cōditio est meliorata. nec alterius dolo: s3 sue poti9 fatuitati ascribat. ex̄ qd̄ me. cau. cū dilectus. ⁊ de cōuer. cōiu. ex parte tua. Aut obtinet ↄtrariū regularr q̄ dante dolo cām cōtractui: non tenet cōtractus. 15. q. 6ª. c. i. Scdm̄ aūt hosti. talis nō pt exire ex quo fecit pfessionē ex̄ de ↄuer. cōiu. veniēs. ⁊ c. audiū. Idē3 ē si ex falsa causa fuit induct9 ad h faciēdū. ex̄ de cōuer. ↄiu. ex parte. 2. q2 dolus i spiritualib9 nō rescindit ↄtractū. ex̄ qd̄ me. c. i. c. denul. h hosti. Uotū āt aliud a voto religionis per qd̄ grauit patrie potestati p̄iudicaret. vel pr̄ inde scādalizaret. nō deb3 inuito patre filiusfa. obseruare: p eo q̄ nō est sue volūtatis cū sit obligatus patri iure patrie potestatis. ar. ex̄ de sen. ex. mulieres. ⁊ expresse dicit lex q̄ nō pōt. sicut nec impubes nec fuus. vt. ff. de pollicita. l. 2ª. §. i. ¶ Quid g̃ si vouerit elemosynā dare de peculio pfectitio. Rn̄deo ↄsiderāda est psōe patris qualitas: ⁊ elyne quantitas. ⁊ fm h videt q̄ possit elemosynā reddere: nisi pr̄ cōtradicat expresse. ⁊ idem intellige de vxore ⁊ mercenario modicā elemosynam paupi dante. ar. ad hoc expresse. ff. de dona. filiusfa. §. i. ⁊ 2. hec enā lex ē ↄsideranda nō iprobāda. ar. ex̄ de dona. ceter3. hec hosti. ¶ Sed nunquid pōt filiusfa. emittere votū peregrinatōis lōgique. Rn̄det hosti. q̄ nō. ut videt: q2 nimis p̄iudicaret patrie ptāti. Excipe pegriatōe3 voti trāsmarini. ar. ex̄. e. c. ex multa. §. q̄ aūt. Et cāni necessariā: vt si sit a papa absoluēdus. ar. ex̄ de sen. ex. relatū. De vxore sciēdū q̄ n̄ pōt vouere sine licētia viri abstinē siue ieiunare. pegrinari siue religionē itrare: qn imo si an̄ mr̄imoniū ↄtractū abstinētie votū emiseit: nō d3 inuito viro illud adiplē. s3 n̄si de licētia viri votū ab initio emiserit: idē erit. q2 sēp in hi9 d3 obedire viro. licet vir peccet illud qd̄ ↄcessit phibēdo. 33ª. q. 5ª. noluit. ⁊ c. manifestū. Idē intelligūt q̄dā de viro vouēte. q2 nō ad iparia iudicāt

33.q.i.si quis vxor.i. Aliq̄ dicūt q̄ in voto
abstinētie vir ē superior: q2 caput. vt in .c.
manifestū preallegato: qd̄ est ɔcedēdū scđm
hosti. nisi circa debitū reddēdū piudicaret
vxori. alr̄. n. votū vir seruare nō poss3 in-
uita vxore. q2 nulla exceptio obstat i hoc
casu. e. ti. de ɔiu. lepro. Qm̄ menini. §. fi. g
nec votū pegrinatōis facē pōt vn⁹ ɔiugū si
ne ɔsēsu alteri⁹. ar. 33ª. q. 5ª. q̄ deo. vn̄ dicē
har. in qōib⁹. q̄ si quis ire romā vouit: ꝛ
postea ɔtraxit vxore ɔtradicēte ire nō po-
terit. fallit tn̄ h̄ i voto trāsmarino qđ pter
volūtatē vxoris vir pōt emittere: vt tn̄ cō
sentiat deb3 attētius āmoneri. e. ti. c. f. de vo
to. ex multa. §. q̄ aūt. ꝛ que nō vult rema
nere sequat̄ vir̄ suum. e. ti. c. q̄ sup his. §.
fi. hec hosti. ray. ꝛ Inno. e. ti. c. co. scripture.
¶ Sed nunqd pñt viri sil̄r irritare iurame͂
ta vxor̄ facta añ matrimoniū ɔctū vl' p⁹.
Rndet rod. q̄ nonnulli sint de abstinentia
scđm q̄ innuit glo. Aug. numeri. 30. ¶ No-
tauit etiā hn. 33ª. q. 5ª. noluit. q̄ si añ mrī-
moniū cōtractū obligauit se mulier alicui
hōi: nō poss3 post ɔctū matrimoniū vir e⁹
deobligare eā ab illa obligatōe. Idē credit
rod. q̄ si post ɔctū matrimoniū iurar3 ali
quid alicui qđ ipsa poss3 ɔdicēte viro fa-
cere: ipse nō posset tale iuramētū irritare.
al's credit q̄ posset. Quid si voueat vxor.
q̄ nō ibit ad ɔuiuiū vel aliquid aliud ex
domū ppriā cum viro suo. Rndet rod. q̄
vir h⁹ votū: si tamē ē votū vel ēt iurame͂-
tu3 reuocare pōt. hn. tamē notauit. 33ª. q.
5ª. manifestū q̄ vir illa sola vota vxoris
pōt reuocare: que ipa sine scādalo viri im
plere nō pōt. vt de ieiunādo ad matutinas
surgēdo. ꝛ i camisia de nocte iacendo. alia
aūt nō pōt reuocare: nec vxor tenet̄ ei⁹ re
uocatōi obedire. vt si voueret q̄ aliqd de
pprio daret si pafernalia hēret: vl' si voue
ret multa pr̄ noster. vel multos psalmos
singulis dieb⁹ vl' noctib⁹ dicē. vel q̄ dece-
tero debitū no exigeret. vel silia ¶ De vo
to aūt cōtinētie vtr̄ alter ɔiugū cā vouet̄
possit sine licētia alteri⁹ cōiugis dicet̄. ɔ. li.
.8º. ti. de bono fidei. ar. 2. ꝛ ti. de bono sacri.
ar. 2. ꝛ ti. de īpedimento voti cōtinētie. ꝛ ti.
de impedimēto ordinis.

Sequit̄ videre de 7º. s. de obligatiōe
voti. ꝛ circa h̄ querūt̄ plr̄a. s. vtru3
omne votū licitū sit obligatoriu3
vouētis ad implēdū illud qđ vouit. R⁹ q̄
sic. vnde deute. 23º. Cū votū voueris dño
deo tuo nō tardabis reddere, q2 requiret
illud dñs deus tuus. ꝛ e. ti. de voto. licet. ds.
q̄ vsq3 adeo solutio ē necessaria post vo-
tū vt sine salutis pprie dispendio nō liceat
alicui resistere. Rō hui⁹ ē. q2 ois pmissio
licita facta cū intētōe obligādi se: ꝛ cū deli
beratōe si acceptetur ab eo cui fit obligat
pmittētē. nō tm̄ ex precepto legis dine.
s3 etiā legis nature. s3 votū licitū est hui⁹ pmis
sio: ꝛ oēm talem pmissionē recipit deus. g
ꝛc. hec ricar. 4. di. 38ª. q. 5ª ar. 1. c. ¶ Notā
dū aūt scđm tho. 4. di. 38. q. i. ar. 3. q. i. c. pm̄.
q̄ qcquid votū fieri impediret si p̄ns esset
obligatōem voto cū facto aufert. vn̄ si ali
quid voueat̄ ꝛ postea fiat impossibile q̄tū
ad hoc obligatio tollit̄. vt si aliquis diues
voueret ecc̄iam edificare q̄ postea super-
ueniēte paupertate non posset facere: non
obligat̄ nisi ad illud qđ pōt ¶ Sed num
quid vouēs votū licitū tenetur statum sol
uere ipsū. Rñdeo scđm tho. 2ª 2ᵉ. q. 88ª. ar.
3º. c. 3m̄. obligatio voti causat̄ ex ppria vo
luntate ꝛ intētōe. vn̄ deute. 23º. Qđ semel
egressū est de labijs tuis obseruabis ꝛ fa-
cies sicut pmisisti dño deo tuo. ꝛ ppria vo
luntate locut⁹ es ex ore tuo. ꝛ iō si de īten-
tione ꝛ volūtate vouētis sit obligare se ad
statim soluēdū: statim soluere tenetur. si āt
ad certū tēpus vel sub certa cōditōe: non
tenet̄ statim soluere. s3 nec tardare deb3 vl
tra q̄3 intēdit obligare se deo. di. n. ibide3.
cū votū voueris dño dō tuo nō tardabis red
dere. q2 requiret dñs deus tuus illico: ꝛ si
moratus fueris tibi reputabit̄ in peccatū.
Et scđm rod. cum aliquis vouet sn̄ ɔditōe
vel tēporis prefixione tenetur statim illud
exequi cū pōt nisi in vouēdo habuerit ali
ud in mēte. dat̄ tm̄ ei tēpus ad arbitrium
boni viri ad disponēdū de reb⁹ suis. Pono
scđm tho. 4º. di. 38ª. q. i. ar. 3. q. i. c. 7m̄. si is q
vouerat religionē itrare ex mora circa re
rū dispositōe3 pbabilr̄ tim3 ppetuū īpedimē
tū. tenetur vlteri⁹ nō differre. ¶ Quid de
eo qui vouit se intratur̄ religionē que nō
vult eū recipe. R⁹ scđm ricar. 4. di. 38ª. q. 5ª
ar. i. c. 2m̄. talis aut determinat suā itētōem
ad unā religionē tm̄: aut non. si sic: non te-
netur aliquam religionē itrare si illa nola
erit eū recipere. q2 quod vouit nō pōt im
plere. Si non: tenet̄ se tot religionib⁹ offer
re q̄ vnā inueniat si pōt que velit eum re
cipere. nisi sit talis de qua pbabilr̄ creditur
q̄ si de ea cogitass3 nullo mō intrare ɔsen
sisset. hec ricar. ibidem. Et si nullā inueniat
que eū recipiat sit sub obediētia epi. ꝛ sit

mōdo b⁹ eī ꝟ3 Jmmo. Si aūt dubitz quā intētō
nē habuerit ſm tho ſup 4° ſen. ⁊ i ſumma
uiā tutiorē eligere ꝺebz. ¶ Quid ſi aliquiſ
vouit infra certū ēminū aliquā religionē
ingerdi: ⁊ ē receptus. ⁊ poſtea plat⁹ nō ult
eū recipe. Rñ ſm hoſti. e x̄. c. per tuas. non
eſt trāſgreſſor voti. q2 p eū nō ſtetit. ſ3 pre-
lat⁹ ille cogi pōt ꝙ ipſū induat ex quo re-
cepit eū. niſi aliqd rōabile obſiſtat. ar. e x̄
ꝺe regul a. c. vlt. ¶ Quid ſi ↄuerſi trāſeant
ad eccliam regularē. Rñdeo itelligit̄ eos
uouiſſe ⁊ ꝓpriis renūciaſſe. ⁊ ſi hitu3 hi⁹
portēt p annū ſolēnizāt votū. ſi aūt trāſe-
ant ad ecclia3 ſecularē nō itelligit̄ eos vo
uiſſe ſm Jo. 27ᵃ. q. i. vt lex. ¶ Eſto ꝙ ali-
quis vouerit rligionē intrare: ⁊ anq̄ĩtret
in epm eligat̄: nunqd tenet̄ religionē itra
re. uidet̄ ꝙ nō: q2 ſi pfeſſus certi religiōe
poſſ3 ꝓpt̄ epatū religionē dimittē. 18ᵃ. q. i.
c. i. Rº ꝙ nihilomin⁹ tenet̄ intrare. e x̄ ꝺe
voto. p tuas. nec eſt ſimile ꝺe pfeſſo. q2 trāſ
greſſor voti ē in peccato mortali. ⁊ electio
talis ē irritāda. q2 ad ſacroꝝ adminiſtra-
tōem eligit̄: a quoꝝ pceptōe tēpore electi
onis erat pūat⁹: ſ3 profeſſus in religione
epatū recipiēs nō ꝺefraudat religionē. q2
ab ea nō recedit. oportz. n. eū ferre hitū ei⁹.
e x̄ ꝺe vi. ⁊ hone. cle. cūcti officia. nō ꝺebz ēt
a priori ꝓpoſito recedē. 18ᵃ. q. i. ꝺe mona-
chis: quod ē itelligēdū ſm glo. ibidē. q̄ ad
ea que ſūt ꝺe ſba monachatus: cuiuſmodi
ſūt hitū religionis ferre. ↄtinētiā ſeruare.
ꝓpriū nō hēre. nō. n. epi ſūt diuitiaꝝ dñi ſ3
diſpēſatores. Ad tps āt ⁊ ex cā pōt hitu3
aliū ꝺe ſup ferre. 16ᵃ. q. 7ᵃ. noua. i glo. ⁊ e x̄
ꝺe vi. ⁊ ho. cle. ꝺeus. Nō oz ēt epatū ſine p-
lati licētia incipe. 18ᵃ. q. 2ᵃ. quaz ſit. i tex.
⁊ in glo. ¶ Utrū votū teneret ſine obliga-
ret ſi aliqs nō itrare religionē vouerz. Rº
ſm hoſti. ꝙ tenet̄ ſuare votū l3 fuerit in-
diſcretū. niſi poſtea inſpiret̄ ſibi a dño ↄtra
rium. illect⁹ g̃ non intret. 20. q. 3ᵃ. ↄſtituit.
⁊ e x̄ ꝺe ↄuer. cōiu. dudū. ex reuelatōe vo
ſecure intret. e x̄ ꝺe diuor. gaudem⁹. Et ſm
has duas uias dicit pcedere rōes p ⁊ ↄ
ex iurib⁹ ſūptas. ⁊ hec ſolō ſatī. approbat̄
22ᵃ. q. 2ᵃ. beat⁹. ⁊ e x̄ ꝺe iureiur. c. 2° ⁊ 3°.
Gratianus vo iſtā qōe3 ſoluē vr̄ dicēs. ꝙ
ſi qs a parētib⁹ coact⁹ vl̄ elicat⁹ tōſurā vel
religiōis ueſtē ſuſcipiat: ſi neutꝝ ſe factu-
rū iuramēto firmauerit. l3 ſ3 iuramētū ali
quib⁹ videat̄ rephēſibile. q2 op⁹ caritatis
iuramēto ſe nō facturū ꝓmiſit: nulla aucto
ritate ſeruare phibet̄. ⁊ ſi nūq̄ ſ3 ul illa fa

ceret. nō tū illo min⁹ ſalutē ꝓmereri vale
ret. cū nōnulli in laycali habitu ſāctiſſimi
⁊ ꝺeo dilecti inueniāt̄. 22ᵃ. q. 4ᵃ. §. vlt. an
fi. ⁊ di. 61ᵃ. c. 2°. hec ꝺe hoſt. Scḋm āt Ri-
car. quol3. 3° q. 29ᵃ. c. ille q iurauit vl̄ vo-
uit ſe nūq̄ intraturū religionē nō ē obliga
tus ad nō itrādū. ↄſtat. n. ꝙ xps ↄſuluit ope
ra pfectōis ⁊ ſuperogatōis. itrare āt reli
gionē ē ſuperogatōis. g̃ cadit ſb ↄſilio xpi.
g̃ cū ipſe nō ſit ſibi ↄtrius: ꝓmiſſū eius cō
ſilio ↄtriū nō uult eē firmū. Preterea due ſūt
partes iuſtitie. ſ. declinare a malo ⁊ facere
bonū. g̃ ↄ iuſtitiā ē ꝺe iura nēti qḋ ē ↄtriū
declinatōi mali ⁊ opatōi boni. g̃ illicitū eſt
iurare ſe aliqḋ bonū nō facturū. cū g̃ itrar̄
religionē ſit ualde bonū: illicitū ē iurare ſe
nunq̄ intraturū religionē. ¶ Sed obijcit̄
ꝙ iuramētū ꝺe re licita ē ſuādū. ſ3 non itra
re religionē ē res licita. g̃ ⁊c̄. Rº imo iura
mētū ꝺe re licita nō ē ſuādū qḋ excludit bo
nū qḋ ſub ↄſilio cadit. Si obijciat̄ illḋ qḋ
ſ dictū ē. ſ. ꝺe Gratiano. ꝙ tale iuramētū nō
phibet̄ ſuari. dō ē ꝙ ibi nō bñ ſēſit. vl̄ ꝑt
dici cardinalis ꝙ nō dicit ꝙ illud iuramētū
obliget. ſ3 itēdit ꝙ nō phibet̄ ſeruari. q2 q
ſic iurat nō phibet̄ i ſeculo remanē ſ3 ric.
vbi ſ. c. 1ᵐ. ⁊ 2ᵐ. ¶ Utrū vouēs itrare reli
gionē: ⁊ poſtea itrās cū itētōe exeūdi iple-
at votū ſuū. Rñdeo ſ3 ric. 4° di. 38ᵃ. q. 8ᵃ
ar. 3° c. vouēs itrare religionē: aut actualr̄
ꝓponit i religiōe remanē. ita tū ꝙ ꝓpoſitū
illud nō cadit ſub uoto: ſ3 tm̄ ipſū ↄcomita
tur. Aut actualr̄ ꝓponit eā experiri. vt ſi ſibi
placuerit ibi remaneat. ⁊ ſi diſplicuerit ex
eat. Aut ꝺe nullo illoꝝ actualr̄ cogitat. ſed
ſ3 tm̄ vouet. q2 vr̄ ſibi aīe ſue eē bo͂ᵐ. Aut
dū vouet intrare hēt actualr̄ ꝓpoſitū exeū
di poſtq̄ intrauerit. Si p̄ mō vouit. aut
qñ intrat habz abſolute ꝓpoſitū exeūdi. ⁊
nunq̄ dādi operā vt mutet̄ ſuū ꝓpoſitu3.
aut h3 ꝓpoſitū exeūdi. tū cū uolūtate dan
di operā vt mutet̄ ꝓpoſitū ſuū. p̄ mō itrās
nō iplet votū ſuū ſm iudiciū. q2 talis hēt
ex malignitate ꝓpoſitū exeūdi. in his āt q̄
dño offerūt̄ ꝺeus magis penſat itētōe3 q̄
factū. 2° mō itrās iplet votū. q2 nō hēt ab
ſolute nec ex malitia ꝓpoſitū exeundi. ſed
magis ex infirmitate. ſimilr̄ dici pōt ſi vo
uerit intrare 2° mō vel 3° ſi aūt vouerit 4°
mō ſic intelligi pōt tripl̄r. vno⁹ ꝙ ita vo-
uet intrare vt exeat. alio mō ꝙ vouet itro
itū ⁊ exitū. 3° ꝙ non vouet niſi itroitū: ⁊
votū comitat̄ exeūdi ꝓpoſitū. ⁊ quolibet
illoꝝ triū modoꝝ vouēs peccat ⁊ nō ten3

voti. q2 est temerariũ. vt pz in:uẽti. patz g φ uouẽs intrare religionẽ eo mõ quo tenet votũ. nõ implet uotũ ꝭm diuinũ iudiciũ: nec absoluit̃ ab obligatõe facta deo. si intret cũ ꝓposito exeundi absolute ꝛ cũ voluntate nõ dãdi operã ut mutetur ꝓpositũ suũ. ¶ Utrũ ex nuda ꝓmissione oriat̃ obligatio. Rñ: ꝭm Ricar. 4° di. 38ª. q. 3. ar. 3. c. Nuda ꝓmissio d̃r que nõ ẽ firmata fidei interpositõe: nec iuramẽto. Aut ḡ est cum intẽtõe obligãdi: ꝛ tunc obligat. aut nõ est cũ intẽtione obligãdi se. ꝛ tunc nõ obligat in foro consciẽtie de necessitate salutij. vt q̃dam dicũt. Ad quod facẽ vr̃ illud ex̃. e. s. de voto. litteraturã. vbi dicitur de quodã qui pauore mortis pterrit᷒ dixit. nõ diu h̃ morabor ꝓponẽs ĩ aĩo φ religionẽ intrarz φ si plus ĩ uoto nõ ꝓcessit: eius trãsgressor dici nõ poterit: si nõ impleat qd̃ dixit. ꝛ d̃r ibidẽ in glo. φ nõ dixit h̃ aĩo se obligãdi: ꝛ nemo se obligat: nisi qui se obligãdi aĩum h̃z. Ad hoc etiã facit. ff. de ac. ꝛ ob. obligatõnum. licz. n. ex iure nature promittẽs obliget̃ ad implẽdũ qd̃ ꝓmittit. nisi tñ obligare se intẽderit: illa obligatio nõ est necessitatis ꝫ honestatis ꝛ ꝯgruitatis. ꝛ iõ ꝯueniẽs nõ peccat mortalr̃: ꝫ venialr̃. ꝛ hoc rõabile vr̃. q2 multi ex deliberatõe dicũt aliqua bõa se facturos qui hoc nõ dicerẽt si ꝑ hoc se obligatos ad faciendum illud tanq̃ necessariũ crederẽt. Alii qui tñ dicũt φ qn̄dz ꝓmissio ex deliberatõe facta: obligat ꝓmittẽtẽ obligatõe necessaria ad faciẽdũ quod ꝓmisit si salutẽ cõsequi uelit. 12ª. q. 2ª. quicũq; suffragio. ꝛ c. q. 5ª. q2 Johes. ꝛ 22. q. 5. iuramẽti. Rodol. vo ti. de voto nõt φ sine ꝓiudicio credit φ solũ ꝓpositũ non obligat. nec ẽ mortale ꝯuenire. nisi addat̃ ꝓmissio uel votũ expressũ vel tacitũ sine presũptũ. ¶ Utrũ votũ interpretatiuũ obliget. Rñ° ꝭz tho. 4° di. 38ª. q. i. ar. 3°. q. i. c. 5m. φ sic. vñ si quis post tẽp᷒ ꝓbatõis in monasterio remanserit: obligat̃ ex uoto interpretatiuo: nisi forte ꝓpter aliquã cãm fuerit sibi termin᷒ ꝓtelatus. vel in tali loco ꝯsueuit ꝓtelari. tunc ẽt faciẽtes h᷒ uotũ tenẽt̃ ad tria ꝑncipalia vota religionis. ꝫ ad alias obseruãtias quarũ trãsgressio ex dissĩlatõe prelatorũ inducit̃: obligari non uidẽt̃: ꝑcipue si sint simplices: talia sufficiẽt̃ discernere nescientes. hec tho. ibidẽ. ¶ Utrũ ex ingressu religionis obliget̃ quis ad remanẽdum ibi. Rñdeo φ nõ. imo grego᷒. 9. statuit φ nouitij in ꝓbatõe positi ꝓ̃it ad statũ priorem redire libere infra ãnũ: nisi in trib᷒ casib᷒. primus ẽ si acceperũt habitũ ꝓfessorũ. 2᷒ si ꝓfessionẽ fecerũt. 3᷒ si euidẽt̃ appareat φ tales voluerint uitã mutare. ꝛ in religione deo ꝑpetuo seruire. ex̃ de regula. statuimus ¶ Sed quomõ apparet φ vitã quis mutare uelit. Rñdet ibidẽ glo. φ hoc apparet si expresse seculo renũciet. vel si aliquid dicat uel faciat ꝑ qd̃ eius voluntas appareat. de hoc uide illud qd̃ hosti. dicit sup̃. e. ti. ar. 5°. q. ꝫ per quid h̃z. ꝛc. ¶ Et nota φ illa decretalis ex̃ de regula. ꝯsulti: que fuit Greg. 6. hodie nõ uidet̃ h̃re locum. vt ibi dicit glo. ꝓpt̃ ocãm decretalez. statuim᷒ que fuit posterior. ꝛ fuit Inno. 3. ¶ Sed qualr̃ sciet̃ φ fuerint ĩ ꝓbatione. Rñdet Ray. φ h̃ sciet̃. vel q2 protestati sũt se uelle eẽ in ꝓbatõe. vel q2 acceperũt habitũ nouitiorũ. qd̃ h̃z locũ in religionibus illis in quibus hitꝰ nouitiorũ ẽ distinct᷒ ab habitu ꝓfessorũ. vel q2 est etatis talis qui nõ ꝯsueuit aliquẽ ad ꝓfessionẽ recipẽ: nisi habita ꝓbatõe. vbi aũt habitus nõ ẽ distinct᷒ ꝭm φ h̃r in illo. c. statuim᷒ ꝑallegato. debz tẽpore ꝓfessionis bñdici vestes q̃ ꝓfitẽtibus cõcedũt̃. ut habit᷒ nouitiorũ a professorũ habitu discernat̃. ¶ Quid si in aliquo predictorũ triũ casuũ r̃deat ad seculũ ꝛ ꝯtrahat matrimoniũ. Rñdet Rod. φ in casu ꝑ̃ ꝛ 2° nõ tenebit matrimoniũ: nec ẽt ĩ 3°: si talis simpliciter renũciauit seculo ꝓmittẽs se decetero uictũ ĩ religiõe tale uotũ ul̃ ꝓmissionẽ approbãte prelato religionis illius. tũc. n. uotũ solẽnizasset. ꝫ si tñ habitũ nouitij reciperet ꝛ uolũtatẽ manifestaret votũ simpliciter edẽt: quod tñ matrimoniũ ꝯhẽdũ impediret. ¶ Utrũ votũ sub ꝯditõe factũ que ꝯditio nõ implet̃ ꝓpter culpã uouẽtis sit obligatoriũ. Rñ: ꝭm Ric. 4° di. 38ª. q. 5ª. ar. 3°. c. φ sic. ad qd̃ facit illud qd̃ d̃r ex̃ de spon. sicut ex litteris. de q̃dam qui mulierẽ quãdã se ducturũ ĩ ꝯiugẽ infra certũ terminũ iurauit. nec ꝑ uirũ: ꝫ ꝑ mulierẽ stetit φ ipse iuramẽtũ nõ impleuit. quod viro nõ ẽ imputãdũ. imo ꝓ ꝯpleta ꝯditõe est habẽda. Idẽ ḡ est q̃rtũ ad equalẽtiã ad hoc ut teneat ꝓmissio implere cõditõem appositã ꝛ nõ stare per illũ q oz eã implere quo minus ipleat̃. ꝫ quãdo ꝓmittẽs impedit eius ipletõem illo qui debebat implere parato: ꝑ ꝓmittẽtẽ ꝛ nõ ꝑ aliũ stat ne impleat̃. habẽda ẽ ḡ ꝓ impleta. cum ḡ sua promissio teneret si ꝯditio

ipleretur: nihilomin⁹ ꝗ tenet q̄ꝛ ꝑ eius cul pā stat ꝙ non iplet. vnde cū aliqs deo vo uet aliquod spāle obsequiū si a peccato a quo tētat preseruauerit eū: si incidat illō peccatū: nihilomin⁹ tenet implē uotū. qꝛ ꝙ deus eū nō preseruauerit ab illo pecca to: stetit ꝑ eū. non ꝑ deū qui illū a peccato il lo preseruasset si ille voluisset. ¶ Esto ꝙ ali quis horrēs cōmittere aliqō magnū sce lus: qō nunꝗ̄ intēdit cōmittere: voueat ꝙ si cōmittat intrabit aliquā religionē quā non vult: ꝗ horret intrare: ⁊ postea illō sce lus ꝯmittat: nunqd tenet intrare r̄ligionē. Rūdet Ric. vbi s̄. ꝙ sic. qꝛ uotū sub ꝯditi one factū de re bona ⁊ ꝓpter finē bonū est obligatoriū exn̄te cōditōe. siue illa ꝯditio sit bona siue mala. ¶ Utrū votū de nō vo uēdo aliquid nisi illud qō vouet: exprima tur verbo uel dicto vel scripto: sit obligato riū. R̄ꝯ ꝙ sic. ita ꝙ si postea voueat ⁊ vo tū suū uerbo uł scripto nō exp̄mat peccat. Nā tale uotū est bonū. qꝛ ꝑ voti expressi onē in v̄bo vł scripto hētur de voto facto certior cognitio. ⁊ p̄cauet in vouēdo p̄cipi tatio: quorū vtrūqꝫ ē bonū. nihilomin⁹ nō vr̄ ꝙ teneat illud votū si alias sit licitū. qꝛ cū vouē sit bonū: ⁊ a spū sācto ꝯsulat per psal. vouete ⁊ red. do. deo nr̄o oēs qui. ⁊c. Uotū v̄o de nō vouēdo non obligat. vnde votū de quo ē ꝓposita qō non obligat ad nō vouēdū ꝗ obligat ad exprimēdū ꝑ v̄ r bū vel ꝑ scriptū si cōtigerit emittē votum. ¶ Utrū uotū magis obliget ꝗ̄ iuramētum R̄ꝯ ꝭm aliqs ꝙ sic. qꝛ obligatio voti cau sat ex libero cōsēsu volūtatis hōis ⁊ fideli tate quā debet deo. obligatio v̄o iuramen ti ex libero cōsensu hōis ⁊ reuerētia: quā debet deo in ꝗ̄tū ē v̄itas p̄ma. ꝗ infidelitas serui ad dn̄m est grauior offensa quācūqꝫ alia irreuerētia quā seruus dn̄o facē pos sit. ⁊ h⁹ simile est hic. Aliꝗ distinguūt de iura mento. qꝛ aut fit hōi: aut fit deo. p̄mō nō ita forti obligat sicut votū. qꝛ obligatō que fit deo in voto ē fortior obligatōe q̄ fit hōi 2⁹ mō magis obligat iuramētū ceteris pari bus. votū. n. nō īportat nisi ꝓmissionē deo factā ex deliberatōe cū intētōe se obli gandi. hoc aūt totū importat iuramētū: ⁊ addit adductōem ꝑsone v̄itatis in testimo niū ad maiorē cōfirmatōem ꝓmissionis. hec Ric. 4⁹ di. 38ᵃ. q. 5ᵃ. ar. 2⁹ c. ¶ Utrū he res teneat adimplere votū illius cui suc cessit. R̄ꝯ ꝭm Ray. pater nō pōt iniungē filio necessitatē ꝑegrinādi. vt ex. e. l3. vbi i

uinctio p̄na tenuit qꝛ filius approbauit. pecuniariā v̄o satisfactōem iniungere pōt ex. de vs. iua. ⁊ ex. de solu. c. i. Tamē ꝭꝫ ho sti. distingue. qꝛ si heres hereditatē adierit votū eius cui⁹ ē heres tenet implere si vi res hereditatis patiātur. maxime si suscepe rit sponte. vt ex. e. licꝫ. Nā obligatōēꝫ vo ti ꝯstat ad heredē trāsire. ff. de pollicita. l. 2ᵃ in fi. Si v̄o nō adierit nō tenet. qꝛ nec he res nisi spōte promiserit. ⁊ tunc si ī oī cāu itēdit ꝑsonā suā obligare: debet implē. nō tam ob ꝓmissionē factā a testatore ꝗ̄ ob suā. ꝗ si tanꝗ̄ heres ꝓmittebat sperās he reditatē adire. postea tamē mutato cōsilio abstinuit nō tenet. ar. ex de elec. venera bilē § fi. ⁊ sic etiā intelligi pōt illud ex. e. s. de voto. licet. Sꝫ quicūqꝫ hereditatē adijt obligat. vt ꝓbatū est. ⁊ ar. ex de solu. c. i. Inno. v̄o sup. e. licet p̄allegato. dicit ꝙ qui votū trāsmarinū emittit ꝓ subsidio terre sancte si impediat morte vel alr̄: cogitur aliꝗ cōmittere qui votū ꝯpleat. ar. dictū. c. sinuno si aliꝗs nō cōmittat: heredes cogi possūt: vt vel illud cōpleāt vł expēsas aut subsidiū: qō pater vel testator factur⁹ erat faciāt. Secus ē si vouet ꝑ deuotōēꝫ l alia cām. qꝛ tūc si ꝑsonalr̄ ire nō pōt: mittē nō tenet. qꝛ subintelligit si potero. ⁊ h⁹.

Sequit videre de 8ᵒ s. de casibus in qb⁹ pōt a voto discedi. Circa qō ꝭm hosti. nota ꝙ vbicūqꝫ voueo vł ꝓmitto aliqd non facere quo facto. vł aliquid nō facē: quo nō facto salus corpo ralis uel spūalis amittit: vel pctm̄ morta le incurrit: non ē seruādū votū vel iuramē tū: vel pactū. neqꝫ ꝯsuetudo: nꝫ lex: nꝫ p̄ce ptū: nꝫ eū aliquod vinculū firmitatis. 22ᵃ. q. 4. c. fi. ⁊. c. it cetera. ⁊ ex de iureiur. ꝗ̄ to in differētib⁹ āt que si fiāt nō est pctm̄ mortale. ⁊ si non fiant nullū ē mortał pec cati piculū: tenet votū ⁊ est seruandū. ar. ex de no. op. nunc. cū ex iniūcto. § sup eo. nisi aliud dicat rōe ꝑsone: que ē inhabił ad vouēdū. de quo hītū ē sup̄ articło de uo uēte. ⁊ dūmō obligatōi p̄cedēti licite n̄ sit ꝯriū. ar. ex de iureiur. ea te. in fi. ⁊. c. ueni ens in fi. qꝛ nec tunc de facili sine peccato possꝫ exeq. ar. 22ᵃ. q. 5ᵃ. iuramētū. hec hos. vn̄ notauit hu. 32ᵃ. q. fi. nō solū. ꝙ si quis fecit votū de carnib⁹ nō comedēdis ⁊ īfir metur ita ꝙ a medico dr̄ ꝙ ē in piculo nisi carnibus refectat. ⁊ ꝙ alr̄ nō pōt euadere de precepto maioris. ⁊ etiā sine p̄cepto pōt carnes comedere. qꝛ ē cā necessitatis. ⁊ ī h⁹

voto cõditio tacita fuisse videt᷑: nisi neces
sitas cogeret. ꝛ preceptũ maioris adesset.
¶ Itẽ ſm hosti. si quis voueat dare certã
mẽsurã ãnuatim: ꝛ nõ determinet. in arbi
trio eius ẽ ad quã mẽsurã det. ex᷑ de cẽsi.
ex pte ꝑ totũ. l3 igr̃ votũ sit ꝑglaꝛ̃ ꝑ iplen
dũ. i casib⁹ tñ ab eo discedi põt. ¶ Et nota
uit hosti. plꝭs casus: quoꝝ prim⁹ ẽ si ꝯmu
tetur in melius. ex᷑. c. scripture ꝑ totũ. ꝛ de
iureiur᷑. c. 3° in pricipio. alicubi ãt requiri
tur auctoritas supioꝝ. vt dicet᷑. J. 2⁹ casus
est si nõ ꝑcessit ad actũ. ex᷑. c. litteraꝝ. i fi.
3⁹ est si votũ ꝯditionale fuit cũ ꝯditio d. fi
cit. 32ª. q. 8ª. c. fi. s. nõ solũ i fi. ꝛ ẽt i ar. sup
illo. c. ꝛ h̃ intelligas siue sit cõditio spãlis ꝛ
expressa. ex᷑ de ꝯdi. appo. verũ. ꝛ. c. de illis.
siue sit tacita que ex sui nã inest voto. vt si
potero si vixero. si deus dederit. nisi de⁹ alr̃
reuelauerit ſm gof. si tñ aliqs voueat ex
duabus cãis uel plib⁹. vel sub duab⁹ ꝯdi
tionib⁹ ul' plib⁹. ꝛ nihilomin⁹ itẽdat se obli
gare qualib. t illaꝝ cãꝝ uel ꝯd. tũc um cri
stente tenet᷑ votũ implẽ. l3 deficiat una il
laꝝ ul' plꝭs. dũmõ extet vna caꝝ. vt dicit
ray. ꝛ rodol. 4⁹ ẽ ubi uouẽs nõ hẽt liberã
facultatẽ vouẽdi. vt hitũ est suꝑ. ar. de vo
uẽte. 5⁹ est ubi superioris auctoritate dila
tũ ẽ uel redẽptũ ul' mutatũ. 6⁹ vbi votũ ex
sui nã ẽ illicitũ. vbi qdẽ nõ tñ a voto põt.
imo d3 oĩo discedi. ¶ Nõuit ẽt gof. aliũ ca
sũ. s. qñ cã pp quã uotũ ẽ emissũ cessat. ex᷑.
c. magne in fi. l3 sec⁹ fit i uoto ꝛligiõis: qꝛ
ex cã falsa nõ uiciat᷑. vt ex᷑ de ꝯuer. ꝯiu.
dudũ. hosti. vero dicit q ẽtiã in alio voto si
cessat uotũ cessãte cã. l3 redẽptio facili⁹ ad
mittat᷑. ꝛ h̃ ẽ qð dr̃ ex᷑. c. magne. § fi. vt ꝓ
bat᷑ ibi spãlr̃ nos idux̃it. ꝛ ibi facili⁹ cessat᷑
ꝑ tuit. cesset ḡ idẽ ꝛ si ita ñ cẽt. nam facile
erat. vt inuit ibi facili. Et h̃ itellige ubi fu
it cã iductiua siue ꝯpulsiua. uel ẽt final᷑. s; h̃
ñ expssit. ff. de ver. ob. qcqd astrĩgẽde ꝑ to
tũ. ꝛ i ar. sup ea. l. ꝛ sic pt itelligi. ꝛ sic ẽt in
tellexit ray. ex᷑ de ꝯuer. ꝯiu. ex pte. i. § i. Si
vero expssit h̃ dicẽs q si talis cã deficeret
oblĩgari nolebat. p3 qd cessauit qñ cessauit
cã. ex᷑ d ap cõ cessãte. sic ꝛ si ꝯd tõ dñcaũs

Sequit᷑ viddraw de 9°. de vtilitate voti.
ꝛ circa h̃ qrit᷑ pĩa. s. vtꝝ expedi
at hoĩ uouẽ. R° ſ3 ric. 4° di. 38ª.
q. 6ª. ar. i. c. vouẽs aut uouet bene q̃ꝝ ob
ꝑuatio vr̃ ꝓbabilr̃ ꝓportõata ifirmitati sue
spũali. aut iꝓportõata. ꝑ mõ expedit hoĩ
uouẽ. qꝛ ꝑ h̃ ãpli⁹ firmat uolũtatẽ suã i bo
no: ꝛ excludit a se ꝑ magna pte libtatẽ ma
le faciẽdi. ꝛ fac actũ ṽtut. latrie. ꝛ iõ uouẽ
do meret᷑. pp qð monet psal'. vouete ꝛ red
dite dño deo nr̃o. 2° nõ expedit nec l3. tale
n. uotũ ñ hr̃ et discretõem comitẽ. cu3 ꝑ h̃
uouẽs magis uidet᷑ se illaqare q̃ augẽ se
curitatẽ de sua salute. ql3 tñ ꝛputat᷑ d3 obꝑ
uãti i uon religiõis ẽẽ ꝓportõatã sue ifirmi
tati spũali: nisi ꝑ certã expiẽtiã ꝯstet de ꝯ
trario sibi. Et pp bona exª que sepi⁹ uidẽt ꝛ
audiũt ꝛ pp maiores ꝯsolatões spũales:
q̃s ex dei benignitate ob fauorẽ religiõis ꝛ
scã societate ꝛcipiũt obꝑuãtia aliquoꝝ bo
noꝝ ẽ ꝓportõata alicui i religiõe existẽti. q̃
nõ ẽẽt ꝓportõata eidẽ in seculo remanẽti.
¶ S3 obijcit᷑ qꝛ grauius pctũ ceteris pari
bus ẽ pctũ religiosi q̃ layci. vñ dicit ans.
li. de silitudinib⁹ q si penitẽ religiosus no
luerit maiori dãnatiõi subiacebit. ḡ uo
uere nõ expedit. R° q l3 ex uoto pctũ
aggrauet᷑. tñ i bñfaciẽdo etiã magis mere
tur. ut in se. q. ostẽdet᷑. ꝛ etiã de pctõ penitẽs
maiorẽ mĩsicordiã q̃ penitẽs i sclõ ꝯse
quet᷑ ſ3 ans. i li. ꝑdcõ. h̃ ricar. ubi s̃. c. 3m.
¶ Utꝝ idẽ op⁹ bonũ factũ cũ uoto sit ma
gis meritoriũ q̃ factũ sine uoto. R° ſ3 ric.
4° di. 38ª. q. 6ª. ar. 2° c. q sic: deus. n. cum
acceptet op⁹ pp operãtẽ. tãto magis acce
ptat opus q̃to ẽ ab hoĩe ad eius seruitiu3
magis ẽ spãlius dedicatũ. ceteris ãt pibus
spẽalius dedicat᷑ hõ ad dei ꝑuitiũ ꝑ uotu3
q̃ sine uoto. ꝑ ut dic ans. de silitu. sicẽ obse
quiũ ei⁹ q dño totã arborẽ cũ fructu offert
ẽ accepti⁹ dño q̃ obsequiũ ei⁹ q dat dño
de fructu arboꝝ. q̃tũ uult: nõ tñ dat arbo
rem. sic seruitium religiosi ẽ gratius deo q̃
hominis secularis.

Sequit᷑ uidẽ de 10. s. de mutatõe uoti.
ꝛ circa h̃ qrit᷑ pĩa. s. utꝝ uotũ cõ
mutari possit. R° ſ3 ric. 4° di. 38ª
q. 8ª. ar. i. c. ut hitũ ẽ s̃. votoꝝ q̃dã sũt ne
cessitatis. ꝛ h̃ redimi ul' ꝯmutari nõ pñt. qꝛ
ñ pñt omitti sine pctõ. ar. 17ª. q. i. Sũt q̃dã
Alia sũt uota uolũtatis. ꝛ talia fere oĩa re
dimi ꝛ ꝯmutari pñt. fere dixi pp uota re
ligiõis ꝛ ꝯtinẽtie. de qb⁹ spãlit᷑ qret᷑. J. s. in
se. ar. sicẽ. n. dic bern. de ꝑcep. ꝛ dispẽ. 4° c.
iniquũ foret si statutũ ꝓ sola charitate ꝯ
charitatẽ teneret. votũ ãt fieri deb3 ex cha
ritate ꝛ ꝓ charitate. vñ ei⁹ obligatio tenere
ꝯ charitatẽ ñ d3. ꝯ charitatẽ ãt tenẽt si il
lud i meli⁹ ꝯmutari nõ licẽt. Uotũ ḡ ꝯmu
tari pt i meli⁹ bonũ. ex᷑. c. magne. circa fi.
Hoc ãt fieri nõ d3 ꝓpria auctoritate ipsius
uouẽtis. qꝛ nullus d3 ẽẽ iudex i sua cã. ꝛ sic

dr leuit' alr. Alal q3 imolari pt diio si qs
uonerit sacru erit: 7 mutari nō poterit. s au
ctoritate iuri. uotū tēporale cōmutari pōt
in ppetuā obseruātiā religionis.ut dicit in
se.q. 7 uotū religiōis laxioris in artiorez.
prius tñ licētia sui plati petita siue obtenta
siue nō.e.x. de regula.sane.7.c.l3.p totū. in
pn.º Jura vō q̄ 9riū dicere uidēt intelligi
debēt de eo qui cā leuitatis 7 nō petita licē
tia trāsit ad ordinē aliū.si tñ licētia nō peti
ta trāsit redire nō tenet a bonū inferius
qō fugt. ut ber.dic li.de pce.7 dispē.c.36.
Hec h ē 3 pdci. q2 multa fieri pbiberet q
tenēt postq̄3 facta sūt.h.ric.ubi sup.c.5m.
7 9uenit cū eo ber.e.x. de regula.lic3.Si tñ
trāseat cā leuitat licētia etiā petita: reuo-
cari pōt fm bosti.19ª.q.3ª.mādam9. 7.c.
statuim9.7 e.x. de etate 7 qua. 7 ordie pfi.
7 ēt in glo.intelleximº. Uel intellige ut. fz
bosti.q leuitas psumit qñ licētia nō peti-
tur.vt ibidē.sec9 est si petatur .ut d'citur in
.c. licet. Unū q dicit.c.statuimus pallega-
to.sine pmissione patris subaudi pet ta: l3
non obtēta ¶ Quid si dubitetur utr3 sit la
xior uel artior religio ad quā trāsire petit.
7 utrū uelit h ex temeritate uel ex diuina
ispiratōe. R. fz bosti. 7 roð. h ē supioris
arbitrio relinquēdū.i ne.s.sathanas se trās
formet in angelū luci.e.x. de regula.l3.stati
post mediū. ¶ Quid si supior arbitret ini
que. Rndeo fm bosti.ad supiorē superio-
ris est recurrēdu3 e.x. de elec.ne p defectu.
circa mediū. ¶ Quid si quis regulari. im-
petrauit ab abbate suo licētiā trāseūdi ad
religionē artiorē: 7 postea penitet eū. Nū-
quid abbas ille tenet recipe eū reuertētē.
R. fm roð.si ille nō pōt inuenire religionē
artiorē vbi recipiat.aut sustinē nō pōt ei9
austeritatē postq̄3 eā pbauit: tenet eū reci-
pere si reuertat añ factā pfessionē: nec re-
pelli ptextu poris licētie uł renūciatiōis si
renūciauit monasterio p cū facta sit ex cā
s.trāseūdi ad religionē artiorē.7 cā nō sit
secuta: alr recipere eū nō tenet ¶ Quid si
petiuit licētiā trāseundi: 7 abbas dixit q
deliberaret.7 anteq̄3 rñdeat peniteat eū
7 dicit q nō vult trāsire. abbas tñ postea
licētiā ei nunq̄d exire tenet. R. fz roð.
q nō.ex quo nō 9currit volūtates petēti.
7 licēti ius. ¶ Aduit etiā bu. q nō sufficit
licētia plati sine licētia 9uēt9 cū in alienati
one pdit: qō minus valet q̄3 homo :requi-
rat consensus capli. Sz roð.credit q ubi
petit licētiā trāseundi ad religionē artiorē:

sufficit licentia solius abbatis. Ad laxiorē
āt religionē transire non potest ēt de cōsen
su abbatis 7 cōuētus.q2 est 9tra ius. Si
āt abbas 7 conuētus licē iant aliquē sim-
pliciter .7 ille renūciat simplicit monaste-
rio suo ex odio forte uel rācore uel alia cā
nō valet quod agitur.q2 hoc nō est nisi ei
dare licētiā euagādi. Uota aūt peregrina-
tionis 7 abstinētie 7 hu9 cōmutari possunt
a ctoritate epi.iura enī3 hoc posse ab epis
non excludūt.ar.e.x.e.c.i.in tex.7 glo. In-
feriores vero prelati epis nullum votum
cōmutare possūt:nisi fuerit eis spāliter cō
missū siue cōcessū preter prelatos religio
sos qui dispensare possūt in uotis subdito
rum suorū. Uota autē cōtinētie 7 religio-
nis 7 trāsmarinū cōmutari non possūt au
ctoritate epi.s solus papa dispensare pōt i
illis. e.x. eo.ex multa.in principio. vbi pa
pa respondet prime questiōi § i. 7.c.veni
ens.7 quatuor.c.se. Et idem est fm bosti.
de voto crucis cuiuslibet. 24ª.q.i.quoti-
ens. Ratio c9 est fm Ricar. 4º di.38ª.q.
9ª.ar.2º.c.quia non est dispensādum i uo
tis illis nisi ppt cōmunē ecclesie vtilitatē:
vel aliquam magnam necessitatem. 7 iō
cōmutatio eorū merito reseruatur pape
qui curā habz totius vniuersal' ecclesie.
¶ Nunquid votum de ieiunando in sab-
bato semper est cōmutandū. Rndet Roð.
q non oportet hu9 uotum reuocare:vel cō
mutare.potest tamē in melius cōmutari.
Nam 7 fm canonem ueterem. de consec.
di.5ª. Sabbato. ieiunandū est i die sabba
ti.qui tamen canon uł loquitur de cōsilio:
uel est abrogatus. ¶ Quid de voto ferian
di in sabbato. Respondet Roð.q non est
simpliciter irritandum: vel necessario cō-
mutādū nisi vouens suspectus sit q iudai
zare velit ¶ Quid si quis vouit diuersa
vota. Respondet Tho.4º.di.38ª.q.i.ar.
4º.q.4ª.c. q si vnum est alteri composi-
bile debet vtrunq̄3 seruare: nisi forte sibi
commutet votum precedens: in melius
sequens. Si vero vnum sit incomposſi-
bile alteri debet maius seruare: 7 de mi-
nori ad arbitrium prelati satisfacere. ¶
Utrum quodlibet votum commutari pos
sit in votum religionis. Respondeo uo-
lens facere professionē in religiōe si actu
aliter seu habitualiter remanere velit obli
gat9 ad vota que fecerit in seculo nō 9mutā
tur i uotū religionis. tamē postq̄3 ad noti-
tiā plati deuenerit: eū ab illis uotis absoluē

posit. marie si ignorabat ipsũ eẽ ligatũ ill'
votis tp̃e pfessionis. si ãt actualr̃ seu habi
tualr̃ intẽdat se nõ teneri ãpli' votis illis.
sed solo voto sue religiõis absoluit' ab ill'
per votũ religiõis ꝓpter eius altitudinẽ ⁊
perfectionẽ. e x̃. e. scripture. Un̄ illa ꝯmuta
tio fit auctoritate iuris. si tñ rex un' uel im
pator voverit ꝙ vsq; ad certũ tẽpus i ter
ra sancta militabit. vl' vnus ali' magnus
domin' ex q̃s dux toti' exercitus cruce si
gnatoꝝ. ⁊ de cui' absẽtia desolaret' exerci
tus: vellet religionẽ intrare. In hoc casu
videret' ſm hosti. ⁊ rod. papa ꝯsulẽdus.
certũ ẽ tñ ꝙ psona mediocris absolueret'
a voto trãsmarino p religionis ingressuꝫ
⁊ ꝓfessionẽ in ea. cũ. n. votũ religionis sit
ꝑpetuũ est maius voto pegrinatiõis terre
sãcte: quod ẽ tẽporale. vt habet' e x̃. e. c. hal
legato. Scripture sine reus. Reus fracti
voti nõ hẽt' qui tẽporale obseqũ nosci' in
ꝑpetuã religionis obseruãtiã ꝯmutat'. Si
dicatur ꝙ p votũ assũptiõis crucis i subsi
diũ terre sãcte ꝯsequitur hõ remissionem
oĩuꝫ pctõꝝ. ⁊ ita vr̃ eẽ vtili' voto religio
nis. g̃ ⁊c. Põt ſꝫ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 189ª ar. 3ᵒ
. c. 3ᵐ. rõabilr̃ dici ꝙ etiã p ingressũ religio
nis cõsequit' quis remissionẽ oĩum pecca
toꝝ. si. n. aliquib' elẽmosynis factis hõ pot sta
tiꝫ satisfacẽ de pctis suis ſꝫ illud Dañ. 4ᵒ
Pctã tua elẽmosynis redime. multo magis in
satisfactõeꝫ p oĩbus pctis sufficit ꝙ hõ se
totalr̃ diuinis mancipet obsequijs p igres
sum religiõis que excedit oẽ gen' satisfa
ctõis ẽt pnĩe publice. vt hr̃. 34. q. 2ª. admo
nere te cũ lachrȳ. vñ in vitis patꝝ legitur
ꝙ eãdẽ grãꝫ ꝯsequitur intrãtes religio
nẽ quã ꝯsequitur baptizati. si tñ nõ absol
uerentur ab oĩ reatu pene. nihilomin' in
gressus religionis ẽ vtilior illa q̃stũ ad ꝓ
motõem in bonũ que preponderat abso
lutioni a pena. ¶ Quid si quis suscepit vo
tũ implẽdũ ꝓ mr̃e. Nũquid p igressũ reli
gionis põt absolui. R° ſm Tho. i q̃dã. q.
de q̃libꝫ. ꝙ eẽq̃ igressus religionis tali suf
ficit ꝓ se: sufficit etiã ꝓ matre. vel etiã si vlt
abbas illud votũ põt iplẽ. ¶ Quid si ali
quis cruce signat' uel ali' vouit ꝙ expen
deret vel mitteret i subsidiũ terre sãcte cẽ
tũ marcas. ⁊ postea ingreditur religionẽ.
nunquid ẽ liberat' oĩo. R° ſm rod. ꝙ sic.
quo ad laborẽ pegrinatõis. nõ quo ad pe
cuniã ꝑdictã. q2 nullus sine licentia spãli
papę põt ꝯmutare vota terre sãcte. nec ip
so iure mutãtur p ingressũ religiõis: nisi q̃
ad laborẽ pegrinatõis ¶ Quid si q̃s voue
rit dare cẽtũ libras paupib' uel alicui cer
te psone vel ecclesie. vel facẽ ecclesiam ul'
domũ alicui religioni. nũquid hr' votũ cõ
mutari poterit in votũ religionis. Rñdet
rod. ꝙ aut ex tali ꝓmissione uel voto ẽ ali
cui vel aliquib' actio acq̃sita. aut nõ. si sic:
nõ liberatur p ingressũ religionis nisi ꝯse
tiret illi quib' donauit uel ꝓmisit. si nõ. li
berat': si intẽdat illud minus bonũ cõmu
tare i h̃ mai'. dũ tñ h̃ fiat auctoritate epi
sui ſm rod. vr̃ tñ ꝙ ad h̃ sufficiat auctori
tas iuris. e x̃. e. scripture. ¶ Sꝫ quõ vota
debẽt redimi uel cõmutari. R° ad h̃ ꝙ il
lud fiat licite ⁊ canonice requirit' auctori
tas supioris. vt dictũ ẽ. ⁊ cã rõabilis que
subsit. debet aũt supior ibi attẽdere tria .s.
quid liceat ſꝫ eq̃tatẽ. quid deceat ſꝫ hone
statẽ. ⁊ quid expediat ſm vtilitatẽ siue ne
cessitatẽ. e x̃. e. magne. § i. vñ debet cõside
rare qualitatẽ psone: ⁊ cãm. ⁊ qualitatẽ ⁊
q̃ntitatẽ ꝯmutatõis. vt ex h̃ colligat an cõ
mutatõ sit melior ⁊ deo acceptabilior. De
bet ẽt ꝯsiderare cãm ꝓpt' quã votũ ẽ emis
sũ. nã ea cessãte cessat facil' ⁊ effect'. vt i
. c. magne. in fi. vltia. s. linea. In voto g̃ pe
grinatõis sic fieri debet redẽptio: ut expen
se q̃ fierẽt i eũdo morãdo ⁊ rñdẽdo i alias
pias cãs dent'. ⁊ labor itinerĩ ieiunioꝝ vi
giliaꝝ ⁊ orõum laborib' cõpẽset. vt in. c.
magne. § penul. ad fi. ⁊. c. sup his. hec hos.
⁊ ray. Oblatõeꝫ etiã quã vouẽs i ecclia illa
ad quã ire vouerat factur' eẽt ſm Ray.
ad ipsã mittere debꝫ. In voto vo abstinen
tie debet hẽri rõ aspitatĩ. ieiunioꝝ panis ⁊
aque ⁊ a'fluẽtia vouẽtis. e x̃. e. c. i. ⁊. c. ma
gne. § penul. i fi. vñ aliquis paup ꝓ na pe
cunia ul' orõe si nihil hẽret votũ redimet'
poiſꝫ vbi regi uel comiti magna nõ suffi
ceret. ar. e x̃ de malediq. c. 2ᵒ hec hosti. Ad
paupi opario ꝯcedit' redimere ieiunia 6ᵉ
ferie dinario vno. di. 82ª. presbyt'. In vo
to ãt trãsmarino ꝯsiderari dꝫ intentio vo
uentis. s. vtrũ intẽderet pegrinari uel bella
re. Si. n. intẽdebat pegrinari ⁊ sit habilis
ad eũdum q̃nuis ihabilis ad pugnãdũ nõ
redimat. Si vero intendebat pugnare ⁊
sit inhabilis ad pugnãdũ redimat. nisi for
te cõsilio strenuus sit: vel forte secũ pugna
tores ducere possit. talis enim non est om
nino impotens. e x̃. eo. ꝙ super his. § pe
nultimo. ⁊ fi. ⁊. c. a. ex multa §. Secundo
quesiuisti. ⁊ § finali. in fine. vel nisi sit
agricola vel artifex qui sit ibi vtilis. licet

nō multi taliū ibi sint opoztuni ꝓpter par
uitatē possessionum ⁊ paucitatē inhabitā
tiū. vt in.c.ꝙ super his.i.r̄ñsio. Sed iter il
los qui habēt impedimētū tēpozale. vt his
dilatio ꝯcedat. vl' perpetuū: ut ab his re
dēptio recipiat' est subtiliter distinguēdū. ut
in.c.ꝙ sup his.§.i. In clericis ēt uouētib⁹
ꝯsiderari deb3 si clericus cruce s'gnat⁹ sit
ibi utilis ⁊ necessari⁹ uel ꝯsilio: vel p̄dicatō
nis officio: vel qꝛ deputatus ē alic⁹ magna
tis seruitio. vel qꝛ secū milites bellatozes
ducere pōt. ⁊ tunc nō recipi' redēptō. Si
vō nō sit ibi opoztunus tūc recipi'. vt ex̄
.e.ex multa.§.fi. ⁊.c. postulasti. Nā ad pu
gnādū psonalr' est inhabilis. vt p3 di.5o.
clerici qui paganū.§ ⁊ aliquotiens potest
votū redimere etiā si bellatozes pōt duc'.
vt si sit minus senex fragilis ⁊ ꝯfractus.
ex̄.e. magne.§. vez etatis. circa medium
⁊ ex̄ de renun. nisi cū p̄dē.§. alia vō cā est.
Debet etiā ꝯsiderare vtrū ex facilitate
animi iuuenilis votū sit emissū. qꝛ tūc est
remittēdū remissione cōpetēti recepta. ex̄
.e. veniēs. Nec deb3 pretermitti ꝙ lic3 vo
tū hierosolimitanū sit magni fauozis. vt
pat3 ex̄.e. ex multa.§. penul. ꝙ aūt. si tn̄ ꝓ
pter absētiā vnius persone piculū iminē
ret toti terre siue ꝓuincie: ꝯsulte uotū re
mitti': uel differt': nec votū trāsgredit': q
auctozitate sedis apostolice illud distulit ad
implere. ex̄.e. non est. hec hosti. ¶ Quid
si publica meretrix quā multi sequūt' vo
tum emiserit trāsmarinū. nūquid redimē
poterit illud. R̄° s'm hosti. nisi corrigatur:
nec ipsa nec bellatores qui sequūt' eā ex
amore corrupto debēt admitti: nec ei⁹ vo
tū approbari. qꝛ nec oblatio sua deb3 reci
pi. vt dicet'. j. li. 6° ti. de parrochijs.

Sequitur uidere de .iij°. s. de dispēsa
tōe uoti. ⁊ circa hoc quer'. vtrū
oē votū sit dispēsabile. R̄° Ho. ⁊
eius sequaces dixerūt ꝙ dispensatio pōt
dupl'r sumi. vno mō ꝓ relaxatione iuris:
⁊ sic nullo modo votū ē dispensabile. quia
ꝙ p votū deo factū ab eo qui ē libere po
testatis in vouēdo uouēs sit obligat⁹. hoc
ē de iure diuino papa aūt ius diuinū rela
xare nō pōt .25ª. q. i. sunt quidā dicētes.
Alio mō ꝓ iuris declaratōe. ⁊ h̄ mō aliq̄
sūt dispēsabilia: vt ea que pñt in meli' cō
mutari. qꝛ papa pōt interptari ⁊ declarat
ius diuinū. Aliqua uero nō sūt dispēsabi
lia. ut ea que dignā recōpēsatōem hēre n̄
possūt: vt votū cōtinētie ⁊ religionis. hui⁹

sntie ē etiā Ray. Bonū. et 4° di. 38ª. q. 2ª. ar.
3°. c. huic opi. fauere vr'. Et si dicat' ꝙ pos
sibile ē ꝙ in matrimonio pax ecclie detur
que est utilitas cōis: que ē preferēda priua
te. g. ⁊c. R̄ndet' s'm eū ꝙ vouēs debet esse
magis sollicit⁹ de salute sua q̄ alioz. ⁊ pte
rea nescit' utrū ex matrimonio pax daret':
⁊ certū dimitti nō debet p incerto. Pro hac
etiā opi. est ex.m beati Mathei apli: qui cō
sentire noluit ꝙ Effigenia virgo deo dedi
cata regi nuberet qui se fieri xp̄ianū cū oī
populo ꝓmittebat qn poti⁹ mortē sustinuit
Tho. 2ª 2e. q. 88ª. ar. ii. c. i fine autē dixi
rit de voto cōtinētie. s. ꝙ ecclia dispensare
pōt in ipso solēnizato p sacri ordinis susce
ptionē: p eo ꝙ debitū ꝯtinētie nō ē anne
xum ēēntialit' sacro ordini s3 ex statuto ec
clesie. sed nō potest dispēsare in voto cōti
nētie solēnizato per religionis ꝓfessionem.
qꝛ debitū ꝯtinētie ēēntialr' est statui religi
onis annexū: p quā hō se mancipat tota
lit' dei s'uitio: qđ non pōt sil' stare cū mr̄i
monio. i q̄ incūbit necessitas ꝓcurādi vxo
rē prolē: ⁊ ea que ad h̄ reqrūt'. ar. ad hoc
ex̄ de sta. mo. cū ad mōasteriū. in fi. vbi dr'
ꝙ custodia castitatis ē annexa regule mo
nachali. Si obijciat' ꝙ tale votū potest eē
īpeditiuū melioris boni. vt pacis vni⁹ ma
gne regionis. dō ꝙ periculis rez huma
naz ē obuiādū per res humanas: nō per
hoc ꝙ res diuine ꝯuertātur in vsū huma
nū. religiosi autē mortui sunt seculo: ⁊ vi
uunt deo. vnde nō sūt reuocādi ad vitam
humanā occasione cuiuscūq3 euentus s'm
tho. vbi s̄. ci.m Sed ꝯ hoc obijcit' s3 Ric.
.4° di. 38ª. q. 9ª. ar. i. c. qꝛ vt dcm̄ ē sup̄ pre
latus religiosus dispēsare potest in uotis sb
ditoz s' noz si qua supaddunt necessarijs
ad salutē que sūt superogatōis. g̃ et papa
pōt hoc respectu oīu3: cū in eo sub deo sit
plenitudo ptātis. Uidet' g̃ dō ꝙ oē uotu3
ꝓut dictū .s. qđ ē de his que sūt superoga
tōis ē dispensabile. qꝛ in quolibet tali vo
to pōt inueniri cā dispēsatōis rationabil'
.s. vel ꝓfectus maioris boni: vl' vitatō ma
li. ⁊ h̄ vel respectu reipublice vel respectu
vouentis. Reformatio. n. pacis iter regna
est maius bonū cōtatū q̄ ꝯtinētia vnius
psone. In tali g̃ casu si persona que conti
nentiā vouerat p obediētiā pape nubat:
magis meret' obediēdo q̄ ꝯtinēdo q̄tū3
ad p̄miū s'bale. al'r obligatō fcā pp charita
tatē militar3 ꝯ charitatē. Preterea recta rō
vr' dictare aliquē esse loco dei in terra qui

piculis ꝯmunitatū ⁊ personarū pensatis
infirmitatib⁹ vtilitatib⁹ ⁊ dānis: possit rōa
bilit̃ obuiare. ⁊ dico rōabiliter. q̄ꝛ vbi nō
eēt dispēsādi rōabil̄ cā si dispēsaret̃ nō eēt
dispēsatō ſ dissipatō ꝺꝫ ber. 3° de ꝯside. ad
Eugeniū. c. 14° ⁊ hec ē opi. ricar. vbi s̄. ⁊
hosti. ⁊ dn̄. cardinalis sācte sabine quā ho
sti. allegat i hac qōe. ⁊ Inno. ex̄ de sta. mo.
sup. c. cū ad monasteriū. ⁊ Io. theutonic⁹ q
dicit. ꝙ uidit de facto dispēsari. Tho. 2ᵃ 2ᵉ
. q. 88ᵃ. ar. 11°. c. 2ᵐ. āt dicit ꝙ dispēsari ꝑt
in uoto tēporalis ꝯtinētie: sicut ⁊ in voto
tēporalis abstinētie. ¶ Sed ꝯ dictā soluti
onē pl̄a obijciūt̃. ⁊ ꝑ illud eccl. 26° ois pō
deratio nō est ꝯdigna aie ꝯtinētis. g̃ uide
tur ꝙ dispēsari nō possit i uoto cōtinētie.
Rẽ. ꝺm glo. ibidē. aia cōtinēs. i. xp̄o despō
sata i spūali scīa cōpat̃ opib⁹ mundi: ⁊ sa
pie seculari. ud intelligit̃ ꝺm hu. cardina-
lē de ꝯtinētia a peccatis. ⁊ h̄ non ē ꝯtra ꝑ-
dicta. si. n. intelligeret̃ ꝙ in nullo actu eēꝫ
maior rō meriti q̄ꝫ in obꝺuantia cōtinētie
falsus eēt intellect⁹. q̄ꝛ in sustinēdo marty
riū est maius meritū. vel ꝺm tho. vbi s̄ i fi.
illa auctoritas dꝫ itelligi q̄ꝫtū ad h̄ ꝙ nec
fecūditas carnis: nec aliqđ corporale bo-
bonū ē cōparādū ꝯtinētie q̄ cōputat̃ iter
bona aie. vt dicit Aug⁹ li. de sācta ṽginita
te. vn̄ dicit signāter aie nō carnis cōtinētū.
Obijcit̃ etiā q̄ꝛ ex̄ de sta. mo. ꝑallegato. c.
cū ad mōasteriū. dr̃ ꝙ abrenūciatio ꝓprie
tatis sicut ⁊ custodia castitatꝫ ē ita anne-
xa regule monachali. vt nec ꝯ eas papa
ualeat dispēsare. g̃. ⁊c̃. Rẽ. lꝫ papa n̄ possit
facere ꝙ quis sit monachus ⁊ n̄ renūciet
ꝓprietatē. q̄ꝛ hoc eēt facere ꝯdictoria sil̄.
potest tn̄ de monacho facere nō monachū
si assit rōabil̄ cā ꝺm ala. vl̄ ꝺm hosti. dū cū
dicit ꝙ papa hoc non ꝑt. veꝝ ē de iure cōi
potest tn̄ de plenitudine ptāt̄. lꝫ nō deceat
eum. sic eū exponit̃ 2ᵃ. q. 7ᵃ. paulus. vel n̄
pōt sn̄ magna ⁊ euidēti cā quā putet ma
gis deo placē. ex̄. c. c. l. porro de plenitudie
potestatꝫ pōt de iure sup̄ ius dispēsare. ex̄
de con. ꝓben. ꝓposuit. circa finē. non peccat
igit̃ ſ meret̃ monialis obediēdo i hoc do
mino pape: ⁊ cū aia sua saluari possit: ⁊ mul
te alie acquirāt̃. vt si quis rex sarracenoꝝ
offert sua ⁊ terre sue ꝯuersionē si monialis
aliqua daret̃ sibi i cōiugē. ¶ Obijcit̃ ite-
rū ꝙ religionis uotū nō possit in meli⁹ cō
mutari. cū oia alia vota cōmutari possint
in ipsū. vt dcm̄ ē s̄. g̃ nō potest in eo dispē
sari. Rẽ ꝺm ricar. 4° di. 38ᵃ. q. 9ᵃ. ar. ꝑ. c.

5ᵐ ꝙ imo pōt cōmutari in maius bonuꝫ
cōe: lꝫ nō i mai⁹ bonū ꝑuatū. talis. n. ꝯditi
onis posēꝫ eē qui uouit ꝙ votū illud ꝯmu
tari posēꝫ i aliud bonum magis expediēs
sibi. licꝫ nō posset cōmutari i magis expe-
diēs simplr̃. ¶ Ad h̄ nō ꝺm ricar. vbi sup̄
. c. 6ᵐ. ꝙ sicut nō est incōueniēs ꝙ si aliqs
resuscitaret̃ a morte corporali aliqui eēnt
nō ꝯiuges. licꝫ āntea ꝯiuges fuissent. ita si
aliquis ab illa morte qua dicit̃ mori p in-
gressū religionis resuscitaret̃ per hoc ꝙ de
monacho fieret nō monach⁹ p papā: non
eēt incōueniēs ꝙ aliqui essent nō ꝯiuges
q̄ fuerāt āntea ꝯiuges non carnalr̃ copula
ti. ¶ Utꝝ votū de nūq̄ꝫ petēdo a papa di-
spēsatōeꝫ i aliq̄ uoto sit obligatoriū. Rẽ ꝺꝫ
ric. vbi sup̄. ar. 3°. c. votū de nō petēdo illā
qđ ē vtile aie vouētis nō est obligatoriuꝫ.
ſ quādoqꝫ ē utile aie ei⁹ q vouit ꝙ dispē-
set̃ secū in voto. q̄ꝛ qn̄ꝫ ē ei nimis g̃ue ad
obꝺuādū. ita ꝙ ꝓbabilr̃ timet trāsgressio-
nis piculū. g̃ votū de nunq̄ꝫ petēdo dispen-
satōeꝫ pape i aliq̄: votū nō ē vtr̃ obligato-
riū. In casu tn̄ in q̄ utili⁹ eēt aie vouētū di-
spensatōem non petere quā petē obligatus
eēt ad non petēdū. q̄ꝛ si quis voueret ali-
qđ qđ i vno casu ꝑt eē utile ad salutē. ⁊ i
alio casu inutile: votū tenet̃ ꝺuare i eo casu
i quo ē vtile ad salutē. ⁊ n̄ i illo i q̄ ē ad sa-
lutē inutile: nisi vouēs intēderit ꝙ i nullo
casu obliget̃ si n̄ i oī obl̄at̃. ¶ Utꝝ abbas
retractare possit votū qđ fecit subdit⁹ de li
cētia sua. Rẽ ꝺꝫ ric. 4° di. 38ᵃ. q. 4ᵃ. ar. 3°.
. o. si abbas licētiā reuocet anq̄ꝫ ille faciat
votū. ⁊ p⁹ reuocatōeꝫ voueat ꝑt retracta-
re. non tn̄ illud uotū est irritū. si aūt votuꝫ
fecerit an̄ reuocatōeꝫ licētie tenet: donec cū
eo fuerit dispēsatū. ¶ Sꝫ nūquid ideꝫ ab
bas cū eo dispēsare poterit: vr̃ quibusdaꝫ
ꝙ non: q̄ꝛ cū subdito suo licētiam vouēdi
illud dederit sibi preiudicauit: vt in illo
dispensare non possit. Alij dicūt ꝙ sicut
ex rationabili cā eū licentiare potuit ut vo
ueret. ita ex rōabili cā si occurreret: dispē
sare postea poterit. Nā ⁊ idē papa in voto
facto de sua licētia ꝑt dispēsare postea. ſ ꝺꝫ
alios n̄ vr̃ h̄ sim̄ bonū. q̄ꝛ papa sub deo hꝫ
sup oēs plenitudinē potestatis. non sic aūt
abbas super oēs monachos suos. vn̄ ꝺm
Ric. ibidē tuti⁹ ꝯsiliū eēt ꝙ ille monach⁹
de voto sic facto se p papam absolui facēt:
⁊ si religiosus ille plures habeat prelatos
p ordinē se habētes. ita ꝙ quicquid potest
inferior potest superior: ⁊ plus si uouit de

licētia inferioris pt de illo voto absolui a supiori: s de voto facto de licētia superioris absolui nō pōt ab inferiori.

S Equit vidē de.iz°.s.a quo dz crux pdicari: et ꝯ quos. et circa hoc qrūtur plā.s.ꝯ quos pōt et debz predicari. R° sm hosti.ꝙ ꝯ sarracenos et hereticos. vt pz ex° eo.ꝙ sup his.et.c.se.et.c. fi. et ex° de here.excōicam°. ¶ Sed nunquid pdicari pōt crux ꝯ scismaticos et inobedientes et rebelles. R° sm hosti. hoc nō est i iure expressum.s certe hoc nō sēper requiri debet qr plura sūt negocia ꝙ vocabula. .ff.de pscrip.uer.l.4.et iō iure deficiēte de similibus pcedi debz ad silia.ex° de rescrip. it ceteras.et ex° de trās.pre.int corpalia. et naturalib° rōibus est itēdū.si.n.crux trāsmarina p recupatōe terre merito predicatur.multo fortius p unitate ecclie seruanda crux ꝯ scismaticos pdicabit.z4°.q.i. loquit.et.c.se.maius.n.periculū iminet in hoc ꝙ in illo.qr aīa ē preciosior rebus. p. si personar offensas attēdam° magis peccāt xpiani iobediētes et scismatici qui ad fidē semel susceptā redire precise debēt cogi ꝙ sarraceni qui fidē recipe nō cogunt immo.z3°.q.5°.ad fidē.et di.45° de iudeis p nullū est scisma qō sibi nō cōfingat aliquā heresim.z4°.q.i.scisma. ¶ Cuius auctoritate pōt siue debz crux predicari. R° sm hosti.ꝙ auctoritate pape ad quē est de fidei piculo et de causis maioribus recurrēdū.et q est xpi vicari° gnālis.ex° de trāsla.pla.c.i. ¶ Sed nunquid auctoritate epi crux pōt pdicari. R° sm hosti.ꝙ nō.pmo qr nec remissionē tātam face posset quātā crux requirit.vt pz ex°.c.s.de voto.c. fi. z° qr ad solū papā ptinet de fide respōdere: et eius periclis obuiare.z4°.q.i. quotiēs. 3° qr ad eū pertinet votū crucis. si tamen epūs hēat tēporalē iurisdictōem in aliquos exquo steterūt excōicati tēpore ꝯpetēti. tū qr est epūs et xpi uicarius.z3°.q.i.militare. tū qr est dn̄s tēporalis ipos tanꝙ infideles et res eor saluo eo ꝙ nullus occidatur nec mutilet.qō sēp excipe dz exponē potest. et hoc dico si psequat iniurias ecclie sue siue reipu. Sec° ē si itēderet ulcisci iniuriā psone pprie. et curiali° et tuti° faceret si ad papā recurreret.ar.C. de pigno.l.3°. Sz et tales auctoritate ecclie uel principis sine signatōe crucis possūt impugnari cā iusticie et obediētie: et fidei defēdēde.nō cā cupiditat ul' vltōis pprie sic itellige.z3.q. i.quid culpat.et.z°.q.z°.c.i.et z° hec hosti. ¶ Quid si tales cōuertāt nunquid p° eor ꝯuersionē eis satisface tenēt illi qui dāna dederūt. R° sm hosti.ꝙ nō: imo est imputādū duricie et culpe eor. ex° de homi.postulasti.qr nec peccauerūt.z3°.q.4° qui peccat.pōt tū illor ꝗtis q voluerit misereri.ex° de here.vgētis.in fi.

¶ De adiuratione titulus.zi°.

D Einde ꝯsiderādū ē de adiuratione. et de hac queruntur plā. scz vtrū liceat adiurare hoies. R° sicut ꝯ iuramēto pmissorio per inuocatōez diui nomis: qō ad ꝯfirmatōez sue pmissiōis adducit firmit seipm determinat ad faciēdū qō pmittit.sic aūt hō seipz de..inare pōt ad aliquid agēdū ul' patiēdū.ita etiā pōt alios iducē: supiores qdē deprecādo: iferiores āt iperādo.cū igit hec uel ibi iuocat nomē dei ul' alicui° sacre rei adiuratio dr ee. vn̄ hoies adiurare est eos p iuocatōez nois dei: uel alteri° sacre rei obsecrādo vel ipando eos iclinare ad agēdū aliqd uel patiēdū. Est āt hō dn̄s actuū suorū.nō aūt agēdor ab alio. et iō sibi necessitatē pōt iponē p iuocatōez diui nois. nō āt alijs nisi subditis quos pt ex debito iuramēti pstiti ꝯpellē. Si igit aliqs p iuocatione diui nois uel alteri° sacre rei alicui non subdito sibi adiurādo necessitatē agēdi: aliquid itēdat apponē.sicut iponit sibi iurando.hi° adiuratio ē illicita.qr sibi ptātē vsurpat i alium quā nō hēt. et sic dic Orig.sup Math.ꝙ si ñ lz iurare sm euāgeliū: nō tā est ꝙ nō licz adiurare alterū. et ideo manifestū ē ꝙ i euāgelio pnceps sacerdotuz adiurauit illicite ihz p deū uiuū.tū pp aliquā necessitatē supiores iferiores suos tali gn̄e adiuratōis pnt astrigē. Si vo itēdat tm̄ p reuerētiā diui nois ul' alti° sacre rei aliqd ab alio obtinē sin necessitatis ipositōe.hi° adiuratō licita ē respcu oiuz. vn̄ et deū obsecramus p aliq̄ sac eū obtestātes.apls ēt fideles obsecrat p misicordiā dei. ut pz ro.iz° qō ptinē vr ad adiuratōez. ¶ Utr liceat adiurarē demōes. R° sicut dcm̄ ē duplex ē adiurādi mod°.vn° p modū dpcatōis l' iductōis ad reuerētiā alic° sacri: sic ñ lz demōes adiurare. qr h vr ptinē ad q̄dā beniuolētiā uel amicitiā: qua nō licet ad demones vti. Ali° ē p mo ꝯpulsiōis. et h mō lz nob ad aliqd u..et ad aliqd n..[illegible]

i hac uita aduersātur. nō aūt coꝝ actus nostre disposi.tioni subdūtur. ſ diuine dispositioni ⁊ sanctorum angeloꝝ. qꝛ vt dicit Aug⁹ 3º de trini. spiritus desertoꝛ regitur p spūm iustū. possum⁹ ḡ demones adiurādo p diuini nominis v̄tutē tanq̄ȝ inimicos repellē:ne nobis noceāt corpalr̄ uł spūalr̄ ſm ptātē datā a xp̄o. ſm illud luc.10. Ecce dedi vobis ptātē cal.cōtra ser. ⁊ scoꝛ. ⁊ supra om. vir. ini. ⁊ nihil vobis no. Et mar vlt. In noīe meo demo.ei. Nō tn̄ lȝ eos adiurare ad aliqd ab eis adiscēdū: vł p eos obtinēdū. sicut faciūt nigromātici. hoc n. ptineret ad aliquā societatē cū eis habēdā nisi forte ex spāli instinctu uel reuelatōe diuina aliq sācti ad aliq̄s effect⁹ demonū opatōe utāt̄. sic legit̄ de btō Jacobo q̄ p demōes fecē hermogenē adduci ad se. ¶ Utꝝ liceat adiurare irratōabiles creat̄as. Rº q̄ sic. vn̄ apli simō ⁊ iudas legūt̄ adiuras se dracones: ⁊ eis precepisse ut in desertū locū abirēt. Ad cu⁹ euidētiā sciēdū q̄ creature irrōales ab alio agūt̄ ad ꝓpias operatōes. eadē aūt actio ē acti ⁊ agēt̄. sic motus sagitte ē q̄dā opatio sagittāt̄. ⁊ iō opere irrōalis creature nō tm̄ ei attribuit̄: ſ pncipalr̄ deo: c⁹ dispōe oīa mouēt̄. ptiet ēt ad diabolū q pmissiōe diuina vtit̄ irrōalibus creaturī. ad nocēdū hoīb⁹. Sic ḡ adiuratō qua q̄s utit̄ ad irrōalē creaturā. pt itelligi dupl̄r. vno mō ut referat̄ ad eā ſȝ se. ⁊ sic eēt uana. qꝛ nō intelligit eā. Alio° vt referat̄ ad eū a quo agitur ⁊ mouetur ⁊ sic dupl̄r adiurat̄ irrōal creatura. s. uel p modū dep̄catōis ad deū directe: qđ ptinet ad eos q p inocatōeȝ dei miracula faciūt. vel p modū cōpulsionis q̄ refert̄ ad diabolū q utit̄ irrōalib⁹ creaturī i nr̄m nocumētū. ⁊ talis mod⁹ ē i exorcismo p quē ptās dmonū excludit̄ ab irrōalib⁹ c̄aturī.

¶ De tertio p̄cepto quod est de obſuantia sabbati titulus 22⁹.

COnsequēt̄ ꝯsiderādū ē de 3º p̄cepto qđ ē de obſuātia sabbati ⁊ p̄ de ipsi⁹ sabbati obſuatōe a deo p̄cepta. 2º g̃a ipsi⁹ de festorū alioꝝ obſuatōe ab eccła idicta. Circa p̄m̄ p̄ de v̄boꝝ hui⁹ p̄cepti expositōe. 2º de hui⁹ p̄cepti q̄litate. s. vtꝝ sit morale vł cerimoniale. 3º de obſuātie sabbati cessatōe: ⁊ dn̄ice successione. 4º a qb⁹ opīb⁹ debebat i sabbato: ⁊ nūc i dn̄ica dȝ hō uacare. 5º utrū laborare i aliīs dieb⁹ sit i p̄cepto. sic ꝗescere i die 7ª. vł p̄. ¶ Circa ḡ p̄m̄ sciēdū ē q̄ v̄ba qb⁹ tradit̄ 3m̄ preceptū exo. 20. sūt hec. s. memēto vt diē sabbati sāctifices sex diebus operaberis ⁊ facies oīa opera tua. 7º aūt die sabbatū dn̄i dei tui ē. nō facias oē opus tuū. ⁊ filius tuus ⁊ filia tua: ⁊ seru⁹ tuus ⁊ ancilla tua. iumētū tuū ⁊ aduena q ē intra portas tuas. In p̄dict̄ v̄bis ponūtur tres clausule quaꝝ p̄ma precipit sāctificatōem. cū dr̄. memēto ut diē sabbati sanctifices. 2ª in sex dieb⁹ operatōeȝ. ibi sex dieb⁹. ⁊c. 3ª interdicit in sabbato omnē operatōem i ... nō facies. ⁊c. Quātū ḡ ad p̄mā clausulā dicit. memēto. circa qđ nō q̄ huic precepto ⁊ non aliīs addit̄ uerbū ꝯmemoratōis ſm Alex. an. 3. t. i. in expositōe p̄cepti. 3. in pricipio. qꝛ in precedēti scriptura fuerat ipis iudeis de sabbati obseruātia mētio facta gen. 2º. ⁊ exo. 16º. vel ſm ricar. 3. di. 37ª. q. 2ª. ar. 5º. in fi. qꝛ hoc preceptū sit̄ erat morale ⁊ cerimoniale. cerimonialia aūt nō sūt ita de lege nature sicut moralia. ideo nec ita firmit̄ mēti impressa. ¶ Sequitur vt diē sabbati sctificces. sāctificatio sabbati est ad deū vacatio. sāctum. n. ſm Aug. dicitur separatum ab vsu cōi ad cultū dei. preceptū ḡ sāctificatōis est ut coꝛ a curis sup̄fluis sepetur: ⁊ diuino cultui mācipetur. ⁊ hoc ē uacare deo. hoc aūt fit tripl̄r. p̄mo gnāl̄r. s. dum nos a uitiīs separamus. ⁊ intētōem nr̄am ad sabbatuȝ. i. requiē eternitatī. hēm⁹. 2º spāl̄r dū. s. tēporibus statutī ⁊ ad hoc deputatis separātes nos etiā a licitis operibus deo orādo ⁊ meditādo vacam⁹. ⁊ hoc est sanctificatio sabbati. 3º specialissime sicut est in uiris cōtemplatiuis qui ab omnib⁹ mundanis se separant: vt deo familiariter intendant. prima sāctificatō est necessaria. 2ª est debita. 3ª perfecta. Notādum vero q̄ vacatō q̄ ē ad deū itelligi pt dupl̄r. s. in hitu ⁊ i actu. i hitu nō recipit taxationem temporis quantum ad eos qui sunt in caritate: quia offerunt in habitu deo totum tempus vite sue. tamē quantum ad seruientes ex timore penetaxatur tempus. Uacatio vero in actu recipit taxatōem tēporis. quia degentib⁹ in hac vita mortali non ē possibile semper actu deo uacare. Intelligēdum etiā q̄ obseruatio sabbati potest dupliciter intelligi. vno modo determinate ut dicat̄ dies sabbati dies requiei. ⁊ sic dies dn̄ica: ⁊ etiaȝ quelibet alia dies instituta

ad vacandũ deo põt dici dies sabbati. vñ
deute.5° ponit interpretatio talis. Sabba
tũ est.i.requies dñi dei tui.⁊ hoc modo sẽ-
per cuĩ tẽpore grẽ obseruat. Alio mõ dies
sabbati dicit dies determinata.s.septima.
exo.35° Sex diebus facietis op⁹: septima
dies erit sabbatũ.⁊ hoc modo licet eẽt mo
rale discipline.erat tamẽ figurale vnde trã
siit figura cõpleta. Postea subdit p ratõe
motiua sanctificatõis sabbati.sex.n. dieb⁹
fecit deus celũ ⁊ terrã: ⁊ in 7ª die requie-
uit.i.nouas spẽs facere cessauit. Assignat
autẽ magis ratio in hoc precepto ⁊ in pri-
mo q̃s in alijs preceptis: qꝛ alia habẽt ra-
tionẽ manifestã. ⁊ ideo non oportuit i eis
ratõem reddi.s primo precepto.⁊ huic ad
dit aliquid cerimoniale vel determinati-
uum pcepti moralis cõmunis. vt in p̃.non
facies tibi sculptibile.⁊c. in isto determiat
dies sabbati. ideo ⁊ vtrobiq3 ratio debuit
assignari. ¶ Sequit 2ª clausula i qua p̃-
cipit operari determinato tẽpore ɔtra ocio
sitatẽ.cũ dicit. sex diebus operabẽis ⁊ fa-
cies oĩa opera tua. s ad opera diuersa te-
nent homines diuersi ¶ Sequit 3ª clau
sula: in qua interdicit operatões in sabba
to.cũ dicit. 7ª aũt die sabbatũ dñi dei tui ẽ.
nõ facies oẽ opus tuũ.⁊ fi.t.⁊ ser.t.⁊ an.t.
iu.t.⁊ aduena qui est intra portas tuas. h
aũt põt intelligi dupli͛r. vno modo litterali͛r
vt homo vacet a corporalib⁹ operib⁹ q̃ va
catõem ad deũ impediũt in solẽnitatib⁹. vt
negociatio ⁊ hi⁹. ⁊ ideo eti de irrõalibus
p̃cipit vt qescãt que sine ducatu hominis
non laborãt. alio modo spũal͛r vt per quie-
tem illã quies a vitijs designet. Sic g̃ pre
ceptum hoc mirabili͛r ad sũmã ordinat bo
nitatẽ. pma.n.clausula precipit ad deũ con
uersionẽ. 2ª precipit dei imitatõem per ope
ra misericordie. luc.6° Estote miseri. sicut
pater vester ce.mise.est. Non.n.est illa bo-
nitas ociosa: imo diffundit radios sue bñfi
centie sup bonos ⁊ malos. vñ ibidẽ q solẽ
suũ oriri facit super bo.⁊ ma. 3ª iniũgit oĩs
malitie vitationẽ qua precipit a vitijs qe
tudo. Sed quare magis precipit obserua
tio sabbati in spãli q̃s aliaꝝ solẽnitatũ. R°
omnes solẽnitates veteris legis sũt institu
te in cõmemoratõem alicuius diuini bñfi
cij: vel p̃teriti cõmemorati: vel futuri pre-
figurati. inter oĩa aũt bñficia dei memorã
da primũ ⁊ precipuũ est beneficiũ creatio
nis: ⁊ memorat in sanctificatõe sabbati.
vñ exo.20. pro ratõe hui⁹ precepti dicit.
sex diebus fecit deus celũ ⁊ terrã.⁊c. Int͛
oĩa vero beneficia prefigurãda p̃cipuũ ⁊
finale erat qes mẽtis i deo: vel i p̃nti p gra
tiam: vel in futuro p gl̃am: que figuraba-
tur per obseruãtiã sabbati. vt dr̃ Isa.58° Si
auerteris a sabbato pedem tuũ: vocaberi
sabbatũ dñi delicatũ: ⁊ sãctũ dñi gl̃iosum.
Hec.n.beneficia p̃ ⁊ p̃ncipali͛r sũt in mẽte
fideliũ. Alie vero solẽnitates celebrabant
pꝑter aliqua beneficia particularia tẽpora
lit͛ trãseuntia: vt pasca pꝑter bñficia p̃teri
te liberationis de egypto: ⁊ pꝑter futuram
passionẽ xp̃i que tẽporalit͛ trãsiuit iducẽs
nos in quietẽ sabbati spũalis. ⁊ iõ int͛.10.
precepta fit mentio de solo sabbato.

Circa 2ᵐ sciẽdũ q̧ h p̃ceptũ littera
liter intellectũ est partiz morale ⁊
partim cerimoniale. morale qui-
dem inquãtũ homini p̃cipit q̧ deputet ali
quod temp⁹ vite sue ad vacãdũ diuinis.
inest.n.homini iclinatio naturalis ad hoc
q̧ cuilibet rei necessarie deputet aliqð tp̃s
vt corpali refectioni dormitationi: ⁊ alijs
hi⁹. vnde etiã spirituali refectiõi qua mẽs
hominis reficitur i deo s̃m dictamẽ ratõis
naturalis aliqð tẽpus deputat homo. ⁊ sic
hr̃e tẽpus aliqð ad vacãdũ diuinis: cadit sb
morali p̃cepto. Est aũt cerimoniale inq̃s-
tum in hoc p̃cepto determinat ad hoc spe-
ciale tẽpus.s.dies.7ª.in signum memora-
tiuum generalis beneficij.s. pductõis mũ
di. sex.n.diebus deus mũdũ fecit: ⁊ in die
septima requieuit. Spirituali͛r autẽ intelle
ctũ ẽ cerimõiale. Nã allegorice significat
xp̃i qetẽ i seplchro q̃ fuit i 7ª die. Mõali͛r
ãt significat cessatõez ab oi actu pctĩ: ⁊ qe
tẽ mẽtis i deo. ⁊ s3 h ẽ q̃dãmõ p̃ceptũ gnãle.
Anagogice võ significat qetẽ diuine fruitio
nis i p̃ria futurã i etate 7ª. s3.n. aug.li.83.
.q.q.58.⁊.q.i2ª ɔ̃ fau. pma etas gñis hu
mãi fuit ab adã vsq3 ad noe. 2ª a noe vsq3
ad abrahã. 3ª inde vsq3 ad dauid. 4ª a da
uid vsq3 ad trãsmigratõez babylõis. 5ª inde
vsq3 ad aduẽtũ dñi. 6ª inde vsq3 ad finẽ secli
7ª i requie btõꝝ. Et qꝛ h p̃ceptũ q̃ ad aliqd
ẽ morale: q̃ ad aliqd ẽ cerimõiale. iõ quiq3
põit int͛ p̃cepta mõalia. qm̃3 int͛ cerimõialia

Circa 3ᵐ sciẽdũ q̧ obseruatio diei
sabbati debuit cessare. significabat
.n.obseruatio sabbati futurã qetem
dñi i sepulchro die 7ª: ⁊ requiẽ btõꝝ i celo p
xp̃i meritum futuram etate 7ª. ⁊ ideo ad
ueniente veritate debuit illa figura cessa-
re. ⁊ etiam propter exclusionem erroris.

ne forsan ex hoc aliquis crederet q̄ ad-
huc obligatio ad cerimōias veteris legis
maneret. vnde grego⁹ de ɔse. di. 3ᵃ. perue-
nit. dicit. peruenit ad me quosdā peruersi
sp̄s hoīes. praua inter vos aliqua ⁊ sācte
fidei aduersa seminasse. ita ut in die sab-
bati ꝓhiberēt aliquid operari. ⁊c. Et apl̄s
ad col. 2. Nemo vos iudicat ī cibo ⁊ potu
siue in parte diei festi. aut neomenie. aut
sabbatoꝝ que sunt umbra futuroꝝ. cor-
pus aūt xp̄i. i. vitas huius vmbre est xp̄s
. i. ptinet ad xp̄m. vel significat corp⁹ xp̄i.
quod. s. sūpsit de virgine: vel q̄d ē eccl̄ia.
Multū eti. disputat super hoc apl̄s heb. 3°
⁊ 4°. Magis aūt debuit sabbatū ɔmutari
in p̄mā diē septimane q̄ȝ in aliā diem. tum
ꝓpter memoriā nr̄e creatiōis. q2 illa die
creauit deus celū ⁊ terrā: tū ī memoriā no
stre redēptōis preterite ⁊ resurrectōis fu
ture. resurrectio. n. xp̄i manifestatio fuit nr̄e
redēptōis. ⁊ exēplar nr̄e fut̄e ⁊ glōse resur
rectōis. ⁊ q2 die illa xp̄s resurrexit vocata ē
dies illa dies dn̄ica ꝓpter xp̄i reuerētiā. ⁊
sue resurrectōis memoriā. que vocabat̄ p̄-
us dies solis. vt hēt̄. C. de ferijs. l. 2. De h⁹
āt diei. s. dn̄ice excellētia ⁊ celebratōe hēt̄
de ɔsec̄. di. 3ᵃ. sabbato. ⁊ c. ieiunia. ⁊ di. 75.
q̄ die dn̄ico. Vocabat̄ aūt p̄ma dies septi
māe dies solis pri⁹. q2 vt dicūt qdā in pri
ma hora illius diei dn̄at̄ sol. ⁊ in p̄ma 2ᵉ
ferie luna. ⁊ in prima 3ᵉ mars. ⁊ ī p̄ma 4ᵉ
mercurius. ⁊ in p̄ma 5ᵉ iuppiter. ⁊ ī p̄ma
6ᵉ venus. ⁊ ī p̄ma sabbati saturnus. Suc
cessit ḡ in noua lege obs̄uatio dn̄ice diei
obs̄uatōi sabbati. nō tñ ex vi p̄cepti legis
s3 ex ɔstitutōe eccl̄ie ⁊ ɔsuetudine populi
xp̄iani p̄dictis de cāis. Nō est aūt figural̄
obseruatio diei dn̄ice. sicut fuit obs̄uatio
sabbati ī veteri lege. ⁊ iō non ē ita arta ꝓ-
hibitio operādi in dn̄ico sicut fuit arta in
sabbato. vnde quedā opera in dn̄ico cōce
duntur que in sabbato ꝓhibebant̄. vt de
coctio ciboꝝ. ⁊ hi⁹. ⁊ eti. in quibusdā opi
bus ꝓhibitis facilius dispensat̄ ꝓpter ne
cessitatē in noua lege q̄ȝ in veteri. q2 figu
ra pertinet ad ꝓtestatōem veritatis quam
nec in modico oportet p̄terire. opera āt s̄m
se considerata mutari possunt pro loco ⁊
tempore.

Circa 4ᵐ quod ē a quibus operi
bus erat cessādū in sabbato. scie
duȝ q̄ ī obs̄uātia sabbati duo sūt
ɔsiderāda: quoꝝ unū est sicut finis. ⁊ hoc
est ut homo uacet reb⁹ diuinis. quod signi
ficat̄ ibi. memēto vt diē sab. san. Illa. n. in
lege sanctificari dicunt̄ que diuino cultui
applicant̄. aliud est cessatio operum que si
gnificat̄ ibi. septima die dn̄i dei tui no fac
omne opus tuū. Sed de quo opere intelli-
gat̄ leuit. 23° exponit̄. omne inquit opus
s̄uile non fa. in eo. Op⁹ aūt seruile a s̄uitu
te dr̄. Est aūt triplex s̄uit⁹. vna est seruit⁹
dei. ⁊ s̄m hoc opus s̄uile dici posset opus
latrie: quod pertinet ad dei s̄uitiū. Alia est
qua homo s̄uit peccato s̄m illd Io. 8° qui
facit pctm̄ seruus est pcti. ⁊ s̄m hoc omne
opus peccati dr̄ seruile. 3ᵃ ē qua hō s̄uit
homini. est aūt vnus hō s̄uus alteri⁹ non
s̄m mētem: s3 s̄m corpus. ⁊ iō s3 hoc opera
seruilia dicunt̄ opera corporalia: in quib⁹
vnus homo alteri seruit. Opus aūt seruile
p̄mo mō dictū nō ꝓhibet̄ in die sabbati:
q2 hoc eēt ɔtrariū fini obseruationis sab
bati. ⁊ similiter etiā nullius actus spiritu
alis exercitiuȝ est cōtra obseruantiaȝ sab
bati: puta si quis doceat verbo vl̄ scripto.
vnde numeri 28° dicit glo. q̄ fabri ⁊ hi⁹ ar
tifices ocian̄t in die sabbati. lector aūt di
uine legis vel doctor ab opere suo non de
sistit: nec tñ ɔtaminat̄ sabbatū. Op⁹ autē
seruile 2° modo uel 3° dictum cōtrariatur
obseruantie sabbati inquantū impedit ap
plicatōem hominis ad diuina. ⁊ quia ma
gis impeditur homo a diuinis per opus
peccati q̄ȝ p opus licitū: licet sit corporale.
ideo cōtra preceptū hoc magis agit q̄ pec
cat in die festo q̄ȝ si aliquod opus corpora
le licitum facit. vnde Aug⁹ li. de. io. cordis.
dicit. melius faceret iudeus ī agro suo ali
quid utile q̄ȝ in theatro seditōis assisterȝ.
nō tamē peccans uenialiter in sabbato cō
tra hoc preceptum facit: quia ueniale san
ctitatē non excludit. Opera aūt corporalia
intātū seruilia dicunt̄: inquantū ꝓprie per
tinent ad seruientes. inquātum autē sunt
cōmunia seruis ⁊ liberis non dicunt̄ ser
uilia. quilibet autē tam seruus q̄ȝ liber te
netur in necessarijs prouidere non tantū
sibi: sed etiaȝ ꝓximo precipue in pertinen
tibus ad salutem corporaleȝ s̄m illud pro
uer. 24° Erue eos qui ducuntur ad mor
tem. secūdario auteȝ in damnis reruȝ vi
tandis s̄m illud deutero. 22° Non videbis
bouem aut oueȝ fratris tui errāteȝ: ⁊ pre
teribis: sed reduces fratri tuo. ⁊ ideo op⁹
corporale pertinens siue ad salutem corpo
ris proprij vel proximi: siue ad vitan-
duȝ damnuȝ iminens exterioris rei: non

est ɔtra obseruatōem sabbati. vñ dñs Jo. .7°. mihi idignamini: q2 totū hoīem saluū feci in sabbato. ⁊ Math. 12°. quis erit ex vobis homo qui hēt vnā ouē: ⁊ ceciderit sabbato in foueam: nōne tenebit ⁊ leuabit eā. ar. ex̄. de ferijs. licet. ⁊ .23. q. 8. Si nulla. ⁊ de ɔse. di. i. sicut nō alij. hec tho. 2ª 2ᵉ. q. .122. ar. 4. c. 3ᵐ. ¶ Utrū aūt in dieb⁹ dñicis vacādū sit ab oī opere seruili: p3 ex mīsiōe .q. prec dētis. q2 idē dō est de dñica qō di ctū ē de sabbato. pōt tñ ɓm Ric. 3°. di. 37. q. .2. ar. 4. c. ɔsiderari ⁊ notari p aliū modū q̄3 s̄ sit hitū quid ē op⁹ seruile. Sciēdū ǵ ɓm ipsū ꝙ opus seruile opponit' operi libe rali: quoꝝ vtriq3 inq̄tū hi⁹ pēsari debet maxime ex proximo ⁊ ꝓ fine. ita ꝙ ratōe ꝓximi ⁊ ꝓprij finis non quidē finis acci dētalis quē ɔstituit intētio agētis: ſ3 eētia lis quē principaliꝰ respicit q̄tū ē ex par te sua indicari debet opus seruile simplici ter vel liberale. ⁊ rōe finis ꝓximi quē cō stituit intētio agētis deb3 formalr̄ indicari op⁹ ſuile vel liberale p respectū ad agentē. vt. n. vult phs. 5. ethi. c. 4. si quis luxuriet' vt lucret' auar⁹. si. aūt ut delectet' luxurio sus uidebit'. Certū ē aūt ꝙ corp⁹ deb3 ser uilit' aīe subdi: ⁊ aīa desuper sedere sicut li bera. illa ǵ opa q̄ tā q̄3 finē ꝓpriū ⁊ primū respiciūt tēporale bonū corporis ipsi⁹ ope rātis sūt seruilia: etiā si materialr̄ eēnt spūa lia. vñ si q̄s in corde suo meditet' aliquid scīētiale ordinatū: vt ad primū ⁊ ꝓpriū finē ad tēporale lucrū: illd op⁹ ē magis ser uile q̄3 liberale. Silr̄ si quis aliqō op⁹ fa ciat: qō ē materialr̄ ſuile: ⁊ illud ordīet vt ad finē primū ⁊ ꝓpriū. ad bonu3 spūale ipsi⁹ aīe magis est liberale q̄3 ſuile: saltem per respectū ad agētē. vt scribere aliquid n̄ ꝓpter tēporale lucrū: ſ3 ꝓpter edificatōem aīaꝝ: ⁊ ꝓpter diuinū cultū. qō ɔfirmari pt ex̄. de ferijs. cōquesti⁹. ⁊ de sta. mo. cum ad mōasteriū. Cū ǵ sit uacādū i dñicis dieb⁹ ab oī opere corporali ordinato sicut ad ꝓ ximū ⁊ ꝓpriū finē ad tēpale bonū ꝓprij cor pis. vacādū ē ill' dieb⁹ ab oī ope: qō mālr ⁊ finalr̄ seu formalr̄ est seruile simplr̄ ⁊ p respectū ad agētē. Ab operib⁹ āt q̄ sūt ma terialr̄ libera: ⁊ formalr̄ ſuilia. vt cū aduo cat⁹ studet ⁊ cogitat de his q̄ cras vult ꝓpo nē ꝓpt' lucrū tēporale. ⁊ rusticus de aratōe terre sue quā i crastina die vult arare. nō ita astringit' hō abstinē i dieb⁹ predictis: sicut ab operib⁹ que materialr̄ ⁊ formalr̄ sūt ſuilia: q2 facilius ē abstinere ab his q̄3 ab illis. vñ per tales act⁹ nō peccat hō mor talr̄ nisi per hoc excludat' uacatō illa: quā necessario deb3 cultui diuino. Ab operibus autē que sunt seruilia materialiter: ⁊ non formaliter per respectum ad agētem: nō te netur homo necessario cessare in dñicis. vnde. ff. de ferijs. l. penul. §. diuus traian⁹. dicit lex. ea que ad militarē disciplinā per tinent etiam feriatis dieb⁹ peragenda. vt addit appat⁹. ⁊ sic scholares legere ⁊ scri bere possunt. Et rō est: q2 talia opera quā tū ad suum finem primum ⁊ ꝓpriū sūt liberalia. hec Ric. ibidem.

Circa 5ᵐ qō est vtru3 laborare in alijs dieb⁹ sit in precepto sicut re quiescere i die 7°. Sciēdum ṗmo ꝙ triplex est labor. s. debit⁹. ɔcessus. ⁊ pro hibitus. Debitus est duplex. vnus exclu dens ocium anime inimicū. ⁊ ad hunc te nentur omnes: q2 omnes tenentur se ex ercere in aliquo vtili. ratione cuius exclu dant a se tentationis ingressum. ɓm illud eccl'. 34°. Mitte illū i operationē ne vacet. multā. n. maliciam docuit ociositas. Alius est introducēs fructū. ⁊ ille est triplex. vn⁹ prelatoꝝ de cura subditoꝝ. de quo. i. thi. 5. qui bene p̄sunt presbyteri dupli. ho. digni habeātur: maxime qui labo. i verbo ⁊ do ctria. Ali⁹ actioꝝ: ⁊ h̄ circa tēpalia vt hē ant vñ viuāt ⁊ alijs ſbueniāt. de quo ephe. 4°. magis aūt laboret hō operādo māni bus quod bonu3 est. vt habeat vn de tri buat necessitatē patiēti. ⁊ ad hunc tenent' fortes corpore: ne cogāt' viuere ociose de bonis que debent' alijs. Aut circa spūalia vt est labor predicatorū ⁊ presbyterorum sacramēta ministrātium. ⁊ sic cū apls di xit. i. cor. 3. Ego plātaui. ⁊c. subdidit. vnus q̄sq3 ꝓpriā mercedē acci. ɓm suū la. Terti⁹ est ɔtemplatiuoꝝ. in quibus ⁊si quiescat mens a strepitu mundi: tñ inuigilat solici tando deo placendi: ⁊ alijs graciam impe trādi. ⁊ sic dicit sponsa Can. 5. ego dormio ⁊ cor meū uigi. Nā i dormitōe ē q̄es: ſ3 i ui gilia labor. de his laborib⁹ dr̄ sap. 3°. bono rū laboꝝ glosus ē fruct⁹. ⁊ p̄dictī laborib⁹ laborātes viuē p̄nt de elymā: q2 ꝓ illis a q b⁹ accipiūt vtilr̄ laborāt. Cōcessus labor ē hoīu3 mūdi circa occupatōes tēpaliu3. ut hēant vñ viuāt: ⁊ p tēpalia acq̄rant eꝛna eccli. i. cognoui ꝙ i eis eēt labor ⁊ afflic. sp̄s. ꝓhibit⁹ ē labor curiositati ⁊ cupiditati. q extigunt. spiritualē q̄tē in deo. de quo Hie re. 9. vt inique agerēt laborauerunt.

¶ De ferijs titulus.23.

(p) Ostea cū nō tātū vacādū sit i
dieb⁹ dn̄icis: s̄ etiā in aliqbus
alijs festis que p ecclesiā indi-
cunt̄.iō ad maiorē instructōez
ↄsiderādū est hic de ferijs: ⁊ p̄mo vnde di
cant̄: ⁊ qualit̄ distinguāt̄. 2° qn̄ festa ⁊ alij
dies incipiāt̄ ⁊ finiant̄. 3° que in eis agi
possint ⁊ que nō s̄m iura. ¶ Sciēdū igit̄
ꝙ ferie dicūt̄ q̄si feriie: qꝛ p̄stāt vacatōez
ab his q̄ agi solēt in foro. vel dicunt̄ ferie
quasi festiue. Feriaꝝ alie sunt tēporanee
vt que dāt̄ pro fructibus colligēdis: ⁊ sūt
duoꝝ mēsiū: quoꝝ vn⁹ dat̄ gr̄a messiū.
alter gr̄a vindemiaꝝ. ⁊ he ferie s̄m diuer
sas regiōes citi⁹ ⁊ tardius idicūt̄. ⁊ iō a
p̄sidib⁹ p̄cipiūt̄. e. x̄. e. Dn̄i i pte. ⁊. ff. e. l. pre
sides. ⁊ i his non debꝫ fieri ꝓcessus iudici
alit̄: nisi ex ↄsēsu partiū. e. x̄. e. ↄquest⁹. ⁊ di
cit ibidē hosti. ꝙ i oī terra debēt dari ferie
ꝓ messibus etiā si nō crescit ibi ānona: qꝛ
hoīes hn̄t sibi cōmuniter de grano aliquo
tēpore ꝓuidere. s̄ ꝓ vindemijs non dabū
tur nisi ubi sūt uinee: vl' saltē ubi ē cōmuni
ter usus vini. Alie sunt repentine. s. quas
p̄nceps siue iperator indicit. vel ꝓpter vi-
ctoriā. vl' qꝛ duxit vxorē. vel qꝛ filius ē ei
nat⁹. Et si alius indixerit carebūt nomīe.
⁊ p ↄseqūes effectu. qd̄ pꝫ. C. eo. A nullo
iudice presumi dꝫ. ⁊ dicūt̄ repētine qꝛ nō
sūt certe. imo repente indicunt̄. Alie ferie
sūt solēnes siue festiue: de quib⁹ p̄ncipalit̄
hic itēdim⁹. He aūt ferie festiue sūt p̄cipue
festiuitates per circulū āni. s. natiuitatꝫ. dn̄i.
sācti stephani. sancti Jo. euan. sāctoꝝ ino.
sancti siluestri. circūcisio dn̄i. ephy. purifi-
catio scē marie. pasca cū tota ebdomada
sua. rogatōes tribus dieb⁹. isti tn̄ tres dies
nō obs̄uāt̄ de ↄsuetudie quātū ad manua
lē laborē. Ascēsio dn̄i. dies pent̄. s. ipa dies
cū duob⁹ dieb⁹ se. sācti Jo. bap. iz. aplorū.
⁊ maxime pe. ⁊ pauli. sancti laurētij. assū-
ptōis beate marie. natiuitas ei⁹ ⁊ oīa festa
eiusdē. vt dī̄ e. x̄. e. cōquest⁹. dedicatio sācti
michaelis. ⁊ hec oīa ꝓbant̄ de ↄse. di. 3. ꝓ-
nūciandū. dedicatio cuiuslibꝫ oratorij. festi
uitas oīum sāctoꝝ. sancti martini. ⁊ ille fe
stiuitates quas epi singuli in suis episcopa
tibus ul' ecclesijs cū populo laudauerūt: q̄
sūt nō generalit̄ oībus s̄ tn̄ vicinis circū
stātib⁹ indicēde. qd̄ tn̄ intelligi debꝫ de san
ctis canonizatis auctoritate ecclie romāe.
qꝛ eps per se nō possꝫ aliquē sāctū cano-
nizare. e. x̄. de reli. c. i. Relique v̄o festiuita-
tes per ānū cogi nō debent ad feriādū. nec
ꝓhiberi. vt in. c. pnūciādum. Item statuit
Eusebius papa festū inuētōis sācte crucis
solēniter celebrari. de ↄsec. di. 3. crucis. fe-
stū etiā exaltatōis crucis celebrari debꝫ. de
ānunciatōe v̄o nō fit ibi mētio. cū tn̄ sit ce
lebre festū. quia forte tēpore illi⁹ cōcilij nō
erat illa solēnitas istituta. Ad hoc nota
ꝙ e. x̄. de ferijs. qm̄ i pte. §. preterea. vsq̄ i fi.
c. ꝙ festiuitas sācte trini. s̄m diuersaꝝ cō
suetudines regionū a qbusdā cōsueuit in
octaua pēt. ⁊ ab alijs in dn̄ica p̄ma an̄ ad
uētū dn̄i celebrari. Ecclia quidē romana
i vsu nō hēt vt hi⁹ celebret sp̄ālit̄ festiuita-
tē. cum singulis dieb⁹ Glīa patri ⁊ fi. ⁊. s. s.
⁊ cōsilia dicāt̄ ad laudē pertinētia trinita-
tis. Itē prelatis ecclaꝝ p̄cipit̄ ꝙ festū cor
poris christi. feria qnta post oct. pent̄. an-
nuatim solēnit̄ celebrēt: ⁊ per oēs ecclias
faciāt solēniter celebrari: ⁊ oīb⁹ v̄e penitē
tibus ⁊ ↄfessis qui matutinis eiusdē festi i
ecclia i qua idēꝫ festū fiet vel misse vl' pri
mis vl' scdis vesperis interfuerint: pro
qualibꝫ horaꝝ. c. dies. qui v̄o p̄me tertie
sexte none ⁊ cōpletorio ꝓ qualibꝫ harū
.40. qui v̄o per octauas eiusdē festi matu
tinis misse uesperis p̄dictis horis interfu
erint. c. dies per octauas dieb⁹ singulis de
iniunctis penitētijs relaxant̄. ⁊. s. li. h̄ est in
clement̄. de reliquijs ⁊ vene. sctōꝝ. dnm.

(c) Irca 2ᵐ sciēdū ꝙ dies incipit ⁊ fi
nit̄ diuersis tēporib⁹ ⁊ horis s̄ꝫ di
uersitatē eoꝝ de quib⁹ agit̄. Ad fe
riandū. n. regularit̄ incipit uespera prece
denti: ⁊ finit̄ in se. vespera. e. x̄. e. oēs. c. p̄.
initiū tamē ⁊ finis festoꝝ ↄsiderari debet
s̄m qualitatē eoꝝ ⁊ diuersaꝝ ↄsuetudinē
regionū. ⁊ sicut magnitudo festoꝝ exigit
celebrari. sic uidet̄ ea debē pri⁹ incipē ⁊ tar
dius terminari. e. x̄. e. qm̄. Quo v̄o ad ordi
nādū: incipit dies i vespa ⁊ finit̄ in mane
sequēti. vt pꝫ di. 75. qd̄ a p̄ribus. Quo ad
iudicādū āt icipit i solis ortu ⁊ finit̄ i oc-
casu. cū. s. iudex iā ꝓ tribunali nō pōt ho-
neste sedere. vt e. x̄. de offi. dele. ↄsuluit. Quo
ad soluēdū v̄o incipit i medietate noctis
vni⁹ ⁊ finit̄ i medietate noctꝭ. alteri⁹. vt. ff.
eo. more romano. Quo ad treugas s̄uan-
das icipit i solis ortu. ⁊ finit̄ in occasu. vt
e. x̄. de pace ⁊ treu. c. p̄. Quo ad ieiunādum
v̄o sexta feria icipit post cenā die iouis ⁊
finit̄ i māe sabbati. ⁊ idē ē de ieiunijs alijs.
vt de ↄse. di. 3. de esu. h̄ gof.

Circa 3ᵐ sciẽdũ ꝙ in diebus festi
uis debent hoĩes uacare hymnis:
psalmis.⁊ cãticis spũalib⁹.de ↄse.
di.3ᵃ.ieiunia. Itẽ ꝑdicatõi ⁊ virtutib⁹ ⁊ re
gulari discipline.ꝫ ⁊ religiosi regulari ob-
seruãtie:tunc magis q̃ꝫ in diebus alijs.ex̃
de vi.⁊ hone.cle.cũ decorẽ.⁊ de sta.mo.cuꝫ
ad monasteriũ.⁊ de ferijs.licꝫ.Ut aũt istis
hoĩes melius possint vacarẽ debẽt: vt dcm̃
est suꝑ abstiere ab oĩ seruili opere. vt a me
chanicis.agricltur.⁊ ab alijs secularib⁹ ne
gocijs.s.mercaturis.placitis.sẽtentijs.iudi
cijs.sacris.nisi cã faciẽde pacis.ex̃.e.oẽs.
⁊ de cõse.di.3ᵃ.rogationes.⁊.15ᵃ.q.4ᵃ.c.i.
⁊.2º.⁊.c.3º.Unũ nec sentẽtia lata nec iudi-
cialis ꝓcessus factus in festis ob dei reue-
rẽtiã seruãdis est. si partes cõsẽtiant tenet:
nisi necessitas cogat.vt si res eẽt tẽpore pe
ritura:vl' pietas suadeat.vt si sit cã debiliũ
vel miserabiliũ ꝑsonaꝝ.vt dicit bern. ⁊ h
in diebus expressis.ex̃.e.cõquestus. ⁊ ex
primuntur ibi oĩa festa suꝑ dicta.⁊.7.dies
dominice passionis . nõ tñ ponũ ibi tres
dies rogationum . Qd aũt dicit ex̃ .e.oẽs
ꝙ sacramẽta prestare nõ debẽt i dieb⁹ hi⁹.
intelligẽdũ nisi ꝓ pace uel alia necessitate.
vel ẽm her.ꝓ fide.pro obediẽtia.ꝓ fama.
e x̃ de elec.significasti.dicit hosti.ibidem in
glo.ꝙ hoc ↄsi sit honestũ:non tamẽ neces
sariũ.vnde generalr̃ non seruat. Itẽ non
debemus in festis flectere genua nisi i tri-
bus casibus.vnus ẽ cum epi cõsecratõ ul'
clericoꝝ ordinatio celebratur. Tunc.n.cõ
secrãs ⁊ ↄsecratus tãtuꝫ genua flectẽ pos
sunt ẽm ꝙ modus cõsecrationis requirit.
2⁹ est cum ex deuotione aliqs i secreto ge
nua flectit.ex̃.e.qm̃.3⁹ est cuꝫ ex deuotõe
flectit quis i eleuatõe corporis xp̃i: qd est
de cõsuetudie obseruat .hec Ray. Possũt
autẽ oĩbus diebus feriatis agi ea que sũt
voluntarie iurisdictõis.vt adoptio.emãci
patio.excõicatio.absolutio. vbi nõ requi-
rit cãe cognitionẽ. puta in criminibus no
torijs.⁊ manumissio.C.e.actus.§. in his
tamẽ. Itẽ ea que fieri necessitas vrgeat:vel
pietas suadet.vt ex̃.e.ↄquestus. vrget ãt
fieri necessitas agriculturã.piscatõem. ut
cũ multitudo piscũ imergitur.terre fossu-
rã.mundatõem vineaꝝ. quod intelligi de
bet.cum hec ita fieri nõ possũt in alijs die
bus ne occasione momẽti pereat cõmodi-
tas cõcessa prouisione celesti.vt.C.co.oẽs
iudices.§.ruri.hec gof.Unde sꝫ roð.si ia
cẽtibus segetibus in agris:aut fenis i ꝑtis
tẽpestas immineat aut pluuia que corrumpe
ret aut deteriorarct multũ talia a solo ꝑ p
rata:dñi illarũ rerũ non sunt ꝓhibẽdi ea
remouere.ꝫ possũt indẽnitati sue precauẽ.
Carnifices etiã ⁊ pincerne qui in festis pre
parãt ea que comedẽ debẽt in crastino in
mercato.vel i statõibus suis. ⁊ ceteri qui
ꝑparãt victualia in festis si nõ potuerunt
i die precedẽti ↄmode ꝑparare.aut prepa
rata sine periculo reseruare mortalr̃ ñ pec
cant. Pro quãta autẽ necessitate liceat in
festis operari potius ẽ limitãdũ ad arbitri
um hõi uiri q̃ꝫ ad aliquã doctrinã genera
lẽ.nõ ẽ etiã dicẽdũ ꝙ ꝓpter modicũ opus
hõ mortalr̃ peccet.ꝫ quãtũ opus homo si
ne peccato facere possit:est recurrẽduꝫ ad
arbitriũ boni uiri.hec roð. Itẽ nõ ẽꝫ ray.
ꝙ ecclia .i.ep̃s loci vel si cõmode nõ põt
ep̃s adiri presbyter simplex discretus in-
dulgere potest illis qui iustuꝫ habẽt belliũ:
⁊ artãtur magna necessitate ꝙ possũt ara
re. fructus colligere. fossata facere. ⁊ alia
hi⁹ in diebus dñicis ⁊ alijs festis ꝓpt̃ peri
culũ hostiũ:ꝑter q̃ꝫ in maioribus festis . ⁊
tũc etiã si maior necessitas appcret ad vi-
ctũ necessariũ acquirẽdũ . ita tamẽ ut de il
lis studeãt ꝓ posse largiores elemosynas
erogare.23ᵃ.q.8ᵃ.si nulla.ex̃.e.licꝫ.h ray.
Et addit roð.ꝙ possit necessitas eẽ tanta:
⁊ tam notoria ꝙ auctoritate ꝓpria possent
facere talia.h roð. Itẽ si vrget necessitas
fieri qõẽs latronũ.⁊ maxime isauroꝝ per
qd multorũ salus procurat.vt.C.e.pro-
uinciarũ. Itẽ si vrget necessitas appellari.
vñ nõ quolibꝫ tẽpore appellat.vt.C.e.l.i.
per totũ . In exercẽda aũt appellatõe silis
est obseruãtia feriaꝝ solẽnium ⁊ repenti-
naꝝ:qr i neutris appellatõ exercet.vt.C.
.c.l.i.tñ nõ cõputant oẽs dies. vt.C.de ap
pel.l.2ᵃ. Pietas ṽo suadet dari tutores ⁊
curatores pupillis ⁊ alijs miserabilib⁹ per
sonis.vt.ff.e.l.i.§.Sed excipiunt.Suadꝫ
etiã disciplinã popularẽ. ⁊ similr̃ scholasti
cã ⁊ clericalem.vt.ff.e.Diuus.Suadet ẽt
pertinẽtia ad pacẽ ⁊ ↄcordiã.vt.C.e.l.fi.
Sciẽdũ etiã ꝙ in tẽporib⁹ his in quib⁹ agi
non põt si tamẽ actio sit peritura eaten⁹ ꝓ
cedit vt litis ↄtestatio uel executoris cõuẽ
tio fiat.vt in.ff.e.§.Sed excipiũt. In duo
bus aũt mẽsib⁹ qui grã fructuũ ↄcedũtur
agi põt ex cõsensu partiũ. qd quidẽ non
cõtingit i ferijs statutis ob honorẽ dei prin-
cipis uel ciuitatis. vt.ff.e.si feriatis. ⁊ ex̃.e.
.c.fi.i fi.hec gof. ¶Sed uiquid in festis

larborari pōt ad op⁹ paupez.puta agros
coz arando uel quadrigãdo:vel alio mō.
R⁹ credo q̄ sic si hoc fiet pure propť deū
dūmodo non sit a p̄clatis probibitū:⁊ cō
suetudini loci cōtrariū. ita tamē q̄ non p
diē totā:nec vsq̄ ad fatigatōem magnā:
nec ēt ꝓpter hoc omittať audire missam.
Cuz his cōuenit Ric. 4º. di.37ª.q.2ª.ar.
4ª.vt patet ex predictis.⁊ roð. ¶ Nūqd
mortalr̄ peccant qui ad mercata vadunt:
que in dñica vel alijs festis maxime preci
ꝑuis fiunt. Rn̄deo ꝯm roð. si quis faciat
hoc aliquādo pro sua necessitate nō cōsue
tudinarie:non peccat mortaliť.si autē du
cat in cōsuetudinē: aut hoc facit ex impro
ba cupiditate lucrandi.vt faciunt merca
tores qui ꝓpter frequētāda mercata ⁊ nū
dinas vix aut nunq̄ ecclias intrant: mor
taliter peccant. mercata tamē que fiunt de
victualibus competentib⁹ ipis festis: non
sunt illicita aut facile ꝓhibēda.dū tamen
ꝓpter hoc nō dimittant audire diuina of
ficia. ¶ Quid de illis qui in vigilijs festoz
feriandoz mittunt equos vel alia ad ferē
da necessaria in die festo. Rn̄det roð.q̄ si
ea que afferunt sint necessaria ad diē festi
ita q̄ sine eis non possent ipm̄ cōmode trā
sire:nec ante super his habēdis sibi pote
rant prouidere: possunt excusari per neces
sitatem: al's non: maxime si faciant hoc i
festo vt habeant sua vehicula ⁊ alia ad
quottidiana opera exercenda.p hi⁹.n. ne
cessitatem sunt excusabiles vectores mer
cium ⁊ vinorū ad loca remota. cum sine
graui incōmodo non possent in festis va
care abeundo ⁊ quadrigādo ¶ Quid de
illis qui a dominis suis operari coguntur
in festis. Rn̄det roð.q̄ si faciāt hoc iusto
metu inducti: videnť posse excusari. qui
vero debēt dominis suis vecturā bladoz
⁊ afferunt diebus feriādis. vt dieb⁹ alijs
vacare ꝓprijs laboribus liberi⁹ possint:nō
sūt excusabiles: nisi forte ad hoc arta ne
cessitas eos cogat. ¶ Quid de scholarib⁹.
Rn̄det roð. q̄ non licet eis dieb⁹ feriatis
aliquid grāde de quaterno in quaternuz
trāscribere.lectiones tamē suas:quas sine
scriptura non possent memorie cōmenda
re. vel sermones quos stilo vel plumbo no
tauerūt possunt scribere. ⁊ etiaz lectiones
librorū quos audiunt emendare. ¶ Quid
de barbarijs ⁊ minutorib⁹ vel vectoribus
pegrinorū in suis vehiculis:aut iumentis:
aut de ferratoribus equorum. Respondet
roð. q̄ credit eos excusari posse.si faciant
hoc p̄ncipaliter ꝓpter necessitates eorum
quibus operas hi⁹ faciunt. Si vero talia
faciant p̄ncipalr̄ ꝓpter questum: aut ipro
bam cupiditatem:non debent excusari. Il
li autem qui faciunt in hi⁹ festis barbam
sibi radi:aut equos ferrari sūt excusabil's
si sup his non poterunt antea sibi cōmode
prouidere. ¶ Quid de viatoribus ⁊ cur
soribus. Rn̄det roð.q̄ sine hec faciant ꝓ
pecunia.siue nō:non audet eos cōdemna
re. Maxime cū ꝯm legē concessuz fuerit
ire in sabbato.licz non vltra mille passus:
quod iter sabbati appellať act.i. ¶ Quid
de molēdinis ad ventum vl' ad aquā. Rn̄
det roð.q̄ cū officiū hi⁹ molendinorū ex
pleri possit sine magna opa hoīs: credit
seruandam cōsuetudinē esse regionis nō
ꝓhibitaz a p̄latis circa feriatōem a talib⁹
in festis feriādis. de molēdinis autē q̄ tra
huntur per iumēta: credit q̄ equi quiesce
re debent diebus feriādis ⁊ celebrādis.cū
ꝯm legem non tātum hoīes: s; etiaz iumē
ta sabbato sint vacare iussa exo.20.

¶ De quarto precepto: quod ē de parēti
bus honorandis.titulus 24ᵘˢ.

CONsequēter cōsideradum ē de
4º. p̄cepto: quod ponitur exo.
20.sic. Honora patrē tuum ⁊
matrē tuaz: vt sis lōgeuus sup
terram.deute.vº dicit sic. Honora patrez
tuum ⁊ m̄rem tuā sicut p̄cepit tibi dn̄s.ut
longo tēpore viuas. ⁊ bene sit tibi. Hic g̊
p̄mo considerādum est de hi⁹ precepti ins
sione.2º de promissionis additiōe. 3º. de h⁹
precepti obligatione. ¶ Circa primū que
runtur p'a.s.quis dicitur pater ⁊ mater i
hoc p̄cepto. Rn̄deo pater dicitur multipli
citer.s. creatiōe vt deus. deute.32º. Nōne
ipe est pater tuus qui possedit:fecit: ⁊ crea
uit te.p̄latiōe: vt p̄latus. vt ibidem. In
terroga patrē tuum ⁊ an.tibi.⁊c.⁊ ꝓpaga
tione ꝯm carnē. Omnibus his modis po
test hic accipi pater.p̄ceptum .n. illud pōt
intelligi tripliciť .primo ꝯm q̄ dicitť esse a
lege nature.2º ꝯm q̄ est legis scripte a deo
īspirate.3º ꝯm q̄ accipitur ꝯm allegoriam
īproprie.p̄mo modo intelligitur pať car
nalis.natura.n. non nouit nisi patrez car
nalem qui est p̄icipium in esse nature.2º
itelligiť pater spūalis.lex .n. scripta repu
tat patrem nō tm̄ illum qui est p̄ncipium

in esse nature. sed etiā illum qui ē pncipiū
per mysteriū in esse gratie ꝫ illud .i. cor. 4.
In xp̄o iesu per euāgeliū ego vos genui.
5° modo ē deus. Dicēdū est ꝗ ꝙ hic ꝓprie
⁊ ꝑ se honorari precipit' hō qui ē pncipi-
um in esse nature: vel in eē gratie. vñ dicit
glo. sup illud deutr. 5. Honora patrē. s. car-
nalem vl' spiritualē. Allegorice tamē ⁊ im
proprie deus. vñ glo. alia ibidē dicit deū ⁊
ecclesiā. Et sim. lic' per accidēs. sicut .n. i di-
lectione proximi intelligit' amor dei: sic in
honore patris intelligit' honor dei: a quo
ois paternitas in celo ⁊ in terra nomiat'.
Ꝓprie aūt ⁊ ꝑ se honorari precipit' deus
in p̄mo p̄cepto. hec Alex. an. 3. ti. i. c. de 4°
p̄cepto. q. i. o. ¶ In quo ꝯsistit honor iste.
R°. in duobus. s. in reuerētia ⁊ sustentatō
ne. vt dicit glo. sup illd ephe. 6°. honora pa
trē ⁊c. reuerētia consistit in trib'. s. in affe-
ctu timēdo patris offēsam et amore. leui.
19. Unusqsqꝫ patrē ⁊ matrē timeat. In ef
fectu. s. obediendo. ephe. 6°. Filioli obedite
parētib' vestris. i signo. s. assurgēdo. ⁊ hi'.
sic sumitur honor. Ro. 13. Cui honor ē. ho
nor ē. ut pꝫ ꝑ glo. sustentatio et cōsistit i tri
bus. s. in solatō verbor. Hiero'. Nemo pa
trē asperis verbis ledat. hoc filij loquātur
quod parētes delectat audire. In seruitio
operi. eccl'. 3. Qui timet dominū honora-
bit parētes. ⁊ qsi dominis seruiet his qui
se genuerit in opere ⁊ sermone. In exhibi
tōe necessarior. vñ ephe. 6°. honora patrē
⁊c. glo. Honorare patrē est ei reuerētiā ex-
hibere ⁊ necessaria ministrare. ⁊ hoc mō
exponit dominus hoc p̄ceptū Math. 15°.
Debet' autē vterqꝫ honor predictis. s. re-
uerētie ⁊ sustētatōis tam p̄ri carnali qꝫ spi
rituali. q2 n. vterqꝫ ē p̄ncipium: ideo debet'
vtriqꝫ reuerētia. q2 etiā vterqꝫ indiget. ideo
vtriqꝫ debet' sustētatio. ꝓ in p̄re carnali ē
spālis ratio reuerētie. s. ratio gnātionis. ec
cli. 7. Memēto quoniā nisi ꝑ illos nō fuis
ses. ⁊ in patre spūali p̄eminētia sublimita
tis. Ro. 13. Omnis anima ptātibus subli
miorib' subdita sit. Item in p̄re carnali ē
spālis ratio sustētationis. ratio educatōis
eccl'. 7°. Retribue ill' quomō ⁊ illi tibi. In
patre vero spūali dispensatio istructionis
Gal'. 6. Cōmunicet aūt his qui cathetizā
tur verbo ei qui se cathetizat in oibus bo
nis. ꝫ alex. an. 3° ti. i. c. de 4° p̄cepto. q. 2ª.
ar. i. o. Pōt etiā dici ꝙ parētibus inquātū
hi' debetur honor reuerētie: ꝫ sustētatio ⁊
alia debētur eis ratione alicui' accidētis. s.
ratione indigētie vel alicuius hi'. ⁊ q2 qđ
est per se est prius eo quod ē per accidens.
Ideo specialit' p̄cipit' honoratio parētum:
in qua sicut in quodā pricipali mandari
intelligitur. ⁊ sustētatio ⁊ quicquid aliud
parētibus debet'. hec tho. 2ª 2e. q. 122ª. ar.
5° c. 3m. Nota etiā ꝫm tho. vbi sup. ꝙ i pre
cepto isto itelligit' mandari quicqd ptinꝫ
ad reddēdū debitū cuicūqꝫ ꝑsone. sicut se
cundariū includit' in p̄ncipali. Nota etiā
ꝫm Alex. an. vbi sup. q. 2ª. ar. 2°. ꝙ ꝫm ꝓ
priam ratōeꝫ non p̄cipit' hic nisi honor ei'
qui pōt dici ꝓprie pater vel mat'. i. princi-
pium ꝑ generatōem. s. carnalem vel spūa
lem. i. p̄ris carnalis vel spūalis. s. plati. ꝫm
cōmunē tamē rōem potest reduci ad hoc
preceptum honor senis: qui dicit' pat' eta
te. sicut dicit'. i. Thi. 5. Seniorē ne increpa
ueris: ꝫ obsecra vt patrē. Et honor regis
qui pat' dicit' misericordia. eccl'. 4°. In iu
dicādo esto pu. misericors vt p̄r. Et honor
socij ꝫm ꝙ superior estimat'. ⁊ honor cuiqꝫ
persone alij exhibendus. ¶ Cuius virtu-
tis ē actus honorare p̄rem. Rndeo ꝙ est
actus cuiusdā virtutis spālis que pietas di
cit'. ⁊ a Tullio pars iustitie ponit'. vt. i. in
2° li. tangitur. Cum. n. ad rationē iustitie ꝑ
tineat ꝙ debitum alij reddat. vbi inuenit'
spālis ratio debiti alicui ꝑsone ibi est virt'
specialis cōtēta sub iustitia. debet' autē ali
quid alicui spāliter. q2 ē principium ꝓdu
cens ⁊ gubernās in esse. hoc autē pricipiū
pietas respicit inquātū parētibus ⁊ p̄rie:
⁊ his qui ad hoc ordinātur officiū ⁊ cul
tum impendit. ⁊ sic patꝫ ꝙ pietas ē virtus
specialis ad iustitiā reducibilis. ⁊ ꝙ ad eā
pertinet honorē parētibus exhibē. ¶ Nō
ꝙ Tullius dicit ꝙ hec v̄tus. s. pietas ex-
hibet patribus ⁊ patrie officiū ⁊ cultū.
vt officium referat' ad obsequiū. cult' v̄o
ad reuerētiā ⁊ honorē. q2 vt Aug' dic. io.
de ciui. dei. colere dicimur hoies quos ho-
norificatiōe vel recordatōe vel presentia
frequentamus. Et quidem in cultu pa-
rentū intelligit' cultus oium cōsanguine
orū qui sic dicitur. q2 ex eodē p̄re ꝓces
serunt. vt patꝫ per ph'm 8° ethi. In cultu
vero patrie intelligitur cultus cōciuiū ⁊
oium p̄rie amicorū. ⁊ ideo ad hos pricipa
liter pietas se extendit. Si ergo cultus ⁊
officium: ut dicit Tulius debent' omnib'
sanguine iunctis ⁊ patrie beniuolis. nō ta
men eque omnibus: ꝫ p̄cipue parentib'.
Alijs autē ꝫm ꝓpriā facultatē ⁊ decentiā

ꝑsonarū. ¶ Ad hoc iterum nota ꝙ sicut
dicit Aug⁹. io. de ciui. dei more vulgi: ne mi
pietatis etiā in opib⁹ miſericordie frequētā
tur. quod ideo arbitror euenisse. q2 hic ꝑ
cipue fieri deus mādat ea que sibi ꝑ sacri
ficijs placere testat᷑: ex qua etiā cōsuetudi
ne factū est vt ipse deus pius dicat᷑ ¶ Sz
quare nō est datū preceptū de honore fili
orum ⁊ aliorꝫ hoīum sicut de honore pa
rentūz. R⁹. ratio naturalis nō satis dictat
ꝙ aliqd sit ꝓ alio faciēduz: nisi cū hō ali
quid dz. debituz autē filij ad prēs: est ma
xime manifestum. ⁊ ideo nō ponit᷑ sub ali
quo ꝑcepto decalogi. vt aliqd̄ beneficiū uł
obsequiū alicui nisi parētibus impendat᷑.
parētes aūt nō videntur esse filijs debito
res ꝓpter aliqua beneficia ab eis recepta.
ſ potius ecōuerso filius qui ē aliquid pr̄is
⁊ patres amant filios vt aliquid ipsorū. vt
dicitur 8⁹. ethi. vnde eisdez rōibus nō po
nunt᷑ aliq̄ ꝑcepta pertinētia ad amorē fili
orum: quib⁹ non ponunt᷑ aliqua precepta
ordināta hominē ad seipsū. Quare int᷑
ꝑcepta 2ᵉ tabule ꝓmo ponit᷑ preceptum de
parētib⁹ honorādis: Rndeo ꝙ hoc ē rōe
principij cuius honor precipit᷑. vnde sicut
in ordine ad deum ꝓmuz preceptum est de
honore pncipij: quod est deus in ꝓma ta
bula. Ita in ordine ad ꝓximū primū ꝑce
ptum ē de honore principij: quod ē homo
in 2ᵃ tabula. vnde sicut dicit hug. de sācto
vic. vtrobiq3 principij dignitas honorat᷑.

Circa 2ᵐ queritur pl'a. s. quare ma
gis ꝓmittit᷑ pᵐ in primo ꝑcepto:
⁊ in 4° q̄3 in alijs preceptis. Rn⁹
homines ut in pl'ibus ad vtilitatē aliquaz
ordināt suos actus. ⁊ iō i illis ꝑcepti opor
tuit ꝓmissionē addere ꝓmij: ex quib⁹ nulla
videbatur vtilitas sequi: vel aliqua vtili
tas impediri. q2 vō parētes sunt iā in rece
dendo nō expectatur vtilitas ab eis. ⁊ iō
huic ꝑcepto additur ꝓmissio. Silr ⁊ ꝑce
pto pmo de ꝓhibitōe idolatrie. q2 per hoc
videbatur apparēs vtilitas impediri: quā
homies credūt se ꝑ pactū cum demonibus
inirū consequi posse ¶ Quare lōgeuitas
ꝓmittitur ꝓ parētū honore. R⁹ ꝙ ꝯgruū
est vt ei qui grat⁹ est beneficio beneficiuz
conseruetur. Ingrat⁹ autē beneficio ꝓuari
meret᷑. beneficiū autē vite corporalis post
deum a parētib⁹ habemus. ⁊ iō parentes
honorans quasi beneficio grat⁹ meretur
in uita ꝯseruari. qui vero non honorat tā
q̄3 ingrat⁹ meretur vita ꝓuari. quia vero

longeuitas nō alliceret nisi cum ꝓsperita
te esset. iō deute. quod exodū explanat lon
geuitatē ꝓmissā in exo. iunctā habere ꝓspe
ritatē determiat addēs. ⁊ bene sit tibi. hoc
ſm Alex. in. 3° t. i. c. de 4° ꝑcepto. q. 3ᵃ. ar.
2°. o. q2 vero bona vel mala p̄ntia non ca
dunt sub merito vel demerito: nisi inquan
tuz ordinant᷑ ad futurā remuneratiōem.
Ideo q̄q3 ſm occultā ratōem diuinorꝫ
iudiciorꝫ. que maxime remuneratōez fu
turā respiciunt. aliqui filij pij ante parētes
decedūt. aliqui vero impij post eos diu⁹
viuunt ſm tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 122ᵃ. ar. 5°. c. 4ᵐ.

Circa 3ᵐ: quod est de obligatione
huius precepti queritur pl'a. scz
in quibus tenetur filius patri obe
dire. Rndeo ſm gradus suꝑioritatis est
modus obeditionis. quia vt dr̄ Ro. 13°. oīs
ptās a deo est. ⁊ omnis anima ptātib⁹ sub
limioribus subdita sit. est autē superioritas
cōstituta in spiritualib⁹ ⁊ tēporalibus du
plicit᷑. s. quātuz ad regimē reipublice ⁊ ꝓ
prie familie. ꝓmo modo ꝑest prelat⁹ spiri
tualis. 2° prelatus secularis. 3° pater car
nalis. Sicut g̃ determinatur obediētia ꝑ
lati spūalis in spūalibus. ⁊ ꝑlati secularis
in tēporalibus reipublice. sic obediētia pa
tris in dispositōe rei familiaris. ⁊ ſm hoc
potest dici ꝙ fili⁹ patrisfamilias tenetur
obedire patri in omnib⁹ ꝓbabilr pertinē
tibus ad necessitatē vel vtilitatē rei famili
aris. sic itelligi debet illud ad col. 3°. Filij
obedite parētibus vr̄is i oibus. ⁊ sili mō
itelligi debent auctoritates ꝯsiles. ¶ Nō
autē dicitur deute. 21°. si genuerit homo fili
um contumacē qui non audiat pr̄is ⁊ ma
tris imperium lapidib⁹ obruet eū oīs popl's
quomodo debet itelligi ostenditur i se. au
ctoritate: vbi dicitur. Mōita patris audi
re contēnens: ⁊ cōmessatiōibus vacans
atq3 luxurie. vnde cōtēptus correptōis ē
peccatuz ⁊ malicia conuersatiōis que nō
corrigitur per monita patris. vn̄ patz ꝙ fi
lius tenetur obedire patri i disciplina bo
norꝫ morꝫ. quod itelligi debet de necessa
rijs ad salutē. hec alex. in. 3°. t. i. c. de 4° ꝑ
cepto. q. 4ᵃ. ar. 3°. o. ¶ Nota g̃ ꝙ filius q̄3
diu viuitur bonis patris. debet ei obedire i
exercitatōe actuū virtuosorꝫ siue salubriū
In dispensatōe tēporalium ⁊ subministra
tione obseqorum: quādo eū viuit seorsū
a patre: viuere debz ſm eius imperiuz. ⁊ si
expedit subministrare obsequiū: si tamē pr̄
aliqd̄ precipiat: qd̄ sit cōtra salutē ꝓfectū:

non est ei obediēdū s3 illud Luc.14° qui
non odit patrē.s.7c. ¶ Utrū honor sit ex
hibendus ex hoc precepto malo prelato.
Et videt̃ q̄ non. quia i Thi.5°. Qui bene
presūt.7c.glo. vt ei spūaliter obediāt: 7 ex
teriora exhibeāt. s3 ille honor non determi
natur nisi bene p̄sidēti.g 7c. Cōtra ibidē
alia glo. Ille duplex honor exhibēdus ē
omnibus presbyteris: s3 maxime his q la
borant verbo 7 doctrina. R̄ndeo s3 alex.
an. vbi supra ar.5°c. malo prelato honor
debet̃ q̄diu ab ecclia tolerat̃. Et licet ma
le presideat haberi debz vt bene p̄sidēs q̄
vsq3 ab ecclia deponatur. vnde non debēt
debita ei subtrahi a subditis. Et generalit̃
est dicēdum q̄ inferior non ē iudicare de
ep̄is. vtrū s. bene operētur. Ro.14° Tu qs
es qui iudicas alienū seruū. tamē eos do
minus iudicabit. Isai.3°. stat ad iudicādū
dn̄s. 7 sequit̃ verbū ad prelatos. vos de
pasti estis vineā meā 7c. pa. est in do. v̄ra.
hec alex. an. ibidem. ¶ Utrū filius accu
sans patrē hereticū soluat hoc preceptum.
R̄ndeo hereticus aut sibi tātū officit: vt
q̄n heresis est occulta: aut etiā alios praua
doctrina corrumpit. 7 hoc 2° mō tenetur
filius accusare patrē. s3 p̄mo mō non tene
tur. Ratio huius ē: q2 honorē patris cele
stis tenet̃ preferre honori patris carnalis
vnde pater carnalis qui dehonorat patrē
celestē non est sustinēdus. vnde in tali casu
tenet illud euāgeliū. Qui honorat patrē
aut matrē plus q̄ me: non est me dignus.
7 in deute. in laudē leui. dicitur. Qui dicit
patri 7 matri nescio vos. hec alex. an. vbi
sup. ar.2° in questiūcula. in fine. ¶ Utrum
occasione religionis sint pretermittēda pi
etatis officia in parētes. R̄ndeo religio 7
pietas sunt due virtutes: nulla aūt virtus
alij virtuti repugnat. quia s3 p̄hm i predi
camētis: bonū nō est bono contrariū. vn̄
non pōt esse q̄ pietas 7 religio se mutuo
impediāt. ad pietatē aūt pertinet exhibere
parētibus officiū 7 cultū s̄m debitum mo
dū. non est aūt debit9 modus vt homo plus
intēdat ad colēdum patrē q̄ deum. s3 vt di
cit Ambro. sup lu. necessitudini generis: di
uine religionis pietas anfert̃. Si g cult9
parentū a cultu dei nos abstraheret: iā cul
tui pietatis parētum insistere: esset contra
deum. idō in tali casu p̄termittēda sunt pi
etatis officia in parētes p̄pter religionis di
uini cultū. vnde in hoc casu dicit Hiero9 i
ep̄la ad Heliodorū. Si pater in limine ia

ceat. si mater vbera quibus te lactauit ostē
dat: p calcatum perge patrē: p calcatā per
ge matrē 7 siccis oculis ad vexillū crucis
euola. sūmum genus pietatis est in hac re
esse crudelē. Sic etiā dn̄s dicit Luc.14° Si
quis venit ad me: 7 non odit. 7c. Si vero
exhibēdo parētibus obseq̄a debita: nō ab
strahatur quis a cultu diuino. hoc iā ad pi
etatē pertinebit. 7 sic nō oportebit p̄pter re
ligionē deserere pietatē. 7 i h̄ casu dn̄s Ma
th.15° redarguit ph̄seos q̄ religionis intui
tu honorē parētib9 debitū subtrahere do
cebant. Et sic patz q̄ si parētibus nostris
carnalia obsequia nostra sint necessaria:
vt sine his sustentari non possint: nec nos
ad aliquid cōtra deum inducāt: eos intui
tu religionis deserere nō debemus. Si aūt
sine peccato eo2 obsequijs vacare nō pos
sumus: vel etiā sine obsequio nostro sustē
tari possint: licz eo2 obsequia omittere: vt
ampli9 religioni vacem9. de hoc li.2° ti.69°
.3 c. ¶ Quid de religiosis in hoc casu ē di
cēdum. R̄. aliter 7 alit̃ ē de cōstituto in se
culo: 7 de p̄fesso in religione p̄m9. n. si pa
rentes habz qui sine eo sustentari nō pos
sint: non debz eis relictis religionē intrare
quia trāsgrederet̃ preceptū de honoratōe
parētū: licz quidā dicāt q̄ etiā in hoc ca
su licite posset eos deserere deo cōmittendo
curā eo2. s3 si quis recte consideret: hoc
esset tētare deum: cū habēs ex humano
consilio quid ageret: periculo sub spe diui
ni auxilij parētes exponeret. Si vero sine
eo parētes possēt vitā trāsigere: liceret sibi
parētibus relictis religionē intrare: q2 filij
nō tenētur ad sustētatōem parētū nisi in
necessitate. vt dictū est. licet in q̄ eis intra
re ēt ↄtra p̄hibitōem parētū. q2 quilz inge
nuus ē liber q̄tum ad pertinētia ad dispo
sitiōem sui stat9: presertim in his que sunt
obsequij diuini. Et magis ē obtēperādū
patri spūali vt viuam9 q̄ parētib9 carnis.
heb.12°. vn̄ domin9 vt legitur Math.8°. 7
Luc.9° reprehēdit discipulū qui statī no
lebat eum sequi intuitu sepulture patris.
poterat tamē p̄ alios sepeliri: vt dicit Cri
so9. 2° autē s. p̄fessus in religione: reputa
tur quasi mundo mortuus. vnde nō debet
occasiōe sustētatōis parētū exire claustrū
in quo x̄po consepelit̃: 7 iterū se negocijs
secularibus implicare. Tenet̃ tamē salua
sui p̄lati obediētia: 7 sue religionis statu:
pium studiū adhibere quomō subueniat̃
parētibus ei9. hec tho. 2a. 2e. q. 101a. ar. 4°.

c. 4m. et satis conuenit cum eo Alex. an. 3a. t. p. c. de 4o precepto. q. 4a. ar. 2o. Et si talis non sit obligatus ad exhibitionem corporalem honoris parentum: est tamen obligatus ad exhibitionem spiritualem. s. in reuerendo. in consolando. orando. ad bonum inducendo. et salutem anime procurando. In exhibitione. n. spirituali maxime habet perfici hoc preceptum: in qua est confirmatio ad deum. hec Alex. an. vbi sup. ar. 1.

¶ De 5o precepto. s. non occides. ti. 25o.

Consequenter considerandum est de 5o precepto: quod est. non occides. exo. 20. et primo de ipso homicidio: quod ibi prohibetur explicite. 2o de alijs iniurijs que committuntur in personam proximi ibidem prohibitis implicite. vt patet Math. 5o. ¶ Circa primum primo videndum est de breui huius precepti expositione. 2o ad maiorem instructionem de multiplici circa hoc dubitatione. ¶ Circa primum sciendum quod hoc precepto explicite prohibetur homicidium. Implicite vero omnis motus ire: sicut explicat dominus Math. 5o. Est autem homicidium hominis ab homine facta occisio. prohibetur ergo hominem occidi ab homine. ab homine inquam vt ab homine: siue vt est homo. non autem ab homine vt a lege. s. ne vt est legis minister: dummodo non desit iustus ordo. iusta causa. iustus animus. vnde non prohibetur occisio iusta: sed iniusta. est autem iniusta s.: deest aliquod trium predictorum. deest autem iusta causa: cum aliquis sine merito occiditur. deest ordo iustus: cum occidit ille qui non est legis minister. deest iustus animus: cum iudex occidit libidine vindicte: non amore iusticie. Fit autem homicidium tripliciter. primo voluntate: vt cum fit ex intentione. 2o casu: vt cum fit preter intentionem. et hoc potest esse tripliciter. s. vel dando operam rei illicite: vel licite. et ad hoc adhibendo debitam diligentiam: vel non adhibendo. In primo casu et 3o non excusatur a toto: sed a tanto. In 2o excusatur a toto. 3o fit homicidium ex necessitate: et hoc aut necessitate vitabili: vt cum fugere potest: et non vult propter verecundiam vel causam aliam. Aut ineuitabili: vt cum quis occidit alium non liuore vindicte: sed amore conseruationis vite et anime: ne. s. perdat vitam et animam. et hoc cum moderamine inculpate tutele. primo modo excusatur a tanto. 2o modo concedit imperfectum non perfectus. et excusatur a toto secundum Augu. li. de lib. ar. et hec ad presens de differentiis homicidij sufficiant. quia .j. li. 6o n. 14o.

de ipsis plenius agetur.

Circa 2m queruntur plura. s. vtrum occidere plantas et animalia bruta sit peccatum: vel sit contra illud preceptum. Respondeo quod non. vt. n. dicit Aug. primo de ciui. dei. quod dictum est non occides: intelligitur de homine. nullus. n. peccat ex hoc quod vtitur aliqua re ad hoc ad quod est. ex ordinatione autem dei plante ordinantur ad vsum animalium: et animalia ad vsum hominum. quod fieri non potest sine mortificatione eorum. dicitur. n. gen. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam et vniuersa ligna vt sint vobis in escam: et cunctis animan. et gen. 9o dicitur. Omne quod mouetur et viuit erit vobis in cibum. ¶ Nec obstat quod occidenti bouem vel ouem alterius: determinata statuitur pena. exo. 22o. quia talis peccat: non quia bouem occidit: sed quia homini dannum in sua re facit. Unde non continetur sub peccato homicidij: sed furti vel rapine ¶ Utrum liceat occidere hominem peccatorem. Respondeo quod sic. exo. 22o. Maleficos non patieris viuere. et Ro. 13o. Non sine causa gladium portat. dei .n. minister est vindex in iram ei qui male agit secundum. n. Augm in questionibus super Math. cum homo ab homine occiditur: hoc fit aut cupiditate nocendi: sicut fit ab hoste. vel iniuste aliquid auferendi: sicut fit a latrone. aut ordine obediendi: sicut fit a iudice. aut necessitate subueniendi: sicut fit a milite. In primo et 2o casu nulli licet occidere. In 3o autem et 4o licet. omnis. n. pars est naturaliter propter totum. vnde videmus quod si expediat saluti corporis humani precisio alicuius membri. s. quia est putridum: et aliorum membrorum corruptiuum: laudabiliter preciditur. quelibet autem persona singularis comparatur ad totam communitatem: vt pars ad totum. et ideo si quis sit communitati periculosus: et eius corruptiuus propter aliquod peccatum: iuste occiditur: vt bonum commune conseruetur. Si ergo maleficus occidatur amore obedientie seu iusticie: non peccat iudex condemnans nec minister a iudice iussus occidens. peccant tamen vterque si faciant hoc iuris ordine non seruato. 23a. q. 4. §. penul. et. q. 5a. miles. ¶ Nec obstat quod dominus math. 13o. prohibuit. Extirpari zizania que sunt filij nequam. vt ibidem dicitur. quia hoc fecit vt parceretur tritico. i. bonis: quod fit quando mali non possunt occidi: quin simul occidantur et boni. vel quia latent inter bonos: vel quia habent sequaces multos: ita quod sine periculo bonorum non possunt interfici. vt dicit Aug. contra Parmenianum. quando vero ex occisione malorum non iminet

periculū bonis:ſꝫ magis tutela ⁊ ſalus:tūc
mali licite poſſunt occidi ¶ Utrū liceat p
ſōe ꝑuate hominē peccatorē occidere. Rñ
ꝙ non. vnde Aug⁹.i.de ciui.dei.qui ſinē ali
qua publica adminiſtratione maleficum
īterfecerit:velut homicida reputabit̄.ſicut
.n.dictū eſt occidere malefactorē licꝫ inq̄ꝫ
tum ordinat̄ ad ſalutē tot⁹ cōitatis. ⁊ iō
ad illos tm̄ pertinet:quibus cura cōmittit̄
cōitatis ſeruāde. Preterea dr̄ in legēda bea
te lucie.hō pōt eē miniſter mortꝫ:nō vite.
qꝛ oīs vita a ſolo deo:nec eā deus dare no
luit p miniſteriū alicuius. ſicut.n. auferre
rē alicuius ſine auctoritate ⁊ volūtate ei⁹
nunq̄ꝫ licet:ſic ⁊ multo forti⁹ occidere: qḋ
eſt vitā auferre ſine dei volūtate ⁊ auctori
tate nunq̄ꝫ licebit.deute.32. Ego occidam
⁊ ego vi.fa.pcu.⁊c̄. Jḋꝫ quicūꝫ nō acci
pit poteſtatē:vel a diuina auctoritate que
eſt in lege.vel ab eius volūtate .ſ. cognita
ex inſpiratōe.ſi interficit:cōtra illud pre-
ceptū facit. Nec obſtat quod exo.32°.pre-
pit Moyſes. Occidat vnuſquiſꝫ ꝓximū
ſuū ꝓ peccato vituli cōflatilis: quia fece-
runt hoc ex domini ꝑcepto. ¶ Utrꝫ liceat
clericis maleficos occidē. Rñ ꝙ nō i.thi.
3°. Oportet epm̄ ſine crimine eē: nō violē
tum:nō pcuſſorē.⁊ ber.ad Euge.li.4° de
ꝯſideratōe dicit. Aggredere ſubditos:ſed
verbo:nō ferro. Quid denuo vſurpare gla-
diū tētes:quē ſemel iuſſus es ponere i va
ginā.ſ.in Petro cui dictū ē.mitte gladiuꝫ
tuū in vaginā. Rō huius ē:qꝛ hoc ꝑcepto
nō occides ꝓhibet̄ quilꝫ occidē ſua au-
ctoritate. qꝛ ḡ miniſtris veteris teſtamēti
erat auctoritas ꝯmiſſa.miniſtris vō noui
teſtamēti nō eſt ꝯceſſa vt p ſe interficiāt.
iō ex conſequēti ꝓhibet̄ illo precepto cleri
ci interficere in cā iudicie. Rō āt hui⁹ ē qꝛ
ipi ſunt clerici ad miniſterū altaris i quo
repñtatur paſſio xp̄i occiſi qui cū pcuteret
tur non pcutiebat.vt dicit̄ .i. pe 2°.miniſter
aūt oꝫ ſuūꝫ dn̄m imitari ſm̄ illud eccl.10.
ſm̄ iudicē populi:ſic ⁊ miniſtri eius.⁊ iō ñ
cōpetit eis ꝙ percutiāt̄ vel occidāt. Nec
obſtat ꝙ pe.act.5°.ananiā ⁊ ſaphiram inē
feciſſe refert̄.qꝛ hoc ꝓpria auctoritate nō
fecit:ſꝫ potius dei ſniam de eoꝝ morte ꝓml̄
gauit. vel poti⁹ eoꝝ mortē quā diabolus
inferre debebat:predixit ⁊ cām.ſ.culpā pa
tefecit. Si obijciatur ꝙ īperator auctorita
tē accepit a papa maleficos puniēdi.dō ꝙ
a deo p papā ſuſcipit auctoritatē. vt ſi mi-
niſter legis ⁊ iuſtitie dĩne. Sꝫ ab ipſa lege
auctoritatē habet vſus miniſterij iuſtitie.
vnde Aug⁹ in q̄ōibus leui. Cū homo in-
ſte occiditur:lex occidit:nō tu.loquit̄ iudi
ci ſeculari. ¶ Si obijcit̄ ꝙ ille facit cui⁹ au
ctoritate fit.vn̄ papa ⁊ epi q ꝑpoſitos hñt:
⁊ iudices in cā ſanguinis videt̄ occidē. dō
ꝙ duplex eſt auctoritas.ſ. iubēdi ⁊ innuē
di.pma eſt penes imperatorē. 2ᵃ penes pa-
pam ⁊ preſbyteros.hec.n.ē predicatio di
uine legis:⁊ hortatio vt principes obediāt
ei .de pma auctoritate non de 2ᵃ intelli de
bet ꝙ ille facit cuius auctoritate fit. vnde
ber.ad Euge.li.4° de cōſide.oſtendit quō
vterꝫ gladius eſt eccl̄ie.ſ.materialis ⁊ ſpi
ritualis.⁊ ꝙ ad eā pertinet gladius matia
lis:non q̄ꝫtū ad vſū vel iuſſū: ſꝫ q̄ꝫtum ad
nutū:qui ēquit.materialē gladiū negat tu
um:non ſatis mihi videt̄ attēdere verbū
dn̄i dicētis.cōuerte gladiuꝫ tuū i vaginā
ḡ ⁊ ipſe forte tuo nutu ⁊ſi non manu tua
euaginādus.alioquin ſi nullo mō ad te p
tineret dicētibus apl̄is. Ecce duo gladij hꝫ
nō rn̄diſſet dn̄s.ſatis ē:ſꝫ nimis eſt. vterꝫ
ḡ ē eccl̄ie.ſ.materialis ⁊ ſpūalis. ſꝫ is pro
eccl̄ia.ille vō ab eccl̄ia exercēd⁹.ille ſacer-
dotis:is militis manu. ſꝫ ſane ad nutū ſa-
cerdotis: ⁊ iuſſum iperatoris. ¶ Utrū ali-
cui liceat ſe occidere. Rñ ꝙ nō.vn̄ aug⁹.i.
de ciui.dei. ꝙ dictū ē.nō occides:intelligit̄
de homine.nec ḡ alteꝝ:nec te.nec.n. aliud
q̄ꝫ hominē occidit qui ſe occidit. ē āt hoc
illicitum. ꝓ qꝛ peccat ꝯ ſeipſū facit n.ctra
naturalē inclinatōem ⁊ legē: ⁊ etiā cōtra
charitatē qua quilꝫ tenet̄ diligē ſeipſū. ⁊
iō ſēp eſt peccatū mortale.2° quia peccat i
deum:ſicut qui ſeruū occidit alienū:peccat
in eius dominū:⁊ etiā vſurpat ſibi iudiciū
diuinū.ptinet.n.ad deū ſolū mortis ⁊ vite
iudiciū.ſm̄ illud deute.32. Ego occidā ⁊
ego vi.fa.⁊c̄. Nec obſtat ꝙ Sāpſon ſe cuꝫ
hoſtibus occidit.vt habet̄ iudi.16. qui tñ
numerat̄ inter ſanctos.heb.11°.quia vt di
cit Aug⁹.i.de ciui.dei.hoc ſibi ſpirit⁹ dei la-
tenter ſuggeſſit. ⁊ eādem rōem reddit de
quibuſdā feminis ſāctis: quaꝝ memoria
ab eccleſia celebrat̄. Nō obſtat etiā ꝙ ra-
zias qui ſe occidit laudatur: quia ex hꝫ ñ
laudatur:ſꝫ ꝓpter zelum legis qui oſtēdit̄
ex hoc ꝙ ſe occidit: licet occidere nō debu
erit.vt etiā dicit aug⁹.i.de ciui.dei. Nullus
ſibi debet manus inicere:vt effugiat hoſtes
¶ Sed obijcit̄:qꝛ Math.10.dicitur. Qui
pdidit animā.ſ. ꝓpter me.ſal.fa.eam.⁊ ani
mam vocat ibi vitam:ſꝫ qui ſe occidit illo

desiderio. de quo dicit̃ aplus. Cupio dissol
ui ⁊ esse cum xp̄o: perdit aiam suã ꝓpt̃ deũ
ꝗ inueniet eam. Rndeo ſm sanctos ibi aia
dicit̃ vita animalis: que debet vno modo
interimi: alio modo saluari. ſm .n. Plato-
nẽ duplex est mors. vna nature .s. cum aia
egreditur. alia virtutũ .s. cum per virtutes
homo vitijs ⁊ voluptatibus morit̃. pͥma
est expectanda. 2ª ꝓcurãda. perdẽda ẽ .n.
vita aialis 2ª morte ñ pͥma. si tñ illa pͥma
ꝓ xp̄o inferatur patienter est sustinenda.
. Utrũ liceat mulieri se occidẽ ne ab alio
cõrrũpatur. Rndeo q̄ nõ. quia nõ debet i
se ꝯmittere crimẽ maximũ: quod est suip-
sius occisio: vt vitet minus crimẽ alienũ.
nõ .n. est crimen mulieris ꝑ violẽtiam vio
lari si cõsensus non assit. q2 non coinqui-
nat̃ corpus nisi de cõsensu mẽtis: vt Lucia
dixit. fornicatio aũt vel adulteriũ est etiaꝫ
minus peccatũ q̄ȝ homicidiũ: precipue sui
ipsius. est etiã periculosissimũ peccatũ occi
dere se. q2 non restat tẽpus vt per pniaꝫ il
lud peccatuꝫ expietur ¶ Utrũ liceat alicui
se defẽdendo aliqueꝫ occidere. Rndeo ſ3
Ric. 3º di. 37ª. q. 3ª. ar. 2º c. q̄ sic. ⁊ hoc p3
ꝑ auctoritate. dicit̃ .n. exo. 22º Si effrigẽs
fur suffodiẽs fuerit inuẽtus: ⁊ accepto vul
nere mortuus fuerit: ꝑcussor nõ reus erit
sanguinis: ſ3 multo magis licꝫ defendere ui
tam ꝓpriam q̄ȝ domũ suã. ꝗ ⁊c. h̄ etiã ꝓba
tur p. C. ad le. cornel. de sicca. l. 2ª. ⁊ 3ª. ⁊
ex̄ de homicidio. significasti. z. vim .n. vi re
pellere leges omnes ⁊ oĩa iura ꝑmittunt. il
lud tamẽ fieri debet cuꝫ moderamine incul
pate tutele. vbi dic̃ glo. seruatur equũ mo
deramen si tãtũ fiat illud. quo omisso vio
lentia repelli non possit. si ꝗ violentũ inter
ficis: si mortis periculũ ab eo vitare nõ po
teras: sine pena iterficis. ⁊ post pauca sub-
dit. iniuriã v̄o illatã pſõe ex iñuallo repelle
re nõ licet. q2 sic esset vindicta. ⁊ sic intelli
guntur iura que videt̃ ꝯtraria. 2º ostẽdit̃
hoc rõe. omnes in hoc cõueniũt. q̄ qui int̃
ficit nocẽtem vt minister legis: non ẽ trã
gressor precepti de non occidendo. ſ3 q vlt
iniuste alium occidere: est nocens ſm legẽ
humanã ⁊ etiaꝫ diuinã. q2 ꝑt̃ hoc ẽ i mõ
tali peccato: ⁊ qui defẽdẽdo se talẽ occidit̃:
eum occidit vt minister legis: q2 hoc lex si
bi cõcedit: vt allegatum ẽ. ꝗ ⁊c. hec Ric.
ibidẽ. ¶ Ad maiorẽ autẽ euidẽtiã cõside-
randa est ſm Tho. 2ª 2e. q. 64ª ar. 7º c. q̄
nihil ꝓhibet esse duos effectus vni9 actus
q̄ȝ alt̃ sit ĩ ĩtẽtiõe: alt̃ v̄o sit preter intẽ

tiõem. morales aũt actus accipiunt spẽꝫ ⁊
nomẽ ab eo qð intẽdit̃: nõ ab eo qð ẽ pt̃
intẽtiõem: cuꝫ sit cã ꝑ accidẽs. Ex actu igt̃
alicui9 se defendẽtis: põt sequi duplex effe
ctus. s. ꝓprie vite conseruatio ⁊ inuadẽtis
occisio. Actus igit̃ hi9 ex hoc q̄ intẽditur
q̄ȝtũ ad pͥmũ: non habꝫ rõem illiciti. cũ sit
naturale cuiꝫ q̄ se quãtũ põt in esse ꝯser
uet. Potest tamẽ aliquis act9 ex bona in-
tẽtiõe ꝓueniẽs illicitus reddi: si non sit ꝓ
portionatus fini. ⁊ ideo si aliquis ad defẽ
dendum ꝓpriã vitã maiori vtat̃ violẽtia
q̄ȝ oportuerit illicitũ. si v̄o moderate: erit
licitum. vt p3 ex sup̄ dictis. Sed q2 hoīes
non licꝫ occidere: nisi publica auctoritate
ꝓpter bonũ cõe. vt patet ex supius dicti.
Ideo illicitũ est vt homo intẽdat hominem
occidere: vt se defendat: nisi ei qui publicã
hẽt auctoritatẽ: qui intẽdẽs hominẽ occi-
dere ad sui defẽsioneꝫ hoc refert ad publi
cũ bonũ: vt patet in milite pugnante ꝯtra
hostes. ⁊ in ministro iudicis pugnãte ꝯtra
latrones. hec tho. ibidẽ. ¶ Quidã tamẽ cõ
trariũ dicunt. s. q̄ non licet hoīem occidet̃
in defendẽdo se. q2 vt dicit Aug. i. de li. ar.
loquẽs de illis qui hoc faciunt: tales ñ sũt
a peccato liberi apud legẽ diuinã. qui pro
his rebus quas opꝫ cõtẽni sunt humana
cede polluti: ſ3 ſm eius mẽtẽ ibidẽ corpus
nostrũ est inter res quas oportet cõtẽni. h̄
etiã idem videt̃ dicere in epl'a ad Publi
col. i. p̄ plus tenet̃ quilibet diligere aiam
ꝓximi q̄ȝ corpus ꝓprium: ſ3 volẽs aliũ occi
dere iniuste: est in mortali peccato. ꝗ si se
defendens occidat eũ in tali statu: ꝑponit
salutẽ corporis sui saluti aie ꝓximi. huius
opi. fuit hug. di. 50. §. si vero ira. Sed ad h̄
respondet Ric. 3º di. 37ª. q. 3ª. ar. 2º. c. pͥm
ad oppm. Ad auctoritatẽ .n. Aug. dicit q̄
itelligi debet in casu in quo .s. fugiẽdo: vel
adiutorium inuocãdo posset hõ saluari ⁊
non vult ꝓpter verecundiã: vel quãdo per
aliã viã cohibere possit malefactorem. vl'
quãdo iã accepto vulnere mortis insequit̃:
⁊ occidit recedẽtẽ. Ad rõem dicit q̄ nõ il
le qui interficit eum se defẽdẽdo: ſ3 poti9 ipse
est cã sue mortis ⁊ dãnatõis: inq̄ȝtũ .s. illũ
alium ad occidẽdum eum quasi iꝑtatiue
cogit. vñ si rõ illa valeret: minus peccaret
occidẽs nocẽtẽ q̄ȝ innocẽtẽ ¶ S3 qd de cle
ricis: nungd l3 eis se defẽdẽdo aliquẽ occidẽ.
R̃. aliqui dixerũt indistincte q̄ h̄ nulli per
sone ꝑuate siue clico siue layco l3: vt visũ
ẽ sup̄ Alij v̄o indistincte dixerũt q̄ h̄ cuiꝫ

licet. Quidā aūt distinxerūt inter clericos ⁊ laycos dicētes ꝙ hoc clericis nulla necessitate licꝫ. huiꝰ opi. videt̄ fuisse laur. ⁊ her. e. x̄. de homi. suscepimus. in glo. vbi dī ꝙ clericus nō debꝫ ꝓpter talia etiā contra sarracenos armis se defēdere: ⁊ spoliātem interficere. ar. 23ª. q. 8ª. c. 2º ⁊ c. cōuenior. ⁊ e. x̄. e. c. suscepimus. ⁊ e. x̄ de voto. ex mul ta. ⁊ di. 50. clericus qui paganū. laycꝰ vō pōt patriā ⁊ res suas defēdere: ⁊ hostē etiā ꝑuenire. ar. C. vñ vi. l. i. ⁊ 23ª. q. 2. dñs deꝰ. Sm autē Alex. an. q2 ex lege nature non ē distinctio clerici ⁊ layci. ⁊ illud p̄ceptū est ex lege nature. ideo si ꝓhibeātur clici i casu layco ꝯcesso occidere: hoc nō erit ex ꝓhibitōe p̄cepti: s3 ex institutōe ecclesie. vnde illa distinctio respicit ecclie institutōez. Ad hoc nota ꝙ sm legē reus homicidij nō erit: qui furē nocturnū occiderit: qđ intelligitur si sine periculo rerū ⁊ ꝑsone eū capere non potuit: etiā si se telo nō defendat. vt in hoc cuꝫ clamore testificet̄: secus ē de diurno. Ratio ē q2 de diurno discerni pōt ꝙ ad furādū: non ad occidēdū venit. Idē3 tamē de nocturno itelligit̄ ⁊ diurno: si se cuꝫ armis defēdat ⁊ ꝑ periculo ꝑsone. e. x̄. e. si ꝑfodiens. ⁊. ff. ad le. cor. de sicca. furē. Et sm aliquos si diurnꝰ velit me iterficere possū eum ꝑuenire. ar. C. ad le. cor. de sic. l. 2ª. 3ª. ⁊ 4ª. Rō etiā ē. ꝙ si nocturnus cū rebꝰ recedat eū postea nō cognoscā: secꝰ ē de diurno. vnde eū postea accusare potero. ideo nō tam facile occidi potest. Utꝝ aliquis hoiem casualit̄ occidēs: incurrat homicidij reatū. Rꝰ sm phm 2º phy. casus ē causa agēs preter itētōem: ⁊ iō ea que sūt casualia simplr loquēdo nō sūt intēta nꝫ voluntaria. ⁊ q2 omne peccatū est volūtariū sm Augᵐ. cōsequēs ē ꝙ casualia inq̄tuꝫ huiꝰ nō sunt peccata. cōtingit tamē illud qđ nō ē actu ⁊ ꝑ se volitū vel intētū: esse ꝑ accidēs volitū ⁊ intētū. sm ꝙ cā per accidēs dicit̄ remouēs ꝓhibēs. vnde qñ quis nō remouet ea ex quibꝰ sequit̄ homicidiū: si debeat remouere: dicit̄ q̄dāmō homicidiū volūtarium. hoc aūt ꝯtingit duplr. vnoꝰ quādo dat operā rei illicite. Alio mō qñ nō adhibꝫ debitā curā. ⁊ iō sm iura si aliquis det rei licite operā: ⁊ debitā adhibꝫ curam: ⁊ inde sequat̄ homicidiū: nō incurret homicidij reatū. Si vō det illicite rei operā: vl' etiā dans rei licite operā: ⁊ non adhibꝫ debitā curā: si sequat̄ inde homicidiuꝫ: non euadit homicidij reatū. di. 50. sepe. ¶ Utrū hoc p̄cepto ꝓhibeat̄ occisio hois quolibet modo dcā. Rꝰ ꝙ hic ꝓhibet̄ ꝓprie occisio corporalis. improprie vō ⁊ ex cōsequēti ⁊ interp̄tatiue occisio sp̄ualis. si. n. mors aie peior est morte corporis. qui ḡ prohibet inferre mortē corporis: multo magis anime. Non tamē ꝓprie pōt dici mors sp̄ualis sine aie ab aliquo iferri alicui. q2 nō ꝑ cām s3 tātum ꝑ occasionē. q2 culpa nō pōt esse in aliquo nisi eo volēte. licet ei aliquis possit occasionē verbo vl' facto prebē. ¶ De his que ꝑtinēt ad homicidiū: maxime de differētiis homicidij: ⁊ irregularitate: ⁊ alijs penis quas quis incurrit require. s. li. 5º titulo 14º

¶ De iniurijs corporalibus alijs ab homicidio. titulus. 26ꝰ.

Postea cōsiderādū est de alijs iniurijs que cōmittūtur i ꝑsonā primi. que etiā iplicite ꝓhibent̄ cū dicit̄. non occides. vt patet Math. 5º. ⁊ circa hoc querit̄ ꝓ. s. vtruꝫ in aliquo casu liceat aliquē mutilare mēbro. Rꝰ ꝙ sic. hoc. n. licꝫ publice potestati ꝓpter aliquod maleficiū. exo. 21º. oculū ꝑ oculo. licet ēt ꝑuate ꝑsone ex volūtate eiꝰ cuius est mēbꝝ: vel etiā eius qui gerit curaꝫ ipsiꝰ p̄cidere mēbrū putridū ꝓpter salutē ꝓprij corporis ꝯsuādā. alr vō nunq̄ licꝫ vñ et in nullo casu licꝫ p̄cidere mēbrū ꝓpt quodcū ꝑ peccatū vitādū. q2 saluti sp̄uali semper pōt alr subueniri q̄ ꝑ abscisionē membri. q2 peccatū subiacet volūtati. vñ Crisoꝰ sup illud Math. 19º. Sunt eunuchi qui se castra. ꝓpter reg. ce. expomēs dicit. i. nō mēbroꝝ abscisione: s3 malaꝝ cogitatōum interemptōe. est. n. obnoxius maledictōi q mēbrū abscidit. ⁊. n. que sūt homicidaꝝ talis p̄sumit: ⁊ postea subdit. nec ita cōcupiscentia fit mansuetior: s3 molestior. aliunde. n. fontē habet sperma quod in nobis est: ⁊ p̄cipue a ꝓposito incōtinēte ⁊ mente negligēte. nec ita ꝯprimit abscisio mēbri tētationes vt frenum cogitatōis. ¶ Utrū liceat patribus verberare filios: aut dñis seruos. Rꝰ inferre nocumētū alicui nō licet ꝑ moduꝫ pene: nisi ꝓpter iusticiā. Nullus autēꝫ iuste punit aliquē nisi sit eius dispensationi subiectus. ⁊ iō verberare aliquē non licꝫ nisi habēti p̄tātē aliquā super eū qui verberat̄ ⁊ quia filius subditur potestati patris: ⁊ seruus potestati dñi. ideo licite verberare

pōt pr̄ filiū. ⁊ dn̄s seruū cā correctionis ⁊
disciplīe. vñ dicitur puer. 13ᵒ Qui parcit
virge odit filiū suū. ⁊ eccl. 33ᵒ Seruo mali
uolo tortura ⁊ cōpedes. per h̄ aūt q̄ apl̄s
dicit ephe. 6ᵒ Patres nolite ad iracūdiam
prouocare filios: non ꝓhibet patribꝰ qn
verberent filios cā disciplīe: s̄ ne aff ligāt
eos verberibus īmoderate. quod autē sī-
dic̄. J. ibidē. ⁊ vos dn̄i eadē facite seruis re
mittētes minas. dupl̄r p̄t intelligi. vnoᵒ vt
remisse minis vtāt̄: qđ ꝑtinet ad modera
tōem disciplīe. Alioᵒ q̄ n̄ semp impleāt
qđ sūt ꝯminati. qđ ꝑtinet ad h̄ q̄ iudiciuꝫ
quo qs ꝯminatꝰ ē penā q̄n̄z tēperatur p re
missionis mīsicordiā. ¶ Sꝫ obyciť. quia
ph̄s dicit. io. eth. q̄ s̄mo ꝑnus hꝫ solā mo
nitōem: nō aūt coactōēꝫ. s̄ vberatio est q̄-
dā coactio. ḡ nō lꝫ parētibꝰ filios vberare
R̄. maior ꝑtās dꝫ hēre maiorē coactōēꝫ
sicut aūt ciuitas ē ꝑfcā cōitas: ita ꝑnceps
ciuitatis. hꝫ ꝑfectā ꝑtātē cohercēdi. ⁊ iđ p̄t
infligē penas irrepabiles. s. occisionis vel
mutilatōis. pr̄ aūt ⁊ dn̄s qui presūt fami-
lie domestice q̄ est cōitas iꝑfecta ꝑtāteꝫ
hꝫ impfectā cohercēdi s̄m penas leuiores
que nō inferūt irreparabile nocumētū. cu
iusmōi ē vberatio. ¶ Utꝝ liceat aliquē in
carcerare. R̄. q̄ sic. s. s̄ꝫ ordinē iusticie aut
i penā aut cautelā alicꝰ mali uitādi. vñ leui
14ᵒ dr̄. q̄ qdā pp pctm̄ blasphēie icarcera
tus fuit. simpl̄r āt aliquē includē vel ligaṙ
pertinet vñ ad eū qui disponere hꝫ vl̄r de
actibus ⁊ eius vita. qꝛ p hoc impediť ēt a
bonis agēdis. cuilibet tamē lꝫ hominē deti
nere ad horā ab aliq̄ illicito opere mox per
petrādo. puta ne de alto se ꝓiciat: vel alte-
rū feriat. Aggrauaṫ aūt peccatū hꝰ iniuri
arū: ex hoc q̄ inferūť in ꝑsonas ꝯiunctas
¶ Sꝫ cui ꝯpetit actio iniuriaꝝ: ⁊ ꝯ quos:
⁊ in quātū. R̄ñdeo q̄ actō daṫ iniuriā paſ
so. patiť aūt quis in seipso ⁊ in filio quem
habet in ꝑtāte. Insti. de iniur. patiť. ⁊ simi
li rōe ep̄s in clicis. ⁊ abbas in monachis.
⁊ dn̄s in seruis. vt ibidē. §. se. seruus aūt ⁊
vir in vxore: que si sit filiafamilias datur
actio tribꝰ. s. ipsi ⁊ viro ⁊ pr̄i: nec vna actō
ꝯsumiť p aliā. vt pꝫ. ff. e. de iniurys. l. i. §.
vlt. Si tñ iniuria fiat viro actio nō datur
vxori. qꝛ equū ē vxores a viris defēdi nō
eꝯᵒ. vt i Rica. ꝑalle. Insti. §. patiť. ⁊. ff. e. l.
2ᵃ. daṫ ēt h̄ actio spōso si fiat iniuria spō
se. ff. e. l. Itē apud Labeonē queriť. §. spō
sū quoqꝫ. qđ intelligiť de spōso in ꝑñti. da
tur ēt heredi. ob iniuriā illatā cadaueri eiꝰ
cuiꝰ est heres. vel si fama eius sit lacessita
ff. e. l. i. daṫ ēt actio non soᵐ ꝯ ꝑcussorē: sꝫ
etiā ꝯ eū qui ꝓcurauit q̄ ꝑcuteret. ff. e. l. si
solū § i. Postq̄ aūt constiterit in iudicio
de iniuria: si sit facienda cōdēnatio pecuni
aria: iudex defert iuramētū iniuriā passo.
q̄ iuret q̄ntū de suo dedisse vellet anq̄ talē
iniuriā sustinereꝫ. Et qꝛ si animose iurareꝫ
iudex priꝰ taxabit certā q̄ntitatē pecunie in
fra quā iurabit. In quo ꝯsiderabit quali
tatē iniuriā passi. s̄m. n. gradū dignitatis ⁊
honestatis vite: cresciť ⁊ minuiť estimatio
iniurie. Insti. e. §. pena. Sed posteaq̄ iura
tū fuerit: nō licebit in minori q̄ntitate ꝯdē-
nare. C. de iudi. rem nō nouā. ⁊ in autē. ho
die. In. l. post iusiur.

¶ De duello titulus. 27ᵘˢ.

(d) Einde qꝛ ex duello sepe ꝓuenit
homicidiū. iđ de duello ē h̄ dō.
⁊ p̄ de ipo. 2ᵒ de pena eiꝰ. ¶ Cir-
ca primū queruť plā. s. quid ē
duellū. R̄. duellū est singularis pugna q̄
fit ad ꝓbatōem rei alicuius. ita vt qui sic
se ꝓbaturꝝ offert: si vicerit ꝓbasse credaṫ.
si non vicerit et̄ i probatōe defecisse pute-
tur. Diciť autē duellū q̄si duoꝝ bellum.
dr̄ etiā monomachia quasi vnica ⁊ singu
laris pugna. dr̄ et̄ i plerisqꝫ partibꝰ iudici
um eo q̄ ibi iudiciū dei expectaṫ. ¶ Utrū
duellū sit licitū. R̄. q̄ nō etiā inter laycos
qꝛ ibi deus tētatur. ⁊ scriptum ē deute. 6ᵒ. ⁊
Math. 4ᵒ. Nō tētabis dn̄m deum tuū. ⁊
2ᵃ. q. 2ᵃ. queriť. Nec obstat q̄ Dauid
pugnauit cū Golia. 2. q. 5ᵃ. monomachia.
qꝛ ꝓuilegia paucoꝝ non faciūt legē cōeꝫ.
26ᵃ. q. 2ᵃ. nō exēplo. Reprobatur ēt duel
lū s̄ꝫ legē romanā. vt. C. de act. ⁊ obl. necā
tes. ⁊ de gladiatoribꝰ. l. i. li. ii. Lex tamē lū
barda ⁊ municipalis i multis casibꝰ duel
lum admittit. ⁊ ꝯstitutio Frederici de pa
ce tenēda. in libro feudoꝝ Fredericus. §.
si quis hominē. dicit q̄ si quis hoiem iter
pacē cōstitutā occiderit se p duellū defen
dere pōt q̄ ad sui corporis tuitōem eū oc-
cidit. Sed s̄m hosti. in aliq̄ casu nō dꝫ ad
mitti. vt dictū est. qꝛ ē ꝓbatio deceptoria.
⁊ iđ nō trāsit in rē iudicatā s̄nia. imo dꝫ
retractari v̄itate cōꝑta. vt ex̄ de pur. vul.
c. 2ᵒ. § vlt. Nec obstat q̄ crimē lese maie-
statis dr̄ crimē ꝑduellīōis. ff. ad. le. iul. ma
ie. l. vlt. qꝛ nō iđ ē crimē ꝑduelli q̄ p du
ellū possit ꝓbari. sicut qdā male itellexe-

rūt.ſ qꝛ pduellēs dicūt hoſtes.iō illud cri
mē dr̄ crimē pduellionis.i.crimē hoſtis:vl̄
hoſtile.ff.de ver.ſig. quos nos hoſtes .ꝛc.
¶ Sꝫ cum inualuerit ꝯſuetudo ꝯtria fere
vbiqꝫ ſcḋm rap. nūquid talis ꝯſuetudo excu
ſabit a mortali peccato. Rn̄. dicit quidā ꝙ
ſic īducētes illud Amb.32ᵃ.q.4ᵃ.obijcit̄
Jacob q̄tuor vxores ꝙ qn̄ mos erat cri
mē nō erat:ſ illud fuit diuina reuelatione
ꝯceſſum:ꝗ qn̄ꝫ dr̄ mos:qn̄ꝫ fas. ex̄ de di
uoꝛ.gaudem⁹.§ qui vō pagani circa finē.
Alij diſtinguūt dicētes ꝙ ſi quis duellū
offerat vel oblatū ſpōte ſuſcipiat: mortalr̄
peccat.Si vō ſit iudice cogēte oblatū: cum
aliter periculū corporis vel rer̄ euadē nō
poſſit excuſat̄.ex̄ de homi.interfeciſti.ꝛ h
opi.ē tolerabilioꝛ q̄ p̄ma ſꝫ rap.ꝛ gof.nō
tamē admittit ex̄.Tertiū dicit cū alia. qui
bus ꝯſētiūt rap.ꝛ gof.ꝛ hoſti.ex̄.e.c.i.ꝙ il
le qui iudice cogēte inuit⁹ duellū ſuſcipit:
ꝛ ꝯmittit:excuſat̄ a tāto: nō a toto.metus
.n.ille peccatū attenuat:nō oīo euacuat.ex̄
ꝙ me.cā.ſacris.circa fi.poti⁹ .n.dꝫ omnia
mala pati q̄ peccato mortali ꝯſētire.32ᵃ.
.q.5ᵃ.ita ne .graui⁹ tn̄ peccat offerēs ſpōte
q̄ ſuſcipiēs:iudex deferēs ſine auctoritatē
p̄bēs aſſeſſores ꝛ aduocati : ꝛ quiuis alij
ad hoc ꝯſiliū auxiliū vel fauorē dātes pre
ſbyteri etiā ī benedicendo ſm̄ ꝯſuetudinē
aliquoꝝ locoꝝ p̄bētes. Roō.tn̄ dicit ꝙ 2ᵃ
opi.vr̄ eſſe rōabil̄.ꝛ maxie vbi innocēs ac
cuſat̄ de crimie ad mortē: qui ſi duellū ob
latū recuſet ſtatim ſuſpendit̄.durū.n.vr̄ di
cere ꝙ talis teneat̄ ſe poti⁹ ſuſtinē ſuſpen
di q̄ in duello ſe tueri.Et forte diſtinguen
dū ē ſm̄ eundē ꝙ in cā criminali lꝫ duel
lum ſuſcipere non offerre. In cā vō ciuili
de tēporalibus nō lꝫ offerre nec ſuſcipere:
cum ī tēporalib⁹ debeat quis poti⁹ oē dam
num ſuſtinē q̄ duellū ſic ſuſcipere. Sꝫ tn̄
ſi licet layco res ſuas cū armis defēdere: ꝛ
eas defendendo raptorē occidē ſi non pōt
alr̄ defendere vt aliqui volūt: nō apparet
rō quare p defenſione rer̄ ſuar̄ layc⁹ nō
poſſit ſuſcipē duellū ſibi oblatū:vel potius
illatū a iudice.ꝛ hec opi.ē benignioꝛ ꝛ etiā
pbabilioꝛ vr̄ ſꝫ roō. tn̄ ꝯ eū eſt ꝙ duellū
phibitū ē.vt patuit in q̄one p̄cedenti.Clic⁹
āt ſꝫ oēs in nulla cā ꝛ nullo mō p ſe vel p
aliū pōt duellū offerre : vel ēt oblatū ſuſci
pere.ſ eccl̄ia ſiue eps dꝫ eā efficacit̄ defen
dere.qꝛ ē de iuriſdictōe ſua .ex̄ de fo.cōpe.
.c.i.ꝛ.2ᵒ. Qu d ſi clicus ꝯ faciē.ſ offerē
do vel ſuſcipiēdo. Rn̄deo de rigore iuris dꝫ

deponi.ex̄.e.c.de cle.pu.iduel.c.i.vt ſtatī dicet̄
¶ Circa 2ᵐ ſciēdū ꝙ pena pugnātiū
eſt ꝙ ſi ſint clici debēt deponi:vt di
ctū eſt.Si tamē nec mors nec mu
tilatio interuenerit per epm̄ ſuū cū eis poteſt
diſpenſari .ex̄.e.c.i.ꝛ.2ᵒ.Si tn̄ preſbyter ꝉ
alius clicus in duello oblato vel ſuſcepto
ab eo ptem digiti pdidiſſet.nō tn̄ tātā qn̄
ſine ſcādalo poſſit ſolēniter celebrare q̄tū
cunqꝫ ſit grauis exceſſus: eps eius cū tali
poſt pactam penitentiā poterit diſpenſare.
ex̄.e.c.i.Sꝫ ſi homicidiū interuenerit:pt
ſm̄ ꝙ notat gof.adhuc ſecū in beneficio
diſpenſari.ex̄.e.c.2ᵒ.in fi.¶ Nō obſtat q̄ dici
tur alibi cum homicida diſpenſari nō poſ
ſe.vt di.50.miroꝛ.ꝛ in plibus alijs iurib⁹ ī
officio locū habꝫ. Nam cum alijs diſpen
ſatur in beneficio:ꝛ non ī officio.vt di.50.
ſtudeat.ſm̄ tamē ꝙ notat hoſti. in benefi
cio curā aiarū habente cum tali nō diſpen
ſabit inferioꝛ papa . Contra vero laycos
quomodo ſit in talibus pcedēdū requirē
.j.li.2ᵒ.ti.de ſcandalo. ¶ Ad hoc nota ſc̄d
nō.gof.ꝛ rap.ſi contingeret aliquē ī duel
lo mori: imputaret̄ oīb⁹ qui dediſſēt ad h
ꝯſiliū:auxiliū:vel fauorē . ꝛ ēēnt omnes
tales irregulares.17ᵃ.q.4ᵃ.oēs.¶ Quid
de clicis illis qui reliquias afferūt pugili
bus ad iurandum : nunquid fiunt irregu
lares:ſi ſequatur homicidiū in illo duello
Rn̄deo rap.videt̄ innuere ꝙ ſic . vt in illa
.q.Sed cū inualuerit.ꝛc.Tales .n. videt̄
coadiuuare ad h ꝙ fiat duellū:ſicut ꝛ illi
qui dant benedictionē.hoc tn̄ ſm̄ roō.du
rum videt̄ :dicē tamē cōtrarium non ē tu
tum. ¶ Quid de epis ꝛ capitulis ꝛ abbati
bus qui coguntur ī curijs regū duellū ī
re aut res eccl̄iaſticas amittē.¶ Quid etiā
de hi⁹ perſonis habētib⁹ iuriſdictionē tem
poralem:in quoꝝ curijs duella ordinant̄.
¶ Rn̄det Roō.ꝙ ſi per ſe vel per alios de
ſpāli mandato eoꝝ duellū offerat̄: vel ſu
ſcipiatur:vel etiam preſtent auctoritatem
ſpecialem ad hoc faciendum : mortaliter
peccant.ꝛ fiunt irregulares ſi mors inde
ſequatur.Si vero hoc fiat per laycos qui
curam gerunt rerum ipſorum ſine ſpecia
li eoꝝ mandato: licet peccēt mortaliter ſu
ſtinendo ꝛ diſſimulando talia fieri in cu
rijs ſuis: ſiue ſuorum balīuorum:cum ipſi
ſciant . non tamen ex hoc fiunt irregu
lares : exquo ſuper hoc non preſtant au
ctoritatem : licet ſuis balīuis precipiāt ꝙ
in tali vel in tali cauſa iuſticiam faciant .

q2 in h° generali mãdato nihil mãdari intelligitur de duellis. Si võ rex vel pnceps alius psonã ecclesiasticã velit cogere ad duellũ aut ꝑpter recusatiõem duelli ei bona ecclesie l' sua auferre: debẽt epĩ se inuicem marialiter adiuuare: ⁊ debẽt potius oĩa mala tolerare q̃ꝫ consẽtire. potest etiam dici in publicis pdicatõibus: modeste tñ ⁊ quasi cõpatiẽdo ꝙ qui hoc faciũt in statu salutis nõ sunt. Et hoc maxime vbi credũtur iuris ignorãtia laborare: que non ẽ tolerabilis in ecclesiasticis viris siue psonis. H' aũt que dicta sũt de duello debẽt intelligi etiã de iudicio ferri cãdentis: ⁊ aque frigide: ⁊ alijs hi° H rod.

¶ De torneamẽtis titulus .28°.

POstea cõsiderãdũ est de torneamentis: quibus etiã q̃nq̃ꝫ sequit' homicidiũ. dicunt' aũt torneamẽta quedã nundine vel ferie: non iter hostes: ꝫ instar hostilis pugne facte. ⁊ dicunt' nũdine: q2 ad ea de diuersis partib° ⁊ cã lucri sicut ad nundinas cõueniũtur. dicunt' ẽt ferie a feriãdo: q2 tũc milites ab alijs operibus vacãt. ¶ Querit' aũt vtrũ torneamẽtũ sit licitũ. R° aliqui dixerunt simpliciter ꝙ nõ. ꝓ eo ꝙ fit ad ostentationẽ: ⁊ ẽ ibi vite discrimẽ. ⁊ ideo quicquid inde sequit' vt mutilatio ⁊ mors talibus sic pugnãtibus imputat'. Et si dicat' ꝙ concessũ fuit filijs isrl' vt discerẽt artẽ certãdi cum hostibus. Iudi. 3° dicit ꝙ h' non fuit eis cõcessũ nisi vrgẽte necessitate nec ꝯtra se inuicẽ: ꝫ ꝯtra eos quos expugnare debebãt. s. cananeos. Et si dicat' ꝙ bellare in casu ẽ licitũ. g' ⁊ discere bellare: quod fit p exercitiũ est licitũ: dicunt ꝙ licitum eẽt si debito mõ: ⁊ sine salutis piculo fieret: ꝫ sic non fit in torneãdo. Alij distinguũt ꝙ tale exercitiũ fieri põt cũ moderamine ꝯflict°: ⁊ sine discrimine salutis. si adhibeat' debita cautela: ⁊ in pparatõe: ⁊ in executione. ⁊ tunc aut fit ad ostẽtatõeꝫ potẽtie siue vane glorie vel ꝑpter questũ auaritie. ⁊ tunc simpliciter est illicitũ. Aut fit ꝑpter experiẽtiaꝫ ꝓprie fortitudinis ⁊ vsus armoꝝ: ⁊ bellice idustrie: vt hẽat' idoneitas bellãdi ꝓ fide ⁊ pace eccl'ie. ⁊ tũc ẽ licitũ. Sic g' si hoc fieret cũ bono moderamĩe ⁊ bona itẽtõe: ⁊ ꝑpter ecclesiã nõ esset ꝓhibitũ: nec esset peccatũ: ꝫ esset vtile ꝓ defensione reipublice. ⁊ ideo non est ꝓhibitum ciuili iure. quod patꝫ. ff. de alea. solent. vbi cõceduntur ludi in quib° virtus corporalis exercet'. Prohibet' aũt ẽm ius canonicũ ꝑpter abusũ ludẽtiũ: ꝑpter quẽ sepe ꝓuenit inde mors hoĩs ⁊ periculũ aĩaꝝ. obligat tamẽ eos prohibitio quacunq̃ꝫ tornẽt intẽtione: quia statutũ est generale. ex̃. de tornea. c. i. ¶ Pena torneantiũ ẽ ẽm canones ꝙ torneãs si quẽ etiã casu occidẽt homicidij reus ⁊ irregularis erit. q2 .n. talis ludus est prohibitus tanq̃ꝫ multũ piculosus: quicquid ex eo sequit' ludenti totalit' imputat'. ar. ex̃. de psump. c. i. nec ab hac pena necessitas iminẽs in torneando excusabit. q2 ad hãc necessitatẽ spõte ⁊ ex ꝓposito se ingessit. ⁊ ideo imputet sibi. ar. ff. quod me. cau. si mulier. R° p̃. Ille aũt q in torneãdo occidit' carere dꝫ ecclesiastica sepultura. licet si mortuus fuerit: vel letale vulnus acceperit: ei penitẽti pnia ñ negetur. ex̃. e. c. i. in fi. nec per cõsequẽs viaticum. ar. di. 50. penitẽtes. ⁊ ex̃ de peni. quod in te. ⁊ sic qõ plus ẽ cõcedit': ⁊ qõ minus ẽ negatur quod h' hic sp̃ãle vt hoc terrore desistãt milites ab hoc ludo. Hanc aũt penam patiuntur illi soli qui illuc aĩo torneãdi veniunt: ⁊ ibideꝫ decedũt. ⁊ subaudi. vl' letale vulnus accipiunt. Si aũt aliq̃s curiositate vidẽdi torneamẽta: vel cã repetendi debita: vel alia simili causa vadẽs illuc: mortuus ibi fortuito casu fuerit: non negabitur ei ecclesiastica sepultura: maxime si xp̃i corpus receperit: ⁊ vnctus oleo sacro fuerit. ex̃. e. c. 2°. Ideo vero dicitur ibi maxime q2 sufficiunt ibi certa signa penitẽtie. ex̃. de sen. ex. a nobis. 2. In clerico tñ q ad vidẽduꝫ torneamẽtũ iuit: ⁊ ibi decessit: forte locuꝫ habebit pena decreti. 23^a. q. vlt. Quicunq̃ꝫ clericus. que ẽ ꝙ licet sepeliat'. pro eo tamẽ nec oratio nec oblatio fiat ẽm hosti. ¶ Quid de militib° qui illuc animo pugnãdi accedũt. nõ tamẽ ostẽdunt. aliq tamẽ ab alijs occisi sunt: nũquid tales ad ordines promoueri poterũt. R̃ndeo ꝙ nõ ẽm. gof. ray. ⁊ hosti. quia ad rẽ dãnatã ⁊ prohibitam accesserũt. ⁊ ideꝫ dicunt de illo qui iterest bello illicito. impedit' .n. talis ꝑpter culpã precedẽtẽ. 15^a. q. i. c. fi. ⁊ de pe. di. i. si quis cuꝫ telo. Potest tamen vt dicit ray. cũ talibus dispẽsar' epũs: dũmodo nec mors nec mutilatio membri fuerit subsecuta. ar. etiam de cle. pug. in duello. c. i. ⁊ 2°. Et intelligit rod. si non fuerit per illos: licet fuerit p alios subsecuta. ¶ Quid de his

que milites ꝟ alij lucrātur ī torneamētis:
nunquid possūt ea retinere. R. ſm Rica.
quolʒ 2°.q.29ª.ꝛ ſm Ro. Si quis cōtra
legē torneamētoꝝ aliquid lucrat⁹ fuerit:
si scit a quo habuerit: tunc ei restituet̄: vel
ꝓ eo pauperib⁹ dabit̄. si habʒ vn̄ possit. si
autē ſm legē torneamētoꝝ: non tenetur ei
reddē a quo habuit: ſʒ in foro pn̄ie induci
debet ꝙ illud in vsus pios eroget. si autē
hāc penitētiā suscipere nolit: non dʒ ad eā
cogi: ſʒ alia pn̄ia dʒ ei imponi: ꝛ absolutio
impendi.

¶ De bello titulus .29.

Deinde qꝛ in bellis plura fiunt
homicidia: cōsequēter de ipsis
sūt aliqua hic notāda. q̄dā .n. q̄
runt̄ de eisdē. J. li. 2°. in ti. de cha
ritate ꝓ eo ꝙ determinat̄ ibi de pace: que
est effect⁹ charitatis: cui .s. paci opponit̄ bel
lū. Querit̄ aūt ibi vtꝝ bellare sēper sit pec
catū. ꝛ vtrū ep̄is ꝛ clericis liceat bella facē.
ꝛ vtrū liceat vti insidijs in bellis. ꝛ vtrum
liceat bellare in festis. His ḡ q̄ōibus h̄ pre
missis p̄ videndū est q̄ꝺ bellū potest dici iu
stum. 2° vtrū liceat se defendere. ¶ Circa
p̄mū sciendū breuit̄ ꝙ sicut dicit̄ .J. ibidē
in solutōe p̄me q̄ōis: iuste bellare licet. Ad
hoc autē ꝙ sit bellū iustum tria requirūt̄ .s.
auctoritas p̄ncipis. causa iusta. ꝛ intentio
recta: vt ꝓbatur ibidē. Suppositis ḡ his q̄
dicuntur ibi: addēdū est ad maiorē instru
ctiōem de hac materia ꝙ sicut no. hosti. i sum
ma ti. de trenga ꝛ pace multiplex ē bellū.
vnū q̄ꝺ est int̄ fideles ꝛ ifideles: ꝛ hoc est
iustū ratione fideliū: ꝛ non respectu infide
lium. e. x̄. de here. excōicam⁹. Aliud bellū ē
īter fideles hinc īde: ꝛ hoc fit aut auctori
tate iuris: aut iudicis: aut ꝓpria volūtate. si
fiat auctoritate iudicis legitimi non erran
tis. puta qꝛ hi ꝯtra quos dat auctoritatē:
ei subsunt īmediate. ꝛ hēt ius exercēdi in
eos merū imperiū: nec ē iudex in cā ꝓpria:
nec errat: dici p̄t iustū. ff. quod me. cau. cō
tinet. Igit̄ ꝯtra nō subditos nō dabit acti
onē: qꝛ actor sequit̄ foꝝ rei: nisi forte i defe
ctu iudicis iniuriātis: ius reddere nolētis.
vt .23ª.q.2ª.c.2°. Jō etiā qui nō hēt me
rū iperiū hanc actōeʒ dare nō p̄ōt. ff. de iu
risdi. om. iu. l.3ª. nullus ētiā i cā ꝓpria p̄ōt eē
iudex .23.q.i.§.i. Nō excusabit aūt error
iudicis impugnātē saltē a toto .e.x̄. de temp
or. dilectus .§. ei igit̄. Nā nisi ꝓbabilia ess
set: cōperto tamē errore satisfieri debet. e.x̄.
de s̄. i. [illegible] fraternitati .§. [illegible]
ꝓ auctoritate iudiciaria presumēdum nisi
appareret cōtrariū. e.x̄. de renun. in p[illegible].
Igit̄ qui auctoritate iudicis talis .s. legiti
mi nō errātis aliū impugnat: iuste impu
gnat. Impugnat⁹ autē iniuste se defēdit. qꝛ
tāto magis appareret de cōtumacia ꝛ rebel
lione presumptuosa. ar. de pe. di. 6ª. §. i. ad
fi. Idē est si fiat auctoritate iuris vbicūq̄
cōcedit̄ a iure quo ad eū cui ius ꝯceditur: si
cut est ponē exēplū in assassinis quos si
quis receptauerit ē hodie a populo roma
no perpetuo diffidat⁹. ita ꝙ possūt occupa
ri eius bona. ita ꝙ nulla requiratur alia
diffidātia li. 6°. de homi. ꝓ humani .§. fina.
Exēplū etiā in C. qn̄ liceat vnicuiq̄ sine iu
se. vin. l.i. Idem i ꝓximi vel vicini repellē
da iniuria. Si aūt nō interueniat auctori
tas iuris vel iudic. hinc īde est iniustū quo
ad pugnantes. Iustum autem quo ad
defendētes. ff. de iusti. ꝛ iure. vt viʒ atq̄ in
iuriā. Est ḡ bellū iustū ſm hosti. ibidē. q̄ꝺ
edicto publico p̄ncipis gerit̄ ꝓ reb⁹ repe
tēdis: aut ꝓpulsandoꝝ hostiū cā. 23ª.q.2ª.
iustū. ꝛ .§. cum ḡ. Et breuiter qui auctorita
te iudicis ꝓprij recte superueniēte gladium
accipit siue iubētis siue ꝯsentiētis: iuste bellat
.23ª.q.3ª.§. ecce. Qui ḡ auctoritate ꝓpria
gladiū accipit ē gladio feriēdus .23.q.i.§.
i. Et qui sine iussu p̄ncipis bel'ɨ ig..it te
net̄ lege iulia maiestat̄. ff. ad le. iul. ma c.
l.3. licʒ iminēte necessitate sufficiat aucto
ritas magistri officioꝝ. vt ar. C. de fabri
cēsib⁹. in. l. fi. li. xi. ¶ Ad hoc nota ſm host.
ibidē ꝙ qn̄ est bellū iustū: nō tn̄ hereticis: ſʒ
oēs capiuntur ꝛ spoliāt̄. ꝛ spolians fit dn̄s
rei .23ª.q.5ª. dicat. ꝛ di. i. ius naturale. ꝛ
.ff. de acqui. re. do. l. naturalē .§. vlt̄. Si tn̄
aliquis sub aliquo militet: tota ꝓda ē o li.
ſʒ dominus tenet̄ eā equalit̄ diuidere. vt
.23ª.q.i. militare. fit autē hec diuisio ſʒ q̄li
tatē psonaꝝ. Quod aūt dicit̄ in dicta. l. na
turalē. ꝙ ea q̄ capim⁹ i bello nr̄a fiūt. verū
ē ꝙ fiunt accipiētis. tenet̄ tn̄ illa domino da
re: vt ea diuidat ſʒ psonaꝝ merita ſʒ Jo.
¶ Insup nota ꝙ deficiēte iusticia ciuitas
vel domin⁹ terre si negligēs fuerit reddē
iusticiā potest impeti. 23ª.q.2ª. domin⁹ de⁹.
ꝛ aduersarius depredari: vt in li. de feud.
de inuestitura quam Titius accepit a Se
pronio .§. finali: quod intelligi debet gla
dio spirituali premisso. extra de iudi. cum
non ab homine. Ex premissis elici p̄ōt ſm

hosti. ibidē. ꝙ est bellū septuplex. pᵐ. s. qḋ
ē īt̄ fideles ⁊ īfideles: pōt dici romanū: qꝛ
roma ē caput ⁊ mater fidei nostre. ⁊ hoc
est iustū. 2ᵐ ē īter fideles pugnātes aucto
ritate iudiciī. ⁊ pōt dici iudiciale: ⁊ est iu
stum. 3ᵐ ē quod faciūt fideles iudici con
tumaces. ⁊ est iniustū. ⁊ pōt dici presūptu
osum. 4ᵐ ē quod faciunt fideles auctori
tate iuris. ⁊ pōt dici licitū. 5ᵐ est quod fa
ciunt fideles contra auctoritatē iuris. ⁊ h̄
est iniustum. ⁊ pōt dici temerariū. 6ᵐ est
quod faciūt fideles auctoritate ꝓpria alios
impugnātes. ⁊ hoc ē iniustū. ⁊ pōt dici vo
luntariū. 7ᵐ est qḋ faciūt fideles auctori
tate iuris se defendēdo ꝯtra eos qui volū
tarie impugnāt. ⁊ hoc est iustum. ⁊ pōt di
ci necessariū. In bello ḡ romano. iudicia
li. licito. ⁊ necessario non tenet̄ quis ad re
stitutionē. In presūptuoso v̄o. temerario.
⁊ voluntario tenetur quilibꝫ ad restitutio
nem. Sm̄ hoc intellige illud ex̄ de iureiur.
sicut. ⁊ j. Si constiterit. ¶ Quid ḡ de comi
tibus ⁊ alijs dominis qui sine auctoritate
ꝑncipis arma sumunt ⁊ sumi faciūt: ⁊ va
sallos ꝓprios exheredāt. R̄n̄. hosti. non du
bitat quin ad restitutōēꝫ teneātur: nisi ser
uēt ordinē iuris. qui ē s. ꝙ si vasallus iuri
stare velit audiat̄. si cōtumax ē impugne
tur: quod fieri pōt iuris auctoritate: vl̄ iu
dice ꝑcipiēte. C. de epi. ⁊ cl. si qui in h̄ ge
nus. si ḡ ē dn̄s qui īmediate subest ꝑncipi:
cōqueratur de vasallo ꝓprio: ⁊ non dicat
ius sibi: sed vel auctoritate principis gla
diū assumat: vel ad diocesanū vasalli re
currat. Ad cuiꝰ monitōēꝫ si noluerit obe
dire excōicabit̄ rōe peccati. ex̄ de iudi. no
uit. ⁊ si p annū excōicatus steterit: ex tunc
diocesanꝰ eū ⁊ res eius exponere poterit.
ar. 11ᵃ. q. 3ᵃ. rursus. ⁊ c. quisquis. d̄ bꝫ n. se
culare brachium recurrere ad ecclīasticū.
sicut fit egꝰ. ex̄ de iudi. cum nō ab homine
. §. fi. ¶ Quid si barones subditi comitis:
vel ducis habēt guerrā cōtra eū: vel etiaꝫ
comes cōtra regē: vel eōꝰ. cuius ꝑncipis
auctoritas est requirenda. R̄n̄dit rod̄. ꝙ
ꝑnceps qui nullū h̄ēt superiorē siue sit rex
siue imperator pōt auctoritate ꝓpria si sub
sit causa iusta mouere bellū tam cōtra sub
ditos q̄ꝫ ꝯtra extraneos. Potest eť suis sb̄
ditis concedere auctoritatē bellandi tam
ꝯ ꝑncipem extraneū q̄ꝫ ꝯtra subditos eiꝰ
si cā subsit: ⁊ expedire viderit. s̄ nō ꝯtra sb̄
ditos ꝓprios: q̄ꝫ diu pōt iniuriātē iustifica
re: vel q̄ꝫ diu vult corā eo: vel corā suo iu
dice iuri stare: si sit iudex iter hꝰ ꝑncipē ⁊
iniuriātē. Si āt n̄ posset reū iustificare: aut
[illegible] nō v[illegible] iuri stare nō t[illegible] ꝑnceps hꝰ
s̄ etiā ille princeps qui sup se supiorē hꝫ mo
uere pōt bellū ꝯ hꝰ iniuriātē: si sb̄sit ei me
diate vel imediate: ⁊ passo bellādi ꝯ eum
licētiā dare. Si autē iniuriās nō subsit im
mediate vel mediate ꝑncipi sup se superio
rem habēti: ꝑnceps ille dare nō pōt aucto
ritatem subdito suo mouendi arma ꝯtra
eum. Sꝫ auctoritas ꝑncipis superioris ē
requirēda: maxime si iniurians ille pertie
at mediate vel īmediate ad iurisdictōēm
illius ꝑncipis superioris. Cum ḡ vasallus
comitis habꝫ guerram ꝯtra comitē: aucto
ritas regis ē requirēda. Si aūt comes cō
tra regē: ⁊ rex nolit eis ius exhibere p pa
res curie humilr̄ requisitus: si ius suuꝫ ar
mis defendāt cum moderamīe inculpate
tutele non peccāt. Auctoritate tamē ꝓpria
regē nō poterūt impugnare. papa tñ facta
de regis excessu denunciatōe: si rex nollet
a peccato desistere: posset eum excōicare:
⁊ crescēte cōtumacia: auctoritatē mouēdi
ꝯtra eū arma dare. Cū āt rex hꝫ cāꝫ guer
re ꝯ impatorē: vel eōꝰ: nō credit ꝙ vterqꝫ
vel alteruter teneat̄ ius suū prosequi i for
ma iudicij: cū neut̄ illoꝝ h̄eat sup se supi
orē. peccaret tñ mouēdo bella iniuriā pas
sus: si iniuriator satisfactōēꝫ offert ad arbi
triū bonoꝝ viroꝝ de plano: ⁊ sine strepitu
iudicioꝝ. ¶ Ad h̄ nota sm̄ hosti. ⁊ Inno.
ex̄ de resti. spo. super. c. oliꝫ cāꝫ. ⁊ de iu r iur.
sicut. ⁊ j. Q bellū aliq̄n dicit̄ ꝓprie. ⁊ sic
solus princeps qui supiorē nō h̄ēt pōt in
dicere bellū etiā ꝯ eos qui nō sūt de iuris
dictōe sua. s̄ alterius ꝑncipis. ⁊ tūc pōt ca
pere personas ⁊ res hostis: ⁊ etiā alioꝝ in
iuste iuuātiū eum: ⁊ capti fiunt capiētium
serui. Aliquādo bellum dicit̄ large. ⁊ sic
quisquis prelatus habēs iurisdictōēm tē
poralē ꝯ subditos inobediētes licite mouꝫ
arma. 15ᵃ. q. 6ᵃ. auctoritatē. ⁊ c. nos sācto
rum. sicut etiaꝫ talis licite mouet bellū ꝓ
tuēdo iure eccl̄ie: qui etiā potest interesse:
licet non debeat ꝑsonaliter pugnare. 23ᵃ.
. q. 3. Maximianus. ⁊ eadē. q. 8ᵃ. igitur. ⁊
ī his casibus nō dicit̄ ꝓprie bellū fieri. sꝫ
melius executio iurisdictōis vl̄ iusticie. ff.
de rei ven. Si res. [illegible] qd̄ quis [illegible] re
pellit incōtinēti nec in his capti fiūt serui.
dicitur tñ aliqn̄ ꝙ si bellum non ē indictū
ꝯ aliquē. s̄ aliq̄ dictoꝝ modoꝝ ꝓceditur
ꝯ eum: tunc nisi forte de munitionibus

coꝝ lederetur ille qui procedit contra eū: nō possit capere res vel psōas auxiliatoꝝ eius: nisi primo proferret sententiā cōtra eos.2ª.q.i.nos in quēꝗ̄. Et si non est de sua iurisdictōe: ꝫ alterius debet coram suo iudice iusticiā de eo petē.23ª.q.2.domin⁹. Si vo iudicē nō hēat corā q̄ possit suā iusticiā obtinē: licet sibi recuperare sua ꝓpria auctoritate. C. de iudeis.iudei.⁊.l.nullus. certū ē tñ ꝙ si psonas vl' res coꝝ i bello capiat: dum suā iurisdictōem exercet: pt p sonas punire: ⁊ res tenē. q2 i eius territorio deliquerūt: ⁊ eꝰ iurisdictionē ipediunt. Itē dicūt quidā ibidē. ꝙ vbi qs per aliam rē suā: ⁊ ius suū ꝯsequi nō pōt. licet auctoritate supioris arma mouē ⁊ bellū indicē ꝓ suis recuperādis. vel etiā furtiue sua vel equalēs. sine tñ alioꝝ scādalo ⁊ pīculo accipe.23ª.q.2ª.c.2º. tamē si sup se pncipem hꝫ: facit hoc auctoritate sua. vt.ea.q.c.i.ꝫ Inno. ⁊ hosti. ¶ Quid si qs ꝯ aliquē bellum mouit: ⁊ cām iustā monēdi hēt. q2 ꝓ d āniis sibi illatis. nō tñ itētōeꝫ rectā nec auctoritatē hīut. Nūquid talis tenebit' restituē qcquid i illo bello acquisiuit. Rñdet roð. ꝙ non i foro penitētiali: nisi decerit vl' dāinificauerit aduersariū plus q̄ꝫ ille iniuste de suo hūerat: vl' eū dāinificauerat. de ꝫ vide.j.li.3º.ti.de pace.ar.6º.q.i. ¶ Quid si clericus dñum suū in guerra iusta comitetur: ⁊ de ea aliquid ꝯsequat'. nūquid illud restituē tenet'. Rꝫ ſm roð. ꝙ si datū sit ei ab illis quibus licuit rapere: pōt illud retinere. si aūt ipse rapuit cum rapiēdo peccauerit iudici debꝫ i foro penitētiali si potest ꝙ illud restituat ei cui abstulit. si scit quis ille sit. sin autē ꝙ det pauperib⁹. hi⁹.n.cleri⁹ rem illā rapiēdo nō fecit suā. q2 sicut dñs ei⁹ nō potuit ei dare auctoritatē bellādi. ita nec rapiēdi. tñ rē talr raptā pōt de cōsensu dñi sui retinere. dum tamē illā ꝯcesserit sibi adhuc guerra durāte. q2 tunc ꝑinde est ac si eam sibi dedisset.

S Equit' de 2º.s. vtrū liceat vim vel iniuriam repellē. vr̄.n.ꝙ nō. ꝑ illd' Math.5º dico vobis non resistē malo. Rꝫ ad qōem hāc valēt illa que dcā sūt sup̄.s.ti.de homicidio.q. vtrū alicui liceat se defēdēdo aliquē occidē.⁊.q.se.s. vtrū liceat clicis. Et sic ibi sūt tres opi. ita ⁊ hic. qdā.n. vt hu. dicūt ꝙ nulli lꝫ viꝫ repellē repercutiendo: ꝫ tñ defēdēdo. puta opponendo baculū vel aliqd tale. Alij dicūt ꝙ layeis nō clericis liceꝫ repercutē. vt laur. ⁊ ber.

Tertij dicunt ꝙ ꝫ etiā licet clicis. distīguūt tñ ꝙ vis aut ifert' psone aut rebus. si persone: tunc est vis repellēda ꝑus q̄ꝫ sit illata. q2 ſm legē licet occidere insidiātē ⁊ occidere volētē. quod itelligit': nisi manus ei⁹ alit' euadere possit. ff. ad le.aquil'.l.4. in pn cipio.⁊ 5ª. Si aūt sit vis illata: aut pcussus videt eū qui pcussit paratū repercutere: ⁊ tūc licet eū repcutē: aut videt eū quiescere vel discedere: tūc non lꝫ sibi eum percutere q2 hoc nō esꝫ sibi iniuriā repellere: ꝫ vltōnem expetere. cōtra illud.c.seditionarios. di.46ª. requirit' ꝗ̄ ꝙ pcutiat se defēdendo nō vlciscēdo.23ª.q.i.quid culpat'. ⁊ idē dicit Inno. ex̄ de resti.spo.olīꝫ cām. ⁊ gof. ti.de homicidio. ⁊ ber.c.ti.significasti nob. ⁊ ꝙ se defēdat cum moderamie. ex̄ de resti.spo.olīꝫ cām. in fi. moderamē intelligit' vt si vis cum armis inferat': cuꝫ armis repellatur. alit' vero sine armis. ff. de vi ⁊ vi ar.l.i.§.vim vi repellē. ⁊ vt non magis ledat' aduersari⁹: maxime a ꝓposito q̄ꝫ exigat illata violētia ſm roð. debet tamen circa hoc cōsiderari q̄litas psone: vt iudꝫ parmus vel debilis cū armis se defēdat: si ꝯtra se eleuato pugno magnus vl' fortis veniat. ar.3ª.q.7ª.§.tria nā.v.si vo i uno adiutorio. Si quis tamē defendēdo se moderamē excedat. nō tamē a ꝓposito nō tenetur ad aliquā satisfactōem nisi ad cautelam. ff. ad le.aquil'.si ex plagis.§.tabernarius. Si autē excedat a ꝓposito tenet'. Hanc opi. modo p̄misso ray. recitat: ⁊ approbat: ⁊ conuenit cuꝫ eo gof. dicit tamen ray. ꝙ licet ille qui se defēdēdo contra clericū excesserit nō a ꝓposito: nō incidat i excōicatōem. tutius tamē credit ꝙ teneatur ad satisffactōem aliquā de excessu. vel etiā quātū ad pniam ⁊ irregularitatē: si forte ꝓpter suā pcussionē mors secuta fuit. Si tamē ex ꝓposito excessisset ad maiorē satisfactōem ⁊ penitentiā teneretur. ex̄ de sen. ex.cum nō ab homine.⁊.c. perpendim⁹. ⁊ de resti spo.olim cām. ⁊ de homicidio significasti.§.vlt'. Si autē vis inferatur rebus repellere licet vim illatā: ⁊ inferendā: ⁊ potissime illatam. dū tamē fiat incōtinēti.i. q̄ꝫ cito scit vim illatā: ꝑus q̄ꝫ diuertat ad contrarium actū. Idem ber. vt in.c. p̄allega. ⁊.ff. de ver.ob.ꝯtinuus. in prin. Et est ſm roð. ⁊ ber. ex̄ de homicidio. significasti. ⁊ hosti. extra de sen.ex.co. super decretalē Inno. dilecto. Continuatio ista intelligenda est secundum negocij qualitatem: prout

exigit ad p̄parat̄iōem maiorē vel minorē tēporis tractum. Actus vero cōtrarius intelligit᷑ si dissimilet iniuriā: ⁊ deponat animū p̄sequēdi rē suam alias occupatō. hꝰ dando operā. ¶ Quid si forte dum ille cui vis infert᷑ vult hostem expellere de sua possessione quam occupauerat iniuste ⁊ male: aliqui occidantur vel vulnerentur. R̄. credit ray. ꝙ tenetur ſm modū supra positū i defensione psone. vbi. s. distinctū est. vtrū defendēs se excedat a p̄posito: ⁊ per eadē iura. ⁊ satis cōuenit cū eo Inno. ⁊ hosti. ex̄ de resti. spo. olim. cām. ⁊ hoc itellige ſ₃ ray. de imperfectis. pfectis aūt repcutē non l₃. quod ostēdit dn̄s dicens Math. 5° Si q̄s te pcusserit in vnā maxillā p̄be ei ⁊ ali. ⁊ ad Ro. 12° Non vos defendētes carissimi: s₃ date locū ire. ⁊ similia. Si aūt queratur qui sunt isti pfecti. R̄ndet roð. ꝙ hoc debet intelligi de solis illis qui p votū vel p̄ceptū vel statutū obligati sūt ad non repercutiēdum quales fuerūt apl̄i ⁊ discipuli i eccl̄ia p̄mitiua: qui tenebātur ex constitutione domini nō repercutere. cum p sāguinem martyrū erat ecclesia fecundanda. ¶ Ad hoc nota ꝙ ſ₃ ray. ⁊ roð. ⁊ Inno. de resti. spo. sup. c. olim cām. ꝙ p̄ rebus repetēdis ⁊ defensiōe patrie pōt moueri bellum sine auctoritate p̄ncipis vl̄ eccl̄ie: quia cuilib₃ lic₃ de iure naturali vim vi repellere incōtinēti: ⁊ cum moderamie inculpate tutele. di. i. ius naturale. ⁊ ex̄ de sen. ex. si vō. ⁊ dicūt Inno. ⁊ roð. vbi sup̄. ꝙ hic dicit᷑ bellū vti armis ad defēdēdū: non ad impugnādū. Et dicit roð. ꝙ nomie rerum cōp̄hēduntur nō tātu₃ res corporales: s₃ etiā iniurie p̄ quibus etiā illatis pōt moueri bellū ad consequēdā satisfactionē nō libidine vīdicte: s₃ zelo iustitie. vel quātu₃ ad incesse. Alex. aūt an. 3° t. 2° c. de legisꝰ punitōis. q. 2ª. o. ad qōe₃ p̄ncipalē r̄ndēs in 3° sūme sue sic distinguit ꝙ iniuria que īfert᷑ aut est psonalis ⁊ p̄uata vl̄ publica. si sit publica p̄pulsanda est iussu p̄ncipis: ⁊ manu militis. ad Ro. 13° Non. n. sine cā portat gladiū. dei. n. minister est vindex in iram ei qui male agit. dicit᷑ de p̄ncipe: cui etiā p̄pter hoc determinat᷑ tributū. Math. 22°. Reddite que sūt cesari ces. ⁊c̄. ⁊ ipis militibus stipendia. Luc. 3° Estote cōtenti stipen. vestris. s₃ non nisi p̄pter defēsionem reipub. que fieri nō pōt sine repulsa hostilis iniurie. Si autē sit iniuria psonalis. de illa intelligit᷑ illud Math. 5° Dico vobis non resistere malo. s₃ cū distinctiōe: q₂ iniuria psonalis repelli pōt tripl̄r. s. vno mō impediēdo: sicut apl̄us act. 23°. Procurauit milites a tribūo vt seruaret᷑ illesus. sic l₃ oībus iniuriā r̄pellē. nec p̄hibet᷑ h̄ Math. 5°. hoc. n. nō dicit᷑ p̄prie resistere. Alio modo verbis arguēdo. ⁊ sic dn̄s pcussus alapa pcussorē rep̄hēdit: nec alterā p̄buit Jo. 18° sic etiā lic₃ oībus. vnde dicit etiā glo. ibidē. ostēdit dn̄s paciētie p̄cepta non ostētatōe corporis: s₃ p̄paratōe cordis esse facienda. ⁊ sic intelligit᷑ illud Math. 5° Si quis te percusserit in dextrā maxillā p̄be ei ⁊ alterā. i. sis paratꝰ aliā patienter sustinē. 3° modo repugnādo. ⁊ hoc dupl̄r. vno modo necessitate cogēte. vt cū lesio alit᷑ vitari nō pōt. ⁊ hoc aut sin̄ armis ⁊ sic p̄mitit᷑ clericis ⁊ laycis. ⁊ hoc flagrante maleficio cum moderamine inculpate tutele. ⁊ incontinēti. ⁊ sic intelligitur illa lex canonizata. vim vi repellere licet i instanti. q₂ nequaq̄ facto interuallo. Aut cū armis. ⁊ hoc mō p̄mitit᷑ laycis: non clericis. ⁊ hoc cum circūstātijs p̄dictis. nō esset autē moderamē si inferret᷑ vis sin̄ armis: ⁊ repelleretur cu₃ armis. Alio modo vlciscēdi libidine: sic nulli licet. sic intelligitur illud Ro. 12° Non vos metip̄os defendentes carissimi. ⁊c̄. similia. Sic ḡ iniuriā repellere impediēdo vl̄ v̄bis arguēdo lic₃ oībus. repellē v̄o repugnādo necessitate cogēte sine armis licet clericis ⁊ laycis repugnando. Sed cum armis licet laycis: non clericis. repellē autē libidine vindicte neutris licet. ⁊ ex his patet quō hoc quod dicit᷑. Non resistere malo. differenter intellectum est de ɔsilio. ⁊ de precepto: p̄dicta sufficiāt ad p̄ns de bellis. Nā de homicidijs que eueniūt de bellis hr̄. J. li. 6°. ti. i 4° q̄. ad irregularitatē que p̄uenit ex eis. de rapinis v̄o que fiunt i bellis ⁊ i guerris hēt᷑ . J. cum aget᷑ de 7° precepto.

¶ De treugis titulus. 30°.

Postea ɔsiderādū ē de treuga q̄ solet fieri tp̄e guerre. Est āt treuga securitas p̄stita psōis ⁊ rebꝰ ad tp̄s: discōdia nondū finita. pax āt ē discordie finis. Treugar̄ due st̄ sp̄ēs. vna ɔuētōalis alia canōica. ɔuētōalis formā r̄cipit ex ɔuētōe. vt ff. depositi. l. i §. si ɔueniat. Illo autem tempore quod est in conuentione est hosti fides seruanda:

etiā infideli. vt. 23ª. q. i. noli. quod ē verū si etiā infidelis fidem seruet fideli. al's nō. vt e x̄. de iureiur̄. peruenit. vnde illi qui tēpore treuge sarracenis bona sua rapiunt: ad restitutiōem tenētur. habēt etiā puniri a principe cuius treugas frāgunt: nisi eēnt persone ecclesiastice. Canonica treuga est que p̄ oēm connētiōem certis diebus τ tēporib⁹ est seruanda. certis diebus. s. a quarta feria post solis occasuz vsq; ad scdam in solis ortu. τ sic debet seruari treuga feria 5ª ꝓpter ascensionē domini. feria 6ª. ꝓpt̄ passionē. sabbato q2 est dies requiei. τ dñica ꝓpter resurrectiōem. Est etiā seruāda certis tēporibus. s. ab aduētu dñi vsq; ad octauā ephie. τ a. 70ª. vsq; ad octauā pasce. e x̄. c. c. i. Sed de quo bello intelligit̄ predict. tēporibus τ dieb⁹ esse ab eo cessādū. s. iusto vel iniusto. Rndet gof. q᷑ pōt intelligi de vtroq;. de iusto quidē: q2 τsi ab eo nullo tēpore sit cessādum. minus tamē est tūc insistēdū. de iniusto vō: q2 τsi nunq̄ sit faciendum. min⁹ tamē tūc vt sic: τsi homines nō possūt i totū corrigi. tamē refrenēt̄ vtcūq;. Ad has treugas seruādas cōcurrit triplex funiculus. s. excōicatio diocesanorū. cōfirmatio epōrū vicinorū. τ mutuū ↄsiliū a coepis impendēdū. e x̄. e. c. i. ¶ Sz queritur vtrū epi sint trāsgressores si hoc non seruēt. Rndet gof. q᷑ nō. q2 h̄ non sūt vtentiuz morib⁹ approbata. 4ª. di. §. leges τ idē sentiunt ber. τ hosti. in sūma. τ cōiter magistri aliȷ̄. sed hosti. in apparatu e x̄. e. c. p̄ dicit q᷑ epūs qui preceptū hoc nō seruat: mortalit̄ peccat. qd̄ patet per hoc quod dr̄ in dicto. c. ordinis sui piculo subiaceat periculo. s. excōicationi fm ber. τ hosti. vel periculo. s. depositioni fm hosti. que qdem pena nō infligitur nisi p peccato mortali. iiª. q. 3ª. nemo epōrū. dictū. n. c. continet preceptū τ sic imponit necessitatē: nec consuetudo contraria in talibus excusat. e x̄. de consue. c. fi. τ di. 4ª. §. leges: intelligit̄ de statutis preceptorijs: s in simplicibus. Sciēdū etiā q᷑ sunt alique persone certe quib⁹ perpetuo treuge canonice debētur. vt sunt presbyteri. monachi. conuersi. peregrini. mercatores. rustici euntes τ redeūtes. τ i agricultura existentes. animalia que arāt: τ q̄ ad agrum semina portāt. e x̄. e. c. 2º. romipete oratoria visitantes. z 4ª. q. 3ª. Si quis romipetas. ¶ Nota insup q᷑ prelat⁹ maxime epūs prius de plano τ sine coactiōe. postea vero iudiciaria ptāte debet discordantes ad concordiaz reuocare. vt di. [illegible] τ litigantes reconciliare. ff. de offi. [illegible] tas. ¶ Sed [illegible] q2 [illegible] inter [illegible] mand[illegible] [illegible] q[illegible] ē [illegible] gem. ff. ad. l. [illegible] aqui[illegible] [illegible] [illegible] q[illegible] gof q᷑ [illegible] pas le[illegible] hēt i causis ciuilibus vt in actiōe iniuriarū quā quilz rem dere potest si iniuria ecclīam nō attingat. 23ª. q. 4ª. si is qui. τsi sit facta non facieda. ff. de pact. si vnus. §. pacta. Item h̄ intelligit̄ de ciuilibus actiōibus eo saluo q᷑ in quibusdā casibus compositionis remediuz non habz locū. e x̄. de pact. c. fi. Itez h̄ intelligitur vbi de crimine ciuiliter agit̄. licz eniz quis neget crimē. remittere pōt tamē a ciuili actione: imo etiā ab accusatiōe desistere. e x̄. de accu. veniens. Sed videtur q᷑ epūs iniuriā ecclie possit remittere. q2 ē pat̄ ecclie. di. 95ª. esto. pr̄ antez iniuriā illatam filio pōt remittere. e x̄. de iureiur̄. τsi xp̄us. Rndet gof. q᷑ τsi epūs dicatur pat̄ ecclie. est tamen eius procurator. extra de do. c. fraternitatem.

¶ De 6º p̄cepto. s. Nō mechaberis. ti. 31º.

C Onsequēter considerādum est de p̄cepto 6º. quod ē. Non mechaberis. Circa quod nota q᷑ hoc precepto non tātū ꝓhibet̄ adulteriuz sicut sonat verbuz mechandi. Mechari. n. est adulterari: τ ois mechus adulter est. imo sicut dicit Aug⁹ prohibetur ois illicitus coitus: τ illorum mēbrorū omnis illicitus vsus. Omnē aūt illicitū cōcubitū determinat p. 7. differētias. s. fornicatiōem. meretriciū. adulteriū. stupruz. sacrilegiuz. incestum. τ peccm̄ sodomiticum. Posset etiā addi octaua drā: que possz p circūlocutiōez nominari libidinosus coit⁹ ↄiugalis. h̄ aūt possūt sic diffiniri. Fornicatio ē inordinat⁹ cōcubitus quo solut⁹ solutā naturali vsu cognoscit. τ itelligit̄ solut⁹ τ soluta quolz vinculo. s. cōiugij. ↄsanguinitatis. ordinis. religionis seu voti ↄtinentie. naturalis vero vsus dicit̄ ad drām illi⁹ q ē ↄtra nām. Meretriciū vō dicit̄ duobus modis: quēadmodū τ meretrix. Meretrix enim dicitur vno modo: que vagā libidinem sequitur. τ fm hunc moduz meretricium est vage libidinis insectatio. vaga autē libido dicit̄ ad differentiaz fornicationis: in qua est libido determinata respectu vni⁹ psone. vt cū vna e x̄ mr̄imoniū

adhereret vni. et matrimonium dico: vel quod-
libet aliorum predictorum vinculorum. alio modo
dicitur meretrix cuius publice venalis est tur-
pitudo. et secundum hunc modum meretricium est
mulieris solute publice venalis concubitus.
Adulterium vero est inordinatus concubitus:
quo coniugalis thorus violatur. Unde adulte-
rium dicitur quasi accessus ad alienum tho-
rum. Stuprum vero est inordinatus concu-
bitus quo virginalis integritas corrumpitur.
Sacrilegium vero secundum nomen suum non appro-
priatur alicui differentie luxurie. Sacrilegium
enim est lesio sacre rei. tamen prout contrahitur ad
differentiam luxurie dicitur sacrilegium. vel proprius
et melius diceretur sacrilegus concubitus: in-
ordinatus concubitus: quo continentia deo sa-
crata leditur siue violatur. Consecratam dico
continentiam in monialibus et religiosis: et
his qui receperunt sacros ordines: vel emi-
serunt continentie votum. omnium enim talium concu-
bitus sacrilegium est. Incestus vero est inordi-
natus coitus quo vinculum consanguinitatis:
vel affinitatis: vel paternitatis corrumpitur.
Peccatum vero sodomiticum est inordinatus
coitus quo naturalis vsus in illum peruertitur
qui est contra naturam. Libidinosus coitus con-
iugalis multipliciter accipitur. ideo notandum
secundum quod distinguunt magistri quod coitus con-
iugalis alius est licitus: alius fragilis: alius im-
petuosus. Licitus est triplex. scilicet vel causa suscipien-
de prolis ad cultum dei. vel causa reddendi de-
bitum. vel causa fornicationis vitande. Primus est
theusebie virtutis. scilicet pietatis que ordinat ad
cultum dei. 2us iusticie. 3us cautele. et in his dicunt
nullum esse peccatum. Fragilis vero determina-
tur qui ex fragilitate prouenit: et in vxore fra-
gilem delectationem querit. quia non causa prolis: nec
causa reddendi debitum: nec causa vitande forni-
cationis: sed causa delectationis talis in coniuge.
et in hoc distinguunt. quia amor illius dele-
ctationis aut preponitur deo. aut postponitur.
Si preponitur: constat quod mortale peccatum est. hoc
est si diligatur plus quam deus. similiter et concubi-
tus proueniens ex tali amore: mortale peccatum est.
Si vero postponatur deo. ita quod deus semper plus
diligatur: veniale est: et concubitus proueniens
ex tali amore venialis est. et hoc propter gratiam sa-
cramenti. Impetuosus est qui ex sola libidi-
ne procedens: metam honestatis et rationis
transcendit. et ideo semper est mortale. et fit .5.
modis. primo cum fit causa saciande libidinis per
meretricias blanditias. 2o cum fit contra na-
[illegible]. 3o cum fit tempore prohibito. 4o
cum fit in loco [illegible]bito. 5o cum acceditur ad pre-

gnantem partui vicinam. vel que est in fluxu
menstruo. Hec ad presens sufficiant de luxuria
et speciebus siue differentiis eius. quia de his
agetur plenius .3. in li. se. ti. de luxuria. et in li.
8o specialiter de adulterio.

¶ De 7o precepto. scilicet non furtum facies.
vbi primo de rapina ti. 52us.

CONsequenter considerandum est
de 7o precepto: quod est. Non
furtum facies. circa quod sciendum
quod furtum tripliciter sumitur secundum alex.
an. 3o ti. i. c. de 7o precepto. q. i. ar. i. c. scilicet proprie.
communiter. et interpretatiue. Proprie dicitur
contrectatio rei aliene ignorante domino
contra suam voluntatem: nec oportet aliquid ad-
dere vt dicatur sicut quidam volunt rei aliene
mobilis. quia intelligitur nomine contrecta-
tionis. res enim immobilis contrectari non po-
test. et hoc modo distinguitur ab vsura et ra-
pina. Rapina enim est contrectatio rei aliene
sciente domino contra eius voluntatem. vsura
vero est contrectatio rei aliene sciente domino
contra eius voluntatem absolutam: sed non con-
tra omnimodam voluntatem. Communiter dicitur
furtum omnis illicita vsurpatio rei aliene.
secundum quod dicit Aug. in li. q. exo. zz. quod nomi-
ne furti intelligitur omnis illicita vsurpatio
rei aliene. non enim rapinam permisit qui furtum
prohibuit: sed apte totum intelligere voluit
quicquid illicite rerum proximi aufertur. et
secundum hoc nomine furti intelligitur rapina et vsura.
Interpretatiue vero dicitur furtum omnis
illicita possessio rerum. Aug. ad Macedonem
Nonne omnes qui sibi videntur gaudere li-
cite conquisitis: eisque vti nesciunt: alienum pos-
sidere conuincuntur. hoc enim recte alienum non
est: quod iure possidetur. hoc autem iure quod
iuste: et hoc iuste quod bene. quicquid igitur
male possidetur: alienum est. male autem possi-
det qui male vtitur. Ambro. nemo dicat
proprium quod commune est plus quam sufficit
ad sumptus: violenter obtentum est. Cum igitur
furtum dicatur tripliciter vt visum est: dicendum est de eo secundum
omnes tres modos. et ideo ad plenam prosecu-
tionem huius materie primo considerandum est de rapina
que est grauius peccatum furto proprie sumpto.
2o de furto proprie sumpto. 3o de sacrilegio:
quod est quedam species furti proprie dicti. vt
videbitur. 4o de furto interpretatiuo. ¶ Cir-
ca primum sciendum primo quod raptor dicitur dupliciter. est enim
raptor rerum: et raptor hominum: et precipue femi-
narum. et dicitur proprie rapina rerum. et raptus mulierum:

maxime virginum. s ad psens nihil de ra-
ptu mulierum. s tantum de rapina rerum. R
autem committitur cum quis per violentiam: vi
et aperte res alienas rapit vndecunque: ex-
cepto sacro loco vel re ecclesiastica: quia tunc
committitur sacrilegium. De rapina autem
rerum dicendum est. primo vtrum sit peccatum.
2° de pena eius. 3° de rapina que fit in nau
fragijs. 4° de rapina que fit in pedagijs.
5° de rapina que fit in questis. et tallijs. et
similibus. 6° de rapina que fit in guerris.
7° de his qui sequuntur vel inducunt alios
ad rapiendum. 8° de his qui accipiunt de re
bus raptis. 9° de his qui emunt de rebus
raptis. 10. de his qui ecclesias incendunt. vel
in eis etiam aliquid rapiunt. 11° de restitu
tione raptorum. ¶ Circa primum queruntur
plura. scilicet vtrum rapina fieri possit sine pec
cato. Respondeo quod non. vnde Ysai. 61°. Ego
dominus diligens iudicium et odio habens ra
pinam in holocaustum: quod non diceret si
rapina peccatum non esset. Rapina enim quan
dam coactionem dicit per quam contra iustici
am aufertur alicui quod est suum. In societate
autem hominum nullus coactionem habet nisi per
publicam potestatem. et ideo quicunque per violen
tiam aliquid aufert hominibus si sit persona priuata
non vtens potestate publica: illicite agit et
rapinam committit. vt patet de latronibus. principi
bus vero publica potestas committitur: vt sint
custodes iustitie. et ideo non licet eis vti vio-
lentia et coactione nisi secundum tenorem iusticie. et hoc
vel contra hostes pugnando. vel contra ciues
puniendo malefactores. et quod aufertur per ta
lem violentiam: non habet rationem rapine: cum non
sit contra iusticiam. Si vero contra iusticiam alicui
res eius per publicam potestatem abstulerit: illici
te agunt et rapinam committunt. vnde restitu
ere tenentur. ¶ Vtrum furtum et rapina sint
peccata specie differentia. Respondeo quod sic. vnde
philosophus 5° ethicorum. distinguit inter ea ponens fur-
tum occultum. rapinam vero violentam. licet enim ha
beant eundem finem remotum. scilicet habere aliena.
habent tamen diuersos fines primos. quia ra
ptor vult habere per potestatem propriam. fur per astu
tiam. vnde vtrumque habet rationem peccati. ex hoc
quod est acceptio rei aliene inuoluntaria ex parte
eius cui subtrahitur. sed in furto est inuolun
taria per ignorantiam. in rapina per violentiam.
vt dicitur 3° ethicorum. ¶ Vtrum rapina sit peccatum gra
uius furto. Respondeo quod sic duplici ratione. primo
quia directius opponitur violentia que est in ra-
pina voluntati quam ignorantia que est in furto.
2° quia per rapinam non tantum infertur alicui dam

num in rebus. sed etiam vergit in quandam
ignominiam siue iniuriam persone que preponderat
frandi vel dolo que pertinent ad fur-
tum. vnde et rapina grauius punitur quam fur
tum. vt infra patebit. ¶ Nec obstat predictis
quod homines magis verecundantur de furto
quam de rapina. quia homines sensibus inheren-
tes magis gloriantur de virtute exteriori que
patet in rapina: quam de virtute interiori que
tollitur per peccatum. et ideo minus verecun
dantur de rapina quam de furto.

Circa 2m sciendum quod pena rapto-
ris rerum secundum leges est quod infra annum
punitur in quadruplum re ipsa in qua
druplo computata. post annum vero in sim
plum. ff. vi bo. rapto. l. i. et 2a. et hoc si aga
tur contra eum ciuiliter. i. ad penam pecuni
ariam. si autem criminaliter. i. ad penam corporis:
tunc distinguitur inter vim priuatam. i. sine ar
mis. et vim publicam. i. cum armis. propter pri
mam reus deponitur ab ordinatione rerum sua
rum. quia perdit factionem testamenti et ter-
tiam partem bonorum suorum. propter secundam
mittitur in exilium. insti. de publi. iudicijs.
§. item lex iulia. vnde versus. Vis priuata re
rum deponit ab ordine rerum. Sed deportatur
si vis armata probatur. Secundum vero cano
nes excommunicatur ab episcopo: in cuius diocesi ra
pinam commisit. extra. e. c. i. et 2°. contrahitur enim
forum ratione delicti. extra de fo. compe. licet.
nec absoluitur nisi prius emendet. extra. e. de ra
ptoribus. c. i. Si autem nolit cum possit satis
facere vel satisfaciendi plenam securitatem
dare: denegetur ei beneficium penitentie. Si vero
vsque ad obitum in obstinatione fuerit. et tunc emen
dationem vel emendandi securitatem prestite
rit: penitentiam et viaticum et ecclesiasticam sepul
turam habebit. Si vero in morte satisfacere non
potuit contritus viaticum habebit. et eccle-
siastica sepultura carebit. extra. e. c. super eo. et hoc
ad terrorem aliorum: vel ad confusionem co
gnatorum. vt per hoc inducantur ad satisfacien
dum. Et intelligit hoc host. si sepe sit ammo
nitus. Si vero super hoc nunquam fuerit ammo
nitus vel si fuerit: sed modico tempore con
mar: fuerit absolutus per presbyterum pro
prium: sepeliendus erit: et heredes cogentur
per censuram ecclesiasticam satisfacere secundum facul
tatem defuncti. extra. e. c. in litteris. et idem est si con
stitutus in morte satisfacere promisit si conua
lesceret: et ante satisfactionem decessit. vt ibidem.
Si etiam in vita satisfacere non posset: non ne
garetur ei penitentia secundum host. si se emendare
promitteret si ad pinguiorem fortunam veniret.

Clerici qui cõtra predicta fecerit. puta si
cõtumacib⁹ penitẽtiã in vita dederint: vel
penitẽtes in morte qui diu steterit ↄtuma
ces: ⁊ tunc erunt inopes. sepelierit vel ele
mosynas eorũ acceperint: vel rapinas eo/
rum participauerint: beneficio ecclesiasti/
co careãt: ⁊ ordinis sui damnũ irrecupera
biliter patiant̃. ex̃. c. super eo. §. vlt̃. ⁊ fm
glo. ibidem. ⁊ fm rod. loquitur de raptori/
bus notorijs: non de occultis. ¶ Ad hoc
nota q̈ consimilit̃ punitur predo sicut ra
ptor. predo. n. dicitur vno modo qui alios
iniuste predatur. vt qui spoliat viatores.
Alio modo dicitur miles qui querit vltra
stipendiũ sibi taxatum. 23ᵃ. q. 1. militare. ⁊
vtriusq; horũ est pena que ⁊ raptoris. cũ
vterq; possit dici raptor: vt predo contine
atur sub raptore. sicut species sub genere.
15ᵃ. q. 1. sane. Potest etiaz fm gof. ⁊ hosti.
predo dici prelatus: qui vt ꝓcuratõem vl̃
seruitium aliqd̃ impendat legato: vel alij:
plus exigit a subditis q̃ soluat querens
predam potius q̃ subsidium in subiectis.
ex̃ de cen. c. prohibem⁹. ⁊ c. ecclesijs. ⁊ ex̃
de immunitate. eccle. qr pleriq;. iudex etiã fz
hosti. qui iurgium alienuz reputat predã
suã. dicitur predo. C. ad le. iul. repetũ. l. iii.
l. omnes iudices.

Circa 3ᵐ queritur quid de p̃ncipi
bus vel alijs qui de longa cõsuetu
dine spoliant naufragantes. Rñ.
tenentur restituere quicquid de ipso naufra
gio habuerunt: siue illud sit captum de ipso
naufragio: siue de mari: siue de littore. ff. de
incen. rui. nau. si quis ex naufragio. nec ex
cusatur a peccato mortali quicunq; recipit
nisi ea intẽtione receperit: vt ei restitueret
cui⁹ erat. nec aliquis excusat̃ aliqua ↄsue
tudine vel statuto vel precepto. qr hoc est
cõtra dei preceptum. Leuit. 19°. Diliges p
ximum tuũ sicut te ipsm. ⁊ thob. 4°. quod ali
q̈s oderis tibi fieri. ⁊c. Eps vero vl̃ quilibz
alius prelat⁹ vel clericus qui tanti criminis
particeps vl̃ consciencius esset: deponi de/
beret. ar. de accu. cum dilecti. Laycus vero
nisi ãmonitus satisfecerit anathematizari
debz. ar. 24ᵃ. q. 3ᵃ. illi qui. ⁊ ex̃ de treugis.
innouamus. Scd̃m vo leges tenẽtur ĩfra
annuz ĩ quadrupluz. post ãnuz vero ĩ sim
plũ. ff. de incen. rui. nau. l. i. § i. hoc aũt intel
ligas nisi sint talia nauigia que exerceãt
piratã prauitatẽ: ⁊ tyrãnidem. vel sint xp̃i
ano nomie inimica. vt ĩ consti. Frederici.
ad decus. § nauigia. Quid de p̃ncipib⁹
illis qui cõuenilit cũ nautis q̈ eis debz an
nuatim ꝓ singulis nauib⁹ per eorũ termĩos
trãseuntib⁹ certã pecunie sũmã pro tali ab
usu quitãdo. Rñdet rod. q̈ cum deberẽt
gratis quitare quicquid hac de cã accipi/
unt tenentur restituere. qr nõ cõueniũt cũ
eis naute de illa sponsione simplr sponte: s̃
ne sustineãt grauiora.

Circa 4ᵐ quod ẽ de pedagijs nõt
hosti. ti. de censi. q̈ exactõres peda
giorũ ⁊ salmarioꝝ ⁊ guidagiorũ
sũt reprobate nisi ab imperatore vel rege:
vel lateranensi cõcilio sint cõcesse. vt. ff. de
publicanis. l. nec vectigalia. vl̃ alias ex lõ
gissima cõsuetudine cui⁹ non extat memo
ria debite introducta. ex̃ de ver. sig. super
quibusdã. §. preterea. ⁊. ff. de aqua quot.
⁊ esti. l. hoc iure. §. duct⁹. ⁊. ff. de aq̃ plu. l.
1. §. vlt̃. ⁊ qui alias ipas recipit nisi ãmo
nitus satisfaciat: est fz can. excõicandus.
ex̃ de cẽsi. innouam⁹. sͣ fz leges est perpetuo
exilio dãnãdus. C. noua vecti. instituĩ nõ
posse. l. i. 2. 3. ⁊ qd̃ dictuz est q̈ a rege põt
cõcedi pedagiũ intelligit ipe hosti. nisi de re
ge romanorũ. ¶ Querit aũt hosti. in speci
ali de rege frãcie vtrũ habeat potestatẽ pe/
dagia cõcedẽdi. ⁊ quidẽ fm aliquos pa/
pa respõdisse videt̃ in cõsimili qõe q̈ sic.
ex̃ qui fi. sunt le. per venerabilẽ. Ipsi autẽ
hosti. videt̃ q̈ non nisi papa dederit ei eã/
dem potestatem que data ẽ ⁊ imperatori.
ar. ff. de ori. iur. l. 2. § deinde qr difficile. ⁊
hi possunt hoc cõcedere in preiudiciũ suo
rum tãtuz nõ extraneorũ. nisi forte extra/
neos dicas factos suos rõe territorij: qd̃
est verius fm hosti. Immo. aũt ex̃ de censi.
innouamus dicit simplr̃ q̈ reges possunt
spontẽ pedagia noua. peccãt tam̃ si faciũt h̃
sine iusta causa. Idem dicit bern. ibidem.
⁊ tamẽ ipe bern. ex̃ de ver. signi. sup qui/
busdam. dicit q̈ solus p̃nceps potest hoc
statuere: non ciuitas. C. noua vecti. insti. n̄
posse. l. 2. ⁊. 3. ¶ Ad hoc nota fm ber. sup
. c. super quibusdã q̈ pedagia dicunt̃ que
dantur a trãseuntib⁹ in locis a p̃ncipe con
stitutis. Guidagia dicunt̃ que dantur ꝓ
ducatu per terrã alicuius vt quis eat secu
rus. Salmaria que dant̃ pro sale. s. vt per
mittantur sal emere vel vẽdere ¶ Sz nũ
quid hoc sine causa cõcedere potest. Rñ.
Ray. innuit q̈ nõ. imo requirit̃ causa. pu
ta ꝓ defensione strate publice contra pre
dones in terra. vel piratas in aqua. vel ꝓ
defensione fidei ⁊ patrie. contra paganos

vel hereticos: vel alia causa cõsimili iusta: in quibus casib⁹ si is qui recipit illud: facit ꝑpter quod institutum est. licite ꝛ sine piculo consciẽtie recipit illud. Idẽ est si non facit: quia est pax in terra. sꝫ firmiter ꝑponit ꝙ hoc faceret si necessitas immineret. ar. ii^a. q. ii^a. vobis enĩ. ad fi. ꝛ. ff. loca. ꝛ ꝯduct. l. ex cõducto. §. si vno. ꝛ hoc itelligit ray. siue sit nouũ siue antiquũ. facit tñ hãc differẽtiã. s. ꝙ nouũ nullatenus ẽ recipiendum: nisi cõstet de causa ꝑpter quam est impositũ. Antiquũ vero recipi põt. licꝫ nõ possit causa manifeste sciri: dũmodo cõsciẽtia possit ꝓbabilit̃ formari ꝙ ꝑpter vnã de causis predictis ꝛ ab illo qui cõstituere potuit cõstitutũ fuit. aliter est rapina: ꝛ restituere tenet̃. ꝛ sic induxit antiquitas. e. ti. de censi. peruenit. ꝛ. c. cũ aplĩs. §. prohibeꝫ⁹. Hosti. võ credit ꝙ si a pncipe concedat̃ ẽt cã non expressa. vel si consuetudo hoc approbet cuius nõ extat memoria sine scrupulo recipi põt. is tamẽ qui recipit illud tenetur saluare soluẽtem infra suum districtum in psonis ꝛ rebus sm posse suũ. qꝛ ꝑpter hu⁹ solui consueuit pedagiũ: ꝛ si hoc non faciat grauiter peccat: quia eti sine pedagio ad hoc teneret̃. nõ tamẽ ob hoc tenetur ad restitutõem pedagij: nisi cõstet ꝙ hac cã concessũ fuit. licet qõ plus est ad satisfactõem integrã teneatur: si i defectu insicie inueniatur. xv^a. q. ii^a. dñs deus. ꝛ. q. v^a. administratores. ꝛ. C. de appel. si appellatõem. Si. n. sñia ray. esset vera: vix aut nunq̃ saluaret̃ aliquis recipiẽtium pedagia sm hosti. ¶ Quid si mercatores alicuius loci faciũt pactũ de certa pecunia soluẽda ꝑ bestia alicui domino terre. ita ꝙ eos defẽdat. Rñdet hosti. ꝙ tũc hẽt locum opi. ray. ar. ex. de condi. app. verũ. si tñ dñs metum intulerit iniuste recipit: ꝛ oĩo restituet̃ tenet̃. ff. quod me. cã. metum. §. sed lꝫ. nõ tamẽ tenet hoc pactũ nisi inter eos inter q̃s est habitũ. ff. de pact. si vnus. §. ante oĩa ꝙ si talis non faciat illud quod ꝓmisit: nec illi mercatores ei fidẽ seruare tenẽtur. ex. de iureiur. puenit. ii. ¶ Quid si quis portare faciat necessaria ad vsũ vite sue ꝛ familie. nunquid ꝑ eis tenet̃ pedagiũ dare. ꝛ videtur ꝙ sic. quia ita tenet cõsuetudo. Sed sm hosti. consuetudo talis est irrationabil̃ ꝛ sic nõ est tenẽda. ex. de cõsue. c. fi. ꝛ cõuenit cum eo her. ex. de verb. sig. sup quibusdam nec obstat. ff. de publi. si publicanus. §. fi. qꝛ illud intelligit̃ de his que cã mercimonij deferunt̃. vt sequit̃. nã in his tribuit ius consuetudo: cui⁹ nõ extat memoria. C. de vecti. ꝛ ꝯmis. o. ad fi. ꝛ si quis ꝯtrauenerit sm leges decapitari debet: vt dicit lex ibidẽ expsse. l. vniuersi ꝓuinciales. dicit tamẽ lex antiqua ꝙ p̃ses hec publicano significat̃ debꝫ ꝑ litteras manu publica scriptas: rerũ quãtitatẽ cõtinẽtes. ꝛ si plꝰ portaretur illũd cõmittit̃. ff. de pub. ꝛ vec. si publicanus. §. i. ¶ Sed nunquid laicus sine peccato pedagiũ exigere põt a clico: cũ hoc ius hẽat a pncipe laico. Rñdet host. ꝙ nõ qꝛ nullus layc⁹ potestatẽ habꝫ in ecclesiasticis rebus. ex. de cõsti. ecclia. ꝛ multomi⁹ i personis ¶ Nunquid xp̃iani tenẽtur pedagium soluere sarracenis. Rñdeo ray. dicit ꝙ sic: dũ tñ ipsos trãseuntes defẽdãt. nã ꝛ hosti est fides seruãda. xx^a. q. iv^a. innocens. ꝛ. xv^a. q. i. noli. ꝛ hoc dũmodo illuc tẽpore guerre nõ vadant: nec merces ꝓhibitas deferãt. alias si hoc facerẽt vt punirentur: in quo deliquisset eis iniũgẽdũ eẽt. vt ponerẽt illud. s. pedagiũ i redẽptõem captiuorũ: vel in subsidiũ fidei xp̃iane: vel ipsimet in eodẽ subsidio expenderent si ad hoc idonei essẽt. Vel alr ex. de voto magne. circa fi. ꝛ. c. qõ super his sm ray. Si tamẽ nolunt hanc penitẽtiã recipere: nõ credit hosti. ꝙ sint ad eã cogẽdi. ꝑcipue dũmodo nolint alias penitere. ¶ Secõ aũt hosti. xp̃iani non tenẽtur ad illã solutõem. qꝛ xp̃iani non subsunt sarracenis. si tamẽ volũt habere cõmoditatẽ terre sarracenorũ opꝫ ꝙ soluãt: qꝛ nec alias eorũ trãsitũ sustinerẽt. Hoc. vero dicit ꝙ xp̃iani tenent̃ ad illud ratione pacti: si interuenit: ꝛ etiã ratõe statuti. cum. n. sarraceni sint in potestate statuendi ꝛ dominãdi in terris quas tenẽt nõ sunt spoliãdi alicuius p̃uate persone auctoritate. vñ non sũt spoliandi siue defraudandi pedagijs ꝑ aliquẽ xp̃ianũ transeuntẽ ꝑ terram eorũ ¶ Ad hoc nõ sm ray. ꝛ hosti. ꝙ vbicũq; quis exigit iniustũ pedagiũ ꝛ vbicũq; q̃s trãsiens negat iustũ: l' fraudat ipsũ: tenet̃ quilibet restituere ei a quo extorsit: vel quẽ fraudauit: vel heredi ei⁹ si inueniatur. aut erit in pias cãs cum consilio ecclie erogãdum. i 4^a. q. 6^a. si res aliena. ¶ Itẽ dicit ray. ꝙ si recipiẽs pedagiũ non seruet illud quod debet. vel etiã si nõ recipiat iuste: transeuntes non tenent̃ illũd dare: nisi per mendaciũ illud subtrahãt furtiue licet peccent saltẽ venialit̃: in mẽdacio tamen restituere nõ tenentur. Item dicit

roð. ꝙ si quis furtim pedagiū asportaue-
rit: vel cōmiserit furtū vel aliud simile su
per quib⁹ est pena statuta non dꝫ sibi iniū
gi in foro penitētiali ꝙ soluat hī⁹ penā: nisi
tunc demū cū in foro iudiciali fuerit cōdē
natus: sꝫ sufficit ꝙ interesse soluat. Et si in
tulit iniuriā ad arbitriū boī viri satisfaciat.

Sequitur videre de scđ'. s. de questu ⁊
tallijs ⁊ silibus: quas domini exi
gunt a subditis. Sciēdū ꝙ sꝫ ray.
ti. de rapto. ⁊ hosti. ti. de imu. eccle. ꝙ regu
lariť dominus petē non dꝫ a subditis: nisi
ea de qbus inť eū vel eius ancessores: ⁊ el
lsos: vl' eoꝝ ancessores plane: bona fide:
sine dolo ⁊ coactione cōuenit. de his solēt
fieri instrumēta oia ꝗ ab initio imposita.
dū tamē non sint turpia vel ꝯtra deū: pos-
sunt peti ⁊ debēt solui: qꝛ quilibꝫ in traditiō
ne rei sue legē quā vult ponere potest. ex
de pac. antigonus. ⁊ quicqd subdit⁹ de his
s. que sūt certa sine dn̄i uolūtate subtrahe
ret: diminueret vl' celaret sciēter sicut fur re
stituere teneret. ⁊ idē intellige sm̄ roð. si
non extet instrumētū. est tamē antiqua ⁊
certa tallia a tēpore cuius nō extat memo
ria: ⁊ scitur vel ꝓbabilr creditť ꝙ ab initio
fuerit imposita iusta de causa. ita tamē sm̄
ray. ꝙ ⁊ ipse dn̄s ꝯpleat si quid ex illa cā
uel institutiōe cōplere debeat. Ubi tamē po
nitur in instrumēto indefinite collecta tal
lia ⁊ hī⁹ dꝫ itelligi ꝙ dꝫ ēt moderate petē
inspectis oneribus ⁊ facultatib⁹ subditoꝝ.
ex de cen. cū apostolus. ⁊ idē credit roð. si
contineať in instrumēto. vel etiā si sit con-
suetudo talis sine scripto ꝙ tallia facē pos-
sit ad placitū suum. Et si de hoc dn̄s hēat
consciam inducať ad restitutiōeꝫ faciēdā.
Si autē accepit dn̄s vltra cōuēta ⁊ statu-
ta inť eum ⁊ subditos eius: aliqua sponte
oblata. nulla fraude adhibita: vel minis:
vel coactione idirecta restituere nō teneť
.i. q. ii. placuit. ⁊ c. ꝗ̄s pio. Exactio indire-
cta esset si eis iustiā negaret: vel eos non
defenderet sm̄ ꝙ deberet. vt sic ab eis ali-
quid extorqueret: vel eis insinuari faceret:
ꝙ ab ipis aliquid hēre vellet. Si tamē ex
aliquib⁹ circūstantijs appareret restitutio
impossibilis vel multū difficilis. satis vr̄ ꝙ
consuli posset his dominis ꝙ in recōpen-
satiōem remitterēt subditis cōiter cū consē
su eoꝝ: ⁊ libera volūtate: aliquā seruitutē
vel ānuā prestatiōem ip̄petuū vel ad tēp⁹.
ita ꝙ videreť eis plenissime satisfactū. vel
etiā ꝙ facerēt in remissionē peccatoꝝ illo
rum quib⁹ tenebāť aliquod hospitale: vl'
aliquod opus sile pietatis. cū cōsēsu tamē
eorūdē vbi pōt requiri. Et hoc dꝫ intelli-
gi nisi iusta cā ipm dn̄m ad talē exactiōem
faciēdā inducat. Sunt. n. quedā cāe iuste.
vna ꝓ defensione patrie cū .s. inuadiť ab
hostibus iniuste. ex de imu. eccle. puenit.
Alia est si dn̄s vult ire in exercitū indictū
ab eccl'ia: vel a pn̄cipe cōtra hereticos vl'
paganos: nec de suo sine graui dāno expē
sas facere posset. iii. est si dn̄s in guerra vl'
in bello iusto ex parte eius sit ab hostibus
capt⁹: nec de suo redēptiōem sine graui dā
no soluere possit. iiii. si vult ad pn̄cipē ire ꝓ
puileg o spālis ptectiōis ꝓ se ⁊ suis sbditis
obtinēdo: nec pt đ suo facē expēsas sine graui
dāno. Pro his causis ⁊ alijs silib⁹ emergē
tibus: dn̄s a subditis auxiliū petere potest.
dū tamē sēper moderate: ⁊ nō cū eoꝝ gra
namine: ⁊ cum charitate: non ex violentia
petat. io. q. iii. vnio. circa me. ⁊ ex de censi.
cū apostolus. § ꝓhibem⁹ sm̄ ray. sm̄ etiaꝫ
roð. cause pter pdictas alicubi vsitate ⁊
approbate sť quādo dn̄s filiū militē facit:
vel filiā nuptui tradit: vel feudū suum rele
uat: vel nouū cōparat. hī⁹. n. respiciunt cō-
modū subditoꝝ: qꝛ ex talib⁹ dn̄s fit potē
tior vel ditior: ac p hoc parcē pōt sbditis
plusꝗ̄ añ. Et iō vr̄ ꝙ ꝓ talibus possit acci
pere a subditis: vbi est cōsuetū vel cōsuetū
tum. dū tamē accipiat moderate sm̄ roð.
Si autē dn̄s velit ad aleas ludere: vel vl-
tra vires ad vanitatē in vestib⁹ hospitib⁹:
⁊ similibus expendē: non debꝫ ꝓpť hī⁹ exi
gere: quod si fecerit teneť restituē. Et ideꝫ
est si capt⁹ in bello iniusto exigat totaꝫ re
dēptiōem vel partē quā hē sub⁹ soluit sm̄
ray. Ricar. vo ii. di. xliiii. q. iii. ar. i. c. circa
tallias quas iponunt dn̄i de nouo subditis.
suis distinguit sic. s. ꝙ subditi aut sūt serui:
aut liberi. si sui: domini simpliciť possūt eis
de nouo tallias imponē: etiā si non vgant
nisi i bonū dn̄oꝝ ipoꝝ: ⁊ sui teneť eis obe
dire. qꝛ suus ⁊ res eius sūt possessio dn̄i.
vn̄ phs. i. politi. dicit ꝙ suus est res posses
sa. ⁊ iō si fugiāt dn̄m debēt restitui sibi. ex
de suis nō ordi. de fueꝝ. Si aūt sint liberi
ita ꝙ dn̄s dn̄eť politice: aut dominus ille
est rex: vel pn̄ceps. aut dn̄s inferior. Si p̄
modo pōt auctoritate sua ꝓ vtilitate boni
cōis de nouo tallias suis sbditis imponere
ꝯpensata subditoꝝ facultate ⁊ negocij: qđ
est ꝓ bono cōi qualitate ⁊ quātitate. ff. de
pub. ⁊ vecti. vectigalia: quod debꝫ itelligi

nisi facultates sufficiant regi vel principi pro boni cōis promotione ⁊ defēsione. Si autē ille tallie in nullo sint ad vtilitatē boni cōmunis: nec rex: nec princeps tēporalis potest eas de nouo imponē. Et si eas imponit subditi non tenētur obedire: qꝛ potestatis sue limites exit. Si autē sit inferior nō potest de nouo subditis tallias imponē. Et si imponit cum exeat limites potestatis sue subditi non tenētur obedire. maxime quādo sine consensu regis vel principis imponuntur. ⁊ hoc est expressum ex͂ de cēsi. innouamus. Et si quis contra fecerit ⁊ ammonitus non desiterit donec satisfecerit cōmunione careat xp̄iana. vt ibidē dicitur. ⁊ ex͂ de ver. signi. super qbusdā. ⁊ C. noua vecti. insti. non posse. l. 2ª. 3ª. ⁊ 4ª. Sed contra sup illud Math. 17°. ergo liberi sūt filij. dicit glo. ꝙ liberi sūt filij regis in omni regno. multomagis sūt liberi filij illius regis sub quo sūt omnia regna. ergo videtꝛ ꝙ xp̄iani. ⁊c. Rn̄. filios regni vocat xp̄ianos illos qui reliquerūt oīa tēporalia ꝓpter xp̄m. tales. n. non tenētꝛ ad aliquas exactōes temporales. ¶ Pro altera parte obijcitꝛ illud .i. pe. 2°. Sui estote subditi dominis: nō tm̄ bonis ⁊ modestis: sed etiā discolis. ergo ⁊c. Rn̄. aut loquitꝛ de subditis seruis. aut si loquitur de subditis liberis: intelligēdū est ꝙ debēt eis esse subditi in his ad que potestas eoꝝ se extēdit. secundum Ric. 2° di. 44ª. q. 3ª. ar. i. c. 2m. ¶ Sciēdū etiā secundum Ric. vbi sup. c. ꝙ aliquādo tallie que de nouo imponuntꝛ sūt directe ad vtilitatē boni cōis. puta qn̄ fiunt p defensione fidei: vel regni: vel ꝓ refectōe pontiū vel viaꝝ. quādoqꝫ autē indirecte: ⁊ non ita apte. vt cū aliqua iniuria infertꝛ regi ex͂ suū regnū. puta qꝛ ab aduersarijs detinetꝛ captiuus eius frater filius vel propinquus. vel aliqua terra que de nouo est deuoluta ad regē possidetꝛ violenter ab aduersarijs de facto. ⁊ rex imponit subditis tallias per quas ius suū recuperare possit. tunc ille redūdant in bonum subditoꝝ. quia cum rex viriliter īpugnat aduersarios terram sibi de iure debitam eripiendo: vel fratrē suum vel consanguineum iniuste detentum liberādo: ex hoc ipse magis honoratꝛ ⁊ ab aduersarijs timetꝛ. ⁊ per cōsequēs eius subditi fideles gaudēt: ⁊ sua bona securius possidēt: ⁊ in maiori habētur honore: ⁊ sunt in meliori conditōe. Vn̄ in tali casu si ad hoc nō sufficiāt facultates regis: pt a subditis et liberis accipe auxiliū moderatū cōpensata negocij qualitate: ⁊ vtilitate: ⁊ subditoꝝ facultate. videtꝛ tamē ꝙ negocio expedito si regis facultates abūdantꝛ augeantur: ⁊ aliqui cōitates nimis notabiliter sint grauate: rex eis subuenire debet secundum exigētiā ⁊ ꝓportōem sicut ei subuenerunt in sua necessitate. cū. n. caput egrotat ei membra alia subministrāt. ⁊ sic ecōuerso caput alijs mēbris. ¶ Sciēdum etiā ꝙ qꝛ facultates regum sunt eis date ꝓpter ꝓmotionē ⁊ defēsionē cōis vtilitatis: si facultates regis sufficiant p defēsione regni vel fidei. non dꝫ et in illo casu subditos talliare. non tamē est dō facultates regis sufficere quādo nō pōt regnū vel fidē defēdē. nisi ita se depauperet ꝙ nihil sibi remaneat in thesauro quo se iuuare possit: si iteꝝ infra breue tēpus ab alijs aduersarijs inuaderetur. maxime si multos habeat insidiatores. tali. n. regi necessarius est thesaurus pecunie: qꝛ aduersarij sciētes eum sic esse munitū: magis timēt eum: ⁊ ex cōsequēti magis pacifice possidet regnū suum. licꝫ multo plus valēt sibi thesaurizare amorē subditoꝝ q̄ȝ argētum ⁊ aurū. hec Ric. quolibet 5°. q. 28ª. c. ¶ Quid ergo de militibus illis q cum violētia faciūt in castris suis tallias semel ⁊ bis: ⁊ quotiēs videtꝛ eis nunc plus nunc minus. Rn̄det hosti. ꝙ tales sūt predones ⁊ raptores: ⁊ tenētur ad restitutionē: nec aliqua consuetudo siue abusus excusat eos. cum. n. incerta sit cōsuetudo quā allegant: quia nunc plus: nunc minus nō hꝫ locū cōsuetudo: maxime si cuꝫ violētia fiat. ar. in auc. de indi. §. furtiue quoqꝫ res. ¶ Quid si fiat statutum ꝙ detur aliquid certum. Rn̄det hosti. ꝙ valet si fiat de cōi consensu ipsoꝝ subditoꝝ. ¶ Quid si detur alicui priuilegiū ꝙ non teneatꝛ ad dandum collectā in illis casibus: in quibus alij cōitꝛ astringuntꝛ. Rn̄det hosti. ꝙ non valet etiā si consētiant vicini. C. de decuri. vacatis l. io. ¶ Quid de dominis illis qui vtūtur tali consuetudine in hominibus suis. ꝙ de mobilibus eoꝝ capiūt quātū ⁊ quādo volunt. ⁊ cum suspicātur eos velle trāsire ad aliū locū omnino spoliant eos. Rn̄det io. ꝙ si certū sit ꝙ ab initio fuerit impositum onus tale terre sine malitia ⁊ fraude: videtur tolerare posse ꝙ incātum vtantꝛ huiusmodi constitutōe ꝙ non grauēt subditos vltra modū aut stantes: aut recedētes. ⁊ ꝙ dn̄i non tenētur ad restitutōem taliter acceptoꝝ. Si autē non sit certuꝫ: aut si credatꝛ ꝙ nō

fuerit ab initio legitime institutũ:huiꝰ spolia
tiones ipso genere facte sunt male: ⁊ faciẽ
tes eas tenẽtur ad restitutionẽ. In hoc tñ
casu ⁊ similibus qui tolerãtur ab eccl'ia ꝓ eo
ꝙ põt eẽ ibi dubitatio aliqua de iure vel fa
cto:nõ est absolutio simplr denegãda:ſ est
faciẽda.tamẽ cum q̃dã dubitatõe sic.Ab
soluo te de hoc inquãtũ possũ : ſ timeo vel
credo ꝙ nõ sufficiat tibi ad salutem:nisi te
alr habuẽris in hoc casu. h roð. ¶ Quid
de illis qui emunt ꝑposituras seclares vbi
non sunt redditus:ſ sole exactões ⁊ mune
ra ⁊ ſuitia que recipiunt huiꝰ prepositi:nũ
quid talia r̃stituẽ tenẽtur.⁊ sic coguntur a
dominis huiꝰ officia exercẽ:nunquid tenẽ
tur potius omnia sua dimittẽ q̃ĩ hoc obe
dire.¶ Et quid de dominis qui vẽdũt huiꝰ
prepositurasRñdet Roð. ꝙ si nõ possũt
huiꝰ officia exercere sine peccato mortali de
bẽt potius omnia mala tolerare q̃ ea assu
mere:⁊ peccant mortalr: quotiens accipi
unt munera ꝓr faciẽdam gratiã alicui ĩ
ꝑiudicium alrius. aut si minis ⁊ terrorĩbꝰ
aliquid extorqueant.aut si quosdam gra
uẽt:vt alij timẽtes eis seruiãt ne talia pa
tiantur:tenẽtur ad restitutionẽ oĩum taliũ:
si possint:nec sũt alr absoluẽdi. Dñi vero
qui ꝑposituras vẽdunt:aut alios ad emẽ
dum cogunt:grauir peccant: cũ gratis eas
cõmittẽ deberẽt : exquo non sunt ibi iusti
redditus aut prouẽtus:⁊ tenẽtur ad inter
esse illis qui per huiꝰ ꝑposituras sunt taliter
spoliati.⁊ hoc ẽ verũ de illis ꝑpositis q red
dunt iura .¶ De bedellis aũt minoribus
quoꝝ officium ẽ tantũ citare vel exequi iu
dicata vel mandata maiorũ: tenẽdũ ẽ qð
dicitur.j.de officialibus.ti.78º ar.6º Sꝫ
nunquid dñs licꝫ accipẽ mutuũ ab huiꝰ of
ficialibus.vt ipsi dũ sunt in officijs tãtũdẽ
accipiãt a subditis. Rñdeo ſm tho . ĩ q̃dã
epistola si tales hoc pacto mutuẽt vt ac
cipiant officium:tale pactum est vsurariũ.
vñ tenẽtur resignare officiũ talr acquisi
tũ .Si ãt detur eis gratis officiũ. ⁊ postea
recipiatur ab eis mutuũ: hoc sine peccato
fieri posset ¶ Quid de hominibꝰ alicuius
militis:qui cũ haberẽt vsuariũ in quodã
nemore:dominꝰ suus illð abstulit eis:nun
quid tenetr restituẽ.Si quis etiã eis aliqd
auferat: nunquid sufficit si ille satisfaciat
dño eoꝝ cum ille dominꝰ hac vtatur con
suetudine.ſ.ꝙ de bonis eoꝝ accipiat q̃ntũ
⁊ quando vult. Rñdet Roð. ꝙ si sint ve
serui:totũ hoc fieri potest. si aũt sint ſui de

corpore quales sũt in frãcia quidã ſui ec
clesiaꝝ ⁊ quorũdã nobiliũ : dñs hoc facẽ
non põt:⁊ multo magis hoc non põt: si n̄
sunt alias serui:nisi intãtũ ꝙ dominꝰ eoꝝ
põt de cõsuetudine quãtum ⁊ quãdo vlt
de bonis eoꝝ capẽ.⁊ in huiꝰ restringi debꝫ
talis abusus potius q̃ relaxari ¶ Quid
de militibꝰ: nũquid retinẽ possũt emẽdas
quas leuãt ſm cõsuetudinẽ suã ⁊ assisias
terre ab illis intr quos iudicãt:⁊ ab illis q
in forestis suis defensis delinquunt : cum
pena sit multo maior damno illato . Rñ
ſm roð tã milites q̃ persõe ecclesiastice emẽ
das quas leuant ſm consuetudinẽ legiti
mam :⁊ iudiciũ regis possũt retinẽ sñ pec
cato quando subest causa:⁊ seruatur iuris
ordo.nec est corrupta intẽtio: vt.ſ. faciant
hoc nõ ꝓpter auaritiã : ſ ꝓpter iusticiam .
¶ Nec obstat ꝙ pena sit maior dãno . qr
pene huiꝰ non tãtũ ꝓpter interesse:ſ etiã ꝓr
arcẽda crimina sunt statute.sunt tamẽ te
perande pensatis negocioꝝ ⁊ personarum
circũstantijs:qr culpa est ꝑsequi totã cul
pam.vñ non debẽt habene militibus laxa
ri:maxime in hac parte in consilio anime
securius tamẽ esset huiꝰ penas in pios vsus
cõuertẽ inquãtũ.ſ. excedunt damnũ illatũ.

S Equitr vidẽ de 6º.ſ. de rapinis : ⁊
de damnis que fiunt in guerris.⁊
circa h querũtr pla.ſ.quid de dñis
illis qui guerras adinuicẽ habẽtes vtriq̃
pauperes ⁊ rusticos alterius spoliant.capi
unt.incarcerãt:⁊ cruciatibus vel redimẽ se
cogunt:vel miserabilr expirare . Rñdet
ray.ti.de rapto.⁊ hosti.ti.de pe. ⁊ re. ꝙ mi
les habẽs iustũ bellum contra alium mili
tẽ:licite facit suum quicquid ab hoste ca
pit:vel ab auxiliatoribus eiꝰ siue a subdi
tis suis:siue ab alijs quousq̃ ſm cõscien
tiã sit ei satisfactum de omni damno dato
iniusto ⁊ labore ⁊ operis suis ⁊ suoꝝ ho
minũ:vel donec ipse hostis offerat ius :
vel velit satisfacẽ sibi.di.i.ius gentium. ⁊
23ª.q.7ª.si de rebus .subditos aũt illos q
deum plusq̃ homines timẽtes : nolũt dño
suo in bello illicito impendẽ auxilium:con
silium:vel fauorẽ:nullatenus debẽt in aliq̃
damnificare.pena.n.actores suos debꝫ te
nere:nec est vlterius ꝓtrahẽda q̃ culpa .
ex̄ de his que fi.a ma.par.ca.quesiuit.⁊.i.
.q.3.c.i.⁊.i.q.4.§. Itẽ ꝓ peccato .¶ Quid
si habẽs iniuſtũ bellũ fecerit incẽdia vel ef
fracturas:vel extirpauerit arbores vel vi
neas in t̃ra ꝓpria sui aduersarij:vel hominꝫ

eius:nunquid ꝓ his tenebit' in aliq̄. Rn̄-
det Roð.ꝙ de illis damnis nō tenebit' q̄
bona fide intulit:aut a quibus abstinē cō
mode non potuit ſm industriā ⁊ cōsuetu-
dinē bona fide pugnātiuȝ. Si aūt animo
crassandi ⁊ malitiose ea intulit: cum alias
posset cōmode sibi cōsulere tenebitur ⁊ cō
pensabunt' illa dāna cum dānis datis sibi
⁊ hominibus suis vſȝ ad cōcurrētes quā
titates. ⁊ de eo quod super excreuerit tene
bitur satisfacere illis quos damnificauit.
¶ Quid de eo qui mouit iniuste bellū:nū-
quid tenebit' de omnibus damnis a se vel
suis illatis aduersario suo ⁊ hominibus
eius. Rn̄det Roð.ꝙ sic. Nunquid etiaȝ
talis tenebitur hoībus ꝓprijs de dānis illa
tis eis ab aduersario suo ⁊ hominib' eius
dum ille aduersarius iuste rebellat. Rn̄dȝ
Roð.ꝙ sic:nisi etiā homines eius mala fi-
de iuuerint eū.tunc.n.nō habēt contra eū
actionē.cum nullus ex culpa sua cōsequi
debeat actionem. hoc est veꝝ ſm aliquos
in foro cōtētioso. Si tamē iuuerint euȝ ad
hoc inducti eius consilio vel timore: vl' co
actione:vel quolibet alio modo alias non
facturi: tenetur eis ad restitutōeȝ in foro
penitētiali.quia q dat occasionē dāni:dā-
num dedisse videt'. Nobilis autē ille q iu-
ste pugnat ſm roð. non tenet' hominibus
suis de dānis que passi sunt ab aduersa-
rijs: cuȝ ⁊ ipi ⁊ se ⁊ sua ꝓ dn̄o suo expo-
nere teneantur: non tenet' inq̄ȝ nisi fuerit
cum culpa eos negligēter defēdendo. De
hac materia dicit Inno.ex̄ de iureiur̄.sup
.c.sicut.⁊.ī.ꝙ vocati ad iustū bellū habēt
actōem mandati contra vocātē: nisi ex de
bito teneant': vel nisi ex causa pietatis vl'
humanitatis vel parētele faciāt.23ª.q.5ª.
non inferēda. Uocati vero ad bellū iniu-
stum:nunq̄ȝ habēt cōtra vocantē actōem
mandati: vel aliam ad ꝑpendia vel dāna
contingētia occasione dicte vocatiōis vel
mandati.quia in re turpi nō contrahitur
obligatio.ff.mandati.si mādauero tibi.§.
qui edē. ¶ Quid si duo nobiles cōponant
super guerra sua:nunquid possunt compo
nere vel trāsire sup dānis datis hominib'
suis nulla restitutōe facta illis. Rn̄dȝ roð.
ꝙ sic si fiat hoc de cōsēsu dānificatoꝝ. al's
ille qui bellū mouit iniuste nō pōt per suā
cōpositōem ꝑiudicare hominib' suis quin
ipse de ꝓprio teneatur eis satisfacere de dā
nis suis: nisi ⁊ ipi pariter cū eo fuerit ī cul
pa.vt dictuȝ est. in quo casu t̄n nō tenet'
eis in aliquo in foro cōtētioso ꝓ eo ꝙ par
ticipauerūt ei in crimine sciēter.in foro t̄n
penitētiali si hoc fecerūt ad suā ꝑsuasionē
aliter non facturi tenet'. Qui aūt habuit
iustū bellū non debet cū aduersario cōpo-
nere cū preiudicio hominū suoꝝ:ſȝ vel ip
se debet eis reddē dāna ipis illata:vel ꝓcu
rare ꝙ ab aduersario reddāt'.hoc t̄n intel
lige de illis dānis que passi sunt in incen-
dijs ⁊ rapinis rerū suaꝝ. De expensis aūt
quas fecerūt ad exercitū veniēdo vel ibi
morādo:satis solent domini componē vel
dissilare ꝓpria auctoritate. quod eti.de pri
uatis dānis concedi pōt: si ipi domini vi-
derint ex cā ꝓbabili ea potius remittēda
esse: q̄ȝ cōmodo pacis carere: ⁊ pericula
belloꝝ incurrere. Et cum ī hoc casu domi
ni gerāt vtilit' negociū subditoꝝ talit' cō po
nendo: subditi debēt ratū habere. Sed t̄n
ab initio cōtradicāt ne compositio fiat: ni
si refusis sibi damnis si ex iusta causa do
mini viderit expedire: possunt a bellando
desistere: licet forte non possit damna illa-
ta quitare. q2 sicut penes ꝑncipes est aucto
ritas bellum mouēdi.ita ⁊ auctoritas desi
stendi. ſȝ roð. Predictis cōcordat hosti.d.
ꝙ si inter duos milites vel ꝑncipes fuerit
guerra iniusta: ⁊ hinc inde dāna multa il
lata: ⁊ postea pax inter eos sit facta: ⁊ dā
na hinc inde data remissa: non videt' hec
remissio ad homines ⁊ valitores vtriusq̄ȝ
extēdēda: nisi de consensu eoꝝdem sit fa-
cta.ar. C.de trāsac.l.i.⁊ ex̄ de maio.⁊ obe.
.c.si. vel nisi forsan alit' pax haberi nō pos
s.t.ibi quidē vtiliter pactis gerit' negociū
vtriusq̄ȝ partis. ⁊ sic itelligi pōt.ff.de pac.
conuētionū.alit' non possum ius remittere
hominis mei: cum nec possiȝ ab eo tātidē
extorquere sine rapina.

s

Equit' videre de 7°.s. de illis qui se
quuntur raptores ad ꝑdā capien
dam: vel ipos maiores ad rapien
dum inducit. Et dicit Ray. ꝙ sequentes
scient' raptores: vel ignoranter. postea t̄n
scienter eos ad rapiēdū iuuantes: ⁊ ipos
ad hoc quoquo mō inducētes si sciant vl'
credant illos ꝓpter eoꝝ sequelaȝ: siue cor
porale auxiliū vel inductionē suaȝ fecisse
rapinā: aliter non facturos: quilibȝ talis
insolidū tenet'.i.de toto dāno: al's non tenē
tur nisi de his que inde habuerūt: ⁊ de oī
dāno quod ipi vel aliqui de familia sua fe
cerunt directe vl' occasionalit'.ar.ad hāc
distictōem.ex̄ de sen.⁊ re iudi.c.i.⁊.2°.⁊ de

cta. ⁊ qualita. iuã. ⁊ de sen. ex. inter alia. h
Ric. ⁊ conuenit cum eo hosti. ti. de pe. ⁊ re.
Et addit ibidem ꝙ si credant ꝙ cuã sui ad
iutorio suo: vel instigatione damnũ fecis-
sent. non tamẽ tãtũ tenẽtur ad illud qḋ ꝓ
babiliter credunt eos plus fecisse ꝓpt̃ suũ
auxilium vel instigationẽ. Quod aũt dixit
de his qui tenentur insolidum: intelligas
etiam de his qui defendunt ipsos raptores
in errore suo: ⁊ recipiũt eos in castris suis
.s. ꝙ tenentur insolidum quãdo ꝓpter defẽ
sionẽ vel receptionem hi⁹ impediuntur dã
nificati recuperare damna. Idẽ etiam itel
lige de illis quoꝝ nomine fit rapina: si ipsi
ꝑus ꝙ̃ rapina fieret eam fieri mandaue-
runt: vel qḋ nomine eoꝝ gestum est. post
ea ratum habuerunt. iiª. q. 3ª qui cõsentit
⁊ duob⁹. c. se. ⁊ ex̃ de resti. cum ad sedeȝ. h
ray. ⁊ idem dicit hosti. ¶ Quid si ꝑncipal'
vel etiam vnus eorũ qui tenetur insolidũ
satisfecit de toto damno: nunquid ceteri li
berantur quo ad ipsũ damnũ vel iteresse
Rndet Ray. ꝙ liberant̃ qꝛ bona fides nõ
patitur vt idem bis exigat̃. ff. de re. iuri. bo
na fides. Et ſm Rod. interesse cõprehẽdit
hic ⁊ expensas ⁊ incõmoda: que quis in-
currit occasione damni sibi illati. Ille aũt
cui satisfit: tenetur satisfacienti cedere acti
oneȝ sibi contra alios cõpetẽteȝ quo ad iu
dicium anime: non vt ab vno petat insoli-
dum: sed a singulis pro rata: excepto ꝑnci
pali. i. nisi is qui satisfacit insolidũ esset ꝑn
cipal. s. non tenet̃ aũt quo ad iudiciũ cõ
tẽtiosum. qꝛ qua fronte põt petere cessionẽ
qui punit̃ ex contumacia sua. ff. de admi.
tu. si plures. z. hec ray. ſm aũt hosti. quod
dicit Ray. de cessione facienda in iudicio
anime: non videt̃ multũ vtile: cum ex ea
agi non possit: nisi de voluntate ꝯfitẽtis pu
blicetur. sed nec ex hoc agi poterit in foro
contẽtioso ob legẽ predictaȝ. siue tamẽ sit
facta cessio: siue non. alij qui nihil solue-
runt ad reddãdũ eum qui satisfecit insoli
dum: sunt pro suis ꝑtibus efficaciter indu
cẽdi: qꝛ soluẽs gessit vtiliter eoꝝ negociũ.
ḡ tenẽtur id quod fecit ratuȝ habere: ⁊ ei
satisfacere. ar. ff. de neg. ges. cum pecuniã. ⁊
. l. pomponi⁹ in fi. ⁊ . l. se. hec hosti. ¶ Nota
ſm tho. 2ª. 2ᵉ q. 62ª. ar. 6ᵒ. c. 5ᵐ. si ꝑncipal'
ĩ facto soluit: oẽs alij qui. s. fuerũt ab eo in
ducti ad damnũ faciẽdũ sunt liberati. Si
vero alius soluit: illi qui sunt ꝑncipales in
facto: ⁊ illi ad quos res peruenit: illi resti-
tuere tenentur ¶ Nota etiam ſm Inno.

ex̃ de homici. sicut dignũ ꝙ si spoliat⁹ libe
raliter raptori dimitteret: tunc credo cõsi-
liarium esse liberatũ: quia liberatus est il-
le qui ꝑncipalior tenebatur: ⁊ qui res ha-
buit. Sed si consiliarius esset absolutus a
spoliato: non crederem alios liberatos ad
quos res ille peruenerũt: nisi eos expresse
intẽderit liberare: nec etiam eum qui rapi
nam fecit si de rapina nihil habuerit: quia
naturalit̃ ⁊ etiã de iure diuino cõueniẽs ẽ
ꝙ sublato ꝑncipali tollatur accessoriũ: sed
non eȝ̃. ex̃ de consti. translato. imo etiã si
liberalit̃ liberaret̃ raptor ꝑncipalis: nõ ꝓpt̃
hoc liberaret̃ consiliarius a restitutione: si
quid peruenit ad eũ de rapina: nisi alius ꝓ
eo satisfecisset. Nam ⁊ in hoc casu in ani-
me consilio dõ est cõsiliario ꝙ satisfaciat
illi principali qui ꝓ eo satisfecit: non autẽ
offenso: quia iam ei ẽ satisfactũ. Secus aũt
fieret in iudicio. hec Inno. ¶ Intelligẽdũ
autẽ ꝙ vno satisfaciente: ceteri non liberã
tur quo ad penam: imo potest ab eis exigi
pena quadrupli. s. in iudicio: vt dictuȝ est
supra de pena raptoris: ⁊ pena vnius nõ li
berat aliũ. 12ª. q. 2ª. cum deuotissimam.
¶ Quid si plures fuerunt raptores quasi
pares: qꝛ nullus aliũ induxit ad eundum:
nec erat alter alterius dñs: ſ quilibȝ ꝓ se
iuit. Rndeo Ray. distinguit. qꝛ aut simul
vadunt: aut non. si sic: quilibȝ tenet̃ insoli
dum. ⁊ hoc intelligit rod. cum vnus sine
alijs non auderet: vel non posset dam-
num inferrẽ. ar. ad hoc ex̃ de homici. sicut
dignũ: al's quilibet tenet̃ tantũ ꝓ illa ꝑte
dãni quã intulit. Si autẽ non iuerũt simul:
ſ quilȝ faciebat separatĩ ꝑ se damnũ: nõ
ꝓuocãs alios ad damnificãdum: quilibȝ
tenetur ꝓ eo qḋ fecit. Uel forte in vtroqȝ
casu tolerari posset ꝙ quilibet de his que
habuit satisfaceret: ⁊ alios ꝓ posse ad satis
faciendum induceret. Sed ꝑmũ dictuȝ ẽ tu
tius ſm Ray. ⁊ hosti. dicunt tamẽ hosti. ⁊
Inno. super. c. sicut dignuȝ. ꝙ in hoc eq̃ua
tio est habẽda: vt qui est magis strenuus:
⁊ qui maiorẽ incussit timorẽ: etiam plus
hostibus teneat̃. Uolunt ẽt ibidẽ ꝙ cũ ali
qui vadunt cuȝ raptoribus vel furib⁹: ⁊
non cooperãtur eis ad aliquod damnum
faciendũ. non videt̃ in aliquo teneri: si ni
hil receperint de rebus ablatis. caueant tñ
conscientie. qꝛ si parati erant eos ꝯ spoliã
dos defẽdere: ⁊ ꝓpter suã ꝑtiã ⁊ sociorũ
suoꝝ non audebãt dãnificãtibus eos resi
stere: non possũt esse liberi a restitutione.

Si ēt aliq vadūt cū eis nō aio obesſēdi: ꝟ defēdēdi:nō excusātur nisi h̄ notificēt adversarijs:qui alias forte res suas defēderē nō audēt.idem.n.est ac si iuuarēt.hoc ſm Inno.⁊ hosti.De hac materia vide.j.ti.de furtis.

S Equit̄ vidē de 8°.ſ. de illis qui nec iuuāt:nec cōsuiut ad rapiēdū3.de raptis tñ accipiūt:⁊ quidē tenent̄ restituē:ſ; diuersis modis. Distinguit.n. Ray.ꝙ qui dono accipiūt ꝑcise tenēt̄ ad restitutōem:qđ ē veꝝ ſm hosti. siue accipiāt sciēter siue ignorāter:si vitatē postea ꝑcipiāt.ff.si cer.pe.l.si ⁊ me ⁊ tiriū.nisi forsā hec cōsūpsisset anq̄ꝫ vitatē intelligerēt.C. de rei ven.certū est.Qui vero edunt bibūt vel in vsus necessarios expendūt:vt vxor ⁊ ceteri de familia tenent̄ de omnibus que sic expendunt:nisi i casu.ſ. cum agūt cōtra spoliatoꝝ monēdo ⁊ inducēdo pro posse raptorē ad restituēdū.tunc.n.nō tenentur etiā si restitutio nō sequat̄. nō tenēt̄ inq̄ꝫ de his que expenderūt ꝑ tēpore quo circa eius emēdatōē3 laborauerūt. nō.n.credit roō.ꝙ vxor ⁊ familia de reb⁹ raptis viuē possint per totū annū ꝓpter vnā āmonitionem:vel ꝓpter duas. vñ satis videt̄ ꝙ religiosi euntes ad raptores vt inducāt eos ad restituēdū3:excusētur si comedāt apō eos:ꝑcipue si cōmode inuenire nō possūt apud alios. ꝓbātur hec ex̄ de accu.ex pte ⁊ est expssū3 li.6°. de sen.ex.cum volūtate .§ ꝑdicatores.⁊ hoc intelligas cum moderamie.ſ.si ꝓbabilit̄ habeat̄ spes de correctōē eius. ⁊ si eti. ꝓpter expensas eoꝝ non subtrahatur raptori restituēdi facultas in toto:vel in magna pte.ar. 2ª.q.6ª. anterioꝝ.§.illđ. ¶ Quid faciet vxor vel familia raptoris si nō habet̄ spes de eius correctōē:vel videt viꝝ ad inopiā vergere:⁊ quasi fieri non soluēdo. R° ſm Ray.distinguo .ꝙ aut ibi sūt aliqua iusta a non iustis distincta:aut nihil est ibi nisi de rapina:aut sunt mixta. In p̊ casu pōt expendē de iustis. In 2° casu nullo mō comedat inde:ſ; aliūde sibi victū ꝑcuret:vel ab amicis vel consanguineis suis: vel laborādo manib⁹ ꝓprijs:vl' alio⁹ hōesto. Distiguit v̊o i h̄ casu Roō.ſ.ꝙ de ipsa re rapta eadē numero nō lic3 aliquid expendē nisi i casu vltime necessitatis.de re v̊o empta de re rapta poterit comedeř etiā sine casu vltime necessitatis:cum ꝓposito restituēdi. vel faciet ſm ꝙ dicet̄ in se.q. In 3° v̊o casu idem dō ē ſ3 ray.qđ dictū est in 2°.ſ. si ita sint mixta ꝙ non possint discerni: vel lic3 possint discerni. vir tamē non ꝑmittit ea3 accipere nisi de rebus raptis. ſm vero roō. in casu q̄ sunt ita mixta iusta cum iniustis ꝙ nō pñt discerni:poterit licite necessaria sumē si vir sit soluēdo. dū tamē hēat in mēte viuē de licite acquisitis.si autē non est soluēdo.ide3 dō est quod dictū est in 2° casu.ſ.quando nihil est ibi nisi de rapina. ¶ Quid faciet vxor vel familia si nihil inueniet nisi de rapina:nunquid morieť fame. R° ꝙ non.ſ; ſ3 ꝙ nōt ray.ſ; ē ei triplex auxiliū.Unū est vt recuperet dotē si potest. pōt.n.recuperari dos eti. constāte matrimonio quādo vir ad iopiā v̄git.C.de iu.do.l.vbi adhuc matrimonio.in fine. 2ᵐ ē ꝙ denūciet amicis eius:vel decano: vel archidiacano:vel ep̄o:vel alijs:qui possint vel velint ꝓdesse qui ꝑsuadeāt ei:vel etiā si ꝓbari pōt compellāt eū vt pascat eā de iusto.2ª.q.i. si peccauerit.⁊ ex̄ de iurur.queādmodū:vl' tradat ei dotem:vel partē dotis:vel cōmittat alicui persone honeste que de honesto lucro ꝓuideat sibi.ex̄ de pig.ex literis. ⁊ de dona.ꝓpť nuptias.⁊ de dote resti. post di. per nostras. 3ᵐ est ꝙ si esset adeo in arto posita ꝙ nec inueniret quid comedēt etiā elymas.nec vlterius sine periculo pati posset necessitatē famis:tunc poss3 etia3 de raptis rebus ipis sumē necessaria sibi:q2 necessitas nō hab3 legē.de cōse.di.i.sicut. quicquid tamen sic expenderit doleat in anio ⁊ ꝓponat firmiter restituere q̄ꝫ cito poterit quicquid inde expenderit. In omni tamē casu predicto tenet̄ vxor viro reddere debitum.⁊ ep̄° nisi subsit aliud impedimētū. .33ª.q.5ª.si dicat. ¶ Recolligendo g̃ breuiter predicta pōt dici ꝙ de bonis vsurariȷ raptoris ⁊ furis eti si nihil habeāt de iusto pōt q̄s licite ꝑcipē in pl'ibus casibus ⁊ p̊mo si cōtra expoliatoꝝ agat.ſ. ꝓcurādo fideliter ꝙ eis restitutio fiat.2° si recōpenset .puta si eis i licitis ⁊ hōestis seruiat. 3° si se recompensatuꝝ ꝓponat:⁊ se habiturū facultatē ad hoc ꝓbabilit̄ credat.4° si necessitas cogat.puta q2 alias non pōt commode hēre vñ viuat. vt accidit pauperib⁹ mendicantibus ⁊ hoc etiā modo excusari possunt filij ⁊ filie existentes i domo patru3:qui alias viuere non possunt.⁊ similiter vxores. 5° si eos tales esse nesciat.

S Equitur videre de 9°.ſ. de illis qui emunt de rebus raptis. Circa qđ

sciēdum ꝙ Ray. distinguit. ꝙ aut raptas esse sciebant: vel ꝓbabiliter credebāt. aut de iusto esse putabant. aut nihil de hoc. scʒ vtrū essent rapte: vel non cogitabāt. In p̄mis duob⁹ casibus subdistingue. quia aut emit quis mala fide. i. cupiditate acquirēdi sibi. aut bona fide voluntate restituēdi domino rei. In p̄mo casu tenet̄ indistincte restituere q̄cquid de illa postea fiat ab eo: vel ab alio. ⁊ est ratio quia cōmittit furtū contrectādo rem alienā inuito domino. ⁊ fur semper est ī mora. vn̄ nec preciū quod dedit ab eo cuius est res repetere poterit: nec expensas si quas ibi fecit. tenet̄ etiam restituē omnē vtilitatē quam ex illa re habuit. non liberat̄ etiā si restituat rem illam deteriorem q̄ȝ ad eum puenit. ⁊ si aliquo tēpore medio fuerit res melior q̄ȝ fuerat tp̄e emptionis. vel etiam q̄ȝ fuerit tēpore quo postea vendidit eam alijs: eius quod plurimi fuerit: estimatō faciēda erit. ff. de fur. q̄uis res furtiua. h̄ intellige qn̄ res nō h̄r: s̄ si res habet̄: credo ꝙ sufficiat ꝙ restituat̄ eque bōa: sicut erat quādo fuit ablata. ⁊ quod dictum est de p̄mo emptore intelligi debet de 2° ⁊ omnibus alijs sequētibus: qui cūȝ mala fide rem illā emūt. s. ꝙ semp tenent̄ restituē rem illā quocūq̄ modo p̄ierit s̄m maiorē estimationē totius tēporis medij. Si tamē raptor plene restituit rei estimationē cum toto interesse: ceteri qui emerūt vel dono acceperūt liberant̄ q̄ȝtum ad restitutōem faciēdā dn̄o rei. Credit tn̄ Ray. ꝙ quicquid inde ex lucro habuerūt. s. an̄ restitutōem factā: siue totū si res fuit sibi gratis data. siue quod superest deducto p̄cio ꝓ re illa dato: si fuit empta debʒ cū cōsilio ecclesie in vsus paupꝝ erogari. Sed hoc facere s̄m hosti. ⁊ Rob. non ē necessarium. s̄ est consiliū. q2 ille penes quē res illa est: iam intelligitur eā ex voluntate domini possidē. s. ex quo sibi satisfactū est plene. ar. ff. de cau. si seruus. §. vlt. ⁊ l. si mācipiū. §. duplo. debet tn̄ quilibet talis agē penitētiā de furto qd̄ cōmisit. 14ª. q. 5ª. qui habens ¶ Sed nunquid satisfaciēs poterit sibi consulē de p̄cio soluto aduersus venditorē. R̄ndet Ray. ꝙ non: nisi quando emit: exp̄sse sibi cautionē fecerit. obstat. n. eius turpitudo. 10. q. 2ª. § hoc ius. in fine. Si vero emit quis rem raptā vel furtiuā bona fide. s. intētione restituēdi domino: potest ab eo repetē illud quod p ipsa re bona fide dedit: ⁊ etiam quicquid ꝓ eius cō-

s̄uatiōe expendit: nisi forte cū re illa aliq̄ lucratus fuisset: de quibus illas expensas recompensare posset. Et breuit̄ quicquid adest sibi ex illa re. vt pensio merces fruct⁹ vel simile tenet̄ restituere. quicquid v̄o sibi abest vt p̄ciū ⁊ expense moderate pōt repetere: vel cum eo qd̄ ex ipsa re sibi aduēit vsq̄ ad quātitatem cōcurrētem cōpensare. Dicit etiā host. ꝙ pōt repetē omnia p̄dicta etiā si res sine sua culpa pereat vel perdatur. ratio est q2 gessit negociū vtiliter dn̄i rei. ꝓbat̄ hoc ex̄ de accu. ex parte. ⁊ li. 6°. de sen. ex. cū voluntate. §. predicatores. s̄ s̄ʒ hosti. licet in iudicio anime ei de sua conscientia credat̄. in iudicio tamē ꝯtētioso ei non crederet̄: nisi publice hoc ꝓclamaret̄. C. de fur. l. 2ª. ⁊ ex̄ de elec. q2 ꝓpt̄. §. finali. ¶ Sed qd̄ si ille q bōa fide emit fecit perq̄ri diligēter cui⁹ res esset: vt ipsam ei restitueret: ⁊ inuenire non potuit. R̄ndeo q̄cqd res illa valet vltra illd̄ quod isti emptori debet̄ cū auctoritate ecclesie in pias cās ꝓ anima ei⁹ cui⁹ res fuit eroget̄. Et cōsulit ray. ꝙ hoc fiat publice. vt omnis suspitio euitet̄. ⁊ sic erit liberat⁹. q2 etiam in h̄ gessit vtilit̄ negociū ei⁹. ar. ad hoc. 12ª. q. 2ª. quatuor. circa fi. Et dicit hosti. ꝙ si pauper esset: possʒ a p̄lato sibi relinq̄: sicut alij pauperi. In alijs aūt casib⁹. s. si sciebant aut credebant esse de iusto qd̄ emebant: vl̄ forte habebāt animū indifferētem. i. super hoc nil cogitantem excusantur: s̄ diuersimode. Nam q sciebant vel ꝓbabilit̄ credebant esse de iusto simplicit̄ non tenent̄ ī aliq̄. s. durāte bona fide. q v̄o tenere credebant vl̄ ignorabant ignorantia crassa ⁊ supina vel ꝓpt̄ fatuam simplicitatem: vl̄ super hoc nil cogitabant: restituere tenentur. Et dicit rob. ꝙ ignorantia dic. t crassa ⁊ supina per similitudinē hominis crassi vel supini: q non videt ea q̄ sūt apud pedes ei⁹ vel ꝓpe. Ad hanc aūt diuersitatem plenius discernendam distingue s̄ʒ ray. cū Aug°. ꝙ raptor aut erat domin⁹: ⁊ tūc tenet̄ illd̄ qd̄ dictū est supra in. q. illa. s. qd̄ de dominis illis q guerram. ⁊c̄. Aut erat s̄bdit⁹: ⁊ tūc distingue. q2 s̄bditus q mouet bellū pro domino sibi mandante. aut scit bellū esse iustum: aut iniustū: aut dubitat. In primo casu non tenet̄ restituere ea que accepit ab hostibus: nisi secundū edictum domini: nec peccat nisi corruptaʒ intentionem habeat. s. per cupiditatē ⁊ odiū vel similia. In 2° vero casu. s. dum scit vl̄

probabiliter credit bellū esse iniustū tene
tur: quia tenet᷑ plus timere deū ꝙ̃ homi-
nē. In 3° non tenet᷑: quia excusatur ꝓpter
bonum obediētie. licz forte peccet domin⁹
ꝯ eum male precipiēdo. 23ª. q. i. quid cul
patur. vn̄ ſm rod. ſi vaſallus ducis vel co
mitis ab eo vocet᷑ ad mouendum bellum
contra hoſtē ſuum: cōtra quē non licz au
ctoritate ꝓpria mouere bellum: excuſatur
ſi dubitet vtrū dominus ei⁹ ſuper hoc au-
ctoritatē habeat a rege: ⁊ ſic de alijs cauſiſ
ex quibus bellū eſt iuſtū vel iniuſtū. ſm
.n. hoſti. talis excuſatur ꝓpter bonū obe
diētie: ſi inquiſiuit quātū potuit: ⁊ peritio
res conſuluit: ⁊ ſemp dubius remāſit. alio
quin affectator ignorātie: ſicut nec expers
ſciētie punietur. c. x̄ de cle. ex ſpon. cum
inhibitio. §. ſi quis vero. nec excuſatur timo
re pdēdi feudū: vel incurrēdi aliquod tē-
porale damnū. 32ª. q. 5ª. ita ne. licet mes⁹
culpam attenuet quo ad penitētiam iniun
gendam circa orationes ⁊ ieiunia. extra
quod me. cau. ſacris. ⁊ cum auctoritas iu-
ris vel iudicis requiratur ad hoc ꝙ bellū
ſit iuſtum dici poteſt ꝙ vbi habet᷑ auctori
tas iudicis: ſi iudex errauerit: ad pugnan
tis tamē conſciētiā ſufficit. Et in hoc caſu
poteſt habere locū dicta diſtinctio in foro
penitētiali: ſecus eſt in contētioſo vbi error
detergeretur tempore ſuo. hec hoſti. ¶ Sz
nunquid ſic excuſantur amici vel cognati
bellantes qui non ſūt eius ſubditi ⁊ mili-
tes extranei ſtipendiarij ſi credant bellum
eſſe iuſtum. Rndeo ſz Rod. non excuſat
eos bonū obediētie ſicut ſubditos: nec cō
mittere ſe debēt diſcrimini: vt iuuēt aliquē
i preiudiciū alterius. i 4ª. q. 5. denicꝫ. Sic
ḡ ꝓcede circa emptorē ſm Ray. ꝙ. ſ. ſi ſcit
venditorem iuſte: ⁊ ex iuſto bello habuiſ-
ſe: licite poteſt emere: nec tenetur reſtituē.
ꝗ vo de iuſto bello eſſe neſciebat: ſed pro-
babiliter credebat: quia omnes eius vici-
ni: vel maior pars: vel ad minus ſapiētes
ita credebant: non tenetur hac bona fide
durante. ſꝫ ſi poſtea ſciat rem de rapina fuiſ
ſe debet reſtituere. ſ. ⁊ rem ⁊ fructus eius
extantes. de conſumptis. n. bona fide non
tenetur. ⁊ ſi per ſentētiam iudicis reſtituit
preciū a venditore etiā inuito ſi vult re-
petere poterit. i2ª. q. 2ª. vulterane. Si vero
ſimpliciter. ſ. ſine auctoritate iudicis: vēdi
tor ſibi tenetur in foro penitentiali ad iter
eſſe. ſed ad hoc iudicio contentioſo non po
terit cogi. ff. de euic. ſi rem. ⁊ e. x̄ de emp. ⁊
ven. ſi venditor. Qui vero emerunt de ra
pina ignoranter ignorantia iuris: que in
tali caſu non excuſat: vel etiā ignorantia
facti craſſa ⁊ ſupina. quia ſcz omnes vici
nos vel pro maiori pte. vl' etiā paucio res:
ſed ſapientiores audierunt dicentes bellū
illud eſſe iniuſtum ⁊ contra deum. vel for-
te quia eccleſia prohibebat: vel excōmuni
cabat publicē auctores ⁊ principes vl' par
ticipes ipſius belli tenentur ad reſtitutio-
nem. i2ª. q. 2ª. qui ⁊ humanis. ⁊ extra de
ordi. ab epo. requiſiuit.

Sequitur videre de decimo. ſcz de
his q i eccleſijs aliquid rapiunt:
vel ipſas eccleſias ledunt. querit᷑
ḡ primo quid de illis qui rapiunt in eccle-
ſijs aut de bonis clericorum: aut eccleſia-
rū que ſūt i terra eius contra quē iuſte ge
ritur bellum: nunquid raptores talium re
ſtituere tenentur. Rndet Rod. ꝙ ſic. niſi
fecerint hoc auctoritate prelati eccleſiaſti-
ci ¶ Quid de illis qui confugiūt ad eccle
ſias iminentibus hoſtibus: ⁊ ibi capiant᷑
ab eis: nunquid eos ibi capientes debent
ipſos dimittere liberos. Rndet Rod. ꝙ
ſic: niſi eccleſiam incaſtellauerint: aut inde
hoſtes impugnauerint: tunc enim cū vio
lent emunitatem eccleſie: non debent emu
nitate eccleſie gaudere. Idē etiam credit
ſi ibi reponant victualia ſua: de quibus in
impugnatione hoſtiū ſuſtentant᷑. ſ. ꝙ ſi ra
piantur ab aduerſarijs iuſte bellantibus
reſtituere non tenentur. ⁊ forte etiā rapi
endo non peccant ¶ Quid de illis qui in-
cendunt eccleſias in bello iuſto: nunquid
tenentur de damno dato. Rndet rod. ꝙ ſi
non ſint incaſtellate: ⁊ hoc ex ꝓpoſito fiat
tenentur. Si autem ſint incaſtellate: aut ſi
non ex ꝓpoſito: ſed a caſu incendantur. dū
. ſ. illi iuſte bellantes operā rei licite pſtāt:
quia ſcz hoſtiū machinas villam vel ca
ſtrū incēdunt: quod alias expugnare cō
mode non poſſunt: non tenent᷑.

Sequit᷑ vidē de vndecimo. ſ. de ali-
quib⁹ ꝑtinentibus ad reſtitutionem
raptorū. ⁊ queruntur plura. ſ. qd
ſi hi⁹ perſone. ſ. que reſtituere tenentur re-
ſtituēdo rem vel eius emendationē: adeo
pauperes remaneant: ꝙ forte cum filijs ⁊
familia non habent aliquid vnde viuant
Rndet ray. ꝙ ſi poteſt ſcire eū vel ei⁹ ſuc
ceſſores cui⁹ res fuit: oſtēdat ei reſtituēdi
volūtatē: ⁊ ſuā neceſſitatē: ⁊ pōt petē qui
tationē vl' dilatōēz. Et ſi illi hn̄t cōtrito: vel

veraciter volenti etiã modicum illud qđ
habz restituere: nisi aliter possit anime sue
consulere: spoliatus totũ vel partem remi
serit: liberatus erit. Si autem quitationez
vel dilationem non possit impetrare: debet
totum suum posse facere. vendendo. s. om
nia bona sua: etiam si oporteat eum et ei⁹
familiam mẽdicare: vt dicit hos. Si vero
non possit scire debet in pias causas illud
cum consilio ecclesie erogare. et potest ei di
latio dari: et pars vel totum remitti: si expe
diat ad necessariam eius sustẽtationem si
cut alterius pauperis fm Ray. et hos. De
hoc etiã vide. j. li. 5° ti. de vsu. ar. 8°. de restit.
vsurar̃. q. quid si is. Quid de illis qui si
vellent superfluas expensas dimittere pos
sent rapta restituere. Quid etiam de illis
qui omnia bona sua resignãt in manu pe
nitẽtiarij promittentes quod tantum facient
damnificatis quod erunt contenti: putantes
hoc de modico se facere posse. qz illi se cre
dũt totũ amisisse. Quid etiã de illis qui non
resignarent in manu penitentiarij: nisi cre
derent eis totũ vel partẽ dari quãdo ne
sciunt cui debet restitui: nunquid tales sũt
in statu salutis. Rndet Hos quod non. opor
tet enim quod fide bona et sine fraude raptor
faciat quicquid potest: vt damnificatis si
nouit eos satisfaciat: et si non nouit paupe
ribus tribuat. aliter absolui non debet a pe
nitentiario si constet sibi de eius ipenitẽtia
vel intentione praua. Non est tamen ne
cesse fm hos. quod fiat hui⁹ resignatio in manu
penitentiarij: dũmodo sit paratus hec fa
cere ad arbitrium eius vel alterius boni
viri. Sed et de hoc vide. j. li. 5° ti. de vsu. in
8° ar. q. cuius auctoritate male ablata. etc.
¶ Ad hoc nota quod Ric. 4° di. 15ª. q. 5ª. ar.
4° c. 5m. et Sco. 4° di. 15ª. q. 2ª. c. 6m. sic di
stinguunt de illo qui damnum intulit: et ni
hil habet preter necessaria sibi. scz quod talis
aut habet aliquid vltra necessaria ad su
stentationẽ nature licet sit ei necessariũ ad
victum vel decentiã sui status et persone:
aut non. si sic tenetur restituere. non eniz li
cet alicui viuere de aliena re cum honore
seculari. Nec etiam valet tantum stat⁹ so
lennis alicuius persone quãticunque neces
sarie reipublice quem teneret per non re
stitutionem quãtũ valet iusticia et fideli
tas eius et iusticia cõmunis per restitutio
nem. Si autem non habeat vltra necessa
ria sustentationi nature. tunc damnificat⁹
vel non indiget ad sustẽtatiõem nature re

sibi ablata: vel indiget. Si nõ indiget: non
tenetur ei restituere. qz necessitas facit oia
cõmunia. ff. ad. le. rodia. l. Si laborantem
naue. § cũ i eadẽ. i tex. et glo. Si aũt indi
get: tunc aut prius factus est indigens illa
re ad sustentationẽ nature ille qui abstulit
aut prius ille cui est ablata. aut vterque eo
dem tẽpore. Si pmo modo: non tenetur re
stituere. quia a tempore quo res illa facta
est sibi necessaria sustentationi nature: ius
fuit ei acquisitum in re illa: cum tunc dam
nificato non esset necessaria. 2° autem et
3° modo potest dici sine preiudicio quod tene
tur restituere. quia res illa semp fuit dam
nificati de iure. ¶ Quid si in primo casu
detentor veniat post extremam necessitatẽ
ad fortunam pinguiorẽ: nunquid hic resti
tuere tenetur. Rndz Sco. vbi supra quod sic
qz obligatio illa ad restitutiõem rei ablate
vel equiualẽtis: precedit pma occupatiõe
illius rei que fuit iniusta ante necessitatez
extremam. Et ideo illa obligatio per neces
sitatem extremam non est extincta. sz tãtuz
sopita. Si vero nullus occupasset rẽ illaz ante
necessitatem extremam: tunc simpliciter iu
ste occupasset eam tanque rem suam: nec te
neretur ad restitutionem aliquã. ¶ Quid
si periculum iminet spoliato: et ille qui tene
tur induci non potest ad satisfaciendũ sta
tim: nec spoliatus ad dandũ aliquã dilatõ
nem. Rndet hosti. quod presbyter discretus
informare potest conscientiam suam ex eo quod
intendit vtiliter gerere negocia creditoris
vt si videt quod nõ põt alr̃ ĩppetuũ recupare
vel nõ ita cõmode: potest recepta sufficiẽti
cautiõe dilatiõez cõcedẽ. et sub hac cõditiõe. s.
si hoc fecerit peccatorem absoluere: vt sic
et creditor quod ei debet recuperet: et pecca
tor non desperet. ar. ff. de solu. soluere.

¶ De furto proprie sumpto. titulus. 53⁹.

Deinde considerãdum est de fur
to proprie sumpto. Et primo qđ
est: et vnde dicatur. 2° de specie
bus siue differẽtijs ei⁹. 3° vtrũ
sit: et quale sit peccatum furti. 4° de ei⁹ pe
na. 5° de eius restitutiõe ¶ Quãtũ ad pm
sciẽdũ quod furtũ proprie sũptũ est fraudulosa
aliene rei cõtrectatio inuito dño q fit aio lu
crãdi. s. gra rei vel possessionis ei⁹ vel vsus
ff. e. l. i. Et aũt dicitur cõtrectatio: qz sine
ea non est proprie furtum. licz inueniat vo
luntas verbum vel scriptura. vt. ff. eo. l. i.
Unde si quis cõcupiscat illicite rẽ alienã sine

ꝯtrectatõe.facit ꝯ aliud preceptũ.s.non cõ
cupisces.rc. Fraudulosa vero addit.quia
si quis credebat rem suã esse: ac per hoc li
cere sibi eam surripere non cõmittit fur-
tum. Insti.vi bo.rap §.qz tñ.r.§.se. Inui
to dño idõ apponit.qz si credit dominũ p-
missurũ:r iusta cã subsit hoc credẽdi:non
tenet reus furti.etiã si dñs nõ erat pmissu
rus. Si ãt iusta causa non subsit hoc credẽ
di tenet.ff.e.si is qui rem. Si vero facere
credebat inuito domio:r tñ dñs velit: fur
tum facit quãtũ ad intẽtõem : mortalit ꝗs
peccat.non tñ tenet ad restitutõez:nec do
minus petere potest obstante sibi ei9 volũ
tate.ff.e.inter oẽs.§.penl. Rei aliene ideo
adiungit: quia non cõmittit furtuz in re
plenissime ppria.plenissime dixi. qz si ali9
haberet ius in re illa : vt socius vel credi-
tor : vel alius silis ei. dominus rem illam
furtiue surripiens alieni tali furtũ facẽt.r
tenẽtur actõe furti: sed res non esset furti-
ua.ff.e.si res.§.i.r.l.si is qui rem.r.l. si so
cius. Animo lucrãdi ponitur ibi . qz si qs
alicui9 ancillã meretricẽ rapuerit vel cela
uerit:non lucri:s libidinis cã:non fac fur
tum:lz alr grauit peccet.ff.e.verum. Grã
rei vel possessionis eius:vel vsus ponunt
ibi.qz non solum cõmittit furtũ qui lucri-
facere vult sic furtiue rei dominiũ : s et q
rei possessionẽ vel vsũ .di.50.qui sacrum.
r.ff.e.qui iumẽta. Dicit autem furtum a
furuo.i.nigro:vel obscuro: eo qȝ clam vel
obscure:r plerunqȝ de nocte fiat.ff.eo.l.i.
potest etiam dici a furno in quo fur plerũ
qȝ latet. Ex premissis patet qȝ qui accipit
equum vel rem aliam cõmodatã vsqȝ ad
locum certuz:si cum illa re vltra locuz cer
tum pcedat:furtum cõmittit : nisi in casu
posito sup in versu illo.s.inuito domio.rc.
S3 quid si aliquis rem sibi cõcessã ad
vtendũ alij cõmodauerit: nunquid cõmit
tit furtum vtiqȝ: quia non est sibi concessa
ad vsũ illiz. p vr hoc facẽ grã sui lucri .
species.n.ẽ lucri ex alieno beneficio sibi de
bitorẽ acquirẽ. Silr r creditor furtũ com
mittit si vtatur pignore sibi obligato .ff.e.
si pignore.in pncipio.r breuiter i omni cõ
trectatione rei aliene contra domini volũ-
tatem cõmittit furtũ. vnde circa h inhere
as verbis diffinitionis .

Circa 2m arti m sciẽdũ qȝ furtoruz
aliud est manifestum: vt illud cũ
quo fur deprehenditur anteqȝ ad
locum veniat destinatum. Intelligit autẽ
locus destinatus ille i quo eodẽ die dispo-
nebat manere. Aliud est non manifestuz:
vt illud cum quo fur nõ deprehẽditur .ff.
.e.l.2a.r.3a. Item furtorũ quedaz retĩ
nent nomen generale. quedam vero ha
bent ratione materie spãlis nomen speciã
le.r horum est quadruplex differẽtia . q
furtum rei sacre dicitur sacrilegium.furtũ
reipu.dicit peculat9.23a.q.4a. quid igit
r.ff.ad le.iul. pecula .l.i. furtum ex grege
dicitur abigeatus.ff.de abigeis.§.i. furtũ
hominis dicitur plagium: vt cũz quis ho
minem liberũ vendit vel emit : donat vel
accipit: vl permutat.ff.ad l.fauiã de plag.
.l.i.r idem si alienum seruum vel ancillaz
sollicitauerit: vel exportauerit.s.furtiue ad
aliam regionem.ff.e.l.i.

Circa 3m arti m queritur plura .s.
vtrũ furtuz semper sit peccatum .
R9 qȝ sic. vñ exo.20. Non furtũ
facies.habz aũt furtũ rationẽ peccati ppt
duo.pmo ratione ꝯtrarietatis ad iusticiã
que reddit vnicuiqȝ quod suũ est. Oppo
nitur enim iusticie inquantuz est acceptõ
rei aliene .2o ratione doli quem fur com
mittit occulte rem alienã vsurpando . vñ
patet qȝ omne furtuz est peccatũ . Sciẽdũ
tamẽ qȝ accipẽ aliena auctoritate iudicis
hoc decernẽtis:nõ ẽ furtũ. quia iaz fit ibi de
bitum per hoc qõ est sibi sententialiter ad
iudicatum . vnde multominus fuit furtũ
quando filij Israhel tulerũt spolia egypti
orum ad domini iussum p eo qȝ egyptij
eos affligebant sine causa.ideo signanter
dicitur sap.io. Iusti tulerũt spolia impio
rum . Utrũ furtum sit peccatum mortale.
Rñdeo qȝ sic:cum sit contrariũ charitati:
sm quam ẽ vita spiritualis.ad charitatez
enim pertinz vt proximo velimus r ope-
remur bonũ. p furtũ aũt ifertur ei in reb9
dãnuz. vñ zach.5o. Omnis fur iudicabit
nullus aũt condẽnatur sm dei iudicium :
nisi pro mortali peccato . Nota tñ qȝ acci
piẽs furtiue minima vt vnã acum vl pen
nam psumẽ põt hoc non eẽ contra dei vo
luntatẽ:r p tanto põt excusari a mortali
pctõ.si tñ hẽat aĩuz furãdi r iferẽdi pxĩo
nocumẽtũ:ẽt i hi9 põt eẽ pctm̃ mortale; sicͭ
ẽt in solo cogitatu p ꝯsẽsũ. h tho.2a.2e.q
.66a.ar.5.r.6.nõ.n.qõ furto silatũ ẽ fcã
mẽt furãdi attẽdit.i4.q.6.c.nl. Utrm aliqñ
liceat furari pp necessitatẽ. R9 ea q̃ sũt iu
humani derogare ñ pñt iuri nãli vl diuino.s
sm ordinẽ nãlẽ ex dei puidẽtia istitutũ re
iferiores sũt ordiate ad h vt ex eis sũ ueñia
hoiuz necessitati.r iõ pp reꝝ diuisionẽ r

approꝑationē ex humano iure procedētē:
nō ipedit̃ quin ex eis sit hoīnꝫ necessitati
subueniēdū. ⁊ iō res quas sup abundāt
habet aliquis debētur pauperū sustentatōi
vnde Ambro⁹. ⁊ habet̃ di. 47ª. sicut hi q
p infamiā. Esurientiū panis ē quē detines:
nudorū indumētum est qđ recludis: mise
roꝝ redēptio ⁊ absolutio ē pecuniā quā
in terra etiam fodis. Sed qꝛ multi necessi
tatē patiuntur: ⁊ nō potest ex eadē re om
nibus subueniri: cōmittitur arbitrio vniuscuiusqꝫ
dispensatio rerum suarū: vt ex eis
necessitatē patientibus subueniat. Si tamē
adeo sit vrgens ⁊ euidēs necessitas: vt ma
nifestum sit instāti necessitati de rebus oc
currentibus subueniēdum esse: puta cum
imminet periculū persone: nec aliter subue
niri potest: tunc licet ex rebus alienis siue
manifeste siue occulte sublatis sue necessi
tati subuenire: nec hoc habet ꝓprie ratonē
furti: vel rapine. tū qꝛ illud naturale ius
⁊ diuinum exigit: vt dictum est. tum qꝛ ne
cessitas omnia cōmunia facit. ar. di. 47ª.
§. i. ⁊ 12ª. q. i. dilectissimus. tum quia do
minus rei tunc ei subuenire teneretur si ꝑ
sens esset. di. 86ª. pasce. vnde talis licite po
tuit ⁊ debuit credere dnm̄ permissurū. ⁊ ita
non cōmisit furtum. tum quia necessitas
legem non habet. de conse. di. i. sicut. Si āt
sit necessitas: sed non tanta: peccat. sed pec
catū necessitas attenuat. ⁊ in tali casu lo
quitur ex̄ de fur. si quis. Si quis inquit p
necessitatem famis aut nuditatis furatus
fuerit vestem vel pecus: peniteat ebdoma
das tres ¶ Quid si quis rem vsurario vł
auaro furatur vel rapiat vt inde elemosy
nam faciat. Rndeo sꝫ Ray. talis furtū
vel rapinā cōmittit: quia nō sunt faciēda
mala vt eueniant quecunqꝫ bona. 30. q. i.
nosse. ⁊ 32ª. q. 4ª sicut non sūt. Sed vide
tur ꝙ ille non faciat furtum. quia non fa
cit hoc animo lucrandi: sed non est ita: qꝛ
species lucri est ex alieno largiri. vt habi
tum est supra articulo pmo. In casu tamē
in quo periculū immineat persone: nec potest
alicui subueniri. potest etiam aliquis sm
Tho. occulte rem alienā accipere vt sub
ueniat ꝓximo sic indigēti ¶ Quid si quis
furetur vt restituat domino: ⁊ hoc faciat.
Rndeo sm host. talis videt̃ excusatus.
ar. ff. depositi. bona fides. Nam etiam vti
liter gerit negociū furis. ꝗ cogitur ratum
habere. ff. de neg. ge. ſꝫ an vltro. §. i. ¶ Nū
quid peccat qui rē suam apud aliū deposi

tā vel iniuste detētam accipit furtiue. Rn̄
sm Tho. in sūma. q. de furto ꝙ pmꝰ pec
cat: qꝛ depositariū grauat: quia tenetur re
stituere ⁊ innoxium se ostēdere. vnde si ac
cipiens tenet̃ eum indēnem seruare. 2ª
vero peccat cōtra cōmunem iusticiā: qꝛ
vsurpat sibi rei sue iudicium: iuris ordine
pretermisso. ⁊ ideo tenet̃ domino satisfa
cere ⁊ operam dare: vt sedetur scādalum
ꝓximoꝝ. si tamē sit occultū. non autē tenet̃
aliquid restituere: qꝛ non grauat detētorē.
¶ Quid si aliquis xpianos furetur capti
uos a paganis detētos: vt libertati restitu
at eos. Rndeo credit Ray. ꝙ talis non te
netur hominē talē restituere: ⁊ maxime si
pagani circūciderant eū in cōtemptū fi
dei xpiane. dixit. n. dominus ad Josue. 8.
23ª. q. 2ª. dominꝰ deus. ꝙ constitueret sibi
dominus retrorsū insidias. i. bellatores in
sidiantes hostibus: vt dicit Augꝰ. cū quis
mouet bellū iustū. vtrū apte an ex insidijs:
nihil ad iusticiam interest. ⁊ Gregoꝰ cōtra
hostes fidei. nō tāmi apte: ſꝫ etiam a dorso
laborandum ē. 23ª. q. 8ª. vt pridem. ꝓ. quid
intēdit ille nisi aiam liberare a pctō idola
trie: ⁊ occasionem peccandi infideli subtra
here. ꝗ opatur salutē anime vtriusqꝫ. neu
tra ꝗ iusticia habet querelam. Sed videt̃
obuiare dictū Aug. s. ꝙ fides etiā hosti
seruāda est. 23ª. q. i. noli. Ad quod ridet
Ray. ꝙ illud est veꝝ quando fides est ho
sti promissa. s. tēpore treuge. ⁊ sic videtur
velle ꝙ xpiani possunt furari xpianos de
tentos a paganis tēpore guerre. non autē
tēpore treuge ¶ Quid si quis furet̃ tēpore
treuge. Rndet Ray. ꝙ si paganus illum
ceperat ⁊ detinebat. qꝛ sibi damnū intule
rat: ⁊ quia fidē sibi fregerat: ille qui fura
tus est eū sibi tenet̃ restituē: nō hoīeꝫ pp
aīe piculū: ſꝫ dānū ab illo sibi illatū: vł pro
interesse ꝓbabilit̃ estimato moderatū re
dēptōis precium: ⁊ hoc si nō cōpulit captiuū
illū ad circūcisionē vel idolatriā vł ad ali
ud mortale pctm̄. Si. n. ad aliqđ tale ipm
cōpulisset furādo eū penitus liberat⁹ est. ar.
di. 54ª. nulla quāuis autē ad hominē quē
furatus fuit nullo mō peccauit: si rectā in
tētionē habuit: imo potiꝰ meruit: dūmō alis
satisfaciat: vt dictū ē priꝰ ¶ Sed qđ si pa
gani in bello ceperit xpianos: nūquid tpe
treuge postea facte licebit eos furari. Rn
dit Ray. ꝙ si treuga ita generalit̃ sit facta
vt non liceat alterutris inuicem aliquid au
ferre vel surripere: nec violenter: nec alio

modo nō licebit eos furari. si aūt fuerit cō
uentio facta tantū de violētia non inferen
da: licite xp̄iani possūt furari nō tm̄ bi⁹ ca
ptiuos: s; etiā castra que de terra xp̄ianoꝝ
occupauerūt: latent intrādo: ⁊ sīn violētia
occupando: nec sup his ad restitutōe; ali
quā tenebuntur. ❡ S; quid si pagani re
dcāt ad recuperādū hu⁹ castra: ⁊ uiolenter
repellant: nunquid erit fracta treuga. Rn̄
det roō. ꝙ nō. q2 quādo conuētio fuit fcā
de violētia nō inferēda: ⁊ non fuerūt frau
des ⁊ furta exclusa: fuit intelligēdū de vio
lētia non inferēda in igressu possessionis.
non aūt de illa que fit pro re iam obtēta de
fendēda: nisi ⁊ de illa expssa mētio sit fcā.
❡ Quid si xp̄ianus captiuus furet aliqd
sarraceno qui detinet eū. Rn̄ sm ray. ti. de
furtis. ⁊ hosti. ti. de pe. ⁊ re. si fuit captus tē
pore treuge: q2 eā frangebat: ⁊ sic fuit in
culpa: ⁊ non iminebat necessitas famis: te
netur ad restitutōem. Si aūt iniuste detine
bat: vel tēpore belli captus fuerat: vel ne
cessitas famis iminebat: cum talē sarrace
nus pascē teneat ad restitutōem non tene
tur. Et dicit Roō. ꝙ tunc fit cōpensatio rei
sic surrepte cum iniuria detētiōis illi⁹ xp̄ia
ni iniuste. p̄. eū hu⁹ sarracenus sit hostis: n̄
refert quō noceat eidē. ar. C. de ꝯmer. ⁊
merca. l. 2ª.

Circa 4m artim qui ē de pena fur
ti sciēdū ꝙ sm l. hec est varia sm
ꝙ agit varie de ipso. qn̄; n. agitur
criminalr. i. ad corporis penā. quādoqȝ ci
uilr. i. ad penā pecuniariā. In p̄ casu non
d; fur suspendi: vel demēbrari: vel exocula
ri: s; aliter castigari. puta per fustigationē:
vel exiliu;. vel alio mō: put videbitur iu
dici: qđ est verū de fure simplici. Si autē;
sit plusqȝ fur: puta q2 aggredit violenter
cum armis vel sine armis in domo vel in
itinere: vel in mari: subijciet legalibus pe
nis. vt i aut. vt nulli iudicū. §. vlt. coll. 9ª.
Sūt aūt pene ille. s. ꝙ fures capite punian
tur: vel suspendant: si sepius hu⁹ ꝯmiserūt:
⁊ famosi sūt: ceteri aūt in metallū dānan
tur: vel eū. in insulā relegāt. vt. ff. de penis.
l. capitaliū §. grassatores. ⁊ §. famosos.
Dicit autē Roō. ꝙ l; fur sm iura scripta
non sit suspendēdus. ꝯtrariū tamē in mltis
locis de ꝯsuetudine huat. ⁊ pōt addi ꝙ h
consuetudo est satis rōabilis. tum pp con
seruatōe; cōis pacis ⁊ quietis: tum pp icor
rigibilitatē: vt i plibus malicie tal'. In 2º
vo casu. s. cū agit ciuilr pena furti manife
sti ē qdruplū: n̄ manifesti vo duplū. e. x. e.
c. 2º ⁊ Insti. de obli. que nas. ex delic. §. pe
na. ⁊ hoc cōpetit ⁊ ped pōt post annū. insti.
de ppe. ⁊ tem. ac. §. furti. Agit ḡ ꝯ furē: vt
visū est ciuilr: ⁊ criminalr. ⁊ ecōn. ff. de fur.
l. si. cōtra vo rem surreptā agitur cōditiōe
furtiua. Nā actio furti penā h; legitimā:
cōditio rē ipam. vn̄ non vna cōsumitur p
aliam. ff. de cōdi. fur. l. si p fure. §. furti. s; ān
canonē si furtum sit occultū: ⁊ fur sit spon
te confessus post restitutōe;. si tm̄ ea; fa
cere possit subaudi sm hosti. ⁊ post pactam
penitētiā vel partē penitētie: recte ad sacros
ordines promouet. e. x. e. ex litteris. Si qs
tn̄ in ipo pctō dephēsus fuerit iterfectus
cum cōstet eum decessisse in peccato mor
tali: non orabit p eo. secus est si ante mor
tem sit ꝯfessus. q2 tunc cōio negat. e. x. eo.
c. 2º accusatus aūt ⁊ confessus vel conui
ctus deponitur: ⁊ in monasterio detrudit.
e. x. de penis. tue. Tenet autē reus furti nō
tm̄ is qui furat: s; etiā is qui furi consiliū
vel opem dedit. consilium dat qui suadet
impellit ⁊ instruit aliquē ad furādū. opem
fert qui ministeriu; ⁊ adiutoriū prebet ad
rem surripiēdā. insti. e. de obli. que ex delic.
nas. §. interdū. ⁊ tenet furti non manifesti
. ff. e. l. is qui opem. nō tamē tenet quis de
consilio nisi sit secutū. ff. e. si is. §. cui si tn̄.
Itē ille qui cum fure partit est fur. e. x. e. q
cum fure. Datur aūt actio furti contra fu
re; etiā si sit impubes: dūmodo sit doli ca
pax. ff. e. impuberē. ❡ Sed quid de eo qui
scit furem vel rē furtiuā: nunquid tenetur
eum vel eā indicare: interrogatus ab eo
cuius est: vel a iudice. ⁊ videt ꝙ sic. ar. C.
de fur. ciuile ē. ❡ Sed ꝯtra. q2 non tenetur
indicare sine indicio. i. sine salario. non. n.
turpiter accipit. ff. de p̄scrip. ver. l. solēt qui.
. §. soler. cui sn̄ie dicūt stādū legis doctores
. d. ꝙ nullo spāli iure cogit qs indicare fu
rē. ar. in. l. p̄dci. ⁊. ff. de offi. p̄si. l. 3ª. Pōt ēt
dici s; hosti. ꝙ i foro iudiciali siū canōico
siue ciuili refert. vtꝝ nolit idicare pp lucrū
qđ ide sꝫit: vl' q2 pticipauit: vl' q2 pecuniā
a fure recepit ne idicaret. ⁊ tūc tenet sicut
fur. ⁊ h est qđ notat decre. e. x. e. qui cū fu
re partit. talis. n. accipit ēt s; legē. ff. de cō
di. ob tur. cām. l. si quis a suo meo. Aut nō
vlt indicare pp amicitiā ⁊ humanitatem
quam habet cum fure. ⁊ tūc nō est cogen
dus: s; ē i ei⁹ ptāte an velit aīcitiā uēdē p pe
cūia. ⁊ tal' n̄ turpit accipit. vt ibidē. l. idē ē.
turpit āt acciperet si tenēt idicarē. ut ibiđ. l. ul.

⁊ ext̃ de furto.nemo. licȝ autẽ talis non ac
cipiat turpiter.tamẽ inhoneste petit hac de
causa.ff.de varijs ⁊ extor.cog.l.i.in p̃mo q̃
casu dolose nõ vult indicare. ⁊ iõ ẽ cogen
dus :⁊ si quid est datũ per actõem de do/
lo repetitur.In 2º licitũ est.⁊ ideo non re/
petitur: ƀ hoc est quod distinguit lex.ff. de
p̃scrip.ver.solẽt qui.§.solet. ⁊ sic parcitur
amicitie.ff.de recep.l.2ª.ƀ in iudicio anime
reus iudicaꝛ.⁊ sic loquiꝛ ex̃.e. qui cũ fu/
re.Illud autẽ non est reprobanduȝ.s.ꝙ iu
dex eum ex officio cogat.sed licȝ quis nõ
cogatur furẽ indicare.cogitur tamẽ.cõtra
eum testificari. de quo dic vt.J.ti. de falso
testimonio.ar.4º.Si quis autẽ furi vel so
tio eius aliquid dederit vt ei rẽ suam red/
dat vel indicet: repetitur per cõditiõem.s.
furtinã .ff.de condi. ob turpẽ cãm.l.4ª. in
fi.hec hosti.¶ Nota ꝙ ille qui scit vbi est
res rapta vel furtina : ⁊ non indicat cũ de
hoc inquiriꝛ ab eo peccat.vñ Hiero⁹ nõ tã
tum fur:ƀ etiã ille reus teneꝛ:qui furti cõ
scius querẽte possessore .i. domino non in
dicat.ex̃ de fur.qui cum fure. talis tamen
ƀȝ tho.2ª 2e.q.42ª.ar.7º.c.⁊ rõ3 restitue
re non tenetur:nisi ad hoc ex officio tene/
atur . ¶ Quid si ex re furtina vt ancilla :
partus sit editus:nunquid erit furtiuus:⁊
tenebiꝛ actione furti ille apud quẽ est edit⁹
Rndit hosti.ꝙ si aliquis ancillã pregnan
teȝ surripiat: ⁊ apud eũ pariat:vel nõ pre
gnãtem:⁊ apud eũ cõcipiat ⁊ pariat : pt⁹
est furtiuus:⁊ ille apud quẽ est editus : te/
netur actõe furti.Si aũt pariat apud aliũ
bonefidei possessorem: licȝ partus sit fur
tiuus:ille tamẽ non teneꝛ actione furti:qđ
intelligas de vacca furtina. licȝ ꝯtradicat
.ff.de vsuca.si aliena § i.quia illud corrigi
tur ƀm azo.ff.e.qui vas.§.si ãcilla. ⁊ i his
casibus.s.quãdo parit apud furẽ: vel con
cipit apud furem: ⁊ parit apud bonefidei
possessorẽ :certũ est partũ vel fetuȝ vsuca/
pi nõ posse.Si autẽ cõcipiat ⁊ pariat apđ
bonefidei possessorẽ :non est furtiuus:nec
datur actio furti.¶ Sed nunquid bonefi
dei possessor impeditur vsucapeꝛ.Rndeo
si sciat matrẽ alienã an̄q̃ conciperet: impe
diꝛ: si postq̃ concepit simpliciꝛ scivit alie
nã non furtiuaȝ:⁊ sic ignorat viciũ rei:nõ
impeditur vsucapere .ff.de vsucap.sequiꝛ.
.§.de illo.ƀ si anteq̃ pariat sciat furtiuaȝ :
impeditur vsucapẽ. si võ hoc sciuerit post
partuȝ impeditur vsucapio:nisi dñm certi
ficauerit se hẽre ancillã ⁊ partũ eius. Si
tamẽ hoc faciat põt ⁊ debȝ denunciare do
mino ꝙ veniat ⁊ agat ꝯ eũ si ius hȝ . qꝛ ẽ
parat⁹ rndẽ.⁊ ħ valde notãdũ ẽ.s.ꝙ poste
rior scia de partu impedit ħ vsucapionẽ.qꝛ
in partu cõmittiꝛ furtũ: cũ in ip̃m nõ ha
beat titulũ .licȝ haberet in matrẽ.ff. p suo
si ancillã :secus ẽ si hẽat in ip̃m titulũ ƀm
Azo.ħ hosti.¶ Quid de vxore filijs ⁊ ƀuis
si surripiãt occulte de reb⁹ viri parẽtũ ⁊ do
minoꝝ.R° ꝯmittit furtũ.ƀ vir nõ aget ꝯ
vxorẽ.nec ex⁹ actõe furti ꝯstãte mr̃imõio:
ƀ actõe ifaciũ.q tñ opẽ ferũt vxori ad fu/
rãdũ viro:furti teneꝛ .ff.e.si qs vx. pr̃ võ
agit ꝯ filiũ si hẽat castrense peculiũ:al's n.
.ff.e.nec cum filio.Idẽ ẽ si pr̃ surripiat ali
quid filio de castrẽsi pecu.Seruus aũt pt v̄/
beribus castigari:ƀ non in iudicio ꝯueni/
ri:nisi ꝯtrectet post manumissionẽ .C. an
ƀuus ex suo facto.l.vlt. Seruiẽtes vero si
ue mercenarij ꝯueniri nõ pñt actiõe furti
ꝑpter vilia. qꝛ talia furta non sũt publice
vindicãda.ff.e.si libertus. hec hosti.⁊ gof.
¶ Quid de muliere que habẽs prodigum
viꝝ celat aliqđ de rebus cõib⁹ ꝯ ꝓhibitio
nẽ viri.Rndȝ rõ3 ti. de secl'arib⁹:vbi agiꝛ
de elẏna ꝙ si vxor ħ bona fide faciat.s.ut
sibi ⁊ viro de his q̃ celauit p tp̃e ꝓuideat:
non peccat:nec teneꝛ obedire viro p̃cipiẽ/
ti ꝙ ei oĩa tradat:qꝛ ei oĩa tradẽdo: daret
q̃si gladium furioso.

Circa 5ᵐ ar̃ᵐ qui est de restitutio
ne furti queritur p̃ia.s.vꝫ dam
nificans aliũ iniuste in exteriorib⁹
bonis p furtũ: vel alio mõ teneatur ad re/
stitutõeȝ.R° ꝙ sic.vñ Aug⁹ ad Macedo
niũ.⁊ hr̃.14ª.q.6ª.c.i.si res aliena pp quã
peccãtũ est cũ reddi possit :nõ reddiꝛ : pñia
nõ agiꝛ:ƀ simulaꝛ.ħ Aug⁹. Non solũ aũt ille
qui est executor dãnificatõis iniuste.ƀ etiã
oẽs ꝑticipes in illo crimĩe teneꝛ restituere.
ꝑticipare aũt ĩ crimĩe ꝯtingit.9.modis qui
ĩ his v̄sibus ꝯtineꝛ.Iussio cõsiliũ consen
sus palpo recursus Participãs mut⁹ non
obstans nõ manifestãs. Iussio. vt cũ dñs
iubet ƀuo vel subdito vt fureꝛ.11ª.q.3ª. in
illa.⁊.c.si is qui ꝑest fecerit. Cõsiliũ du
plr̃ impenditur furi.Uno mõ ip̃o facto: vt
cũ qs scalã furi supponit.ff.de fur. in furti
actione.§.recte.⁊ talis ƀȝ leges teneꝛ fur
ti nõ manifesti.vt ibidẽ.l.is qui opẽ.Alio⁹
solo v̄bo.⁊ talis ƀm leges: vt qdã dicũt de
furto non tenetur.Insti.de obli.que ex de/
licto nascũ.§.certe qui nullam. vbi dicitur.
Qui nullam operam ad furtum adhibuit.

ß tantū consiliū dedit: non tenet furti. ß hoc est verum nisi furtū fuerit subsecutū. tunc. n. etiā ßm leges tenet. ff. de. co. si is cui §. si tu. ßm etiā ius canonicū ⁊ diuinū tenet: quia ßm canones in foro penali maleficia volūtate ⁊ proposito distinguūtur. ex. de sen. ex. cū volūtate i pricipio. Math. 12°. Ex verbis tuis cōdēnaberis. Cōsensus. s. expssus. qr facientes ⁊ cōsentiētē par pena constringit. 2ª. q. i. notū sit. ⁊ dicit rod. q intelligitur de consensu cooperationis. Palpo. i. adulator. qui. s. laudat aliquē de furto vl' rap. na: vel detrahit alicui apud furē vel raptorē. dicēdo q grauiter eū offēdit: ⁊ sic incitat eum ad furādū vel rapiēdū sibi. ar. insti. de obli. que ex deli. nas. §. vn illud. vß. solicitauerit. Recursus siue receptās. s. furē cū furto in domo sua. vel etiā qui defēdit furem recurrētem ad eum ne cogat restituere rem furtiuā. talis. n. eque punit sicut fur. ff. de recep. l. 2ª. Participās. i. partē accipiens in furto. ex. e. qui cum fure. Mutus. s. qui videns aliquid: vel sciens aliquē paratum furari vel rapere tacet dolose. cum tñ impedire solo vbo posset sine suo periculo contra illud puer. 24°. Erue eos qui ducūtur ad mortē. ⁊ qui tra. ad iteri. liberare ne cesses. hoc tamen non tenet restituē: nisi ex officio teneatur reclamare. Nō obstās. s. facto cum sine suo periculo resistē possit qr non caret scrupulo societatis occulte q manifesto facinori desinit obuiare. di. 86ª. facientis. vbi dicit culpam proculdubio facientis habet qui quod pōt corrigere negligit emēdare. ⁊ hoc locum tātū habz in his quibus incumbit ex suo officio phibē ar. ex. de sen. ex. quāte psump. Non manifestans. qui. s. scit vbi est res furtiua: ⁊ nō indicat: ß celat sciēter: ⁊ maxime cū interrogatur a iudice vel ab eo cuius ē: si sciat furē vel rem acceptam furtiue: cū tamē sciat se posse veritatē sine vllo suo periculo respōdere. talis. n. ßm canones est reus furti. ex. e. qui cum fure. ⁊ .11ª. q. 3ª. quisquis: nisi forte cū fur alicui psbytero reuelaret secrete se furtū cōmisisse. tūc. n. psbyter non deberet eū indicare. ex. de excessi. pla. dilect⁹ filius. de hoc tamē latius est habitū supra ar. pcedenti. q. ß quid de eo qui scit. ¶ Distinguitur aūt cōmuniter de quolibet pdictorū hoc modo. s. q aut sine ipso damnū secutū fuisset: aut non. si sic non tenet i solidū ß solū in tātum quātū habuit inde. si nō: tenetur ad totalē restitutiōem damni dati. qr qui dat occasionē dāni: dānum dedisse videt. ff. ad l. e. aql'. q occidit §. i hac quoq; actōe. ⁊ ex. de iniur. ⁊ dam. da. si culpa. q' dā tamē hoc cōcedūt tm̄ de eo qui dat occasionē dāni. ⁊ hēt dñiū vl' auctoritatē super eū qui iniuste intulit dānū eū als ille nō intulisset. vnde dicūt q si non habeat dñiū vl' auctoritatē sup eū cui pcepit vl' dedit cōsiliū vl' auxiliū: nō tenet in sol. dū: lz alias nō fecisset. ar. 23ª. q. 4ª. forte. ⁊ c. ita dno noia. pm̄ tamē dictū tuti⁹ vr ßz Ric. 4°. di. 15ª. q. 5ª. ar. 4°. c. ⁊ Sco. 4°. di. 15ª. q. 2ª. ar. 4°. Uno tamē totū restituēte alij non tenentur dānificato restituē. ß illi qui fuerūt pncipales in facto. ⁊ illi ad q̄s res puenit restituere tenētur illis q restituerunt p rata portionis que eos cōtinget ßm Sco. vbi s. Ric. vbi sup. ⁊ cōiter oēs. ¶ Quid si res furtiua casu fortuito peat: nunqd fur postea tenebitur restituere eā. Rñdeo q sic. qr fuit sēper in mora restituēdi: ⁊ iō non liberatur interitu rei sicut non violētus. C. eo. subtracto. ⁊ C. qō me. cā. l. i. ⁊ hoc est verū nisi res interierit postq̄ eā fur dño loco ⁊ tēpore congruis restituēdā obtulit: ⁊ eam recipere noluit. iam. n. morā purgauit. C. de condi. fur. l. vlt. ⁊ ff. e. ti. l. i. in re furtiua. Restituet aūt fur rem furtiuā cū fructib⁹ perceptis. ⁊ qui pcipi potuissēt a pmo possessore. ex. de resti. spo. grauis. ff. de rei ven. si nauis. §. generalr. ⁊ si res perijt fiet estimatio eius p illo tēpore in quo plus valuit a tempore furti. ff. e. l. i. in re furtiua. §. si ex cā. ⁊ simili modo fiet si res sit deteriorata. ⁊ hec eadem intellige de re rapta ßm Ray. ¶ Quid si fur rem furtiuā sumptib⁹ suis meliorauit: nunquid expensas repetet vel retinebit. Rndet Ray. ⁊ hosti. ⁊ gof. q non. imo etiā nec is qui mala fide emit. ex. de re. ec. non alie. ad audiētiā. 16ª. q. 3 §. potest. vß. vniuersos. ⁊ 10. q. 2ª. §. hoc ius porrectū in fi. nisi de euictiōe sibi pspexerit. vt tunc contra vēditorem regressuz habere possit. C. de euic. si fundū. bone autez fidei possessor expensas repetit. ex. de in inte. resti. requisiuit. 12ª. q. 2ª. vlterane. Dicit aūt rod. q hoc. s. q fur non potest petere vel retinere expensas quas fecit in melioratione rei: est verum si agatur in foro iudiciali. Sed rigor ille non est obßuandus in foro penitentiali. quia ex quo plene satisfactum est damnificato: iniquum est illum locupletari cū alteri⁹ detrimēto. ¶ Quid si furtū sit cōmissum in vsu rei: ⁊ non i ipa re. Rn⁹.

ꝙ fur etiã post restitutõez rei tenet ad esti
matõem illius vsus.alit.n.nõ esset purga
tum furtuz.14ª.q.6ª.si res.¶ Quid de he
rede furis. R° tenet insolidũ si solus fue
rit heres.si autẽ fuerint plures heredes:q
libz tenetur ꝓ illa parte pro qua heres ext
stit.ff.de condi.fur.in cõdictõe.si tñ res fur
tiua tota ad vnũ eorũ peruenerit: ille tene
bit in totũ.ff.cõmo.l.3ª.§.heres.¶ Quid
de vxore que furtũ fecit añ matrimoniuz:
vel post p se:vel cum viro suo:nunquid li
cebit ei de reb⁹ cõibus sibi ⁊ viro satisface
re. Rñdet Rod.ꝙ vbi de cõsuetudine re
gionis cõicãt sibi credita ⁊ debita ex ꝯtra
ctu vł maleficio si res furtiua quã mulier
surripuit ante matrimoniũ:vel post.sola:
vel cum viro.vel quã vir solus surripuit
ante matrimoniũ:vel post. extet adhuc in
eorum potestate vxor eam restituẽ põt ve
ro dño:⁊ etiã cõtradicẽte viro. Si autem
res sit cõsũpta. vel si solus vir furatus sit
eam:⁊ mulier participauit cõsentiẽdo vel
cõmedendo spontanea vel inuita: põt vxor
si vir non cõtradicat viri negociũ gerẽdo
⁊ seipsã liberãdo estimationẽ rei consũpte
vẽo domino latẽter restituere de cõib⁹ bõis
si aliter non põt:nec erit furtũ:quia nõ est
contrectatio fraudulẽta:nec aĩo lucrandi.
Uiro autem ꝓhibẽte:facẽ non dz hu⁹ resti
tutionẽ:cũ ipa non habeat reꝝ administra
tõem:s; vir.Si tamẽ in hoc casu facẽt la
tenter restitutõem bona fide de cõib⁹ bõis
non eẽt ei pnĩa quasi ꝓ mortali iniungen
da.Jo.14ª.q.5ª.c.vlt.¶ Quid si aliqs rez
furtiuã emit ignorãter ⁊ in bona fide ⁊ in
foro publico ⁊ publice: nunquid põt saltẽ
pciũ quod dedit a domino petere cũ depre
hẽdit rẽ furtiuã eẽ:vł rẽ retinẽ:donec ei sit
preciũ psolutũ. R° ꝙ non.C.e.in ciuilem:
nec se defẽdere põt occasione alicuius sta
tuti sup hoc editi:cum sit ꝯtra deum.pote
rit tamẽ a venditore petere preciuz.12ª.q.
2ª.vulterane. poterit etiã expensas retinẽ
quas existẽs bonefidei fecit ꝓ rei conserua
tione uł melioratõe:⁊ nõ tenet de fructib⁹
pceptis ⁊ cõsũptis durãte bona fide.de ex
tãnb⁹ tñ tenet ad restitutõez: ex quo icepe
rat hñe malã fidẽ.ex̄ de in inte.resti.requi
siuit.⁊ ex̄ de re.ec.non alie.ad nostrã. Nõ
tenebitur ẽt si durãte bona fide res periit:
vel eã alienauit.In vtroqꝫ.n.hoꝝ casuuz
nõ tenet pp bonã fidẽ.⁊ i p̄ etiã. quia nõ
erat in mora.⁊ in 2° quia non desijt dolo
possidere:⁊ qr preciũ ex re furtiua reda

ctuz non est furtiuũ.ff.e.qui vas.§.vlt.⁊
ex̄ de alie.iu.mu.cã facta.c.i.⁊.2° ar.a ꝯ
rio sensu.¶ In sũma ḡ nota ꝙ male fidei
possessor re perdita vel in aliũ translata:te
net ad verum rei pcium cũ circũstantijs
positas sup in.q.illa.i.s.quid si res. Pos ses
sor vero bone fidei tenet restituẽ si hz. si
autẽ non hẽt de lucro tenet i tñ iquãtuz
est locupletior factus:⁊ nõ plus:qr nõ te
net de ꝯsumptis.ff.de pe.he.si possessor.§.
restituere.⁊ in.l.⁊ non tãtũ.⁊.l.si rẽ.h; ray.
⁊ rod.Emptor aũt bonefidei eẽ videt:qui
aut ignorauit rem alienã eẽ. aut putauit
venditorẽ vendendi ptãtez habẽ.ff.de vb.
sig.bonefidei.¶ Cui est restitutio faciẽda
R° ẽm ray.ei cui res fuit surrepta: dũmõ
sua intersit ex cã honesta rem non eẽ sur
reptã. vt qr habebat in re ius pignoris:
vel vsũ:vel simile.ff.e.is cuius.si.n. ⁊ ipse
eẽt fur:non sibi s; deo eẽt restituẽda:vel ei
cui pmo fur surripuerat si sua iterest. vt
dictũ est.ex causa honesta rem non surri
pi.caute tamen fiat per medium penitẽtia
lez.vel alterã personã religiosaz tacito no
mine furis.hec ray.¶ Ad hec nota ꝙ qñ
res alicui cuius non interest subtracta per
uenit ad aliquẽ:qui vero dño restituit illã
debz ei cui res ẽ subtracta significare p se
vel per aliũ tacito nomine suo ꝙ liberatus
est a delicto illo. si tamẽ restituat ei cui sub
traxit:licet grauit peccet eo ꝙ nõ reddit ei
qui ius hẽt in re. liberat tamẽ ita ꝙ ei re
stituere non tenet cuius ẽ:qr non tenetur
ei nisi ratione rei:⁊ non ratione alicui⁹ in
iurie quam intulerit sibi.⁊ ideo deobligat
quãdo restituit eã in statũ pstinũ: in quo
eam recepit.Et qd dictũ est de restitutione fa
ciẽda spoliatis:intelligẽdũ ẽ etiã de heredi
bus eorũdẽ. mortuis.n.spoliatis regularit
debz fieri restitutio heredib⁹ suis si possunt
inueniri.⁊ hoc est verum ẽm rod.quãdo
spoliatus fecit testamẽtum:⁊ certã sũmaz
legauit. si autẽ mandauit in testamento
distribui per executores quicquid ad eum
spectabat de mobilibus ⁊ debitis debz fieri
restitutio eius executoribus ꝓ rata:⁊ libe
ris eius pro rata. ⁊ vxori eius pro rata:
si vxor vł liberi debẽt habere in rebus illis
aliquã portionem.Si vero contẽpsit testa
ri dz insolidũ fieri illi qui dz succedẽ sibi
⁊ idẽ est si morte pūentus non potuit testa
ri:nisi forte loci cõsuetudo habeat ꝙ ꝓ ta
lit decedẽte testamẽtum ecclesia faciat.nec
enim ad consilium ecclesie fiet restitutio

ꝓ anima ei⁹ ħ roð. Si vero non inueniūtur spoliati: vel etiā ignorant̄: tūc ſm ray. cum ꝯſilio ⁊ auctoritate eccl'ie siue penitētialis distribuat̄ in pias cās: ⁊ hoc in illa villa: vel si villa nesciat̄ in illa diocesi vbi est facta rapina. ar. op. ex̄ de rapto. c. i. Et dicit roð. ꝙ opʒ ꝙ talis restitutio fiat i eadem villa: si cōmode fieri posset. alias si sit multū remota vel ex alia iusta cā sufficit ꝙ alibi fiat. ¶ Quid de pecunia vel re alia iudeo vel vsurario furtiʒ sublata: vel etiā inuēta ab aliquo: nunquid liberabit̄ eaʒ illis restituēdo: a quib⁹ ille iudeus vl' vsurarius accepit vsuras. Rñdet roð. ꝙ sic. maxime quādo ille iudeus vel vsurarius nihil hēt nisi de vsura. Distinguēdū tamē est circa pecuniā: vel etiā rē aliā furtiuā. ꝙ si sit adhuc in illa specie in qua fuit sublata apud furē potius dʒ restitui iudeo vel vsurario: ne fur aliis eam restituēdo adhuc perseueret in culpa furti rē alienā contrectādo ſʒ eos qui dicunt ꝙ i vsura trāsfertur dñium. Si autē sit consūpta: tūc locum habet quod dictuʒ est. s. ꝙ fur liberare se potest restituēdo illis qui dederūt vsuras illi iudeo vel vsurario. Scðm vo eos qui dicunt ꝙ in vsura non trāsfertur dñium: non habʒ predicta distinctio locū. Et ſm aliquos etiā si in vsura transferat̄ dominiū. tñ qꝛ cōpetit repetitio: ⁊ ad restituēdum cogi potest. imo plenius ius hēt in re vsuraria ille qui soluit vsurā q̄ʒ vsurari⁹. ⁊ per consequēs ei poti⁹ restitui dʒ. In oībus tñ casibus predictis liberabit̄ fur restituēdo iudeo vel vsurario cui surripuit. ¶ Quid de eo qui furat⁹ est decimas q̄s layc⁹ pcipiebat iniuste vsurpādo ius ecclesie. cui restituet. s. layco vel ecclesie. Rñdet roð. ꝙ siue isti siue illi restituat liberat⁹ erit melius autē est si non timeat̄ scādalū vel periculū restituētis ꝙ restituat eccl'ie gerēdo negociū militis. qð ipse cuʒ sit vtilit̄ gestum: tenet̄ habere ratū. dʒ tñ denunciare illi layco per se: vl' saltē ꝑ aliū ꝙ intantū est liberatus.

¶ De sacrilegio ꝓut ē spēs furti. ti. 34⁹.

Postea cōsiderādū ē de sacrilegio: quod ē spēs furti ꝓꝓrie dcā: vt habitū est supra. Circa qð ꝑ̄ videndum ē quid ē sacrilegium: ⁊ vñ dr̄. ⁊ an sit spāle pccm̄. 2° qb⁹ modis ꝯmittit̄. 3° que pena ei⁹. Quātū ad pᵐ sciēdū ꝙ sacrilegiū est sacre rei violatio: vel eiusdē vsurpatio. ⁊ dr̄ hec violatio cōiter quecūqʒ irreuerētia vel dehonoratio. vñ dicit̄ sacrilegiū quasi sacriledium: qꝛ ledit sacrū. vel dr̄ sacrilegiū ab eo ꝙ quis legit .i. furat̄ sacrū. dicit̄ aūt aliquid sacrū: qꝛ ordinat̄ ad dei cultū. ⁊ ex hoc ꝙ aliqd deputat̄ ad dei cultū fit quiddā diuinū. ⁊ sic ei quedā reuerētia debet̄: que in deū refertur. ⁊ iō oē illud qð ad irreuerētiā sacrarū rerū ꝑtinet: ad iniuriā dei ꝑtinet: ⁊ ratione sacrilegii hēt. Est .n. sacrilegium spāle peccatū. hʒ .n. spālē ratione deformitatis. qꝛ .s. res sacra ꝑ aliquā irreuerētiā violat̄. vñ ⁊ quādoqʒ inuenit̄ ab aliis separatū. vt si iudex rapiat aliquē de loco sacro: quem alibi licite capē posset.

Circa 2ᵐ sciēdū ꝙ sacrilegiuʒ cōmittit̄ qñʒ rōe ꝑsone. vt cū quis verberat clicū vl' ꝑsonā religiosā. 17ᵃ. q. 4ᵃ. q̄squis. qñʒ rōe loci. vt cū emunitas eccl'ie vel cimiterii violat̄. qñʒ rōe rei. vt cum res sacra vel sacro vsui deputata violat̄: siue vsurpat̄: ⁊ hoc ꝑt cē tripl'r .s. auferēdo sacrū de sacro. s. loco. vel nō sacrū de sacro. vel sacrū de non sacro. 17ᵃ. q. 4ᵃ. § sacrilegiū. ⁊ eodē ꝑreal. c. quisquis. large tamē dr̄ sacrilegiū qui articl'os fidei vel ꝓcepta dei nesciēdo vel negligēdo violat ⁊ offēdit. 17ᵃ. q. 4ᵃ. ꝯstituit. Itē q de iudicio ꝓncipis disputat vel iudicat reuocādo. s. illud in dubiū. vt dicit̄ ibidē. secus est si ꝓpter discussionē vel euidētiā maiorem fiat hoc. ⁊ hoc est verū nisi cōstaret euidēter iudiciū illud eē ꝯtra deū. rō ħ est: quia ſm phm ꝑ ethi. cōe bonū gentis est qddā diuinū. ⁊ ideo āntiquit⁹ rectores reipublice diuini vocabātur: quasi diuine ꝓuidentie ministri. ⁊ sic per quādam nominis extensionē: illd qð ꝑtinet ad irreuerētiā ꝓncipis .s. disputat̄ de iudicio ei⁹: an oporteat illd sequi ſʒ q̄ndā silitudinē sacrilegiū dr̄. Itē qui ꝯmittūt officia publica iudeis sūt sacrilegi. 17. q. 4. ꝯstituit. rō h⁹ ē. qꝛ ꝑplus xp̄ianus ꝑ fidē ⁊ sacra scificat⁹ ē. ſʒ illud. i. cor. 6°. ſʒ abluti estis: ſʒ sāctificati estis. ⁊ ita illd qð fit i iniuriā populi xp̄iani. s. qꝛ infideles ei ꝓficiātur ꝑtinet ad irreuerētiā rei sacre. vñ dr̄ sacrilegiū. Itē qui qʒ rē eccl'ie datā retinuerit vel accepit ꝯ volūtatē ei⁹. 17ᵃ. q. 4ᵃ. § q aūt. ⁊ c. nemini. ⁊ 12ᵃ. q. 2ᵃ. nulli. Itē trāsgressor iuris publici: qð ꝯsistit circa sacra. ⁊ sacerdotes: ⁊ administratores. de q̄ habetur di. i. ius publicum ¶ Distinguitur autē species sacrilegii secundū diuersā

rõez sctitatis rerũ sacrarum quibus irreuerẽtia exhibet᷑. attribuitur aũt sctitas ⁊ psonis sacris ⁊ diuino cultui dedicatis: ⁊ locis sacris: ⁊ quibusdã alijs sacris. Ordinat᷑ aũt loci sctitas ad sanctitatẽ hoĩs qui cultũ exhibet in loco sacro. 2ª machab. 5°. Nõ pp locuz gẽtẽ: ſ pp gẽtẽ locũ degit domin⁹. Et iõ sacrilegiũ quo peccat᷑ i personã sacrã est grauius. sũt tñ in vtraqꝫ specie diuersi gradus ſm differentiã psonarũ ⁊ locoꝝ sacroꝝ. Silr ⁊ 3ª spẽs q̃ circa alia sac᷑ cõmittit᷑ hẽt diuersos gradus ſm differẽtiã reꝝ sacraꝝ: int᷑ quas sũmũ tenẽt locũ sacr̃a quib⁹ hõ sctificat᷑: quoꝝ pcipuũ est eucharistia cõtinẽs ipm xpm. ⁊ iõ sacrilegiũ quod ꝯ eã ꝯmittit᷑ ẽ grauissimũ. 2ᵐ võ locũ poſt sacr̃a tenẽt vasa ꝯsecrata ad sacroꝝ susceptiões. ⁊ ipse imagines: ⁊ sanctoꝝ reliquie in quib⁹ sancti quodãmodo venerãtur vel dehonorãt᷑. Deinde pertinentia ad ornamẽta eccľie ⁊ ministroꝝ. deĩn deputata ad sustẽtatiõem ministroꝝ siue sint mobilia: siue imobilia. Quicũqꝫ aũt ꝯ aliquod p̃dictoꝝ peccat: sacrilegiũ cõmittit. Ad hoc nota q̃ omne pctm̃ qđ sacra psona ꝯmittit: mãlit᷑ ⁊ quasi p accñs est sacrilegiũ. vñ dicit Hiero⁹ q̃ nuge i ore sacerdotũ sũt sacrilegiũ: vel blasphemia. formalit᷑ autẽ ⁊ ꝓprie illud solũ pctm̃ sacre psone est sacrilegiũ: quod agit᷑ directe cõtra sanctitatẽ ei⁹. vt si vĩgo deo dicata fornicetur. eadẽ etiam rõ est de alijs.

Circa 3ᵐ artĩᵐ qui ẽ de pena sacrilegij sciẽdũ q̃ pena eius ſm leges est decapitatio si psone ecclesiastice atrox iniuria fiat. C. de epi. ⁊ cle. si quis in hoc. alias iudicis arbitrio reſuat᷑ ꝓ q̃litate psone rei tẽporis ⁊ loci. diuersimode moderãda. ff. ad le. iul. pecu. l. i. § i. ⁊ l. sacrilegij. Scđm ãt canones est duplex pena. s. spiritualis ⁊ pecuniaria. Spiritualis preter penitentiam est excommunicatio. cũ distinctiõe tamẽ: qꝛ p sacrilegio in psonã ecclesiasticã cõmisso est maior excõicatio ipo iure. p sacrilegio vero in reb⁹ cõmisso est minor excõicatio p̃ter quosdam casus in quibus ẽ excõicatio maior. vt cũ quis ecclesiã incẽdit vel frãgit. de quo plenius hẽtur. j. li. 7°. Conueniẽs. n. est q̃ qui sacris iniuriatur a sacris arceat᷑: quod fit p excõicatiõem. qꝛ tñ per hanc penã multi non sufficienter a peccãdo arcẽt᷑. ideo ſm leges adhibetur decapitatio. ⁊ ſm canões pena pecuniaria. vt sic a sacrilegijs reuocetur. Qualis vero ⁊ quãta sit pecunia psoluẽda p sacrilegio cõmisso siue in persona: siue i reb⁹ habet᷑ 17ª. q. 4ª. si quis i atrio. ⁊ si quis cõtumax. ⁊ si quis inuẽtus. si qs deinceps. in quib⁹ quidẽ capitulis diuerse pene ponuntur: ⁊ diuersimode. que quidem contrarietas soluit᷑ per hoc q̃ sũt diuerse pene ſm diuersas ꝯsuetudines diuersaꝝ ecclesiaꝝ. Uel potest dici q̃ pena arbitrio iudicis imponet᷑.

⁋ De furto interp̃tatiuo. titulus. 35°.

Deinde cosiderandũ est de furto interp̃tatiuo. Et p̃ de illo qđ cõmittit aliqui diuites layci. 2° de illo quod cõmittũt aliq clerici. 3° de illo: quod cõmittũt alique psone male accipiẽdo a clericis. 4° de illo qđ cõmittit᷑ p peccato carnis ⁋ Circa p̃mũ querit᷑ vtruz diuites qui nolunt in necessitate pauperibus subuenire: debeant interp̃tari fures ⁊ raptões. Rñdz Alex. an. 3° t. i. c. de 7° p̃cepto. q. 5ª. ar. i. o. q̃ sic. licet. n. ſbtractio beneficij: inquãtũ ex eius defectu paup perit: sit ꝯtra illud preceptuz. non occides. tamẽ inquãtuz non cõicãt᷑ in necessitate bõa pauperi: est ꝯtra illud. s. non furtum facies. dicit᷑. n. eccle. 4° Filij elemosynã pau. ne defrau. ⁊ sequit᷑. redde illi debitum suũ. g̃ diuites debẽt elemosynas dare pauperibus. Si g̃ non reddãt in necessitate: cum tunc sit tẽpus reddẽdi debitum. qđ aliud sunt nisi raptores. vtpote rẽ alienaz. s. pauperib⁹ violẽter detinentes. Nõ. n. vt dicit Ambro⁹ est minoris criminis q̃ꝫ habenti tollere: cum possis ⁊ abundãs sis indigentibus denegare. Et iteꝝ idem. Nẽo proprium dicat quod cõmune est plus q̃ꝫ sufficit ad sumptus violẽter detẽtum est. Ex predictis patz q̃ diuites qui retinent superflua: ⁊ vltra sumptus necessaria: cuz sciant ⁊ videant pauperes indigẽ: rapinã committunt. hec tamẽ intellige salua necessitate ſm statum persone. plura. n. sunt necessaria regi q̃ꝫ comiti: ⁊ comiti q̃ꝫ militi. Necessariuz est enim regi thesaurizar᷑. vt insurgẽtibus hostibus contra regnum habeat vnde possit militibus pro defẽsione regni stipendia ministrare.

Circa 2ᵐ queritur quid de ecclesiarum prelatis: ⁊ alijs clericis: q̃ bõa eccľie paupib⁹ debita dãt meretricib⁹. ꝯsãguineis. potẽtib⁹. diuitibus. ⁊

filib⁹: nūquid tales sint cēsendi raptores.
Rńdeo si conferāt psonis inhonestis non
pter sustētatōem nature: sed ppt lasciuiam
carnis. ꝛ si etiā cōferāt cōsāguineis pter
affectū cognatōis. vt s. eos ditāt vltra sta-
tum sue cōditiōis ꝛ sui generis. ita vt cū
sint nati de humili genē possint cū magna
tibus matrimoniū contrahē. Itē si ɔferāt
potētib⁹ ꝛ diuitibus nō ppt aliquā cām li
citā ꝛ honestā. sed pter seculi fauorē ꝛ pom
pā raptores sūt. ꝛ p ɔsequēs tenēt oia re
stituere qui talr ɔtulerūt. Peccāt aūt tri-
plr. Primo bona ecclastica indebito mō
fuādo. si. n. laycus fuās res pprias vltra
sūptus suos: cū sciat pauperes idigē: vio
lentiā ꝛ rapinā dicit cōmittē: vt dictū est.
multo magis clicus in casu cōsili ɔfuans
bona ecclastica que sūt spāliter pauperi-
bus debita. qz vt dicit Hiero⁹ ad Dama-
sū papā. Quicquid habēt clerici pauperū
est. 2° bona ecclie male expendēdo. vñ ber.
ad quēdā canonicū. Cōcedit tibi vt alta-
ri seruias: de altari viuas: non vt frena de-
aurata ꝛ similia emas. g quicqd pter ne-
cessariū victū ꝛ vestitū de altari retines: tuū
non est: rapina est: sacrilegiū est. Ad idem
12ª. q. 2ª. ꝛ si illi. 3° psonis indignis confe-
rendo. Aug⁹. ꝛ hētur di. 86ª. Donare res
suas histrionib⁹ viciū est imane. i. magnū.
ꝛ iterū idem. e. di. Qui venatorib⁹ ꝛ histri
onibus ꝛ mētricibus donāt: non attēdunt
q̄l̄r naturā opētur dei sed nequiciā operis hūa
ni. de h idem. 16ª. q. i. decime ¶ Nota rōez
dicti Hiero. s. qꝛ quicqd habēt clerici pau
perū est: quod hu. notat. 12ª. q. i. expedit.
qꝛ pprietas rerū ecclasticaꝝ ē ecclie vl' dei
non clericorū. ꝛ qꝛ clerici pcipiēdo fruct⁹
suaꝝ prebēdarū: nō faciūt eos suos quo
ad pprietatē: ꝛ qꝛ non licet eos expendere
nisi in vsus domesticos: ꝛ cās pietatis. Sūt
aūt res ecclie paupeꝝ: vt exponūt quidā
nō q̄tū ad pprietatē ꝛ dominiū: sed quātū
ad debitū. i. qz eis debētur ¶ Sed nunqd
predictā restitutōez facere tenētur de bōis
patrimonialibus si habēt ea. aut sufficit qꝛ
ea restituāt de fructib⁹ ecclie quos habēt:
vel habituri sunt. Rńdet hosti. ꝛ host. qꝛ cū
quicquid superest vsibus eoꝝ de puētibus
eccliaꝝ pauperib⁹ debeat: non sufficit facē
restitutōem de talibus si habēt bona patri
monialia: vel aliūde q̄s de ecclia acquisita:
nisi quatenus sibi subtraherēt de necessa
rijs. vel quaten⁹ expendissēt circa vtilitatē
ecclesie de bonis patrimonialib⁹: aut aliun
de q̄s p ecclesiā acquisitis. ¶ Quid de illis
qui bona ecclie in necessarijs expendūt. ec
clesie tñ nō deseruiūt: nunquid sūt rapto-
res censēdi. Rńdet Alex. an. 3. t. i. c. de. 7°.
pcepto. q. 5ª. ar. 2. questiuncula 3ª. qꝛ sic. rō
huius ē: qz ad hoc eis ecclie beneficia dā
tur: vt i ecclia dei laborēt. si g nō laborāt
habere nō debēt. qui. n. nō laborat nō mā
ducet. si. n. agricole darēt pecūia vt i agro
laboraret: ꝛ ipse acciperet: non tamē labo
raret: nōne fur ꝛ latro esset. sic etiā videtur
de istis. vñ. dicit Hiero⁹ qꝛ eccliam fraudare
est sacrilegiū. ad hoc. n. bñficia dāt eis vt
fuiant ecclesie. tales. n. sunt sacrilegi ꝛ ra-
ptores. ¶ Quid de plato vel clico admini
stratōem habēte: ꝛ male administrāte: nū
quid tenet ecclesiā indēnē reddē. Rń. sm
ray. ꝛ host. qꝛ sic: vel si ipe nō fecerit tenēt
ad h ei⁹ heredes. si ipse forte aliqua de re-
bus ecclesie expendit in melioratōez pprij
pīmonij. vel ēt si pp nimiā diligētiā rerū
ppriaꝝ neglexerit res ecclesie: ꝛ ita diminu
te sūt alique: vel amisse pp suā culpā. Sz
sm hosti. de culpa seu negligētia sui pcuratoris: vicari⁹ teneri vr. e. x. de offi. archi. ea
que. vbi ēt dicūt her. ꝛ host. qꝛ platus tene
tur de bonis ecclesie amissis dolo ꝛ culpa
lata ꝛ leui. Silr ꝛ eɔ. sm ray. ꝛ host. si de
reb⁹ pprijs expēdit aliq̄ in vtilitatē ecclesie
ipe vel hēdes eius cū h ɔstiterit: recupare
de reb⁹ ecclesie pōt. vt hinc inde ɔpēsatio
debita fiat. ar. ad h 2. q. 7ª. lator in fi. ꝛ. 12ª
. q. 4ª. c. i. ꝛ. 2°. Hoc tñ sz host. intellige qñ
ē lesio grauis: vel ēt quo ad alienatōez vl'
diminutōem reꝝ imobiliū: vel mancipio-
rū ecclesie. vel ēt suoꝝ redditū. nō. n. phi
betur platus q̄ minus possit de fructib⁹ ꝛ
redditib⁹ ecclie pcept' quos suos facit aliq̄
erogare: si tñ i h excederz rephēdi posset.

Circa 3m querit quid de focarijs ꝛ
hi⁹ turpib⁹ psonis: ꝛ alijs supdictis.
que sic ditātur l' pascuntur de re-
bus ecclie: nūquid ꝛ ipi tenēt ad restitutō
nē. Rńdet ray. qꝛ sic. qz nō remittit pctm
nisi restituat ablatū. 14ª. q. 6ª. si res aliēa:
sed differenter. Nam turpes persone indi-
stincte reddere tenentur si possūt: nisi for-
te fuerit eis datum causa elemosyne: cum
essent in summa necessitate, quod debuit
fieri di. 86ª. non satis. vñ. pasce. Diuites
vero ꝛ potentes similiter tenentur ad re-
stitutionem si receperint per fraudes: vel
minas: vel per indebitam importunita-
tem: vel alias sine causa iusta. Clericus

tamen vel prelat⁹ excusaretur in tali casu
si dedit vt suam redimeret vexatōem: a q̄
non poterat aliter liberari. ex̄ de simo. di
lectus filius. d. Si vero non data ad h̄ ope
ra sed casu fortuito ꝑpter aliquā causam
necessariā ⁊ honestā venerūt: ⁊ impediti
ad ꝓpria redire nō potuerūt: nec inuenerūt
aliquid ad emēdum: vel non habebāt vñ
emerent. tunc si ꝓcurati fuerunt tēperate
causa hospitalitatis ⁊ elemosyne: non te
netur aliquis ad restitutōem. ar. iiª. q. 5ª.
quoniā multos. ⁊ di. 42ª. quiescam⁹. Jdē
dō est si erant bene meriti honesti ⁊ spiri
tuales viri: presertim qui tam impenderāt
ecclie seruitium suū defendēdo eam ꝯtra
predones ⁊ tyrānos. vel prestando sibi pa
trociniū in causa: vel dando sibi de rebus
ꝓprijs: vel alijs similib⁹ modis. talibus. n.
tenetur ecclesia rependere vicez. i2ª. q. 2ª.
queia ⁊ q̄ la h̄ 2gio. ⁊. c. ecclesiasticis. ¶ Q̄d
autem predictum est ꝙ psone sup̄dicte re
stituere tenētur ea que taliter a clicis cepe
runt: verū est si clericus qui dedit per h⁹
donatōem factus sit non soluendo. tenent̄
tamē de eo quod habuerunt per fraudez:
vel iniuriam: vel violētiam: vel h⁹: etiam
si clericus sit soluendo. ¶ Quid de illis
qui dono forte alicuius seruitij p̄cedentis
occasione: accipiunt īppetuum vel ad vi
taz suam vsufructū alicuius possessionis
ab ecclesijs vel mōasterijs. Rñdeo s̄z ray.
ti. de vsur. Si aliquis aduocat⁹ gratis fui
uit monasterio vel ecclie: vel etiā aliqs di
ues gratis mutuauit pecuniā suā: licite re
cipere pōt h⁹ gratis. i. ex dilectōe: licet sit
exorta ex p̄dicto seruicio. i2ª. q. 2ª. q̄ciā ꝑ.
⁊ c. ecclesiasticis. ⁊. c. charitatem. Jdē dō ē
si adhuc nullo impenso huiusmodi tales donuz
a monasterio receperunt. dūmodo stude
ant de competenti seruitio fidelr respondē.
ne al's videant̄ bona pauperibus debita
consumere. ꝑpter quod strictius iudicatur
de rebus ecclesie licet gratis receptis q̄ꝫ de
rebus prelatoꝝ. ¶ Sed cui predicta resti
tutio fiet. Rñdet ray. ꝙ auctoritate iudicis
penitētialis fieri debet ecclie: cui sic iniurio
se ablatum est. ita ꝙ non illi eidem qui de
dit cum turpiter dedit. tunc. n. nō sibi: s̄ suc
cessori eius poterit fieri: vel in vtilitatē ec
clesie cōuerti: vel si pniario videbit̄ expe
dire eiusdem loci pauperib⁹ elargiri. ar. i7ª.
q. 4ª. si quis in atrio. ⁊ ex̄ de offi. or. cum
vos. ⁊ s̄m hos. vltimū est melius. Cū pau
peres indigent: ⁊ ecclia satis abundat. ali

ter melius est ꝙ in vtilitatem ecclie paupe
ris couertatur. ¶ Insup nota ꝙ prelatus
dupliciter aliqd pōt ecclie surripere. vno⁹
surripiēdo rem deputatā alteri: non sibi. vt
rem capituli: ⁊ tunc restituit debet ei cui⁹ est
Alio modo rem ecclie sue deputatā: trāsfe
rēdo in dñium alterius. vt. s. cōsāguinei vl'
amici: ⁊ tunc talis res restitui debꝫ ecclie:
vt conuertatur in vtilitatē eius: vel custo
diatur successori. Quod autē dicit ray. de
auctoritate iudicis pniālis est verꝫ s̄z hos.
si super talibus disponēdis hēat ptātem.

Circa 4m querit̄ quid de muliere que pecuniā recepit p carnali ope re. Rñdet hos. ꝙ si recepit a clico
seculari de rebus ꝓprijs non tenet̄ restituē
eā. si sit monialis: s̄ acquirit̄ monasterio
eius illud quod accepit. honestius tamen
ē ꝙ monasterium illud non retineat. s̄ ero
get in pios vsus. Si autē accepit a clerico
seculari de rebus ecclie debet fieri restitutō
s̄m ꝙ dictum est in p̄cedenti qōe: nisi ep̄s
velit dispensare cum muliere: que recepit
ꝙ retineat illud si est secularis: aut cuꝫ mo
nasterio si est regularis. Si autē recepit a
persona regulari de rebus monasterij: qḋ
presumēdum est nisi de contrario constet:
aut recepit ab habēte administratōēꝫ: aut
a simplici claustrali. In p̄mo casu debꝫ fie
ri restitutio monasterio: vel p̄orati: vl' ad
ministratori: de cuius bonis datū est: ⁊ p̄t
fieri restitutio eidē psōe que dedit si adhuc
remanet in administratōe illa. maxime si
creditur correct⁹: al's tutius est ꝙ ei non
reddatur: s̄ fiat quod dictum est supra. si
tamen tali non correcto facta sit restitutio
liberata est que accepit. Si autē āmotus
sit ab administratione illa: aut si est simplx
claustralis qui dedit: fieri debet restitutio
monasterio: vel priorati: vel administra
tori: nec liberabitur si soluerit illi qui dedit
nisi tunc demū cum conuersum fuerit i vti
litatem ecclie monasterij p̄oratus vel ad
ministratōis: nec retineri poterit a monaste
rio illius mulieris regularis: illud quod
accepit a regulari alterius loci: nisi de cons̄
su abbatis ⁊ conuētus si donum fuerit ma
gnum: aut abbatis solius si fuerit paruuz:
vel ēt mediocre. ¶ Quod autē dictum est
de rebus talit̄ datis a regularibus persōis
intellige ēt de rebus datis a personis secu
laribus ēt laycis qui non sunt sui iuris. vt
cum huius ⁊ filiusfamilias quādo dant ta
libus de rebus ēt peculiaribus: nisi rerum

ilari babeant ita liberã administrationẽ
ꝙ quasi paterfamilias: ⁊ eisdẽ disponẽ pos
sint. Itẽ quod dictũ est de moniali respectu
viri regularis tenẽdum est e cõuerso quãdo vir
regularis recepit aliquid de muliere regu
lari. Uir autẽ secularis quod a muliere cõ
iugata recepit ꝓ carnali copula: debet re-
stituere viro: si illa de rebus dotalibus vel
cõibus dedit. si autem dedit de parafernali
bus: aut si mulier soluta sui iuris dedit aliqd
amasio de rebus ꝓprijs: licet sit honestum
ꝙ expendat illud in pias causas: non ta-
men tenetur nisi velit: poterit etiam ei re
stituere quod dedit: quod videtur melius
si peniteat vel egeat. ¶ Nunquid persõa
regularis restituere põt auctoritate ꝓpria
quod accepit pro carnali opere vel quod
babuit de furto vel rapina. Rndet roõ ꝙ
si cuiꝗ competit repetitio rei date: distinguẽ
dum est ꝙ si adhuc extat res data penes
eum cui data est: ⁊ non audet: vel timet:
vel non potest impetrare ꝙ fiat restitutio
ꝑ platũ collegij: restituat auctoritate ꝓpria
sm formam supradictã etiã ꝯtradicẽte pre
lato. quia magis est deo obediendum ꝙ̃
hominibus. Si autẽ non extat quia iam ina
nis est actio quam excludit inopia debito
ris. Si autẽ non est consumpta penitus: sed
est conuersa in vtilitatẽ monasterij: vel ha
bet aliquid quod cõparauit ex re sibi data
si non põt vel nõ audet vel timet impetra
re ꝙ fiat restitutio per platum: gerat bona
fide negociũ monasterij restituẽdo cui de-
betur: vt dictum est. vel si fuit datum de bo
nis ecclie secularis impetrãdo dispensatio
nem epi ꝙ possit a monasterio detineri: vel
in pios vsus erogari. non tamẽ cõtradicẽ
te prelato faciat hoc ꝓpter bonum obediẽ
tie: nisi res illa sit comparata de pecunia ec
clesie vel persone i hoc priuilegiate. s. ꝙ rẽ
emptam de sua pecunia possit vendicare:
vt est miles ⁊ pupillus. in quo casu. s. con
tradicente prelato eam restituere potest: si
eam habeat. vt dictum est de ea re que ad
huc extat penes illam personã que accepit

¶ De octauo precepto. vbi primo de mẽ
dacio. titulus. 36.

C Onsequẽter considerãdum est
de octauo precepto: quo dicitur
exo. 20. ⁊ deut. 5. Non loqueris
contra proximum tuũ falsum
testimoniũ. In quo quidẽ sm Aug. li. de
mendacio: omne genus mẽdacij prohibe-
tur. Scdm. n. Alex. an. 3. t. i. c. de 8. prece-
pto. ar. 5. c. 1. testimonium large dicitur oĩs
sermo qui attestatur de animo dicẽtis. Et
sic dicit Aug. li. de mẽdacio. Quisquis ali
quid annũciat: testimoniũ phibet animo
suo. ⁊ sm hoc omne mẽdaciũ est falsum te
stimonium. Stricte vero dicitur testimonium
sermo apud iudicẽ: vt non erret in iudicã-
do. vel est apud eum qui docet in doctri-
na salutis. ne erret in fide. vt dicit Aug. i
e. li. ⁊ sic patet ꝙ in hoc precepto ꝓhibetur
mẽdaciũ. ⁊ hoc explicatur leui. 19. vbi di
citur sic. Nõ mẽtiemini: nec decipiat vnus-
quisꝗ proximũ suum. Prohibetur etiã in
hoc pcepto falsitas: vt dicit ibi glo. ⁊ Isi-
dor. ⁊ hoc est verum sm Alex. vbi supra
ar. 5. c. de falsitate aperte dicẽtis que attẽ
ditur in mẽdacio. ¶ Sed nũquid ꝓhibetur
taciturnitas veritatis: cum veritas requi
ritur. Rndet Alex. vbi supra ar. 4. ꝙ sic.
quia in ista negatiua. s. Non loqueris ꝯ.
⁊c. includitur affirmatiua: qua pcipitur obser
uantia veritatis ad ꝓximũ. Negatiua tñ
obligat semp ⁊ ad semp. ⁊ affirmatiua se-
per: sed nõ ad semp: sed pro tẽpore ⁊ causa. cã
ergo facit taciturnitatẽ veritatis esse culpabi
lem. 11. q. 3. quisquis. ⁊ est Aug. ad ca-
sulanũ. ⁊ Chryso. dicit ꝙ nõ tãtum est ꝓdi-
tor veritatis qui palam mẽtitur: sed etiã qui
non libere pronunciat veritatẽ quam libe
re pronunciare oportet. aut qui libere verita-
tem non defendit quam libere defẽdere cõ
uenit. Causa etiã ⁊ oportunitas facit taci-
turnitatẽ esse licitam. vnde Aug. li. de mẽ
dacio. Licet predicatori celare quicquid si
bi pro tẽpore videtur. mentiri aũt nunꝗ̃. de
hoc vide. 3. in se. ti. ar. 5. Quia igitur vt patet
ex predictis mendacium ꝓhibetur in hoc
pcepto. ideo primo dicẽdum ẽ de ipso mẽ-
dacio: quod est cõmune. 2. de testimonio fal
so: quod est pessima species mẽdacij: vt di
cit glo. Uidẽdũ est ergo primo quid ẽ mendaci
um. 2. in quo differũt hec tria. s. mentiri.
dicere falsũ. ⁊ mẽdaciũ. 3. quot sunt speci-
es siue differẽtie mendacij. 4. vtrũ mẽda
cium sit peccatũ: ⁊ quãdo est peccatũ mor
tale: ⁊ quãdo est veniale. 5. de quibusdam
dubitabilibus circa mendaciũ.

C Irca primum igitur sciẽdum ꝙ mẽda-
cium sm Aug. li. de mẽdacio est
falsa vocis significatio cum inten
tione fallẽdi. 22. q. 2. § ille ergo. Ad cuius
intelligentiam sciendũ ꝙ dictum exterius

plati bēt duplicē cōparatōem. vnā ad rē significatā. ⁊ sic dicitur sermo verus. cū scz res adequatur sermoni: vel etiā fallax: cū .s. non adequatur: alterā cōparatōez hz ad intētōem dicētis. ⁊ sic dicitur sermo verax: cū .s. intētio adequatur sermoni. g mēdaciuz nominat dictū p comparationē ⁊ ad rem: ⁊ ad dicētem. iō ad cōpletā mēdacij rōem duplex falsitas concurrit. vna p cōparatiōnē ad rē. altera p cōparatōem ad loquētis intētōem. ⁊ hec duplex falsitas tangitur in dicta diffinitione mēdacij. pma falsitas in mēdacio tenet ratōem materialis. 2a ratione formalis: ⁊ ab illa 2a dr quis mendax. ¶ Sz videtur q dicta notificatio non conueniat mēdacio officioso ⁊ iocoso. qz in neutro hoz intendit quis fallere: s in officioso intēdit pdesse. in iocoso delectari. g ⁊c. Rn q in dicta notificatōe verbū fallēdi non tm importat decipe: s etiaz falsum dicere. ⁊ hoc est omni mēdacio cōmune. falsum. n. dicere exterius quodāmō fallē ē. dū hō dicit illud qd pōt hoiez ad falsitatē deducē: ⁊ per cōsequēs fallē ⁊ decipe. vnde mēdaciuz iocosū ⁊ officiosū ex ipo genere opis rōem hēt fallēdi: licet ex intētione dicentis nō dicatur ad fallēdum.

Circa 2m sciēdum q mētiri iuxta ethimologiā vocabuli ē cōtra mētem ire. i. dicē vl facere aliquid cōtra illd qd est in cōsciā. Aug9 āt strictius sumit mētiri. put .s. est i smone. d. Qui mētitur cōtra illud qd aīo sentit: loquitur volūtate fallēdi. 22a. q. 2a. is āt. Dicē falsū ē dicere aliquid eē ita qd nō ē ita: non distincto vtz intendat dicere verum vel falsuz. Mendacium vo cōprehēdit vtrūqz. est. n. mēdaciū vt dictū est falsa significatio vocis. ecce falsum dicere cū itētōe fallēdi. ecce mentiri. Ex his pz q hec duo .s. falsū dicē ⁊ mētiri se habent vt excedentia ⁊ excessa: quia non omnis qui mētitur dicit falsum. imo aliquādo dicit vez: licz intēdat dicere falsum. ⁊ ecōuerso nō ois qui dicit falsū mentitur. imo aliqn credit dicere vez. licet dicat falsū. g qui mētitur sēp fallit volūtate. licz qnz fallatur in facti vitate. ⁊ iō semp peccat. quia ream linguā non facit nisi mens rea. 22a. q. 2a. homines. in fi. qui vero dicit falsum non semper peccat. aliqn. n. dicit falsum cuz itentione: ⁊ tunc est pctm ⁊ mēdaciū. alā dicit falsum ⁊ credit dicere vez. ⁊ tunc si adhibuit debitā diligētiā: nō peccat. si autez peccat venialiter. vt in. c. homines palle. qui autē dicit mēdacium semper peccat. vt. 4a. q. i. in fine.

Circa 3m sciēdū q spēs siue differētie mendacioz sz sm Augm li. de mēdacio. ⁊ habetur. 22a. q. 2a. pmum. sunt octo. pmuz est mēdaciū in doctrina religionis. ⁊ sm Alex. in. 2o. t. 2o. c. de mendacio. ar. 7o. questiūcula. 5a. religio sumitur hic cōiter sm q nos religat ad tenēdum nō tm ea que sunt circa fidem: sed etiā ea que sūt circa mores bonos. In his .n. duobus consistit sūma xpiane religionis. 2m vt aliquē ledat iniuste: quod .s. est tale vt nulli prosit: ⁊ alicui obsit vt mēdacium detractōis ⁊ falsi testis in causa criminali. 3m est quod vni pdest: ⁊ alteri obest. vt testimonium i cā pecuniaria. 4m ē qd fit sola mentiēdi fallendiqz libidine. vt cū quis delectatur in astutia mēdacia cōponendi. ⁊ sicut dictū ē sup libido fallendi: n dicitur hic libido decipiēdi: s dicitur libido falsum dicēdi: ⁊ dicitur hic mēdacium fieri sola libidine mētiendi. quia cū libido dicatur a libendo: nihil habz hic mēdaciū nz in se: neqz in causa. ex illuz in quo est libido .s. mentiētē: pter quod etiā Aug9 vocat ipm mendaciū mez: nō sic de alijs mēdacijs: quia habēt cāz ex mētientē. scz nocendi vel iuuandi: vel placēdi. ¶ Nota ēt hic q libido potest dici dupliciter. vno modo stricte ⁊ pprie sm q dicit Aug9 q libido est appetitus animi: quo aliquod tēporale preponitur bono eterno: ⁊ sic non est radix nisi mortaliuz peccatoz. ⁊ sic nō sumitur in 4o. mēdacio. 2o modo dicitur cōiter .s. put est radix non tātū mortaliū: s etiaz venialiuz. vnde cum dicatur a libēdo sicut libere quod est liberi arbitrij: pōt iordinate moueri ad mortale ⁊ veniale: ita ⁊ hic libido potest esse radix vtriusqz. Et sic cadit libido in ratione hui9 mēdacij. hec Alex. 3o. t. i. c. de 8o pcepto. ar. 6o. d. ⁊. 2o. t. 2o. c. de mendacio. ar. 7o. questiūcula 4a. ⁊ Bon. 3o. di. 38a. ar. 5o. 5m est qd fit placendi cupiditate: vt mendaciuz adulationis. 6m est qd nulli obest ⁊ alicui prodest .s. ne sibi pecunia auferatur. 7m est qd nulli obest ⁊ alicui pdest: vt .s. mortez euadat. 8m qd nulli obest: ⁊ ad hoc prodest ne castitas violetur ¶ Est ⁊ alia diuisio mēdacij breuior .s. in mendaciuz pniciosum iocosū ⁊ officiosuz. ⁊ colligitur ex verbis Aug. sup illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendaciū. ⁊ habetur. 22a. q. 2a. ne qs. Et

hec 2ª diuisio mendacij est ſm Ray. ⁊ ho
ſti. plenior ꝙ prima. q: ſm eos mēdaciū
perniciosuȝ ꝯprehendit sub se primas q̄nȝ
differentias p̄me diuisionis. mēdaciuȝ ve
ro officiosū cōprehendit reliquas tres. sic
ſm ipsuȝ mendaciuȝ iocosū in 2ª diuisiōe
supadditur mēbris prime diuisionis. ſm
aūt omnes theologos: quoꝝ scripta vidi
s. ſȝ Alex. an. vbi supra ar. 5º c. Bon. vbi
supra. Ric. 3º di. 38ª. ar. 3º. ⁊ Pe. non sup
additur diuisioni p̄me: ꝗ; continet in ea. ⁊
comprehēdit sub se 4m ⁊ 5m mēbrū eius
⁊ hoc verius credo. vnde vna illaꝝ nō ex
cedit aliā. nec ecōuerso ⁊ vna illaꝝ includitur i
altera. ⁊ ecōuerso. Hoc autē sic patet. men
daciuȝ. n. habet p formali cōpletiuo: vt di
ctum est supra intētionem fallēdi. ⁊ iō ſm
intētionē dicētis habet mēdaciū in species
diuersificari. intēdit eniȝ aut prodesse: ⁊
sic est mēdaciū officiosū. aut delectari. ⁊ sic
est iocosū. aut ledere. ⁊ sic est pernitiosum.
Pernitiosuȝ autē cōtinet tria p̄ma mēbra
p̄me diuisionis. ſm ꝙ aliquis pōt ledere
vel in spiritualibus. ⁊ sic ē p̄mū mēbrum
p̄me diuisionis. vel in tēporalibus. ⁊ hoc
aut vt alicui obsit ⁊ nulli prosit. ⁊ sic ē 2m
mēbrum. aut vt alicui obsit: ⁊ alicui psit.
⁊ sic est 3m. Jocosū vero continet duo mē
bra p̄me diuisionis. s. 4m ⁊ 5m. intēdit. n.
mentiens delectari. ⁊ hoc vel seipȝ ad sola
tiuȝ prouocādo. ⁊ sic est 4m. s. mendaciuȝ
simpliciť iocosuȝ. vel audiētes. ⁊ sic est 5m
Mendaciū autē officiosū continet tria vl
tima mēbra. intēdit. n. mētiēs pdesse alicui:
vel in rebus. ⁊ sic est 6m mēbrū. vel in cor
pore: ⁊ sic est 7m. vel in anima. ⁊ sic est 8m
⁊ sic patet ppositū. ¶ Sed nūquid ē mē
daciū si quis non īpleat qđ promisit. Rº
qui aliquid pmittit si animū habeat faci
endi quod pmittit. non mentitur: quia nō
loquiť cōtra id quod gerit in mēte. Si vō
nō faciat quod pmittit: videť infideliter
agere p hoc ꝙ animū mutat. potest tamen
ex duobus excusari. Uno mō si pmisit il
lud quod est illicitum manifeste. ⁊ tunc p
mittēdo peccauit. vnde mutādo volūtateȝ
bene facit. Alio mō si sint mutate ꝯditōes
psonarū ⁊ negocioꝝ. vt. n. dicit Seneca li.
de offi. ad hoc ꝙ quis facē teneatur quod
pmisit requiritur ꝙ oīa maneāt īmutata.
alias nec fuit mēdax in promittēdo. quia
quod promisit habebat in aīo sub ꝯditio
nibus debitis. nec etiā est infidelis nō implē
do: quia eedē conditiones nō extant. vnde
⁊ apostolus nō est mētitus. q: corinthium
non iuit quo se iturū promisit. vt diciť 2ª.
cor. iº. ⁊ hoc pter impedimētuȝ quod su
peruenit. hec Tho. 2ª. 2e. q. 110. ar. 3º. c. 5m.
¶ Ad hec nota ꝙ mēdacium pōt sumi tri
pliciť. scȝ pprie. ⁊ sic est falsa vocis signifi
catio cuȝ intētione fallendi. ⁊ cōmuniť ac
cipiť p peccato duplicitatis. s. cum aliud
est in mēte: ⁊ aliud dolose sumiť in opere
ſm illud psal. Mēdaces filij hominū i sta
teris. 3º sumitur cōissime. ⁊ sic dicit glo.
super illud psal. Quia delectasti me ꝙ om
ne peccatū mēdaciū est: q: est ꝯtra legeȝ ⁊
veritatē. quod diciť p tanto. q: a vero bo
no elongat: ⁊ verā delectatōem quā pmit
tit: non dat. ⁊ sic etiā sumitur Jo. 8º. Dia
bolus est mēdax ⁊ pať eius. i. mendacij. i.
peccati. ſm glo. ⁊ in psal. Oīs homo men
dax. i. peccans. hec Alex. an. 3º. t. i. c. de 8º.
pcepto. ar. 6º. c. p̄m ad oppm.

Circa 4m artim queritur p̄ºa. scȝ
vtrū mēdaciū sit ſm se ma'ū ⁊ pec
catum. Rndeo ꝙ sic. vnde nullo
pacto: nullo fine: nulla dispensatiōe huma
na vel diuina pōt fieri bn̄. ⁊ hec Aug. di
cit expresse li. de mēdacio. ⁊ nitiť multipli
citer pbare. ⁊ in hoc cōueniunt ꝯmuniť
doctores: vt dicit Bon. 3º. di. 38ª. ar. 2. c.
Ratio huius ē q: dupliť diciť aliquid eē
malū. scȝ aut ex genere actus. vt cū actus
super materiā indebitā transit. aut ex mali
tia intentionis. pōt autē actus transire sup
materiā dupliť. s. respectu dei: ⁊ respectu p
ximi. si respectu dei: sic est malū in se: ⁊ ſm
se. neqȝ vllo mō pōt fieri bene. vt est de
um odire. Si respectu primi: vt est nocere
pximo: sic est malū in se: nō tamen ſm se.
vn̄ pōt aliquo fine fieri bene. quia potest
ibi recta intētio superuenire. Si aūt aliqđ
est malū ex malitia intētionis: tunc siū sit
respectu dei: siue pximi simpliť est malū: ⁊
nullo fine pōt fieri bene: quia dicit p̄uatio
nē debiti finis. tale autē est mēdaciū. quia
non tm̄ dicit malū ex hoc ꝙ transit super
indebitaȝ materiā: ꝗ; etiam q: hēt intētōis
maliciā. ¶ Utrū omne mēdaciū sit morta
le peccatū. Rndeo ꝙ non: ꝗ; aliqđ ē morta
le: aliquod est veniale. mēdaciū n esse pec
catū mortale dupliciť pōt intelligi s. aut p
se. s. ratione sue speciei. aut per accidēs. scȝ
ratione alicuius circūstātie. Primo modo
illud mēdaciū est peccatū mortale: quod ē
ſm suaȝ speciē ꝯtra charitatē. vt est mēda
cium in doctrina religionis: ⁊ mēdaciū qđ

est in nocumētū proximi: siue ꝑsit alicui
alijs: siue nulli. ⁊ sic tres ꝑme differētie que
continētur sub mēdacio pnicioso sūt pecca
ta mortalia rōe sue speciei. ⁊ de hiꝰ intellit̄
illud psal. Perdes omnes qui lo. men. ⁊
illud sap. i. Os quod mētitur occidit aiaz.
Illud autē mēdaciū quod ɓm suaz spēm
non est cōtra charitatē: non est ɓm suā spe
ciē peccatū mortale: ſ; veniale. vt menda
cium in quo nō supra: ſ; infra deum inten
ditur aliqua leuis delectatio: vel etiā vtili
tas proximi. ⁊ sic mēdaciū continēs duas
differētias mendacij. s. quartā ⁊ qntā. ⁊
mendaciuz officiosū continēs tres vltias
differētias: non sūt ɓm suaz spēm peccata
mortalia: sed venialia. vnde Augꝰ super il
lud psal. Perdes oēs qui lo. men. duo in
quit sunt genera mēdaciorū: in quibꝰ non
est magna culpa: sed non sūt sine culpa. scz
cū aut iocamur: aut proximo cōsulēdo men
timur. 2º modo. scz per accidēs eū mēda
cium iocosū: ⁊ officiosū: pōt esse mortale: ⁊
hoc contīgere pōt quadrupliciꝫ. Primo
rōe nocumenti. vt cuz mētiēs videret ꝓba
biliter ex suo mendacio alicui iminere ali
quod notabile nocumentū. licet illud men
daciuz non esset ad hoc ordinatū. Alioꝫ
ratione nimie libidinis siue complacentie:
seu delectationis: quod cōtingit in menda
cio iocoso. puta ɓm Rob. cum aliquis suā
vel alterius cōplacētiā: siue delectatōem ī
suo mendacio: dilectioni dei ⁊ mādatoruz
eius preponēt: tunc in tali mendacio mor
talit̄ peccaret. vnde Augꝰ nullū peccatum
adeo est veniale ꝙ non fiat criminale: dū
placet. secus est si delectatio illa esset sub
deo. ar. 25ª. di. §. criminis. 3º ratione cōtē
ptus etiā in mendacio iocoso. vt cum qs
pro indifferenti: ⁊ ꝓ nihilo habet dicē to
ta die mendacia iocosa: sicut vera: sicut fa
ciūt mimi: ⁊ ioclatores: ⁊ siles ſ; host. ar.
.c. di. § alias: secus est de alijs quibus hoc
accidit forte raro: l' ex euētu. Unde si ray.
⁊ hosti. quādo dixerūt 4m ⁊ 5m genus mē
dacij esse pernitiosa: ⁊ mortalia peccata: in
tellexerunt hoc modo. scz ratione alicuius
circunstātie. puta ɔtēptus vel libidinis: vl'
nocumenti: vel scandali: bene dixerūt. Si
autē intellexerūt ratione sue speciei: ɔtrariuz
sentire videnꝫ Alex. an. 2º t. 2º. c. de mēda
cio. ar. 4º. o. Bon. 3º di. 38ª. ar. 3º c. Ricar.
3º di. 38ª. ar. 3º c. ⁊ Tho. 2ª. 2e. q. 110. ar. 4º
.c. quibus in hac materia magis assētien
dum puto. 4º ratione scandali. scanda
luz autē ex multis cāis contingere potest.
⁊ contingit frequēter ratione circunstātie
persone. vt cuz mētiens est perfectus: ⁊ q̄
ad vite statum: ⁊ quo ad reputatōem ho
minū. In tali. n. si consi. ia dictet sibi ꝓba
biliter ꝙ ex suo mēdacio sequetur scanda
luz: mendaciū est peccatū mortale. secus ē
si sit perfectus. non tamē in opinione homi
nū. licet. n. in tali sit grauiꝰ peccatū ꝗ̄ in
hoīe iperfecto: non tamē est mortale: quia
non subiacet scandalum. Et sic intelligi po
test quod dicit Augꝰ super illud psal. per.
oēs qui lo. men. si quis inquit nō vult ho
minē perdere ad mortē veruz taceat: sed
falsuz non dicat: ne pro corpore alterius
animā suaz occidat. Et similiter illud qđ
idez dicit li. contra mendacium. scz ꝙ per
fectorū est preceptuz: non tantū non men
tiri: sed nec velle mentiri. Et hec que dicta
sūt in hac solutōe consonant verbis Bon.
Ric. ⁊ Tho. vbi supra ¶ Notandū autez
cū ca 5m genus mendacij. scz mendacium
adulationis ɓm Ray. ꝙ triplr̄ quis adu
latur. s. attribuendo alicui bonū quod nō
habet approbando malū quod habet: ⁊
superextollēdo bonū quod habet. Primo
modo ⁊ 2º credit Ray. esse peccatuz mor
tale: ſ; 2º modo grauius. 22ª. q. 2ª. ꝑmū. ⁊
di. 46ª. sunt nonnulli. ⁊ di. 38ª. c. nullus.
3º modo credit veniale. di. 25ª. §. alias ca
demū. Quidā tamē dicunt in pmo modo eē
veniale. hec Ray. ſ; vero Hosti. ꝑmo mō
potest dici mortale in mimis ⁊ similibus.
in alijs vero quibus hoc accidit forte ra
ro vel ex euentu est veniale ¶ Quia ve
ro de mēdacio in hoīe perfecto sunt diuer
se sententie. ideo vt melius satisfiat lecto
ri referam eas succincte. Dicunt enīz q̄
dam ꝙ mendacia illa que sunt venialia ī
imperfectis: vt mendaciū iocosuz ⁊ officio
suz. sunt etiā venialia in perfectis. magis ta
mē grauia. Alij dicunt ꝙ mendacia offi
ciosa sunt semper in perfectis mortalia: io
cosa vero sunt venialia. pro eo ꝙ hō men
dacia officiosa ex animo dicit: ⁊ per ea fal
lere intendit. non autē per iocosa. hec autē
.s. mēdacia iocosa esse venialia in perfecti
intelligendum videtur ɓm Ray. ⁊ Hosti.
quādo ille cui dicuntur iocosa mendacia
scit dici causa iocandi. sic videtur Augꝰ
dicere illud 22ª. q. 2ª. ne quis. ⁊ quādo in
dicendo ea nō est cōtēptꝰ: vel libido nimia
Dicitur autē hic perfectus ɓm Ray. ⁊ ho
sti. vir claustralis siue religiosus q ex toto

renunciauit mundo: ⁊ multo magis ꝫ bo
sti. eps qui sicut pcellit i dignitate: ita pe
minē dꝫ alijs in religiōe ⁊ scitate. Ud cū.
vir pfectus dr ꝫ bu. ⁊ Jo. vt hosti. refert
ille qui si decederet. statim ad patriā euolarꝫ
Pria opi. magis placꝫ ray. ⁊ qui tenēt eā
mīdēt ad vba Aug. vt dic Bon. 3°. di. 38ª.
ar. 4°. c. ꝙ Aug⁹ nō intēdit dicē ꝙ pdicta
mēdacia sint pfectis viris pctā mortalia:
ꝫ ꝙ sint i eis grauiora ⁊ magis idecētia.
qꝛ mētiēdo se ⁊ alios ad mortē disponunt
2ª vō opi. magis ꝯsonat vbis Aug. q vr
expsisse dicē sup illō psal. pdes o. q lo. men.
ꝙ mēdaciū officiosuꝫ ē viri pfcis mortle
pctm. ipe. n. pp magnū vitatē zeli maxie
detestatꝰ est mēdaciū: ⁊ iō illō saltē a viris
pfcti. voluit elōgare: vt vitas i aliquibꝰ se
dē solidā inuenirꝫ fm Bon. vbi sup in fi.
articuli ⁊ ꝫ 2ª opio ē tutior ꝫ hosti. ar. di. 5ª
ad eiꝰ. tenet ēt eā frater Guil. de mara lo
quēs indistīcte de viris pfectis. vr etiaꝫ ei
magis adhēre Bon. distinguit tm rōabilr
de viris pfectis. vt iā statiꝫ patebit. fm. n.
ꝙ ipe dicit hō nō obligaꝛ spālr ad aliqd
vltra alios: nisi rōe voti emissi: vel officij
cōmissi: vel scādali iminētis: vl ꝯsciē dictā
tis: si ḡ viri pfecti sūt obligati ad nō mētiē
duꝫ aliquo gn̄e mēdacij: cūꝫ nō sint obli
gati ad ꝫ ex pcepto: nec ex voto: nec ex of
ficio ꝯmisso erūt obligati ꝓpter scādaluꝫ:
⁊ conscie vinculū. Et iō distinguēdū ē ꝙ
quidā sūt pfecti publici: quidā occulti. pri
mis adhibeꝛ fides tāq̄ ꝯseruatoribus vita
tis. Et qꝛ mēdaciū dephēsū facit vt homo
nō credat alteri: si ipi mētireꝛ: iaꝫ nec eis
crederetur: nec aliquibꝰ alijs: ⁊ sic vitas p
iudicareꝛ: ⁊ alijs occasio scādali daretur.
⁊ iō tales debēt hr̄e ꝯsciaꝫ ꝙ p nulla re di
cāt mēdaciū pp vitādū scādalū ⁊ vitatis
ꝯtēptū. qn̄ ḡ dicunt mortalr peccāt. tū qꝛ
faciūt ꝯ ꝯsciam. tū qꝛ alios actiue scādali
zant. non sic aūt scādalizāꝛ de imperfectis:
vel de pfectis occultis. iō tales nō sic obli
gātur ad oē mēdaciū euitādū. Sꝫ ꝯ super
illud Ro. 14°. Oē qō nō est ex fide ē pecca
tū. dicit glo. oē qō fit ꝯtra ꝯsciaꝫ edificat
ad gehēnā: ꝫ oē mēdaciū fit ꝯ ꝯsciaꝫ. ḡ ⁊c.
Rº ad gehēnā edificat p cām pctm mor
tale: ꝫ p occasionē siue dispositōeꝫ veniale
vn̄ ēt mēdaciū veniale edificat ad gehen
nā dispositiue. Ud ēt fm pe. 3. di. 38ª. qc
quid fit ꝯtra ꝯsciam faciēdi ex necessita
te edificat ad gehēnā. nō aūt quicqd fit ꝯ
ꝯsciam faciēdi ex honestate. ¶ Ad ꝫ nō

fm Alex. 3ª. t. i. c. de 8° pcepto. ar. 6°. c. in ꝫ
missionē ad obiecta. ꝙ cū Aug⁹ dicit super
illud pdes o. q lo. mē. ꝙ vir pfcāꝰ mētiri
nō dꝫ p cōseruāda alterius vita: ne pdat
aiaꝫ suā: nō intēdit dicē ꝙ pfectus quoci
q̄s mēdatio mētiaꝛ mortalr peccet: ꝫ ꝙ se
per vitare mēdaciū dꝫ: ne p vita alicuius
seruāda discrimē cōmittat i aiaꝫ suā. ꝓpꝛ
veniale. n. cicius veniet ad mortale. vn̄ de
cuꝫ dicit. dū vitā alterius tuetur. supple mē
dacio veniali: aiam suā pdat. i. aliquādo
pdē ꝯtingat: mēdacio mortali ꝓ qꝛ nesciꝛ
vtrū mēdaciū pueniat ex radice mala sꝫ
libidine. i. amore mortali vel veniali. ideo
dicit ne forte. ⁊c. vnde non asserit pp ꝫ ꝙ
pdat aiaꝫ suā. Est aūt libido mortalis ap
petitus animi quo bonis eternis q̄lꝫ tpalia
ꝓponūꛈ. vt vlt Aug⁹ li. ꝯ mēdaciū. libido
vō venialis ē apetitus sēsualitatis vl rōis
quo aliqō tpale nimis diligiꝛ: tū sub deo.
hec Alex. vbi s. ¶ Sꝫ nūquid oē mēdaci
uꝫ est ꝓhibitū in ꝫ pcepto. s. nō loqueris
falsū testimoniū. Rº ꝙ sic. loquēdo de mē
dacio: qō puenit ex libidine mortali. non
āt mēdaciū ꝓueniēs ex libidine veniali. sic
nec in alijs pceptis ꝓhibeꝛ culpa venialꝛ.
Et qō dicit Aug⁹ li. de mēdacio ꝙ in nul
lo casu ē mētiēdū: intelligiꝛ qꝛ est malum
fm se: ⁊ mendaciū mortale separat a vita
te dina. veniale āt ad sepatōem dispōit. ꝫ
Alex. an. vbi s. ¶ Queriꛈ etiā qō genus
mēdacioꝝ sit grauius pctm. Rº fm ꝙ be
atus Aug⁹ dicit. gradus mēdacioꝝ seqꛈ
ordinē: ita ꝙ pmū est magnuꝫ: ⁊ vltimuꝫ
ē minimuꝫ. Rō huiꝰ est. qꝛ fm ꝙ vlt phs li.
Top. si magnū in vno gn̄e excedit maxi
muꝫ in alio genere: ⁊ simplr hoc genꝰ ex
cedit illud. vn̄ ad hoc ꝙ aliqō genus ex
cedat alteꝝ: nō opꝫ ꝙ singula huiꝰ exce
dant singula alterius generi. ꝫ ꝙ sūmū in
vno genere excedat sūmū i alio genē. exᵐ
pōt poni de eqno ⁊ asino. qm̄ ḡ inꛈ mēda
cia oia illud est maximū quo q̄s intendit
nocere in spūalibus: iō pmū genꝰ mēdacij
qō fit in doctrina religionis cū ad hoc or
dineꛈ est inꛈ oia mēdacia sūmū. qꝛ vō non
pōt aliquis p eā maiori mētiri q̄s p ꝯser
uatōe spūalis boni: vel bono spūali āneri.
ideo illud mēdaciū est leuissimū: qō fit p
cōseruāda corpis castitate: vel aliquo simi.
⁊ sic gradatim ascēdēdo ⁊ descendendo est
videre in alijs. vnde valde rationabili
ter Augustinus species mendaciorum ⁊
gradus ordinauit.

Circa 5m ar. p̄ la querit. s. vtrum
sācti patres mētiti fuerunt i aliqb⁹
dictis suis que referūtur in sacra
scriptura. R̄ṅ i sacra scriptura vt dicit au
gu. iducunt aliquoꝝ gesta q̄si exēpla pfe
cte virtutis: de quib⁹ non est estimādū eos
mētitos fuisse. si qua tam̄ i eoꝝ dictis mē
dacia videātur itelligi debent eē dicta figu
ralit̄ ⁊ ꝓphetice. Quod. n. dixit Abrahaȝ
gen̄. 22. se ad seruū cuȝ puero reuersuruȝ
non fuit mēdaciū. qꝛ ſm̄ Alcuinū ꝯsi iten
debat filiū imolare: credebat tamē vt dicit
apl's ꝙ domin⁹ eū suscitaret. sciebat. n. ꝙ
firma erat promissio qua dictū fuerat ei.
In Isaac vocabit̄ tibi semē. vel cū dixit.
reuertemur. subintelligit̄. si dominus vo-
luerit. Non est etiā mētitus abrahā gene.
12°. ⁊ 20. d. ꝙ Sara esset soror sua. qꝛ vt di
cit Aug⁹ i q̄ōibus sup gen̄. hoc dicēs. veri
tatē voluit celare: non mēdaciū dicere. so
ror. n. sua dicebatur: qꝛ filia fratris eius
erat. vn̄ ipse dixit gen̄. 20. Uere soror mea
est filia patris mei: ⁊ non matris mee. qꝛ
scȝ ei attinebat ex parte patris. Isaac etiā
dicēs gen̄. 26°. de Rebecca vxore sua ꝙ
soror eius eēt: non fuit mētitus. qꝛ erat ei⁹
soror ⁊ vxor. Jacob etiā dicens gen̄. 27°. se
eē Esau p̄mogenitū Isaac: non est mētit⁹.
quia hoc dixit mistice: p eo ꝙ p̄mogenita
eius debebāt̄ sibi de iure. ⁊ sic Jacob erat
Esau p̄mogenitus: nō in psona quidē: ſ in
iure p̄mogeniture. Usus aūt fuit hoc mō
loquēdi p spūm ꝓphie ad designādū mīste
rium. ꝙ scȝ populus minor. s. gētiliū substi
tuēdus erat in locū p̄mogeniti. s. popli iu-
deorū: vel eū ad designandū ꝙ populus
ab eo descēdēs erat preferēdus quantum
ad deuȝ: populo ab Esau descēdēte. Isaac
vero dixit hoc Jacob fraudulēter egisse.
qꝛ estimabat. vnde nec ipse mentitus fuit.
Joseph eū. gen̄. 42° dicēs fratrib⁹ suis. ex
ploratores estis: non fuit mentitus. qꝛ hoc
non dixit asserēdo: ſ poti⁹ tentando: siue
iterrogando. Non fuit eū. mentitus gen̄.
44°. dicens ꝙ habebat sciam auguriādi:
quia ibi sumit̄ auguriū cō. ter p futuroꝝ
p̄uisione. Uel pōt dici ꝙ hoc dixit interro
gatiue exp̄mens opinionē populi quaȝ de
ipso habebat. Uel eū ſm̄ Augm̄ 5° super
gen̄. Joseph dixit illa non serio: ſ ioco: ⁊
iō non est habēduȝ p mēdacio. mendacia
. n. a mendacibus seriose dicuntur: q̄ō dȝ
intelligi ſm̄ ꝙ mēdaciū dr̄ falsa vocis si-
gnificatio cū intētōe fallēdi. ¶ Quidā vō
laudāt̄ in scripturis nō pp pfectā virtuteȝ
ſ ꝓpter quādā virtutis indolē: qꝛ. s. in eis
apparebat aliquis affectus laudabilis: ex
quo mouebant̄ ad aliqua indebita facien
da. ⁊ sic Judith laudat̄: non qꝛ fuit Holo
ferni mentita; ſ ꝓpter affectū quē habuit
ad salutē populi: pro qua se periculis ex-
posuit: licet etiā dici possit ꝙ eius v̄ba sūt
ſm̄ aliquē intellectū misticū v̄a. vn̄ ſȝ glo.
ibidē n̄ dixit illa adulatorie mētiēdo: ſ fu-
tura ꝓphetice p̄dicādo. ¶ Utrū obstetrices
peccauerint mortalit̄ vel venialr̄ in mēda
cio suo: de quo dr̄ exo. i. ꝙ dixerūt. non sūt
hebree mulieres sicut egyptie. 2c. in quo
sunt mētite ſm̄ glo. ⁊ sāctos. vt. n. ꝙ mor-
talit̄. qꝛ dicit ibi glo. Greg. ꝙ benignitatē
eaꝝ merces: que in etna vita remunerari
poterat per mēdacij culpā in mercedē tem
poralē est cōmutata. Nihil aūt hanc ꝯmu
tationē facit nisi pctm̄ mortale. g. 2c. Con
tra hoc est glo. alia ibidē dicēs. Leuioris ē
culpe si quis quā mētiat̄ prestādo benefi-
ciū. Itē videt̄ ꝙ circa hoc Hiero⁹ sit ꝯtra
ri⁹ Greg. d. sup Isai. v̄sus finē. ꝙ dn̄s eis
p̄parauit domos sp̄uales. ⁊ sic videt̄ ꝙ n̄
retribuerit eis in p̄nti. R̄ndeo hic est mul-
tiplex modus dicēdi. Unus est ꝙ obstetri
ces mentite fuerunt p conseruatione vite
pueroꝝ: ⁊ vite ꝓprie: ⁊ respectu vite pue-
roꝝ: mendaciū illud fuit ex pietate: ⁊ pec-
catū veniale: qꝛ erat mēdaciū officiosū. re-
spectu vō vite ꝓprie quā magis diligebant
q̄ȝ veritatē: fuit ex libidinoso amore vite
sue: ⁊ eo tēpore quo veritas erat ꝯfitēda. s.
quādo interrogate fuerūt i iudicio a iudi
ce: ⁊ ſm̄ hoc fuit peccatū mortale: ⁊ abstu-
lit eis mercedē quā prius meruerant par
uulos dei timore seruādo. ⁊ ſm̄ hoc loquū
tur diuersimode sancti. ⁊ huic opi. magis
videt̄ adherere Alex. an. 2° t. z. c. de men
dacio. ar. 6° q. 2ª. Sed ille modus dicendi
est ſm̄ Bon. 3° di. 38ª. q. circa litteraȝ. q. i.
calumniabilis: qꝛ duꝝ videt̄ dicere ꝙ ali
quis dicēs aliquod leue mēdaciū p salute
corporis sui mortalr̄ peccet. Dicunt etiam
aliqui: vt dicit Ric. 3°. di. 38ª. in expositōe
littere ꝙ obstetrices: quia requisite in iudi
cio a iudice: vbi quilibȝ tenet̄ non negare
veritatē: mētite fuerunt. iō mentiēdo mor-
talit̄ peccassent: nisi fuisset opus misericor
die. cuius iquisitio ad Pharaonē nō pti
nebat. qꝛ non est data aliqua ptās hōi ad
agēdū aliquid ꝯ deū. Ali⁹ aūt modus di-
cendi est ꝙ in obstetricibus illis est duo

ꝯsiderare.s.beneficiū pietatis ꝑcedens: ꝛ
mendaciū subsequēs. ꝛ primū fuit ex pie
tate quadā naturali: quod quidē nō erat
vite eterne meritoriū de cōdigno: qꝛ nō erāt
in charitate: ſ de congruo: qꝛ disponebat
eas ad charitatem: ſ mendacium subse
quēs disposuit ad ꝯtrariū: ꝛ ideo pietas ꝑ
cedēs fuit tēporalr remunerata ꝑꝑ mēda
ciū: quod ad grām siue charitatē viā im
pediuit: qđ quidē facē pōt veniale. ꝛ h vult
dicē Grego⁹. cū dicit. Benignitatꝫ earum
merces que i etna vita remunerari potat.
poterat inq̄ potētia remota: non potētia di
sposita ꝛ ꝓpinqua. ꝛ ex hoc nulla est ꝯtra
uersia inter Grego^m ꝛ Aug^m. nec etiā int
eos ꝛ Hiero^m. qꝛ ipe non vult dicere ꝙ ob
stetrices habuerint domos spūales ꝑ grē
assecutōem. ſ ꝙ quodāmō preparate fue
rint ad grām per timorē ꝛ pietatē. Et huic
modo dicēdi adheret Bon. vbi sup. Huic
etiā modus ponit Alex. vbi supra. 3⁹ mod⁹
dicēdi est ſm Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 110. ar. 4. c. 3^m.
.s. ꝙ obstetrices quo ad effectū precedētē
meruerūt remuneratōem eternā. vñ Hie
rony⁹ exponit ꝙ dñs edificauit eis domos
spūales: ſ quo ad actū mēdacij nō merue
runt remuneratōem etnā: ſ forte aliquā
tpalē: cuius merito non repugnabat defor
mitas illi⁹ mēdacij: sicut merito remunera
tionis etne. ꝛ sic intelligi debēt vba Greg.
.s. ꝙ merces benignitatꝫ earꝫ que potuit
eis in eterna vita retribui ꝑmissa cl̄pa mē
dacij: in remuneratōem tēporalē ē declina
ta. Non. n. intelligit ꝙ ꝑ illō mēdaciū ami
serint remuneratōem etnā quā iā merue
rant ex affectu ꝑcedenti. ſm vō Alex. 3ᵉ. t.
.i. c. de 8ᵒ ꝑcepto. ar. 6. c. 7^m ad opp^m. si mē
daciū obstetricū ꝓcessit ex libidine morta
li: puta si diligebāt vitā tpalē hebreoꝝ su
per deū fuit mortale. ꝛ i h casu loqꝛ Greg⁹
si vō ꝓcessit ex vēiali libidine. i. amore ſb
deo: fuit vēiale. ꝛ sic loquit Hiero⁹. suppo
nēs eas ex pietate fuisse mētitas. ſb deo tñ
vitā illoꝝ dilexisse: ꝛ ideo vitā etnā meru
isse. ¶ Esto ꝙ aliquis videat sibi ꝑiculum
immīnē amittēdi castitatē. nūquid licebit ei
mentiri ꝑꝑ illō ꝑiculū euitādū. Ad h rñdꝫ
Alex. in 2ᵒ. t. 2ᵉ. c. de mēdacio. ar. 7ᵒ. q. 2ᵃ.
ꝛ Bon. 3ᵒ. di. 38ᵃ. ar. 6ᵒ. in rñsiōne ad pri
mā qōem. ꝙ ille qui ē in tali ꝑiculo ꝯstitu
tus: aut est pfectus amator ꝯtinētie: aut im
pfect⁹. si est pfect⁹ ita ꝙ possit ꝯfidē de ꝯti
nētia mētis: nō dꝫ mētiri ꝓ vitāda corru
ptōe carnis. qꝛ sicut dixit beata Lucia. Si
me inuitā violauerit: castitas mihi dupli
cabit ad coronā. in tali. n. eē posset illa pas
sio sine culpa. Si aūt est impfect⁹ rōabilr
timere dꝫ ne succūberet si ad statū illū ve
niret. ꝛ iō ei cōceditꝛ euadē ꝑiculū maioꝝ
peccati ꝑ minus pctm̄. vñ sanu⁹ ꝯsiliū ē tali
falsū aliqđ dicē q̄ꝫ illā passionē sustinē. Et
hoc est quod dicit Aug⁹ li. de mēdacio. pec
cata illa que ita cōmittitur in hoīe: vt eū
faciant inmundū: ꝛ in peccatis nostris vita
re debemus: ac ꝑ h nec peccata dicēda sūt.
qꝛ iō fiunt vt īmūditia euitetꝛ. qđ intelligi
dꝫ nō ꝙ nō sint peccata simplr. ſ ꝙ non
sint grauia. Et sicut dictū ē de viro ipfecto
respectu sui. sic etiā dō ē de viro ipfecto rēspe
ctu alteri⁹ iperfecti ſm Bon. vbi s. ¶ Utꝝ
liceat alicui dicē mēdaciū: vt ad fidē vl re
ligionē alliciat ꝓximū. Rndet Bon. vbi s
rñsione ad. 2. q. ꝙ nō: qꝛ nō indiget de⁹ mē
dacio nostro: nec dꝫ aliquis credē ꝙ aliqꝭ
conuertatꝛ ꝑ falsā suggestionē. ſ poti⁹ ꝑ spūs
sancti inspiratōem. qꝛ vt dicit Grego⁹. in
vanū laborat lingua doctoris: nisi int⁹ ope
retur grā saluatoris. ¶ Utrū predicator ꝛ
doctor theologie sēp mortalr peccet mētiē
do: cū faciat ꝯ doctrinā suā: que ē doctria
veritatis. Rndet pe. 3ᵒ di. 38ᵃ. ꝙ non gra
uius tñ peccat si scandalū vl cōtēpt⁹ do
ctrie sit annexū. tunc. n. si sciēs hoc mētitur
mortalr peccat. Si dicatꝛ ꝙ faciat ꝯtra do
ctrinā dō ꝙ facē ꝯtra illud quod hō docꝫ
faciēdū ex necessitate pctm̄ ē mortale. sed
non ꝯtra illō qđ docet ex ꝯsilio vl vtilita
te. ¶ Utrū liceat alicui mētiri ꝓ ꝯseruanda
alterius vita. Rndet pe. 3ᵒ. di. 38ᵃ. ꝙ non.
nꝫ etiā impfecto. lꝫ. n. ipfecto vitatē celare.
ſ nō falsitatē dicē ſm Aug^m. ar. ꝓ eo. 22ᵃ
.q. 2ᵃ. ꝑ^m. ꝛ di. 14ᵃ. ꝙ aut. que sūt capitula
Aug. ꝛ. 22ᵃ. q. 2ᵃ. omne. qđ ē cap^m Isido.
Impfect⁹ g̃ de q̄sito ad mortē dꝫ celare vi
tatē. s. sophistice vel figuratiue querentes
deludēdo: vel oīo tacēdo: vel expsse se non
idicaturꝝ asserēdo: ſ nō dꝫ falsū dicē. Si
vero ex eo ꝙ nō mētitꝛ ꝯiecturā accipiūt.
nō tñ ipe ꝓdit. Si dicatur ꝙ Aug⁹ dicit
ꝙ hoc nō cōuenit pfectis. 22ᵃ. q. 2ᵃ. ne qs.
g̃ a ꝯrio sēsu ꝯuenit ipfectis. Rñ ꝙ dicit il
lud nō ꝯuenire pfectis. nō qꝛ ꝯueniat aliīs
ſ qꝛ min⁹ ꝯuenit eis. vñ Aug⁹ li. de mēda.
De q̄sito igt ad mortē si nescis: te nescire
fatēdū ē. si scis. n. ē dō nescio. si āt sit neces
sario dō dices. scio vbi ē: nūq̄ꝫ āt demōstra
bo. ſꝫ āt hosti. i. de pe. pt rñderi. si talē q̄ris
curre illuc cito. ita tñ ꝙ sibi ostdatur alia

via q̄ fugiēs teneat: vel alius loc⁹ q̄ ubi latet. vel sic multi domū istā intrāt ⁊ exeūt q̄s nō video: nec scio ubi sit. i. in quo angulo dom⁹. vel sic. nō vidi cū diu ē. possuz .n. intelligē illud diu sicut volo. vel sic. nō est hic. i. in loco ubi sit.

¶ De falso testimonio ⁊ testib⁹. ti. 57⁹.

Postea considerādū ē de falso testimōio. ⁊ p̄mo de pctō eius. 2⁰ de pena ei⁹. 3⁰ q̄l'r testis i testificādo se hēre debz. 4⁰ an testes sint cogēdi: ⁊ qualit̄. ⁊ quādo. 5⁰ vtrū testes peccēt se subtrahēdo a testimonio. 6⁰ vtruz liceat eis pecuniā recipe ꝓ ferēdo testimonio. 7⁰ qui pn̄t eē testes. ⁊ qui nō. 8⁰ quot testes requirunt̄. cetera de testib⁹ relinquo iurisperitis gr̄a breuitatis. ¶ Circa p̄m̄ sciēduz q̄ falsū testimoniū sēp est pcm̄ mortale. hz .n. deformitatē. tū ex piurio: q2 testes nō admittunt̄: nisi iurati. ⁊ ex hoc est sēp mortale pcm̄ ex suo genere: sicut ⁊ quelz alia iniusticia. tū ex falsitate. ꝫm q̄ oē mēdaciū nō tū ex hoc hz q̄ sēp sit mortale. vn̄ falsū testimoniū in iudicio ꝓlatū ad iusticiā ipediēdā: nō hz rōez pcti mortalis ex mendacio: ꝫ ex piurio. Nō etiā q̄ in testimōio non dz hō asserē ꝓ certo quasi sciens illō de q̄ nō est cert⁹: ꝫ dubiū dz sub dubio ꝓferre: ⁊ illō de quo ē cert⁹ ꝓ certo dz asserē. Si quis tū sollicite recogitās estimet se certuz eē de hoc: qō est falsū: nō peccat mortaliter asserēs illō: q2 nō dixit falsū testimonium per se ex intentione: ꝫ p accñs ꝯ illō quod intendit.

Circa 2m sciēdū q̄ sicut dic̄ Aug⁹ testis falsus trib⁹ ē obnoxi⁹. s. deo: cui⁹ p̄ceptū ꝯtēnit. iudici: quem mētiēdo fallit. ⁊ ꝓxio quē ledit. ex̄ de cri. fal. c. i. pp p̄m̄ septēnis pn̄ia sibi tāq̄ piuro dz iponi. 6^a. q. i. q̄cūq̄. pp 2m̄ īfamabitur. 22^a. q. 5^a. si quis ꝯuict⁹. vel vberib⁹ castigabit̄. 5^a. q. 5^a. illi q. vel extraordinarie potit puniri. vt. C. de testi. l. nullū. pp 3m̄ ꝫz mod lesionis condēnabitur. ar. C. de pe. iudi. qui male iudi. l. 2^a.

Circa 3m̄ sciēdū q̄ testis dz ꝑsōa cōis eē: ⁊ dz iurare tactis sacro sāctis euāgelijs: purā ⁊ merā vitatē quā nouit de facto sup quo iducit̄ dicē: nulla adiecta falsitate. 3. q. 9. hortamur. ⁊. 4^a. q. 4^a. nullus unq̄. ⁊. 14^a. q. 5^a. si sane. ep̄s tū nō tāgit euāgelia: lz corā eo ponāt̄. pt etiā iuramētū remitti de ptiū volūtate. ꝫz ray. ar. ex̄ de iureiur. etiā q̄dā. ⁊. C. de iureiur. l. i.

Circa 4m̄ sic distinguit ꝫz gof. s. q̄ aut requirit̄ testimoniū in cā ciuili: aut in crimiali. si i ciuili: tūc gn̄alit̄ quilz sciēs vitatē dz cogi ꝑhibē testimoniū vitati. C. de testi. si q̄s. ⁊. 14. q. 2. quāq̄ꝫ. Si in crimiāli: aut agit̄ de crimie ciuilr. ⁊ sic etiā sīt cogēdi. ex̄ de test. co. ꝑlca. ⁊. c. cū ꝯ. Aut crimialr. ⁊ tūc aut agit̄ de crimie falsi. ⁊ sic etiā sūt cogēdi. vt in. c. cum ꝯ. Aut de alio crimie: ⁊ tūc gn̄alr nō sūt cogēdi. ex̄ de testi. co. dilectoꝝ. p̄terq̄ si p alios vitas nō pt liquē. vt in. c. quāq̄ ꝑalle. Vl' nisi se subtrahāt gr̄a odio. vel timore. ex̄ de testi. co. c. i. Sūt etiā cogēdi p cēsurā ecclīasticā. vt pz ex forma lr̄aꝝ pape p clausulaz illā. s. testes aūt. ⁊c. q̄ si nō ponat̄ ibi: vt solet fieri q̄n in eis fit mentio de crimie: nihilominus iudex ad iura se referat: ⁊ testes cogat: vel nō cogat ꝫm sup̄dicta. Cōsuetudo tū curie romane ē q̄ in cāis de fcō vbi agitur de crimie: nullū testē cogat q̄lrcūq̄ de eo agat̄. ⁊ idē seruat i litteris nō apponēdo clausulā p̄dictā. Nōt etiā. Ray. ti. de rapto. q̄ q̄n quis pp defcm̄ ꝓbatōuz rē suaz amittēt: tunc ꝑsone p̄uilegiate vt p̄sbyteri cogēdi sūt iurati testificari. 14^a. q. 2. quāq̄ꝫ nō tamē in causa sāguinis.

Circa 5m̄ sciendū ꝫm gof. q̄ illi qui subtrahūt suū testimoniū illi rei: q̄ nō nisi p eos ꝓbari pōt: mortalit̄ peccant. ⁊ iō cogēdi sunt satisfacē: sicut de alijs mortalib⁹. 6^a. q. i. illi qui. ⁊ maxime peccat q metu alteri⁹ celat veꝝ. vn̄ Aug⁹ . ii^a. q. 3^a. quisquis metu cuiusq̄ ptāti vitatē occultat: irā dei sup se ꝓuocat. q2 magis timet hominem q̄ deuz. ⁊ p⁹ pauca. vtq̄ reus ē: ⁊ qui celat veꝝ: ⁊ q mēdaciū dicit: q2 iste n̄ vlt ꝓdesse: ⁊ iste vlt obesse. Tho. vo 2^a 2^e. q. 70. ar. i. c. circa h̄ sic distinguit. s. q̄ q̄n requirit̄ testimoniū alicui⁹: aut requirit̄ auctoritate sup̄ioris cui tenet̄ obedire in his q̄ ptinēt ad iusticiā. ⁊ sic tenet̄ ferre testimoniū in his i quib⁹ ꝫm ordinē testimoniū exigit̄ iuris: vt in manifestis: ⁊ in his de q̄b⁹ infamia p̄cessit. in alijs vō non tenetur. Aut reqrit̄. nō tū auctoritate sup̄ioris. ⁊ tūc si testimoniū requiritur ꝓ liberatōe hoīs ab iniusta morte siue pena quacūq̄ vl' falsa infamia: siue etiā ab aliq̄ dāno tenetur testificari: ⁊ si etiā testimoniū ei⁹ nō requiritur: tenetur facē qō in se ē: vt denūciet vitatē alicui qui possit ad h̄ ꝓdesse ꝫz

illō ꝓuer.24°.erue eos qui ducuntur ad
mortē. ⁊ Ro.i. Digni sunt morte.⁊c. glo.
cōsentire ē tacere: cū possis arguere. Sup
his vō que ptinēt ad ꝯdēnatōem alicui⁹
nō tenetur aliquis testificari: nisi cū a su-
piori cogitur ꝫ ordinē iuris: qꝛ si circa h
vitas occultetur; nulli spāle dānum ex h
nascatur. ⁊ si periculū īmineat accusatori:
non est curādū: qꝛ se sponte igessit in h pi-
culū. alia vero rō est de reo: cui piculū im
minet ipo nolēte ¶ Sꝫ nūquid lꝫ hōi testi
moniū ferre de cōmissis in secreto sibi. Rº
ꝙ nō. de ꝯmissis. s. sibi in secreto p ꝯfessio
nē: si nouit ea tn̄ p viā ꝯfessionis. qꝛ vin-
culū sacr̄i est maius hōis precepto. circa
vero ea que cōmittūtur hōi sb secreto alr
ꝙ per confessionē. sic distinguit Tho.2ª.
2ᵉ.q.70.ar.i.c.2ᵐ. s. ꝙ si sint talia que sta-
tim vt nouit ea manifestare tenetur: vt si
pertineāt ad corruptōez multitudinis spi
rituale vel corporalē: vel etiā graue dānuꝫ
alicui⁹ psone: tūc p secreti ꝯmissū obliga-
ri nō pōt: quin de his testificet vel ea de-
nunciet: qꝛ alit fidē frāgeret quā alteri dꝫ
si vō sint talia que qs pdē nō tenet: bene
pōt obligari ad celādū ex h ꝙ sibi ꝯmittū
tur: ⁊ tunc nullo mō tenet ea ꝓdere etiaꝫ
ex precepto supioris. qꝛ celare ea tenet de
iure nature: sup qō nō ē pdat⁹. h Tho ibi
dē. de h tn̄ vide in li. se. ti. 67. ¶ Quid si q
iurēt testimoniū nō ꝑhibē. Rº credit gof. iu
ramētū eē temerariū qn̄ nō nisi p eos pōt
de vitate liquere: tūc. n. posset etiā ꝓpria au
ctoritate ꝯtrauenire. 22ª.q.4ª.in malis. ⁊
h qn̄ ē certuꝫ mortale ex h ꝓuenire petiū:
secus ē si dubitaret: tūc. n. esset pri⁹ supio
ris auctoritas regrēda. ex̄ de elec. venera-
bilē. ¶ Quid si vn⁹ interfuit negocio: ⁊ caꝫ
sciat nō posse ꝑbari p vnū: iurauit nō ꝑhi
bere testimoniū vitati. credit gof. h iuramē
tū eē temerariū. qꝛ ⁊ si vn⁹ nō faciat ꝓbati
onē plenā. facit tn̄ semiplenā: ⁊ fit delatio
iuramēti vt per illud ꝓbatio cōpleat. C. de
rebus cre. in bone fidei. ¶ Quid si aduer-
sarius sb̄trahat testes. Rº ostēdit se fouē
litē iniquā. ex̄ de testi. ꝯstitutus. ⁊ expiri dꝫ
in se iudicis auctoritatē elusā.

Circa 6ᵐ sciendū ꝙ testis nihil dꝫ
recipe ꝓ testimonio ferēdo. qꝛ sicut
nō dꝫ esse sn̄ia venalis: ita nec te-
stimoniū. 14ª.q 5ª.non sane. expensas tn̄
recipere pōt a ꝓducēte eū. 4ª.q.3ª.§. testi-
ris. Quid si testis corrupt⁹ dicat testimo
niū falsū. Rº testimoniū nullū est: ⁊ qꝛ ve
nale: ⁊ qꝛ falsū: ⁊ pret penā falsi tenet i iu
dicio aīe illi quē suo testimonio lesit ad oē
iteresse. ar. ex̄ de testi. sicut. Pecunia vero
dat a nō restituet ei qui turpit dedit: qꝛ ei
obstat ꝓpria turpitudo. vt in. c. non sane. ſꝫ
ei in cuius iniuriā data videt. i.q.i. iube-
mus. ¶ Quid si pecunia sit data simplicit
vt testimoniū ferret: dici pōt in hoc casu
sm gof. ꝙ ille qui dedit eā repetē pōt: si nō
dedit eā aīo vt testē corrūpet. h vt sibi i iusti
ciā cōseruaret. ar. ex̄ de simo. dilect⁹. ⁊ 14ª
.q.5ª. nō sane.

Sequit videre de 7°. s. qui pn̄t esse
testes ⁊ qui nō. Circa quod scien-
dū ꝙ in testib⁹ potissime. 7. sūt ꝯsi-
derāda. vn̄ vsus. Cōditio sex⁹ etas discre
tio fama. Et fortuna fides: in testibus ista
requires. Cōditio. qꝛ si ē seruus a testimo
nio repellit. 4ª.q.3ª.§. itē in criminali. vſ.
itē liberi. Distinguit tn̄: qꝛ ſuus aut ē ma
numiss⁹: ⁊ tūc recipi pt i testimoniū eoruꝫ
que vidit tēpore seruitutis. Aut ē manēs
ſu⁹: ⁊ tūc aut iterrogat de his q̄ ptinent ad
dn̄m suū: aut de alijs. in p̄mo casu non ad
mittit. s. nec ꝓ dn̄o: nec ꝯ dn̄m: nisi in cri
minib⁹ exceptis. s. adulterij. fraudati cen-
sus. ⁊ lese maiestatis. iterrogari tn̄ in facto
suo possūt. ut in dicto. §. itē serui. Quidā āt
dicūt alios casus duos. s. cū vir vxorē dr
occidisse sm legē vlt. de siccarijs. ⁊ cū agit
de occiso dn̄o. In his vō que ptinēt ad ali
um ꝙ ad eius dn̄m admittit ſuus in defe
ctū testiū. vt in dicto vſ. itē serui. ¶ Sex⁹
qꝛ mulier nō admittit ad testimoniū cum
agit de crimīe crimialit. admittit tn̄ cum
agit de crimīe ciuilr. ex. ꝯ clicos. ex̄. c. qm̄.
⁊ in crimine excepto. vt i simo. ex̄ de simo.
tāta. ⁊ in cā inquisitōis ⁊ denūciationis ⁊
exceptōis. ex̄. c. tā litteris. ⁊. c. sup eo. ⁊ in
cā ciuili pterꝙ i testamētis 4ª.q.2.§ si te
stes. ⁊ in cā matrimoniali. vt in. c. tam litte
ris. ⁊ ex̄ de ver. signi. forus. in glo. ¶ Etas
qꝛ masculus minor. 14. ānoꝝ. ⁊ femīa mi-
nor. 12. annoꝝ: nō admittit in ciuilib⁹. 4ª
.q.3ª.c.i. In criminalib⁹ aūt minor. 20. an
norum. 4ª.q.3ª.§. item in criminali. in vſ.
item testium. Potest tamen pubes. 14. an
norum testificari in criminibus exceptis.
vt in nece domini occisi: ⁊ lese maiestatis
.ff. ad Sil. l. 2ª. ⁊. 4ª.q.3ª.c. p̄mo. in glo.
sed ⁊ pubes testificari potest de his que vi
dit i etate pupillari. ⁊ maxime de his que
vidit cū erat proximus pubertati. ff. c. l. i.

Discretio. qz ꝛ furiosus ꝛ mente capt⁹
repellitur sicut ab officio iudicandi. 3ª. q.
7ª. §. tria. Fama. ex. e. de testi. testimoniū.
Nō sm Abbatē in cā criminali repellit̄ qs
ꝓpter infamiā iuri. vel facti. in ciuili vero
nō repellit̄ ꝓpt̄ infamiā facti. vt in. c. testio
niū. Quid si pduxi ꝯ te testē infamē: ꝛ
eundē postea pducis ꝯ me: nunquid eū re
pellē poteris. R° ꝙ nō. s. rōe eoꝝ que prius
ꝯmisit ꝗꝫ pducerē eū. s rōe postea ꝯmisso-
rū sm Guil. durādi. Fortuna. qz paup
repellit̄ qui de facili cā lucri mētit̄. 4ª. q. 3.
itē in criminali. vᵇ. testes. sm tñ Jo. si care
suspitiōe: bene admittit̄: Insti. de suspec. tu.
§. vlt. Fides. qz infidelis nō admittit̄
ꝯ fidelē. ex. de here. c. i. Licet āt pdicta. 7.
potissime sint in testib⁹ ꝯsiderāda. sunt tñ
ꝯsiderāda ꝛ alia. s. 8° si sit inimicus. qz
talis repellit̄ a denunciatōe ꝛ accusatōe ꝛ
testimonio. ex. de accu. cū oporteat. ꝛ ab in
quisitōe. qz inimic⁹ nō pōt eē inquisitor. ibi
dē. c. ad petitōez ꝛ a iudicio. ex. de testi. spo.
itē cuz quis. Relinqt̄ āt arbitrio iudicis que
inimicitie a predictis repellāt. ff. de qōib⁹. l.
i. §. qōi. Et quidē sm Guil. etiā leues inimi
citie a predictis repellūt pterꝗꝫ a testimōio
qz testē nō oīo repellūt: s debilitant. in aut.
de testi. §. si vo. coll. 7ª. 9° nullus admit-
titur in cā de re ꝓpria. 4ª. q. 3ª. §. itē in cri
minali. Nā sm gof. nullus admittit̄ in cā
sua pncipalr̄ vel scdario. C. e. l. oībus. vn̄
vēditor in cā rei vēdite nō admittit̄ ꝓ em
ptore. qz ꝓpria vēditoris cā vr̄. nz debitor
in cā pignoris ꝓ creditore. ff. de appel. l. ab
executore. Fallit hoc in legatarijs ꝛ ꝯmis-
sarijs qui ferūt testimoniū in cā testamēti:
cum agit̄ de hereditate: non de legatis ꝛ fi
deicōmissis. Fallit etiā hoc in collegijs ꝛ
corregularib⁹. Monachi .n. ꝛ clerici in
cāis mōasterij sui ꝛ ecclie sue pñt testifica
ri. ita tñ ꝙ statuāt vnū vl' duos pcurato-
res ad agēduz ꝛ respondēduz. ꝛ illi duo ñ
possunt esse testes in cā illa. s alij possūt. ex.
c. insup. Silr̄ pdatus pōt eē testis. ita tñ
ꝙ ponat aliuz pcuratorē. qz non pōt esse
simul actor ꝛ testis sm hosti. Silr̄ yccono
mo: vel vicedño agēte ꝓ rebus ecclie: pōt
eps testis esse. h hosti. ex. e. insuper. Inno.
vo ꝯdicit. 10. obscuri ꝛ ignoti. tales .n. ñ
admittunt̄ nisi cum tormentis. in aut. co.
l. sancimus. sz gof. 11° executores nego
ciorum .n. vt procuratores curatores. tuto-
res. ꝛ sindici non admittuntur in causa in
qua sunt executores. ex. e. insuper. 12° So

cij criminis. ex. e. veniēs. s intellige ꝙ so-
cij criminis ꝛ muneris nō admittit̄ ad te
stificādū: s ad accusādū sic. socij vo crimi
nis nō muneris admittitur ad vtrūqꝫ i cri
minibus exceptis: ꝛ ad detegēdā cōspira-
tionē. ex. de testi. co. c. vlt. 13° nō admitti-
tur quis in cā cōmuni. qz cā cōis duoruz
est vtriusqꝫ. ff. de ritu nup. illud. 14° pat
non pōt esse testis in cā filij. nec ecōuº: nisi i
casibus possūt .n. pater ꝛ mr̄ testificari ꝓ
filio in cā matrimoniali. vt dicet̄. J. li. 8°. ꝛ
in cā de etate ꝛ cognatōe ꝛ natiuitate. ff. de
ꝓba. l. cū. i. ꝛ in cā religionis. 20. q. 3ª. p̄se
sens: ꝛ in cā testamētaria. Insti. de testa. §.
in testibus. Oēs autē alij ꝯsanguinei post
patrē ꝛ matrē admittunt̄ in cā ciuili: siue
sint ꝓpinqui siue remoti: qz non inuēit̄ ꝓhi
bitū. ff. e. l. i. In criminali aūt cā ꝯ fratrē:
vel ꝓ fratre non admittit̄ frat̄: nisi i crimi
ne heresis. ex. de psūp. litteras. Her. vo ex.
e. in litteris distinguit de cōsāguineis. ꝙ
aut pp affectōem psumitur ꝯtra eos: sic ñ
admittunt̄. aut nō presumit̄. ꝛ sic admitti
tur. si tales apparēt qui veritatē gratie p-
ponāt. 4ª. q. 3ª. §. itē eos testes. 15° non
admittuntur domestici vel familiares. nā
in criminali cā non lz accusatores testes
de domo ꝓpria ducē. 3ª. q. 5ª. c. i. ꝛ dicunt̄
ꝓprie domestici vel familiares quibus im
pare pōt rōe patrie vl' ptātis dñice. 4ª. q.
3ª. §. itē in criminali. vt vxor. colonus. ser
uus. libtus. ascriptici⁹. mercenari⁹. filius i
ptāte patris ꝛ oēs habitātes i domo. Nō
tñ sm hosti. ꝙ si aliquis fuit colon⁹ meus:
vel mercenarius ꝛ mō non est: talis de cō
suetudine admittitur: vt ꝓ me testetur: nisi
ipm in fraudē eiecisse a me: vt ꝓ me testifi
caret̄. Itē sm Guil. vxor pro viro: vel qui
libet domesticus pro domestico: non testifi
cat̄: nisi aduersarius velit. qz hoc ē intro-
ductū in eius fauorē. ar. C. de leg. qō fauo
re. sicut aduocatus alteri⁹ ptis ab alia pte
pōt in testē admitti. ex. e. romana. ꝛ patro
nus. ꝛ gener. ꝛ nur⁹ q sūt de familia. C. de
vbo. sig. l. fi. in pn°. Familiares dicunt̄ cō
sanguinei. affines. amici. 4ª. q. 3ª. §. itē te-
stiū. nō tñ quilz amic⁹ repellit̄: s tātū ille q
est maxia familiaritate ꝯiunct⁹. ff. de ver.
sig. late. nec quilibz affinis: s q ex nuptijs
affinitatē ꝯtraxit. ex. de eo qui co. discretio
nem. Admittuntur tñ quandoqꝫ domesti
ci in causa criminali. quandoqꝫ in ciuili.
In criminali vero in duobus casibus.
Primo cum canonici prelatū suū accusāt

.2ª.q.7ª.latores.2º cũ accusaẽ matrimoniũ
ꝓpter ꝯsanguinitatẽ.25ª.q.5ª.ca.i. Nota si
monachus vel cleric⁹ accusat aliquẽ de
collegio põt alios monachos in testes in-
ducẽ.q2 nõ reputãẽ magis domestici ac
cusãtis q̃ꝫ accusati. si vero accusat e x̃ra:
tũc nõ põt.14ª.q.2ª.super prudẽtiã. Ad-
mittũẽ etiã qñꝫ domestici in cã ciuili.s.i le
gatario:vel fideicõmissario:q̃ lꝫ sit dome
stic⁹:põt tñ testificari in cã testamẽti cum
agiẽ de hereditate. Insti.de testa.§. legata
rius. Itẽ in his que fiunt i capl'o: q2 illa ñ
facile pbãẽ.nisi p canonicos.e x̃.e.veniẽs.
.2. Itẽ in his que fiũt in domo.C.de repu.
consẽsu. Itẽ i cã ecclie sue:in qua ꝛ mona
chi ꝛ clici pñt testificari.e x̃.e.insup. Cano
nic⁹ aũt nõ tñ põt eẽ testis in cã ecclie sue:
ꝫ ẽt põt eẽ testis ꝯcanonici sui in cã ꝓpria.
nõ tñ ꝯ suũ ꝯcanonicũ:ꝫ cũ. ꝯ aliũ.q2 nõ
ẽ dõestic⁹ ei⁹:ꝫ ecclie tñ ꝫm Io.14ª.q.2ª.
sup prudẽ. ¶ 16º non admittũẽ illi qui co
gnoscunt psonas litigãtes.qñ.s.agiẽ de cõ
tractib⁹.ar.i aut.e.§.i.ꝛ e x̃.e.cũ cãm.i glo.
¶ 17º excõicati ꝛ suspẽsi.e x̃ de ac.olĩ.qð
ẽ verũ de suspẽsis ab hoĩe ꝫm hosti.ibidẽ.
¶ 18º piuri.e x̃.e.sicut nobis 19º ñ admit
tanẽ ad testificãdũ criminosi:si sit de crimi
ne cõuicti:vel ꝯfessi: vel etiã si adhuc pos
sit ꝯuinci.e x̃.e.sup eo.ꝫm aũt leges tñ cõ
dẽnati repellũẽ. ¶ Sꝫ nũqd testis cui cri-
mẽ obyciẽ excipe põt ꝙ excipiẽs sit crimi
nosus. R̃. ꝙ nõ.q2 excipiẽs ꝓsequiẽ ius
suũ se defẽdẽdo:ꝛ nullus pꝫibeẽ a defẽsiõe
iuris sui:ẽt si excõicat⁹ eẽt.e x̃.e.testimoniũ.
in glo. Hosti.aũt dicit ꝙ si excipiẽs sit ex-
cõicat⁹:vel talis cui forus ẽ interdict⁹ repelli
põt. ¶ Nota ꝙ criminosus aut nõ ẽ emẽda
tus de crimie.ꝛ sic repelliẽ a testĩonio in oĩ
cã:p̃terq̃ꝫ in causa inq̃sitiõis: qñ.s.fit inq̃si-
tio tã i capite q̃ꝫ in mẽbris:tũc.n.recipiunt:
q2 ea que domi fiũt p domesticos ꝓbari
debẽt.e x̃.e.veniẽs. vñ sufficiũt testes qua-
lescũq̃ꝫ sint:nisi sint corrupti vl' inimici.e x̃
de sen.ꝛ re.iu.cũ.i.ꝛ.a. ꝫ si e x̃nei testes ad
ducerẽẽ:tunc requireẽ ꝙ nõ eẽnt crimino
si.h̃ gof.ꝛ Io.2ª.q.i.de⁹ oĩpotẽs. Bar. dic
ꝙ nõ admittũẽ criminosi:nisi sint de crimi
ne emẽdati:vel nisi i criminib⁹ exceptĩ.s. si
ille ꝯ quẽ fit inquisitio: fuit ãtea de illo cri
mine infamat⁹.h̃ Bar.in.c.deus oĩpotẽs.
Aut est emẽdat⁹ de crimie: ꝛ tũc aut eum
ĩfamia comitaẽ:aut nõ.si nõ:admittiẽ i cã
ciuili:nisi sit piurus q̃ꝫ tũcunq̃ꝫ peniteat. ꝛ
idẽ est in cã crimiali si agaẽ ciuilr̃.si ãt cri
minaliẽ repelliẽ nisi in criminibus exceptis.
.s.si ꝓbet se p presbyterũ penitẽtiã egisse: ꝫ
in alijs criminib⁹ repelliẽ siue sit cõuict⁹ de
crimie i alio iudicio siue possit ꝯuici: vel
etiã si grauata eius opĩo sit ꝓ eo ꝙ qñq̃ꝫ
fuit sic repulsus. In crimie tñ heresis ad-
mittiẽ etiã piur⁹.si autẽ eũ infamia comi-
teẽ.vt si fuit cõdẽnat⁹ de furto nomie suo:
q2 nõ põt facẽ iudex ꝙ talis infamia non
sequaẽ.ff.de furtis.nõ poterit.sic repellitur
in qualꝫ cã:nisi fuerit p̃us in integrũ resti
tutus.e x̃.e.testiũ. ¶ 20 layci.layci.n.nõ
possũt accusare clicũ:nꝫ testificari ꝯ eũ in
cã crimiali. Nõ tñ ꝙ aut agiẽ de crimie ci
uilr̃ aut crimialiẽ.si ciuilr̃.s. in modũ exce
ptõis sic admittiẽ layci ꝯ clicũ tã ad ac
cusãdũ q̃ꝫ ad testificandũ.aut criminaliẽ
ꝛ tũc non admittiẽ cõtra clicum ad accu
sandũ:nec ad testificãdũ in criminibus non
exceptis:nisi suã vel suoꝝ iniuriã ꝓsequã
tur. In exceptis vero si accusẽt zelo malo
non admittunẽ.si vero zelo bono admittũ
tur. Clicus aũt ꝯtra quẽ agiẽ de crimie ex
cepto:aut fuit ãtea ĩfamatus de illo crimi
ne:ꝛ tunc admittunẽ etiã viles psõe ꝛ cri
minosi:ꝛ ad accusãdũ ꝛ testificãdũ ꝓ̃t ini
micos ꝛ ꝯspiratores ꝛ participes crimis.
sp̃alr̃ tñ ẽ in crimine simonie ꝛ lese maie
statis.in quib⁹ admittunẽ participes crimi
nis ad accusãdũ:ꝫ non ad testificãdũ.di.
79ª.si quis ꝓ̃p̃ quod hugo ĩtelligit de so
cio criminis:non muneris.qñ.s.res nõ ꝓ
cessit ad actũ.q2 pecuniã non dedit nec re-
cepit.qð Io.non credit.q2 simonie crimẽ
ꝓcedit instar lese maiestatis. Aut est bone
fame:sic non admittunẽ layci nisi bone fa
me. Clerici vero ꝯtra clericos admittunẽ:
nisi sint criminosi:vel etiã irregulares:non
.n.possũt p̃sbyteros accusare:vel ꝯtra eos
testificari:qui ad sacerdotiũ eligi ꝓhibẽ
tur.2ª.q.7ª.ipsi quod est verũ ꝫꝫ Io.in cã
criminali:non ciuili.vñ bigam⁹ non p̃t ac
cusare clericũ criminalr̃:ꝫ ciuiliẽ tñ. Sili
ter nec qui mẽbrũ amisit aliquo casu põt
accusare clericũ ordis supiorĩ. ꝫ clericum
eiusdem ordinis vel iferioris accusare po
test.2ª.q.7ª.clericus.ꝛ hec sunt vera de ac
cusatione:secus est de denunciatione.extra
.e.cum nuncius.in glo'. ¶ 21º accusati de
crimine. Accusatus enim de crimine pen
dente accusatione non potest testificari in
causa criminali: nec aliquem accusare:
nisi forte criminibus exceptis. nec etiam
potest ad ordines promoueri. extra .e.ca.

vlt.ſ in ciuili pōt admitti poſt ſniam. etiā ſi
ſit appellatū: quia adhuc eſt integer ci⁹ ſta
tus vt itez honorib⁹ fūgatur.ff. de apel.in
ſpo. nihil inno.l.vna.vbi dr̄ q appellatōe
interpoſita ſiue ea recepta ſit:ſiuē nō: medio
tpe nihil nouari opz.¶ 22° conſpiratores
hi.n.nō admittūt i teſtimoniū ꝯ illū ꝯtra
quē ꝯſpirauerūt.ſ ꝯ alios ſic.ex̄ de ſen. ⁊
re.iudi.cū.i.⁊.a.§.2°.¶ 23° iudices aduo
cati aſſeſſores appellātis i cā pncipali.ta
les.n.nō poſſūt eē teſtes in cā appellatōis.
li.6°.c.romana.⁊c.¶ 24° mediatores. in
ꝯtribus.n.non admittit̄ mediator: niſi de
ꝯſenſu partiū.in aut.c.qm̄ vō.¶ 25° ſtatu
liberi.i.quib⁹ libertas ē ſub ꝯditōe relicta
cū ſint ſui.C.de ſtatu libe.ſtatu libi.¶ 26°
liberti.hi.n.nō poſſūt teſtificari ꝯ patronū
⁊ filiū eius: vel ꝑ patrono.ff.de fideico.li.
paul'.hoc fallit tū in quibuſdā criminibus.
¶ 27° qui fuerit i cuſtodia publica ꝑ ali
quo crimie: niſi prius ſe purgauerint.4ª.
.q.3ª.c.i.¶ 28° hermofroditi.in his.n.qli
tas ſexus incaleſcētis oñdit an poſſint te
ſtificari in cauſis crimialib⁹: ⁊ in vltimis
volūtatib⁹: in quib⁹ mlr̄ nō recipit̄.4ª.q.
3ª.§.itē hermofrodita.ſ ſi quis vtat̄ vtro
q mēbro: vt accidit qn̄z de facto: tūc eps
faciat eū eligē q mēbro velit vti: ⁊ iurare
q decetero nō vtetur alio mēbro ſm hoſt.
¶ 29° vaſalli nō pñt ꝯ dños vel ꝑ dñis
teſtificari in cā crimiali.ar.ex̄ de offi.deleg.
cām que int̄ ſuil. dicit q ūno pñt.lz nō
poſſint eē iudices. Alij diſtinguūt q vaſal
lus aut ē obligat⁹ ad certa ſeruicia: ⁊ non
ad iuramētū: ⁊ tūc pōt. vt pz de illis qui te
nēt decimas ab ecclia in feudū. ex̄ de deci.
q̄ꝛuis. Aut ad pſtādū ſacr̄m fidelitatis: ⁊
tunc nō pōt: qr hi⁹ ſacr̄m repñtat quādaz
ſpēm ſuitutis.ar.ff. de re.iu.indignū.¶ 30.
gratioſi.i.adulatores.2ª.q.5.ſilr.¶ 31° ſo
cius oīuz bonoꝝ.ar.C.e.l.oībus. pōt tamē
ꝑ parte ſocij ſui: nō pro ſua teſtis eē: ita q
ei nullū emolumētū acqrat̄.ar.ex̄ de ꝓbē.
dilect⁹.ƀ in fi.¶ Ad ƀ nota q qui repelli
tur ab accuſādo: repellit̄ ēt a teſtificando.
4ª.q.2ª.⁊ 3ª.c.i.hec tū regula fallit. Primo
in ciuilib⁹: qr clici qui ſūt irregulares: nō
ſuo crie vt bigami ⁊ mutilati admittūtur
ad teſtificādū i ciuilib⁹ ꝯ clicū nō ad accu
ſādū. In crimibus vō neutrū pñt.2° i mu
lierib⁹ que repellūt̄ ab accuſādo: niſi i ex
ceptis criminib⁹: ⁊ tñ admittūt̄ ad teſtificā
duz: niſi in vltimis volūtatib⁹.3° in crimi
nib⁹ ꝑuatis.in his.n. nō pōt accuſare cui⁹

nō intereſt: ⁊ tñ pōt teſtificari. Itē quicūq
a iure [illegible] ad accuſādū: admittūt̄ ēt ad te
ſtificādū.4ª.q.2ª.⁊ 3ª.c.i.ar.a ꝯrio.ƀ re
gula fallit. Primo in crimibus nō exceptis:
qn̄ quis proſequit̄ iniuriā ſuā vel ſuoꝝ.
tunc.n.quilibet pōt accuſare ēt infamis.
⁊ tñ infamis nō pōt teſtificari.3ª.q.5ª.cō
ſtituim⁹.2° in criminibus exceptis vbi ad
mittitur laycus īfamis.ad accuſatōem clī
ci infamis.ar.ex̄ de ſimo.tanta. ſ non ad
teſtificādū: niſi pſumptōe aliqua pcedēte.
ar.ex̄ de regu.iu.cum in cōtemplatōe. hec
Io.i.q.i.ſiquis eps.⁊ 4ª.q.2.ſup.c.teſtes
in ſūma. Itē oēs qui ſunt ſuſpecti in iudicā
do: ſuſpecti ēt ſunt in teſtificādo: qr teſtes
ſine ſuſpitōe ⁊ infamia debēt eē.2ª.q.7.te
ſtes.oēs tñ qui de iure poſſūt repelli: ſūt ad
mittēdi: ſi is ꝯtra quē pducunt̄ eoꝝ teſti
monio fuerit vſus in alio iudicio: niſi do
cuerit aliqd de nouo legitimū poſtea emer
ſiſſe.4ª.q.3ª.§.itē in criminali.vſ.item ſi
quis teſtibus.

Equit̄ videē de 8°.f. qt teſtes req
runt̄. Circa qō ſciēdū q regulari
ter duo ad minus ſunt neceſſarij.
ex̄.c.venieñ.i fi.vñ ſi nō potes ꝓbare tuā
intētōem: niſi per vnū teſtē cede actōez tu
am ex cā donatōis alicui amico tuo.⁊ ille
agēs pōt te ⁊ illū pducē in teſtes.ar.ex̄.c.
inſuper.qn̄z tamē credit̄ vni.⁊ pmo i ma
trimonio i fauorē mr̄imonij. qn̄z creditur
vni in reſtitutōe in integrū.ex̄ de reſti.i in
te.ex litteris.2° in reuocatōe mādati facta
ꝓcuratori.ex̄ de ꝓcu.ex inſinuatōe.3° qn̄
partes cōſētiunt.ar.C.de fideico.l.fi.4° in
papa cui ſoli credit̄.20.q.i.quicūq.5° qn̄
tū ad preſūptōem.lz.n. vn⁹ teſtis nō faci
at plenā probatōem.facit tñ preſūptōem.
di.86ª.tanta.6° quādo querit̄ de ꝯſcia ali
cuius.ex̄.e.tā litteris.§ fi.7° quādo fama
vel alia admicula aſſūt.ex̄.c.pterea.§.i.⁊
in fi.⁊ hoſti.ex̄.e.lz.8° de reb⁹ ablatī.alicui
violēter credit̄ e ꝑ ꝓpriū iuramētū. ex̄ de
his que vi.ſup eo.9° qn̄ nō pindicat̄ ali
cui.vt de baptiſmo alicui⁹.de ꝯſe.di.4ª.cū
itaq. In hoc tñ caſu credēdū ē vnī xpiano
ſi tñ pindicaret̄ alicui de baptiſmo alicui⁹:
nō credēt̄ vni: vt ſi quid legatū eēt alicui
ſi baptizat⁹ eēt: tūc.n. pindicaret̄ hēdi ſm
Io. Idē ē de ꝯſecrātōe ecclie.io.qn̄ quis vlt
ꝓbarē ſe pniaz egiſſe: credit̄ ei⁹ ꝯfeſſori.ex̄
de ſimo.nemo, ⁊ poteſt dicere in generali.
q ille cōfeſſus eſt ſecum: ⁊ credit eūz peni
tuiſſe de omnibus peccatis.ii° creditur vni

testi de aliquo q habuit signa penitētie. 12°
in causa denunciationis vbi persona denū
cians cum vno teste sufficit ad ꝓbādum
charitatiuā monitōem. extra. eo. in omni.
13° vbi agitur ad impediēdū matrimōiū
e. ti. de spon. preterea. 14° in causa testamen
taria: cum testator vni fidem voluit adhibe
re. ff. de dote prele. Theopōpus. 15°. quādo
quis habuit ꝓbabilem causā ignorantie:
vt si verberauit clericū qui nō habebat
tōsuram: si iurauerit se ignorasse eū cleri
cum: creditur ei. extra de sen. exco. si vero.
.2. Item quādoqꝫ nō sufficiunt duo. ⁊ p̄
mo cum accusatur cardinalis. 2ᵃ. q 4ᵃ.
presul. 2° in testamentis. codicillis. ⁊ dōa
tiōibus causa mortis. vt patebit .j. in titul'
suis. 3° in probatiōe confessionis: perfecte
solutionis quinqꝫ requiruntur saltem non
rogati. licet sufficerent duo rogati. 4° cum
quis debitum quod cōtinetur in scriptis
vult ꝓbare se totum: vel eius partem sol
uisse. hoc enim nō potest facere nisi per te
stes quinqꝫ idoneos qui interfuerunt. C.
eo. l. testium.

¶ De iudicib' ⁊ eoꝝ officialibus. ti. 38°.

d Einde cōsiderandū est de falsi
tate que cōmittitur cōtra ꝓxi
mū in iudicio per alios q̄ꝫ p te
stes. Et p̄mo de falsitate iudicū.
2° aduocatoꝝ. 3° accusatorū. 4° reorū: s. iu
dicatorum qui accusantur. De predictis om
nibus tractat plenissime Alex. an. 3°. t. 2°
parte. i. o. sed ego de ipsis ponam hic aliq̄
breuit' magis necessaria in foro ꝯsciētie:
r̄linquēs alia iurisperitis gratia breuitatis.
¶ Circa p̄mū p̄rimo dicēdū est de multi
plici iudicio ⁊ suspitiōe: ⁊ quali vel quo
iudicio iudex possit iudicare. 2° quid iuris
de sententie inique latiōe. 3° quid iuris de pe
cūia recepta a iudice. 4° de iudicis idonei
tate. 5° de iudicandi modo siue qualitate.
6° de officialium iudicis dolo ⁊ cupiditate.
c Irca p̄mum nota s̄m Augu^m in
omel. de penitētia. ⁊ est in glo. i.
cor. 5° super illo verbo. Quis frat'
nominatur. ⁊c. Hic inquit apl's dicendo.
noluit hominē ab homine iudicari ex ar
bitrio suspitionis: vel extraordinario vsur
patoqꝫ iudicio: s3 potius s̄m legem dei ⁊ or
dinem ecclesie: siue vltro cōfessum: siue ac
cusatum: ⁊ cōuictum. s̄m hoc igitur est du
plex iudicium. s. iudicium s̄m legē dei ordi
natum: ⁊ iudiciū temerariū. primū cōcedi
tur homini: ⁊ est duplex. s. iudicium discre
tionis ⁊ correptionis. Iudiciū discretiōis
cōceditur omni hoi in manifestis ⁊ certis.
iudicium vero correptiōis cōceditur prela
tis in cōuictis vel confessis. de quo i psal'.
Erudimini qui iudicatis terram. Iudiciū
vero temerariū vniuersalr interdicit' hoi
est autē iudicium temerariū ex parte iudi
cātis ⁊ ex parte rei iudicate. Ex parte iudi
cantis tripliciter. p̄mo per vsurpatōem: si
cut dicit glo. super illud Math. 7°. Nolite
iudicare. glo. temerarie. Iudiciū. n. temera
rium est quando illi quibus nō est cōmis
sum iudicant. Ro. 14°. Tu qui es qui iudi
cas alienum seruum. 2° ꝓpter indignitatem. Ro.
2°. In quo alterū iudicas: teipm cōdēnas
eadē. n. agis que iudicas. 3° ꝓpter ignorā
tiam. Dan. 13°. Sic fatui filij Israhel non
iudicantes. neqꝫ qd verū est cognoscētes:
cōdemnastis filiam Israhel. p̄mū hoꝝ est
temerariū ꝓpter defectū potestatis. 2^m ꝓ
pter defectū bonitatis. 3^m ꝓpter defectum
sciētie. Est autē potestas de essentia iudicij. bo
nitas autē ⁊ sciētia sunt de congruitate ⁊
idoneitate eius. Similit' ex parte rei iudi
cate est iudiciū temerariū tripliciter. Pri
mo qn̄ iudicat' persōa q̄stū ad futurū euē
tū. vnde super illud Math. 7°. Nolite iudi
care. ⁊c. dicit glo. nescim' qualis est futu
rus: qui nunc apparet malus. de cuius cor
rectiōe desperare: temerarium est iudicium.
2° cum iudicatur intētio incerta. vnde sup
illud Math. 7°. Nolite iudicare. glo. sunt q̄
dā incerta quo aīo fiant: de quib' iudicar'
temerariū ē. 3° cū iudicat' factū occultum.
scꝫ iudicātī. s̄m quē modū dicit' .i. cor. 4°.
Nolite ante tēpus iudicare quoadusqꝫ ve.
dominus. ⁊c. Quātū autē ad circūstātiā iudi
cij d' iudiciū nō tm̄ temerariū: s3 etiā iniu
stū ex puersitate ai. s. ordis ⁊ cāe. sicut etiā
iudiciū d' iustū ex aīo cā ⁊ ordie. Ex p̄di
ctis p3 q iudex iudicare nō d3 aliquem de oc
cultis: nec de incertis: nec de his que nō per
tinēt ad ipm. al's peccat ꝯtra ꝓximū. Tri
plex nāqꝫ est gradus suspitiōis s3 Tho.
2ᵃ. 2ᵉ. q. 60. ar. 3° c. Primus est cum quis
ex leuibus indicijs de bonitate alicuius
icipit dubitare. ⁊ h' ē pctm̄ veniale: ⁊ leue. pti
net. n. ad tentationem humanā: sine qua
non ducitur ista vita. vt habetur in glo. su
per illud .i. cor. 4°. Nolite ante tempus iu
dicare. Secūdus est cum quis ex leuib'
idicijs pro certo maliciā alterius estimat.

⁊ hoc si sit de aliquo graui: est peccatum mortale: inquantum non est sine cōtēptu ꝓximi. vnde glo. subdit ibidē. ⁊ si suspitiones vitare non possumus: q2 homines sumus. iudicia tamē. i. diffinitiuas sētentias continere debemus. 3º est cum aliquis iudex ex suspitione ꝓcedit ad aliquē condēnandū: ⁊ hoc directe ptinet ad iniusticiaȝ vnde est peccatum mortale. ¶ Item ſm Alex. an. 2º. t. 2º. c. de suspitione. ar. 7º. c. est suspicio triplex. s. temeraria. probabilis. ⁊ violenta. Temeraria est quādo pauca sꝫ signa mali: ⁊ multa boni. ⁊ ex tali suspitōne iudicare. i. condēnare: est peccatuȝ mortale. Probabilis est quando sunt multa signa mali: ⁊ pauca boni. ⁊ ex tali suspitōne iudicare est peccatū: ſ; non ita graue. veniale tamē est dum stat in suspitione. si vero perueniat ad firmā assertionē cum pertinacia: ꝑsumitur esse mortale. Violēta est quando apparēt omnia signa mali. ⁊ nulla boni: ⁊ tunc nō est peccatū. De presumptiōe aūt quere. j. li. 8º. ti. de sig. ver. Ex predictis patȝ ꝙ licet homini iudicare hominē: iudicio quidē ſm legē dei ⁊ ecclesie ordinationē ordinato: non autem iudicio vſurpato: nȝ iudicio suspitioso: nisi ſꝫ suspitionē violētā. ¶ Si obijciat ꝙ Moyses vr̄ vsurpasse iudiciū occidendo egyptiuȝ. dicendum ꝙ hoc videtur fecisse quasi adeptus auctoritatem ex diuina inspiratione vt videt̄ per hoc quod dicit̄ act. 7º. ꝙ percusso egyptio estimabat Moyses itelligere fratres suos ꝙ deus ꝑ manus eius daret salutē populo Israhel. Vel pōt dici ꝙ Moyses ibi defēdēdo hebreū excessit moduȝ debitū. sicut innuit Ambro' li. de offi. ⁊ Aug' ꝯtra faustū. ⁊ in q̄ōibus exo. vbi etiā vult ꝙ licȝ illud factū Moysi fuerit vitiosum. fuit tñ virtutis future signū. q2 liberaturus erat populum.

¶ Circa 2m querit̄ quid si iudex dolo malo sentētiā ferat iniquā. R. ſm Ray. ti. de rap. ⁊ hosti. in sum. si hoc faciat timore vel amore: siue odio siue cupiditate: siue aliqua alia cā tenetur ꝑ se leso ad oē iteresse: nisi posset induci ille ꝑ quo sētētiā tulit ad integrā restitutionem. C. de pena iudicis qui male iudicat. l. nouo iure. ii. q. 3. quatuor. ⁊ ſm leges multas alias penas sustinē dȝ. imroni etiā dȝ ei p̄et̄ restitutiōem penitētia tāq̄ꝫ ꝑ grauissimo crimie. ii. q. 3. quicūq;. ¶ Quid si iudex iniquā tulit sētentiā ꝑ imprudentiā. R. ſm ray. ⁊ hosti. tenet̄ leso ſm leges inquātū equū ⁊ bonū videbitur religioni iudicātis. ff. de ex[ercitoria]. cog. l. si. in iudicio tamē anime tenet̄ ad restitutiōem. in culpa eniȝ fuit: cum se insufficientē sciuit vel scire debuit: ⁊ tamē cām iudicare presumpsit. ⁊ idē est si erat sufficiēs quo ad sciētiā: si studere voluisset. ſ; quia negligens fuit: ⁊ studere noluit quē codemnare debuit absoluit. ⁊ eꝯ. ⁊ procede hic ſm di. positam. j. ti. de clerico percussore. ar. de homicidio casuali. in ꝑncipio. Mitius tamē est agendū cum isto q̄ꝫ cum illo qui fecit dolose. ſm tamen Ro. ratio supradicta. scȝ ꝙ in culpa fuit. quia se insufficiētem sciuit vel scire debuit: non habȝ locum nisi in iudice ordinario qui debet esse sufficiens ad suuȝ officiū delegatus aūt sepe ex certa scientia delegantis est ignarus iuris: dūmodo sit bonus homo. ⁊ ꝙ talis ad restitutionē teneretur si necessitate obediētie iudicaret: ⁊ bona fide de consilio peritorū iniquam sententiam ferrȝ: irrationabile eēt: nisi ī inquirēdo cōsiliū culpabilis: aut negligēs fuisset. tūc. n. ad restitutiōem teneretur.

¶ Circa 3m q̄rit̄ qd si iudex accepit pecuniā vt ferret sētētiaȝ. R. ſm ray. ⁊ hosti. ibidē. aut accepit pecuniam vt iudicarȝ inique. aut vt bene. aut simpliciter. In ꝑmo casu si tulit sententiā iniquā: tenetur sicut dictuȝ est supra in illo qui iudicauit dolo. pecuniam aūt acceptā siue tulerit sentētiā iniquā siue iustam siue nullā: tenet̄ indistincte restituē: nō ei qui dedit cum turpiter dederit: sed ei in cuius iniuriā recepit. i. q. i. iubemus. ⁊ l. iul. repetundaꝝ. ar. 17. q. 4. si quis in atrio. In 2º ⁊ 3º casu simul'r tenetur restituere. quia cum ex officio teneretur iudicare bene ⁊ gratis turpiter accepit. Et idem dicēdū est si pecuniā accepit: vt non iudicaret. i. q. i. iubemus. ⁊ l. iul. repetundarū. ⁊ extra de simo. nemo. ⁊ ii. q. 3. non licet. Sed cui restituet. Respondeo illi qui dedit si bona intentione dedit. scȝ vt ius ⁊ quietem sibi seruaret. 14. q. 5. non sane. ⁊ extra de simo. dilectus filius. i. Si vero dedit vt sibi iudicꝭ animuȝ sub recti specie inclinarȝ ⁊ ita indirecte ⁊ tacite intendebat eum corrumpere: si hoc scit iudex non illi qui dedit: sed pauperibus: vel ei in cuius iniuriam data fuit: restituere debet. vt in. ca. preallegato. non sane. vt dictum est supra de eo qui dedit vt inique iudicaret.

¶ Quid si nullo modo iudex sētentiā fer
re voluit. ꝛ ideo pauper aliquis vel alius
ius suū amittit. Rndeo ꝫm Ray. ꝛ hosti.
iudex tenet᷑: ꝛ facit litē suā. i tenet᷑ rīstituē
ꝛ dꝫ estimatōem litis leso ꝓpter maliciam
vel negligētiā eius. 23ª. q. 2ª. domin⁹ de⁹.
ꝛ. 1. q. 5ª. administratores. ¶ Nunquid iu
dices possunt a partib⁹ aliquid recipe. R̄.
non lꝫ iudici vēdē iudiciū iustum: q̄uis iu
risperito liceat vēdere iustū consiliū: ꝛ ad
uocato iustū patrociniū. 11ª. q. 3ª. non lꝫ.
ꝛ. 14ª. q. 5ª. non sane. vnde iudices ordina
rij non debēt aliquid petē etiā expēsas: cuꝫ
ꝓpter iusticiam tenēdam suas habeant di
gnitates ꝛ redditus assignatos. di. 83. nō
satis. ꝛ. 23ª. q. 1. militare. Iudices vero p̄
lati quibus papa cās delegat: non videt᷑
ꝫm hosti. ꝙ etiā expensas petere possint. si
tamē sua stipendia sufficiant sibi: qꝛ de his
viuere debēt. vt in. c. militare p̄allegato: ni
si forte oporteat eos domum exire: qꝛ tūc
quaten⁹ plus expēdunt q̄ꝫ expēderēt do
mi: petē possēt. 10. q. 3ª. cauēdum est sane.
Et sic intellige ꝙ alij dicunt eos expēsas
indistincte petē posse. ꝛ iura que ꝓ se indu
cunt. s. ꝙ nemo tenetur ꝓprijs stipēdijs mi
litare. 28ª. q. 1. iam nunc. in fine. ꝛ ex̄ de pre
scrip. cum ex officij. Nam ꝛ si quis de mā
dato p̄ncipis ad aliā eat ꝓuinciā expendē
debꝫ ea que domi expēdēt. in aut. de man
dato p̄n. §. illud. col. 3ª. ꝫ si litigantes sint
paupes: nihil habebit. vt dicitur ibidē. §.
sit quoq̄ꝫ tibi. Si etiaꝫ ordinarius dat de
legatuꝫ expensas facē dꝫ. ex̄ de offi. or inf
cetera. habētes. n. stipēdia eccl'iastica dicē
non possunt ꝙ militēt stipēdijs ꝓprijs. ex̄
de dona. c. 2º. si tamē equos: vl' aliquid ali
ud occasione hu⁹ cause pderēt quod domi
non amisissent: credo ꝙ petere possent.
ar. ff. de incendio. ruina. naufragio. l. i. §.
ex incēdio. ꝛ si vltra hoc iudices petant:
tanq̄ꝫ indebitū repeti pōt. ar. ex̄ de censi.
ꝓcuratores. ꝛ sentētia lata occasione ista:
non tenet. ar. ex̄ de excessi. prelatorū. Cum
ad quotidiā. Qua. n. fronte possunt expen
sas petē: non ratiōe iteresse. qꝛ hoc domi
expendissēt: nec ratione laboris: qꝛ pape
debent obedire: nec rōe iudicij: qꝛ non dꝫ
esse venale. Nec peti debēt expēse nisi oc
casione negocij de quo querit᷑ facte. ex̄ de
ꝓcu. cuꝫ pro causa. vnde si plus expēdāt
q̄ꝫ domi expendissent: illud petant. vt dcm̄
est. dum tamen expense sint moderate re
spectu psone. extra de censi. ꝓcuratores.
ꝛ. 11ª. q. 3ª. illud. hec hosti. Possunt tamen
iudices xenia moderata siū modica spō
te oblata recipē. vt esculētum ꝛ poculētū.
ꝛ hi⁹: que statim consumūtur vel non ex
tendunt᷑ ad munex quātitatem. di. 18ª. de
eulogijs. non tamē credo ꝙ a litigatorib⁹
debeant recipe etiam sponte oblata propt᷑
suspitionem vitandam: nisi consideratis
circūstantijs positis. ī de simo. hec ray. Po
test tamē iudex aliqua petere ratione as
sessorum si petat bona fide: vt quia erat ei
periculosū iudicare sine consilio. quia mi
nus discretus erat. ar. di. 37ª. §. si. secus ē
si erat sufficiēter ad hoc discretus: vel ni
hil assessori dederit: vel nullū habuit: vel in
de partē sibi aliquā accepit. quia tūc frau
dulenter petit ꝫm Ray. ꝛ hosti. Cōsulit igi
tur hosti. ꝙ iudex assessoreꝫ habeat de cō
sensu partium: ꝛ cum eo cōueniat: ꝛ si nō
consentiant: ꝫ eius opinioni stare volunt
imputent sibi. ipsi eniꝫ non est periculū dū
modo iudicet ꝫm consciam iuris. ergo cle
rici neduꝫ a malo: imo ab omni specie ma
li debent abstinere. sic intellige ex̄ de offi.
or. inter cetera. quicquid alij dicant: verū
est tam̄ ꝙ quicquid sit de iure: de facto ob
tinet ꝙ tam delegati q̄ꝫ ordinarij: tam p̄la
ti q̄ꝫ priuati: exquo tanq̄ꝫ delegati cogno
scunt: expensas omnes habere volunt ex
sua consuetudine praua: vel potius corru
ptela. Q̄ autem prelatus nihil a clerico
suo petere debeat. probatur. 11ª. q. 1. si quis
cum clerico. hec host. ti. de vi. ꝛ ho. cle.

Circa quartum queritur vtruꝫ p̄
latus malus iuste iudicare possit
subditos suos. Et videtur ꝙ non.
quia iudicium eius est temerariū propter
eius indignitatē: vt dictū est supra i p̄nci
pio huius ti. p̄. Amb. dicit sup illud psal.
Beati imaculati. Ille inquit iudicet qui
non agit ea que putat in alio puniēda: ne
cum de alio iudicat: in se sententiam ferat.
Contra. Math. 23º. dicit xp̄s de malis pre
latis iudeorum. Quecunq̄ꝫ dixerint vob
facite. ꝛc. Rndeo ꝫm Alex. in. 3º. t. 2º c. de
iudicib⁹. ar. 3º c. Est iudicare de officio po
testatis: ꝛ est iudicare de idoneitate ꝛ meri
to potestatis. primo modo iudicare potest
prelatus malus. 2º modo non nisi bon⁹.
p̄mum sine scōo est damnabile iudicanti.
salubre tamen est subdito obtemperanti.
vnde mali p̄lati dum ab ecclesia tolerant᷑
effugē iudiciū: nō ē licitum: obtempare est
ꝓficuū. ꝛ ꝫ has duas vias diuersimode

loquunt̄ auctoritates diuerse. ¶ Ad hoc
nō ſm tho. 2ª. 2ᵉ q. 60. ar. 2º. c. 3. ꝙ illi qui
ſunt in grauiorib⁹ peccatis iudicare nō de
bēt eos qui ſūt in eiſdē peccatis: vel mino
ribus. vt dicit Chryſo. ſuper illud Math.
7º. Nolite iudicare: ⁊ precipue ſi ſint publi
ca: q2 ex hoc ſuos ſcandalizāt. ſi vero ſint
occulta: ⁊ incūbat ex officio neceſſitas iu-
dicandi: pōt cum humilitate ⁊ amore vl̄
arguē vel iudicare. vn̄ Aug⁹ li. de ſmo. do
mini. Si inuenim⁹ nos in eodē vitio eē in
gemiſcamus. nec tamē ideo homo ſic ſe
cōdēnat vt nouuz peccatū cōmittat. ſ; con
dēnans aliū oſtēdit ſe ſilr cōdēnabilē eſſe
ꝓpter idē: vel ſilē peccatū: vt Tho. ibidez.
¶ Sed nunquid inferior pōt iudicare ſu-
periorē. Rn̄deo iudicare dicit̄ dupl̄r. ſ. pro
prie: vt iudicare ex poteſtate ſiue auctorita-
tate: ⁊ cōiter extenſo vocabulo ad argue-
re corripere ⁊ monere. Arguere proprie ē
ſuperiorꝫ reſpectu inferiorū. vnde apl's ait
Thymo. Argue cū omni imperio. corripe
re eſt reſpectu pariū. Math. 18º. Si pecca-
uerit i te frater tuus: corripe eū int̄ te ⁊ ip
ſum ſolū. monē vero eſt inferiorꝫ reſpectu
ſupiorꝫ. vnde Ber. ad Eugeniū. mōeo te:
non arguo. dicēdum igit̄ ꝙ iudicare ꝓprie
. ſ. ex auctoritate merita examinādo argu
endo ⁊ puniendo: non eſt inferiorꝫ: ſed iu
dicare cōiter ſumptū. ſ. monēdo ex chari-
tate eſt bonorū ſubditorū reſpectu malorꝫ
ſupiorꝫ: vel prelatorꝫ.

Circa 5ᵐ querūtur plā. ſ. vtrꝫ debe
at iudex iudicare ſ; veritatē quā
ipſe nouit: vel ſm allegata. de hoc
require ſupra ti. de iuramēto. ar. 10. q. 7ª.
¶ Nunquid iudex pōt contra aliquē pro
cedere ſine accuſatore. R° iudex eſt inter
pres iuſticie. iuſticia vero non eſt ad ſeipm
ſ; ad alterū. ⁊ ideo oportet ꝙ iudex int̄ ali
quos diiudicet. hoc autē fit cum vnus eſt
actor ⁊ alter re⁹. Si ḡ n̄ ſit accuſator legi
timus nō fatiget̄ reus. ex̄ de accu. c. i. quā
doqꝫ tamē infamia tenet locum accuſato-
ris. Unde ſuper ill'd geñ. 4º. Uox ſang. ⁊c.
dicit glo. Euidētia patrati ſceleris accuſa
tore non eget. ꝓpter quod ꝓpt̄ infamiam
purgatio indicitur. ex̄. c. veniēs. in fi. vl' ſal
tem ex officio ſuo a ſupiori inquiritur. ex̄
. c. qualr̄. In denuntiatione aūt q2 non in
tenditur peccantis punitio: ſ; correctō. ideo
nihil cōtra eū agitur cuius peccatū denun
ciatur: ſ; pro eo. ⁊ iō n̄ ē ibi neceſſari⁹ accu
ſator ¶ Nūquid iudex pōt penā diminuē
vel augere. Rn̄deo ſm hoſti. ex̄ de rap. in
archiepatu. licet iudici ex cauſa penā vnā
in aliam cōmutare quādo ſcādalū nō im
minet: ⁊ vbi procedit ex officio. ff. de his q
no. infa. quid ergo. Secus quādo cā non
ſubeſt: vel quādo ab alio accuſatur. quia
tunc nec melior nec durior infligi pōt: vt
. C. ne ſanctū bap. ite. l 3ª. in fi. Sepe tamē
fit ꝯtrariū de facto. hec ponit idē hoſti. in
ſūma ti. de accu. Ber. vero ex̄ de offi. dele.
de cauſis. ⁊ de accuſationibus ſuper his di
ſtinguit ſic. ſ. ꝙ pena aut eſt expreſſa in iu
re: aut non. ſi ſic: tunc iudex delegatus nō
pōt illaz diminuē: nec ab ea pōt appellari.
ſi tamē diuerſe pene ſint expreſſe in iure:
minor imponatur. de pe. di. i. pene. vel erit
locus gratificationi. ex̄ de iure patro. cū
aūt. vel illa imponatur que magis timet̄.
ex̄ vt lite non ꝯte. quoniā. in fi. Iudex aūt
ordinarius ſi ſup crimine diſpenſare pōt
eam pōt minuē. ex̄ de iudi. ac ſi clīci. Si āt
non pōt diſpenſare: non pōt eā minuere.
Si autē pena non ſit expreſſa in iure: tūc
relinquit̄ arbitrio iudicis. vt in. c. de cāis:
⁊ ab hac appellari pōt. vnde ſi excedere
reduci deberet ad arbitriū boni viri. ex̄ de
iureiur. q̄nta. ⁊. c. veniens. hec Ber. Ad
hoc nota ꝙ multiplex eſt pena que peti po
teſt. ſ. canonica vel legalis. 16ª. q. i. ſtatui
mus. Conſuetudinalis. ex̄ de offi. or. dile
ctus. Contumacie. vbi pecunia peti pōt: dū
modo non excedat modum. C. de mō mul
ctarꝫ illuſtres. Et auaritia vitet̄. vt. ſ. pecu
nia pauperibus detur. pars autē a parte ſi
accipiat vltra ſuum intereſſe. ex̄ de do. ⁊
contu. c. i. licz lex hanc totā pmittat peti. ff.
de coll' bonorꝫ. l. 2ª. niſi vbi petitur ſatiſfa
ctio iniurie. ex̄ de iniu. olim. Iudicialis. ⁊
hec etiā petitur. vt cum quis obligat ſe ad
ꝓbandum ſub pena. 10. lib. ex̄ de elec. cum
dilectus. Arbitraria. ⁊ hec petitur ab eo q
nō ſeruat arbitriū. ex̄ de arbi. dilecti. Cō
uentionalis ex̄ iudiciū appoſita. ⁊ hec peti
pōt quatenus intereſt. ff. de ac. emp. ⁊ ven.
predia. niſi apponatur in fraudem. vt ibi
dem. l. papinianus. hec hoſti. in. ca. dilecti.
¶ Quid fiet de penis exactis per iudi-
ces eccleſiaſticos. Rn̄det gof. titu. de pe. ꝙ
pene exacte rōe delicti: damnum vel iniu
riam eccleſie contingētis applicari debent
eccleſie damnū vel iniuriam paſſe. ex̄ de
penis. c. 2º. Si vero damnuz vel iniuria
reſpiciat aliquem priuatuz applicabit̄ ei
pena ſiue canonica: ſiue a iudice irrogata

sine cōdēnonalis. ¶ Ad quid lz iudici pe-
nā relaxare. Pendeo φ nō. dñe.19° dicit
de homicida moriet nec miserberis eius
τ hoc duplici ratione. pmo ex parte accu-
satoris ad cui⁹ ius ptinz q̄lꝫ vt reus pu
niat. 2° ex parte reipu. cum fūgitur pote-
state ad cuius bonū ptinz φ malefacto-
[illegible] puniantur sicut mēbrū putridū absci
ditur: ne aliqua pars corpis corrūpat vel
ledatur. Quātū ad primū nō differt inter
iudices inferiores τ sūmū. qz quilz iudex
tenetur vnicuiqꝫ reddere ius suū. Sz q̄ᵐ
ad 2ᵐ differt: qz iudex inferior non habz
potestatē absoluēdi reū a pena cōtra leges
impositas sibi a supiore: s iudex sūmus. s.
pnceps cui est plenarie cōmissa potestas
publica: si passus iniuriā velit remittere:
pōt licite reum absoluere: si hoc vtilitati
publice viderit non obstare: nec obstat pre
dictis illud Jaco. 2°. Judiciū sine miseri-
cordia fiet ei qui non facit misicordiā: qz
hoc hēt locū in his que iudic. arbitrio re-
linquūt. in illis. n. intelligit illud eccli. 7°.
Noli esse nimis iustus. vbi Aug⁹ erga pe-
nitētes misicordes eē monemur. non aūt
hēt locū in his que p legē diuinā vel hūa-
nam determināntur.

C Irca 6ᵐ artiᵐ qui ē de officialib⁹
iudicis sciēdū ƀm ray. ti. de rap. φ
ipi indistincte si iudicē dolo indu
xerit ad male iudicādum: tenēt ƀm disti
ctōez positā supra ti. de rap. Si vō iudex
p imprudētiā assessoris male iudicauit: ex
cusatus erit: si simplex erat: τ cōsciam bo
nā habuit: nec in culpa fuit eligēdo talem
assessorē: quia cōiter bon⁹ τ sufficiēs crede
batur. magis ḡ fuit assessor in culpa: quia
pcipue eligit ppt sciam: non sic iudex. τ iō
precise tenetur leso. ff. qō quisqꝫ iuris. l. 2ᵃ.
Si autē officiales inferiores vt nuncij in-
sulati: vel similes habeāt certos redditus
assignatos sibi: non lz eis aliquid a litigā
tibus: vel etiā alijs subditis extorquē. sicut
sup̄ dictum est de iudice ordinario. Si vō
non habēt: distingue ƀm Alex. in. 3°. t. 2°.
.c. de personis assistētib⁹ iudicio ar. 2°. c. φ
ƀm consuetudinē τ morē terre recipe pnt:
s per vim vel īmoderatā improbitatē reci
pere non possunt. Hec distictio p v̄ba Au
gu. ad Macedo. pbatur: τ habet. 14. q. 5ᵃ
non sane. dicit tamē hosti. φ dicti officia-
les. s. inferiores τ si certum habeāt sallari
um: si tñ ƀm morē terre: non p vim vel per
īmoderatā iprobitatē extorquent aliquid
parvum vt obulū: vel denariū: vel aliō qd
certū: non tenētur illud restituē: s inde pos
sunt elemosynā facere. assessor aūt si certū
hz salariuz: τ extorquēt vltra tenetur. ar.
ex̄. de vi τ ho. cli. ci ab omni. ƀ hosti. c. ti.

¶ De aduocatis titulus. 39ᵘˢ.

D Einde considerādū est de ad-
uocatis. τ pmo que debēt in ad
uocando ƀuare. 2° qui pnt: τ q
non aduocare. Circa pmūz
sciēdum φ ipi tenētur in aduocatōib⁹ 4ᵒʳ
obseruare. Primū est φ examinēt cause
qualitatē: τ si viderit eā iustā: si voluerit
eaz assumāt: si vero iniustā renuāt. Unde
diligēter cauere debēt: ne cām assumāt in
iustā vel desperatā: τ si forte eam ignoran
ter ab initio acceperit: τ in pcessu talem co
gnouerit: cessent vel clientulo suo cōsulāt
φ cedat vel cōponat sine aduersarij dam
no. τ ƀm gof. salariuz illud receptum resti
tuant. C. de iudi. rem ñ nouā. tamē vt dicit
hosti. illa lex non dicit de salario hoc qō di
cit gof. qz tunc non haberet aduocat⁹ ali-
quid pro labore quē forte subijt bona fide
Si vō neqꝫ aduocatus clientulū suū indu
cat sciēter ad mouēdū vel defendēduz cāz
iniquā: ad dāna τ expensas ei tenet. ar.
. C. de admini. tu. non est ignotū. tenet eti.
si pp suā imprudentiā: vel negligētiā cām
amiserit. ff. de offi. psi. illicitas. §. sicuti. τ
multo fortius si pter infidelitatē τ pditō
nem. quia tunc est dignus maiori pena. ff.
de pe. si quis. tenetur etiā qualicunqꝫ vitō
suo causam amiserit. ar. ff. de euic. emptori
secus est si ex qualitate cause: vel defectu p
batōum: qz viciuz est mā̃e nō artificis. ff.
ad le. aquil. si seruus seruum. §. si calicez.
¶ 2ᵐ quod obƀuare debēt aduocati est ut
seruēt in aduocādo tria. pmo modestiam:
vt non pcacit: nec cōuiciādo vel vociferā
do pponant. C. e. quisquis vult esse causi
dicus. τ hoc nisi quaten⁹ litis vtilitas ex-
poscit. 2° veritatē. s. vt non mētiant: nec fal
sa iura allegēt: nec falsa instrumenta: nec
falsos testes: nec falsas rationes vel pba-
tiones inducāt: nec cauillationibus se in-
uenit: nec dilationes non necessarias petāt.
3ᵃ. q. 7ᵃ. hec tria. v̄f. qs autē ex litigā. aduo
cato tñ defēdēdi iustā cāz licz prudēter oc
cultare ea quib⁹ ipediri posset ei⁹ pcessus.
non tamē licz ei vti aliqua falsitate. 3° le
galitatem: τ de cōtigētibus nihil omittāt.

¶ 3m quod obſuare debēt eſt vt petant ſalariū moderatū: ſiue ab initio cū faciūt pactū: ſiue ex poſt facto: ſi ab initiō nō fuit determinatū quātū eēt. Dʒ autē attendi moderamē ſalarĳ ſʒ 4or. quoꝝ primū eſt magnitudo cauſe. 2m labor aduocatōnis. 3m ſcia facundia ꝛ honeſtas aduocātis. 4m conſuetudo regionis. Et ſm hoꝝ quatuor cōſideratiōem pōt ꝛ debet mai⁹ ꝛ minus taxari. 3a. q. 7a. §. tria. vſ. apud vrbē. 4m quod obſeruare debēt aduocati eſt vt neq̧ cōueniant ab initio de ſalario cū graui dāno litigatoris: ꝛ precipue de quota parte litis. 3a. q. 7 §. arcētur. gnimmo etiā tales ab aduocādo arcētur: vt ibi dicʒ: nec etiā poſt litē inceptā: nullum ineāt pactum cū clientulo ſuo: vt in. §. tria. vſ. ꝓterea: ſʒ poſt pactā cāʒ de ſalario caueri poteſt. ff. de var. ꝛ ex. cog. l. i. §. ſi cui. hoc eti intrepide tenēdū eſt ꝙ adhibitis circūſtantĳs predictis: licite pōt ſine pctō petere ſalariū aduocat⁹. ii. q. 3. non licet. ꝛ qḋ ibi dicit Aug⁹. ꝙ licʒ iuriſperitō vēdere iuſtum cōſiliū. Intelligit Ray. quādo laborat in libris voluēdo: ꝛ ſtudēdo: ꝛ acta reſpiciēdo: ꝛ forte cum alĳs peritis diſputando: alīs vbi ſuū laborē videre pōt: credā ꝙ nihil recipere debʒ: imo quod gratis accepit a deo debʒ dare gratis ꝓ eo. ſʒ illō. gratis accepiſtis gratis date: quod nō intelligit Hoſti. ſi cōſiliū petens ſit diues. qꝛ ꝛſi nō laborat mō. laborauit tamē ſtudēdo ꝛ diſcendo. Si vō aduocatus ſalariū extorſit vnde extorquere nō debuit: ul' pluſq̄s debuit: reſtituē tenet. ſi tamē ſine fraude ꝛ dolo eius aliqua ſibi a clientulo ſuo ſponte oblata recipiat. nō tenet ad reſtitutiōeʒ. Et idem dicēdū eſt de iuriſcōſulto. i4. q. 5a. nō ſane. i fine. ꝛ ea. q. 6a. Si res. Tenetur eti. aduocatus reſtituē oīa que iniuſte amiſerit illi ꝯtra quos patrocinū pſtabat ꝓpter ꝓtinaciā eius. hec Ray. vnde dicit hoſti. ti. de peni. ꝙ ſi aduocatus ꝑ ſuā cauillatōem abſtulit ſuo aduerſario bonam cām: vel grauauit eū in aliquo petendo dilatōem ſupfluā: vel allegando falſe ꝯtra cōſcientiam: vel faciēdo poſitōem duplicē: ꝉ cauilloſā: vel ꝑ inſtructōem falſi teſtis: vel inducēdo clientulum ſuū ad negādū veritatem: tenetur inſolidū quo ad verū intereſſe. Itē aduocatus ſm Ray. tenet de ſua ſciētia elemoſinā facē ꝛ aduocare pro miſerabilibus pſōis que ꝓpter defectū aduocati quem cōducē nō poſſunt cās amittūt ꝛ grauant iniuſte. ii. q. 3a. pauꝑ. ad inſtar medici qui gratis tenetur languido pauperi curā ꝛ ꝯſiliū impartiri. mortē. n. ꝓbatur languētibus inffigē: qui hāc cū poſſit nō excludit. di. 83a. in ꝓncipio. ſʒ Ray. patrocinari. n. cauſe pauꝑi. opus ē miſicordie. vnde de hoc idē dō eēt quod. J. de alĳs operibus miſicordie ſuo loco dicet. Et idō dicēdū eſt ꝙ tenet. ī ī caſu: puta ſʒ Tho. 2a 2e. q. 71. ar. i. c. cum aliquis occurrit aduocato maxime ſibi ꝯiunctus: tātā ad pñs neceſſitatē patiens ꝙ in ꝓmptu nō appareat: quō aliter ei ſubuenire poſſit: alīs nō tenetur: ita ꝙ peccet nō faciendo. ſʒ ſi ſine tali neceſſitate ſubueniat laudabilit facit. Et idem dicēdū eſt de medico quātū ad curatōem pauperis.

Circa 2m ſciēdum ꝙ repellunt ab aduocādo monachi ꝛ canonici regulares: ꝛ quilʒ alĳ religioſi tam ī foro ſeculari q̄s eccliaſtico. tales. n. arcēt aduocādo: niſi ꝓ monaſterio ſuo. nihilominus imperāte ſuo prelato. ex. e. c. 2o. Itē clerici in ſacris ordinibus eti nō beneficiati: ꝛ clerici in minorib⁹ ſi ſint beneficiati aduocare ꝓhibentur corā iudice ſeculari: niſi in cauſa ꝓpria: vel ꝓ ſua eccla: vel ꝓ coniunctis: ꝛ miſerabilibus pſonis que ꝓprias cās adminiſtrare non poſſūt. ex. e. c. ꝓmo. ꝛ li. 6o. e. cum ſacerdotis. ꝛ ita poſſūt ſʒ vrgente neceſſitate: vel cā elemoſyne. Clerici vō in minoribus: ꝛ nō beneficiati poſſunt aduocare: et ſalariū recipere eti. in foro ſecularī: ſicut poſſūt ēt iuſtā negociatōem: ſi ſunt pauperē exercere. ex. ne cle. c. i. vtriſq̧ vō licʒ aduocare ī foro eccliaſtico. ar. a cōtrario ſenſu. ex. e. c. i. Epi vō nec ī cā ꝓpria nec ī cauſa eccliē pñt aduocare: ſʒ aduocatū habebunt ſm Hoſ. 5a. q. 3a. qꝛ epi. quod intelligit Hoſti. corā iudice ſeculari: qꝛ coram eccliaſtico poteſt ſi placet ſibi: ꝛ per ꝓcuratorē ꝛ ꝑ ſe litigare. ſic itelligitur ex. de ſtura. cāli. c. ſi. Nota tamē ꝙ predicte pſōe aduocare poſſunt in caſibus ꝑmiſſis. ita tn̄ ꝙ diuinum officiū: cui intereſſe tenent nō impediatur. ar. di. 21a. cleros ꝛ clericos.

¶ Nō etiā ꝙ clerici in cauſa crimiali nō poſſūt allegare corā iudice ſeculari. di. 51a. aliquātos. niſi ad hoc vt ſupplicēt ꝓ reis. 23a. q. 5a. c. i. Nō etiā ꝙ clericus nō debet aſſumere cām ꝓ extraneis cōtra eccliam in qua beneficium obtinʒ. ꝛ ſi cōtra eam aduocatus vel ꝓcurator eſſe preſumat: pōt tanq̄s ingratus hoc beneficio ſpoliari. ex

.c.cum sacerdotis.§.clericus.ꝛ idez est cōtra suuz episcopū.extra de excessibus. prelato.grauez. ¶ Sed nunquid episcopꝰ reputabitur extraneus respectu eccl'ie eps̄alis .aut vnus de canonicis respectu epi ꝛ capituli. Rndet Rod.ꝙ nō :ꝗz pene sunt restringēde:non ampliāde.ꝛ hoc quādo litigatur de iure: quod illi habent:inquantum sunt canonici.vel eps̄ illius ecclesie. secus est forte si vnus de canonicis ageret cōtra epm vel capitulū petendo aliquid iure hereditario. ꝛ alius canōicus eiꝰ eēt in illa causa aduocatus: vel procurator. Item dicit Inno.e.ti.c.super.c.si.ꝙ etiam laycus si beneficiuz habeat ab ecclesia:priuari debet beneficio si cōtra ecclesiā aduocat. ¶ Quid si due ecclesie in quibus qs est beneficiatus agant adinuicē cōtra se. Cōsulit Hosti.ꝙ neutri noceat: sed cōcordiam tractet.ar.extra.e.c.si. Si tamē sit ꝓlatus alterius: videtur ꝙ possit agere cōtra reliquam:ꝛ etiam ius suorū cōtra ꝓpriam ecclesiam defendere si mōita nolit emendare. Et hoc innuit hoc quod dictū est supra ꝑ extraneis.dicuntur eniz sui hi cōtra quos nō potest ſm leges testificari. extra de testi.co.c.i. Appellatio autē suorū est largior q̄ȝ domesticorū.di.47ª.§. necesse ꝓpe fi.ibi.qui suos.ꝛc. lex autem dicit ꝙ ꝑ filijs.parētibus.vxore.cōsanguineis ꝛ affinibus ex trāsuerso vsqȝ ad quartuz gradū potest patrociniuz impartiri .C. de aduo.diuerso.iudi.l.petitōem.§. licentia. ¶ Quid si eps̄ ꝛ capitulū litigent. Rndz Hosti.ꝙ debet adherere epo si credat ꝙ iniuria sibi fiat.ar.e.ti. de verb.signi. cum clerici.al's adherebit capitulo.ar.extra de iur' iur'.petitō.si autē dubitet: de pace tractet. In hoc tamē casu videtur ꝙ debeat ponꝰ eē cū caplo:ne remaneat idefensuz. ar.e.ti. de iuriur'.breui:nisi forte eps̄ ꝑcipiat ꝯtrarium cui est in dubio obediēdum. In scd̄o tamen ꝓprio hoc precipere nō debet ¶ Nūquid aliquis cogi potest vt ꝑ miserabilibus persōis sit cōtra ecclesiaz a qua beneficiuz habz. Rndz Hosti.ꝙ sic.si alius haberi nō potest:dūmō ecclesia habeat aliū ita bonū qui foueat iusticiā eius.al's secꝰ ē. ar.e.ti. de testam.cū in officijs: sicut ꝛ quilz in defectu ꝓbatōis cogitur dicere veritatē Nec obstat si iuramētum defensiōis siue fidelitatis ipsi ecclesie fecerit.quia tacite hāc cōditōem habuit.s.nisi superior cōtrariuz ei preceperit.ar.extra de iureiur'. veniens.

.§.verū quia.ꝛ.c.veniētes. ¶ Quid si qs cum epo cām habens aduocatuz nō inuenit.nunquid eps̄ ei aduocatuz cōtra se dabit. Rndet Hosti.ꝙ sic:nisi deum offēdere velit: sed aduocatus nō debet ei cōtra cōscientiam obedire. ¶ Item repellit' ab aduocando quis quādoqȝ iudicis officio.qr vtitur simul officio aduocati ꝛ assessoris. quia in eadē causa nō potest quis duo officia exercere.4ª.q.4ª.c.i.ꝛ.2º. Itē quāqȝ repellitur quis:quia iudex videns ex vna parte aduocatos rudes: ꝛ ex altā prudētes eque vult distribuere: ꝛ vnum eorum parti indigēti:cui denegat suuz patrociniū dare. C.e. de postulā. ꝓuidendū. ꝛ.3ª.q. 7ª.§.tria.ꝛ.§.si quis vō. debet eniz iudex aduocatum dare feminis.pupillis. debilibus.ꝛ illis qui nō sunt sue mentis.vl'q ꝓpter potētiam aduersarij aduocatos inuenire nō possunt.ff.de offi.ꝓcō. nec quicq̄ȝ .§.si.per totū.nec tunc gratis dare debet:ſ salario a parte cōuento: vel statuto a iudice moderato quodāmodo supradicto .ff. de vari.ꝛ e.tioꝛ.cogni.l.i.h quidē ſz Host. moderamine adhibito saltē circa clericos ꝙ si pauper sit his cui datur:gratis aduocet:ꝛ a deo remuneratōem expectet. si aūt aduocatus a iudice iussus alicui patrocinium neget sine excusatiōe euidēti nō aduocet. C.e.prouidenduz .i. interdicat' sibi officium aduocatiōis. Item repellitur qs si pecuniam ob nō aduocandum accepit. .ff.ad le.iul'.repetunda.l.3ª.§. lex iulia re. Itē hereticus.paganus.ꝛ excōicatus.4ª .q.i.c.i.ꝛ extra de here.vergētis.ꝛ.c.excōicamus.ꝛ de pe.di.i.nemo. vel in foro. vbi etiam habemus ꝙ iudex peccat ꝛ puniri debet qui scienter tales admittit. Itē qui leges audiuit ꝓsius.extra de ꝓuil'. super specula. Item qui habens personatuz leges audiuit:ꝛ infra duos menses nō resipuit. extra ne cli.vel mo.super specula. Sunt ēt alie persōe preter ꝓdictas ꝓhibite. de quibus 3ª.q.7ª.§.tria.ſ pene nominate specialius pertinent ad iudiciū anime. Ad hoc nota ſm Hosti.ꝙ in casu in quo aduocatꝰ nō est persona idonea: vt religiosus vel in sacris cōstitutus in casibus nō cōcessis.si al's diligenter officium suum exequatur: nec sit in culpa amissionis cause: nō tenetur illud quod pro salario recepit restituere ei qui dedit:cum sua non intersit. ſ al's est ei iniungēdum ꝙ eroget i pias causas ar.14ª.q.5ª.non sane.s.c.vlt.ꝛ.12ª.q.2ª.

gloria epi. Si vero imoderataz quãtitatẽ recepit: tunc illud quod nimis recepit restituere tenetur illi a quo extorsit.

¶ De accusatoribus ti. 40.

p Ostea considerãdum est de accusatoribus. ꝛ pmo quid est accusare. 2º. vtrũ quis teneat accusare. 3º de temerarie accusationis detectione. 4º. quos quis potest accusare. 5º quid iuris est de eo qui pecuniã recepit pro accusatione.

c Irca pmuz sciendũ ꝙ accusare ꝓprie est alterius crimen deferre ad penam canonicam vl' legalez. Cõiter vero dicitur accusare etiã denunciare crimẽ alterius ad penitẽtiam pagendam. Utrũqꝫ bonuz si fiat ex charitate est licitum ꝛ sanctuz: quia siue plectendo siũ ignoscendo hoc bene agitur vt vita hominum corrigatur. 23ª. q. 5ª. prodest. si autez ex malignitate illicitum est: et etiam mortale peccatũ. quia pmo modo intenditur vel fratris correctio: vt in denuntiatione. vel bonuz reipublice: vt in accusatione. 2º. vero modo intenditur ꝓximi lesio. dicũtur etiam accusatores large detractores ꝛ similes ẽm Ray.

c Irca 2m sciẽdum ꝙ accusatio ordinatur pncipaliter ad bonũ reipublice: quod quidẽ ꝓcuratur p punitiõem peccantium: ad quam agitur i accusatione. ꝛ ideo sicut quis tenetur bonum ꝓcurare: vel etiã vitare malũ reipu. sic etiam tenetur accusare. vnde ẽz Tho. 2ª 2e. q. 68ª. ar. i. c. si crimen sit tale ꝙ vergat in detrimentũ reipu. tenetur homo accusare: dũmõ possit illud sufficienter ꝓbare. hoc enim incũbit accusatori: vt cum peccatuz alicuius vergit in corruptõem multitudinis corporalem vel spiritualẽ. Si vero nõ redundet in multitudinẽ: vel etiam si sufficienter illud ꝓbare non possit: non tenetur ill'd accusare: quia nullus ad hoc tenetur: quod nõ potest debito modo perficere. hec Tho. ibidez. al's esset fratris proditor. 2ª. q. i. si peccauerit. ꝛ 5ª. q. i. c. 2º. secretoꝝ eniz sol' deus est cognitor ꝛ iudex. Et preter penitẽtiam grauis est pena ꝯtra tales instituta. quia. s. debent excõicari. di. 46ª. accusatores fratrum. potest tamẽ si ẽ occultum dicere personis talibus in secreto que possint prodesse: ꝛ non obesse. Q autem in casu predicto homo teneatur accusare est ar. leui. 5º. vbi sic dicit. Si peccauerit anima ꝛ audierit vocem iurantis: testisqꝫ fuerit ꝙ aut ipse vidit: aut cõscius ẽ: nisi indicauerit portabit iniquitatez suaz. Ex quo vt dicit Aug' videtur homo peccare si scit aliquez falsuz iurare: ꝛ tacet. ꝗ tenetur accusare. ꝓ. dicit Aug' in regula sua. Si frater tuus vulnus habz in corpore quod velit occultare: cum timet secari: nonne crudeliter sileres: ꝛ misericorditer indicares. ꝗto ꝗ magis debeo vulnus anime idicare: ne deterius putrescat in corde.

¶ Sed obijcitur: quia ex dicta auctoritate leui. videt' ꝙ qui audit ꝑierantez debet eum accusare: etiã si solus sciat: cuius contrarium habitũ est sup̄. Ad quod r̄ndet Aug' ibidẽ. ꝙ a tali peccato se exuit qui talibus indicat: qui possunt periuro magi ꝓdesse ꝗ̃ obesse. s. corrigendo: vel orande.

¶ Utruz vero homo teneatur crimen alterius denunciare. R̄ndeo sup̄ ti. de piurio ar. 5º. q. Quid si aliquis audiat alium iurare. ꝛc.

c Irca 3m nota ꝙ sicut habetur. 2ª. q. 3ª. § notandũ. accusatoꝝ temeritas tripliciť detegitur. aut. n. calumniantur: aut preuaricãt': aut tergiuersantur. Est autẽ calumniari falsa crimina intendere siue imponere. subaudi scient' ꝛ animo calumniãdi. ex̄ de calũ. c. 2º. cõtingit eniz quãdoqꝫ ꝙ aliqs accusat aliquez ex animi leuitate. s. quia nimis facile credit quod audit: ꝛ hoc est temerariuz. qñqꝫ vero contingit hoc ex iusto errore. ꝭ autẽ omnia prudẽs ꝛ iustus iudex debz discernere. Tanta aũt ꝛ talis pena imponẽda ẽ accusatori calumnioso: quãta ꝛ qualis ẽ imponenda accusato si cõuicatur. ff. de calũ. l. fi. Preuaricari ẽ vera crimina abscõdere. s. fraudulenter. vt cum accusator cõtra crimina de quibus accusauit cum reo colludẽs ꝓprias ꝓbatões dissimulat: ꝛ falsas accusationes admittit. vnde dicit' preuaricator quasi pmi siue pcedẽtis. s. inuenti variator: q2. s. partẽ aduersã adiuuat ꝓdita sua cã. Tergiuersari est animo ab accusatione desistere. animũ. s. accusãdi deponendo: non qualitercũqꝫ ẽ inordinate. In hoc. n. ꝙ ab inceptis desistit quasi tergum vertit. põt. n. aliquis ab accusatõe desistere dupli'r. vno mõ si in ipo ꝓcessu accusatõis cognouẽit eẽ falsũ illud de quo accusabat: ꝛ sic pari cõsensu accusator ꝛ re' se mutuo

absoluunt. Alio° si pnceps ad quē ptinet
cura boni cōis: quod p accusatōem inten
dit absolucrit accusatorez. Si vō desistat
inordinate: puta ꝓpt ꝯuētōem aliquā cū
aduersario: facit iniuriā reipu. ⁊ iō hoc ei
remitti non pōt p accusatū: ſ p pncipē: q
curā reipu. gerit. p3 g ex dictis ꝙ cōtingit
peccare in accusatōe. vel qz iniuste ꝯ accu
satū agit: vel qz respublica ledītur. vel ſ.
peccati punitio impedit. pmū fit calūnian
do. 2^m fit puaricādo vel tergiuersando.
Nota etiā ꝙ accusatori calūnioso debetur
pena duplex. vna ē pena talionis: vt dictū
est sup. si tamē iudex cognouerit eū accu
sasse: nō oio nocēdi: ſ ex leuitate animi: vel
ex cā erroris iusti nō imponit penā taliōis
2ª est pena infamie. ⁊ qūqꝫ pnceps remit
tit penā: ⁊ non abolet infamiā. qñz etiā infa
miam abolet.

Circa 4^m querit pra. ſ. vtrū subdi
ti possint accusar suos platos. R°
ꝙ sic. clicus. n. accusare pōt epm
2^a. q. 7^a. latores. ⁊ c. psumūt. ⁊ monach° ab
batē siue porē vbi nō est abbas. ⁊ cū non
habeat ppriū: debz ei de bonis monasterij
puideri. ex̄ de accu. ex parte. si tn̄ loculos
hēat dz ei ſ auxiliū denegari. ex̄ de offi. or
di. qsto. ⁊ multo magis est subueniēdū se
culari: si egeat siue sit clicus: siue layc° de
bonis cōibus: siue in quib° psumitur ius
habere. C. de ordi. cog. l. fi. hoc etiā volunt
multa alia iura ſm Hosti. Nec obstat illō
c. 2^a. q. 7^a ipsi apli. ⁊ c. testes. p totū. ex q
bus hēt ꝙ non audit minor ordie volēs
accusare maiorē: qz ſm hosti. corrigūt per
illa preallegata capla. ſ. lator. psumūt. Di
stinguēdum tamē ē ꝙ phibita est accusa
tio prelator ab ignotis: ⁊ etiā a notis cri
minosis ⁊ infamibus. nō autē a notis bo
nis ex affectu charitatis: que distinctō eli
citur 2^a. q. 7^a. querēdū. ⁊ §. his auctoritati
bus. ⁊ c. presumunt. ⁊ ſm hanc distinctio
nē intelligi debēt omnes canones: quibus
phiberi videt accusatio prelator: ñ est ēt
prohibita accusatio prelatorum: ⁊ a cri
minosis ⁊ infamibus in casu. ſ. cū ipsi p
lati exorbitauerint in fide. 2^a. q. 7. §. oppo
nitur. Sciēdū etiā ꝙ aliqui prelati nō psūt
accusari pter excellētiā dignitatis. vt pa
pa ⁊ imperator: qz sunt supra ius ⁊ legib°
soluti. papa. n. non habz supiorē nisi deū.
9^a. q. 3^a. nemo alior. nisi in crimine here
ſ. s. di. 40. si papa. ¶ Nunquid monach°
accusare pōt aliū q̄ abbatē vel porē suū.
Rndeo ꝙ non. ex̄ de accu. ex parte. quod
intelligit ꝯtra volūtatē abbatis: ſ de volū
tate abbatis admittet vtilitate monasterij
exigēte. ar. de postula. ex parte. alr̄ ſm ca
nones: nisi monasterij intersit: abbatis licē
tia non sufficit: cū sit mortuus mūdo. 16^a
q. i. placuit cōi nr̄o cōsilio. licz denunciа
re possit ad pniam nō tm̄ fratres: ſ etiam
quoslibz fideles: etiā abbate ꝯtradicente.
Ad hoc. n. tenetur quilibz ſm Hug. quia
generaliter dictū est. Si peccauerit in te
frater tuus. ⁊c. Ad hoc. ii^a. q. 3^a. Julian°.
⁊ ex̄ de iureiur. queadmodū. § fi. Alij vō
vt Ala. ⁊ Hos. Nasō. intelligunt ꝙ mōa
chus potest aliū accusare de voluntate
abbatis: etiam si monasterij non intersit.
2^a. q. 7^a. cum pastoris. Hosti. autez est pri
me opi. ¶ Nunquid layci psūt clicos ac
cusare. R°. Bar. ⁊ melandus dixerunt ꝙ
layci bone fame admittuntur ad accusa
tionē clicor. ⁊ iura que contradicere vidē
tur. vt 2^a. q. 7^a. c. i. ⁊ 2°. ⁊ pra alia intelligū
tur de laycis criminosis. ſ eis apte ꝯtradi
cit ex̄ de testi. decetero: nisi in criminib° ex
ceptis. vt dictū est supra. In illis. n. dicit
quidā ꝙ omnes layci etiā criminosi ⁊ infa
mes admittunt ad accusādū ⁊ testifican
dum etiā meretrix. ex̄ de simo. tanta. ⁊c.
Alij dicunt ꝙ nullus laycus admittit ꝯ
clericos etiā in criminib° exceptis: nisi
eorum opinio sit grauata: vel si quis suaz
vel suorū iniuriā psequatur. ⁊ sic sentit
Hos. quia gnaliter layci phibent clericos
accusare. 2^a. q. 7^a. ipsi apli. ⁊ c. testes. per
totum. Et si queratur in quo g sunt exce
pta crimina. Rndet qz infames admittū
tur contra laycos nō ifamatos: ⁊ ꝯtra cle
ricos ñ infamatos. 2^a. q. i. In pmis admit
tuntur ēt i testes ꝯ laycos ifuenietib° etiaz
alijs adminiculis. ex̄ de simo. licet heli. ⁊ c.
per tuas. ſ. Tancredus vō viam mediam
tenens dicit ꝙ oēs layci bone fame: ⁊ bo
ne vite in criminib° exceptis admittuntur
⁊ non in alijs nisi suā vel suor iniuriā p
sequātur: vel nisi in casu. ex̄ de seruis non
or. nullus. alr ſ crimina non viderent ex
cepta. Layci vero criminosi vel infames
non admittuntur: nisi etiam clici fuerint
male fame: quia tunc admittunt: nisi sint
inimici. vt colligit ex̄ de accu. cum pe. mā
tonella. ⁊ ex̄ de simo. tanta. ⁊ c. per tuas.
excipiuntur etiā pticipes criminis. ex̄ de
testi. veniens. Jo. tamē dicit ꝙ layci° bone
fame psūt accusare suum prelatum. qz sua

interest habere bonuz prelatū.ar.2ª.q.7ª clericos.7.q.4ª.illud tamē.ſm etiā eūdez communior est opinio ꝙ non poſſunt:niſi ſuam vel ſuoꝝ iniuriā proſequāt̄.ſ Hoſt.

Circa 5m nota ꝙ ſi aliquis accuſator pecuniā accepit ob accuſandū vel nō accuſandū crimē ꝯcuſſiōis ꝯmiſit:⁊ tenet̄ reſtituē ei qui dedit.ſi nō turpiter dedit.al's ei in cuius iniuriā data fuit .i.q.i.iubemus.⁊.c.ſe.ſm Ray.

De accuſatꝭ .titulus .41º.

Deinde conſiderandū eſt de reis ſiue accuſatis ſiue iudicādis. ⁊ p̄mo qui ſunt iudicandi.2º vtrū iudicandis liceat effugere iudicium damnationis. Circa p̄mū querū tur plura.ſ.vtruz generalit̄ mali ſint iudicandi ſiue puniēdi.Rº ꝙ vniuerſalr̄ mali ſunt corrigēdi per āmonitiōem ſm illud Math.18º Si peccauerit in te frater tuus ⁊c.ſ non ſunt vniuerſalr̄ puniēdi per condemnatōem.⁊c..Non.n.ſūt aliqui cōdemnandi niſi concurrētibꝰ tribus.ſ iuriſdictōne.cōuictōe.⁊ pace ſiue vnitate ecclie. de p̄mis duobꝰ pꝫ ex predictis ſup̄ ti. de iudicibꝰ in p̄ncipio.de 3º.ſ.de pace eccleſie. dicit Augꝰ ꝯ eplāz Parmeniani quādo cuiuſq̄s crimē notū eſt:⁊ omnibꝰ execrabile apparet:ſi non tales habeat defenſores p q̄s poſſit ſciſma ꝯtingere: nō dormiat ſeueritas diſcipline. Utruz abſēs poſſit cōdemnari.Rº ꝙ non:niſi ſit abſens ex cōtumacia quales fuerūt Dathā ⁊ Abyron qui vocati a Moyſe noluerūt venire.numeri.16º Abſens vō ex iuſta cā nō pōt legitime cōdemnari.vnde Seuerinꝰ papa 3ª.q.9.abſens nemo iudicet̄.c.i.⁊.c.abſēs .2. qꝛ hō diuine ⁊ humane leges prohibēt. Utrū multitudo peccans ſit punienda.⁊ vr̄ ꝙ nō Math.13º.De zizanis dicūt ſerui vis imꝰ ⁊ colli.ea.Rndꝫ dn̄s ꝙ non. ne forte eradicetis ſimul ⁊ triticū.ſinite vtraq̄ creſcē.⁊c.ibi dicit glo.nō ē excōicāda multitudo nec p̄nceps populi.Itē Augꝰ ad Bonifaciū.vbi per graues diſſenſionū ſciſſuras non huius aut illiꝰ hōis eſt p̄culū: ſ ſtrages iacēt populoꝝ:detrahēdū eſt ſeueritati :vt maiorībꝰ malis ſanādis ſincera charitas ſubueniat. Cōtra exo.27º Moyſes ꝓpter idolatriam p̄cepit occidi multitudinē.vſq̄ ad .23.millia hominū. ꝑ.4.Reg. .i.Helias zelo iuſticie igne celeſti duos quagenarios cuz ſuis.50.ꝯdemnauit. ꝑ. deute.7º.p̄cepit̄ filijs iſrl̄.vt.7. gentes que erant in terris ꝓmiſſionis p̄cuterēt vſqꝫ ad interfectōem.ſ.⁊c.Rº ſm Augm li.ꝯ fauſtū.crimina ſūt puniēda qn̄ ſalua pace eccleſie fieri pōt. In quo tamē diſcretio ē adhibenda.Aliqn̄.n. delinquētiū multitudo diu p patientiā eſt expectanda.aliqn̄ eſt in paucis puniēda:vt eoꝝ exēplo ceteri terreantur:⁊ ad p̄niaꝫ ꝓuocētur.ſic Moyſes ⁊ Helias idolatriā in paucis puniuerunt. vt alij p̄territi eā dimitterēt. Ad illō qō dr̄ deute.7º de gētibus.dicit Grēgꝰ.Ibi patiēter tolerandi ſunt mali:vbi aliqui inueniūtur boni..qō qꝛ nō erat in gentibus illis: vlr̄ diuino iudicio ſunt delete. Per p̄dicta pꝫ r̄ſio de zizanijs. Illud.n.nō eſt faciendūz vbi timet̄:ne ſimul eradicet̄ triticūz. ſm.n.Augm qn̄ multitudo ē in ſcelere:nec ſalua pace ecclie mali pn̄t puniri. debēt potius tolerari. Utrū iudex punire debeat reos in ſe delinquētes.Rº ꝙ ſic intuitu honoris diuini:ſiue officij ſui.nō aūt intuitu ꝓprie iniurie.vn̄ beatus Petrꝰ ꝯtumelias illatas ſibi cuꝫ gaudio ſuſcipiebat.peccata vō que ꝯmittebāt̄ i deuꝫ acerbe puniebat vt pꝫ in Anania ⁊ Saphira act .5º. Apoſtolus etiā p totā eplāz ſuam ad cori. piamonitōe per contēptū delinquētes in ip̄m ad amorē ſui reuocat.Elymā vō magnuz qui ceteros a fide retrahebat cecitate percuſſit.act.13º. ꝙ āt Helias ignē poſtulauit de celo:non cuius meriti eſſet apud deū oſtendere voluit.ſ ꝙ ille deus verus eēt quē colebat.Beatꝰ eciā Siluerius papa iniuriantes ſibi anathematizauit. ſ hō intuitu dei ⁊ eccliē:cuius paſtor erat fecit.

Circa 2m querūt̄ pl'a .ſ. vtrū quis mortalit̄ peccet negādo v̄itatē per quā ꝯdēnaret̄. Rº Tho. dicit ꝙ ſic.2ª 2e.q.69ª.ar.i.c. qꝛ quicūq̄ facit ꝯ debitū iuſticie mortalit̄ peccat. ad debitum aūt iuſticie p̄tinet ꝙ aliquis obediat ſuo ſup̄iori in his ad que ius ſue p̄latōis extēditur.⁊ iō accuſatꝰ ex debito tenet̄ iudici q eſt ſup̄ior eiꝰ exponē v̄itatē quaꝫ ab eo ſm formam iuris exigit.⁊ iō ſi eā ꝯfiteri noluerit:vl' mēdacit̄ negauerit mortalr̄ peccat. Si vero iudex hoc exigat qō non poteſt ſm ordinem iuris non tenet̄ ei r̄ndere.ſed pōt per appellatōem vel alr̄ licite ſubterfugere.non tamē lꝫ ei mēdaciū dicē. Nec obſtat p̄dictis illud Chry.Non tibi dico: vt te ꝓdas in publicum: neq̄ apud aliuz

accuses.q2 in casu ꝑdicto non ꝓdit a se: ſ ab alio: cui ei respondēdi necessitas imponitur a superiori suo. Si dicatur ꝙ ibi videtur eē mēdaciū officiosū: quod ē veniale peccatū. q2 homo ibi mētitur vt liberet seipsum. dō ꝙ imo est ibi aliquid de pernitioso admixtū. q2 iudici debitū. s. cōfessionē veritatis negat: ⁊ accusator punietur si in ꝓbatione defficiat. ¶ Utrū liceat accusato se calumniose defēdere. Rndet Tho. 2ª 2ᵉ. q. 69ª. ar. 2º. c. ꝙ non. vnde etiā in cā criminali iuramētū de calūnia est prestandū. ex. de iura. calū. inherētes. ¶ Nota etiā ꝙ aliud est veritatē tacere. aliud est falsitatē ꝓponere. pᵐ licet in aliquo casu. non. n. tenetur quis omnē vitatē ꝯfiteri: ſ tm̄ illam quā potest: ⁊ debet ab eo requirere iudex ſm ordinē iuris. puta cū sup aliquo crimie ꝑcessit infamia: vel apparuerint aliqua expressa indicia. vel etiā ꝑcessit probatio semiplena. 2ᵐ aūt. s. falsitatē ꝓponē in nullo casu alicui licet. Sic ḡ accusato licet se defēdere: veritatē illā quā confiteri non tenet occultādo p aliquos ꝯgruos ⁊ licitos modos. puta ꝙ nō respondeat ad que respondere non tenet. hoc aūt non est se calūniose defendē: ſ prudēter euadē. non aūt licet ei vel falsū dicere. vel verū illud qd̄ ꝯfiteri tenet tacere: neqꝫ etiā aliquā fraudē vl̄ dolū adhibere: q2 fraus ⁊ dolus vim mēdacij habēt. ⁊ hoc est se calumniose defēdere. vñ non licet reo in casu sanguinis corrumpe suum aduersariū. peccat. n. accusator si colludat cū reo qui est nocius. quod patet ex hoc ꝙ penā incurrit legibus ꝯstitutā. 2ª. q. 3ª. c. i. ⁊ c. 2º ⁊ c. 3º. ⁊ c. 4º. vnde cū inducere aliquē ad peccatū sit peccatū: patet ꝙ etiā reꝰ peccat cū aduersario colludēdo: q̄uis huic peccato lex ciuilis non adhibeat penā q2 multa ſm leges humanas relinquunt impunita: que ſm dei iudiciū sūt peccata. hec Tho. vbi sup̄. ¶ Utrū liceat reo per appellatōem iudiciū declinare. Rndet Tho. vbi sup̄. ar. 3º. c. ꝙ s. c. si appellat ex confidentia iuste cāe: quia. s. iniuste grauatur a iudice. vt habet. 2ª. q. 6. c. i. ⁊ se. hoc enim est prudenter euadere. vñ Apl's ad Cesarem appellauit act. 25º. Non autē licet appellare causa more afferēde: ne ꝯ eū iusta sententia ꝓferat. hoc. n. est se calumniose defendere: quod nō licet. vt dictū est. ¶ Utrū cōdemnato ad mortem liceat se defendere si possit. Rndet Tho. vbi sup̄. ar. 4º. c. ꝙ si: si sit iuste ꝯdēnatus. Uñ Ro. 13º. Qui potestati resistit: dei ordinatōi resistit: ⁊ p cōsequens sibi dānatōem acquirit. licet. n. iudicium resistētē impugnare. vñ patet ꝙ ex parte rei sit bellū iniustū. ⁊ ideo indubitanter peccat. Si aūt sit cōdenatus iniuste licet ei se defendere. tale. n. iudiciū est simile violētie latronū ſm illd̄ Eze. 22º. Pricipes eiꝰ i medio eius quasi lupi rapiētes predā ad effundēdū sanguinē. ⁊ ideo licet in tali casu resistere: nisi forte ꝓpter vitādū scādalū cum ex hoc aliqua grauis turbatō timeretur. licet autē ei effugere si possit: etiā si sit iuste condēnatus. tenet tamē non resistē agēti: quin patiat quod iustū est eum pati. sicut etiam si quis iuste esset cōdēnatꝰ mori fame: non peccaret si cibū sibi occultū datū ederet. q2 non sumere esset se occidere. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 69ª. ar. 4º. c. ⁊ c. 2ᵐ.

¶ De falsarijs. ti. 42ᵘˢ.

Cum dictū sit in ꝑcedētibꝰ de falsitate quam cōmittunt aliqui i foro iudiciali: pōt hic subijci de falsitate quā aliqui faciunt circa litteras domini pape. qua. s. pena sūt puniendi ſm can. alia de hac materia relinquātur iurisperit. ¶ Sciendū itaqꝫ ꝙ ſm can. pena talium ē multiplex. Nā ille qui p se: vl̄ p aliū falsitatē exercet: ipo iure cū oībꝰ fautoribus ⁊ defensoribus suis est anathematis vinculo innodatꝰ. Idē est de his qui scienter vtunt falsis litteris apostolicis. sed tales infra. 20. dies a tpe cognitōis penā euitant excōicatōis. h̄ dico de vtētibꝰ: non falsātibus. vt ex. e. ad falsarior. ¶ Quid ḡ si quis per 20. dies litteras tenuerit quo falsas litteras nouit: ⁊ postea ꝓduxit in iudicio. ⁊ cū redargueret de falsitate incōtinenti destruxit vel renunciauit. Rndeo ꝓculdubio excōicatꝰ est: ſ tñ si occultū est eū ecclia nō vitabit. Currūt ḡ eidē. 20. dies a tpe ꝯscie occulte q̄ ad deū: ſ quo ad eccliam a tpe ꝯscientie publicate. ad qd̄ accedit illd̄ ex de simo. sicut nobis. ⁊ c. tua nos i fi. ⁊ ex de sen. ex. a nobis. 2. Q autem dixi ꝙ infra. 20. dies vitat pena. vt ex. e. de cri. fal. dura. intellexit Hos. de lr̄is quas quis per alium ipetrauit. Nā si p seipm: vl̄ si ꝯscius fuit vel debuit eē statim penam incurrit. vt ex. e. ad falsarior. ¶ De falsario aūt dñi pape distingue vtrū de falsitate dubitetur: vel certum sit. si dubitet: tunc ē falsariꝰ capiēdus: ⁊ in carcerem mittendus. ⁊ sup

pena est sūmus pōtifex consulēdus. vt di. 19ª. in memoriā. sic intellige illud ex. e. sup co. ⁊ ex. de rescrip. c. 2º. Si autē pro certo sciretur ꝙ esset falsari⁹ nō ꝑ suspitōez: ſ; per rei euidētiā. si clericus sit: degradādus est: ⁊ potestati seculari tradēdus ſm ꝯstitutiones legitimas puniēd⁹: per quā ⁊ layci conuicti legitime puniunt. vt ex. e. s. de cri fal. ad falsarioꝝ. Clici etiā ipso iure in hoc casu officiis ⁊ beneficiis ꝑpetue sūt ꝑuati. vt ibidē. ⁊ h̄ intelligit̄ de illo qui ꝑ se vel per alium falsauit. S; si quis sciēter vtit̄ litteris ab alio falsatis: non est ipso iure ꝑuat⁹ si clericus sit. ſ; officio ⁊ beneficio spoliād⁹ .i. suspēdendus: subaudi ⁊ nihilomin⁹ excōicatus: quousq; digne satisfecerit. Laycus est ꝑ eādē sniaz excōicatōis ipso iure illatā satisfacē cogit̄ competēter. ⁊ itelligas in vtroq; ad arbitriū pape. q2 nec ꝑ aliū restitui poterit: nec absolui. sic itelligas ex. e. ad falsarioꝝ. §. qui vo. in pn°. ⁊. c. dura. §. vlt. ar. ex. de p̄be. graue. §. vlt. vel pōt dici ꝙ q̄uis papa absolōnē sibi riseruerit nō tamē satisfactōez eū dicat in istis ⁊ i illis. s. clicis ⁊ laycis malitiā grauius q̄ negligētiā puniēdā. Qō āt dixi de pena ipōnēda in vtētibus litteris ab alio falsatis: ⁊ de malitia grui⁹ q̄ negligētia puniēda etiaz de his qui falsas litteras impetrāt statuit̄ obsuādū. vt ex. c. ad falsarioꝝ. de hac mat̄ia require. j. li. 7°. ti. 2°. casu vo. 24. Si quis aūt clericus litteras regis falsauerit caracteizatur i facie. ꝑmo a suis ordinib⁹ degradatus ꝓuinciā abiurabit. ⁊ sic abire ꝑmittitur. vt ex. e. de cri. fal. ad audiētiā. ⁊ idem intelligo de falsario cuiusl; ꝑncipis secularis. q2 de similibus idē est iudiciū. ex. de transla. int̄ corporalia. § i. i fi. ⁊ de rescrip. int̄ ceteras. ⁊ de sta. mo. sup quodaz. in fi. Falsarius vo epi deponit̄ ⁊ monasterio detruditur. vt di. 50. si eps aut p̄sb̄r. vel dic ꝙ est ab officio ⁊ beneficio suspēdēdus. vl' suspēsus nunciādus. sicut ⁊ falsarius capituli: donec indulgētiaz sedis aplice mereatur. vt ex. de testi. tā litteris. §. vlt. vl' meli⁹ dictū Dam. intelligit̄ quādo in modū accusatōis ꝯuincit̄ criminalr accusatus. qn̄ aūt quis i modū inquisitōis est ꝯuict⁹ hēt locuz qō dixi. vt innuit illa decretal. tā litteris. vel qn̄ falsarius ciuilr ꝯuenit̄ ad h. vt beneficio ecclīastico ꝑuet̄. qō h; locuz etiā in falsario delegati. vel quouis alio. vt ex. de rescrip. olim ex litteris. in fi. ⁊ de offi. dele. cū olim magister. cuz g ab obtento re

moueatur. multo fortius ab obtinēdo repellit̄. vt ex. de exces. p̄la. int̄ dilectos. §. ꝑterea. ſ; ⁊ que sit pena falsē carte ex dicto vel tacito legit̄ ex. de rescrip. sup litteris.

De duobus vltimis ꝑceptis quibus ꝓhibet̄ ꝯcupiscētia alienaꝝ vxoꝝ ⁊ reruz titulus. 43°.

Consequēt̄ ꝯsiderādū est de 9° ⁊. 10. ꝑcepto simul. q2 sil' ponūt̄ exo. 20. sic. Nō desiderab vxorem primi tui. nō seruū. nō ancillaz. nō bouē. nō asinū. nec oia que illi⁹ sunt. ⁊ deute. 5° sic. Nō ꝯcupisces vxorez proximi tui. non domum. non agrū. non suū. non ācillā. nō asinū. ⁊ vniuersa que illius sunt. Ad hoꝝ aūt euidētiā pōt queri p̄la. s. vtrū h̄ duo ꝑcepta: que. s. sunt de nō ꝯcupiscēdo malū sint ꝑcepta legis naturalis. Respōdeo ꝙ sic. q2 sicut in corde nostro est scriptum ꝙ malum non est faciendum. ita etiam ꝙ malū non est concupiscendū. Nec obstat illud ad Ro. 7. Concupiscētiā nesciebā: nisi lex dicēt. n̄ ꝯcupisces. q2 apl's loquit̄ in ꝑsona eoꝝ in q̄bus lex naturalis erat mutū obscurata ꝙ nesciebant vtꝝ ꝯcupiscētia eēt pctm̄. ⁊ quātum ad hos dicit glo. nesciebā peccatū esse. In aliquib⁹ aūt nō erat ita obtenebrata quin benescirēt esse pctm̄: ſ; nō tā graue. ⁊ q̄tū ad hos dicit glo. vel tam graue. Utrum euāgeliū supabundet a lege ſm illud. lex cohibet manū: non animū: euāgeliuz etiā animū. h. n. nō videt̄ cuz in his ꝑceptis animus cohibeat̄. Rx° ꝙ lex ꝓhibuit cordis actū ne iudei rudes ⁊ carnales putarēt ipsū eē ꝯcessū. ⁊ tamē supabundat euangeliū in duob⁹ ꝑmo i gn̄alitate ꝓhibēdi. q2 Math. 5° ꝓhibet̄ actus cordis inordinatus ſm vim irascibilē ⁊ ꝯcupiscibilē. in lege autē tm̄ ſm ꝯcupiscibilē. 2° in expssione: quia in lege nō ꝓhibetur nisi inordinato affectionis: cuz dicitur. nō ꝯcupisces. In euangelio vo ꝓhibet̄ intētō cogitatōis. Math. 5°. Si videris muli. ad ꝯcupi. ⁊c. i. si oculum habeas itētōis in mulierē cogitādo. vt concupiscas eā. iā mechatus es. ⁊c. ſm Alex. an. 3ª. t. i. c. de duob⁹ vlti. precepti ar. vlt. in fi. Utꝝ in his duobus preceptis ꝓhibeat̄ ꝯcupiscētia gn̄alis. Rndz Alex an. vbi sup. ar. 3°. c. ꝙ ſm formā precepti ꝓhibetur ꝯcupiscentia gn̄alis. omne. n. ꝯcupitū est extra. Aut g est cōicans nobiscū: aut non. si sic intelligit̄ ꝑ vxorē ſm modū

decalogi per synodochen a parte toti. si si intelligit per re͂ primu͂. Utru͂ hic ꝓhibeatur interior actus ↄcupiscentie in primo motu. aut in delectatione vel in consensu. R̃ndet Alex. an. vbi supra ar. 4º. c. ꝙ triplicit͛ pōt concupiscētia sumi. Uno modo pōt dici appetitus vegetabilis. ⁊ talis concupiscentia ꝓut est inordinata est a fomite mouēte .i. a corruptōe originał culpe. Alio modo potest dici appetitus sensibilis. ⁊ h͛ prout est inordinata :est a mouente sēsualitate cū fomite. 3º modo concupiscentia ē appetitus ratōalis. ⁊ sic est a liberi arō. ⁊ ꝗ voluntate. Concupiscentia primo modo ē in suggestione. 2º in delectatione. 3º in consensu. dō g͛ ꝙ per se concupiscētia ꝓut est i ↄsēsu rōalis volūtatꝭ ꝓhibet͛. ↄcupiscētia vero que est in delectatione sensualitatis: vel ex suggestione fomitis in actu vegetabilis: non ꝓhibetur simplr͛: ſ; tantū ſm qd quia nō erat ꝓhibēdu; ne ille cōcupiscentie sint in nobis. q2 hoc est impossibile nobis: ſ ꝓhibentur ne sequamur eas ſ; illō eccl. 18º. Post concupiscētias tuas nō eas. ire aūt idē est quod cōsētire. ↄcupiscētias aūt suggestionis ⁊ delectationis nō ꝓhibet ꝓpte. ſ ex prohibitōe consēsus ondunt͛ male ⁊ vitāde. Sic g͛ p hec precepta non ꝓhibet͛ mot͛ ꝑmus cōcupiscētie qui consistit īfra limites sēsualitatis. ſ ꝓhibet͛ directe consensus voluntatis i op͛ vel delectatione͂. Utr͛ ad idē p̄ceptū ptineat ꝓhibitio volūtatis ⁊ operis. R̃nd; Alex. an. vbi supra ar. vlt. c. ꝙ aliqn̄ contingit eē peccatum in voluntate nō sequēte opere. ne qs g͛ crederet esse peccatū tātu; cu; opus iungitur voluntati: separati; ꝓhibet͛ mala voluntas. Quādoq; vero opus sequitur voluntatē. ⁊ tunc voluntas ⁊ opus exterius si cōsiderent͛ in radice .s. libidine ⁊ intentōne sunt idē peccatū. Si vero cōsideret͛ volūtas i se ⁊ op͛ i se: alie sͭ circūstātie bōi debite actui exteriori q̄3 voluntati. q2 diuersificatur modus. locus. tps. ⁊ quedā alie circunstātie. lic; circunstantia finis sit eade;. Si g͛ vt dicit Aug͛ peccatū est actus incidēs ex defectu boni. alı͛ aūt defectus act͛ ē hinc inde. g͛ ſm hoc aliud peccatum. vt g͛ hoc daretur intelligi prohibetur volūtas: ⁊ opus. lex igitur ſm ratione͂ latōis perfectam docuit virunq; vitandū. In aliquibus .n. ꝓpter vnitatem radicis: voluntatē ⁊ opus vno p̄cepto prohibuit. vt in homicidio ⁊ falso testimonio. In aliquibus vero duobus preceptis ꝓpter differentia; defectus inordinationis. vt in mechia ⁊ furto. Sed quare magis prohibetur seorsum voluntas ⁊ opus in his q̄3 i alijs. R̃ndeo quia delectatio mechie ⁊ vtilitas diuitia; sunt propter se appetibilia inquantum habent rationem delectabilis: vel vtilis. ⁊ idō debuit in eas prohiberi opus ⁊ concupiscētia. sed homicidiu; ⁊ falsitas ſ; se sūt horribilia. ⁊ ideo non est simile de his ⁊ de illis. ¶ Quare magis in speciali prohibentur auaritia: ⁊ luxuria q̄3 alia vitia capitalia. R̃ndeo ꝙ illa duo prohibentur magis explicite. quia propter improbitatem libidinis citius progrediuntur in opus exterius. nihilominus tamen ⁊ alia vitia capitalia ibi prohibentur implicite. Superbia enim prohibetur ibi in adoratōe dei ⁊ honorificatione proximi. Inuidia ⁊ ira in ꝓhibitione homicidij. accidia in sāctificatione sabbati. auaritia in prohibitione furti. luxuria ⁊ gula sibi coniuncta in prohibitione mechie: ⁊ adulterij: vbi prohibetur omnis illicitus coitus: ⁊ immoderata delectatio carnalis.

¶ De preceptis euangelicis regulantib͛ circa operanda ⁊ vitanda. ti. 44͛

b Abito de preceptis moralibus diuine legis veteris: consequēter considerandum est de preceptis moralibus diuie legis noue. scz euangelice. horum autem quedam sunt generalia respectu omnium: vt ea que continentur in sermone domini in monte Math. 5º. 6º. ⁊ 7º. ⁊ Luc. 6º. Quedam vero sunt specialia respectu personarum presidentium. vt precepta que specialiter dantur apostolis. Math. 10. ad presens autem agendum est tantum de generalibus. ⁊ h͛ secundum ordinem euangelij: precipue Math. in quo primo traduntur precepta de faciendis ⁊ vitandis. 2º precepta de ordinata intentione habenda in faciendis. Math. 6º. ibi. Attendite ne iusticiam vestram faciatis co. ho. ⁊c͛. Item inter precepta prima dantur precepta primo ordinātia irascibilem. cum dicatur Math. 5º Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. ⁊c͛. 2º ordinantia concupiscibilem. cum dicatur ibidē. Audistis q2 dcm̄ est. nō mechaberis. ⁊c͛. 3º ordinantia rationalem: cum ibidem additur. Audistis q2 d. cu; ē

non piurabis.⁊c̄. Itē ordinātia irascibilē
consistunt in duobꝰ.s.pmo in prohibitione
ire.cum dicitur. Audistis quia dictum est
antiquis. Non occides.⁊c̄. ⁊ h̄ patēt p ea
q̄ dicētur.ī.li.2°.ti.49°.s.de clemētia: ⁊ mā
suetudine:⁊ vitiys oppositis.arti.3°.2° i ius
sione recōciliatōis ⁊ concordie. Recōcilia
tionis respectu eius quē lesimꝰ.cū dicit̄.si
offers munus.⁊c̄.. Cōcordie respectu eius
a quo lesi sumꝰ.cū dicit̄.esto cōsētiēs.⁊c̄.
vel recōciliatōis respectu amici.concordie
respectu inimici.⁊ de his duobꝰ est hic dō.
Postea sequūtur p̄cepta ordinātia ↄcupi
scibilem.⁊ h̄ sunt tria. Primo.n. ꝓhibet̄
voluntas mechādi cū dicit̄. Ois qui vi
dit mulierē.⁊c̄.⁊ de h̄ require.ī.li.2°.titu.de
luxuria.2°. iubet̄ declinatio occasionis me
chādi.ibi.ꝙ si oculꝰ dex.⁊c̄. ⁊ de h̄ dicetur
h̄.3°. reprobat̄ separatō ↄiugij legitimi ex
cepta cā fornicatōis: cū dicit̄ Math.5°.
dictū est aūt antiquis. Qui dimiserit vxo
rē suā.⁊c̄.⁊ de hoc reqre.ī.li.8°.ar.ii°. De
inde ponunt̄ p̄cepta ordinātia vim rōalē.
⁊ pmo p̄ceptū ordinans eā in ver̄.cū di
citur Math.5°. Itē audistis.qꝛ dictū ē
ātiqs. Nō piurabis.⁊ de hoc require sup̄.
ti.de iuramēto.⁊ ti.de piurio. 2°. ponuntur
p̄cepta rōalē ordinātia in bonū. ⁊ int̄ h̄
est pᵐ p̄ceptū patiētie.2°. p̄cepta beneficen
tie.3°. p̄cepta dilectōis ⁊ beniuolētie. Item
int̄ p̄cepta patiētie pmo p̄cipit̄ patiētia re
spectu lesionis corpor̄.2° respectu ablatio
nis rerū.3° respectu angarie operum. Itē
inter precepta beneficētie pmo precipitur
erogatio.2° mutuatio. pmo ḡ consideran
dum est de preceptis regulantibus circa
facienda ⁊ vitanda. Deinde de preceptis
regulantibus circa intentionem circa il
la.⁊ de primis est agendum secūdum or
dinē [illegible]dictū ī titulo isto p̄termissis illis
de quibꝰ alibi determinat̄.pmo igit̄ ↄside
randū est de precepto recōciliatōis.2°. de p̄
cepto ↄcordie.3° de p̄cepto vitādi occasio
nē mechādi.4°. de p̄cepto patiētie respectu
lesionis corpor̄. 5° de p̄cepto patientie re
spectu ablatōis rer̄. 6° de p̄cepto patiētie
respectu angarie oper̄. 7° de p̄cepto eroga
tionis.8° de p̄cepto mutuatōis. 9° de p̄ce
pto dilectionis inimicor̄. ¶ Circa prece
ptū ḡ recōciliatōis sciēdū ꝙ ponit̄ Math.
5°. Si offers munus tuū.⁊c̄.vsq̄ vade pri
us recōci.fratri tu.⁊c̄. Hec aūt verba sm
ꝙ habet̄ ab Aug°. li.de smo.dn̄i.ī mō.⁊ a
Chryso.sup Math.sic debēt exponi. Si of
fers munꝰ tuū.i.tue substātie.vl̄ ep̄ratōis
bone ad altare ecclie:vel matris tue.sm.n.
glo.cor est tēplū.altare fides.cui nisi munꝰ
dimittat̄ deo nō placet.⁊ ibi recor.fu.ꝙ fr̄
t.hz aliqd aduersus te.s.ꝓpt̄ iniuriā a te si
bi illatā.relinque ibi munus.s.tui sacrificij
⁊ vade corporalit̄ si sit pn̄s.vl̄ spūaliter.s.
motu cordis si sit absēs recon.fratri t.s.ab
eo veniam postulādo:⁊ sibi satisfaciēdo.vl̄
si frater t.hz aliquid aduer.te.i.te lesit.pp
quod eum odis:vade.s.sibi in corde par
cendo:ad quod teneris de necessitate. Si
vero iueris corporalit̄ eum ad amicitiam
reuocādo ⁊ rogādo:hoc erit perfectionis:
⁊ cum sic feceris:tunc veniēs offers munꝰ
tuū deo.s.gratum.

SEquitur vidē de 2°.s. de p̄cepto cō
cordie. hoc autē ponit̄ Math.5°.
Sic esto cōsentiēs aduersario tuo
cito dum es in via cū eo: ne forte tradat
aduersarius tuꝰ te iudici:⁊ iudex tradat te
ministro:⁊ in carcerē mittaris. Amen di
co tibi nō exeas inde donec reddas nouis
simū quadrātem. Hec verba possūt expo
ni:vt patet ex glo.tripliciter sm q̄ aduersa
rius potest dici homo.sermo diuinꝰ.⁊ deus
de aduersario hoie sic. Esto ↄsē. aduersus
t.i.beneficus ei subueniēdo ⁊ beniuolꝰ dili
gendo.cito.s.ante mortē.dum es in via.i.
in hac vita cū eo:ne forte.⁊c̄. sic tēperauit
vt dicit glo.vt locū penitētie nō auferret.
ne forte tradat t.adue.t.iu.i.sit cā tue tradi
tōis iudici.i.xp̄o. Io.pr̄ omne iudicium de
dit fi.⁊ iudex tra.te.mi.i.diabolo.⁊ ī car.
.s.inferni mittaris.s.ab eo. Amē dico tibi:
nō exies inde donec.i.nūq̄. designat.n.h̄
sm Augᵐ ppetuitatē.sicut ibi. Donec po
nā ini.tu.⁊ Math.i. Et non cognouit eā
donec pepit fi.suum pmogenitū. reddas
nouissimū q̄drātē.i.sustineas penā etiā mi
nimo peccato debitam.qꝛ nihil manet ipu
nitū.quadrās sm Hieroᵐ ē quoddā genꝰ
nūmi valens duo minuta:⁊ significat pec
cata minuta:vel penā minutis peccatis de
bitam.⁊ sm Augᵐ nunq̄ erit in soluēdo:
⁊ nunq̄ in reddēdo.i.nunq̄ exibit.possūt
etiam exponi de aduersario: qui est sermo
dei sic. Esto consen.aduer.t.i.dei verbo.scz
ei obediendo.⁊ dicitur dei verbum aduer
sarius.quia nobis peccantibus aduersat̄.
cito dum es in via cum eo.glo. cū sermo
ne diuino. in via.i.xp̄o recte gradimur.
dum ei obediendo ad vitam eternā pertin
gimus.ne forte tra.te aduer.t.i. sit cā tue

traditionis. 3° possunt exponi de aduersario qui est deus. aduersatur enim nobis propter peccata nostra. cito consen. aduer. t. s. deo ipsum reuerendo: et ei obediendo: cum quo sumus in via: quia ipse est vbique. alia exponuntur vt pa⁹.

S Equitur videre de 5°. s. de precepto vitandi occasionem mechandi. hoc autem ponitur sic Math. 5°. Si oculus tuus dext. scandali. te abscide eum: et proice abs te. Expedit. n. tibi vt pereat vnum membrum quam totum corpus t. eat in gehennam. et si ma. t. dext. scan. t. abscide et proice abs te. expedit. n. etc. hec autem verba secundum quod apparet ex glosis sic exponi possunt. Si oculus tu⁹ dexter. i. exterior aspectus. interior cogitatus. consiliari⁹ proprius. studium quo quis vacat vite contemplatiue scandali. te ad malum trahendo: vel in errorem inducendo. vel malum consulendo. vel in superbiam erigendo. reddendo singula singulis abscinde. eum. s. a te separando. et proice abs te. s. ab eo longe recedendo. et per hoc quod dicitur dext. intelligitur illud quod fit recta intentione. quod si sit occasio peccati quicquid sit illud debem⁹ a nobis remouere. et si dext. oculus. i. quod fit cum bona intentione: quod minorem prebet occasionem mali: debz renunciari. multo magis oculus sinister. i. quod fit mala intentione: quod prebz maiorem occasionem mali. expedit. n. tibi. s. minus est malum tibi. vel magis est vtile tibi vt pereat vnum membrum tu. quam to. cor. tu. eat in ge. Et si manus t. de. t. i. exterior contactus: interior voluntas siue consensus. familiaris adiutor vel amic⁹. studium vite actiue scan. te. s. ad malum trahendo vel inducendo: abscinde. s. a te separando: et proice abs te. s. longe ab ea recedendo. Nota in oculo vel in manu: vel in alio membro considero vitium: et illud est remouendum: et actum qui si sit malus est per continentiam declinandus: et ipsum membrum siue membri naturam que est bona: et illa est seruanda. Expedit. n. etc. vt pa⁹ ¶ Si dicatur quod tale preceptum sit ad litteram seruandum: quia sic inuenitur in vitis patrum frequenter a sanctis esse factum. dicendum quod illud non legitur ad ex^m: sed excusatur per spiritum sanctum: quo inspirante creditur esse factum vt dicit Aug⁹ 5°. de ciui. dei de Sampsone qui se occidit Judicum. 16°. quod non excusatur aliter nisi quia latenter hoc spiritus suggesserat: qui per eum miracula faciebat. vnde secundum canones quicunque tali occasione sibi membrum absciderit irregularis est.

S Equitur videre de 4°. s. de precepto pacientie respectu lesionis corporis. hoc autem ponitur Math. 5°. sic. Audistis quia dictum est oculum pro oculo: dentem pro dente. hoc dictum est Exo. 21°. et conceditur ibi non precipitur lex talionis: quia non erat preceptum morale sed iudiciale. et sequitur Math. 5°. Ego autem dico vobis. i. supra id lege non resistere malo. i. iniurie ab aliquo illate vel malo. s. homini iniurianti. sed si quis te percusserit in dex. maxillam prebe ei et alteram. i. dexteram dicit: quia est nobile membrum et euidens. q. d. si quis tibi grauem et manifestam iniuriam intulerit parat⁹ sis patienter sustinere aliam: vt non mouearis per impatientiam. et si grauem et manifestam: multo magis leuem: et occultam. et hoc est quod dicit. prebe ei et alteram. Nota quod dicit Aug⁹ quod in sacra scriptura sunt precepta et exempla sanctorum: vt per exempla intelligamus precepta hoc. n. preceptum. s. Si quis te percusserit. etc. intellige per Christi factum: qui dixit percutienti. Si male locutus sum testimonium perhibe de malo. vnde concludit quod hui⁹ precepta intelligantur quo ad animi preparationem. vt. s. homo sit parat⁹ patienter talia sustinere. ita quod in corde sit animi beniuolentia. dicit tamen pe in postilla sup Luc. quod est consilium perfectionis: non preceptum. ¶ Utrum autem liceat vim vi repellere. require supra ti. de bello. ¶ Sed nunquid hic retractatur lex talionis. Respondz Alex. an. in 3° quod sic quo ad priuatam personam: non quo ad iudicem. priuata. n. persona si vindictam expeteret: malum pro malo redderet. vt dicit Aug⁹ Judex vero amore iusticie iustum pro iniusto redderet: et ita bonum pro malo. Nota etiam quod dicit Aug⁹. hic non prohibetur vindicta que est ad correctionem. quia ipsa pertinet ad misericordiam. sed hoc non conceditur nisi cui est ex ordine data: et sine ira: vt patet in filium. ¶ Nota etiam secundum Tho. in prima 2e. quod illud preceptum fuit non vt vindicta expeteretur: sed vt iusticia seruaretur.

S Equitur de 5°. s. de precepto pacientie respectu ablationis rerum. hoc autem sic ponitur Math. 5°. Et qui voluerit tecum in iudicio contendere. i. contentiose agere: et tunicam tuam tollere. i. vestem inferiorem. dimitte ei et pallium. i. vestem superiorem. et hoc maxime pertinebat ad ecclesiam primitiuam. scz vt liberius predicarent. Sed ex hoc videtur quod non liceat debitum repetere. et ad idem facit illud Luc. 6°. Qui aufert que tua sunt ne repetas. et qui aufert tibi vestimentum et tunicam noli prohibere. Respondeo hoc non licet sub iudice infideli. i. cor. 6°. Audet aliquis vestrum habens negocium aduersus alium

iudicari apud iniquos. glo .i. infideles q
sunt iniqui fidelib⁹ quocūqȝ mō pñt. ꝛ bm
pe. ibidē in postilla sua. in glo. intelligit vbi
nō habent fideles iudices p quos sua re-
petē possint. Sub fideli aūt iudice pōt qs
repetere quadrupliciter .s. ex zelo iusticie. ex
necessitate cum indiget in pñti. ex infirmi
tate cū timet de prio indigē. ꝛ ex cupidita
te: vt cum abūdat in diuitijs ꝛ appetit am
plius abūdare. pmo mō. 2° ꝛ 3°. licet sua
repetere: nō autē 4° mō. licȝ aūt sua repe-
tere in charitate ꝛ beniuolētia: ſ non cōtē
tōe ꝛ fraudulētia. ꝛ hoc 2° modo intelligi
tur illō Math. 5°. Si quis voluerit tecum
i iudi. ꝯten. di. ei ꝛ palliuȝ. glo. anteqȝ ꝯtē
das .i. cum cōtētōe repetas. ❡ Sed qd de
religiosis. R° si habēt in cōi licȝ eis repe
tere debito mō .s. non vt bona sua: ſ vt bo
na congregatōis ꝛ ꝓpter vtilitatē nō ꝓpriā
ſ cōem: que ē quadruplex .s. paupeꝝ sustē
tatio. maloꝝ repressio: quia si nō fieret h
daretur malis occasio aliena rapiēdi. pacꝭ
ꝛ vnitatis cōseruatio que destrueret si nō
liceret repetere sua ꝛ infirmoꝝ consolō q
turbarent si sua repetere non possent. Si
vero nihil habent nec in ꝓprio: nec in cōi
tunc non licet talibus repetere cuȝ non ha
beant rerū ꝓprietatē vel dominiū: ſ tāmȝ
vsuȝ. possunt tamē denunciare vel iudici
vt super hoc ꝓuideat bm q sibi videbitur
expedire. vel alteri .s. ꝓcuratori qui petat
nomine eius ad quē dominiū rerū ipaꝝ
noscitur ptinē. vt sic eaꝝ vsuȝ possint hr̄e
❡ Nota etiā bm glo. Aug. i. corinth. 6° q
pfectis licet sua repetere sine causa. sine lite
sine iudicio. nō .n. cōmittit eis mouē cām
ante iudicē. Infirmis vero licet repetē sua
ań iudicē cām mouēdo: ſ nō cum cōtētōe
ꝛ fraudulētia: nec apud iudices infideles
.s. vbi possunt haberi iudices fideles. Ex p̄
dictis concludit Alex. an. 3° t. 4°. c. de prece
ptis pañcie. q. 2. ar. i. o. vbi tractat de hoc
precepto q repetere sua cōtentiose vł frau
dulenter: vł corā iudice infideli est omni
bus phibitū. repetere vero sine cōtētione.
sine fraude: nec corā iudice est omnib⁹ con
cessuȝ. pfectis vero ꝓhibitū. vnde nō repe
tere est consiliū infirmis. p̄ceptū perfectis.
ꝛ vocat pfectos vt dicit vbi sup̄ ar. 2°. qui
renunciauerūt ꝓprijs. talibus .n. nō licȝ re
petere sua vt sua: ſ bn̄ licȝ eis repetē sua vt
alterius intuitu cōis boni. vt sup̄ dictū est.
Nec obstat p̄dictis q supra illud. i. cor. i3°
Charitas non querit que sua sūt. dic glo.

Charitas non repetit ablata. qꝛ ē veruȝ q
charitas nō repetit eā cupiditatis. h .n. nul
li licȝ .s. repetē ex cupiditate que amat pecu-
niam ꝓpt se. ſ repetē ex zelo iusticie ꝯueit
oibus impfectis bm debitū modū. ❡ Sed
quid si ex repetitōe scandalizet ille a quo
repeto. vr̄ .n. q tunc nō liceat repetere. qꝛ
dicit auctoritas. q̄tū potes sine pctō vita
re scandalū primi debes. Rndȝ Alex. an.
vbi supra ar. 3°. c. 3ᵐ. q opȝ tenere qđ est
certū. certū est .n. q raptor est qui abstulit.
incertū autē est q inde scādalizet. si vō sci
am q inde scādalizabit si sim infirm⁹: ꝛ ti
meam metuȝ casū ex nō repetitōe prepon-
derat scandalū ꝓpriuȝ scādalo alterius: ꝛ
pl's teneor ipȝ vitar̄ qȝ scādalū primi. Si
vō siȝ pfectus ꝛ repetā debito modo: sicut
preponderat bonuȝ cōe bono spāli: sic p-
ponderat scādalū ꝓpriū cōitatis: ꝛ plurimꝭ
.s. dissipatō pacis ꝛ vtilitatis cōis: ꝛ incē
tiuuȝ delinquēdi: que omnia acciderēt si nō
liceret sua repetere ꝓpt scādalū primi sin-
gulare. ❡ Sȝ nunquid lȝ repetē nō tm̄ ne
cessaria: ſ etiā supflua. Rndeo q sic. ſ i h
ē diffa ētia. qꝛ post repetitōem potes neces
saria retinē. ſ supflua teneris indigēt. h⁹
dispēsare: quia sūt aliena ad retinēdū: tua
ad dispensandū. ❡ Quid de seruis: nunqd
repetēt. R° bm Augᵐ in li. de bmōe do. in
mō. Si ille inquit seruus rectius ꝛ hone-
stius ad colēduȝ deū a te dn̄o educat ꝛ re
gitur: qȝ ab illo qui cupit euȝ auferre. ne-
scio vtrū quis audeat dicē vt vestē eū de-
bere ꝯtēni. q. d. in tali casu nō dȝ ꝯtēni re-
petitō serui sicut pallij. ❡ Ad h nota q q̄s-
nis liceat repetē sua in iudicio bm modum
sup̄dictū: nō tm̄ expedit oib⁹. pmo pp ho
nestatē. puer. 20. Honor ē hoī q se sepat a
ꝯtētōe. 2° pp pacis ꝯseruatōeȝ. Chryso⁹.
omne iudiciū irritatio cordis ē. 3° ꝓpt mul
toꝝ pctōꝝ vitatōem. i. cor. 6°. Iaȝ oio de-
lictū ē i vob q iudiciū hētꝭ int vos. Chry.
difficile ē rem dimittere: ſ difficili⁹ est de iu
dicio sine pctō exire. 4° propter aduoca-
torum malignitatem. psal. Tota die iniu
sticiam cogitauit lingua tua.

Sequitur de sexto precepto. sȝ pa
cientie respectu angarie operum.
de quo Math. 5°. Et quicunqȝ te
angariauerit mille passus: vade cum eo
alia duo millia. Est autem angaria inde
biti obsequij extorsio in propria persona.
expone ergo quicūqȝ te angariauerit mil-
le passus: idest compulerit ire per mille

passus. Et hꝫ glo. dicit mille. quia illō erat iter sabbati in quo designatur pfectio spiritualis que ostēditur i binus pcepti impletione. ⁊ hanc rōem ponit Aug⁹ li. de fmo. dñi i mō. Uade cū eo alia duo milia .i. sis paratus animo patiēter ire si fuerit necesse. ⁊ additur binarius ad designādū q̄ debet hēre pfectionē patiētie i ore ⁊ i corde.

S Equitur de 7⁰ .s. de pcepto erogationis. de quo dicitur Math. 5⁰. Qui autē petit a te da ei. ⁊ Luc. 6⁰. Omni petēti te tribue. in q̄ quod est. dicitur Luc. ii⁰. Date elemosynā: ⁊ ecce omnia munda sunt vobis. expone. q petit a te .s. ex necessitate ⁊ indigentia: da ei .s. ex charitate ⁊ beniuolentia: ⁊ intelligitur h̄ preceptū hꝫ gl. de his que iuste ⁊ honeste dari possūt. res autē que est necessaria: ita q̄ nullo mō ea carere possuꝫ: non pōt dari honeste. res vō aliena non potest dari iuste. res autē superflua non pōt retineri iuste. Ad h̄ nota q̄ lꝫ negare rem petenti aliqñ pter pꝛiā indigentiam sicut excusat se mulier .3. Reg. 18⁰. apō Heliā. Aliquādo propter petētis sufficientiā. Hiero⁹. Diuitibus dare nihil aliud est q̄ pdere. aliqñ pter petentis maliciam. eccl. 12⁰. Benefac humili: ⁊ ne dederis impio. Aliquādo pter meli⁹ cōferēdi pꝛuidentiā hm illud desudet elemosyna in manu tua donec inuenies cui des. quod forte sumptū est de eccl. 29⁰. Elyna viri q̄si sacculus cū ipso. Alia de hac materia require .j. li. 5⁰ .ti. de elyna.

S Equitur de 8⁰ .s. de pcepto mutuationis. de quo Math. 5⁰. Et volenti a te mutari: ne auertaris .s. mutuum negando. ⁊ hoc sine spe alicui⁹ lucri hm illud Luc. 6⁰. mutuū date .s. indigētib⁹ ⁊ deute. 23⁰. Fratri tuo absq̄ vsura illud quo indiget cōmodabis. Ideo sequit̄ Lu. 6⁰. nihil inde sperantes .scꝫ ab homine. vltra forte .ita .s. q̄ pter hi⁹ spē pꝛincipaliter mutuetis. licet quidē sperare: ⁊ bonū est sperare a deo inde mercedē. quia siue ille reddat: siue non: deus tamē reddet. vt dicit glo. Potest tamē sine vitio vsure sperari beneficiū ab homine. obligatur .n. ex beneficio hm illud Math. 7⁰. Omnia que cunq̄ vultis vt faciant vobis homines: ⁊ vos faciatis illis. Peccatur autem circa mutuum multipliciter. Primo indigenti non dando. eccl. 29⁰. Fenerare proximo tuo in tēpoꝛe necessitatis illius. 2⁰ datum nimis importune repetendo quando hoc non potest soluere. Isai. 58⁰. Omnes debitores vestros repetitis. Ibi glo. qui nō habentem repetit deo violētiam facit. 3⁰ pignora necessaria detinēdo vel destruendo. exo. 22⁰. Si pꝛimo tuo pignus acceperis vestimentum eius ante solis occasū reddes ei. 4⁰ cum vsura exigēdo cōtra illud Luc. 6⁰. nihil inde sperantes. 5⁰ pro dilatōe termini solutionis munera accipiēdo. ps. 14. Qui pecu. su. nō dedit ad vsu. ⁊ mu. sup innoc. non accepit. Alia que pertinēt ad mutuum ⁊ vsuras require .j. li. 5⁰ .ti. de mutuo ⁊ ti. de vsura.

S Equitur de .9⁰ .s. de precepto dilectōis inimicoꝝ. ⁊ de hoc require .j. li. 2⁰ ti. de charitate. ⁊ quātū ad presēs potest notari q̄ diligere pter mutue familiaritatis oblectamētum est vanū. psal. Filij hominū vt quid diligitis vanitatem. diligere pter peccati cō...sam ē mala lignū. hm illud naū. 1. Sicut spine se inuicem complectuntur. Diligere pter beneficium acceptū vel speratū est mercenariū. de quali amico dicitur eccl. 6⁰. Est amicus socius mēse. Diligere pter amorē recipꝛocum est nature debitū: de quo Ro. 13⁰. nemini quicq̄ debeatis: nisi vt inuicem diligatis. Diligere vero pter bonū habitum vel speratū est bonū ⁊ gratuitū ⁊ meritorium. hm .n. Aug^m qui diligit pꝛimū diligere debet eum. aut quia est bonus. aut vt sit bonus.

¶ De preceptis euangelicis regulantib⁹ intentionem titulus. 45⁰.

D Einde cōsiderandum est de preceptis regulantibus intentōeꝫ respectu faciēdoꝝ ⁊ vitandoꝝ. ⁊ q2 ad oꝛdinatā intētōeꝫ requirunt̄ duo .s. amoꝛ hōi: ne sit libido i volūtate ⁊ discretio hōi. ne sit erroꝛ in electōne. iō dant̄ aliq̄ precepta de rectitudine intētionis. cū dicit̄ Math. 5⁰. Attēdite ne iusticiam ve. fa. ⁊c. ⁊ aliqua de discretōe cuꝫ dr̄. nolite iudicare. ⁊c. ¶ Circa p^m pmo phibet̄ obliq̄ intētō. 2⁰ eius occasio .s. inoꝛdinata tpaliū dilectō: ⁊ solicitudo cuꝫ dr̄. nolite solliciti eē. ⁊c. ¶ Circa 2^m vō .s. discretōnē p⁰. phibet̄ temeritas iudicādi. 2⁰ pcipit̄ diligētia sibi cauēdi. cū dr̄. Attēdite a f lis pꝛhetis. ⁊ quia infirmitati humane difficile est: ⁊ quasi impossibile indiscreta iudicia uitare. ideo addūt̄ tria precepta. pmo

vtruz de petẽdo auxilium gratie. cum dicitur. Petite. zc. 2° de seruando equitatem legis nature respectu proximi. cum dicatur. omnia quecunq3. zc. 3° de conatu ad amorem dei. cuz dicit'. intrate p angustam portã. gl'. i. charitatẽ. Itẽ circa idiscretõez temerarij iudicij. nota ꝙ aliquis iudicat ex auctoritate: vt plati. aliquis ex vite dignitate: vt perfecti. aliquis ex doctrine dignitate: vt doctores z predicatores. z ẜm hoc accidit indebitũ iudiciũ tripl'r. ꝑmo ex defectu seu abusu auctoritatis in cãꝝ examine: z hoc ꝓhibet' Math. 7°. Nolite iudicare. zc. 2° ex dignitate vite in vitiorũ reprehensione. z hoc ꝓhibet' cũ dicit' ibidem. Quid uides festucã. zc. 3° ex defectu discretionis doctrine in ꝑdicatione: cũ dicit' ibidem. Nolite sanctũ dare canibus. Ex predictis colligit' ꝙ. 9. sunt precepta quibus intẽtio ord. nat'. de quibus ẽ hic dicẽdũ ẜz ordinẽ predictum breuit' transeũdo. Primuz igit' ꝑdictorũ preceptoruz est illud. Attẽdite ne iusti. vestrã. i. opa iusticie vestre faciatis corã hominibus. s. hac intẽtione vt videamini ab eis. s. ita ꝙ in hoc. scz fauore hoĩuz non cõstituatis finẽ vestroꝝ operũ. sic. n. ẜz Grego^m opus eẽ dz in publico: vt tamen intẽtio maneat in occulto: alioquin mercedẽ non ha. apud patrẽ vestrũ qui in celis ẽ. z merito: qz seruiuit. hominib': nõ deo. z hoc explanat' in elemosyna. oratione. z ieiunio. Postea Math. 6° ꝯcludit' general'r. Nolite thesaurizare vobis the. in terra. s. fauorẽ z laudẽ hominũ de bonis operib' appetẽdo. thesauri. at vobis the. s. bõa opera faciẽdo: in celo: z ita in loco tuto. In thesauro itelligo quid ꝑciosũ. copiosũ. deliciosũ. z stabile. qz seruatur in futuꝝ. H autẽ omnia excellẽter inueniunt' in celo. nihil ṽo tale est ĩ terra. Jõ merito dz thesaurizari in celo nõ in terra. Possz aũt hic queri vtruz teneamur oẽs actiões in deum referre. Sz responsio huius qõis habet'. J. li. 2°. ti. 2°. 2^m ꝑceptuz ẽ illud Math. 6°. In fi. nolite solliciti esse in crastinũ. i. in posteꝝ. glo. interlinealis. nõ labor z ꝓuidẽtia dãnat': ẜ sollicitudo mẽtem suffocãs: qualẽ autẽ sollicitudinẽ ꝓhibeat: quere. J. li. 2°. ti. de prudẽtia. arti. 4°. 3^m preceptũ est illud Math. 7°. Nolite iudicare. i. nõ affectetis alios iudicãdo cõdẽnare. qz nõ debetis alios iudicare libidine vindicte: ẜ zelo iusticie. Unde ꝓhibet h inordinatuz affectuz: siue appetitũ inordinatum iudicandi. z non iudicabimini. scz iudicio eterne cõdemnatiõis. in quo eniz iudicio. i. in quali: vel pro quo iudicio iudicaueritis. scz iuste vel iniuste. Iudicabimini. quia si iudicastis iuste: iudicabimini ad premiũ. si iniuste: ad suppliciũ. Est aũt multiplex iudiciũ. scz ꝑpter dic discussionis quod laudatur. i. cor. ii°. Si nos metip̃os iudi. non vtiq3 iudica. Diffinitionis quod permittitur de apertis que non poterũt fieri bono animo ẜm glo. Auctoritatis qd datur iudicibus. Leui. 19°. Juste iudica ꝑximo tuo. Suspitionis de occultis. Jaco. 2°. Facti estis iudices cogitationuz iniqꝝ. Temeritatis cũ assertione. Ro. 14°. Tu q es qui iudicas alienuz seruuz. z hoc fit q̃drupliciter. ꝑmo quãdo fert' sentẽtia de occultis cordis. 2° quãdo fit interpretatõ male de dubijs. 3° quãdo diffinitur de futuro statu hominis. 4° quãdo ꝯtra ius assumitur executõ iuris. De hac materia require supra de falsitate iudicis. 4^m preceptuz est illud Math. 7°. z luc. 6°. Quid vides. i. quare consideras festucã. i. leuia peccata ĩ oculo. s. cõscientie. vel intentionis fratris tui. i. ꝓximi. s. corripiẽdo: z trabẽ. i. grauius crimen in oculo tuo. i. in cõsciẽtia tua non vides. i. nõ cõsideras. vt. s. admoneas. h. n. est natura oculi. s. vt se nõ videat. scz corporalis non spũalis. Chr'. si te magis diligis ꝙ̃ ꝓximũ quare ip̃m procuras: z non prius teipsũ. z post pauca sequitur hypocrhita. s. qui te simulas bonũ. s. corrigendo: cum sis mal'. ejce ꝑmo trabem de oculo tuo. scz vere penitẽdo: z tunc videbis. i. videre poteris ejcere festucã de oculo fratris tui. s. corrigẽdo. Gre. Imperit' z iprobus est medicus qui alijs mederi appetit: z ꝓprium vulnus nescit. ẜ omnes sum' tales medici Hilarius. Uix inuenitur aliqs ab hoc vitio alienus: qz quilz suis vitijs fauens: aliena facile reprehẽdit. De hac materia. s. de correptione require. J. li. 2°. ti. de correptione. 5^m preceptũ est illud Math. 7°. Nolite sanctum dare canibus: nec margaritas mittatis ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus: z canes cõuersi dirumpant vos. Nota scdm Aug^m 2° li. de sermone domini in monte. c. 15°. sacra scriptura dicitur sanctum. quia non debet corrumpi. z margarite: quia non debet cõtemni. canes sunt veritatis impugnatores. porci vero veritatis contemptores. scdm hoc ergo sic exponitur. Nolite

sanctuȝ.i.sacraȝ scripturā dare.cā.s.apiē-do ⁊ predicādo canibus.i.hereticis infide-lib⁹:neqȝ mar.mit.predicando an̄ porcos .i.luxuriosos ⁊ carnales: ne forte concul-cas vilificando.s.porci pedibus.s.spiritua-libus intellectu reprehēdēdo ⁊ affectu cō-temnēdo:⁊canes conuersi .s. contra vos dirumpāt eos.s.murmurādo de vobis vl' verberando:vel forte occidēdo Sed vr xps contrariū predictis fecisse infidelibus p̄dicando. R̄ndeo s̄m Aug^m heretici siue īfideles:aut ita sūt obstinati ꝙ de coꝝ cor-rectione non sperat̄ .aut speratur.si sic. sic est eis p̄dicanduȝ:sicut faciebant apli . si non.aut habitant cum alijs qui predicatō nē recipiunt.⁊ tunc est eis predicāduȝ . ⁊ ita intelligitur qꝫ hic dicit̄. Potest autē h̄ queri ratione huius p̄cepti:quid tene atur scire doctor siue predicator. R̄ndȝ Alex. a.n.3°.t.4.c.de p̄ceptis ordināntib⁹ inuētōeȝ .q.3ª.ar.2°.q.1.ꝙ contingit tripliciť doce re.s.simpliciť exhortando. ⁊ hoc est com muniter omnium .predicādo:⁊ hoc est sa cerdotū.cathedrā tenendo: ⁊ h̄ est docto-rum.p̄mis sufficit scire simpliciter creden da:⁊ diuina mandata.secūdis est necessa rium scire exponere credenda:⁊ mandata s̄m illud.i.pe.3°.Parati sēp ad satisfactio-nem omni poscenti vos ratōem.⁊c. Ter-tijs ē necessariū scire oīa ad suā doctrinā pertinentia .¶ Sed nunquid facere teneť predicator illud quod p̄dicat asserendo . R̄ndȝ Alex.an ibidem.q.2. ꝙ teneť face re quicquid asserit faciēdū de his que per tinent ad necessitatē salutis.non autē que ptinēt ad perfectōem.s.religionis:ad quā nō omnes tenētur . Quid de peccatore: nunquid peccat predicādo . R̄ndȝ Alex. an.vbi supra questiūcula.3. ꝙ aliquis do cet :qꝛ tenetur ex officio quasi de necessita te.aliquis docet quasi ex volūtate. Itē pec catum aliquod est notoriū:aliquod occul tum.dicit ḡ ꝙ existens in peccato notorio: siue predicet ex necessitate officij : siue ex voluntate peccat. Illū autem qui est in pec cato occulto dicit peccare:cum ex volunta te predicat.⁊ hoc ratione contēptus : non autē illum qui predicat ex officio:dum tn̄ illud faciat cum timore : ⁊ quasi coactus officij necessitate. Simpliciť autē videtur dō ꝙ exn̄s in peccato siue occulto:siue ma nifesto docens vel predicās si non studeat dolere de peccato:simpliciť dicitur cōtēne re:⁊ ideo peccare . 6^m preceptum est illud

Math.7°. Petite ⁊ acci. querite ⁊ inue. pul. ⁊ ape.vo.petite fide fideliť credēdo.q̄-rite spe fiducialiť postulādo.pulsate chari-tatem ardenter desiderando.Et hec exposi tio dicitur ex glo.vel petite ore.querite cor de .pulsate opere.oīs.n.qui petit .s.illō qꝫ dꝫ:⁊ eo modo quo dꝫ.s.pie .p le:perseue-ranter ⁊ ad salutem:quod est petere in noīe ih̄u.accipit.s.vel ad votum:vt quādo sibi datur illud quod petit.vel ad meritum.vt quādo non datur illud.s equiualens . vn̄ Jo.14°. Quicquid petieritis pa.in no.m. hoc faciam:⁊ qui querit cordis desiderio inuenit in p̄mio.⁊ pulsanti ad ianuaȝ pa-radisi :aperietur hostium celestis pallacij . 7^m preceptum est illud Math.7°. Omnia quecunqȝ vultis vt faciant vobis homines .s.inquantum homines . qꝛ sic sunt iusti ⁊ rationabiles .vnde intelligitur de volunta te rationabili ⁊ consiliata.vt.n. dicit Au⁹ voluntas cōiter sumpta est bonoꝝ ⁊ ma lorum:stricte vero sumpta est tātuȝ bono rum:cupiditas tātum maloꝝ.Et vos faci te eis:quia tōni est iustū: quod faciunt vo bis .Ecce preceptū affirmatiuū legis natu ralis: ⁊ in hoc includiť aliud p̄ceptum ne gatiuum iuris naturalis.s.non facias ali-js quod tibi non vis fieri.quod hēť Tob. 4°.hoc est.n.lex ⁊ ,pphete.i. in hoc implen tur.8^m preceptum est illud Math.7°. In-trate per angustam portam.angusta porta dicitur vel charitas ratione difficultatis i diligendo inimicos.vel penitentia ratione penalitatis in sustinendo: ⁊ hec porta ē an gusta in ingressu:lata in progressu: s lauti-sima in egressu. pu'er.4°.Viā sapiētie mō strabo tibi:ducā te p semitas eq̄tatis : q̄s cū ingressus fueris n̄ artabūť gressus tui. psal. Lati man.tu.nimis.qꝛ lata ⁊ spatio-sa est via que ducit ad pditōeȝ. h̄ porta ⁊ via est cupiditas q̄ est radix oīuȝ maloꝝ. i.Thi.vlt.Et multi intrāt p eā.qꝛ vt dicit Math.20.Multi sūt vocati : pauci vero electi.9^m p̄ceptū ē illō Math.7°. Attēdite .i.diligēť cauete vob a falsis ,pphis.i.q̄buf lȝ deceptorib⁹:siue sint heretici q̄ fallūt p fal sā doctrinā fidē.⁊ scripturā corrūpēdo : si-ue sint hypochrite qui fallūt sanctitateȝ si-mulando.qui veniūt:non mittit̄ a deo ad vos decipiēdos in vestimentis ouium.i.in habitu ⁊ signis iustoruȝ. Intrinsec⁹ auteȝ .i.interiori ,pposito siue desiderio sunt lu-pi rapaces . lupi sunt ratione voracita-tis: et crudelitatis : ⁊ caliditatis . Et sunt

rapaces: q2 rapiũt ab intellectu fidem. ab affectu charitatẽ: ⁊ ab effectu sanctitatem. A fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. i. ab operibus eorũ occultis: vel ab extima operum: de hoc require. J. li. 2° ti. 27. de hypochrisi.

¶ De lege humana scripta. s. de constitutionibus. titulus. 46.

Habito de lege diuina ⁊ eius p̄ceptis congruitas ordinis exigit aliqua breuit̃ de lege humana dicere. ⁊ p̄mo de lege scripta que dicitur cõstitutio. 2° de lege non scripta que dicit̃ ꝯsuetudo. ¶ Circa primum nota ꝙ nomẽ legis ⁊ nomẽ constitutiõis ad omnes decretales prorogari potest. restricto tamen vocabulo constitutiones dicuntur p̄ncipuz leges populi romani. edicta pretoꝝ. s̄m ꝙ notat Hos. ti. de consti. Sumendo ḡ nomen legis ⁊ constitutionis ad p̄sens cõiter pro eodẽ. Uidẽdum est p̄mo quid est lex siue cõstitutio: ⁊ vnde d̄r. 2° qualis debz esse lex. 3° quis facere põt constitutiones. 4° ad quid fiunt constitutiones. 5° de virtute constitutionis. 6° qualiter constitutioni derogetur. 7° quãdo constitutio incipit artare. 8° de pena non seruãtium constitutiones.

Circa p̄muz sciẽdum ꝙ lex est quedam ordinatio rationis ad bonuz cõmune ab eo q curã habet cõitatis ꝓmulgata: ⁊ bene dicitur ꝓmulgata: quia vt dicit̃ di. 4ª §. leges instituuntur cum promulgant̃. s̄m vero ꝙ habet̃ di. i. §. cum itaq̧. constitutio est ius scriptuz: sicut consuetudo est ius non scriptũ morib⁹ vtentium approbatum. vt in di. i. consuetudo. Dicit̃ autẽ hic lex a ligando vl' legẽdo. constitutio vero dicitur quasi cõmune statutũ: q2 papa cum fratribus suis: ⁊ alij prelati cum caplis ⁊ canonicis suis faciunt constitutiones.

Circa 2m sciẽdũ ꝙ sicut tradit Isidorus li. ethi. lex debz esse talis ꝙ religioni cõgruat. ꝙ discipline cõueniat. ꝙ saluti proficiat. Primũ attenditur inquãtum conuenit legi diuine. 2m inquantum cõuenit legi nature. 3m inquantuz expedit vtilitati humane. Jtez debz eẽ clara nihil ambiguum cõtinens vel obscurum. ex̄ de consti. c. vlt.

Circa 3m sciẽdũ s̄m gof. ⁊ hosti. ꝙ constitutiões facere possunt papa cum fratribus suis in spiritualibus: ⁊ ecclesiasticis: ⁊ ceteri prelati cum canonicis ⁊ capitulis suis. ex̄ de his que fiunt a prela. per totũ. ⁊ legat⁹ in ꝓuincia sibi cõmissa. ex̄ de offi. le. c. fi. ⁊ capitulũ circa ea que spectant ad ip̄m. ex̄. e. de consti. cum accessissẽt. ⁊ aliud collegiũ approbatum. ex̄. e. c. ex litteris. ⁊ synodus ꝓuincial' di. 16. qd̃ dicitis. ⁊. c. synodũ epoꝝ. di. 18. de ꝯcilijs. ⁊ ep̄s extra de maio. si quis. ⁊ dicit Jnno. ex̄ de loca. c. i. ⁊ ex̄ de sen. excõi. a nob. ꝙ ep̄s cum capitulo suo face᷑ põt statuta sup iurisdictione sua: s; super alijs non põt: nisi hi quorũ interest consẽtiãt: vel adminus sint presentes. ex̄ de his que fi. a prela. c. fi. Princeps etiã potest ꝯdere legem cũ procerib⁹ suis in tẽporalib⁹. C. de leg. ⁊ ꝯsti. l. humanũ esse. ⁊ prefectus cũ p̄cario. C. de offi. p̄fec. formã. ⁊ hi quibus mãdat imperator. vt in ꝓlogo insti. §. cuq; h̄ deo ꝓpitio. ⁊ popul's romanus. isti. de iure natu. gen. ⁊ ciui. § lex est. licz dicatur h̄ ptãs in p̄ncipẽ translata. C. de vete. iure. l. i. h̄. n. s̄m gof. dicit̃: non quia populus eaz anio a se abdicauerat: sed q2 cõcessit ⁊ oliz eã trãstulit. tamẽ eã postea reuocauit. ff. de ori. iuris. l. 2ª. ⁊ senatus. ff. de legi. ⁊ se. con. l. nõ ambigitur. ⁊ ciuitas siue vniuersitas. insti. tu. de iure na. §. i. ⁊. z. Nec obstat ꝙ etiam al's dicit̃ ꝙ soli p̄ncipi licz cõdere legẽ. q2 supiores de quib⁹ dictũ est ꝙ possũt condere legẽ auctoritate p̄ncipis condere intelliguntur. Sic etiã in ecclesiasticis facere intelliguntur p̄dicti cõstitutões auctoritate pape. vnde ⁊ in concilijs itelligit̃ excepta auctoritas pape. ex̄ de elec. significasti. ⁊ di. 17ª. per totũ. hec gof. Põt aũt h̄ queri vtrum omnis lex humanitus posita deriuetur a lege naturali. R° vt dicit Aug⁹ p° li. de lib. ar. non videt̃ eẽ lex que iusta non fuerit. vnde quãtũ habz de iusticia: tm̃ habet de virtute legis. Jn rebus aũt humanis dicitur aliquid esse iustũ ex eo ꝙ est s̄m rationis regulã rectũ. p̄ma aũt rõis regula est lex nature. vnde oĩs lex humanitus posita intãtuz hẽt de ratõe legis inquãtum a lege nature deriuat̃. Si vero in aliquo discordet a naturali lege: nõ erit lex: s; corruptõ legis. ¶ Sciẽdũ aũt ꝙ aliqua deriuãtur a p̄ncipijs cõib⁹ legis nature p modũ ꝯclusionis. vt hoc qd̃ est non esse occidẽdũ. põt deriuari sicut conclusio: ab eo qd̃ est nulli esse malũ faciẽdũ. quedã vero per moduz determinatiõis: vt lex nature habz ꝙ qui

peccat puniatur: ſ; q tali pena puniat̃ eſt quedã determinatõ legis nature. vtraq̃ ĝ inueniũtur poſita lege humana. Sed ea q̃ ſunt p̃mi modi habẽt vigorẽ non tantũ ex lege humana: ſ; etiã ex lege naturali. ea vero que ſunt ſcḋi modi vigorẽ tantũ habẽt ex lege humana. hec Tho. p̃ma 2ª. q. 95ª. ar. 2º. ¶ Quid de condẽtibus leges iniq̃s vel ſtatuta ɔtra dei legẽ: ⁊ eccleſie libertatẽ. Rndeo tales leges ⁊ talia ſtatuta ipſo iure nõ valẽt. di. 8ª. que ɔtra mores. ⁊ 32. q. 7ª. flagitia. ⁊ faciẽtes ⁊ cõſentiẽtes mortaliter peccant. vnde dicit̃ Iſa. 10. veh qui condũt leges iniquas. ⁊ ſunt ipſi ⁊ heredes eoꝝ: niſi ea deleuerint ipſo iure excõicati. de hoc vide ⁊ dic vt. ſ. li. 7º. ti. 2º. capitulo 12º. ⁊ ſe. ⁊ ſi qui dãnificati fuerint occaſiõe talis legis vel ſtatuti: tales ⁊ eoꝝ heredes tenẽtur reſtituere iuxta di. poſitã ſup̃. ti. 31º de 7º p̃cepto ar. de pedagijs ⁊ queſtus. tenẽt̃ etiã inſolidũ qui induxerunt p̃ncipes ad cõdẽdũ tales leges. Oẽs. n. obſeruatores mortalr̃ peccant. ⁊ tenẽt̃ reſtituere omnia que taliũ legũ occaſione lucrati ſunt p ſile in dicto ti. arti. 7º. de his qui ſequuntur raptores. ħ Ray. ⁊ idẽ eſt ẽm Hoſti. ſi fiant contra ius poſitiuũ ad pauperes opprimẽdos: ⁊ iuſticiã impediẽdam.

C Irca 4m ſciẽdum q ɔſtitutiones ad hoc fiunt vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur. vt ex̃. c. in ꝓhemio. ⁊ vt humana audacia coherceatur: tutaq̃ ſit inter improbos inocẽtia. di. 4ª. facte.

C Irca 5m nota q̃tuor actus legũ ſiue cõſtitutionũ in his v̈ſibus contentos. Quatuor ex verbis virtutes collige legis Permittit punit imperat atq̃ vetat. Inueniũtur etiã in iure cõſilia que ẽm gof. ſũ p̃miſſione cõtinẽtur. Sz nũquid lex humana cohibere debz oĩa vicia. Rndeo q non. vnde Aug⁹ de libero arbitrio. videt̃ mihi lex humana iſta recte permitt̃ re: ⁊ diuina prouidẽtia iudicare. hec Aug⁹ lex ĝ humana recte permittit aliqua vitia. ſ. illa que nõ p̃t cohibere. vt fornicatõem ſimplicẽ cum meretrice. licet ſit graue peccatũ: ⁊ lege diuina puniendũ. tñ qz pp hominũ corruptõem: difficile eſt a carnis voluptatibus mltitudinẽ hominũ abſtinere. Ideo ne homines in mala maiora ⁊ reipublice magis nociua: vt ĩ adulteriũ ⁊ peccatũ ɔtra naturã inciderent: noluit lex humana hoc ꝓhibere tanq̃ aliq̃d per rectores multitudinis puniẽdũ. vnde Aug⁹ 2º de ci. dr. Aufer meretrices ⁊ libidine omnia turbas: pone eas loco matrõarum: decorez dehoneſtas. Illa aũt precipit lex humana puniri que ſunt grauiora: ⁊ a quibus eſt poſſibile maiorẽ partẽ multitudinis abſtinere: ⁊ precipue que ſunt ĩ nocumẽtum aliorũ: ſine quorum ꝓhibitione ſocietas humana conſeruari nõ poſſz. cu iuſmodi ſunt homicidiũ. furtũ. adulteriũ. ⁊ alia hu⁹. hec Tho. p̃ma 2ª. q. 96ª. ar. 2. c. ¶ Nunquid lex humana precipit omnes actus virtutũ. Rndeo lex humana vt dcm̃ eſt ordinat̃ ad cõe bonũ. ⁊ ideo precipit tãtum illos actus virtutũ qui ſunt ordiabiles ad cõmune bonũ. vel imediate: vt cũ aliqua fiunt directe ꝓpter bonũ cõmune. vel mediate: vt cũ aliqua ordinant̃ a legiſlatore pertinẽtia ad bonã diſciplinã per quã ciues informantur vt cõmune bonũ iuſticie ⁊ pacis ɔſenſum ſeruẽt. hec Tho. vbi ſupra. ar. 3º. c.

C Irca 6m ſciẽdum q derogatur cõſtitutioni p̃ori per conſtitutõem poſteriorẽ ex̃ de cogna. ſpu. c. i. et. ſi in poſteriori nulla fiat mẽtio de p̃ori: licz ſit ſecus in reſcriptis. ex̃ de reſcrip. ceteꝝ. cui⁹ diuerſitatis ratio eſt ẽm gof. quia in legib⁹ ⁊ conſtitutõibus ɔtinẽtur iura. oĩa autem iura cõtinent̃ in pectore pape vel p̃ncipis. vt. C. de teſti. l. omnibus. Et ideo cuz papa condit cõſtitutõem poſteriorẽ quaſi ex certa ſciẽtia faciat memor p̃oris tollitur p̃or. ſ; in reſcriptis continẽtur facta. factoꝝ aũt habere memoriã ⁊ in nullo peccare eſt potius diuinitatis q̃ humanitatis. C. de veteri iu. e. l. 2ª. §. ſi quid aũt. vnde nõ preſumitur q papa preſcius p̃mi reſcripti cõcedat 2m. ⁊ hoc intelligo in p̃ore ⁊ poſteriore ẽm tp̃s: nõ ẽm ordinẽ ſcripture.

C Irca 7m ſciẽdz q conſtitutõ incipit artare poſt duos m̃ſes ab ei⁹ publicatione. ex̃ ne cle. vel mo. c. vlt. ante v̈o hoc tẽpus non ligant̃ ignorãtes. ex̃. e. l. de ɔſti. cognoſcẽtes. hoc itelligit hoſti. de conſtitutõe p̃ncipis: vt in iuribus predictis. qz conſtitutio talis ẽ generalis: ⁊ oẽs aſtrigit ex̃. e. c. fi. Cõſtitutio aũt iferiorum ſtatim ligat facta p̃mlgatõe: niſi forte abſentes quibus nec tñ dabo: nec illud limitabo. qz plus ⁊ minus eoꝝ iuriſdictio ɔtenditur: ſ; arbitrio boni iudicis hec cõmitto. ex̃ qui matri. ac. p̃nt. c. fi. Extendit̃ etiã conſtitutio ad futura: non ad p̃terita.

extra.e.I.de cōsti.c.fi. ¶ Sed nunquid lex humana hōi necessitatē imponit i foro cōsciētie. Rndz Tho.i.2e.q.96a.ar.4o.c. sic. Leges humane aut sūt iuste: aut iniuste. si iuste habēt vim obligandi in foro ꝯsciētie a lege eterna a qua deriuātꝰ ꝓuer. 8o. Per me reges regnant: ⁊ legum ꝯditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iuste ex tribus cōcurrentibus simul. pmo ex fine: quādo.s.ordinantꝰ ad bonuz cōmune. 2o ex auctore: quādo.s.lex lata nō excedit potestatez ferētis. 3o ex forma: quādo ꝓpterea ſm equalitatem ꝓportiōis imponuntur sb ditis onera in ordine ad bonuz cōe. Iniuste autē sunt leges dupli r. vno per cōtrarietatem ad bonum humanum. vt quādo deficit ibi aliquod triuz predictoruz: ⁊ tales leges non obligant in foro conscientie nisi ꝓpter vitandum scandaluz vel turbationem. ꝓpter quod etiam homo debet cedere iuri suo ſm illud Math.5o. Qui aufert tibi tuni. dimitte ei ⁊ palliuz. Alio modo per cōtrarietatem ad bonuz diuinū. vt leges tyrānorū inducentes ad idolatriaz vel ad aliud quod sit cōtra legez diuinā. ⁊ tales nō licet seruare. ¶ Nunqd omnes homines sbdūtur legi humane. Rndeo dupliciter potest quis esse subiectus legi. vno modo sicut regulatuz regule. ⁊ sic omnes subiecti potestati: subduntur eius legi. Et sic dicitur Ro.13o. omnis anima potestatibus sublimioribꝰ subdita sit. Alio mō sicut coactū cogēti. ⁊ sic legi subduntur tātum mali: quia eorū volūtas dissonat legi. pnceps autē vt dicit iurisperitus legibꝰ est solutus: quod est verū quātū ad vim coactiuam. ſ quātuz ad dei iudiciuz debz voluntarius legem implere. vnde extra.e. cum omnes. dicitur ꝙ quisqꝫ iuris in alteꝝ statuit ipe eodē iure debet vti. Est etiā pnceps sup legem inquātuz pōt cuz expedit legez mutare: ⁊ in ea ꝓ loco ⁊ tēpore dispensare. ¶ Nunquid licz subdito legi agere preter verba legis. Rndeo legis lator legez ꝓponit ſm ea que cōtingunt vt in pluribus ferens intentionem ad vtilitatez cōem. vnde si casus emerserit in quo obseruatio talis legis sit cōmuni saluti dānosa non est seruanda. vt si in ciuitate obsessa: lex statuatꝰ ꝙ porte ciuitatis maneant clause. hoc est vtile cōmuni saluti: vt in plibus. Si tamē cōtingat hostes isequi aliquos ciues i dānuz ceder ciuitatis: nisi aperirētur eiꝰ porte. ⁊ ideo tunc essent aperiēde. ⁊ ideo dicit Hilarius ꝙ intelligentia dictorū ex causis est assumēda dicendi. quia non res sermoni: ſ rei debet esse sermo subiectus. Cōsiderāduz tamē ꝙ nisi legis obseruatio ſz verba nō habeat subituz periculū: cui statī oporteat succurri. non tamē ptinet ad quēlibz vt interpretetꝰ quid ē vtile ciuitati: ⁊ qd inutile. ſ hoc tātuz ptinz ad rectores ⁊ pncipes qui ꝓpter huiꝰ cās ⁊ casus habent auctoritatez de legibus disputandi. Si vero piculum sit ita subitum ꝙ ad eos recurri nō possit: necessitas dispēsatiōnē habz annexam. Si dicatur ꝙ eius est legē interptari: cuius est cōdere. Dicēduz ꝙ ille qui sequitur intentōem legislatoris: non interpretatur simpliciter legem: ſ in casu i quo manifestuz est latorez legis aliud intēdisse. si.n.sit dubiū dz vel ſm vba legis agere: vel supiores cōsulere. rectores aūt multitudinis dispēsare possunt in legibus humanis. quādo requirit hoc causa rationabilr cedens in vtilitatē boni ꝯmunis. H Tho. 1.2e.q 97a.ar.6o.

Circa 8m sciēdū ꝙ si quis cōstitutiones nō habet arguendus est de negligentia. qui vero habz ⁊ non seruat corripiēdus est de temeritate. vt di. .20.si decreta. si vo aliquis nō seruet eas i cōtemptū ecclie romane hereticus est censendus. vt di.20.de libell. e: saluis aliis penis que p singula iura singulariter imponuntur nō obseruantibus eas.

¶ De lege humana non scripta .s. de consuetudine ti.47o.

Deinde cōsiderandū est de cōsuetudine. ⁊ pmo quid est: ⁊ vnde dicatꝰ. 2o qualꝰ ⁊ ex quot actibus inducitur. 3o que cōsuetudo preiudicet iuri. 4o que est consuetudo generalis ⁊ que spālis. 5o an vna consuetudo aliam contrariā tollat. ¶ Circa pm sciendz ſm gof. ꝙ cōsuetudo ē quoddaz ius moribus.i. assiduis actibus institutuz: quod cum lex deficit ꝓ lege suscipitur. di. .i. cōsuetudo. qr est in cōi vsu. vt ibidē.

Circa 2m sciendum ſm Hos. ꝙ cōsuetudo inducitur cū expresse populo placz aliquid obsuari ꝓ cōsuetudine in futurū. vnde nō eo ipo ꝙ aliquid fit ius ꝯsuetudinariuz inducitur. ar. .ff. de itinere actuqꝫ priuato .l. fi. Inducit āt vnꝰ actꝰ ꝯsuetudinē. 25a.q.2a. ita nos.

Circa 3m sciendum sm Gof. q cu
aliquid fit multotiens pcurre vi
detur ex deliberato iudicio ratois
et inde est q consuetudo inducta supdicto
modo vbi viget tollit ius: dumodo sit ra-
tionabilis. Interptatur etiaz legem. extra
.e. cuz dilect9 p lege suscipitur: cum lex de-
ficit: vt dictu e supra. Sec9 est si non sit ra-
tionabilis. ff. de le. et se. cen. q non ratione.
Si aute non sit inducta supradicto modo
s per quadaz assuefactoem hominu: si no
sit ad prescriptioem .40. annoz perducta
sm canones non vincit lege. extra. e. cu co
suetudinis. Si aute sit ad pscriptoem pdu
cta: et ius parit: et lege vicit. extra. e. c. vlt.
s et si tato tempore seruata fuerit q non sit
in memoria hominu quado cepit: lege vi
cit. ar. ff. de aqua plu. l. i. in fi. Similit et illa
cosuetudo qua romana seruat eccla: et ab
alijs pcipit seruari. iij. di. nolite. et qd dam
est pscribi cosuetudine: intelligit cuz indu
citur circa illud qd est pscriptibile. als se-
cus est. ex de prescrip. cam. ¶ Sed que co
suetudo dicet ratoabilis. Rndz Ber. ex
.e. s. de consuetudine. c. fi. in glo. 4a. q gene
ralit illa consuetudo est rationabilis q no
obuiat canonicis institutis. Irratoabilis
vero est que reprobatur a iure. vt illa ex
.e. ex parte nostra. et c. cu venerabilis. et co
suetudo onerosa. ex. e. c. i. et c. cu iter nos.
et generalit vbi fit aliquid contra more ec
clastice discipline: siue libertatem. extra de
elec. cu terra. et c. sacrosancta. Ex supdicti
recolligi possunt plura que requirunt ad
hoc q cosuetudo preiudicz iuri communi.
Et supaddit aliqua Ber. ex. e. c. fi. in glo.
5a. pmo q sit rationabilis. 2o q sit prescri
pta. 3o q ex certa sciẽtia: et non per erroz
sit inducta. 4o q sit inducta eo sciẽte q ius
codere pot. ff. de le. de quibus cais. in fi. 5o.
q sit tale ius q possit pscribi. 6o q usus sis
illa cosuetudine sine viciibus illis quibus
es vsus eo animo ut intedas te ius habe-
re: siue credas. et vt illud in posteru facias
ff. de itinere actuq pri. l. vlt. als non pdest
vt dicit ibi. 7o q maior pars populi sit usa
cosuetudine illa. qz sicut minor pars popu
li non posset inducere lege: ita nec cosuetu
dine. hec Ber. dicit tame in fi. eiusde glo.
q ad hoc q consuetudo preiudicet iuri sa
tis videtur sufficere sm. c. fi. ex. e. si cosue-
tudo sit rationabilis et pscripta. ¶ Sz nu
quid queliz multitudo consuetudine indu-
cere potest. Rndeo sz Tho. i. 2e. q. 97a. ar.
3o. c. 3m. si sit libera multitudo que possit si
bi facere lege. pot eq pari ratione induce-
re consuetudinez. Si vo non habeat libe-
ram potestatez lege sibi condedi: vel legez
superioris tollendi. nihilominus tame csue
tudo in tali multitudine pualẽs vim obti-
net legis vbi p eos toleratur ad quos per
tinet imponere multitudini lege. ex hoc. n.
videntur ipsam approbare consuetudinez
¶ Sed quatu tepus requiritur ad hoc q
consuetudo sit pscripta. Rndeo sm cano-
nes vt dicit Gof. et habitu est sup. et Host.
requirit tepus. 40. annoz. sm leges tam
est diuersitas vt notat Host. ti. de cosuetu-
dine. quia sm Jo. bar. sufficiunt. 10. ani in
ter psentes. et 20. inter absẽtes. Scdz vero
alios spectanduz est tepus: cuius no extat
memoria. Inno. aute extra. e. super. c. dile-
ctus. dicit q in eccla necessaria est prescri
ptio. 40. annoz: s in alijs sufficit pscriptio
.10. vel. 20. annoz. et hec sunt vera si illud
quod pscribitur vel assuescitur het ctinua
am cam. Item si consuetudo est generalit
cotra omnes ta ctra ecclias qz alios suffi-
cit prescriptio. 10. annoz cotra omnes. q-
dam vero distinguunt int ecclias et pua-
tos. aliter si no habz cam cotinuam neces
saria est pscripto teporis: cuius memoria
no existat ¶ Ad hoc nota ad maiorẽ eui
dentia differẽtia int pscriptoez et cosuetu
dine. differut aut sm Hosti. ti. de cosuetudi
ne. pmo qz pscripto habet locu in reb9 mo
bilibus et imobilibus. corporalibus et icor
poralibus. vt in seruitutibus. iurisdictoib9
dectoibus. et hi9. 2o quia pscripto acquiri
tur singulari cuz priuato. s cosuetudo no
magis acquirit illi qz isti. 3o qz in pscripto
ne titulus et bona fides requirunt. extra
de pscrip. si diligẽti. s in cosuetudine no re
quirit titulus. hic. n. non reqrit nisi vsus
et tepus cpletu. vnde hic est vsus loco titu
li. 4o quia puilegiu et pscriptio aliquotiẽs
non ccurrunt. extra de pscrip. veniẽs. Sz
csuetudo et puilegiu bene concurrunt. ex
.e. cuz dilectus. 5o quia pscripto est actois
siue iuri. petedi exclusio. ar. C. de annali ex
cept. l. fi. in fi. Sed consuetudo est de sui na
tura actois siue iuri acquisito. vt appz
extra de elec. costitutis. et c. in genesi. in fi.
pscripto vero non respicit pprie vsum. Io
eniz pscribitur ctra aliquẽ. quia no agit:
vel non vtitur suo iure. cosuetudo vero re
spicit vsum. et io allegat q ita coiter actu
est vel vsu: nihilomin9 et csuetudo negatia

respicere potest vbicūqꝫ ꝓbari potest .s. ꝙ tale quid vel tale non debꝫ fieri. ar. extra de elec. cum ecclesia vulterana. ad fi. secus esset si nullo modo possꝫ ꝓbari. 6° qr cōsuetudo erronea non iuuat. Secus est de prescriptione. quia titulus putatiuus et si verus non sit: dum tamen ꝓbabilis error excuset. dat iustam causā vsucapiēdi. sꝫ de hoc vide .j. li. 5°. ti. de ꝑscrip.

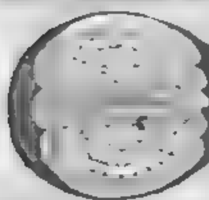
Circa 4m sciēdum ꝙ consuetudo generalis est que generaliter obseruatur. vt extra .e. ti. de consu. c. i. et .c. cum omnes. et di. ii^a. nolite. et de ꝯsec. di. .i. c. basilicas. Specialis consuetudo ē que in certo loco vigorē et obseruantiā habet di. 12^a. nouit.

Circa 5m sciendum ꝙ consuetudo posterior tollit cōsuetudinem ꝑorē extra de cogna. spiri. c. i. et hoc ē verū si diuerse consuetudines in eodē municipio diuersis tēporibus oriantur. Sec⁹ est si in locis diuersis. di. 12^a. scit sancta. vñ cōsuetudo aliquorū nō debꝫ subuerti more cōtrariorū. di. 12^a. illud. Item consuetudo mala nullo tēpore cōfirmatur. quinimo tanto est perniciosior quāto est diuturnior. extra .e. c. fi. Itē consuetudo in ecclie grauamen inducta reuocari debꝫ. extra .e. c. i. Itē sicut iura reducunt ad cōcordiā cum iuribus. C. de offi. do. l. vna. sic et cōsuetudo iuri vl' ꝑuilegio ꝯtraria reducit ad cōcordiam per interpretationē. e. ti. c. cū dilecti.

¶ Explicit liber primus de preceptis.

¶ Isti sunt tituli secundi libri: qui ē de virtutibus ⁊ vitijs.

¶ Incipit secundus liber. De voluntario ⁊ inuoluntario titulus primus.

Expeditis per dei gratiam in libro precedenti his que pertinent ad diuinorum preceptorum consideratio- nem consequenter dicendum est in hoc 2° libro de his que pertinent ad consideratiõem virtutum ⁊ viciorum. Et primo in cõi. 2° in speciali. ¶ Circa primum primo dicendum est de bõitate ⁊ malitia put cõsiderantur in acti- bus humanis. 2° de habitibus malis. s. vi- cijs in cõmuni. 3° de habitibus bonis. s. de virtutibus in cõmuni. Et quia actus hu- mani non dicunt boni: vel mali: nisi inquã- tum sunt voluntarij. Jdõ pri° cõsiderandum ẽ de voluntario ⁊ inuoluntario. Et primo quid dicit in homie voluntarium. 2° quid causet inuoluntariũ. ¶ Circa primũ sciẽdum q illud dicitur in homine voluntariũ: cui° homo habz in se plenũ dominiũ: sicut est de actu interiori: qui est velle: ⁊ alijs viribus impe- rare. sed nõ habz dominium plenũ de actu exteriori membrorũ qui est facere. Et ex his patet q non tantum est voluntarium cum actu: sed etiam sine actu. ⁊ quandoqz sine actu exteriori cum actu interiori. vt cum uli non agere. ¶ Nota tamẽ q omit- tere actum interiorem vel exteriorẽ non di- citur in homine voluntarium: nisi quãdo scit: potest ⁊ debz velle vel imperare. sicut si nauis pereat pter absentiam ei°: qui nõ potest: vel nescit: vel non debz eam regere: non dicit submersio eius voluntaria in illo sed in eo qui potest: ⁊ scit: ⁊ debet. ℞ Gual. Attendẽdum etiã q non velle dicit dupli- citer sm Tho. pma 2e. q. 6a. ar. 2°. c. 2m. Uno modo put sumitur in vi unius dicti- onis. scz nolle. vnde sicut dicitur. nolo le- gere. sensus est. volo nõ legere: significat velle nõ legere. ⁊ sic non velle causat volũ- tarium. Alio modo in vi oratõis. ⁊ tũc nõ affirmatur actus voluntatis: ⁊ hi° nõ velle causat inuolũtarium.

Circa secundũ sciendũ q inuolun- tarium causant violentia ⁊ igno- rantia. vnde phs 3° ethi. c. i. dicit. q inuoluntariũ est quod violẽtia uel igno- rantia factum est. Licet igitur violẽtia nõ possit inferri voluntati quantũ ad primum ei° actũ: q ab ipa imediate elicit. s. velle. po- test tamẽ quantum ad actus qui ab ea im- perantur: vt ambulare ⁊ loqui inquãtũ p violentiam impediri possunt mẽbra exteri- ora: ne voluntatis imperiũ exequãt. Cau- sat igitur violẽtia inuolũtarium: qz directe opponit voluntario: cũ voluntarium sit a prin- cipio intrinseco. violẽtum vo ab extrĩseco. ⁊ sic est cõtra volũtatẽ. ⁊ per cõsequẽs in- volũtariũ. Ignorãtia autẽ causat inuolun- tarium ea ratione qua priuat cognitiõem: que prerigitur ad voluntarium. voluntariũ. n. sm q dicit phs 3° ethi. ⁊ Dam. 2° li. ẽ cu- ius principiũ est in scipo cognoscente singu- la: ⁊ que oportet operari. ⁊ cuius grã opor- tet. Nõ tamẽ quelibz ignorantia priuat co- gnitiõem hi°. Ignorantia eniz tripliciter se habz ad actũ volũtarium. scz cõcomitan- ter. cõsequẽter. ⁊ antecedẽter. cõcomitanter quãdo ignorãtia est de eo qd agit. ⁊ tamẽ etiam si sciret nõ ageret. ⁊ talis ignorãtia nõ facit inuoluntariũ: vt dicit phs. qz non causat aliquid repugnãs volũtati: s facit nõ volũtarium: qz nõ potest esse actu volitũ quod est ignoratũ. Cõsequẽter aũt se ha- bet ignorãtia ad volũtatem: inquãtũ ipa est volũtaria. ⁊ hoc cõtingit dupl'r. Uno mo- do quãdo actus volũtatis refertur i igno- rãtiam ut habeat excusatõem peccati. vel nõ retrahatur a peccato. ⁊ hec dicitur igno- rantia affectata. Alio modo dicitur igno- rantia voluntaria eius qd quis scire põt: ⁊ debet. sic autẽ nõ agere ⁊ nõ velle dicit voluntarium: vt supradictũ est. Hoc autẽ mo- do dicitur ignorãtia dupliciter. Uno modo cum quis nõ cõsiderat id qd cõsiderare de- bet: que est ignorãtia male electõis ex pas- sione vel habitu pueniens. de qua potest intelligi illud puer. 14°. Errãt qui operan- tur malũ. Alio modo cũ quis notitiã quã debz habere nõ curat acquirere. ⁊ sic igno- rantia iuris quã quis scire tenet: volunta- ria dicit: quasi ex negligẽtia pueniẽs. Et de hoc intelligit illud. i. co. 14°. Ignorãs ignorabitur. ⁊ his modis ignorãtia nõ po- test causare inuolũtariũ. causat. n. sm quid inuolũtarium inquãtũ precedit motum volũ- tatis ad agẽdũ: qui nõ esset: sciẽtia prexistẽ- te. Antecedẽter aũt se habet ad volũtatem ignorãtia que nõ est volũtaria. ⁊ tamẽ est causa volẽdi hoc qd al's nõ vellet. sicut cũ homo ignorat aliquã circunstãtiã actus: quam nõ tenebat scire. ⁊ ex hoc aliquid agit quod nõ agẽt si eam sciret. vt cum q°

diligētia adhibita nesciens aliquē transire
per viā ,pijcit sagittā: qua interfecit trāseū
tem. ⁊ talis ignorātia causat inuoluntariū
simpliciť. hec Tho. pma 2e.q.6a.ar.8e.c.
¶ Sed quid de metu.cōcupiscentia.ira.
ebrietate. nunquid hec causant inuolunta
rium. Rndeo ꝙ non.metus.n. nō causat
imo vt diciť 3o ethi.c.pmo.⁊ idē vult Greg.
nazanzenus li.de homine.Operatōes que
metu fiunt partiz sūt volūtarie: ptim inuo
luntarie.i.mixte. magis tamē imo q̄si sim
pliciť sunt volūtarie:quod patz sic.Unum
qd̄qꝫ iudicādū est sm illud qd̄ est quando
est in actu. nō sm illud quod in apphēsio
ne cōsiderātis est.que autē metu fiunt cuz
sūt in actu voluntarie sunt:quia volūtas
mouet organa.vt diciť ibidē. Inuolunta
ria autē sūt ex apprehēsione damni.vt pa
tet in eo qui ,pijcit merces in mare. ⁊ hec
est sniā phi.⁊ ratō sua ibidē.Nec etiaz
cōcupiscēcia causat inuolūtariuz . vt vult
phs 3o ethi.c.4o quia cōcupiscētia est pn
cipiuz mouēs intrinsecuz:non extrīsecuz.
non inferēs violētiam:ꝫ alliciēs per cōpla
centiā.Et multo min⁹ cāt inuolūtariū ira.
quia est passio magis volūtaria:cuz sit mi
nus a natura q̄ꝫ ɔcupiscētia. vnde Greg⁹
nazāzenus li.de homie.c.29o Irat⁹ ⁊ ebri
us maluz volūtarie agunt . De ebrietate
tamē distingue: quia si homo sit causa ei⁹
nō facit inuolūtariuz.Si vō homo non sit
causa eius facit inuoltariū. Aliquis.n.in
expertus vtutē vini volens illud bibere:si
sciret eam:nō biberet.si tēperate bibit:⁊ in
ebriatur: puto ꝙ opus sequens hi⁹ ebrie
tatem iudicandum sit inuoluntarium . B
Gualterus.

¶ De bonitate ⁊ malitia actuū humano
rum in cōmuni.titulus.2o.

D Einde cōsiderāduz est de boni
tate ⁊ malitia actuuz humano
rū.⁊ pmo in cōmuni. 2o in spe
ciali de bonitate ⁊ malitia actu
um interiorū ⁊ exteriorū. 3o de bonitate ⁊
malitia actuū exteriorū.4o de his que con
sequūtur bonitatē vel malitiaz actuū hu
manorū .¶ Circa pmū est vidēduz utruz
bonū ⁊ malū sint differētie: ⁊ quales diffe
rētie actuū humanorū.⁊ vtz aliquis act⁹
sit indifferēs. Sciēduz igitur ꝙ actuū ipi⁹
hominis:quidā sunt nō morales : vt illi q
nō ,pcedunt ab homie per actū libere volū
tatis: ⁊ taliū differētie essentiales non sunt
bonū ⁊ malū.quidā vero sūt morales: vt
illi qui ,pcedunt ab homine p actū libere
voluntatū . ⁊ isti possunt dupliciter conside
rari. Uno modo inquātū sunt quedā essē
tie vel nature . Alio modo iquātū sūt mo
rales. ⁊ hoc 2o modo:nō pmo: diuiduntur
per bonū ⁊ malū morale:tanq̄ꝫ p differen
tias essētiales ⁊ specificas. sicut etiā artifici
aliū inquātuz sunt hi⁹. alique sunt differē
tie essentiales:que tamē ratōe materie : de
qua sunt:eis sunt accidētales. Est autē tri
plex differētia boni moralis: ⁊ similiť ma
li.qd̄dam.n.est bonū sm se: vt diligere deū
qd̄dam est bonuz ex circūstantia: vt occi
dere hominē ,ppter iusticiā. Et bonū ex ge
nere:non ꝙ ,ppie sit genus:ꝫ quia est con
forme generi.quia sicut genus diciť ens ī
potētia ad ens cōpletū:que potētia cōpleť
⁊ specificatur p actū differētiarū.sic actus
transiens super materiā debitā est bonum
moris tamē impfectū : quia est indifferēs
ad hoc ꝙ bene fiat vel male.⁊ cuz p circū
stantias determinať quodāmō specificať
⁊ compleť. vt cū aliquis diciť dare elemo
synam ,ppter deū. Similiť est triplex malū
moris .scꝫ malū sm se. vt odire deum.ma
luz ex circūstantia: vt dare elemosynā ,ppť
vanā gloriā.⁊ malū ex genere. vt occide
re hominē. Inter hec aūt omnia ē reperire
mediū. Naz inť bonū ⁊ malū sm se sūt q̄si
media illa:que nec sūt bona sm se:nec ma
la sm se. vt sūt bona vel mala ex genere :
vel ex circūstantia. Inter bonū etiā ⁊ ma
luz ex circūstātia sunt media tam idifferē
tia q̄ꝫ bona ⁊ mala ex genere:que oīa idif
ferenter fieri possunt bona vľ mala ex cir
cunstantia. Inter bonū aūt ⁊ malū ex ge
nere cadit mediū idifferēs simpliciť. vt co
medere:vel festucā leuare:que non dicunt
bonitatē vel malitiā moris.⁊ sic patz ꝙ di
uisio actionis p bonaz ⁊ malā quātuz ad
genus operis siue actionis: non est per im
mediata . ⁊ in hoc conueniunt cōiter oēs.
Ex predictis patet ꝙ loquēdo de actibus
quantuz ad genus operis seu actionis: ali
qui actus sunt indifferentes: qui scꝫ medi
um tenent inter bonuz ⁊ malū . vnde non
sūt moraliter boni nec mali. Sed alio mo
do possumus loqui de actione quātuz scꝫ
ad moduz agentis.⁊ hoc dupliciť.qꝛ que
dā est actō hominis:nō vt rationalis:que

est actio nature: vt natura. vt bibere ⁊ comedere: ⁊ huiusmodi. ⁊ hoc de se est indifferens: ⁊ potest esse indifferens in agente: vt cũ nec actu nec habitu deliberat. quare huiusmodi dicuntur agi: quia sunt act⁹ nature: nõ vt ẽ deliberatiua. Alia vero est actio hominis: vt est rationalis: ⁊ deliberatiuus. vt loqui. disputare facta exteriora. vel res ordinare. ⁊ hi actus de se in generali loquẽdo sunt indifferentes. Dicũt tamen aliqui. ꝙ quando sunt in exercitiõ vl' in homine actu agente non sunt indifferẽtes. competunt enĩ ei vt est deliberatiuus. ⁊ ideo si tales actus sũt respectu obiecti debiti. ⁊ cum debitis circunstantijs: ⁊ ad debitum finem relati: sunt moraliter boni. Si autẽ aliquid horũ defuerit: sunt moraliter mali. Et ideo dicit dominus Math. 12ᵒ. ꝙ de omni verbo ocioso reddet homo rationem in die iudicij: ⁊ per consequens de omni opere ocioso. super quo verbo dicit Grego⁹. ꝙ ociosũ verbum est quod carẽ ratione iuste necessitatis: vl' pie vtilitatis. hec Gual'. ⁊ hec est opinio Gual'. ⁊ Tho. pᵐa 2ᵉ. q. 18ᵃ. ar. 9ᵒ. c. Et videtur rationabilior ſm Ricar. 2ᵒ. di. 40. q. 2ᵃ. arti. 3ᵒ. c. Alij dicunt ꝙ est aliqua operatio siue interior: siue exterior: que nec est moraliter bona nec mala. Nã actio procedens a voluntate deliberatiua: aut est ad deum ordinata: aut non. ⁊ hec est diuisio per immediata. Si sic: est bona ⁊ meritoria vite eterne vel merito condigni si fiat ex charitate. vl' merito congrui: si fiat extra charitatem. Si non est ordinata ad deum. Aut hoc est per iordinatam conuersionẽ ad creaturã: ⁊ sic est mala ex conuersione. Aut ꝓpter operãtis negligẽtiã. ⁊ sic est mala ex omissione. Aut ꝓpter operantis infirmitatẽ ⁊ miseriã. ⁊ hec neutro modo est mala: sed est indifferens. Deus tamen ex sua pietate decreuit ꝓpter nostram infirmitatẽ: multas operationes non imputare nobis neq; ad meritũ: neq; ad demeritũ. ⁊ ex consequenti tales actiones respectu nostri: non videntur bone moraliter: nec male. vt cũ quis loquitur alicui ex naturali pietate: vl' alium salutat ex vrbanitate: vel facit aliquid ex indigentia nature. vt quia ambulat: vt recreetur: vel comedit vt reficiatur. nec tamen hoc refert ĩ deũ. tales enĩ actiones non sunt meritorie. quia ad deũ nõ referuntur. dicere vero ꝙ essent demeritorie omnĩ videretur: cũ nõ fiant ꝓpter inordinatam conuersionem ad creaturam: nec omittuntur ad deũ referri ꝓpter loquentis negligẽtiã: sed tantũ ꝓpter quandam infirmitatẽ que est ĩ nobis ex corpore corruptibili aggrauante animã. huius sententie est Boñ. li. 2ᵒ. di. 41. q. 1. ar. 3ᵒ. c. vbi optime tractat qõem istam. Huic etiam opinioni cõcordare videtur Hierony⁹ in epistola quadam ad Augᵐ. que est in numero epistolarũ eius. 16. dicẽs ꝙ ambulare digerere. ꝓijcere sputũ. nec bonum nec malum est. Si obijciatur illud pᵐa cor. 10. Siue mãducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud faciatis. omnia in gloriã dei facite. Dicunt ꝙ illud est consiliũ nõ preceptũ. ⁊ ideo illud omittere non est semper peccatum. Ad illud quod dicit' pro pᵐa opinione de verbo domini: potest dici ꝙ actus q̃ non refertur ad bonũ finem est ociosus. ſ; non semper oportet ꝙ referatur explicite ad finẽ qui est deus ad hoc ꝙ nõ sit ociosus. sed sufficit ꝙ referatur ad aliquẽ bonum finem ciuilẽ: vel corporis honestam recreationẽ. nec tamen omnis talis act⁹ est remuneratione dignus. hec Ricar. 2ᵒ. di. 40. ar. 3ᵒ. c. 3ᵐ. pro pᵐa opiniõe ¶ Sz nunquid vnus ⁊ idẽ actus potest esse bonus ⁊ malus. Rñdet Gual' ꝙ duplex est actus. scʒ interior simplex ⁊ idiuisibilis statim transiens. ⁊ exterior cõtinu⁹ ⁊ diuisibilis diu manens. pᵐus non potest simul esse bonus ⁊ malus ſm morẽ: cum sit indiuisibilis. 2⁹ autem potest: quia in sui initiõ potest esse bonus: ⁊ in fine malus. Huiusmodi tamẽ actus: licet sit vnus ſʒ naturã non est tamẽ vnus ſm morẽ. sed sunt due operationes morales: vt cum quis incepit predicare propter deum: ⁊ propter vanã gloriam finit.

¶ De bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. ꝑ. 3ᵒ.

POstea cõsiderandũ est de bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. ⁊ pᵐo in se. 2ᵒ in cõparatione ad conscientiam. 3ᵒ in comparatione ad voluntatem diuinam.

Circa pᵐum queruntur plura. scʒ quid facit voluntatem bonam. Rñdeo ſm An. sel. de gratia ⁊ li. ar. c. 11ᵒ. triplex est voluntas pᵐa est instrumẽtũ siue potentia aie.

⁊ hec est bona ex habitu bono vl' virtute. sicut paries est albus albedine. bonū.n. est quod habet qualitatem bonā. vt dicit' p° topi. 2ª est habit' vel dispositō siue affectio volūtatis derelicta ex actu voluntatis siue vsu. ⁊ hec voluntas est bona: ex bona actione. ⁊ mala: ex mala. quia quales sūt actus: tales generātur habitus: vel dispositiones. ⁊ 3° ethi.c.3°. 3ª est act' volūtatis potentie. ⁊ hoc pter naturalē bonitatē quā habet: eo q est quedā actō: habȝ totaȝ bonitatem: ex eius ordine sufficienti ad debitum finem. Ad hi' autē ordinē alicuius actus requirunt' q̄ttuor. scȝ duo ex parte finis. pmum est ut illud quod quis appet ⁊ vel vult vt finem: sit in se bonū: quia vt ppt finē operatur quis. non quia finis: ſ q2 bonum. ⁊ ideo dicitur 2° phy. q bonum ⁊ finis sunt idem. 2m est q non sit tātum in se bonū: sed etiā melius his que appetuntur ppt ipm. ⁊ iō dicit Aug' 6°. de ciui.dei.c.p°. q qui laudat deum pter pecuniā: non hēt bonum finem. neq3 bonam volūtatem. 3m est ex parte eorū que ordinant' in finē. scȝ q sint fm rationē rectaȝ ordinabilia: ⁊ apta ad talem finem assequēdum. 4m est ex parte ordināns. scȝ q voluntas ratiōe regulata ordinet vel velit bona i genere: vel indifferentia ad bonum finem. His q̄ttuor ꝯcurrentibus volūtas que est actus: ē bona. ⁊ si aliquod hoꝝ defuerit: non est bona q2 vt dicit Diony'. 4°.c. de diui.nominib'. bonū est ex tota sua cā. hec Gual'. ⁊ Boń. 2°.di.38ª.q.i.ar.i.c. ¶ Utꝝ vnius hōe voluntatis sit vn' solus finis. Rndeo q sic. scȝ finis pncipalis. pter quod intelligēdū q actū habere plēs fines pōt esse tripliciť vno modo ita q vnus sit sub altero: ⁊ ppt illū. 2° q vn' finis sit pncipal': ⁊ alť n̄ pncipal'. ita tn̄ q finis' nō pncipal' nō referť ad pncipalem actum. 3° ita q vterq3 si pncipalis. Exēplū pone de eo qui vadit ad ecclesiam p distributōibus. Aut.n. pncipaliter intendit dei honorē. ⁊ cum hoc simul intēdit habere pecuniam: vt eam ad honorez dei pauperibus distribuat. vel in alios vsus licitos cōuertat. Aut intēdit dei honorē. ⁊ cum hoc simul intēdit acquirere pecuniam. ita tamen q acquisitōem illā non redegerit ad dei gloriaȝ. nec tamē pecuniā illam finem pncipalē statuit. quia eā pter se non diligit. Aut intēdit deo placere: ⁊ simul etiam pecuniā acquirere: vt possit thesaurū suū augere: ⁊ in eo delectari: diuersos fines statuere. pmo modo ptinet ad bonā voluntatem: ⁊ est meritoriū. 2° mō non est bone voluntatis loquēdo formaliť. nō tamē ei sic repugnat: quin in ea stare possit. est.n. ibi peccatuȝ veniale. non mortale. hoc uult dicere Aug'. li. cōfe. ubi dicit. Minus te amat qui tecū aliquid amat. quod non pter te amat. 3° modo ē ꝯtra bonam voluntatē. talis .n. vult duobus dominis seruire: qd est impossibile. vt dicit' Math. 6°. Cum .n. sit vnū solū ⁊ veꝝ bonū quod quietat humanū desideriū: opȝ q volūtas ad hoc q sit bona ⁊ recta: statuat sibi vnicum finē vltimū. h Boń. 2°. di. 38ª. q.i. ar. 3°.c. ¶ Utrū bonitas actualis volūtatis addat aliquā bonitatem super bonitatem ipsius habitus gratie. Rndeo dixerunt qdā q nullam addit bonitatem a deo remunerabilē q̄tum ad pmiuȝ substētiale: ſ q̄tū ad accidentale sic. Sed ꝯtra hoc est quod Ber. in li. de li. ar. quasi in fine. dicit q ad pmerendū coronā: deus facit homini cooperationem. cuȝ facit volētem: hoc ē voluntati sue consentiētem. Itaq3 voluntas i auxiliū reputať in meritū. Constat aūt q loquiť de actu voluntatis. Preterea actus est finis habitus: ⁊ nobilior eo. vnde ⁊ habitus glorie ordinatur ad actū glē. si g aliquid de pmio substantiali correspondȝ habitui glē: videtur q etiā aliquid de pmio illo correspondeat actuali voluntati interiori per gratiam elicite. Iō uidetur sine piudicio dicēdum fm Ric. q actualis voluntas elicita a voluntate potentia p gratiam addit habitui gratie bonitatem aliquaȝ a deo remunerabilē q̄tum ad pmium substantiale. Ita q pmium substantiale habitui gratie: ⁊ actibus interioribus voluntatis per gratie habitum elicitis correspondet. vnde pter tales actus plus habebit de pmio substātiali: q̄ si sine ipsis a corpore decessisset.

Circa 2m queruntur plura. scȝ vtrū ad hoc q voluntas sit bona necesse sit q se cōformet ꝯscientie recte. ⁊ hoc est idem qd querere Utrū omnis consciētia recta liget ad faciendum quod dictat. Rndeo q sic. tunc.n. cōsciētia ē recta quādo est recta fm legem diuinā scriptam: nobis p regula dataȝ. ⁊ iō sicut ad h q volūtas sit bona: necesse ē q se cōformet legi diue. Ita etiā necesse ē q se ꝯformet ꝯsciē recte. q2 sicut lex diuina: ita ⁊ ꝯsciā recta ligat volūtatē ad faciēd ea q̄ i dia lege

ꝑcipiunt᷑:ꝛ ad vitãdũ ea que ibi ꝓhibẽt᷑. ꝛ ad ꝓsẽquẽdũ cõsilia ĩformatões ꝛ exhortationes que ibi ponunt᷑: non tamẽ volun tas cuȝ sit libera ligatur violẽtia vel neces sitate aliqua absoluta:ꝫ cõditõata.quia si velit ꝑmiũ habere ꝛ suppliciũ uitare:neces se habȝ sequi ducatũ cõsciẽtie recte. vnde Hiero⁹ dicit ꝙ cõscientia est dux anime. ꝛ ſm Dam. 4° li.c.14ͦ. est lex intellectus nostri. ¶ Utrũ voluntas discordans a cõ scientia erronea sit mala.siue vtruȝ cõsciẽ tia erronea liget. Rndeo ꝙ sic.conscientia .n. vt dictũ est est lex intellect⁹ nostri.i. ani me humane. ꝛ ideo sicut cõscientia recta que est lex iusta ligat voluntatẽ ul' homi nem per formã quã habȝ. Ita eciã erronea que est lex iniusta:apprehẽsa tamẽ vl' cre dita esse iusta ꝛ recta:ligat voluntatem: ꝛ obligat q̃diu talis videt᷑.h Gual. in.que stionib⁹ disputatis. ¶ Utrũ cõsciẽtia erro nea liget ad errorẽ deponẽdum: vel ad fa ciẽdum quod dictat. Rndeo cõsciẽtiaȝ er rare ↄtingit dupliciter.s.dictãdo aliquid in differens:esse ꝑceptuȝ vl' ꝓhibitum. vt le uare festucam esse mortale peccatũ: vel di ctando aliquid cõtra dei ꝑceptũ:uel prohi bitõem. vt occidere patrẽ esse licitum.dico ꝫ ad q̃õem ꝙ in ꝑmo casu ligat ad facien dum q̃diu durat. In 2° nõ ligat ad faciẽ duȝ:ꝫ ad se deponendũ: quia nihil potest li gare hominẽ in his que sunt cõtra deuȝ. ꝛ hec videt᷑ esse opinio Bon.in 2° ſn. di. 39ª.q.i.ar.3ͦ.c. Alij vero cõcedunt ꝑmuȝ di ctuȝ: ꝛ negant 2ᵐ attẽdentes ꝙ erronẽã cõscientia etiaȝ in his que sunt cõtra deuȝ dictans:ligat ad faciẽdũ: ꝫ per accidens ꝛ ſȝ quid:nõ per se:ꝛ simpliciter: sicut recta cõ scientia.per accidẽs inquã: q2 nõ ligat ad faciẽduȝ inquãtũ erronea:sed inquãtũ cre ditur recta ꝛ iusta.ſm quid inquã:q2 non ligat semper:ꝛ in omnẽ euẽtũ:ꝫ q̃diu du rat.i. videtur habenti recta esse. Ad depo nẽduȝ autẽ se nõ ligat.quia nec h dictat. ꝛ hec videtur eẽ opinio Petri in 2° suo. Cõ cordando vero dici potest ſm Gual.ꝙ er ronea cõscientia duo includit.scȝ errorẽȝ: ꝛ cõsciẽtiaȝ. Ratiõe ꝑmi ligat ad deponẽ dum eam vinculo diuini ꝑcepti. vnde ad eph.4°. Deponite veterẽ hominẽ qui cor rumpitur ſm desideria erroris. Ratiõe ve ro scõi ligat vinculo cõsciẽtie ad faciẽduȝ quod dictat: nec tamẽ simpliciter est perple xus.q2 potest ꝛ debet deponere illaȝ. ꝛ illo simpliciter ligatur:ꝛ ꝑ prius:ꝛ magis ad de ponendum q̃ȝ ad faciendũ. ꝛ si de illa per se nesciat iudicare: debet peritiores cõsule re: vel ubi deest sibi humanuȝ cõsiliuȝ: de bet se per orationẽ ad deũ cõuertere. Hãc q̃õem inter questiões suas optie ꝛ plenis sime tractat Gual'.sed ego de ea breuiter trã seo gratia breuitatis ¶ Utrũ cõsciẽtia er ronea peccatũ excuset. Rndeo lex iniqua suũ cõditorẽ a peccato nõ excusat: ꝫ poti⁹ cõdẽnat:ſm illud Isai.io. Ue h qui cõdũt leges iniquas. cõscientia autẽ erronea est lex iniqua ab eo cuius ẽ ↄdita. ꝛ ideo sim pliciter nõ excusat:sed maius peccatuȝ fac: vel aggrauat. Ad cuius euidẽtiã nota ꝙ tripliciter errat cõsciẽtia. ꝑmo indifferẽtia iudicans eẽ ꝑcepta vel ꝓhibita.2ͦ. ecõuer so ꝑcepta vel ꝓhibita iudicãs esse indiffe rẽtia.3ͦ. iudicans ꝑcepta esse ꝓhibitõea:ul' ecõuerso. In ꝑmo casu non excusat: ꝫ illa queat:ꝛ cõdẽnat. In 2° ꝛ 3° nota ꝙ cõsci entia erronea includit duo.s.cõsciẽtiaȝ pu tatiuã ꝛ errorẽ.ex ꝑmo excusatur peccatũ ꝓ tanto:quia minus cõtẽnit quãdo forni cari non credit esse ꝑceptũ. ꝛ ideo fornica tur:sed ꝓ tãto aggrauat:quia libidinosius ꝛ securius peccat. Unde Iere.4ͦ. Sapien tes sunt vt faciant mala. Quo ad 2ᵐ distĩ guitur. Cũ.n.omnis errans sit ignorãs vt dicit Aug⁹ in ench.i7°. Triplex autem est error sicut ꝛ ignorãtia. ꝑma est ignorãtia negationis que dicit᷑ simplex nescientia mandatorũ. ꝛ de hac dicit Aug⁹ li. de gra tia ꝛ libe.arbi.ꝙ excusat:ꝫ non sic excusat vt sempiterno igne nõ ardeat: si ꝓpterea nõ credidit:q2 nõ audiuit:sed forte vt mi nus ardeat. ꝛ sic patȝ ꝙ nõ excusat᷑ a pec cato mortali.ꝫ forte ut minus sit:ꝛ minus puniat᷑:forte dicit q2 licȝ minus contẽnat ꝓpter consciẽtiaȝ.tamẽ libidinosius ꝛ secu rius ex hoc peccato se imergit. ꝛ ideo tan tuȝ nocȝ ex parte vna quãtuȝ excusat ex altera. 2ª est ignorantia ꝑuatiõis.q2 ꝑuat cognitõem eorũ que sciri debent: ꝛ est eo rum qui scire nolunt. ꝛ hec non excusat: ꝫ accusat. vnde glo. Luce i2ͦ. super illud. Seruus qui cognouit.ꝛc.qui scire nolunt ꝛ possunt non ignorãtes:ꝫ contẽptores iu dicãt᷑.3ª est ignorãtia dispositõis .scȝ quã do quis nõ tãtũ nescit:nec scire vult:ꝫ etiã dispositionem: vel habitum scientie indu cit: qua veritatem impugnat. de quibus Iob.24. Ipi rebelles sũt lumini:nescierũt

vias eius. ⁊ hec ignorantia est proprie
in cõsciētia erronea: q2 dicat cõtra ꝓhibi
tiones ⁊ precepta: de qua .i. cor. 14. Scri
bo vobis domini mãdata. si quis ignorat
ignorabitur. glo. reprobabit̃. ⁊ hec ignorã
tia adhuc min⁹ excusat: ⁊ plus aggrauat.
⁊ ideo cõsciētia erronea simplicit̃ nõ ex
cusat. in alijs tñ mag' aggrauat. s. q̃ ad cõ
tēptū discēdi ⁊ libidinē delectãdi. h̃ Gual'.
¶ Utrū plus liget ꝓceptū diuinū q̃ erro
nea cõsciētia dictãs cõtrariū. i. vtrū magis
peccet faciēs cõtra dei preceptū q̃ faciens
contra conscientiam in hoc casu. Rndeo
q sic. plus. n. ligat conscientia recta q̃ erro
nea. quia vt dictū ē supra recta p se ligat:
⁊ simplicit̃. erronea vo per accidēs: ⁊ ſm
quid. cõsciētia aūt recta est quãdo dei ꝓce
pto cõcordat. Simpliciter g̃ ligat dei ꝓce
ptū plus q̃ cõsciētia erronea. ¶ Utrū cõ
sciētia erronea plus liget q̃ ꝓceptum p̃lati
de indifferentibus que precipe potest. Rn
det Gual'. q obediēs p̃lato ꝯtra cõsciētiã
aut captiuat cõsciētie iudiciū affectu vel
effectu: vt subdēs se precepto p̃lati. Aut fa
cit cõtra cõsciētiam ⁊ affectū volūtatis. obe
diens prelato timore animi: vl' amore deor
dinato. In p̃mo casu faciēs ꝯtra cõsciētiã
non peccat: ſ; meret̃. licz non possit deponē
cõsciētiã. vel nõ deponat. sicut nõ potēs re
spondere ratiõibus ꝯtra f. dē. voluntatem
tamē captiuãs ille obediēs deo meretur. 2.
cor. 10. Captiuãtes omnē intellectū in ob
sequiū fidei. In 2. casu peccat: ſ; minus q̃
si facēt ꝯtra p̃lati ꝓceptū. p̃mo q2 agens
ꝯtra p̃lati preceptū. magis ꝯtēneret deum
q2 cõtēnens p̃latū: nõ autē cõtēnens ꝯsci
entiã erroneã ꝯtēnit deū. vnde Ber. de di
spen. ⁊ pre. c. 9. de⁹ sibi coequari ⁊ quodã
modo reputat p̃latoꝝ reuerētiã ⁊ cõtēptū
cõtestans eis. qui vos audit me audit. ⁊ q
vos spernit. ⁊c. Si dicat̃ q hoc est verū qñ
ꝯscientia subditi scit ꝓceptum p̃lati esse ſm
deū. quod nescit errãs. Rndz Ber. Quic
quid homo vice dei ꝓceperit: qđ nõ sit cer
tū deo displicere: haud secus oio accipiē
dum q̃ si deus ꝓciperet. 2. quia talis p̃la
tū imo totū collegiū magis offēdit ⁊ scã
dalizat q̃ si ꝯtra cõsciētiã faciat. 3. quia se
magis ad malū disponit. s. ad inobediētiã
⁊ ad rebellionē: ⁊ ad sequendū ꝓpriū sē
sum: ⁊ ad peruertēdū veritatis iudiciū. de
quo Isai. 5. Ueh qui sapiētes estis in ocu
lis vestris. h̃ Gual'.

Circa tertiū queritur vtrū bõitas
volūtatis humane dependeat ex cõ
formitate volūtatis diue. Rō q sic.
Illud enī quod est p̃mū in quolibet gene
re est mensura ⁊ ratõ oium que sunt illius
generis. vnūquodq autem rectū ⁊ bonū
est: inquãtū attigit ad ꝓpriã mēsurã. ⁊ iõ
ad hoc q volūtas hominis sit bona req
ritur q cõformetur volūtati diuine tanq̃
ꝓprie mensure: cū ipa sit p̃ma ⁊ sūma vo
luntas. Et hec cõformitas attēdit̃ in voli
to. s. vt homo velit illud qđ ipe scit deū vel
le q ipe homo velit. Scimus aūt q deus
quicquid vult sub ratiõe boni vlt. ⁊ p cõ
sequēs scimus q ipe vult hominem velle
quicqd vult sub ratõe boni. ⁊ iõ quicūq
vlt aliquid sub qualicunq ratõe boni. ha
bet voluntatē cõformē diuine voluntati
quãtū ad rõem voliti. Sed in particulari
nescim⁹ quid deus velit: ⁊ quãtū ad hoc n
tenemur cõformare volūtatē nostrã volū
tati diuine. In statu tamē glorie omnes sci
ent dei voluntatē: nõ tantū in cõmuni: s;
etiã in particulari. ⁊ iõ cõformabunt volū
tatē suã volūtati diuine: nõ tãtū in cõi:
s; etiã in speciali. hec Tho. p̃ma 2e. q. 19. ar.
9. c. ⁊ ar. 10. c. Notãdū vo q ſm aliquos
necesse est conformare volūtatē nostrã vo
luntati diuine solū q̃tū ad illa volita: q̃
nobis exp̃munt̃ a deo. si g̃ ꝓcepti explicite
vl' implicite. ⁊ h̃ sufficit ad salutē: cum xps
dicat. Math. 19. Si vis ad vitã igredi ser
ua mãdata. Quãtū aūt ad illa que nobis
exprimunt̃ signo cõsilij: est congruū: nõ
necessariū. ⁊ pro hac opinione videtur fa
cere quod dicit Aug⁹ in ench. c. 60. Ali
quãdo bona voluntate vult homo quod
nõ vult deus. sicut bon⁹ homo vlt patrē su
um viuere: quē deus nõ vlt̃ viuere. Prete
rea deus vlt aliquos homines dãnari: nul
lus autē tenet̃ velle dãnari. Alij dicunt q
voluntate deliberatiua tenemur velle abso
lute: ⁊ omnibus pensatis quicquid scim⁹
deum velle volūtate absoluta omnib⁹ pen
satis. dū tamē nobis cõgruat illud velle.
⁊ dicunt hoc implicari in radice decalogi
que est amor dei. ⁊ pro hac opinione vide
tur facere glo. super illud psal. Non adhe
sit mihi cor ꝑuum. i. cor tortū quod habet
homo qui non vlt omnia que deus vult.
Sed qui vult p̃mam opinionē tenere: po
test ad istã glo. respondere. q loquitur de
voluntate precepti: ⁊ non signi. Qui vero
vult tenere secundã opinionē: respondere

pt ad auctoritatē Aug. q loquitur de his
q velle nobis non cōgruit. Ad illud vero
quod dicit q nullus tenet velle dānatō-
nē: potest dici q hoc est verū. quia h velle
nō ɔgruit homini. Quidā tamē dicūt q li-
cet nō teneatur velle habēdo respectuz ad
suam naturā: ⁊ absolute. tenetur tamē hoc
velle sub cōditōe hac. s. si decedat in mor-
tali. h Pe. i. di. 48ª. q. 2ª. ar. 2ᵒ. c. Uel pōt
dici ſꝫ Tho. 1ª. 2ᵉ. q. 19ª. ar. 10. c. 2ᵐ āte op
positū. q deus nō vult alicuius dānatōem
vel mortē: nisi sub ratōe iusti. vnde sufficit
in talibus q homo velit iusticiā dei ⁊ ordi
nē nature ſuari. ¶ Sed nūquid tenemur
cōformare voluntatē nostrā volūtati di-
uine in forma volendi. s. in charitate. Ad
hoc respondꝫ Alex. lōb. i. di. 48ª. q. vnica
ar. 3ᵒ. c. q homo nō tenetur ad h absolute.
quia si homo diligat non ex charitate: sed
ex beniuolētia naturali: nō peccat: ſ tenet
cōditōaliter. scꝫ si vult mereri vitā eternā.
⁊ consimiliter respondet Pe. i. di. 48ª. q.
2ª. ar. 1. c.

¶ De bōitate ⁊ malitia quantū ad actus
exteriores. titulus. 4ᵘˢ.

D Einde ɔsiderandū est de bōita-
te ⁊ malitia quātū ad actꝰ exte
riores. ¶ Circa qd cōsiderādū
est. vtrū bōitas ⁊ malitia p pri
us sit in actu voluntatis interiori q̄ꝫ i actu
exteriori. Ad cuius euidētiaꝫ sciēdū q ali
qui actus exteriores possūt dici bōi vl' ma
li dupliciter. vno modo ex ordine eoꝝ ad fi
nem. vt dare elemosynā ꝓpter deuꝫ dicitur
esse bonū. ⁊ dare elemosynā ꝓpter vanaꝫ
gloriā dicitur esse malū. ⁊ hec bōitas vel
malitia per prius inuenit in actu interiori
volūtatis: cuius ꝓpriuꝫ obiectū est finis. ⁊
ex eo deriuatur ad actum exteriorē. h aūt
bōitas vl' malitia actus exterioris tota de
pendet ex volūtate. Est etiā oīo eadē circū
stantia actus volūtatis interioris: ⁊ actus
exterioris. quādo dicit bonus vl' malꝰ so-
luꝫ ex ordine ad finē: sicut potō amara ex
hoc solo est bōa. q est sanatiua. vnde ea-
dem est bōitas sanitatis ⁊ potōis. vñ Au-
gu. dicit li. retracta. q volūtas est qua pec
catur: ⁊ qua recte viuitur. Alia bōitas vl'
malitia actuū exteriorū est: quā habēt ſm
se. s. ſm genus suū: ⁊ ſm circunstātias i ip-
sis cōsideratas. vt dare elemosynā serua-
tis debitis circūstantijs: dicit esse bonum:
⁊ hec bōitas vel malitia nō deriuat nec de
pendet a voluntate ſ; a ratōe: ex qua etiaꝫ
dependꝫ bōitas volūtatis ſm q in ipsam re
fertur. vñ si cōsideratur bōitas exterioris
actus: ſm q est in ordinatōe ⁊ apprehen
sione ratōis est pōr q̄ꝫ bonitas actus volū
tatis. ſm tamē q est in executōe operis: se
quitur bōitatē voluntatis: que est pncipiū
eius: ⁊ hanc bonitatē vel malitiā: quādo
est actus exterior habet tunc. alia est boni-
tas actus exterioris: ⁊ alia ē bonitas volū
tat' que ē ex fine. ita q bōitas finis ex vo
lūtate redundat in actum exteriorē. ⁊ boni
tas actus exterioris ſꝫ se redundat i actū
volūtatis: vt dictū ē. Et idē est de malitia:
sicut medicina saporosa pter h q est sana-
tiua habet ratōem delectabilis. Si g volū
tas est bōa ex obiecto ⁊ ex fine exterior actꝰ
est bōus. ſ si volūtas sit mala ex intētione
finis: vl' ex actu volito: actus exterior erit
malus. quia vt dicit Dionyꝰ de diuinis no
minibꝰ: bonū est ex tota cā: maluꝫ ex defe
ctu parti. h Tho. pma 2ᵉ. q. 20. ar. i. c. Sci
enduꝫ aūt q licet quādoqꝫ sit alia ⁊ alia
bōitas vl' malitia interioris actus volūta
tis: ⁊ actus exterioris. vterqꝫ tamē actus
ꝓut cōsideratur in genere moris sūt vnꝰ
actus. vnde actus exterior malus est unū
⁊ idē peccatū formaliter cum illo actu vo
luntatis iteriori: a quo causat. quia actus
exterior nō est moralis: nisi per compatio-
nem ad actuꝫ voluntatis ⁊ rationis. si. n.
perfecte furiosus cum perfecta furiosa car-
nalit copuletur: ille actus non erit in gene
re moris. vnde non erit moraliter bonus
nec malus. hec Ric. 2ᵒ. di. 42ª. q. i. ar. i. c.
¶ Sed nunquid exterior actus addit i bo
nitate ⁊ malitia super actū interiorē. Rn
deo q nō. loquēdo de bonitate ⁊ malitia
exterioris actus quā habꝫ ex uolūtate fi-
nis: Et hoc dico nisi cōtingat ipsam volū-
tatē ſꝫ se fieri meliorē in bonis: vel peiorē i
malis: quod videt posse contingere tripli
citer. Uno modo ſm numerū. vt cuꝫ quis
vult facere aliquid bono fine vel malo: ⁊
tunc nō facit. postea vero vult ⁊ facit: du-
plicatur actus voluntatis. ⁊ sic fit duplex
bonū: vel duplex malū. Alio modo quan
tuꝫ ad extēsionē. vt cuꝫ quis aliquid face
re vult bono fine: vel malo: ⁊ ꝓpter aliqd
impedimentuꝫ desistit. alius auteꝫ volun
tatis motuꝫ continuat quousqꝫ opere pfici
at: māifestū ē q volūtas huiꝰ ē diuturnior
in bono vel malo: ⁊ secūdum hoc peior vl'

melioꝛ. 3º modo quātū ad intēsionē. sūt .n.
quidā actus exterioꝛes qui inquātū sunt
delectabiles vel penales nati sunt intēdere
vl' remittere volūtatē. cōtingit aūt ꝙ quā
to voluntas intēsius tēdit in bonuz vl' ma
luz: tanto est peioꝛ vel melioꝛ. loquēdo aūt
de bonitate vl' malitia actus exterioꝛ quā
habz ſm materiam ⁊ circūstantias. sic com
paratur ad volūtatez vt terminus ⁊ finis
⁊ sic addit ad bonitatē ⁊ malitiā volūtat'
quia omnis iclinatō vel mot' pficit' in h
ꝙ sequit' finē vl' attigit terminuz. Unde nō
est pfecta volūtas: nisi sit talis que opꝫtu
nitate habita operet'. si vero possibilitas de
sit volūtate existēte perfecta: ita ꝙ oparet'
si possz defectus pfectiōis que est ex actu
exterioꝛi: est simplicit' quid inuolūtariū. In
voluntariuz autē sicut nō meret' penā vel
pmiuz in operādo bonū vl' maluz. Ita etiā
non tollit aliquid de pmio: vl' pena: si defici
at simplicit' inuolūtarie ad faciēduz bonū
vel malū. hec Tho. pma 2e. q. 20. ar. 4º. c.
Unde nota ſm Gual. in 2º. ⁊ Alex. an. in
3º. c. de preceptis oꝛdiatis mot' cōcupisci
bilis. q. 2ª. o. ⁊ sumit ab Aug' super gen.
⁊ cōcoꝛdant cuz pmissis ꝙ duplex est vo
lūtas mala. scz incōpleta vl' semiplena: q
non erit in opus malū: etiā si habeat facul
tatem tēpoꝛis: ⁊ loci opoꝛtunitatez: ⁊ cōple
ta siue plena que erit in opus malū si tēp'
habeat ⁊ loci. Ad pmā addit opus malū
quia auget cōsensū ⁊ cōtēptuz. Ad secun
daz addit op' malū: qꝛ augz libidinē quā
tuz ad genus peccati carnalit': ⁊ quādoqꝫ
etiā infertur nocumētuz: maxime quātum
ad peccatū: quod cōmittit' in pximū. talis
eniz non min' cōtemnit intēsiue sola volū
tate ꝙ̄ volūtate ⁊ opere: ſꝫ tātū extēsiue. In
tēsiue tamē est libido maioꝛ in executione
De voluntate pmo modo dicta intelligit'
glo. sup illud psal. Appone iniquitatē sup
iniquitatē eoꝝ: qui opus addit volūtati.
iniquitatem addit iniquitati. Sed de volū
tate 2º modo dicta intelligitur glo. super il
lud psal. Eteniz in coꝛde iniquitates opa.
in terra. Si vis inquit ⁊ nō potes: deus re
putat factum. hec Gual. de hoc Bonū. epti
me loquit' li. 2º. di. 42ª. q. i. ar. 2º c. ¶ Ali
quid euētus sequēs addit ad bonitatē vel
malitiam actus exterioꝛis. Undeo euentus
sequēs aut est pcogitatus: aut nō. si sic: ad
dit. cum eni quis cogitat ꝙ ex opere suo
multa mala sequi possunt: nec pter hoc
dimittit: ex hoc apparet ꝙ eius voluntas
est deoꝛdinata. Si vero non sit pcogitatus
aut per se sequit'. ⁊ vt in pluribus: ⁊ tunc
addit. constat eniz actuz esse melioꝛem ex
genere suo: ex quo sequi possunt plura bo
na: ⁊ peiorē ex quo sunt nata sequi plura
mala. Aut sequit' per accidēs: ⁊ ut i pau-
cioꝛibus: ⁊ tunc non addit. Non eniz iudi
catur de re aliqua ſm illud quod ē per ac-
cidēs: sed tantum ſm illud quod ē per se.
hec Tho. i. 2e. q. 20. ar. 5º. c.

¶ De merito ⁊ demerito actionis humāe. titulus quintus.

Postea considerāduz est de his
que consequūtur actus huma
nos ratione bonitatis: vel mali
tie ¶ Circa quod breuit' tenē-
dum. ꝙ actus bonus vl' malus habet ra-
tionē culpabilis ⁊ laudabilis. ſm ꝙ est in
potestate voluntatis. rationē vero rectitu-
dinis ⁊ peccati ſm oꝛdinē ad finē. quādo
eniz actus hominis tēdit in finez debitum
ſm oꝛdinē ratiōis ⁊ legis eterne: tunc est
rectus. quādo vero deuiat ab illo oꝛdine:
tunc habet ratōem peccati. habz etiā act'
bonus vel malus rationē meriti: vel deme
riti. ⁊ hoc ſm rationē iusticie in cōparatio
ne ad alterū. scz ad deuz. Aliter sequeret'
ꝙ deus non haberz curaz de actibus hu-
manis. His ergo psuppositis querunt' plu
ra de actibus bonis ⁊ malis per cōparatō
nem ad meritūz ⁊ demeritū. scz vtrū actus
exterioꝛ bona intētione factus sit meritoꝛi'
Undeo intentō potest esse motus siue mo
tiuum voluntatis oꝛdinantis actum exteri
oꝛem in finē. Et sic omnis actus exterioꝛ
bona intentiōe factus: est meritoꝛius. quia
ille motus nunꝙ̄ est bonus nisi sit oꝛdo re
ctus. Et ad hoc ꝙ sit oꝛdo rectus requirit'
ꝙ sit actus oꝛdinabilis: ⁊ ꝙ voluntas sit
oꝛdinans: ⁊ ꝙ sit finis bonus: ⁊ in se ⁊ in
ratione finiendi. hoc est ꝙ sit melioꝛ his q
sunt ad finē. ⁊ talis ad quē actus debz diri
gi ſm rectum iudicium ratiōis. Alio mo-
do intentō potest dicere finem intētum. ⁊
sic non omnis actus exterioꝛ bona inten-
tione factus est meritoꝛius. sed tantum il
li actus qui sunt de genere bonoꝝ: vel il
li qui de se sunt indifferētes: qui quādoqꝫ
possunt esse meritoꝛij ratione finis itenti.
Unde dicit phs 2º. ethico. ꝙ quedam mox
nominata conuoluta sunt cū malitia. ⁊ p'
subdit. non est igitur circa hoc dirigere: ſꝫ

semper peccare. hec Ric. 2° di. 40ª. q. i. ar. i. c. & Hen. 2°. di. 40. q. i. ar. i. c. Utrum agens tantum mereatur quantum intendit mereri per bonitatem sui actus. Rndeo agentem tantum mereri quantum intendit: dupliciter potest intelligi. Uno modo ita q actus tantum valeat ad meritum quantum agens credit valere ipm. & sic non est verum. Alio modo q quanta est bonitas actus intentionis: tantum actus exterior valeat ad meritum. & hoc est verum. Ipa autem intentio sepe maior est in bonitate in eo qui suum actum non tantum credit valere quam in illo qui suum actum magis credit valere. Si ergo obijciatur glo. super illud Math. 12°. Bonus homo de bono the. &c. que dicit. tantum boni quis facit quantum intendit. dicendum q sic debet intelligi scdm q bonus est actus intendendi: tantum est bonus actus exterior elicitus ex illa intentione. quia per intentionem est bonitas moralis in eo. hec Ric. 2°. di. 40. q. i. ar. 2°. c. ¶ Insuper nota q quantitas intentionis tripliciter potest intendi. Uno modo quantum ad quantitatem vel fervorem affectus intendentis. Et sic quantitas intentionis mensurat meritum. quia ex quanto affectu charitatis opus bonum facis: tantum mereris qr meritum pensatur penes charitatem. Alio modo quantum ad quantitatem operis intenti: & sic non mensurat. qr tunc dives avarus dans denarium: plus mereretur quam liberalis habens charitatem dans centum denarios 3° quantum ad quantitatem finis. sic etiam non mensurat. quia deus est omnium merentium finis ultimus: qui non est aliquando maior aliquando minor. Scdm autem Bon. 2° di. 40. q. i. ar. 2°. c. hec glo. scz quantum qs intendit: tantum facit: est duplex. ex eo q li tantum & quantum possunt esse adverbia vel nomina. si enim sunt adverbia: dicunt quantitatem actus intendendi: & faciendi. & tunc est locutio generaliter vera: sive respectu bonorum: sive malorum. quia quantum actus intendendi est intensior in bonitate vel malitia. tantum operatio exterior est bona vel mala. Omne enim meritum vel demeritum reducitur ad actum voluntatis: licet aliquo modo circumstantie exteriores faciant ad maiorem voluntatis damnationem. Si autem sint nomina dicunt quantitatem ex parte intenti & operati. & tunc non est generaliter vera. quia opus exterius factum non semper commensuratur intento. Sepe enim intendit homo facere bonum magnum: & facit parvum: quia parvam habet charitatem. Est tamen aliquo modo vera in malis. scz intendendo: non diminuendo. & scdm q tantum & quantum dicit quandam comparationem proportionalitatis. non commensurationem equalitatis. unde qui intendit multum peccare: multum peccat qualecunque opus faciat. non tamen qui parum intendit: parum peccat maxime si opus multum deforme fuerit. Ex predictis patet quomodo intelligitur glo. super illud Luc. 12°. Bonus homo de bono the. scz quantum inquit bonum intendis: tantum facis. ¶ Utrum ultra bone intentionis meritum: addat aliquod meritum exterior actus. Rndeo ad presens possumus loqui de merito dupliciter. scz respectu premij substantialis: vel accidentalis. Respectu premij accidentalis: exteriores actus aliquam rationem meriti addunt interiori intentioni. unde glo. super illud ad gal. 6°. Tempore suo metemus. dicit q quantum seminamus in operibus tantum metemus in fructibus. Respectu autem premij substantialis: videtur q actus exteriores non addant aliquam rationem meriti nisi dispositive. scz inquantum elemosyne multiplicant intercessores pro dante. Thob. 12°. Elemosyna a morte liberat. & prover. 13°. Redemptio anime divitis: divitie eius. Et inquantum exteriores actus excitant actum voluntatis interiorem ad bonum. & per consequens valent ad gratie radicationem & conservationem: quibus scz gratie habitui & interioribus actibus eius premium substantiale debetur. hec Ric. 2° di. 40. q. i. ar. 4°. c. De hac materia optime & copiose tractat Bon. in 2°. suo di. 40. q. 2ª in tribus articulis ultimis. ¶ Utrum peccans plus demereatur pro actum voluntatis interiorem inordinatum: & pro actum exteriorem simul quam pro actum interiorem tantum. Rns si voluntatis actus interior sit eque intensus in deordinatione sua sine actu exteriori: sicut cum ipso: non magis demeretur peccans pro utrunque eorum simul quam pro interiorem tantum: quem opere complere non potest. Et hoc dico loquendo de demerito intensive. qr tunc non est maior contemptus in utroque simul quam in interiori per se. Dicunt tamen aliqui q malus actus exterior addit demeritum malo actui interiori respectu alicuius pene accidentalis: saltem loquendo de actu exteriori qui est malus ex genere propter transitum eius super obiectum indebitum. unde in damnatis plus remurmurabit conscientia contra eum qui voluit innocentem occidere & occidit quam contra eum qui voluit innocentem occidere: & non potuit: supposito q fuerit pari mala voluntate

Si autē loquamur de demerito extensiue: plus demeret homo per vtrūq; simul q̄ ꝑ interiorē tātū. q2 pluribus nocet: ⁊ plura mala īfert: ⁊ plus delectat peccātē. ħ Ric. 2° di. 42ª. q. i. ar. 2° c. ¶ Utrū sola intentio recta sine opere exteriori sufficiat ad meritū. Rn̄deo aut homo hab3 facultatē faciendi opus exterius: quod preceptū est: aut non. si sic plena voluntas ponit effectū si assit facultas. al's si non ponit cū possit: non vult plene: ꝟ semiplene. ⁊ pigre sicut piger qui vult ⁊ non vult. Et dicit Gre. in quadā omel. ꝙ nemo de bona voluntate sibi blādiatur: imo de dilectione dei mēs lingua ⁊ manus requiratur. Distingue tamē: q2 aut ei occurrit tēpus ⁊ locus necessario implēdi preceptū. puta quia vlt elymā dare: ⁊ occurret ei aliquis cui vid3 necessitatē extremā ꝓbabiliter īminere: nisi subueniat ei. ⁊ tūc sola intētio non sufficit ad meritū: imo etiā talis trāsgred. r manda tū. Aut non occurrit ei tēpus necessitatis: ꝟ indigētie rationalis vl ꝯgruitatis. ⁊ tunc etiā intētio sola ei non val3 ad meritū. liberat tamē eū a transgressione. q2 ꝑcepta affirmatiua nō obligāt nisi ꝓ tēpore necessitatis. Si autē homo nō habeat facultatē operādi: tunc sola bona intētio sine opere exteriori sufficit ad meritū s̄bale ꝑmy: non autem accidentalis. Deus enim neminem obligat ad impossibile. ⁊ de tali potest intelligi illud Greg. in quadā omel. Non est man⁹ vacua a munere: si cor illius arca repleta fuerit bona volūtate. ħ Ric. 2°. di. 41ª. q. i. ar. i. c. ¶ Utrū ad meritum sufficiat intentio ꝟm habitū. Rn̄deo intētio ꝟm habitū potest ītelligi tripliciť. vno modo ita ꝙ consistat in solo habitu respectu ꝑncipy operationis: ⁊ continuationis eius vsq; in finē. Et hoc nō sufficit ad meritum. quia non est ipius opationis ꝑncipium. Alio modo ita ꝙ illa intētio sit actual' respectu ꝑncipy operationis. non tamē respectu totius cōtinuātionis eius vsq; in finem. Et sic dicūt quidā ꝙ tota opatio est meritoria in v̄tute actus ipius intētionis: per quā3 illa opatio fuit incepta. 3° mō ita ꝙ sit ī actu respectu ꝑncipy opatōis explicite. Ita ꝙ explicite intēdat opatōem incipere ⁊ cōplē. S3 respectu totius ꝯtinuationis nō manet intētio in actu explicite: ꝟ implicite. sicut homo in volēdo quicquid est ad finem actualiter. Implicite tamē vult ipsum finem. ⁊ sic dicunt quidam esse necessariū ad hoc ꝙ tota operatio sit meritoria. ꝙ illa intētio sit in actu explicite vel implicite ꝑ totā opatiōem a ꝑncipio vsq; ad finē. ħ Ric. 2° di. 41ª. q. i ar. 2° c. Scd̄3 autē Bon. ad hoc ꝙ aliqua opatio sit meritoria sufficit relatio eius habitua'is ī deū. Et potest dici hec relatō habitualis dupliciter. vno mō quādo quis opatōe3 aliq̄3 refert ad deū actualiť in ꝑncipio illius operationis: vel etiā alterius: ad quā3 illa cōsequēter se hab3. Si autē opatione3 alteri⁹ generis inciper3: oporteret ꝙ intētōem renouaret: ad hoc ꝙ eēt meritoria. Alio mō diciť hec relatio: siue intentio habitualis quādo nō est ꝑcogitatio in actu de deo. vt cū ex sola ꝯsideratione boni operis: ipsa charitas prōpta: vel aliqua alia virt⁹ charitate informata: ad illud opus inclinat. vt cū vir religiosus obedit ꝑlato sibi precipienti: etiam si nihil cogitet de deo: ꝟ tātū consideret obedientie bonū. ħ Bon.

¶ De vicys ⁊ peccatis in cōmuni. ti. 6°.

D Einde considerādū est de habitibus malis: ħ ē de vicys ⁊ peccatis in cōmuni. ⁊ est habit⁹ ꝓut de eo ħ loquimur: qualitas difficile mobilis. Est autē aliquis habit⁹ bonus: aliquis malus. habitus bon⁹ diciť qui disponit ad actū conuenientem nature: sicut actus v̄tutū humane nature conueniunt. quia sunt ꝟm rationē. Actus v̄o viciorū humane nature discōueniunt. q2 sunt ꝯtra ratōem. Dicēdū autē est ꝑmo ħ de vicys ⁊ peccatis in cōmuni. In sp̄ali v̄o ꝯsiderabiť de eis. s. cum tractabiť de v̄tutibus in sp̄ali. vbi iuxta vnāquāq; virtute3 sp̄alem ageť de sp̄ali vicio sibi opposito. ꝓ eo ꝙ opposita iuxta se posita magis elucescunt. ¶ Circa vitia autē ⁊ peccata ī cōi cōsiderandū ꝑmo de ipis. 2° de subiecto pctī. 3° de cā eius. ¶ Circa ꝑmū ꝑmo vidēdū est quid sit pctm̄. 2° de diuisione pctī. 3° de compatōe pctōrū adinuicē. Quātum ad ꝑmū sciēdū ꝙ ꝟm Aug.ᵐ 22° li. ꝯtra faustū. Pctm̄ ē dictū l' factū l' ꝯcupitū ꝯ legē dei. Et sic hec diffinitō est peccati actualis mortalis. q2 est pctī actualis. diciť ibi ꝙ ē dictū vl' factū vl' ꝯcupitū ꝟm actū triplicis potētie s. interꝑtatiue. opatiue. ⁊ affec. tiue. q2 v̄o ē mortalis dr̄ ibi ꝙ est ꝯtra legē dei pctm̄. n. veniale dr̄ pctm̄ ꝟm rōem ipfectā ⁊ ī ordine ad pctm̄ mortale. nō. n. ē ꝯtra

legem dei . quia venialiter peccans nō fa
cit quod lex prohibet: nec etiā pretermittit
illud: ad quod lex obligat p preceptum. sz
facit preter legem: quia non obseruat mo
duz rationis quem lex intendit. Tenetur
autem ibi si vl' disiunctiue: sed membrū vl
timum itelligitur precise: reliqua vero mi
nime. vnde sensus est q̄ omne peccatū aut
est dictuz: aut concupitū: aut factuz. aut fa
ctum τ concupitum: aut concupitum tan
tuz. Intelligitur autē dicta diffinitio de pec
cato cōmissionis: non de peccato omiss̄ ōis
vel sumitur ibi factum communiter: put ex
tenditur ad operationē: τ ad cessationem
ab opere: s̄m quem modum hō nihil ope
rans requisitus quid faciat. respondet se
quiescere. hec Ric. 2°. di. 35ª. in expositōe
littere. ¶ Potest autem hic queri vtrum
omne peccatum sit voluntarium. Rndeo
q̄ sic. vnde Aug⁹ li. i. retracta. c. 12°. τ li. de
vera religione. peccatuz inquit est adeo vo
luntariuz: q̄ð si non sit voluntarium: non
est peccatum. Nam peccatum originale est
voluntarium voluntate aliena. scz Ade.
peccatum vero actuale mortale: est volun
tarium voluntate ꝓpria. scz peccantis. ve
niale vero quoddam est voluntarium vo
luntate propria: τ simpliciter. vt illud q̄ð
fit ex deliberatione sicut mendacium ioco
sum. Quoddam est voluntarium medio
modo. scz partim volūtate. scz Ade qui il
lud deliberatiue voluit: ex quo corruptō se
cuta est. ex qua in nobis oriuntur motus
inordinati: qui dicuntur esse peccata veni
alia partim voluntate propria. vt illud q̄ð
consurgit ex repugnantia carnis ad spiri
tum: vel corruptionis virium anime. tale
eniz peccatuz τ̄s̄i non sit a voluntate ꝓpria
antecedente. oritur tamē a voluntate cōco
mitante: τ non ꝓhibente. vel nō precauē
te: cum possit precauere: vel prohibere. lz
enim sit status aliquis in quo necesse ē ali
quem in aliquod peccatum determinatum
cadere. potuit tamen illuz statum precaue
re. τ ideo si non p̄cauit: imputatur eius vo
luntati. licz illud tūc prohibere non possit.
Ideo dicit̄ voluntariuz quodāmodo siue
interpretatiue. Et s̄m Augᵐ quodammō
tenet rationez culpe: quodāmodo pene. vn
de dicit q̄ quia homo peccatuz vitare nō
voluit: dum potuit inflictum est ei: vt cum
vult vitare non possit. ¶ Si obijciatur q̄
super illud ꝓuer. 24°. Septies i die cadit
iustus. dicit glo. singulis diebus per neces

sitatē vel fragilitatē carnis: vel volētes vl
inuiti peccamus. dō q̄ ibi dicitur inuitus
aliquis peccare: non per omnimodam vo
lūtatis priuatōem: s̄ per priuatōem volun
tatis plene siue cōplacentie. sepe. n. displi
cet nobis q̄ sic inordinate mouemur. loq
tur etiā de necessitate venialiū generaliter
quantuz ad omnia venialia: nō quātū ad
hoc: vel illud determinate: vel etiā quātū
ad aliquod genus venialis: vt in iuuene
forti qui nō pōt omnino vitare mot⁹ car
nis. licet vitare posset hac hora vel illa. τ
hunc motuz vel illum. hec Bon. in 2° suo
di. 41. q. 2. ar. i. c. Exēpluz huius est i naue
existente in mari perforata in pluribus lo
cis: cuius quidem nauta potest quodlibet
foramen sibi demōstratum obturare: non
omnia simul. τ ideo licz posset prohibere
introitum aque per vnum foramen. nō ta
men oēm aque introituz quia dum vnū
obturat aqua per aliud intrat. Dicit̄ autē
omne peccatuz voluntariuz. q2 causaliter
solus actus volūtatis qui est velle est pctm̄
formalit̄ tamē τ quasi essētialiter ē pecca
tum. nō tantū actus volūtatis: s̄ etiā aliarū
viriuz anime que possunt dicere per habi
ta viciū in se existētē actuz vitiosū. Insifiali
ter vō τ materialit̄ actus organorū: τ act⁹
in materia recepti. vt homicidiū fornica
tio. sunt peccata. Ratio huius est. quia pec
catuz est auersio a deo: τ conuersio inordi
nata ad creaturā. vn̄ Aug⁹ dicit li. de li. ar.
q̄ peccatū ē spreto icōmutabili bono: mu
tabilibus rebus adherere. Non soluz aūt
volūtas: s̄ etiā intellectus p actuz suū: pu
ta discredendo: auertit se a deo: τ cōuertit
se ad creaturā inordinate. sil'r irascibilis τ
cōcupiscibilis. licz s̄m se non auertant se a
deo. q2 dētuz s̄m q̄ sūt vires sēsitiue nō atti
gunt. tamē inquātū a volūtate mouētur. τ
inquātū aliquid ꝯtra dei p̄ceptuz attigūt:
quasi in alio τ p aliud se a deo auertunt. h
Sual'. ¶ Adhuc nō q̄ assignari pōt diffe
rētia inter vitiū. peccatū. culpā. τ demeritū.
licet sepe vnū ꝓ alio sumat̄. vitiū. n. est ca
rētia habitualis dispositōis ꝯuenientis natu
re rei. vnde dicit Aug⁹ 3° de li. ar. q̄ð perfe
cte nature deesse perspexeris: illud voca vi
cium. Peccatū vō est carētia actus debiti:
quo ad peccatū omissionis: vel carētia re
ctitudinis in actu ex eo q̄ declinat a regl'a
sua. Culpa autē est in actu non recto: inq̄ꝑ
tum est in potestate voluntatis. Demeritū
vō ē culpa p ꝯparatōem ad retributōez.

R Equit videre de 2° s. de diuisione pctī. Circa quod ē sciendū q mgr̄ sententiaȝ lib° 2° dis. 42. innuit septē diuisiōes pctī sm eius cōparationē septupli cem. pōt n. cōpari pctm̄ p° ad cām ex q̄ bȝ ortū. & sic diuidit i originale & actuale. 2° ad penā ad quā terminat. & sic diuidit in mortale & veniale. qm̄ n. qs peccādo ab vl timo fine auertit quātū ē ex nā pctī & vita de peccātis irrepabilit labit. qa pncipiū vi te subtrahit. & iō ille dicit peccare morta lit et eīnalit puniēd°. q vo peccat citra auer sionē a deo ex ipsa rōne pctī repabilit deor dinat. qa pncipiū vite saluat. iō dr̄ pecca re venialit. q. a. s nō ita peccat q penā inter minabilē mereat. Un Aug° sup Iob. Cri men est qō dānationē merer. veniale aūt est qō non merer dānationē. crimē noiat pctm̄ mortale. Opponūt igit mortale & veniale sic repabile & irrepabile. H dico p pncipiū itери° nō aūt p cōparationē ad diuinā virtutē. q repare pōt oēm infirmitatē. 3° cō parat pctm̄ ad motiuū. & sic diuidit i pec catuȝ ex amore male inflāmante. & pctm̄ ex timore male humiliāte. q diuisio ponit ab Aug sup illud ps. Incensa igni & suf fossa. vtrūqȝ tn̄ hoȝ reducit ad amorem sui. Iō n. hō vel bona appetit vel mala re fugit qa se diligit. vn̄ dicit Aug° 14° de ci. dei. ca° vlti. q ciuitatem Babylonis facit amor sui vsqȝ in ɔtemptū dei. 4° cōpat ad actū substratuȝ. & sic diuidit in pctm̄ cor dis. oris. & opis. sm Hiero. sup Ecc. 5° cōpa tur ad psonā offensam. & sic ē diuisio pctī i deū in se & in pximū ut hr̄ etiā ab Isid. i li° de sū bo. 6° cōpat ad pceptū cui oppo nit. & sic diuidit in delictū & cōmissū siue in pctm̄ omissiōis & cōmissiōis. pmū est ɔ̄ pceptū affirmatiū. 2m ɔ̄ negatiū. Et ē deli ctū carentia act° debiti. Cōmissū vo est ca rentia boni debiti in aliq actu voluntatis. vn̄ nō oȝ q delictū materialit ɔsistat i ali quo actu. qa non oȝ q carentia act° debiti cōsistat in aliq actu substrato illi carentie. Nec etiā sm Ric. 2. dis. 35. q. i. arti. p. e. deli ctū psupponit necio vel includit aliquem actū tāqȝ sui cām vel occasionē. Sȝ obij cit ɔ̄ h. qa delictū ē pctm̄ actuale. g ɔsistit i aliq actu. Preterea. oē pctm̄ ē volūtariū g ɔsistit in aliq actu voluntatis. R° pctm̄ actuale sm q diuidit ɔ̄ originale. non est tn̄ act° deformatiōis s etiā omissio actus debiti. p tpe q deber. Uolūtariū etiā non tm̄ dr̄ act° voluntatis s etiā illud qō est in potētia nr̄a ut fiat vel non fiat. ex 3° ethi. c. 8° vn̄ ipsū velle dici pōt volūtariū iqтuī ē in ptāte volūtatis velle & nō velle. 7° cō parat pctm̄ ad vitia q̄ oriūt ex ipso. & sic diuidit in septē vitia capitalia. de quib° re quire infra vbi aget de cā pctī sm q vnū pctm̄ ē cā alteri°. ¶ Inueniūt etiā & alie diuisiōes q tn̄ ad has pnt reduci ut illa q̄ diuidit. J. x° ca. In ɔcupiscētiā carnis. cō cupiscentiā oculoȝ. & supbiā vite. reducit ad illā q ē ex pte motiui. Silr illa q̄ Isi. di uidit pctm̄ in pctm̄ ex malitia ex infirmita te & ex pigritia de qb° infra dicet. Illa vo diuisio q̄ Greg°. 3° moral. diuidit pctm̄ i pctā carnalia & spūalia. reducit ad illaȝ q̄ sumit penes act° substratos. Et sm qō di cit i. li. Greg. Septē capitaliū vitioȝ qnqȝ sūt spūalia & duo carnalia. pctā qdē spūa lia dicūt q pficiūt i delectatiōe spūali. car nalia vo q in carnali. ut gula & luxuria. vn̄. 2a Cor. 7° Mūdem° nos ab oi inqna mento carnis & spūs. Silr ad Gal. 5° vbi dr̄. Mānifesta sūt opa carnis &c. Caro sm glo. ibidē sumit p hoie carnalit viuente. & iō illa dicit opa carnis. qa fiūt a carna li hoie. Dicit aūt spālit de luxuria. i. Cor. 6° Qui fornicat in corp° suū peccat. quia etiā i h pctō quedā iniuria fit corpi dū inor dinate maculat. Auaritia vo q cuȝ pctis carnalib° numerat ad Eph. 5° accipit in qtū res in q delectat auar° est corporalis s ipsa delectatio ptinet ad spm̄. & ideo sm Greg. est spūale pctm̄.

S Equit videre de 3° s. de ɔparatione pctōȝ ad inuicē. Circa qō nota q vnū pctm̄ dr̄ mai° vel graui° alio duodeci modis. p° causalitate ut pctm̄ dia boli cui° inuidia mors introiuit i orbeȝ t[illegible]e 2° gnālitate ut pctm̄ Ade qō in oēs hoies se diffudit. 3° enor[illegible]itate ut pctm̄ iude. 4° ingratitudine ut pctm̄ ei° q plura grāruȝ dona recepit. 5° piculositate ut pctm̄ igno rantie. 6° insepabilitate ut auaritia que vi tijs alijs cū hoie ɔsenescētib° sola iuuene scit. 7° importunitate ut supbia q etiā qnqȝ ex bonis opib° ɔsurgit. 8° pnitate ut lu xuria. 9° maiori grē impugnatiōe ut pec catū in spm̄ scm̄. x° offense magnitudine ut idolatria. xi° maiori resistēdi facultate ut pctm̄ Ade. 12° maiori improbitate & li bidine. & sic pctm̄ cuiuslibet gen[illegible]ris fieri pōt altero mai°. Et hi modi ɔsueuerunt a doctorib° assignari ut dicit Bon. 2. dis. 35 q. 2. circa litterā. pōt etiā addi pdictis q

vnū pctm̄ dicit̄ grauiꝰ alio:ceteris pari
bus. Uno mō rōne obi pncipalioris. In-
ueniunt̄ tn̄ ⁊ alij modi. ſ3 iſti ſufficiant ad
pn̄s tanq̄ magis cōſueti gr̄a breuitatis.
Obijcit̄ aūt ꝯ h̄ qḋ dictū eſt in 8ᵒ mō. ſ. ꝙ
luxuria eſt pctm̄ grauiꝰ pnitate. q2 Greg.
dicit i moral. ꝙ pctā carnalia ſūt minoris
culpe q̄ ſpūalia. nō ḡ luxuria eſt grauius
pctm̄ q̄ pctā ſpūalia. Ad h̄ dicēdū. ꝙ ver
bū Gregi. nō d3 intelligi q̄ſi q̄dlibet pctm̄
ſpūale ſit maioris culpe q̄libet pctō carna
li. ſ3 q2 cōſiderata ſola dr̄ia ſpūalitatis ⁊
carnalitatis: grauiora ſūt pctā ſpūalia ce-
teris paribꝰ. cuius rō eſt. q2 q̄to eſt vehe-
mentiꝰ impulſiuū. tanto hō minꝰ peccat.
pctm̄ autē carnale h3 vehemētiꝰ impulſi-
uū. i. ꝯcupiſcentiā carnis nobis innatā. ⁊
ideo in q̄tū hmōi eſt minoris culpe. qḋ aūt p̄
dictū eſt: ꝙ luxuria eſt grauiꝰ pctm̄ pnita
te. intelligit̄ nō ꝙ offenſa ſit grauior. ſ3 q2
ꝑpter maiorē pnitatē: eſt ibi pugna ma-
ior. ⁊ p ꝯn̄s culpa mior vt dictū ē. Qḋ v̄o
dicit̄ 3ᵒ ethiᵉ ꝙ pctā intēperātie ſūt maxi
me exprobrabilia. puta gula ⁊ luxuria. h̄
ꝑ tanto dicit̄. q2 ſūt circa delectatiōes il-
las q̄ ſūt cōes nobis ⁊ brutis. vn̄ q̄dāmō
hō p h̄ pctā reddit̄ brutalis. ⁊ inde eſt ꝙ
ſicut dicit Gregi. ſūt maioris infamie.

¶ In q̄ potētia aīe eſt pctm̄. ti. ſeptimꝰ.

Oſtea cōſiderādū eſt de ſubie-
cto pcti. Circa qḋ ſciendū ꝙ i
pctō tria pn̄t cōſiderari. pmū3
eſt ipſe actꝰ vel omiſſio eiuſde3.
2ᵐ eſt ꝓpius actꝰ vel omiſſiōis deordinatio.
3ᵐ eſt culpabilitatis ipſius deordinatōis
rō. Hic. n. accipimꝰ pctm̄ ꝓ culpa. Q̄tu3
ad pmū hoꝝ triū ille potētie ſūt ſbm pcti.
p q̄s elicit̄ ille actꝰ q eſt pctm̄. Q̄tū ad 2ᵐ
ide3 eſt dicendū. h̄ excepto: ꝙ actꝰ deordi-
natꝰ eſt i illa potētia a q̄ elicit̄ ſicut in ſubie-
cto imediato. ⁊ mediāte ipo actu eſt in po
tentia ſicut in ſbo. Q̄tū ad 3ᵐ omne peccatū
eſt in ſola voluntate. vt in ſbo. Et ſic dicit
Augꝰ. in liᵒ de duabꝰ aiabus. Q2 non niſi
volūtate peccat̄. h3 tn̄ malus actꝰ rōnem
culpe nō in q̄tū eſt in volūtate ſ3 in q̄tū eſt
a volūtate. vn̄ Augꝰ. li. de li. arbi. Culpa ē
malū qḋ facimꝰ. pena v̄o malu3 qḋ pati-
mur. h̄ Ric. 2. di. 41. q. 2. ar. 2ᵒ c. Quid
de inordīato motu ſenſualitatis. nūquid eſt
in ſenſualitate ſicut in ſubiecto. Rꝰ ſenſuali-
tas pōt dupliciter cōſiderari. Unoꝰ ſm ſe
⁊ ſic nō eſt ſbm pcti. q2 ſic eſt cōis nob̄ ⁊
brutis. Alioꝰ in ordinatiōe ad rōnē. ſ. in-
q̄tū eſt a rōne pſuaſibilis. ⁊ ſic pōt eē pec
catū in ea. Sciendū aūt ꝙ inordinatio
ſenſualitatis q̄nq3 eſt ſine omi culpa. cu3
etiā q̄nq3 vitari nō poſſit. vt q̄n volūtas
nō eſt cā illiꝰ deordinatiōis: nec ꝯmittēdo
nec omittēdo: nec antecedēter: nec ꝯcomi
tant̄. Q̄nq3 aūt eſt culpa venialis mālīter
in ſenſualitate. formalit̄ aūt nunq̄. ſ3 i vo
lūtate. Et h̄ eſt q̄n inſurgit inordinatio in
ſenſualitate p negligentiā volūtatis. tūc. n.
imputat̄ volūtati ꝓ culpa veniali. ꝑpter
difficultatē refrenādi ſenſualitatē ⁊ regen
di. Et ſic dicit magr̄ ſen. li. 2ᵒ. diſ. 24. ꝙ ſi
in motu ſenſualitatis tm̄ illecebra pcti tene
atur. veniale ac leuiſſimū pctm̄ eſt. Q̄nq3
etiā inordinatio ſenſualitatis imputat̄ vo-
luntati ꝓ culpa mortali. q̄n. ſ. eſt ꝯ actum
ꝓhibitū. vt inſurgēs ex volūtatis imperio
deliberato. Semꝑ. n. inordinatio volūtatis
in nobis eſt vitiū. ⁊ pctm̄ ſm ꝙ pctm̄ diſ-
tinguit̄ ꝯ culpā ⁊ demeritū. Et ſm h̄ dicit
Augꝰ. li. de li. ar. ſūt q̄dam facta de necita-
te improbāda. vt vult hō facē recte ⁊ nō
pōt. Quō aūt dr̄ant pctm̄ ⁊ culpa. dictū
eſt. ſ. ti. pcedēti in ſi. pmi ar. h̄ Ric. 2. diſ.
24. q. 4. ar. i. c. Unō aliq breuit̄ ſic diſtin-
guūt. ſ. ꝙ motꝰ carnis cōtingē pōt vel ex
calefactiōe corpis ſine aliq̄ appbenſione
mentis. ſicut cōtingit in dormiēdo. ⁊ ſic nō ē
culpa. vel ex appbenſiōe mētis. ⁊ ſic ē cul
pa. h̄ Pe. 2. diſ. 24. q. 4. ar. i. c. ¶ Sciēdū
aūt ꝙ pctm̄ tam ſpūale q̄ carnale pōt eē
in rōne. abſq3 h̄ ꝙ oriat̄ a ſenſualitate. vn̄
Augꝰ. 14. de ci. xi. c. 2. dicit ꝙ q oia aīe ma
la putāt ex corpe accidiſſe: ſūt in errore. h̄
Augꝰ. pōt. n. hō eligē actū gule ⁊ luxurie
nō incitatꝰ aliq̄ paſſiōe. frequēter tn̄ pctā
carnalia oriūt̄ ex ſenſualitate. vn̄ cū Au-
guſtꝰ. i2. de tri. c. i2. in ꝓgreſſu pcti ꝯparat
ſenſualitatē ſerpēti. inferiorē rōnē mulieri
⁊ ſuperiorē rōnē viro. nō loqt̄ niſi de pctō
qḋ orit̄ ex paſſiōe. Illa v̄o glo. q̄ dicit ſup
illud ps. Altaria tua do vir. nulloꝰ oriri
pōt aliq̄ mala ſuaſio in tenuiſſi carnis tue
deſideriū ꝯmouerit. Intelligit de pctō car
nali ⁊ de ſuo mō oriēdi. vt in pluribꝰ. Su-
perior etiā portio rōis pt̄ ſine inferiori pec
care tā mortalit̄ q̄ venialit̄. tā pctō car-
nali q̄ ſpūali. Et ſumit̄ h̄ rō ꝓut ꝯphen-
dit intellectū ⁊ volūtatē. h̄ oia Ric. 2. diſ.
24. q. 4. ar. 2. c. S3 nūqd pōt eſſe pctm̄
mōtale i inferiori portiōe rōis. ſine ꝯſēſu

superiori. R° ꝙ nõ sine cõsensu inquãtum ex
presso vel interp̃tatiuo. vñ Aug. iz. de tri.
c. 7. dicit ꝙ si illecebra pctĩ sola cogitatio
nis delectatiõe teneat: superioris rõis au/
ctoritate cõsilij mẽbra retineant. ⁊ nõ ex
bibeant arma iniqtatis pctõ. sic bñdũ est
vt velut cibũ vetitũ mulier sola ꝯmedat.
Ex his pꝫ ꝙ nunq̃ p solã operatiões por
tiõis inferioris exhibent mẽbra iniqtati
arma pctõ. qd facit qs cũ mortalr̃ pec/
cat. h aũt sic declarat̃ ſm Bon. z. dis. z4.
pte z. q. z. ar. z. c. Pctm̃ mortale dicit deor
dinatiõem a deo. q̃ est cũ cõtemptu ⁊ cõ/
sensu. talis. n. deordinatio est p auersiõem
Et h est ptis superiori. eius. n. est auerti cu
ius est cõuerti. cõsentire võ eius est: cuius
iudicare ⁊ regere. h aũt est ptis etiã supio
ris. Et ideo nõ põt aliqd pctm̃ mortale es
se in nobis qd nõ supiori pti imputet̃. ⁊ i
q̃ ipa nõ deordinet̃. põt tñ inferior portio
sine supiori sicut mulier sine viro: ꝯmedẽ. i.
delectari. Et h patet in ꝓgressu tẽptatõis
⁊ delectatiõis carnalis. qñ incipit a sensua
litate. tũc. n. p̃mo delectabile offert̃ siue per
cipit̃. z° delectatio aduertit̃. ʒ° i id ad qd
delectatio trahit cõsentit̃ vel dissentit̃. De
lectabile pcipere est sensualitati. delectatio/
nẽ aduertẽ est inferioris ptis rõnis q̃ hꝫ
diiudicare interiores mot⁹ qd nõ est ptis
sensitiue. Diffinire aũt an delectatio sit am
plectẽda vel refutãda est supioris portõis
Cõtingit igit̃ delectari ad apphẽsiões de
lectabilis añ auersiõem delectatiõis ⁊ h ẽ
sensualitati ⁊ est pctm̃ veniale. Contingit
iterũ delectari p⁹ aduersiõez delectatõis añ
tñ plenũ cõsensũ deliberatiõis. Et h est in
feriori ptis. Et aliqñ ẽ veniale aliqñ mor/
tale. ⁊ tũc dicit̃ ꝯmedẽ sola mulier. Cõtin
git iterũ delectari p⁹ aduersiõem delectati/
onis ⁊ p⁹ plenũ cõsensũ deliberatiõis. Et
tũc dicit̃ ꝯmedẽ vir ⁊ est pctm̃ mortale i
his pctis q̃z actus est i ꝓhibitiõe. vñ sa/
tis difficile videt̃ discernẽ qñ sit hu⁹ dele/
ctatio mortalis qñ venialis. põt tñ sic dis
cerni. Quia aut illa delectatio statĩ repelli
tur ⁊ tũc est veniale pctm̃ aut retinet̃. ⁊ h
põt ẽẽ triplicit̃. qr aut placet ipa delecta°
⁊ operis cõsũmatio. si. s. facultas adesset.
⁊ tũc ꝯmedit tam vir q̃z mulier. ⁊ tunc ẽ
plenus cõsensus rõis superiori. ⁊ est pctz
mortale. h dico in his generib⁹ pctõꝝ q̃
sũt ex genẽ suo mortalia. Aut placet dele/
ctatio ꝫ displicet pctĩ ꝯsũmatio. ⁊ tunc est
ꝯsensus semiplen⁹. ⁊ tũc dr̃ ſm Bon. ibi/

dem vbi. s. ⁊ Alex. an. z. t. z c. de pctõ cõ/
sensus. ar. z. o. sola mulier mãducasse. ẽ tñ
ibi pctm̃ mortale. qr nõ tm̃ rõ inferior. ſꝫ
etiã superior ꝯsentit i illã delectatõez. Aut
vtrũq̃ displicet. s. ipa interior delectatio ⁊
operis cõsũmat°. Et tũc aut nõ aduertit picu
lũ delectatiõis: nec repellit eã. ⁊ tũc peccat
ꝫ nõ mortalr̃. grauius tñ peccat q̃z si statim
virilit̃ repulisset. Aut piculũ aduertit nec
illã delectatiõem repellit. ꝫ reuolui mentez
in hi⁹ cogitatiõib⁹ sinit. Et tũc ſm mgr̃os
peccat mortalr̃. qr lꝫ ibi non sit cõsensus
expssus: est tñ interp̃tatiu⁹. ⁊ ꝯmedit sola
mulier ſm Bon. ibidẽ. Pctm̃ tñ illud im
putat̃ viro. i. supiori portiõi. qr cũ eã cõ
pescẽ teneret̃ nõ ꝯpescuit. Aliqui tñ ne/
gant i illa cõpescẽdi negligẽtia esse morta/
le pctm̃ q̃z diucunq̃ qs aduertat periculuꝫ.
Quicqd tñ sit de h: via tutior est tenenda
Et si alicui h cõtingat sanũ est cõsilium.
ꝙ de ipo sic de mortali peniteat. Nõ loq/
mur aũt h de delectatõe q̃cũq̃ vt de illa
q̃ qs delectat̃ cogitãdo de pulchritudine
mulieris. ꝫ de illa q̃ ꝯsurgit ex cogitatiõe
carnalis opis. Ex p̃dictis patꝫ. ꝙ mulier
ꝯmedẽ põt sine viro. qr vir dr̃ tm̃ tũc co/
medẽ qñ plen⁹ adest cõsensus. Et tũc di/
cunt̃ arma iniqtatis p̃stari pctõ. qñ tot⁹
hõ ibi incuruat̃ ad pctm̃. siue sit peccatũ
carnis siue spũs. Peccare tñ nõ põt mor
talit̃ sine viro. qr nõ põt ẽẽ pctm̃ sine con
sensu viri vero vel interp̃tatiuo. Pꝫ etiã
ꝙ ꝯsensus in delectatiõe attribuit̃ mulie
ri. qr ẽ ꝯsensus semiplenus. ꝯsensus võ in
op⁹ attribuit̃ viro. qr ẽ ꝯsensus plen⁹. Si
aũt pctm̃ ꝯsisteret in sola delectatiõe tũc cõ
sensus in delectatiõez posset ẽẽ plenarius
ꝯsensus. Nec tũc ẽ supioris ptis tm̃. ꝫ etiã
inferiori. vñ nõ tm̃ dr̃ vir ꝯsentire. qr mo
net exteriora mẽbra. ꝫ qr mouet̃ voluntate
plenaria. Et hãc circũloqt̃ Aug. per h ꝙ
dic viri ꝯmedẽ. cũ iniqtati arma p̃bent̃
pctõ h Bon. z. di z4 par. z. q. z. ar. z. c.
q. p⁹ argumẽta. ¶ Ad h nõ ſm Ric. z°
di. z4. q. 4. ar. 4. c. ꝙ si volũtas tamdiu
moret̃ in ꝯplacẽtia cogitate delectatiõis
inordiate ꝙ eque p illã morositatẽ deor/
dinet̃ ac si statĩ ꝯsensisset i actũ. tũc portio
supior ꝯsentit interp̃tatiue. qr tãta negli/
gẽtia equalet tũc ꝯsensui expsso. si aũt por
tio supior ꝯsentiat ꝙ ꝯpleat̃ i ope inordi
natio cogitata. tũc ꝯsentit expsse. Illa g̃
inordiatio cogitata aut ẽ de gñe suo veni
alis. vt ẽ vbum iocosum ⁊ hu⁹. Et tũc sine

portio supior ꝯsentiat interptatiue siue ex
psse.nō ꝓpter h peccat mortalit. Aut ē de
gn̄e suo mortalis vt ē fornicari.occidere
cā vindicte.⁊ hi⁹.Et tunc siue ꝯsentiat ex
deliberatiōe interptatiue siue expsse ē pccz
mortale.qn̄ talit ⁊ tantū delectat i illa co-
gitatiōe.q aīa tantū deordin.r p illā q̄z-
tum deordinat ꝯsentiēdo ex deliberatione
ꝯ aliqd de diuinis pceptis. Cōplacētia vo
illa anteq̄ rō supior ꝯsentiat expsse vl' in-
terptatiue est pctm̄ inferioris portiōis sm
se ⁊ est veniale.Et qd Augu.iz de tri.c.iz.
vult q si sola mulier.i.portio inferior co-
medat de re illicita.tot⁹ hō dānat. Intelli
git qn̄ mulier ꝯmedit cū ꝯsensu viri inter
ptatiuo.h Ric.ibidē. ¶ Ex pdictis patet
q ꝯsensus in delectatiōem alicui⁹ actus q
ex gn̄e suo sit pctm̄ mortale.ē pctm̄ mor-
tale sm Bon.vbi.s.Et idē etiā vult Ric.l.
z.di.z4.q.4.ar.4.c.⁊ Alex.an.z t.z.c.de
pctō veniali in spāli.q.z.ar.z.c.Tho.aūt
dicit.iª.zª.q.74.ar.8.c.q circa h aliq fuē
diuersimode opinati.Quidā.n.dixerunt
q ꝯsensus in delectatiōem ē tm̄ pctm̄ ve-
niale.Alij vo q est pctm̄ mortale. Et hec
opio vt ipe dicit est cōior ⁊ verior. Con-
cordare aūt volēs dicit. q aliqs cogitās
de fornicatiōe pōt delectari de duob⁹.s.vel
de ipa cogitatiōe.vel de fornicatiōe cogi-
tata. Delectatio aūt de ipa cogitatiōe seq
tur inclinatiōem affect⁹ in ipam cogitati-
onē.q̄ qdem sm se nō est pctm̄ mortale.sz
qnq est tm̄ veniale.vt cū qs inutilit cogi
tat de ea.Qnq aūt sine pctō oīno.vt cum
qs vtilit cogitat de ea.vt cū vult de ea pdi
care vel disputare.Et iō p ꝯn̄s affect⁹ vel
delecta° q̄ est de cogitatiōe fornicatiōis nō
est de genē mortalis pcti.s qnq est venia
le.qnq nullū.vn̄ nec ꝯsensus i talez de-
lectatiōem ē pctm̄ mortale. Et sm h ē ve-
ra opio pma. Qn̄ aūt aliqs cogitās de for
nicatiōe delectet in ipa vel in ipo actu co
gitato.h ꝯtingit ex hoc.q affectio eius ē
inclinata in hūc actū.vn̄ q aliqs ꝯsenti-
at in hi⁹ delectatiōem:h nihil aliud est q̄z
cū ꝯsentire in h.s.q eius affect⁹ sit inclina
tus in fornicatiōem.nullus.n. delectat ni
si in eo qd est ꝯforme eius appetitui.q āt
aliqs deliberate eligit q eius affect⁹ ꝯfor-
met his q̄ sm se sūt pctā mortalia est pec-
catū mortale.vn̄ talis ꝯsensus in delecta
tiōem pcti mortalis est pctm̄ mortale: vt
zª opio ponit.⁊ his ꝯcordat Aug iz. de
tri.dicēs. Tot⁹ hō dānabit nisi h q̄ sine
voluntate operādi.tm̄ cū voluntate talib⁹ ani
mū oblectādi.soli⁹ cogitatiōis sentiūt esse
pctā:p mediatoris grām remittāt.Ex his
pz q Tho.⁊ Bon.in locis supdictis cō-
ueniūt in ꝓposita qōne. ¶ Adhuc cū im
mediate sit dictum.s.de inordinato motu
sensualitatū pōt h queri de pmis motibus
q sūt inordiāti mot⁹ vtrū sint pctā.Ad cu
ius maiorē euidētiā pmo videndū est qd
sit pmus motus Est aūt sz Alex.an.mo
tus sensualitatis sm impulsū fomitis im-
petuose tendēs ad fruitiōem creature dele
ctabilis.p h qd dicit sensualitatis:tangit
sbm in q̄ est pmus mot⁹. Nō tn̄ q sensua
litas mouet aliqn̄ sm regimē rōnis ad su
stentatiōem nāe.⁊ talis mot⁹ nō est inor-
dinat⁹. Aliqn̄ sm impulsū fomit⁹.⁊ ille est
pmus mot⁹ de q̄ nūc loqmur.⁊ est inordi
natus.⁊ ideo addit sm impulsū fomitū.⁊
intellige q sic se hz sensus ad rōnē sm vi
am ꝯgnitiuā.ita se hz sensualitas ad vo-
luntatē sm viā motiuaz. vn̄ sic ꝯgnitio
sm sensū pcedit ꝯgnitiōem sm rōnem.sic
mot⁹ sensualitat est pior motu volūtatis.
⁊ ideo bn̄ dr̄ q pmus motus est mot⁹ sen
sualitatis. Ad qōnē vo ꝓpositā. respōdēt
aliq distinguēdo inter motū pmo pmum
⁊ ille est q pmo insurgit.⁊ non est pctm̄.⁊
inter motū z° pmū q.s.postea p occurrit.
⁊ ille ē pctm̄.qz dz reprimi ex q̄ sentit pmo
pmus. Alij dicūt q oīs mot⁹ pmus ē pec
catū.sz nō dicit pmus mot⁹ q̄ulq volū-
tatē attingit.vn̄ melius posset dici.s. q de-
lectatio inordiata siue libidinosa q̄ pce-
dit a sensualitate inq̄ztū est p pctm̄ origi-
nale corrupta dr̄ pmus mot⁹.⁊ est pctm̄.
qz debēt eē sbdita rōni.⁊ mouet indebito
mō pter rōnez.⁊ attingit aliq mō a rōe
nō faciēte sz pmittēte.vel eius radicē non
ꝯpmēte. ¶ Sed obijcit.qz sup illud ps.
Irascimi ⁊ nolite peccare.dic glo. q pm⁹
motus nō est in ptāte nr̄a.sz nullus pec-
cat in eo qd vitare nō pōt.vt dicit Aug.
li.de cor.⁊ grā.g pmus motus nō ē pccz
Rº q bn̄ est i ptāte nr̄a vitare istū motū
⁊ illū.s nō oēm.nisi eēt grē spālis. Et nō.
q nisi q̄libet vis motiua aīe peccet aliqn̄
sm surreptiōem venialit rōe corruptiōis
pmus tn̄ mot⁹ ꝓprie sm qd de eo hic loq-
mur est tm̄ in sensualitate.sic pz ex dª de-
scriptiōe supdicta.h Alex. an.z.t.z.c. de
pmo motu.q.i.ar.z.o.

De cã pcti ſm ꝙ vnum peccatũ dicitur eſſe cauſa alterius .a.8.

Einde cõſiderandũ eſt de cauſa pcti .ſ. ſm ꝙ vnũ pctm̃ dicitur eẽ cã alterius pcti inquãtum diſponit ⁊ inclinat ad ipm̃. qr vt dicit Aug. Pctm̃ qd̃ p pniam nõ diluit̃ mox ſuo pondere ad aliud trahit. Hu(i)ꝰ aũt ſũt cupiditas: ſupbia: capitalia vitia: ignorãtia: infirmitas: ⁊ malitia. De his igitur videndũ eſt ⁊ pmo de cupiditate. 2º de ſupbia. 3º de vitiis capitaliꝰ. 4º de ignorantia: infirmitate ⁊ malitia. Dicendũ ẽ in quã de oibus pdictis ad pñs put ſunt cauſe alioꝝ pctõꝝ. Circa pmũ igit̃ ſciendũ eſt ꝙ cupiditas vt dr̃ .i. Thi. vlti. eſt radix omniũ maloꝝ. Dr̃ aũt multipliciter ſʒ aliqs. Unoº dr̃ inordinatꝰ appetitꝰ diuitiarũ. ⁊ ſic eſt ſpãle pctm̃. Alioº dr̃ inordinatus appetitꝰ cuiuſlibʒ boni tpalis. ⁊ ſic eſt genus ois pcti. qr in oi pctõ eſt inordinata ꝯuerſio ad ꝯmutabile bonũ vt dictũ eſt .ſ. 3º mõ dr̃ qdam inclinatio nãe corrupte ad bona corruptibilia inordinate appetẽda. ⁊ ſic dicũt aliq cupiditatẽ eẽ radicẽ omniũ pctõꝝ. qr ſicut radix arboris ex terra trahit alimentũ. ſic ex amore rerũ tpaliũ pcedit oẽ pctm̃. H aũt ſũt vã ſʒ Gual. nõ ſm intentiõeʒ apli. q manifeſte loquit̃ ibidẽ de cupiditate. ſm qd̃ ẽ appetitus inordinatꝰ diuitiaꝝ. ⁊ ſm h cupiditas dr̃ radix oiũ pctõꝝ. ad ſilitudinẽ radicis: q pbet toti arbori alimentũ. qr p diuitias põt ꝯmitti qdlibet pctm̃ Eccliaſtes. x. Pecunie obediũt oia. ¶ Sciendũ autẽ ſm Bon. ꝙ radix aliqñ ſumit̃ gnãliſſime ſic dr̃ libido ſiue cupiditas eẽ radix oiũ maloꝝ. qñqꝫ gñalit̃. ſic dr̃ eſſe duplex radix .ſ. amor male accendẽs reſpectu boni. ⁊ timor male humilians reſpectu mali. qñqꝫ minꝰ gñalit̃ ſic dr̃ ꝙ triplex ẽ radix .ſ. ꝯcupiſcẽtia carnis. ꝯcupiſcẽtia oculoꝝ. ⁊ ſupbia vite. p ꝯparationẽ ad triplex bonũ .ſ. inferiꝰ. interiꝰ. ⁊ exteriꝰ.

Equit̃ videẽ de 2º .ſ. de ſupbia vbi ſciendũ ꝙ ipa eſt initiũ ois pcti. vt dr̃ Eccl. x. Dr̃ aũt ſupbia 4ºr modis. Unoº dr̃ ꝯtemptus ſocietatis aliquoꝝ. nõ pter nãm ſ pter vitã vl̃ mores. vñ Hiero. ad Euſtochiũ. Diſce ſcãm ſupbiã. ſcito te illis meliorẽ. 2º dr̃ inordinatꝰ excellẽtie ꝓprie appetitꝰ. ⁊ ſic eſt ſpãle pctm̃. 3º dr̃ actualis ꝯtemptꝰ dei .ſ. nõ velle ſe eſſe ſ(u)bi(e)cto dei. Et ſic eſt gñalis cõditio ois mortalis pcti. 4º dr̃ inclinaꝰ ex corruptiõe ad hꝰ ꝯtemptũ. ⁊ ſic dr̃ initiũ ois pcti. ⁊ differt ſic a cupiditate. qr illa eſt in pctõ ex pte ꝯuerſiõis. ⁊ iõ dr̃ radix pcti. qr ex delectatiõe hita in ꝯuerſiõe ad ꝯmutabile bonũ fouet̃ ⁊ nutrit̃ pctm̃. Supbia vo eſt ex pte auerſionis. ⁊ iõ dr̃ ois pcti initiũ. qr in auerſiõe a deo initiat̃ oñe malũ. Lʒ aũt h ſint vã. qr tñ eccliaſticus ibi loqt̃ de ſupbia 2º mõ dicta. vñ legt̃ ibidẽ. Sedes ducũ ſupboꝝ ſubuertit. põt dici etiã ꝙ ſic eſt initiũ omis pcti. hec Gual. Nõ etiã ꝙ initiũ pcti tripliciter põt ſumi .ſ. aut pot dicit receſſũ a lege maieſtatis. ⁊ ſic dr̃ ſupbia ſiue ꝯtemptꝰ. Aut a lege veritatis. ſic dr̃ error. Aut a lege bonitatis. ſic dr̃ inſipiẽtia qr ꝯriat̃ ſapiẽtie. Et ſic dic̃ Criſo. ſup illud pſ. A facie inſipiẽtie mee. ꝙ initiũ ois pcti eſt inſipiẽtia. hec Bon. 2. di. 42. in fi. expoſitiõis lr̃e.

Equit̃ videẽ de 3º .ſ. de capitalibꝰ vitiis. Circa qd̃ ſciendũ ꝙ h ſũt 7 .ſ. inanis glia. inuidia. ira. accidia ſiue triſticia. qr ſm Dam. liº 2º .c. 13º. accidia eſt triſticia aggrauãs. Auaritia ventris ingluuies ſiue gula ſiue caſtrimergia qſi caſtitatẽ mergẽs. Et luxuria. ⁊ dicant̃ capitalia qr ſicut caput influit motum in alia mẽbra. Ita ipa qdãmõ influunt motũ in alia vitia. dũ .ſ. ducunt ⁊ mouent ad ea. Et h p illa ad q nã hũana eſt prona ex ſui corruptiõe pmaria. ⁊ iõ multiplicant̃ ſm ea. Eis aũt pnitas eſt reſpectu apparẽtis boni. Illud g bonũ aut reſpicit ſpũm ſm ſe. aut ſpũm in carne. Primo mõ põt eẽ qdruplicit̃ ſm 4ºr ꝯditiones. ad qs eſt pnus appetitꝰ nr̃. Appetit n. qs bonũ ſr̃ rõne dignitatis ⁊ h p ſupbiam. vel ſb rõe ꝓprietatis. ⁊ h p inuidiã. vel ſb rõe ſecuritatis. ⁊ h p irã. vel ſb rõe getis ⁊ h p accidiã. Si vo ſit reſpectu boni qd̃ reſpicit ſpm̃ in carne. ſ põt eẽ triplicit̃ ſm tres ꝯditiões ſb qbus ipſe carnalis appetit bonũ. vel ſufficiẽtis. ⁊ ſic ẽ auariꝰ. vl̃ demulcẽtis. ſic ẽ luxuria. vl̃ reficiẽtis. ſic ẽ gula. h Bon. vbi .ſ. q. 2. vl̃ʒ mediũ. Sciẽdũ aũt ꝙ ſm Bon. ibidẽ iuxta pnꝰ. inanis glia vnoº dic̃ appetitũ dignitatis ⁊ excellẽtie. ⁊ ſic ẽ idẽ cũ ſupbia. ⁊ ẽ vitiũ capitale qr animꝰ directe mouet̃ ad dignitateʒ ⁊ excellentiã appetendã. Alio mõ dic̃ appetitũ laudis. ⁊ ſic ẽ filia ſupbie.

SEquit̄ videre de 4°.s. de ignorātia. infirmitate ⁊ malicia. ¶ Circa qđ sciendū q̄ h̄ sūt aliq̄ mō pctā ⁊ q̄dāmō cause pctōꝝ ꝑpter qđ dicit̄ q̄ pctm̄ est triplex.s.pctm̄ ex ignorātia.pctū ex infirmitate.⁊ pctm̄ ex malitia.Est igit̄ ignorātia cā accitalis pcti.sic̄ remotio ꝓhibenti.q: est ꝑuatio scie ꝑficientis rōnē. q̄ ꝓhibet actū pcti inq̄tū dirigit act⁹ humanos.Infirmitas vō h̄ intelligit̄ passio appetit⁹ sensitiui..vn̄ Tullius li° 4° de tuscul.q.passiōes aie vocat egritudines. vn̄ cū dr̄ pctm̄ ex infirmitate:h̄ magis refert̄ ad infirmitatē aie q̄ȝ corpis. Dr̄ tn̄ ⁊ ipa infirmitas aie infirmitas carnis in q̄tum ex ꝯditiōe carnis passiōes aie insurgūt in nobis.eo q̄ appetit⁹ sensitiu⁹ est vtus vtens organo corpali.Dr̄ autē h⁹ passio infirmitas.q: sic̄ infirmitas corpalis impedit corp⁹ hōis in executiōe ꝓprie operatiōis.ita passio aie debilitat.vel impedit aiam in ꝓpria operatiōe.dum.s. appetit⁹ sensitiu⁹ aliq̄ passiōe affectus:ē rebellis ordini rōnis.lȝ enī appetit⁹ sensitiuus inclinet q̄nq̄ volūtatē sine q̄ peccatū nō ꝑficit̄ nō tn̄ necio ⁊ sufficient.q: i potestate volūtatis est cōsentire vel dissentire his ad q̄ īclinat.⁊ iō dr̄ Gen.4°.Sub te erit appetit⁹ tu⁹ et tu dn̄aberis illi⁹. dr̄ igit̄ pctm̄ ex ifirmitate illud pctm̄.ad qđ inclinat appetit⁹ sensitiu⁹ affect⁹ aliq̄ passiōe.Malitia aūt ex q̄ dr̄ qs peccare pōt intelligi malitia hitualis.⁊ sic dr̄ qs peccare ex malitia.q: peccat ex inclinatione hitus.pōt etiā intelligi malitia actualis. siue ipa mali electio dicat̄ malitia.⁊ sic dicit̄ aliqs peccare ex malitia inq̄tū peccat ex electiōe mali.sic etiā malitia dicat̄ aliq̄ ꝑcedens culpa.ex q̄ orit̄ sequēs culpa vt cū aliqs impugnat fraternā grām ex inuidia.⁊ tūc act⁹ interior est cā act⁹ exterioris.Peccat aūt graui⁹ q peccat ex certa malitia ceteris parib⁹.q̄ȝ q peccat ex passiōe.q: ibi mouet̄ volūtas in malū ex se ipa.h̄ aūt ex passiōe q̄si ex q̄dam intrinseco impulsa.Grauius etiā peccat q peccat ex passiōe q̄ȝ q peccat ex ignorātia. quia ignorātia diminuit de rōe volūtarij. non aūt passio.vt dictū fuit.s. ¶ Sciendū est q̄ lȝ oē pctm̄ sit ꝯ totā trinitatē.loquēdo tn̄ approp̄ate:pctm̄ ex infirmitate dicit̄ eē ꝯ prēm.pctm̄ ex ignorātia ꝯ filiū.pctū ex certa malitia ꝯ spm̄ sanctū. Sūt autē 6.pctā ꝓprie in spm̄ sanctū.s.desperat⁹.p̄sūptio.obstinatio.inuidētia f̄ne grē.impugnatio vitatis agnite.⁊ finalis impnia.

¶ De virtutibus in cōi.ti.9.

POstea cōsiderādū est de habitibus bonis.s.de vtutib⁹. Et p̄ in cōi.vbi p̄ dicendū est qđ sit vtus.⁊ in q̄s ptes diuidit̄. 2° de vtutib⁹ moralib⁹ in cōi. ¶ Circa p̄mū sciendū.q̄ vtus est bona q̄litas mentis. q̄ recte viuit̄:quā deus in nob sine nobis operat̄.Et colligit̄ h̄ diffinitio ex verbis Augi.⁊ p̄cipue in 2° de li.ar.⁊ cōuenit tn̄ vtutibus infusis.Si vō auferat̄ h̄ clausula vltima.s.quā deus i nobis sine nobis operat̄.cōuenit etiā vtutib⁹ infusis ⁊ acqsitis.dr̄ aūt vtus bona q: in ea est aliqđ bonū.Et sumit̄ ibi bonū nō ꝓ bono cōi. qđ cōuertit̄ cū ente.⁊ est in plus q̄ȝ q̄litas s ꝓ bono rōnis s̄m qđ dic̄ Diony.4°.c. de diui.no.q̄ bonū aie ē s̄m rōnē esse. ¶ Notandū vō q̄ aliqs male pōt vti vtute sic̄ obo.vt cū male sentit de ea vel odit eā. vel supbit de ea.Nō aūt male pōt vti vtute sic̄ p̄nci⁹ vsus.ita.s. q̄ vtutis actus sit malus. ¶ Diuidit̄ aūt vtus s̄m q̄ de ea nunc intendim⁹ in vtutes morales.⁊ theologicas. q̄ distinguūt̄ ab inuicē p̄ ꝓpter obm̄.q: obm̄ moraliū est obm̄ creatū.obiectū aūt theologicaꝝ est ens increatum. s̄ aliq̄ rōe sb̄ q̄ est sup̄ nr̄am nālēȝ facultatem.Moralib⁹ ordinat̄ hō ad seipm̄ ⁊ ad ꝓximū.Theologicis ad deū. vt videbitur.j.Dicendū est aūt p̄ de moralib⁹:p⁹ea de theologicis.Et sic ꝓcedat̄ gradatī ascēdendo de vtutib⁹ inferiorib⁹ ad vtutes superiores ⁊ digniores.Et de moralib⁹ p̄ in cōi:postea in spāli.

SEquit̄ q̄ videre de 2°.s.de vtutibus moralib⁹ in cōi. Et p̄ de duplici genē ipaꝝ. 2°.de sbo ipaꝝ. 3° de numero. 4° de nominatiōe. ¶ Circa p⁹ sciendū q̄ vtutes morales sūt in duplici genē.q̄dā enī nos ordiant ad ciuitatē supernā s̄m illud Eph.2°.Estis ciues scōꝝ. ordināt inquā:eleuādo ad opa meritoria ciuitatis supne.⁊ he sūt tn̄ a dei grā. ⁊ iō dicūt̄ ⁊ sūt g̃tuite.q̄daȝ vō habilitant ad opa tn̄ moralia.nō aūt ad meritoria. ⁊ ille radicalr sūt a nā.Et sic dicit Dam̄ li.3.c.14.q̄ vtutes sc̄ nāles.Cōpletiue vō sūt ab operū frequētia. vt vult p̄s 2° ethi⁹.c.2.⁊ h̄ mō sūt politice.De moralib⁹

gratuitis tractat ⁊ intēdit theologus. de
politicis phs. Sūt aūt ṽtutes morales ac
qsite ⁊ infuse ſm aliqs diuerse in spē cum
ordinēt ad diuersa. vt visū est. ⁊ hui⁹ snie
fuit Tho. ia 2e. q. 63. ar. 4. c. ⁊ Ric. 3. dis.
33. q. p. ar. 2. c. ſm aliqs vo sūt eedē. vn̄ si
in hoie ꝑexistāt hitus ṽtutū moraliū cū
grām. illi iidem i adueītu grē gratificant
⁊ hui⁹ snie fuit Scot. 3. di. 33. q. i. ar. 5. c.
¶ Circa 2m sciendū ꝙ oēs ṽtutes mora/
les sūt in pte rōnali aie. vt cōprehendit ⁊
intellectū ⁊ volūtatē. h̄ eni vult Augl 12.
de tri. c. 14. Oportet etiā dicē p experiētiaz
aliqs hitus eē in appetitu irascibili ⁊ ꝯcu
piscibili p q̄s facile obediat rōi. q̄s oz dīc
hrē qualēcūqꝫ rōnē ṽtutis. qz dicit phs
3. ethi. c. 8. de fortitudie ⁊ tēprātia ꝙ vi/
dent̄ esse irrōnabiliū partiū. s. irascibilis ⁊
ꝯcupiscibilis. ⁊ h̄ inq̄tū participāt aliq⁰
rōnē. p h̄ ꝙ nate sunt ei obedire. ¶ Circa
3m sciendū ꝙ ṽtutes morales sūt 4or. vt
habet̄ Sap. 8. Per ṽtutes eni morales or
dinat̄ ⁊ regulat̄ hō respectu ꝓximi ⁊ sui.
respectu ꝓximi p iusticiā: respectu sui re/
gulat̄ p prudentiā in actib⁹ rōis. p tempe
rantiā in actib⁹ siue passiōib⁹ ꝯcupiscibil̄
p fortitudinē i actib⁹ siue passiōib⁹ irasci
bilis ¶ Circa 4m sciendū ꝙ p̄dicte ṽtu/
tes dicunt̄ ṽtutes morales. qz habilitāt
ad mores bonos recte rōni ꝯuenientes.
Dicūt̄ etiā cōsuetudiales. qz acqrunt̄ ex
frequēti bn̄ agē. Dicunt̄ politice. qz red/
dūt hoiem bn̄ ordinatū int̄ hoies. a polis
qd̄ est pluralitas. Dicūt̄ etiā p̄ncipales.
qz oēs alie ṽtutes ad has reducūt̄. Di/
cunt̄ cardiales a cardine. qz sic̄ ois mot⁹
hostij est circa cardinē. sic etiaz tota vita
actiua hoīs viuētis ſm rōnē rectaz: circa
has ṽtutes versat̄. Dicūt̄ etiā gn̄ales. s.
ad oēs ṽtutes morales. qz in q̄libet alia
ṽtute morali ē aliq̄ pticipa⁰ alicui⁹ ea₄.

¶ De prudētia ⁊ eius partib⁹ ⁊ vitijs op
positis. titulus. 10.

Einde cōsiderandū est de vna/
quaqꝫ ṽtutū moraliū in spāli.
⁊ p̄ de prudentia. q̄ sicut dicit
Ber. ad Eugeniū. nō tn̄ ē vir
tus s etiā auriga virtutū. 2⁰ de iusticia. 3⁰
de fortitudine. 4⁰ de tēprātia ¶ Dicen/
do aūt de prudētia sil̄ dicem⁹ de vitijs sibi
opposit̄. dicit aūt Augl. 4⁰ ꝯ Julianū. ꝙ
oibus ṽtutib⁹ nō tn̄ sūt vitia manifesta
discretiōe ꝯtraria. vt prudētie temeritas. sed
etiā vicina nō in ṽitate. s q̄dam spē fallēte
silia. vt prudētie astutia. ¶ Circa prudē/
tiā g dicendū ē p̄mo de ipa. 2⁰ de ptib⁹ ei⁹
3⁰ de vitijs. 4⁰ de negligētia q̄ op ponit̄ so
licitudini q̄ ptinet ad prudētiā. 5⁰ de vitijs
q̄ falsā hn̄t silitudinē cū prudētia. ¶ Cir/
ca p̄mū sciendū ꝙ prudētia ſm qd̄ dicit
phs 6⁰ ethi⁹. est recta rō agibiliū. Augu.
aūt dicit li⁰ de morib⁹ eccl. ꝙ prudētia est
amor circa ea qbus adiuuamur ab eis q
bus impedimur sagacit̄ eligēs. s h̄ nō in/
telligit̄ eēntialit̄ s causalit̄. s. inq̄tū amor
mouet ad actū prudētie. Act⁹ aūt prudē
tie ē triplex. s. ꝯsiliari. de cōsiliatis ⁊ inuen
tis iudicare. cōsiliata ⁊ iudicata ad opus
applicari p̄cipere.. Et iste 3⁹ actus est p̄nci
palis actus prudētie. qz alij duo ordināt̄
ad istū. vn̄ phs dic̄ 6⁰ ethi⁹ ꝙ prudētia ē
p̄ceptiua. Illā aūt applicationē facē non
pōt intellect⁹ p prudētiā: nisi mot⁹ a volū
tate recta. vn̄ h̄ applica⁰ est ip̄ius recte vo
lūtatis vt mouētis. Et est rōis p prudenti
am: vt formātis intellectualit̄ p̄ceptū de
faciēdo applicationē p̄dictā. vn̄ qz p̄cipu
us act⁹ prudētie ē circa agēda: de p̄cōsilia
tis ⁊ iudicatis p̄cipe. iō ad eā ꝓprie ptinet
solicitudo. qz vt dic̄ ysid. ethi. Solicitus
dr̄ q̄si solers cit⁹. s. inq̄tū aliqs ex q̄dā ai
solertia ē velox ad ꝓsequēdū ea q̄ sūt agē
da. vn̄ phs 6⁰ ethi. dic̄ Optet opari velo/
cit̄ ꝯsiliata. cōsiliari aūt tarde. Est āt pru
dētia ḡtuita i oibus hn̄tib⁹ grām. qz qui
cūqꝫ hz grām: hz charitatē. ⁊ p ꝯn̄s oēs
alias ṽtutes ꝓpt̄ ꝯnexionē ea₄. Dic̄ etiā
Greg. 2. moral. ꝙ cete ṽtutes nisi ea q̄ ap
petūt prudēter agāt ṽtutes eē nō pn̄t. ¶
Notādū tn̄ ꝙ duplex ē industria vna q̄
ē sufficiēs ad ea q̄ sūt de nc̄citate salutis. ⁊
h̄ ē in oib⁹ grām hn̄tib⁹. ⁊ etiā in indigēti
bus regi ꝯsilio alieno. q saltē sciūt h̄ ꝯsulē
sibi vt aliqs ꝯsulāt. ⁊ bona cōsilia a mal̄
discernāt. Est etiā i pueris baptizetī ſm
hitum. s nō ſm actū. Alia ē industria ple
nior. p quā aliqs sibi ⁊ alijs scit ꝓuidere
nō tn̄ de necessarijs ad salutē: s etiā de q/
buscūqꝫ ad hūanā vitā ptinētib⁹. Et hoc
nō est i oibus hn̄tib⁹ grām. In pctōribus
aūt nō est ṽa ⁊ pfecta prudētia q̄. s. ad bo
nū finē tot⁹ recte vite ꝯsiliat̄ iudicat ⁊ p̄
cipit q̄ sola dr̄ prudētia simplicit̄ ⁊ siq̄ in
eis eē videat̄ prudētia vel falsa vel saltē
est impfecta. vn̄ phs dic̄ 6⁰ ethi. Impossi
bile ē prudētē eē ⁊ nō entē bonū.

Circa 2ᵐ sciẽdũ ꝙ ptes prudẽtie ponit tres Tulli⁹ in rhet'o. sua. s. memoriã. intelligẽtiã. ⁊ ꝓuidẽtiã Macrobi⁹ aũt ſm sniam Plotini attribuit prudẽtie. 6. ptes. s. rõnẽ. intellectũ. circũſpectiõem. ꝓuidentiã. docilitatẽ. ⁊ cautionẽ. Arl. aũt 6ᵒ ethi. dicit ad prudentiã ꝑtinẽ eubuliã. ſyneſim ⁊ gnomin. facit etiã mentiõem circa prudentiã de eudoxia ſiue cuſtochia. ſolertia. ſenſu. ĩtellectu Quidã aũt phs grec⁹ dicit ꝙ ad prudentiã ptinent. 10. s. eubulia. ſolertia. ꝓuiden⁹ regnatia. militari. politica. iconomica. rhetorica. phyca. ſed ille tres vltime ſũt ptes prudẽtie ſumẽdo ꝓprie prudentiã ꝓ ſciã. vñ de eis nihil ad pñs. Predictaꝝ ãt vtutũ q̃dam ſũt ptes q̃ſi integrales prudẽtie q̃dam ſũt ptes ſbiectiue. q̃dam ſũt ptes potentiales. Illa dicunť eẽ q̃i ptes integrales alicui⁹ vtutis. q̃ oꝫ cõcurrẽ ad pfectũ actũ ei⁹. Et tales ptes prudẽtie ſũt. 8. q̃ꝝ. 5 ptinent ad eã ſm qð eſt ꝯgnitiua. ⁊ tres ſm qð eſt p̃ceptiua. Circa võ ꝯgnitiõem ꝯſiderant tria. p̃ ipa ꝯgnitio q̃ ſi ſit p̃teritoꝝ ẽ memoria. ſi pñtiũ eſt intellect⁹. ſiue intelligẽtia ſiue ſenſus. q2 ſenſus prudẽtie quẽ ponit phs 6ᵒ ethi. idẽ eſt cũ intellectu vñ dicit ibidẽ. Hoꝝ igiť hr̃e oꝫ intellectũ h̃ oĩno eſt ſenſus. 2ᵒ ꝯgnitiõis acq̃ſitio. q̃ ſi fiat p diſciplinã dr̃ docilitas. ſi per inuentiõem dr̃ cuſtochia ab eu qð ẽ bonũ ⁊ ſtochos qð eſt ꝯiecturatio. q̃i bona cõiecturatio. bi⁹ aũt ps vt dr̃ 6ᵒ ethi. ẽ ſolertia q̃ eſt vña medij cõiecturatio vt dr̃. p̃mo poſteri.. 3ᵒ vſus ꝯgnitiõis. s. ſm ꝙ ex cognitis aliq̃s ꝓcedit ad alia ꝯgnoſcenda. ⁊ h̃ ptinet ad rõnẽ. Rõ aũt ad h̃ ꝙ recte p̃cipiat: tria oꝫ hr̃e. p̃ vt ordinet aliq̃d accomodũ ad finẽ. qð ptinet ad ꝓuidentiã 2ᵒ vt attẽdat circũſtãtias negocij. qð ptinet ad circũſpectionẽ. 3ᵒ vt vitet impedimẽta: qð ptinet ad cautiõem. Ille võ dicunť ptes ſbiectiue alicui⁹ vtutis q̃ ſũt ei⁹ ſpẽs diuerſe. Et ſic ptes prudẽť ſũt. 5. s. monaſtica p quã q̃s regit ſeipm̃. yconomica p quã q̃s regit vnã domũ vel familiã. Militari. p quã q̃s regit exercitũ. Politica architectonica ſiue regnatiua vł legiſpoſitiua. p quã q̃s regit ciuitatẽ vł regnũ politica. s. ſimpliciť dicta. ſbditoꝝ p quã bñ ſe hñt ad cõſeruatiõem politie bñ ordinate. De aũt prudẽtie dr̃nt ſpẽ ſꝫ ſniaꝫ phi 6ᵒ ethi. c. 5. ⁊. 3. poli. c. 2. Partes autẽ potẽtiales alicui⁹ vtutis dicũť vtutes adiũcte q̃ ordinãť ad aliq̃s ſecũdarios act⁹ vel mãs q̃i nõ hñtes totã potẽtiã p̃ncipalis vtutis. Et ſm h̃ ponũť ptes prudẽtie. Eubulia q̃. s. eſt bñ ꝯſiliatiua. Syneſis q̃ eſt de inuẽtis p cõſiliũ bñ iudicatiua ſm ea q̃ cõiter accidũt. Et gnomin q̃. s. eſt bñ iudicatiua eoꝝ in q̃bus oꝫ aliq̃ñ a cõi lege recedẽ. Prudẽtia võ eſt circa p̃ncipalem actũm q̃ eſt p̃cipere.

Sequiť videẽ de 3ᵒ. s. de vicijs q̃ manifeſte ſt ꝯ̃ria prudẽtie q̃ ſũt iprudentia ⁊ vitia ſb ea cõtenta. Sciendũ igiť ꝙ iprudentia põt ſumi p̃uatiue ⁊ ꝯ̃rie. negatiue eñi non dr̃ ꝓprie. ita. s. ꝙ dicat tm̃ carentiã prudẽtie. q̃ põt eẽ ſine pctõ. h̃ tñ carẽtia prudẽtie ⁊ cuiuſlibet vtutis includiť in carẽtia iuſticie originał q̃ totã pficiebat aiam. ⁊ ſm h̃ oẽs alij defectus vtutũ reduci pñt ad originale peccatũ. P̃uatiue aũt dr̃ iprudẽtia inq̃ tũ aliq̃s caret prudẽtia quã nat⁹ eſt ⁊ oꝫ hr̃e. Et ſic eſt pctm̃ rõe negligẽtie q̃ nõ habeť ſtudiũ ad prudẽtiã hñdam. Cõtrarie võ ſumiť iprudẽtia ſm qð rõ ꝯ̃rio mõ mouet vel agit prudẽtie. vt ſi recta rõ ꝯſiliãdo agat ⁊ imprudẽs cõſiliũ ſpernat. ⁊ ſic de alijs ſeruãdis in actu prudẽtis. ⁊ ſic ẽ pctm̃ ſm p̃mã rõnẽ prudẽtie. ꝓuerb. 21ᵒ. Theſaur⁹ deſiderabil'. s. gr̃e ⁊ oleũ i habitaculo iuſti. ⁊ hõ imprudẽs diſſipabit illud Nõ eñi hõ ꝯ̃ prudentiã agit niſi diuertẽs ſe a regulis q̃bus rõ prudẽtie rectificať. Et ſi h̃ ꝯtingat p auerſiõem a regulis diuinis ẽ pctm̃ mortale. ſi võ p̃ter eas agat ſine cõtẽptu ⁊ detrimẽto eoꝝ q̃ ſũt de neccitate ſalutis ẽ veniale. Lꝫ aũt iprudẽtia ſit ſpãle pctm̃ ſic ⁊ prudẽtia cui opponiť eſt vtus ſpãlis. ẽ tñ pctm̃ gñale q̃dãmõ. s. per pticipatiõeꝫ inq̃ntũ. s. in q̃libet pctõ ẽ defect⁹ i aliq̃ actu rõis dirigẽtis. qð ptinet ad prudẽtiã ſic etiã prudẽtia pticipať i oib⁹ vtutib⁹ aliq̃ inq̃ntũ ẽ eaꝝ directiua. Eſt ãt iprudẽtia gñale pctm̃ reſpectu q̃rũdam pctõꝝ q̃ ſũt ſpẽs ei⁹. q̃ꝝ q̃dã ſumũť ſm ptes ei⁹ potẽtiales. ⁊ h̃ ſꝫ tres act⁹ rõis. q̃ꝝ tũ eñi ad defectũ ꝯſilij circa qð ẽ eubulia ẽ p̃cipitã⁹ ſiue temeritas. Dr̃ .n. h̃ p̃cipitatio i ꝓtate q̃. s. aliq̃s p impetũ volũtatis vel paſſiõis ferť ad aliqð agẽdũ pt̃miſſis gradib⁹ medijs p q̃s oꝫ ordinate deſcẽdẽ recte ꝯſiliãdo. hi ãt grad⁹ ſũt memoria p̃teritorũ. intelligẽtia pñtiũ. ſolertia i ꝯſiderãdo futuros euẽtus. rõ ꝯferẽs vnũ cũ alio. ⁊ docilitas p quã q̃s acq̃eſcit ſniis alioꝝ.

Sub pcipitatiõe aũt cõtinet temeritas. dicunt enĩ illa temere fieri que rõne nõ regunt. qd quidem dupliciter cõtingere põt Uno mõ ex impetu volũtatis vel passiõis. Alio mõ ex cõtemptu regule dirigentis. Et hoc 2o ꝓprie importat temeritas. pcipitatio aũt se hz ad vtrũqꝫ lꝫ magis respiciat pmũ. Sed vo ad defectũ iudicij circa qd sunt synesis ꝛ gnomõ est incõsideratio q. s. in recte iudicãdo deficit. ex h ꝙ cõtemnit vel negligit attendẽ ea ex qbus rectum iudiciũ pcedit. Quantum autem ad ipm pceptum qd est pmus actus prudentie est incõstantia ꝛ negligẽtia. Ex h enĩ aliquis dr esse incõstãs ꝛ negligẽs ꝙ rõ deficit in pcipiẽdo ea q sũt cõsiliata ꝛ iudicata. Sed dr̃ nt. qꝛ incõstans deficit in pcipiẽdo q̃si ab alio impeditꝰ. Negligens s aũt p defectũ ꝓmpte volũtatis. Itẽ negligentia cõsistit in defectu alicuiꝰ actus interioris ad quẽ ptinet electio. Dr̃ enĩ negligẽs q̃i nec eligens. vt dicit ysid. ethi. Pigricia vo ꝛ torpor magis ptinẽt ad executionẽ. ita tñ ꝙ pigricia dicit tarditatẽ ad exequendũ. torpor vo remissiõem i executiõe. ꝛ silr desidia. vel desidia dicit cessationẽ ab executiõe. vñ dr̃ a desinẽdo. Quedã vo spẽs imprudẽtie sumunt p oppositionẽ ad ptes q̃i integrales prudentie s qꝛ omẽs ille ordinant ad dirigendum tres pdictos actꝰ rõis. hinc ẽ ꝙ oẽs defectus oppositi reducũt ad 4or pdictas ptes. vt incautela ꝛ incircũspectio ad incõsideratiõem. defectꝰ aũt docilitatis memorie vel rõis ad pcipitatiõem. defectus vo ꝓuidẽtie intelligẽtie ꝛ solertie ad negligẽtiã ꝛ incõstantiã. Oriunt aũt pdicta vitia ex luxuria vt dic Greg. xi. moral.

S Equit vidẽ de 4o. s. de negligẽtia circa quã sciendũ ꝙ negligẽtia ꝓuenit ex q̃dam remissiõe volũtatis p quã cõtingit ꝙ rõ nõ sollicitatur vt pcipiat q debet vel quõ dꝫ. h autẽ põt cõtingẽ dupliciter. Unoꝰ ex pte eius qd per negligentiã ptermittit. qd si sit de necẽitate salutis erit pctm̃ mortale. Alioꝰ ex pte cãe. si enĩ voluntas sit intm̃ remissa circa ea q sũt dei. ꝙ totali a dei charitate deficiat talis negligẽtia est mortalis. Et h maxime cõtingit qñ negligẽtia est ex cõtemptu. Si vo negligẽtia cõsistat in ptermissiõe alicuius actus vel circũstãtie q non sit de necẽitate salutis. nec h fiat ex cõtẽptu s ex aliq defectu fervoris q qñqꝫ impedit p aliqd veniale. tũc est negligẽtia venial. ¶ Ad hoc nõ ꝙ magna negligẽtia ẽ culpa. ff. de ver. sigi. magna. Et dissoluta negligẽtia ꝓpe dolũ est. ff. man. si fideiussor. miso. i. Et silr negligẽtia crassa ẽ ꝓpe dolũ ff. de po. qd nerua. i fi. Et h negligẽtia crassa scie cõpar. ff. de re. du cũ ser. Securitas parit negligẽtiam: ꝛ negligẽtia parit offẽsam. de pe. di. i. 6. ex his oĩbus. sup illo vbo Si forte ignoscat. Propt negligẽtiam remouẽdus est platus. e. x. de of. custo. c. i. qd intellige de negligẽtia crassa fm glo. ibidem sup illo vbo Minꝰ idoneꝰ. Notabilia nisi spãliter notent neglecta esse vident. ff. de iniuri. itẽ apud labeonẽ. Itẽ negligẽtia que in ꝓpriis rebus est culpãda: i alienis ẽ vitupãda. C. man. i re mãdata

S Equit vidẽ de 5o. s. de vitiis q silitudinem hñt cum prudẽtia. scilꝫ prudẽtia carnis. astutia. dolus. ꝛ fraus. Sciẽdum igit ꝙ circa prudentiam carnis prudẽs dr̃ aliquis dupliciter Uno mõ simpliciter. s. in ordine ad finem totiꝰ humane vite. Alio mõ fm qd. s. in ordine ad finem aliquẽ pticularem. sic dicitur prudens aliqs in negociatiõe vl' alio hmõ. Si g prudẽtia carnis sumat fm rõnem absolutam prudẽtie. ita. s. ꝙ in cura carnis cõstituat finis totius vite. sic ẽ peccatũ mortale. qꝛ per h auertit hõ a deo. cũ impossibile sit esse plures vltimos fines. ꝛ sic dr̃ Ro. 8. Prudẽtia carnis est inimica deo. Si vo sumat fm rõnẽ pticularis prudẽtie sic est pctm̃ veniale. Cõtingit enĩ aliqñ aliquem affici inordinate ad aliqd delectabile carnis sine auersiõe a deo. vñ non cõstituit finem totiꝰ vite in delectatõe carnis. Et sic adhibẽ studium ad illaꝫ delectatiõem nudam ẽ pctm̃ veniale. Si vo aliqs actum carnis referat in finem honestũ. vt cum qs studet cõmestiõi propter sustẽtatiõem corpis non dr̃ prudens carnis. qꝛ sic homo vtit cura carnis ad sustentatiõem corpis vt ad finem. Sciendum aũt ꝙ aliqd pctm̃ põt habẽ falsam silitudinem cum prudẽtia dupliciter. Uno mõ inq̃tum studium rõis ordinat ad finem qui non est vere bonus sed apparẽs. Et hoc ptinet ad prudẽtiam carnis. Alio mõ inq̃tum aliquis ad cõsequẽdũ aliquem finem bonum vel malum vtit viis non veris sed simulatis ꝛ apparẽtibus. ꝛ hoc pertinet ad astutiam dolum ꝛ fraudẽ sed ad astutiã ꝓprie quo ad excogitatiõeꝫ

bi' viaꝝ. ad dolum aūt ꝛ fraudē ꝓprie q̄ ad executiōem opis. ſ dolus ↄſiſtit in verbis ꝛ factis. fraus ꝓprie in factis. Sic tñ vt dicit Aug. 4° ↄ̄ Julianum. Prudētia quādoqꝫ ſumit̄ in malo abuſiue. ita ꝛ aſtucia. quādoqꝫ in bono. ꝛ h̄ ꝓpter ſilitudinē vnius ad alterā. ꝓprie tñ accipit̄ in malo. ¶ Accipit̄ etiā dolus abuſiue in bono ſenſu. Sed qd de ſollicitudīe rez tpalium: nūqd eſt licita. R°. ſollicitudo hec ꝑt eſt eſſe triplex. Prima eſt anxietatis ꝛ auaritie. ꝛ hec eſt mala. 2ª eſt neceſſitatis ꝛ puidencie: ꝛ hec eſt bona. 3ª eſt dubietatis ꝛ diffidentie. ꝛ hec etiā eſt mala. Prima eſt ſuffocans. 2ª ad bonū ordinans 3ª impediens. Dñs ꝯ Math. 6° dicens: Nolite ſollicitī eē in craſtinū. non ꝓhibet ſollicitudinem 2ᵃᵐ: ſꝫ p̄mā ꝛ 3ᵃᵐ. ꝛ ꝙ homo nō cōfidit plus de ſe q̄ꝫ de deo. vnde dicit glo. interlinearis. nō labor prudētia damnat̄. ſ ſollicitudo mentē ſuffocans. ¶ Oriunt̄ aūt p̄dicta vicia ex auaricia. Unde Greg. 31° moral. ponit fraudē eē filiā auaritie.

¶ De iuſticia ꝛ iniuſticia. ti. xi.

Conſequēter ↄſiderandū eſt de iuſticia. ꝛ p̄mo de ipa in ſe. 2° de partib' eius. Circa p̄mū dicendū eſt q̄t modis dr̄ iuſticia 2° qd ē iuſti^a. 3° de actu eius. 4° de vicio ſibi oppoſito. ¶ Circa p̄mū ſciendū ꝙ iuſticia tripliciť pōt accipi. Primo ꝓ ipo iure. vnde quādoqꝫ dicūt homines de ſuo iure. qꝺ eſt ſua iuſticia. 2° ꝓ actu reddēdi vnicuiqꝫ qꝺ ſuū eſt. 3° ꝓ hitu inclinātē determinātē volūtatem: ad reddendū vnicuiqꝫ qꝺ ſuū eſt. ꝛ ad gaudendū de opere iuſti. qꝛ vt dicit phs. i. ethi^a. Neqꝫ iuſtum aliqs dicēt nō gaudentē operatiōe iuſta. p̄ mō iuſticia nō eſt v̄tus. ſed eſt obm iuſticie v̄tutis. 2° mō eſt actus v̄tut. 3° mō eſt v̄tus. ¶ Nō tñ ꝙ iuſticia ſm qꝺ ē habitus v̄tutis poteſt accipi 4^or modis ſm Ric. 3. di. 33. q. 3. ar. 5. c. Uno mō cōiſſime ſ. ꝓ q̄libet rectitudine aī. ꝛ ſic q̄libet virt' eſt iuſticia q̄dam. ꝛ ſic forte ſumit Anſ. li. de veritate dicens. c. 12. Juſticia eſt rectitudo volūtatis ꝓpter ſe ſeruata. Alio modo ꝓ rectitudine p quam homo iuſtificat̄ in cōſpectu dei. ꝛ ſic ſumit̄ ꝓ charitate. ꝛ ſic ſumit Aug' li 83 q. q. 61. dicens ꝙ iuſti^a que per cetera diffundit̄ eſt dilectio dei ꝛ p̄ximi. 3° ꝓ qualibꝫ virtute ordinata p iuſticiā legalem ad bonū cōe. ꝛ ſic eſt idē cum q̄libet v̄tute differēs tñ ſm ratiōem. 4° ꝓ hitu determināte volūtatem ad firmiter volendū ſeruare rectitudinē debitā in operatiōib': que ſut ad alteꝝ. ꝛ h̄ poteſt eē dupliciť. Uno mō ad alteꝝ que ē pſona ſingularis. ꝛ ſic eſt iuſticia particularis. diſtincta p eſſentiaꝫ a v̄tutibus alijs. nec debet dici virtus gñalis. Alio mō ad alterū qꝺ eſt cōitas. ꝛ ſic eſt iuſticia legalis. ꝛ hec eſt omi v̄tuti gñalis inq̄tum precipit opa exteriora cuiuſlibet v̄tut ad bonū cōe referri. ſm ꝙ vult phus 5° ethi^a. c. 9. Eſt tñ vna virtus ſp̄alis diſtincta in eſſentia a v̄tutibus alijs. vnde nō eſt gñalis alijs p p̄dicatiōem. ſ p virtutē.

Sequit̄ videē de 2°. ſ. quid eſt iuſti^a Diffinit̄ aūt iuſticia ſm ꝙ cōſiſtit in operatiōibus ad alterū. ſic eni ꝓprie ſumit̄. ſic etiam h̄ de ea intendimus a iuriſperit. vt inſti. li°. i. Rica. i. ſic. Juſticia ē ↄſtās ꝛ ꝑpetua volūtas: ius ſuum vnicuiqꝫ tribuēs. Uolūtas ibi nomiat actum: nō potentiaꝫ. ſolent eni hitus diffiniri p actus. ꝑpetua deſignat ibi ꝙ ad rōnem iuſticie requirit̄ ꝙ homo hēat ꝓpoſitum ꝑpetuo ꝛ in oībus iuſticiā obſeruandi. Conſtans vō deſignat ꝙ oportet ꝙ in hi' ꝓpoſito firmit̄ pſeueret. Jus ſuū vnicuiqꝫ tribuēs deſignat actū iuſticie per cōparationē ad ꝓpriam mām ꝛ obm. aliq̄n eni ponit̄ nomē actus ꝓ hitu q per actū ſpecificat̄. hitus eni dicit̄ ad actuꝫ. obiectū eni iuſticie ē ibi. dicit eni Iſiđ. li. ethi. Jus dictū eſt qꝛ eſt iuſtū. Juſtuꝫ autē eſt obm iuſticie. vnde phs 5° ethi. Omnes talem hitū volūt dicē iuſticiā a q̄ ſunt opatiui iuſtoꝝ. ¶ Sciendū aūt ꝙ hoc nomen ius eſt p̄mo impoſitū ad ſignificandū rē iuſtam. deinde eſt deriuatū ad ſciam q̄ cognoſcit̄ qd iuſtum. deinde ad ſignificandū locū in quo ius reddit̄. vt cū dicit̄ qs cōparere in iure. Ulteri' illud ius dr̄ qꝺ reddit̄ ab eo ad quē ptinet facē iuſticiaꝫ In diffinitiōe vō p̄dicta ſumit̄ ius pro re iuſta. Si qs aūt p̄dictā diffinitiōem vellꝫ reducē in debitā formā dicē poſſet: ꝙ iuſticia eſt hitus ſm quē aliqs cōſtanti ꝛ ꝑpetua volūtate ius ſuū vnicuiqꝫ tribuit. ꝛ q̄ſi eſt eadē cū illa quā ponit phs 5° ethi^a dicēs ꝙ iuſticia eſt hitus ſm quē dr̄ aliqs operatiu' ſm electiōem iuſti. lꝫ aūt iuſticia ꝓprie dicta nō ſit niſi vni' hoīs ad alterū. methaphorice tñ dr̄ iuſti^a eē i vno ꝛ eodem hoīe. ſm ꝙ rō imperat iraſcibili ꝛ cōcupiſcibili. ꝛ ille obediūt rōi. ꝛ ſ'lr

ſm ꝙ vnicuiq̧ parti hoīs attribuit̄ qḋ ſibi cōuenit. vn̄ pħs 5° ethi. hanc iuſticiam dicit methaphoricā.

(S)Equit̄ videre de 3° .ſ. de actu iuſti. Circa qḋ nō ꝙ ꝓprius actus iuſticie vt dictū eſt eſt reddere vnicuiq̧ qḋ ſuū eſt. Et hoc etiā dicit Ambro. li. i. de offi. Eſt etiam act᷒ iuſticie iudicium ſiue iudicare. ⁊ p̄mū ꝓpꝛie ꝑtinet ad iuſticiam in exequēdo. ſm in inſinuādo. Judiciū eni ꝓpꝛie nōiat actum iudic in q̄tum eſt iudex. Judex aūt dr̄ q̄ſi ius dicēs. Jus aūt eſt obm̄ iuſticie. Et ideo iudiciuz ſm p̄maȝ nōis impoſitiōem importat rectam diffinitiōem iuſti ſiue iuris. Qz aūt aliq̄s bn̄ diffinat aliqḋ in operib᷒ virtuoſis ꝓcedit ex hītu v̄tutis. ⁊ ideo iudiciuz ꝓpꝛie ꝑtinet ad iuſticiā. vnde pħs 5° ethi. dicit ꝙ hoīes cōfugiūt ad iudicē ſicut ad quādam iuſticiā animatā. Ulteri᷒ eſt iudicij nomē ampliatū ad ſignificandū rectā determinatiōem in q̄buſcūq̧. Jn omibus aūt ad rectū iudiciū duo requirūt̄. vnuz eſt v̄tus ꝓferens iudiciū. ⁊ ſic iudiciū eſt actus rōnis. 2ᵐ eſt diſpoſitio iudicantis. ex q̄ eſt idoneus ad recte iudicandū. ⁊ ſic in his que ꝑtinent ad iuſticiā ꝓcedit iudiciū ex iuſticia. Sic ergo iudiciū eſt quidaz actus iuſticie ſicut inclinātis ad recte iudicandū. prudētie vo ſicut iudiciū ꝓferentis. Spūalis autem iudicat oīa. i. Cor. 2° q2 ex hītu charitatis inclinat̄ ad iudicādum recte de oībus ſm regulas diuinas ex q̄bus ꝓnūciat iudiciū p ſapiētie donum. ſicut iuſtus p v̄tutem prudentie. iudiciuz ꝓnunciat ſm regulas iuris. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 60. ar. i. c. iᵒ. an̄ oppoᵐ. Accipit̄ aūt nomē iudicij multiplicit̄. Primo ꝓ caſu fortuito. vt cum dr̄ h̄ euenit diuino iudicio iudicio. i. cāu fortuito. 2° ꝓ diſcretiōe aī vt cum dr̄ ꝙ in pueris nō eſt iudiciuz. 3° ꝓ vltima volūtate teſtatoris. 4° ꝓ actione. vnde iudicium fam. herci. i. actio. 5° pro inſtantia ſiue ordinatiōe cauſe facte coram iudice inter actorē ⁊ reū. Et ſm h̄ iudiciū eſt actus hūanus triū pſonarū. ſ. actoris. rei. ⁊ iudic. Et ſm hanc acceptionē iudiciū aliud eſt ciuile vt illud qḋ ꝓponit̄ de pecunia vel re alia. Aliud crimiale vt illud qḋ agit̄ de criminibus puniendis: ſiue penis inferēdis. 6° ſumit̄ iudiciū ꝓ ſnīa iudic. ⁊ ſic ē act᷒ iuſticie. vt. s. dictū ē

(S)Equit̄ de 4° .ſ. de vicio oppoſito iuſticie. ſ. de iniuſticia. Circa qḋ ſciendū ꝙ duplex eſt iniuſticia. vna illegalis oppoſita iuſticie legali. ⁊ hec ſm eſſentiā eſt viciū ſpāle in q̄tuz reſpicit obiectū ſpāle .ſ. bonū cōe qḋ ꝯtemnit. ſed q̄ ad occaſiōem eſt viciū gn̄ale. q2 per ꝯtemptū boni cōis pōt homo ad oīa pctā deduci. ſic etiā omia vitia in q̄tum ſūt ꝯtra bonū cōe rōnē hn̄t iniuſticie q̄ſi ab iniuſticia deriuata ſicut etiā. s. eſt dictū de iuſticia. Alio mō dr̄ iniuſticia ſm ineq̄litatē quandā ad alterū ꝑut. ſ. hō vult habere plus de bonis vt de diuitijs ⁊ honoribus ⁊ min᷒ de malis vt de laborib᷒ ⁊ damnis ⁊ ſic hȝ mām ſpālem. ⁊ eſt viciū ſpāle ſiue ꝑticulare oppoſitū ꝑticulari iuſti. ē aūt facere iniuſtū ex gn̄e ſuo pctm̄ mortale. q2 infert nocumētū alti qḋ de ſe repugn̄t charitati. q aūt facit iniuſtū ignorās: nō facit iniuſtū niſi p accn̄s. q2 facit p̄ter intentiōem. ⁊ iō meret̄ veniā. ⁊ h̄ dico loquendo de ignorātia facti. nō aūt de ignorantia iuri. q2 illa nō excuſat. vn̄ pħs de agētib᷒ iniuſta loquēs 5° ethi. dicit. q̄cūq̧ ꝓpt̄ ignorātiā peccāt venialia ſūt. Jlle etiā q iniuſticiā facit i pūis deficit. a pfecta rōe ei᷒ qḋ ē iuſtū facē in q̄tū reputari p̄t nō eē oīno ꝯ volūtatē ei᷒ q h̄ patit̄ vt ſi q̄s auferat alicui pomū vnū vl' aliqḋ tale de q̄ ſit ꝓbabile ꝙ inde nō ledat̄ nec diſpliceat ſibi h̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 49 ar. i. ⁊. 4. c.

¶ De ſpēb᷒ iuſticie que ſūt iuſticia diſtributiua ⁊ ꝯmutatiua. ti. iz.

(D)Einde ꝯſiderādū ē de ꝑtib᷒ iuſti. ⁊ p̄ de ꝑtib᷒ ei᷒ ſbiectis. 2° de ꝑtib᷒ q̄i integralib᷒. 3° de ꝑtib᷒ q̄i potētionalib᷒. Circa p̄ᵐ. p̄ de ip̄is ꝑtib᷒. 2° de vitijs oppoſitī. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ ꝑtes ſbiectiue ſiue ſpēs iuſti ſunt due vt vult pħs 5° ethi. ſ. iuſtiª diſtributiª ⁊ ꝯmutatiª. Eſt. n. ordo vni᷒ p̄uate pſone ad aliā quē dirigit ꝯmutatiª iuſtiª. q̄ ꝯſiſtit i his q̄ mutuo fiunt int̄ duas pſonas ad inuicē. ⁊ ē ordo ei᷒ qḋ ē cōe ad ſingl'as pſonas: quē dirigit iuſtiª diſtributiua cōium ſm ꝓportionalitatem.

¶ De acceptiōe pſonaꝝ. ti. iz.

(D)Einō ꝯſiderādū ē de vitijs oppoſit p̄dicti ſpēb᷒ iuſti. ⁊ p̄ de vitio qḋ opponit̄ iuſti diſtributiue. ſ. de pſonaꝝ acceptiōe. 2° de vitijs oppoſitī iuſti ꝯmutatiue. Circa p̄mū querūt̄ plura. ſ. vtꝝ pſonaꝝ acceptio ſit pctm̄. Rᵒ ꝙ ſic Deu. i. Nō accipietis pſonā cuiuſq̧. pſonaꝝ aūtē acceptio

opponit iusticie distributiue. cuius qdē eq̄litas cōsistit in hoc q̄ psonis diuersis diuersa tribuunt̄ scḋm ꝓportiōez ad dignitates psonaꝝ. si ḡ aliqs cōsideret illam ꝓprietatem psone p quam illud qḋ cōfert̄ ei est ei debitū non erit acceptio psone sed cause. vnde glo. sup illud Eph. 6°. Non est psonaꝝ acceptio apud deū dicit. q̄ iust⁹ iudex discernit cās non psonas. vt si quis ꝓmoueat aliquē ad magisteriū ꝓpter sufficiētiam scie. h̄ attendit debitā cām: non psonam. Si vō cōsideret tm̄ hic q̄ est ille hō. s. Petr⁹ vel Johes. erit acceptio persone. Ad psonam eni fert̄ quedā cōsideratio. nō faciēs ad cām. ꝓpter quā sit dignus hoc dono. vt si quis ꝓmoueat aliquem ad platiōem vel magisteriū. q2 ē diues vel eius cōsanguineus. Sic igit̄ pz q̄ acceptio psonaꝝ est pctm̄ cum iusticie distributiue opponat̄ in hoc q̄ pter ꝓportionē agit̄. Nihil. n. nisi pctm̄ virtuti opponit̄. vnde acceptio psone scḋm Alex. an. 2° t. 2. c. de acceptiōe personaꝝ. q. 1. ar. 1. c. in p̄ncā: est iniusticia qua pfert̄ psona persone ꝓpter indebitam cām. ❡ Cōtra obijcit̄. quia deus videt̄ psonas accipē. q2 q̄nq3 de numero hominū vnius ꝯditiōis. vnum per grām assumit. ⁊ alteꝝ in pctō relinquit. scḋm illud Math. 24°. Duo erūt ī lecto: un⁹ assumet̄ ⁊ alter relinquet̄. ergo ⁊c̄. R° duplex est datio vna ptinens ad iusticiā q̄. s. aliqs dat alicui qḋ debet̄ ei. ⁊ circa tales datiōes attendit̄ acceptio psonaꝝ. Alia est ptinens ad liberalitatē qua. s. grat̄ alicui dat̄ qḋ sibi nō debet̄. ⁊ talis ē colla° munerꝝ grē per que pctōres a deo assumūt̄. Et in hac donatiōe nō h3 locū acceptio psonaꝝ. quia qlibet potest sine iniusticia de suo dare q̄tum vult ⁊ cui vult. scḋm illud Math. 20. Aut nō licet mihi qḋ volo facere. tolle qḋ tuū est ⁊c̄. h̄ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 63 ar. 1. c. ⁊. c. ad 3ᵐ. conuenit cum eo Alex. an. vbi. s. ❡ Utrū acceptio psonaꝝ habeat locū in dispensatiōe spūaliū. R° q̄ sic vn̄ Jaco. 2. Nolite in psonaꝝ acceptione hr̄e fidē dn̄i nr̄i Jesu xp̄i. dic̄ glo. Augu. Quis ferat si qs diuitē eligat ad sedē honoris eccliē: ꝯtempto paupe instructiore: ⁊ sanctiore sic eni dictū est. acceptio psonarū in q̄stū talis: ꝯriat̄ iusticie. Q̄to aūt aliqs in maiorib⁹ iusticiā transgredit̄ tanto ḡuius peccat. vn̄ cum spūalia sint tpalib⁹ potiora: ḡuius est pctm̄ accipē psonas in dispensatiōe spūalium q̄ȝ tpalium. Quia vō psonaꝝ acceptio est cū3 aliqd attribuitur psone pter ꝓportiōem dignitati ipius ideo cōsiderādum est q̄ dignitas alicui⁹ psone dupliciter pōt atten. Uno mō simpliciter ⁊ scḋm se. ⁊ sic maioris dignitatis est q̄ magis abūdat in spūalibus donis grē. Alio mō per cōparatiōem ad bonū cōe. Cōtingit eni3 q̄nq3 q̄ ille q̄ est minus scien̄s: magis cōferre pōt ad bonū cōe propter potētiam vel industriā secularē: vl̄ ꝓpter aliqḋ aliud hi⁹. Et quia hi⁹ dispensatiōes spūalium ordinant̄ p̄ncipalius ad vtilitatem cōem. scḋm illud. 1. Cor. 12: Unicuiq3 dat̄ maifestatio spūs ad vtilitatem ideo q̄nq3 sine acceptiōe personaꝝ in dispensatiōe spūalium illi q̄ sunt simpliciter minus boni: melioribus p̄ferentur. sic etia3 grās gratis datas deus q̄nq3 minus bonis cōcedit. vnde qlibet eligere tenet̄ quātum ad cōsciam digentē meliores vel simpliciter vel in cōparatiōe ad bonu3 cōe. Et quia ille q̄ de gremio eccliē assumit̄ vt in pluribus eē solet vtilior. q̄tum ad bonu3 cōe. quia magis diligit eccliam in qua est nutritus. Jō scḋm statuta eccliē est aliquis de gremio eccliē eligend⁹. q̄tu3 ad hoc q̄ electio impugnari nō possit. Jn foro iudiciali sufficit eligē bonum. nec oportet eligē meliorem. quia sic ois electio calūniā pati posset. ❡ Sed obijcit̄. quia p̄lati eccliē solēt ad ecclīasticas dignitates siue beneficia p̄cipue cōsanguineos ꝓmouē qḋ videt̄ ad acceptiōem psonaꝝ pertinē. ❡ R° circa ꝯsanguineos p̄lati distinguēdu3 est q2 q̄nq3 sūt min⁹ digni ⁊ simpliciter ⁊ respectū ad bonū cōe. Et si tales dignioribus p̄ferunt̄ est pctm̄ acceptiōis psonaꝝ ī dispensatiōe spūaliū. q2 p̄lat⁹ nō est dn̄s vt ea dare possit ꝓ libito s3 dispēsator scḋm illud. 1. Cor. 4°. Sic nos existi. hō vt mi. xp̄i ⁊ dispen. mi. dei. Q̄nq3 vō ꝯsanguinei p̄lati sūt eque digni sicut alij. Et sic licite potest sine acceptiōe personarū aliquis suos cōsanguineos preferre. quia saltem in hoc p̄eminent q̄ de ipsis magis confidere potest. s. q̄ secum vnanimit̄ eccliē negocia tractent. hoc tamē esset ꝓpter scandalum dimittendū. si ex hoc aliqui assumerent exemplum dandi bona eccliē consanguineis etiam indignis. ❡ Obijcitur iterū. quia facilius dispensat̄ cum diuitibus ⁊ potentib⁹ q̄ cōtrahant m̄rimoniū in ḡdu ꝓhibito q̄ȝ cum alijs. ergo ⁊c̄. ❡ R° q̄ dispensa° m̄rimonij ꝯhēdi p̄ncipa

fieri cōsueuit ꝓpter fedus pacis seruādū. qḋ qdem est magis necciū cōi vtilitati circa psonas excellentes. Jō facilius cū eis dispensat᷑ sine pctō acceptiōis psonaꝝ. hec Tho. zª zᵉ. q. 63. ar. z. o. ꝛ cōuenit cū eo in oībus pdictis in solone pntis. q. Alex. an. z° t. z. c. de acceptiōe psonaꝝ. q. i. ar. i. zª ar. pncipalis. o. ꝛ ar. z. pncipali. ¶ Ad h̄ breuit᷑ nō ſm Alex. an. ibidē ꝙ bñficiū si sit pure tpale licet cōferre cōsanguineo si sit bon⁹ ex intentiōe ꝯsanguinitatis. Si vō sit annexū spūali licet ei ꝯferre ex intentiōe ꝯsanguinitatis. nō qdem pncipalr sed secūdario. vt. s. nō egeat ſ nō ita vt luxuriet᷑ ¶ Si vō sit spūale oꝫ tm̄ attēdi rō spūalis. Jtem solet distingui. ꝙ aliud ē in maiori dignitate aliud in minoribus bñficijs. Et aliud cū elig᷑ aliqs de gremio illius ecclie. ꝛ aliud cū elig᷑ de gremio alterius ecclie. siue postulat᷑. Cū ḡ eps elig᷑. requirit᷑ ꝙ ſm cōsciam vtilior eligat᷑. in minori vō bñficio sufficit ꝙ bonus. Si vō postulatio fiat: maior diligētia requiritur Unī si nō ſm cōsciam vel credulitatē digat meliorē ꝛ vtiliorē: peccare videtur. hec Alex. an. vbi. s. in fi. ¶ Utrꝫ acceptio psonaꝝ hēat locū in exhibitiōe bonoꝝ. R° honor nihil aliud eē videt᷑ ꝙ̄ qdam reuerētia in testimoniū v̄tutis alicui exhibita vt pꝫ p phm. i. ethi⁹. ꝛ iō v̄tus sola est honoris debita cā. Aliqs tn̄ honorari potest nō tm̄ ꝓpter v̄tutem ꝓpriam. ſ etiā ꝓpter v̄tutē alterius. sicͭ pnceps ꝛ plati. honorātur etiam si sint mali inq̄ntū gerūt psonā dei ꝛ cōitatis cui pficiunt᷑ ꝛ inq̄ntum a deo hīt ptātem ſm Alex. an. vbi. s. ar. z. z. pncipalis. o. ꝛ silr parētes ꝛ dñi. si sint mali ꝓpter participatiōem diuine dignitatis q est omniū pr̄ ꝛ dñs. vnō Exo. zo. Honora prēm ꝛ mrēm. t. ꝛ. i. Thi. 6. dicit᷑ qcunqꝫ sūt sb iugo serui dños suos oī honore dignos arbitrent᷑. Senes aūt honorādi sīt ꝓpter signū v̄tutis qḋ est senect⁹. vn̄ Leuit. z9. Corā cano capite surge ꝛ honora psonā senis. ſ tn̄ signū qñqꝫ deficit. vn̄ Sap. 4°. Senect⁹ eni honorabilis ē. non diuturna neqꝫ numero annoꝝ cōputata cani eni sūt sensus hoīs. ꝛ etas senectutis vita imaculata. Diuites etiā sunt honorādi: p eo ꝙ i cōitatibus maiorē obtinēt locum. si vō solo intuitu diuitiaꝝ honorētur. s. vt credant᷑ meliores. q: ditiores vl' etiam honorib⁹ ecclīasticis digniores ſꝫ Aug. est pctm̄ acceptiōis psonaꝝ. vn̄ dr̄ in glo. Jaco. z. Quicūqꝫ diuitē ꝓpter diuitias honorat peccat. h̄ Tho. zª zᵉ. q. 63 ar. 3. o. ꝛ Alex. an. vbi. s. Sec⁹ est si diues honoret᷑ vt scandalū eius ꝛ aliorꝫ euitet᷑ ita tn̄ ꝙ paup nō cōtemnat᷑: nec diues in pctō suo foueat᷑. ¶ Utrꝫ pctm̄ acceptiōis psonaꝝ habeat in iudicio locū. Rndeo ꝙ sic. vnde ꝓuer. 18° dr̄. Accipe psonam in iudicio nō est bonū. Judiciū eni est actus iusticie ꝓut iudex ad eq̄litatem iusticie reducit ea q̄ in eq̄litatē oppositā facē possūt Acceptio eni psonaꝝ quādam ineq̄litatem hꝫ inq̄ntu n aliqd attribuit᷑ alicui psone pter suam ꝓportionē in q̄ eq̄litas iusticie cōsistit. Et iō manifestū est. ꝙ p acceptionē psonaꝝ corrūpit᷑ iudiciū. ¶ Sed obijcit᷑. q: Ecci. 4° dr̄. Jn iudicio pupillꝭ esto misericors. Sed h̄ videt᷑ accipe psonam paupis. ḡ acceptio psone in iudicio nō est peccatū. R° ꝙ homo in iudicio oꝫ paupi sbuenire. q̄ntum pt fieri. tn̄ sine lesione iudicij. alioqn locum hꝫ illud Exo. z3. Paupis nō misereberis in iudicio. h̄ Tho. vbi. s. ar. 3. ꝛ. 4. o. sic ḡ equitas in iudicio debet eē vt a veritate nō declinet᷑. occasiōe huius vl' illi⁹ psone. Nec obstat illud Ecci. 4. s. Esto zc. q: intelligit ꝙ iudex debet tueri miserabiles psonas ab oppressiōe diuitū ꝛ potentū. Et si amore vel timore coꝝ vel sola rōne paupratis deficiunt psone q̄ sunt necc̄e ad instructiōem cause paupis. vel persone miserabilis. iudex ex officio sbuenire tenet᷑. in v̄itate aūt sniē neutri parti oꝫ parcē h̄ Alex. an. z°. t. z. c. de acceptōe psonaꝝ. ar. z. z. pnci. o.

¶ De ꝯtumelia. ꝯuitio. ꝛ improperio. ti. 14

Postea ꝯsiderādū est de vitijs opposi<u>t</u>is iusticie cōmutatiue. Hoꝝ aūt q̄dam ꝯmittūt᷑ circa ꝯmutatiōes inuolūtarias. puta p h̄ ꝙ aliqs̄ nocumentū infert᷑ ꝓximo ꝫ volūtatē ei⁹. qḋ qdē fieri pt dupli. s. v̄bo ꝛ facto. Facto eni prim⁹ ledit᷑ i psona vl' i reb⁹. ꝛ de his q̄ sic ꝯmittūt᷑ dictū ē. s. li° i. de pcepti. Uerbo aūt ledit᷑ prim⁹ eẋ iudiciū ꝛ i iudi° Et qdē de ꝓximi lesiōe i v̄bo ꝛ in iudicio hitū ē. s. li. i. vbi agit᷑ de 8° pcepto De illa vero que est extra iudicium hic dicendū est. Et pmo de cōtumelia. z° de detractiōe 3° de susurratiōe. 4° de derisione. 5° de maledictiōe. 6° grā hui⁹ mãe de mul..logo. 7° q: dē nō tm̄ peccat᷑ loquēdo ſ

etiaȝ in tacẽdo dicendũ ẽ de taciturnitate
Circa pmũ querunt plura.s.qd sit cõ-
tumelia ⁊ vtrũ cõsistat in vbis. Rᵒ sic p-
prie loquẽdo importat dehonorationẽ ali
cui⁹.s.illã q̃ cõsistit in h̃ q aliqs illud qd
est ꝯ honorẽ alicui⁹ deducit in noticiã ei⁹.
⁊ alioꝝ.qd qdem fit p aliq̃ signa. verba
aũt vt dic Augu.z.de doctri.xpiana. inter
homies obtinẽt pncipatũ significãdi. Et
id cõtumelia ꝓprie loquẽdo cõsistit i ver-
bo.vñ ysid.li.ethi.Cõtumeliosus inquit
dr aliqs qꝛ velox est.⁊ tumet vbis iniurie
vñ cõtumelia ſm Alex.an.z.t.z.c.de cõtu
melia.ar.i.in pnᵒ.est pctm ex improperio
ſmonis maifesto.tendẽs ad nocumentũ
pximi.Quia tñ etiã p facta aliq̃ signifi-
cat aliqd id extenso noie cõtumelia etiaȝ
in factis dr esse.vñ sup illud Ro.i.Cõtu
meliosos supbos dic glo. q cõtumeliosi
sunt q dictis vel factis cõtumelias ⁊ tur-
pia inferũt.Est aũt ꝯtumelia maior si qs
alicui dicat ei⁹ defectũ corã multis:q̃ si di
cat sibi soli.hoc eni cedit in detrimentum
honoris sui vel reuerẽtie sibi ab aliis ex-
hibẽde.Et tñ etiã si sibi soli dicat cõtume
lia est inq̃ntum facit ꝯ reuerẽtiã audiẽtis
h̃ ſm Tho.zᵃ zᵉ.q.7z.ar.i.c.⁊ Alex.an.
vbi.s.c. ¶ Quo cõueniũt ⁊ differũt hec
tria.s.cõuitiũ.improperiũ.⁊ cõtumelia.
Rᵒ in h̃ cõueniũt q in vbis pncipalr cõ
sistunt.qꝛ p illa oia repñtat aliqs defect⁹
alicuius i detrimẽtum honoris ei⁹. hi⁹ at
defectus est triplex.s.defectus culpe q rep-
sentat p ꝯuitium.qꝛ cõuitiũ dici ꝯsueuit
nõ tñ aie sed etiã corpis.vñ si qs iniuri-
ose dicat alicui eum ee cecum:cõuitiuȝ di
cit.sed non cõtumeliã.Si aũt dicat q sit
fur:nõ tñ ꝯuitium ȝ etiã cõtumeliam in
fert.Secũd⁹ defectus est minorationis siue
indigẽtie:q etiã derogat honori quãcũqꝫ
excellentiã cõsequẽti.⁊ h̃ repñtat p vbũ
improperij.qd ꝓprie est qñ aliqs iniurio-
se reducit alicui ad memoriã auxiliũ qd
cõtulit ei necẽitatem patienti. vñ Eccl.zo.
Exigua dabit ⁊ multa improperabit.Qñqꝫ
tñ vnum istoꝝ ponit p alio.ſꝫ Tho.vbi
s.in rñsiõe ad zᵐ arᵐ.⁊ Alex.an. Põt
etiã zᵒ dici q ꝯuitium dr rõne mãe.s.eo
q ꝯuitium vel q̃si vitium imponit.cõtu-
melia vo rõe motiui.eo q cum q̃dam tu
more ꝓgredit ſm Alex.an.t.co.ar.i.c.in
fi. ¶ Utrũ cõtumelia vel ꝯuitium sit pctm
mortale. Rᵒ.vba ſm essentiã.i.inquãtum
sũt qdam soni audibiles nulli inferũt no

cumẽtum.nisi forte grauando auditum.
vt cum qs nimis alte loquit. Inquãtum
vo sũt signa repñtãtia aliqd in noticiã
alioꝝ multa dãna possunt inferre.inter q̃
est vnũ q hõ dãnificat q̃ntum ad detri-
mentũ sui honoris. vel reuerẽtie sibi exhi-
bende ab aliis.hec aũt significatio ex in-
teriori ꝓcedit affectu.Et ideo in peccatis
verboꝝ maxie cõsiderãdum videt ex q̃
affectu aliqs ꝓferat vba.Cum igit cõui
cium siue cõtumelia de sui rõne importat
quãdam dehonorationẽm.si intentio ꝓfe-
rentis ad hoc ferat vt p verba que pro-
fert honorẽ alterius auferat. hoc ꝓprie ⁊ p
se est dicere cõuitium ⁊ ꝯtumeliã. Et hoc
est pctm mortale non min⁹ q̃ furtum.vel
rapina. Non eni homo min⁹ amat ho-
norem suũ q̃ rem possessaȝ. vnde meret
penam inferni ſm illud Math.5. Qui di
xerit fratri suo fatue.reus erit gehẽne ig.
Si vero aliquis verbũ cõuitij vel contu-
melie dixerit alteri.non tñ aio dehonorã-
di.sed forte ꝓpter correctionẽ.vel ꝓpt ali
quid hi⁹.non dicit cõuitium vel ꝯtumeli
am formalr per se.sed p accidẽs ⁊ mãlr.
inq̃ntum s.dicit illud qd põt esse cõuitiũ.
⁊ ꝯtumelia.vnde hoc põt qñqꝫ esse absqꝫ
omi peccato.vnde Dñs dixit aplis Luc.
z4ᵒ. O stulti ⁊ tardi corde.⁊c.Qñqꝫ vero
põt esse cum peccato veniali.vt si sit leue
ꝯuitium nõ multũ hominẽ dehonestans.
⁊ ꝓferat ex aliqua leuitate ai. vel ex ira
leui sine firmo ꝓposito aliquẽ dehonoran
di.vt cum aliqs intendit p hi⁹ vbum ali-
quem leuiter ꝯtristare.vnde regrit discre
tio vt homo modeste vtat hi⁹ verbis. qa
posset esse ita graue ꝯuitium q p incaute
lam ꝓlatum:honorẽ eius ꝯtra queȝ dice
ret auferret.⁊ tũc hõ mortalr peccare pos
set.etiã si dehonorationẽ alterius nõ inten-
deret.sicut etiam si quis aliquẽ incaute ex
ludo pcutiens grauiter ledat. culpa non
caret.ideo dicit Augu.de ser.do.in monte.
Raro ⁊ ex magna necẽitate obiurgatiões
sunt adhibẽde in qbus non nobis sed ut
dño seruiat instemus . ¶ Sed obijcitur.
quia cõuiciari ſm pħm 4ᵒ ethi⁹ est actus
virtutis.s.eutrapelie non ergo est peccatum
Rndeo ad eutrapeliaȝ ptinet dicere ali-
quod ꝯuitium leue non ad dehonoratio-
nem vel cõtristationem eius:cont quem
dicitur.sed magis ad iocum ⁊ delectatio-
nem. Et hoc sine peccato potest esse:
si seruentur debite circũstantie. ¶ Si vero

aliquis non formidet cōtristare eum cō/
tra quem pfertur hu⁹ cōuitium iocosum.
vt excitet in aliīs risum. hoc est vitiosum.
vt pȝ ibidē. h Tho. 2ª 2ᵉ. q. 72. ar. 2. o.
7 ꝯuenit cū eo Alex. an. 2. t. 2. c. de ꝯtume
lia. ar. 2. c. ¶ Utꝝ aliqs debeat cōtumeli/
as sibi illatas sustinē. R° ꝙ sic qn̄qȝ. tene
mur eni hr̄e paratū animū ad ꝯtumeli/
as tolerādas. si expediēs fuerit. Nō tñ te/
nemur h semp actu facē. ut hr̄i pōt ex v̄/
bis Augu. li° de ser. dn̄i in mōte. Qn̄qȝ oȝ
iniuriā illatā repellē. tum ꝓpter bonū ꝯtu
meliātis. s. vt ei⁹ audacia reprimat᷑. 7 de ce
tero hu⁹ nō attēptet. fȝ illud ꝓuer. 26°. Re
sponde stulto iuxta stulticiam. s. ne sibi sa.
vi. tum ꝓpter bonū multoꝝ q̄ꝝ ꝓfectus
impedit᷑ p ꝯtumelias nobis illatas. quaȝ
rōnē tangit Gregl. sup Ezech. omel. 9. Et
oȝ repellē moderate. s. ex affectu charitatꝭ.
nō ex cupiditate ꝓuati honorꝭ. vn̄ ꝓuerb.
26°. Ne respōdeas stulto iuxta stulticiam.
su. ne. s. ei silis efficiarꝭ h Tho. vbi. s̄. ar. 2
o. Attēdende etiā sūt ꝯditiōes ꝯuitian/
tis 7 cōuitiati. 7 fm h oȝ ꝯuitiū sustinere
vel nō sustinē. Si eni ꝯuitiū dicat᷑ a ꝓuo
cato. psone pari: vel inferiori: vel etiā supi
ori. vbi nō est iniuria officiȷ 7 p̄sumit᷑ de
medicina morbi siue intēperātie ꝓ sustinē
tia sustinendū est. 7 ē meritoriū. Si vō di
cit᷑ supiori in iniuriā officiȷ vel aliȷ coraȝ
ip̄o. 7 de remedio temperātie nihil p̄sumat᷑
si sustineat᷑ nō est sustinēdū. h aūt diffici/
le est ꝯgnoscē cū infert᷑ cōuitiū pari. Qn̄
aūt infert᷑ inferiori siue delinquēs sit infe
rior siue nō: sustinē est oportunū. ꝑ. aliud
est arguē vel corripe tpe q̄ cōuitians est i
furore. qȝ tūc nō ꝯpetit. nō eni ē tūc aptus
ad recipiendū. Et aliud est iam sedato ali
q̄ntulū furore. qȝ tūc est sibi ꝓficuū. fm il/
lud Eccl 20. Qȝ bonū arguē q̄ȝ irasci 2c.
de ꝑ dr̄ Eccl 8°. Non incendas carbones
pctōꝝ arguēs eos. s. tpe q̄ ira eis dn̄at᷑. h
Alex. an vbi. s̄. ar. 2. o. ¶ Utꝝ ꝯtumelia
oriat᷑ ex ira. R° ꝙ sic. vt dic̄ Gregl. 21. mo
ral. Cōtumelia eni magnā hȝ ꝓpinquitatē
ad finē ire. q̄ est vindicta. Nulla eniȝ vin
dicta est irato magꝭ in ꝓmptu q̄ȝ inferre
ꝯtumeliā. Et iō cōtumelia maxie orit᷑ ex
ira tanq̄ȝ ex ꝓnci° ꝓrio. Nihilominus et
nasci pōt ex supbia: ꝓpter dispositionē cō
comitantē. q̄ eni supbi sūt estimāt alios in
feriores se. vn̄ ex indignatiōe ꝯtumelias
infligūt. Sic ꝑ motiuū ꝯtumelie pōt esse
vel appetitus vindicte. s. cū se p h estimat
vindicari. 7 sic reducit᷑ ad iram. vel con
tempt⁹ inferioris vel q̄ı inferious. 7 sic ad
supbiā. h Alex. an. vbi. s̄. ar. 5. c. ¶ Utruȝ
melius fiat vindicta vel satisfactio silēdo
q̄ȝ ꝯuitianti respōdendo. R° si fiat cōpa/
ratio in genē. melius est silere q̄ȝ respōdē
ad victoriā obtinendā. plus eni est vincē
vitiū q̄ȝ ꝑsonā. fm illud ꝓuer. 16°. Melior
est sapiens viro forti. 7 q̄ dn̄at᷑ aio suo ex
pug. vrbiū. Si vō fiat cōparatio fm ꝯdi/
tiōes psone melius pōt eē in cāu respōdē
q̄ȝ silere. In iudice eni est laudabile ꝙ im
ponat stulto silentiū. tollit᷑ eni sibi aliq̄n ꝑ
sūptio sapie p irrisionē. vt. s. suam stulticiā
recognoscat. h Alex. an. 2. t. 2. c. de ꝯtume
lia. ar. 4. c. Si qs tñ h aio taceret vt cōtu/
meliantē ꝓuocaret ad iracundiā hoc ad
vindictā ptineret. s si qs taceat vt det lo/
cum ire h est laudabile. vn̄ Eccl. 8°. Nō li/
tiges cum hoie linguato 7 nō strues in
ignem illius ligna. h Tho. 2ª 2ᵉ. q. 72. ar
ti. 3. c. 3ᵐ. ¶ Utꝝ aliquis vinci possit i cō
uitiȷs ab alio nisi ꝑus vincat᷑ a seip̄o. R°
simplicit᷑ ꝙ nō. vincit᷑ eni quis a se mul/
tiplicit᷑. pmo cum delinquit. 7 p hoc est cā
ꝯuitiȷ 2° si delinquit tñ dol. t de ꝯuitio ꝓ/
pter se. nō ꝓpter cōuitiantē. 3° cum impo
tentē estimat se ad vincendū. si vō nullo
hoꝝ modorū a se vincat᷑. nō pōt ab alio
vinci. lȝ victus estimet᷑. vn̄ Criso. Sit ali/
quis vir mirabilis 7 magnus 7 oēs vo/
cent eum furē 7 hu⁹. ille vō non molestet᷑.
nec sit sibi ꝯscius alicui⁹ talis: lȝ multi de
eo talem habuerint opinionē: nō est cōui
tium passus. sed illi seip̄os cōfuderūt. ille
aūt nō est cōfusus. hec Alex. an. vbi. s̄.
in fine. ¶ Utꝝ ꝯtumelia sit grauior adu/
latiōe. R° q̄ȝtum ad hoc ꝙ cōtumelia di
cit bonū malū: est grauior. q̄ȝtum vō ad h
ꝙ cōtumelia magis ordinat cognitiuam
in bonum faciēdum. vel ad malum decli/
nandum est minus grauis. adulatio eniȝ
claudit oculum cordis: ne malum videa
tur. cōtumelia vero occasionalit᷑ aperit.
vt videat᷑ malum 7 caueat᷑. h Alex. an.
vbi. s̄. ar. 6. ¶ Utrū cōtumelia sit grauior
detractiōe. R° dico grauior est q̄ȝtum ad
hoc ꝙ pluriḃ⁹ in ea publicat᷑ malum. q̄ȝ/
tum vero ad hoc est minus grauis. quia
magis caueri potest malum q̄ḋ accidit ex
cōtumelia q̄ȝ quod accidit ex detractione
hec Alex. an. ibidem. Qua pena puni
ri debet cōuitiator fr̄is. R° pena pecuni/
aria facta estimatōe iniurie arbitrio iudicꝭ

ſm q̄litatem ⁊ q̄titatem iniurie. ⁊ h̄ ſi ciui
lit̄ agat̄. ſi aūt crimīaliter extraordiaria pe
na offō iudicꝫ irrogat̄. iſti. de iniu. §. i ſīi.
Si quis aūt ꝯtumeliā aut ꝯuitiū intulēit
ep̄o mox depoſit⁹: curie tradat̄. ii. q. i. ſi qs
ſacerdotū. Idem eſt ſm Hoſti. ſi ep̄m do
minū ſuū publice denegauerit. vt ibidem
videt̄. vel ſi ei auxiliū non p̄buerit. ⁊ occi
di pmiſerit. vel in eū manus violētas in
iecerit. ff. de re iudi. oīne delictū. § . i. ⁊ ſi. hec
Hoſti. ti. de cleri. maledi.

De detractiōe ⁊ infamatiōe. ti. iſ.

Deinde cōſiderandū eſt de detra
ctiōe. Et p̄mo de ipa. 2° de eius
pena. Circa p̄mū querunt̄
plura. ſ. qd eſt detractio. R° de
tractio eſt aliene fame p occulta v̄ba deni
gratio. Qui eni pfert v̄ba ꝯ aliquē in oc
culto. q̄tum in ſe eſt: audiētes facit habē
malā opionem de eo ꝯ quē loquit̄. h̄ eni
intendē videt̄. ⁊ ad h̄ conat̄ detrahens.
vt v̄bis eius credat̄. vnō dicit̄ detrahere
q̄ſi ſbtrahere. ſ. de fama ei⁹. qd fit q̄nqꝫ di
recte. vt cum qs falſū alīj imponit. vl̄ pec
catū auget v̄bis. vel reuelat occultū. vel il
lud qd eſt bonū dicit intentiōe mala fa
ctū. Qñqꝫ vo indirecte. ſ. cum bonū alteri⁹
negat. vel malitioſe tacet. vnō pꝫ ꝙ detra
ctio differt a ꝯtumelia. q2 ꝯtumelioſus lo
quit̄ ꝯ aliquē manifeſte. detractor occul
te. Et q̄tum ad finē intentū ſiue nocumē
tuꝫ illatū: q2 ille derogat honori: detractō
fame. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 73. ar. i. c. ⁊ Alex.
an. plenius 2° . t. 2. c. de detractiōe. ar. i. o.
Utrū detractio ſit pctm̄ mortale. R° vt
dictū eſt. s. Pctā v̄boꝝ maiꝛe ſūt ex in
tentiōe dicentꝫ indicāda. detractio aūt ſm
ſuī rōnē ordinat̄ ad denigrandū famam
alicui⁹. vñ ille p ſe loquēdo detrahit q ad
h̄ de aliq̄ obloquit̄ eo abſēte. vt denigret fa
mā eius. auferre āt alicui famā eſt valde
graue. q2 inter res tpales videt̄ fama p̄ci
oſior eē: p cui⁹ defectū hō impedit̄ a mul
tis bñ agēdis. ꝓpter qd dr̄ Eccl. 41. Curā
habe de nomie bono h̄ eni magis pmane
bit tibi q̄ꝫ mille theſauri magni ⁊ p̄cioſi. ⁊
ideo detractio p ſe loquēdo eſt pctm̄ mor
tale. vnde ad Ro. i. dr̄. Detractores deo
odibiles. qd ideo dr̄ vt dic̄ glo. ne leue pu
tet̄ ꝓpter h̄ ꝙ ꝯſiſtit in v̄bis. Cōtingit tñ
q̄nqꝫ ꝙ aliqs dicit aliq̄ v̄ba p que dimi
nuit̄ fama alicui⁹ non intendēs. hoc. ſed
aliqd aliud. h̄ aūt nō eſt detrahē p ſe ⁊ for
malit̄ loquēdo ſꝫ tm̄ mālit̄r. ⁊ q̄ſi p acci
dens. Et ſiqdem v̄ba p que fama alicuiꝰ
diminuit̄ pferat ꝓpter aliqd bonū vl̄ no
cumentū euitandū debitꝫ circūſtātijs ſer
uatis nō peccat. nec pōt dici detractio. Si
aūt pferat ex aī leuitate vel ꝓpter aliquid
aliud nō neccium nō peccat mortalit̄ niſi
forte v̄bū qd dicit notabilit̄ famā alicui⁹
ledat. ⁊ p̄cipue i honeſtate vite. q2 hoc ex
ipo genē v̄boꝝ rōnē hꝫ pcti mortalis. ⁊
tenet̄ aliqs ad reſtōnem faciendā ſic ad
reſtōnem cuiuſlibet rei ſbtracte. h̄ Tho.
vbi. s. ar. 2. c. Nō. ſm Alex. an. vbi. s.
ar. 3. c. ꝙ reuelare malū ꝓximi ei qui pōt
⁊ vult ꝓdeſſe ⁊ eo ordine q̄ oꝫ ⁊ quo fi
ne oꝫ. cū alijs circūſtātijs debitꝫ ad ei⁹ cor
rectiōem vel nocumēti qd ibidē pōt acci
dere vitationē: eſt bonū. Si vō debite ꝯdi
tiōes deſint eſt malū. Et ſiqdeꝫ dicat̄ ex le
uitate nec ſit volūtas nocēdi. nec aggra
uet̄ ex circūſtātijs eſt pctm̄ veniale. ſi aūt
ex deliberatiōe in nocumētum ꝓximi eſt
mortale. Ad h̄ etiā nō glo. ſup illud pro
uerb. 24. Cū detractorib⁹ nec ꝯmiſceans
h̄ inqt ſpālit̄r vitio pcilitat̄ fere totū ge
nus humanū. h̄ ideo dic̄. tum q2 pauci p
viā ſalutis ambulāt. tum q2 pauci vl̄ nul
li ſūt q nō aliqñ ex aī leuitate aliqd dicāt
vñ in aliq̄ vel leuit̄ fama alteri⁹ minoret̄
Uñ Hiero. dicit. Raro inuenies q ita irrp̄
henſibilē velit exhibē vitam ſuā vt nō li
bent̄ rep̄hendat alienā. Itē nō ſm Ray.
ꝙ detractio ſiue infamatio q̄nqꝫ fit v̄bis
planis. q̄nqꝫ v̄bis artificioſis. i. artificio
ſe excogitatis ſicut cantilenis. q̄nqꝫ nuti
bus ⁊ ſignis. q̄nqꝫ etiā ſcriptis. q̄ dicunt̄
libelli famoſi. vt cū qs ſcribit cartā in iu
riā ⁊ in infamiā alīus. ⁊ ꝓijcit occulte in
eccl'ia vel in platea vel domo. vt inuenta.
⁊ lecta alius infamet̄. ⁊ talis mortalit̄r
peccat. Et ꝯ cōfectores taliū libelloꝝ nec
nō ⁊ ꝯ inuenientes eos ⁊ nō ſtatī deſtruē
tes ſ; doloſe manifeſtātes pene grauiſſime
ſūt inſtitute tam ſm leges q̄ꝫ ſm canones
vt flagellatio ⁊ excōica⁹ ſm cañ. 5. q. i. qui
in alteri⁹. ⁊ c. hi q. Et ſi cōſtet quis feceꝛit
poteſt accuſari ⁊ deponi cum ſit graue pec
catū ⁊ accuſatōe dignissimū ⁊ ꝯdēnatio
ne. di. 25. §. nūc aūt. circa mediū di. Et de
capitatōe ſꝫ leges. C. de famo. libel. l. vna
⁊. 5. q. i. ſi qs famoſū. In foro aūt pnie te
net̄ ad reſtitōneꝫ dāni dati. ſ. ſi alīs abſqꝫ
hi⁹ infamatiōe nō icurriſſꝫ illud dammū

Tenet etiã ad restitutiõem fame si forte
ꝑpter hoc alius est infamatus qd̓ fiet h̄
modo.s.vt vbi publice dixit vbis.vl' can
tilenis.p se.vel p aliũ.vl' eti vbi ꝓiecit li
bellũ famosũ.necnõ ⁊ aliis locis vbi in-
telligit illũ ɔtra quẽ h̄ acta sũt infamatũ
h̄ est occasiõe sui dicti vl' facti vel signi.
publice sil'r recognoscat errorẽ suũ ⁊ cul-
pam.p se si audet.vl'p aliũ si nõ audet p
se.Et p posse remoueat vl' saltẽ alleuiet in
fam ã.tenet' et ã se.ũ ɔponẽ: ⁊ de iniuria
humil.s' veniã postulare in ꝓpria psona si
audet.vl'p aliũ si nõ audet p se tacito no
mine.Probant' h̄.i .q.6.si res.⁊.5.q.i.
qdam.h̄ Ric.s'm tñ Hosti.si ille q diffa-
mauit et recognit de erroris su. magl in-
famaret infamatũ nõ dicat.ego de tali fa
cto infamaucrã.s dicat sic.ego infamaue
ram talẽ de eo de q̃ est inter nos infamat⁹
bñ scitis qd est illud.sciatɪ q ego tãq̃ ma
litiosus ⁊ malus h̄ adinueñ .⁊ mendaci-
um est qcqd dixi.⁊ nõ dicat falsũ.s men-
daciũ q: ɔ̃ mẽtem dicebat ꝓimuz infa
mãdo.⁊ tñ verũ põt esse qd̓ dicebat.
Sed qd si de diuersis infamat⁹ ⁊ a diuer
sis.Nã tũc necẽ est vt specificet' sic v d.f.
Rñdet Hosti.q faciat h̄ ad arbitriũ ĩfa
mati.vl' si grauit' arbitraret' ad arbitriũ
iudicis debẽt se purgare.ar.ex de iuri.iuri.
veniẽs.⁊.c.qntanallis.⁊ de arbi.c.z. De
hac etiã mã.s.de restõne fame vide.j.li⁹ 5⁹
ti.de restõne ar.z.q.z. ¶ Qd̓ est ḡui⁹ pec-
cati.s ɔtumelia vl' detractio. Rñdeo q
ɔtumelia inq̃tum hz maiorẽ ꝓximi lesio
nem.sic ⁊ rapina est ḡuius pctm̃ q̃ furtũ
vt dictũ est.s. Ex q̃ vitio p̃cipue orit' de-
tractio. Rñdeo ex inuidia. q: nitit' q̃liter
cunq; minuere gliam ꝓximi. Utrũ audi-
ens tolerans detrahẽtem ḡuiter peccet. ¶
Rñdeo q sic.videt'.n.cõsentire detracto-
ri.vñ fit pticeps peccati eius. Et si inducat
eum ad detrahẽduz vel saltẽ placeat ei de
tractio ꝑpter odiũ eius cui detrahit'.non
minus peccat q̃ detrahẽs.⁊ qñq; magis.
Unñ Ber. Detrahẽ aut detrahẽtẽ audire.
qd̓ horũ dãnabili⁹ sit nõ facile d xeri.Et
hiero. Nõ min⁹ auri⁹ q̃ lingua fugias
detractiões.si vo nõ placeat ei pctm̃.sz ex
timore vel negligẽtia vl' etiã verecũdia q̃-
dam omittat repellẽ detrahẽtẽ peccat qdẽ
s multo min⁹ q̃ detrahẽs ⁊ plerũq; veni-
alit' qñq; etiã h̄ põt eẽ pctm̃ mortale.vel
ꝑpter h̄ q alicui ex offõ incũbit corripere
detrahẽtem.vl' ꝑpt' aliqd̓ pctlũ ɔsequẽs
vl' ꝑpter radicẽ q̃ timor hũanus põt esse
qñq; pctm̃ mortale.vt hr̃.j. Nõ tñ debet
aliqs resistẽ detractori arguendo eũ de fal
so mãxie si sciat eẽ verũ qd̓ dicit.s deberet
eũ verbis redarguẽ de h̄ q peccat frĩ de-
trahẽdo.vel saltẽ ostendere q ei detractio
displiceat p tristiciã faciei. q: vt dr̃ ꝓuer.
25⁹ Uentus aquilo dissipat pluuias.⁊ fa-
cies tristis linguã detrahẽtem. Et hiero.
Si in nobis esset diligẽtia ne passim ob-
trectatorib⁹ crederem⁹ iam oẽs detrahere
timerẽt.h̄ Tho. 2ª 2ᵉ.q.73.ar.3.⁊.4.c. ⁊
cum eo ɔuenit Alex.z.t.z.c. de detractiõe
ar.5.o.

Sequit' videẽ de 2⁹ s.de pena detra-
ctoris.Circa qd̓ sciẽdũ q detra-
ctor s'm qd̓ nõt Hos.fit infamis
⁊ ab ecclia ꝓijcit'.6.q.i.deteriores. Item
punit' vt homicida vt ibidẽ se.ca⁹ ⁊ de pe.
di.i.homicidiorũ.Nõ q detrahẽ sit crimẽ
ita graue sic occidẽ.s q: punit' pena eter-
na sic occidẽ.sicut dicit' Math.5.q dixe-
rit frĩ suo racha reus erit gehenne ignis.

¶ De susurratiõe.titulus sedecim⁹.

Postea ɔsiderandũ est de susur
ratiõe.Circa quã querũt' plu
ra.s.vtrũ sit pctm̃ distinctuz a
detractiõe. Rñdeo q ɔuenit
cũ detractiõe in mã.⁊ mõ loquendi. quia
vterq; dicit de ꝓximo malũ occulte. ꝑpter
qd̓ aliqñ vnũ ponit' p alio.vnd̓ Eccl.5⁹.
Nõ appelleris susurro.susurrones vo ami
citiã nitunt' separare.vñ sup illud Ro.p̊
Susurrones detractores.glo. susurrones
inter amicos discordiã seminantes.detra-
ctores aũt aliorũ bona negãt vl' minuunt
Criminator aũt differt ab vtroq;.q: crimi
nator est q publice crimia aliis iponit.s.ac
cusando vel ɔuitiando.qd̓ nõ ptinet ad
illos.Bilinguis aũt ꝓprie dr̃ susurro.Su
surro.n.nitit' amicos ab inuicẽ separare.
ideo ad eos duab⁹ vtit' liguis. dicẽs vni
malũ de alio.id̓ dr̃ Eccl.28⁹ Susurro ⁊ bi
linguis maledict⁹.multos.n. turbauit pa
cem hñtes. ¶ Utrũ susurratio sit grauius
pctm̃ detractiõe. Rñdeo q sic.q: amicus
p̃eminet inter exteriora bona. Eccl.6⁹.
Amico fideli nulla est cõparatio. quia ⁊
optima fama.que per detractiõem tollit'.
ad hoc maxime necessaria est.vt hõ ido-
ne⁹ ad amicitiã hẽat'. Est etiã mai⁹ pctm̃
q̃ contumelia quia melior est amicus q̃

bonoꝝ ⁊ amari ꝙ̄ honorari. vt dicitur 8°
ethi°. Uñ bern: ostendit̃ grauitas hui⁹ pec
cati ꝓuer.6°. vbi dicit̃. Sex sunt q̄ odit
deus ⁊ septimū detestat̃ aīa eius. ⁊ h̄ vlti
mū ponit eum q seminat discordiā int̃ fra
tres. h̄ Tho.2ᵃ 2ᵉ.q.74.ar.1.⁊.2.c.

De derisiōe siue illusiōe ⁊ subsānatio
ne. titulus decimusseptim⁹.

Deinde cōsiderandū est de deri
siōe. Et circa h̄ querunt̃ plura
s. vtꝝ derisio sit spāle pctm̄ dis
tinctū ab alijs pctīs: qbus per
vba ꝓximus ledit̃. R° ꝙ sic. qꝛ finis ei⁹
est distinct⁹ ab alijs. q. s. est cōfusio ⁊ eru
bescētia illi⁹: q deridet̃. sicut n. cōuitians in
tendit depssiōem ⁊ detrahēs infamiā. ⁊ su
surrās discordiā: sic deridēs erubescētiaȝ.
In h̄ aūt. s. siue cōuenit. s. cū subsānatiōe.
ȝ differt in mō. qꝛ irrisio fit oꝛe. i. vbo cha
chino. sbsannatio aūt naso rugato. vt dicit̃
glo. sup illud ps. Qui habitat ī celis irride
bit eos. Talis. n. dr̃ia nō diuersificat spe
ciē. vtraqꝫ. n. differt a cōtumelia. sicut erube
scētia: a dehonoratiōe. est. n. erubescētia ti
moꝛ dehonoratiōis. vt dicit Dam. Utꝝ
derisio sit aliqñ pctm̄ moꝛtale. R° ꝙ sic.
cum. n. aliqs malū vel defectū ponit in lu
dū vel risum: q ſm se est paruū malū ē ve
niale ⁊ leue pctm̄ ſm genus suū ſm Tho.
2ᵃ 2ᵉ.q.75.ar.1.⁊.2.c. Pōt etiā eē veniale
pctm̄: cū qs deridet aliquē ex leuitate. nec
vellet eius malū. ſm Alex.an.2°.t.2.c. de
derisiōe. ar.2.c. Cū aūt accipit̃ q̄si paruū
rōne psone. sicut defectus pueroꝝ ⁊ stultoꝝ.
paruꝫ pōderare solem⁹. aliquē sic illudere
vel deridere est eū oīno ꝑuipendē. ⁊ eū tā
vilem estimare. vt nō sit de ei⁹ malo curā
dum. ȝ q̄si ꝓ ludo hn̄dum. ⁊ sic est pctm̄
moꝛtale. ⁊ est graui⁹ ꝙ̄ cōtumelia. qꝛ ꝯtu
meliosus videt̃ accipē seriose. illusoꝛ autē
in ludū. ⁊ ita videt̃ eē maioꝛ cōtempt⁹ ⁊
dehonoratio. Est aūt illusio siue derisio pec
catū tanto graui⁹ ꝙ̄to maioꝛ reuerētia de
bet̃ psone q̄ irridet̃. vñ graue pctm̄ est de
ridere iustos. qꝛ h̄ m̄ltos retrahit a bono
Job.12. Deridet̃ iusti simplicitas. Et gra
uius ē deridere parētes ꝓuer.30. Oculuꝫ
q subsānat prēm ⁊ despicit ptum matris
sue effodiāt eum corui de toꝛrētibus. Et ḡ
uissimū est irridē deū ⁊ q̄ sūt dei. ſm illud
4. Regū.19. Cui exprobasti ⁊ sequit̃ cōtra
sanctū isrł. s. deū. h̄ Tho. vbi. s̄. ar.2.c.

De maledictiōe. ti.18.

Postea cōsiderādū est de male
dictiōe. Et circa h̄ querūt̃ plu
ra. s. vtꝝ maledicē sit semp ma
lum. R° maledictio fieri pt̄ vł
respectu eius q dign⁹ est bn̄dictiōe. vel cui
cōpetit bn̄dictio. pōt etiā fieri zelo iusticie
vel vindicte. Ab illo etiā fieri pōt cui cō
uenit ex offō vel nō cōpetit. Si ḡ fiat ma
ledictio respectu eius q meret̃ maledictio
nē cū alijs debitis circūstātijs. erit maledi
ctio bonū. lꝫ sit malū ei q maledicit̃. si vo
fiat illi q nō meret̃ maledictiōem. vel de
sint aliq̄ debite circūstātie: erit maledictio
malū. h̄ Alex. an.2.t.2.c. de maledictiōe.
ar.1.c. Utꝝ maledictio sit ideꝫ qđ blas
phemia. R° maledictio creature inq̄tum
creatura est: redūdat in deū. ⁊ sic p accñs
hꝫ rōnem blasphemie. Et sic in canonica
Jude accipit̃ blasphemia ꝓ maledictiōe
vt dicit glo. cū inquit Michael archan
gelus cū diabolo disputans altercaret̃ de
Moysi coꝛpe. nō est ausus inferre iudiciū
re blasphemiā. Et eadē rō est de detractiōe
h̄ Tho.2ᵃ 2ᵉ.q.76.ar.4.c.2ᵐ. ⁊ cōuenit
cum eo Alex. an. vbi. s̄. ar.7.c.⁊.c.2ᵐ.
Utꝝ liceat aliquem maledicē. R° ꝙ sic
q̄nq3. si. n. aliquis impꝛecet̃ vel optet ma
lū alicui⁹ sub rōe mali. h̄ est inq̄tū est ma
lum. intendēs ipm malum. ⁊ sic nō licet.
Et hoc est maledicē ꝓpꝛie loquendo. ⁊ sic
ꝓcipit Aplus Ro.7°. Bn̄dicite ⁊ nolite
maledicē. Si aūt sub rōne boni intēdēdo
s. bonum: sic licet. Nec est maledicere ꝓꝑe
loqnēdo sed p accñs. qꝛ ꝓncipalis inten
tio dicentis nō fert̃ ad malum sed ad bo
num. Hoc aūt cōtingit dupliciter. q̄nqꝫ sb
rōne iusti ⁊ sic iudex licite maledicit illuꝫ
cui ꝓcipit iustam penā inferri. sic etiaꝫ ec
clesia maledicit anathematizādo. sic etiā
ꝓphete impꝛecabant̃ mala pctōꝛibus. q̄si
cōfoꝛmātes volūtatem suam diuine iusti
cie. lꝫ hu⁹ impꝛcatiōes possint intelligi per
modū ꝓnunciatiōis. Q̄nqꝫ vero dicit̃ ali
qđ malum sub rōe vtilis. vt cū qs optat
aliquem pctōꝛem pati aliqđ impedimētū
vel vt ipe melioꝛ efficiat̃: vel saltem vt ab
alioꝝ nocumēto cesset. Dicē āt malū alicui
us p modū enūciatiōis. sicut aliqđ expꝛimit̃
modo indicatiuo ptinet ad detractiōeꝫ. h̄
Tho.2ᵃ 2ᵉ.q.76.ar.1.c. ⁊ cū eo Alex. an.
t. eo. ar.4.c. Utꝝ liceat creaturā irrō
nalem maledicē. Rndeo maledictio ad il
lud ꝓpꝛie ptinet. cui pōt aliqđ vel bñ vel

male cõtingẽ.s.rõnali creature. Aliḧs aũt
dicit̃ bonũ vel malũ cõtingẽ in ordĩe ad
creaturã rõnalem. Ord.nat̃ aũt aliqd ad
eam tripliciť. Primo p modũ subueniẽti.
⁊ sic Gen.3° dixit deus homi Mal:dicta
terra in ope tuo.vt.s.p eius sterilitatẽ pu-
niret̃ hõ. 2° p modũ cõtinẽtis s.tpis vl̃
loci. Et sic Job maledixit diei natiuitatis
sue ꝓpter culpam originalẽ:quã nascẽdo
cõtraxit.⁊ ꝓpter cõtractas penal tates.⁊
vtroq3 mõ põt intelligi Dauid maledixis
se montib⁹ gelboe.2° Regl.i. 3° p modũ
significatõis.⁊ sic dñs maledixit ficulnee
in significatiõem iudeoꝝ. maledicẽ vero
eas ẽm se cõsideratu est ociosũ3 ⁊ vanũ.⁊
p ɔñs illicitũ.hec Tho.vbi.s.arti.2°.c.⁊
Alex.an.vbi.s.ar.2°.o. Utrũ maledice
re sit pctm̃ mortale. R° q sic.ex genẽ suo
eã ẽm se charitati repugnet:q̃ diligimus
ꝓximũ.vñ.i.Cori.6°. Neq3 maledici:neq3
rapaces:regnũ dei possidebunt.⁊ est pctm̃
tanto grauí⁹ q̃to ꝑsonã cui maledicim⁹
magl amare ⁊ reuereri debem⁹.vñ Leuit.
20. Qui maledixerit pr̃i suo ⁊ mr̃i morte
moriat̃. Cõtingit tñ verbũ maledictiõis
ꝓlatũ esse pctm̃ veniale.vel ꝓpt̃ mali pui
tatẽ qõ qs alteri imp̃cat̃.vel etiã ꝓpt̃ affe
ctũ ꝓferentis maledictiõis v̈ba.vtĩ ex leui
motu vl̃ ludo.vel ex surreptiõe aliq̃ talia
ꝓfert.qꝛ pctã v̈boꝝ maxĩe ex affectu pen
sant̃:vt.s.dictũ est. Et sic Augl. in omel.
de purgatorio ponit int̃ alia pctã facile vl̃
temerarie maledicere. Dic̃ tñ Alex.an.q
si talia ducant̃ in cõsuetudinẽ pñt eẽ mor
talia ꝓpt̃ cõtemptũ.h̃ Tho.vbi.s.ar.3°.
c.⁊ Alex.an.vbi.s.ar.2°.o. Utrũ male
dictio sit grauí⁹ pctm̃ q̃3 detractio. R° q
nõ.dicẽ.n.malũ culpe p modũ enũciatio-
nis:qõ ptinet ad 4ᵒʳ vitia p̃missa:est pec
catũ.in q̃tũ ex h̃ ꝓximo infert̃ aliqõ no
cumẽtũ.grauí⁹ aũt pctm̃ est nocumẽtũ in
ferre q̃3 desiderare ceteris parib⁹. vñ detra-
ctio ẽm cõem rõnẽ est grauí⁹ pctm̃ q̃3 ma
ledictio simpliciť desideriũ exp̃mẽs. Ma
ledictio v̈o q̃ fit p modũ imperiḧ cũ habe
at rõnẽ cause.põt eẽ detractiõe grauior si
maius nocumẽtũ inferat q̃3 sit denigratio
fame vel etiã leuior si min⁹. Et h̃ accipi de
bent ẽm ptinentia p se ad hec vicia. Pñt
etiã ⁊ alia p accñs ɔsiderari q̃ dicta vitia
vl̃ augẽt vl̃ minuũt h̃ Tho. De hac mã
Hosti.ti.de cleri.maledi.nõt q maledicoꝝ
aliḧ maledicũt siue blasphemare p̃sumunt
deũ.aliḧ hoies.aliḧ sacra hoiu3. Et dicunt̃
maledici q̃i maledicẽtes. Gnãlr etiã põt
dici maledic⁹ is q obloquit̃ de aliq̃ hoie
ei detrahẽdo vl̃ eũ dep̃mẽdo.e.t̃.co.c.i. Itẽ
si qs maledixerit ecclesiastico p̃ncipi:dicen
do publice aliq̃ v̈ba in dep̃ssiõem sui offi-
ciḧ vel bñficiḧ.si sit cleric⁹ d3 arbitrarie p
iudicẽ suũ puniri.ita q exẽplo ei⁹ ceti ter
riti ɔ romanã eccliã3 nõ ꝓsũpant.e.t̃.co.
c.i. Et idẽ credit Hosti.de layco.vt.23.q.i.
paratã.tñ vt nõt Gof.eo.ti.papa. idẽ di-
cere põt. sic dic̃ imperator Maximian⁹ de
eo q maledicit sibi.s.q si h̃ ex leuitate pces
sit cõtemnẽdu3 est.ff.ad.l.iul.ma. famosi
si ex insania:miserãdũ.si ex iniuria:remit
tendũ. C.si qs male.impe.l.vna. Itẽ de pe
na maledicoꝝ quere.j.li° 5° ti. de canoni-
bus penitẽtialibus.

¶ De multilogo ⁊ verbositate siue linguo-
sitate ⁊ taciturnitate.ti.19.

Einde ɔsiderãdũ est de multi-
loquio sil̃r ⁊ taciturnitate. Et p̃
de mltilogo. Circa qõ sciẽdu3
ẽm Alex.an.2.t.2°.c.de multi-
logo.ar.i.q mltilogũ dr̃ h̃ vt ẽ mltitudo
locutiõis cũ sup̃fluitate vl̃ p̃ter vtilitatem
vel necessitatẽ. Et ẽm h̃ ĩ mltilogo ẽ pctm̃
vñ ꝓuer.10. in multilogo pctm̃ nõ deerit.
Nõ aũt accipit̃ h̃ in sua gñalitate ĩ q̃ põt
fieri bñ ⁊ male.o3.n.multis sermonibus
vti ĩ officiilib⁹ declarãdis. Sciendũ autẽ
q aliud ẽ ꝓprie loquẽdo:multilogũ. ⁊ ali
ud v̈bositas siue linguositas.v̈bositas.n.
sonat ĩ ɔtemptũ ꝓueniẽtẽ ex ɔsuetudĩe su
p̃flue ⁊ inordiate locutiõis.multilogũ v̈o
nõ determiat tñ q̃tũ linguositas h̃ stat in
gñe. Et l3 multilogũ sit aliqñ veniale pec
catũ.s. pñt est circa linguositatẽ. ꝓpter qõ
Augl.loquẽs de minutis pctĩs int̃ alia poit
illud q̃tiens loq̃t̃ qs plus q̃3 o3. Nihilo-
min⁹ aũt v̈bositas siue linguositas põt eẽ
mortale pctm̃.vñ Job.ii. Nũqd vir v̈bo
sus iustificabit̃:q̃i dicat nõ.

Equit̃ vidẽ de taciturnitate. Cir
ca qõ sciendũ q tacere aliqñ est
act⁹ v̈tutis.vñ Gregl.dicit. Os dis
cretũ ⁊ ɔgruo tpe vocẽ aperit. ⁊ rursũ cõ-
gruo tpe taciturnitas claudit. Aliqñ v̈o
est nomẽ viciḧ.vñ Gregl. Inordinatũ3 si
lentiũ si culpa nõ esset: ꝓpheta non dixisset
ve mihi:qꝛ tacui. Si v̈o querat̃ in q̃ gñe
pctĩ sit.s.delicti vel ɔmissi. dicẽdũ q ĩ gñe
delicti. tacere enim nihil aliud est q̃3 non

loqui in eo q potest loqui ꝓ tpe ⁊ loco ⁊
alijs circũstantijs. vñ cũ tenet̃ loq ⁊ nõ lo
quit̃ peccat pctõ delicti. sicut si tenet̃ loqui
ꝓ loco ⁊ tpe ⁊ alijs circũstantijs ⁊ nõ lo
quit̃ transgredit̃. Est aũt taciturnitas ali
qñ pctm̃ veniale aliqñ mortale. in his. n. q̃
tenetur hõ loqui tacere est pctm̃ mortale.
vbi gr̃a tenet̃ hõ ꝓpriũ pctm̃ ↄfiteri ꝓ tẽ-
pore debito ⁊ alijs circũstantijs. ⁊ mederi
ꝓximo sermone medicinali ꝓ tpe debito
⁊ alijs circũstantijs. in his ẽ peccatũ mor
tale. cũ aũt nõ tenet̃ ꝫ expedit uel decet est
veniale. Qñ aũt h̃ non ẽ ⁊ qñ est determi-
nare de singulis ẽ difficile. sed ipsa vnctio
docet q̃ nõ pmittit hoiem sibi adherentẽ
de facili errare. Qd̃ aũt dicit Greg⁹. Qui
corrigere non valet increpare nõ desinat
ne se participẽ delinquẽtiũ ex ↄsensu taci
turnitatis addicat. Intelligit̃ de illo q te. e
tur ex officio corrigẽ. ⁊ mederi alijs ĩ ver-
bo correctionis. in talib⁹. n. si fiat omissio
ꝓ tpe debito est pctm̃ mortale. ¶ Sꝫ põt
q̃ri ꝓpter illud Eccl̃. 20. Homo sapiẽs tace
bit vsq3 ad temp⁹. quod sit illud tempus.
Rñ ꝙ illud temp⁹ est qñ est opportunitas
ex pte audientiũ. qñ. s. aliqui ex eis libent̃
audiũt. sic. n. dicit aplũs. 2. Thimoth. vlti.
Predica verbum insta. oppor. impor. glo.
opportune q̃stũ ad eos qbus placet. impor
tune q̃stũ ad eos qb⁹ non placet. Et h̃ dic
qa ⁊si nõ placet aliqbus dũ audiũt: pro-
desse nihilominus ĩposterũ põt. si aũt non
assint auditores aliqui quibus audire pla
ceat. aut credit̃ tales eẽ corrigibiles. ⁊ tũc
etiã instare debꝫ p̃dicator importune. si aũt
credant̃ oĩno eẽ incorrigibiles debet a p̃-
dicatione cessare ꝫm illud Math 7. No-
lite sctm̃ dare canibus nec marga. proijce.
ante porcos.

¶ De partib⁹ iusticie q̃ sũt declinare a malo
⁊ facẽ bonũ ⁊ de vitijs oppositis titul⁹. 20.

P

Ostea cõsiderãdum est de par-
tibus q̃si integralibus iusticie
q̃ sũt facere bonũ ⁊ declinare a
malo. ⁊ de vitijs eis oppositis
s. de transgressione ⁊ omissione. p̃ aũt dicẽ
dum de p̃dictis duab⁹ partib⁹ iusticie. 2°
de transgressiõe ⁊ omissiõe. ¶ Circa p̃mũ
sciendũ ꝙ duo p̃dicta sũt ptes iusticie. vñ
Aug⁹ de cor. ⁊ gra. ponit ad iusticiã legĩ il
la duo ptinẽ. si. n. loqmur de bono ⁊ malo ĩ
cõi p̃dicta duo ptinẽt ad oẽs ṽtutẽ. Et ꝫm
h̃ nõ psũt poni ptes iusticie nisi forte iusti-
cia accipiat̃ ꝓut est ois ṽtus. lꝫ iusticia sic
accepta respiciat quandã spãlem rõnem
boni. ꝓut. s. est debitũ in ordine ad diuinã
uel humanã legem. sed iusticia ꝫm ꝙ ẽ ṽ-
tus spãlis respicit bonũ sub rõne debiti ad
ꝓximũ. Et ꝫm hoc ad iusticiã spãlem per-
tinet facere bonũ sub rõne debiti in ↄpatio
ne ad ꝓximũ: ⁊ vitare malum oppositũ. s.
qd̃ est ꝓximo nociuũ. Ad iusticiã ṽo ge-
neralem ptinet facẽ bonũ debitũ in ordĩe
ad ꝓximũ uel ad deũ. ⁊ vitare malũ oppo
sitũ. Dicũt̃ aũt h̃ duo ptes iusticie gñalis
uel specialis q̃si integrales. qa vtrũq3 cor-
reqrit̃ ad pfectũ actũ iusticie. Ad iusticiã
n. ptinet equalitatem ↄstituere ⁊ ↄstitutã
ↄseruare. Cõstituit aũt aliqs eq̃litatẽ iusti
cie faciendo bonũ. i. reddẽdo alteri quod
debet̃ sibi. Conseruat aũt equalitatem iu-
sticie iam ↄstitute declinando a malo. id est
nullũ nocumentũ inferendo ꝓximo. Ad
hoc nota ꝙ h̃ duo ponũt̃ ptes iusticie ꝫm
aliquã ꝓpriam rõnẽ boni ⁊ mali ut dictũ
est. non aũt ponũt̃ ptes alicui⁹ alteri⁹ ṽtu-
tis moralis. qa alie ṽtutes morales consi-
stũt circa passiões in qbus bonũ facere ẽ
ad mediũ venire. quod ẽ ab extremis q̃si
a malis declinare. ⁊ sic redit in idẽ in alijs
ṽtutib⁹ bonũ facere ⁊ a malo declinare. ꝫ
iusticia ↄsistit circa opationes ⁊ res exte-
riores in qbus aliud ẽ equalitatẽ facere ⁊
aliud factam nõ corrũpe. ¶ Nota etiã ꝙ
facere bonũ est act⁹ cõpletiu⁹ iusticie ⁊ q̃i
pars eius p̃ncipalis. declinare ṽo a malo
est act⁹ imperfect⁹ ⁊ secũdaria ps ei⁹. Et iõ
est q̃si pars eius mãlis sine q̃ nõ põt esse
pars formalis ↄpletiua. ¶ Sꝫ obijcit̃. qa
sup illud p̃s. Diuerte a malo ⁊ fac bonũ
dicit glo. illud vitat culpã. h̃ meret̃ vitã ⁊
palmã. sed q̃libet ps ṽtutis meret̃ vitã ⁊
palmã. g̃ ⁊c. Rñ ꝙ declinare a malo ꝫm
qd̃ ponit̃ ps iusticie nõ importat negatio
nem purã qd̃ nõ est facẽ malũ. h̃. n. nõ me
ret̃ palmã. ꝫ tm̃ vitat penã. importat autẽ
motũ volũtatis repudiãtis malũ ut etiã
nomẽ declinatiõis ostẽdit. Et h̃ ẽ meritoriũ
p̃cipue cũ aliqs impugnat̃ ut malũ faciat
⁊ resistit. h̃ tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 79. arti. p̃. o.

C

Irca 2ᵐ q̃rũt̃ plura s. vtrũ trans-
gressio sit spãle pctm̃. Rñ ꝙ sic. no
men. n. transgressiõis deriuatũ est
a motib⁹ corpalib⁹ ad act⁹ morales. dicit̃
aũt aliqs ꝫm motũ corpalẽ transgredi. qa
gradit̃ vltra p̃fixũ terminũ sibi. Moralit̃

vo qꝛ gradiť vltra terminū q̄ sibi ꝑfigiť
p ꝑceptū negatiuū. ꝛ ideo trāsgressio ꝓ
prie diciť qñ aliqs agit cōtra ꝑceptū ne
gatiuū qđ qđem mālīter pōt esse cōe omi
bus spēbus peccatoꝝ. qꝛ per quālibet spēm
pctī trāsgrediť homo ꝑceptū aliqđ diui
nū. Si vo sumať formaliť. s. ſm illam rō
nem spālem q̄ est facere cōtra ꝑceptū ne
gatiuū. sic est spāle pctm̄ dupliciť. Uno°
ſm q̄ opponiť generib⁹ pctōꝝ alijs vtu
tibus oppositis. sicut. n. ad ꝓpriam rōnē
iusticie ptinet attēdere debitum ꝑcepti. ita
ad ꝓpriam rōnem trāsgressiōis. ptinet at
tendere ↄtemptum ꝑcepti. ¶ Alio mō ſm
q̄ distinguiť ab omissione que ↄtrariať
ꝑcepto affirmatiuo. ¶ Est aūt sciendū q̄
sicut iusticia legalis est omis vtus sbiecti
ue. ꝛ q̄si mālīter. ita etiam iniusticia legal'
est mālīter oĩe pctm̄. Et sic diffinit Am
bro. pctm̄ ſm. s. rōnem iusticie legalis di
cens. Pctm̄ est trāsgressio legis diue. hec
Tho. vbi. s. ar. 2. c. ꝛ. c. iᵐ. Utꝝ omissio
sit spāle pctm̄. R° q̄ sic. importat. n. ꝑter
missiōem debitī boni. qđ qđem ptinet ad
iusticiā ꝓprie. Ad generalē qđem si suma
tur debitum ī ordine ad legem diuinam vel
hūanam. Ad spālez vo si in ordine ad ꝓ
ximū. vnde eo mō quo iusticia est vt⁹ spe
cialis. vt s. dictum est. ꝛ omissio est spāle
pctm̄ distinctū a pctīs oppositis vtutibus
alijs. Eo vo mō quo facē bonū cui oppo
niť omissio: est qđam spālis pars iusticie:
distincta a decl. natiōe mali cui opponitur
trāsgressio. distinguiť. n. omissio a trans
gressiōe Est aūt omissio pctm̄ actuale ꝓ
ut negatio actus reduciť ad gen⁹ actus.
¶ Ad hoc nō. q̄ qꝛ nullus teneť ad im
possibile. ideo nullus omittit nō faciendo
qđ non pōt. Et hoc dico. si sit impotēs ꝑ
ter suam culpam. si vo sit impotēs ꝓpť ei⁹
culpam ꝑcedētem. vt cum qs inebriauit
se de sero ꝛ non pōt surgē ad matutinas
vt oꝛē pctm̄ omissiōis. qđ qđem incipit
ei imputari ad culpam. qñ est tp̄s operan
di ꝓpter cām tn̄ ꝑcedētem. ex qua volūta
ria reddiť omissio ħ Tho. vbi. s. ar. 3. o.
¶ Nō. ſm Alex. an. 2. t. 2 c. de omissione.
ar. 7. o. q̄ tūc diciť omissio ꝑpetrari cum
qs applicat se ad actū illicitum incōpossi
bilem cū illo actu ad quē teneť vt si iste te
neť ire ad matutinas ꝛ se inebriet. vel in
sero in collegio infructuoso stet. vel hi⁹. ꝓ
pter qđ nō surgit ad matutinas: tūc omit
tit. Si vero se applicet alicui opi bono ad

qđ teneť ꝛ ex hoc lassus dormiat. ꝓpť qđ
non surgit: nō omittit. Si vo sit actus in
differēs: tn̄ impeditiu⁹ eius ad qđ tenetur
omittit. ¶ Sed qđ si nō surgat non ꝓpť
aliquā cām in ip̄o. sed tn̄ quia vis sensi
bilis est in eo ligata. nunqđ omittit dor
miendo. R° q̄ non. teneť. n. surgere cum
audierit signū. Sed si nō surrexerit ex cā
que fuerit in eo: omittit cum ꝑpetrat cām
illam. ¶ Ad hec addi pōt de ocio. q̄ oci
um pōt dici mlt pliciť. Primo° dr ociū
ſm Greg. qđ caret rōe iuste ncc̄itatis. vel
intentiōe pie vtilitatis. ꝛ sic est pctm̄ vel
dispositio ad ip̄m. Et sic dr Math. 12°. De
omī vbo ocioso qđ lo. fu. ho. red. rōnē in
die iudicij. 2° diciť ociū vacatio ab his
que sūt ꝓprie vite actiue. ſm illud Luc. x°
Maria optimā ꝑtem de. Et 2ᵃ h̄ est oci
um cōtemplatiōis. ꝛ hoc mō est bonū qñ
fit iusta de cā. 3° diciť indifferēs ſz qđ
vacare ab his q̄ sunt ꝓprie vite actiue fie
ri pōt bono fine vel nō bono. Et quidez
ocium ſm qđ diciť improba volūtas qui
escēdi ab ope iuste ncc̄itatis vel pie vtilita
tis est pctm̄ veniale si quies sit infra deū.
Si vo ꝑponať deo est mortale. ¶ Utruz
trāsgressio sit ꝑuius pctm̄ omissiōe. R° q̄
sic simpliciť ꝛ absolute loquendo. lz aliq̄
omissio possit esse ꝑuior aliqua trāsgressi
one. pctm̄. n. intantū est graue inq̄tūz di
stat a virtute. Cōtrarietas aūt est maxia
distantia vt diciť 5° metha. vnde ↄtrium
magis distat a ↄtrio q̄ simplex eius nega
tio. sicut nigꝝ magl distat ab albo q̄ sim
plex non albū. oĩe. n. nigꝝ est non albū.
sed non cōuertiť. Trāsgressio aūt ↄtriať
alicui virtuti. omissio vo importat negati
onē eius. vnde pctm̄ omissiōis est si quis
reuerētiam debitam parētibus nō exhi
beat. Pctm̄ vo trāsgressiōis est si iniuriā
eis inferat. ꝛ sic pꝫ ꝓpositum. ¶ Ad hoc
nō. q̄ delictum cōiter sumptū significat
quācunqꝫ omissiōem. qñqꝫ vo stricte su
miť ꝓ eo qđ omittiť fieri aliqđ de his q̄
ptinent ad deum. vel qñ scienter ꝛ q̄si cum
qđam cōtemptu derelinqt homo illud qđ
facē debet. ꝛ sic hꝫ quādam ꝑuitatem rōe
cuius indiget expiatiōe maiori vt pꝫ Le
uit. 5°. ħ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 79. ar. 4. c. ꝛ. c. iᵐ.
¶ Utꝝ vtrūqꝫ sit pctm̄ mortale. R°. sic
omissio opponiť ꝑceptis affirmatiuis ita
trāsgressio ꝑceptis negatiuis. Et iō vtꝝqꝫ
ꝓprie sumēdo importat rōnē pctī mortal'.
Pōt eῑ vtꝝqꝫ cōiter sumi ex eo q̄ aliqđ

sit pter pcepta affirmatiua vel negatiua disponens ad oppositum ipsorum. Et sic vtrorumque eorum pot esse veniale pcti. hec Tho. vbi s. in rnsiõe ad 3m arm.

De vtutib⁹ ãnexis iusticie in cõi. ti. xi.

Deinde cõsiderandũ est de partibus iustice potẽtialibus. i. de vtut. b⁹ ei annexis. Et pmo que vtutes annectũt iusticie. 2° de singul' ipsarũ. Circa pmũ sciendũ q ptes potentiales iusticie sũt mlte. quarum .6. assignat Tullius in 2° rhetor: l. sue. que sunt religio. pietas. grã. vindicta. obseruãtia. veritas. Et ideo ptes potẽtiales psũt dici. quia in aliq cum iusticia cõueniũt. & ad plenam rõnẽ iusticie nõ attingũt. cum iusticia qdẽ cõueniunt in hoc q sũt circa operatiões ad alterum. A pfecta aũt rõne eius deficiunt in hoc q pfecta rõ iusticie in hoc cõsistit. sc3 q alteri reddat' qd ei debet' ex legis neci tate & sm eqlitatem. Predictarum aũt vtutum: qdam deficiũt a rõne eqlis. q2 p eas non reddu' equale. Quedã autẽ a rõne debiti. quia & si p eas reddat' aliquo mõ debitum. illud tñ non est debitũ ex legis necitate: qd est debitũ pfecte. sed ex qdam morũ honestate. pme sũt religio. pietas. & obseruãtia. p religiõem. n. reddit hõ debitu3 ex legis necitate. sed nõ põt reddẽ equale In quo etiã 2cordat phs 8° ethi. versus finẽ. Et Tullius dicit in 2° rhetori. q religio est q superiori cuiusdã nãe quam diuinã vocant. curam cerimoniasq vel cultum affert. Per pietatẽ vo reddit hõ parentib⁹ & patrie. q est aliquo mõ pncipiũ generatiõis debitũ ex legis necitate. s nõ reddit equale. q2 sm phm vbi. s. his honoribus q ad deos & parẽtes ptinent: nullus sm dignitate3 aliqñ tribuet. Et de hac dicit Tullius vbi. s. Pietas est p quam sanguie iunctĩ patrieq beniuol' officiu3 & diligens cultus tribuit'. Per obseruantiam etiam reddit hõ vtuosis dignitate sup eũ cõstitutis. & ipm inducẽtibus ad vtutem ministerio. & exẽplo debitũ ex legis necitate. sed nõ reddit equale vt etiã vult phs 4° ethi. De hac dicit Tullius vbi. s. q obseruãtia est p quam homies aliqua dignitate añcedentes cultu qdam & honore dignant'. Tres aũt alie sũt. s. grã. veritas. & vindicatio. Per veritatẽ homo se talẽ exhibet pximo in vbis & factis qualis est. qd non debet pximo ex aliqua legis necessitate. sed ex qdã morum honestate vt h ex vbis phi 4° ethi. Et de hac dic Tullius vbi. s. q veritas est p quam imutata ea que fuerũt aut sũt aut erunt dicunt'. Per grãz aũt aliqs 2pensat alicui bona sm ea q recepit ab eo. de hac Tulli⁹ vbi. s Grã est in q amicitiarum & officiorum alteri⁹ memoria alteri⁹ remunerãdi volũtas cõtinet'. Per vindicatiõem vo defendendo & vlciscẽdo 2pulsat' violẽtia & iniuria moderate. non intendẽdo malũ iniuriãtis. s3 eius emendatiõem vel cohibitiõem vl' aliorũ quietẽ ad iusticie cõseruatiõem & dei honorẽ. Et de hac dicit Tulli⁹ vbi. s. vindicatio est p quam vis & iniuria. & oĩe qd offuturũ est defendẽdo vel vlciscẽdo propulsat'. Aliud vo debitũ est necium sicut cõferens ad maiorẽ honestatẽ. sine q tamẽ honestas seruari põt. qd qdem debitũ attendũt liberalitas & amicitia. & alia hi⁹ q Tullius ptermittit in numeratiõe pdicta que parum hñt de debiti rõe. Obediẽtia vo quam aliq ponũt inter ptes iusticie. includit' in obseruãtia quaz Tullius ponit. q2 pcellentibus psonis debet' & reuerentia & honor & obediẽtia. Epikeya vo quaz ponit phs 5° ethi. iusticie adiũcta ptermittit' a Tullio. q2 non adiũgit' iusticie pticulari sed legali. Aliq aũt ponũt qnqs ptes iusticie. s. obedientiã respectu superiorum. disciplinã respectu inferiorum. equalitatẽ respcu equaliũ. fidem & vitatem respectu omniũ. De qbus aliqua non ponit' a Tullio nisi veritas. Circa qd sciendũ q obedientia includit' in obseruãtia quã Tulli⁹ ponit. psonis. n. excellẽtibus debet' & honor reuerẽtia & obediẽtia. vt pdictum est. Fides aũt p quam dicta fiũt includit' in veritate qtum ad obseruãtia3 2missi. veritas aũt in plus se habet. vt. j. patebit. Disciplina vo nõ debet' ex debito necitatis. quia inferiori inquãtum est inferior: non est aliquis obligatus. potest tamẽ superior obligari vt 2uideat inferioribus. sm illud Math. 24. Fidelis seruus & prudens q. cõ. do. &c. & ideo ptermittit' a Tullio. Equalitas vero sub epikeya siue amicitia continet'. Numeratiões aliarum ptiũ annexarum iusticie. que a qbusdã ponunt' omitto grã breuitatis.

De dulia titulus. xx.

Postea cõsiderandũ est de singulis pdictarũ virtutũ. Est ãt superi⁹ tractatũ de pceptis. Et dictum de religiõe in pmo pcepto ⁊ de pietate in 2° pcepto. vnde nũc restat dicere de obseruãtia gr̃a. vindicatiõe veritate. amicitia. liberalitate. ⁊ epikeya. De illis igit̃ septẽ dicendũ est fm ordinẽ fm quem sũt pnumerate. ¶ Circa igit̃ obseruantiã sciẽdum q p eam cultus ⁊ honor exhibet̃ psonis in dignitate cõstitutis bi⁹ enim psonis ratiõe excellẽtie debet̃ honor. q est q̃dam recognitio excellẽtie alicuius. ratiõe vo officij gubernatiõis debet̃ cultus. q in q̃dam obsequio cõsistit. dum s. aliqs eoꝝ imperio obed. t. ⁊ vicem beneficijs eoꝝ repẽdit. Et ideo obseruãtie due sunt ptes. s. dulia: que exhibet superioribus honorẽ. ⁊ obediẽtia: p quam impio eoꝝ obedit̃. pmo aũt dicẽdũ est de dulia. p⁹ea de obediẽtia. quõ autẽ dulia sumit̃ multipliciť. ⁊ quõ differt a latria dictum est. s. li°. i. ti. de latria. Quantum autẽ ad psens cũ dulia exhibeat honorẽ supioribus: querit̃ vtꝝ honor sit aliqd corpale vel spũale. Rndeo honor quãdam testificatiõez importat de excellentia alicui⁹. vnõ volẽtes honorari testimoniũ sue excellẽtie querũt vt vult phs 8° ethi⁹. testimoniũ autẽ redditur vel coram deo: vel coram hominib⁹. coram deo suff cit testimoniũ cõscie. Et iõ honor quo ad deũ cõsistere põt in solo interiori motu cordis. dum s. aliqs recogitat vel dei excellẽtiam. vel etiaz alterius hominis coram deo. Quantum aũt ad homies non põt aliqs testificari nisi aliqbus signis exteriorib⁹. vel verboꝝ. s. excellentiã alicuius pnunciãdo. vel factoꝝ. s. se inclinando obuiãdo. vel bi⁹. vel oblationũ exteriorũ rerũ. s. exenioꝝ vel muneꝝ. aut etiã institutiõis imaginũ vel alioꝝ bi⁹. Et fm hoc honor ꝯsistit i exteriorib⁹ signis corporalib⁹. Differt autẽ honor ⁊ laude dupliciť. Primo. qꝛ laus tm̃ cõsistit in signis verboꝝ. Honor aũt in qbuscũqꝫ exterioribus signis ⁊ fm hoc laus includit̃ i honore. ¶ 2° quia p exhibitiõem honoris testificamur de excellẽtia homis alicui⁹ absolute. p laudem vo in ordine ad finẽ: laudamus eni bene operãtem ppter finem. honor autẽ est optimoꝝ que nõ ordinãt̃ ad finem. sed iam sũt in fine vt vult phs i. ethi⁹. Gloria autẽ est effectus honoris ⁊ laudis. q2 ex h q testificamur de bonitate alicuius: clarescit eius bonitas in noticia plurimoꝝ. vnde glia dicit̃ q. i claria. Cũ ad Ro. i. dicit glo. Amb. Gloria est clara cum laude noticia. Differt aũt honor a reuerẽtia. qꝛ ex vna pte reuerẽtia est pncipiũ motiuũ honoris inq̃tum. s. aliquis ex reuerẽtia quam hꝫ ad aliquez honorat eum. Ex alia vo parte est finis honoris inq̃tũ. s. aliqs ad hoc honorat̃. vt ab alijs in reuerẽtia habeat̃. hec Tho. 2ª 2ᵉ q. ioz. ar. i. o. ¶ Ad hoc nota q dulia pt sumi dupliciť. Uno mõ cõmuniter fm q exhibet reuerẽtiam cuicũqꝫ hoi ratiõe cuiuscũqꝫ excellẽtie. Et sic cõtinet sub se pietatẽ ⁊ obseruãtiam. ⁊ quãcũqꝫ bi⁹ virtutez q̃ exhibet hoi reuerẽtiam. ⁊ sic hꝫ ptes specie diuersas. Alio mõ dulia sumit̃ stricte put. s. fm eam seruus exhibet reuerẽtiam dño. ⁊ sic nõ diuidit̃ in diuersas species. sed est vna spẽs obseruãtie. quã Tullius ponit. eo q alia ratiõe seru⁹ reueret̃ dñm miles ducem. discipul⁹ magistꝝ. ⁊ sic de alijs. h Tho. vbi. s. ar. 4. c.

¶ De obedientia. ti. 23.

Postea cõsiderandũ est de obediẽtia ⁊ vitio sibi opposito. s. inobediẽtia. Erit aũt h cõsideratio de obediẽtia in cõi. Nam. i. li. 6° cõsiderabit̃ in spãli de obediẽtia q̃ debet̃ platis ecclesiasticis. ⁊ etiam de obedientia religiosoꝝ. pmo aũt hic cõsiderãdum est de obediẽtia. 2° de inobediẽtia ¶ Circa vo obedientiã querũt̃ plura. s. vtrum vnus hõ teneat̃ alteri obedire. R⁹ q sic. vñ ad Heb. vlti. pcipit̃ Obedite ppositis vestris ⁊ subiacete eis. sicut eni ex ordie naturali rerũ diuinit⁹ instituto inferiora in reb⁹ nãlibus nece habẽt subijci motiõi superioꝝ ita etiam in rebus hũanis ex ordine iuris nãlis. ⁊ diui tenent̃ inferiores iuris superioribus obedire. ¶ Sed obijcit̃. quia bonum opus si ex debito obediẽtie fieret videret̃ esse min⁹ gratuitũ. ⁊ per cõsequens esset minus acceptabile. Rndeo aliquid potest iudicari gratuitum dupliciť. Uno modo ex parte operis. quia. s. homo ad illud non obligat̃. Alio mõ ex parte operantis. quia. s. libera volũtate operatur. Opus autem reddit̃ virtuosum ⁊ laudabile ⁊ meritorium. pcipue fm q a voluntate pcedit. Et ideo lꝫ obedire sit debitum si tamen pmpta voluntate quis obediat.

non ꝓpter hoc minuit̃ eius meritum. maxime apud deum: qui nõ tm̃ opus exterius: sed etiã voluntatem interiorem attendit. ¶ Utrũ obedientia sit virtus spãlis.
Rndeo ꝙ sic. vnde a qbusdam ponitur pars iusticie. vt dictum est. ẽ. Nam habet obiectũ spãle. s. ꝑceptum tacitũ: vel expressum. volũtas enim superioris quocũqȝ modo innotescat est q̃ddam ꝑceptum tacitũ. Et tanto ꝓmptior videt̃ obediẽtia .q̃to ꝑceptum expressum ꝓuenit volũtatem superioris intellectã. ¶ Sed cõtra. inobedientia est generale peccatũ. quia scd̃m Ambr. peccatũ est inobediẽtia legis diuine. ergo obediẽtia que ei opponit̃ est generalis virt⁹.
¶ Rndeo obediẽtia põt dupliciter accipi. Uno mõ ꝓprie scd̃m ꝙ respicit ꝑ intentiõez formalẽ ratiõem ꝑcepti. Et sic est specialis virtus. ⁊ inobediẽtia ei opposita est peccatum spãle. ⁊ scd̃m hoc requirit̃ ad obediẽtiam ꝙ aliquis impleat actũ iusticie vel alterius virtutis. intendẽs implere ꝑceptum. ¶ Alio mõ large ꝓ executiõe cuiuscũqȝ. qđ potest cadere sub ꝑcepto. Et inobedientia ꝓ omissiõe eiusdem ex quacũqȝ intentiõe. ⁊ sic obediẽtia est generalis virtus. inobediẽtia generale peccatũ. ¶ Nota etiã ꝙ licȝ obediẽtia per se cõsiderata ꝓut respicit ratiõem ꝑcepti sit spãlis virtus vt dictũ est. Inq̃tum tamẽ ꝓcedit ex reuerentia que cultũ exhibet superiori sub diuersis virtutib⁹ cõtinet̃. Inq̃tum enĩ procedit ex reuerẽtia prelatoꝝ cõtinet̃ quodãmõ sub obseruãtia. Inq̃tum vero ex reuerentia dei sub religiõe ⁊ pertinet ad deuotionẽ. ¶ Utꝝ obediẽtia sit maxĩa virtus.
Rndeo virtutes theologice sunt potiores virtutib⁹ moralib⁹. vnde sũt potiores obedientia: que est pars iusticie. vnde Greg. dicit vlt. mora. ꝙ obediẽtia nõ seruili metu: sed charitatis affectu est seruanda nõ timore pene: sed amore iusticie. Et sic pȝ ꝙ obediẽtia laudat̃ ex eo ꝙ ꝓcedit ex charitate. ex quo sequit̃ ꝙ charitas est potior obediẽtia. Inter virtutes autẽ morales tanto virtus est potior quãto aliqd maius cõtemnit. vt ⁊ deo inhereat. ⁊ ꝓpter deum. Inter vero omia bona hũana ꝑcipuum est volũtas. vt supponit̃ ad ꝑsens. Et ideo laudabilior est obediẽtia que ꝓpter deum cõtemnit ꝓpriam volũtatem q̃ȝ alie virtutes morales que ꝓpter deum cõtemnũt aliq̃ alia bona. vnde Greg. dicit ꝙ obediẽtia iure victimis ꝑponit̃. quia ꝑ victimas aliena caro. per obedientiã vero propria voluntas mactat̃. Est enĩ obediẽtia vt dicit Peregrin⁹ li. de speculis vir. nil sp mercedis: abnegatio ꝓprie volũtatis.
¶ Utrũ in omibus sit deo obediendũ.
Rndeo sicut naturali necẽitate omĩa naturalia motiõi diuine subdunt̃: ita etiã q̃dam necẽitate iusticie omnes volũtates obedire ꝑcepto diuino tenent̃. ꝓpter qđ dixerunt filij Isrl. Omĩa que locutus est dñs faciem⁹ ⁊ erimus deo obediẽtes. ¶ Utrũ subditi teneant̃ suis superioribus in omibus obedire. Rndeo ꝙ ⁊ hoc cõtingere potest ex duob⁹. Uno mõ ꝓpter ꝑceptum ptãtis maioris. vnde sup illud Ro. 13. Qui potestati resistũt ipsi sibi damnatiõez acquirunt dicit glo. si aliud iubeat ꝓconsul: aliud Imperator. nũquid dubitat̃ illo contempto isti esse seruiendũ. ergo si aliud iubeat Imperator. aliud deus cõtempto illo: obediendũ est deo. scd̃m illud actuũ 4. Obedire autẽ magis oportet deo q̃ȝ hoibus. Distinguẽdũ tamẽ hoc scd̃m Bon. circa fi. secũdi. Quia aut potestas inferior fluit totaliter a superiori. vt potestas epĩ a ptãte pape. ⁊ tunc est magis obediendũ pape. Aut potestas superior ⁊ inferior fluit ab alia potestate superiori vt ptãs epĩ. ⁊ potestas archiepĩ a papa. ⁊ tũc non est generaliter veꝝ ꝙ magis sit obediẽdũ superiori q̃ȝ inferiori. vt archiepõ q̃ȝ epõ. quia epĩs est prelatus ĩmediatus. archiepĩs mediatus. ¶ Alio mõ non tenet̃ inferior obedire superiori. s. quãdo ꝑcipit ei aliquid in quo nõ subdit̃ sibi. vt enim dicit Seneca de bene. Corpa sunt obnoxia dñis. mens autem sui iuris est. Et ideo in his que ptinẽt ad interiorẽ motũ voluntatis: non tenet̃ hõ obedire hoi. Nec tamẽ scd̃m ea que pertinẽt ad dominiũ corporis. sed tm̃ deo. quia oẽs homĩes natura sunt pares. vt sũt ea que pertinẽt ad sustentationẽ corporis ⁊ generationẽ prolis. vnde non tenent̃ serui dominis nec filij parẽtibus obedire de matrimonio cõtrahendo. vel virginitate seruãda. aut alia huiusmõi. Sed in his que pertinent ad dispositionẽ actuũ ⁊ reꝝ humanarũ. tenet̃ subditus obedire suo superiori scd̃m ratiõez sue superioritatis. vt miles duci exercitus. in his que pertinent ad bellum. seruus domino. in his que pertinent ad opera seruilia exequenda. filius patri. in his que pertinent ad vite disciplinã. ⁊ domesticam curam. ⁊ sic de alijs. Nec

obstat illud Apli ad Col. 3° Filij obedite parētibus p omia. ꝛ postea subdit. Serui obedite p omia dñis. quia p ly omia itelligit omia que ptinēt ad ius patrie vl' dominatiue ptātis. ¶ Utrꝫ christiani teneāt potestatib⁹ secularib⁹ obedire. Rndeo q sic. vnde Aplus ad Titum. admonet illos pncipib⁹ ꝛ potestatib⁹ subditos esse. Nam ex corruptiōe peccati pmi proni sumus ad pturbandū ordinem iusticie. Et ideo oportuit q aliqui haberēt potestatē vt sic ordo iusticie seruaret. Nec per fidē xpi ordo iusticie tollit. sed magis firmat. quia fides xpi est pncipiū ꝛ cā iusticie sm illud Ro. 3° Iusticia dei p fidem Jesu xpi ꝛ ideo pter fidem xpiani nō eximūt ab obedientia pncipum seculariū. Tenentur aūt obedire subditi xpiani ptātem habētibus iusticie tam in tpalibus q̄ȝ in spūalibus in his ad que se extēdit ptās eorū. non autē in alijs de necītate nisi forte i casu. vbi pter vitandū scandalū vel periculum esset obedire necessariū sm Tho. ꝛ Ricar. li° 2° di. xliij. Et sm Pe. ibidem si sit potestas vsurpata: non tenent obedire ei nisi etiam pter scādalum vel mai⁹ malū vitandū. obediēdo tñ i licit nō peccāt

Sequit videre de 2° s. de inobediētia. Et circa hoc querant plura. s. vtrꝫ inobediētia sit peccatū mortale. Rndeo q sic. vnde Ro. i. ꝛ 2. Thi. 3 Pātib⁹ nō obediētes inter peccata mortalia numerant. peccatū eni mortale ē qd cōtrariat charitati p quam est vita spūalis. charitate autē diligit deus ꝛ primus dilectio autē dei est vt eius mādatis obediat. dicit eni 3ª Jo. 2. Qui dicit se nosse deum ꝛ mādata eius non custodit mendax est. qui autē seruat verba eius vere i hoc charitas dei pfecta est. Et ideo inobedientē esse pceptis diuinis est peccatū mortale q̄si dilectiōi dei cōtrariū. Et eadem rō est de hoc qd est inobediētem esse pceptis superiorꝫ. quia etiā in pceptis diuinis cōtinet q superiorib⁹ obediat sm illud Ro. 13° Qui potestati resistit dei ordinatiōi resistit. Et vlterius inobediētem esse superiori cōtrariat dilectiōi primi inq̄tum subtrahit ei obediētiam debitā sibi. ¶ Utrꝫ inobedientia sit grauissimū peccatū. ¶ Rndeo q non. grauius eni peccatū est cōtemnere pcipiētem q̄ȝ pceptum. vnde grauiora sūt peccata que sūt cōtra psonam pcipientis. vt blasphemia ꝛ homicidiū q̄ȝ inobediē-

Et si obijciat illud. i. Reg. 15. Quasi scelus ydolatrie est nolle acqescē. ydolatria autē est peccatū grauissimū. g ꝛc. Dicendū q ibi ly q̄si non est equitatis sed similitudinis. quia inobediētia redūdat in contemptum dei sic ydolatria. s ydolatria magis

¶ De gratitudine ꝛ ingratitudie. ti. 24.

Deinde cōsiderādum est de grā siue gratitudine. ꝛ postea de ingratitudine. ¶ Sciendū igit q gratitudo vt pꝫ ex pdictis est virtus que bñfactorib⁹ grām recōpensat. sed religio est q̄dam pexcellens gratitudo. vnde ꝛ grāꝝ actio ad deum est posita s. inter ptinētia ad religionē. Si quis aūt bñficium reddit nō vt debuit. nō debꝫ oīno recipiens a gratiaꝝ actiōe cessare. Minus tamē tenet q̄ȝ si mō debito redit. quia ꝛ bñficiuꝫ est min⁹. quia vt dicit Seneca 2. de bñfi. Multū celeritas facit. Dꝫ aūt homo bñficium recōpensare statim q̄ȝtuꝫ ad effectum. sed tēpus oportunū bñfactori debet expectare q̄ȝtum ad donū. Ut eni dicit Seneca 4° de benefi. Qui festinat respōdere nō habet animū grati hominis: sꝫ debitoris. Debet etiā attēdere magis affectum q̄ȝ donū vel factū. vt vult Seneca. i de benefi. Debꝫ etiam magis aliquid retribuē sm suū posse. vt vult phs 5° ethi⁹.

Sequit videre de 2° s. de ingratitudine de qua querunt plura. s. vtrꝫ sit semp pctm̄. Rndeo q sic. vnde 2. Thi. 3. cōnumerat alijs pctis cum dicit ingrati scelesti. Ex hoc eni aliquid est pctm̄. quia repugnat virtuti. sicut aūt dictum est. s. debitū gratitudis est q̄ddaꝫ debitum honestatis quā virtus requirit. vñ patet q ingratitudo ē semp pctm̄. ¶ Utrꝫ ingratitudo sit pctm̄ spāle. Rndeo q sic sicut gratitudo est virtus spālis cui opponit sm defectū. habet eni diuersos gradus sm ordinem eoꝝ que ad gratitudineꝫ requirunt. quoꝝ pmū est q homo acceptū beneficiū recognoscat. 2m est q laudes ꝛ grās agat. 3m est q p loco ꝛ tēpore sm facultatē suam retribuat. Sed quia qd ē vltimū in generatiōe est pmū in resolutione. ideo pmus gradus ingratitudinis est vt homo bñficium nō retribuat. 2° est. vt dissimulet q̄si nō demōstrans se beneficium accepisse. 3° ꝛ grauissimus est q peccatum non recognoscat siue p obliuionē

siue quocūq; alio mō. quos tres gradus ponit Seneca 2º de benefi. Et quia in affirmatiōe opposita intelligit̄ negatiua idō ad p̄mū ingratitudinis gradum ptinet ꝙ aliquis retribuat mala ꝓ bonis. ad 2m ꝙ benefactorē vituperet. ad 3m ꝙ beneficium q̄si malefactū reputet. ¶ Ad h̄ nō. ꝙ in quolibet pctō est mālis ingratitudo ad deum ꝓut. s. homo aliqd facit. qd̄ potest ad ingratitudinē ptinē. formalit̄ autem ingratitudo est quādo actualit̄ beneficiū cōtēnit̄. Et hoc est spāle peccatū. hec Tho. 2a 2e. q. 107. ar. 1. ⁊ 2. c. ⁊. c. 1m 2i articli. ¶ Utrū ingratitudo sit pctm̄ mortale. Rndeo vt patet ex dictis: aliq̄s dicit̄ ingratus dupliciter. Uno mō per solaꝫ omissiōem. vt quia nō recognoscit. vl' nō laudat vel non retribuit ꝓ bn̄ficio suscepto. ⁊ hoc nō est semꝑ mortale peccatū. quia vt. s̄. dictum est debitū gratitudinis est. vt homo aliqd ⁊ liberalit̄ tribuat ad qd̄ nō tenet̄. Et ideo si p̄termittit illud nō peccat mortalit̄. Est tn̄ veniale pctm̄. qa hoc ꝓuenit ex q̄dam negligētia vel indispositiōe aliqua hominis ad virtutē. Potest etiā ꝯtingere ꝙ talis ingratitudo sit mortalis vel ꝓpter interiorē cōtemptuꝫ. vel ꝓpter cōditionē eius qd̄ subtrahit̄. qd̄ ex necītate debet̄ beneficio siue simplicit̄ siue in aliquo cāu necessitatis. ¶ Alio mō dicit̄ aliq̄s ingratus. quia nō tm̄ p̄termittit gratitudinis implere debitū: sed etiam agit cōtrariū. Et hoc etiā f̄m cōditiōem eius qd̄ agit̄: quādoq; est veniale: q̄nq; mortale. Ingratitudo tn̄ que ꝓuenit ex mortali habet ꝑfectam ingratitudīs ratiōem. que vero ex veniali: imꝑfectam. hec Tho. 2a 2e. q. 107. ar. 3. c. ⁊. c. 3m. ¶ Ad hoc nō qd̄ dicit Seneca 2º de benefi. hec lex bn̄ficij est ꝙ alter statim debet obliuisci dati. alt̄ esse memor accepti. Obliuisci. i. non se iactare. vt idem exponit 7º de bn̄fi. ¶ Utrū ingratis sint bn̄ficia subtrahēda. Rndeo circa ingratū duo sunt cōsideranda. Primo qd sit dignus pati. ⁊ sic meret̄ subtractionē beneficij. ¶ 2º qd oportet facē beneficiū. p̄mo eni non debet esse facilis ad iudicandū ingratitudinē. quia sepe vt dicit Seneca. qui nō reddidit gratus est. quia forte non occurrit ei facultas: aut debita opportunitas reddendi. 2º debet hoc attendere ꝙ de ingrato faciat gratū. qd̄ si non potest p̄mo beneficio: forte faciet 2º. si vō ex beneficijs multiplicat̄ ingratitudinem augeat ⁊ peior fiat a beneficijs cessare debet. hec Tho. vbi. s̄. ar. 4. c.

¶ De vindicatiōe. ti. 25.

POstea cōsiderandū est de vindicatiōe. de qua querit̄ vtrū sit licita. Rndeo ꝙ nō. sed potius est a deo expectāda. dicit̄. n. Leuit. 18º Deus nō faciet vindictā electorum suorū clamantiū ad se. q. d. imo faciet. Nō est inquā licita p̄uate ꝑsone. Leui. 19º Non queres vltiōem nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. Est autē licita persone publice. s. iudici. ⁊ hoc ex charitate ⁊ zelo iusticie. nō ex odio ⁊ libidine vindicte. Ex desiderio correctiōis non ex desiderio afflictiōis. ⁊ hoc est qd̄ dicit Augu. super Math. 5º Nō ꝓhibet̄ vīdicta que fit ad correctiōem. sed etiā nō cōcedit̄ nisi ei cui potestas ex ordine data est. ⁊ sine ira. vt patri in filium. Ad cuius euidētiam cōsiderādum. ꝙ vindicatio fit per aliqd̄ malum penale inflictū peccanti. Est g̃ in vindicatiōe attendēdus anim' vindicantis. si eni intentio eius ferat̄ ad malum eius de quo vindictā sumit ⁊ ibi q̄escatest oīo illicitum. q2 repugnat charitati. Si vero p̄ncipalit̄ ferat̄ ad eius emendatiōem vl' saltem cohibitiōem ⁊ alioꝝ q̄etem ⁊ iusticie cōseruatiōem ⁊ dei honorem. pōt esse vindicatio licita. alijs circūstantijs debitis obseruatis. ¶ Sed obijcit̄. quia Chrys. dicit sup Math. Discam' exemplo Christi iniurias nr̄as magnanimit̄ sustinere. dei autē iniurias nec vsq; ad auditū sufferre. g̃ 2c. Rndeo ꝙ iniuria que infert̄ alicui persone quādoq; redūdat in deum ⁊ ecclesiam. ⁊ tunc debet vlcisci ꝓpriam iniuriam. vnd̄ Heliseus maledixit pueris irridentib' eum. 4º Regl. 2º. Et Siluester papa excōicauit eos qui miserūt eum in exilium vt habet̄ 23. q. 4. ¶ Inq̄ntum vō iniuria illata alicui pertinet ad eius personā debet si expediat tolerare eam patiēter. hu' eniꝫ p̄cepta patiētie debent intelligi f̄m p̄parationē animi. vt dicit Augu. in li° de sermone dn̄i in mōte. ¶ Obijcit̄ iteꝝ. q2 super illud Math. 13º Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem 2c. dicit glo. ꝙ multitudo non est excōicanda nec princeps. ergo nec alia vindicatio est licita. Rndeo quādo tota multitudo peccat. quādoq; sumenda est de ea vindicta vel q̄ ad totam

multitudinē .sic̄ sodomite vl̄r perierūt.vl̄
q̄ ad magnā multitudinis ptem. vt patet
Exo.32.in pena cor̄ q vitulū adorauerūt.
Quiq̧ vero si sequat̄ correctio multorū
exerceri d3 seueritas in aliq̄s paucos pn
cipaliores qbus punitis ceteri terreant̄.si
cut dr̄ Nume.25.mādauit suspēdi pn̄ci
pes ppl̄i p pctō multitudis. Si aūt pars
multitudis peccauit tūc si mali separi pos
sint a bonis d3 in eos exerceri vindicta.
si tn̄ h̄ fieri possit sine scādalo alior̄.Alio
qn parcendū est multitudini τ detrahen
dū seueritati.Et eadē rō est de pn̄cipe quē
sequit̄ multitudo. Tolerādū.n.est pcc̄3 si
sine scādalo multitudis puniri non possit
nisi forte pctm̄ eēt tale qd̄ magis nocēet
multitudini vel spūalit̄ vel tpalit̄ q scan
dalū qd̄ ex inde timeret̄.¶ Obijcit̄ tertiū
q2 vindicta ptinet ad deū fm̄ illud Deut.
32 fm̄ aliā lr̄am.Da mihi vindictā τ ego
retri.etc̄. Rn̄o.ille q fm̄ gradū ordīs sui vin
dictā in malos exercet nō vsurpat sibi il
lud qd̄ est dei.s3 vtit̄ ptāte diuinit⁹ sibi cō
cessa.si aūt aliq̄s pter ordinē institutiōis
diuine vindictā exerceat sibi qd̄ ē dei vsur
pat τ iō peccat s3 de h̄ est bītum.s̄.ti.de ho
micidio.Hosti.aūt rn̄det ad pn̄cipalē qd̄
nē.τ ip̄e nō credit q̄ aliq̄s debeat iniuriā
suā vlcisci etiā si supiorē nō h3.vn̄ Hugi.
sup illud Jo.8°.Ego gliam.m.n.q.est qui
querat τ iudi.dicit illatas cōtumelias pa
tris iudicio reseruat.vt pfecto nob̄ insinu
et q̄ntū patiētes eē debem⁹ qū se adhuc vl
cisci nō vult ip̄e q iudicat.h̄ iō dicit. q2 si
cut ibide3 pcepit pr̄ omē iudiciū dedit fi
lio.q.d. Hugi. Cōsidera miser hō q̄ iu
dex iudicū est τ tn̄ nō vult in facto pprio
iudicare.g nec alius h̄ d3 p̄sumē q̄ tn̄ est
de stricto iure nisi aliq̄s se supponat man
datis suis.in q̄ cāu si aliqd immoderatum
pcipiat redigē d3 ad arbitriū boni viri.
e.x̄ de iurī.iurā.veniēs.Et l3 pn̄ceps sit so
lutus legib⁹.C.de legi.τ cōsti.digna. ip̄e tn̄
de leg at.e.x̄ de iudi.c.i.l3 iniuriā cōmissa3
in se punire possit.Cui vitio opponit̄ vin
dicatio? Rn̄o q̄ opponit̄ duob⁹ q̄r̄ vnum
opponit̄ sibi p excessū.s.crudelitas vel se
uicia q̄ mensurā excedit in puniēdo. alte
rū p defectū.vt cū qs nimis ē remissus in
puniēdo pūerb.13°.Qui parcit vge odit fi
liū suū.Virt⁹ aūt vindicatiōis cōsistit in
h̄ q̄ hō fm̄ circūstātias debitā mensura3
in vindicādo obseruat.

¶ De vitate τ vtute.n.26.

d Einde cōsiderādum est de ve
ritate.Et p de ipa τ p⁹ea de vi
tijs ei oppositis. Circa aūt vi
tatē querit̄ plura.1.vtr̄ sit vir
tus. Rn̄o q̄ sic.vn̄ phs ponit eā inter vtu
tes 2° τ 3° ethi⁹. Circa qd̄ sciēdū q̄ veri
tas dupliciter pōt sumi.Uno° fm̄ q̄ verita
te dr̄ aliqd̄ ver̄.τ sic nō est vtus s3 obm̄
vel finis vtutis.sic.n.vitas nō est habit⁹.
s3 q̄litas q̄dam intellect⁹ vel signi ad rem
intellectā vel significatā vel rei ad sui ide
am.Alio° pōt dici vitas q̄ aliq̄s dicit ve
rū fm̄ q̄ p eā aliq̄s dr̄ verax.τ sic ē vir
tus.q2 h ip̄m qd̄ est dicē ver̄ est act⁹ bo
nus.vtus aūt est que hoiem bonū facit τ
op⁹ eius bonū reddit.¶ S3 obijcit̄.q2 dr̄
4° ethi.q̄ ad veritatē ptinet q̄ aliq̄s cōfi
teat̄ existētia circa se.τ neq̧ maiora neq̧
minora.s3 h̄ nō est semp laudabile.neq̧ in
bonis pūer.27.Laudet te alien⁹ non os
tuū. Nec in malis.q2 ꝯ eīsdā dr̄ Ysa.3°.
Pctm̄ tuū q̄si sodoma pdi. g vitas nō est
vtus. Rn̄o cōfiteri illud qd̄ est circa se inq̄n
tū cōfessio veri est bonū ex gn̄e.s3 h̄ nō suf
ficit ad h̄ q̄ sit act⁹ vtutis.s3 reqrit̄ q̄ vlte
ri⁹ debitis circūstātijs vestiat̄.q̄ si nō ob
seruēt̄ erit act⁹ vitiosus.Et fm̄ h̄ vitiosu3
est q̄ aliq̄s sine cā debita se laudet.etiā de
vero.τ etiā q̄ aliq̄s pctm̄ suū publicet ex h̄
se laudādo vel q̄litercūq̧ inutilr manife
stādo.¶ Utr̄ vitas de q̄ loqmur h̄ dr̄ ac a
vitate vite.iusticie.τ doctrine. Rn̄o q̄ sic.
h̄.n.vitas est fm̄ quā aliqd dr̄ verū.Ue
ritas aūt vite est fm̄ quā aliqd est ver̄.di
cit̄ aūt vera vita sic̄ τ q̄libet res alia.ex h̄
q̄ attingit suā regulā τ mensurā.s. legem
diuā p cui⁹ cōformitatē h3 rectitudinē.τ
talis vitas siue rectitudo est cōis cuilibet
vtuti.Ueritas aūt iusticie dr̄ dupl̄r.Uno°
fm̄ q̄ iusticia ē q̄dam rectitudo reglata
fm̄ regulā legis diue. Et fm̄ h̄ iusti^a dif̄t
a vitate vite.q2 vitas vite ē fm̄ quā aliq̄s
recte viuit i seip̄o.vitas aūt iusticie fz quā
aliq̄s seruat rectitudinē i iudicijs q̄ sūt ad
alter̄.τ fm̄ h̄ vitas iusticie nō ptinet ad
vitatē de q̄ nūc loqmur sic̄ nec vitas vite.
Alio° pōt itelligi vitas iusticie fm̄ q̄ ali
qs ex iusticia vitatē maifestat.vt cū quis
cōfitet̄ in iudicio ver̄ aut dicit ver̄ testi
moniū.Et h̄ vitas est qdā pticularis act⁹
iusticie.nec directe ptinet ad vitatem de q̄
nūc loqmur.quia.s.in hac manifestatiōe

veritati bõ ꝑncipalit̃ alteri reddẽ ius suuȝ intẽdit. Ueritas vo doctrine ↄsistit in q̃dã manifestatiõe coꝝ de qbus est scia. vñ nõ ptinet directe ad vitatẽ de q̃ nũc loq̄mur. sȝ tñ veritas q̃ aliqs ꝛ vita ꝛ vbo se taleȝ q̃lis est demõstrat. vt nõ alia q̃ȝ circa ipȝ sũt nec maiora nec mĩora de se dicat. Qꝛ tñ vera ↄgnoscibilia inq̃ȝ tñ sũt a nob̃ cognita circa nos sũt ꝛ ad nos ptinent. ꝑ h̃ vitas doctrine põt ad hanc vtutẽ ptinere ꝛ qua cũq3 vitas alia q̃ qs manifestat vbo vel facto ea q̃ ↄgnoscit. ¶ Utꝝ h̃ virtus declinet in minus. R°. q̄ sic. vt dĩ 4° ethi. Sciendũ aũt q̄ declinare in minus dupliciť cõtingit. Uno° affirmãdo. vt cũ qs nõ manifestat totũ bonũ qd̃ est in eo. vt sciam vl' sanctitatẽ. vel aliud hũ°. Et h̃ fit sine p̄iudicio veritatis. qꝛ min⁹ in maiori cõtinet. ꝛ ſm h̃ virtus h̃ declinat ad min⁹. h̃.n. vt dĩ ibidẽ videt̃ esse prudẽti⁹ ꝓpter onerosas supabundãtias eẽ. hoies n. q maiora de se dicũt q̃ȝ sint aliĩs onerosi sũt: q̃si alios excellẽ volẽtes. q aũt miora dicũt de se aliĩs gratiosi sũt. q̃si ꝑ quandã moderãtiã aliis cõdescẽdentes. Alio° negãdo. s. inesse sibi qd̃ inest. ꝛ sic nõ ptinet ad hanc vtutem. qꝛ ꝑ h̃ incurrẽt aliũs falsũ. qd̃ qdeȝ min⁹ repugnaret vtuti. nõ qdeȝ ſm ꝓpriã rõnẽ virtutis. sȝ ſm rõnem prudẽtie q̃ ĩ in oĩbus vtutib⁹ oȝ saluari. q̃ȝ si se iactat hr̃e qd̃ nõ hȝ. Magis. n. repugnat prudẽtie. qꝛ piculosius ꝛ onerosius est aliĩs qd̃ aliqs se estimat vel iactet habere qd̃ nõ hȝ q̃ȝ q̄ nõ estimet vel nõ ↄ̄dicat se hr̃e qd̃ hȝ h̃ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 109. o.

¶ De vitiĩs oppositis veritati. ti. 27.

Postea cõsiderandũ est de vitiĩs oppositis veritati q̃ sũt mẽdaciũ. simulatio siue hypocrisis. iactãtia. ꝛ vitiũ sibi oppositũ. s. yronia. De mẽdacio aũt dictũ est. s̃. li. i. vñ restat hic cõsiderare de reliqs. ꝑmo de simulatiõe siue hypocrisi. Et circa hanc q̄rũt̃ plura. s. vtꝝ hypocrisis sit idẽ qd̃ simulatio. R° q̄ sic. vñ Isi°. li. ethi. dicit. q̄ hypocrita grece: dĩ simulator latine. q cũ intus malus sit: se bonũ palã ostẽdit. hypo. n. falsũ. crisis iudiciũ. Est g̃ hypocrisis simulatio. sȝ nõ ois simulatio: sed tñ illa q̃ qs simulat ꝑsonã alterius. vt cũ simulat ꝑsonã iusti. vñ sup illud Math. 6°. Sic faciũt hypocrite dicit glo. hypocrita est q simulat qd̃ nõ est. repñtator alteri⁹ ꝑsone hic ẽ. cũ vlt videri bon⁹ ꝛ ñ est. Et nascit̃ hypocrisis vt dic̃ Greg. 31° mora. ex inani glia. cũ ad eã vt ad finẽ ordinet̃. ¶ Utꝝ gerẽs hitũ sanctitatis vl' religiõis nõ tñ hñs meritũ ꝑfectiõis sit hypocrita. R° q̄ nõ. nã hitus sanctitatis vt religiõis vel clericat⁹ significat statũ q̃ qs obligat̃ ad opa ꝑfectiõis. Et iõ cũ qs hitum sanctitatis assumit intendẽs ad statũ ꝑfectionis se trãsferre si ꝑ infirmitatẽ deficiat non est simulator vel hypocrita. qꝛ nõ tenetur manifestare suũ pctm̃ sanctitatis habitũ deponẽdo. vñ Greg. 31° mora. sũt aliq qui ꝛ sanctitatis hitum tenẽt ꝛ ꝑfectiõis meritũ exequi nõ valẽt: q̃s nõ est credendũ in numero hypocritaꝝ currẽ. qꝛ aliud est infirmitas: aliud malitia. Si aũt sanctitatis habitũ qs assumẽt vt se iustũ ostẽderet. hypocrita eẽt. Et silr̃ si bona opera exgerẽt ad dei seruitiũ ptinẽtia ad inanẽ gliam facẽt vt etiã hr̃ ex vbis Greg. ibidẽ. ¶ Utꝝ aliqs possit se simulare malũ. R°. qdã dicũt q̄ nõ. qꝛ facit aut opa bona ꝑ q̃ null⁹ simulat se malũ. aut opa mala. ꝛ tũc ẽ malus. Et hui⁹ positiõis fuit Alex. an. 2. t. 2. c. de hypocrisi. ar. 6. c. Sed ſm aliqs h̃ ratio nõ cogit. Põt. n. aliqs se simulare maluȝ ꝑ opa q̃ nõ sũt in se mala. hñt tñ quãdam spẽm mali. sȝ tñ ipa simulatio ẽ mala. tum rõe mẽdacii. tum rõe scãdali. ꝛ lȝ ꝑ h̃ fiat malus. nõ tñ fit mal⁹ illa malitia q̃ simulat. Et qꝛ ipa simulatio est ſm se mala. nõ rõe ei⁹ de q̃ est. siue sit de bono siue de malo: pctm̃ est. ꝛ h̃ est positio Tho. 2ª 2ᵉ. q. iii. ar. i. c. 3ᵐ. ¶ Utꝝ hypocrisis opponat̃ vtuti veritatis. R° q̄ sic. cũ. n. hypocrisis sit q̃dã simulatio q̃ qs se simulat hr̃e ꝑsonã quã nõ hȝ vt dictũ est. ↄñs est vt formaliter ꝛ directe opponat̃ vitati q̃ qs exhibet se talẽ vita ꝛ sermone q̃lis est vt dicit̃ 4° ethi. ¶ Utꝝ ois simulatio sit pctm̃. R° q̄ sic. Simulatio. n. ꝓprie ẽ mẽdaciũ q̃ddaȝ: in signis factoꝝ exterioꝝ ↄsistẽs. Nõ refert aũt vtꝝ qs mentiat̃ vbo vel facto vt s̃. dictũ ẽ. vñ cũ oĩe mẽdaciũ sit pctm̃ vt hitũ est. s̃. li. i. ↄñs est q̄ ois simula° ẽ peccatũ. ¶ Sed obiĩcit̃. qꝛ nullũ pctm̃ ẽ vtile. sȝ vt dicit Hiero. vtilẽ simulationẽ ꝛ in tpe esse assumẽdã. Hyeu nos docet exemplũ: q sacerdotes Baal interfecit: se fingẽs idola velle colere. 4° Regũ. x°. Et Dauid immutauit faciẽ corã rege Geth. i. Regũ. 21. Nõ g̃ ois simulatio est pctm̃. R° Hiero.

large vtit nole simulatiōis p̄ q̄cūq̄ ficti one. Simulatio aūt David fuit fictio figuralis. vt exponit glo. in p̄s. Iudica dn̄m in oī tp̄e. Simulationē vō Hyeu nō oz excusare a pctō vel mēdacio: q2 fuit malus vtpote ab idolatria Jeroboā nō recedēs laudat̄ tñ ꝛ remunerat̄ a deo tp̄aliter: nō p̄ simulatiōe ſꝫ p̄ zelo q̄ Baal cultum destruxit. ¶ Ad h̄ nō. q2 sic dicit August. in q̄ōnibus euāgeliꝫ. qn̄ fingim⁹ illud quod nihil significat est mendaciū. cū aūt fictio nr̄a aliq̄d significat: nō est mendaciū. sed aliq̄ figura veritatis. sic dn̄s finxit se longius ire Luc. vlt. ad significandū q̄ ipse loge erat ab eoꝝ fide. vt dic̄ Grego. Abrahā etiā Gen. xxᵒ dicēs famulo. Postq̄ adorauerim⁹ reuertemur ad vos. vt dicit Ambro. p̄phetauit qō ignorabat. q2 dn̄s p̄ eū locut⁹ fuit. ¶ Nō. etiā ſm Bon. in 3ᵒ sno. di. 38. ar. 2. c. 3ᵒ. post oppo. ꝛ Alex. en. vbi. s. q̄ est triplex simulatio. p̄ma est cautele. ꝛ h̄ fuit in Hyeu ꝛ David. 2ᵃ ē instructiōis. h̄ fuit i xp̄o cū finxit se longi⁹ ire. in q̄ erudiuit exhibendū oī. in hospid. q̄ coegerūt eū apud se manē p̄ qō meruerūt etiā eū ɔgnoscē. 3ᵃ est duplicitatis. ꝛ h̄ est in hypocritis. ꝛ h̄ 3ᵃ tenet rōnē mendacij. non aūt p̄ma ꝛ 2ᵃ. Et addit Alex. 4ᵐ mēbꝝ. s. q̄ est simulatio significatiōis vt cū Jacob simulauit se eē Esau. ¶ Utꝝ semp̄ hypocrisis sit pctm̄ mortale. R̄ᵒ in hypocrisi sūt duo. s. defect⁹ sanctitatis ꝛ simulatio eius. si g̃ hypocrita dicat̄ ille cui⁹ intētio fert̄ ad vtrūq̄. s. vt nō curat sanctitatē hr̄e. ſꝫ tm̄ sanct⁹ apparere sic sumi solet in sacra scriptura. sic est pctm̄ mortale. ꝛ sic dr̄ Job. 13ᵒ Nō veniet in cōspectu eius ōis hypocrita. Si aūt dicat̄ hypocrita ille q̄ intēdit sanctitatē simulare a q̄ deficit p̄ pctm̄ mortale. tūc lꝫ sit i pctō mortali ex q̄ p̄uat̄ sanctitate vite. nō tñ ip̄a simulatio est semp̄ ei pctm̄ mortale. ſꝫ q̄nq̄ est veniale. h̄ aūt est discernendū ex fine. q̄ si repugnat charitati dei vel p̄ximi erit pctm̄ mortale. vt cū simulat sanctitatē vt disseminet falsā doctrinā vel cōsequat̄ indignus dignitatē ecclīasticā vel quecūq̄ alia tp̄alia bona in q̄bus cōstituit finem. Si vō finis intentus nō repugnet charitati erit pctm̄ veniale. vt cū q̄s in ip̄a fictione delectat̄. de q̄ dr̄ 4ᵒ ethi⁹ q̄ magis videt̄ vanus q̄ malus. Eadem .n. rō est de mēdacio ꝛ simulatiōe. Cōtingit tñ q̄nq̄ q̄ aliq̄s simulat p̄fectionē sanctitati que est de necītate salutis. ꝛ talis simulaᵒ nec sp̄ est pctm̄ mortale. nec sp̄ est cū pctō mortali. h̄ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. iii. ar. 4. c. in fi. Quid si aliq̄s simulet sanctitatē ad dei honorē ꝛ p̄ximoꝝ edificatiōem. R̄ᵒ si faciat h̄ tm̄ p̄dicta intentiōe nō peccat ſꝫ meret̄. si sit in charitate. vt cū aliq̄s religiosus maiorē religiositatē ondit corā secularib⁹ q̄ corā suis frīb⁹. vt magi edificent̄. Quare dn̄s tantū ꝛ totiēs hypocrisim detestat̄. R̄ᵒ p̄pter tria. p̄ q2 illi pharisei ꝛ scribe q̄bus dn̄s loquebat̄ plimū erāt hypocrite. 2ᵒ q2 hypocrita est ɔ̄trius op̄i diuino. vt. n. dicit Aug. in enc. dn̄s ordiat malū in bonū. hypocrita aūt cōuertit bonū i malū. 3ᵒ q2 est ɔ̄trius toti trinitati. s. p̄ri. nā pat. n. gl'iam q̄ attribuit̄ p̄ri ꝛ filio q̄ ē veritas ꝛ vita. qd. n. est hypocrisis: nisi falsa vita apparēs bona ꝛ existēs mala. ꝛ sp̄ui sācto cui bonitas attribuit̄. q2 bonis op̄ibus abūdat̄. h̄ Alex. an. 2. t. 2. c. de hypocrisi. ar. 9. o. ¶ Qui sūt fruct⁹ hypocritaꝝ per q̄s ɔgnoscit̄ de q̄bus Math. 7ᵒ dr̄ A fructib⁹ eoꝝ ɔgnoscetis eos. R̄ndeo duplex ē arbor. s. ītētio vel voluntas. ꝛ ſm h̄ est duplex fruct⁹. vna ē intētio gn̄alis faciēdi bonū in gn̄e. Et hui⁹ fruct⁹ sūt opera bona in gn̄e. Et ab his non pōt ɔgnosci malitia eius. Alia est tp̄alis q̄ vult videri bon⁹ p̄pt̄ hūanū fauorē vel laudē hūanā vel questū tp̄alē. q̄ q̄dē tria sūt ei⁹ fruct⁹ q2 illis p̄ncipalr̄ intēdit frui. Et ab eis cognoscit̄ malitia ei⁹. q2 postq̄ h̄ cōsecutus fuerit vel cōseq nō posse viderit. vl' ea hr̄e desiuerit ab op̄ib⁹ exteriorib⁹ cessabit. vt hr̄ sn̄ialit̄ ex v̄bis Aug. ibidē. ꝛ sic tūc apparere incipit vtꝝ lup⁹ vel ouis fuerit. hec Alex. vbi. s. ar. ii. c.

¶ De iactātia ꝛ ironia. ti. 28.

D Einde ɔsiderādū est de iactantia ꝛ ironia sibi opposita. ꝛ p̄ d̄ iactātia. Circa quā querunt̄ plura. s. vtꝝ iactātia opponat̄ v̄tuti v̄itatis. R̄ᵒ q̄ sic ſm pħm 2ᵒ ꝛ 4ᵒ ethi. Jactātia. n. p̄prie videt̄ importare q̄ hō se v̄bis extollat. q̄. n. vult hō lōge iactare eleuat in altū. tūc aūt p̄prie se extollit qn̄ de se sup̄ se aliq̄d dicit. h̄ aūt cōtingit dupliciter. Q̄nq̄. n. aliq̄s loq̄t̄ de se sup̄ illud qō est in opiōne hoīm. qō ap̄ls refugiēs dicit. 2. Co. 12. Parco ne q̄s existimet me sup̄ id qō videt in me. aut audit

aliqd ex me. Aliq̃s vo sup illud qđ est i se q2 magis est indicãdũ aliqd ſm qđ est in se. iđ magis [illegible] ðr iactãtia: qñ aliq̃s effert se sup illud qđ est in se. lʒ vtroq̃ mõ iactãtia dici possit. Et iđ iactãtia ꝓprie dicta p modũ excessus opponit̃ vitati. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 112. ar. 1. c. Quid sit iactãtia satis pʒ ex p̃dictis. põt tñ sic describi iactãtia. est ostẽtatio ꝓprie laudis. cũ veritas nõ sb̃sit. Et h̃ alio noĩe ðr arrogãtia: cum q̃s attribuit sibi qđ nõ hʒ. Aliq̃s tñ extẽso noĩe ðr ostenta° vana ꝓpe laudis: etiã cũ vitas sbest. vt dic̃ Greg. ſʒ illđ. Si accepisti qđ gloriaris. q̃i nõ acceperis. tñ ⁊ h̃ põt dici iactãtia de eo qđ nõ est. lʒ. n. hẽat bonũ. a se tñ nõ hʒ. h̃ Alex. 2. t. 2. c. de iactantia. ar. 1. ⁊ 2. o ¶ Utr̃ iactãtia oriat̃ ex superbia. R° sic vt frequẽt°. Ex h̃. n. ꝙ aliq̃s p arrogãtiã interi° eleuat̃ sup se q̃ est sp̃es supbie. seq̃t̃ pleruq̃ ꝙ exti° de se iactet q̃dã maiora. lʒ q̃nq̃ q̃s se iactet non ex arrogãtia s ex q̃dam vanitate: ⁊ in h̃ delectet̃. q2 est ſm hitũ talis. Et iđ Grego. 31° mora. ponit iactantiã inter sp̃es supbie Intẽdit aũt iactator sepe vt p suã iactantiã consequat̃ gliam. Et iđ ſm Greg. 31° mora. orit̃ ex inani glia ſm rõnem finis. Orit̃ etiã q̃nq̃ ex diuitijs occasiõalit̃. dũ s. aliq̃s de eis supbit. Et iđ signant̃ ꝓuerb. 8. opes dicit̃ supbe. Orit̃ etiã ex eis q̃nq̃ p modũ finis. dũ s. aliq̃s de se iactat ea ex q̃bus lucrari põt. vt ꝙ est sapiẽs vel medicus vel diuinus vt ðr 4° ethi°. ¶ Utr̃ iactãtia sit pctm̃ mortale. R° ꝙ iactãtia pt dupliciť sumi. Uno° put est q̃dã mẽdaciũ. ⁊ sic q̃nq̃ ẽ mortale pctm̃. vt qñ aliq̃s iactant̃ de se ꝓfert aliqd qđ est ꝯ gliaʒ dei. sic ðr Ezech. 28°. Et dixisti. de° ego sũ. vel aliqd qđ est ꝯ charitatẽ ꝓximi. vt cũ q̃s se iactãdo ꝓrũpit in cõtumelias alior̃ vt pharise° Luc. 18°. dicebat. Nõ sũ sic ceteri hoĩuʒ rap. iniusti. adul. vel vt etiã h̃ publica°. Aliq̃ est veniale vt cũ aliq̃s de se talia iactat q̃ nõ sũt ꝯ deũ nec ꝯ ꝓximũ. ¶ Alio° põt cõsiderari ſm cãm suã. Et sic si ꝓcedat ex supbia vel inani glia mortali: erit mortalis. alioqn erit venialis. si vo ex appetitu lucri. iam ptinẽ videt̃ ad ꝓximi deceptiõem ⁊ damnũ. iđ magis ẽ mortalis. vñ ph̃s 4° ethi° dic̃ ꝙ turpior est q se iactat cã lucri q̃ q cã glie vl̃ honoris nõ tñ erit sp̃ h̃ mõ mortal̃. q2 põt ẽẽ tale lucr̃ ex q̃ nõ erit alteri° dãnũ. h̃ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 112. ar. 2. c. Ad h̃ etiã nõ ſʒ Tho. ibidẽ c. 3ᵐ. ꝙ si q̃s se iactet ꝯ charitatẽ dei vl̃ ꝓximi. siue ſm se aut ſm cãm suã est mẽdaciũ pniciosũ. si vo iactet se q̃i h̃ ipo delectat̃. reducit̃ ad mendaciũ iocosũ. nisi forsan h̃ dilectiõi dei ꝓponẽt: in q̃ solo mens nr̃a q̃escẽ dʒ vt in vltiõ fine. Si aũt se iactet gr̃a vane glie vel lucri videt̃ ptinere ad mẽdaciũ officiosũ. dũ tñ h̃ sit sine ꝓximi dãno. q2 tũc ptinẽt ad pniciosũ. ſʒ aũt Alex. an. aliq̃s se iactat aut de bono qđ ñ hʒ. ⁊ h̃ vel ex surreptiõe: ⁊ sic est veniale. vel ex deliberatõe rõis. ⁊ tũc videt̃ ẽẽ mortale. si h̃ fit cũ intentiõe dãnificãdi aliũ iniuste. Aut iactat se de bono qđ hʒ. ⁊ h̃ vel leuit̃ sine alteri° despcõe. ⁊ sic est veniale. vl̃ ita ꝙ ꝓponit laudẽ suã laudi diue. ⁊ sic ẽ mortale. ¶ Utr̃ pfector̃ tñ sit vitare iactantiã sine ostẽtationẽ. R° lʒ oẽs declinare possint opis ostẽtationẽ p ſmonẽ. cũ tñ est ostẽtatio opis p ſmonẽ nõ tñ est q̃rũ h̃ bet s pfector̃ vitare vane glie motũ. vnde Greg. valde pfector̃ ẽ sic ostẽso ope auctoris gliaʒ querẽ vt de illata laude ꝓuata nesciat exultatiõe gaudẽ. Et ideo opa studio occultent̃. necẽitate publicent̃: vt cordi occulta° sit custodia ꝓpa. ⁊ cor̃ publica° vtilitas aliena. Et sic pʒ ꝙ omẽs psũt ⁊ tenent̃ vitare motũ iactãtie cũ est mortal̃. nec hñt necẽitatẽ ad motũ iactãtie venial̃. lʒ sit aliq̃ pnitas ꝯcupie ad ostẽtatiõem ſmonũ. h̃ Alex. 2. t. 2. c. de iactãtia. ar. 3. o

Circa 2ᵐ. s. ironiã q̃rit̃ cũ plura. Utr̃ ironia p quã q̃s de se fingit miora sit pctm̃. R° ꝙ aliq̃s de se miora fingat: dupl'r ꝯtingẽ põt. Uno° salua vitate. dũ. s. maiora q̃ sũt in se tacet ⁊ q̃dam miora detegit: q̃ tñ in se ẽẽ ꝯgnoscat. ⁊ h̃ nõ est ironia. nec ẽ pctm̃ ſm gen° suũ: nisi p alicui° circũstãtie corruptiõeʒ. Alio mõ declinãdo a vitate. vt cum de se asserit aliqđ vile qđ de se nõ ꝯgnoscit. aut cũ negat de se magnũ aliqđ qđ tñ i se ẽẽ pcipit. ⁊ sic ẽ ironia ⁊ est sp̃ pctm̃. vñ Greg°. Incaute se hũiliant q mẽtiẽdo se illaqueãt.

Ad h̃ nõ ꝙ Amos 7° nõ mẽtit̃ dicẽs. Nõ sũ ꝓpha. h̃. n. dicit: q2 nõ erat de genẽ ꝓphetar̃. Nec Salomon ꝓuerb. 30. vbi a deo ꝯfortat° ꝯfitet̃ se ẽẽ stultissimũ. h̃. n. dicit ſʒ hũanã reputatiõeʒ. q2. s. mũdana q̃ hoĩuʒ sapia querit: ꝯtẽnit. ¶ Utr̃ ironia sit min° pctm̃ q̃ iactãtia. R°. vtraq̃ mẽtit̃. vl̃ vbis. vel q̃buscũq̃ exteriorib° signis circa idẽ. s. circa ꝯditiõeʒ psone. vñ rõne mẽc sunt obi circa qđ sũt. sẽ equalia pctã

ſ vt plurimū iactātia ꝓcedit ex turpiori motiuo.ſ.ex appetitu lucri vel honoꝛi. ironia vō ex h ꝙ fugit lʒ inoꝛdiate p clatiōnē.ꝛ q̄ ad illud eſt grauius. Et ſm h dr 4° ethi.ᵃ ꝙ iactācia eſt grauius pctm̄ ironia. Cōtingit tn̄ qn̄qꝫ ꝙ h minoꝛa de ſe fingit ex alio motiuo:puta vt doloſe decipiat.ꝛ tūc ironia eſt grauioꝛ. Et ſic dr Eccl.19.° Eſt q nequit ſe humiliat.interioꝛa aūt eius plena ſunt dolo.

¶ De amicitia ꝛ adulatōe ꝛ litigio.ti.29

P Oſtea ꝯſiderandū eſt de amicitia ꝛ de vitijs ſibi oppoſitis.Et p̄ de ipſa amicitia. 2° de adulatiōe.3° de litigio. h.n.duo opponūt̄ v̄tuti amicitie. Circa p̄mū ſciendū ꝙ p v̄tutē amicitie oꝛdinat̄ hō ad alios hoīes in cōi ꝯſeruatiōe tam ī factis q̄ꝫ ī dictis.ſ.vt ad quēlibet ſe hēat ſm ꝙ decet. Dr̄ etiā h v̄tus affabilitas:cui⁹ etiā act⁹ p̄cipit̄ Eccl.4°.Cōgregatiōi paupeꝝ affabilē te fac.loq̄t̄ aūt phs 6° ethi.ᵃ de duplici amicitia q̄ꝝ q̄libet cōſiſtit p̄ncipalit̄ in affectu q̄ vn⁹ diligit aliū. Et h cōſequi p̄t p quācūqꝫ v̄tutē.q2 q̄libꝫ v̄tus eſt cā amicitie.q2 bonū omibus eſt amabile.vt dic Diony.4° ca⁹ de di.no.Et ſm h dicit phs 8° ethi.ꝙ amicitia pfecta eſt q̄ eſt ꝓpt̄ v̄tutem.q̄ aūt ptineāt ad hāc amicitiā.i.dicetur.cū de charitate aget̄.Alia vō cōſiſtit ī ſolis exterioꝛib⁹ v̄bis:vel factis. Et h nō hꝫ pfectā amicitie rōnē.ſ quādā ei⁹ ſilitudinē.in q̄tū.ſ.qs decēter ꝛ delectabilit̄ ſe hꝫ ad eos cū q̄b⁹ cōuerſat̄.nō q̄dē ꝯuerſatiōē laſciuā quā v̄tus cauet ſ honeſtā.ſꝫ illud p̄s.Ecce q̄ꝫ bonū ꝛ q̄ꝫ io.habi.fra.in vnū.Qn̄qꝫ tn̄ ꝓpt̄ aliqd bonū ꝯn̄s.vl̄ aliqd malū excludēs:non refugiet v̄tuoſus eos q̄bus cōuiuit ꝯtriſtare vt dr̄ 4° ethi.ᵃ ne.ſ.videat̄ eoꝝ pctō ꝯſentire.ꝛ peccandi audaciā miniſtrare.vn̄ Eccl.7° Filie tibi ſūt ſerua coꝛp⁹ illaꝝ:ꝛ nō oſtēdas faciē tuā hilarem ad illas.

S Equit̄ vidē de 2°.ſ. de adulatiōe. Circa quā querūt̄ plura.ſ. qd ē adulat.° R° ſꝫ Alex.an.2.ᵃ 2.e. de adulatiōe.ar.i.in p̄n.Adulatio eſt peccatū ex ſmone vane laudis alicui exhibite intentiōe placēdi.Sūt aūt 4ᵒʳ ofie ei⁹.Una eſt q̄ bonū nō hitum attribuit. 2ᵃ eſt q̄ bonū hitū extollit plus q̄ꝫ ſit. 3ᵃ eſt que malū nutrit laudādo ꝛ dicēdo malū bonū. 4ᵃ eſt q̄ malū nutrit diminuēdo ip̄z. hec Alex.an.ibidē.e. ¶ Utꝝ adulatio ſit pctm̄. R° ꝙ ſic .amicia.i.n. vbi opteat ꝓpt̄ al.qd bonū cōſequendū vel malū vitandū nō veret̄ cōtriſtare vt.ſ.dictū eſt. Si g aliqs in omibus velit ad delectatiōem alteri loqui excedit modū in delectādo.ꝛ ideo peccat p exceſſū.Et ſi facit hoc ex intentiōe tm̄ delectandi:dicit̄ placidus ſm phm.Si aūt intentiōe alicui⁹ lucri dicit̄ blanditoꝛ ſiue adulatoꝛ.Cōiter tamē nomen adulatōis attribui ſolet omibus qui ſup̄ modū virtutis volunt alios verb vel factis delectari in cōi cōuerſatiōe. ¶ Ad hoc nō ꝙ cōtingit aliquē laudare ꝛ bene ꝛ male.ſ. put debite circūſtātie vel ſeruantur vl̄ p̄termittunt̄ ſi.n.aliqs velit aliquē delectare laudādo vt ex hoc eū cōſoletur ne in tribulatiōe deficiat vel etiā vt ī bono pficere ſtudeat alijs debitꝭ circūſtātijs ſeruatis:hoc ptinebit ad virtutē amicitie.ptinebit aūt ad adulatiōem ſi velit aliquē laudare in q̄bus non eſt laudādus.quia foꝛte ſunt mala ſm illud p̄s. Laudat̄ peccatoꝛ in deſide.ani.ſue. ꝛc̄. vel quia non ſūt certa.ſ illud Eccl.27.° Ante ſermonem ne laudes viru̅.vel etiam ſi timeri poſſit ne humana laus ad vanam gl̄iam eūꝫ ꝓuocet.ſm illud Eccl.ij.Ante moꝛtē ne laudes hominē.Similit̄ velle placare hominibus ꝓpter charitatē nutriēdam.ꝛ vt ī eis ſpūaliter pficere poſſit:eſt laudabile. Dū autē aliquis hominibus velit placare ꝓpter vanam gloꝛiā vel ꝓpter lucrū. vel etiam in malis:hoc eſſet peccati ſm illud p̄s.Dn̄s diſſipauit oſſa eoꝝ qui ho.placent.h Tho.2ᵃ 2ᵉ.q.ij5.ar.i.c.ꝛ.c.i°. ¶ Utrū adulatio ſit pctm̄ moꝛtale. Rn̄deo ſm Alex.an.vbi.ſ̄.ar.2.c.multiplex ē adulatiōis gen⁹.Unū eſt qd dicit malū bonū.fouēdo.ſ.pctōꝛē in pctō.ꝛ h eſt pctm̄ moꝛtale.Alis vō aliqs adulat̄.aut intendens alicui ꝓdeſſe ꝛ nulli obeſſe.ꝛ tūc eſt veniale.Aut alicui obeſſe lʒ alteri ꝓſit.ꝛ tunc eſt moꝛtale.videt̄ autē hoc fieri ex libidie moꝛtali.Si autē nō obeſt nec ꝓdeſt ſed dei generat cōtemptū ꝓpter aſſiduitatem:tunc eſt moꝛtale.Si vō fiat ex libidine veniali vt cū qs laudat ex ſurreptiōne aliquē ī bono:aut quē dꝫ nec intētiōe placēdi ꝓpt̄ ſeruic ē veniale.ꝛ de tali adulatiōe loq̄t̄ Aug.i ca̅.nūerans eā int̄ pctā minuta.eſto ꝙ aliqs p adulatōēꝫ ipetrauerit bn̄ficiū:nūqd reſignare tenet̄ ip̄ꝫ. R° in

pr boc diuersi diuersimode respondent.
videt tamē fm Alex. an.2.t.2.c. de adu/
latiōe.ar.5.c.q adulatio dicat ad munus
ab obsequio reduci.vñ si ci in alio nō serui
ret:indigne recipere:7 resignare debēt sicut il
le q seruit de ofcio turpi. Omni turpe dr
ꝓprie cui est petm̄ annexu.Et ad h facere
videt qd dicit Isiō.s.q tria sūt munera
qbus puertit bō.s.fauor amicitie.adula°
laudis.7 mun° rei corpalis.¶ Ad h nō.
tria remedia ↄ adulatiōez vnū intra nos
s.testimoniū bone cōscie q semp de se min°
estimat.7 in agendis suis timet ne qd re/
p̄bensibile inueniat.Reliq duo sunt ext
nos.vnū ex pte bois mali.s.detractio.ne i
bonis extollamur.s magis būiliemur.
Alterū arguitio boni nri.ne qd in bonis
nris rep̄bensibile inueniat.pmū 7 3ᵐ re
mediū ponunt sup illud ps.Oleū aut pec
catoris 7c. 2ᵐ vo ponit Hugl. h Alex.
an.vbi.s.ar.8.c.

¶ S Equit vidē de 3°.s.de litigio.Et de
h querunt plura.s.vtrū opponat
virtuti amicitie siue affabilitati. R°
q sic.vt vult p̄hs 4° ethi°.litigiū.n.ppe
in vbis cōsistit.ai.i.vn° alteri ↄdicit. In
hac aūt ↄdictiōe duo pñt attēdi.Qñqꝫ.n.
cōtingit ↄdici ꝓpter psonaz dicentis cui
ↄdicens cōsentire recusat ꝓpter defectum
amoris aīos vnientis. Et h videt ad dis/
cordiā ptinere:q charitati ↄria.Qñqꝫ rōne
psone quā aliqs cōtristare non veret.7
sic fit litigiū qd opponit amicitie.ad quā
ptinet delectabilit alijs cōuiuere.vñ p̄bus
dicit 4° ethi°.q q ad oia ↄtrant ca cius
qd est cōtristare neqꝫ q̄dcūqꝫ curātes.di
scoli 7 litigiosi vocant. ¶ Utrū litigiū sit
min° petm̄ q̄ adulatio. R° de his duob°
possum° dupliciter loqui.Uno° cōsideran/
do spēm vtriusqꝫ.7 fm h tanto grauius est
aliqd vitiū q̄tomagis repugnat opposite
virtuti.Amicitia aūt tendit pncipalit° ad de
lectandū q̄ cōtristandū.7 iō litigiosus q
supabūdat in cōtristādo:grauius peccat q̄
adulator q supabūdat in delectādo.Alio
mō fm aliq̄ exteriora motiua.Et fm h ad/
ulatio est qñqꝫ grauior.vt qñ intēdit per de
ceptionē indebite lucrū vel bonorē acqre
re.Qñqꝫ litigiū est grauius.vt cū qs inten/
dit vel veritatē impugnare vel dicentem
in cōtemptū adducere.

¶ De largitate auari° 7 pdigalitate.ti.30.

D Em se cōsiderandū est de libe/
ralitate siue largitate 7 vitijs
opposiitis.7 p̄ de ipa largitate.
2° de auaritia. 3° de pdigalitate.h enī
duo opponūt largitati.¶ Circa pmū sci/
endū q largitas est virt° babilitās eū in
q est ad vtendū bn̄ 7 ↄueniēt bonis ab
eo possessis tam in sūptib° respectu sui:q̄ i
datiōibus respectu ꝓximi.vñ dicit p̄bus
4° ethi° q liberalitas videt eē q̄dam me
diocritas circa pecunias.p pecunias intelli/
gens oia:quoꝝ dignitas nūmismate mensu
rat.vt pꝫ ibidē.dr.n.ibidē q cōsistit cir/
ca datiōes 7 sūptus. Quia tñ ad virtuo/
sum ptinet nō tm̄ cōuenient vti mā sua:
vel instr̄o.sed etiā oportunitates p̄parare
ad bn̄ vtendū.iō ad liberalē ptinet nō tm̄
vti pecunia.sed etiā eam p̄parare 7 cōser/
uare ad idoneū vsum.

S Equit vidē de 2°.s.de auaritia.de
hac plura querūt.s. vtrū sit pec/
catū. R° q sic.p eo q vult diui/
tias retinere.vel acqrē sup debitū modū.
vñ Tullius dicit q auaritia est imodera
tus amor bñdi.Ideo dr ad Heb.vlti.sint
mores sine auaritia.¶ Sed obycit.qꝛ ea
q nālitcr adueniūt nō sūt pctā. s auaritia
nāliter cōsequit senectutē.vt dr 4° ethi°.
g 7c. R° inclinatōes nāles sūt regulāde
fm rōnē.Et iō lꝫ senes ꝓpter defectū nāe
auidi° subsidia rerū exteriorū requirant:
nō tñ a pctō excusant.si circa diuitias de
bitā rōis mensurā excedāt.¶ Utrū aua/
ritia sit spāle petm̄. R° q sic.s.fm q ē im
moderat° amor bñdi possessiōes q nomie
pecunie designant.ex q sumit auaritie no/
men.vñ fm Isiō.ethi.auar° dicit q̄i aui/
dus eris.i.pecunie.vñ Ro.i.cōnumerat in
ter pctā spālia.vbi dicit.Repletos oi in/
iquitate 7 malitia for.auaritia 7c.Uerum
qꝛ verbū bñdi qd fm p̄mā impositiōem
ad possessiōes ptinere videtur deriuat ad
alia multa.sic bō dicit bre sanitatē.vxo/
rem.vestes.7 bi°.vt pꝫ in postp̄dicamentis.
7 p ↄñs etiā nomē auaritie ampliatū est
ad omnē imoderatū appetitū bñdi quā/
cūqꝫ rem.vñ dicit Hugl.in q̄dam omel.
q auaritia ē nō tm̄ pecunie:s etiā scie 7 alti
tudis cui° sublimitas sup modū ambit.7
sic auaritia nō ē petm̄ spāle.7 sic dic Au
gu.4° de li.ar.auari° q dr grece pbylargi
ria.i.amor argēti.n tm̄ i argēto vl nūmis
s i oib° reb° q imoderate cupiūt itelligē
da ē.Utrū auari° opponat libēalitati. R°

auaritia ĩportat quãdã imoderãtiã circa diuitias tripliciť. Uno° circa ipam acceptiõem ⁊ cõseruatiõez eaꝶ.s.in q̃tũ aliqs acqrit pecuniã vltra debitũ.aliena surripiendo vel retinẽdo.⁊ sic opponiť iusticie. Alio° circa affectiões diuitiaꝶ.vt cũ qs nimis amať vel desiderat diuitias. aut in eis nimis delectať etiã3 si nolit rape aliena.⁊ sic opponiť liberalitati q̃ moderať affectiõem hu°.vt dictũ est. Sciendũ aũt q̧ auaritia ẜm q̧ opponiť iustitie non h3 vitiũ oppositũ.q2 auaritia cõsistit i plus hñdo q̃3 d3 ẜm iusticiã.cui opponiť min° hre.qḋ nõ h3 rõnẽ culpe ẜ pene.ideo phs vult 5° ethi° q̧ auaritia nõ h3 vitiũ oppositũ.ẜm aũt q̧ opponiť liberalitati h3 vitium pdigalitati oppositũ.q2 liberalitas ẽ vtus media inter duo vitia vt p3 ex 2° ⁊ 4° ethi. ¶ Utꝶ auaritia semp sit peccatũ mortale. R° q̧ sic.s.de genẽ suo.⁊ h̃ ẜ3 q̧ opponiť iusticie.sic.n.ad auaritiã pertinet iniuste alienũ accipe vľ retinẽ. Alio° põt sumi auari° ẜ3 q̧ opponiť libẽalitati.⁊ sic dicit inordinatũ amorẽ diuitiaꝶ:q si crescat tantũ q̧ ꝓpter ipm nõ vereať qs facere ɔ̃ amorẽ dei ⁊ ꝓrimi:erit mortalis.si aũt infra h̃ sistat:est venialis. Ad h̃ nõ vbũ Basilij.Est inqt panis famelici quez tenes.nudi vestis quã seruas.egentis argentũ qḋ possides.q̃ circa tot iniurias facis q̃t exhibẽ valeres. Loqť aũt in casu q̃ aliqs teneť ex debito legali bona sua pauperib° erogare.vel ꝓpť necẽitatis piculũ.vľ ꝓpť supfluitatẽ bonoꝶ. ¶ Utꝶ ep̃s mlta ɔgregare possit ad tuitionẽ sue ecclie.sicut rex ad tuitiõem sui regni. R̃ndet Alex. an.in 2° suo ca° de auaritia.q̧ nõ est sile. q2 rex ad h̃ est cõstitut° vt sbditos i pace teneat.⁊ ab aduersarijs defendat.Et iõ ꝑt ad h̃ res regni ɔgregare ⁊ cõseruare.sed ep̃s d3 cõuertẽ res ecclie in vsũ ecclie.qḋ facit paupib° dando.vñ nõ d3 ɔgregare ¶ Utꝶ auaritia sit pctm̃ spũale. R° q̧ sic vt dič Gregi. 31° mora.nõ tñ querit circa sui obm delectatiõem corpalez.ẜ spũalez ꝓut.s.hõ delectať in h̃ q̧ se diuitiaꝶ ɔsiderat possessorẽ.rõe tñ obi qḋ est corpale: est mediũ inter pctã pure spũalia:⁊ pure carnalia.q2 illa querũt delectatiõem spũalez circa obm spũale.vt supbia circa excellentiã.⁊ intẽperan° delectatiõem pure corpalẽ circa obm corpale. ¶ Utꝶ auaritia sit vitiũ capitale. R° q̧ sic.vt habitũ est.s.ti.8.⁊ filie eius sũt.7.vt dicit Gregi. 31° mora.s.pditio.fraus.fallacia.piuriũ. inqetudo.violẽtia.⁊ obduratio ɔ̃ miam. Auaritia.n.excedit in retinendo.⁊ sic ex ea oriť obduratio.⁊ in acqrendo ẜm q̧ ẽ in affectu.⁊ sic oriť inqetudo mẽtis.vľ ẜ3 q̧ est in affectu.⁊ sic qñq3 vtiť violentia. qñq3 dolo q si fiat in vbo simplici erit fallacia.Si aũt includat iuratiõem erit piuriũ.Si vo fiat dolus in ope q̃tum ad res erit fraus.si q̃tũ ad psonas erit pditio. Ad h̃ nõ.q̧ sič liberalitas est circa mediocres pecunias:ita ⁊ illiberalitas.Et iõ tyranni q magna p violentiã auferũt non dicuť illiberales ẜ iniusti.ꝓpter qḋ dř 4° ethi. q̧ tyrãnos ciuitates desolãtes:⁊ sacra pdãtes:nõ dicim° illibẽales ẜ auaros. Nõ insup q̧ auaritia ẜm Aplm Eph.5.ẽ idolorũ seruitus.qḋ dicit ꝓ tanto:q2 vtraq3 sbijciť qs creature exteriori nõ tñ eodẽ mõ q2 p idolatriã ei sbijciť exhibẽdo cultu3 diuinũ.p auaritiã vo eã imoderate ɔcupiscẽdo ad vsum.

Equiť videẽ de 3°.s.de pdigalitate.de q̃ querũť plura.s.vtꝶ opponať auaritie. R° q̧ sic.vt p3 ex 2° ethi.In moralib°.n.attendiť oppositio vitioꝶ ad inuicẽ.⁊ ad vtutes ẜm supabũdantiã ⁊ defectũ.sic aũt differũt pdigalitas ⁊ auaritia.q2 auar° in affectiõe diuitiaꝶ supabũdat eas plus debito diligendo.pdigus aũt deficit.min° debite sollicitudinẽ eaꝶ gerẽdo.Circa vo exteriora pdigus excedit in dãdo.⁊ deficit in retinẽdo ⁊ acqrendo.Auar° vo ɔ̃rio deficit i dando ⁊ excedit i acqrendo.⁊ sic p3 q̧ opponũť. ¶ Utꝶ pdigalitas sit pctm̃. R° q̧ sic cũ mediũ liberalitatis corrũpat. Est autẽ min° pctm̃ q̃3 auaritia vt vult phus 4° ethi.qḋ etiã p3 p h̃ q̧ auaritia magi differt a liberalitate.magi.n.ꝑtinet ad largũ dare in q̃ excedit pdigus q̃3 recipe vel retinere in q̃ excedit auarus.

¶ De epikeya.ti.31.

Ostea cõsiderandũ est de epikeya.de q̃ querũť plura.s.vtꝶ sit vtus. R° actus hũani de qbus leges danť: in cõtingẽtibus singularib° cõsistũt q̃ modis infinitis variari possũt.Et iõ nõ põt aliq̃ lex instituti q̃ in nullo casu deficiat.sed legislatores ad illud qḋ i plib° accidit attẽdũt.⁊ ẜ3 h̃ legẽ ferũt quã tñ i aliqb° casib° seruare ẽ

ꝯ equitatē iusticie ⁊ cōtra bonū cōmune qḋ lex intēdit. sic lex instituit deposita reddi ⁊ tñ gladius a furioso depositꝰ non est ei dum est in furia reddēdus. ⁊ ad hoc ordinatur epikeya q̄ dr̄ apud nos eq̄tas. vnde patet ꝙ est virtus vt vult phūs 5° ethiᵉ. ¶ Utrū epikeya sit ps iusticie. R° ꝙ sic. vt. n. dicit phūs ibi. aut est ps subiectiua iusticie cōiter dicte. ⁊ ꝓprie correspondet iusticie legali. ⁊ q̄dāmō cōtinetur sub ea. ⁊ q̄dāmō excedit eam. Si. n. iusticia legalis dicatur q̄ obtēperat legi siue q̄ntum ad v̄ba legis siue q̄ntū ad intentionē latoris: q̄ est potiꝰ sic epikeya est ps potior iusticie legalis. Si v̄o iusticia legalis dicatur tñ q̄ obedit verbis legis. sic epikeya nō est ps eius. sed est ps iusticie cōiter dicte ꝯ iusticiā legalē diuisa sicut excedēs ipam. vñ p pus dicitur iusticia de ea q̄ꝫ de iusticia legali. q̄ iustiᵃ legalis dirigitur s̄m epikeyā. vñ epikeya ē q̄si superior regula actuū hūanoꝝ.

¶ De passiōibus aīe. ti. 72.

C Onsequēter cōsiderādū est de fortitudie ⁊ tēperantia. Hec aūt v̄tutes ⁊ eaꝝ ptes hñt esse circa passiōes aīe. Et iō p̄mittenda sūt breuiter q̄daꝫ de passiōibꝰ aīe magis necīa. Et p̄ quot ⁊ q̄ sūt passiōes aīe. Sciendū igitur ꝙ in vi cōcupiscibili aīe sūt tres cōiugatiōes passionū. s. amor ⁊ odiū. desideriū ⁊ fuga. gaudiū ⁊ tristicia. Silr̄ i irascibili sunt tres. s. spes ⁊ desperatio. timor ⁊ audacia. ⁊ ira cui nulla passio opponitur. Sūt ḡ oēs passiōes aīe. xi. sex in cōcupiscibili. ⁊ .5. in irascibili sb̄ q̄bus oēs passiōes aīe cōtinentur. Passiōes tñ p̄ncipales cōiter dicūtur esse 4or. s. gaudiū ⁊ tristicia ⁊ spes ⁊ timor. vt vult Boeci. in fi. i. li. de ꝯsolati. Quaꝝ p̄me due d. cūtur p̄ncipales. q̄ sunt ꝯpletiue ⁊ finales simplr̄ respectu omniū passionū. vñ sequitur ad oēs passiōes. Timor aūt ⁊ spes sūt p̄ncipales nō q̄deꝫ q̄si cōpletiue ⁊ vltime simpliciter. sed tñ in genere motus appetitiui ad aliq̄d. vñ sūt aliquo mō termi passionuꝫ cōcupiscibilis q̄ cōsistūt in motu. Nā respectu boni incipit motus in amore: ⁊ ꝓcedit in desideriū. ⁊ terminatur in spe. respectu v̄o mali incipit in odio ⁊ ꝓcedit ad fugā: ⁊ terminatur in timore. Inter passiōes aūt irascibilis spes ē p̄ma respectu boni. timor respectu mali spes enī p se est respectu boni. desperatio aūt p accidens ⁊ ꝓpter aliq̄ḋ annexū in rōne mali apprehēsū. Silr̄ ⁊ timor est p se respectu mali. audacia aūt p accn̄s. s. ꝓpter victoriam vel aliq̄ḋ aliud apprehensū in rōe boni. Ira aūt est respectu boni ⁊ mali simul. Obm̄ aūt eius est vindicta de iniuriātōe appetit. n. iratus vindictā vt bonū. ⁊ hec de iniuriāte quem apprehēdit vt sibi malū. p̄supponit aūt audaciā ⁊ spem vindicte cum nullus irascatur ꝓpter iniuriā illatam nisi sperās vindictā ⁊ audens iniurianti resistere. vt dicit Auic 6° de nāl. bus. Qd igitur qḋ est p accn̄s nō possit dici p̄ncipale sed potiꝰ illud qḋ est p se. desperaᵒ ⁊ audacia non possūt dici passiōes p̄ncipales. nec etiā ira q̄ est q̄dam effectus audacie. vñ restat ꝙ inter passiōes irascibilis spes ⁊ timor sūt p̄ncipales passiōes irascibilis Pōt igitur numerus 4or passionū sumi s̄ꝫ differentiam p̄ntis ⁊ futuri. motus enī respicit futurū. sed quies est in aliquo p̄nti. de bono igitur p̄senti est gaudiū. de malo p̄senti tristicia. de bono autē futuro est spes. de malo autē futuro timor. Omēs autem alie passiōes q̄ sunt de bono vel de malo p̄senti vel futuro ad has cōpletiue reducuntur. vnḋ etiā a q̄busdam p̄dicte 4or passiōes dicuntur p̄ncipales. q̄ sunt generales qḋ est verū si spes ⁊ timor designēt motū appetitiuū cōiter tendentē ad aliq̄d sperādum vel fugiendū. Aug. autē 14. de ci. loco spei ponit cupiditatē. quia vtraq̄ꝫ est respectu futuri boni. Pōt aūt hic queri vtrū aliqua passio s̄m spēm suaꝫ sit moraliter bona vel mala. R° passio cōsiderari pot dupliciter. vel vt est in genē nature vel inq̄ntū est in genē moris. p̄mo mō nulli passiōi cōuenit s̄m spēm suam esse moralr̄ bonam vel malā. sed nāliter. sic enī illa passio s̄m spēm suam est bona que motui vitali cōuenit. vt gaudiū. ⁊ illa mala q̄ ei repugnat vt tristiᵃ. dicitur. n. 3° ethi. ꝙ tristicia stupefacit ⁊ corrūpit nām habētis. Et sic dicitur 2° ethiᵃ ꝙ s̄m passiōes non dicimur studiosi vel praui. nec s̄ꝫ eas laudamur vel vituperamur. ¶ 2° v̄o mō. s. inq̄ntū est in genē moris qḋ cōuenit ei ex ordine eius ad rōnē ⁊ volūtateꝫ. sic aliqua passio est moraliter bona s̄m suā spēm. vt illa q̄ est respectu debiti obi in cōparatione ad ordinē ratiōis. Et quia p cōparatiōeꝫ ad ordinem ratiōis malum ꝓximi est obiectum debitū tristicie. ideo passio mie que est tristicia de malo ꝓximi ē moralr̄ bona

ſm ſuam ſpẽm. quia etiã expectatũ ↄuiti
um eſt debitum obm timoris in ordĩe ad
ratiõem. ideo erubeſcẽtia que ſm Dam.
li° 2°. c. 28. eſt timor expectati cõuitij: ẽ mo
raliter bona. vnde dicit ibidez q eſt opti
ma paſſionũ. quia etiã bonũ ꝓximi eſt in
debitum obiectũ triſticie p cõparationem
ad ordinẽ ratiõis. ideo inuidia que eſt tri
ſticia de bono ꝓximi: eſt ſm ſuam ſpeciez
moralit mala. h Ric. 3. di. 26. q. i. ar. i. c.

¶ De fortitudine virtute ⁊ eius actu ꝑci
puo. ſ. martyrio. ti. 33.

POſtea cõſiderandũ eſt de forti
tudine ⁊ tẽꝑantia. ⁊ ꝑmo de
fortitudine. Circa quam ꝑmo
cõſiderãdum eſt de ipa. 2° de
vitijs oppoſitis. 3° de partib⁹ eius. Cir
ca ꝑmũ ꝑmo dicendũ eſt de ipa fortitudĩe
2° de ꝑcipuo ei⁹ actu. ſ. martyrio. ¶ Cir
ca ꝑmũ ſciendũ q vera fortitudo eſt ve
ra virtus. Eſt autẽ vera fortitudo vt ha
bet ex 3° ethi°. p quam qs medioeriter ti
met ⁊ audet ad hoc inclinatus ex habitu.
ꝑpter bonũ finem qui eſt cõſeruatio boni
cõis in ꝑiculis mortis. Aliqs autẽ agens
lz fortiter agẽ videat. non tamẽ ſm virtu
tem fortiter agit. vnde fortitudo eius non
eſt vera. ſed apparẽs. Põt autẽ fortitudo
dupliciter ſumi. Uno mõ ſm q dicit quã
dam animi firmitatẽ. ⁊ ſic eſt cõditio cu
iuſlibet ṽtutis. quia vt dicit 2° ethi°. ad
ṽtutem requirit firmiter operari. Alio mõ
ſm q dicit firmitatẽ ai in ſuſtinẽdis ⁊ re
pellendis grauib⁹ ꝑiculis. vnde Tulli⁹ in
ſua rhetori. dicit q fortitudo eſt cõſidera
ta periculoꝝ ſusceptio: ⁊ laborũ ꝑpeſſio. ⁊
ſic eſt ſpãlis virtus non habẽs determina
tã mãm. Item h virtus ꝑficit aiam ad ſu
ſtinendũ quecũqꝫ ꝑicula: ⁊ nõ ſufficit da
re fiduciam euadẽdi quecũqꝫ ꝑicula. ſed
hanc ſpũs ſanct⁹ infundit: cõtrariũ timo
rem excludẽs. ⁊ hi⁹ fiducia ꝑtinet ad for
titudinem que eſt donũ ſpũs ſancti. Ad
hoc nota q ſm phm. i. de ce. ⁊ mun. no
men ṽtutis refert ad vltimũ potentie. Di
cit autẽ vno mõ potentia nãlis ſm quaz
aliquis reſiſtẽ poteſt corrũpentibus. Alio
mõ ſm q eſt ꝑncipiũ agendi vt dicit 5°
meta. Et quia hec 2ª acceptio eſt ↄmu
nior. ideo nomen virtuti. ſm qđ dicit vlti
mũ potẽtie talis. eſt cõe. virtus eniz cõiter
ſumpta nihil aliud eſt q̃ꝫ habit⁹ quo quis
bene põt operari. Scđm autẽ q dicit vl
timũ potẽtie ꝑmo mõ dicte. q̃ in ĩcãis eſt
magis ſpãlis attribuit virtuti magis ſpe
ciali. ſ. fortitudini ad quam ꝑtinet firmi
ter ſtare cõtra quecũqꝫ repugnantia. vn
de Sap. 8° vbi dicit q ſapientia ſobrieta
tem ⁊ prudẽtia docet iuſticiã ⁊ ṽtutem. po
nit virtus ꝓ fortitudine. Eſt autẽ fortitu
do vt dicit 3° ethi° circa timores ⁊ auda
cias q̃ſi cohibitiua timorũ ⁊ moderatiua
audaciarũ. Et qdem circa timores pericu
loꝝ mortis. eſt fortitudo ſimpliciter vt vult
Andronicus. circa vero alia eſt fortitu
do ſm quid. Actus autẽ fortitudinis ꝑn
cipalior eſt ſuſtinere. i. imobiliter ſiſtere in
periculis q̃ꝫ aggredi. vt eniz dicit 3° ethi.
in ſuſtinendo triſtia maxime dicuntur ali
qui fortes.

SEquit videre de 2°. ſ. de martyrio
Circa quod plura querunt. ſcz
Utrꝫ martyriũ ſit actus fortitudi
nis. Rndeo q eſt elicitiue actus fortitu
dinis. ſcz gratuite. quia in martyrio con
firmat homo in bono virtutis. dum. ſ. fi
dem ⁊ iuſticiã non deſerit ꝑpter iminentia
pericula mortis. Ideo de ipis martyrib⁹
dicit Hebr. ii. Fortes facti ſunt in bello.
Eſt etiam actus iuſticie inquãtum in cãu
neceſſitatis ſuſtinet. vt quãdo oportet fie
ri ꝑiudiciũ veritatis iuſticie. que eſt per fi
dem vel per ſuſtinẽtiaz martyrij predicte
veritati teſtimoniũ ferre. tunc enim ſuſti
nentia martyrij eſt ex neceſſitate legis di
uine. Et per iuſticiam que eſt per fidem. in
telligo omnẽ veram iuſticiam. quia ob
ſeruatio omis talis iuſticie mediate vl' im
mediate. refert ad fidem formatam. Et
per fidem dirigimur ad talis iuſticie ob
ſeruãtiam. Poteſt igit dici. q martyriuz
cõparat ad fidem vt ad finem quo ali
quis cõfirmat. Ad fortitudinez vero vl'
ad iuſticiam: vel ad vtrãqꝫ ſimul. vt ad ha
bitum elicientẽ. Ad charitatez vero vt ad
imperãtem. ex qua etiam habet q ſit me
ritorium. hec Richar. 3° diſ. 33. q. 4. ar.
6. c. ¶ Utrũ martyriuz ſit in precepto.
Rndeo martyriũ dicit ſm affirmatiõem
Et ideo pro loco ⁊ tempore eſt in prece
pto. vt cum quis impugnat vt faciat ali
quid cõtra fidem vel iuſticiam. vel cum
quis videt q per mortem ſuam poteſt fi
des vel iuſticia cõſeruari. alĩs periret. Eſt
etiã qñqꝫ in ↄſilio. vt qñ eſt impugnatio
ꝑſonal' nõ vlt'. nec timet de ſubuerſiõe fidei

vel iusticie si corpus non exponat mor- ti. Si tamē platus ecclesie videret ex hoc ꝙ fugeret. vel ex eo ꝙ se nō opponēt graue dispendiū in ecclia gñari fidei vel iusticie. tūc tenet se opponē. ⁊ morti se exponē ne nō pastor. ſꝫ mercenari⁹ habeat sic fecit beatus Thomas cantuariēſ. Aliqꝫ autē nec in cōsilio: nec in pcepto. vt qñ homo nō videt ꝙ ex sua morte fidei vel iusticie fructus accrescat. ſm illud ps. Que vtilitas in sanguine meo dum ⁊c. ¶ Quot ⁊ que sūt necessaria ad pfectionē martyrij. ¶ Rndeo ꝙ tria sūt: sicut ex descriptione quam cōiter ponūt magistri ostendit. s. ꝙ martyriū est volūtaria sustinētia mortis p Christo. Sed beat⁹ Bern. dicit pro veritate. ⁊ sumit ex glo. sup illud ps. Qm ꝓpter te morti. tota die. hec autē tria sunt volūtas patiendi. hanc in paruulis innocētibus xp̄s p quo passi sūt cōpleuit. Actualis sustinētia morti. Et debita cā. Nō tñ ꝙ martyriū dicit tripliciter. Primo modo largissime. s. patiētia in passiōibus q̄s patit omis qui pie viuit in xp̄o. Et sic dicit Augu. in sermone de beato Laurētio. Ois vita christiani hoīs: si ſm euangeliū viuat. crux atqꝫ martyriū est. ¶ 2° large. scꝫ actualis volūtatis pparatio ad suscipiendū p xp̄o mortem. siue p veritate. sic accipit in illa antho. O sanctissima aia quā ⁊ si gladius psecutoris non abstulit. palmam tamē martyrij nō amisit. ¶ 3° stricte ⁊ ꝓprie. s. volūtaria sustinētia mortis pro xp̄o: siue p veritate. ſm ꝙ veritas distinguit in veritatem vite iusticie ⁊ doctrine. sic sumit Apoc. 17. Uidi mulierē ebriam de sanguie sanctoꝝ. ⁊ de sanguie martyꝝ xp̄i Jesu. ¶ Utꝝ tēpore legis nāe ⁊ tēpore legis scripte fuerūt aliq martyres. Rndeo vt dicit Bern. in q̄dam epla. tam hi q secuti sunt passionē xp̄i. q̄s hi q pcesserūt: si p veritate mortui sūt: martyres fuerūt. ſꝫ differēter. vt eni dicit Bern. ibidē. Martyriū temp⁹: cā: genusqꝫ discernūt. Nam cum martyr sit idē qḋ testis. ⁊ testis nō dicat ꝓprie nisi testificet de re. que fuit. iō non fuerūt ita cōpetentes martyres veteris testamēti: sicut noui. Genus etiaꝫ siue forma discernit inter ip̄a quia martyres veteris testamēti passi sunt vel ꝓpter innīdiā. vt Abel. vel ꝓpter doctrinā. qr redarguebant opera tyrannoꝝ. vt ysaias. Jeremias. ⁊ alij plures. Sed martyres noui testamēti passi sūt quia fidem negare noluerūt. Et quia qdam martyres veteri testamēti cōueniunt in forma cū martyrib⁹ noui testamēti vt sancti Machabei. q passi sunt. quia deū celi ⁊ legem suā noluerūt negare ⁊ puaricari. ideo de eis ecclia solemnizat. ¶ Utꝝ defensio rei tēporalis sit iusta causa martyrij. Rndeo circa huiusmōi tēporalia tria possūt cōsiderari. s. iusticia possidēdi. ⁊ vtifruēdi. ⁊ actus possidēdi ⁊ vtifruēdi. ⁊ iniusticia vtriusqꝫ impugnādi. Et qdem iusticia est quid spūale. Iniusticia vō est defectus eius. Actus āt tēporalis est singulariū personaꝝ. Dicendum ḡ ꝙ legitima cā exponēdi se martyrio est defensio iusticie ex parte sustinentis. Et obuiatio iniusticie ex parte inferentis referēdo in deum. ſm illud Eccl. 4. Usqꝫ ad mortem certa p iusticia. hoc est verꝫ p̄cipue quādo iusticia ptinet ad ecclesiam: vl' rēpublicā. vel miserabilem psonam. sic opposuit beat⁹ Tho. iniusticie regis. Act⁹ vero vtifruēdi put respicit singularē personam que victū aliūde potest habere: nō est ita iusta causa exponēdi corpalem vitam. ¶ Utꝝ aliquis possit esse martyr occidēdo se. Rndeo aliquis pōt sibi mortē inferre triplici motiuo. Primo ex desperatiōe. vt cum imaginat aliq̄d terribile sibi superuenire. qḋ putat p mortem euadere. ¶ 2° ex verecūdia alicui⁹ fame quā vult per morteꝫ purgare. Et vtroqꝫ modo non martyriū: sed magis suppliciū debet dici. ¶ 3° ex vitij detestatiōe. Et qr talis mors potest fieri aliquādo instinctu spūs sancti. aliquādo ex illusiōe diaboli. ideo dubitatur de ip̄a. si tamē facta sit ex instinctu spiritus sancti est martyriū. vt patet i Sampsone Judic. 16. Si autē ex illusiōe diaboli: eternū est suppliciū. ⁊ hec sñia habet ex vbis Augu. i. de ci. dei.

¶ De timore. intimiditate ⁊ audacia. ti. 34

Deinde cōsiderādum est de vitijs oppositis fortitudini. ⁊ primo de timore. 2° de intimiditate. 3° de audacia. ¶ Circa primū. s. timorē querunt plura. s. Utrū timor sit peccatū. Rndeo timor inordinatus est peccatū. vt quādo appetit⁹ p timore fugit ea que ratio dictat esse sustinenda siue prosequenda. vel desistit ab his que prosequi debet. Unde Math. 10. Nolite timē eos q occidūt corp⁹. Qui vō refugit

illud qd̓ est ſm rōnem fugiēdū nō est inordinat᷒ nec est pctm̄. ¶ Utrū pctm̄ timoris opponat̓ fortitudini. R̄n̄ timor inordinat᷒ includit̓ in qlibet pctō vt auarus timet amissiōem pecunie. ⁊ intpat᷒ amissiōez voluptatis. ⁊ sic de aliis. sed timor pcipuus est periculoꝝ mortꝫ. vt ꝓbat̓ 3° ethi°. ⁊ ideo inordīatio talis timoris opponitur fortitudini que est circa pericula mortis. ꝓpter qd̓ etiam anthonomatice dicit̓ timiditas opponi fortitudini. vt etiā vult ph̄s 2° ⁊ 3° ethi°. ¶ Utrū timor sit peccatū mortale. R̄ndeo inordīatio timoris qn̄qꝫ cōsistit tm̄ in appetitu sensitiuo. ⁊ sic est tm̄ venialis. qn̄qꝫ attingit appetitū rationalē q dicit̓ volūtas. ⁊ tunc quādoqꝫ est mortalis. vt cum qs ꝓpter timorem sic est dispositus vt faciat ꝯtra dei pcepta. vn̄ ⁊ timidis debet̓ pena inferni. ſm illud Apoc. 21. Timidis pars erit in stagno ignis. ⁊c̄. Qn̄qꝫ est venialis. vt cū qs timore retrahit̓ a bono: qd̓ est de perfectiōe cōsilij. Qn̄qꝫ vero nō est pctm̄. vt cum quis habet rōnabilem cām timoris ſm Tho. 2ª 2e. q. 125. ar. 1. ⁊. 2. ⁊. 3. c. ⁊ Alex. an 2. t 2. c. de timore. ar. 2. c. ¶ Utrū timor excuset a pctō. R̄ndeo si qs ꝓpter timorē vt fugiat mala ſm rōnem magꝭ fugiēda: non refugit mala min᷒ fugienda: non est peccatū. sicut mors corpalis magis est fugienda q̄ amissio reꝝ. Si qs autē ꝓpter timorem ecōtrario faceret: totaliter excusari a peccato nō posset. quia talis timor inordinat᷒ esset. peccati tamē eius dim̄nuit̓. quia min᷒ est volūtariū qd̓ ex timore agit̓. vnde 3° ethi° ph̄s dicit hi᷒ que fiunt ex timore sunt ex volūtario ⁊ inuolūtario mixta. vn̄ 1. q. 1. cōstat. dicit̓ ꝙ vim passus ⁊ inuitus ab hereticis ordinatus: colorem excusatiōis habet. ¶ Ulteri᷒ ad pleniorem euidētiam hui᷒ materie notandū ꝙ duplex est metus: siue timor. Unus est timor iustus siue ꝓbabilis. Alter ē nō ꝓbabilis: siue leuis. Probabilis est q cadit in virū cōstantem ⁊ animosū. ⁊ h̄ excusat: vt metus grauis damni reꝝ. Et ſm Hoff. graue damnū rerū dicit̓ damnum omniū rerū vel maioris ptis. ar. ff. de excusa. tu. l. ꝓpter litem. Et metus mortꝫ stricte seruitutis. cruciatus corpis. minarū. quādo. s. persona potens minat̓ magnū malū. ⁊ verisile est ꝙ iplebit illō. Bern. tamē dicit ꝙ relinquit̓ arbitrio iudicis an minę vel potentia hominis sint iusta causa timoris. ff. ex qui. ca. ma. l. 3. Et metus excōicationis. extra de resti. spol. olim inter te ꝑ abbatia. ſm Hosti. Hoff. vero dicit ꝙ metus excōicatiōis non excusat. aut enim est iniusta. ⁊ sic non ligat apud deum. Aut est iusta. ⁊ tunc imputet sibi ꝙ sic meruit excōicari. Leuis metus est qui cadit in virum pusillanimē. ⁊ hic non excusat. vnde nō excusat in mr̄imonio. ext̄ de sponsa. veni. ns. Nec in voto. extra qui cleri. c. vlti. In electiōe tamē excusaret ⁊ eam vitiat. hec Hoff. ⁊ Bern. ext̄ de his que vi. c. penulti. ⁊ qui cleri. c. vlti. ¶ Itez nota ſm Hof. 5. q. 6. c. i. ꝙ metus damni excusat in dato: quia repetit̓. Et in ꝓmisso: quia non soluit̓. Et in remisso: quia petit̓. sed non excusat in cōmisso: quia ob metū damni nō debet mortale cōmitti qn̄ potius debēt mala om̄ia tolerari. 22. q. 5. ita ne. Insup nota. ꝙ cum qs incidit metum sine culpa: sbuenit̓ sibi. Et ea que ꝑ metum facta sūt. si sint perfecta rescindūt̓ ꝑ actiōem qd̓ me. cau. quia ꝓbato metu: restituit̓ qd̓ dedit. Si vero sint imperfecta rescindunt̓ ꝑ exceptiōem. quia absoluet̓ a ꝓmisso. ff. qd̓ me. cau. l. metum. Si autē incidit ex culpa sua sic non subuenit̓ sibi nisi in casib᷒ de qbus dictū est. s̄. li°. i. ti. de iuramento. ar. 7. q. 8. circa fi.

SEquit̓ videre de 2° s. de intimiditate de qua querunt̓ plura. scilꝫ vtrū sit pctm̄. R̄ndeo ꝙ esse impauidū est vitiosum. siue causet̓ ex defectu amoris. vt cum quis min᷒ debito amat vitam ꝓpriam. ⁊ ea que ordinant̓ ad eā siue causet̓ ex elatiōe animi de se ꝑsumentis ⁊ alios cōtemnētis. siue causet̓ ex stoliditate que tamē si sit inuincibilis excusat a peccato. ¶ Utrū intimiditas opponatur fortitudini. R̄ndeo ꝙ sic. vt dicit̓ 4° ethi°. ⁊ hoc ꝓpter defectum timoris inq̄ꝫtum non timet quod timere oportet. sicut timiditas opponit̓ fortitudini ꝑ excessū timoris inq̄ꝫtū. s. timet vbi nō oꝫ.

SEquit̓ videre de 3°. scꝫ de audacia. Circa quam sciēdum ꝙ audacia est vitiosa ſm qd̓ dicit excessum passiōis que dicit̓ audacia. vnde Eccl. 8°. Audacis societas dissuadet̓. cum audace inquit nō eas in via. vnde patet ꝙ opponit̓ fortitudini que est circa timores ⁊ audacias. vt dictū est. s̄.

¶ De ptibus fortitudinis in cõi.ti.35.

P Ostea cõsiderandũ est de partibus fortitudis.⁊ pmo in cõi. 2° in spali. ¶ Circa pmũ sciendũ q̄ Tullius i rhetori. sua ponit 4° ptes fortitudinis.s.magnificẽtiaz. patientiã.fidẽtiam.⁊ pseuerãtiam. ¶ Ad cui⁹ euidentiã sciẽdũ q̄ fortitudini sꝫ q̄ ẽ vtus spãlis nõ pñt assignari ptes sbiectiue.q2 nõ diuidit̃ in multas vtutes spẽ differẽtes.q2 est circa mãm valde spãlem. Assignant̃ aũt ei ptes q̃i integrales.⁊ potentionales. Integrales qdem sm ea que oꝫ ɔcurrẽ ad actum fortitudis.potentionales vo sm ea q̃ fortitudo obseruat circa difficillima.s.mortis picula. Alique ãt alie vtutes obsuãt̃ circa q̃sdam alias materias min⁹ difficiles.q̃ qdem vtutes adiungũt̃ fortitudini sic secũdarie pncipali. Sicut aũt dictũ est.s.duplex est act⁹ fortitudinis .s. aggredi ⁊ sustinẽ. Ad pmum duo requirũt̃ quoꝝ vnũ ptinet ad pparatiõem.vt.s.aliqs pmptũ habeat animũ ad aggrediendũ. 2ᵐ ad opis executiõeꝫ sine deficiat in executiõe eoꝝ q̃ fiducialit̃ incboant̃. Ex hĩ ad pmũ ponit Tulli⁹ fidentiã. Ex hĩ ad 2ᵐ magnificentiã. h igit̃ duo si coartent̃ ad picula mortis:erũt q̃si ptes integrales fortitudinis. Si aũt referant̃ ad aliqs mat̃ias min⁹ difficiles.adiungent̃ ei sic secũdarie pncipali. sic magnificẽtia 4° ethi⁹ ponit̃ circa magnos sũptus. Magnanimitas aũt q̃ videt̃ idem esse fidẽtie:circa magnos honores. Ad actum etiã sustinẽdi duo requirũt̃. Unũ est q̃d p difficultate nõ deficiat. Alteꝝ est ne ex diuturnitate desistat. Ex tum ad primũ ponit patientiã. Ex hĩ ad 2ᵐ pseuerantiã. h etiam duo si coerceant̃ ad ppriam mãm fortitudis:erunt q̃si ptes integrales eius. Si aũt ad q̃scunq3 mat̃ias min⁹ difficiles referant̃:erũt vtutes a fortitudine distincte.⁊ tñ adiungent̃ ei sic secũdarie pncipali. Ad has etiam pdictas 4°ʳ partes fortitudis reducit̃ alie ab aliis posite.

¶ De magnanimitate ⁊ vitiis opposi.ti.36.

D Einde cõsiderandũ est de partibus fortitudis in spãli. Et p de magnanimitate quã phus ponit in loco fidẽtie. Et p de ipsa. 2° de psũptiõe. 3° de ambitiõe. 4° de inani gloria. 5° de pusillanimitate. h enĩ 4°ʳ opponunt̃ magnanimitati. ¶ Circa pmum sciendũ q̄ hec virtus vt habet̃ 4° ethi⁹ est circa magnos honores. Est autẽ ⁊ alia vtus circa honores mediocres que est innomiata. Nomiat̃ aũt ex suis extremis que sũt philotimia.i.amor honoris ⁊ aphilotimia.i.sine amore honoꝝ. Laudat̃.n.q̃nq3 qui amat honorem. q̃nq3 ãt q non curat de honore. put.s.vtrũq3 moderate fieri põt. Pertinet aũt ad magnanimitatẽ fidentia quã Tullius ponit. qa magnanimitas est ppᵉie circa spem alicuius ardui. Fiducia aũt importat q̃ddam robur spei ɔueniens ex aliqua cõsideratiõe que facit vehemẽtem opinionẽ de bono aliquo assequẽdo. Securitas vo que dicit pfectam qetem animi a timore imediate ptinet ad fortitudinez. ¶ Cõsiderãdum tñ est q̄ sicut spes est causa audacie. ita timor est cã desperatiõis. Et ideo sicut fiducia ex cõsequenti ad fortitudinẽ ptinet inq̃tum vtit̃ audacia.ita ⁊ securitas ex cõsequẽti ptinet ad magnanimitatẽ inq̃tum repellit desperatiõem.

S Equit̃ videre de 2°.s.de psũptione. Circa quam sciendũ q̄ opponit̃ magnanimitati p excessũ. vñ 2° ⁊ 4° ethi⁹ dicit̃ q̄ magnanimitati per excessũ opponit̃ caym⁹ vel ventosus quẽ dicimus psũptuosũ. vt.n.dictum est.s. magnanimitas cõsistit in medio sm pportiõem ad ppriam facultatem.nõ.n.in maiora tendit q̃s cõueniant sibi. psũptuosus aũt sm pportiõem sue facultatĩ excedit. Uitiosũ ãt est ⁊ pctũ q̃i excedẽs ɔ naturalem ordinẽ q̄.s.aliqs assumat ad agendũ ea q̃ pferũt̃ sue vtuti.q̃d ptinet ad rõneꝫ psũptiõis.sic ⁊ ipm nomẽ manifestat. vnd pꝫ q̄ est pctũ. Si obijcit̃.q2 psũptio ponit̃ spẽs pcti in spũ.s.q̃d nõ opponit̃ magnanimitati:sed magĩ charitati.q̃ ꝛc. Rᵒ nõ q̃libet psũptio ponit pctũ in spũ.s.sed illa q̃ qs diuinam iusticiã ɔtemnit ex inordinata ɔfidẽtia diuine mĩe. Et talis psũptio rõe mĩe.s.inq̃tũ p eam ɔtemnit̃ aliqd diuinũ:opponit charitati. vel poti⁹ dono timoꝝ.cui⁹ est deũ reuereri. Inq̃tũ tñ talis ɔtempt⁹ excedit pportiõeꝫ pprie facultatis pt opponi magnanimitati. Nõ tñ q̄ nõ multũ solet dici qs psũptuosus si i aliq modico ppas vires excedat.si tñ dicat̃ talis psũptio nõ opponit̃ magnanimitati s illi vtuti q̃ ẽ circa mediocres honores.

S Equit videre de 3°.s.de ambiti-
one. Circa quam sciendũ ꝙ am
bitio opponit magnanimitati ꝑ
excessũ. Importat enĩ inordinatũ appeti-
tũ honoris. hoc aũt cõtingit tripl̃r. Uno°
ꝑ h̃ ꝙ appetit testimoniũ de excellẽ quã
nõ hꝫ. Alio mõ ꝑ hoc ꝙ sibi cupit s.ẽi ho
norẽ non referẽdo in deum. 3° mõ per h̃
ꝙ appetitus eius in honore quiescit. non
referẽs eum ad alioꝝ vtilitateꝫ. Inquantũ
enĩ debet testimoniũ alioꝝ de eiꝰ excellẽtia
placere: inq̃tuꝫ aliis ex hoc põt ꝓdesse.
vnde pꝫ ꝙ ambitio est semꝑ pctm̃ qḋ etiã
pꝫ ex hoc ꝙ repugnat charitati. ſm illud
i. Cor. 13° Charitas nõ est ambitiosa.

S Equit videre de 4°.s.de inani glo
ria. Et circa hanc querunt plu-
ra. s. Utrꝫ appetitus glie sit pctm̃.
R°. appetitꝰ glorie de se nõ nominat aliqd
vitiosuꝫ. vt enĩ dicit Tullius ĩ sua rheto.
Gloria est freq̃ns de aliquo fama: cum
laude. Et Ambr. De gloria est clara cum
laude noticia. Appetẽ autẽ laudabileꝫ fa-
mã non est pctm̃ qn̄imo videt esse lauda
bile ſm illud Eccl. 41° Curam habe de bo
no nomĩe. Ro. 12° Prouidẽtes bona nõ
solũ coram deo sed etiã corã hominibus.
Sciendũ aũt ꝙ ad pfectiõem hominis pti
net: ꝙ ipse se ꝯgnoscat. sed nõ ꝙ recogno
scat ab aliis. Et ideo ꝑ se nõ est appetẽda
põt tñ appeti inquãtuꝫ est aliqd vtile. sc3
vel ad hoc ꝙ alii ꝓficiãt ex bono qḋ co-
gnoscit in alio. vel ad hoc ꝙ ipse homo in
bonis que ĩ se ꝯgnoscit ꝑ testimoniũ alio
rũ studeat pseuerare ⁊ ad meliora ꝓfice-
re. Et ſm hoc laudabile est ꝙ curã habe-
at de bono nomĩe. non tñ delectet inanit
in hominũ laude. sic. n. dic. Aug. 5° de ci.
Sanius videt q laudis amorẽ vitiuꝫ esse
ꝯgnoscit. Appetitꝰ aũt inanis gl'e vitium
imꝑtat. Nam q̃libet vanũ appetẽ viti
osuꝫ est ſm illud ps. Ut qd diligitis va. ⁊
que. mẽda. Põt aũt dici vana glia tripli
citer. Uno mõ ex pte rei de qua qs gliam
querit. vt de eo qḋ non est glia dignũ. sicͭ
de aliqua re fragili ⁊ caduca. Alio mõ:
ex pte eius a q̃ gloriã querit. vt hoĩs cu-
ius iudiciũ nõ est certũ. 3° ex pte eius q
gloriã appetit. q. s. appet tñ glorie sue nõ re
fert in debitũ finem. vt ad honorẽ dei. vel
salutem ꝓximi. h̃ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q 132. ar. i.
c. ⁊ cõuenit cum eo Alex. an. 3. t. 3. c. de in
ani gloria. Utrꝫ inanis glia opponatur
magnanimitati. Rndeo ꝙ sic. vt eniꝫ di-
ctum est. Gloria est qdam effectus hono
ris ⁊ laudis. Ex hoc enĩ ꝙ aliqs laudat
vel ei reuerẽtia exhibet clarus in noticia
alioꝝ reddit. Et quia magnanimitas est
circa honores: ꝯseq̃ns est ꝙ sit circa glo
riam. vt. s. sicut honore ita ⁊ gloria mode
rate vtat. ⁊ ideo inordinatꝰ appetitꝰ glo-
rie opponit magnanimitati directe. ¶
Utrꝫ inanis gloria sit pctm̃ mortale ¶ R°
ex hoc aliqḋ pctm̃ est mortale ꝙ cõtrari-
atur charitati. hoc autẽ pctm̃ ſm se nõ vi
det cõtrariari dilectiõi ꝓximi sed põt cõ-
trariari dilectiõi dei dupliciter. Uno modo
rõne eius de quo qs gloriat. vt de aliquo
qḋ cõtrariat diuine reuerẽtie. ſm illud. i.
Cor. 4° Quid gloriaris q̃si non acceperis.
Alio mõ ex pte gloriãtis q. s. in glia tanq̃
in vltimo fine quiescit. ꝓ quo etiã ꝯseq̃nt
deo non pmittit facere: etiã ea que sunt
cõtra deum. ⁊ vtroq mõ est pctm̃ morta-
le. Si autẽ amor hũane glorie lꝫ sit inanis
neutro ꝓdictoꝝ modoꝝ repugnet chari-
tati: est venialis. Unde Criso. dicit super
Math. ꝙ inanis gloria etiã locum hꝫ in
seruis xp̃i. in qbus tñ nulluꝫ est peccatũ
mortale. hec Tho. ¶ Itẽ ſm Alex. an. in
anis gloria erit venialis. tum ꝓpter surre-
ptiõem. tũ ꝓpter maximã cõcupiscẽtie ꝓ-
nitatem. signat eniꝫ per puluerẽ de q̃ dici-
tur Math. x° aplis Excutite puluẽ. de pe
di. ve. Unde dicit Greg. Predicatio vix
sine aliqua mixtiõe pulueris transit. pre-
dicans enĩ: aut ad indignatiõem trahit.
si cõtemnit. aut ad inaneꝫ gloriã: si ab au
ditoribꝰ honorat. Constat autẽ ꝙ apli a
perfectiõe ꝓpter hꝰ inanẽ gloriã non ca-
debant. ¶ Quot ⁊ que sũt filie inanis glo
rie. cum sit vitiũ capitale. vt habituꝫ est. s̃
¶ Rndeo ꝙ sũt. 7. ſm Greg. 31° moral. s.
inobedientia. iactantia. hypocrisis. cõten-
tio. ptinacia. s. ꝓprie sñie. discordia. s. volũ
tatis ab aliis. ⁊ nouitatũ ꝓsũptio. ¶ Rõ.
ꝙ iactantia vt dictuꝫ est. s̃. ponit inter spe
cies superbie quo ad interiorẽ eius causã.
que est arrogãtia. Iactantia vͦo exterior
vt dicit 4° ethiᵃ ordinat qñq ad lucrũ.
sed sepius ad honorẽ vel gliam. Et sic ori
tur ex inani gloria.

S Equit videre de 5°.s.de pusillani-
mitate. Circa quaꝫ sciendũ ꝙ di
recte opponit magnanimitati ſm
defectum. quia sicut magnanimus ex ai
magnitudĩe ad magna tendit. ita ꝓ usilla
nimis a magnis ex ai puitate recedit. sic ãt

per p̄sumptiōem aliquis excedit ꝓportio-
nem sue potētie. dum nitit̄ ad maiora: q̄s
possit. Ita etiaꝫ pusillanimis deficit a pro
portiōe sue potētie. dum recusat in illō ten-
dere: qō est cōmensuratū sue potētie. ⁊ idō
sicut p̄sūptio ē pctm̄: ita ⁊ pusillanimitas.

¶ De magnificētia ⁊ puificētia. ti. 37.

P Ostea cōsiderandū est de ma-
gnificentia ⁊ puificētia. Circa
qō sciendū q̄ mā magnificen-
tie sūt magni sumptus vt vult
pħs 4° ethi. q: intendit ad aliquod ma
gnū opus faciēdum. ⁊ reqrit ꝓportiona-
tos sumpt⁹. Pōt etiā dici mā magnificē-
tie ipa pecunia qua vtit̄ ad faciendū ma-
gnos sumpt⁹. ⁊ amor pecuie qua magni
ficus moderat̄ ne magni sūpt⁹ impendāt̄
Opponit̄ aūt ei puificētia s̄m pħm 2° ⁊
4° ethi. magnific⁹. n. vt habet̄ ex 4° ethi
p̄ncipalit̄ intendit magnitudinē opis. ⁊
secūdario magnitudinē sumpt⁹ quaꝫ vi-
tat vt magnū faciat opus. Paruific⁹ aūt
ecōuerso. p̄ncipaliter intēdit ad puitatem
sumpt⁹. ⁊ per ɔñs paruitatē operi. ⁊ sic de
ficit a ꝓportiōe. que debet esse s̄m ratiōēꝫ
inter sūptus ⁊ op⁹. ⁊ ita est vitiosus.
Paruificētie aūt opponit̄ vitium q̄ quis
expendit vltra debitum modū. Et dr̄ gre-
ce bonausia a furno dicta. quia. s. ad mo
dū ignis qui est in furno cōsumit omia.
vn̄ latine pōt cōsūptio dici.

¶ De patiētia ⁊ longanimitate. ti. 38.

D Einde cōsiderandū est de pati
entia. Circa quā sciendūꝫ q̄
patiētia q̄tum ad bitum ponit̄
tur virtus p quam mala equo
aīo toleram⁹. vt dicit Augu. li° de patiētia.
Q̄tum ad delectationē quam hꝫ in actu
ponit̄ inter fruct⁹ Gal. 5° ⁊ p̄cipue q̄tum
ad hoc q̄ anim⁹ p patientiaꝫ p̄seruat̄ ne
tristicia obruat̄. per h̄ aūt ē qō dr̄ Jaco.
i. Patiētia opus p̄fectum hꝫ. habet̄ q̄ pa
tientia est p̄fectior s̄m qd alijs virtutibus
s. q̄tum ad tolerātiam aduersoꝝ. nō autē
q̄ sit p̄fectior simplicit̄. Causat̄ aūt patiē
tia s̄m q̄ est virtus a charitate s̄m illud
i. Cor. 13° Charitas patiēs est. hec aūt ha
beri nō pōt nisi per grām. s̄m illud Ro. 5
Charitas dei diffa. est in coꝛ. nostris per
spm̄ sanctū qui datus est nobis. vnde pꝫ
q̄ patiētia sine auxilio grē nō habet̄. Nō
est aūt patiētia idem qō longanimitas.
Sicut. n. magnanim⁹ tendit i magna. sic
⁊ longanimis tendit in aliqō qō distat i
longinquū. Et ideo sicut magnanimitas
magis respicit spem tendētem in bonū q̄s
audaciā vel timorem vel tristiciā que re-
spicit malū. ita ⁊ longanimitas. vnō ma-
gis videt̄ cōuenire cū magnanimitate q̄s
cum patientia. Scdm̄ tn̄ q̄ sub rōne ma
li cōtristantis respectu cui⁹ est patiētia p̄t
cōprehendi ⁊ dilatio boni sperati que per
tinet ad longanimitatē. Et labor queꝫ su
stinet homo in cōtinuata executiōe operī
boni q ptinet ad cōstantiā tā longanimi
tas q̄s cōstātia cōprehendūt̄ sb patiētia.

¶ De p̄seuerātia ⁊ cōstantia ⁊ vitijs op-
positis. titulus 39.

P Ostea cōsiderandū est de p̄se
uerātia. Et p̄ de ipa. 2° de vitijs
oppositis. Circa p̄mū sciendū
q̄ p̄seuerātia est q̄dam virtus
sp̄alis ad quam ptinet in operi
bus virtuosis diuturnitatē sustinē. put est
necē. vnde dicit Tulli⁹ in rhetoricā sua q̄ p
seuerātia est in rōne bene cōsiderata. sta-
bilis ⁊ ppetua pmansio. Qū aūt dicit̄ Au-
gust. li° de p̄seuerātia. q̄ nullus pōt dici p
seuerātiam hr̄e dū viuit nisi p̄seueret vsq̄
ad mortem. sumit p̄seuerātiam ꝓ actu ei⁹
cōsūmato. Cōueniunt aūt cōstantia ⁊ p-
seuerātia in fine. q: ad vtrūq̄ ptinet i ali
quo bono firmit̄ p̄sistere. Differūt auteꝫ
q: p̄seuerātia ꝓprie facit p̄sistere cōtra dif
ficultatē que ꝓuenit ex diuturnitate act⁹
Cōstantia vō cōtra difficultatem que p-
uenit ex alijs impedimētis exterioribus.
¶ Querit̄ aūt vtrū p̄seuerantia indigeat
auxilio grē. Rndeo q̄ sic. vnde Augu. li°
de p̄seuerantia dicit. Asserim⁹ esse donum
dei p̄seuerātiam: q̄ vsq̄ in finem p̄seuerat̄
in xp̄o. Ut. n. pꝫ ex p̄dictis p̄seuerātia dici
tur dupliciter. vno mō ꝓ bitu p̄seuerantie
s̄m q̄ est virtus ⁊ sic indiget dono habi-
tualis grē sicut ⁊ cetere v̄tutes infuse. Alio⁹
ꝓ actu p̄seuerantie vsq̄ ad mortē duran
te. Et s̄m hoc indiget nō tn̄ grā bitūali.
sed etiam gratuito dei auxilio cōseruant̄
hominē in bono vsq̄ ad finem vite. quia
cum liberū arbitriū de se sit vertibile. ⁊ h̄
non tollat̄ ei per grām bitualem p̄sentis
vite. non subest ptāti liberi arbitrij etiam p

gr̄am informati: vt sc imobilis i bono sta
tuat.ls̄ in cu⁹ ptāte sit φ hoc homo eligat.
pleruq̧.n.est in ptāte nr̄a electio nō autē
executio.h̄ Tho.2ᵃ 2ᵉ.q.157.ar.i.2.4.c.

Equit̄ vidē de 2°.s.de vitijs oppo
sitis pseuerātie.s.de mollicie ⁊ p-
tinacia. De mollicie igit̄ scien
dū φ opponit̄ pseuerātie vt vult ph̄us 7°
ethi°.dicit̄ aūt ꝓprie ſm ph̄m mollis qui
recedit a bono ꝓpt̄ tristicias causatas ex
defectu delectationū q̄si cedens debili mo
uenti. Sed obijcit̄.q2 sup illud.i. Cori.
6°. Nec adulteri nec molles.dic̄ glo.i.mu
liebria patiētes.sed hoc opponit̄ castitati
ꝗ 2ᵉ. R° p̄dicta mollicies dupliciter causat̄
Uno mō ex cōsuetudine.cū eni aliqs cō
sueuit voluptatib⁹ frui difficilius pōt eis
carere. Alio mō ex nāli dispositiōe. q2.s.
habet animū min⁹ cōstantem ꝓpter ꝯple
xionis fragilitatē.⁊ sic cōparat̄ femia ad
masculos.vt dicit̄ 7° ethi°.Et iō illi q mu
liebria patiūt̄ dicūt̄ molles q̄si effecti mu
lieres. Primo° mollicies opponit̄ pseue-
rantie.2° mō castitati. De ptinacia aūt
sciendū φ opponit̄ pseuerātie. vt vult Tul
lius in rheto.sua.sicut.n.dicit Jsidō.li.ethi.
Pertinax dicit̄ q est imprudēter tenens:
q̄si oino tenax.⁊ idem dicit̄ ptinax.q2 in
suo ꝓposito ad victoriam pseuerat.pseue
rat.n. in ꝓpria snīa plus q̄ͣ optet.mollis
minus q̄ͣ optet.pseuerās aūt q̄ͣtū oꝫ.

De temperātia ⁊ intēperantia ⁊ insensi
bilitate.titulus.40.

Onsequēter cōsiderādum ē de
temperātia. ⁊ p̄mo de ip̄a.p⁹ea
de ptibus eius. Circa p̄muꝫ p̄
dicendū est de tēperātia. 2° de
vitijs oppositis. Circa p̄mū sciendū φ
nomē temperātie dupliciter sumi pōt. Uno
mō ſm cōitatē sue significatiōis.⁊ sic est
virtus generalis.q2 significat quandam
temperiē.i.moderatiōem quā rō ponit in
hūanis operib⁹ ⁊ passiōibus qd̄ est cōe i
omi morali virtute. Alio mō anthono-
matice ſm qd̄ refrenat appetitū ab his q̄
maxie alliciūt ip̄m.⁊ sic est sp̄ālis virt⁹ vt
pote habēs mām sp̄ālem.Est.n.circa dele
ctatiōes maxias cuiusmōi sūt delectatio-
nes tactus.s.ciboꝝ ⁊ potuū ⁊ venereoꝝ.
nō est aūt circa delectatiōes alioꝝ sensuū
p̄ncipalit̄ sed ex ꝯn̄ti.s.inq̄ͣtum referunt̄
ad delectatiōes tactus.

Equit̄ vidē de 2°.s. de vitijs oppo
sitis temperātie.circa qd̄ sciendū
φ opponit̄ ei intēperātia ſm ex-
cessum.⁊ est vitiū maxie exprobrabile.vt
vult ph̄s 3° ethi.p eo qd̄ est circa delecta-
tiōes cōes nobis ⁊ brutis.⁊ pōt aliq̄n ē
pctm̄ mortale.aliq̄n veniale:vt p se patet.
Opponit̄ etiam ei insensibilitas ſꝫ defectū
vt vult ph̄s 2° ⁊ 3° ethi°.si qs.n.intantū
delectationē refugēt φ necia ad cōseruati-
oēm nature indiuidui vel sp̄ei p̄termitte
ret.peccaret q̄si repugnās ordini nāli.⁊ h̄
ptinet ad vitiū insensibilitatis.Sciendūꝫ
tn̄ φ ab hi⁹ delectatiōib⁹ ꝯsequētibus hi⁹
operatiōes.q̄nq̧ est laudabile vel etiā ne
cessariū abstinē ꝓpter aliquē finem vt ꝓ-
pter sanitatem corꝑalem vel ꝓpter alicui⁹
officij executiōem vel ꝓpter aīe recipien-
dam salutē.vel ꝓpter diuinoꝝ cōtempla-
tionē.nec aliqd̄ p̄dictoꝝ ptinet ad insensi
bilitatem.q2 sūt ſm rectā rōneꝫ.

De partib⁹ temperātie in cōi.ti.41.

Einde cōsiderandū est de parti
bus temperātie.⁊ p̄mo in cōi.
2° in sp̄āli. Circa p̄mū scien
dum φ Tulli⁹ in rheto. ponit
tres v̄tutes temperātie.s.cōtinentiā.clemē
tiam.⁊ modestiā.Macrobi⁹ v̄o sup som-
niū Scipionis ponit multo plures.s.mo
destiā.verecūdiam.abstinētiam.castitatē.
honestatē.moderatiōem.parcitatē.sobrie
tateꝫ.⁊ pudicitiā.Andronic⁹ aūt dicit φ
familiares tēperantie sūt austeritas.ꝯtinē
tia.humilitas.simplicitas.ornat⁹ ⁊ bona
ordinatio.⁊ p se sufficiētia. Harū aūt v̄tu
tum due sūt ptes integrales temperātie.s.
verecūdia p quam aliqs refugit turpitu-
dinem temperātie ꝯriam.vt sumat̄ vere-
cundia nō ꝓ passiōe:sed ꝓ hitu.Et hone
stas p quam aliqs amat pulchritudineꝫ
temperātie.ptes v̄o temperātie sb̄iectiue sūt
4ᵒʳ.temperātia.n.est circa delectatiōes ta
ctus quaꝝ q̄dam ordinant̄ ad nutrimē
tum.⁊ in his q̄ͣtum ad cibum est abstinē
tia.q̄ͣtum ad potum est ꝓprie sobrietas.q̄-
dam v̄o ordinant̄ ad generatiōem.⁊ in
his q̄ͣtum ad delectatiōem p̄ncipalē ip̄i⁹
coitus est castitas.q̄ͣtum v̄o ad delectati-
ones circūstantes.q̄.s. sunt in osculis. ta-
ctibus.⁊ amplexib⁹ attendit̄ pudicicia.
Partes v̄o tēperātie potentiales.quedā re
frenāt appetitū in interiorib⁹ motib⁹ aīe.

Quedā in exteriorib⁹ motibus corporis. Quedā in reb⁹ exteriorib⁹. Preter motū aūt cōcupiscētie quē moderat᷑ ⁊ refrenat temperātia: tres mot⁹ inueniūt᷑ in aīa tendentes in aliqd. Prim⁹ qdem est mot⁹ voluptatis cōmote ex spe respectu passiōis. ⁊ hunc refrenat ꝯtinentia ne.s. homo nimis᷑ vincat᷑. Aliꝰs est motus spei ⁊ audacie q̄ cōsequit᷑ ipam. quē refrenat humilitas. Terti⁹ est motus ire tendētis in vindictā. quē refrenat mansuetudo siue clementia. Motus aūt ⁊ act⁹ corpis refrenat modestia. quā Andronic⁹ diuidit in tria. ad quoꝝ pmū ptinet qd ⁊ q̄ ordine sit agendū. ⁊ qd dimittendū. ⁊ q̄ ad hoc ponit bonam ordinatōem. Aliud est ꝙ homo in hoc qd̄ agit decentiā seruet. ⁊ sic ponit ornatū. Tertiū est in colloquijs amicoꝝ vl᷑ qbuscūqꝫ alijs. ⁊ sic ponit austeritatē. Circa vͦo exteriora duplex est moderatio adhibenda. pmo ꝯ supflua. ⁊ sic ponit᷑ parcitas. vel p se sufficiētia. 2ͦ ꝯ nimis exqsita. ⁊ sic ponit᷑ moderatio vel simplicitas.

De abstinētia ⁊ gula. ti. 42.

P Ostea cōsiderandū est de singulis ptibus temperātie. ⁊ q de de ptibus eius integralib⁹. s. verecūdia ⁊ honestate sufficiant dicta in ti. pcedenti. Uñ dicendū est de ptibus eius subiectiuis. ⁊ pmo de abstinētia 2ͦ de sobrietate. 3ͦ de castitate. Circa pmū pmo dicendū est de abstinētia. 2ͦ de vitio sibi opposito. s. de gula. De ieiunio vͦo q est actus ei⁹ aget᷑. J. tractatu de pnia. Circa pmū sciendū ꝙ nomē abstinētie iportat subtractiōem ciboꝝ. hoc aūt ſm ꝙ cōsiderat᷑ absolute significat q̄ddam indifferēs. ſm aūt ꝙ est rōne regulata significat virtuti hitum vel actum. ⁊ h᷑ signatur 2. Pe. i. vbi dicit᷑. Ministrate i scia abstinentiā. hoc. n. ostendit᷑ vt hō a cibis abstineat ꝓut oportet. vt ſm qd̄ dicit Augu. liͦ de questiōib⁹ euāgelij. hoc faciat ꝓ ꝯgruentia hominū cū qbus viuit ⁊ psone sue ⁊ ꝓ valitudis sue necītate.

S Equit᷑ videē de 2ͦ. s. de gula. Et circa hanc querit᷑ plura. s. vtꝝ gula sit pctm̄. Rͦ ꝙ sic. q2 dicē appetitū edendi ⁊ bibēdi inordinatū ſm ꝙ ab ordine rōis recedit. vt dicit Gregi. 30. morali. ꝙ ad cōflictum spūalis agonis non assurgūt nisi pus hostis inter nos posit⁹ i. gula deuincat᷑. Utꝝ sit pctm̄ mortale. Rͦ si sit tanta inordiatio ei⁹ ꝙ hō sit paratus facere ꝯ dei pceptum ꝓpter hi⁹ delectatiōez erit pctm̄ mortale. Et sic dicē Gregori. 30. moral᷑. Dñqꝫ dn̄ante gula omne qd̄ homies fortr᷑ egerūt pdunt. Si vͦo q⁹ inordinatio sit infra deū vt q a lꝫ nimis cōcupiscat qs ciboꝝ delectatiōem. nō tñ ꝓpter hoc aliqd faceret ꝯ dei legem est peccatū veniale. Et sic dicit Augu. in sermone de purgatorio. Quotiens aliqs in cibo ⁊ potu plus accipit q̄ꝫ necē sit ad pctā minuta noueris ptinere. Quot ⁊ q̄ sūt spēs gule. Rͦ ꝙ sūt. 5. vt dicit Gregi. 30. mora. ⁊ habent᷑ de ꝯse. di. 5. ⁊ ꝯtinent᷑ in h᷑ vsu. Prepropere. laute. nimis. ardent᷑. studiose. Prepropere. i. an debitam horā. Laute. i. q̄tū ad pciositatē cibi. Nimis. i. in q̄titate. Ardent᷑. i. nimis auide ⁊ gulose. Et studiose. s. quantū ad nimiā curam pparatiōis. Et he cōditiōes imoderatiōis attendunt᷑ cōiter in cibo ⁊ in potu. Sed qn̄ in dictis spēbus gule est pctm̄ veniale ⁊ qn̄ loco mortale. Rͦ in pma spē. s. pprope. non est pctm̄ nisi voluptas cibi sit in cā. si. n. sit ex aliq̄ necītate infirmitati vel itineris vel hi⁹. nullū est pctm̄. Et etiam qn̄ voluptas est in cā adhuc nō est pctm̄ mortale nisi appetit⁹ esset adeo imoderatus ꝙ homo sequeret᷑ eū. etiā si esset ꝯ dei vel eccle pceptum. Jn 2ᵃ spē. s. lauta pparatōe. si fiat ex necītate infirmitati vel pstine cōsuetudinis nō est pctm̄. cū h᷑ Augu. in regula sua cōcedat. al's pctm̄ esset. Sed si imoderantia appetit⁹ esset cā eius esset pctm̄ nō tñ mortale. nisi appetitit⁹ adeo esset effrenatus vt etiam ꝯ dei vel eccle pceptū zā bis illicitis sine necītate vel dispensatōe tpe ieiunij vesceret᷑. Jn 3ᵃ spē nō est pctm̄ si nō sumat᷑ sciēt᷑ vltra ꝓportiōem sumētis. Jn 4ᵃ spē si sit ex sola nā nullū est peccatū. si vͦo tali delectatiōi rō plus q̄ꝫ oportet inhereat est pctm̄ veniale. si aūt tal᷑ delectatio omibus alijs pponat᷑ sicut Esau ꝓpter escam vendidit pmogenita ꝓpt qd̄ reprobat⁹ fuit Heb. 12ͦ. est pctm̄ mortale. Jn 5ᵃ vͦo spē est pctm̄ mortale qn̄ tot⁹ animus est deditus tali cure. cura vͦo hec est pctm̄ veniale vel etiam nullū pctm̄ cū. s. hoc requirit infirmitas. vel cōsuetudo. vl᷑ honestas siue dignitas alicui⁹. Utꝝ gula sit vitium capitale. Rndeo ꝙ sic. quia eius filie sunt. 5. vt vult Gregi. 31ͦ. mora. s. iepta leticia. scurrilitas. i. iocularitas q̄dā

pueniens ex defectu rõnis. Immũdicia que põt attendi ẜm inordinatã emissiões quarũlibet supfluitatũ. vel spãliter q̃tum ad emissiõem semis. vnde sup illud Ep̃h 5. Fornicatio aũt ⁊ omis immũdicia ⁊c. glo. i. incõtinẽtia ptinẽs ad libidinẽ quocunq; mõ. multiloquiũ ⁊ hebetudo mentis circa intelligentiã. s. ꝓpter fumositates ciboꝝ pturbantes caput.

¶ De sobrietate ⁊ ebrietate. ti. 43.

Deinde cõsiderandũ est de sobrietate. ⁊ pmo de ipa. 2° de vitio sibi opposito. s. ebrietate. Circa pmũ nota q̃ omia q̃ ad temperantiã ꝓprie ptinent sũt nec̃ia vite p̃senti. ⁊ excessus eoꝝ nocent. ⁊ ideo in omibus nec̃ium est habẽ mensurã qõ ptinet ad sobrietatẽ. vnde dicit̃ sobrius q̃si briam. i. mensurã seruãs. ideo noĩe sobrietatis temperãtia significat̃. Sed modic⁹ excessus in potu. s. qui põt inebriare plus nocet q̃ in aliis. ⁊ ideo ebrietas est spãlit̃ circa potum. ¶ Requirit̃ aũt hec virtus magis in aliquib⁹ duplici rõne. Uno° q̃r sũt proniores ad cõcupiscẽtias vt iuuenes ꝓpt̃ feruorem etatis. ⁊ mulieres ꝓpter fragilitatem mentis. vnde ẜm Maximũ Ualeriũ mulieres apud Romanos nõ bibebant antiquitus vinũ. Alio° q̃r est magis nec̃ia eis ad ꝓpriam operatiõem ipoꝝ. Uinũ aũt imoderate sumptũ: p̃cipue impedit rõnis vsum. Et ideo in senib⁹ in q̃bus rõ vigere debet ad eruditiõem alioꝝ. ⁊ in ep̃is. ⁊ in aliis eccle ministris q̃ deuota mẽte debẽt insistere spũalibus officiis. ⁊ regib⁹: qui p sapientiã debẽt subditos gubernare spãliter debet in eis sobrietas esse. Ideo dr̃ ad Titũ 2°. Exhortare senes vt sint sobrii. ⁊ i. Thi. 3. Oportet ep̃m sobriũ esse. ⁊ puer. 31. Noli regib⁹ dare vinũ.

Sequit̃ videre de 2°. s. de ebrietate. Circa qõ sciendũ q̃ ebrietas dupliciť põt sumi. Uno° p defectu q̃ puenit ex nimia vini potatiõe. ⁊ sic ẽ pena ↄ̃ns ex culpa. Alio mõ p actu q̃ q̃s incidit in illum defectũ. ⁊ ille actus dicit̃ causare dupliciť ebrietatẽ. Uno mõ ex vini fortitudine p̃ter opinionẽ bibẽtis. ⁊ sic potest esse sine pctõ. Alio mõ ex inordinata cõcupiscẽtia ⁊ vsu vini. ⁊ sic est peccatũ Est autẽ q̃nq; pctm̃ mortale. vt cũ quis bene aduertit q̃ pot⁹ est potens inebriare ⁊ talis ꝓprie dicit̃ ebrius. quãdo vero non aduertit tũc pt̃est esse cum pctõ veniali. ¶ Nõ tñ q̃ cum aliq̃s multũ ↄmedit ⁊ bibit ẜm medicine ↄsilium ad vomitum ꝓuocandũ nõ est reputãdus supflu⁹ potus vel cibus. potus tñ aque etiã tepide causat vomitũ. ⁊ ideo ꝓpter illam non excusaret̃ ab ebrietate. ¶ Querit̃ vtrũ ebrietas excuset a pctõ. Rñdeo in ebrietate duo attendunt̃. s. defect⁹ cõseq̃ns ⁊ act⁹ p̃cedens. Primũ excusat pctm̃ inq̃ntũ inuolũtariũ causat̃ per ignorantiã. Circa 2m̃ vero distigue. q̃ si ex actu illo secuta sit ebrietas sine pctõ. tũc pctm̃ seq̃ns a culpa totalit̃ excusat̃. vt forte accidit i Loth qui excusat̃ ab incestu ꝓpter ebrietatẽ eo q̃ non discreuit q̃ essent filie sue. vt dicit Aug. 22° li° ↄtra faustum. Si aũt actus p̃cedens fuit culpabilis: sic excusat̃ nõ a toto pctm̃ sequens. p eo q̃ reddit̃ voluntariũ ex volũtate actus p̃cedẽtis ẜ a tanto quia diminuit̃ ibi rõ volũtarii. Quia tamẽ ex ebrietate respublica multũ damnificat̃. Ideo etiam ẜm aliq̃s leges positiuas: facientes aliqua turpia ex ebrietate puniunt̃. Et quia tales omi peccato se exponunt. ideo alicubi mag⁹ puniunt̃ q̃ si non essent ebrii: vt magis sollicite ab ebrietate caueant. Et credit Ric. 4. di. 25. q. 5. ar. 3. c. ad vltimũ arm̃. q̃ ebrius occidens hominẽ est irregularis.

¶ De castitate. ti. 44.

Postea cõsiderandũ est de castitate. ⁊ pmo de ipa. 2° de virginitate que est pars castitatis. 3° de luxuria que opponit̃ sibi. Circa pmũ sciendũ q̃ nomẽ castitatis sumit̃ ex hoc q̃ per rõnem cõcupiscẽtia castigatur: que est ad modũ pueri refrenãda. vt patet p ph̃m 3° ethi⁹. vnde castitas inq̃ntũ est ẜm ratiõem operãtis est virtus. Inquantũ vero habet delectatiõnẽ in actu suo ↄnumerat̃ inter fructus Gal. 5. Potest autẽ castitas sumi dupliciť. s. ꝓprie. ⁊ sic ẽ spãlis virtus habens spãlem mãm. s. delectatiões venereas. ⁊ methaphorice. ⁊ sic ẽ castitas spũalis que est quãdo mens hominis delectabilit̃ cõiungit̃ deo. ẜm illud 2. Co. ii. Despõdi vos vni viro virgi. castã exhi. ⁊c. Si aũt delectabilit̃ cõtra debitum ordinis diuini cõiũgat̃ q̃buslibet rebus aliis dicet̃ fornicatio spiritualis. ẜz illud

dicere.z° Tu autē fornicata es cū ama. tori.¶ z° mō accipiēdo castitatē est virt⁹ gnalis.quia per quālibet virtutē mens retrahit ne rebus illicitis delectabilit' cōiungatur.pncipaliter tn̄ huiusmōi castitatis nō cōsistit in virtutibus theologicis qb⁹ mens cōiungit' deo.¶ Sed quō se hz pudicicia ad castitatē.Rndeo pudicicia dicit' a pudore in quo verecūdia significat'.Et ideo dz q pudicicia pprie sit circa illa de quib⁹ homies magi verecūdant'.vt de venereis Intantū etiā vt dicit Augu. q verecūdia non careat cōcubitus cōiugalis.⁊ hoc.qz motus illoꝝ membroꝝ nō subdit' impio rōnis.Verecūdat' aūt homo nō tm̄ de mixtiōe venerea sed etiā de qbuslibet signis eius.vt dicit phs i z° rheto. vt sūt aspect⁹ impudici.tactus.oscula. Et quia h solent magis rephendi. iō pudicicia magi respicit hi⁹ signa extiora. castitas autem magis ipam cōmixtiōez.⁊ ideo pudicicia ad castitatē ordinat' nō q̄si virtus ab ea distincta sed sicut q̄dam circūstantia ei⁹. qn̄q tn̄ vnū pro alio ponit'.

¶ De virginitate.ti.45.

P Ostea dicendū est de virginitate.⁊ pmo de eius essentia ⁊ qdditate.s.qd est ⁊ vnde dicit'.z° de eius amissiōe. 3° de pmio aureole virginitati debite.4° de virginū cōsecratiōe. ¶ Circa pmū sciendū q sm Richar.4.di.33.q.3.ar.i.c.virginitas potest dupliciter sumi.Uno mō improprie p integritate carnis. ⁊ sic q̄libet mulier nascit' virgo.⁊ sic non est virt⁹.quia tota essentia cuiuslibet virtutis est in aīa sm Augu.i. de ci.dei.c.17°.Alio mō pōt virginitas sumi p habitu q̄ nisi rōnabilis necitas assit vacandi copule carnali determiat' volūtas ad respuendū pmpte ⁊ faciliter omnē delectatiōem venereā etiā licitam vt mens liberius spūalibus vacet.qz vt dr̄.i.Co.7 Uirgo cogitat que dn̄i sunt vt sit sancta corpe ⁊ spū.Et sic dic' Augu.li° de nuptijs ⁊ cōcu.q virginitas est in carne corrupti bili incorruptiōis ppetua meditatio.p meditatiōem intelligit' ppositū rōnis q̄ debet esse ppetua.qz ad hoc q sit uere virgo debet hoc gerere in pposito vt in hoc perseueret ppetuo.⁊ hoc mō virginitas ē virtus.Ex pdictis pz q virginitas carnis nō est de essentia virtutis virginitatis.sed est q̄dam eius decor accidētalis extrinsecus existens ppter qd perdi pōt sine diminutiōe virtutis virginitatis.vt patet in virginib⁹ violēter oppressis sm Augu.i.de ci.dei.ca° 17°.⁊.19°.Ubi dicit expsse q si inuiolenter oppressis pudicicia piret ai virtus nō eet Similit' habet' 32.q.5.in pncipio.⁊.c.tolerabilius.h Ric.vbi.s.addit autē virginitas sup castitatē cōiugalem statum pfectiōis.Et sm aliqs non distinguit' ab ea p essentiā sed differūt sicut virtus pfecta ⁊ impfecta.Et huiusmōi snīe fuit Ric ibidem.c.i° ad oppo° ⁊.c.sm vo alios ē virtus spālis distincta ab ipa p essentiā pp' spālem difficultatē quam hz. Et hui⁹ snīe fuit Tho.z° z°.q.152.ar.3.c. ¶ Sed obijcit' cōtra p̄dicta.quia nulla virtus perditur sine pctō.sed virginitas perdit' sine peccato p mrīmoniū.g non est virtus.Ad h respōdet Tho.ibidē.c.3°.q lz sine pctō perdi possit integritas carnis non tn̄ virginitas sm q est virtus.qz importat ppositum voto firmatū integritatis ppetuo seruande.dicit.n.Augu. li° de virginitate q p virginitatē itegritas carnis deo vouet' cōsecrat'.⁊ seruat'.⁊ sic pz q nō perdit' sine pctō h Tho.vbi.s.c.3°.Alij tn̄ dicūt q status pfectiōis quem dicit vltra castitatem cōiugalez perdi pōt sine pctō.Pōt etiā dici ⁊ melius.q si mō necitas immineret vacādi copule carnali ex pcepto dei.si virgo ppter hoc tn̄ carnalit' copularet' firmiter pponens q hac necitate cessante omnimode cōtineret in ea virginitatis habit⁹ nō minueret'.⁊ adhuc vere virgo esset mente.lz non sm cōem vsum sm quem dicit' virgo.q̄ copule carnali nunq̄ cōsensit. h Richar.4.di.33.q.3.ar.i.c.3°.Non solū autē virginitas est virtus sed est maxia virtutū in genē castitatis. ⁊ quia castitati attribuit' decor.ideo p cōseqnēs attribuitur virginitati excellētissima pulchritudo.vnde Amb.° li° de virginitate.Pulchritudinez maiorē qs estimare pōt decore virginis q̄ amat' a rege. pbat' a iudice. dedicat' domino.cōsecrat' a deo.Et ideo sm Hiero.attribuit' virginitati fructus centesim⁹.viduitati sexagesim⁹.⁊ mrīmonialī tricesim⁹ s. ppter excellentiā virginitatis ad illa duo. ¶ Qd autē dicit Augu.de bono cōiugali. q virginitas Johānis non prefert' merito cōiugio Abrahe.intelligit' respectu pmij substātialis non accidētalis.Videt' aūt nomen virginitatis sumptū a virore. qa

sicut illud dicit virens in suo virore persi
stere. qd non est excessu caloris adustum.
Ita etiam virginitas importat q persona
cui inest sit immunis a concupiscētie adustio
ne. que videt esse in cōsūmatiōe delecta
tiōis venerее. vnde Amb. dicit li° de vir
ginitate. q virginitas est expers cogitatiōis
de carnali delectamēto integritas.

Sequit videre de 2° s. de amissiōe virginitatis. Circa qd sciendum q tūc solum virginitas perdit sz aliqs qn voluntaria et pcurata delectat carnalis in actu pollutiōis cōplet. et tunc etiam corp' corrūpi dicit. Corruptiōe in quam vitij siue passiōis. s. ex laxatiōe venarū et viaz per qs reatus volūtatis explet. Requirit aūt q talis delectatio sit volūtaria. s. ex volūtate operāte vel cōsentiente vel non dissentiēte vel non qn tn potest retinēre. s. vt et si corp' nō potest desentere saltem nō cōsentiat delectatiōi cōcupiscētie vt si quam patit pollutiōem dormiēdo vel aliqd turpe imaginādo vel dū tangit a viro nō tn ad h data opera nec ex pposito recupare p pniam virginitatē poterit et inter virgines cōsecrari. Iz etiam ei post hi' pollutiōem placuerit talit ee pollutam. Scdm vo alios non tn perdit virginitas qn volūtarie pollutio cōplet. sed etiam qn sine ea coitus perficit sicut facit qui an temp' femīs p sui turpem tactum hi' delectatiōem in se pficit vel ab alio ī se fieri pmittit. et huius snie videt Hu. fuisse. Item cum dicit aliq innolūtaria cognosci. Innolūtariū non est hic indicandum sm aliqs in ipa delectatōe vbi rō absorbetur. sed ante et post. Alij vo dicūt 2rium. ¶ Quid de puellis que in annis puerilibus anteqs incipiāt pubescē agūt hi' turpia. Rndeo nō debēt dici corrupte. quia ī talibus an annos discretiōis cum needū sciunt in hoc esse bonū vel malūz nec pollutio nec delectatio coitus esse pōt. Quid de femis fluxum patiētibus femis. Rndeo nō debēt ex hoc dici corrupte. qz talis distillatio nō fit in eis ex pposito. qnimo cum sint in sancto pposito sentiūt distillationē humoris. suadendū est tamē eis q se temperēt a collocutiōe et aspectu viroz: que eis occasio possent esse. ¶ Sed nūqd p pollutiōem in somnis perdit virginitas Rndeo q nō. quia tunc volūtas et deliberatio talis delectatiōis nō habet nec haberi potest. Credūt tn aliqui q si delectatio pollutiōis nocturne placeat deliberate ante vel post virginitas perdit. Item credunt de eo qui cām dat in vigilia tali pollutioni p cōsensū in talem delectatiōez vl actum. ¶ Quid de mulierib' que in ebrietate vel dormiētes a viris cognoscant. ¶ Rndeo. dicit Tho. 4. di. 33. ar. 1. c. 6m. q silis rō est de his et de pollutiōe in somnis nisi forte hac intentiōe iuerit dormitum. vel se inebriauerit ut a viro cognoscerent. ¶ Quid de his que a demenib' incubis cognoscunt. Rndeo. Tho. dicit vbi. s. c. 7m. q nō perdunt virginitatē. si tn qn tum possūt mente renitant. ¶ Ad hoc nō. q sicut dicit triplex humor fluit de genitalibus membris. s. semen. vrina. et humor similis semi qui est medius inter semen et vrinā. et distillat qnqz pter solum feminе tactum vel aliquoz turpiū auditū. perditur aūt virginitas p solam semis resolutionē. quia ipa sola locum coitus supplet vl eius delectationem cōplet. ¶ Quid de illa que violent corrupta fuit. Rndeo p hoc virginitatē non amisit dūmō pposituū seruandi eam ppetuo custodiēs illi actui nō cōsensit vllo mō. et hoc siue p fide siue q cunqz alia cā violent corrupta sit. sed si p fide ad martyriū pertinebit. Unde. b. Lucia dixit. Si me inuitam violare feceris: mihi castitas duplicabit ad coronā. Intelligens q ex hoc duplex pmium reportaret. unum p vginitate seruata. aliud p iniuria illata. his cōcordat Augu. i. de ci. dei. c. 19°. dicens de violēter corruptis q pposito ai manente p qd etiam corp' sanctificari meruisset. non aufert ipi corpori sanctitatez violentia libidinis aliene quā seruat pseuerantia sue cōtinentie. Sic eni integritatem mentis deus restaurare pōt mediante menti corrupte penitētia. lz nō possit facere quin fuerit corrupta. Ita integritatē carnis deus restaurare potest. lz facere non possit quin fuerit corrupta. qnuis integras carnis ad illud qd est de eēntia virginitatis non sit necessaria. h Ric. 4. di. 49. q. 5. ar. 4. c. 2m fi. ¶ Quid de illa que fuit corrupta tn mente sed non carne. Rndeo talis ut etiam tactum est in qstione pcedenti per ueram penitētiam ad plenum recuperabit incorruptiōem mentis. et si in tali pposito in fine uite fuerit: aureolam habebit. Quod eniz dicit uirginitas meditatio perpetue incorruptiōis refert ad finalem incorruptiōem ex pte

mentis. Ex pte vͦo carnis oportet esse ppe
tuā incorruptiōem q̄tum est de volūtate
mentis. hec Alex. an. 2. t. 2. c. de luxuria.
arti. 4. c.

Equit̄ vidē de 3ᵒ. s. de aureola vgi
nitatis. s. qd ēt cui debet̄. Circa qd
sciēdū q̄ aureola ē q̄dā p̄miū p
uilegiatū correspōdēs victorie puilegiate
⁊ ideo sm̄ q̄ sūt tres victorie puilegiate eo
q̄ sint ceteris alijs excellētiores. In trib⁹
pugnis iminentib⁹ cuilibet homi. sic su
muntur tres aureole. Nam potissimā victo
riam obtinet virgo ꝯ carnem. martyr ꝯt
mundū. doctor ꝯ diabolū. dum non tm̄
a se sed etiā ab alijs remouet ipm̄. Et ideo
his tribus aureola ꝓprie dicta debet̄. De
bet̄ aūt aureola tm̄ illis vgīnibus que ꝓ
posit̄ū seruādi ppetuo vgīnitatem habue
rint. ⁊ hoc sm̄ Ric. vbi. s. siue ꝓpositū il
lud firmauerit voto: siue nō. lz illud ꝓpo
situm aliūde fuerit interruptū. integrita
te tn̄ carnis manente. dūmō in tali ꝓposi
to inueniat̄ in fine vite. Tho. vͦo 4. di. 49
ar. 2. c. videt̄ velle q̄ oportet illud ꝓpositū
esse voto firmatū: vt pz ex dictis in p̄ arti
culo in solutiōe argumēti ibi positi. vnde
debet̄ corruptis sola mente dūmō vere pe
nituerit. ⁊ in tali ꝓposito reperiant̄ in fine
Debet̄ etiam violēter vel nō voluntarie
corruptis sola carne: non mente. vt etiam
pz ex dictis in 2ᵒ articulo. Debet̄ etiā sm̄
Richar. trahit̄ a loco. s. allegato. his qui
sūt vgīnes ex neccītate. vt sunt nāliter fri
gidi ⁊ eunuchi si volūtatē habuerit icor
ruptiōem ppetuo seruandi: etiā si facultas
adesset coeūdi.

Equit̄ videre de 4ᵒ. s. de cōsecrati
one virginū. Et circa hoc querū
tur plura. s. q̄re solus ep̄s ꝯsecrat
⁊ virgines velat. Rn̄deo sicut p mr̄imo
niū carnale repn̄tat̄ mr̄imoniū spūale int̄
xp̄m ⁊ ecclia3 q̄tū ad fecūditatē. Ita per
virgineā velatiōem rep̄sentat̄ mr̄imoniū
spūale q̄tum ad eius integritatē. vt patet
p omīa que ibi gerunt̄ ⁊ ꝓferunt̄. Et iō
solus ep̄s cui ecclie cura cōmittit̄. vgines
velando desponsat. nō sibi sed xp̄o q̄si pa
ranimphus ⁊ amicus sponsi. ¶ Sed q̄re
sole virgines ⁊ nō vidue cōsecrant̄. Rⁿ
quia in cōtinentia virginali pōt esse inte
gritatis significatio plena. sed in viduali
est semiplena. ideo viduis dat̄ aliqd ve
lum. sed non cum illa solēnitate cum qua
virginib⁹ datur. ¶ Quo tp̄e sūt virgines
cōsecrāde. de hoc quere. j. li° 6° ti. de tp̄e ⁊
loco quo debent ordines cōferri. ¶ Utrū
in cōsecratiōe virginū gr̄a det̄. Rn̄deo sm̄
Tho. 4. di. 38. ar. 5. c. 2ᵃ. q̄ sic. sic in vncti
one regum ⁊ alijs hu⁹ bn̄dictiōibus nisi sit
impedimentū ex parte recipiētis. Sed tn̄
non dicunt̄ sacramēta q2 non sūt ad cu
ratiōem morbi pcti. sicut alia sacramenta
instituta. ¶ Utrū occulte corrupte debeāt
cōsecrari ꝓpter vitatiōem scandali. ¶ Rⁿ
in cōsecratiōe illa sūt ⁊ dicunt̄ aliq̄ que
ptinent ad eius substam vt verba que exp
munt virginitatem. ⁊ benedictio veli sm̄
formā cōsecratiōis ⁊ modum velādi. Et
aliqua que ptinent ad eius solēnitatē vt
accensio candelarū. denudatio capitis ⁊
come cum ꝓducunt̄. Dicit̄ g° cōmuni
ter omēs q̄ in velando occulte corruptas
siue a viro siue alio mō. nullo mō licet si
milare vel vere facere vel dicere ea q̄ sunt
de substa cōsecratiōis. tum q2 circa ecclie
sacramēta vel sacramētalia nulla debet
interuenire scient̄ falsitas vel simula°. q2
fieret iniuria sacramēto. tum quia esset ꝯ
decretū. 20. q. i. deuotis. Circa vͦo ea que p
tinent ad solennitatē cōsecratiōis adhibe
ri pōt cautela ꝓpter vitatiōem scandali ⁊
infamie sm̄ aliquos. ⁊ hoc p ep̄m cui muli
er debet secrete dicere suum statum. poterit
n. disponere q̄ talia fiāt ⁊ caute subdicet̄
verba que sunt de substa cōsecratiōis veli.
⁊ nomen vgīnitatis in nomē castitatꝫ mu
tare. Alij dicunt q̄ tales corrupte nullo
mō debent se sociare sacris vgīnibus i cō
secratiōe etiam q̄tum ad ea que sunt de
solēnitate. cum talem sanctitatem simula
re sit hypocrisis maxima. Possent aūt su
am infamiam vitare aut se humiliare di
cendo se nō esse dignas tali cōsecratione
ꝓpter piculum infirmitatis humane ne in
posterū cōsecratio contaminet̄. Et sic ma
gis honorat̄ q̄ infamet̄. quia omēs si vel
lent se sic excusare possent. aut tempore cō
secratiōis sumēdo negocium aliqd impe
diens cōsecratiōem. Aut etiam tunc infir
mitatem simulādo iacendo in lecto vl' ali
quid simile saluo meliori iudicio. vtraq3
opinio est satis tolerabilis. sed 2ᵃ videt̄
esse tutior. ¶ Quid de violēter oppressis.
¶ Rn̄deo q2 loca genitalia sūt valde ner
uosa. Ideo tactus eoꝝ delatiōem causat
⁊ p ꝯn̄s ad voluptatem inclinat. hoc aūt
allicit ad cōsensum. vl' ad minus impedit
ne homo totaliter conet̄ ad cōtrarium.

Et ideo cum de pleno dissensu cõstare nõ possit ecclie statutum est: vt tales huiliter abstineãt a cõsecratiõe. zz. q. 5. ille aūt famule. ⁊ in glo. ⁊. 15. q. i. si qs nõ iratus.

¶ De luxuria ⁊ eius spēbus. ti. 46.

P Ostea dicendū est de luxuria. ⁊ pmo de ipa. 2° de adulterio: qd est qdam eius spēs. de quo plirius dicet' q̃ de alijs spēb' eius. vnde de ipo erit titulus spālis. ¶ Circa pmū pmo dicendū est de luxuria: ⁊ de spēbus eius in cõi. 2° in spāli de simplici fornicatiõe. 3° de stupro. 4° de raptu. 5° de incestu. 6° de sacrilegio. 7° de vitio cõtra nām. Circa pmum sciendū sicut dicit Isid. li° ethi. Luxuriosus dicit' aliqs q̃si solutus in voluptates. voluptates aūt maxie veneree soluūt animū hoīs. ⁊ id luxuria est pncipalit' in eis. scdario aūt dicit' esse in qbusdam alijs ptinentib' ad excessum. vnde ad Gal. 5. dicit glo. q' luxuria est qdam supfluitas. ptinet autem ad rõnem eius vt excedat circa venerea ordinem rõnis. ⁊ ideo est pctm̄. Est autez luxuria vitium capitale: vt dicit Grego. 31. mora. vt dictum est. s. Et fm eādem ibi dem ex ea oriunt' octo filie. s. cecitas mentis. incõsideratio. incõstantia. pcipitatio. amor sui. odium dei. affectio pñtis seculi. horror siue desperatio futuri. Scdm vero Isid. ex ea oriunt' 4°r. s. turpiloqa. scurrilia. ludicra. ⁊ stultiloqa. que 4°r nascunt' ex parte sermonis. sermo. n. debet esse decens: cõtra qd est turpiloquiū. licitus: cõtra qd est scurrilitas. expediens: cõtra qd est ludicra. Et sale. s. sapiētie cõditus. cont' qd est stultiloquiū. Spēs aūt luxurie sunt 6. vt habet' 36. q. i. § sed non omis. s. fornicatio simplex. adulteriū. incestus. stuprū raptus. ⁊ vitium cõtra nām. ¶ Quid aūt sit vnūquodqs istorū: habitū est. s. li. i. ti. 3i ⁊ habet' in sequētib' articulis.

S Equit' videre de 2°. s. de fornicatione simplici. Circa qd firmit' tenendū q' fornicatio simplex ē peccatū mortale. qd patet p hoc qd apl's ad Gal. 5. pmissa fornicatiõe ⁊ qbusdaz alijs vitijs: subdit. q' qui talia agunt regnum dei non possidebūt. Ab hoc autē nihil excludit nisi pctm̄ mortale. ¶ Sciendū aūt q' fornicatio qñqs sumitur generalit' pro qcūqs pctō mortali. vt in ps. Perdidisti omēs qui forni. abs te. Aliquādo p peccato carnis. vt. i. Cori. 6. Fugite fornicationē. Qñqs spāliter p coitu soluti cum soluta. ⁊ sic diuidit' cõtra alias spēs luxurie. Qñqs p lecidis nuptijs. ⁊ sic dic' Criso. q' accipe vxorem 2ām est fornicatio. sz hoc vltimo mõ non est peccatū sed incõtinentie signum. ¶ Sed qd de tactib' ⁊ amplexib': osculis: ⁊ hi' illecebris alijs. nūquid est ibi peccatū mortale. Rñdeo aliqd dicit' esse peccatū mortale dupliciter. Uno mõ fm spēm suam. ⁊ sic talia fz rõnem suam nõ sunt peccata mortalia. possunt. n. fieri sine libidine: vel pter patrie cõsuetudinem. vel pter necitatem aliquā vel pter cām rõnabilez. Alio mõ ex sua causa. vt cum quis dat elemosynā vt aliquem in heresim inducat: mortalit' peccat pter intentiõem corruptā. Dictum est autē. s. q' cõsensus non tm̄ in actum: sed etiam in delectatiõem peccati est peccatum mortale. Et ideo cum fornicatio sit peccatum mortale: cõsequens est q' consensus in delectatiõez eius: est mortalis. Et ideo cum pdicta fiunt pter delectatiõem hm̃: sunt peccata mortalia. ⁊ sic tm̄ dicit' libidinosa. Preterea ipe etiam aspectus libidinosus est mortalis fz illud Math. 5. Qui viderit muli. ad cõcupi. eam: iam mecha. est eam in cor suo. vnde Augu. Impudicus oculus impudici cordis est nuncius ergo multomagis alia que sunt illi actui pinquiora sunt mortalia. ¶ Nota fm Augu. Non ait qui cõcupiuerit sed q viderit ad cõcupiscendum. i. vt cõcupiscat. qd est plene libidini cõsentire. Est eniz cõcupiscere dupliciter. s. ex motu subito sine deliberatiõe vel intentiõe pficiendi. ⁊ hoc est veniale. Et cum deliberatiõe ⁊ intentione pficiendi: ⁊ hoc est mortale. qui mod' secūdus melius exprimit' p hoc ad cõcupiscendū. Sumit autem visum nõ tm̄ pro sensu exteriori. sed etiā interiori. Et qd dicit de muliere intelligit de quacūqs alia re cuius abusus est cõtra dei pceptum. Qd ergo dicit Gregi. Non licet intueri quod non licet cõcupisci est verū quādo visui cõiungit' intentio siue cõsensus. ⁊ per visum intelligit etiam alios sensus. Intueri enim est intus tueri: vel intus tendere. ⁊ h' est pctm̄ mortale.

S Equit' videre de 3°. s. de stupro. Circa quod sciendū q' stuprū est illicita defloratio virginū sb cura

parentū existentiū ſm illud Nume.5. vbi dicit. Si latet adulteriū ⁊ teſtib⁹ argui nō poteſt. q2 non eſt inuenta in ſtupro ⁊c. ſtuprū ſumit cōiter p omi coitu viri cōiugati cum alia muliere ꝙ̄ cum vxore. Iniuriatur aūt ſtuprator ⁊ virgini ⁊ pr̄i eius. ⁊ ideo ſatiſface tenet vtriqꝫ. vt habet Exo. 22. ⁊ Deut. 22. ¶ Quid de illo qui deflorat virginem ſolutā: nūquid ducere vel maritare tenet eam ſm ꝙ dici videt ext de adult. c. i. Rndeo ſm Ros. ſi deflorat eam voluntarie: nō tenet. ſi aūt inuitā. aut dolo inductam ad cōſenſum: iniūgendū eſt ei in foro pnie: ꝙ ei ſatiſfaciat. vel cū ea cōponat. ad penam aūt illius decre. nō tenet in foro ciuili. Et exponūt eam glo. de raptore qui a domo pr̄is virginem ſeducit. i. ſeorſum ducit: ⁊ vi extrahit. Accuſatur aūt ſtupꝝ infra qnquenniū qd ſine vi eſt cōmiſſum. ſi aūt vi ſit oppreſſus maſculus vel femia: ſine pfinitiōe tpis accuſat. ff. eo. mariti §. hoc qnquenniū. ⁊ §. vlti. Punit qñqꝫ ſtuprator: ſi ſit honeſtus ſꝫ leges punitiōe medietatis bonoꝝ ſuorū. humilis vo relegat: ⁊ in corpe coercet. in ſti. de publi. iudi. § item lex iulia. de adul. ⁊ hoc qd ſine vi quis opprimit. Si autē vi: decapitat. vt pꝫ ibidem. §. ſi aūt p vim Idem fit qd cōmittit etiam ſine vi: in puerū. C. eo. cum vir. Item ſi tutor ſtuprauerit eam cuius eſt tutor. deportat: ⁊ eius bona publicant. C. e. ſi qs eam. Lex incipit. ſi tutor. Scd̄m vo canones ſtuprator puellā dotabit. C. de dote can. nō nume. l. 2. ⁊ eam ducet in vxorem: ſi pater cōſenſerit. ſi autē pater renuerit. inhaudi. ⁊ puella. al's cōtra. ex̄ de adul. ⁊ ſtu. c. pe. miſo. ſ tenet dotem aſſignare ſm modū ſm quē virgines ſolent accipe. ex̄ de adul. c. i. ſ. cōſiderata cōſuetudine regiōis: ⁊ facultate aſſignātis: ⁊ dignitate virginis: ad arbitriū boni viri. ar. 30. q. 5. nullū. Si eā vo vxorem accipe renuit: verberat excōicatus. ſ. quo ad cōmunionē ſacramentoꝝ: quouſqꝫ videbit iudici reuocand⁹. ⁊ in monaſteriū ad agendā pniam ppetuo detrudendus. ex̄ de adul. puenit.

SEquit videre de 4°. ſ. de raptu. circa qd ſciendū: ꝙ raptus put nūc de eo loqmur qñqꝫ in idem coincidit cum ſtupro. vt cum quis vgīnē violenter deflorat. que violentia qñqꝫ infertur ⁊ virgini ⁊ patri. qñqꝫ patri tm̄. Itē puella quādoqꝫ de domo parētū violēter educit: ⁊ violēter corrūpit. qñqꝫ violentē educta voluntarie corrūpit: vel fornicarie vel mr̄imonialiter. ⁊ vtrobiqꝫ eſt raptus. qñqꝫ etiam inuenit raptus ſine ſtupro. ⁊ qñqꝫ ſtupꝝ ſine raptu. vt p ſe pꝫ. ¶ Sed cui rapte reſtituent. Rndeo. ſi ſunt aliīs deſponſate: ſūt ſponſis reſtituēde. ſi non ſunt deſponſate: ſūt pmo pr̄i reſtituēde. ⁊ tūc de voluntate parētum pñt eas vxores accipe alr mr̄imoniū illicite cōtrahit. nō tn̄ iam cōtractum dirimet. vnde illud cōcilij Meldenſis placuit. vbi videt dici cōtractum ē abrogatū. ¶ Quid ſi qs violēter ſponſā ſuam de domo parētum auferat: ⁊ carnalr cognoſcat. Rndeo. ſponſus ius aliqd habet in ſponſa ſua ex deſponſatiōe. ⁊ ideo lꝫ peccet violētiam inferēdo: excuſat tamen a crimie rapt⁹. ¶ Que eſt pena raptoris. ¶ Rndeo ſm leges decapitat: ⁊ eius ſubſta rapte applicat. ſ. in foro iudiciali. ⁊ hoc ſi rapiat mulierē honeſtam. ſecus eſt ſi meretricem. ff. de fur. l. verū eſt. ⁊ l. fullo vel ſarcinator. Secus etiā eſt ſi rapiat ancillam vel libertā. quia tunc tm̄ decapitat. ⁊ hec ⁊ plura alia habent. C. de rap. virg. l. i. hac etiam pena puniunt comites raptoꝝ ⁊ qui al's dant eis auxiliū. Serui autē ⁊ ancille hui⁹ facti culpabiles: cōburunt. ⁊ cōdemnato appella⁹ denegat. vt pꝫ ibidē hoc aūt delictum vindicare pñt parentes rapte. cōſanguinei. tutores: ⁊ curatores. ⁊ forte comites coꝝ. Idem forte eſt ſi femina rapuerit virū. nec pōt pater remittere iniuriam illā. ſ. C. e. l. ⁊ parētibus. qd eſt verū pcio: ſed pcibus ſic ſm Hoſtien. e. ti. nec poteſt rapta cōſortium raptoris digere. ⁊ ſi hoc fecerit raptoris ſubam a lege ſibi datam perdit. in aut. de rap. muli. que rap. nu. coll. 9. Sed ſm canones raptor fit ſeruus rapte: niſi ſe velit redimere 36. q. i. de raptorib⁹. debet etiā cum fautoribus ſuis excōicari. e. q. 2. c. i. 2. 4. 5. 6. ſed ſi rapta velit: poteſt cum raptore cōtrahere. ex̄ eo. accedēs. lꝫ etiam parētes cōtradicant. Nec ex hoc pdit dñium rerū raptoris. quia lex ſupdicta abrogata eſt. ex̄ de ſecd. nup. dñs. Raptores autē pueroꝝ ad abuſus: exquiſitis penis capitalib⁹ puniunt ſm leges. C. ad. l. iul. de adul. l. cum vir. Si vo princeps cōmittat eccliaſtico iudici punitiōem talium citra mortē: vel membri truncatiōem: vel ſanguinis effuſiōem. ſ. enormem: poterit iubere talem incarcerari vl flagellari: vl pecuia mulctari

⁊ hoc est verū ſm Hoſti.ſi non accuſat᷑.ſi
autē accuſat᷑ non pōt diminuē penam.⁊
ideo debet eā pncipi reſeruare.ex͂ de rap.
⁊ incen.in archiepatu.

Equit᷑ videre de 5° ſ. de inceſtu.
Circa qđ ſciendū: ꝙ cōſanguine
arū ⁊ affinum abuſus anthonoma
tice dicit᷑ inceſtus per ꝑuanōem ſ.caſt.ta
tis.Sed pone ꝙ deficeret genus humanū
ſicut tpe Noe. nūquid tūc ſi ſupſtites eſ
ſent frater ⁊ ſoror:licite copularent᷑. Re
det Alex.an.in 2° ꝙ hoc nō liceret eis fa
cere auctate ꝓpria.quia hoc ꝓhibet᷑ lege
diua.ſed hoc fieret eis licitū diſpenſatiōe
diua. Punit᷑ autē inceſtus ſi cōmittat᷑ cō
tra leges ſcienter.eadem pena ſm leges q̄
adulteriū.Si vō per ignorātiaꝫ iuris a vi
ro cōmittit᷑:pena mitigat᷑. ⁊ ſic exaudiri
debet:qđ dicit᷑ puniēdi correctiōe inceſtū
excuſari.ff.e.ſi adulteriū.Si autē cōmitta
tur a femia per ignorātiam iuris natural'
vel gentiū:punit᷑ vt maſcul⁹. Si vō per
ignorātiam iuris ciuilis. excuſat᷑ in totū.
Et idem eſt de minore:vt dicit᷑ ibidem.
Sed ⁊ ſi diſtrahat illicitā cōiunctiōeꝫ:an
teq̄ accuſet᷑.hac pena nō tenet᷑ vt ibidē.
Et eſt hic ꝑſtitutū qnquenniū.vt in leno
cinio .ff. eo.l.mariti. Scđm aūt canones
qui macula inceſtus eſt pollutus:eſt infa
mis.⁊ etiam qlibet cōſentiens ſibi.3.q.4
Et hec infamia per pniam non delet᷑.35.q
6.ſi duo.Et dū ſtat in crimie vſq̄ ad miſ
ſam cathecuminoꝝ.i.vſq̄ ad ſurſuꝫ cor
da tm̄ in eccliā admittit᷑.⁊ cum eo nec ci
bus ſumi debet.35.q.3.de his.⁊ hec dicta
ſufficiant ad pn̄s de inceſtu.quia de ipo.j.
li° 8° de impedimēto crimis aliq̄ dicent᷑.

Sequit᷑ videre de 6° ſ.de ſacrilegio
Circa qđ ſciēdum ꝙ cōmittit᷑ in
re ſacrata. Res aūt ſacrata eſt vl'
pſona ſacrata:que cōcupiſcit᷑ ad cōcubi
tum.⁊ ſic ptinet ad luxuriā.vel que cōcu
piſcit᷑ ad poſſidendū.⁊ ſic ptinet ad iniu
ſticiā. Poteſt etiaꝫ ſacrilegiū ptinere ad
iram.vt ſi qs iniuriet᷑ ex ira ſacre perſone
vel ſi cibū ſacratū aſſumat guloſe:ſacrile
giū cōmittit.Spālius aūt ſacrilegiū luxu
rie attribuit᷑ que caſtitati opponit᷑.Ad cu
ius obſeruātiam alique pſone ſpāliter cō
ſecrant᷑. Non ponit᷑ tn̄ ſacrilegiū inter ſpe
cies luxurie.36.q.1.c.lex illa ꝑteritoꝝ pn
cipū.§.2.quia ibi numerant᷑ illa q̄ ſunt
ſpēs luxurie ſm ſeipam.ſacrilegiū autem
eſt ſpēcies luxurie ſm ꝙ ordinat᷑ ad finē
alterius vitij.⁊ poteſt cōcurrē cum diuer
ſis ſpēbus luxurie. Si quis.n. abutat᷑ p
ſona ſibi cōiuncta ſm ſpūalē ꝯgnatioēꝫ
cōmittit ſacrilegiū ad modū inceſtus. Sꝫ
virgine deo ſacrata inq̄tum eſt xp̄i ſpon
ſa:eſt ſacrilegiū ad modū adulterij. Inq̄
tum vō eſt ſub cura ſpūalis pr̄is:eſt qd
dam ſpūale ſtupꝝ.Et ſi vis inferat᷑ ē ſpi
ritualis raptus.qui etiā ſm leges grauī⁹
punit᷑ q̄ alius rapt⁹.

Sequit᷑ videre de 7° ſ.de vitio cō
tra nām. Circa qđ ſciendū ꝙ h̄
poteſt multipliciř cōtingere. Uno
mō ſi in ſe pollutio ꝓcuret᷑.⁊ ſic dicit᷑ im
mūdicia vel mollicies.Alio mō per coitū
ad rem alterius ſpēi.⁊ dicit᷑ beſtialitas.
3° ad rem eiuſdem ſpēi indebiti ſexus. ⁊
dicit᷑ ſodomia. 4° ſi nō ſeruet᷑ nālis mo
dus cocūdi.vel q̄tum ad inſtrumentum
nō debitū.vel q̄tum ad mēſtruoſos ꝯcu
bendi modos. Peccat aūt homo hec faci
endo magis cum vxore q̄ cum meretrice
quia magis tenet᷑ cauere malum vxoris
q̄ alterius mulieri. Eſt autē vitium ꝯtra
nām maximū inter ſpēs luxurie vt vult
Augi.li° de adulterinis cōiugijs.pt ſi hoc
inceſtus. vnde adulteriū vincit᷑ ab ince
ſtu vt dicit Augi. qđ verū eſt accipiendo
vtrūq̄ in ſuo ſūmo. Maius ē.n. pctm̄ co
ire cū mr̄e q̄ cuꝫ alteri⁹ vxore. Adulteri
um vero eſt grauius ſtupro.⁊ vtrūq̄ ag
grauat᷑ per violentiā. Ideo raptus virgi
nis eſt grauius pctm̄ ſtupro. ⁊ rapt⁹ vxo
ris adulterio.hec etiam vitia omia aggra
uant᷑ ſm rōnem ſacrilegij. Infimum vō
pctm̄ inter ſpēs luxurie eſt fornicatio ſim
plex:que cōmittit᷑ ſine iniurie alteri⁹ pſo
ne. Inter vitia vō cōtra nāꝫ infimū ē pec
catū immūdicie.grauiſſimū aūt eſt beſtia
litas. Poſt h̄ aūt ſodomia. Deinde ē pec
catū in quo nō ſeruatur cōcūbendi debi
tus modus. Magis aūt ſi non ſit vas de
bitum q̄ ſi ſit inordinatio ſm aliqua alia
pertinētia ad cōcubitus modum. Puniti
aūt fuit hoc pctm̄ ante legem incendio.
Gen.19° Et in lege veteri gladio. Iudi.19°
Ergo multomagis modo tpe grē in quo
aſſumpta eſt humana natura a filio dei.
⁊ huiuſmōi vitium igne ⁊ gladio eſt pu
niendum.imo etiam omī genere tormen
toꝝ exterminandū a ſeculari ptāte:q̄ nō
ſine cā gladiū portat. Ro.13°. Ab eccliā
ſtica vō poteſtate omī genere coertionis
⁊ abiectōis: ab ecclia velut putridiſſimi

sunt tales a corpe abscindēdi. vnde tales non tm̄ qui faciūt: sed etiam q suadēt sodomiā ſm leges capite puniunt. Sacri vero canones sb silentio trāseunt in detestatiōem tanti criminis ⁊ flagitij q̄ non debeat nominari. debet tn̄ iudex ecclesiastic⁹ ipm pena grauiori: q̄z alia scelera punire.

De adulterio ⁊ lenocinio. ti. 47.

Deinde cōsiderādum est de adulterio. ⁊ pmo qd est: ⁊ vn̄ dicitur. 2° de punitiōe adulterij. 3° de lenocinio. De his vero que ptinent ad accusatiōem adulterij sufficiant illa que dicent̄. j. li° 8° ti. 35. Cetera vero relinquant̄ iurispitis. Circa pmū sciendum: q̄ adulteriū est alieni thori violatio 32. q. 5. nō mechaberis. vl' sui thori detur patio. Qnq3 .n. cōmittit̄ adulteriū respectu viri ⁊ mulieri. qnq3 respectu viri tm̄. qnq3 respectu mulieris tm̄. ppie tn̄ loquēdo adulteriū in nupta cōmittit̄. ff. eo. l. inter liberas. §. lex iulia. Extensio etiā vocabulo dicit̄ adulteriū aliqn̄ cum ppa vxore. hoc ſm quādam iuris interptatiōem. ſm illud Hiero. Ardentior amator vxoris est adulter. vt quādo ita diligit vxorē q̄ eam ɔgnosceret: etiam si alteri⁹ vxor esset. Dicit̄ autē adulteriū q̄si accessus ad alterius thoꝝ. vnde ppie dicit̄: vt dictum est qn̄ accedit̄ ad cōiugatā.

Sequit̄ videre de 2°. Circa qd sciendū: q̄ p adulterio ſm leges imponit̄ pena mortis. C. eo. l. q̄uis. femia aūt a viro verberata in monasterio includit̄: quam intra bienniū viro recipere licet. biennio vero trāsacto: vel viro mortuo anteq̄ꝫ vxorē de monasterio educat: adultera tonsa: monastico habitu suscepto: ibi dum viuit maneat. duab⁹ partibus ppie substātie liberis applicandis: ⁊ 3ª monasterio. Si autē liberos nō habeat: parētibus eius pctō non ɔsentiētibus applicet̄ pars 3ª: ⁊ due monasterio. parētibus autē non extātibus: tota substātia applicabit̄ monasterio: pactis dotalibz instrumentorū omi cāu seruatis. vt in auth. vt nulli iudi. §. manifesta. coll. 9. ⁊ ponit̄ C. de adult. Sed hodie si vir in probādo deficiat: tenet̄ ad taliōem. vt ibidem. C. de adult. §. adult. Sed ſm hoc vir volens ab vxore separari indirecte cōsequi poterit: qd directe nō potest. accusabit .n. vxorem de adulterio calūniose. ⁊ si deficiet i pbatiōe: in monasteriū detrudet̄. ⁊ sic indirecte ab vxore separabit̄. Rndeo. nō tūc hoc fiet ſm auth. sed alit̄ vir punietur. s. vel i bonis suis: vel castigādo alit̄. vel alr non cōseqret̄. quia erit in volūtate mulieris sibi recōciliare viri: vt pdictum est. s. etiaz de viro. Scdm autē vetus testamētuz mulier de adulterio conuicta: lapidabatur: non autem vir. 32. q. 5. hec imago. Scdm vero canones in foro ecclesiastico agitur ad separatiōem. ext. de peni. tue. Et ad dotis vel donatiōis amissiōem. ext. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ de dote post diuor. resti. plerūq3. Scdm vero canones clericus adulter deponit̄: ⁊ laycus excōicat̄. di. 81. si quis cleric⁹. ar. 6. q. i. illi qui. Ad hoc nō q̄ ea que mīstrat in campo: nō potest accusari de adulterio. C. e. l. que adulteriū. Et hoc quia psonas hui⁹ vite: vilitas non credit legū obseruatiōe dignas. vt dr ibidem. qd ſm can. nō pcedit vt dicit Host.

Sequit̄ videre de 3°. s. de lenocinio. Circa quod sciendū: Leno est qui adulterꝫ vel adulterā subijcit: vel p cōperto stupro pcuniam accipit: vl' donatam de adulterio accipit siue ducit: vel questū ex adulterio vxoris facit: vl' deprehensam adulterā retinet. Secus est si habeat eam suspectā. ⁊ pceptū incredulitati ignorātiam valeat obumbrare. Sed ⁊ pena lenonis tenet̄ is: cuius ope vel auxilio vel cōsilio dolo malo factum est: vt deprehensi in adulterio se pecunia redimerent: vel interueniēte alia pactiōe. C. eo. l. 2. ⁊ l. castitati. Est autē eadez pena lenonis: que est adulteri. ff. de mior. auxlui.

De cōtinentia ⁊ incōtinētia. ti. 48.

Postea cōsiderādum est de partibus potētialibus temperātie. Et pmo de cōtinentia. 2° de clementia. 3° de modestia. Circa pmum vidēdum: pmo de ipa cōtinentia. 2° de incōtinentia sibi opposita. Circa pmum sciēdum: q̄ nomen cōtinentie dupliciter sumit̄ a diuersis. Quidā eniz cōtinētiam nomināt: per quam aliquis abstinet ab oī delectatiōe venerea. vnde Aplus ad Gal. 5. eam castitati cōiungit. ⁊ sic cōtinentia pfecta ⁊ pncipalis est virginitas: ⁊ scdaria viduitas. vnde ſm h eadem rō est de cōtinentia: q̄ de virginitate

ꝙ sit virtus, vñ ⁊ Andronicꝰ sic loquēs
de cōtinentia. dicit: ꝙ est habitus inuictꝰ
a delectatiōe. Aliȷ̃ dicunt cōtinētiam esse
p quam resistit aliquis cōcupiscētȷ̃s praᐟ
uis: que in eo vehemēter exultāt. ⁊ sic acᐟ
cipit 7º ethiꝝ. ⁊ in collatiōibus patꝝ. Et
hoc mō cōtinentia habet aliqd de ratiōe
virtutis: inq̄ꝧtum. s. rō firmata est per eam
cōtra passiōes ne seducatꝛ ab eis. Non
tñ attingit ad pfectam rōnem virtutꝫ mo
ralis ſm quam etiā appetitus sensitiuus
subditꝛ rōni sic: vt in eo non insurgāt veᐟ
hementes passiōes cōtrarie rōni. ⁊ ideo
dicitꝛ 2º eth.ꝝ ꝙ cōtinentia nō est virtus:
sed q̄dam mixta. s. inq̄ꝧtum habet aliqd de
virtute: ⁊ in aliquo deficit a virtute. ⁊ in
7º cōdiuiditꝛ virtuti. s. inq̄ꝧtum deficit a vᷣ
tute. Large tamē accipiēdo v̄tutem: p qli
bet p̄ncipio laudabiliū operū: dici pōt cō
tinentia virtus: Est autem cōtinentia pᐟ
prie circa cōcupiscētias delectationuꝫ taᐟ
ctus. Est enī circa eadem: circa que ē temᐟ
perātia. vt dicitꝛ 7º ethiꝝ. In his enim est
optimū ⁊ difficillimū cōtinere. Cōiter auᐟ
tem ⁊ ſm qd potest dici in quacūqꝫ alia
materia.

S Equitꝛ videre de 2º. s. de incōtinēᐟ
tia. De qua queritꝛ an sit peccatū
Rñdeo incōtinentia pōt attendi
circa aliqd dupliciꝛ. Uno mō ꝓprie: ⁊ sim
pliciꝛ. ⁊ sic est circa cōcupiscētias delectaᐟ
tionū tactus. ⁊ sic est peccatū duplici rōᐟ
ne: ſm ꝙ dicitꝛ 7º ethiꝝ ꝙ incōtinentia viᐟ
tuperatꝛ non tñ sicut peccatū: quod. s. est
p recessum a ratiōe: sed sicut malitia queᐟ
dam. s. inq̄ꝧtum sequitꝛ cōcupiscētias praᐟ
uas. Alio mō incōtinētia dicitꝛ circa aliᐟ
quid ꝓprie inq̄ꝧtum homo recedit ab eo
qḋ est ſm rōnem: sed nō simpliciꝛ. vt cuꝫ
aliquis nō seruat modum rōnis in cōcuᐟ
piscentia honoꝝ: diuitiaꝝ. ⁊ alioꝝ huiusᐟ
mōi. que ſm se videꝛ esse bona. circa que
non est cōtinentia simpliciꝛ sed ſm quid.
sicut. s̄. dictum est de cōtinentia. ⁊ sic inᐟ
cōtinentia est peccatū: non qdem ex eo: ꝙ
aliquis ingerat se cōcupiscētȷ̃s prauis: sꝫ
ex eo ꝙ non seruat modū debitum rōnis
in cōcupiscendis: ⁊ rebꝰ appetēdis.

C De clementia ⁊ mansuetudīe ⁊ vitȷ̃s
oppositis. n. 49.

C Circa cōsiderādum est de cleᐟ
mentia ⁊ mansuetudine. ⁊ pri
mo de ipsis. 2º de crudelitate: que opponi
tur clementie. 3º de ira: que opponitꝛ man
suetudini. C Circa p̄mum sciendū ꝙ ex
passiōe ire ꝓuocatꝛ aliquis vt grauiorem
inferat penam. Ad clemētiam autē pertiᐟ
net directe ꝙ sit diminutiua penarū. qḋ
impedire non potest p excessum ire. Et iō
mansuetudo inq̄ꝧtum refrenat impetū ire
cōcurrit in eidem effectum cum clemenᐟ
tia. differūt tamē inq̄ꝧtum clemētia est mo
deratiua exterioris punitiōis. Mansuetu
do autē ꝓprie diminuit passiōem ire. ⁊ in
de sequitꝛ alia differētia: quam ponit Seᐟ
neca 2º liº de clementia. s. ꝙ clementia est
lenitas superioris ad inferiorem. s. in conᐟ
stituēdis penis. Mansuetudo autē est cuᐟ
iuslibet ad quēlibet. C Nota etiam ꝙ miᐟ
sericordia ⁊ pietas cum his cōueniūt inᐟ
q̄ꝧtum in eidem effectum cōcurrunt: qui
sꝫ est ꝓhibere mala ꝓximorū. sed diffeᐟ
runt q̄ꝧtum ad motiuū. quia pietas hoc
facit ex reuerētia quam habet ad aliquē
supiorem. s. deum: vel parētem. Misericor
dia v̄o hoc facit ex amicitia quam habet
cum ꝓximis. Mansuetudo inq̄ꝧtum reᐟ
mouet iram incitātem ad vindictam. Cle
mentia v̄o hoc facit ex animi lenitate. inᐟ
quātum iudicat equum esse: vt quis am
plius non puniatꝛ. Ponitꝛ autem manᐟ
suetudo siue mititas inter beatitudines.
Math. 5. Et inter fructus ad Galꝛ. 5. Nā
beatitudines sunt actus v̄tutum. fructus
autem sunt delectatiōes de actibus virtuᐟ
tum. Et ideo nihil ꝓhibet mansuetudiᐟ
nem poni. ⁊ beatitudiem ⁊ fructum. ſm
ꝙ nomen eius diuersimode sumi pōt.

S Equitꝛ videre de 2º. scilꝫ de cruᐟ
delitate. Circa quam sciendum
ꝙ hoc nomen sumptū esse vide
tur a crudi̅tate. sicut autē ea que sūt deᐟ
cocta ⁊ digesta solent habere dulcē ⁊ suaᐟ
uem saporem. ita cruda habent asperū ⁊
acrem. dictum est autē. s̄. ꝙ clementia dicꝛ
quādam animi lenitatem. siue dulcedinē
per quam qs est diminutiuꝰ penaꝝ. ⁊ sic
crudelitas directe opponitꝛ clementie. No
men autē seuicie ⁊ feritatis: a silitudine fe
raꝝ sumitꝛ. q̄ etiā seue dicuntꝛ. ideo ꝓprie
loquendo feritas vꝉ seuicia dicitꝛ ſm quā
quis in cruciatu alicuius delectatꝛ. ⁊ sic sb
bestialitate continetꝛ. talis enim delectaᐟ
tio non est humana: sed bestialis. Cruᐟ
delitas vero culpam in eo qui puniᐟ
tur attendit. sed in puniendo modum

excedit. ꝛ ideo differt a seuicia. sic malitia
būana a bestialitate. vt dicit᷑ 7° ethi°. vñ
seu cia non opponit᷑ directe clemētie. ſ; ex
cellentiori virtuti: quam ph̄us vocat be
roicā vel diuinam. ꝛ ſm nos dici pōt ꝙ di
recte opponit᷑ dono pietatis. Seuer⁹ autē
dr̄ q̄i seuus ꝛ verus: vt dicit Isid. li° ethi.
q2 sine pietate iusticiā tenet.

Sequit᷑ videre de 3°. s. de ira. ꝛ cir
ca hoc querunt᷑ plura. s. vtrū ira
sit pctm̄. Rn̄deo. ira: vt dictu; est
s. est ꝓprie q̄dam passio. passio aūt appeti
tus sensitiui intm̄ est bona inq̄ntum rōne
regulat᷑. si aūt ordinem rōnis excludat ē
mala. Ordo autē ratiōis in ira potest at
tendi q̄ntum ad duo. Primo q̄ntu; ad ap
petibile in qd̄ tendit: quod est vidicta. vñ
si quis appetit ꝙ ſm ordinem rōnis vin
dicta fiat: laudabilis est appetit⁹ ire. ꝛ di
cit᷑ ira p zelum. Si aūt appetat ꝙ fiat vin
dicta qualitercūq; cōtra ordine; ratiōis
est ira p vitium. Alio mō attendit᷑ quā
tum ad modū irascēdi: vt. s. motus ire nō
immoderate feruescat interius: vel exteri⁹
qd̄ si ꝑtermittat᷑ non erit ira sine pecca
to: etiam si quis appetat iustam vindictā.
¶ Utrū omis ira sit mortalis. Rn̄deo ꝙ
non. vn̄de sup illud ps. Irascimi ꝛ nolite
peccare. dicit glo. venialis est ira: que non
ꝓducit᷑ ad effectum. Motus. n. ire potest
esse peccatū dupliciter. vt dictū est. Uno mō
ex parte appetibil᷑. vt cum qs appetit vin
dictam. ꝛ sic ex genē suo est mortalis. q2
cōtrariat᷑ iusticie ꝛ charitati. posset tñ ta
lis appetitus esse venialis: ꝓpter impfectio
nem actus. ꝛ hoc vel ex parte appetentis. vt
cum actus ire ꝑuenit iudicium rationis.
vel ex parte appetibilis. vt cum qs appe
tit se in aliq̄ modico vindicare: qd̄ etia; si
inferat᷑: non erit mortale. vt si quis paru
trahit aliquem puerū p capillos. ꝛ hm̄oi.
Alio mō q̄ntum ad modū irascendi. ꝛ sic
ſm se non est ex genē suo mortalis. posset
tñ esse mortalis: puta si ex vehementia ire
excidat a dilectiōe dei: vel ꝓximi. ¶ Utrū
Math. 5°. Dn̄s ponat ꝯgrue tres modos
vel gradus ire. Rn̄deo. illi gradus ire nō
ꝑtinēt ad diuersas spēs ire. ſ; accipiūt᷑
ſm ꝓcessum actus hūani. in quo p̄ aliqd
corde cōcipit᷑. ꝛ sic dicit. Qui irascit᷑ fra
tri suo: ꝛ loquit᷑ de illo q vult grauit᷑ ꝓxi
mo nocere. talis. n. ira est mortalis. Si vō
motus leuis esset cui rō non cōsentiret. ve
nialis esset. 2° per aliq̄ signa manifestat᷑

exterius etiam anteq̄ ꝓrūpat in effectum
ꝛ ſm hoc dicit. Qui dixerit frī suo racha:
quod est interiectio irascētis. 3° pctm̄ in
terius cōceptum ꝓducens ad effectū. Est
autē effectus ire nocumentū alterius sub
rōne vindicte. minimū autē nocumentoꝝ
est: qd̄ fit solo verbo. ꝛ ſm hoc dicit. Qui
dixerit frī suo fatue. ꝛ sic patet ꝙ 2m̄ ad
dit. s. p̄mū. ꝛ 3m̄ super vtrūq;. vnde si pri
mū est mortale peccatū in casu in quo lo
quit᷑ Dn̄s: vt dictum est. multomagi alia
Et ideo singulis eoꝝ ponunt᷑ correspon
dentia aliqua ꝑtinentia ad cōdemnatiōe;
sed in p̄mo ponit᷑ iudiciu; qd̄ est minus.
quia vt dicit Aug. In iudicio adhuc da
tur defensiōis locus. In 2° ponit᷑ cōsili
um in quo iudices inter se cōferunt qua
pena sit puniendus. In 3° ponit᷑ gehen
na ignis: qui est cōdemnatio certa. Nota
ꝙ hoc dicit᷑ per quādam silitudinem. cū
enim qs cōuincit᷑ de delicto: iudex eum iu
dicat esse puniēdum. ꝛ hoc est illi magna
pena. s. ꝙ scit se ad penam iudicandū. ſ; vl
terius est sibi grauior pena quādo scit si
bi determinatā esse penam. sed adhuc est
ei grauior pena: quādo fert᷑ pene sententia.
p̄mum vocat᷑ iudicium. 2m̄ cōsilium. 3m̄
gehenna. quia tunc est pena grauissima.
ꝛ sicut gradatim ſm hec tria crescit pena
ita ire ſm illas tres differētias: maior ꝛ
minor de hac᷑ p. n. a. ꝛ hec omia habent᷑ ex
glo. super Math. 5. ¶ Utrū ira sit vitiū ca
pitale. Rn̄deo ꝙ sic. vt vult Grego. 30.
moral. ¶ Sciēdum tamē ꝙ de ira possu
mus loqui dupliciter. Uno mō per accidēs
scil; inq̄ntum impedit iudicium ratiōis. p
quod homo retrahit᷑ a malis. ꝛ sic potest
esse p̄ncipium peccatoꝝ. Unde super illud
ꝓuerb. 15°. Uir iracūdus ꝓuocat rixas. di
cit glo. Janua omniū vitioꝝ est iracun
dia. ¶ Alio modo directe ꝛ per se. ꝛ sic est
causa aliquoꝝ specialium peccatoꝝ: que
sunt filie eius. Et he sunt sex ſm Grego.
30. moral. scil; rixa. tumor mentis. cōtu
melia. clamor. indignatio. ꝛ blasphemia.
Sumit᷑ autem hic tumor mentis non p
superbia: sed p quodam conatu seu auda
cia hominis intentātis vindictam. blas
phemia vero: in quam aliqs ex animi cō
motiōe ꝓrumpit: ex ira ꝓcedit. blasphe
mia vero in quam quis deliberate ꝓrum
pit ex superbia hominis se cōtra deum eri
gentis procedit. Odium vō ꝛ si nascat᷑ ex
ira: habet tamen aliqua; priorem causa;

ex qua directe ꝓcedit vel orit᷑ .s. tristiciã. sicut ecõtrario amor nascit᷑ ex delectatiõe Ex tristicia aũt illata. qñqꝫ in iram. qñqꝫ in odium aliquis movet᷑. vnde cõuenien tius fuit odium ponere oriri ex accidia. lꝫ Augusti. dicat in regula ꝙ orit᷑ ex ira. ¶ Utrꝫ sit aliqḋ vitium oppositũ iracũdie ꝓ ueniens ex defectu ire. Rñdeo ira põt du pliciť intelligi. Uno mõ simplex mot⁹ vo luntatis: quo aliquis ex iudicio ratõis pe nam infligit: ⁊ sic defectus ire est peccatũ. ⁊ sic sumit Criso. iraꝫ super Math. dicẽs Qui cum cã non irascit᷑ peccat. patientia autem irrõnabilis vitia seminat. negligẽ tiam nutrit. ⁊ non malos tm̃: sed etiã bo nos ad malum inuitat. ¶ Alio mõ sumit᷑ ira ꝓ motu appetitus sensitiui: qui est cuꝫ passiõe ⁊ trãsmutatiõe corpali. Et h̃ mo tus necẽio cõsequit᷑ in homĩe ad simplicẽ motum voluntatẽ. quia appetitus inferior naturaliť sequit᷑ motum appetitus superi oris: nisi aliquid repugnet. ⁊ ideo non po test totaliter deficere motus ire in appetitu sensitiuo: nisi ꝑ subtractiõem: vel debilita tem motus volũtatis. ⁊ ideo ex cõsequẽti etiam defectus passiõis ire est vitiosus. sicut ⁊ defectus volũtarij motus ad puniendũ sm̃ iudiciũ rõnis.

¶ De modestia ⁊ eius spẽbus in cõi. ti. 50.

Postea cõsiderandũ est de mo destia. ⁊ p̃mo in cõi. 2º de spẽ bus eius. Circa p̃mũ sciendũ ꝙ diuersimode aliqui videnť loqui de modestia. vbicũqꝫ enim cõside rauerũt aliquam spãlem delectatiõem bo ni: vel difficilis in moderãdo subtraxerũt illud modestie: relinquentes eam circa minora. Manifestũ est autem omib⁹ ꝙ refrenatio delectationũ tactus: quãdã spe cialem difficultatẽ habet. vnde omẽs tem perãtiam distinxerũt a modestia. Tullius vero: quia cõsiderauit q̃ddam spãle esse bo num in moderatiõe penaꝝ. ideo etiaꝫ cle mentiã subtraxit modestie: ponens mode stiã circa omia alia que relinquũť mode rãda. hec autẽ videnť esse 4ºʳ. quoꝝ vnũ est motus animi ad excellẽtiam aliquaꝫ: quã moderat᷑ hũilitas. 2ᵐ est desideriũ ptinentiũ ad ɔgnitiõem. ⁊ in hoc mode rat᷑ studiositas. 3ᵐ pertinet ad corpales motus ⁊ actiões. vt .s. decent᷑ ⁊ honeste fi ant. 4ᵐ est qḋ ptinet ad apparatũ exte riorẽ. Dicit᷑ aũt modestia a modo. mod⁹ n. qui cõiter seruat᷑ in omi virtute: spãliť vtuti que ponit modũ in minimis appro priat᷑: sicut nomẽ cõe angeloꝝ appropri atur infimo ordini angeloꝝ.

¶ De hũilitate ⁊ supbia. ti. 51.

Deinde cõsiderãdum est de spe ciebus modestie que sunt 4ºʳ. vt patet ex p̃dictis. ⁊ p̃mo de hũi litate. circa quã p̃mo dicendũ est de ipa. 2º de supbia sibi opposita. Cir ca p̃mũ sciendũ ꝙ hũilitas sm̃ ꝙ est virt⁹ dicit in sui rõne quãdam laudabilẽ deie ctionẽ ad ima. hoc aũt fit qñqꝫ tm̃ sm̃ si gna exteriora. ⁊ hec est falsa hũilitas: de q̃ dicit Augu. in q̃dam ep̃la ꝙ est magis su pbia. qñqꝫ autẽ fit sm̃ interioreꝫ motum aĩe. ⁊ hec humilitas ꝓprie ponit᷑ virtus. qꝛ virtus p̃ncipaliter cõsistit in electiõe men tis, vt patet .i. ethi⁹. Respicit aũt hũilitas p̃cipue subiectiõeꝫ hoĩs ad deum sm̃ quã etiã alijs humiliãdo se subijcit. vnde qui libet hõ s᷑ꝫ illud qḋ est suũ in eo se subijce re dꝫ cuilibet ꝓximo q̃ntum ad id qḋ est dei in ipo. homis. n. est defectus. dei aũt est quicq̃d boni est in homĩe Osee. 13. Perdi tio tua Israel: tñmõ in me auxiliũ tuũ. põt tñ aliquis reputare aliq̃d boni esse in ꝓ ximo qḋ ipe nõ habet: vel aliquid mali i se esse: qḋ in alio non est. ex quo põt ei se subijcere ꝑ humilitatẽ. Ponit autẽ Ans. 7. gradus quoꝝ p̃mus est se cõtemptibilẽ esse ɔgnoscere. 2⁹ de hoc dolere. 3⁹ h̃ cõ fiteri. 4⁹ hoc ꝑsuadere .s. vt velit h̃ credi. 5⁹ vt patient᷑ sustineat hoc dici. 6⁹ vt pa tiat᷑ se cõtemptibiliť tractari. 7⁹ vt hoc amet. glo. vero Math. 3. dicit ꝙ ꝑfecta hu militas habet tres gradus. p̃mus est sub ijcere se maiori: ⁊ non p̃ferre se equali. qui est sufficiẽs. 2⁹ est subdere se equali: ⁊ nõ p̃ferre se minori h̃ est abũdans. 3⁹ est sub esse minori qui est ꝑfectus. Sed isti grad⁹ non accipiunť sm̃ nãm humilitatis. sꝫ ꝑ cõparatiõem ad hominũ grad⁹.

Sequit᷑ videre de 2º .s. de superbia. ⁊ circa hanc querunť plura. sciꝫ vtrꝫ supbia sit pctm̃. R° ꝙ sic. sic n. dicit Isid. li° ethi. Superbus dicit᷑ qui sup vult videri q̃ꝫ est. hoc autem est cõtra rectam rõnẽ. ⁊ per ɔñs est pctm̃. quia sm̃ Diony. c. 4° de di. no. Malum aĩe est p̃ter rõnem eẽ. vñ pꝫ ꝙ supbia est pctm̃. ꝫ

¶ Utrū supbia sit spāle pctm̄. Rndeo. su-
perbia pōt sumi dupliciť. Uno mō s̄m p-
priā spēm quam habet ex ratiōe ꝓprij ob
iecti. ⁊ sic est spāle pctm̄. q2 habet speciale
obiectū. est. n. inordinatꝰ appetitus ꝓprie
excellentie. vt dictum est. ¶ Alio mō s̄m
quandā redūdātiā in alia pctā. ⁊ s̄z hoc
habet quandā generalitatē. s. inq̄tum ex
ea oriri pñt omnia peccata. ⁊ hoc dupliciť.
Uno mō p se inq̄tuz. s. alia pctā ordināť
ad finem supbie qui est ꝓpria excellentia.
ad quam ordinari pōt om̄e qđ quis ap-
petit inordinate. Alio mō indirecte ⁊ q̄si
p accn̄s. s. remouēdo ꝓhibens inq̄tuz. s.
homo p supbiam cōtemnit legem diuinam
per quā ꝓhibeť a peccando. s̄m illud Hie-
re. z. Cōfregisti iugū meū. Intelligendū
tam̄ q̄ pctā non semp oriunť ex superbia
quia non semp sit pctm̄ ex cōtemptu. sed
q̄nq3 ex infirmitate ⁊ q̄nq3 ex ignorātia.
⁊ ideo dicit Aug. li° de nā ⁊ grā. q̄ mul-
ta pctā sunt que nō fiunt ex superbia. ¶
Utrū supbia sit pctm̄ mortale. Rndeo. p su-
perbiā homo se extollit sup̄ illud qđ est si-
bi p̄fixum a deo. ⁊ ita aliqualiter non sub-
diť deo ⁊ regule eius. hoc autē est auerti
a deo. Et ideo supbia s̄z genus suū est pec
catū mortale. aliqui tn̄ motus supbie sūt
veniales ꝓpter eoꝝ impfectiōem. dum. s.
eis rō non consentit. ¶ Utrū supbia sit vi
tium capitale. Rndeo. supbia dupliciť pōt
sumi. vt dictum est. s. Uno mō vt est qđ-
dam spāle pctm̄. Alio mō vt hab3 quan-
dam generalitatē. Uitia autē capitalia po
nunť esse q̄dam peccata spālia ex quibus
oriunť multa pctōꝝ genera. Et ideo qui-
dam cōsiderātes supbiaz p̄mo mō: ponūt
eam esse vitium capitale. vt Isid. ⁊ Cass.
Greg. vo cōsiderans eam z° mō ponit
ipam reginam ⁊ m̄rem omniū vitioꝝ. 30
moral. Ad hoc nō. q̄ Greg. 23. moral.
ponit 4or spēs supbie. Prima est cū quis
bonū quod h3: a se habē estimat. 2a cū3
dať sibi desup ꝓ suis meritis dari putat.
3a cum se iactat habere qđ non habet.
4a cum despectis ceteris singulariť appe
tit videri hr̄e qđ non h3.

¶ De studiositate ⁊ curiositate. ti. 52.

P Ostea cōsiderandū est de studi
ositate. ⁊ p̄mo de ipa. z° de curi
ositate opposita. Circa p̄mū
sciendū q̄ studiū est vehemens
applicatiō mentis ad aliqđ. mens autem
non applicať ad aliqđ nisi ꝯgnoscēndo
illud. ⁊ ideo studium p p̄us respicit ꝯgni-
tiōem. ⁊ p posterius queciq3 alia ad que
operanda directiōe ꝯgnitiōis indigemꝰ.
⁊ ideo studiositas que diciť a studio ꝓ-
prie diciť circa ꝯgnitiōem. s. acqrēdam.
vnde ꝓprie ptinet ad eam moderari appe
titum. put tendit ad cognitiōem acqui-
rendam.

S Equiť videre de z°. s. de curiosita-
te. hec autem est appetitꝰ imode-
ratus ꝯgnitiōis acquirēde. q̄ qui
dem dupliciť potest esse vitium. Uno mō p-
ut coniungiť ei per accn̄s malū. vt quādo
quis studet addiscere ad supbiendū vel
aliť peccandū. Alio mō ex ipa inordina-
tiōe appetitus ⁊ studij addiscendi verita-
tem. ⁊ hoc q̄drupliciť. Uno mō inquātū
p studium minus vtile retrahiť aliquis a
studio qđ sibi nccio incūbit. z° inq̄tum
aliquis studet addiscere ab eo a quo non
licet. vt a diabolo. 3° inq̄tum nō refert
quis ad debitum finem. s. dei ꝯgnitiōem.
4° inq̄tum quis studet ꝯgnoscere verita
tem sup̄ ingenij ꝓprij facultatem. quia p
hoc q̄nq3 quis facile labiť in errorem. ⁊
hec dicta sunt q̄tum ad ꝯgnitiōem intel-
lectiuam. q̄tum vo ad sensitiuam duplici
ter potest esse vitiū. Uno mō inq̄tum co-
gnitio sensitiua non ordinať in aliqđ vti
le. sed magis auertit hominem ab aliqua
vtili cōsideratiōe. Alio mō inq̄tum ꝯgni
tio sensitiua ordinať ad aliqđ nociuz. vt
inspectio mulieris ordinať ad cōcupiscē-
duz. ⁊ diligēs inquisitio eoꝝ que ab alijs
fiunt ordinať ad detrahendū. Si qs aūt
ꝯgnitiōem sensitiuam intēdit ordinare p-
pter nccitatē nature sustētande. vel ꝓpter
studium veritatis immediate: sua studio-
sitas est virtuosa.

¶ De modestia in exterioribus motibus
corporis. titulus. 53.

D Einde cōsiderandū est de mo
destia put consistit in exterio-
ribus motibus corporis que
serie aguntur. ⁊ hoc primo de
ludo. z° de scurrilitate: siue de stultiloquio
que solent in talibus admisceri. Circa
p̄mū querunť plura. vtrū i talibꝰ possit ēē
virtus ⁊ vitiū. Rndeo virtus moralis ꝯsistit i h̄

cꝯca que sūt hominis p rōnē ordināt̄.mani festū est aūt ꝙ exteriores motꝰ hominis sūt per rōnem ordinabiles.q2 ad imperiū ra tōis exteriora mēbra mouent̄.⁊ ideo cir ca motus corꝝ pōt esse virtus moralis.s. si sint per rōnem ordinati.puta modestia ⁊ vicium si sint deordīati. ❡Utrꝝ in ludis possit esse aliq̄ virtus. Rndeo ꝙ sic.hō.n. indiget quiete aliqñ ad aīe fatigati recrea tionē.quies aūt aīe est delectatio. vt dicit phs .8. ethi.ꝙ delectatio si sit fortis expel lit tristiciā.⁊ ideo ꝯ aīe fatigatiōem oꝫ ad hibere remedium aliquam delectatiōeꝫ cō ueniētem itermissa intentiōe insistēdi opi bus sine studio rōnis cuius exemplū ha bet̄ in Johāne euāgelista in eiꝰ legenda. Dicta aūt vel facta in talibꝰ vbi ad quā dam quietem aī.⁊ hoc est qđ dicit̄ .4. ethi. ꝙ in hiꝰ vite cōuersatiōe quedaꝫ requies habet̄ cum ludo. Circa h̄ tñ sunt pcipue tria caueda. quorꝫ pmū ⁊ pncipale est ꝙ pdicta delectatio in aliqbus operatiōibus verbis turpibꝰ vl' noxijs nō querat̄ de ta li eni ioco dicit Tulliꝰ li. de offi.ꝙ est flagi tiosus ⁊ obscenus. 2m est.ne totalit̄ aīe g uitas resoluat̄. vt dicit Amb. li. de offi. 3m est.ꝙ cōgruant psone tpi ⁊ loco ⁊ fm alias debitas circūstantias ordinent̄. vt Tullius dicit ibidem.hiꝰ aūt fm rōnis re gulam ordinent̄.hītus aūt fm rōnem or dinans sic operās est virtus moralis. ⁊ ideo circa ludos pōt aliq̄ virtus eē quam phs eutrapeliā vocat a bona cōuersione. q2.s. bene cōuertit in solatiū aliqua dicta vel facta.⁊ inq̄ntuꝫ hō per istam vtutem refrenat̄ ab imoderātia ludorꝫ sub mode stia cōtinet̄. ❡Utrꝝ in supfluitate ludi pos sit esse pctm. Rō ꝙ sic. supfluū.n.in ludo dicit̄ qđ regulā rōnis excedit. ⁊ hoc pōt esse dupliciť.Uno mō ex ipa spē actionū: que assumunt̄ in ludo. vt sunt turpia ver ba vel facta vel etiam pximo noxia.⁊ sic est ibi pctm mortale. ❡Alio mō fm defe ctū debitarū circūstantiarꝫ.⁊ sic pōt ibi es se pctm.qnqꝫ mortale vt cum qs delecta tiōem ludi pponit dilectioni dei. qnqꝫ ve niale. vt cum qs nō tm afficit̄ ad ludū ꝙ ꝓpter hoc ꝯmittere vellet aliqđ ꝯ pceptū dei vel eccl'ie. ❡Ad hoc nō ꝙ risus aliqs ꝓuenit ex serenitate cōscie ⁊ pgustatiōe suauitatis diue.⁊ ille ptinet ad fructū spi ritus q est gaudiū. Aliqs ex assecutiōe ce lestis glie. puer. vlt. Ridebit in die nouis simo. Aliqs ex mansuetudine nāe.⁊ sic at testat̄ bonitatē nāe. Aliqs ex inordīatōe inepte leticie.de quo Eccl. 7. Melior ē ira risu.⁊ sic ridere nō est sine pctō. Similiter ludus vel saltatio qnqꝫ ꝓuenit ex spūali iocūditate.⁊ sic est meritoriꝰ.sicut Dauid lusit ⁊ saltauit coram archa dñi. Qnqꝫ āt ꝓuenit ex recreatiōe. qnqꝫ p exercitatiōe ⁊ sic pōt esse sine pctō. qnqꝫ ex dissolutio ne mentis lasciue. ⁊ sic est pctm. h̄ Alex. an.2.t.2.c.ō ludo.ar.i.c. Quid de inspe ctoribꝰ ludorꝫ vel ioculationū. Rndeo in spectio q̄dam est in transitu non tendens vlterius ad delectatiōeꝫ pctī mortalis. vt fornicatiōis.⁊ hec est venialis. q̄dam est studiosa in qua.s.est fomentū pctī morta lis.⁊ hec qnqꝫ est mortalis. Iteꝫ ioculatio q̄dam est histrionica.q̄dam corealis mu lierꝫ lasciuarꝫ.q̄dam cā exercicij vel fasti dij tollendi siue accidie uitande fit. Inspe ctio g studiosa ioculatiōis pme ⁊ 2e ver gere pōt in pctm mortale. 3e vō ⁊ 4e pōt esse venialis.hec Alex.an. vbi.s.ar.3.c. ❡ Quid de coreatricibꝰ. nunqđ peccant mortalit̄ ducēdo coreas. Rndeo. Rod. credit ꝙ sic.si faciant hoc vt se vl' alios in citent ad libidinem.vel si faciāt hoc de cō suetudine lꝫ non corrupta intentiōe.quia talia de se habēt ad libidinē incitare. Si āt aliqua raro sine intentiōe corrupta coreis se immisceat dubitat an mortalit̄ peccet.cū exponat se periculo alios ad libidinē ꝓuo candi ⁊ exempla pbeat alijs silia faciēdi. ❡Quid de histrionibꝰ. Rndeo vt sup di ctum est.ludus est necēius ad cōseruatio nem vite hūane. ad omia autē que sunt vtilia hūane cōuersatiōi possunt al.q̄ offi cia licita deputari.⁊ ideo officiū histrionū quod ordinat̄ ad solatiū hominū non est fm se illicitū dūmodo ludo vtant̄ mode rate.s.non vtendo aliquibus verbis vel factis illicitis.⁊ non exhibēdo ludum ne gocijs ⁊ temporibꝰ indebitis.vnđ illi qui moderate eis subueniūt nō peccant:sed iu ste faciunt dum eis mercedem sui ministe rij tribuunt. Si qui autē in tales supflua sua cōsumunt: vel sustineant illos histriōes qui ludis illicitis vtunt̄:peccāt quasi eos in peccato fouendo.vnde Aug. super Jo. dicit.ꝙ donare res suas histrionibꝰ viti um est immane. nisi forte aliquis histrio eēt in extrema necitate:in qua ei subueni endum esset.hec Tho. 2a 2e.q.168.artī.3. c.3m ❡Utrꝝ aūt corpꝰ xpi sit dandū hi strionibus.require.j.li. 4. ti.17. ar.4.

¶ Utrum in defectu ludi cōsistat aliqđ pec/
catū. Rndeo q sic. vnde phs 2° ethi⁹ po/
nit defectū in ludo esse vitiosū. est.n.cōtra
ratiōem q aliquis exhibeat se alijs one/
rosū dum.s.nihil exhibet de se delectabile.
7 etiam delectatiōes impedit aliorum. Et di/
cunt tales duri 7 agrestes. vt dr .4° ethi⁹
vnde Sen. dicit. Sic te geras .sapiēter vt
nullus habeat te q̄i asperū nec cōdemnat
quasi vilem.

SEquit videre de 2° .s. de scurrilita
te siue turpilogo. 7 circa hoc que
runt plura. s. vtrum sit idem scurrili/
tas qđ stultiloquiū. Rndz Alex. an. 2° . t.
2. c. de scurrilitate. q. i. ar. 5. c. q hec ,ppe lo
quēdo differūt. quia stultiloquiū refertur
ad discretiōem rōnis. scurrilitas ad lasci/
uiam affectiōis. possunt tn̄ in inuicē inci/
dere 7 vnum alterum ɔtinere. ¶ Utrum scurri
litas semp sit pctm̄. Rndet idem vbi .s̄.
ar. i. o. q scurrilitas ,ppie dicta est pecca/
tū. sumit tn̄ aliqn̄ ,p vrbanitate sermōis
7 hoc impropie. 7 tunc si assit debit⁹ finis.
vt cōseruatio bone amicitie. vel remotio se
cularis tristicie: vel accidie. non est pctm̄
dūmō non fiat p turpia verba. Si aūt fi/
at per turpia verba vel inutilia 7 tn̄ risum
inordinatū ,puocātia: pctm̄ erit. Et sic di/
cit ad Eph. 5. Non nomiet in vobis sic
decet sanctos dei. turpitudo aut stultilogū
aut scurrilitas que ad rem nō ptinet. i. nul
lius ē vtilitatis. ¶ Ulterius nō. q talis ser
mo ,pcedere pōt ex lubricitate lingue. 7 im
petu irascibilis 7 cōcupiscibilis 7 surrepti
one ratiōis vel ex deliberatiōe rōis 7 ma
la assuetudine lingue 7 puersa affectione
irascibilis 7 cōcupiscibilis. 7 bz hoc refer
tur ad libidinē mortalē vel venialē tanq̄
ad radicem. 7 sm hoc erit mortalis vł ve
nialis. ¶ Quid de auditorib⁹ talium. Rn
det idem vbi .s̄. ar. 3. c. q illi qui sustentāt
turpiloquos vt talia dicant magis pec/
cant q̄ turpiloq. Auctores.n. sceleris sūt
magis in culpa q̄ mīstri. ex maiori.n. libi
dine peccant. qui v° casualit audiūt. tamē
habēt cōplacentiā: minus peccant. Criso.
Uis ońdere maifeste q in talib⁹ nō letari
non audire patiaris.

¶ De modestia i apparatu exteriori. ti. 54.

POstea cōsiderandū est de mo/
destia sm q ɔsistit in exteriori
apparatu. 7 circa hoc querūt
plura. s. vtrum possit ibi esse virtus 7 vitium.
Rndeo q in ipis rebus exteriorib⁹ qui/
bus vtit homo. nō est aliqđ vitium. sed i
homie qui imoderate vtit eis. 7 hoc pōt
esse dupliciť. Uno mō per cōparatōem ad
ɔsuetudines hominū cū quib⁹ viuit aliqs
Dicit.n. Aug. li° 2° cōfessionū. q turpis
est pars omis suo nō ɔgruens vniuerso.
Alio mō ex inordinato mentis affectu.
7 hoc pōt esse dupliciť. Uno mō sm exces
sum. vt qn̄ aliquis in supfluo cultu vestiū
hominū gliam vel etiā carnis delicias q̄/
rit. vel etiam nimiā sollicitudinē appōit.
vnde Cris. Non est sil corp⁹ 7 aiam or/
nare. qđ est verum sm Alex. an. 2° . t. 2. c. de
ornatu. ar. i. o. qn̄ est tanta libido in orna
tu corpis q de ornatu aie non curat. Li/
cet tn̄ sm eundē ibidē. c. 7 sm Tho. 2ª 2ᵉ
q. 169. ar. i. c. vti vestibus p̄ciosis sm perso
ne nobilitatem sm terre consuetudinem:
7 sm officij vel ministerij dignitatem: dūmō
absit libido in volūtate 7 scandalū in ex/
teriori ope. Alio mō pōt esse inordinat⁹
affectus in exteriori cultu sm defectum. vt
quādo homo ipm plus debito ex pigricia
negligit. vel etiam in defectu t. li gliam ho
minū querit. vñ Aug. li° de ser. do in mō.
dicit q in vestibus sordidis iactātia pōt
esse. Si quis tn̄ vestib⁹ vilioib⁹ vtat q̄
alij ,pter carnis maceratiōem 7 spūs hu
miliatiōem. hoc ptinet ad temperātie vir/
tutem. hoc aūt p̄cipue ɔuenit his qui alios
verbo 7 exemplo ad pniam vocant. vt p
phetis. de qbus dicit Heb. ii. Circuierunt
in melotis in pellib⁹ caprinis. ¶ Utrū or/
natus mulierum possit esse sine peccato mor
tali. Rndeo cultus muliebris viros ad la
sciuiam ,puocat sm illud ,pu'bio. 7° mu
lier occurrit illi ornatu meretricio p̄para
ta ad capiēdas aīas. Pōt tn̄ mulier cō/
iugata licite operam dare. s. ornando se vt
placeat viro suo ne per eius cōtemptum in
adulteriū labat. vnde. i. Cor. 7°. Mulier
nupta cogitat que sūt mundi quō place/
at viro. Mulier autē que nec virū habet
nec vult habere 7 est in statu non haben/
di si se ornet vt alios ad cōcupiscendū ,p
uocet: peccat mortaliter. Si autē ex q̄dam
leuitate vel etiam vanitate ,pter quādam
iactātiam non est semp peccatū mortale.
sed veniale. Si autem sit mulier virgo nu
bilis aliquatenus plus habere debet de
ornatu qui tamē non ,puocet ad libidinē
sed habeat in se decentiā muliebrem. vnđ

Aug. ad Possidoniū. Nolo vt de ornamentis aurī babeas i ꝓhibēdo sn̄ia3 nisi i eas q̄ neq3 ꝯiugate sūt. neq3 ꝯiugij capaces. q̄ cogitare debent quomō placeāt deo. Nō autē dicit Ciprian⁹ li° de babitu virginū. Manus dn̄i infirmāt. qui illud qḋ ipe formauit reformare cōtendunt. s. adbibēdo aliqd quo pulcbriores videant̄. loquit̄ in cāu quo fit h̄ ꝓpter lasciuiā vel in dei cōtemptū. tunc. n. est pctm̄ mortale. ꝛ eodē mō debēt itelligi siles auc̄tes. Nō tm̄ ꝙ aliud est fingere nō babitā pulcbritudinē. aliud ē tegere turpitudinē ex al. q̄ cā ꝓuenientē. boc. n. licet. bec Tbo. 2ª 2ᵉ q. 169. ar. 2. o. ꝛ Alex. an. 2. t. 2. c. de ornam. ar. 2. o. ¶ Utꝝ femis liceat vti veste virili. vel viris veste muliebri. Rndeo h̄ est de se vitiosū. quia vt dictū est. s. cultus exterior cōpetere debet ꝯditiōi persone f3 cōmunē cōsuetudinē. ꝛ p̄cipue q2 boc potest esse cā lasciuie. ꝛ spāliter probibet̄ Deut. 22°. q2 gentiles vtebant̄ tali babit⁹ mutatiōe ad supstitiōem idolatrie. Pōt tn̄ boc qn̄q3 licite fieri ꝓpter aliquam necitatem. Nō aūt dicit Raban⁹: ꝙ ꝯtra nām est virum muliebria facē. Expone f3 Alex. vbi s. ar. 2. c. 3ᵘ. cōtra nām. i. cōtra nature decentiā. ¶ Quid de artificib⁹ bi⁹ ornamentoꝝ. Rndeo mulieres vt visū est. s. licite se pn̄t ornare. vel vt cōseruent decentiam sui status. vel etiā aliqd supaddere vt placeant viris suis. Et ideo artifices talium nō peccāt in vsu talis artis: nisi forte inueniendo aliq̄ supflua ꝛ curiosa.

¶ De fide ꝛ articulis eius. ti. 55.

Consequēter cōsiderādū est de virtutib⁹ theologicis ꝛ vitijs eius oppositis. Circa qḋ sciendū ꝙ v̄tutes theologice sūt tres f̄m illud. i. Cori. 13. Nūc aūt manent fides spes charitas: tria bec. cui⁹ rō est. q2 deus est obm̄ cuiuslib3 v̄tutis theologice. De⁹ aūt non pōt esse obm̄ v̄tutis nisi sub rōe sūmi veri. vel sūmi ardui. vel sūmi boni. P̄mo° est obm̄ fidei. 2° spei. 3° charitatis. Per fidē. n. vnit̄ rōnalis cum deo. p spe3 irascibilis. p charitatē ꝯcupiscibilis. p q̄s tres potētias sum⁹ vnibiles cū deo. Dicūtur aūt be tres v̄tutes theologice. tum qa deum bn̄t p obō inquātū p eas recte ordinamur in deū. tum q2 sola dei reuelatōe in sacra scriptura tradunt̄. Harꝝ aūt trium virtutū p̄ma est fides vt p3 in p̄missa auctoritate. ꝛ ideo p̄mo dicendū est de ea ꝛ de vitijs sibi oppositis. De fide aūt p̄ dicendū est qd sit. 2° de eius obō qḋ est credibile. 3° de eius actu. 4° de ei⁹ subiecto. ¶ Circa p̄mū sciendū ꝙ fides f̄m Aplm ad Heb. 11. est sub̄a reꝝ sperandaꝝ argumentū nō apparentiū. Dicit̄ autē fides sub̄a reꝝ sperādaꝝ metbapborice. q2 sicut sub̄a est subm̄ omniū accidentiū: ꝛ cā existētie eoꝝ. sic fides est totius spūalis edificij fundamentū ꝛ dispositio q̄ res sperāde iam aliq̄ mō existūt in nobis: ꝛ existēt in futuro realit̄. Et q2 boc nō posset nisi per bitum bonū. ideo in boc implicite cōtinetur ꝙ fides est bitus bonus. q2 etiā argumentū est manifestatiuū. intellect⁹ autē est manifestatiōis subm̄. Ideo cū dicit̄. fides est argumentū implicat̄ ꝙ fides est manifestatiua. ꝛ ꝙ intellect⁹ est eius subiectū. Res aūt nō apparētes. s. p aliquid existēs infra facultatē rōnis nālis: sūt fidei obiectum. res aūt sperāde sunt eius finis. Cu3 g̃ dicit̄. fides est sub̄a rē. sensus est. fides ē bitus bonus totius edificij spūalis fūdamentū existens ad res sperādas ordinat⁹ manifestatiu⁹ veritatis trāscēdētis facultatem nr̄e ꝯgnitiōis nālis. Est g̃ fides babitus virtuosus. ꝛ qdem si sit ornata est simplicit̄ virtus. q2 om̄ia cōueniunt sibi que requirunt̄ ad plenū esse virtutis. q2 ꝛ bitem ꝛ actum credēdi pficit ꝛ p ea3 ipe actus refert̄ debito mō in finē vltimū. fides aūt informis boc nō facit. ꝛ ideo non est ꝓprie virtus. pōt tn̄ large dici virtus: ꝓut virtus dicit̄ quicūq3 babitus determinans potētiam ad aliquem actu3 respectu obiecti debiti f̄m Rid. Omēs alie diffinitiōes a p̄dicta sunt explicatiōes diffinitiōis p̄dicte. Qḋ enim dicit Augusti. ꝙ fides est virtus qua credunt̄ que non vident̄. est idem cum eo quod ibi dicitur argumētum non apparentiū. ꝛ idem est3 facile videre de diffinitiōibus alijs. Distinguit̄ autem fides per boc ꝙ dicit̄ argumentū ab opione. suspitiōe. ꝛ dubitatiōe. per que intellectus nō adberet firmit ad aliquid. Per boc v̄o quod dicit̄ non apparētium: distinguit̄ a scientia ꝛ intellectu per que fit aliquid apparens. per boc autem qḋ dicit̄ substantia sperandaꝝ reru3 distinguit̄ virtus fidei a fide ꝯmuniter sūpta q̄ nō ordinat̄ ad btitudinē speratā ꝛ sic fides p ea q̄ ponūt̄ in diffinitiōe apli

distinguit̄ ab omibus alijs que pertinent ad intellectū. ¶ Nō insup ꝙ argumentū ꝓprie dicit̄ mediū in cuius virtute cōtine tur totus ꝓcessus argumentatiōis. vnde dicit Boeti⁹ 2° thopi. ꝙ argumētatio est argumēti per orōnem explicatio. Et inde trāslatum est nomen argumēti ad omnez breuē ꝓlibatiōem narrandoꝝ. ⁊ sic breues ꝓlogi in ep̄las Pauli dicunt̄ argumēta. Et inde vlteri⁹ translatū est ad omē lumen intellect⁹ manifestatiuū veritatis ꝑus incognite. ⁊ hoc 3° modo fides dicit̄ argumentū ſm Ric. vel pōt dici ꝙ argumentū ibi sumit̄ ꝓ effectu argumenti ſm Tho. p argumētū .n. inducit̄ intellectus hoīs ad inherendū alicui vero. vñ ipsa firma adhesio intellect⁹ ad fidei veritatez nō apparentē: dicit̄ hic argumentū. vnō alia lr̄a habet cōuictio. q2. s. per diuinā auctoritatē intellectus credētis cōuincit̄ ad assentiendū his q̄ nō videt.

Sequit̄ videre de 2°. s. de obiecto fidei. Circa qō sciendū ꝙ duplex ē obiectū fidei sicut ⁊ cuiuslibz alterius hitus ꝯgnitiui. s. formale ⁊ matīale Obm fidei formale est ꝑma veritas. non n. fides de qua loqmur hic assentit alicui vero nisi inq̄ntū est reuelatū a deo. vñ innitit̄ veritati ꝑme sine dīne tanq̄ȝ medio. vnde dic̄ Diony. 7° ca° de di. no. ꝙ fides est circa simplicē ⁊ semp existentē veritatem. hec aūt est veritas ꝑma. Obiectū aūt mālē fidei est nō tm̄ ipe deus: sed etiā multa alia. que tñ sb̄ assensu fidei nō cadunt nisi ſm ꝙ habēt aliquē ordinē ad deuz ꝓ ut. s. per aliq̄s deitatis effectus hō iuuatur ad tendendū in deū. ⁊ ideo etiā ex hac ꝑte obm fidei est quodāmō veritas ꝑma. sicut etiā obiectū medicine est sanitas. quia nihil cōsiderat nisi in ordine ad sanitatez hec aūt q̄ sunt fidei obiectū mālē p certos articulos distinguūt̄. articon autē grece: qō dicit̄ articul⁹ latine significat quādā coaptationē aliquaꝝ partiū distinctarū. vnde credibilia fidei dicunt̄ per articulos distingui inquātū in ꝑtes q̄sdam diuidūtur: habētes aliquā ad inuicē coaptationem. Est aūt obiectū fidei aliquid nō apparens siue non visū. vt dictuz est. s. ⁊ iō vbi occurrit aliquid ratiōe spāli non visum. ibi est spālis articulus. vbi vō sr̄ multa ſm eandez ratiōem ꝯgnita: ibi nō sūt articuli distinguēdi. sicut aliam difficultatem requirit ad videnduz hoc ꝙ deus sit passus. ⁊ aliam ꝙ mortuus resurrexit: ⁊ ideo sunt diuersi articuli. Qz aūt sit passus mortuus ⁊ sepultus sūt simr̄ difficilia. quia credito vno nō est difficile credere aliud. ⁊ ideo hec omia ꝑtinent ad articulū vnū. Ratio. n. formalis obiecti fidei potest sumi dupr̄. s. ex parte rei credite. ⁊ hec est vna omniū credibiliū. s. veritas ꝑma. ⁊ ex parte nr̄a. ⁊ hoc est vt sit nō visum. ⁊ ex parte huius 2e ratiōis ⁊ nō ꝑme articuli distinguunt̄ vt dictum est.

Sciendū aūt ꝙ aliqua sunt credibilia de quib⁹ est fides ſm se. Alia vō sunt credibilia de quib⁹ fides non est ſm se: sed tm̄ in ordine ad alia. sicut etiaz in alijs scientijs. quedaz ꝓponunt̄ vt per se intenta. ⁊ q̄dam ad manifestandū alia. quia vō fides ꝑncipaliter est de his que videnda speramus in patria. ſm illud Fides est substantia sperandaꝝ rerū. ideo p se ꝑtinent ad fidē illa que directe nos ordinant ad vitā eternam. vt sunt tres persone. omipotētia dei. mysteriū incarnatiōis xp̄i. ⁊ aliā hi⁹. ⁊ ſꝫ hoc articuli fidei distinguunt̄. Quedam vō ꝓponunt̄ in sacra scriptura nō q̄i ꝑncipalr̄ intenta. sed sicut alioꝝ manifestatiua. vt ꝙ Abrahā duos filios habuit. ⁊ ꝙ ad tactum ossiū Helysei: mortuus suscitatus fuit. ⁊ alia huiusmōi que narrant̄ ad manifestatiōem diuine maiestatis: vel incarnatiōis xp̄i. ⁊ ſm talia distinguere articulos non oportet. Ex ꝑdictis patet. ꝙ articuli fidei distinguunt̄ ſm ea quoꝝ visione ⁊ in patria ꝑfruemur. ⁊ per q̄ ad patriam ꝑducemur. Duo autē nobis ibi videnda ꝓponunt̄. s. occultum deitatis. cuius visio beatum facit. ⁊ mysteriū humanitatis Christi. p quem in gloriam filioꝝ dei accessū habem⁹. vt dicit̄ ad Ro. 5. vnde Jo. 17. Hec est vita eterna vt cognoscant te verū deum. ⁊ quez misisti Jesum xp̄m. Et ideo ꝑma distinctio credibiliū est ꝙ quedam ꝑtinent ad maiestatē deitatis. quedam ad mysteriū humanitatis xp̄i. Ad ꝑmum ꝑtinent tria. s. vnitas deitatis de qua est articulus ꝑmus. ⁊ trinitatis personaꝝ de qua sunt tres articuli ſm tres personas. ⁊ tria opera ꝓpria deitatis. s. creatio quo ad esse nature hoīs. sanctificatio quo ad esse gratie. ⁊ carnis resurrectio ⁊ vita eterna quo ad esse glorie. de his trib⁹ sūt tres articuli. ⁊ sic septē articuli ꝑtinent ad deitatem. Similr̄ ad humanitatē xp̄i ꝑtinent alij septē articuli

Pum⁹ est de incarnatiõe siue cõceptiõe.
2⁹ de natiuitate. 3⁹ de passiõe: morte: ꝛ se-
pultura. 4⁹ de descensu ad inferos. 5⁹ de re
surrectiõe. 6⁹ de ascensiõe. 7⁹ de aduẽtu ad
iudiciũ. Omẽs aũt p̄dicti articuli ponunt̄
in symbolo minori: qđ a sanctis. 12. aplis
Christi ꝯditum fuit. qđ qdem fuit necc̃iuz
ꝯponere. vt. n. dicit̄ ad Heb. ii. Accedentẽ
ad deũ oportet credẽ. nõ põt aũt quis cre
dere nisi veritas credibilis ei ꝓponat̄. Et
ideo necc̃ium fuit fidei veritatem in vnuz
colligi: vt facilius omnibus posset ꝓponi.
ne quis p ignorantiã deficeret a fidei ve-
ritate. ꝛ ab hi⁹ collatiõe fidei sumit̄ nomẽ
symboli. qđ dicit̄ a sym qđ est simul. ꝛ bo
le qđ est snĩa. vnde symbolũ: q̄si snĩa simt̄
e pluribꝰ ꝯstituta dicit̄. Cõtinet̄ aũt suf
ficient̄ in p̄dicto symbolo doctrina Chri
sti. Sicut etiã in alijs sciẽtijs sũt q̄daz p̄n-
cipia cõia que supponunt̄. vt dignitates.
q̄dam sicut p̄ncipia ꝓpria illaꝝ scientiaꝝ
vt sũt p̄ncipia intrinseca suaꝝ demõstra-
tionũ. q̄dam ꝯña. vt sũt cõclusiões corre-
larie. sic etiaz in doctrina fidei q̄dam sunt
antecedẽtia. vt ea q̄ sunt de dictamine iuri
nãlis. lz. n. respectu p̄ncipioꝝ iuris nãlis
nõ sit actus credẽdi ꝓpter euidentiã eoꝝ.
tñ respectu ꝯclusionũ ex p̄ncipijs illis se-
quentiũ põt esse actus credendi in illis q
nesciũt elicẽ illas fm Ric. q̄dam sũt p̄nci
palia vt illa ad q̄ directe dirigit illumia⁹
fidei. ꝛ h̄ dicunt̄ articuli. q̄daz sunt ꝯña
vt illa q̄ ex articulis pñt elici ꝛ ad eos ha
bent sequi. Doctrina g̃ fidei q̄tum ad ea
q̄ sũt in ipa p̄ncipalia ꝛ ꝓpria. vt sũt arti-
culi. sufficient̄ in p̄dicto symbolo ꝯtinent̄
Hoc aũt pz dupliciť. Pmo ex pte arti-
culoꝝ cõstitutoꝝ eo mõ q̄ dictũ est. s. 2⁹
ex pte autoꝝ ꝯponentiũ. qz ibi ꝯuenit vni
uersitas aploꝝ: quã nõ latebat aliqd per
tinẽs ad fidei cõplementũ. ꝛ vt maiorem
habẽt firmitatẽ: singuli posuerũt ibi suas
ptes. ꝛ omẽs insil̄ singulas approbauerũt
vt vna eccla sup aplos fundata: vnaz fi
dei credulitatẽ ꝛ ꝯfessiõem habẽt: q̄ dice-
ret̄ fides catholica. i. vlis. q̄a. s. vniuersis
data. ꝛ ab vniuersis aplis q erãt funda-
mentũ vlis ecclie: cõstituta. ¶ Uideam⁹
igit̄ qs apls: quã posuit partem breuẽ: vt
oportet: expositiõem adijciẽtes. ¶ Sciẽ-
dum g̃ q̄ Petrus posuit h̄ suam partẽ di
cens. Credo in deũ pa. o. crea ce. ꝛ ter. In
q̄ qdem particula tres articuli cõtinent̄.
s. articul⁹ de vnitate deitatis. articul⁹ de pso-
na patris. ꝛ articulus de creatiõe. Credo
inqt in deum. iste articul⁹ exponit̄ in sym-
bolo maiori vbi dicit̄. Credo in vnũ deũ.
vbi excludit̄ error gentiliũ: qui nõ credũt
in deum. sed in idolũ. vel aliquã creaturã
vel error manicheoꝝ: q dicũt esse plures
deos seu plura p̄ncipia. ¶ Sed nũqd ex-
istens in pctõ mortali dicẽ põt sine pctõ
Credo in deũ. videt̄ q̄ nõ. qz dicit Augi.
q̄ credere in deũ est credẽdo tendẽ in eũ.
credendo eũ amare. ꝛ credẽdo ei incorpa
ri. Et ita videt̄ q̄ talis mentiat̄ cũ dicit.
Credo in deum. ¶ R̄: cõfessio fidei tradit̄
in symbolo q̄si ex psona toti⁹ ecclie. fides
aũt ecclie est fides formata q̄ est in oibus
illis q sunt de ecclie numero: ꝛ merito. Et
ideo cõfessio fidei tradit̄ in symbolo fm
q̄ cõuenit fidei formate. Unũ existẽs i pec-
cato mortali nõ mentit̄ dicẽdo. Credo in
deum. cũ nõ sit sermo eius: sed ecclie. Se-
quit̄ Prem oipotentez. hic ꝓbant̄ plura
alia ꝯsequẽtia. si. n. est omĩpotẽs: põt crea-
re celum ꝛ terrã. ꝛ põt dimittẽ pctã. ꝛ sic
de alijs. Et lz omĩpotẽtia sit cõis toti trini
tati. tñ p approꝓatiõez attribuit̄ prĩ. ꝛ fz
Ric. hec omĩpotẽtia includit omnẽ sciam
ꝛ summã bonitatẽ. ꝛ ex ꝯñti ꝓuidentiaz
rectam omniũ. Sequit̄ Creatorez celi ꝛ
terre. hoc exponẽs maius symbolum ad-
dit. visibiliũ omniũ ꝛ inuisibiliũ. Celũ. n.
sumit̄ dupliciť. Est. n. celum qđ videt̄. ꝛ
est celum qđ nõ videt̄. vt probat̄ p illud
ps. Celum celi dño. qđ nihil esset dicẽ ni-
si ad min⁹ essent duo celi. vtrũqꝫ g̃ crea-
uit deus: cum vtrũqꝫ sit celum. vt dič scri-
ptura. In p̄ncipio creauit deus celũ ꝛ ter
ram. silr̄ ꝛ cõtenta ab eis. Celum. n. in-
uisibile cõtinet inuisibilia. vt angelos. Ce
lum vo visibile cõtinet visibilia. vt corpo
ralia. Jdõ ꝯgrue fm q̄ exponit symbolum
mai⁹ p celũ intelligũt̄ inuisibilia oia q̄ no
bis celant̄. ꝛ p terrã oia visibilia. sic vide
tur ps dicẽ. Terrã aũt dedit filijs hoium
Et lz creatio sit cõis toti trinitati: tñ p ap-
proꝓationẽ attribuit̄ prĩ. Sed q̄re dicit h̄
creatorẽ ꝛ in maiori symbolo factorẽ. R̄⁹
creare est de nihilo facere. Facere vo cõi
ter dictuz est cõe ad operari aliquid de ni
hilo. ꝛ ad operari aliquid de materia. vt
ergo ostendat̄ operator non tñ factorum
de nihilo. vt angeloꝝ. animarũ. ꝛ mate-
rie prime. sed etiam omniũ productoꝝ ex
aliquo profitemur non tñ creatorem: sed
etiã factorez. ¶ 2⁹ posuit Andreas. Et in

Jesu Christi fi. eius vni. do. no. Et .i. p̄te Augu. li° de symbolo. Cum audis filiū dei a deo voce dei. fi. n. est ver° fili°. est illud qd̄ est p̄r. si g̃ p̄r est deus filius est de°. Unicū i. vnigenitū. in q̄ ostendit q̄ lz a p̄re pcedant duo s. fili° et sp̄us sanct°. tñ est tm̄ vn° filius q pcedit a p̄re per modū generatōis Jesu Christū dn̄m nr̄m. s. iure creatiōis. gubernatiōis. et vlteri° redemptiōis. Est aūt dominiū increatū. et hoc nō appropatur filio. cum dicat Athanasi°. Dn̄s pater. dn̄s fili°. dn̄s sp̄us sanct°. et est dominiū creatū. et hoc appropriat filio vt etiaz inq̄tuz hō credat dn̄s creature. Math. vlti. Data est mihi omis ptās in celo et in terra. sm̄ Alex. an. nr̄m dicit̄ pter participatiōem nr̄e nature. s. hūane. et pp̄t executiōem ministerij redemptiōis in assumpta carne. Ad hui° aūt articuli expositiōnē maius symbolū addit plura dicens. Et in vnū ꝛc. Exprimunt̄ aūt ibi de filio s̄z veritatez quinqꝫ ad excludendū. s. errores Arrianoꝝ. Primi° est. q̄ nō est eiusdē substātie cum p̄re. ꝯ qd̄ ibi dicit̄ et in vnum repete deū cum patre. 2° est. q̄ fili° est minor patre. cōtra qd̄ dicit̄. dn̄m Jesū xp̄m i. eq̄lem patri et sp̄ui sancto in dn̄io et potētia. 3° est. q̄ nō est filius nālis s̄ adoptiuus. cōtra qd̄ dicit̄. filiū dei vnigenitum. 4° est. q̄ natus est ex tp̄e nō ab eterno. ꝯ qd̄ dicit̄. ex p̄re natum an̄ oīa secula. 5° est q̄ pura creatura. Dicit. n. q̄ si filius esset a patre vt filius nālis. cum null° pater sine sui diminutiōe et decisiōe generet filium eq̄lem sibi. et illud de deo dicē sit absurdum. Restat q̄ deus p̄r nunq̄ habuit filium nālem. ꝯ qd̄ dicit̄. deū de deo: lumē de lumie. sicut. n. lumē sine sui diminutiōe gn̄at aliud lumē: sic p̄r filium. Causa aūt erroris coꝝ est. q2 qd̄ est creature attribuunt deo: siue creatori. Ex p̄dictis aūt erroribus inciderūt in pfundū errorem vt dicerent xp̄m esse puram creaturā. et nō eē deum nāliter. sed adoptiue: vel p grām. ꝯ qd̄ dicit̄ deum verū de deo vero. genitum nō factum ꝯsub. pa. i. eiusdem subē cū patre p quem omia facta sūt. Augu. si p ip̄m facta sūt omia. iam nō est fact°. iam non est creatura. dicit̄ tñ filius factus sm̄ hūanitatem. ad Ro. i. et in plurib° alijs locis. ¶ 3° posuit Johānes. Qui ꝯceptus est de sp̄ū sancto natus ex Maria virgine. Et sumit̄ hoc ex Math. i. Inuēta est in vtero hn̄s de sp̄ū sancto. Nota q̄ Ambro. dicit filius de sp̄ū sancto. qd̄ est ex aliquo. aut est ex eius sub̄a vt filius a p̄re. aut ex eius ptāte vt ex deo omia. sic sumit̄ h̄. de. q2 potestate et operatiōe sp̄us. s. cōceptus est Christus. Jō Christus nō dicit̄ fili° sp̄us. s. In symbolo vō maiori explicat̄ ille articulus sic. Qui pter nos homies ꝛc. vsqꝫ ibi Et hō factus est. vbi notat̄ q̄ descendē dicit̄ de filio dei: nō pprie: sed trāsumptiue ad significandū incarnatiōem. sicut. n. q descēdit de sursum in deorsū tendit. sic cum deus factus est homo. de° qui est sup omia infimā sibi nām vniuit. Nihil g̃ est aliud h̄ descendē q̄s in carne hūili apparere. ¶ 4° posuit Jacob° maior. Passus s̄b pontio Pilato: crucifix°: mortuus et sepult°. huic articulo nihil addit symbolū maius. ¶ 5° posuit Thomas. Descēdit ad inferos. tercia die resurrexit a mortuis. In hac parte cōtinent̄ duo articuli. Un° est. Descēdit ad inferos. s. sm̄ aiam. q ptermittit̄ in maiori symbolo. q2 circa euz null° error erat exortus. et ideo nō oportuit circa h̄ explicatiōem aliquā fieri. Alter est. Resurrexit a mortuis. cui nihil addit maius symbolū ad explicatiōem. ¶ 6° posuit Jacobus mior. Ascendit ad celos sedet ad dexterā dei p̄ris oīpotētis. Huic articulo nihil addit symbolū maius. Si querat̄ sm̄ quam nām ascendit. Dicendū q̄ si ly s̄z designet cōditiōem ascendētis. sic ascendit sm̄ q̄ hō siue sm̄ nām humanā q̄ loco cōtinet̄ et motui subijci pōt. nō autez ascēdit sm̄ nām diuinam q̄ est altior vniuersis. et est imobilis et illocabilis. Si aūt designet cām ascensiōis. sic ascendit non sm̄ q̄ homo. sed sm̄ q̄ deus. q2 ascēdit ex v̄tute diuinitat̄. sed nō hūanitatis. Un̄ Augusti. in sermone de ascen. De nr̄o fuit q̄ filius dei in cruce pependit. de suo q̄ ascendit. Ascendit aūt Christ° ad summā partem celi sup̄mi. q2 cū sit nobilissimū locatum debet esse in nobilissimo loco q est superior locus celi sūmi. Et sic intelligi debet illud ps. Ascendit sup celū celi. et illud ad Eph. 4°. Ascēdit sup omēs celos. Non tñ aūt ascēd. t corp° xp̄i sup omnē creaturā corporalē sed etiā sup omnē sp̄ualez. quia pter dignitatē vnionis eas omēs excedit. Eph. 1. Cōstituit illum sup omnē p̄ncipatū et ptātem. et sup omne nomen qd̄ nominat̄ in h̄ seculo siue in futuro. Pōt etiā exponi q̄ xp̄s ascēdit in celū s̄z glo. Eph. 4°. Qui descendit ipse est q ascēdit. ibi glo.

ad equalitatē patris sm diuinitatem. nō in
re sed in noticia. tunc. n. innotuit homi-
bus eum esse eq̄lem patri. Et autē xp̄s sm q̄
homo i loco supradicto resideat. ita q̄ nūq̄s
alio ad modicum tp̄s se trāsferat: non est
asserēdum sm Richar. cū post eius ascē-
sum narret aliq̄n apparuisse aliq̄bus in
hac vita. Nec apparet aliqua rō cogens
q̄re nunq̄ ad aliam ptem celi se trāsferat
Sic etiam credi pōt q̄ xp̄s in celo nullū
habeat retro sed omēs electi aspiciūt in
faciem eius. ¶ Sequitur. Sedet ad dexte-
ram ꝛc. Circa qḋ nō. q̄ p dexteram intel-
ligit̄ vel gloria: vel honor diuinitatis sm
Dam. 3° li. vel beatitudo p̄ris sm Aug.
li° de symbolo. sm illud ps. Delectationes
eius in dextera eiꝰ. vel iudiciaria ptās sm
Aug. in q̄dam sermone de symbolo. Ses-
sio vō sm Aug. ibidem designat vel habi-
tatōem. siue q̄etem. vel regiam: vel iudi-
ciariā ptātem. Sic igit̄ si ly sm designet
cōditōem nature. xp̄us sm q̄ deus sedet
ad dexteram p̄ris. in eq̄litate p̄ris. sm aūt
q̄ homo sedet a dextris p̄ris. i. in potioribꝰ
bonis patris. p̄ ceteris creaturis. i. in ma
iori beatitudine. ꝛ habēs iudiciariā pote
statem. Si vō designet vnitatē suppositi
sic etiam sm q̄ homo sedet ad dexterā pa
tris sm eq̄litatem honoris. s. in q̄ tum eo-
dem honore veneramur filium dei cū na
tura assumpta. Ex p̄dictis p3 q̄ q̄lcūq̄
p̄dictoꝝ modoꝝ sumat̄ sedere ad dexterā
significat habē beatitudinē q̄dam dn̄ati
ua ptāte qḋ nulli alij. nec angelo: nec ho-
mini cōuenit: nisi soli xp̄o. vnde Heb. i.
Ad quem aliq̄n dixit angeloꝝ sede a de-
xtris meis. i. sm glo. in potioribꝰ bonis. ut
ly sm cōnotat diuinitatem. Pōt tñ dici q̄
omis sanctus q est in beatitudine est cōsti
tutus ad dexterā dei sm illud Math. 25°.
Statuet oues a dextris. ¶ Sed nūq̄d pos
set dici p̄r sedere a dextris filij. Rndeo q̄
nō. quia ly ad. cōnotat cum psonali distin
ctiōe ordinem originis. filius aūt ꝛ sp̄us
sanctus originant̄ a p̄re: nō econuerso. Sȝ
ꝛ sp̄us sanctus pōt ꝓprie dici sedere ad de
xterā p̄ris vel filij. lȝ sm quādam approp
atiōeȝ attribuat̄ filio. cui approp̄at̄ equa
litas. Unde Aug. dicit q̄ in patre est vni
tas. in filio eq̄litas. in sp̄u sancto vnitatis ꝛ
eq̄litatis ꝯnexio. ¶ 7° ponit Philippus.
Inde venturus est iudicare viuos ꝛ mor
tuos. i. eos q in eius aduentu viui reperiē
tur. qui in momēto morient̄: ꝛ postea re-
surgent cū eis q p̄mo erant mortui. huic
articulo addit symbolū maius. Cuius re
gni nō erit finis. sm illud Luc. i. Et regni
eius nō erit finis. ¶ 8° Bartholomeꝰ po
nit. Credo in sp̄m sanctū. hoc expōit ma
ius symbolū addens Dn̄m ꝛ viuificantē
q ex p̄re ꝛc. vbi exp̄munt̄. 5. de sp̄u s. s. ptās
quia dn̄m. bonitas. quia viuificantē. Jo.
6. Sp̄us est qui viuificat. Distinctio pso
nalis. qui ex p̄re filioq̄ ꝓcedit. Eq̄litas. q
cum p̄re ꝛ filio simul adorat̄ ꝛ glorificat̄
Et p hec 4or p̄dicta excludit̄ error ꝛ here
sis Eunii ꝛ Nestorij. qui dixerūt sp̄m
sanctū esse seruū p̄ris ꝛ filij. Et q̄ dicit̄ fi
lioq̄ addiderūt latini ꝓpter errorem gre
corū. 5° exprimit̄ doctrina. Qui locutus ē
p ꝓphetas ꝯ errorem q̄rundā q dixerunt
q̄ ꝓphete locuti sunt sic fanatici et Mon
tanus: ꝛ q̄dam alij. ¶ 9° ponit Matheꝰ
Sanctam ecclīaȝ catholicam. loco cuius
dicit symbolū maius. Et vnam sanctam
catholicam ꝛ apostolicam ecclesiam.

¶ 10. ponit Symon chananeus. San-
ctorū cōionem: remissiōem peccatorum.
loco cuꝰ dicit̄ symbolū maiꝰ. Cōfiteor vnū
baptisma in remissiōem petōꝝ. Et h̄ pars
Simonis ꝛ Mathei ptinent ad vnum ꝛ
eūdem articulū qui. s. de operatiōe dei est:
per quam dat nobis esse gratie. ꝛ est sensꝰ
Credo in sp̄m sanctū facientē sanctaȝ si
ue sanctitatē. ecclīam catholicaȝ. i. vlem:
in qua est ꝯmunio sanctoꝝ: ꝛ remissio pec
catoꝝ. vnde nō debet dici in sanctā. ut di
cit Leo papa: sed sanctam. Uel est sensus.
Credo catholicā ecclīam esse sanctā. s. per
operatiōem dei. Ecclīam in quā habētem
cōionem scōꝝ ꝛ remis. pecca. Ea que di-
cit symbolū maius quo ad hunc articulū
sic expōe. Et vnā. s. i fide ꝛ charitate. ap̄li
cam. i. sup aploꝝ doctrinam fundatā. Cō
fiteor vnum baptisma in remis. pec. Nō.
q̄ quia baptismus dari pōt ab omibus
in nccītate. ideo fit magis mentio de eo q̄s
de alio sacramēto: in symbolo fidei qḋ pti
net ad omēs. nec fit hic mentio de ꝯmuni
one sanctoꝝ. quia intelligit̄ per hoc q̄ di-
cit̄ ibi vnam. Una enim est ecclīa: nō tm̄
fide ꝛ charitate: sed etiam sanctoꝝ parti
cipatiōe que est ꝯmunio sanctoꝝ. vn̄ ad
hunc articulū reducit̄ fides de sacramen
tis. quia in eis cōicant fideles: ꝛ sunt in-
strumēta sanctificandi. ꝛ ex ꝯnti petā re-
mittendi. ¶ 11° ponit Judas thadeꝰ. Car
nis resurrectiōem. ¶ 12° ponit Mathias.

Uitam eternam. Et est sensus. Credo q̄
deus resuscitabit nos: ⁊ dabit nob vitam
eternam. ⁊ isti sunt duo articuli loco quo
rū dicit symbolū mai⁹. Et expecto resurre
ctiōem mortuoꝝ: ⁊ vitam ven. ꝛc. Ex q̄ de
us tanq̄ iustus index: bonos remunera-
bit vita eterna. sequit̄ q̄ etiam reprobos
puniet pena eterna. Et ideo nō ponit eccle
sia spālem articulū de punitiōe maloꝝ. ¶
Ad hoc nō. q̄ credē deliberatiuā trāsgres
siōem diuoꝝ p̄ceptoꝝ esse mortale peccā:
est ad salutem necēium: tanq̄ aliqđ quod
est de dictamie rōnis nālis. Et sic videtur
esse de añcedentib⁹ ad fidez. Sed q̄ deus
hoc vel illud p̄cepit: designatis aliquib⁹
singularib⁹ p̄ceptis q̄ sacra scriptura nar
rat deum p̄cepisse: magis videnť inter il-
la que ad articulos cōsequūť. hec Ric. ꝫ
di. 25. q. 2. ar. i. c. 2ᵒ ¶ Nihil autē ponit̄ h
qđ Paulo ⁊ Barnabe approp̄et. q̄ fue-
runt electi post diuisiōem aplo͞ꝝ ad p̄dicā
dum. vt pꝫ in actibus aplo͞ꝝ. Añ autem
diuisiōem symbolū cōstitui debuit ab om
nib⁹ aplis insil̄ cōgregatis. ¶ Sed q̄ fu
it rō cōponendi alia symbola post symbo-
lum aplo͞ꝝ: cum in ipo cōtineat̄ sufficien
ter doctrina fidei: vt visum est. ⁊ qđ ipoꝝ
est p̄ncipalius. Rndeo q̄ symbolū aplo͞ꝝ
est p̄ncipalius. vnde etiam dr̄ maius. nō
qdem scripture q̄ntitate: sed potius est s̄m
hoc minus. q̄ est ad p̄cisam articuloꝝ m
exp̄ssiōem. Alia v̄o duo sunt ad maiorez
fidei explanatiōem: ⁊ heresū cōfutatiōez
vnde sunt q̄si explanatiōes illius. sed sym
bolum Athanasij est maxie ꝯ errorē Ar-
rij. ⁊ ideo maxie exp̄mit vnitatem essentie
⁊ trinitatē psonaꝝ. vt q̄ est equalis patri
filius s̄m diuinitatem: ⁊ mior p̄re s̄m hūani
tatem. Symbolum v̄o Niceni cōcilij: siue
sanctoꝝ p̄rm fuit cōditum ad cōfutatio-
nez multimodaꝝ heresū pullulātiū. Et id
hec duo sunt maiora in scriptura. Illud
tñ lꝫ in scriptura sit minus: est tñ ⁊ dr̄ ma
ius. tum q̄ plus cōtinet de sniā in virtute
tum rōne plenioris cōtinētie articuloꝝ fi
dei. vt pꝫ ex p̄dictis. tum rōe maioris au-
ctoritatis ipoꝝ cōponētiū. Ex p̄dictis pꝫ
que fuit rō cōponendi alia duo symbola.
¶ Sciēdum est autē q̄ q̄ symbolū aplo
rum cōtinet fidei fundamētū. ideo in ec-
clesia q̄tidie dicit̄. ⁊ hoc s̄bmisse. q̄ cōdi
tum fuit tp̄e veritatis nōdum ꝓpalate.
⁊ mane ⁊ sero ꝯ tenebras erroꝝ p̄teritoꝝ
⁊ futurorū. Alia v̄o duo dicunť tñ i di-
ebus solennib⁹: q̄n popul⁹ ad ecclias cō-
uenit. ⁊ hoc alte. q̄ sunt ad declarādū il
lud aplo͞ꝝ: ⁊ cōpescēdum garrulitatē he
reticoꝝ. ⁊ quia fuerūt cōdita tp̄e veritat
maifestate. ⁊ ecclia pacez hñte. ¶ Sed cu
ius est expone symbolū fidei. Rndeo soli
us pape: vel etiam romane ecclie ad quā
sunt deferende cause maiores vlis ecclesie
vnde ptinet tñ ad eam ꝯgregatio gene
ralis cōcilij. vt habet̄ di. 17. gn̄alia. Et ma
xime esset ad eam deferenda dubitatio de
via salutis si oriret̄. vt pꝫ ibidem. nec licu
it. vnde si nec̄itas emergeret: adhuc eccle
sia romana symbolū aliud facere posset.
vt etiam habet̄ ex sniā Ans. li. de p̄cessu
spūs sancti. versus finem. ¶ Si autē ob-
ijciať q̄ Athanasius nō fuit papa: lꝫ pa-
triarcha Alexandꝰ. ⁊ tñ cōdidit symbolū
Dicēdum q̄ ipē nō cōposuit manifestati-
onē fidei per modū symboli: sed magis per
modū cuiusdā doctrine. ut pꝫ ex modo lo
quendi. q̄ tñ fidei v̄itatem h̄z: cuius tra-
dit: eius doctrina est auctoritate pape rece
pta vt habeat̄ q̄si fidei regula.

[C]onsequit̄ videre de 3ᵒ. i. de actu fidei
⁊ p̄mo de actu interiori q̄ est cre-
dere. 2ᵒ de actu exteriori qui est cō
fessio. Circa p̄mū videndū est de q̄ddita
te credendi vel nec̄itate. Sciēdum igit̄ q̄
s̄m Augu. li. de p̄desti. sanctoꝝ. credere est
cum assertiōe cogitare. ⁊ sumit̄ hic credē
p actu intellectus deliberantis. lꝫ. n. fides
non habeat inquisitiōem rōnis nālis de
mōstrātis illud qđ credit̄. habet tñ inq̄si
tiōem quādam eoꝝ per que inducit̄ hō
ad credēdum. puta quia sunt a deo dicta
⁊ miraculis cōfirmata. Assensus v̄o su-
mit̄ hic p actu intellect⁹ s̄m q̄ ad vnū p
volūtatem determinat̄ s̄m Tho. Si ḡ cre
dere est vni parti firmiter adherere in quo
cōuenit cum actu sciendi ⁊ intelligēdi. nō
tam̄ est ꝯgnitio pfecta p visiōem manife
stam in quo cōuenit cum actu dubitādi:
suspicandi: ⁊ opinādi. ⁊ sic actus credēdi
distinguit̄ ab omibus actibus intellect⁹:
qui sūt circa verū ⁊ falsum. Scḋm autez
Augusti. li. de verb. dn̄i. ⁊ super Jo. ⁊ ha-
bet̄ etiam 3ᵒ li. sniāꝝ di. 23. tripliciť cōtin
git credere. Est. n. credere deo. credere deū
⁊ credere in deum. Credere deum est cre-
dere q̄ verū est deum esse. Credere deo est
credere q̄ vera sunt que ipē dicit. Crede
re in deum est credēdo amare. credendo i
eum ire. credendo ei adherē ⁊ ei⁹ mēbris

incorpari. Et pdicti qdem tres actus cre
dendi ꝭm Bon.3.di.23.in dubitatiõibus
circa lram.ptinere possunt ad eũdem ha
bitum ⁊ ad diuersos habitus. Respicit
eni vnam ⁊ eandem vitatem.s. diuinam.sz
diuersimode.quia credẽ deum respicit eũ
vt obiectum. Credere deo vt motiuũ. Cre
dere in deum vt finem vltimũ. que qdem
tres cõparatiões habẽt circa eũdem ha
bitum reperiri. Et quia fides nõ tendit p
fecte in deum nisi ꝭm ꝙ est cõiuncta cha
ritati.ideo actus credendi in deum diffini
tur ab Augu.liº de pdesti.sancto.ex quo p
dicta verba sumunť p actum amãdi nõ
tanq̃ p actum ꝓprium: sed tanq̃ p actũ
annexũ. Et ponit Augusti in illa diffinitti
one 4ºʳ actus.ad quos ordinat fides.p
ut est charitati cõiuncta.s.credendo ama
re quo ad affectum.credẽdo in eum ire.q̃
ad opus bonum.credendo ei adherere q̃
ad tolerãtiam mali.credẽdo eius mẽbris
incorpari. quo ad dilectiõem ꝓximi.
Possunt etiam pdicti actus ad diuersos
habitus ptinere.põt eni homo credere de
um ex habitu nãli siue ex ductu rõnis na
turalis. Credẽ deo potest ex habitu acqui
sito p doctrinam theologie. ꝭm illud Jo.
Si Moysi crederetis: credẽtis forsitan ⁊
mihi.de me eni ille scripsit. Credẽ autez in
deum potest ex habitu infuso.⁊ de hoc cre
dere dicit Augu.ibidem ꝙ est in nob a deo
ita ꝙ nec cogitare nec assentire est a nob.
de quo Jo.14º: Creditis in deum:⁊ in me
credite. Uñ versus. Crede deo.credasq̃ deũ:
plus credo valere. Si credas in eũz.quã
vel ei vel eum. ¶ Uiso quid est credere:
vidẽdum est de necitate actus credendi.
Circa qđ sciẽdum ꝙ necium est homĩ ad
salutem credẽ aliquid sup rõnem nãlem.
ad Heb.11. Sine fide impossibile est placẽ
deo. Ultima.n.beatitudo homĩs cõsistit in
q̃dam supnãli visiõe dei ad quam ptinge
re nõ potest: nisi p modum addiscentis a
deo. ꝭm illud Jo.6º: Omnis qui audit a pa
tre ⁊ didicit venit ad me. huiusmõi vo di
scipline fit hõ pticeps successiue ꝭz modũ
nature sue. omĩs autẽ talis addiscẽs opor
tet ꝙ credat vt ad pfectam sciam pueni
at. sicut ⁊ phs dicit: ꝙ discẽtem optet cre
dere. vnde vt homo pueniat ad beatitudi
nem oportet ꝙ credat deo sicut magistro.
Non tñ autẽ est homi necium credere ea
que sunt sup rõnem: sed etiaz aliq̃ que ra
tione nãli possunt ꝓbari. vt deum eẽ vnũ
⁊ incorporeũ vt citius ⁊ incõuenientiꝰ ⁊
certius homĩes diuina ꝯgnoscant. h Tho.
2ª 2ᵉ.q.2.ar.3.c.⁊ ar.4.c. ¶ Si querať
que sunt illa que credẽ necium est ad sa
lutem. Dicẽdum ꝙ omẽs xpiani post ad
uentũ Christi credẽ tenenť omẽs articu
los fidei. Hoc autẽ tripliciť potest esse.scz
aut omẽs credẽ implicite. aut omẽs credẽ
explicite. aut aliquos implicite. aliq̃s ex
plicite. Credẽ omẽs implicite est fidei di
minute. Adeo eni noticia quorũdam ar
ticulorũ est maifesta ꝙ nullus habẽs vsũ
rõnis eos ignorat nisi oĩno negligat ⁊ cõ
temnit dei cultum: ⁊ suam salutem. Credẽ
autẽ q̃sdam articulos implicite: ⁊ quosdã
explicite est fidei ad salutem necium. põt
etiam simpliciũ fidei sufficẽ. tenenť eniz ad
illos explicite credẽdos quos eis manife
stat non tñ pdicatio: sed etiaz ecclesiastica
cõsuetudo. vt ẽ de vnitate ⁊ trinitate quã
noscere possũt ex actu ꝯsignatiõis. consi
gnant eni se homĩes in nomĩe patris ⁊ fi
lij ⁊ spũs sancti. Sicut etiam est de natiui
tate passiõe ⁊ resurrectiõe quos possunt
noscere ex ipis festis. Sic etiam est de pec
catorũ remissiõe: quam noscẽ possunt ex
actu pſbyterorũ. ideo nullus rõne vtens
ab ignorãtia talium excusať. quia nõ po
test esse talis ignorantia: sine negligentia
⁊ cõtemptu. ¶ Credẽ autẽ omẽs articu
los explicite ⁊ distincte est fidei iam pro
uecte ⁊ non de generali fidei necitate. sed
si hoc est necium alicui: necium est illis q
in ꝯgnitiõe fidei ꝓfecerunt. ⁊ specialiť il
lis qui fidez alijs manifestare tenenť. vľ
q etiã officiũ docendi ⁊ pdicandi assum
pserunt. hec Bon.3.di.25.q.1.arti.2.c. Et
cum eo cõuenit Richar.3.di.25.q.4.ar.
1.c. ¶ Si autẽ essent aliqui quibus xpus
locutus non esset: nec per se nec per aliũ.
nec per inspiratiõem interiorem non te
nerenť credere explicite ꝭm Richar.ibi
dem. nisi illud quod credebať in lege na
ture. vnde Christus dicit iudeis Jo.15º.
Si non venissem ⁊ locutus eis non fuis
sem peccatuz nõ haberent.s.de hoc ꝙ nõ
credebant in eum. vt dicit glo. ¶ Sz ob
ijciť. quilibet teneť vitare quẽlibet erro
rem cõtrarium cuilibet articulo. sed hoc
non potest facere nisi ꝯgnoscat quẽlibet
articulum. g ⁊c. Rndet Richar. vbi.s.
c.3ᵐ ante oppoᵐ. ꝙ vitare errorem siue
non cõsentire errori: est pceptum negati
uum. vnde obligat semp ⁊ p semp. Credẽ

autem articulum explicite: est preceptu affir
matiuu. vnde non obligat pro semper. sed
pro illo tempore quo homo no credendo
illum explicite consentiret errori. Vel potest
dici sm aliquos: quod minores no credendo
aliquos articulos explicite possunt erro/
res illis contrarios eis ab aliquo suasos vi
tare: vel recurrendo ad oratione: vel ad
virorum probatorum instructione: vel tene/
do se in hoc generali. scz quod hoc credat qd
tenet ecclesia. hec Richar. ibidem. vnde
simplices non debet examinari de subtilib⁹
fidei: nisi quado habet suspitio quod ab he/
reticis sunt depravati. si tame tales non
adhereant pertinaciter prave doctrine: sed
potius ex simplicitate deficiant: eis no im/
putat sm Tho. 2ª 2e. q. 2. ar. 6. c. 3m. mino
res namque fidem implicitam non habent
in fide maiorum nisi quaten⁹ maiores ad/
herent doctrine divine. vnde et Apls. i. Cor.
4. dicit. Imitatores mei estote: sicut et ego
xpi. vnde si qui maiorum a doctrina divi/
na deficiant: non imputat fidei simplici/
um. quia credut eos rectam fidem habe/
re nisi pertinaciter adhereat erroribus eo/
rum in particulari contra fidem vlis ecclesie
que no potest deficere dno dicete Luc. 22°
Ego rogavi pro te Petre: vt non deficiat
fides tua. hec Tho. vbi. s. c. 3m. ¶ Ad
hoc nota. quod obiectum fidei per se est illud quo
homo fit beatus. vt dictum est. s. per acci/
dens autem vel secundario se habent ad obie
ctum fidei omnia que in scriptura divini/
tus tradita continent. vt quod Isaac duos fi
lios habuit. et huiusmodi. sm Tho. g quan/
tum ad prima credibilia qui sunt articuli
fidei tenet homo explicite credere: sicut et
tenet fidem habere. Et si homo non pot
hoc ex se: potest tame cum auxilio gratie
dei. qd quidem aliquibus ex misericordia
datur. aliquib⁹ ex iusticia non dat in pe
nam peccati precedentis: saltem originalis.
vt dicit Augusti. li. de cor. et gratia. Alia
vero credibilia in divina scriptura conten/
ta non tenet homo credere nisi implicite
scilz in fide maiorum: vel in preparatione ani/
mi inquantum preparatus est credere quecquid
est in divina scriptura. sed tunc huiusmodi
tenet credere explicite cum sibi constiterit
ea in doctrina fidei contineri ¶ De certitu
dine quoque fidei loquens Richar. de san
cto Victo. primo li° de trini. ca° 2° sic dicit
Utinam attenderet iudei et pagani cum
quanta securitate conscientie pro hac parte
ad divinum iudicium poterimus accedere:
nonne confidenter poterim⁹ dicere deo. Do
mine si error est a te decepti sumus. nam
ista in nobis tantis signis et talibus confir
mata sunt que non nisi per te fieri potu/
erunt. certe a summe sanctitatis viris nobis
sunt tradita: et cum summa et autentica at
testatione probata: teipso cooperante et sermo/
ne confirmante sequentibus signis. Maxi/
mus etiam epus in sermone plurimorum
martyrum de hac materia loquens sic ait.
Magni periculi res est si post prophetarum
oracula. post apostolorum testimonia. post
martyrum vulnera. veterem fidem quasi nove/
lam discutere presumas: et post tantos du/
ces in errore permaneas: et post morientium
sudores ociosa disputatione contendas.
¶ Quid de puero ab infantia in carcere
sarracenorum incluso. nunquid damnabit.
quia non habet fidem. Rndet Alexan.
2. t. 2. c. de perplexitate conscientie. quod talis cum
ad etatem adultam venerit non hz omno
impotentiam credendi. quia si faciat quod
in se est deus illuminabit eum per occultam
inspirationem. aut per angelum. aut per ho/
minem. Videt tame per Augusti. li° de que
stionibus novi et veteris testamenti. quod si no
fuerit a quo didicerit. nec ad eum rumor
doctrine fidei pervenerit immunis erit. Sed
hoc intelligi debet de doctrina exteriori vel
interiori. oportet autem quod faciat qd in se est.
scilz vtendo ratione per quam comprehen/
dere potest deum esse et dei adiutorium invo
care. Dicit enim Beda. quod quilibz intellige
re potest esse deum et iudicium eius venturum
De incarnatione autem si faciat qd in
se est vocabit interius. et si non exterius.
¶ Sed nunquid etiam ante adventuz xpi
necessarium fuit ad salutem credere media
torem. Rndeo quod sic. vnde Augusti. in
ench. ca° penult. Nec quicumque antiquorum
iustorum potuit preter Christi fidem invenire
salutem. hec Augusti. cum enim gratia et ve
ritas per Iesum xpum sit facta. et libera/
tio a peccato a deo sit per Christi merita. et
hec non extendant se nisi ad eos qui fiut
eius membra et ei copulant per fidem. im
possibile fuit vnquam aliquem salvari post la
psum nisi aliquo modo scilz explicite vel
implicite crederet in Christum. vel ipse pro
se si esset adultus. vel alius pro eo si esset
parvulus. vt enim habet ex verbis Aug
li° i. de sacramenti. parte. 10. ca° 5°. Semp
in ecclia dei fuit p⁹ lapsum fides incarnationis

⁊ passiõis Christi que etiã in sacrificijs illius tẽporis significabatur. Et ad hanc fidem explicite habẽdam tenebantur maiores: quibus hoc fuit diuinitus reuelatum. Alij autẽ tenebantur habere fidem illã saltem implicitã in hoc ꝙ tenebantur maioribus assentire. Et tanto ꝑtinentia ad Christi mysteriũ distinctius ꝯgnouerunt: quãto Christo ꝓpinquiores fuerũt. hec omia ex sententia Hugl. ¶ Sed obijcitur. quia multi gentiles adepti sunt salutem p mysteriũ angelorũ: vt dicit Diony. ca. 9. ecclia^ce ierarchi. ⁊ tamẽ fidem non habuerũt de Christo. vt videtur. quia eis nulla reuelatio fuit facta. ergo ⁊c. Respondeo. imo multis fuit reuelatio facta de Christo. vt patet per ea que de xp̃o ꝑdixerunt. Nam Job. 19° dicitur. Scio ꝙ redemptor meus viuit ⁊c. Sibilla etiam q̃dam de xp̃o ꝑdixit. vt Augusti. dicit. Inuenitur etiã in historijs Romanorũ ꝙ inuentum fuit q̃ddam sepulchrũ in quo iacebat homo laminã auream habens in pectore: in qua scriptũ erat Christus nascetur de virgine: ⁊ credo in eũ Si q̃ tamẽ saluati fuerũt quibus non fuit reuelatio facta: non fuerũt sine fide mediatoris saluati. quia habuerũt implicitã fidem in diuina ꝓuidentia: credentes deũ esse mediatorẽ ⁊ liberatorẽ hominũ ẽm modũ sibi placitũ: ⁊ aliq̃bus ab eo reuelatum ẽm illud Job. 35° Qui nos docet super iumẽta terre. ẽm Tho. 2^a 2^e. q. 2. arti. 7. c. 3^m. ¶ Restat nunc videre de actu fidei exteriori: qui est cõfessio. Circa quod sciẽdum ꝙ cõfiteri non semp vel vbiq̃ est de necessitate salutis. sed aliquo tẽpore ⁊ loco. vt quãdo per omissiõem huius cõfessiõis subtrahitur honor debitus deo: ⁊ vtilitas impendẽda ꝓximo. vt si quis interrogatus de fide taceret. ⁊ ex hoc crederetur vel ꝙ non haberet fidem. vel ꝙ fides nõ esset vera. vel alij ꝓpter taciturnitatẽ eius: a fide recederẽt. Ideo dicitur ad Ro. 10. Ore autem cõfessio fit ad salutem. Sed quid si turbarentur infideles de manifesta cõfessiõe fidei. Respondet Tho. vbi. s. q̃stiuncula 2. ar. 2. c. ⁊ c. 3^m. ꝙ in tali casu non est laudabile sine vtilitate fidei siue fidelium: fidem publice cõfiteri. vnde Dñs Math. 7° dicit. Nolite sanctũ dare canibus. nec margaritas ꝓijcere ante porcos: ne ꝯuersi dirũpant vos. Sed si q̃ vtilitas fidei speraretur: aut necessitas assit cõtẽpta infidelium ꝑturbatiõe debet homo fidem publice cõfiteri. vnde Math. 15° cum discipuli dixissent dño ꝙ pharisei audito eius verbo scandalizati sũt. Dñs respõdit. Sinite illos. s. turbari ceci sunt: ⁊ duces cecorũ.

Sequitur videre de 4°. s. de subiecto fidei. Est autem fid. s in intellectu tanq̃ in subiecto. Et ẽm aliq̃s est principali⁹ in intellectu speculatiuo. ẽm v̇o alios est ꝑncipalius in intellectu practico. sed hoc relinquo inuestigatiõi maiorũ. Querẽda autem sunt alia plura. scz vtrũ fides sit in intellectu diabolico. Respondet Richar. 3. di. 23. q. 6. arti. 2. o. ꝙ fides potest sumi tripliciter. Uno mõ ꝓ q̃dã credulitate exorta per euidẽtiam signorũ. 2° ꝓ habitu infuso determinãte intellectum: ad actum credendi informem. 3° ꝓ fide formata. Primo mõ fides est in diabolo videt eni talia signa testificãtia veritatẽ. quam sancta ecclia credit. q̃re velit nolit credit esse verũ quod ecclia credit. Illã tamẽ veritatem non videt. ⁊ sic dicit Jacobus. i. Demones credũt ⁊ cõtremiscũt Loquẽdo v̇o de fide 2° modo ⁊ 3°: fides nunq̃ fuit: nec est in diabolo. nec ante lapsum. quia nõ infunditur sine gratia: quã illi nunq̃ habuerũt. nec post lapsũ est eis infusa: quia digni non sunt. ¶ Utrũ i eo qui discredit vnum articulum fidei possit esse fides informis de alijs articulis. Respondeo ꝙ nõ. Spẽs enim cuiuslibz habitus dependet ex formali rõne obiecti qua sublata: species habitus manere nõ potest Formale autẽ obiectũ fidei est veritas ꝑma ẽm ꝙ manifestatur in scriptura sacra ⁊ ecclie doctrina. vnde quicũq̃ non inheret sicut infallibili ⁊ diuine regule: doctrine ecclie que ꝓcedit ex veritate ꝑma i scriptura sacra manifestata: non habet fidei habitũ. sed ea que sunt fidei tenet aliter q̃ per fidem. Manifestũ autẽ est ꝙ inherens doctrine ecclie tanq̃ infallibili regule assentit omib⁹ que ecclia docet. al's vero si ipsoꝝ aliqua tenet: aliqua non: iam non inheret doctrine ecclie sicut infallibili regule: sed voluntati ꝓprie. ⁊ sic patet ꝙ hereticus qui ꝑtinaciter discredit articulum vnum: nõ est paratus ecclie doctrinã in omibus sequi. si enim non ꝑtinaciter: nõ est hereticus: sed tñ errans. vnde patz ꝙ talis hereticus non habet de alijs articulis fidem: sed quãdam opionem ẽz ꝓpriã

voluntatem. hec Tho. 2ª 2ª. q. 5. arti. 2. c

¶ Utrū apli instante passiōe Christi habuerūt fidem. ¶ Rndeo q inter apostolos qdam oīno perdiderūt fidem. vt Judas. vn̄ sup illud Jsa. 5º. Ue q trahitis iniqtatem funicul. dicit glo. q Judas se suspendit: putans nihil esse post mortem. qdam vero pdiderunt fidem tm̄: quātū ad formam charitatis vel grē. ⁊ non q̄tum ad certitudinem cognitionis. vt Petrus. Et sic intelligit illud Ambr. Fidelior factus est Petrus. postq̄ se fidem pdidisse fleuit atq ideo maiorem grām reperit q̄ amisit. qdam vero pdiderunt fidem: quātum ad vtrūqz. quia dubitauerūt vt Math. vlti. Uidentes autē adorauerūt. qdam autem dubitauerūt. ¶ Utrū Johannes baptista dubitauerit de aliquo fidei articulo cuz dixit Math. ii. Tu es qui venturus es ⁊c. Rndeo q ipse de Christo non dubitauit qn esset homo ⁊ deus. cum dixit Jo. i. Ego vidi: ⁊ testimoniū phibui. quia hic est filius dei. Nec qn esset passurus p genere humano. cum de eo dixerit. Ecce agnus dei. ecce qui tollit peccata mundi. Sed vt qdam dicunt: nesciebat vtrū esset ad inferos in ppria psona descensurus. lz bene crederet virtutem passiōis eius pertingere vsq ad amicos eius qui erant i limbo: cum scriptum sciret Zach. 9. Tu q̄z in sanguine testamēti tui eduxisti vinctos de lacu in quo non erat aqua. Cui sententie videt Greg. cōsentire in q̄dam omel. super illud Math. ii. Tu es qui venturus es. Et sic oportet dicere q beatus Johannes non tenebat explicite credere Christū ad inferos in psona ppria descensurū. qbusdam vō hoc dicere non placet: cū n Christi descensus ad inferos sit vnus de articulis. ⁊ vīsimile sit q beato Johanni reuelatus fuit: cum Christus de eo dicat. Inter natos mulierū non surrexit maior Johāne baptista. Et ideo vbum Grege. exponūt q dubitauit. i. per modū dubitātis se habuit. s. ratiōe interrogatiōis. Uel distinguūt: q multiplex est dubitatio. vna infidelitatis que fuit in iudeis. Alia tarditatis que fuit in duob discipulis euntibus in Emaus. Tertia puitatis fidei q̄ quis non tm̄ cōfidit sicut oportet. ⁊ hec dicit dubitatio pusillanimitatī. Math. 14. Modice fidei quare dubitasti. Et ille due fuerunt in qbusdam discipul. Quarta est pietatis ⁊ admirat o. s. ⁊ hec fuit in Johāne. ⁊ huiusmōi sententie fuit Ambr. sup Luc. dicens. q non quesiuit ex dubitatiōe: vel ignorantia. sed ex pietate. Et dicit Hiero. q si Johānes dubitasset nunq̄ Christus eum coram plebe tot laudib extulisset. Criso. autē super Math. omel. 35. dicit q non quesiuit: quia ignoraret sed vt per xpm eius discipulis satisfieret. vnd xpus ad beati Johānis intentiōem ⁊ discipuloꝝ instructiōem respiciēs: eis respōdit ostendens operū signa.

¶ De infidelitate ⁊ infidelib cōiter. ti. 56

Postea cōsiderādum est de vitijs oppositis fidei. Et primo de infidelitate que opponit fidei quātum ad actum credendi. 2º de blasphemia que opponit fidei quātum ad actum cōfitendi. Circa primū pmo dicēdum est de infidelitate in cōi 2º de sarracenis: ⁊ iudeis. 3º de hereticis. 4º de apostatis. Circa pmum. pmo de infidelitatis peccato. ¶ 2º de eius spēbus. 3º quomō xpiani se debent ad infideles habere. ¶ Circa pmum sciēdum q infidelitas dupliciter potest sumi. Uno mō sm puram negatiōem. vt. s. quis dicat infidelis ex hoc tm̄ q non hz fidem vt illi q nihil audiuerūt de fide. ⁊ hoc modo infidelitas non habet ratiōez peccati: sed magis pene. quia talis ignorātia diuinoꝝ est cōsecuta ex peccato pmi parenti. ⁊ tales non damnant pter peccatū infidelitatis sed pter alia peccata: que sine fide remitti non possunt. vnde Jo. 25. Si venissez ⁊ locutus eis non fuissem: peccatū non haberent. quod Augu. exponit de peccato q̄ non crediderūt in Christū. Alio mō pōt infidelitas sumi sm cōtrarietatē ad fidē. s. inq̄stum ei repugnat ⁊ cōtemnit cuz audit. sm illud Jsa. 50. Dn̄e quis credit auditui nostro Et in hoc ppie rō infidelitatis cōplet ⁊ orit ex supbia: ex qua cōtingit q homo suū intellectum non vult subijcere fidei ⁊ sane doctrine patrū. vn̄ Gregori. 31. moral. dicit q ex inani gloria psumptiōes oriunt nouitatū. lz dici possit q sicut virtutes theologice non reducūt ad cardinales. ita nec vitia eis opposita reducunt ad vitia capitalia. ⁊ hoc 2º modo infidelitas est peccatum. Et cum p eaz

homo maxime elongef: quia non tñ q
ad affectiõem: sed etiã quo ad ꝯgnitio-
nem est maius omnibus peccatis que cõ
tingunt in puersitate mozũ. secus est de
peccatis que opponunt alijs virtutib⁹
theologicis. vt. j. dicetur. vnde August.
super illud Jo. Si non venissem: ⁊ locu
tus ⁊c. magnũ inquit peccatum quod
sub nomine generali vult intelligi: quod
scilꝫ est infidelitas. Sicut autem habef
6. q. i. quero ergo. ⁊. §. verũ. hec Augu.
ꝑpitare noluit sententiam de catholico
malo ⁊ heretico: al's non peccante: quis
esset prioꝛ. quia ⁊ si peccatũ heretici sit
grauius ex genẽ: potest tamẽ ex aliqua
circũstantia alleuiari. ⁊ ecõuerso pecca-
tum catholici ex aliqua circũstantia ag
grauari: lꝫ etiam infidelis ꝓ peccato in
fidelitatis grauius puniaf q̃ alius pec-
catoꝛ ꝓ quocũq; alio peccato: cõsidera
to genere peccati. ꝓ alio tamẽ peccato:
vt ꝓ adulterio: ceteris parib⁹ grauı⁹ pu
niet fidelis q̃ infidelis. tum ꝓpter noti
ciaꝫ veritatis ex fidẽ. tum ꝓpter fidei sa
cramenta: quib⁹ est ipse imbutus. quib⁹
peccando cõtumeliam facit. ¶ Sed nũ
quid infidelis facere põt aliquod bonũ
opus. Rñdeo ꝙ sic. s. illud ad qd̃ facien
dum sufficit nã. s. opus de genere bono-
rũ. non autem potest facere illud ad qd̃
requirif grã. scꝫ opus meritoriũ. Nec
obstat glo. que super illud Ro. 14. Omne
quod non ex fide est: peccatũ est. dicit ꝙ
omis vita infidelium peccatũ est. quia ꝑ
hoc nõ intelligif ꝙ in omi opere suo pec
cent: sed ꝙ peccant quãdocũq; ex infi-
delitate opus aliquod operanf. vñ sub
dif ibidem ꝙ omis infidelif viuens vł
agens vehementer peccat. vel etiam intel-
ligi potest illa glo. quia vita infideliũ nõ
potest esse sine peccato: cum sine fide nõ
tollanf peccata. ¶ De Coꝛnelio võ de
quo in actibus aploꝝ habef. nota ꝛm
Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. io. ar. 4. ꝙ non erat infi-
delis: alioqn eius opera non fuissent deo
accepta: cui sine fide nullus placere po
test. habebat autẽ implicitam fidem: nõ
dum manifestata fidei euangelij verita
te. vnde Petrus ad eum mittif plenius
instruendum.

SEquif videre de 2ᵒ. s. de speciebus
infidelitatis. Circa quod sciẽn-
dum ꝙ si infidelitas attendaf
ꝛm cõparatiõem ad fidem. spẽs infide
litatis sunt diuerse ⁊ numero determina-
te. s. tres. peccatũ enim infidelitatis cõsi-
stit in renitendo fidei. ⁊ hoc vel fidei nõ
dum suscepte. vt in gentilib⁹ siue paga-
nis. vel fidei suscepte. ⁊ hoc vel suscepte
in figura: vt in iudeis. vel suscepte i ma-
nifestatiõe veritatis. vt in hereticis. Si
võ species infidelitatis distinguãf ꝛꝫ er
roꝛem in diuersis que pertinent ad fidẽ
sic non sunt determiate. quia erroꝛes in
infinitum multiplicari possũt. vt pꝫ ꝑ
Augustũ. li. de heresib⁹. Predictarũ aũt
trium specierũ infidelitatis simplicif est
pessima: infidelitas hereticoꝛũ. tum quia
magis fidei resistit. tum quia grauı⁹ pec
cat qui non implet quod ꝓmisit: q̃ qui
non implet quod nõ ꝓmisit. hinc dicif
2. Pe. 2. Melius erat illis non ꝯgnosce
re viam iusticie q̃ post ꝯgnitam retroꝛ-
sum cõuerti.

SEquif videre de 3. scilꝫ quomõ
xp̃iani se debent ad infideles ha
bere. vbi videnda sunt q̃nq;. scꝫ
vtrũ cum infidelib⁹ sit publice disputã-
dum. vtrũ infideles sint cogendi ad fi-
dem. vtrũ cuꝫ eis possit ꝯmunicari. vtꝝ
habere dñium super fideles sint ꝑmittẽ-
di. ⁊ vtrũ ritus eoꝝ sunt tolerandi. ¶
Circa ꝑmum sciẽdum ꝙ in disputatõe
fidei duo sunt cõsideranda. vnum ex ꝑ
te disputãtis. aliud ex parte audientium.
Ex parte disputãtis attendi debet inten
tio. si enim disputet tanq̃ dubitans i fi-
de: peccat tanq̃ infidelis. Si vero dispu
tet ad cõfutatiõẽ erroꝛũ vł ad exercitiũ
est laudabilis. Ex parte võ audientiũ dis-
tinguẽdum est. quia si sint instructi: ⁊ fir
mi in fide: nullum periculũ est coꝛaꝫ eis
de fide disputare. Si vero sint simplices
aut sunt sollicitati aut pulsati ab infideli
bus fidem in eis coꝛrũpere nitentibus.
⁊ tunc necẽiũ est disputare de fide si sint
aliqui apti ad cõfutandum erroꝛes. per
hoc enim simplices in fide firmabunf.
taciturnitas võ esset eis occasio erroꝛis
vnde Grego. Sicut incauta locutio in
erroꝛem ꝑtrahit: ita silẽtium indiscretũ
eos qui poterant instrui: in erroꝛe relin-
quit. Aut non sunt sollicitati vt in terris
in quibus non sunt aliqui infideles: ⁊
coꝛam talibus disputare de f. de est picu
losum. quia fides eoꝝ ex hoc est firmioꝛ

m nihil cōtrariuz audiant ei quod crediderint. Ad hoc nota q nulli persone layce licet publice vel secrete disputare de fide. qui vo cōtrafecerit excōicetur li° 6° de. quicūqz. §. i. ¶ Circa 2m nota q infidelium: qdam nunq̄ receperūt fidem. vt gentiles z iudei. z tales sunt ad fidez auctoritatibus: rōnibus: z blandimentis inducendi: z non cogendi. quia credere est voluntatis: z seruitia coacta deo non placent. dis. 45. de iudeis. Si tamen cōditionaliter coacti: vt per minas de rerū suarū ablatiōe. per verba: vel similem coactiōem baptismū receperint: z postea a fide recesserint cogi debent redire: ne fides cōtemnat̄. vt ibidem. si tamen absolute coacti baptizarent̄ nō reciperent sacramētuz baptismi: nec deberent ad fidem cogi. extra de bap. maiores. in fi. tales tamen qui fidem nunq̄ receperunt debent a fidelibus si possint cōpesci ne aliquo mō impediant fidem Christi. ꝑpter quod quādoqz cōtra eos bellum mouent. Aliqui vo infideles quādoqz fidem receperunt. vt heretici: z quicūqz apostate. z tales etiaz corporalit̄ cogi debent vt seruent qd ꝓmiserunt. Et sic dicit Augusti. cōtra eplam Peremeniani. qsiqz cuiusqz crimen ita z notuz omnibus execrabile apparet. vel vt nullos ꝓrsus vel non tales habeat defensores per quos possit scisma cōtingere: nō dormiat seueritas discipline. ¶ Ad hoc nota q cōtra xpianos qui ad ritum trāsierunt vel redierunt iudeorū. etiam si huiusmodi redaires dum erant infantes. s. minores septēnio: vel mortis metu: non tamē absolute vel ꝑcise coacti fuerūt baptisati. ꝓcedendum est tanq̄ cōtra hereticos si fuerint de hoc cōfessi. aut p xpianos seu iudeos cōuicti. Et ita ꝓcedendum est cōtra fautores receptores z defensores talium. sicut cōtra fautores hereticoꝝ z defensores. li. 6°. co. cōtra. z sic aperte dicit tales puniendos vt hereticos. ergo eorū bona non deuoluunt̄ ad filios. vt li° 6° c. cum sm. Et sic per hoc c. cōtra corrigit̄ sm Jo. an. illud. i. q. 4. iudei. vbi dicitur q bona iudeoꝝ deuoluunt̄ ad filios catholicos. nec oportet q lex noua corrigens ꝑcedentem de illa faciat mentiōem. li° 6° de consti. c. i.

¶ Sed nūquid liceret secrete puulos iudeorū vel aliorū infidelium baptizare. Rndeo. credit Re d. q [illegible] si ip. paruuli essent in articulo mortis: alis non. non tamē rebaptizarent̄: si postea adulti ad fidem cōuertant̄. tamē ne denuoʒandi lapis. i. iudeis relinquant̄. sic patrini talium laborare debent: q in fide z moribus instruant̄. ¶ Circa 3m nota q cōmunio cum aliqua persona fidelib' interdicit̄ dupliciter. Uno modo in penam eius cui ꝯmunio subtrahit̄. Alio modo ad cautelam eius cui interdicit̄ ne cōmunicet. z vtraqz causa elici pōt ex verbis apli. i. Cor. 5. Primo mō non interdicit eccl'ia fidelibus ꝯmuniōem infidelium qui nullo mō fidem receperūt. scz paganorū vel iudeoꝝ: quia non habet de eis iudicare iudicio spūali: sed temporali in cāu. vt cum inter xpianos morantes aliquam culpam cōmittunt. z per fideles tēporalit̄ puniunt̄. sed hoc modo. s. in penam interdicit eccl'ia ꝯmunionē illorū infidelium qui deuiauerūt a fide recepta. s. eos excōicando. Secūdum vero ad cautelam distinguēdum est q firmi in fide non sunt ꝓhibendi ꝯmunicare cum infidelibus: qui fidem non receperunt: z maxime si necessitas cogat. Simplices vo z infirmi in fide quorū subuersio posset ꝓbabiliter timeri: sunt a ꝯmuniōe infidelium ꝓhibendi: z maxime ne magnā familiaritatem habeant cum eis: neqz sine necessitate ꝯmunicēt cum ipsis. ¶ Circa 4m sciēdum q nullo modo pmitti debet q infideles de nouo instituant̄ dñi: vel plati: vel officiales iu per fideles. hoc enim cederet in periculum fidei: quia dñi de facili possunt subditos peruertere: nisi sint magne virtutis. Cederet etiam in fidei cōtemptum dum scilz ipsi infideles noscerent defectus fidelium. Cederet etiam in scandaluz z detrimētum fidelium: dū. s. infideles eis sb tali ꝑtextu nimiū essent infesti. extra de. cum sit. z. 54. dis. nulla. vnde z Aplus i. Cor. 6°. ꝓhibuit ne fideles i iudicio cōtenderent coram iudice infideli. potest tamē domin' redditus suos vendere iu deo deputato custode xpiano a quo ipsos recipiat ita q per hoc xpiani non grauentur a iudeo. Si vero loquimur hic de dño vel platione existente ante distinctiōem infidelium z fideliuz. illud dñiuz

vel prelatio: non tollet per talem distinctionem secundum se consideratam. quia dominium et prelatio introducta sunt a iure humano. Illa vero distinctio est ex iure divino. Ius autem divinum quod est ex gratia: non tollit ius humanum: quod est ex ratione naturali. Et ideo illa distinctio non tollit dominium preexistens infidelium super fideles. ¶ Sed potest etiam dici quod dominium et prelatio introducta sunt ex iure divino. quia servitus que non est sine dominio introducta est secundum Hostie. de iure divino. dis. 35. sexto. Confirmata de iure gen. dis. i. ius gentium. Et approbata de iure canonico. 12. q. 2. si quos de servis. Possit tamen ius talis domini vel prelationis iuste tolli per ecclesie sententiam: vel ordinationem auctoritatem dei habentis. quia infideles merito sue infidelitatis merentur amittere potestatem super fideles. sed hoc ecclesia quandoque facit. ut patebit. I. de servis iudeorum. quandoque non facit propter scandalum vitandum. sic et Dominus Math. 17. ostendit quod excusari poterant a tributo. quia liberi sunt filii. mandavit tamen solui tributum ad vitandum scandalum. Et Apostolus loquens de dominis infidelibus. i. Thim. 6. cum dixisset. Servi dominos suos honorent. subdit: ne nomen domini et doctrina blasphemetur. ¶ Circa 5 sciendum: quod humanum regimen a divino regimine derivatur: et ipsum imitari debet deus autem permittit aliqua mala fieri in universo: que prohibere posset: ne sublatis illis maiora bona tollerentur: vel peiora mala sequerentur. Sic etiam et in regimine humano: illi qui possent aliqua prohibere: tolerant. ne aliqua bona impediantur. vel ne maiora mala sequantur. Sicut dicit Augustinus. li. de ordine. Aufer meretrices de mundo: et turbasti omnia pre libidine. Sic igitur licet infideles in suis ritibus peccent: tamen tolerari possunt: vel propter aliquod bonum quod provenit ex eis: vel propter aliquod malum vitandum. Ex hoc autem quod iudei observant suos ritus: in quibus olim figurabatur fidei veritas: provenit hoc bonum quod s. habemus ab eis nostre fidei testimonium. Et ideo in suis ritibus tolerantur Aliorum vero infidelium ritus: qui nihil veritatis vel utilitatis habent: non sunt tolerandi: nisi forte propter vitandum aliud scandalum: vel malum: vel dissidium quod ex hoc provenire posset: vel impedimentum salutis eorum: qui sic tolerati: paulatim convertuntur ad fidem.

¶ De iudeis et sarracenis. ti. 57.

Deinde considerandum est de iudeis et sarracenis. Et primo quomodo dicuntur iudei: et sarraceni. 2 quomodo se debent habere ad eos christiani. ubi plura que dicta sunt in titulo precedenti in generali: explicantur magis in speciali. 3 de pena transgressionis. 4 quid iuris de servis eorum si sunt vel volunt fieri christiani. ¶ Circa primum nota: quod iudei dicuntur qui legem Moysi tenent ad literam: se circumcidendo: et alia legalia faciendo: dicti iudei a tribu digniori. scilicet Iude patriarche. ¶ Sarraceni vero dicuntur: qui nec novum: nec vetus testamentum recipiunt. qui cum vocari deberent agareni. quia nati sunt de Agar ancilla Abrahe. se a Sara uxore eius et libera nominant sarracenos. Sunt tamen quidam inter eos. s. samaritani: a Samaria civitate dicti. qui quoque libros Moysi receperunt: sed non prophetas.

Circa 2 nota quod christiani aliquo modo non debent cum iudeis comedere: nec habitare: nec eos ad sua convivia recipere. 28. q. i. nullus. et c. omnes. Cum sarracenis vero possunt comedere ii. q. 3. ad mensam. Ratio huius diversitatis est. quia iudei fidem nostram magis impugnant per scripturarum abusum et ciborum nostrorum contemptum. Quidam tamen ut Laur. Io. et multi sequaces eorum dicunt indistincte. et melius secundum Ray et Hostie. quod nec cum sarracenis debent christiani facere predicta. quia et ipsi hodie iudayzant. scilicet se circumcidendo: et quosdam cibos discernendo. unde eadem est causa prohibitionis utrobique. Excipitur tamen casus in quo licet uti cibis appositis a paganis. temporibus tamen servatis ab ecclesia statutis. ut cum ad predicandum Christi fidem ad eos accederent christiani. extra co. quod sit. Et sic intelligitur illud ii. q. 3. ad mensam. dummodo dictum non esset eis quod illud esset imolatum idolis. quia tunc ut dicit Augustinus. Sanctius esset fame mori quam idolatico cibo vesci.

32.q.4. sicut. quod est intelligēdum si
vesceret ad veneratiōem idoli. al's in sū
ma necessitate famis posset eo vesci. scilꝫ
protestando: ꝙ non comederet ad ve-
neratiōem idoli. quia necessitas non ha
bet legem. de cōsecra. di. 5. sicut. ¶ Item
christiani nō debent: cum sint infirmi iu
deos vocare: nec ab eis medicinam reci
pere: nec se cum eis i eisdem balneis bal
neari. 28. q. 1. nullus eorum. ¶ Item iu-
dei non debent permitti nouas synago-
gas erigere: sed antiquas. non tamē lati
ores: vel altiores: vel preciosiores soli-
to reficere. et suos ritus: et solennitates
seruare. extra de. iudei. et c. cōsuluit. ¶
Item in sabbatis non debent ad iudi-
cia trahi: nec alios trahē: nec sepulchra
eorū effodi obtentu alicuius pecunie. C.
eo. die sabbato. et extra eo. c. sicut iudei.
nec debent in suis festis perturbari. vt di
citur ibidem. ¶ Item non sunt permit-
tendi in triduo ante pasca: et maxime in
die veneris sancti hostia vel fenestras
apertas habere in publicum ꝓdire. ext
eo. quia. Eo ꝙ nōnulli ex eis die illo so-
lent christianis illudere. extra eo. in nō-
nullis. Sic etiam et alias abhomiatio-
nes et abusus ꝓhibentur facere. ext eo.
et si iudeos. ¶ Item cogi debent in om-
ni christianoꝝ ꝓuintia omi tempore ta
le signum vel habitum deferre: quo di-
stinguant ab alijs manifeste. extra eo. in
nōnullis. ¶ Item iudei cogi debent de
cimas soluere prediales. extra. de de-
cimis. de terris. ¶ Item cogi debent te-
stes christianos cōtra se recipere. extra
de testib⁹. c. iudei. Iudei vero ꝯtra chri-
stianos testificari non possunt. vt dicit
ibidem in glo. 2. 2. q. 7. si hereticus. Nec
reges: nec principes debent priuilegia cō
cedere: vel concessa seruare: vel seruari
permittere iudeis: vel sarracenis: ꝙ per
christianos cōuinci non possint. extra
li° 7°. de testib⁹. cum iudei. ¶ Item chri
stiani non debent iudeos grauare. extra
eo. sic. nisi forte circa pensionū exactio-
nes in principio locatiōis: non postea.
vt sic cogant conuerti. 23. q. 6. iam ve-
ro. ¶ Item nullus iudeo: vel pagano
potest aliquid in testamento relinquere
quod si fecerit: etiam post mortem: iudi-
cabitur anathema. idest anathematiza
bitur. extra eo. de heret. si quis episcop⁹

2. 24. q. 2. sane. Dicit tamen Hostien.
ꝙ vniuersitati iudeorum legari non po-
test. C. eo. l. i. sed singulis forte sic. layco
sed clerico non licet: etiam si iudeus sit
frater eius. Eos tamen pascere licet.
Rod. vero credit: ꝙ siue clericus siue la
ycus daret iudeis: siue legaret eis: maxi-
me cōsanguineis: ut eorum succurrēt ar
te necessitati: puniri non deberet. ¶ Ite
si iudei: vel sarraceni veniunt ad fidem
nullatenus a possessiōibus suis exclu-
dantur: et habeant partem hereditatis sue
Et hoc est verum preter seruos: qui pre-
cesserunt eos in fide: quos non recupera
bunt. C. de episco. deo nobis. et extra eo.
iudei. i. cum tamen iudei sint serui: non
possideant eos vt ꝓprias: sed et pecu-
liaꝫ: vnde possint illis priuari per domi
nos suos: nisi cum conuertitur ad fi-
dem. quia tunc non debent in fidei fauo
rem: nisi eas habeant per vsuram. In
quo casu restituere debent eas: vel preci-
um earum si comparate fuerint de vsu-
ra. illis vel heredibus eorum: a quibus
eas habuerunt si sciantur: al's poterunt
sicut conuersis tanquā pauperibus per
episcopū assignari ſm Rod. et Bern.
super ca° iudei. 2. ¶ Item licꝫ domini ter
rarum res iudeorum cum sint serui pos
sint accipere. vt dictuꝫ est. non tamen de
bent eis necessaria subsidia vite subtra-
here. nec exactiōibus vlt suorū ꝓdeces
sorum cōsuetudinem pregrauare. si ta-
men ipsi iudei nihil preter vsuras habe
rent. accepta ab eis ex causa lucratiua:
siue ex causa lucri captandi. puta per ex
actiōem: donatiōem: et punitiōem licite
retinere non possunt. sed illis quib⁹ ipsi
iudei restituere tenebantur: si inuenien
tur restitui. al's in pios vsus erogari de-
berent. habita vero ab ipsis iudeis: ni-
hil preter vsuras habentibus. habita in
quam ex causa non lucratiua: siue cau-
sa damni vitandi: vt propter venditio-
nem vel locatiōem: possunt licite retine-
ri: dūmodo non accipiatur res ipsa vsu
raria eadem numero. ¶ Et idem dicen-
dum est de receptis a christianis: nihil
preter vsuras: vel furta: vel rapinas ha
bentibus. ¶ Item non permittitur iude
is: vel sarracenis in domibus suis ha-
bere mancipia christiana. extra eod. iu-
dei. 2°. ¶ Item christiani pro nulla

mercede exponant se seruitio iudeorum
quod intelligit in domibus iudeorum.
Et si nolint ab eis discedere sunt excō-
municādi. vt in. c. iudei. Et si iudei no-
lint eos dimittere: ꝓhibetur christianis
cōmercium cum eis. extra eo. ⁊ si iude-
os. possunt tamen colere predia. ext. eo.
multorum. ¶ Item ecclesia neutros ad-
mittit ad actus legitimos. 2. q. 7. alieni.
Sic igit iudicat in pluribus iudeos ec-
clesia: lz sint infideles. Nec tamen facit
contra illud. i. Cor. 6. Quid mihi de his
qui foris sunt iudicare. quia hoc intelli-
gitur de pena spirituali directe. sic enim
directe eos non iudicat scilicet eis pe-
nam spūalem infligendo. vel regulas
religionis imponēdo. sed infligit eis pe
nam temporalem. scilz corporalez vel pe
cuniariam. vel etiam spūalem indirecte
scilz christianos ab eorum ꝯmuniōe re-
mouendo. hec Alex. angli. in 2°. ¶ Itez
iudei possunt agere ⁊ cōuenire apud iu-
dices christianos. sed non apud senio
res eorum arbitrariū possunt eligere iu
dicium: cuius sentētiaz ordinarius exe
quatur. C. eod. iudei romano more. ¶
Item principes catholici non debent in
terris suis ꝑmittere sarracenos alta vo-
ce aliqua verba dicere in honorez Ma
chometi. nec aliquem sarracenuz vt san
ctum venerari. libro 7°. de iudeis. ce
dit.

C Irca 3m sciendum ꝙ trāsgres
sores omniū predictarū cōsti-
tutionū in hoc titulo positarū
puniunt hoc modo Si clerici sint ⁊ ad
moniti canonice satisfacere nolunt: offi-
cio ⁊ beneficio sunt priuandi. Si vero
sunt layci christiani: siue principes exe-
qui nolentes: siue alij impedientes: de-
bent si admoniti non satisfecerint excō
municari. Si vero sunt iudei vel sarra
ceni: tandiu christiani sunt ab eorū cō-
sortio: cōmertio: ⁊ cōmuniōe sub pena
excōicationis si expedierit remouendi:
donec nutrices ⁊ seruientes christianas
dimiserint: ⁊ restituerit omia bona sua
illis qui de ritu suo fidem christianā ele
gerunt. ⁊ donec etiam in vsus pauperū
christianorū sm ꝓuidentiam episcopi
dioces. conuertat quicqd a christianis
adepti fuerint occasione officij sup chri
stianos suscepti. Et hoc intellige de iu-
deis ⁊ paganis. ¶ Statuit etiam eccle-
sia illos iudeos publice cedendos. qui
subuertere attemptauerit ex infidelibus
baptizatos. ⁊ similes penas pecuniari-
as sm qualitatem delicti. moderatione
tamen habita in verberibus ꝙ eius sta
tutum in vindictam sanguinis transire
minime videat. talis enim pena indi-
stincte debet relinqui iudici seculari.
¶ Probantur omnes iste pene. 28. q. i.
sepe. ⁊ ca° nullus. ⁊ extra eodē. sicut. ⁊
ca° ⁊ si iudeos. ⁊ ca° cum sit. ⁊ extra de
raptori. in archiepatu. ⁊ 17. q. 4. consti
tuit. ¶ Item christiani prohibiti sunt
deferre sarracenis arma. ferrum. ⁊ li-
gamina. Et cōtrarium facientes ipso
facto sunt excōmunicati. extra eodem.
ita quorūdam. ⁊ ca° ad liberandam.
Et idem est de illis qui eis galeas vel
naues vendunt. aut in nauibus eorum
piraticis curam gubernationis exer-
cent. vel quibusdam alijs machinis im
pendunt eis aliquod consilium vel au-
xilium in dispendium terre sancte. vt
in ca° ad liberandā. ¶ De hoc etiam
vide infra libro 7° de censu. ecclesiasti. c.
sine titulo 2° cano. 25. ¶ Alie vero mer-
ces non sunt ꝓhibite tempore treuge. ext.
eo. significauit.

C Irca quartū sciendum ꝙ ser-
uus iudei aut est vernaculus
id est de ancilla ꝓpria natus.
aut empticius. Si vernaculus si sit vel
velit fieri xpianus statiz efficit liber nul
lo precio dato. C. de episco. ⁊ cleri. deo no
bis. ar. dis. 54. fraternitatem. Si vero est
empticius. aut erat xpianus quādo fuit
emptus. aut paganus. Si xpianus: in
distincte liber efficit: nullo precio dato.
dis. 54. mancipia. Similit etiam serui he
reticorū impune possunt ⁊ dños relin-
quere ⁊ ad eccliam ꝯfugere. C. de heret.
⁊ mani. manicheos. Si autē erat paga
nus. aut fuit emptus cā seruitij. ⁊ tūc si
vult fieri christian⁹ efficit liber sine pre
cio. dis. 54. fraternitatē. aut cā mercimo
nij. ⁊ ita si infra tres mēses eū nō exposu
erit venalē. postea si velit fieri xpian⁹ si
ne pcio liberabit. qz ꝑsumit ꝙ emerit ꝑ
seruitio. si aūt eū exposuit infra tres men
ses ⁊ ipse vult fieri xpian⁹ infra spaciū il
lud vel post. dummō p dñm nō steterit q̄
min⁹ eum vendiderit infra spaciū illud

liberabit reddito precio.xii.solid. di.64 fraternitatem.⁊ extra de co.c.i. ⁊.ii. ⁊ vltimo. Et hoc intelligeretur nisi dñs eum nolentem cum diceret se velle fieri christianum circumcideret: vel ei alterius secte signum imprimeret. tunc enim pro iniuria corporis proprij sine precio liberabit. di.54. nulla. Quod autem dictum est de seruis iudeorum idem dicendum est per omnia secundum Lauren. Jo. ⁊ multos alios de seruis sarracenorum. Hugo vero dixit de vernaculis iudeorum quod etiam si fiant christiani: dominis paganis seruire tenentur. Et sic paganus potest esse dominus xpiani: sed non fieri: vt etiam .s. dictum est in titulo precedenti. Secus est de vernaculis iudeorum propter perfidiam ⁊ magis suspectam cohabitationem illorum. primum magis placet secundum Ray. ⁊ Alex. in 2°. quia hodie eadem suspitio: ⁊ idem periculum est de vtrisque. vt etiam .s. dictum est. ¶ Sed cuius monete erunt illi .xii. solidi supradicti. Rendeo dicunt quidam quibus videtur consentire Hoff. quod solidus ibi accipitur pro aureo. insti. de petitione. li. § finali. ¶ Alij dicunt quibus assentit Ray. quod erunt illius monete: que habetur ibi in vsu. ff. de lega. 2° l. nummis. ¶ Sed nunquid ille sic redemptus fiet redimentis seruus. ¶ Rendeo quod non. sed reddet ei pecuniam: ⁊ erit liber. ar. insti. de noxa. acti. § domin°. Et si non potest ei reddere hostiatim querat. vel ipsi redimenti aliquanto tempore ad arbitrium boni viri seruiat. ar. 26. q. i. de raptoribus. ¶ Si tamen ab aliquo ex pietate redimatur: animo non repetendi: nec precium reddetur: nec pro precio seruietur. quia quod ex pietate datur: prohibet ius ne repetatur. quod semper presumitur: nisi contrarium protestetur. ff. de religi. ⁊ sumpti. fune. l. ⁊ si quis. § sed interdum. ¶ Quid si plures concurrant ad redimendum. ¶ Respondet Hoffre. ⁊ Hostien. quod episcop° loci eligat magis idoneum. ar. ff. de acti. l. si plures. Vel si sint pares: episcopus gratificet cui velit. ar. extra de iurepatro. cum aduocatus.

¶ Sed nunquid xpianus potest emere iudeum: vel paganum. Rendeo quod sic. extra de. ⁊ si iudeus. sed iudeum secum in familia non habebit. 28. q. i. sepe. ⁊ c. nullus. Et si ille velit fieri xpianus: non potest prohiberi. 19. q. 2. due. ⁊ extra de renunc. nisi cum preter. § sed dices. baptisatus tamen remanebit seruus dñi. 12. q. 2. ecclesiarum seruos.

¶ De hereticis. ti. 58.

Postea considerandum est de hereticis. Et primo quis: ⁊ quot modis dicitur hereticus. 2° qua pena feriantur heretici. 3° qua pena feriantur fautores eorum. 4° qua pena feriantur domini negligentes extirpare heresim. 5° qualiter ab heresi rediens recipiatur. 6° quis relapsus censeatur. ¶ 7° qui notarij: ⁊ qui testes in officium inquisitionis admittantur. 8° quanta ⁊ qualis potestas inquisitoribus datur. ¶ Circa primum sciendum quod nomen heresis grece: sonat electionem latine. Loquimur autem nunc de heresi: secundum quod est circa ea que sunt fidei. Electio enim est eorum que sunt ad finem: presupposito fine. Et ideo recte dicitur heresis species infidelitatis: pertinens ad eos qui Christi fidem profitentur: sed eius doctrinam peruertunt. Hi enim Christo tanquam fini assentiunt. sed in eligendo ea de quibus Christo assentiant: deficiunt. quia non eligunt ea que vere sunt a Christo tradita: sed ea que suggerunt sibi mens propria. ¶ Inuenitur autem hereticus dici multipliciter. Dicitur enim hereticus errans in fide. vnde August. dicit quod hereticus est qui falsam opinionem de fide: vel gignit vt heresiarcha scilicet Arrius: Sabellius: ⁊ Macedonius. vel sequitur. vt qui heresiarcham imitatur. vt arriani. sabelliani. ⁊ macedoniani. 24. q. 3. hereticus. ⁊ ca° quidam. Dicitur autem hereticus: vt dicit Hierony. qui scripturam aliter intelligit quam spiritus sanct° a quo scripta est efflagitat. licet ab ecclesia non recesserit. 24. q. 3. heresis. Hoc autem facit qui expositionem sacre scripture ad heretorquet. quod contrariatur ei quod reuelauit spiritus sanctus. vnde Ezech. 13. dicitur de falsis prophetis: quod perseuerauerint confirmare sermonem. scilicet per falsas expositiones scripture. Dicitur etiam hereticus qui a sacramentis ecclesie ⁊ communione fidelium est diuisus. 4. q. i. quod autem hi. vt excommunicatus. Dicitur etiam heretic° qui est

sacramētoꝝ puerorum. ut simoniac⁹ q uen
dit vl' emit bona spiritualia vel ecclesie
sacramēta. vt. i. q. i. presbyter. ⁊. c. q. 3. pue
nit. Item dubius in fide. ext. co. c. i. vnō
in leui articulo deuians a fide censetur
heretic⁹. C. e. l. 2. Itē q conat' auferre ec
clesie Romāe priuilegiū a xpo sibi tradi
tū dis. 22. c. i. Oēs predictos. 6. modos po
nit gof. ⁊ Hosti. Addit aūt predict' Host.
s. q large potest dici heretic⁹ omis qui
non tenet articulos fidei. Et sic iudei ⁊
gentiles sunt heretici. ⁊ hoc modo non
omis hereticus est excōicatus. Item di
cit' hereticus qui cōmunionē ecclesie ca-
tholice non recipit. in aut. de priuil. dotis
here. mu. non p. post principiū. coll. 8. ¶
Item qui transgredit' precepta sedis apo
stolice. dis. 19. nulli. Item qui non recipit
ea. dis. 20. de libellis. Sed stricte dicit' he
reticus: qui aliter sentit de articulis fidei
q̄ ecclia Romana. 24. q. i. hec ē fides.
Item non est docēdum nec sentiendum
de sacramētis ecclie aliter q̄ sentit ecclia
Romana. Hi eniz qui faciunt hoc si sit
notorium ⁊ omēs alij lz ab initio occulti.
ex quo singuli epi per suas dioces. cum
cōsilio clericorū vel ipsi clerici sede vacā-
te. cum cōsilio si oportuerit vicinoꝝ epo
rum eos iudicauerint hereticos: sūt ana
thematis perpetuo vinculo innodati. ext.
eo. ad abolēdam. ti. so. i. hec Hosti. Nu-
merant' autem. 24. q. 3. qdam vsq̄ ad
finem questiōis secte hereticoꝝ. 78. qua
rū. 9. vltimas non nomiat auctor spāli
nomie. sunt autem omēs heresēs hodie
damnate. extra eo. ad abolēdam. Est
autem presentis intentiōis cōsiderare de
hereticis sm primum modū dicendi he
reticum: sm quem etiam modū dicit' he
reticus: qui de articulis fidei uel sacramē
tis ecclie sentit alit' q̄ Romana ecclia.
¶ Sciēdum autē q sicut dicit Augus.
⁊ habet'. 24. q. 3. dixit aplus. Si qdam
sniam suam lz puersam nulla pertinaci
animositate defendunt. querūt autē cau
ta sollicitudine veritatem: parati corrigi
cum inuenerint: non sunt inter hereti-
cos cōputandi. quia. s. nō habent electi
onē cōtrariaz doctrine ecclie. Si quis
autem determiatiōi vlis ecclie ptinacit'
resisteret: hereticus censeret'. cuius qdez
auctoritas principaliter in papa residet.
24. q. i. quotiens. ⁊. c. hec est fides. Ex
his patet q non quicūq₃ deuiat a fide:
sed qui ptinaciter deuiat ppie dicit' he-
reticus. ¶ Aliquid heresis ad omia cre
dibilia se extendit. Rndet Alex. an. 2. s.
2. c. de heresi. ar. 7. c. q heres ad tria ge
nera credibiliū extendit' per opposition-
nem ad fidem: tam sz quādā analogiā.
Nam ratio fidei primo ⁊ principaliter est
circa articulos fidei. ⁊ per oppositum he-
resis. ¶ 2° fides extendit' ad illa que do
cet sacra scriptura: circa mores. vt q for
nicatio est peccatum mortale: ⁊ per oppo
situm heresis. ¶ 3° fides extenditur ad
historias in biblia cōtentas. ⁊ per oppo
situm heresis. qui enim assereret aliquā
historiam biblie esse falsam: ⁊ hoc perti
naciter: hereticus censeret'. prima credibi
lia prius credūt': ⁊ postea intelligunt'. 2ª
simul intelligunt' ⁊ credunt'. 3ª credū
tur ⁊ nunq̄ intelligunt'. ¶ Sed nūqd
excusat' aliquis ab errore si teneat opi-
nionē magistri quem audit. Rndeo in
his q̄ nō pertinēt ad fidem vel mores:
potest aliquis sine periculo sequi hanc
opiniōem: vel illam. In his vero que p
tinent ad fidem vel bonos mores: nul-
lus excusat' si sequat' opionem errone-
am alicuius. In dubijs enim non deb₃
quis de facili assentire. sed vt dicit Au
gusti. li° 3° de doctrina xpiana debet cō-
sulere regulam fidei: quam de locis pla-
nioribus sacre scripture ⁊ auctoritate ec
clesie percepit. qui ergo assentit opinioni
alicuius manifeste cōtrarie sacre scriptu
re. vel etiam publice doctrine ecclesie: ex-
cusari non potest ab errore. Et hic no-
ta q sm Alex. an. vbi. s̄. ar. i. questiūcu
la. 2. c. tria cōcurrunt ad perfectam ra-
tiōem heresis. s. falsa credulitas in ratio
nali. peruersa volūtas in cōcupiscibili.
⁊ defensiōis siue impugnatiōis pertina
citas ex parte irascibilis. Sm primum at-
tendit' illud Hiero. scilz qui scripturam
2c. vt. s̄. Sm primum ⁊ 2m attendit' descri-
ptio Augusti. li° de vtilitate credendi. s.
q hereticus est qui alicuius temporalis
cōmodi ⁊ maxime glorie principatusq₃
gratia falsas opiniones: vel nouas gi-
gnit: vel sequit'. Et tangit hic Augusti. il
lud quod frequēter accidit: cum dicit.
Qui alicuius 2c. Scdm vero 3m suppo-
sitis p ⁊ 2° attendit' diffinitio q̄ ponit' in
glo. super illud. i. Cor. ii. Audio iter vos

scissuras esse:qui inquit in ecclesia dei praua sua dogmata defensare psistunt here tici sunt.

SEquitur videre de 2°.s. qua pena heretici feriant'. Circa qd' nota ꝙ puniunt' vitatõe.excõicatio ne.depositiõe.rerũ ablatiõe:⁊ militari psecutiõe. Puniunt' qdem vitatõe. Cir qd' nõ fm Alex.an.2.t.2.c.de heresi.ar. 10.o.ꝙ multiplex est ꝯmunio.⁊ silr multiplex est ꝯmuniõis puatio. Est .n.ꝯmunio spũalis.s.que est in cõsensu vero vel interptatiuo. Et hoc mõ non est cum hereticis cõmunicandũ.sic intelligit' illud 2.Cor.6.Exite de medio eorũ. glo.spũaliter.s.vt eorũ scelera increpetis. ℄ 2° est ꝯmunio in sacramentis. Et hoc mõ etiaz non est ꝯmunicandũ cum hereticis notatis:siue nomiatis.qui etiaz lz nõ sint notati siue nomiati.qrtum tamẽ est de se puant' effectu ꝯmuniõis sacramentoꝝ quia ipo iure sunt excõicati:siue sint occulti:siue manifesti.extra de heret.excõicamus. ℄ 3° est ꝯmunio in cibo:potu ⁊ huiusmõi. Et hoc etiam mõ nõ est ꝯmunicãdum cum illis hereticis: qui precisi sunt ab ecclesia nomiatim. ℄ 4° est ꝯmunio corpalis.vt cohabitatio in eadez ciuitate. Et talis ꝯmunio non vitabat' in pncipio ꝓpter multitudinẽ hereticorũ.⁊ etiã adhuc alicubi non vitat'. si autẽ ab aliquib' timeret' de lapsu:tutius eẽt nõ habitare cum eis. Et fm hanc distinctionẽ solui possunt siq̃ obijciant'. ℄ Sed obijcit' illud Math.13. Ne forte colligẽtes zizania eradicetis simul ⁊ triticum: sinite vtraq; crescere vsq; ad messez. Zizania sũt heretici.triticũ fideles.messis finis seculi.g' heretici sunt tolerandi inter fideles:⁊ non sunt ab eis separãdi vl' vitandi vsq; ad finez seculi. Rndeo.illud dictum põt intelligi de hereticis occultis quorũ heresis dephẽdi non potest.tales eniz ⁊ si excõicent' excõicatiõe generali:non tamẽ excõicatiõe psonali. nec exterminant' gladio mat'iali: nisi cum multitudie infidelium manifestorũ inueniant'. Uel intelligi potest de catholicis malis. Unde Rabanus habens discretiõis exemplum equanimit' tolerare debet malos ꝓpter bonos. ℄ 2ᵐ autez est ꝙ messis dicit' illud tempus quo heretici manifeste corrupturi aliorũ sunt ab

ijciendi euãgelica falce. Fm hoc intelligitur pmissio pro tempore illo:quo nõ discernit' plene an sit hereticus. cum autez innotuerit plene eccle corruptio sua est psonaliter pcidendus. vñ Augusti.li° de vera religi.dicit sentẽtialiter ꝙ in ecclesia tandiu sustinet' error alicuius donec aut accusatiõem inueniat.aut opinionẽ prauam ptinaciter defendat. Cum autem dicitur.i.Cor.13. Necesse est hereses esse.ibi dicitur.necesse est illud qd' est vtile per accidens:siue pter intentionem hereticorũ.s.ad hoc vt ab his qui se exercent in diuina scriptura:pigricia eam discutiendi excutiat':⁊ magis fidei veritas declaret'. ⁊ hoc habet' ex glo. ibidem. vnde ⁊ fm ꝙ habetur ex glo. super illud Isa.7. Hec dicit domin' deus ⁊c. semper scilz vsq; ad finem seculi erunt alique hereses: vel malitie hominũ ad exercendũ fidelium patientiaz ⁊ sapiẽtiam. ℄ Puniunt' etiam heretici excõicatione.quia omnis hereticus: siue occultus siue manifestus est ipo iure excõicatione maiori excõicatus.extra eo. ad abolẽdam. ℄ Item depositiõe.quia indistincte siue sit clericus: siue laycus: papa vel Imperator:vel quilibz inferior deponi debet ab omni dignitate. dis. 40.si papa.⁊.24.q.i.qui contra pacez. ⁊ extra eo.ad abolẽdam. Damnati vero psentibus secularibus potestatibus: aut eorũ balliuis relinquant' aiaduersione debita puniendi. Clericus pus a suis ordinibus degradat' nisi ꝯtinuo post dephensiõez erroris sponte ac canonice recurreret ad fidei vnitatem. extra eo. ad abolendam.⁊.c.excõicamus.i.⁊ ca° excõicamus.2°. Degradatiõem autem in tali casu siue psbyteri siue alterius in sacris cõstituti facere poterit solus epus ꝓprius cõuocatis abbatibus aliisq; prelatis ⁊ religiosis personis: ac literatis sue diocesis de quibus videbitur expedire. li.6° eo. ca°.i. Et fm Io.an. per hoc ꝙ dicitur solus:non excluditur capitulum suum.18.q.2.nullam. Degradatione autem celebrata:dicet episcopus potestati:ꝙ in suum forum recipiat degradatum:⁊ sic intelligitur sibi tradi. pro eo tamen debet efficacit' ecclesia rogare vt citra mortem puniat'.extra.e.de ver.signi.nouimus. Sunt autẽ heretici

ƒm leges puniendi ultimo supplicio .C.
eo. arriani. de cõsuetudine tamẽ cremant̃
Sed quõ deprehendat̃ error. R° dicunt
aliqui ꝙ error deprehendit̃ aliquãdo per
facti euidẽtiam. aliquãdo per cõfessiõem
in iure factã. aliquãdo p ꝓbatiõem testi-
um vel instrumẽtorũ. Dixerunt ğ aliqui
ꝙ p̃dicta exceptio. s. nisi cõtinuo. intelligi
tur de deprehensiõe erroris ƒm duos pri-
mos modos. Aliqui autẽ dixerũt ꝙ etiã
ƒm 3ᵐ modũ. Sed quia ƒm Ros. cõsue
tudo alit̃ se habet que est optima legũ in
terpres: credit ip̃e Ros. sine p̃iudicio ꝙ
loquit̃ tñ de deprehensiõe erroris in fa-
cto. s. cum inuenit̃ p̃dicans vel docens er
rorem: aut faciens reuerẽtiam ƒm ritũ ta
lium. quo mõ dicit̃ furtum deprehensum
cum fur deprehendit̃ in furando: vel cuꝫ
furto anteq̃ se recipiat ad locum destina-
tum. vnde post talem deprehensiõem licet
sic dep̃hẽso ad vnitatem fidei reuerti cõ
tinuo. i. anteq̃ diuertat ad actuꝫ cõtrari-
um. vel sicut aliqui volunt: ⁊ alicubi de cõ
suetudine seruat̃ cõtinuo. i. p̃ma die qua
examinat̃ causa illa. ita etiam ꝙ hoc faci
at sponte. i. non metu ꝓbationũ: vel cruci
atuũ: ⁊ canonice. ita ꝙ parat° sit heresim
abiurare: ⁊ ad mandatum ecclie penitere
Siqui autẽ de p̃dictis postq̃ fuerint depre
hensi redire noluerint ad agẽdum cõdi-
gnã penitẽtiam sunt in ꝑpetuo carcere de-
trudendi. extra eo. excõicamus. z. §. siqui
¶ Item puniant̃ reꝝ ablatiõe. quia om
nia bona eorũ cõfiscari debent ecclesie cui
seruiebant: si clerici erant: ⁊ idẽ est si erãt
layci ecclie tẽporalit̃ subiecti. aliorũ vero
laycorũ bona a p̃ncipibus. extra eo. excõi
camus. z. ⁊ di. 8. quo iure. Sunt autem
bona hereticoꝝ ip̃o iure cõfiscata sed nõ
debent apprehendi per dñm secularem: ni-
si p̃us fuerit denũciatum super crimĩe per
ecclesiasticum iudicem q hoc possit. li° 6°. c.
cum ƒm. Sunt autem cõfiscata a tempore
criminis cõmissi. C. eo. l. 4. etiam si habeat
filios catholicos ƒm Jo. an. quia nec te-
xtus distinguit. Non tamen ꝓpter here-
sim virorũ dotes vxorũ catholicarũ cõfi
scari debent. nisi ip̃e forte cõtraxissent cuꝫ
illis: quos tales tunc esse sciebant. li° 6°. c.
decreuit. ¶ Item vasalli sunt ip̃o iure ab-
soluti a fidelitate in omni pacto vallato
quacũq̃ firmitate: quo hereticis tenebã-
tur. extra eo. c. fina. ¶ Item militari perse

cutiõe. quia si aliter fieri non potest manu
militari omĩa bona debent eis auferri. q:
nullo iure possunt ab eis possideri. d..
8. quo iure. ⁊. 23. q. 7. ca. 1. 2. ⁊. 3. ¶ Sed
nũquid catholici possunt hereticos aucto
ritate ꝓpria spoliare. videt̃ ꝙ sic. videtur
enim ecclesia eis dare generalẽ auctorita-
tem ip̃os exterminãdi. Cõcedit̃ etiam ex-
terminãtibus idem priuilegiũ qõ cunctis
in terre sancte subsidiũ est cõcessum. 23. q
8. scire vos. ⁊. c. hortatu. ⁊. c. oĩ timore. ⁊
extra eo. excõicamus. i. §. catholici. Tamẽ
tutius videt̃ tutiuꝫ ꝙ semp fiat ex dicto p̃n
cipis: vel ecclie ne ab aliis ex cupiditate
vel vltione potius q̃ ex iusticia vel obedi
entia videant̃ pugnare. 23. q. i. quid cul-
pat̃. ¶ Quid si cõuertant̃ postea ad fi-
dem: nũquid eis ablata restituent̃. R° ꝙ
nõ: nisi ex grã. extra eo. vergentis. in fine.
¶ Quid si heretici habeant filios vel ali-
os cõsanguineos orthodoxos. nũquid il
li bona sua debent habere. videt̃ ꝙ sic.
quia hoc dicunt leges. C. eo. manicheos.
⁊. l. ꝯgnouimus. ⁊ in aut. ibi signata. idẽ
in nestorianis. Sed cõtrariũ videt̃. quia
Innoc. arguens a minori de crimine lese
maiestatis terrene: ad crimen lese maiesta
tis diuine: cõsuluit etiam filios orthodo-
xos a paternis bonis penitus excludẽdos
extra eo. vergentis. in fine. Quod videt̃
intelligẽdum ƒm Ray. cum pater publi-
ce predicat contra fidem. vel publice pro
fitet̃ vel defendat errorem. vel coram pre
lato suo est cõuictus: vel cõfessus: vel sen-
tentialit̃ cõdemnatus de heresi. extra de
verbo. signi. super quibusdam. Sed circa
hoc distinguit Laur. ⁊ Jo. ꝙ illud. c. ver-
gentis corrigit leges illas. quod etiaꝫ vi-
detur sensisse Ray. ⁊ Innoc. super. c. ex-
cõicamus. ar. ff. de legi. ⁊ cõsti. non est no-
uum. ⁊ extra de ꝯgna. spiri. c. 1. Host. autẽ
dicit ꝙ decretalis p̃ualet legibus in terris
ecclesie Romane tẽporaliter subiectis. vt
in p̃ncipio decre. innuit̃ manifeste. Leges
vero preualent in aliis terris: cum conti-
neant equitatem. decretalis autem rigo-
rem. equitas. n. p̃ferenda est rigori ⁊ iuri
stricto. C. de iudi. l. placuit. ⁊. ff. eo. l. cum.
Leges autem puniunt filios eorum qui
committunt crimen lese maiestatis. quia
timuerũt ne imitarent̃ patres. 6. q. 1. si quis
cum militibus. Sed si ecclia videat per
indicia certa fidem ⁊ deuotiõem filiorum

bereticoꝝ.quō puniet eos:cū filius ñ de-
beat puniri ꝓ patre. C.ne filius ꝓ patre.
l.i.ꝛ.l.pñis.ꝛ cū ecclesia oēs debeat inua
re ꝛ amare.8.q.1.clemens.Sed Hos. cre-
dit ꝙ Innoc. considerauit ꝙ parentes
puniunt̃ in penis filioꝝ.ff. qō me. cau.
l. isti quidem. Et sepe punit ecclesia
temporalit̃ ꝓ delicto patris.2.q.vlti.cum
multe.hec Hoff. Item emācipatio filioꝝ
illoꝝ: quoꝝ parētes post emācipatiōem
huiusmōi apparuerint ante ipam ad he-
retice superstitiōis vitium declinasse:nul
la est.velut facta de hominibus sui iuris.qꝛ
filij hereticoꝝ non sunt in ptāte eoꝝ. li°
6°.eo.quicūqꝫ.§.4.Itē religiosi sunt im
mutatiōis pena:vel alia grauius punien
di ꝗ̃ seculares.scꝫ layci vel clerici:si inuē
ti fuerint in heresi vel similib' deliquisse.
li.6°.eo.accusatus.§.fi.ad hoc ar.extra.c.
ca° pelt §.1. de cōsimilib' habes li° 6°.eo.
c.accusat'.§.sacdotes. ¶ Itē hetici puni
ūt̃ i sepultura:ꝛ in sepelientib' eos.non.n.
debent tradi ecclesiastice sepulture.tradētes
vō scienter sepulture hereticos:credentes
receptatores:defensores:vel fautores eo-
rum sunt excōicati vsqꝫ ad satisfactiōem
idoneam.Nec absoluunt̃ nisi publice: ꝓ
prijs manibus extumulent:ꝛ ꝓiciāt h'
iusmōi corpora damnatoꝝ. ꝛ locus ille
ꝑpetuo careat sepultura.li.6°.eo. quicūqꝫ
in ꝑncipio.Per hoc ꝙ dicit sciens pꝫ ſm
Jo.an.ꝙ ignorantia ꝓbabilis eos excu
sat.extra de cleri.excōi.mi.aplice.Item ꝙ
dicit̃ extumulent ꝛc.intelligit̃ esse verum
ſꝫ Jo.an.si ossa eoꝝ discerni possunt ab
ossibus alioꝝ fidelium.al's secus est. ext̃
de sepul.sacris. ¶ Item heretici credentes
receptatores:defensores:ꝛ fautores eoꝝ:
ipoꝝqꝫ filij vsqꝫ ad 2^am generatiōem ad
nullum ecclesiasticū beneficiū:seu publicū
officium admittant̃.ꝛ si secus actum fue
rit:irritum erit. li.6°. eo. quicūqꝫ.§.2.
Nota ſm Jo.an.ibidem ꝙ per hoc qō di
citur vsqꝫ ad 2^am generatiōem cōprehen
dunt̃ ꝑmus ꝛ 2' gradus.i.filij ꝛ filioꝝ fi
lij in linea paterna. sed extendit̃ tñ ad
gradum ꝑmum in linea materna.li.6°.c.
statutū.§.2.2.R°.vnō si Titius fuit hereti
cus receptator vel huiusmōi:ꝛ habuit fili
um ꝛ filiam vterqꝫ.s.filius ꝛ filia subia-
cebit isti ꝓhibitiōi.ꝛ etiā filij filij.nō autē
filij filie. ¶ Item si mulier aliqua est here
tica ꝛ habeat filios:ipi in hac ꝓhibitiōne
includunt̃.non autem filij filioꝝ. ꝛ ho-
est verū si pater sit catholicus:ꝛ non hac
beat̃ eius respectus. ꝛ intelligit̃ hoc de fi-
lijs non infectis.filij enim infecti de pecca-
to ꝓprio punirent̃. ¶ Item quicūqꝫ viri
ecclistici ad preces huiusmōi pestilentium
personarū personatus dignitates ꝛ que-
cunqꝫ alia beneficia sunt adepti : ipis sic
acquisitis:ipo facto sunt ꝑuati.ita ꝙ etiā
habitis ꝑpetuo carent.Et si receperit illa
scienter.s.quia sciebant ipos esse tales:nō
sunt ad alia vel similia postea admittendi
li.6°.c.quicūqꝫ.§.2. ¶ Item qui fuerit in
uentu sola suspiciōe notabiles de heresi ni-
si ad arbitrium epi se purgauerint:sentētie
simili subiacebūt.extra eo.ad abolēdam.
.§. laycus.ꝛ extra de sen.excōi.vt fame.
Item ſm Host. suspectus ex diffidentia
moꝝ vel al's si vocatus cōfitet̃ timore ꝓ
batiōis ꝛ sperat̃ de correctiōe:potest ei in-
dex iniūcta sibi penitētia salutari parcere
ꝛ multomagis si venerit sponte. Si autem
diffitet̃ ꝛ sit infamatus:si nō potest cō-
uinci:expurgabit se.qō si non fecerit:pu-
nit̃ vt cōuictus. Infamat̃ autē quis de
heresi etiam argumēto leui.i. ꝓbabili.i.si
nullo modo vellit iurare.vel huiusmōi.
¶ Item si suspectus de heresi vocatus ab
eo cuius interest vt de fide respondeat ex-
cōicatus fuerit pro eo ꝙ parere subterfu
git.vel cōtumaciter se absentauerit. ꝛ ex-
cōicatiōem per annum sustinuerit animo
ptinaci.extunc velut hereticus cōdemne
tur.li.6°.eo. cum cōtumacia. Et ſm Jo.
an.notat̃ ibidem ꝑ hoc quod dicit̃ voca
tus vt de fide respondeat.Ad hoc ꝙ decre
tum habeat locum requirit̃ ꝙ hoc sit ex-
ꝑssum.s.vt de fide veniat respōsurus.

Sequit̃ videre de 3°.scilꝫ de pena
credētium ꝛ fautoꝝ hereticoꝝ
. Circa quod sciēdum. ꝙ preter
penas ꝓximo superius taxatas:credētes
receptatores:defensores:ꝛ fautores eoꝝ
ipo iure sunt excōicati maiori excōicatio
ne.extra eo.excōicamus. ¶ Item si quis
talium postꝗ̃ fuerit ab ecclesia excōicati-
one innodatus:non satisfecerit infra an-
num a lata sentētia:ipo iure tunc est infa
mis effectus.nec exercere potest aliqō of-
ficiū legitimū.i.qō a iure fort̃ effectum.
ꝛ si fecerit nō valebit quicqd ꝑ eū dictuꝫ
vel factū fuerit. Si vō fuerit cleric' ab of
officio ꝛ beneficio suspendat̃. ꝛ si aliquis

clericus huiusmõi presũẽtib⁹ ecclesiastica sa
cramẽta exhibuerit:vel eos sepulture tra
diderit:vel oblatiões eorũ vl' elemosynas
receperit puari os offõ suo. ad qõ nunq̃
restituet sine indulgẽtia sedis aplice spãli
Et idem est nõ obstãte aliq̃ puilegio.de re
gulari.obseruandũ.e.x̃.co.ad abolendã.ꝛ
c.vergentis.

S Equit' videre de 4°.s. qua pena
feriant' rectores negligentes here
ticos extirpare. Circa quod scien
dum ꝙ tales sunt monẽdi:ꝛ si necẽ fuerit
per ecclesiasticam censuram cogẽdi:omẽs
hereticos ab ecclia innodatos de suis ꝑ
uintijs bona fide:p suis viribus extermi
nare. Et cum de nouo ꝗs dĩgit' in rect. sẽ
perpetuũ vel tpalem:debet hoc ipm iura
re. Si v̄o ꝓpter suam negligẽtiam excõi
catus fuerit ꝛ infra annũ non satisfecerit
significari debet dño pape:vt ipe vasallos
omẽs ab eius fidelitate denũciet absolutos
ꝛ terram exponat catholicis occupandã
ꝛ illum si videbit' expedire deponat a sua
dignitate. ❡ Sed nũquid ante denũtiatio
nem huiusmõi statim cum esset excõica
tus erunt vasalli absoluti. Rñdet Hugo
ꝙ erunt absoluti vasalli ab exhibitiõe eo
rum que huiusmõi fidelitas exegisset nõ
ab ipa fidelitate sic notatũ est.15.q.6. nos
sanctorũ.ꝛ.c.iuratos. ❡ Insup epi ꝛ ar
chiepi qui circa extirpãdam heresim ne
gligentes fuerint cum illud indicijs cer
tis patebit:ab epali officio deponant'. In
quorũ loco debent alij substitui qui velint
ꝛ possint hereticam cõfundere prauitatẽ.
Omia suprãdicta ꝓbant' ext̃ co. si aduer
sus.ꝛ.c.excõicamus.2°. Item fm Hostiẽ
epi tenent' saltem semel in anno per se vel
p alios ad hoc idoneos querẽ hereticos:
vbi est fama eos habitare ꝛ cogere iura
re quos credũt de hoc aliqd scire vt indi
cent hereticos:si quos habẽt suspectos ꝓ
pter ꝑticularia cõuenticula:vel alia signa
ext̃ co.cum ex iniũcto. Item illi qui p̄sunt
ciuitati:vel loco alicui ad p̄sens:vel p̄fue
rint in futurũ:quocũq3 nomĩe censeant'
ad requisitiõem eorũ:quoꝝ interest:debẽt
iurare p̄cipue attendere ꝛ inuiolabiliter
seruare:ac facere ab omnibus suis sub
ditis obseruari toto tempore regimĩs sui:
cõstitutiões in fauorem fidei:a sede apo
stolica ꝓmulgatas:ac etiam approbatas
quas qui iurare noluerit ꝛ seruare:vt
infamis ꝛ tanq̃ hereticorũ fautor:ac de

fide suspectus officio ꝛ honore sui regimi
nis spoliet'. Nec vlterius ad dignitatẽ ali
quam:vel officiũ publicũ assumat'. Nec
teneat aliquid qõ fecerit vt potestas:bali
uus:consul:vl' rector extra li.6°.co.vt offi
cium.§.statuimus. Item rectores locorũ
quocũq3 nomĩe censeant' de crimĩe here
sis se non possunt nisi fm beneplacitũ in
quisitoꝝ intromittere. quibus etiam te
nent' in his que pertinent ad suum offici
um obedire.ꝛ damnatos ab eisdem reli
ctos sibi:statim debita pena puniẽdos su
scipere.non obstante aliqua appellatione
Cõtrariũ v̄o facientes:ꝛ nõ parẽtes eisq3
in hoc non fauentes:sunt excõicati. Et si
excõicatiõem per annum sustinuerint ani
mo pertinaci:debẽt extũc velut heretici cõ
dennari.li° 6°.co.vt inquisitores. Ab illa
autem excõicatiõe potest epus eos absol
uere quia non reseruat' pape. ❡ Sed qd
si epus ꝛ inquisitor in mãdato discordãt
quia vnus mandat puniri.alter dimitti.
Rñdet Jo.an.ꝙ satis supsedendũ videt'
donec papa cõsulatur.li° 6°.co. per hoc.
Item rectores alicuius regni ꝓuintie seu
loci lz sint excõicati excõicatione maiori
etiam publice vel defacto tñ ꝛ non de iu
re:iurisdictiõem habẽtes:ꝛ eorũ officiales
ad requisitiõem ordinarioꝝ vel delegato
rũ ipoꝝ:aut inquisitoꝝ heretice prauita
tis:non valẽtium sine more dispendio:vel
negocij periculo ad superiores recurrere.
qui legitime possint in his locis iusticiam
exequi.possunt ꝛ debent iusticiam:ꝛ suũ
officium exercere cõtra hereticos creden
tes:fautores:ꝛ receptatores:ꝛ defensores
eorũ. Et requirẽtes huiusmõi excõicatos
ꝓpter hoc excõiatiõem huiusmõi non in
cidunt.scilz maiorem vel miorem ƀz Jo.
an. Non tamẽ ideo p̄libatis rectoribus:
vel officialib⁹ eorũdem in alijs casibus in
telligit' esse cõcessum aliquid:vel permis
sum li° 6°.co.p̄sidentes. ❡ Nota fm Jo.
an.de hoc ꝙ dicit sine more dispendio.ꝙ
quãdo possent hoc sine more dispendio:
essẽt excõicati:eos requirẽdo.quia ꝯmu
nicans excõicato:est excõicatus:seruata
distinctiõe. extra de sen.excõi. nuper.
❡ Ex p̄dictis collige.ꝙ principes seculi ꝛ
dñi tẽporales non tñ ꝓpter heresim suam
ƀ etiã ꝓpt' negligẽtiã extirpãdi hẽsim alio
rũ:sũt excõicandi ab ecclia.deponẽdi de
t'ris suis expellẽdi. ꝛ t're eoꝝ occupãde a
catholicis p̄nt exponi.ꝛ idẽ si p̄nceps circa

regnū ⁊ iusticiam faciendā inuētus fuerit
negligens insufficiens ⁊ ineptus.17.q.4.
si qs deinceps.⁊.ii.q.i.null⁹.⁊.23.q.5.pce
pti. Ubi Zacharias papa deposuit Ludo-
uicū regem Francoꝝ:pdecessorē Pipini
patris Karoli.15.q.6.alius. Et Innocen.
Ottonē Imperatorē. Rō huius est.quia
qlibet nullo excepto:cōtrahit foꝝ ecclesie
ex peccato.ex̄ de iudi.nouit. Pōt etiā ec
clesia ꝓpter ipoꝝ iudicū negligentiam de
illoꝝ subditis iudicare.ex̄ de fo.cōpe.c.ex
trāsmissa.⁊.c.lz.⁊.c.ex tenore.23.q.5. ad-
ministratores. Certū est.n.ꝙ deus est sup
omēs ptātes.di.8.que cōtra mores.in fi.
ergo ⁊ eius vicarius:qui vices gerit ī ter-
ris.ex̄ de transl.a.pla.inter corpalia.Unḋ
dicit Dn̄s ad Hieremiā. Ecce cōstitui te
pncipē sup omēs gentes ⁊ regna.26.di.
.§.ecce ꝙ.Et hoc sm Hos.marie locum
habet etiam si pnceps de cuius pena que-
rit̄:aliū secularē superiorē nō hz.

SEquit̄ videre de 5°.s.qlīter ab he-
resi rediens recipiat̄. ¶ Circa qḋ
sciēdum:ꝙ si aliqs hereticus vel
hereticoꝝ credens:receptator:fautor:de-
fensor:necnō ⁊ de heresi infamatus:vl' su
spectus ad vnitatem ecclie redire voluerit
ad arbitrium epi ꝓprij pmo abiurare de-
bet errorem:⁊ ꝓmittē:⁊ etiam p scriptu-
ram firmare.ꝙ tenebit firmit̄ ad manda
tum ecclie catholicā fidem.⁊ hoc publice
vel priuate:sm ꝙ eius crimen fuerit publi-
cum vel priuatum.i.q.7.qūens. ⁊ de cōse.
dis.2.ego Berēgari⁹.⁊ ex̄ eo. ad abolen-
dam. Postea debet sm ecclie formam ab
solui.de qua habet̄.ii.q.3.cū aliqs.⁊ ex̄
de sen.ex.cum desideres. Postea ei dz im-
poni qḋ in talib⁹ solet iniūgi. vt in.c.quo-
tiēs.⁊.c.ego Berēgari⁹:supius allegatis.
Et qū tales volūt reuerti:ꝓuideri dz so-
lerter ꝙ sint vere cōuersi:si debeāt recipi
li.6°.c.vt offin̄.§.2. ¶ Notandū autē sm
Innoc.⁊ Host.ex̄ de sen.ex.sup.c.a nob.
2°.ꝙ heretici in extremis agētes:nō recō-
cilian̄t sine solēnitate pmissa:si assit facul
tas.si aūt cōfiteri non pnt:signa tamē pnie
pcesserint:tūc etiam sine solēnitate pmissa
recōcilian̄t.lex.n.que aliud statueret:in-
hūana eēt. Si qs aūt talium post abiu-
ratiōem erroris:vel postq̄ ad arbitriū epi
ꝓprij se purgauerit:dephensus fuerit: ī he
resim abiuratā recidisse seculari iudicio ē
sine vlla audiētia relinquēdus.ex̄.eo. ad
abolēdam.§.illos. Et intelligit̄ hoc sm

Nō.qū dephendit̄ p facti euidentiam:vel
p cōfessiōem ꝓpriam:vel p testes. In quo
cāu non parcit̄ ei:nec quo ad vitam:nec
quo ad tpalem subam. Si autē sine huius
mōi dephensiōe occulte a fide recedat:⁊
occulte penitēs ad ecclīaz redeat:sibi par
cet̄ quo ad vtrūqꝫ.⁊ absolui poterit etiā
p psbyterū simplicem:nisi epus sibi taliū
retinuerit absolutiōem. Non est autē cō
tra pdicta illud quod dicit̄.23.q.4. duo
ista.s.ꝙ ecclia nulli claudit gremiū redeū
di.quia hoc intelligit̄ q̄ntum ad ea que p
tinent ad salutem aie.s.q̄ntum ad admini
stratiōem sacramentoꝝ.s.pnie ⁊ euchari-
stie.si ea humilit̄ petierint:⁊ in eis peniten
tie manifesta signa apparuerint. Ille autē
.§ illos.intelligit̄ quo ad penam corpalē
li.6°.c.sup eo. ¶ Utꝝ autē tales ad fidem
cōuersi possint de iure cōi: vel saltem dis-
pensatiue ꝓmoueri:vel in ordinibus rece
ptis ab hereticis ministrare.vide.j.tracta
tu de sacramēto ordinis.titulo a quo ordi
nes habent cōferri. ¶ Sciēdū tamē ꝙ
tales.s.ab heresi redeūtes de iure cōmuni
non debēt recipi nisi ad laycam cōmunio
nem.i.q.7.c.i.adhibet̄ tamen circa eos q̄
druplex dispensatio.scz semiplena. vt reci
pian̄t in ordinibus iam receptis sublata
eis omī spe ꝓmotionis.i.q.i. si quis he-
retice. Plena vt fieri possint psbyteri:⁊ nō
vltra.i.q.7.cōuenientib⁹. Plenior vt fieri
possint epi:⁊ archiepi:sed non pmates.di.
12.nos cōsuetudinem. Plenissima vt ad
oēs dignitates possint ꝓmoueri. 23.q.4.
ipa pietas. Quis autem dispensare possit
dicet̄.j.de sacramēto ordinis.titulo de dis-
pensatiōibus.

SEquit̄ videre de 6°.scilz quis re-
lapsus censeat̄. Circa quod nota
ꝙ quādo quis est de heresi accu-
satus: vel suspectus: ⁊ non plene contra
eum probat̄:si heresim in iudicio abiura
bit:⁊ postea in ipa cōmittit.aut erat con-
tra eum orta suspitio magna ⁊ vehemēs.
⁊ tunc debet censeri quadā iuris fictione
relapsus. Aut modica ⁊ leuis.⁊ tunc nō
debet puniri pena relapsorū in heresim.lz
sit grauius puniendus q̄ si nunq̄ abiu-
rasset.li° 6°.eo.accusatus.miso.i.de hac pe
na extra eo.ad abolēdam.§. illos quoqꝫ.
fictiōe.ideo dicit sm Jo.an.quia non po
test vere dici relapsus:de quo non constat
an fuerit relapsus. ꝓpter tamē vehemen-
tem suspitionem fingitur lapsus. ita ꝙ

post abiuratiōem rediēs fingeṫ relapsus.
iura eni sepe fingunt talia. de hoc de pe. di.
ꝟ. fratres. ⁊ di. ꝟo. ferri. Itē q̄ in vna here
sis spē vel secta cōmisit: aut ī vno fidei ar
ticulo vel eccłie sacramēto errauit: ⁊ pꝰ ca
heresim simplr̄ vel gn̄alr̄ abiurauit. si ex
dici alia heres spē siue secta aut articulo
alio seu sacr̄o ꝯuicat': dꝫ vt relapsꝰ ī hr̄sim
iudicari. li. 6ᵒ. eo. accusatus. § i. p hoc q̄d
dicit' simpliciṫ putat Io. an. ꝙ si abiuras
set tm̄ in vno articulo: lꝫ relaberet' in alio
nō diceret' relapsus. q2 indiffinita nō eq
pollet vli. ad idem de pn̄it. q2 circa. Pu
tat etiam ꝙ infamatus nō tenet' se de om
nibꝰ purgare. si tn̄ hoc faciat: valet. Et ha
bebit postea locum pena relapsoꝝ: vt seqṫ
in dicto. § Uel pōt dici fm eūdem: ꝙ non
queriṫ an sit relapsus in heresim illam in
qua fuerat p̄mo lapsus. sed an fuerit rela
psus in heresim post abiuratiōem lapsus:
lꝫ in alia spē siue secta dicit' relapsus. Itē
ille de cuius lapsu in heresim añ abiuratio
nem cōstiterat: vel nunc cōstat: si post ab
iuratiōem illam hereticos receptet: dedu
cat: visitet: seu associet. aut dona vel mu
nera eis donet: vel mittat vel fauorē eis
impēdat: q̄ excusari nō possit: etiā sine ab
iuratiōe debet iudicari relapsus. cum illā
ex erroris a se p̄us approbati cōsequētia:
nō sit dubium fecisse talia. vt in. c. accusa
tus. § z. Nō ꝙ donū ⁊ munus differunt
q2 munus ex cā daṫ. donū vō ex cā ⁊ si
ne cā. ff. de ver. sigl. inter donum. Nō. etiā
fm Io. an. ꝙ dicit q̄ non possit excusari.
q2 si ꝓpter famis necc̄itatem daret. vel q2
eos esse hereticos ignoraret: excusaret' de
p̄mo. di. 4z. q̄descamus. de z° de regl. iuris
ignorantia.

S Equit' videre de 7ᵒ. s. qui notarij
⁊ qui testes in officio inquisitōis
admittant'. Circa q̄d nō. ꝙ cōce
dit' religiosis omibus: q̄ cum essent in se
culo: notarie offm̄ habuerit ⁊ exercuerit
Et etiam clericis secularibꝰ omibus illud
offm̄ hn̄tibus: etiam in sacris cōstitutis ꝙ
libere possint exercere offm̄ p̄dictuꝫ q̄ ad
faciēdum omia q̄ in officio inquisitōis p
tinent ad offm̄ notarie. nō obstāte aliquo
statuto cōtrario canonis. ex̄ de p̄pti. nō
nulli. vel ordinis. q̄nimo ⁊ p̄cipit' omibꝰ
⁊ singulis frībus religiōis eiusdem: qui in
quisitoribꝰ qui in seculo illud offm̄ habu
erunt ⁊ exercuerūt. Et illis q̄bus idcꝫ of
ficium rōe p̄fati negocij fidei fuit ab apl̄ī
ca sede cōmissum ⁊ imposteꝝ cōmittetur
li. 6ᵒ. c. vt offm̄. § ad scribēdas. Item etiā
inquiriṫ de heresi excōicati. ⁊ p̄cipes vel
socij criminis ad testimoniū admittunt' cō
tra hereticos credētes: receptatores: fau
tores: ⁊ defensores eoꝝ: si ex circūstantijs
vera dicere p̄sumant'. li. 6ᵒ. c. in fidei. Secꝰ
est si ꝓcedat' per modū accusatiōis: vl' ex
ceptiōis: tunc eniꝫ tales testes non admit
tent'. vt dicit idem Io. an. Item q2 in taꝫ
graui crimie scilꝫ heresis: oportet eniꝫ mul
ta cautela ꝓcedi. testes recipiendi super p̄
dicto crimie ip̄mq3 cōtingentibus coram
duabus p̄sonis religiosis ⁊ discretis: de
bent examinari: ⁊ eorūdem testium depo
sitiōes. vel p tabelliōem si potest haberi: vl'
p duos idoneos viros fideliṫ cōscribi. li°
6ᵒ. c. vt officiuꝫ. § verum. Item lꝫ periuri
etiam post pn̄iam a testimonio repellant'.
si tamē hi qui coram inq̄sitoribus iuran
tes tam de se q̄3 de alijs sup facto heresis
dicere veritatem eam celando deierant. ⁊
postea etiam ex interuallo: al's nihil esset
hic fauoris fm Io. an. vt extra de testi. c.
vlti. Preterea velint corrigere dictum suuꝫ
cōtra se ⁊ alios suos cōplices deponendo
cum huiusmōi crimen sit exceptū: si indi
tijs manifestus apparuerit: tales non ex le
uitate animi: aut fomite odij: seu corrupti
one pecunie: sed zelo fidei dictum suū vel
le corrigere in fauorem fidei. stari deberet
eoꝝ attestatiōibus: tam cōtra se: q̄3 cōtra
reliquos. nisi aliud obsistat. s. q̄3 p̄dictum
periuriū. vt in. c. accusatus. § lꝫ. vnde si de
falso redarguerent' eoꝝ dicto non stabi
tur. ex̄ de testi. ex tenore. Item filij vel he
redes illoꝝ: qui dum essent infirmi petie
runt hereticos cōsolatos: vt ab eis p ma
nus impositiōem reciperent cōsolatiōem:
sicq3 decesserūt: admitti non debent ad ꝓ
bandum ꝙ ipsi defuncti cōsolatiōem illaꝫ
non sane mentis effecti: vel post perditam
loquelaꝫ receperint: sidum viuebant erāt
de heresi diffamati ⁊ suspecti: aut legiti
me cōstiterit ꝙ sane mentis existētes hu
iusmōi hereticos petierūt. al's p̄dicti filij vl'
heredes admitti poterunt ad ꝓbādum p̄
missa. s. ꝙ tunc sane mentis non erant: vl'
loquelam ꝑdiderant: nec memoriam or
dinatam habebāt. Admittent' autē ad p
bandum non q̄dem per vxores: filios. fa
miliares: nec de suis aliquos. sed per alios
testes fidedignos: ⁊ specialiṫ fidei zelato
res. li. 6ᵒ. c. filij.

SEquit videre de 3° .s. quanta et q̄lis potestas inqsitoribus dat. Circa qd nō. q in negocio inqsitionis ꝓcedi pot simplicit. et de plano. et sine
aduocatoꝝ et iudicioꝝ strepitu et figura.
li° 6°. c. statuta in pn°. Et sm Jo. an p hoc
q dicit sine figura. inqsitor nullum ordinem iudiciariū seruare tenet. imo sufficit
snia solēniter ꝓmissa. vnde si ex publicatiōe nominū accusatoꝝ vl' testiū: ipis graue periculū iminerat: eoꝝ nomia debēt exprimi: nō publice sed secrete coram epo.
vel eo absēte: eius vicario qn inqsitor ꝓcedit. qn vō epus ꝓcedit coram inqsitore si
ꝯmode possit haberi. Et nihilominus quādocūqs ꝓcesserit coram aliqbus alijs personis ꝓuidis et honestis iurisqs perit. quibus etiā totus ꝓcessus dz integralit explicari: et de coꝝ cōsilio ad sniam vel condemnatiōes ꝓcedi. et eis pōt eps vel inquisitor secretū indicere: et etiam in eos si reuelauerit: excōicatiōis sniam ꝓmulgare.
Ita tn q hac de cā inquisitor non excōicet
epm. nec econuerso. tenet tn vterqs p obedientiā pape ad hi° pceptum. Cessante autē
tali piculo: debēt accusatoꝝ et testiū noia
publicari. li. 6°. c. cum sm. Si tn non publicarent: nō tn ꝓpter hoc parte tacente vitiaret ꝓcessus. vt dicit Jo. an. ad hoc li. 6°.
de accusa. c. i. et z. Item inqsitores possunt
q̄tum ad ea q̄ ptinent ad suum officium
citatiōes: et sniaꝝ denūciatiōes cōmittere:
peritos clericū et populū vt eis assistant cōuocare ꝯ hereticos: qui de sua ꝓuintia in
aliam se trāstulerint ꝓcedere: scripta inqsitiōis facta: aut ꝓcessus p quoscūqs auctoritate sedis aplice vel legatoꝝ eius habitos cōtinentia assignari sibi facere vna
cū p̄latis penas cōmutare et mitigare: dignitatib° et alijs bñficijs ecclesiasticis ac officijs publicis: et honorib° qbuscūqs eosdē
hereticos credētes receptatores et defensores eoꝝ p̄uare: et p̄uatos denūciare. Et h̄
fieri debet quo ad bñficia ecclastica de cōsilio epoꝝ vl' vicarioꝝ eoꝝ in abstītia ipoꝝ: nisi ipi sciēter talibus bñficia cōtulissēt
li. 6°. c. vt ꝯmissi. ¶ Quid de eo qui crimen
heresis alibi cōmisit: et mō est in ꝓuintia
hi° inqsitoris. Rndet Jo. an. q poterit cognoscē: et ꝯ eum ꝓcedere. quia vbi qs inuenit: de crimie cōuenit. C. vbi de cri. agi
opor. l. i. et sic iterdū duo inqsitores ꝯgnoscerent. ¶ Item statutū loci cuiuscūqs per
qd negocium inqsitoris directe vel indirecte vel quōlibet retardari posset vel impediri nullius est roboris. Et eius rectores
quocūqs nomie censeant cogi debent per
censurā ecclasticam: illud reuocare. vl' saltem sic moderari q p illud ꝓcessus inqsitiōis nullaten° impediat: vel retardet. li°
6°. c. statutū. vnde in statuto de nō portandis armis excipiet familia inquisitoris. et
his silia. ¶ Nō tn sm Jo. an. q directe
impediret si statueret ne aliqs illius loci
posset accusari vel ꝯ eum inqri sup crimine heresis vel etiam ꝯ alium testificari. et
hi°. Indirecte vō si statueret ne aliquis
posset ꝓ aliquo crimie aliquem punire vl'
capere: nisi potestas. vel silia. Item officiū
inqsitoris etiam re integra non expirat:
mortuo papa. li° 6°. c. ne aliqui. Itē si sint
plures inqsitores in eodem loco simul vl'
separatiz: aut singularit possūt in his que
reqrit officiū suum ꝓcedere ꝓut vtilitas
suadebit. li° 6°. c. vt officiū. riiso. i. Item inq̄sitores possunt questuarios cōpescere ab
officio p̄dicatiōis: nisi contigerit ꝓ negocio inqsitiōis cōgregatiōem fieri vel alis
ex hoc idem negocium impediri. li. 6°. c. vt
offitij. §. cōpescendi. Possūt etiam si indiguerint ꝓ suo officio inuocare auxilium
brachij secularis: ꝯdictores per censuram
ecclasticam cōpescendo. nō obstantibus
aliqbus p̄uilegijs qbuscūqs sb q̄cūqs forma cōcessis vel inposterū cōcedendis ibidem. §. deniqs. Item nullū obstaculū inqsitiōis offō ꝓuenit ex cōstōne de duab° dietis: edita in cōcilio generali. vt ibidez de
illa cōstōne. c. x̄ de Rēpti. nōnulli. Et ē hoc
q̄ddam spāle fidei fauore qd non tollit p
cōstōnem generalē posterius editam. li. 6°.
de Rēpti. statutum. Item inqsitores de crimine heresis ꝯ epos et sup̄ nequeūt inqrere vel p̄cetu eius ꝓcedere sine speciali
mandato sedis aplice. sed si scinerint eos
in illo crimine culpabiles esse: tenebunt
hoc sedi aplice nūciare. li. 6°. c. inqsitores.
Item p hoc q negociū heresis alicui a sede aplice generalr ꝯmittit. diocesanis nō
derogat qn et ipi aucte ordinaria vel delegata si habēt possint ꝓcedē in eodez. li. 6°.
c. p hoc. dum tn ꝓcedant sm modū inqsitoribus a sede aplica datum. vt ibidez in
fi. Et sm Jo. an. bene dicit gnaliter. quia
secus esset si certi criminis et certe psone cōmissio fieret. qz q̄tum ad cām illam p̄uaricaret ordinarie ptāti. ex̄ de offi. le. studuisti. Nō q dicit delegata si habent. quia

fert habēt delegatā: vel ab homie. qd ac
cidit in ordinario: vel a iure. sicut videre
est in hoc crimie sup exemptos. ex. eo. ad
abolendā. in fi. vnde de eodem facto pñc
cõi ⁊ inqsitores ingrere cõiter vł diuisim.
Et si diuisim pcesserint: tenent sibi inuicem
cõicare pcessus: vt p hoc possit veritas
melius inueniri. Et nisi in hoc cãu in
fnie platoõc sibi inuicē deferant p vtrosq;
simul snia pferat. vt in. c. per hoc. §. z.
¶ Sed qd si pcessus isti sunt ɔ̃tij. Rn
deo. tunc iudices eos q dicunt primiora
veritati cõsiderabūt. ⁊ p eoꝝ dicta se in
formabūt. ex. de testi. in nostra. Si autem
non cõueniūt in snia pferenda p vtrosq;
negociū sufficiēter instructū ad sedē aplicam
remittat. vt in. c. p hoc. §. z. Nunc
autē offm inqsitiõis dz exerceri tam per
diocesanos q̃z p inqsitores a sede aplica
deputatos. vel etiaz p alios ad hoc ab eis
dem substitutos. Quõ aūt p eosdez dz ex
erceri: ⁊ quõ heretici debēt custodiri: ⁊ eis
necia ministrari: habet 7° li°. de heretic.
multoꝝ. vbi etiam ponit casus suspensiõis
⁊ excõicatõis ɔ̃ inqsitores excessus ibi p
hibitos cõmitentes. de quo cãu require. I
li° 7°. ti. z. cano. 9i. ¶ Item nulli cõmitti
debet offm inqsitiõis hereticoꝝ: nisi. 40.
attigerit annū: qui si ptextu istius officij: q
uis mõ illicito pecuiaz ab aliquo extorserit
vel etiam sciēter eccliaꝝ bona ob delictū
clericoꝝ fisco ⁊ ecclie applicauerit: ipso fa
cto excõicatus erit. nec absolui potest nisi
in articulo mortis donec ei a quo extor
serit de pecuia sic extorta: plene satisfecerit:
nullis sup hoc priuilegijs: pactis: vel remis
siõibus valituris. Notarij vo ⁊ officiales
dicti officij ⁊ fratres ⁊ socij inqsitorū vel
cõmissarioꝝ ipsoꝝ qui secrete notauerint
eosdem talia cõmisisse: tenent eos grauit
arguere i secreto. Et si ea pbare possint p
latis eoꝝ nūciare debent. qui qdem plati
eos inde reos repertos: ab offo amouere
⁊ amotos punire debite siue corrigere de
bent. qbus illud agere negligētibus ordi
narij pdictoꝝ locoꝝ pmissa oia sedi apli
ce tenent p obediētiam intimare. Porro
inqsitores nõ debent abuti quõlibet cõces
siõe armoꝝ: nec officiales non sibi neces
sarios habere. talesq; qui se cõferant ad
sua: cum ipis officia exequēda. li° 7° de he
reti. nolentes. ¶ Item inqsitores possunt
psbyteros ⁊ alios clericos qui offm inqsi
tiõis instruendo hereticos: vel eoꝝ cre
dentes citatos de celāda veritate: vel dicē
da falsitate: seu liberādo eos indebite fue
rint inuenti impedire. s. manifeste vel non
manifeste: dummõ de hoc possit constare
a talibus ɔ̃pescē: ⁊ pena debita castigare
tam p captiõem psonaꝝ q̃z aliis sm culpe
exigētiam. li° 6° eo. accusatus. §. sacerdo
tes. ¶ Item qñ quis p eo q hereticos ac
ceptauit vel defendit: vel eis fauit: nõ tñ
existens hereticus: obligauit inqsitoribus
bona sua: ad recipiēdam ab eis penitētiā:
⁊ cõplendam: si talis decedat anteq̃ in
iungat sibi penitētiam illam: eius heredi
bus satisfactiõem imponet. Si vo decedat
penitētia iam incepta: non tñ pacta: si per
hui° penitētiam omnis impositū fuerat ad
salutem ps. ciens in bonis eius tpalibus
exequēdis: vt q fūdaret vel edificaret ec
clesiam: hospitale: vel aliquid sile. ad com
plemētum eius cogent inqsitores heredes
vel alios ad quos eius bona cū suo one
re deuenerit. vt in. c. accusatus. §. si vo. ⁊
. §. porro. Sed ɔ̃ hoc q dicit. nõ existēs
hereticus: videt esse illud ex. eo. c. penul.
vbi dicit q defensores ⁊ fautores here
ticoꝝ sunt heretici. Rndeo q illud. c. sm
Jo. an. loquit nõ de fauente ⁊ defendēte.
sed de credente. ¶ Item in cãu quo here
des ad successiõem admitti nõ debent ob
heresim sui actoris: puta quia non fuit
reincõpatus vniuersitati ecclie: inqsito
res post mortem eius: ad occupatiõez bo
norū eiusdem pcedere debent non obstā
te q hoc: eo viuēte: non fuerit eius morte
interueniēte: declaratum p sniam. vt in. c
accusatus. §. I eo vo. Et q dicit post mor
tem. intellige vsq; ad. 40. annos. postea. n
abdicari non poterūt etiā ab ecclia roma
na a filijs catholicis: q illa tanto tpe bo
na fide possederit. qd est verū si parentes
tpe mortis catholici putabant. li. 6° de p
scripti. c. fi. ¶ Itē inqsitores heresis a se
de aplica deputati ⁊ multominus alij se nõ
debent intromittere de diuinatiõib⁹ ⁊ sor
tilegijs nisi saperent heresim manifeste. vt
in. c. accusatus. §. sane. Manifeste aūt sa
perent heresim vt dicit Jo. an. hic. s. circa
aras idoloꝝ nephanas pces emittere. sa
crificia offerre. demones cõsulere. eoꝝ re
sponsa recipere. ⁊ silia. z6. q. z. hi qui. ⁊. q.
4. igit genus. Et per hoc q dicit manife
ste. est ar. q in dubio non habēt iurisdicti
onē. Non possent etiam se intromittere de
questiõibus vsurarū motis etiaz ɔ̃ illos

qbus restōnem vsurar͡ in penitētia pro crimie heresis iniuxerit. ac illi se ⁊ sua ad hoc faciēdum in iudicio ecclie obligarūt vt in.c.accusatus.§.de questōibꝰ.Et si nō possunt ꝯ illos:multominꝰ cōtra alios. Ad hoc nota ꝙ papa Bonifaciꝰ confirmat omīa p suos ancessores tradita i negocio heretice p̄uitatis:que non obuiāt suis cōstitutiōibus sup eodem editis. vt i c.cum sm.in fi.Item leges p Fredericuȝ olim Romanorum imperatorē:in fauoreȝ fidei facte:⁊ canonibꝰ nō cōtrarie:approbate sunt:⁊ seruande.li.6.co.vt inquisitionis.in principio.

¶ De apostatis a fide.ti.59.

d Einde cōsiderādum est de apostatis.Et p̄mo qd sit apostasia 2º quot:⁊ que sūt differētie eiꝰ postea qua pena apostate feriant:⁊ qualit̄ reuertētes recipiant̄:deinde dubitatiōes de apostasia mouent̄. ¶ Circa p̄mum sciēdum ꝙ apostasia est temerarius a statu fidei obediētie vel religionis recessus.Et dicit̄ apostasia q̄si post statio vel retrograda statio.26.q.7.nō obseruetis. vbi dicit̄.sciat se apostatā.i.retro abeuntē.Est aūt triplex apostasia.s.pfidie.inobediētie.⁊ irregularitatis.Perfidie.s. qua qs recedit a fide.vt Julianus apostata.de qua.2.q.7.non pōt. Jnobediētie qua.s. quis trāsgredit̄ sponte p̄ceptum. vt Adā ⁊ Eua. Et q sacris canonibꝰ obedire cōtemnit.de hac.3.q.4.alieni.⁊ ex̄ de ma. ⁊ obe.si quis. Jrregularitatis.qua qs a statu religiōis assūpte recedit.vt cum apostatat clericꝰ:monachus:vel aliqs religiosus vel cōuersus.de hac dis.50.c.fi. ⁊ dis. 47.quātūlibet.⁊ 16.q.i.legi.De p̄ma aūt apostasia.s.pfidie:que simplicit̄ ⁊ p̄ncipaliter est apostasia tm̄ hic dicet̄.alijs duabꝰ apostasijs ad sua loca reseruatis.Pret̄ etiam p̄dictos modos pōt generalit̄ dici apostata quicūqꝫ recedit a deo mortalit̄ peccando.sm illud Eccl.10.Jnitiū supbie hominis apostatare a deo.qm̄ ab eo recessit cor illiꝰ Apostata a fide est hereticꝰ.Et ideo est sic hereticꝰ puniēdus.de qua pena dictum ē in ti.p̄cedenti.vnde est excōicatus:res eiꝰ publicant̄.non testat̄.nec in statum p̄stinum etiam pacta pnīa reuertit̄:infamis est.⁊ a dignitatibꝰ multisqꝫ alijs repellit̄. ex̄ de iur.iurā.qrelam.⁊.6.q.i. infames. ⁊ de cōse.dis.2.celebritatem. Redeuntes ab hac apostasia cuȝ fuerit heretici tanqꝫ reuertentes ab heresi sunt recipiēdi. de qbus dictum est.s. Nec obstat illud.ii.q.3. Julianus.vbi dicit̄ ꝙ milites catholici obediebāt Juliano apostate Jmpatori in omibus que nō erant ꝯ deum.quia ip̄e tolerabat̄ ab ecclia ꝑpter scādalum quod timebat̄. Pōt autem hic dubitari sic.Ecce multi xp̄iani resident in aliqbus ciuitatibꝰ sarracenor͡.Et aliqs eor͡ ꝓfitetur Machometū esse nūcium dei:ad veneratiōem eius sicut faciūt sarraceni.Aliquis vō ip̄or͡ osculat̄ eius sepulchr͡ q̄si ob reuerētiam eius:ac si esset sanctus.Aliꝰ publice se gerit ꝓ sarraceno:⁊ occulte ꝓ xp̄iano. Modo querit̄.vtrū isti ⁊ similes sint apostate vel heretici iudicādi.Ad has qōnes r̄ndet Ray.⁊ Alex.an.2.t.2.c.de apostasia.ar.2.o.ꝙ si xp̄iani sponte:⁊ ex fide.quia.s.ita credunt:ꝓfitent̄ illum eē dinūcium:vel eius osculant̄ sepulchr͡. vel publice se ꝓ sarracenis gerunt:q̄si deo placere p hoc intendētes.tales omēs indistincte sunt apostate ⁊ heretici iudicādi.⁊ per ꝯñs excōicati.lȝ enim isti nihil dicant expsse cōtra aliquem articulū sp̄alem.tamē tacite ꝯdicunt.cum dicant vel sentiāt verbo vel signo illum pfidum esse sanctum: quem cōstat fuisse hereticum. Et in cāu simili fuit Anastasius 2ꝰ de heresi dānatus.dis.19.Anastasius. Si vō ꝓfitent̄ h̄ tm̄ verbo. vel faciūt ꝑpter victum.sed in corde in nullo deuiant a fide. nō sunt ꝓprie apostate nec heretici.nec excōicati. peccant tamē mortalit̄ quantūcūqꝫ metus fuerit magnus.vnde possunt dici cōmunit̄ apostate.quia recedunt a fidei confessiōe.sm Alex.an.vbi.s.vnde Augus. Ad mēdacium in doctrina religionis scȝ xp̄iane dicendum:nulla cōditione quis debet abduci.22.q.2.p̄mum.Et Jo.Cris. Non tm̄ ille est ꝓditor veritatis:qui palam loquit̄ mendaciū:sed etiam ille qui non libere ꝓnunciat veritatem: quam libere ꝓnunciare oportet.aut non libē veritatem defendit quam libere defendē cōuenit.ii.q.3. nolite. Jdem dicit Jnnoc. extra ꝙ me.cau.sacris. Et idem dicendū est de his qui ꝑpter metum filios suos circūcidunt vel circūcidi pmittunt.quia lȝ mortaliter peccent non tamen ꝑpter hoc sunt apostate vel heretici.nisi alit̄ habeant intentiōem corruptam. Nec obstat illud

de pe. dis. i. potest fieri. vbi videt talis excu
sari. quia illud intelligit post penitentiam:
vel intelligit de alleuiatione pene propter me-
tum. ¶ Nunquid liceat xpiano assumere
habitum sarracenorum. et sic se simulare sar
racenum. Rndet Rob. quod hoc fieri potest ex
ronabili causa sicut beatus Sebastianus
sub veste militari militiam Christi gerebat
tecte. Si autem aliquod signum: vel aliquis
caracter principaliter esset constitutus ad di
scernendum pfessores alicuius infidelita-
tis: non liceret alicui fideli ferre huius-
modi habitum: vel caracterem. cum corpore
pfessorem talis infidelitatis se profite-
ret. et sic per tale signum mentiret men-
dacio contra fidei pfessionem.

¶ De blasphemijs. ti. 60.

Postea considerandum est de blasphe
mia que opponit fidei quantum
ad actum confitendi. ¶ Circa
quod sciendum: quod nomen blas-
phemie videt importare quandam deroga
tionem alicuius excellentis bonitatis. et p-
cipue diuine. deus autem vt dicit Diony.
li. de diui. no. est ipsa essentia bonitatis. vnde
quicquid deo conuenit pertinet ad bonitatem
eius. et quicquid ad ipm non pertinet: lon-
ge est a ratione perfecte bonitatis: que est es
sentia eius. quicunque igit vel negat aliqd
de deo quod sibi conuenit. vel asserit aliquid
de eo quod ei non conuenit: diuine derogat
bonitati. quod quidem contingere potest vel scz
intellectum tm. vel etiam scdm intellectum et af
fectum. et vtroque modo huiusmodi deroga
tio si sit tm in corde: est blasphemia cordis
si vero in ore: est blasphemia oris. que quidem
opponit confessioni fidei: non prima. blasphe
mia vero sanctorum ex consequenti redundat in deum.
Est autem proprie blasphemia in verbis. ex
tenso tamen noie est etiam in factis: sicut etiam
confessio et negatio. licet proprie sint in verbis:
nihilominus tamen accipiunt in factis. scdm
illud ad Titum. i. Confitent se nosse deum
factis autem negant. Blasphemie autem scdm
aliquos sunt tres species. Una est. cum at
tribuit deo quod ei non conuenit. 2ª cum ab
eo remouet quod sibi conuenit. 3ª cum
creature attribuit quod deo appropriat.
scdm vero Tho. 2ª 2ᵉ. q. 3. ar. i. c. 3ᵒ. scdm illa
tria non possunt proprie loquendo distingui
diuerse species blasphemie. Prima enim
duo non differunt: nisi scdm affirmationem et
negationem. que quidem differentia non diuer
sificat habitus in specie. quia p eandem scien
tiam innotescit falsitas affirmationum et
negationum. Et p eandem ignorantiam mo
do vtroque errat. Quod autem ea que sunt dei
propria creaturis attribuant ad hoc perti-
nere videt quod aliqd deo attribuat quod sibi
non conuenit. quicquid enim est deo proprium
attribuet hoc creature est dicere deum idem
esse creature. ¶ Est autem blasphemia pec
catum mortale ex genere suo: cum repu-
gnet charitati diuine. quia derogat boni
tati diuine. vt dictum est. que est obiectum
charitatis. vnde punit morte Leui. 24ᵒ. Qui
blasphemauerit nomen dni morte morie
tur. Si autem aliquis ex surreptione in ver
ba blasphemie prorumperet. ita quod hoc quod
diceret blasphemiam esse non aduerte-
ret. venialiter peccaret. et ronem blasphe-
mie proprie non haberet scdm Tho. vbi s. c.
et Alex. an. 2. t. 2. c. de blasphemia. ar. 3. c.
Est autem maximum peccatum sicut et infidelitas
ad quam ptinet et etiam ipam aggrauat.
si superueniat detestatio voluntatis. et adhuc
magis si prorumpat in verba. hinc super il
lud Isa. 18ᵒ. Ad populum terribilem etc. dicit
glo. quod omne peccatum blasphemie comparatum
leuius est. ¶ Sed nunquid hoc peccatum
remissibile est. videt quod sic. quia dr Math
12ᵒ. Omne peccatum et blasphemia remittet
hominibus. ¶ Sed contrarium videt per hoc quod
ibidem immediate sequit. spus autem blas-
phemie non remittet. Rndeo blasphemia
si fiat ex coactione: peccat contra prem. si ex
deceptione contra filium. si ex certa malicia: con
tra spum sanctum. Scdm enim veritatem omne
peccatum est contra trinitatem. appropriate tamen
peccatum commissum ex infirmitate dicit esse
contra prem: cui potentia appropriat. com
missum ex ignorantia contra filium: cui sapi
entia. commissum ex certa malicia contra spi
ritum sanctum cui bonitas appropriat. Non
etiam quod irremissibile dicit tripliciter. Uno
modo negatiue. s. quod nullo modo pot remit
ti vt peccata demonum et damnatorum. Alio
modo contrarie. s. quod habet contrariam dis-
positionem ad remissionem. vt peccata que
fiunt ex certa malicia que dicunt irremis
sibilia. i. valde de difficili remissibilia. 3ᵒ
modo priuatiue. s. quod in se non est aptum na
tum vel dignum remitti. vt quodlibet pec
catum mortale. Si ergo blasphemia fiat
ex coactione vel deceptione: dicit remissibi-
lis: quia secum habet causam annexam.

diuine misericordie ꝓuocatiuaʒ ad remissiõem. Et de tali blasphemia intelligit̃ illud. Omne peccatũ .s. ꝑpetratũ in opere ⁊ h̃ ex infirmitate: vel impotẽtia ⁊ blasphemia .i. peccatum ꝑpetratũ in verbo: ⁊ hoc ex ignorantia: remittet̃ hominibus .i. est remissibile. vel remittet̃ scilꝫ si peniteat. quia ex circũstantia que peccatum attenuat dignũ est remitti. Si autem blasphemia cõmittat̃ ex certa malicia: tunc dicit̃ irremissibilis. non quia nõ possit remitti: vel q̃a non remittat̃ aliquãdo. sed quia non habet secum causam motiuam ad remissionem. Et de hac dicit̃. Spũs autẽ blasphemie .i. blasphemia illata ex certa malicia: ⁊ q̃dlibꝫ aliud peccatũ fc̃m ex certa malicia non remittet̃ .i. vix siue difficulter remissibile. quia nullam excusatiõem habet. Est autem blasphemia non tñ in viatoribus sed etiam in damnatis. ẜm illud Apoc. 16°. Blasphemauerũt nomen dñi habẽtis potestatẽ sup has plagas. non tamẽ est ĩ eis demeritoria. sed ꝑtinet partum ad penam damnatiõis. Est autẽ in eis blasphemia cordis: quia detestant̃ iusticiam dei eos punientis. Credibile etiam est ꝙ post resurrectiõem erit in eis blasphemia oris: sicut ⁊ in sanctis laus vocalis.

¶ De spe. desperatiõe. ⁊ p̃sumptiõe. ti. 51.

C Onsequẽter cõsiderandũ est de spe ⁊ vitijs sibi oppositis. s. de desperatiõe ⁊ p̃sumptiõe. Circa igit̃ spem nõ. ꝙ spes potest q̃druplicit̃ sumi. s. ꝓ spe ẜm ꝙ est passio. ⁊ ꝓ actu sperandi. ⁊ ꝓ re sperata. ⁊ ꝓ habitu per quem elicit̃ actus sperandi. Primis tribus modis non est virtus. 4° modo est virtus. Et q̃dem si sit habit⁹ charitate formatus: est simplicit̃ virtus. ꝑficit enim habẽtem eam ⁊ actum eius ⁊ actum illum debito mõ refert in finem vltimum que requirunt̃ ad plenũ esse virtutis. Fit autem illa relatio cõpletiue per charitatem. Si vero spes sit informis: sic ẽ virtus ẜm ꝙ virtus cõiter sumit̃ ꝓ quocunqꝫ habitu determinãte potentiam ad aliquem actum respectu obiecti debiti. Et vtroqꝫ mõ spes est habitus infusus: cum per eam ꝑtendat̃ appetitus aie in bonuʒ arduum. s. eterne glorie q̃d est sup omneʒ facultatem nature. Sciẽdum autẽ ꝙ spes large potest dici credulitas ꝓbabilis. ẜꝫ ꝙ dicit aliquis de aliquo ꝙ sperat eũ esse futurũ bonũ hominem. ⁊ similia. ⁊ sic pertinet ad ꝯgnitiõem. Alio modo potest dici ꝓprie ẜm ꝙ est quedam ꝑtensio appetitus in bonum arduũ. vt dictum est. ⁊ sic pertinet ad affectiõem. ⁊ sic est hic intentio de ea. Diffinit autẽ eam Haymo sic ⁊ habet̃ li. 3° sniaꝝ dis. 26. ca° .i. Spes est certa expectatio future beatitudinis ꝓueniens ex diuina grã: ⁊ meritis p̃cedentibus: vel ipsam rem speratam: vel spem. Et vult per hoc dicere ꝙ ipa merita per que homo disponit se ad sperãdum: p̃cedunt spem vel in re: vel in ꝓposito. Cum autẽ dicit̃. Spes est certa expectatio ⁊c̃. nõ est ibi p̃dicatio per essentiam: sed per causaʒ. ¶ Ad q̃d nõ. ꝙ duplicit̃ cõtingit aliquem merita sua intueri. Uno mõ attribuendo sibi ⁊ hoc est superbie ⁊ vanitatis. Alio modo attribuendo grẽ dei. ⁊ hoc est humilitatis ⁊ veritatis. ⁊ hoc modõ motus spei ex intuitu oriũ meritoꝝ.

C Irca desperatiõem sciẽdum ꝙ desperatio est peccatum. imo etiaʒ maximũ peccatoꝝ. s. q̃ntum est ex parte nostra. infidelitas enim ⁊ odiũ dei ẜm ꝓpriam speciem sunt grauiora q̃ȝ desperatio. quia illa duo sunt contra deum ẜm se. s. infidelitas que non credit diuine veritati. ⁊ odium dei: q̃d cõtrariat̃ diuine bonitati. sed desperatio est cõtra deum nõ ẜm se sed ẜm ꝙ eius bonuʒ ꝑticipat̃ a nobis. Sed si p̃dicta tria ad inuicem cõparent̃ ex parte nostra. sic desperatio est piculosior. quia per spem reuocamur a malis: ⁊ introducimur in bona ꝓsequenda ⁊ ideo spe sublata irrefrenate homines in vitia labunt̃: ⁊ a bonis opibus retrahunt̃. vñ Isid. de sũmo bono dicit. Perpetrare flagitiũ aliquod: mors est. sed desperare est descendere in infernũ. Oritur autem ẜm ꝙ dicit Gregori. 31° moral. Ex luxuria: ex qua ꝓuenit ꝙ homo fastidit bona spũalia. ⁊ non repetat ea bona ardua. sed specialius etiam ẜm eũdem ibidem. oritur ex accidia: que est tristicia quedam spiritus deiectiua. Remedium autẽ p̃ncipale cõtra desperatiõem est cõfidentia de Christo passo pro genere humano: q̃d erat ĩ peccato. vnde super illud Ro. 5°. Pro impijs mortuus est. dicit glo. Ne desperes de eius potentia: cuius apparet in morte tanta beniuolẽtia a q̃ tales arras accepim⁹ ꝙ donauit impijs suã morteʒ q

seruat iustis suã vitam.

Circa psumptiõem sciẽdum ꝙ duplex est psumptio viciosa. Una q̃ oritur ex ꝓpria virtute que est spẽs supbie. ⁊ opponitur magnanimitati. est enim supabũdantia eius: ⁊ oritur ex inani gl'ia vnde Greg. 31. moral. ponit psumptiõez nouitatũ filiam inanis glorie. Alia psumptio viciosa est: que cõsurgit ex cõtemptu diuine iusticie: que si ex sola electiõe pcedat est pctm in spũm sanctũ. ⁊ hec directe opponitur spei. est enim quedam spei inordinatio: ex sola electiõe pcedens fm Ric. 3. dis. 26. q. 6. ar. 1. c. ⁊ hec directe videtur oriri ex supbia: ac si talem quis se estimet ꝙ etiam eum peccãtem deus non puniat. vel a gloria non excludat. Est autem psũptione desperatio prior. quia voluntas per desperatiõem totaliter a deo recedit. non enim innititur misericordie: quam cõtemnit. nec iusticie. quia q̃tum potest eam refugit. per psumptiõem autem in deum lz inordinate tendit. ¶ Ad hoc nota ꝙ psumẽ q̃nq3 ponitur p sperare. vt iudith. 9. Exaudi me miseram: ⁊ de tua misericordia psumẽtez ratio huius est quia ipa spes recta que habet de deo videtur psumptio si fm humanã cõditiõem mensuretur. non autem est psumptio si diuine bonitatis imensitas attendatur

¶ De charitate ⁊ odio. ti. 62.

Consequenter cõsiderandũ est de charitate. Et pmo de ipa. 2° de effectibus cõsequẽtibus actũ charitatis. Et de ipa charitate: pmo q̃tum ad eius essentiam. 2° quãtuz ad eius subiectũ. 3° q̃tum ad obiectũ. 4° quo ad ordinez. 5° quo ad actum. 6° quo ad oppositum vitium. s. odiuz ¶ Circa pmũ sciẽdum: ꝙ charitas sic diffinitur li. 3° sen. di. 27. Charitas est dilectio q̃ diligitur deus ꝓpter se ⁊ proximus ꝓpter deum. Lz enim charitas ⁊ dilectio sint idem in re: differunt tamẽ ratiõe. Dilectio enim est in plus q̃ charitas. vnde cõsueuit dici ꝙ amor est nãlis dilectio voluntatis deliberatiue vnde charitas nominat habitũ. ⁊ dilectio actum. ⁊ ita diffinitur charitas per dilectionem: sicut minus cõe per magis cõe. vel sicut habitus p suum actuz. Qd autẽ charitas sit simpliciter virtus. imo maxia omnium virtutũ. patet p Augustinũ. 15. de trini. c. 18. dicentem. ꝙ nullum donum dei est excellentius dono charitatis. hoc enim solum est qd diuidit inter filios eterni regni. ⁊ filios eterne perditiõis. Est etiam charitas omnium virtutũ forma. vt dicit Amb. qd intelligitur inq̃tũ cetere virtutes: q̃tuz ad rõnem tendentie in finem vltimũ: ab ea recipiunt cõplemẽtum ꝓpter qd perfectio meriti attribuitur charitati. quod bene dat intelligere Apls. 1. Cor. 13. dicens. Si tradidero corpus meũ ita vt ar. chari. autez non habuero nihil mihi pdest. vnd glo. super illud Gal. 5. fructus autem spũs est charitas. dicit glo. ꝙ sine charitate cetere virtutes nõ reputantur esse virtutes.

Sequitur videre de 2°. s. de charitate q̃tum ad eius subiectũ. ¶ Circa qd sciẽdum ꝙ cum virtus charitatis sit virtus infusa fm illud Ro. 5°. Charitas dei diffusa est in cor. no. per spiritũ sanctum qui datus est nobis. Nõ infunditur fm capacitatem nãlium sz fm voluntatem spũs sancti distribuẽtis. vnd 1. Cor. 12. Hec omia operatur vnus atq3 idẽ spũs di. sin. put vult. Potest autem charitas augeri: loquendo de charitate vie. vnde Augus. super Jo. Charitas meretur augeri. vt aucta mereatur perfici. Pot etiã charitas amitti in statu vie. quia nõ tollit a libero arbitrio vertibilitatem. ideo dicitur 1. Cor. 10. qui stat videat ne cadat. Amittitur autem charitas per hoc ꝙ auertitur a deo volũtas: quod fit per q̃dlibz peccatum mortale. vnd Augusti. 8. sup Gen. dicit ꝙ homo deo psente sibi illuminatur. absẽte vo cõtinue tenebratur: a q̃ nõ locorum internallis: sz volũtatis auersiõe discedi tur. Recuperatur autem charitas per penitentiam: quia tollit auersiõem illam. vnd Augustin. li. 5. cõfessionũ. penitẽtia est quedam res optima ⁊ perfecta: oẽs defectus reuocans ad pfectum. Recuperatur autez charitas maior: vel minor fz ꝙ homo se plus vel minus preparat. ⁊ diuina largitas dispensat. Non potest autem aliquis existens in hac vita fm cõmunem legem scire certitudinaliter se habere charitatez tum ꝓpter charitatis ⁊ dilectiõis acquisite similitudinem. vt dicit Bern. de amore. tum ꝓpter diuinam dispensatiõem. ꝓpter quam deus claudit oculos seruorũ suorũ ad ea de quibus possunt efferri. hic dicitur Eccl. 9. Nemo scit vtrũ odio vel amore dignus sit. Qd tamen qdaz dicũt esse verũ: loquendo de amore final : p ei

h ⁊

tem posse et absolute. Per susceptionem enim penitentie que est sacramentum adhibita omni diligentia que ad hoc requiritur ut digne recipiatur: potest pro illo tunc scire certitudinaliter certitudine fidei charitatem se habere secundum eos.

S Equitur videre de 3°. s. de charitate quantum ad eius obiectum. ¶ Circa quod sciendum quod formale obiectum et primum principale charitatis ratione cuius diligitur quicquid ex charitate diligitur est bonitas summa. unde Ans. in monol. ca° 68° dicit quod creatura rationalis nihil diligere debet nisi summam essentiam aut propter illam plura alia sunt diligenda ex charitate propter summam bonitatem: vel propter deum sub ratione summi boni: quorum numerum et etiam ordinem debitum ponit August. li. 2° de doctri. christiana ca. 23. dicens. 4or sunt diligenda. s. quod supra nos est. scilicet deus. quod nos sumus. quod iuxta nos est. scilicet proximus. quod infra nos est. scilicet corpus. Ad hec 4or reduci possunt omnia. Angeli enim continentur nomine proximi ut dicit Augusti. i. de doctrina christiana. Corpus vero proximi continetur sub quarto membro: quia est infra nos sicut nostrum corpus. Ambro. autem ponit sex diligenda ex charitate dicens. ante omnia deum. deinde nosipsos. postea parentes. deinde filios. deinde domesticos. postea inimicos diligamus. Horum. s. membra reducuntur ad 3m membrum Augusti. scilicet ad dilectionem proximi. nec est ibi contrarietas: quia Ambro. consideravit differentias diligibilium accidentales Augus. vero differentias et gradus magis essentiales. ut. j. melius patebit. ¶ Sciendum autem quod aliquid diligi potest ex charitate dupliciter. Uno modo per se. sicut obiectum ad quod dilectio terminatur. Alio modo per accidens. sicut aliquod bonum quod obiecto illi ex dilectione optatur. unde in actu dilectionis eius includitur. Primo modo diligitur aliquid amore amicitie. 2° amore concupiscentie. ¶ 2° modo: non primo diliguntur ex charitate virtutes gratia et gloria eterna. ¶ Et quia accidens non facit numerum cum subiecto. ideo ipsa non numerat Augusti. vel Ambro. inter diligenda ex charitate. Intendunt enim assignare tantum numerum diligendorum ex charitate amore amicitie. ¶ Item aliquid potest diligi ex charitate dupliciter. Uno modo ex charitate imperante. sic diligi debent ex charitate omnia que spectant ad salutem nostram: et divinam laudem. Alio modo ex charitate eliciente. sic diligitur illud ex charitate ad quod tanquam ad obiectum terminatur formalis et proprius actus charitatis. s. amor amicitie. tale enim non est summum bonum. sive illud quod natum est beatificari in summo bono. primo modo creature irrationales: et inanimate diligende sunt ex charitate. sed non 2° modo secundum aliquos. unde secundum eos carum dilectio a charitate imperatur sed non a charitate: sed potius a naturali voluntate elicitur. secundum vero aliquos a charitate elicitur. unde licet hos diligende sunt ex charitate elicitive non dilectione amicitie proprie loquendo. sed inquantum ex charitate volumus eas conservari ad hominum utilitatem: et dei honorem. sic etiam deus eas diligit. secundum illud sap. ii°. Diligis omnia que sunt. Prime sententie fuit Bon. 3. di. 28. q. i. arti. i. c. 2e Richar. 3. di. 28. q. i. arti. 4. c. Peccatores autem qui sunt proximi nostri ratione nature secundum quam sunt capaces eterne glorie sunt ex charitate diligendi. sed ratione culpe sunt odiendi. et hoc est perfectum odium: de quo propheta. Perfecto odio oderam illos. Et Prosper. Sic diligendi sunt homines: ut non diligantur eorum errores. Nec obstat quod in scriptura sacra sancti videntur optare peccatoribus mala secundum illud psal. Convertantur peccatores in infernum. quia huiusmodi auctoritates intelligi possunt vel per modum prenunciationis ut sit sensus convertantur. i. convertentur: vel per modum optationis. Et hoc ut desiderium attendatur. vel respectu divine iusticie. vel respectu remotione culpe. Diabolus autem et etiam demon est nomen nature in malicia obstinate. ideo concedi non debet secundum Richar. 3. dis. 28. q. i. arti. i. c. 4m. quod sit diligendus ex charitate nisi ratione nature que naturaliter bona est. Non est tamen natura ex charitate diligenda amore amicitie quo vitam eternam optamus amato: sed potius ex charitate debemus in eius eterna pena dei iusticiam diligere volendo eam ad dei gloriam permanere. ¶ Sed quid de inimicis numquid tenemur eos diligere secundum affectum ¶ Respondeo dilectio inimicorum tripliciter potest intelligi. Uno modo inquantum sunt inimici. 2° quo ad naturam in universali ¶ 3° quo ad naturam in speciali. diligere inimicos primo modo est perversum. quia hoc est diligere eos inquantum sunt mali. 2°

modo est ad salutem necessariũ Math.5
Diligite inimicos vestros. ¶ 2° mõ scilz
vt aliquis in speciali moueat amore ad
inimicũ:non est de necessitate charitatis
absolute:sed sm̃ p̃parationẽ animi.s. vt
anim⁹ ad hoc sit paratus si necessitati oc
curreret casus.hoc enim p̃ter necessitatẽ
implere est de charitatis perfectione.¶ Et
sic dicit Augusti.i ench.ꝙ diligere inimi
cos non est tante multitudinis:quãtã cre
dimus exaudiri.cum in oratiõe dicit᷑.Di
mitte nobis debita nostra:sicut ⁊c.¶ Ulte
rius nota.ꝙ dilectiõis affectus ẽ duplex
.s.innocẽtie ⁊ beneficentie.Prio affectu te
nemur oẽs inimicos diligẽ:ne eis opte
mus mala per se.i.inq̃stum sunt mala.pos
sumus tamẽ eis per accidẽs optare mala
.s.inq̃stum credimus illa eis vel reipublice
expedire.vnde omẽs tenent᷑ inimicos nõ
odire:⁊ de eoꝝ malis non gaudere:nisi
forte p accidẽs.vt dictum est ꝓuerb.24.
Cum ceciderit inimicus tuus:ne gaudeas
¶ 2° affectus.s.beneficẽtie est duplex. vn⁹
est p̃cipalis:quem charitas p̃mo ⁊ per
se elicit.vt optare dilecto bona sp̃ualia.scz
grãm ⁊ gloriam.Et hoc affectu:tenemur
omẽs diligere:etiam actu inimicãtes.Al
ter est secũdarius vt optare bona t̃palia.
Et hunc imperat charitas:sed non elicit
sm̃ aliquos.sm̃ alios ṽo etiam elicit:sed
non p̃mo ⁊ p se ⁊ p̃ncipaliter:sed per acci
dens.s.inquãtum bona temporalia credũ
tur aliquo mõ expedientia esse ad salutẽ
anime.Et hoc 2° affectu diligere inimicos
non est necessitatis:siue sint inimici perso
ne:siue ecclie.sed si sunt inimici p̃sone:est
perfectiõis:nisi p accidens.s. inq̃stum bo
na temporalia eis vel aliis credunt᷑ fore
nociua.Inimicis ṽo ecclie optare ꝓspe
ritatem temporalẽ est potius imperfecti o
nis q̃s perfectiõis:nisi per accidẽs. Nũ
quid tenemur diligere inimicos etiã q̃s
tum ad effectum. R° sicut in affectu.ita
⁊ in effectu ab eo ꝓcedente distinguẽdũ
est.Dilectio autem inimicorũ sm̃ affectũ
ad minus in cõi est de necessitate p̃cepti
absolute.In sp̃ali autem non est absolute
sed sm̃ p̃parationẽ animi.vt.s.dictum ẽ
similit᷑ etiam dicẽdum est de dilectiõe sm̃
effectum:Item quãtum ad effectum ino
centie omẽs tenent᷑.s.vt inimicis non infe
rant mala:nisi forte per accidẽs.ꝓpter bo
num p̃sone:vel reipublice.De effectu au
tem beneficentie distinguẽdum est. quia
beneficia quedaz exhibent᷑ cõiter aliis.
vt cum quis ꝓ populo in cõmuni orat:vl
ei predicat:vel aliquod bñficiũ ei dat.⁊
talia exhibere inimicis est de necessitate p̃
cepti.Si vero ab huiusmõi excludant᷑ in
imici:hoc pertinet ad liuorem vindicte.
cõtra illud Leuiti.19° Non queres vltiõẽ
⁊ non eris memor iniurie ciuiũ tuorum.
Tenet᷑ etiam quis sm̃ Richar.3.di.30.
q.1.ar.1.c.e.s impendere effectum saluta
tiõis:que cõmunit᷑ impendit᷑ nisi in casu
scz quãdo timeret eos ꝓuocari cõtra se:
vel aliquod malum oriri. Quedam vero
beneficia exhibent᷑ particularit᷑ aliquib⁹
personis.Et hoc exhibere inimicis non
est de necessitate salutis:nisi sm̃ p̃paratio
nem animi.s.vt ei subueniat᷑ in casu neces
sitatis. ⁊ tunc est opus iusticie potius q̃s
amicitie.quia vt dicit᷑.i.Jo.3.Qui habu
erit substãtiam huius mũdi:⁊ viderit fra
trem.s.necessitatem habere:⁊ clause visce
ra.s.ab eo.quomõ charitas dei manet in
eo.Sic etiam intelligit᷑ illud ꝓuerb.25°.
Si esurierit inimicus tuus ciba illum: si
sitit:da illi potum.Extra ṽo casum neces
sitatis huiusmõi beneficia exhibere inimi
co persone est p̃fectionis. vnde sup illud
Math.5°.Benefacite his qui ode. vos.
dicit glo.Benefacere inimicis est cumu
lus perfectiõis.⁊ hoc est verum nisi p ac
cidens.s.inquãtum huiusmõi beneficiũ
est sibi:vel alteri occasionalit᷑ nociuum.
tunc enim subtrahere est melius. vtilius
enim vt dicit᷑ August.panis subtrahitur
si de cibo securus iusticiam negligat q̃s esu
rienti panis frangit᷑:vt iniusticie seduct⁹
acquiescat.Inimico ṽo ecclie beneficiũ
subtrahere perfectius est ⁊ melius:nisi p
accidens inquãtum scz ip̃m beneficium
sperat᷑ vtile fore ecclie.quia per benefici
um sperat᷑ recõciliandus ecclie. Predi
cta distinctio scz inter inimicos ecclesie ⁊
persone ponit᷑ a Petro.3.di.30.q.1.arti 2
c.¶ Ad hoc nota ꝙ dimittere rancorem
inimico est necessitatis.dimittere autem
rancorem ⁊ signa rancoris est perfectio
nis.sm̃ Bon.3 dis 30.q 2.circa l̃ram ¶
vnde ad hoc non tenet᷑ homo nisi in ca
su scz quãdo deuote ⁊ humiliter venia
postulatur.sm̃ autem Richar.3.dis.30.q
.1.arti.2.c.non tenetur homo inimico etiã
petenti veniam remittere satisfactiõem si
ue emendam ꝓ iniuria.sed pro illa com
petit de iure actio in iudicio ꝯ iniuriãtem

nisi forte sit homo talis status: siue ligat⁹
tali obligatiōe: ratiōe cuius sibi non con
ueniat in iudicio cōueniri. Nec obstat p̄
dictis: quod dicit̃ Leuit. 19°. Non queres
ultiōem ⁊c. quia per hoc: ⁊ similia inten-
dit̃ actio cōtra iniuriantem ƺdo vindi-
cte: ⁊ non ƺdo iusticie. vel sunt cōsilia mo
nentia ad illud quod est superogationis
⁊ non necessitatis. hec Richar. vbi. s. c.
ad argumēta in oppositū. ¶ Sed quod ē
maioris perfectiōis ⁊ meriti. s. diligē ami-
cum: vel inimicū. R̃ndeo super hoc diuer
si scribunt̃ a diuersis: q̄bus omissis: gr̃a
breuitatis dicēdum est ad p̄sens q̄ sic tra
dit Bon. 3. di. 30. arti. 6. c. si loquimur de
istis actibus p̄ut p̄cedunt ab eodem ha
bitu charitatis: quodāmō sunt equales:
s. respectu p̄mij substātialis. ⁊ quodā-
mō mutuo se excedunt. s. respectu p̄mij ac
cidētalis. Nam motus dilectōis erga ami
cos est intensior ⁊ frequētior. erga v̄o ini
micos est purior ⁊ difficilior. Et ideo per
fectior ⁊ melior est simpliciter ille motus
in amicum s̄m aliquos. ⁊ motus in ini-
micum s̄m alios. Primū videt̃ approbar̃
magister sniaꝝ li° 3° dis. 30. 2m v̄o Au-
gusti. videt̃ p̄blema facē dicēs in enchi.
ca° 40. Magnū est erga eum qui nihil
mali tibi fecit: esse beniuolū: ⁊ beneficum.
illud v̄o multo grauius: ⁊ magnificētissi
me bonitatis est: vt tuū diligas inimicuƺ.

[T]Equit̃ videre de 4°. s. de charitate
quātum ad ordinem s̄m quē est
ex charitate vnus plus alio dili-
gendus. de quo can. 2°. Ordinauit in me
charitatem. Et q̄dem ordinem hi⁹ Augu.
⁊ Ambro. ponunt simul cum numero di-
ligendoꝝ ex charitate: ex verbis. s. positis
in p̄ncipio articuli p̄cedentis. Sed diffe-
runt: quia ordo Augu. respicit charitatem
s̄m se. ⁊ ideo attendit̃ s̄m p̄ncipales diffe
rentias boni: que sunt bonum sup̄ nos.
bonum intra nos. bonū iuxta nos. ⁊ bo
num infra nos. que differentie attendūt̃
penes bonum. magis bonū. ⁊ maxime bo
num. ¶ Ordo v̄o Ambro. respicit chari
tatem p̄ut est in natura: quam dirigit ⁊
regit. Et hic ordo non attendit̃ tm̄ penes
differētias boni: sed etiam penes ratiōem
p̄prij: ⁊ alieni: p̄pinqui: ⁊ remoti. Et h̄ or-
do multiplicat̃ in sex differētias: vt habi
tum est. s. ad quas q̄dem omēs alie pos-
sunt reduci. pater enī spūalis reducit̃ ad
patrem carnalem. ceteri cōsanguinei ad

filios. dn̄s ⁊ seruus: disc. pulus ⁊ magister
⁊ etiam s̄m Petrū vxor ad domesticos.
¶ Sciēdum igit̃ q̄ s̄m ordinem quē po-
nunt Augu. ⁊ Ambro. deus est super om-
nia ⁊ p̄pter se ex charitate diligendus. cū
ipse sit sūme bonus. Et res tantū est ama-
bilis: quātum est bona. vt dicit Ans. li. 2°
Cur deus homo. ca° 14°. Item plus debet
homo se diligere q̄ƺ proximum. quia s̄ƺ Au
gusti. li. de ciui. dei. ca° 27°. Hoc est amor in
spūalibus qd̄ pondus in corp̄alibus. pon
dus autem plus trahit corpus in quo est
ad locū sibi debitum q̄ƺ aliud corpus sibi
annexū. Nec est contra illud Augusti. 8°
de trini. ca° 8. Tantū charitatis debemus
fratribus impendere: quātum nobis. q̄a
ibi tantū sumit̃ p̄ nota similitudinis: nō
equalitat. ¶ Sed nūquid debet se homo
plus diligere q̄ƺ Christū inquātuƺ homo
R̃ndet Bon. 3. dis. 28. q. 4. circa lr̃am: q̄
hec determiatio inquātum. aut importat
vnitatem persone. ⁊ sic Christus inquātū
homo est diligendus sup̄ nos. quia sic est
noster creator ⁊ redemptor. Aut cōditio-
nem nature assumpte: ⁊ sic est noster p̄xi
mus: ⁊ iuxta nos diligendus. Et idem di
cendum est de beata virgine. Debet etiaƺ
homo se plus diligere q̄ƺ totum aliū mun
dum. vt expresse dicit Hugo li° de sacram
tis parte 13. ca° extra. debet tamen homo
plus diligere p̄ximum q̄ƺ corpus p̄priuƺ
⁊ hoc quātuƺ ad saluteƺ anime. Cōsoci-
atio enim in plena participatiōe beatitu-
dinis: que est ratio diligendi proximū: est
maior ratio q̄ƺ participatio beatitudinis
per redūdantiam: que est ratio diligendi
corpus p̄prium. Debet etiam homo ma-
gis diligere vnum p̄ximum q̄ƺ aliū: ⁊ af
fectu ⁊ effectu. Deus enim tanq̄ƺ obiectū
formale charitatiue dilectiōis: ⁊ ipse dili-
gens tanq̄ƺ efficiens per charitatem: sunt
p̄ncipium charitatiue dilectionis. Et ideo
s̄m maiorem p̄pinquitatem diligibilis ad
alterū istorū principiorū: est maior dile-
ctionis affectus. quia in omnibus in qui-
bus inuenit̃ aliquod p̄ncipium: attendit̃
ordo p̄ cōparatōeƺ ad ip̄m. vn̄ q2 q̄ƺto di
ligibile ē meli⁹: tāto ē deo p̄pinquius tātoq̄ƺ
magis est diligēdū ceteris parib⁹. Similit̃
quāto diligibile est diligenti p̄pinquius:
tanto magis est diligēdum ceteris parib⁹
Et sic patet q̄ homo debet magis ceteris
paribus diligere p̄ximum: magis bonū.
⁊ similiter sibi magis cōiunctū. Ceteris

paribus dico quia vnus ita parū excede
re posset aliū in bonitate: ⁊ ita parū ex
cedi ab eo in ꝓpinquitate ad diligēdū ꝙ
magis deberet diligere meliorem extrane
um q̄ minus bonum ꝓpinquiorem. Nō
autem dicit Augusti. pmo de doctri. xpia.
ꝙ omēs homies sunt eque dil.gendi. In
diligi debet ratiōe boni optati scilꝫ eterne
glorie: quam omibus optare debemus.
Nota tamē ſm Richar. 3. di. 29. arti.
6. c. ꝙ ꝓpter esse qd̄ habet a parētibus nō
debet aliquis magis diligere aliquem q̄
patrem suum: quantūcū excedat eū in
bonitate: non ꝑuilegiata: qd̄ dico ꝓpt bo
nitatem humane nature Christi: ⁊ beate
virginis: qui magi. debent diligi q̄ pater
⁊ mater. quia per eorū bonitatem ꝑuenit
nobis maius bonum q̄ per parentes. ¶
Sed quid si parētes nostri sint mali. Re
spōdet Bon. 3. dis. 29. q. 4. circa lrām: ꝙ
duplex est amor. scꝫ cōplacentie ⁊ benefi
centie. Amore cōplacentie diligit quis
aliquem: quādo approbat eius facta. Sꝫ
amore beneficentie diligit quis aliquem
quādo vult ei benefacere: ⁊ amat eū non
tūc: quia sit bonus: sed vt sit bonus. In
pmo amore ꝑponderat bonitas. in 2° ꝓ
pinquitas. vnde dato ꝙ pater meus sit
malus: ⁊ alius extraneus sit bonus. ma
gis debeo velle ⁊ desiderare ⁊ ꝓcurare ꝙ
pater meus sit ⁊ remaneat bon⁹ q̄ ꝙ ali
us extraneus. lꝫ eum: ⁊ facta eius q̄diu ē
in peccato: non debeam approbare. Sic ḡ
debeo patrem meum diligere: ⁊ affectu in
tensiori: ⁊ effectu maiori. Debeo tamē ma
gis diligere illum extraneū bonum rōne
boni maioris optati. ⁊ hoc ꝓ illo statu: in
quo sunt ad ꝑsens. quia hoc requirit iu
sticia dei. dum tamē pater meus est in sta
tu vie. debeo velle ꝙ ipse ꝑueniat ad bonū
statum: ⁊ ad maius meritum. ⁊ per conse
quens ad maius ꝑmium. ¶ Sed quem
debet homo magis diligere. scꝫ prēm car
nalem vel spūalem. Rndet Richar. 3. di.
29. arti. 9. c. ꝙ patrem carnalem omibus
pensatis magis inquā. i. intensius: ⁊ optā
do sibi maius bonum. lꝫ enim maius bo
num receperit a patre spūali q̄ carnali.
pater tamen spūalis non dedit illi nisi mi
nisterialiter. pater vero carnalis dedit fi
lio esse nature: sicut causa efficiens. Exte
rius vero debet fieri aliqua reuerētia pa
tri spūali: que non debet carnali. quia vt

dicit phūs 9° ethi⁹ non omibus eadem
reddendum. neq patri omia. Sꝫ ingenu⁹
est igit pater super oēs alios preamies:
⁊ simul. ē mater. vnde diligi debent pl⁹ ex
charitate: q̄ filij: ceteris paribus. lꝫ filij
magis diligant dilectiōe naturali. ⁊ plus
q̄ vxor omibus pensatis. pater vero dili
gi debet plus q̄ mater ceteris paribus. fi
lij autem debent plus diligi q̄ domestici.
Domestici tamen vt dicit magister snīa.
li. 3. di. 29. c. 3. si sint boni. sunt malis filijs
ꝑponendi. hoc autem exponunt aliqui nō
quātum ad affectum: sed quātum ad ef
fectum: nec qualēcū: sed illum qui ē col
latio beneficiorū vel eleuatio ad regimen
aliorū temporale vel spūale. Potest etiam
ſm Richar. 3. dis. 29. in expositiōe circa
lrām exponi quātum ad affectum. qr be
atitudo debet optari bonis domesticis. non
autem malis filijs pro statu in quo sunt.
Pōt eē etiaꝫ tanta malicia in filijs: ⁊ tan
ta bonitas in domesticis ꝙ simpliciter ex
affectu maiori: magis debet diligi profe
ctus domesticorū q̄ filiorū. ¶ Unde no
tanduꝫ: ꝙ licet aliquādo ꝑposterare cha
ritatis ordinem supdictum. hoc enim cō
tingit fieri aliquādo ex debita causa. vt
cum quis ꝯmune bonum ꝓprio bono ꝑ
ponit in temporalibus. Et hoc lꝫ videatur
ꝑposteratio: magis tamen est perfectior or
dinatio: ⁊ meriti cumulatio. Aliquādo ꝑ
ter causam debitam. vt si quis ex sola libe
ralitate voluntatis sue se magis exhibeat
alicui extraneo q̄ domestico ⁊ cōsangui
neo: ⁊ etiam patri suo: cōsiderando in eo
magis aliquam strenuitatem q̄ dei volū
tatem: vel meriti dignitatem: ⁊ in hoc nō
meretur. Aliquādo cōtra causam debitā:
vt si pater meus īdigeat: ⁊ eo neglecto sb
ueniam extraneo: ⁊ hoc est peccatū. ⁊ sic
dicit magister snīaꝝ li. 3. dis. 29. c. 1. Pec
cat qui preposte re agit. hec Bon. 3. di. 29
arti. 5. c. ¶ Ad euidentiam autem maiorē
huius materie est notandum ſm Bon.
ibidem arti. 6. c. ꝙ tripliciter potest affect⁹
accipi. Est enim affectus passio quedam
mulcebris complacētie: qua scilꝫ delectō
in alterius bono. Et est affectus motus s.
quedam rationalis diligentia: ⁊ ille est du
plex. Quidaꝫ est a charitate elicitus quo
scꝫ quis optat alij summū bonuꝫ. Quidā
vero est imperatus quo scilꝫ quis optat
alij temporale bonum ad cōseruatiōem

nature ordinatum. Est igitur triplex affect⁹
⁊ primum minime respicit ordo charitatis
presignatus. sicut p3 ꝙ aliquis plus dele-
ctatur ⁊ gaudet in respiciendo socium p-
sentem q̃ in recolendo patrem absentem
l3 magis diligat eum. ¶ 2ᵒ vero affectu3
respicit principaliter. magis enim debet
quis optare deum sibi q̃ alijs. post se ante3
magis patri. ⁊ sic deinceps. ¶ 3ᵒ vero re
spicit minus principaliter. vnde p diuersis
opportunitatibus: ⁊ condicionib⁹: ordo ille
quantum ad illum affectum variari potest
⁊ pposterari. ¶ Similiter etiam effectus
eius est triplex. sc3 pcuratio eterne salu-
tis. releuatio temporalis necessitatis. ⁊ cō
missio siue collatio beneficij spiritualis.
sc3 ecclastici. primus ⁊ secūdus respiciūt
personam. sed tertius respicit vtilitate3 cō
munem. Primū respicit ordo charitatis
principaliter. prius enim homo debet p-
curare salutem suam: q̃ proximi. ⁊ prius
patris sui q̃ alterius. ⁊ sic deinceps pce-
dendo. ¶ 2ᵐ effectum respicit minus pn
cipaliter. vnde s̄m diuersas opportunitates
⁊ cōditiones potest ⁊ debet homo magis
⁊ minus esse beneficus alijs. ¶ 3ᵐ effe-
ctū minime respicit ordo charitatis. i. col
latione enim beneficiorū ecclesiasticoru3
parum: aut nihil sanguinis pximitas: ⁊
multum meriti dignitas debet attendi.
¶ Ad hoc nota ꝙ ordo charitatis preas
signatus cadit sub precepto. cum enī3 di
citur Deut. 6ᵒ. Diliges dominū deum tu
um ex toto corde tuo ⁊c. datur intelligi ꝙ
deus debet super omia diligi. cum vero p-
cipitur pximum diligi sicut se. prefert di
lectio sui dilectioni pximi. Significatur
etiam ꝙ pximiores sunt magis diligendi
Et per illud. i. Jo. 3. Debemus pro fratri-
bus animas ponere. i. vitam corporalem.
Innuit ꝙ plus debemus diligere proxi-
mum: q̃ corpus nostrū ppriū. Et ad
Gal. 6ᵒ. Operemur bonu3 ad omnes: ma
xime autem ad domesticos fidei. Innuit
ꝙ inter pximos meliores ⁊ pximiores
sunt diligendi magis. ¶ Sed nūquid p-
dictus ordo charitatis in patria remane
bit. Rndeo s̄m Richar. 3. di. 31. q. 3. arti
3. c. ⁊ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 26. arti. 13. c. ꝙ rema-
nebit quantu3 ad hoc ꝙ deus est super om
nia diligendus. Ratiōe vero boni opta
ti diliget meliores plus q̃ se. Minus ve-
ro bonos diliget minus q̃ se. s̄m vero in
tensiōem dilectionis plus diligit se q̃ p-
ximum: etiam meliorem. sed quo ad ordi
nem pximorum ad inuicem: simpliciter
magis diliget quis meliorem s̄m charita
tis amorem. Cōtinget tamen s̄m Tho. ibi
dem in patria ꝙ aliquis sibi cōiunctum
pluribus ratiōibus diliget. non enim ces
sabunt ab animo beati honeste cause dile
ctiōis. Omnibus tamen ratiōibus alijs: ra
tio dilectiōis ex ppinquitate ad deu3 pre
fertur. Et s̄m Richar. vbi. s. c. in fine. ce-
teris paribus intensius vult cōiunctiori
sibi illud bonū qḋ habet.

Equitur videre de 5ᵒ. l. de charita
te quantum ad eius actū. Cir-
ca quod sciēdum. ꝙ actuū cha-
ritatis: quidam ab ea imperantur. ⁊ illi sūt
plures ⁊ s̄m speciem differētes. quia vo-
luntas per charitatem imperat actus om
niū aliarum vtutum. vnde. i. Cor. 13. dici
tur ꝙ charitas omnia credit: omia spe-
rat ⁊c. Quidam ab ea eliciuntur. ⁊ isti eti
am sunt plures: per ordinem tamen se ha-
bentes. Ille tamen qui immediate elicitur
a charitate: ⁊ mediante quo alij actus ab
ea eliciuntur: non potest esse nisi vnus s̄m
speciem: qui est actus diligendi: mediante
quo elicitur actus desiderandi bonum fu
turum: gaudendi de bono presenti: odien
di malum cōtrarium bono ex charitate
amato: ⁊ fugiendi illud cum est futurum
⁊ tristandi de illo cum est presens. ¶ Po
test autem queri de actu diligendi deum.
vtrū habeat modum. ¶ Rndeo. aliquis
actus tripliciter dicitur habere modum.
scil3 aut s̄m limitatiōem essentie. aut s̄m
determinatiōem debitarum circūstantiarū
aut s̄m pportionem medij inter superflu
um ⁊ diminutū. Primo modo omis act⁹
habet modum. ¶ 2ᵒ modo omnis actus
virtuosus. 3ᵒ modo omnis actus virtu-
tis cardinalis. Actus vero virtutu3 theo
logicarū: vt charitatis: est duplex s3 Pe
trum 3ᵒ. dis. 27. q. 4. arti. 4. c. Unus exte-
rior in effectu. ⁊ hic habet modum. Alter
interior in affectu: ⁊ hic non habet mo-
dum. quia mensuram accipit ex rōne ob
iecti mouente que est immensa. pp̄ter qḋ
nulla creatura potest deum diligere quan
tum est diligibilis. vnde dicit Bern. li. de
diligendo deum. Causa diligendi deum:
est modus sine modo. vnḋ nimis se potest
homo affligere i seruitio dei: sed nō nimis

cum amare:eo ꝙ homo exterior ꝑ excel-
lentias corrūpitur:sed interior roboratur
Excellentie enim sensatorū corrūpunt sen
sum:sed non excellentie intelligibiliū in-
tellectum ex 2° de anima. ¶ Sed nūquid
modus diligendi deum qui attendit̄ ſm
determinatiōem debitarū circūstantiarū
⁊ qui p̄cipit̄ Deut. 6°. ⁊ Math. 22°.
Diliges dominū deum tuum ex toto cor-
de tuo ⁊c. impleri potest in via. Rndeo ꝙ
sic aliquo modo. Diligere enim deū ſm
totum cor suum potest tripliciter intelligi.
Uno modo ita ꝙ totum cor hominis fera
tur actu semper in deum. ⁊ hoc erit in pa-
tria. quia esse non potest in via ꝓpter hu
manam infirmitatē. ¶ Alio modo ꝙ ho
mo studium suum deputet ad vacādum
deo ⁊ diuinis: omnibus alijs p̄termissis: ni
si quātum requirit necessitas vite p̄sen
tis. ⁊ hec potest esse in via. non tamen est
cōmunis omnibus habentibus charitatē
¶ Tertio modo ꝙ aliquis habitualiter
ponat in deum totum cor suum: ita scꝫ ꝙ
nihil velit diuine voluntati cōtrarium.
hec est cōmunis omnibus habentibus cha
ritatem. prima totalitas vt terminus vie
nobis ostenditur. secūda cōsulitur. tertia
p̄cipit̄. De primo intelligit̄ illud quod
dicit August. li° de perfectiōe iusticie: ꝙ in
patria implebitur illud Diliges dominū
deum tuum ex toto corde tuo ⁊c. ¶ Circa
modum vero diligendi proximum nota.
ꝙ homo diligere proximum debet sicut se
ipm Math. 22°. Diliges proximum tuū
sicut teipm. Et ibi tangit̄ ratio dilectiōis
per hoc proximum. scꝫ ſm nālem dei imagi-
nem: ⁊ glorie capacitatē. Nec refert vtꝝ
dicat̄ proximus: vel frater. vt dicit̄. i. Jo.
4. vel amicus: vt Leuit. 19°. quia per hec
omia idem significatur. Tangit̄ etiam
ibi modus dilectiōis per hoc qd̄ dicit̄: si-
cut teipm. quod non debet intelligi equali
ter: sed similiter tibi. Et hoc tripliciter. Pri-
mo vt diligas eum ꝓpter deum: sicut teipm
diligere debes. 2° vt velis sibi tm̄ in bo
nis sicut ⁊ tue voluntati satisfacere debes
tm̄ in bonis. ¶ 3° vt non diligas eum ꝓ
pter aliam vtilitatem sed quia vis bonū
sibi sicut vis tibi. ⁊ sic dilectio proximi erit
sancta ex parte finis. iusta ex parte regu-
le dilectiōis. ⁊ vera ex parte recte dilecti-
onis. ¶ Sed nūquid charitatis actus po
test esse mercenarius. Rndeo triplex est
merces scꝫ deus ⁊ creatura. scilꝫ beatitu-
do qua beatificamur i deo. ⁊ merces tem
poralis. loquendo de prima mercede ⁊ se-
cūda: actus charitatis potest esse merce-
narius. vnde ad charitatē pertinet ama
re deum: non tm̄ amore amicitie: sed etiā
cōcupiscentie. vnde Ambro. super illud
Luc. 15° Quanti mercenarij ⁊c. Multi in-
quit mercenarij boni sunt qui spe eterno-
rum deo seruiunt. ¶ Et si obijciatur illud
Bern. li. de diligendo deum ⁊ sine p̄mio
non potest deo seruiri. Seruiēdum tamen
est ei sine intuitu premii. Dicendum ꝙ
intelligit̄ amore amicitie. si enim homo
per affectum amicitie amicum sine intui-
tu premij diligit. vt dicit phus. multoma
gis vult homo deo bonum amore chari-
tatis: sine intuitu alicuius mercedis. sed
per hoc non excluditur qn charitas optet
amore cōcupiscentie illam summā merce
dem obtinere. Illud quidem desiderium
non est amoris naturalis: nec acquisiti:
sed potius gratuiti. precipue illud de quo
dicit Aplus. Cupio dissolui: ⁊ esse cum
Christo. Et hec videtur esse cōmunis opi-
nio. ¶ Aliqui tamen dixerunt: ꝙ cum
amor charitatis sit gratuitus: non intue
tur premiū: sed omnino liberaliter facit
seruire deo sicut patri filius. vnde ſm eos
intuitus mercedis non est a charitate: sed
bene potest esse cum charitate: ⁊ est ab ef-
fectu nature charitatem cōmunicante.
Loquendo autem de mercede temporali:
non est diligendus deus propter merce-
dem scilꝫ principaliter. sed diligi potest ꝓ
pter talem mercedem sicut ꝓpter aliquod
adiuuans ad motum dilectionis. sicut di
stributio quotidiana est ratio aliqua: ꝙ
canonicus vadat ad ecclesiam sed non dꝫ
esse rō p̄ncipalis.

Sequit̄ videre de 6° scilꝫ de odio.
quod opponitur dilectiōi. Circa
quod sciēdum ꝙ odium dei ē ma-
ximū peccatoꝝ. semp enim quod est ſm
se est potius eo qd̄ est ſm aliud. In odio
autem dei voluntas auertit̄ a deo ſm se.
In alijs autem peccatis auertit̄ a deo nō
ſm se sed ſm aliud scꝫ inquātum appetit
aliquā inordinatam dilectiōem: que ha-
bet auersiōem a deo annexam. vnde odi
um dei ſm Tho. 2a 2e. q. 34. ar. 2. ca. est
maxim peccm̄ in spm̄. s. ſm ꝙ peccm̄ in spm̄
sanctū nomiat aliqd̄ genus spāle peccati.

Ideo tamen non computatur inter species eius. quia i oi eius specie invenitur. ſm Tho. ibidem. Intelligēdum tamē ꝙ ⁊ si deus: vt apprehendit in seipo: nō possit odiri. quia vt dicit Diony. 4° ca° de diuinis nominibus. Omnibus amabile est primum bonum. odiri tamen potest a peruersis: ſm ꝙ apprehendit vt actor aliquorū effectuum: qui repugnant eorū inordinate volunati. cuiusmōi sunt inflictio penarum ⁊ ꝓhibitio peccatoꝝ. Odium etiam ꝓximi: cum opponat charitati: est peccatum. vnde. i. Jo. 2. Qui odit fratrē suum in tenebris est. scȝ spūalibus: que sunt peccata. immo est etiam ḡuissimum peccatorum: que cōmittunt in ꝓximum. Grauissimū inquam quātum ad volūtatis deordinatiōem: lȝ ea que cōmittunt exterius sint grauiora quātum ad ꝓximi lesiōeȝ. Orit autem odium ex inuidia directe ſȝ Tho. vbi. s. arti. 6. o. Et hoc vult Grego. 31. moral. Ex ira vero dispositiue. quidam vero dicunt: vt refert Richar. ꝙ potius odium oritur ex iracidia. lȝ aliqō odiuȝ ex aliqua inuidia oriat.

¶ De gaudio. accidia. ⁊ inuidia. ti. 63.

Deinde cōsiderādum est de effectibus cōsequentibus actum charitatis ꝑncipaleȝ q est dilectio. ⁊ de vitijs eis oppositis. Et ꝑmo de effectibus interioribus. 2° de exterioribus. Inter vero interiores. primo de gaudio. 2° de accidia. 3° de inuidia que duo gaudio opponunt. ¶ Circa primuȝ sciēdum: ꝙ amor causat gaudium quando adest amatum. charitas autē est amor dei: qui ex hoc ipo ꝙ amatur: est in amante per nobilissimū eius effectum ſm illud i. Jo. 4. Qui manet in charitate: i deo manet: ⁊ deus in eo. ⁊ ideo spirituale gaudium quod de eo habet: ex charitate causatur.

Sequit videre de 2°. scȝ de accidia. Circa qȝ nota: ꝙ accidia ſm Damas. est quedam tristicia aggrauās: que scȝ ita deprimit animum hominis vt nihil ei libeat agere. Et ideo accidia importat quoddam tedium operandi. vt patet ex glo. super illud psal. Omnē escam abho. est anima eorū. Et a quibusdam dicitur: ꝙ accidia est torpor mentis bona incohoare negligentis. Hec autem tristicia est semper mala: ⁊ peccati. vnde interdicit Ecclisiastici 6°. Non accidieris in vinculis eius. scȝ spūalis sapiētie. Et ſm Alex. 2. t. 2. ca°. de accidia. arti. i. c. scribit per vnum. c. quia dicit ab acedine vnde ꝓuerb. io. dicit. Sicut acetum dentibus ⁊ fum° oculis. sic piger his qui miserunt eum. hinc compara pigritia siue acidia aceto. quia sicut acetum infert dentibus nocumētum corporale scȝ acredinē Ita hoc peccatū infert anime nocumentū spirituale scȝ quādam acredinem spiritualem: ex qua ꝓuenit tedium spūale boni spūalis. Scdm vero Hugi. dicitur ab ad greco: qō est cura siue anxietas animi. ſȝ vero grecum debet scribi cum aspiratiōe sicut achidia. vt dic frater Johes Theutonicus. Est autem accidia ſm genus suum peccatū mortale: cum ſm ꝓpriam ratiōem cōtrarietur charitati. Nam ꝓprius effectus charitatis est gaudium de deo. vt dictum est. s. Accidia vero est tristicia de bono spūali: inquātum est bonum diuinū. ⁊ ideo ſm genus suum est mortalis. Et hoc est verū: quādo motus eius pungit vsqȝ ad ratiōem: ita ꝙ procedit in fugam: ⁊ horrorem: ⁊ detestatiōem boni diuini. quādo vero sistit tm̄ in sensualitate: tunc est venialis. Est etiaȝ vitium capitale vt vult Gregor. 31° moral. ⁊ eius filie sunt sex ſm Gregor. ibidem. sciȝ malicia qua quis detestat bona spiritualia rancor. scȝ ꝯ hoies ad bona spiritualia inducentes. pusillanimitas respectu cōsiliorū. despera. torpor circa ꝑcepta. vagatio mentis circa illicita.

Sequitur videre de 3°. scȝ de inuidia. Circa quam sciēdum: ꝙ sicut dicit Damas. in 2° li°. Inuidia est tristicia d bonis alienis. obiectū enim tristicie est ꝓprium malum. Et ſm hoc de bono alterius potest esse tristicia ꝑ ut apprehendit vt malum ꝓprium. ⁊ ſm hoc dupliciter. vel inquātum ex eo nobis aliquod periculum imminet. scȝ vt ab eo ledamur. ⁊ huiusmōi tristicia non est inuidia. sed est effectus timoris. vt dic phus 2° rhetorice. ⁊ potest esse sine peccato. vt dicit Gregorius 22° moralium. vel inquātum est diminutiuū ꝓprie glorie vl excellentie. ⁊ hoc est quando exceditur ab alio in illo bono. Et hec tristicia

est ꝓprie inuidia. ⁊ est semper praua. vt di
cit phūs 2° rhetorice. ⁊ est ex genere suo
semp peccatū mortale: cum repugnet cha
ritati. q2 dolet de bono ꝓximi: de quo cha
ritas gaudet. Job 5°. Paruulū occidit in
uidia. Sunt tamen pmi motus inuidie
quādoqꝫ etiam in perfectis viris: qui in-
surgunt ex surreptiōe: qui sunt veniales.
Et simile est de inuidia paruulorū: in qui
bus non est vsus ratiōis. ⁊ de motu inui-
die: sm ꝙ est passio sensualitatis. 2° po-
test esse tristicia de bono alterius inq̄ʒtum
deest nobis illud bonum: quod ipse habet.
Et hec ꝓprie est zelus: vt dicit phūs 2° rhe
torice. ⁊ si sit de bonis honestis: est lauda
bil' sm illud. i. Cor. 12. Emulamini caris
mata meliora. Si autem sit de bonis tem-
poralibus: potest esse cum peccato: ⁊ sine
peccato. Potest etiam esse tristicia de bo-
no alterius: inquātum ille est illo indign⁹
que qdem tristicia: vt dicit phūs 2° rheto
rice: est de temporalib⁹ bonis. ⁊ dicitur sm
eum nemesys: ⁊ pertinet ad bonos mores
Et hoc ideo dicit. quia reputabat illa ma
gna. sed sm fidez quasi nihil sunt respectu
futurorū bonorū: que seruant' bonis. Et
ideo huiusmōi tristicia ꝓhibetur in psal.
Noli emulari in malignātibus ⁊c. ¶ Nō
insup ꝙ inuidia sʒ phm 2° rheto. opponit'
nemesy ⁊ misericordie. s misericordie di-
recte sm oppositiōem principalis obiecti
tristat' enim de bonis ꝓximi. misericordia
vo de malis. Nemesy vo opponit' ex par
te eius: de cuius bono tristat'. tristat' eniʒ
de bono dignorū. nemesys vo de bono in
dignorū. Misericordia autem virtus est
⁊ ꝓprius charitatis effectus. vnd̄ inuidia
opponit' misericordie ⁊ charitati. Est au-
tem inuidia vitium capitale: vt dicit Gre
gor. 31. moral. ⁊ tamē est filia inanis glo-
rie. dicit enim phus 2° rhetor. ꝙ amato-
res honoris ⁊ glorie magis inuident. ⁊
forte ꝓpter hoc sm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 36. arti.
4. c. iᵒ. non ponit' inuidia vitium capitale
Neqꝫ ab Ysido. li. de sūmo bono. Neqꝫ a
Cassiano li. de institutis cenobior. Sʒ tn̄
vt dicit Greg. ibidem vitia capitalia in-
tm̄ sunt sibi cōiuncta: vt non nisi vnū de
altero ꝓferatur. vnde non est cōtra rōnē
capitalis vitij ꝙ ex alio oriat'. Inuidie
vo filie sm Greg. 31. mora. sunt. 5. scʒ odi-
um susurratio: qua. s. quis diminuit glori
am alterius in occulto. detractio: scʒ qua
quis diminuit maifeste. exulta⁹ in aduer
sis ꝓximi. ⁊ afflictio in ꝓsperis eius. hec
tamen vltima est vno modo ipa inuidia:
inquātum. s. aliquis tristat' de prosperis
alicuius sm ꝙ habent quādam gloriam
Alio modo est filia inuidie: sm ꝙ ꝓspera
ꝓximi eueniunt cōtra conatum inuiden
tis. Emulatio autem ⁊ inuidia ꝓ eodem
accipiunt' in scripturis sanctis: inuidiam
generaliter sumēdo. sumendo aūt vtrūqꝫ
ꝓprie: sic inuidia attendit' in actu interio
ri. Emulatio vo in actu vel effectu exteri
ori. vt dicit gl. sup illud ad Gal. 5. Emula
tiōes inuidie.

¶ De pace ⁊ vitijs opposit. ti. 64.

P Ostea cōsiderādum est de pa-
ce ⁊ vitijs sibi oppositis. Et pri
mo videndū est de pace. 2° de
discordia: que est in corde. 3°
de cōtentione: que est in ore. 4° de rixa.
5° de seditiōe. 6° de scisma. 7° de bel-
lo. Hec enim 4ᵒʳ vltima opponunt' paci:
quātum ad opus. ¶ Circa pmum scien-
dum ꝙ vbicūqꝫ est pax: ibi est concordia
non tamen ecōuerso: si nomen pacis pro
prie sumat'. Cōcordia enim ꝓprie sum-
pta est ad alterū: scilʒ inquātum volun-
tates diuersorū cordium simul cōueniunt
in vnum cōsensum. Et sic concordia im-
portat vnionem appetituū diuersorū ap-
petentium. Et sm hoc concordia potest
esse aliquorū impiorūʒ in malo. Super
hanc autem vnionem addit pax vnionē
appetituūʒ ⁊ motuum vnius appetentis:
scilʒ appetitus sensitiui: ⁊ appetitus intel-
lectiui. ⁊ hoc non est impiorum. quia pax
non est impijs. vt dicitur Ysa. 57°. Non
est pax impijs. ¶ Pax autem vera ⁊ per
fecta per quam omnes appetitus vniun
tur quietati in vno: habetur tm̄ in patria
Hec enim est vltimus finis creature ratio
nalis: de qua in psal. Qui posuit fines tu-
os pacem. Pax vero que habetur in via
est imperfecta. quia ⁊ si principalis mo-
tus anime quiescat in deo: repugnāt ta-
men alij intus ⁊ extra: qui perturbant
pacem istam. Appetunt tamen omnia
pacem. vt dicit Augustinus 19° de ciui.
⁊ Diony. ca° 9° de diuinis nomib⁹. Omne
enī appetens appetit tranquille ⁊ sine im-
pedimento peruenire ad illud qd̄ appetit:
in quo cōsistit ratio pacis quam Augu. 19
de ciui. dei ordinis trāquillitatem diffinit.

non tamē omēs appetunt veram pacem.
sed qdam apparētem: vt mali appetunt in
iquā pacem: mō ꝛ appetitu sibi compteti
bellantes etiam appetūt pacem: quia bel-
lando ad pfectiorem pacem ꝙ habeant: p
uenire querūt. Sicut autem vult phs 9°
ethi°. Ad amicitiā pertinet cōcordia i bo-
nis cōferentibus ad vitā: ꝛ pcipue i ma
gnis. vnde ꝛ Tullius de amicitia dicit: ꝙ
amicoꝝ est idem velle ꝛ nolle. vnde dis-
sensio de minimis ꝛ de opinionib⁹ non re
pugnat imperfecte paci: que habet in via
Est autem pax ꝓprius effectus charitati.
ſm illud ps. Pax mul. dili. le. tu.

Equit videre de 2°. s. de discordia
Circa quam sciēdum ꝙ cum op
ponat ꝯcordie: hoc potest esse du
pliciter. Uno mō per se. vt cum quis a bo
no ꝓximi in quo cōsentire debet: dissen-
tit scienter: ꝛ ex intentiōe. ꝛ hoc est peccatū
mortale ex suo genere ꝓpter cōtrarietatē
quā habet ad charitatem: ex qua cōcor
dia causat. vnde ad Gal. 5. Dissensiōes
i. discordie ponunt inter opera carnis. de
quibus subdit ibi. Qui talia agūt regnū
dei non subsequunt. Primi tamē motus
huius discordie: ꝓpter actus imperfectiōē
peccata sunt venialia. ¶ Alio mō per ac-
cidens. vt quādo aliqui intendunt aliqđ
bonum ptinens ad honorem dei: vel vtili
tatem ꝓximi sed vnus existimat hoc esse
bonū: ꝛ alius non. ꝛ tunc discordia est p
accidēs cōtra bonum ꝓximi. vt fuit int
Barnabā ꝛ Paulum. Act. 15°. qđ perti-
nebat ad defectum humanū: lꝫ hoc ipsum
fuerit ex diuina ꝓuidentia: ꝓpter vtilita-
tem cōsequētē ordinatum. Et tūc discor
dia non est peccatū: nec repugnat charita
ti: nisi sit cum errore circa necessaria ad
salutem: vel nisi sit cum indebita pertinen
tia. Est autē discordia filia inanis glorie
vt dicit Grego. 31. moral. Et hoc est verū
loquēdo de discordia per quam quis ꝓse
quit qđ suum est: ꝛ recedit ab eo quod ē
alterius. Qꝫ vero ab alterius volūtate rece
dat pertinet ad inuidiā. vnde ſm hoc ab
inuidia causat.

Equit videre de 3°. s. de cōtentio-
ne. Circa quam sciēdum: ꝙ pōt
sumi tripliciter. Uno mō put dicit
impugnatiōem veritatis ꝛ modū inordi
natū ſm ꝙ dicit Ambro. ꝙ cōtentio est
impugnatio veritatis cum cōfiden̄ cla-
moris. Et sic est peccatū mortale. ¶ Nota
ꝙ hec clausula. s. cum cōfidentia clamo
ris est circūstantia aggrauans: vnde etiā
sine ea potest impugnatio veritatis esse cō
tentio. vnde ſm Alex. 2. t. 2. c. de cōtentio
ne. arti. 1. c. generalit potest dici cōtentio
impugnatio veritatis: persistēs in sermo-
ne causa vincendi. hec enim cōditio vi-
det poni in glo. 2. Thimo. 2. sup illud. No
li cōtendere verbis. nemo inquit: se pati-
tur vinci. lꝫ sciat vera esse que audit. ¶
Alio mō put est impugnatio falsitatis:
cum debita acrimonia. Et sic est laudabi-
lis. ¶ 3° modo potest sumi put est impu-
gnatio falsitatis cum mō inordinato. Et
sic potest esse peccatū veniale nisi forte tan
ta sit inordinatio: ꝙ ex ea alij scandalizē
tur. vnde Apl's cum dixisset. 2. Thimo. 2.
Noli cōtendere verbis. subdit. ad nihil ē
vtile nisi ad subuersiōem audiētium. Cō
tentio aūt de qua dicit Job. 19°. Nunquid
qui cōtendit cum deo tam facile quiescit.
sumit ibi ꝯmunit p disputatiōe. ¶ Itē
ſm Alex. vbi. s. arti. 2. q. 2. c. cōtentio po
test fieri pluribus de causis. Primo causa
malignitatis. vt cum quis vult iniuste vin
cere: vel animos simpliciū subuertere. Et
sic est peccatū mortale. ꝛ ꝓhibet. 2. Thi.
2. Noli cōtendere verbis. si tamē hoc in
his in quib⁹ non est periculū ex quadam
leuitate fieret: peccatū mortale non esset.
¶ 2° causa necessitatis. sic non est peccatū.
vnde super illud puer. Non cōtendas ad
uersus hominē frustra. gl. nō vetat cōten
dere cōtra male faciētem: vt corrigat. qa
hec frustra non fit. quia certa necessitas
cogit. ¶ 3° causa exercitatiōis. sic non est
peccatū mortale. lꝫ aliqñ ꝓpter indebitū
modum cōtingat esse veniale. ¶ 4° cau-
sa eruditiōis. sic non est peccatū. ¶ 5° ex q̄
dam titillatiōe glorie: vel honoris. sic vi-
det esse peccatū veniale. sic videt Accipi
Luc. 22°. Facta ē ꝯtentio quis eoꝝ vide
ret esse maior. ¶ 6° potest dici cōtentio
conatus bone opatiōis ſm illud Luc. 13.
Cōtendite intrare per angustā portam.
Est autem cōtentio filia inanis glorie. est
tñ affinis inuidie. s. inquātum dissentit ab
eo cum quo cōtendit.

Equit videre de 4°. s. de rixa. Cir
ca quam nota. ꝙ sicut dicit glo.
ad Gal. 5°. vbi rixe ponunt inter
opera carnis. Rixe sunt quādo homines
ex ira se percutiunt. ꝛ ideo rixa videtur
esse quoddam priuatum bellum: quod

agit inter personas priuatas: non ex aliq
publica auctoritate: sed magis ex inordi
nata voluntate. et ideo semp est peccatum.
et in inuadente iniuste est mortale. in defen
dente vero se quandoque potest esse sine peccato. vt
si solo animo repellendi iniuriam illatam:
et cum debito moderamine se defendat. vnde
nec rixa proprie dici potest ex parte eius.
Quandoque fit cum peccato: vt si animo vin
dicte vel odij: vel etiam immoderate se de
fendat. sed cum veniali quidem: quando anim⁹
motus leuis vindicte: vel odij se immiscet
vel cum multum excedit moderatam defen
sionem. Cum mortali autem quando animo
effrenato insurgit in impugnantem ad occiden
dum eum: vel grauiter ledendum. Inua
dentes autem publica potestate non dicun
tur rixari. similiter inordinate se defendentes
resistendo publice potestati. Est autem rixa
filia ire vt dicit Gregi. 31. moral. prouer. 15.
et 29. dicitur. Uir iracundus prouocat rixas etc.

Sequitur videre de 5° s. de seditione.
hoc autem importat quandam con
tradictionem. et in hoc conuenit cum
bello: et rixa. sed differt ab eis in duobus.
Primo quia illa important mutuam impu
gnationem in actu. sed seditio potest dici:
siue huiusmodi impugnatio fiat in actu: si
ue sit preparatio ad talem pugnam. vnde 2
Cor. 12. dicit glo. quod seditiones sunt tumul
tus ad pugnam. s. cum aliqui se preparant:
et intentant pugnare. [illegible] 2° quia bellum est
proprie contra extraneos et hostes quasi mul
titudinis ad multitudinem. Rixa autem est
vnius ad vnum: vel paucorum ad paucos
Seditio vero proprie est inter partes multitu
dinis vnius: inter se dissentientes. vt cum
vna pars ciuitatis excitatur ad tumultum
contra aliam. differt autem a scismate. quia
scisma opponitur spirituali vnitati multitudinis
scilicet ecclesiastice: importat tamen dissensionem
spiritualem. Seditio vero opponitur vnitati mul
titudinis temporali vel seculari. importat
etiam preparationem ad pugnam corpora
lem. Est autem seditio peccatum mortale ex
suo genere. vnde 2. Cor. 12. prohibentur sedi
tiones inter illa que sunt peccata mortalia
Et tanto est grauius quanto bonum commune quod
impugnatur per seditionem est maius quam bo
num priuatum quod impugnatur per rixam. per
tinet autem peccatum seditionis primo et prin
cipaliter ad eos qui seditionem procurant:
qui grauissime peccant. 2° ad eorum sequa
ces. qui vero resistunt eis pro defensione communis
boni: non sunt dicendi seditiosi. Pertur
batio vero regiminis tyrannici: cum non sit
iustum: quia non ordinatur ad bonum com
mune: sed ad priuatum. vt patet per philosophum 2°
pol. et 8° ethi. non habet rationem seditionis.
vnde laudatur qui multitudinem liberat
a tyrannica potestate: nisi forte quando sic
inordinate perturbatur regimen tyranni. quod
multitudo subiecta patitur maius detrimen
tum ex perturbatione consequenti quam ex regi
mine tyranni. Magis autem tyrannus est
seditiosus: qui in populo sibi subiecto dis
cordias et seditiones nutrit: vt tutius domina
ri possit. hoc enim est tyrannicum. cum sit or
dinatum ad proprium bonum presidentis cum
damno multitudinis. Non computatur autem
seditio inter peccata capitalia: nec inter ea
que oriuntur ex illis. vt patet. 31° moral. quia
continentur sub discordia sicut et scisma.

Sequitur videre de 5° s. de scismate.
Scisma autem secundum Isido. li. ethi. a
scissione dicitur animorum. Scissio
vero opponitur vnitati: et ideo proprie peccatum scisma
tis est peccatum spirituale ex hoc quod quis intendit se
separare ab vnitate quam charitas facit
et ideo proprie scismatici dicuntur: qui sponte
et propria intentione se separant ab vnitate ec
clesie: que est vnitas principalis. Unde scis
ma a canonistis describitur: quod est illicit⁹ ab
vnitate vel communitate discessus. 24. q. i.
scisma. Unitas autem ecclesie attenditur in
duobus. s. in connexione membrorum ecclesie
ad inuicem. siue communicatione. et ordina
tione omnium membrorum ecclesie ad vnum ca
put scilicet Christum. cuius vicarius est pa
pa. et ideo scismatici dicuntur: qui subesse re
nuunt pape: et hoc cum quadam rebellione
scilicet cum pertinaciter precepta eius contem
nunt: et eius iudicium subire refugiunt. et
etiam illi qui membris eius communicare
nolunt. Differt autem scisma ab heresi:
quia heresis proprie opponitur fidei. scisma
autem vnitati ecclesiastice charitatis. vnde
sunt diuersa vitia. Et potest etiam dici quod
differunt sicut species et genus. quia om
nis hereticus est scismaticus: et non econ
uerso. nisi scisma durauerit. quia tunc in
heresim incidit. In fine enim sibi confin
git heresim vt recte videatur ab ecclesia re
cessisse. vt dicit Hierony. 24. q. 3. inter he
resim et scisma. vnde infidelitas vel here
sis est grauius peccatum scismate in genere
suo. quia illa est contra deum secundum quod est
in se veritas prima. Hoc autem est

cōtra ecclie vnitatem: que est minus bo-
num deo. vnde heresis primū locuʒ tenet
in penis. xx. q. 7. quid in omibus. Posset
tamē cōtingere q aliquis scismatic⁹ pec-
caret grauius q̄ aliquis infidelis: vel p-
pter maiorē cōtemptum: vel pter maius
piculum qd̄ inducit: vel aliud huiusmōi.
Hiero: tamē videt̄ sentire q scisma sit gra
uius peccatū heresi: ⁊ omi alio peccato. q2
deus ipsum grauius punit: sicut patet p̄ci
pue in Chore Dathan ⁊ Abiron: quos
viuos terra absorbuit. Nume. 16°. ⁊ xx. q.
i. non afferamus. ¶ Ad qd̄ dici potest q
scisma ex quo est radicatum ⁊ firmatū ha
bet heresim annexam. vnde peccat cōtra
illum articulū fidei. Unam sanctā catho-
licam ecclesiam. ⁊ sic est idem crimen qd̄
heresis ⁊ pena equalis. vel forte illi de q-
bus dicit Hiero. cōmiserunt scisma ex ma
iori cōtumacia: ⁊ cōtemptu q̄ alij idola-
triam: pter quod magis peccauerūt. ⁊ id
grauius puniti fuerunt. Puniunt̄ autē
scismatici ⁊ a deo. vt p̄tactum est. ⁊ ab ho
mine iudice. s. spūali per excōicatiōem. Et
si non resipuerint: deponunt̄. di. xx. in no
mine dñi. Et si non possunt aliter destrui:
inuocandum est brachium seculare. ii. q.
i. petimus. Puniunt̄ etiam pecunialīt. xx
q. 7. q autem. Quid autem iuris sit de or-
dinatis a p̄latis scismaticis: vide. j. tracta
tu de sacramento ordinis. ti. a quo habēt
ordines cōferri. Quid etiam iuris sit de
alienatiōibus factis a scismaticis. vide. j.
tractatu de sacramēto ordinis. ti. de causis
⁊ forma alienandi res temporales eccla
rum. Scismaticus autem volens redire
ad vnitatem ecclie: cum omne scisma vix
aut nunq̄ sit sine heresi: scisma debet ab-
iurare: ⁊ ad mādatum ecclie satisfacere: ⁊
recipi cum manus impositiōe: vt accipiat
sanctū spūm qui extra ecclaʒ nō est: nec
dari potest. 24. q. i. omnes. Si autem re-
cōciliatus dicat secum circa ordinem mi
sericordit̄ dispēsatum pbare habet: ⁊ q
ab eo qui pōt dispēsa. ie. ex̄ eo. c. viti.

Equit̄ videre de 7°. s. de bello. de
hoc autem habitum est. s̄. li. i. ti. de
bellis. Nihilomin⁹ tñ p̄ter ea que
dicta sunt ibi possunt hic plura queri. scʒ
vtrū bellare semp sit peccatum. Rndeo
q non. Nam bellare iuste s̄m legem diui
nam est licitum. ⁊ etiam regibus ⁊ p̄ncipi
bus terre p̄ceptum. s̄m q dicit Augusti.
ad Bonifaciū comitem super illud psal.
Et nunc reges intelligite ⁊c. Quō inquit
reges seruiunt in timore: nisi ea que ɔtra
dei iu sta tunt: vel glosa sincritate pb. hen
do: atq̄ plectendo. alit̄ enim seruit rex: q2
homo. alit̄ quia rex. quia homo est: seruit
deo viuendo fideliter. quia rex est: pugnā
do s̄m legem iusticie viriliter. Bellare au
tem iniuste illicitum est ⁊ phibitum s̄m
q ostendit̄ Baruch. 3°. vbi dicit̄ de gigā
tibus: qui ab initio fuerūt statura magni
scientes bellum. non hos elegit deus ⁊c.
¶ Ad maiorē ergo euidētiam sciēduʒ q
ad hoc q aliquod bellum sit iustum 4ᵒʳ
requirunt̄. ¶ Primo auctoritas p̄ncipis
cuius mandato est bellum gerēdum. xx.
q. z. c. i. vnde ⁊ pricipibus dicit̄ in psal.
Eripite paupe. ⁊ ege. de ma. pecca. liberate
¶ 2° causa iusta. vt illi scilʒ qui impugnā
tur: pter aliquam culpaʒ impugnatiōeʒ
mereant̄. xx. q. z. dñs. vnde Augus. in li.
8ʒ. questionū. Iusta bella solent diffiniri:
que vlciscunt̄ iniurias. sic gens vel ciui-
tas plectenda est: que vel iudicare negle-
xerit quod a suis improbe factum est. vel
reddere quod p iniuriam ablatum est.
Sunt autē iuste cause plures. s. maloꝝ co
hertio. bonoꝝ subleuatio. xx. q. i. apud.
Rerū ablatarū repetitio. Iniurie a se vel
ab alijs ppulsatio. xx. q. z. c. i. ⁊. c. dñs. Pa
trie defensio. Infirmoꝝ ptectio. xx. q. z.
fortitudo. ¶ 3° requirit̄ vt intentio bellā
tium sit recta. xx. q. i. quid culpat̄. ⁊. ca°
apud. vbi dicit August. li. de verbis dñi.
Apud veros dei cultores etiam bella p-
petrata sunt qui non cupiditate aut cru-
delitate: sed pacis studio gerunt vt mali
coherceant̄ ⁊ boni subleuent̄. ¶ 4° req-
rit̄ modestia. ⁊ hec cōsistit in duob⁹. Pri
mo vt tantū accipiat quod sibi reputat sa
tisfactum: ⁊ non vltra. Miles eñ habēs
cōtra aliquem iustuʒ bellum suū facit lici
te: quicquid capit ab hoste: vel ab ad-
iutoribus eius: siue subditis: siue alijs:
donec sibi sit satisfactum s̄m suam cōsciē-
tiam: de omi damno dato: ⁊ labore: ⁊ ope
ris: tam suis q̄ hominū suorū. vel donec
hostis ius offerat: ⁊ satisfacere velit. vltra
hoc autem nihil accipere debet: nisi pter
immanitatem criminis priuari meruerit
omnibus bonis: vt propter heresim vel
crimen lese maiestatis. s̄m Ray. ⁊ Ros.
¶ Scdo consistit in hoc vt non ledat
eos qui in nullo prestant aduersarijs su-
is auxilium: vel fauorem. Docens. n. in-

stum bellum pōt non tm̄ aduersariū₃:sed
etiam vasallos ⁊ subditos eius: ⁊ com-
plices ledere.extra de offi.delega.ca°.i. ¶
Alij dicunt q̄ nō potest res pdicte vl ca-
pere:vel personas:nisi q̄diu pugnant cō
tra eum:nisi forte de rebus illorū:vel edi-
ficijs lederet̄.hec Hosti.ex̄ de resti.spo.olī
Si aliquod hoꝝ desit:est iniustum bellū₃
Si tamē hec omīa desint:⁊ tm̄ pro rebus
repetendis quis bellet nō tenet̄ restituere
nisi illud qd̄ abstulit vltra illud quod ha-
buit ille de suo. ¶ Sed obijcit̄ cōtra predi
cta illud Math.26°. Omīs qui acceperit
gladium gladio peribit. ¶ Rndeo vt dicit
Augus.li°.2° cōtra manicheos. Ille acci-
pit gladium qui nulla superiori:aut legiti
ma potestate iubente vel cōcedēte in san-
guinem alicuius armat̄.qui vō ex aucto-
ritate pncipis vel iudicis si sit psona pua
ta.vel ex 3elo iusticie imperiali q̄si ex au-
ctoritate dei. si sit persona publica:gladio
vtit̄.non ipse gladium accipit:sed ab alio
sibi cōmisso vtit̄.vnde ei pena non debet̄
Nec tm̄ illi q̄ etiam cum pctō gladio vtun
tur:semp gladio occidūt̄.sed ipi semp suo
gladio pereunt. quia p pctō gladij eterna-
liter puniunt̄:nisi eos peniteat. ¶ Obyci
tur iterū illud Math.5°.Ego aūt dico vo
bis nō resistere malo. Rndeo q̄ hi° pcce
pta:vt dicit Augus.li.de ser.dn̄i. in monte.
semp sunt seruāda in pparatiōe animi. vt
s.homo semp sit parat° nō resistere:vel se
nō defendere.si opus fuerit. Sed qn̄q̄ tn̄
aliter agēdum est pter cōe bonum: ⁊ eti
coꝝ cum qbus pugnat̄.quia vt dicit Au-
gu.li.in epla ad Marcellinū. Cui licentia
iniquitatis eripit̄:vtiliter vincit̄. ¶ Utrū in
ste bellans possit homies cape:⁊ reb° spo
liare. Rndeo bellum aut iustū est simplici
ter.aut ex cā.si simpliciter:puta ex edicto
pncipis:liberi homies capti fiūt serui ca-
pientiū.⁊ in dn̄iū₃ coꝝ transeūt res occu
pate.ff.de capti.⁊ postli.reuer.l.hostes. Et
tunc peccat seruus si a dn̄o recesserit. 23.
q.5.dicat. vnde res feudales in bello ca-
pte:erunt occupantis.saluo tn̄ iure dn̄i in
nocentis.ex̄ de here.l.excōicamus. Si vō
sit iustum ex cā.puta quia fit ad defensio
nem:⁊ psecutiōem iuris:tunc aut bellās
habet iurisdictiōe₃ sup illos qbus mouet
bellum.aut nō.si sic:quia.s.subditi sūt re-
belles.tunc pōt res coꝝ inuadē ⁊ suas fa
cere.ff.de le.3.l.i. Si autē non habet iuris-
dictiōem iuste tn̄ pugnat.quia alius inua

dit eum.vim vi repellere pōt:⁊ hominem
pcutere:cum moderamie inculpate tutele.
Non licet autem ei psonam vel bona ei°
capere vel detinere:sed res sibi ablatas po
test vendicare.ff.de rei ven.l.in rem actio
hec Hostien.extra de iur.iuran. sicut. Si
autem res eius sint distracte ⁊ ipse loco ea
rum tantūdem de rebus illius abstulit:re
stituere non tenet̄. Debet tamen peniten-
tia sibi imponi p rapina. sicut dicit̄ de il-
lo qui furatus est.io.lib.ei qui debebat si
bi.io. ¶ Utrū clericis ⁊ episcopis liceat fa
cere bella. ¶ Rndeo q̄ nō.scil₃ bella illa
que ad sanguinis effusiōem ordinantur.
q̄nimo potius debēt esse parati pri₃ san
guinem effundere p Christo. vt opere imi
tent̄:quod gerunt ministerio scil₃ altaris
in quo sub sacramento representat̄ Chri
sti passio. Et ideo statutum est vt effundē
tes sanguinem:etiam sine peccato sint ir-
regulares. nulli autem alicui officio depu-
tato licet illud per qd̄ redditur indignus
illo officio. hinc dicit̄ Petro in psona epi
scoporū ⁊ clericoꝝ Math.26° Mitte gla
dium tuum in vaginam. ac si aperte di-
cat. Hactenus tibi tuisq̄ pdecessoribus in
imicos dei corporali gladio licuit psequi.
de cetero autem i exemplum patientie gla
dium in vaginam cōuerte. 23.q.8.ca°.i.⁊
ca° clerici.⁊ ca° sequēti. Possunt tamē p-
lati ⁊ clerici ex auctoritate superioris bel
lis interesse:non vt manu ppria pugnēt.
sed vt iuste pugnantib° spiritualit̄ subue
niant:suis exhortatiōibus:absolutiōibus
⁊ huiusmōi spūalibus subuentiōibus. ¶
Possunt etiam disponere ⁊ inducere ali-
os ad bellandum iusta bella. non eni₃ in
terdicit̄ eis bellare:quia sit peccatum.sed
quia non cōuenit eis tale exercitium. 23.
q.8.hortatu. In persona vero ppria de-
bent vti armis spūalib° scdm illud.2.Cori.
10. Arma militie nostre non sunt carna-
lia:sed spūalia. que qdem sūt salubres ad
monitiōes:deuote oratiōes cōtra pertina
ces:sentēcia excōmunicatiōis. ¶ Ad hāc
etiam questiōem valent ea que dicta sūt
libro pmo titulo de homicidio. qōne. vtrū
liceat clerici maleficos occidere. De hac
materia Hostien.extra de sum.trini.super
decre. Innoc.xpi dilectio. ⁊ modo habe-
tur in 6°. positis super hoc diuersorum
sententijs in fine sententiam sua₃ ponens
dicit q̄ clerici habentes iurisdictionem
temporalem indistincte pnt arma sumere

pro sua: ⁊ suorum defensione. quia hec
omnia iura permittunt. ⁊ probat̃. 23.q.i.
noli. ⁊.q.ii.c.quicũq̃. §.2.bis ita. vſq̃ ad
.§.in registro. Si vero temporalẽ iuriſdictio
nem nõ habẽt. tene qđ notauit Jo. ⁊ alij
ſupradicti. ſcilȝ q̃ talibus non licet ſumere
arma in ꝓpria persona: niſi ad defensiõeȝ
sui. vel niſi hortando. vt. 23.q.fina.§. ec
ce. hec Hostien. ¶ Utrȝ liceat vti insidijs
in bellis. Rndeo q̃ sic. aliquo mõ in bel
lis iustis. Insidie.n. ordinant̃ ad fallen
dum hostes. Dupliciť aũt potest quis ex
dicto vel facto alterius falli. Uno mõ ex
hoc q̃ dicit̃ ei falsum: vel non seruatur ei
ꝓmiſſum. ⁊ hoc nũq̃ licet. vnde hoc mo
do nullus debet fallere hostes. Sunt autẽ
q̃dam iura bellorũ: ⁊ federa etiã inter ipos
hostes seruanda. vt dicit Ambr̃. li. de offi.
¶ Alio mõ ex eo q̃ non aperit̃ ei ꝓpoſitũ
hoc autem nõ semp tenet̃ hõ facere. Uñ
Dñs iuſſit Josue insidias ponere habita
toribus Hay. vt habet̃ Josue. 8. Et huiuſ.
mõi insidie nõ dicunt̃ ꝓprie fraudes. nec
repugnãt iusticie: nec voluntati ordinate
Eſſet.n. inordinata voluntas: ſi qs vellet
sibi nihil ab alijs occultari. ¶ Utrũ in fe
stis liceat bellare. Rndeo. obseruatio fe
storũ: nõ impedit ea que ordinant̃ ad ho
minũ salutem: etiam corporalẽ. Uñ Dñs
arguit iudeos Jo. 7. dicens. Mihi indi
gnamini: quia totum hominem saluũ feci
in sabbato. multomagis autẽ est cõseruã
da salus reipublice: q̃ salus corpalis vni
us hominis. Et ideo ꝓ tuitiõe reipublice fi
delium licet iusta bella exercere in diebus
festiuis. ſi tamẽ hoc necessitas poſcit. alr̃
non. 23.q.8. ſi nulla.

¶ De misericordia. ti. 65.

Deinde cõsiderãdum est de mise
ricordia. huic ꝓprie opponit̃ in
uidia. vt dictum est. s. Dicitur
autem misericordia. quia habe
tur misericordia sup alterius miseria. Uñ
dicit Augusti. 9. de ciui. dei. Misericordia
est aliene miserie in corde nostro cõpaſ
sio qua ſi poſſumus subuenire cogimur.
Unde misericordia non est ad ſenſũ ſi
militudinarie. ſicut ⁊ iusticia ſm q̃ in ho
mine cõsiderant̃ partes diuerse. vt dicit̃
5. ethi. Et ſm hoc dicitur Eccl. 30. Mise
rere anime tue placens deo. Est autẽ mi
sericordia potiſſima inter omẽs virtutes
ad ꝓximũ pertinẽtes. sicut est etiam actus
potioris. supplere enim defectus alicuius:
inq̃tum huiuſmõi est superioris ⁊ melioris
Unde super illud. i. Thim. 4. Pietas ad
omia vtilis est. dicit glo. Ambr. Summa
discipline xpiane in misericordia ⁊ pieta
te est. Et loquit̃ quãtum ad opera exteri
ora. Interior tamẽ affectio charitatis: que
deo cõiungit dilectiõi ⁊ misericordie in ꝓ
ximos preferẽ.

¶ De beneficentia. ti. 66.

Postea cõsiderãdum est de ex
terioribus actibus vel effecti
bus charitatis. Et primo de
beneficentia. 2° cõsideran
dum esset de elemosyna: que est quedam
pars beneficentie. sed de ipa dicetur. 3. li°
S. ti. 26. 3° de correctiõe fraterna: que est
quedam elemosyna. ¶ 4° de offensione ⁊
scandalo: que opponunt̃ beneficentie ⁊
correctiõi. De beneficentia autem satis
dictum est titulo de charitate. arti. 3. ⁊. 4.
¶ Ad p̃ns autem nota q̃ benefacien
dum est omibus ſm illud Gal. vlt. Duȝ
tempus habemus operemur bonum ad
omnes. cũm beneficentia sit effectus cha
ritatis que se extendit ad omẽs. Et ſi om
nibus nõ poſſumus benefacere in specia
li. nullus tamẽ est de quo non poſſit casus
occurrere: in quo oporteat in speciali sibi
bene facere. Et ideo charitas requirit vt
homo: ⁊ ſi nõ actu benefaciat: habeat ta
men in animo suo vt cuiq̃ benefaceret: ſi
loci ⁊ temporis opportunitas adeſſet. Ali
quibus tamen: vt excõmunicatis: ⁊ ho
stibus reipublice: potius sunt subtrahen
da beneficia: inquãtum per hoc arcentur
a culpa. Si tamen necessitas immineret
eis subueniẽdum esset: nõ tamen debito
ne natura deficeret niſi ſm ordinem iu
sticie paterent̃. Lȝ autem omibus sit be
nefaciendum pro loco ⁊ tempore: magis
tamen ceteris paribus nobis magis cõ
iunctis. Gratia enim ⁊ virtutes ordinem
imitant̃ nature quem instituit deus.
Est autem talis ordo nature: vt quodli
bet agens naturale per prius magis dif
fundat actiõem suã ad ꝓpinquiora sibi
sicut ignis magis calefacit ꝓpinquiora.
Et ideo debemus esse magis benefici pro
pinquioribus nobis. Propinqtas tamen
vnius hominis ad alium attendi potest:

ſm diuerſa in quibus communicant homines
ad inuicem. vt cōſanguinei in naturali coniun-
ctiōe. cōciues in ciuili. fideles in ſpirituali. ⁊
ſic de alijs. Et ſm diuerſas coniunctiōes ſi-
bi diuerſimode diuerſa beneficia ſūt diſpen
ſanda. hoc tamen pōt variari ſm diuerſitatē
locorum ⁊ tēpm ⁊ negociorum.

¶ De correctiōe fraterna. ti. 67.

P Oſtea cōſiderādum eſt de cor-
rectiōe fraterna. Et pmo cuius
virtutis actus eſt correctio fra
terna. 2° quid eſt fraterna cor
rectio. 3° vtrū ⁊ quō ſit aliquis corripien
dus. 4° de obligatiōe pcepti de correctiōe
fraterna. 5° vtrū pceptum illud Math. 18
Si peccauerit in te frater tuus: vade ⁊ cor
ripe ⁊c. intelligi debeat tm̄ de peccāte occul
te. 6° de ordine fraterne correctiōis. 7° de te
ſtium adductiōe. 8° vtrū frater qui lucra-
tus eſt fratrem: corripiēdo eum inter ſe ⁊ ipſum
ſolum: teneat plato pcipienti per obedien
tiam reuelare peccatū correptum. ¶ Circa
pmum ſciēdum eſt: q duplex eſt correptio
delinquētis. Una que adhibet remedium
peccato inqūtum eſt qddam malum ipſius
peccantis. Et hec eſt pprie correctio frater
na: que ordinat ad emendatiōem delin-
quentis. remouere autem malū alicuius eiuſ
dem rationis eſt: ⁊ bonum eius procurare.
procurare autē fratris bonum pertinet ad
charitatem: per quam volumus: ⁊ operamur
bonum amico. vnde ⁊ correctio fraterna
actus eſt charitatis. quia p eam repellimus
malum fratris. ſ. peccatū. cuius remotio p
tinet ad charitatem: magis q̄ etiam remo
tio exterioris damni: vel etiam corporalis
nocumēti. Alia vero correctio que adhibet
remedium peccati delinquētis. ſm q eſt i
malum aliorū: ⁊ pcipue in nocumentum
communis boni. ⁊ talis correctio eſt actus
iuſticie: cuius eſt ſeruare rectitudinē iuſti
cie vnius ad alium.

C Irca 2m ſciēdum q ſicut ex ver-
bis Dñi: ⁊ ſanctorum colligit fra
terna correctio eſt admonitio fra
tris: de emendatiōe peccatorum ex fraterna
charitate procedens. Ad cuius euidentiam
ſciendum: q corripere fratrem: eſt cor eius de
malo ad bonum rapere. rapi autem dici-
tur: que cito ⁊ q̄ſi ſubito auferunt. Unde
⁊ ſyllaba corripi dicit que raptim ⁊ q̄ſi
ſubito pronunciat. Cito autem frater de ma
lo ad bonum transfert dupliciter. Primo
cum turpitudo peccati ſibi: ⁊ pulchritudo
vel honeſtas boni oſtendunt. ¶ 2° cum
pena inflicta ſentit: vel infligenda timet.
Et ſm hoc duplex eſt correctio. vna ē fra
terna i qua bonū fratri perſuadet: a quo-
cunque. Et turpitudo peccati: vel pulchritu
do boni dimiſſi oſtendit. Alia eſt poteſta
tiua: in qua pena infligenda cominat: vel
iam infligit vt de peccato ad ſtatum boni
correptus reuertat. Et hec eſt prelatorū.
prima diffinit hic: ⁊ non 2a. ¶ Et nota. q
cum dicit correptio fraterna eſt admoni
tio fratris. Nomine fratris intelligit omis
homo peccator. ſiue inferior. ſiue par. ſiue
ſuperior. Omnēs enī fratres ſumus in Chri-
ſto. potius tamē ponit nomen fratris q̄ ho
minis vel peccatoris. quia frater eſt nomē
amoris ⁊ charitatis ⁊ huiuſmōi. Hec aūt
correptio fit vel fieri debet ex fraterna cha
ritate. vnde Augu. de verbis dñi. ſup Ma
thei 6°. Debemus amādo corripe: nō nocē
di cupiditate: ſed ſtudio corrigēdi. ¶ Ad 3
nota q corr. pe interpretat. i. ſimul rape:
vel corrapere. Non tāſfert autem nec ſu
mit in hac mā rapere ſm q ſonat in vio
lentiam. ſed ſm q dicit feſtinatiōem: q̄ſi
ſubito de malo ad bonū tranſlatiōem. ¶
Audito. n. a corripiēte q̄ turpe: q̄ dāno-
ſum: q̄ puniēdum ſit peccatū cōmiſſum.
⁊ q̄tum ſit bonū dimiſſū merito raptim:
⁊ feſtināter debet peccator pccm̄ dimittere: ⁊
ad virtutem redire.

C Irca 3m queruntur plura. ſ. vtrum ali
quis ſit corripiēdus. Et ſic ſm illō
Math. 18°. Si pec. in te fra. tuus ⁊c.
Eſt autē frater corripiēdus q̄druplici de
cā ſm Auguſti. li. de cor. ⁊ gra. Primo vt
peccatum ſuum ⁊ ſe cognoſcat. prouerb. 29°.
Uirga ⁊ correptio tribuit ſapiētiam. 2°
vt de peccato cognito dolorem: pudorem:
⁊ timorem habeat. 3° vt peccator ſe de-
formem ex peccato videns: reformatiōem
deſideret: ⁊ deum oret ne in tali feditate p
maneat. 4° vt ſi corripiens correpto nō
proficiat. tamen corripere ſibi valet: vt
peccatū effugiat: ⁊ meritum ſibi acquirat
vnū. 22. moral. 2. c. dicit Grego. Charitatis
zelus mala: que corrigere non valet: incre
pare nō deſinat ne ſe pticipē delinquētium
ex conſenſu taciturnitatis adijciat. Et Augu.
li. de cor. ⁊ gra dic. Sine deſpatiōe corripi
amus. q: ſi filius ē pacis quē corripimus: requie
ſcet ſup eū pax nr̄a. ſinautē ad nos reuertet

¶ Sed obijcit. quia pver. 9. dicit. Qui arguit impiũ ipse sibi maculã generat. Noli arguere derisorem ne oderit te. ergo peccator nõ est corripiẽdus. Rndeo Salomõ loquit in cãn non absolute sm Greg. 8. moral. c. 5. vbi exponit illud verbũ. Qñ n. pctõr vel derisor credit pbabilit ex correctiõe peior futurus: tunc nõ est corripiendus. vt dicit ibidem. Alr. n. qñ sperat correctio: est corripiẽdus. In casu etiã aliquo qñ non sperat correctio: corripit tñ ne pccdat plus in malo. Unde Augu. de cor. et gratia. Si aliqñ timore nõ corripiamus: ne aliquis pereat. cur etiam timore nõ corripiamus ne aliqs inde plus pereat. ¶ Utrũ correptio fraterna sit dure vel leniter facienda. Rndeo. lz hic sit difficile certam. et vnã legem de corripiẽdo dare. quia lex non põt dari de particularib' in pticulari. vt habet 5. ethi. correptio aũt est actuũ singulariũ. s. peccatorũ. Põt tñ distingui ex parte pctõrũ. quia qñ peccatũ fit ex ignorãtia et infirmitate: tũc debem' corripere lenit et moderate. Gal. 6. Fres: si pccupatus fuerit aliqs in delicto vos q spũales estis instruite hm' in spiritu lenitatis. Qñ vo fit pctm ex passiõe et sup inducta mala cõsuetudine: tũc est corripiendũ partim lenit: partim dure. vt dicit ethi. 3. Iuuenis passionũ secutor: non solum psuasiõibus et monitiõibus corripiendus est: sed etiam obprobrijs et cõminatiõibus frequẽter indiget. pter qd Hely: qui filios suos iuuenes tales leniter corripuit et non dure: dicit eos non corripuisse. Qd aũt leniter corripuerit habet. i. Regl. 2. Qñ autẽ pctm fit ex pteruitate: malicia: et certa deliberatiõe: tunc corripiẽdum est auctẽtice et dure. vnde Greg. in pastorl. Nõnulla peccata sunt vehemẽter increpãda. vt cum culpa ab auctore nõ cognoscatur: quãti sit ponderis: ab increpantis ore sentiat. Ex parte etiam corripiẽtiũ distingue. quia illi qui corripiũt aut sunt plati. aut subditi. Si subditi. aut sunt iuuenes. et hi corripe vel monere debent humilit. Si autẽ sunt senes: corripiant iuuenes moderate et mature. alios autẽ. s. cõseniores reuerẽter: et platos humilit. Si autẽ sũt plati corripiant seniores obsecrãdo. iuuenes psuadendo. i. Thiñ. 5. Seniorem ne increpaueris. sed obsecra vt patrem. iuuenes vt fratres. Hoc dico cõsiderãdo cõditiones corripiẽtium: nõ cõditiões aũs peccantiũ.

quia quo ad hi' vix breuis et cõis regula poterit inueniri. Quia tñ generosius ẽ animus bonis. et ideo melius ducit qz trahat sm Senecã. Dico q correptiõi dure semp miscẽdum est aliquid blandicici. saltem vt videat correptio fieri ex cõpassione. vnde Sal. i. puer. Semp obiurgãdi oñi aliqd blandicici admisce. Nõ aũt dicit apls ad Titum 2. Precipe doce cum omni imperio. exponens Greg. moral. 23. c. 21. dicit q Apls h dicens. s. Precipe 2c. non drãtiõem potentie: sed auctãtẽ suadet vite. cum imperio qppe suadet q plus agit qz dicat. Nam doctrina subtrahit fiduciam qñ cõscia impedit linguã Gual.

S Equit videre de 4°. s. de obligatione pcepti de correptiõe fraterna Et circa hoc querunt plura. scz vtrũ illud Math. 18. Si peccauerit in te frater. vade et corr. 2c. sit pceptum vel cõsilium. Rndeo sm Gual. in questiõib' disputatis. Corripe frem nõ oportet nisi de peccato. sm illud Math. 18. Si pec. in te fr. 2c. Pctm aũt est duplex. s. veniale et mortale. correptio aũt fit ad lucrãdum fratrẽ amissum p pctm. Unde Math. 18. Si audierit te lucratus eris. f. tu. non amittitur fratris aĩa nisi per pctm mortale. pz ergo q corripere frem est pceptũ qñ peccat mortaliter. Et sic dicit Eccl. 17. Unicuiqz mandauit deus de pximo suo. Est autẽ cõsiliũ quãdo peccat venialit. et hoc videt dicẽ Augu. li. de ver. do. dicens. Audiuimus admonentẽ et magna cura pcipiẽtẽ. si pec. in te fra. tu. va. et corri. ipm. Ita q admonitio intelligat de pctõ veniali. nõ de mortali. hec Gual. glo. etiam sup pdictũ vbũ dicit. ita peccat qui frem suum videt et tacet; sicut qui peccanti nõ indulget. hec glo sed pceptum est peccanti indulgere. ergo pceptum est fratrem corripe. ¶ Sed obijcit. quia Augu. i. de trini. c. 10. dicit. Aliqñ a corripiẽdis fratribus desistũt homies: vel pter laborem: vel pter verecũdiam: vel pter vitatiõem nocumẽti tpalis quãuis displiceat eis malum eorũ. Nec tamẽ incidunt in illam damnatiõem q post hanc vitã talibus preparat. sed si correptio fraterna esset pceptum desistẽtes ab ea pter vitandũ incõmodũ tpale incurrerẽt damnatiõis demeritũ. ergo talis correptio sub pcepto non est. Rndeo sm Richar. 4. di. 19. q. 2. ar. i. c. i'm. q desistere a correptione fraterna potest cõtingere tripliciter.

¶ Uno modo meritorie .s. quando homo desistit corripere. quia tempus non est nec locus. ¶ Alio mō perniciose. qn̄ scilz homo pbabiliter sperat: 7 credit q̄ possit suo verbo fratrem a pctō retrahere: 7 hoc omittit facere pter aliqd̄ commodū temporale. tunc enim puertit ordinem charitatis. plus diligens bonū temporale q̄ animā primi: 7 honorem dei. ¶ Tertio mō potest hoc omitti: ita q̄ hͦ omissio non sit peccatū: nisi veniale. qn̄ scz pter aliquod temporale cōmodum habēdum: vel incōmodum vitandum. efficit homo tardior vel minus diligēs circa proximorum correptionem. Non tamē tñ quin si cōstaret sibi: q̄ ipsum posset a peccato mortali retrahere: hoc nō omitteret pter incōmoduz temporale. ¶ Et hoc 3º modo intelligit auctas Augus.

¶ Utrū corripere alium sit omnibus preceptum. Rndeo. notauit Jo. 2. q. i. si peccauerit in te. q̄ opi. dicētium: q̄ omēs tenent ad pceptum de correptiōe fraterna dura est: 7 teneri non debet: eo q̄ cōstituit omēs trāsgressores. Et ideo dicit q̄ mandatū hoc extendit solum ad eos qui sunt in gradu vel magistratu cōstituti. Sed ɔ̄triuz hͦ habet. 24. q. 3. tam sacerdotes. Ubi dicit q̄ tam sacerdotes q̄ reliqui fideles omēs summā debent habere curam de his qui pereūt: quatenus eorum redargutiōe: aut a peccatis corrigātur. aut si incorrigibiles appareāt ab ecclesia separent. vnde ad Eph. 5º dicitur omibus. Nolite ɔmunicare operibꝰ infructuosis: magis autē redarguite. Ad illud autē quod timet Jo. 7 dicit q̄ essz pceptum omibus: omēs cōstitueret trāsgressores. ¶ Rndet Hual. q̄ nō est verum. quia est pceptuz affirmatiuū ligās tñ pro loco 7 tempore necessitati. vt patebit. j. ¶ Dicēdum est ergo: q̄ corripe fratrem peccātem infligendo penam: est tñ prelatorum. sed corripe admonēdo ad sui 7 peccati correctiōem: est omniū. Qd̄ patet primo p legem nālem: que dicit. Hoc facias alijs: qd̄ tibi vis fieri. Aug. Qd̄ tibi vis fieri. i. debes velle fieri. debes autem velle q̄ alius te corrigat: qn̄ peccas: vt te emendes. igit 7 tu debes hͦ alij vnicuiqꝫ facere. ¶ Secūdo hoc patet per legem Mosaycā Deut. 22º Non preribis bouem: aut ouem errantem. sed reduces. Hoc de benignitate legis est obseruādum ad lr̄am. magis autem tenet quilibet fratri suo erranti: vel peccanti: q̄ boui. si ergo bouem errantem tenetur reducere. ergo 7 fratrem errantem corripere. quod est ad deum reducere. ¶ Tertio hoc pz per legem euāgelicā. Math. 18º Nam ibi dicit Si peccauerit in te frater tuus. non dicit subditus. Et subdit etiam. Lucratus eris fratrem tuū. Quia ergo omēs sumus fratres: oēs tenemur inuicem corripere: quādo ɔtingit aliquē nostrū peccare. ¶ Sed obijcit. quia Math. 18º dicitur. Si peccauerit in te 7c̄. Si ergo peccat in alium vel in deuz: non teneris eum corripere. ergo corripere nō est omniū. Rndeo q̄ illud Math. in te. intelligit in te scientem: non in te lesum Ita q̄ amore tui illuz corripias sz Augustinū. Uel dic q̄ quicūqꝫ peccat in deum vel in quēcunqꝫ primum: in te peccat. tum quia deus est caput nostrū. tuz quia membra sumus eiusdem corporis mystici: pter quod dic psal. Particeps ego sum omniū timentiū te: 7 custodientiū mandata tua. hec Hual. 7 conuenit cum eo Richar. hoc est: hec snia potest trahi a Richar. in hac materia.

¶ Utrū peccator teneat corripere delinquētem. Rndeo sm̄ Hual. aliud ē corripere. aliud est sine peccato corripere. pmum potest 7 debet peccator: peccato nō obstante. Nam obligatiōem corripiendi tria faciunt: que etiā i peccatore possunt esse. Primū est iniūctio pcepti. corripere autem Math. 18. iniūgit indistincte omi homi: tam iusto q̄ peccatori. ¶ 2m est ɔgnitio peccati. peccator autem potest peccatū fratris sui ɔgnoscere: etiam melius q̄ ipse. Unde etiam in dogmate pꝫorum dicit. Nescio qua infirmitate impedimur: vt aliena peccata melius cognoscimus q̄ nostra. ¶ 3m est amor pximi. lz autem in peccatore nō sit amor charitatis respectu fratris peccantis. est tamen in eo amor naturalis: vel amicitie: quo potest moueri: vt corripiendo sbueniat illi ¶ Circa 2m principale nō: q̄ peccator corripiens peccātem in duobꝰ casibus peccat: 7 in duobus non. Peccat enim cum ipse maiora cōmittit 7 minora quasi grauia rꝑhendit. vñ Hiero. super illud Math. 7º. Quid vides festucam 7c̄. de his inquit loqnt: qui cū crimine mortali detinent obnoxij: miora

peccata fratribus non cōcedunt. ¶ Secūdus casus ē quādo sic corripiēdo peccatum suum palliare intendit. ⁊ ī vtroq3 casu cum scandalizat: quātum in se est. vnde Cris. super Math. Corripe fratrem vt salues ipm: non vt salues te ipm: scil3 vt per bonam doctrinam malos actus tuos possis operire: ⁊ sciētie laudem ab hominibus querere. Non peccat autē3 qui peccatum suum est occultum: ⁊ aliū corripit ex amore naturali: vel amicitie. bonum est enim quod facit: ⁊ bonum intendit: nec scandalizat: hoc faciendo ꝓpter quod non peccat. ¶ Tertius casus est quādo est peccator manifestus ⁊ corripiens alium peccantem simul ⁊ ingemiscens corripit vel accusat seipm. vnde Augusti. 2° libro de sermone dñi ī monte. ⁊ de verbis dñi super Math. sermone. 16. Si quem vis rep̄hendere: vide an ei similis sis. si sic: pariter ingemisce. nec tamen ipm tibi optes obtemperare: sed pariter conari: mone. ¶ Sed obijcitur, quia Math. 7° super illud Quid vides festucam ⁊c. dicit glo. trabes totius malicie eijciēda est: vt possis corripere. ergo cum peccator non eijciat totam maliciam: non potest iuste corripere peccatorē3. ¶ Rndeo ꝙ trabes totius malicie eijcienda est vt possis corripere digne: nō vt possis corripere. hec Hual. Richar. aut 4. dis. 19. q. 2. arti. 2. c. ad p̄dictam qōnē3 sic breuiter respōdet sc3 ꝙ peccatori criminoso manifesto non licet fratrem corripere in publico: ꝓpter scandalum. Si autem peccator occultus fratrem corripiat in occulto: aut in manifesto. si factū exigat. aut si manifestus corrigat in occulto: ⁊ hoc faciat humiliter: prauitatem suam recogitans: ⁊ seipsū minus reputans pro eo ꝙ non laborat a se remouere iniusticiam quam rep̄hendit in alio: non peccat: sed bene facit: ⁊ loco ⁊ tempore facere tenetur. ¶ Utrū frater non sperans ex sua correptiōe fratrem peccantem corrigi: sed potius timens eum deteriorari teneat ipm corripere. Et iuxta hoc queritur: cum corripere fratrē3 peccantem sit p̄ceptum affirmatiuum: ⁊ huiusmōi p̄ceptum ligat semper: non autem ꝓ semper: sed tm̄ pro loco ⁊ tempore necessitatis: quādo fit locus ⁊ temp⁹ necessitatis corripiendi fratrem peccantem: ita ꝙ qui non corripuerit: extunc transgressor sit. ¶ Rndeo fm̄ Hual. ad hanc vltimam questiōem ꝙ tribus cōcurrentibus ex parte corripiētis: ⁊ tribus alijs ex parte fratris peccātis: trāsgressor est: qui non corripit. al's non. Primū ex parte corripiētis est certa peccati ꝯgnitio. ꝓpter quod dicitur Eccl. ii. Priusq3 interroges nō vitūperes quēq3 ⁊ cum interrogaueris: corripe iuste. 2° est mansuetudo in corripiendo. quia corripiens cum ira magis ad peius prouocat q3 corripiat. ideo dicitur in psal. Superueniat mansuetudo: ⁊ corripiemur.

3° est ꝙ in alio non sit tanta ad corripiendum aptitudo. quia si ipm fratrem peccantem videant alij eque boni: sicut ego vel meliores ⁊ ei forte magis familiares vel prelatus suus. ꝓbabiliter supponere possum: ꝙ aliquis istorū3 in quibus est debitum ⁊ aptitudo ad corripiēdum illum corripiat ipum. cum dicatur ꝓuerb. 12. Quis est filius quē3 nō corripit pr̄. ⁊ 3. Reg. 20. Custodi virū istū qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro anima ipius. vnde non debeo credē ꝙ prelatus su⁹ sit immemor salutis sue: q3 esset si negligeret ipm corripere. Si autē certum esset ꝙ omēs negligerent eū corripere: tunc teneretur. alijs tamen conditiōibus cōcurrentibus. ¶ Primū vero illorū trium que cōcurrunt ex parte peccātis est spes ꝓbabil' de correctiōe. q2 cū correptio sit instituta ꝓpter correptiōē3 vt patet Math. 18. Si hoc non sperat' s peioratio timeretur: correptio non deberet fieri. vt prouerb. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te. 2° est ꝙ suum peccatum sit mortale nō tm̄ veniale. quia correptio p̄cipitur vt corripiens fratrē3 lucretur. Math. 18. Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. 3° est ꝙ non sit spes ꝙ habeat maiorem oportunitatē3 temporis ad corripiēdum. vnde Augusti. i. de ciui. ii. ca°. Si ꝓpterea obiurgandis corripiendisq3 male agentibus parcit. quia tempus oportunius inquirit: non est occasio cupiditatis: sed cōsilium charitatis. Dico ergo ꝙ cum corripere sit preceptum affirmatiuū: ideo obligat ad executiōem sui tempore necessitatis. nūc autem est necessitas quādo hec sex concurrunt simul: ita ꝙ si non ꝯcurrant l3 hoc precepto ligetur: non tamen ligat̄ ad exequēdum idest ad corripiendum.

sed potest differre sine peccato quousque
hec simul cōcurrant. qđ dico de non p̄-
lato de quo ad presens questio non fuit
Per hoc etiam patet respōsio ad questi
onē p̄mam que soluit̄ per 4ᵒʳ membrū.
dico enim q̄ frater non tenetur corripe
re fratrem quādo credit ꝓbabiliter q̄
ex correptiōe peior fiat. de prelato tamē
in hoc casu alia est questio. ¶ Sed ob-
ijcit̄. quia debemus imitari deum ꝛ ipse
illū corripit de quo scit q̄ peior erit. vt
patet de Juda ꝓditore. ergo ꝛ nos simi
liter. ¶ R̄ndeo s̄m Augusti. deum vl' p
ximum im tari debemus in operibus mi
sericordie ꝛ humilitat. ꝛ huiusmōi. non
in operibus iusticie ꝛ excellentis potesta
tis. Judam autē corripuit licet eum futu
rum peiorem sciuerit. quia ex hoc plura
bona elicere sciuit ꝛ potuit non sic est de
nobis. quia nec talis potentie nec sciētie
sumus. Uel dic q̄ hoc fecit ex officio vt
prelatus. vnde ꝛ prelatus debet ex offi-
cio corripere eum quem scit peiorē ex
hoc futurū vt alij terreant̄ ꝛ vt alijs ca
neatur: vt nihil ꝯmunis iusticie omitta-
tur. non sic autem est de fratre respectu
fratris. hec Gual. ꝛ cōuenit cū eo Guil.
de mara. ꝛ Richar. quod potest haberi
a Richar. 4. dis. 19. q. 2. arti. 1. ¶ Utrum
ex illo precepto Math. 18. Si peccat in
te frater tuus ꝛc. tenea inferior corripe
re superiorem. ¶ R̄ndeo p̄latus superi-
or est ex officio. pater ex beneficio. sed ē
frater ex fide: vel ex religione: vel saltem
nature cōformitate. peccator vero potest
esse ex opere. quia ergo prelatus est supi
or debet ei subditus reuerētiam ꝛ hono-
rem. quia pater debet ei amorem. q2 fra
ter adiutorium. frater enim qui adiuua
tur a fratre q̄si ciuitas firma. puerb. 18ᵒ.
ꝛ sic debet ei correptiōem. ¶ Sed nō. q̄
corripere aliquem cōtingit 4ᵒʳ modis.
Primo amicabiliter monendo. vn̄ Tul
lius li. de amicitia. Monere ꝛ moneri a-
micorū est. vnum libere facere: aliud li-
benter recipe. 2ᵒ reuerēter obsecrādo
ꝛ sic inferior potest corripere superiorē
vnde Gregl in pastoral. caᵒ 27. Sunt sb-
diti ne dum culpas p̄positorū cōsiderāt
cōtra eos audaciores fiant. sed siq̄ eorū
valde sunt praua sic apud se diiudicent
vt tamē dei timore cōstricti: ferre sub eis
iugum reuerentie non recusant. hec Gre
gori. immō ꝛ superior sic debet corripere
suum seniorem licet officio subditū. 1. Thi.
5. Seniorē ne increpaueris: sed obsecra
vt patrem. glo. seniorem etate vel mori-
bus. 3ᵒ aspere increpando ita q̄ supue
niat mansuetudo. psal. Supuenit man-
suetudo ꝛ corripi. Et hic modus est seni
orum ad iuuenes. prius enim vlcus fer
ro aperitur ꝛ post emplastrū mitigatiuū
apponitur. Eccl. 36. Si est lingua curati-
onis ꝛ mitigatiōis ꝛ misericordie. 4ᵒ
penam infligendo quod est ꝓprie ꝛ tm̄
prelatorū: quibus Math. 18ᵒ. post illud.
Si pecca. in te frater tuus ꝛc. dicit̄ que
cunq̄ liga. super terram: erūt ꝛc. h Gual.
ꝛ cōuenit cum eo Richar. 4. di. 19. q. 2.
arti. 3 c. qui etiam addit q̄ hac correpti
one que est actus vindicatiue iusticie. in
feriores corrigere non debent superiores
nisi manifeste errarent in fide. tunc enī
si non adessent superiores vindicantes
vel vindicare nolentes: p inferiores pos
sent puniri. quia heresis reddit hereticū
catholico inferiorem: non tm̄ in foro in-
teriori: sed etiam exteriori. hec Rich. vbi
s̄. ¶ Hic tamen nota q̄ subditi nunq̄
debent sibi assumere modum corripien-
di p̄latorum: nisi in casu p̄dicto. q2 ipsis
nō licet alios punire. sed prelati possunt
ꝛ debent nōnunq̄ assumere corripiendi
modum aliorū. Debent enī aliquādo
amicabiliter monere. aliquādo aspere
increpare. aliquādo obsecrare. vn̄ Gre-
gori. i pastoral. Uitia subditorū aliquādo
sunt leniter corripiēda. aliquādo aspe
re ꝛ dure increpanda. hec Richar. vbi
s̄. arti. 1. c. 2ᵒ. ¶ Sed obijcitur. quia. 2. q
7. Paulus Petrum rep̄hendit q̄ non
auderet nisi se non imparem sciret. hoc
cōcludit q̄ inferior superiorem rep̄hen-
dere non debet. ¶ R̄ndeo. resistere corā
omibus in faciem suo superiori inferio
rem non decet. ꝛ ideo Paulus non fecis
set: nisi aliquo modo par fuisset Petro:
quātum ad fidei defensiōē. sed in occul
to monuisset reuerēter. nec itelligēdū est
q̄ Paulus par fuerit Petro in officio
ecclesiastice dignitatis. solus enim Petr⁹
inter apostolos gerebat p̄matum vt dic
ter. hec Rich. 4. di. 19. q. 2. ar. 3. c. 4ᵒ. ꝛ
cōuenit cum eo Gual.

Eq͂ nr̄ videre de 5°. s. vtru3 illud Math. 18. Si pec. in te frater tu us zc. totum intelligi debeat de peccante occulte. ¶ Rndeo f̄m Hual. du plex est peccatum. occultum. s. ⁊ publi- cum. Occultum autem dicit̄ trib⁹ mo- dis. Uno modo qd̄ solus deus nouit: vl̄ homo per cōfessiōem. ⁊ de hoc non ē que stio. quia hoc spectat ad deum: nō ad nos quo ad istam correptiōis formam. vn̄ glo. Math. 18. super illud In te. quia si i deum peccat non est nostri arbitrij. i. solo deo sciente. 2° dicit̄ occultum quod ho mo solus. i. non cum alio nouit. Gen̄. 2. Non est bonum hominem esse solu3. i. nō cum alio. 3° modo dicit̄ peccatum oc- cultum: qd̄ solus quis nouit. i. vnus cū paucis familiaribus. sicut rex dicit̄ esse vel facere aliquid in occulto vel esse sol⁹: quādo est cu3 paucis sibi familiaribus Tren̄. i. Quomō sedet sola ciuitas plena populo. i. quomō que solebat plena esse populo est sola. i. paucos habitatores ha bens. Dico ergo sine p̄iudicio: q̄ prece- ptum de correctiōe fraterna. Math. 18°. datum intelligit̄ de peccato occulto 2° ⁊ 3° modo dicto. Et de peccato publico ita q̄ quilibet tenetur fratrem suum corripe re de hoc triplici peccato tentione tamen ⁊ obligatiōe affirmatiua qua ligat ꝓ lo co ⁊ tempore. Ita tamen q̄ cuilibet pec- cato aptetur modus ⁊ forma corripien- di f̄m q̄ competit. Nam si fratrem pec- cantem solus non cum alio vidi vel no ui: debeo corripere inter me ⁊ ip̄m solum non cum aliquo alio. si me audit: lucra- tus sum eum. si non audit. debeo adhi- bere mecum vnum testem: non duos. ꝓ batio q̄ possum ⁊ q̄ debeo. Q̄ possū pa tet quia dn̄s ponit disiunctiuā: dicens. Adhibe tecum vnum teste3 vel duos. S3 cum de disiunctiua possim eligere partē ⁊ implere sine transgressiōe possū vnu3 tm̄ ⁊ non plures adhibere. Q̄ autē fa cere debeam patet. quia si duos vocare3 quādo scirem solus ⁊ nullus alius. pos- set frater scandalizari. vtpote quia pluri bus dicerem qd̄ solus scirem. ⁊ qr etia3 videretur q̄ eum sb̄ testimonio plurium vellem capere in verbis ⁊ facere per te- stes duos si fateretur manifestum: quod fuit occultum. esset autem meum pericu lum. quia si coram duobus sibi dicerem suum peccatum occultum: posset negare ⁊ me per illos duos testes a me ductos coram iudice cōuinceret q̄ peccatum sibi imposui: quod ꝓbare non potui. ⁊ ideo ip̄m a me diffamatum posset cōqueri. ¶ Nec possem me defendere per euāgeliū quia non dicit q̄ adduca3 duos. s3 vnū vel duos. ¶ Si dicat̄. igit̄ mihi licet al- terū illorū quod voluero facere cum sit disiunctiua. Rnderi potest q̄ disiuncti- ua est ꝓbabiliter ⁊ rōnabiliter adaptā- da. non enim est credendum q̄ domin⁹ noster Jesus Christus auctor omis pie tatis voluerit q̄ duos adducerem super peccato occulto: quod esse posset in fra- tris scandalum: ⁊ in meum periculum: precipue cum vnus solus adduct⁹ cum persona principali: sufficiat ad intentio- nem dn̄i ꝓsequendam. vt. j. patebit. Q̄ etiam hoc sit verum ꝓbatur per illud Le uit. 5. Si peccauerit anima ⁊ audierit vo cem iurantis testisq̄ fuerit q̄ aut ip̄e vi dit aut cōscius fuit nisi indicauerit: por tabit iniquitatem suam. glo. interlineari indicauerit sacerdoti vel ei qui prosit: vl̄ non obsit. Ibi autem loquit̄ textus de peccato quod solus: non cum alio nouit. Et dicit glo. q̄ dicat sacerdoti: nō sacer dotibus: vel ei non eis. ergo in hoc casu tm̄ vnus est adhibendus. Si autē nec sic te audierit. dic eccl'ie. i. prelato tm̄: qui ꝓdesse potest in occulto. ⁊ obesse non de bet. Nam si diceres multitudini eccle- sie: nihil valeret. immo tibi noceret. quia probare non posses. sufficit ergo tunc p̄- lato dicere: ⁊ non alij qui p̄est ecclesie. vnde Augusti. in regula. Frater peccās debet in secreto corripi: deinde si cōtradi xerit prelato ostendi. ¶ Si vero sit sic occultu3 q̄ tu solus non cum multis. s3 cum paucis familiaribus nosti: tunc eti- am debes tenere formam corripiendi sic vt p̄mo inter te ⁊ ip̄m solum corripias. si te non audierit adhibe tecum vnum: vel duos testes de illis qui tecum noue- rint: non alios: qui non nouerint. vt h3 Augusti⁹ li° de verbis dn̄i. sermone. 16°. Ubi malum contigit ibi moriatur. Du- os inquam testes vt dicit glo. Math. 18 studio corripiendi vel cōuincendi fals3 q̄ peccasti. ⁊ te ad meam correptionem emendare noluisti. Si autem te nec ali- os audierit: dic ecclesie. i. p̄lato in q̄struum

presideat ecclesie vt corrigat ad suam denunciationem: ⁊ illorũ qui viderunt testimoniũ: sicut nouerit expedire. hec Gual. ⁊ cõuenit cum eo Richar. 4. dis. 19. q. 3 ar. 1. o. ⁊ arti. 2. ⁊ Guil. de mara. Si autẽ peccatum fuerit publicum tunc ſm Richar. vbi. s. arti. 1. o. ⁊ plures alios non est necessarium secretam admonitionez ꝓcedere denunciatiõem. quia vt dicitur extra de pe. ⁊ remis. c. 1. manifesta peccata non sunt purganda correptiõe occulta sed manifesta vt eius pena alij terreantur. Est etiam circa peccatum publicum dicta forma tenenda sic ꝙ primo corripias inter te ⁊ ipm solum. ⁊ si te audierit: lucratus es fratrem tuum. nec vltra ꝓcedendum est a te: qui solum queris fratris correctiõem. Prelatus autẽ qui ex officio debet tollẽ scandalum: ⁊ aliis dare occasiõem vitandi cõsimile peccatum. potest ⁊ debet eum arguere in publico: vt ceteri qui viderunt terreant. vt dicit. 1. Thim. 5. Peccantes coram omnibus argue: vt ceteri timorem habeant. Si autem te non audierit: adhibe tecuz testes studio corripiẽdi vel cõuincendi si te audierit: tunc vt prius. si vero non audierit: dic eccle. i. prelato publice: vt publice corrigat quod publice peccat. Quod autem hec forma euãgelica sit in ꝓcepto de peccato publico: lz multi h negent vt dictum est tamen ſm Gual. ꝓbatur per illam decreti. extra de iudi. nouit. ⁊ ii. q. 3. precipue. scribit enim Nicolaus papa regi Lothario de facto publico sic. Ceterũ ꝓcaue ne quãdo nobis ſz ꝓceptum dñi duos aut tres testes adhibeamus. immo nec adhuc sancte eccle dicamus qđ non optamus: de cetero fias sicut ethnicus ⁊ publicanus. ¶ Sic ergo patet ꝙ ꝓceptum est fratrem peccãtem corripere ſm formam in euãgelio. Math. 18. datam tam de occulto quod solus quis nouit. q̃s de occulto quod cũ paucis nouit, q̃s etiam de publico. Sed quia est ꝓceptuz affirmatiuũ ligãs semper: sed non ad semper: sed tñ pro tempore necessitatis: quod est quãdo omnes ille sex cõditiones cõcurrunt: non est timendum multum de transgressiõe hominis bone voluntatis. ¶ Sed obijcit. quia Petrus Actuũ 5° manifeste de manifesto arguit Ananyam ⁊ Saphyraz: dicens. Quid temptauit sathanas cor tuum mentiri te spũi sancto ⁊c. nec tamẽ legitur aliquando eos corripuisse inter se ⁊ ipm solum quod tamen vt videt fecisset: si ꝓceptum domini de peccato manifesto datum fuisset. ergo non est datũ de peccato manifesto: sed tñ de occulto. ¶ Rndeo ꝙ Petrus illos duos corripuit inspiratus a domino: qui prius vt credit eos corripuerat. ſm illud Apoc. 3. Ego sto ad hostium ⁊ pulso. ¶ Obijcit iterum. quia Paulus ad Gal. 2. corripuit tñ manifeste Petrum: quia aperte deliquit. vnde dicitur ꝙ in facie sibi restitit. ¶ Rndeo ꝙ Paulus ſm quosdã prius corripuẽit Petrũ i secreto: sz postea ad tollendum scandaluz alioꝝ in publico. Uel dicendum ꝙ necessitas fidei cõfirmande non permisit differre correptiõem donec in secreto facere posset. hec Gual.

SEquitur videre de 6°. scz de ordine correptiõis fraterne. ¶ Et queritur vtrũ sit ꝓceptuz ꝙ charitatiua admonitio vel correptio ꝓcedat denunciatiõẽm ecclesie faciendam. Rndeo ſm Gual. sicut fraterna correptio ẽ sub precepto: ita ⁊ ordo. scz ꝙ denunciatiõem precedat secreta correptio vel admonitio. ¶ Est autem fraterna correptio nobis data sub precepto affirmatiuo vt visum est. s. ita etiam ⁊ iste ordo. preceptum autem affirmatiuũ ligat semper: sed non ad semper. sed tñ quando illud impleri est necessariũ. Sunt autem 4or casus in quibus secretam correptiõez ꝓmittere non est necessarium ¶ Primus est quando frater venialiter peccat non mortaliter. quia non est ꝓceptum nisi de peccato per quod frater amittit ⁊ correptus lucratur. Math. 18°. Lucrat⁹ eris fratrem tuum. ¶ Secũdus est quando corripiens fratrẽm ex sua secreta correptiõe peiorem fore formidat. ¶ Tertius est quando lz sit spes correctiõis per secretam admonitiõem: tamen mora periculum habet. tunc omissa priuata correptiõe statim denunciare debet. Nec hoc est contra formam legis euãgelice datã. de correptionis ordine. lex eniz interpretanda est pro vtilitate illius pro quo data fuit. ⁊ ex legislatoris intentiõe. cõstat aũt ꝙ intentio Christi legislatoris fuit

correctio peccātis que etiam est vtilitas
eiusdem correptiōis.Et ideo lꝫ quando
tu possis corripere fratrem.tamen mora
traheret periculum:qd̄ periculum vitari
possit per denunciatiōem:non est contra
legem correptiōis sed s̄m illaꝫ est dimit
tere priuatam admonitiōem. vn̄ Tul
lius.i.rhetorice.c.9.Ex vtilitate republi
ce non ex legis inspectiōe:que in lr̄is est
leges interp̄tari debent:ob quam insti-
tute sunt.hoc enim est epikeya vt habet᷑
5° ethi⁹. ¶ Quartus casus est.quando
corripiens sine culpa corripere non va-
let.vnde.22° moral.ca° 15.dicit᷑. Perfe
cte magnitudinis laus est perpeti exteri
us fortiter:⁊ interius clemēter. Naꝫ sūt
nōnulli qui in ip̄a familiariū cōuersatio
ne corrigi nequeunt:sine culpa corrigēd̄.
atq; ideo cum vel corrigētem inquinā̄t
vel non omnimō hoc agentes aggrauāt:
magna mysterij arte dissimulāda sunt:
recteq; dissimulatiōe toleranda.¶ Sed
obijcit᷑. quia extra de accusa. cum dile-
ctus dicit᷑ sic. Si vobis cōstiterit p̄fa
tum episcopū non fuisse p̄monitum ab
eisdem:a denunciatiōe eosdem repellatis.
sed non repellerent᷑ a denunciatiōe:ni-
si fuisset p̄ceptum admonitiōem p̄mitte-
re.ergo p̄mittere eam est p̄ceptuꝫ.¶ Re-
spondeo ꝙ lꝫ in foro cōtentioso p̄termittens
admonitiōem charitatiuam semp a de-
nunciatiōe repellat᷑:non tamen dicit de
cretalis ꝙ p̄termittēs illam semp peccet
Nam ex causa ⁊ ex charitate aliquādo
potest dimittere:⁊ prelato denūciare:sal
tem in foro penitētie vel cōscientie vbi
solum agit᷑ ad fratris correptiōem:non
ad aliquam penam exteriorem.Uel dic
ꝙ huiusmōi iura que illum qui non p̄-
mittit monitiōem repellunt:sunt data ī
fauorem p̄latorum:⁊ pacis.quia sub-
diti de facili insurgunt cōtra p̄latos p̄
pter quod ius aliquātulum artauit for
mam correctiōis euāgelicam q̄tum ad
forum extrinsecum ⁊ publicuꝫ:nō quā-
tum ad forum penitētie priuatum. ¶
Obijcit᷑ iterum qd̄ extra de accusa.qua
liter ⁊ quādo.dicit᷑ ꝙ sicut accusatiōem
p̄cedere debet legitima inscriptio.⁊ denū
ciatiōem charitatiua admonitio:ita in
quisitiōem p̄cedere debet clamorosa insi
nuatio.ergo illicitum est denunciare:nisi
p̄cedat charitatiua admonitio vel cor-
reptio.¶ Rndeo hec ratio verum con-
cludit in forma iuris:non in forma p̄ua
te denuntiatiōis:vel amicabilis:que fit
in visitatiōe coram p̄latis religiosorum
vnde in inquisitiōibus visitationū ī reli
gionibus que de cōsuetudine vel ex ordi
natiōe aliqua certo tempore fiunt non
oportet obseruare huiusmōi formam.s.
ꝙ p̄cedat clamorosa insinuatio. vn̄ ex
de accusa.qualit᷑ ⁊ quādo.in fine.postq̄
egit de forma accusatiōis:inquisitiōis:⁊
denunciatiōis:dicit sic. Hunc autem or
dinem circa personas regulares nō cre
dimus vsq;quaq; obseruādum. Unde
etiam in accusatiōe non semper p̄exigi
tur inscriptio:sed sufficit charitatiua ad
monitio.vt patet.2.q.7.accusatio. si qs
inquit aduersus eos scꝫ p̄latos vel cor
ecclias ꝯmotus fuerit prius ad eos cha
ritatis recurrat studio:vt familiari col-
loquio ꝯmoti ea sanent:que sananda
sunt. ¶ Ad oppositum autem scꝫ ꝙ ad
monitio non est necessaria ante denun
tiōem ostendit᷑ sic. Christus peccatum
Jude denunciauit aplis q̄si ecclesie.Jo.
13°. nec tamen admonitiōem charitati-
uam legit᷑ p̄misisse.ergo nec nos prius
tenemur monere q̄ꝫ denunciare.¶ Rn-
deo ꝙ vel Judam Christus p̄monuit p̄
us secreto interius in corde: vel forsan
non p̄monuit.quia ex hoc peiorem fore
p̄sciuit.Uel dic ꝙ aplis non denūciauit
vt p̄lato vel ecclesie:sed vt illos per il
lud quod eis iam notum aliquo modo
erat instrueret.¶ Obijcit᷑ iterum ꝙ reli-
giosi in capitulis ⁊ visitatiōibus frequē
ter denunciant defectus fratrum p̄lato
nulla admonitiōe p̄missa:nec hoc repro
batur:nec precipit᷑ eis vt premittant hu
iusmōi admonitiōem.ergo non est neces
saria.¶ Rndeo vt habet᷑ extra de ac-
cusa.qualiter ⁊ quādo.ꝙ huiusmōi for
ma denuntiatiōis ⁊ inquisitiōis ⁊ ordo
non sunt vsq;quaq; seruanda circa re
gulares personas. vel dic ꝙ visitatiōes
religiosorū vt frequentius:immo quasi
semper sunt de venialibus:de quib⁹ non
datur preceptum correptiōis.⁊ per cōse
quens nec ordo huiusmōi est obseruan
dus.¶ Uel dic ꝙ factum religiosoruꝫ in
capitulis coram p̄lato non est proprie
denunciatio:nec accusatio:nec inquisi-
tio de quibus iura loquunt᷑.sed potius

est quedam visitatio suo tempore ſm statuta cuiuscumq; religiõis rõnabilia faciẽda ꝓut patres instituerunt. Et ideo modus cuiuslibet religionis est approbãdus: si non est plane cõtra deum ⁊ charitatem fraternam. hec Hual. ⁊ cõuenit cum eo Huil. de mara. ⁊ Richar. 4. di. 19. q. 3. ar. 1. o. ¶ Ad hoc nota responsionem cuiusdam magni doctoris ad questiõem ꝑncipalem ꝑmissam. scʒ ꝙ in his que tradit dñs seruanda: aliquando est ꝑcise forma seruanda: vt in sacramentis ⁊ in talibus: non licet recedere a prescriptis verborũ formis. quia in ipis virtus sacramenti cõsistit. Aliquãdo vero finis intentus magis debet attendi ꝗ̃ forma verborũ. vt cum deus dixit curato a lepra Matth. 8º. Uide nemini dixeris. ⁊ tamen ille diffamauit eum. quia magis attendit ꝓpter quid dixerit ꝗ̃ quid. Similr̃ hic magis debet attẽdi finis correptionis scʒ emendatio peccantis ꝗ̃ ordo verborũ. Si quando ergo videatur frater peccans salubrius corripi per alium qui potest ⁊ vult ꝓdesse per se secure potest ei indicare. Et hoc est quod dicit Ans. liº de similitudinibꝰ. cauẽdum est: ne quis aliquid sinistrum alicui de aliquo loquatur: nisi vel vt ille de quo loquitr̃ ab illo cui loquitr̃ emẽdetr̃. vel ille cui loquitr̃ ei familiaritate iungatr̃: ⁊ ab ipo corripiatr̃. Item Augusti. exponens verba Christi Matth. 18º dicit. Aliquãdo nobis ab vxoribus adulteria virorũ secreta produntr̃. nos vero non ꝓdimꝰ. sed secrete corripimus. vt vbi malum cõtigit ibi moriatr̃. vnde cum vxores non reprehendantr̃ de hoc ꝙ manifestant secreta peccata virorũ. pʒ ꝙ nõ tenemur semꝑ seruare ordinem ꝑdictum.

Sequitur videre de 7º. scʒ de testium adductiõe. Et circa hoc queritur. vtrũ testes sint adducendi ex necessitate ꝑcepti anteꝗ̃ denunciet̃ ecclie vel prelato peccatum ꝓximi. ¶ Rñdeo ꝙ sic. nisi subsit causa: quare hoc non expediat. vnde ſm ordinem debitum ꝯmunem frater corripiens fratrẽ peccantem: ꝑmo debet eum inter se ⁊ ipʒ leniter corripere. ⁊ si sic non ꝓficiat debet secũdo adhibere testem vnũ vel duos studio corripiendi vel cõuincendi: ſm Augus. in glo. Matth. 18º. Et si sic nõ proficiat: debet tertio denũciare illius prelato: qui debet eum admonere vt se corrigat. ⁊ si prelatus sic monendo non proficiat denunciatũ cõuictum excõicando a membris ecclie: sicut membrum infectum separet: ne alios inficiat ſm illud Matth. 18º. Si ecclesiã non audierit: sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. quecũq; enim ligaueris super terram ꝛc. Si tamen frater non speret fratrem peccantem per se: vel cum testibus adducendis posse corripere. sed magis timet eum ex correptiõe peiorem fore: vel ex mora: si non denunciat periculum aliquod imminere. potest ⁊ debet testibus dimissis: ad monẽdum statim prelato denunciare: qui remedium adhibeat monendo: vel puniendo: ꝓut sibi videbitur expedire. Et in tali casu corripiens sic faciendo: non facit contra ordinem correctionis euãgelice. seruat enim intentiõem legislatoris: ⁊ attingit finem intentum ab ipo. quia vt dicit Augusti. ad Macedonem. Siue plectẽdo: siue ignoscẽdo hoc bene agitr̃: vt vita hominũ corrigatur. hec Hual. ⁊ cõuenit cum eo Richar. 4. dis. 19. q. 3. arti. 2. o. ⁊ Huil. de mara.

¶ Et nota ꝙ testium inductio de qua loquimur hic fit triplici de causa. Primo ad efficacius ostendẽdum fratri suũ peccatum: ⁊ reuocãdum ipm ab eo. ¶ Secundo ad efficacius cõuincẽdum eum: si iteraret peccatum. ¶ Tertio vt corripiens possit ꝓbare ꝙ fecerit quod in se est. quia qui non ꝑmonuit fratrẽ: repellitur a denunciatiõe. extra de accusa. cũ dilecti. ⁊ ideo probare debet ꝙ ꝑmonuit eum. extra de iudi. nouit ille. hec Rich. vbi. s. ar. 2. c. iᵐ. ¶ Sed obijcitur. quia Augusti. in regula: talem ordinem ponit scʒ ꝙ primo frater inter se ⁊ ipm secreto debet corripi. ¶ Secũdo si non audit illum debet prelato dici. Tertio debent testes adhiberi. Quarto in publicum adduci. sed nomie prelati: intelligitur ecclesia. ergo prius debet prelato vel ecclesie dici: ꝗ̃ testes adduci. Rñdeo ꝙ prelato peccatũ fratris dici potest dupliciter. s. vel vt amico. ⁊ patri vl' vt iudici. Primo modo loquitr̃ Augusti. ex quo enim te non audit. ⁊ ex quo ſm formaʒ dñi Matth. 18º. oportet: oportet vnum testem vocare qui plus peccantem diligat

⁊ p̄ quo ille plus faciat q̄ prelatus: in quātum pater ⁊ frater ⁊ amicus. Secūdo modo loquit̄ dn̄s in fine auctoritatis: quādo dicit. dic eccli̾e .i. prelato: vt iudici qui illum ab eccl̄ia expellat: nisi p̄us sue admonitiōi acquiescat. ¶ Obijcit̄ iterum. quia .ii. q. z. p̄cipue. dicit̄ sic. Precaue ne quādo nob̄ duos vel tres testes s̄m dn̄i p̄ceptum adhibeamus. g̃ nec vnus testis: sed plures sunt adducēdi. ergo non bene videt̄ in euangelio dictum. Adhibe tecum vnum. Math. 18°. Rn̄deo q̄ illud capitulū Precipue: loqtur in persona iudicis volentis p̄cedere ad puniēdum: qd̄ facere nō potest: nisi p̄ duos vel tres testes. Dn̄s autē Math. 18 loquit̄ de persona corripiētis: cui sufficit vnus testis ad corripiēdum: ⁊ etiam ad testificādum iudici q̄ admonitus est quia persona corripiens vel denuncias in hoc cāu pro teste accipit̄. ⁊ ille vnus adductus est testis secūdus. ⁊ sic ibi duo sunt testes: qui sufficiūt sic accepti in cāu denunciatiōis: vt dicit illa decretal̄s ex̄ de testi. in omi negocio. h̄ Gual.

Sequit̄ videre de 8°. s. vtruz frater qui lucratus est fratrem per correptiōem inter se ⁊ ip̄m: teneatur prelato p̄cipienti per obediētiam reuelare peccatum fr̄is correctū. Rn̄deo s̄m Gual. peccatuz p̄uata correptōe correctum: aut fuit publicum: aut occultū. Et si occultum. hoc est dupliciter. quia vl̄ illud occultum p̄mo deuenit in aliorum ɔgnitiōem: aut remansit occultuz: sicut ante correptiōem. In p̄mo cāu tenet̄ prelato p̄cipienti per iuramētū exigenti obedire: non tm̄ in casu denunciatiōis: imo etiam inquisitiōis vel accusatōis: si agētur cōtra illū correctum: isto vel illo modo. quia lz sit correctum quātum ad illius peccatoris consciam: non tam̄ quātum ad aliorū scandalum: ⁊ infamiam. In 2° cāu etiam dicendum est prelato. sed tm̄ coram illis: ad quorū noticiā deuenit. ⁊ non coram alijs: vt ibi infamia moriat̄: vbi habebat ortuz. dicente Augusti. de verbis dn̄i. sermo. 16°. Ubi peccatum orit̄ ibi moriat̄. Et simili mō dico de infamia. In 3° cāu etiam tenet̄ dicere p̄lato: sed ipi soli: non coram alijs. non vt peccatum corrigat̄. quia iā correctū est. nec vt infamia tollat̄. q2 nulla est: nec fuit. sed vt prelatus subditum suum ɔgnoscat s̄m illud p̄uerb. 27°. Diligenter agnosce vultum pecoris tui: ⁊ cognitum p̄ut indiget custodiat in bono: ⁊ custodito a malo caueat s̄m illud. 3. Regl. 20. Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro anima eius. Sicut eniz pix inquinat tangentē s̄m illud Eccl. 13. Qui tetigerit picē inquinabitur ab ea. ⁊ sicut vulnus corporis etiam curatum relinquit in corpore cicatricē. sic sunt nōnulla peccata: ⁊ fere omnia: que etiam correcta relinquūt in eo qui illud cōmisit aliquam p̄niuatem ad illud iterum cōmittenduz. verbi gratia Si quis peccauerit cum Berta. delectatio carnis gustata ⁊ antiqua cōfidētia de ista inclinat ad peccandum cum illa: etiam plus q̄ cum alia. ⁊ sic suo modo etiam est de alijs peccatis. Quia ergo p̄latus subditi p̄niuatem ad malum cognoscere ⁊ eum custodire ⁊ ei cauere: vt pastor non possit nisi ille qui solus scit sibi p̄cipienti diceret. Et ideo soli prelato non coram alijs tenet̄ dicere. vtpote illi qui debet potest ⁊ vult p̄desse ei: ⁊ non obesse s̄m glo. Augusti. Leuit. 5°. ⁊ 22. q. 5. hoc videt̄. hec Gual. ⁊ cōuenit cū eo Richar. ⁊ Guil. de mara. Et breuiter q̄libet doctor de ordine beati Francisci ⁊ dicere cōtrariuz foret regularis disciplīne maximū detrimētum. Addit etiā Richar. 4. dis. 19. q. 3. arti. 1. c. q̄ talis denūciatio non est in p̄iudicium fame fratris si prelatus sit talis qualis esse debet. Si enim per signa valde p̄babilia timeret̄ q̄ ex illa denunciatiōe fratrem correctū infamare vellet: tunc crimen occultum fratris iam vere correctum p̄lato denunciari non deberet. hec Richar. vbi .s. h̄ tamen dico supposito q̄ ad hoc se extendat potestas p̄lati. quia dicit̄ Math. 23 Super cathedrā Moysi sederūt scribe ⁊ pharisei: omia quecūq3 dixerint vobis: seruate ⁊ fa. glo. omia ad cathedrā pertinentia. p̄lato ergo ad cuius cathedram pertinet plenitudo potestatis: obediendū est in hoc casu: ⁊ in omibus. vt est summus pontifex. prelatis autem qui sūt vocati in partem solicitudinis: obediendū est s̄m q̄ datum est ipsorū cathedris. vt sunt episcopi ⁊ inferiores illis. Simili̾ dico q̄ p̄latis religionū tantū obediēdū

est quãtum spectat ad cathedram ipsorũ
i. quãtum extendit se votum ipsorum sub-
ditorũ. vñ Bern. li. 2. de dis. ⁊ ꝑcepto. c. 6
Ponant ꝑpositi metam obedientie sub-
ditorum: ⁊ votis labiorũ suorum. med⁹
obediẽtiõis est tenor ꝓfessionis. Illi ergo
religiosi qui vouent obedire in omnibus
que non sunt cõtra animã suam ⁊ regu
lam: certum est ꝙ isti in hoc casu obedi-
re debent. Illi etiam in quorum regula nõ
est expssum ꝙ sic in omnibus obediant:
expssum tamen est ꝙ volũtatem ꝓpriã
simplicit̃ abrenũcient. puto etiam ꝙ in
h̃ casu obedire debent. Nam sic obedi-
re est ſm deum: nec cõtra votum est: sed
ſm votum ipsorum. est etiam ſm euange-
lij intentiõem. ꝑmum. s. ꝙ sit ſm deũ: pa
tet. dicit enim Bern. li. de dis. ⁊ precepto
ca⁹ 8⁹ Eadem cura obediẽdum est deo: ⁊
dei vicario. Et idem ca⁹ 9⁹ Prelatũ quẽ
pro deo habemus: in omnibus que non
sunt aperte cõtra deum: audire debemus
2⁹ s. ꝙ sit ſm ipsorum votum patet per
Bern. li. de dis. ⁊ ꝑcepto. ca⁹ 5⁹. Regula-
ris inquit ꝓfessio qua se minor sponte sb
dit maiori eque alligat: ⁊ ꝑdictos cõmu-
nis equidem pacti reor vtrũq; pari ne
cessitate teneri. vnum fidelis cure. alterũ
fidelis obedientie. cura autem nõ tñ est
ad curãdum: sed etiam ad ꝑseruandum
a peccato ⁊ casu. Et hoc non potest fieri
nisi peccatum correctum: ex quo est pro
nitas derelicta: cognoscat: nec cognoscere
potest nisi per te qui solus nosti. ergo te-
neris dicere ad bonum fratris tui. Et ꝓ
pter officium ꝑlati qđ debet exequi: ⁊ etiã
ꝓpter bonum obediẽtie ex pte tui. 3⁹. s.
ꝙ sit ſm intentionem euangelij patet.
Nam dñs Math. 18⁹. c. Dans ꝑceptũ
de fratris correptiõe: non solum intendit
peccatum cõmissum corrigere: sed etiã
correcto de residuo cauere: vel a peccato
imposterũ ꝑseruare. erat enim medicus
Math. 9⁹ ⁊ Math. 9⁹ Non est opus va
lentibus medico. ꝑlati ⁊ etiam eius vi-
carij sunt medici. Intentio ergo eius est
ꝙ non solum peccatum q̃si morbum cu
rent: sed etiam vlterius morbum caue-
ant in subditis ⁊ ꝑseruent. ¶ Sed obijci
tur quia Bern. li. de dis. ⁊ ꝑcepto. dicit
ꝙ is qui ꝓfitetur spondet obedientiam
non tamẽ omnimodã: sed determinate ſm
regulam. nulla autem regula dicit ꝙ pec
catum correctũ sit prelato ꝑcipienti re-
uelandum. ergo nemo in hoc obedire te
netur. ¶ Rndeo lꝫ regula Nulla: hoc di
cat explicite: dicit tamen implicite. tum
quia dicit ꝑlato voluntatem ꝓpriam es-
se renunciãdã. tum quia vt dic̃ Bern.
Non tñ obediẽdum est in eo quod est
in regula expressum. sed etiã in eo quod
est in ea implicitũ.

¶ De offensiõe ⁊ scandalo. ti. 68.

Deinde cõsiderãdum est de of
fensiõe ⁊ scandalo: que oppo
nunt̃ beneficẽtie ⁊ correptõi
fraterne. Et ꝑmo quid ẽ scan
dalum. 2⁹ vtrum scãdalum sit peccatũ
⁊ quale peccatũ sit. 3⁹ vtrũ sit in viris
ꝑfectis. 4⁹ quid sit omittẽdum vel faci
endũ ꝓpter scandalũ vitandũ. ¶ Circa
ꝑmum sciẽdum ꝙ scandalum est dictũ
vel factum min⁹ rectum: ꝑbens alteri oc
casiõem ruine. Et hec descriptio magis
elicit̃ ex verbis Hiero. exponentis illud
Math. 15⁹ Scis quia pharisei audito h̃
verbo scãdalizati sunt ⁊c. Ad cuius eui
dentiam sciẽdũ ꝙ sicut dicit Hiero. ibi
dem quod grece scandalon dicit̃. Nos
offensiõem vel ruinã vel impactiões pos
sumus dicere. Cõtingit enim quãdoq;
ꝙ aliquid exponit̃ alicui in via corpora
li: cui impingẽs disponit̃ ad ruinam. ⁊
talis obex dicit̃ scandalũ. Et similiter in
ꝓcessu vie spũalis cõtingit aliquem di-
sponi ad ruinam spũalem per defectũ vel
factum alterius: inquãtum. s. aliqs sua
admonitiõe vel inductiõe: aut exemplo
alterũ trahit ad pctm̃. ⁊ hoc ꝓprie dicit̃
scandalũ. Nihil aũt ſm ꝓpriam rõnem
disponit ad spũalem ruinam: nisi quod
habet aliquẽ defectum rectitudinis. qa
illud qđ est perfecte rectum magis mu
nit hominẽ cõtra casum: q̃ȝ ad casũ: vel
ruinã inducat. Et ideo cõuenienter dicit̃
ꝙ dictũ vel factũ min⁹ rectũ ꝑbens oc-
casiõem ruine sit scãdalũ. Nõ ꝙ minus
rectũ h̃: nõ dicit̃ qđ ab aliq̃ alio supera
tur in rectitudĩe. sed qđ hꝫ aliquẽ recti-
tudinis defectũ. vel q2 est ſm se malũ: sic
pctã. vl' q2 hꝫ spẽm mali: sic cũ aliqs in
cũbit in idolo. q̃uis. n. hoc ſm se nõ sit
pctm̃ si aliqs h̃ nõ faciat corrupta inten
tiõe. q2 tamẽ habꝫ quãdam speciem vel

similitudinē venerationis idoli potest alteri pbere occasionē ruine. Et iō Apl's monet .i. ad Thess.5. Ab omni specie mala abstinete vos. Et ideo conuenient dicit minus rectum vt cōprehendātur tam illa que sm se sunt peccata: ꝙ illa q̄ habent speciem mali. ¶ Nota etiā ꝙ qz nihil potest homini esse sufficiens causa peccati: quod est spūalis ruina: nisi propria voluntas. ideo dicta ⁊ facta alterius hominis possunt solum esse causa imperfecta aliqualit inducens ad ruinam. Et ꝓpter hoc non dicit: dans causam ruine. sed dans occasionē ruine: quod significat causaʒ imꝑfectam. ¶ Nota insup ꝙ dictum vel factum alterius potest esse causa peccandi alteri dupliciter. Uno modo per se. Alio mō per accidens. Per se qdem: quādo aliquis suo malo verbo vel facto intendit alium ad peccatuʒ inducere. vel etiam si ipse non intendat hoc: ipm tamen factum est tale: quod de sui ratiōe habet vt sit inductiuū ad peccanduʒ. puta quādo aliquis publice facit peccatum: vel qđ habet similitudinē peccati. ⁊ tunc ille qui huiusmōi actū facit ꝓprie dat occasionē ruine. vnde vocat scandalum actiuum. Per accidēs autem verbum vel factum vnius est ⁊ alteri causa peccandi: quādo pter intentionē operantis ⁊ preter cōditiōem operis aliquis male dispositꝰ ex huiusmōi opere inducit ad peccandum. puta cum aliquis inuidet bonis aliorum. ⁊ tunc ille qui facit huiusmōi actum rectum: nō dat occasionē quātum in se est: sed alius sumit occasiōem sm illud Ro.7. Occasione autem accepta ⁊c. Et ideo hoc est scandalum passiuum sine actiuo. qa ille qui recte agit quātum est de se: non dat occasionē ruine. quaʒ alter patitur. Quādoqꝫ vero cōtingit ꝙ etiam sit simul scādalum actiuum in pmo: ⁊ passiuum in altero. puta cum ad inductiōem vnius alius peccat. Quādoqꝫ vero est scādalum actiuum sine passiuo. puta cū aliquis inducit verbo vel facto alium ad peccādum: ⁊ ille nō cōsentit. h Tho. 2ª 2ᵉ. q.43. arti.i.o. ⁊ cōuenit cum eo Richar..4.dis.38.q.io.ar.i.c. ⁊ Alex.2 t.2.c.de scādalo.ar.i.o.

Sequitur videre de 2º. Et circa hoc queruntur plura. scꝫ vtrum scandalum sit peccatum. ¶ Respōdeo sicut iam .s. dictum est: duplex est scandalum. scꝫ passiuum: in eo qui scandalizatur. ⁊ actiuum: in eo qui scandalizat dans occasiōem ruine. Scādalum autē passiuum est semper peccatum: in eo qui scandalizat. non enim scandalizat nisi inquātum ruit aliqualiter spūali ruina. que est peccatum. potest tamen scandalum passiuum esse sine peccato eius: ex cuius facto aliquis scandalizat. vt cuʒ quis scandalizat de his que alius bene facit. Similit etiam scādalum actiuum semper est peccatum in eo qui scandalizat. quia vl' ipm opus quod facit est peccatum. vel etiam si habeat speciem peccati: dimittendū est semper ꝓpter proximi charitatem. quia tenet vnusquisqꝫ saluti ꝓximi ꝓuidere. ⁊ sic qui non dimittit: cōtra charitatem agit. Potest tamen scādalum actiuum esse sine peccato alterius. sicut .s. dictum est. ¶ Sed obijcitur quia peccata non eueniunt ex necessitate. omē enim peccatum est volūtariuz. vt s. habitum est. Sed Math.18º dicit Necesse est vt veniant scandala. ergo scandalum non est peccatum. ¶ Rndeo. ꝙ hoc quod dicit Necesse est vt veniant scādala: non est intelligēdum de necessitate absoluta: sed cōditionali: qua scꝫ necesse est pscita vel pnunciata a deo euenire. si tamen cōiunctim accipiatur. vl' necesse est euenire scandala necessitate finis. quia vtilia sunt ad hoc ꝙ qui pbati sunt manifesti fiant. Uel necesse est euenire scandala sm cōditiōem hominum: qui sibi a peccatis non cauent. sicut si aliqs medicus videns aliquos indebita dicta vtentes: dicat. necesse est tales infirmari. quod intelligēdum est sub hac cōditione scilꝫ si dietam non mutēt Et similiter necesse est euenire scandala si homines cōuersatiōem malaʒ non dimittant. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q.43. arti.2. o. ⁊ conuenit cum eo Richar.4º di.38. q.io.arti.i.c.4ᵐ. ⁊ Alex.angli.2.t.2.caº de sandalo.arti.2.o. ¶ Est etiam necessarium in vniuersali. non in particulari. Scandalum enim non semper est mortale: sed quandoqꝫ est veniale. vt dicetur .i. vn̄ etiam ruina in diffinitiōe scādali sumit large .s. pro ruina vl' dispositiōe ad ruinā. vn̄ etiā i greco scādalon ñ vñ

significat ruinam:sed etiam impactōez
pedis que est dispositio ad ruinaz:lz nō
necessaria.non enim omis qui pedibus
impingit ruit. hec Richarl.vbi.s̄. ¶
Utrum scādalum sit speciale peccatum.
Rndeo vt.s̄.dictum est.duplex est scan
dalum.actiuum & passiuum.Passiuuz
autem scādalum non potest esse speciale
peccatum.quia ex dicto vel facto alicu-
ius aliquez ruere ptingit fm quodcūqz
genus peccati.Nec hoc ipm quod est oc
casiōem sumere peccandi ex dicto vl'fa
cto alterius spālem ratiōem peccati con
stituit.quia non importat spālem defor-
mitatem speciali virtuti oppositā. Scā-
dalum autem actiuum potest accipi du-
pliciter.per se scz & per accidens. & quid
sit vtrūqz dictum est.s̄.Scādalum autē
actiuum per accidēs:non est peccatū spe
ciale.quia qd est per accidens non cōsti
tuit speciem. Scandalum autem actiuū
per se est speciale peccatum ppter hoc qz
intendit speciale primi nocumētum. &
opponit directe correctiōi fraterne: in q̄
intendit spūalis nocumenti remotio.
Nam ex intentiōe specialis finis:sortit
peccatum ratiōem spālis peccati.quia fi
nis dat speciem in moralibus.vt habi-
tum est.s̄.hec Tho.2ª 2ᵉ.q.43.ar.3.o.
¶ Utrū scandalum sit mōtale peccatuz
Rndeo sicut.s̄.dictum est.scandalum
importat impactiōem quādam per quā
aliquis disponit ad ruinam.& ideo scan
dalum passiuū potest quādoqz esse pec-
catum veniale:q̄si habens impactiōem
tm̄.puta cum aliquis ex inordinato di-
cto vel facto alterius cōmouet motu ve
nialis peccati. Qñqz vero est peccatum
mortale:q̄si habens cum impactiōe rui
nam.puta cuz aliquis ex inordinato di
cto vel facto alterius pcedit vsqz ad pec
catum mortale.Scādalum autem acti-
uum si sit p accidēs potest esse quādoqz
peccatum veniale.puta cum aliquis vel
actuz venialis peccati cōmittit:vl actū
qui non est fm se peccatum:sed habz spe
ciem mali cum aliqua leui inductione.
Quādoqz vero est peccatum mortale:si
ue quia cōmittit actum peccati mortalis
siue quia cōtemnit salutem primi:vt p
ea seruanda non ptermittat aliquis fa-
cere quod sibi libuerit.Si vero scanda
lum actiuum sit per se.puta cum intēdit
alium inducere ad peccādum:siqdem in
tendat inducere ad peccādum mortali
ter:est peccatum mortale.Et similit si in-
tendat inducere ad peccādum venialit
per actum peccati mortalis.Si vero in-
tendat inducere primum ad peccādum
venialiter per actum peccati venialis est
peccatum veniale.hec Tho.vbi.s̄.arti.
4.o.& cōuenit cuz eo Alex.2.1.2.caº de
scandalo.ar.3.o.& Richarl.4.dis.38.q.
10.ar.1.c.4ᵐ.

Equit videre de 3º.Et circa h
querunt plura.scz vtrū scan-
dalum passiuum possit in perfe
ctos cadere.Rndeo qz scādalum passi-
uum importat quādam cōmotiōez ani-
mi a bono in eo qui scādalum patitur.
Nullus autem cōmouet qui rei imobi
li firmiter inheret.Maiores autē siue p
fecti soli deo inherent:cuius non est mu-
tabilis bonitas.quia & si suis plātis in
hereant:non tamen inherent eis nisi in
quātum illi inherent Christo fm illud.i.
Cori.4.Imitatores mei estote sic & ego
Christi.Unde quantūcūqz videant ali-
os inordinate se habere in dictis vel fa
ctis:ipsi a sua rectitudine non recedunt
fz illud psal.Qui cōf.dunt in dño sicut
mons syon:non cōmouebit in eternū.
qui habitat in hierusalē.Et ideo in his
qui perfecte deo adherent per amorē scā
dalum non inuenit fm illud psal.Pax
multa diligētibus legem tuam & nō est
illis scādalum.Unde Hierony.sup illud
Math.18º.Qui scandali.vnum de pusil-
lis istis.dicit nota.qui scandalizat:par
uulus est.maiores enim scādalum non
recipiunt.hec Tho.2ª 2ᵉ.q.43.arti.5.c
¶ Utrum scādalum actiuum possit inue-
niri in viris perfectis. Rndeo qz scāda
lum actiuum pprie est cum aliquis di-
cit vel facit qd de se aptum natum est in
ducere ad ruinam.qd quidem est solum
illud quod inordinate fit:vel dicit.Ad
perfectos autem pertinet ea que agunt:
fm regulam ratiōis ordinare fm illud.i
Cori.14.Omia honeste & fm ordinez fi
ant in vobis.& pcipue hanc cautelā ad
hibent in his in qbus nō solū ipi offen-
derēt:sed etiā aliis offensiōez pararēt.Et
siqdem in eorū manifestis dictis vel fa-
ctis aliqd ab hoc moderamie desit.hoc
puenit ex infirmitate hūana fm quam

a perfectiõe deficiũt. non tamen intũ vt
multum ab ordine ratiõis recedatur. sz
modicum τ leuiter quod non est tam
magnum vt ex hoc rõnabiliter possit ab
alio sumi peccãdi occasio. ¶ Sz obijcit
quia passio est effectus actionis. sz ex di
ctis vel factis perfectorũ aliqui passiue
scandalizant̃ sm̃ illud Math. 15°. Scis
quia phar. sa audito hoc verbo scanda
lizati sunt. ergo ĩ perfectis viris potest in
ueniri scandalũ actiuũ. Rñdeo q scan
dalum passiuum semper causat̃ ab ali
quo scandalo actiuo. sed non semper ab
aliquo actiuo alterius. sed eiusdem qui
scandalizat̃. quia scz seipm̃ scandalizat
hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. ar. 6. o.

Equit̃ videre de 4°. Et circa hoc
querunt̃ plura. scilz vtrũ bona
spũalia sint ꝑpter scandalũ di
mittenda. Rñdeo q cum duplex sit scã
dalum. actiuum. s. τ passiuũ. questio ista
non habet locum de scandalo actiuo. qz
cum scandalum actiuũ sit dictum vel fa
ctum minus rectum: nihil est cum scan
dalo actiuo faciendum. habet autez lo
cuz questio si intelligat̃ de scandalo pas
siuo. s. sub hoc sensu. ¶ Utrũ aliquis te
neat̃ dimittere bonum opus ne scanda
lizet̃ ꝓximus. Cõsiderãdum est igit̃ qd
sit dimittẽdum ne alius scandalizet̃. Est
autez de spũalibus bonis distinguendũ
Nam quedam bonũ sunt de necessitate
salutis: que ꝑtermitti nõ possunt sine pec
cato mortali. Manifestum est autem q
nullus debet mortaliter peccare: vt alte
rius peccatum impediat. quia sm̃ ordi
nem charitatis plus debet homo suaz sa
lutem spũalem diligere q̃ alterius. Et idẽ
ea que sunt de necessitate salutĩ ꝑtermit
ti non debent ꝑpter scandalum vitandũ
In his autem spũalibus bonis que non
sunt de necessitate salutis videtur distin
guẽdum. quia scandalum qd̃ ex eis ori
tur quãdoq ex malicia ꝓcedit cum scz
aliqui volunt impedire huiusmõi spũa
lia bona: scandala cõcitando. Et hoc est
scandalum phariseorũ: qui de doctrina
domini scandalizabant̃. quod est ꝯtem
nendum. vt docet Dñs Math. 15. Sini
te eos ceci sunt inquit: τ duces cecoruz.
Quãdoq vero scandalum ꝓcedit ex in
firmitate vel ignorantia. de quo Dñs de
querentibus dragma: ait Petro. Ut au

tem non scandalizem⁹ eos vade ad ma
re τc. Et huiusmõi scandalum est pusil
lorum: ꝑpter quod sunt spũalia opera
vel occultanda: vel etiam interdum dif
ferenda vbi periculuz imminet. quousq
reddita ratiõe huiusmõi scandalum ces
set. Si autem post ratiõem redditã scan
dalum duret: videtur iam ex malicia es
se. τ sicut ꝑpter ipm̃ non sunt huiusmõi
spiritualia opera dimittenda. hec Tho.
2ª 2ᵉ. q. 43. arti. 7. c. τ cõuenit cum eo
Richar. ¶ Utrum opus iusticie sit ali
quãdo ꝑpter scandalum dimittenduz.
¶ Rñdeo. duplex est opus iusticie scilz
vnicuiq quod suum est reddere: τ penã
infligere. Primũ nunq̃ est ꝑpter scan
dalum dimittẽdum: maxime quãtuz est
de voluntate sm̃ illud extra de reg. iuris
qui scandalizauerit. vtilius scandalum
nasci permittit̃ q̃ veritas relinquat̃. ¶
2ᵐ vero scz statutas penas infligere po
test aliquãdo suspendi ꝑpter pericula q̃
inde possunt euenire: τ maxime quãdo
princeps vel multitudo est in scelere. τ
timet̃ si pena infligatur. inde scisma vel
aliud magnum malum euenire sm̃ qd̃
August. li. cõtra epistolã Permeniam
docet. quia tunc pene inflictio non perti
net ad veritatem iusticie ¶ Distinguit̃
tamen vlterius. quia si tales peccatum
quod faciunt quadam auctoritate de
fendant ad modum hereticorũ quasi
non sit peccatum: tunc cõtra tales dor
mire non debet seueritas discipline quin
excõicẽtur. Nam τ tales heretici possũt
dici. de peni. dis. 6. c. i. in fine. τ dis. 40. do
mino sancto. τ dis. 8z. plurimos. Si ve
ro non defendant peccatum suum τ ti
meatur scisma: vel aliud magnum ma
lum: dissimulari potest τ debet. quia vt
dicit August. ad Bonifaciũ. Ubi mul
torum strages latet detrahenduz est ali
quid seueritati: vt maioribus malis sa
nandis charitas sincera subueniat. dis.
40. vt cõstitueret̃. fiant tamen cõmina
tiones de scripturis. Et interim allician
tur caute coꝝ discretiores: quoꝝ aucto
ritate cetera multitudo frangat̃. dis. 44
ostentatiões. hec Alex. an. 2. t. 2. c. de scã
dalo. ar. 5. q. 9. c. τ cõuenit cuz eo Ray.
¶ Utrũ doctrina sit dimittenda propt̃
scandalum. Rñdeo q circa doctrinam
duo sunt cõsideranda. scz veritas que

doceat͛. ⁊ ip̄e actus docendi. quoꝝ̄ pri
mum est de necessitate salutis: vt scȝ con
trariū veritati non doceat: sed veritatem
fm̄ cōgruentiam temporis ⁊ personarū
ꝓponat ille cui officium incūbit docendi
Et ideo ꝓpter nullum scandalum quod
sequi videat͛: debet homo p̄termissa ve
ritate: falsitatem docere. Sed ip̄e act⁹ do
cendi inter sp̄uales elemosynas compu
tat͛. Et ideo eadem ratio est de doctrina
⁊ d̄ alijs misericordie operib⁹: de quibus
agetur. j. li°. 5. ¶ Ad hoc nota regulam
Hierony. scȝ ꝙ dimittendū est ꝓp͛ scan
dalum om̄e qd̄ potest p̄termitti: salua tri
plici veritate. scȝ vite: iusticie: ⁊ doctrine.
vnde extra de regl. iuris. qui scandaliza
uerit: dicit͛. vtilius scandalum nasci per
mittit͛ q̄ȝ veritas relinquat͛. s. vite: insti
cie: ⁊ doctrine. vnde versus. Scandala
ꝓ vita doctrina iusticiaqȝ. Tu non effu
gies. sunt in reliquis fugienda. Uel sic.
Scandala non vitent: iudex: doctor: be
ne viuens. Sunt alij duo versus qui vi
dentur cōtrarij premissis. s. isti. Est veri
tas vite doctrine iusticieqȝ. Primū sem
per habe: duo ꝓpter scandala linque.
Non sunt tamen eis cōtrarij: si bene in
telligant͛. vt patet ex sup̄dictis: ⁊. j. dicē
dis. Distinguit͛ autem fm̄ Alex. angl.
2. t. 2. ca° de scandalo. arti. 6. q. i. scȝ ꝙ ve
ritas vite pertinet ad omēs. ⁊ cōprehen
dit om̄ia precepta ⁊ cōsilia. Ueritas iu
sticie ad prelatos. ⁊ ꝯprehendit seuerita
tem in puniendo reos: ⁊ liberalitatē in
sustinendo miseros. Ueritas doctrine ad
p̄dicatores: ⁊ magistros. ¶ Nō etiam
fm̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. arti. 7. c. 4ᵒ. ꝙ sub
ista triplici veritate non tm̄ cōprehendi
tur illud qd̄ est de necessitate salutis: sed
etiam illud quo peruenit͛ perfectius ad
salutem. fm̄ illud. i. Cor. i2. Emulamini
carismata meliora. vnde etiam consilia
non sunt simpliciter p̄termittenda. neqȝ
etiam misericordie opera ꝓpter scandala
sed sunt interdum occultanda: vel diffe
renda ꝓpter scandalum pusilloꝝ. vt di
ctum est. Quandoqȝ tamen cōsilioꝝ ob
seruatio ⁊ impletio operū mi̅sericordie sūt
de necessitate. quod patet in his qui iam
vouerunt cōsilia: ⁊ in his quibus ex de
bito imminet defectib⁹ alioꝝ subuenire.
vel in t̄palibus: puta pascendo esurien
tem. vel in sp̄ualibus: puta docēdo igno

rantē. siue hu⁹ fiant debita ꝓpter iniunctū
officium. vt patet in p̄latis: siue ꝓpter ne
cessitatem indigentis. Et tunc eadē est rō
de hu⁹ sicut de alijs: que sunt de necitate
salutis. hec Tho: 2ª 2ᵉ. q. 43. ar. 7. c. 4ᵒ
⁊ cōuenit cū eo Rich. 4. di. 38. q. io. ar.
2. c. ¶ Sed nūquid intermittēs ad t̄ps
bonum superogatiōis ꝓpter vitandum
scandalum ꝓueniens ex infirmitate vel
ignorātia p̄iudicat merito suo. ¶ R° fm̄
Rich. vbi. s. ꝙ non. quia talis intermis
sio meret͛ p̄miū equale p̄mio debito ope
ri superogatiōis qd̄ omittit. vel maius.
quia nihil de perfectiōe charitatis dimi
nuit: sed magis ad augmētum disponit.
Quid de operibus que sunt indifferētia
ex genere: cuiusmōi sunt carnes edere: vi
num bibere. t̄palia licite acquirē. ⁊ hu⁹ ¶
Rndeo fm̄ Rich. ibidē talia opera quo
rū omissio nulli p̄iudicat nec operāti: de
bent omitti ꝓpter vitādum scandalū ꝓ
ximi ꝓueniens ex infirmitate vel igno
rantia quādo ꝓbabiliter apparet ꝙ pro
ximus scandalizabit͛ inde. Et si sit ꝓba
bile ꝙ scandalizet͛ mortaliter. omissio ē
sub p̄cepto. si aūt sit ꝓbabile ꝙ nō scan
dalizet͛ nisi venialit͛: omissio est sb̄ cōsi
liō. postq̄ȝ aūt est ꝓximo ostensū ⁊ debito
mō suasum: ꝙ ex tali ope non dȝ scan
dalizari: nō tenet͛ hō illud omittere. q2 si
postea scandalizet͛ h̄ erit ex malicia eius
¶ Pone ꝙ aliqs habeat puram ꝯsciaȝ
apud deum. multi tñ male suspicant͛ de
eo. ⁊ sic scandalizat͛. qd agat. R° p hoc
qd̄ dicit Augu. ⁊ habet͛. ii. q. 3. nō sūt au
diendi. Nobis est necc̄ia vita nr̄a: alijs
fama nr̄a. ⁊ ideo q̄ntum est in se dȝ illis
satisfacē suam bonam intentiōem osten
dendo. ⁊ spēm mali ⁊ occasiōem scāda
li fm̄ ꝙ pōt remouēdo. Si aūt nolūt sa
tisfactiōeȝ recipe de petō illoꝝ dȝ dolē. ⁊
tunc sufficit ei bona cōscia. quia iam ap
paret ꝙ scandalū coꝝ est ex malicia.
Utrū liceat peccare venialit͛ ne ali⁹ pec
cet mortalit͛. Rndeo quidam dixerunt
ꝙ pctm̄ veniale est cōmittendū ꝓp͛ vi
tandū scandalū. s; hoc implicat ꝯtra. si
n. faciēdum est: iā nō est malū neqȝ pcc̄ȝ
Nam peccatum non potest esse eligibile.
contingit tamē aliquid ꝓpter aliquam
circūstantiam non esse peccatum venia
le: quod illa circūstantia sublata esset ve
niale peccatum. sicut verbum iocosum

est veniale peccatum: quādo absq; vtilitate dicitur. Si autez ex causa rationabili proferat᷑: non est ociosum: neq; peccatum. Ex quo autem per peccatum veniale gr̄a non tollatur: per quam est hominis salus. inquātum tamē veniale disponit ad mortale vergit in detrimētum salutis. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. arti. 7. c. 5ᵐ.

¶ Utrū temporalia sint dimittenda ꝓpter scādalum. Rndeo circa bona temporalia est distinguēdum. Aut enim sūt nostra. aut sunt nobis ad cōseruandum cōmissa. sicut bona ecclie cōmittunt᷑ prelatis. ⁊ bona cōmunia quibuscūq; reipublice rectoribus. Et talium cōseruatio: sicut ⁊ dispensatio: imminet his quib⁹ sūt cōmissa ex necessitate. ⁊ ideo non sunt ꝓpter scandalum dimittenda: sicut nec alia que sunt de necessitate salutis. Tēporalia vero quorū nos sumus dn̄i: dimittere ea tribuendo si penes nos ea habeamus: vel non repetendo: si apud alios sint ꝓpter scandalum. q̄nq; quidem debemus: quādoq; autem non. si eni scandalum ex hoc oriatur: ꝓpter ignorātiam vel infirmitatem aliorum: quod. s. dixim⁹ esse scandalum pusillorū: tunc vel totaliter dimittenda sunt temporalia. vel alit᷑ scandalum sedandum. s. per aliquaz admonitiōem. vnde dicit Augusti. in li. de sermone dn̄i in monte. dandum est qd̄ nec tibi nec alteri noceat: quātuz ab homine credi potest. Et cum negaueris qd̄ petit: indicanda est ei iusticia. ⁊ meli⁹ qd dabis: cum petentem iniuste correxeris. Aliquādo vero scādalum nascit᷑ ex malicia: quod est scādalum phariseorū. Et ꝓpter eos qui sic scandala cōcitant: non sunt temporalia dimittenda. quia h̄ etiā noceret bono cōi. daret᷑ enim malis rapiendi occasio. ⁊ noceret ipis rapientib⁹ qui retinendo aliena in peccato remanerent. vnde dicit Gregori. in moral. Quidam cum nobis rapiunt temporalia solūmodo sunt tolerādi. quidam vero seruata charitate ꝓhibendi: non sola cura ne nostra subtrahant᷑: sed ne rapientes: non sua semetipos perdant. ¶ Sed obiicit᷑: ꝙ temporalia nullo cōuenientiori modo cōseruare aut recuperare possum⁹ q̄ꝫ per iudicium: sed iudicio vti non licet ⁊ ꝓcipue cum scādalo. Dicit᷑ n. Math. 5. Ei qui vult tecum in iudicio cōtendere: ⁊ tunicam tuam tollē: dimitte ei ⁊ pallium. ergo ⁊c̄. ¶ Rndeo s̄m Augusti. li. de sermone dn̄i in monte. illud preceptū dn̄i intelligendū est de p̄paratiōe animi vt scz homo sit paratus prius pati iniuriam vel fraudem q̄ꝫ iudicium: si hoc expediat. q̄nq; tamen non expedit. vt dictū est. ¶ Item obiicit᷑. quia Aplus seminans spūalia non accepit stipendia temporalia ne offendiculū daret euangelio Christi. vt patet. i. Cor. 9. Et ex simili cū ecclesia in aliq̄bus terris nō exigit decimas ad vitādum scādalum. ergo multo magis alia temporalia sūt ꝓpter scandalum dimittenda. ¶ Rndeo ꝙ scandalū quod vitabat Apl's ex ignorātia ꝓcedebat gentilium: qui hoc non cōsueuerāt. Et ideo ad tempus abstinēdum erat: vt prius instruerent᷑ hoc esse debitum. Et ex simili causa ecclia abstinet a decimis exigendis in terris in quibus non ē cōsuetum decimas soluere. hec Tho. 2ª 2ᵉ q. 43. arti. 8. o. ⁊ cōuenit cum eo Rich. 4. di. 38. q. 10. ar. 2. o. ¶ Quid si quis petat a me rem meā nūquid teneor sibi eā dare si sciam eum scādalizari nisi dem illam sibi. ¶ Rndet Alex. an. 2. c. 2. c. de scandalo. arti. 7. o. ꝙ respōdent quidam ꝙ rem dare oportet in casu: non semper. aut enim petit irrōnabiliter vel rōnabiliter. si p̄mo modo: non teneor duplici de causa. p̄mo ꝓpter bonum publicuz ad quod pertinet: vt dn̄ium rerum sine rōe non trāsferat᷑. 2° vt petentium temeritas refrenetur. Si vō 2° modo vt cum pauper petit vestem ⁊ tunc aut est magis necessaria mihi q̄ꝫ illi: ⁊ tunc etiam non teneor. tum ꝓpter seruādum charitatis ordinem. tum ꝓpter reprimēdam petentium temeritatem. Aut est magis necessaria illi q̄ꝫ mihi. Aut superflua mihi: necessaria autem illi. Et siue sic siue sic. aut ꝓpono rem illam alij dare: quez scio magis indigere. aut eam reseruo ad temp⁹ in quo multos credo ꝓbabiliter indigere. ⁊ in vtroq; casu non teneor. tum vt petentium temeritas reprimatur. tum vt bonum publicum cōseruet᷑ ad qd̄ pertinet: vt quilibet sua dispenset, put melius potest. aut nō ꝓpono eam alteri dare. ⁊ tunc teneor sibi dare. si probabiliter credam ꝙ scandalizetur: nisi dedero sibi. De hac materia vide. s. li°. i. tit. 44

ar.5.qui est de precepto patiētie respectu ablandōis rerum.

¶ De pplexitatibus cōscie.ti.69.

P Ostea quia ratiōe scandali pplexitas sepe oritur in ɔsciencia: dum timet ex parte vna ꝓximi scandalum. ⁊ ex parte alia casus in peccatum: cōuenienter post titulum de scandalo: subdit hic titulus de pplexitatibus cōscientie. Ubi pmo videndum est de multiplici pplexitate. 2° vtrū sit ponere pplexitatem ꝓut est ineuitabilitas peccandi. 3° de qbusdam casibus pplexis. ¶ Circa pmum sciendū ꝙ sicut notauit Alex.an.2.t.2.c.d pplexitate cōsciētie.ar.1.in pncipio.triplex ē pplexitas. Prima est intelligentie verborum sacre scripture. 2ª est ɔgnitionis faciendorū. ⁊ tam ista ꝙ pma potest esse in hominibus bonis. 3ª est ineuitabilitas peccandi. Prima tollit per cōsiderationem causarū dicendi in diuersis locis sacre scripture. quia intelligētia dictorū ex causis est assumēda dicendi. vt dic Hylarius. 2ª tollitur p vnctiōem spiritus sancti: que de omnibus docet. 3ª per depositiōem cōscie erronee: de qua est ad psens intentio.

C Irca 2m sciendum sm eidem Alex.an.2.t.2.ca° de pplexitate cōscientie. ar.1.c. ꝙ duplex est pplexitas. scȝ iuris ⁊ facti. Iuris est: quādo due auctates cōcurrunt circa aliquid faciēdum cōtrarie sm apparentiam. Facti est. vt cum quis sic errat: ꝙ si vnum peccatū fugiat: aliud se perpetrare credat. Prima remoueri potest ab homie: in quocūqȝ sit statu. 2ª remoueri nō potest ab homie manente in tali statu. vt quādo aliquis ex peccato ꝓprio est pplexus. talis enīȝ dum in illo statu manet vitare non potest: qn peccet de nouo. scȝ vel ꝓximum scandalizādo: vel ɔtra cōsciētiam faciēdo. vt patebit. j. in quibusdam casibus. qui tamē si de peccato peniteret: etiam dubius sine pplexus non esset. De hac perplexitate Gregori super illud Job 4°. Nerui testiculorū leuiathan pplexi sunt. loquens de suggestionibus diaboli. dicit ꝙ plures sic peccare facit: ꝙ si forte fugere peccatū appetāt hoc sine alio peccati laqueo nō euadāt.

¶ Nota etiam ꝙ duplex est necessitas peccandi. scȝ ꝓnitas: ⁊ ineuitabilitas. de prima intelligit illud psal. Saluasti de necessitatibus animā meaȝ. Et illud qd dicit Augusti. li° de natura ⁊ gratia. ꝙ necessitas peccandi non est ex cōditiōe sed ex vitio nature. audit ergo homo ac vt hec necessitas non sit: dicat deo. De necessitatibus meis erue me. hec Augu. liberat enim deus a ꝓnitate: ita ꝙ non deducit ad effectum. Si etiam a deo instanter peteret ꝓut deberet: in peccandi ineuitabilitatem non caderet. aliquādo etiam non caderet si prius peniteret.

C Irca 3m querit de pluribus casibus. Esto ꝙ aliquis sit ꝓmotus simoniace ad sacerdotium: ⁊ ex officio teneat personalit celebrare. nūquid celebrabit: si sic mortaliter peccat: si non populū scandalizat. ¶ Rndet idem Alex.2.t.2.ca° de pplexitate cōsciētie.ar.2.casu.2.c. ꝙ si peccatū talis sit occultū suspensus est ipo iure quo ad se tm. Et tunc si sit in officio celebrandi cum dolore penitētiali perficiat missam sic enim vitat maius malum. Si vero non dum sit in officio celebrandi: dimittat illud officium ꝓpter quod tenet personalit celebrare: ⁊ expectet dispensationis gratiam: si possit eam obtinere. Si vero peccatum eius sit manifestū: tunc dupliciter peccaret: scȝ quo ad se ⁊ quo ad alios: quos scandalizaret. Quid de illo qui vitam heremiticam gerit ex voto: ⁊ vocat ad ciuitatem: ⁊ dicitur ei ꝙ multas animas potest lucrari suo cōsilio ⁊ exemplo. Respōdeo sm eidem Alex. ibideȝ casu 4°. non debet ire. quia cōtra votum ⁊ ꝓfessionem sponte venire: est manum ad aratrū mittere: ⁊ retro aspicere. Nec ꝓdest homini totuȝ mundum lucrari: ⁊ anime sue detrimētuȝ pati. Hoc dico excepto casu: vbi fides periclitaret: ⁊ per eum releuari creditur: vel etiam si per papam cogat. ¶ Quid de existente in seculo: habente parētes pauperes: ac per hoc timente: si relinquat seculum transgredi pceptum de parentibus honorandis: ⁊ ex alia parte vouit relinquere seculum: quid talis agere debet? ¶ Rndet Alex. angli. vbi. s. casu 5°. in 2°. vbi agit de scandalo. ꝙ talis ex quo vouit iam de consilio: factum est ei preceptum relinquere seculum.

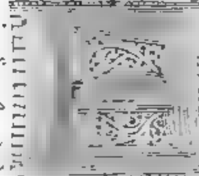
¶ Sed vlterius est distinguēdum. quia
aut vouit cum ꝑfinitione temporis. aut
non. si sic. infra tempus illud ꝓuideat
parētibus ſm ꝙ potest. vltra enim illud
non licet sibi differre sine dispensatiōe.
Si non. tenet ad statim: nisi aliqua cō/
ditio interueniat impeditiua. ⁊ tunc etiā
pendente illa cōditiōe ꝓuideat eis ſꝫ ꝙ
potest. al's tenet: vl' statim intrare: vl' ad
minus accelerare quātum potest dictan
te cōsciētia: ⁊ cōsilio salubri. alr esset in
periculo veritas vite. Si vō non interue
nit obligatio: sed est tm̄ cōsilium. In ca/
su potest ⁊ debet differri. p̄ceptum enim
ꝓ tempore ꝓ quo est p̄ceptum: est im/
plēdum. vnde vtrūqꝫ est implēdum ſm
p̄us ⁊ posterius: non ꝙ transgrediat si
non adimpleat cōsilium. sed vnum est
implēdum: quia p̄ceptum. aliud vero est
faciēdum: si velit esse perfectus. ſm ꝙ di
cit in euangelio. Nec credit semper eē
differēdum cōsilium ꝓpter cōtemptum:
nec deperit eius vtilitati spūali: si nūc nō
implet cōsiliū. sed si non implet quādo
spiritus: qui omia scrutat: dictat esse im
plendū. spiritus enim dei quātum est de
se: monebit vt fiat eo modo quo meliori
cōuenit. hec Alex. vbi. s. de hac materia
vide. s. li°. i. ti. de 4° precepto. ar. 3. q. fi.

¶ Quid de illo qui alicui iurauit ꝙ secre
ta eius celabit. ⁊ postea ille cui iurauit ꝓ
curat alicuius homicidiū· qd ille aget.
Rndeo ſm Alex. an. 3. t. 3. ca° de ꝑplexi
tate cōscie. ar. 3. circa operatiōes corpa/
les. cāu 4°. monere debet eum in secreto
fraterna correctiōe ꝓut dicit Math. 18
⁊ si nolit cessare: dicere potest in generali
ei cuius homicidiū ꝓcurat. Aliquis te
vult interficere: ita ꝙ non deprehendat
ab aliqua circūstantia: quis sit ille vt h̄a
bet extra de offi. ordi. si sacerdos. vel si
sit periculū dicere illi. dicēdum est alicui
qui potest ꝓdesse ⁊ non obesse in gene/
rali: vt p̄sbytero ꝙ ꝓmoneat eum dum/
mō sic dicat: ꝙ nullo mō ꝑsonam illam
cōprehendat. Et hoc modo ille non est
reus piurij: quia secretum illius nō in/
dicat. Eccl. 10. Denudare amici mysteria
desperatio est aie infelicis. ¶ Nūquid po
test quis cōmittere veniale: vt alius vi/
tet mortale. Rndet Alex. an. vbi. s. casu
7. ꝙ ſm quosdam perfectus nō debet cō
mittere veniale vt alius vitet mortale. sꝫ
penam temporalē potest sustinere. Impfe
ctus autē potest. ¶ Alij dicunt ꝙ etiam
ꝑfectus potest cōmittere veniale: vt alius
vitet mortale. sed quodāmō cadit a per/
fectiōe. videt autē ꝙ nulla sit tentio ad
peccatū veniale. sed potest esse tentio ad
saluādum alium a peccato mortali. ⁊ si
non potest aliter q̄ꝫ per veniale. ¶ Sed
obijcit illud ad Ro. 9°. Optabam fieri
anathema ꝓ fratrib' meis. i. ꝓ salute eo
rum. Dicēdum ꝙ anathema ibi sumit
ꝓ illa pena que etiam aliquādo infligit
iniuste. ⁊ tunc non est ibi nisi tm̄ pena. ⁊
talis pena est sustinenda ꝓ sua ⁊ aliena
salute spirituali. ſm autem ꝙ dicit penā
iuste inflictam: includit peccatum mor/
tale si tota ratio iusticie assit. Et hoc mo/
do Aplus non optabat. Multi alij ca/
sus ꝑpleri possent hic poni: quos omitto
qꝛ eos alibi posui in alijs locis.

¶ Explicit 2' liber hui' sūme de casib'.

Isti sunt tituli tertij libri q̄ ē de ɔctibus ɔmunibus.

Incipit liber 3⁹ de appropatōe rerum. ti. i.

Initis per dei grām duab⁹ ptibus huius sūme scʒ pma d pceptis. ⁊ 2ª de virtutib⁹ ⁊ vitijs. restat prosequi tertiā ptē eiusdē de ɔctibus ⁊ volūtatib⁹ vltimis. Et q2 in qbusdā ɔctib⁹ ⁊ volūtatib⁹ vltimis transferūt rerum dn̄ia. que quidē trāsferri nō possent iuste si nō eēnt distincta ⁊ appropata. ideo pmo ɔsiderandū ē de rerum appropatiōe. Et circa hāc queruntr plura. s. vtrū possessio rerum exteriorum sit homini naturalis. R⁹ q̧ sic. vt ondit phs p politicorum. p h̄ q̧ impfectiora sunt pter pfectiora. hi⁹ enim exteriora soli deo subiacēt quātū ad suā naturā. quia ei soli oīa ad nutū obediūt. s quantū ad vsū hʒ homo naturale dn̄iū eorum. q2 p rōnēʒ ⁊ voluntatē eis quasi pter se factis vti pōt ad suā vtilitatē. vn̄ h̄ dn̄iū ɔuenit homini sm rōem in qua dei imago ɔsistit. qđ bene ondītur gn̄. i. Faciamus hoiem ad ima. ⁊ simi. no. ⁊ presit piscibus maris ⁊c̄. Utrū rerum dn̄ia in statu inocētie fuissent distincta R⁹ sm scotū. 4. di. i5. q. 2. ar. i. q̧ non. imo erāt ɔmunia. ⁊ sm legē nature. vt patet p illud quod dr̄ di. 8. c. i. Iure vō nature sūt oībus oīa ɔmunia. ⁊. i2. q. i. dilectissimis. Et sm legē diui sapiētis greci. vn̄ di. 8. quo iure. ⁊ ē dēm aug. sup Io. Iure inqt diuino dn̄i ē terra ⁊ plenitudo ei⁹. Iure vō huma no dicit. hec domus est mea ⁊c̄. Ratio aūt huius est duplex. vsus rerum eni ita ɔpetere dʒ hoibus sm rectā rōnē: sicut ɔgruit ad pacificā ɔuersatōeʒ ⁊ necessariā sustētati onē. In statu aūt inocentie ɔmunis vsus rerum sine distinctōe dn̄iorum magis valuissʒ ad vtrūqʒ. q2 tunc nullus occupasset qđ alteri necessariū fuissʒ. s qđ quilibʒ primo sibi necessariū ad vsū occupasset: hoc ad vsū habuisset. hoc etiā mō tunc magi ad sustentationē vsus rerum cōis suffecisset q̄ʒ si p appropatōeʒ vni factā alijs vsus pclu sus fuisset. Hec scot⁹ ibidē. Utrū pceptū illud. s. de habēdo oīa cōia adhuc maneat ita q̧ nulli rē aliquā pprīā possidere liceat R⁹ q̧ nō. s est post lapsum reuocatū. quin imo dicat aug. de heresib⁹. q̧ sunt aliq he retici qui se vocāt aplicos ex hoc q̧ putāt nullā spem habere eos q vtunt his rebus quibus ipsi carent. s. ɔiugibus ⁊ aliquib⁹ possessionib⁹ q̄si pprijs. Est aūt post lapsuʒ p

reuocatū rōnabilr. ꝓpter duo supradicta.
pͦ qꝛ esset ꝯ pacificā ꝯuersationē: vt p ſe
patet. 2ͦ qꝛ eēt ꝯ necessariā sustētationē. qꝛ
hoies nō ita sollicite cōia ꝓcurarēt. ⁊ etiā
fortiores necessaria debilib⁹ auferrēt. Sci
endū tñ ſm tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 66. ar. 2. ꝙ circa
huiusmodi necessaria duo ꝯueniūt hoi. s.
potestas ꝓcurādi ⁊ dispēsandi. ⁊ quo ad
hoc homini aliqua tāꝗ ꝓpria possidere ē
licitū. ⁊ ē humane vite necessariū vt pdcꝫ
ē. Aliud ē vsus rei ipi⁹: ⁊ quo ad hoc non
dꝫ homo habere res exteriores quasi ꝓpri
as ſ; quasi cōes. vt scilicꝫ facile cōicet eas
alijs in necessitatib⁹. i. thiñ. vlti. Diuitib⁹
huius seculi pcipe. seqᵗ. Facile distribuere
⁊ ꝯmunicare. Et sic dicit ambro. ⁊ habeᵗ
di. xlvij. sicut hi. circa mediū capli. Nemo
inqt dicat ꝓpriū quod est ꝯmune ⁊c. Sed
dato ꝙ sit reuocatū illud pceptū: queriᵗ p
quā legē facta sit appropatio reꝝ. Rñdet
scot⁹ vbi supra ꝙ nō ē facta p legē diuinā
vt pꝫ di. 8. c. quo iure. allegato nec p legē
nature: qꝛ nō apparet ꝙ lex nature deter-
minet ad opposita. ipa autē determinauit
ꝙ oia essent cōia. vñ videᵗ dicēdū ꝙ fca
sit p legē positiuā. ⁊ ex hoc etiā seqᵗ ꝙ pᵃ
distinctio dñioꝝ facta fuerit p aliquā legē
positiuā. Ad hoc aūt ꝙ illa pma distictio
fuerit iuste facta opꝫ ꝙ illa lex eēt iusta. ad
hoc vͦo vt illa lex eēt iusta necessariū fuit
ꝙ ei⁹ lator hēret duo. s. prudētiā in se vel i
suis ꝯsiliarijs p quā discerneret ſm rectā
rōem qd faciēdū erat p ꝯmunitate. Et 2ͦ
auctoritatē: sine qua ei⁹ sñia nō ligarꝫ. Est
aūt auctoritas siue pncipat⁹ duplex. vna
ē paterna. ⁊ hec est iusta ex lege nature. q̄
oēs filij teneᵗ patrib⁹ obedire nec ē p legē
aliquā. s. moysi vel euāgelij reuocata ſ; ma
gis ꝯfirmata. Alia auctoritas ē politica q̄
est sup extraneos. ⁊ hec pōt eē iusta ex ꝯmu-
ni ꝯsensu ⁊ electōe ipi⁹ ꝯmunitatis. vt talē
auctoritatē hñs condere possꝫ legē p quā
dñia reꝝ distingueret. ⁊ hoc mō pbabile
ē factū fuisse. nā vel noe post diluuiū disti
uit terras filijs suis: vel ipsi diuiserūt inter
se. ⁊ lex aliqua ꝓmulgata ē vel a patre vl
ab aliquo ab eis electo in pncipē: vel a cō
munitate. cui scꝫ electo cōitas ipsa ꝯmisit
istā auctoritatē terras distinguēdi vel oc-
cupādi. q̄ lex fuit aut potuit esse ista. scꝫ ꝙ
res tūc nō occupata illi⁹ eēt q pus eā occu
paret. Et tūc dispserūt se sup faciē terre: ⁊
vnus occupauit regionē vnā. ⁊ alius aliā
Hec sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 1. ¶ Obr aūt. quia
dicitᵗ ab Isid. 4. ethimo. ꝙ cōis oīuꝫ pos
sessio est nālis. Rͦ. hoc p tāto dr. qꝛ ſꝫ ius
nāle nō ē facta distinctio possessionū: ſ; ſꝫ
codicē humanū: qđ ptinꝫ ad ius positiuū
vñ ꝓprietas possessionū nō ē ꝯ ius nāle. ſ;
ei supadditᵗ p adinuētionē rōis humane.
Secūdū aūt alex. an. 3. t. i. c. de ordiatis ad
ꝓximā lege nāli. q. 2. c. notādū ꝙ circa cō
munitatē ⁊ ꝓprietatē reꝝ lex nālis aliqd
dictat qꝛ debitū. aliqd qꝛ bonū. aliqd qꝛ
equū. Quia debitū dictat ꝙ in necessitate
oia sunt cōia. ⁊ hoc mō reꝝ cōicatio ē sub
pcepto. Quia vͦo bonū dictabat i statu na
ture hñ institute oia eē ꝯmunia. i statu vͦo
nature corrupte dictat ꝙ bonū ē aliqua
eē ꝓpria. Quia equū dictat aliqua eē inap
propabilia: vt aerē mare littora. ⁊ ꝙ aliq̄
que sunt appropabilia: si nulli⁹ sint hoīs
occupanti ꝯcedanᵗ. qđ enī sub nulli⁹ est
dñio ꝯcediᵗ occupāti. Et dicit Isid. ꝙ na
turalis est acqsitio coꝝ que terra mariqꝫ
capiunᵗ: vt captio auium ⁊ piscium.

¶ De pscriptione titulus. 2.

P Ostea ꝯsiderandū ē quō reꝝ
dñia iuste trāsferāᵗ. hec aūt trās
latio fieri pōt dupli͛. Uno mō
auctoritate publica. s. pncipis
vel legis. Alio mō auctoritate puata ipsi⁹
dñi imediate possidētis. pᵃ fit in pscribēdo
2ᵃ in ꝯhēdo vel donādo. Primo aūt ꝯsi-
derādū ē de pmo. s. de pscriptōe. ⁊ pͦ qd ē p
scriptio. 2ͦ quot ⁊ q̄ exiguntᵗ ad pscriptio
nē. 3ͦ quot sunt spēs pscriptōis. 4ͦ que res
pscribi psit ⁊ q̄ nō. 5ͦ quib⁹ modis interrū
piᵗ pscriptio. 6ͦ qs sit ei⁹ effectus. ¶ Circa
pᵐ sciendū ꝙ pscriptio vel vsucapio ē ac-
qsitio vtilis dñij vel directi p ꝯseruationē
possessionis tēpore legis diffiniti. i. p spa-
ciū tēporis a lege diffinitū. Est aūt dñium
directū illud qđ hꝫ ver⁹ ⁊ pncipalis dñs
rei. vtile dñium ē illud qđ hꝫ ille q nō est
dñs ſm veritatē ſ; hꝫ rei vtilitatē ac si eēt do
min⁹ ei⁹. vt vasallus feudatari⁹ ⁊ hi⁹. Est
aūt vsucapio ꝓprie pscriptio i imobilib⁹ ac
etiā in reb⁹ incorporalib⁹: vt sūt seruitutes
actōes ⁊ hi⁹. c. ex. de cā pos. ⁊ ꝓpri. cū ecclia.
C Irca 2ᵐ sciendū ꝙ in pscriptione
canonica q̄tuor requirunᵗ. pᵐ est
bona fides. s. ꝙ is q possidet rem
quā possidet credat eē suā: vel credat tra-
dētē eē dñm: vel hñe ius distrahēdi: lꝫ i fcō
erret. ff. de v. sig. bone fidei. ⁊ h̄ bona fides

semp p̄sumit̄ nisi mala ꝓbet̄: cū p̄sumat̄ ignorātia nisi ꝓbet̄ scia. ff. de pba. vi⁹. dr̄ etiā bona fides lʒ erret ī iure. e x̄. d iur̄ pa. cura pastoral' lʒ sec⁹ sit de vsucapiōib⁹. ff. e. de vsucapi. l. nūq̄. §. i. ſm goff. hosti. vo ⁊ ber. itelligūt. c. cura. qn̄ p̄scribēs errat in fc̄o. vt qn̄ ep̄s dedit sine ꝯsensu capli: ⁊ credit̄ ꝙ habuerit ꝯsensū capli. lʒ. n. recipiēs erret ī fc̄o: intelligit̄ tn̄ bonā fidē hr̄e. Sʒ ⁊ ſm ip̄z hosti. dr̄ bona fides lʒ erret ī iur̄ si vir dederit rē alienā vxori putāti donatiōnē valē: ex q̄ donatōe n̄ sit fact⁹ paupior tūc. n. vxor vsucapiet p̄ donato. ff. p̄ donato. l. si vir vxori. nisi forte an̄ vsucapionē ꝯpletā diuortiū fiat. ff. e. p̄ dona. l. i. Si dicat̄ ꝙ error iuris in vsucapiōib⁹ nō pdest vt dictū ē. Rn̄det hosti. ꝙ spāle ē in h̄ casu ꝙ error iur̄ ꝓsit: cū nec alr̄ bonā fidē hr̄et Credit. n. ꝙ vir sit dn̄s: ⁊ sic errat in facto. ⁊ ꝙ possit dare: ⁊ sic errat in iure. ⁊ iō cuʒ sit error mixt⁹ nō nocet error iuris. ff. eo. l. nūq̄. Dr̄ etiā qs hr̄e fidē bonā lʒ habeat sciaʒ dubiā. ff. de vsur. ⁊ fruct. l. qui scit. §. bone fidei. Presumitur autē mala fides si denūciet̄ emptori ꝙ non emat. C. de rei ven. si fūdū. p̄ toti. vel si qs ꝯ leges merce tur. vt pʒ li. xi. co. ti. de agrico. ⁊ colo. ⁊ censitis. l. quēadmodum originarios. ī fine. l. vel si emat a procuratore meo per collusionem. vel si quis emat a luxurioso vel prodigo: cui alienatio bonoꝝ interdicta est cū sciat eū pecuniā scorto datuꝝ. ff. p̄ emptore. l. q fūdū. §. q sciēs. ⁊ l. si qs. Nūq̄ tn̄ hʒ qs ꝯsciaʒ rei aliene: ⁊ tn̄ vsucapit eā vt si iudicis decretū iterueniat. e x̄. e. c. i. ¶ Sciēdū aūt ꝙ nō obest accipiēti mala fides tradētis. ar. e x̄. e. de q̄rta. qd̄ ē veꝝ in p̄scriptiōe. 30. vel. 40. ānoꝝ. dūmō nollit possessor vti accessiōe tēporis illi⁹. s. tradētis: ⁊ h̄ si recipiēs ignorabat illū malā fidē habuisse. ff. de acq. pos. pomponi⁹. §. cuʒ qs. vn̄ nō obstat. C. de p̄scrip. 10. vel. 20. annoꝝ. in auc̄. si fraude ⁊ dolo. l. male fidei. q: intelligit̄ de p̄scrip. 10. vel. 20. ānoꝝ ī q̄ ex vtraq̄ pte reqrit̄ bona fides. ꝓbāt̄ hec oia e x̄. e. si diligēti. i glo. p̄ toti. ¶ Ad hoc nō ꝙ exigit̄ bona fides emētis noīe suo. si vō qs emat noīe alteri⁹: vt ꝓcurator vl' seruus noīe dn̄i. distingue ſm hosti. de duo sc; ꝙ aut emit noīe peculiari. ⁊ tūc siue cuʒ mādato dn̄i siue sui scia siue ignorantia. Ignorātia serui nō dn̄i inspicit̄: nisi forte dn̄o p̄nte ⁊ nō ꝯdicēte emerit. tunc. n. scia dn̄i in p̄iudiciū inspicit̄: si tn̄ p̄ns ꝯdicere nō posset ei nō obesset. Aut emit noīe tn̄ dn̄i ⁊ ei⁹ mādato. ⁊ tūc aut mādatū recipit de incerto: ⁊ tūc idē ē qd̄ s̄. ⁊ si sine mādato emat dn̄o seruū vitiosū. aut mādauit de certo: ⁊ tūc inspicit̄ scia dn̄i: nō serui. ⁊ idē dc̄ʒ ē de vsucapiōib⁹. Et sicut ē distictū de seruo: ita etiā distiguēdū ē de filiofam lias ſm azonē. Qn̄ aūt qs emit vt ꝓcurator ul' nūci⁹: scia vel ignorātia dn̄i tm̄ ē spectāda ¶ Itē notat hosti. ꝙ ī vsucapiōib⁹ reqrit̄ tp̄ūs traditōis nō tp̄ūs ꝯct⁹: vt ī emptiōe bona fides. puta credo me tibi debere. 10. libras ex stipulatōe: do tibi equū alienū quē possideo ī solutōe p̄ his. 10. libris. vtroq; vero ignorātes huc equū ff. e. l. i. Et sic iust⁹ error dat titulū vsucapiōis sec⁹ ē de emptione. si. n. ex cā emptōis putē me tibi teneri ad traditōe; eq: ⁊ iō trado: nō hʒ locū vsucapio p̄ empto: q: emptio nō p̄cessit: neq̄ p̄solutū ex cā emptōis credat̄. diuersitatis hui⁹ rō ē: q: ī ceteris causis tp̄s solutionis īspicit̄. nō. n. refert cū stipulor: utrū illd̄ qd̄ stipulor sciā alienū eē: vel nō. ſ; sufficit ꝙ putē eē tuū cū solueris. In emptōe aūt īspicit̄ tp̄s ꝯct⁹ ⁊ solutōis. ff. p̄ emp. l. 2. §. i. ī fi. Secūdū aūt qd̄ reqrit̄ in p̄scriptōe ē iust⁹ titulus. e x̄. e. si diligēti. ⁊ dr̄ h̄ titulus cā possidēdi. vt donatio emptio ⁊ hui⁹. exigit̄ aūt cā vā nō legitima ſm gof. q: si legitima foret locū p̄scriptio nō hr̄et. q: eadē res ex duab⁹ causis acqri nō posset. e x̄. de fide istru. int̄ dilectos. §. ceteꝝ memorati. in fi. vbi grā. in donatiōe q̄ fit ab ep̄o sine ꝯsensu capli. ver⁹ titulus nō tn̄ legitimus nec sufficiēs p̄stat cāʒ possidēdi ⁊ p̄scribēdi. Et ſm h̄ itelligi pōt illud e x̄. e. de q̄rta. sic ⁊ titulus errone⁹ p̄stat cāʒ p̄scribēdi. ff. p̄ suo. l. fi. ſm. gof. vn̄ nō reqrit̄ ꝙ sit iust⁹ titulus talis q tribuat dn̄iū. e x̄. e. veniēs. ſ; titulus aliq̄lis dat cāʒ p̄scribēdi. vt e x̄. e. si diligēti. in glo. vbi dr̄ ꝙ titulus p̄ tāto dr̄ iust⁹: q: dat cāʒ p̄scribēdi: licʒ in vitate nō sit iust⁹. q: tūc nō eēt p̄scriptio necessaria. vn̄ min⁹ iust⁹ titulus dat cāʒ p̄scribendi: si assit bona fides. s. vt credat titulū sufficere. ¶ Sʒ nūqd necesse ē titulū allegare ⁊ ꝓbare. R. circa h̄ fuerūt plures opi. ſ; tene qd̄ notauerūt ber. ⁊ moderni i. c. si diligēti. quoꝝ opīo approbat̄. li. 6. e. ep̄m vbi dr̄ ꝙ in p̄scriptōe sufficit bona fides. vbi ius cōe vel p̄sūptio nō ē ꝯ p̄scribētē. al' opʒ. i. necesse ē titulū allegare ⁊ ꝓbare nisi sit tāti tp̄is p̄scriptio: c⁹ ꝯrij memoria nō existat. vt ibidē. Et aduerte ſm Io. an.

ibidē q [illegible] ius cōe [illegible] aliud 9 ius [illegible] nō [illegible] cōe [illegible] i fundo meo seruitutē [illegible] ē pter ius cōe est [illegible] ptra [illegible] gnibz [illegible] gēs [illegible] c. vigilāti. vbi [illegible] intētionē suā sup ius cōe: pscribēs bz titulū pbare: aliter nō nisi psumptio habeat ptra eū. Sz quō pbabit pscriptio tāti tpis. R. sm hosti. ex. de v. sig. q p nouale pbabit p testes q dicāt se hēre talē psciaz q semp viderūt et audierūt ita cēnce vnqz ptrariū: et q cōis ē et semp fuit opio q sic fuerit. Si aūt aduersari9 ptra hoc pbare velit: testes eius dicere debēt se talē hre cōsciam q tali tpe ptrariū a talib9 viderunt vel audierūt. Quid ergo si ps vtraqz pbet R°. pferant testes magis idonei et qui dicunt aptiora. ex. de testi. in nostra. vbi de h et sic dicētes se vidisse ptrariū pferri deberent cū alii satagāt negatiuā. 6 q. ii. actor. p totū. Quid si aduersari9 vellet pbare pscribētē nullo titulo possedisse. s poti9 p uiolētiā. et sic mala fide ab initio. nūquid dz audiri. R. hdet ber. ex. c. qm. q sic. qr iste postea pscribē nō potuit. ex. c. vigilāti. et l. c. i. 3m qd regrit ē ptinuatio possessionis. s. q res sit possessa ptinue vsqz ad finē pscriptōis sine iterruptōe. ex. c. illō circa mediū. s. §. vez si g si possessio iterupat: p9 tpa ptinuari nō pnt cū sequētib9. imo regrit spaciū. 30. ānoz. si pscriptor postea nāciscatur possessionē. vel. 40. annis postea pscribit. Itē nisi i illo casu qn possessor recupat sit bone fidei. tūc eni forte statuto tpe pscriberet. C. de prescrip. 30. āno. l. fi. Qñqz tñ etsi possessio nō sit ptinua pficit pscriptio. inchoata eni a defūcto pficit vacāte hereditate: et tñ possessio nō ē in hereditate. ff. de vsucapi. l. nūqz. Et intellige q pscribēs nō tenet pbare ptinuationē possessionis. qr hoc eēt impossibile. s sufficit q pbet se possedisse in tpis pncipio medio et fine. C. ne de statu defun. l. si mater. ad fi. ¶ Quartū ē q res nō sit vitiosa. res aūt dr vitiosa si sit furtiua: vel vi possessa. quā nō tñ fur vel raptor s nec aliqs alius: lz ab eis emerit: vel aliter bona fide habuerit. pscribere vl vsucape pōt. insti. e. §. furtiue. p totū. Itē pter pdicta sm hosti. regrit in vsucapione rei traditio vel quasi. puta psumitur tradita pter patiam et sciam et hi9. qr nec sine possessione que nō acqrit sine traditione vel quasi: vsucapio pcedit. ff. e. sine possessione. p totū. Regrit etiā q distrahēs et tradēs habeat bonā fidē. si eni male fidei possessor alienauerit rē alienā dño [illegible] ignorāte: spectat pscriptio. 30. ānoz. si aūt eo sciēte imputet ei: si infra sua tpa litē nō fuerit ptestat9.

S Equit' videre de tertio. s. de tpe pscriptōis. hc aūt sunt [illegible] ad materiā pntē. vna ē lōgi tpis. vt decē ānoz inter pntes qui sunt in eadē pruincia: vel. 20. ānoz inter absentes. s. q sūt in diuersis pruinciis. altera ē lōgissima vt. 30. vel. 40. ānoz. et vtraqz sm a [illegible] pscriptio hz locū ptra laycos et psonas puatas. vt. 16. q. 3. §. pōt. hodie eni vt dictū ē ā male fidei possessore alienāte rē: ignorante rei dño: spectat pscriptio. 30. ānoz. Ipo aūt dño sciēte: si nō fuit litē ptestat9 sufficiūt decē āni inter pntes. et. 20. inter absentes. vt in auc. vt spon. largi. §. rursus. p totū. coll. 9. nec hoc credit hosti. correctuz eē p pciliū. ex. e. qm. Sz qd si pscripsi rē tuā te pnte p quinqz ānos. et deinde te absente p qnqz. nūqd pscriptio ē pleta. R. q nō: s sicut duplicatur decēniū vbi nullo tpe fuisti pns. sic de decēnio qcqd te absēte trāsiit duplicari dz. vt in. d. auc. §. de pscri. p totū. Contra aūt oēs ecclias necessaria ē pscriptio. 40. ānoz. siue psona puata 9 eccliaz pscribat. siue vna ecclia ptra aliā ex. c. illud. in pn. ptra tñ epm negligentez puertere plebē suā ad fidē post sex mēses pputando a tpe monitionis sibi facte a vicinis epis pscribit p tres ānos et sex mēses pputādo a tpe monitōis sibi facte. vacat ei q puertit eā. s. vt habeat ipam. ex. e. c. i. i ter. et in glo. Itē ptra ecclesiā romanā est necessaria pscriptio centū ānoz. ex. e. cum nobis. in pn. Usucapio vero pplet triēnio ex. e. c. i. in pn. etiā in reb9 ecclesiasticis mobilib9 sm hosti. et gof. 16. q. 3. §. quas actiones. Quidā tñ dixerūt q nō implet in hi9 rebus triēnio s quadriēnio: sicut i reb9 fisci. vt insti. e. § res fisci. hoc aūt triēniū pficit cū ad aliquā horā diei vltime peruenitur. ff. e. l. in vsucapionib9. Insup nota q puatus ipo iure vel p sniaz hois que tenz a romana ecclia vel alia nō pscribit illaz minori spacio cētū ānoz ptra romanā ecclesiā: vel. 40. ptra alias. Catholici vo q bona fide possederūt. 40. ānis bona hereticoz post mortē ipoz. qui qdē catholici putabāt sup illis bonis ab ecclesia romana vel alia: nō pnt molestari. li. 6. e. si que.

SEquit' videre de 4°.s.q̄ res p̄scribi p̄nt: ⁊ q̄ nō. Circa q̄d sciēdū q̄ gn̄aliter oēs res p̄scribi p̄nt. oē ius. ois actio. e.x̄. c. ad aures. in fi. Excipiunt' tn̄ q̄dā que nullo tp̄e p̄nt p̄scribi. vt eccl'ie in crib⁹ nullo tp̄e p̄scribūt': ſ; poti⁹ ex tp̄is diuturnitate augent'. e.x̄. de simo. cū in eccl'ie corpore. Itē nō p̄scribit' ɔtra obediam visitationē ⁊ ꝓcurationē q̄ debēt' rōe visitatōis e.x̄. c. de p̄scriptōib⁹. cū nō liceat. ⁊. c. cū ex officij. Sz ɔtra. e.x̄. co. audins. ⁊ de capel. mo. c. z. ⁊ de p̄uil. c. cū olim ꝓter. ⁊ de excep. cū venerabilis. in oīb⁹ illis innuit' q̄ ɔtra subiectionē ⁊ obediaz p̄scribit'. R̄ndet ad hoc gof. q̄ subiect⁹ p̄ se tn̄ nō p̄scribit. s. libertatē ɔtra subiectionē. ſ; etsi p̄uilegiū libertatis ɔcedat' in ip̄o caueri pōt q̄ hi⁹ p̄uilegiū reuocet'. e.x̄. de deci. dilecti. hoc tam̄ ius implorādi pōt a subdito p̄scribi. ad q̄d accedit. C. de fund. patri. l. fi. que lex federici incip̄it. Iubem⁹ oēs li. ii. vel subdit⁹ ɔtra obediaz p̄scribit nō noīe suo ſ; ei⁹ cui se obediaz tāto tp̄e p̄stitisse allegat. vt prescriptio sit inducta. sic videt' loq. c. cū oli. c. p̄allegato. pōt etiā subdit⁹ p̄ se p̄scribere aliqua q̄ ꝑtinēt ad p̄latū suū. vt e.x̄. c. de q̄rta. ⁊ de iure patro. cura. ¶ Itē eccl'ie ⁊ etiaz loca religiosa necnō decime p̄mitie ⁊ oblationes nō p̄nt a laycis p̄scribi. q̄z nec possideri. e.x̄. c. si diligēti. ¶ Itē nō pōt prescribi limes vel q̄d adheret limiti ep̄atuū ꝓuinciaꝝ vel parrochiaꝝ. 16. q. 3. l; in regulis. ⁊. c. se. inter memoratos. ⁊ e.x̄ de parroch. sup co. Rō ē nc termini ꝓuinciaꝝ ep̄atuū vel parrochiaꝝ ɔfundant'. Itez nec liber homo ꝓ seruo possessus pōt p̄scribi. 16. q. 3. §. pōt. Nec publice functiones agroꝝ. i. ꝑensiōes a colono p̄scribūt'. vt ibidem. Nec colonus p̄'cribit fundū quē colit. C. de p̄scrip. 30. vel. 40. āno. l. male agit' ꝓ toti. Nec via publica amittit' nō vtēdo. ff. de via pub viā. p toti. Nec aqueductus. C. de aqueductu. diligent'. li. ii. Nec q̄daz insignia eccl'ie romane. di. 93. illud. p toti. De his v̄o e.x̄. c. cū nō liceat.

SEquit' videre de quinto. s. quib⁹ modis interrūpit' p̄scriptio. circa q̄d sciendū q̄ interrūpit' dupli'. s. nāliter ⁊ ciuil'r. nāl'r interrūpit' p aque inundationē. p violētā a quocūq; factā deiectionē. ⁊ si res sit furto sublata. ff. c. de vsucapio. nāl'r. p toti. Itē si habitā dimiserit possessionē. vel aliquo alio mō amiserit. ff. de serui. vr. p̄. si edes mee seruiant. Simil'r interrūpit' in iudicio ⁊ e.x̄ iudiciū. i iudicio p libellū p̄ncipi oblatū. q̄nimo p solā p̄cū oblationē ⁊ ad eas rescriptionē. ⁊ hoc valet in ānalib⁹ ⁊ p̄torijs actionib⁹ que p h̄ ꝑpetuant'. s. quo ad interrūpēdā quasi p̄scriptionē. C. q̄n libellus p̄nci. dat⁹ litis ɔte. fa. l. i. ⁊. l. z. Itē p querelā iudici factā ⁊ reiɔuētionē secutā. ⁊ hoc valet in oīb⁹ actionib⁹. C. de p̄scrip. 30. āno. sicut in rē. Itē p litis ɔtestationē. ⁊ hoc etiā in oīb⁹ valet vt ibidē. l. fi. Itē p quasi litis ɔtestationē. vt p denūciationē factā colono in iudiciū vocato. e.x̄. vt li. nō ɔte. q̄m ad fi. Extra iudiciū etiā multipl'r. s. p solutionē vsuraꝝ. ⁊ p cautionē secūdā a debitore factā. C. de p̄scrip. 30. an. cū notissimi. Itē p ꝓtestationē factā corā iudice ordinario vel corā publicis ⁊ honestis ꝑsonis. cum. s. impeditus cā aliqua ꝓcedere nō pōt. e.x̄. de appel. si iust⁹. c. fi. Itē p denūciationē factā colono e.x̄. vt li. nō ɔte. q̄m. vt q̄n citat' corā iudice. p re quā possidet noīe alieno. Itē p ꝓclamationē synodalē. i. in synodo factā. vt cū aliq̄s p̄sbr̄ clamat q̄ alius p̄sbr̄ tenet rē ecclesie sue. Et idē ē si in ɔcilio ꝓuinciali vel gn̄ali. e.x̄. c. de p̄scrip. sanctoꝝ. ⁊ de his fere oīb⁹ nōt' e.x̄. c. illud. Sciendū aūt q̄ sunt quedā tp̄a in quib⁹ p̄scriptio nō interrūpit' quiescat sine dormit. p̄° tp̄e prelati male alienātis. s. quo ad rē alienatā male. s. q̄°diu viuit ⁊ tenet eccliam. 16. q. 3. si sacerdotes. z° tp̄e vacatōis ecclesie. 3° q̄°diu p̄sbr̄ eccl'ie ē heretic⁹. e.x̄. c. c. i. 4° tp̄e scismatis. e.x̄. c. cū nobis. 5° tp̄e excōicatiōis. excōicat⁹ eni nō pōt agere ad īterrūpēdā p̄scriptionē que currebat ɔtra eū. in tēpore ergo excōicatōis non currit p̄scriptio. q̄d intelligit ray. si excōicat⁹ nō sit negligens petere absolutionē. ⁊ idē ē de suspēso. 6° tēpore pupillaris etatis. C. in q̄b⁹ causis nō ē necessaria in inte. re. l. fi. 7° tp̄e quo quis iusta cā ip̄edit⁹ agere nō pōt. ⁊ iste casus ē gn̄alis e.x̄. de appel. ex rōe. 8° tp̄e patrie potestatis. hoc eni ip̄edit ne filiofamilias prescriptio currat. C. de bo. que libe. in pote. cōsti. l. quecūq;. ad fi. ⁊ hoc ē veꝝ de aduenticijs. hec ray. 9° nō currit p̄scriptio i dote mulieris nō soluto m̄rimonio vel vergēte viro ad inopiā. C. de iure dot. in auc. i rebus. Decimo nō currit p̄scriptio debitori nisi adueniēte die vel exītē debiti ɔditiōe vt si ꝓmisi creditori cētū libras si nauis mea venerit. nō currit p̄scriptio ɔtra eū q̄usq; venerit nauis. simil'r si credidisti mihi

cētū libras vsq̄ ad decē ānos non incipit currere ꝯtra te p̄scriptio nisi cōpletis illis decē ānis. C. de p̄scrip. 30. an. cū notissimi. Undecimo tp̄e absentie vt si is ꝯ quē p̄scribit͛ sit ꝓfect⁹ in terre sancte subsidium vel ecclesie. subducit͛ de tp̄e p̄scriptōis tm̄ tp̄s quātū fuit i ei⁹ absentia lapsū. vt. ff. q̄bus ex ca. ma. 25. l. videlʒ. Alii vo dicunt tunc solū debere deduci tp̄s absentie cū in cius absentia vel parū post ei⁹ reditū p̄scriptio ē cōpleta. ⁊ hec accipiūt. ff. ex qb⁹ ca. ma. 25. ab hostib⁹. P̄ma sn̄ia videt͛ magis placere gof. s̄ p̄ma ē equior. 2ᵃ securior s̄ʒ leges. de casib⁹ p̄dictis nōt͛. li. 6. c. cū liceat i glo. fi. Quid de debitis ānnis vel istr̄is vel cuiuslʒ alteri⁹ tp̄is singularis. Et q̄ s̄ʒ leges p̄scriptio currit nō ab exordio obligatōis s̄ a p̄n° cuiuslʒ āni vel mēsis vel alteri⁹ tp̄is. vt in l. ꝑalle. cū notissimi. qđ itelligit͛ s̄m mar. ⁊ pla. s. q̄ opʒ eē tot p̄scriptiones quot dicunt͛ eē solutiōes quib⁹ dicta lex fauere videt͛. Bulgar⁹ vo intelligit q̄ ibi dʒ eē tm̄ vna p̄scriptio. s. 30. an. ꝯputādo a p̄n° cuiuslʒ tp̄is quo solutio fieri debebat. s̄ cessatū ē in solutōe. C. de vsucapi. ꝓ emptore. cū q. Quidā vo distinguunt q̄ si noient͛ āni vt āni bini vel trini tot erūt stipulatōes quot āni. ⁊ tūc hʒ locū sn̄ia p̄ᵃ. Si vero dicat͛ generaliter. puta singulis ānis erit vna stipulatio: ⁊ tūc locū hʒ sn̄ia 2ᵃ. Jo. vo ⁊ azo distinguūt inter legata ⁊ ꝓmissa. in legatis. n. q̄ꝛ tot sunt actiōes q̄t debita tot eadē rōne opʒ currere p̄scriptiones. ideo tale legatū nō vtēdo pōt amitti ⁊ in his ē va sn̄ia p̄ma. in stipulatōib⁹ aūt ē vera sn̄ia secūda. s̄m vo hosti. prima est equior ⁊ maior quo ad ius canonicum.

SEquit͛ videre de sexto. s. de effectu p̄scriptiōis. circa qđ sciēdū q̄ s̄m gof. ex p̄scriptōe tā lōgi tp̄is q̄̄ lōgissimi acq̄rit͛ exceptio ꝯ dn̄m rei vel venditorē cui res fuit obligata. C. de prescrip. 30. vel. 40. an. si quis empti. in p̄n°. Et cū exceptio sit actiōis exclusio. ff. de excep. l. 2. pʒ q̄ directū dn̄ium remanet apud veterē dn̄m. vn̄ ⁊ rē vendicare pōt a quolʒ possessore p̄ter q̄̄ a p̄scriptore vel ab illo q̄ possidet ab eo. p̄scriptor aūt hʒ vtile dn̄iū C. de bonis maternis. l. i. vn̄ hʒ vtilē rei vēdicationē etiā ꝯ dn̄m veterē. cū s̄m leges p̄scrip. dn̄ium mutet͛. ff. de vsucapi. cū quiedes. Nec mireris si ꝑ vsucapionē acq̄rit͛ dn̄ium directū reꝝ mobiliū. ⁊ ꝑ p̄scriptionē vtile imobiliū. q̄ꝛ mobilia facili⁹ tn̄ sūt ⁊ mutant͛ q̄̄ imobilia. vt pʒ de ip̄o noīe. ⁊ pʒ. ff. de acq. pos. si rē mobilē. Si q̄rat͛ q̄re ꝑ p̄scriptionē tollat͛ actio hypothecaria. vt in. l. ꝑalle. si qs. ⁊ nō ꝑ vsucapionē triēnij. ff. de pigno. l. i. §. cū p̄diū. i. R̄. q̄ꝛ ꝑ p̄scriptionē acq̄rit͛ exceptio que excludit oēʒ actionē. e. t. c. ad aures. in fi. s̄ ꝑ vsucapionē triēnij acq̄rit͛ solū dn̄ium. intentio aūt pignoris ab intentōe dn̄ij sepat͛. vt in. § ꝑalle. cū p̄diū. s̄m Jo. ⁊ azo. s̄ s̄ʒ hosti. etiā ꝑ vsucapionē acq̄rit͛ exceptio. q̄ꝛ cui dat͛ actio multo forti⁹ exceptio. C. de ꝓba. sine possidetis. dabit͛ g̊ rōne vsucapionis ⁊ p̄scriptōis legitime actio si nō possideat ⁊ exceptio si possideat. sicut aīt mar. ⁊ ꝓbat͛ in l. quā ꝑ se adducit. C. de p̄scrip. 30. vel. 40. an. si quis. l. emptionis. Quare g̊ aliud ē in vsucapi. ⁊ aliud in p̄scriptōib⁹. R̄. plirius tp̄s hoc facit. hec tho. Ex p̄dictis pʒ q̄ in p̄scriptōe necessaria ē ꝯtinua bona fides ita q̄ in nulla p̄te tp̄is p̄scriptionis p̄scribēs ꝯsciam habeat rei aliene e t. c. c. fi. in fi. ⁊ ita abrogate sūt oēs leges q̄ admittūt p̄scriptionē cū mala fide ⁊ cōtinua. s. quo ad p̄nᵐ mediū ⁊ finē totius tp̄is p̄scriptōis. In longinqua tn̄ p̄scriptione req̄rit͛ etiā s̄m leges bona fides i p̄n° lʒ nō in medio vel in fine. 16. q. 3. p̄scriptionū alie. nec miꝝ. q̄ꝛ eccl̄ia ⁊ iura ⁊ alia secularia trahere pōt idirecte ad foꝝ suū rōne potestatis cuius iudiciū s̄m corpus ⁊ animā ꝑtinet ad ip̄aʒ. e. t. de iudi. nouit. lex etiā dicit q̄ sacre leges nō dedignant͛ sacros canones imitari. de hoc nō. e. t. c. c. fi. in glo. 2ᵃ. sup illo v̄bo. q̄ꝛ̄ ciuilis. Sed qd si tp̄e p̄scriptōis habuit ꝯsciam lesam ⁊ postea incipiat habere nō lesā. nūquid ꝓpter hoc ē p̄scriptio interrupta. R̄. s̄m ber. e. t. c. c. fi. in glo. 4. ⁊ Inno. sup idē c. nō videt͛. q̄ꝛ fuit erronea. vn̄ eā deponere debet. s̄ s̄m hosti. ei ꝯdicit expsse e. t. c. c. fi. vbi in nulla tp̄is p̄te. ⁊ etiā. c. penul. ad fi. ibi. Si vo nōdū 2c. vt enī ibi ꝓbat͛ ⁊ in p̄cedētib⁹. si qs p̄scripserit. nō obest postea mala fides s̄ ꝯtrius actus. si vo ē in p̄scribendo supueniēte mala fide p̄scribere nō pōt. Nec dici pōt fuisse erronea. q̄ꝛ aut pretens ꝓbauit se dn̄m. ⁊ sic nō errabat in h̄ q̄ putabat rē alienā. aut nō ꝓbabat. ⁊ sic nō ē necessaria ꝓbatio p̄scriptōis. C. d̄ rei ven. l. fi. ⁊ sic videt͛ q̄ hec interruptio sit n̄ālis. q̄ꝛ oib⁹ ꝓdest. vt etiā plene inuitur 34. q. 2. si v̄go nesciēs. Sed qd si dubitet an res sit sua: ⁊ hʒ iustā cāʒ dubitationis

Rñdet her. ⁊ hosti. in. d glo. q adhuc ẽ bone fidei possessor ⁊ vtetur fructibus ⁊ pscribit in hoc casu lȝ habeat cõsciaȝ du biã. qꝛ nescit adhuc an sit aliena. Ingrere tñ dȝ de re illa ab aliis vt sic puenat ad veritatẽ. ar. 23. q. 8. occidit finees. ⁊ etiã i tex. in fi. Quid si plat⁹ ꝯsciaȝ habeat rei aliene ⁊ ecclesia habeat bonã fidẽ. Rñdȝ her. in glo. predicta. q dño rei significabit vt petat ⁊ sic ꝯsciam purgabit. qui si veni at ⁊ petat in iudicio tenet platus defendẽ ecclãm ß nõ oberit ecclie ꝯfessio ei⁹ nisi de facto suo ageret. hosti. vo dicit q caute faciat si ꝯsiliũ habeat capli sui ⁊ alioꝝ p boꝝ ⁊ qui melius noverint vitatẽ. ⁊ si in venerit q res sit aliena nõ sua restituat eã Si vo platus habeat ꝯsciaȝ lesam. capi tulũ aũt bonã, dic. ut plat⁹. defendatis vos quãto meli⁹ potestis. 16. q. 7. filiis vel nepo tib⁹. Ad hoc nota ßm q tradit hosti. sicut eñi mala fide nõ prescribũtur res ita nec actiones reales. si eñi dñs remaneo non obstãte pscriptõe cũ mala fide. g ⁊ ipsam rẽ potero vendicare. ff. de rei ven. res alie nas. secus ẽ de psonalib⁹ actionib⁹. vñ quo ad eas nõ derogat legib⁹ antiquis. Nã ⁊ iure canonicũ e x. c. vigilanti. ⁊ c. qm̃ oẽ. ⁊ 34. q. 2. si vgo. tñ in realib⁹ locũ habeat. hoc ex eoꝝ lectione pȝ. In his eñi ꝯside rat ius canonicũ malã fidẽ possidẽtis reȝ ꝯ ꝯsciaȝ ⁊ nõ negligẽtiã nõ petentis quã leges ꝯsiderãt nõ curantes de peccato ut innuit. e x. c. vigilãti. circa mediũ. Et ideo pter aĩe periculũ nõ pscribit aliqs cũ ma la fide in realib⁹. in psonalib⁹ vero ꝯside rari nõ põt mala fides circa rẽ possessam cũ nulla possideat. ß poti⁹ ẽ ꝯsiderãda ne gligentia nõ agẽtis. nec. n. mortalr pecco si tibi nõ soluo dũmõ nõ teneã te multo maxime si ignoro. nã nullus regulariter alicui obligat nisi ꝯsentiat. vñ si vẽdis mi hi rẽ decẽ lib. vel mutuas mihi decẽ libras de volũtate tua habeo eas ⁊ d facili possũ obliuisci q eas debeã tibi. ⁊ etiam si recor dor psumere possũ q si nõ petis vis dona re vel grãm tpis facere. g nec pecco nec malã fidẽ habeo. Etsi petas ⁊ ego soluere nolũ lȝ pter metũ nõ me voces in iudiciũ in ptentũ pscribo. ⁊ sic equũ est in oĩ casu ꝯsiderare bonã fidẽ. C. de ac. ⁊ obli. bonã fidẽ. p totũ. Hec hosti. Pone q pscriptũ sit canonice ⁊ postea pscriptor incipiat ha bere ꝯsciaȝ rei aliene. nũquid tenet resti tuere. videt q sic. qꝛ nõ remittit peccatũ

nisi restituat ablatũ. 14. q. 6. si res. ⁊ nullo iure se defendit. 34. q. 2. si vgo. Sȝ ꝯtrã vi det: qꝛ pscriptõe ꝯpleta tutus ẽ pscriptor ßm ius vtrũqꝫ. e x. c. de quarta. ⁊ c. ad au res. ⁊. 16. q. 3. c. 2. ⁊ 3. g possidet iure. ⁊ si iu re iuste. ⁊ si iuste bñ. ergo iam nõ possidet alienũ ß suũ. ergo retinẽdo illud nõ peccat 14. q. 4. quid dicã. q. n. peccat legis aucto ritate nõ peccat. 23. q. 4. q peccat. in pn. iu re. n. humano hoc ẽ meũ ⁊ hoc ẽ tuũ. di. 8. quo iure. Preterea ꝯditor legis ⁊ cano nis põt dare rẽ alienã. ⁊ si donat tutus sit. ff. de euicti. luci⁹. potuit ergo statuere q q p. 40. ãnos rẽ alienã possideret eius fieret. R⁹ circa hoc diversi diversimode senserũt multi. n. theologi dicũt q talis restituere tenet pter rõnes pmas ⁊ similes. docto res vero iuris fere oẽs dicũt q nõ tenet. ß idẽ sentit Jo. sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 1. Isti fulciũt opinionẽ suã iurib⁹. s. 2° allegatis ⁊ r. lib⁹. fulciebat etiã idẽ Jo. rõnib⁹. ⁊ vna sumit ex pte pacifice ꝯuersatõis. lator. n. legis iuste statuere põt illõ qd ẽ necessariũ ad pacificã cõuersatiõeȝ. ß dñium rei ne glecte sicut negligit in pscriptione ⁊ vsu capione trãsferri in occupãtẽ ẽ hi⁹. qꝛ al'li tes essent imortales ⁊ dñia reꝝ eẽnt incer ta ⁊ cõfusa. ex hoc seq possent multa ma la ergo ⁊c. ⁊ hec rõ tangit. 16. q. 3. § põt. ⁊ e x. c. vigilãti. 2ª rõ sumit ex pte iuste pu n tõis. põt. n. lator legis iuste punire trans gressionẽ q̃ vergit in perturbationẽ pacis subditoꝝ. ß talis trãsgressio ẽ negligẽ tãto tpe rẽ suã. ergo ⁊c. 3ª rõ ẽ cõgruitatis. s. bona fides possessoris. si ergo papa ⁊ im perator quib⁹ deus regnum mũdi cõmisit di. 10. qm̃. hoc statuerit p vtilitate reip. qs audeat ꝯdicere. pter hec ⁊ silia dicit q talis restituere nõ tenet. Et iura pmo idu cta intelligũtur añ pscriptionẽ cõpletã. nã p⁹ pscriptionẽ legitime cõpletã res iã nõ ẽ aliena ß ẽ sua. vt in. c qd dicã. ⁊ c. q̃ iure Alanus vo distinguit. qꝛ possessor aut ha buit rẽ ex cã lucratiua ⁊ tũc tenet. ar. ff. d his que in fraudẽ cred. l. qui aũt. § si quid cũ pupillo. Aut ex cã nõ lucratiua. ⁊ tunc nõ tenet. ar. 14. q. 1. qd debet. ß hec opinio ßm hosti. reprobat. C. de pscrip. lon. te. in. l. pen. ⁊ e x. de don. aplice. Bñi. ad fi. Ray. vo distinguit. qꝛ talis possessor aut habet cõsciam remordẽtẽ. s. q nõ possit rẽ pscri ptã sine peccato mortali retinere. aut nõ. si sic restituat eã. qꝛ q facit ꝯ cõsciam etiã erroneã edificat ad gehẽnã. 11. q. 3. qui est

istam si non habet conscientiã consulit ꝙ
restituat eam saltem ꝓpter ambiguũ dupli
citatis.s.ne cupiditas excecauerit eũ. ꝙ si
nolit restituere nõ diffinit precise eũ i sta
tu salutis vel dãnatõis eẽ ꝑpetue. gof fo
dicit ꝙ facere sm primã opinionẽ ẽ ꝯsiliũ
⁊ arbitrariũ nõ necessariũ.⁊ facere sm se
cundã nõ ẽ malũ.de hac.q.e.x.c. vigilanti
in glo. Quid cõsulendũ est ei qui ante ꝑ
scriptionẽ cõpletã ꝑcipit eum a quo emit
dñm non fuisse nec ius vendẽdi habuisse
nũquid ⁊ rẽm ⁊ preciũ ꝑdet. Rñdet ray.
ꝙ vel denũciet dño vt petat rẽ ab eo in iu
dicio vel ꝑsonã aliquã supponat que noĩe
dñi petat.⁊ ita res ab eo ꝑ sñiam euincat.
.ff.de nego.gest.l.at quin natura.§. cũ me
absente.ꝓus tamen ꝙ̃ sñia legatur denun
ciet venditori ꝙ res euincitur ab eo.ff. de
euic.si rẽ.§.vltimo.⁊ postea si ipse q emit si
fuerit absens tpe sñie ꝓmulgate.nec ꝯtra
ius sñia lata fuerit preciũ a vẽditore repe
tere poterit.aliter nũꝙ̃ posset.ff.de euic.si rẽ
.§.i.⁊ e.x.de emp.⁊ ven. si creditori. Nec
obstat qđ dicitur.ff.de neg.gest.at quin nã.
.§.cũ me absente.s. ꝙ ei petenti ꝑ dño dꝫ
exceptionẽ obijcere ꝓcuratoriã.s. dicẽdo
ꝙ nõ ẽ ꝓcurator vel aliã similẽ.q2 hĩ põt
obijcere exceptionẽ dilatoriã iudicij q̃lis
ẽ hec.lꝫ nõ dilatoriã solutionis.ff.man.si
fideiussor.Sed quõ iurabit iste đ calũnia
cũ ipse sciat se possidere mala fide. Rñdet
ray.ꝙ sub hac forma. iuro ꝙ veni ad liti
gãdũ cã iuris mei ꝯseruãdi.ff.de bonis li.
si quis libertũ.vel põt simplr confiteri ꝙ
res nõ ẽ sua nec contra vẽditionẽ ꝓuindica
bit sibi.q2 tenet parcere suo pudori:qđ si
faceret si sciẽs verꝫ negaret.ff.man. qnt'.

¶ De ꝯtractibus in ꝯmuni titulus 3°.

D Einde ꝯsiderandũ ẽ de ꝯtractu
Et ꝓmo in cõi.2° in spãli.q2 vo
in cõtractib' ꝯhunt obligatio
nes ⁊ he aliq̃ nõ tenẽt nisi ap
ponant renũciatiões. ⁊ iterꝫ in ꝯtractib'
interueniũt pactiones:idõ ad pleniorẽ instru
ctionẽ ꝓmo dicẽdũ ẽ de ipis ꝯtcibus i cõi.
2° de obligatõib'. 3° de renũciatõib'. 4° de
pactis. de qb' oib' cõpẽdiose dicẽt plima
sine iuriũ allegatõib' trãscẽdo cã breuita
tis. Circa ꝓmũ vidẽdũ ẽ ꝓmo qđ sit ꝯtctus
2° de diuisione ꝯtcuũ. 3° de ꝯtcib' inutilib'
rõe ꝑsonarꝫ. 4° de ꝯtcib' inutilib' rõe rerꝫ
Et hec quattuor ad expeditionẽ faciliorẽ
⁊ breuiorẽ ponẽtur sm ꝙ i sũma rolãdina
ꝯtinẽtur.⁊ ea q̃ de his dicẽtur fere omnia
probari possent ꝑ insti.de inuti.stip. Quã
tũ ad ꝓmũ igit dicẽdũ ꝙ ꝯtctus est ꝓprie
vñ vltro citroqꝫ.i.hic inde orit obligatio
ꝓprie dr ibi ad drãm ꝯtctus impropꝛie vel
etiã magis impropꝛie dicti. in ꝯtctu enim
ꝓprie dicto pars vtraqꝫ mutuo obligatur
vt in emptione ⁊ venditione.in locatõe ⁊
conductione ⁊ in arrarꝫ datione. vt infra
patebit de singulis horꝫ. Impropꝛie dr con
tractus quando vna pars obligatur non
ecõuerso. vt in mutuo. Magis ĩpropꝛie
dr ꝯtractus quando ex nulla parte obli
gatio oritur: ſ magis obligatio facta dis
soluit. vt in transactione. Scđm autem
rođ.ti. de nego. secularib'. ꝯtctus est vltro
citroqꝫ obligatio ex volũtate ⁊ pacto sur
gens ꝓiium. vt emptio venditio ⁊ locatio
Quasi cõtractus ẽ obligatio qua quis ob
ligat alij ex aliquo officio licito ⁊ honesto
lꝫ nõ interueniat expssa volũtas vtriusqꝫ
partis. vt tutela ⁊ cura. tutor.n. pupillo ⁊
curator minori vel furioso obligantur ex
sua admistratõe quasi ꝯtraxissent cũ eis.
Constat aũt ꝯtctus ex trib'.s.ꝑsonis rebus
⁊ obligationib'.⁊ hoc in pluribus vt pꝫ
ex predictis.

S Equitur videre de 2°.s.de diuisione
ꝯtctuum. Circa quod sciendũ ꝙ
ꝯtctuũ alij sunt noĩati. alij inoĩati.
⁊ alij magis inoĩati. Noĩati sũt vt vẽditio
emptio locatio ⁊ conductio. cõmodatũ
depositũ mãdatũ societas ⁊ pignus. Qui
ideo dicũt noĩati.q2 nomẽ euiuslibꝫ corꝫ
ita ꝓprie sibi cõuenit vt nulli alij cõtractui
accõmodari possit. Innoĩati ꝯtctus sũt in
quadruplici dñia. vna ẽ do vt des. vt do
tibi domũ meã vt des mihi vineã tuã. 2^a^
ẽ facio vt facias. vt scribo tibi librũ vt edi
fices mihi domũ. 3ª est do vt facias. vt do
tibi equũ vt scribas mihi librꝫ. 4^a^ ẽ facio
vt des. vt doceo te grãmaticã vt des mihi
tritici mensurã vnã. Dicũt aũt isti ꝯtctus
inoĩati.q2 corꝫ noĩa ita vaga sunt ꝙ alijs
ꝯtcib' noĩatis accõmodari pñt. vñ do vt
des põt accõmodari emptioni ⁊ vẽditõi.
vẽditor.n.dat rẽ vt emptor det preciũ. do
aũt vt facias põt accõmodari locationi ⁊
cõductõi.q2 cõductor dat pensionẽ vt lo
cator sibi faciat.i.prestet ptãtẽ vtendi. Cõ
tractus magis inoĩati dicũt pacta.ꝓ eo
ꝙ nomẽ pacti ẽ adeo generale ꝙ omnib'
ꝯtcib' noĩatis ⁊ inoĩatis accõmodari põt

⁊ continet omnia que sunt causa obliga
tionis contrahende vel tollende.

Sequitur videre de tertio.s.de ꝯtra
ctibus inutilibus rõne psonaꝝ.
Circa q̃d sciendũ ꝙ in vniuerso
colligi pñt.iz.oĩe psonaꝝ quarũ ꝯctus
regulariter est inutilis. regulariter dixi.
qꝛ alique ex eis in aliquibus casibꝰ se pñt
obligare vt infra patebit. Uiciaẜ aũt con
tracꝰ ex ipis psonis:qdã rõne etatis.qdã
rõne ꝯditõis.qdã rõne morbi.qdã rõne
delicti.De quibꝰ oibꝰ p ordinẽ ẽ videndũ
Rõne etatis reddiẜ ꝯtractus inutilis in
q̃tuor psonis.que sũt ĩfans.maior ĩfante.
ꝓximꝰ pubertati.⁊ pubes.Ad quoꝝ eui
dentiã sciendũ ꝙ oẽs psone aut sunt eta
tis legitime.aut nõ.Etas legitima ẽ a.25.
ãnis ⁊ ũ.⁊ huiꝰ etatis hoĩes diciẜ maiores
Etas aũt illegitima ẽ infra.25.ãnos.⁊ huiꝰ
etatis hoĩes diciẜ minores.Et hoꝝ.s.mi
noꝝ aliȷ̃ dicunẜ puberes.aliȷ̃ ĩpuberes.pu
beres sũt a.14.º ãno ⁊ supra masculi.⁊.12.º
ãno sunt feĩe.⁊ hi etiã diciẜ adulti ⁊ ado
lescẽtes.Impuberes vero sunt masculi mi
nores.14.ãnis.⁊ isti etiã vocanẜ pueri.⁊
puelle minores.12.ãnis.⁊ si patrẽ nõ hñt
dicunẜ pupilli ⁊ pupille. Impubeꝝ autẽ
aliȷ̃ sunt infantes.s.masculi ⁊ feĩe a die na
tiuitatis vsq̃ ad septimũ ãnũ. Aliȷ̃ sũt ꝓ
ximi infanti vt q̃ sunt septẽ ãnoꝝ ⁊ ũ vsq̃
ad vndecimũ ãnũ ⁊ dimidiũ masculi.feĩe
vsq̃ ad decimũ ⁊ dimidiũ.deinde võ vsq̃
ad.14.masculi ⁊ vsq̃ ad.12.feĩe diciẜ ꝓxi
mi pubertati. His visis sciẽdũ ꝙ infans
nec nãliter nec ciuilr̃ põt obligari aliȷ̃ nec
aliũ obligare sibi.Ille aũt q maior ẽ infan
te siue qui ꝓximꝰ ẽ infanti aut ꝯhit alium
obligãdo sibi.⁊ hoc hũ põt. qꝛ põt suam
vtilitatẽ facere etiã sine tutoris auctorita
te.vt.ff.rẽ pup.sal.fo.l.seruũ pupilli. Aut
ꝯtrahit se obligando aliȷ̃.⁊ tunc distigue.
qꝛ aut hꝫ tutorẽ.aut nõ.si nõ hꝫ ꝯtrahere
nõ põt nisi in duobꝰ casibꝰ.s.in sponsalibꝰ
de futuro ⁊ q̃ñ fit locupletior. Si aũt hꝫ
curatorẽ aut ꝯtrahit cũ eo. aut cũ alio. si
cũ eo nõ tenet ꝯtractus nec obligaẜ nãlr̃
nec ciuilr̃.si tñ ꝯtrahat auctoritate alteriꝰ
tutoris si hꝫ aliũ tutorẽ.tunc licet si dece
ptus eẽt restitutionẽ petere posset: obligaẜ
nãliter ⁊ ciuilr̃.Si cũ alio aut ꝯtrahit cũ
auctoritate tutoris. ⁊ tũc obligaẜ nãliter
⁊ ciuilr̃: licꝫ si deceptꝰ fuerit restitui possit.
Aut ꝯtrahit sine auctoritate tutoris.⁊ tũc
obligaẜ nãliter tñ.sola tñ obligatio nãlis

est inefficax ad agendũ tñ.⁊ sic ꝯtractus
ꝯstat ex vno latere tñ.qꝛ qui emit obliga
tus ẽ pupillo.nõ aũt pupillus sibi nisi sit
factꝰ ditior.ff.de ac.emp.iulianꝰ.§.pen.per
totũ.Et q̃d dictũ ẽ de ꝓximo infanti dicen
dũ ẽ etiã de ꝓximo pubertati:excepto vno
casu.s.q̃ñ ꝓximꝰ pubertati in ꝯtractu cõ
mittit dolũ:teneẜ in solidũ.vt insti.de inu.
stipu.§.pupillus.⁊.§.ꝫ q̃d diximus.i tex.
⁊ in glo.p totũ. Pubes minor.25.an. siue
sit paterfamilias siue filiusfamilias teneẜ
de ꝯtractu facto a p̃decessore suo. ⁊ hoc si
ipse p̃decessor tenebaẜ.alr̃ nõ. De ꝯtractu
aũt facto a tutore suo quondã teneẜ pu
bes talis si tutor cõtraxit sup rebꝰ que ser
uando seruari nõ possent.nec restituiẜ nisi
in duobꝰ casibꝰ.s. si patiaẜ damnũ vltra
dimidiũ iusti precij.⁊ si tutor dolũ ꝯmisit
etiã in modica q̃ñtitate.Si võ tutor con
traxit sup rebꝰ que seruari pñt.aut interue
nerũt ea que interuenire debent.s.decretũ
iudicis.⁊ cã legitima.vt si minor grauaba
tur debito feneratico. ⁊ tũc teneẜ. de dãno
tñ etiã modico restituitur.Aut non interue
nerunt sed aliquod eoꝝ defuit. ⁊ tũc nõ te
neẜ. Circa võ ea que ip̃e pubes gessitꝰ di
stinguo.qꝛ aut hꝫ curatorẽ.aut nõ hꝫ. Si
hꝫ nõ obligaẜ sine tutoris auctoritate. si
nõ hꝫ obligaẜ nãliter ⁊ ciuilr̃: si tñ ẽ dece
ptꝰ in modico dãno etiã minori dimidio
.iusti p̃cij dũmõ non sit ita paruũ ꝙ p̃iudi
cet maiori rei vel sũme. põt restitutionẽ in
integrũ petere toto tp̃e minoris etatis: ⁊
ea finita post quadriẽniũ cõtinuũ.hãc aũt
restitutionẽ poterit petere õ his que amisit
.i.dedit: ⁊ de his que nõ acquisiuit.vt si de
latã sibi hereditatẽ repudiauit.⁊ de hoc ꝙ
alicui oneri se implicauit.i. si ꝓ alio fideiuẜ
sit.Et ad hoc ꝙ restituaẜ dꝫ se minorẽ eẽ
probare ⁊ se deceptũ fuisse. Sunt tñ q̃nq̃
casus in quibꝰ minor de ꝯtractu inito ab
eo nõ restituiẜ etiã si probet se deceptum.
Primus est si statũ mutauit se vẽdẽdo alicui
vel alienãdo ad p̃ciũ vel lucrũ ꝑcipiẽdũ
qꝛ in hoc nõ restituiẜ. 2ꝰ ẽ si maiori rei vel
sũme p̃iudiciũ generetur.s. si petat restitui
pro minima parte in qua dicit se deceptũ.
qꝛ melius est ꝙ toleret damnum illius mi
nime partis q̃ȝ totus ꝯtractus infringaẜ
Tertius est si minor sit vsus iure cõmuni
vt qꝛ hereditatẽ locupletẽ adijt: vel seruũ
necessariũ emit ⁊ postea res nate perierũt
vel seruus interijt.non enim videtur dece
ptus si iure cõi sit vsus.Quartus ẽ si dolũ

in ɔtractu ɔmisit. Quintus ē si iurauit. in quo distingue. qꝛ aut iurauit se nō venire ɔtra cōtractū. aut iurauit se maiorē. si iurauit p̄mū vbo tm̄ iuramētum illud nihil opaꝛ. s; si sponte iurauit corpalr̄ facit valere cōtractū qui alr̄ nō valeret: ꝛ p̄uat ip̄m minorē restitutōe. Si vō iurauit se maiorē ꝛ corpaliter nullo mō poterit petere restitutionē. si aūt iurauit tm̄ vbo pōt petere restitutionē. si probet se minorē fuisse tēpore cōtract⁹ p instrumētū factū de die natiuitatis sue. aliter nō audiꝛ etiā si vellet h̄ probare p testes. Sed qd si tm̄ vbo dicit se maiorē. R° aut hoc dixit induct⁹ aduersarij calliditate. ꝛ tūc petere pōt restitutōꝫ aut sua simplici voce. ꝛ tūc si dixit h̄ sciēs se minorē eē restitutionē non pōt petere. qꝛ videꝛ dolū ɔmittere. Si vero hoc dixit credens se maiorē eē tūc pōt restitutionē petē. s; si dubitaꝛ nō pōt petē. s. de modico dāno qꝛ videꝛ dolū cōmittere: tm̄ de enormi pōt iuramēto nō obstāte. Persone aūt q̄ viciant cōtractū rōne cōditiōis sūt i duplici dr̄ia. s. filiusfa: ꝛ seruus. p eo ꝙ nō sunt sui iuris s; alieni. filiusfa. igiꝛ q ē subiect⁹ ptāti patris vel aui vel p̄aui si cōtrahat cū patre suo vel auo vel p̄auo nō obligaꝛ alicui. qꝛ interptatōe iuris ē eadē psona filij ꝛ patris nisi de peculio castrensi vel quasi castrēsi de quo pōt cōtrahere cū patre. qꝛ i ipo tāq̄ paterfa. habeꝛ. s; si cōtrahat cuꝫ quocūq alio nālr̄ ꝛ ciuilr̄ obligaꝛ: nō tm̄ pmittiꝛ ei rē patris obligare sine ɔsēsu ei⁹. In mutuo vō lꝫ nālr̄ ꝛ ciuiliꝛ obligeꝛ: defendiꝛ tm̄ p exceptionē macedoniani senatusɔsulti. q̄ ē facta i odiū feneratoꝝ. ꝛ idō nō pōt ei filiusfa. renūciare. vn̄ si pecuniaꝫ vere ꝛ nō ficte recepit mutuo nō teneꝛ ad eā reddēdā nec pater ei⁹. Ideo aūt dictū ē vere ꝛ nō ficte. qꝛ si mutuū ficte fiat vt si filiusfa. emat vnū equū ꝛ nō soluat pecuniā: pmittat tm̄ soluere: ꝛ notari⁹ instrm̄ fecerit de mutuo: filiusfa. nō pōt opponere exceptionē macedoniani. imo teneꝛ. Sūt tm̄ aliq casus in quib⁹ ipse filiusfa. vel pr̄ eius de mutuo ɔtracto a filio teneꝛ. p̄m⁹ ē si fili⁹ se patrēfa. mēdaciꝛ dicat. 2⁹ ē rōe publice ignorātie. vt qꝛ paterfa. plerisq videbaꝛ ꝛ sic agebat. sic cōtrahebat. sic munerib⁹ fūgebaꝛ. 3⁹ ē si pupillus sine auctoritate tutoris: vel adultus sine curatoris auctoritate filiosa. mutuauit. 4⁹ si mutuū filij sit vsū in rē patris. vt qꝛ inde sororē dotauit. vel patris familiā aluit. vel patris debituꝫ soluit. qꝛ tūc pater teneꝛ reddere pecuniaꝫ illā. 5⁹ si mutuū accepit vsq ad quātitatē illā quā pater si deberet recusare dare sibi qū alibi degebat p aliqua cā ɔpetenti: vt pro studio vel filij. 6⁹ si pater ɔsensit vel p̄ns nō ɔdicit qū fili⁹ mutuū accepit: vel si fili⁹ lr̄as patri destinauit ꝙ mutuū acceperat ꝛ pater hoc nō iprobauit. ꝛ hoc intelligē de patre in c⁹ ptāte ē filiusfa. ɔsentiēdo filio suo qui ē in ptāte aui sui: ꝙ cessat exceptio macedoniani. 7⁹ si mutuū accepit vt se liberaret ab aliquo creditore. quē nō poterat remouere. Lꝫ aūt noīe pecunie cōlr̄ sūpte cōtineaꝛ qcqd ē in numero pondere ꝛ mēsura. ff. de le i. l. talis. in p̄n. hic tm̄ licite sumiꝛ p pecunia illa q̄ est in numero. s. qū dictū ē s. ꝙ filiusfa. nō teneꝛ de pecunia mutuata. secus ē si accepit aliquid qd ɔsistat in pondere vel mēsura. qꝛ tūc tenebiꝛ nisi fraus adhibita sit a creditore. vt qꝛ dedit filiofa. frumētū vel vinū vt eo distracto pecunia vteret. ¶ Ad hoc nota ꝙ exceptio macedoniani nō daꝛ tm̄ filiofa. s; etiā heredi ei⁹ ꝛ successori ei⁹. vn̄ eadē exceptōe defendiꝛ fideiussor. ¶ Insup nota ꝙ filiusfa. qū hꝫ peculiū castrense vel q̄si castrense cessat macedonianū vsq ad illi⁹ pecunie quātitatē. Itē si minor mutuauerit pecuniā filiofa. maiori eā repetere pōt. si aūt filiofa. minori repetere non pōt si sit ɔsūpta vel pdita. ff. de mino. 25. an. l. si minor 25. an filiofa. Seruus de cōtractu cū suo dn̄o ciuiliter nō obligaꝛ: s; pōt pacisci cū eo. Et nec agendo dn̄o. hꝫ. n. ex persona dn̄i ius stipulādi. nō obligaꝛ aūt efficaciꝛ alij cū pro mortuo reputeꝛ. Cōueniꝛ aūt dn̄s ex cōtractu serui de peculio ei⁹ vel de eo quod versum ē in vtilitatē ipi⁹ dn̄i: vel de cōtractu facto ab eo iussu dn̄i. Sūt aūt tres casus in qbus dn̄s de peculio serui nō teneꝛ. s. cū seruus donat vel vouet vel fideiubet et ē curā peculiarē. Simil'r nec dominus paciscens cū seruo suo obligaꝛ ex hi⁹ pacto nisi de libertate paciscatur. C. de transac. l. interpositas. in tex. ꝛ in glosa.

¶ Persone que vitiāt ɔtractū rōe morbi sunt tres. s. furiosus mutus ꝛ surdus. Furiosus. n. vel mētecaptus tempore furoris contrahere non potest. si tamē contrahat recepta mente vel qū habet lucidū interuallū: contractus tunc ab eo initus valet. Itē mutus ꝛ surdus naturalr̄ cū sunt tales ɔtrahere non possunt per stipulationē quia stipulatio habet fieri p interrogatōꝫ

⁊ responsionē vtriusq̧ cōtrahentis quam
vterq̧ debet audire. quod predicti nō pūt
facere. possunt tñ facere cōtractus qui p̄-
ficiunť solo consensu. ¶ Persone vero q̄
viciant cōtractū rōne delicti sunt quattuor
s. pdigus hereticus apostata ⁊ cōmittēs
crimē lese maiestatis. Prodigus eniz cui
hoc ius est interdictū non obligatur. reli-
quis tribus est interdictū a lege cōmerciū
contrahēdi. Licet autem mulier nō sit de
predictis. iiij. personis ⁊ se suo nomine pos
sit obligare: tamen in fideiussione regula
riter iuuatur beneficio velleiani senatuscō
sulti. vnde si mulier fideiubeat pro alio: vl'
si det fideiussorem pro alio. vel se constitu
at debitricem pro alio: vel suam rem pro
alio obliget pignori nihil actum est: etiam
si hoc pro viro vel filio fecerit. Sūt aūt
aliqui casus in quibus mulier fideiubēdo
tenetur: ⁊ hoc beneficio non iuuatur. vn⁹
est si fideiussit pro pecunia data pro p̄cio
manumissionis serui domino eius. Secū-
dus si intercessit pro dote mulieris alteri⁹
Tertius est si certificetur de beneficio sup̄
dicto ⁊ nihilominus renunciet ei. Quart⁹
est si acceperit pro intercessione precium
vel aliquid loco precij. Quintus si volu-
erit decipere creditorem sciens se esse tutā
per beneficium supradictū: cum creditor
illud ignorēt. quia eius fragilitati nō cal-
liditati subuenitur. Sextus si intercesserit
vel pignus vel fideiussorem p̄ alio dedit:
⁊ post biēnium a prima cautione compu-
tando iterum se ad idem obligauit. vel fi
deiussorem vel pignus dedit. Septimus
est si res sit propria eius. Octauus si suc-
cedat ei qui soluere debet. Unde versus.
Casibus in senis mulier spondēdo tenet'.
Pro libertate p̄ dote renunciat et si De-
cipiat. precium capiat. caueatq̧ secūdo.
Casus adde duos: quarto si propria res
sit. Uel si succedat ei qui soluere debet.
Ad hoc nota q̄ mulier fideiubere vel se
obligare non potest pro viro: etiam quali
tercunq̧ renunciet beneficio velleiani. qr
tunc videtur dare viro quod est prohibi
tum sibi: nisi p̄pter nuptias vel cā mortis.
s Equitur videre de quarto scilicet
de contractibus inutilibus ratiōe
rerum. Circa quod sciendum est
q̄ sunt quedam res super quib⁹ contrahi
non potest p̄pter iuris prohibitionē. Et q̄-
dam sunt super quibus contrahi non pōt
propter ipsarum conditionē. De primis
p̄mo videndū est. circa quod nota q̄ ius
prohibet alienari predia. ⁊ hoc siue sint
vrbana siue rustica. omnesq̧ res alias mi
noris ⁊ impuberis: que seruando seruari
possunt. vt aurū argentum ⁊ vestes preci
osas ⁊ huiusmodi. Et hoc nisi in tali alie-
natione interueniāt hec tria. s. auctoritas
tutoris. decretum iudicis. ⁊ debitū iminēs
qd̄ sibi creditor solui vrget. vl' qd̄ ip̄m mi
norem vsura grauat. Contingit tamē q̄
predium minoris aliquando sine decreto
potest alienari. s. qñ defunctus ex cuius bo
nis prediū illud ad minorē deuenit: hoc i
vltima voluntate iussit. vel etiaz si minor
hoc a principe impetrauit. Res vō alie mi
noris que seruādo nō possent seruari pūt
a tutorib⁹ sine decreto vendi. Probibet
etiam ius filiofamilias alienare aliquid
de rebus paternis sine iussu patris. Pro-
hibet etiā patrifamilias alienare res que
obuenerunt filio ex peculio aduēticio: qd̄
ra filio alienari non potest sine consensu
patris: cum p̄prietas peculij illius sit filij.
vsus vero patris quando tamen filio im-
minet debitū vrgens vel grauans: potest
pater aduenticiū filij alienare. primo pōt
mobilia ⁊ postea immobilia. De peculio
vero profecticio non potest filiusfamilias
contrahere cum nihil ad eum sed totum
ad patrez pertineat pleno iure. De peculio
vero castrensi vel quasi castrensi potest fi
liusfamilias cum patre ⁊ quolibet alio
contrahere pacisci. qr in eo vt paterfa. ha
betur. ⁊ toti. s. p̄prietas ⁊ vsus spectat ad
filium ⁊ nihil ad p̄rem. Prohibz etiam
ius alienari fundum dotalem. s. inestima-
tum datum in dotem. si enim esset estima-
tus non diceretur dotalis sed emptitius.
vn̄ ad hoc vt sit fundus dotalis requiri-
tur q̄ sit legitimum matrimonium ⁊ q̄ in
dotem detur: ⁊ q̄ inestimatus tradať. Idē
etiam est de fundo quasi dotali. ⁊ dicitur
fundus quasi dotalis ille qui legatus est
seruo inestimatus dato in dotem. licet aūt
fundus dotalis alienari sponte non possit
permittitur tamen in necessitate in casib⁹
quibusdam. de quibus videndum est infra
libro. 8. titulo de dotibus. ¶ Probibet etiā
ius alienari illam rem quam testator i sua
vltima voluntate prohibuit alienari appo
nendo certam personam in quam res pue
nire deberet si heres eā alienare vellet. vel

appōnēdo certā penā soluēdā alicui certe
ꝑsone vl' ecclesie. vt insti. ꝺ le. ad fi. Probi
bet etiam ius alienari rē litigiosā. ⁊ dicit'
hic res litigiosa de cuius dn̄io causa mo
uetur inter petitorē ⁊ possessorē. ⁊ fit res li
tigiosa incōtinēti oblato libello. ⁊ quidē
iste qui recipit eā titulo emptōis vel dona
tionis vel cuiuslibet alterius contractus
scienter: cogitur rē reddere ⁊ etiā priuat'
precio: quod etiā ille qui alienauit ⁊ ille
qui recepit cogit' dare fisco ⁊ tantūdē de
suo. Si aūt ignoranter oȝ rē oīno reddere
⁊ preciū sibi restitui a vēditore qui etiam
venditor tantūdē dabit de suo emptori ⁊
fisco. Tertiā partē emptori ⁊ reliquas du
as partes fisco. ⁊ hec pena etiā locū habȝ
in donatore rei litigiose. vt. s. facta eius dā
estimatione vterqꝫ puniat' in precio mō
supradicto. ꝑmittit tn̄ lex alienari rem liti
giosam ex causa dotis vel donationis ꝓpt'
nuptias vel transactionis vel diuisionis
¶ Inutilis etiā est ꝯtractus si quis rē suā
pure stipuletur vel emat. Sed quid erit
de precio. R̄. aut emptor sciebat rē eē suā
⁊ tunc perdit preciū. qꝛ videt' donasse. aut
ignorat qꝛ fuit institutus heres. ⁊ tūc ꝓciū
petere pōt. ⁊ idē ē si res sit cōis mihi ⁊ tibi
quā tn̄ habeo ad partē meā. C. de ꝯtrahē.
emp. cū res. Si aūt sub conditione emat
valebit emptio in euentu ꝯditionis. vt si
emat si res sua desinat. valet etiā emptio
rei ꝓprie rōne possessionis quā emptor
non habebat. vel rōne alterius quod ei i
re sua deficiebat. De emptione aūt rei alie
ne dicetur infra ti. de emp. ⁊ ven. Sunt
etiā quedā res super quibus contrahi nō
pōt ꝓpter earū qualitatē siue conditionē
vt sunt ille q̄ non sunt in rerū natura nec
fuerunt nec esse possunt vt chimera. vl' ea
que impossibilis est dari vt mons aureus
vel ea que lȝ fuerint tn̄ modo nō sunt vt
equus mortuus. si tn̄ mora ꝓcesserit mor
tē vt cū quis equū dare ꝓmisit ⁊ hic ꝯsti
tuta nō dedit ꝫ i mora fuit; ⁊ postea equus
obijt tenetur in estimatiōe eius. qꝛ fuit in
mora. Contractus aūt sup reb⁹ que fu
ture sperant' tenet: vt si quis emat futuros
partus vel fructus vel si emat iactū retis
qꝛ inest conditio qꝙ si quid capiat' illud de
beatur. Prohibet' etiā alienatio mācipii
xp̄iani in iudeū. qꝛ nō licet iudeo possidē
mancipiū xp̄ianū. Itē seruus qui ē i fuga
vendi nō pōt. ꝓcurator tn̄ ad hoc pōt cō
stitui vt ipm querat ⁊ inuētū vendat. ff. ꝺ
cōtrahen. emp. ⁊ ven. l. qꝺ sepe. §. si quis
amico. Fm hoc intellige illud. 12. q. 2. c. fu
gitiui. Prohibet' etiā alienatio rerū illarū
que sunt excēpte a ꝯmercio hoīum vt sunt
res sacre religiose sancte publice ⁊ liber
homo. Res sacre sunt que ꝑ ep̄os sūt rite
dedicate. Religiose sunt sepulchra in qbus
hoīes mortui inferūt'. Sancte sunt porte
⁊ muri ciuitatū ⁊ municipiorū. qꝛ pena ca
pitis imponit' violatorib⁹ earū. vt si quis
ingrediat' ciuitatē vel municipiū aliunde
q̄ꝫ ꝑ portas. Publice sunt portus ⁊ flumi
na que dedicata sunt vsui ppl'i ⁊ forū ⁊ sta
diū. Est igit' inutilis cōtractus init⁹ super
ꝑdictis reb⁹. si emptor ⁊ venditor sciuerit
res eē tales. imo emptor qui rē hi⁹ sciens
accepit ꝑdit ꝓciū ⁊ rē. si aūt ignorās a uē
ditore sciente cōparauerit tenet' sibi vēdi
tor ad id qꝺ sua interest se nō esse deceptū
. ff. de ꝯtrahen. emp. l. 4. ꝑ totū. Fallit tn̄ h
in libero hoīe maiori. 20. ānis qui ad par
ticipandū preciū vel aliud lucrū patitur se
venundari vel alienari non ignarus sue
cōditionis. secus est si acceptor ei⁹ condici
onem ignoret ⁊ vendinis in ueritate pre
cium participet. Hec Jo. 29. q. 2. plati est.

¶ De obligatione ⁊ stipulatōe titulus. 4.

Post[ea] cōsiderādū ē de obligati
onib⁹. Et ꝑmo qd ē obligatio;
⁊ que eius diuisio. 2° qualiter
contrahat'. 3° que possunt obli
gari. 4° subnectit' quedā de stipulatione.
Est ergo sciendū qꝙ obligatio est iuris vin
culū quo necessario astringimur ad aliqd
dandū vel faciendū per iura ciuitatis ro
mane. Obligationū alia naturalis tm̄. alia
ciuilis tm̄. alia naturalis ⁊ ciuilis simul.
Naturalis obligatio ē que in se naturalē
continet equitatē. hec naturalis obligatio
cōtrahit' ꝑ naturale vinculū. i. ꝑ cōsensū.
⁊ pōt fieri inter oēs hoīes ⁊ tollit' ꝑ actū
ꝯtriū nālē. s. ꝑ actū ꝑpetuū de nō petēdo. Et
hac obligatōe sola obligat' pupillus ꝓxi
m⁹ pubertati sine auctē tutoris nō fact⁹
locupletior nec dolū cōmittens. Itē fuus
cuiuslȝ ꝑsone. Itē pr̄ ꝓ filio i ei⁹ ꝑtāte exn̄
te. Itē filii⁹ pr̄i. ꝫ nō tenet'. qꝛ hi⁹ obligatio
ē inefficax ad agēdū. Ciuil' obligatio ē eā
qs solēnitate iuris ē astrict⁹: ꝫ nālis eqtas
eū teneri nō suadet. vt cū qs fuit ꝯfessus ꝑ
scripturā se ex eā mutui pecuniā recepisse
sub spe future nūeratōis quā tn̄ nō recepit.

vñ talis ĩfra biẽniũ põt opponere excepti
onẽ nõ numeratõis pecunie. qõ ſi nõ fece
rit ĩpatet ſibi. vñ hec obligatio p ſe ẽ ĩeffi
cax ad agendũ. Nãlis ꝛ ciuilis obligatio
ſit ẽ cũ pſona que põt efficaciter obligari
ſe cũ ſolẽnitate iuris obligat. ſ. cũ nãlis eq
tas vult eũ teneri ꝛ iuris ſolẽnitas inter-
uenerit. ꝛ hec obligatio ẽ efficax ad agen
dũ. Obligationũ aũt nãliũ ꝛ ciuiliũ vt ha
bet̃ inſti. de obli. alia ẽ ex ꝯctu. alia ex q̃ſi
ꝯctu. alia ex maleficio. alia ex quaſi male
ficio. Obligatio ex ꝯctu ẽ q̃ pacto ꝯtrahit̃ ꝛ
que ex ipſo pacto ꝛ ꝯtractu deſcẽdit. vt em
ptio ꝛ vẽditio. locatio ꝛ ꝯductio. donatio
ꝛ hĩ⁹. Et ex q̃ſi ꝯtractu cũ quis gerit ne-
gociũ alicui⁹ ſine mãdato ei⁹. vt tutor ꝛ cu
rator ꝛ hĩ⁹. Iſti. n. nõ ꝯtraxerunt cũ eo c⁹
negociũ gerunt. vñ q̃ nõ tenẽt̃ ex ꝯtctu
relat vt teneant̃ ex quaſi ꝯctu. Obliga-
tio ex maleficio ẽ cũ quis furtũ vel rapi-
nã vel iniuriã alicui facit. Ex quaſi male
ficio ẽ cũ quis nõ directe deliqt ſed quaſi.
vt cũ ex ei⁹ domo ẽ aliqd effuſũ qõ alteri
nocuit.

Equit̃ videre de 2ᵒ. ſ. qualr̃ obliga
tio ꝯhitur. Circa quod ſciendũ ꝙ
obligatio ꝯhit̃ quadruplr̃. Uno
mõ re vt in mutuo debito ꝯmodato. depoſi
to pignore. Alio mõ v̾bis vt ſtipulãdo. ẽ
aũt ſtipulatio v̾boꝝ ꝯceptio qb⁹ is qui in
terrogat̃ datuꝝ vel factuꝝ illud de quo
interrogat̃ ſpondet. ꝛ dr̃ ſtipulatio a ſtipu
lo. ſtipulũ aũt idẽ ẽ qõ firmũ deſcẽdens a
ſtipite. vñ ſtipulatio ponit̃ p interrogatõe
debet. n. ſtipulatio fieri p ĩterrogationẽ p̃ce
dentẽ ꝛ r̃ſiõnẽ incõtinenti ſubſequentẽ.
ꝛ dz fieri r̃ſio p̃ciſe ſine ſuſpẽſione vocis
vñ nec mutus nec ſurdus nec infans nec
etiã abſens p ſtipulationẽ ꝯtrahere pñt.
q̃ exaudire ſe inuicẽ debẽt. ff. de v̾. ob. cõti
nuus. ꝛ inſti. de inuti. ſtipu. mutũ. 3ᵒ. mõ
litteris. vt qñ quis in lr̄is cõfitetur ſe mu-
tuo habuiſſe decẽ libras ſub ſpe future nu
merationis. talis. n. niſi infra biẽniũ oppo
nat exceptionẽ nõ numerate pecunie aſtri
ct⁹ erit nãlr̃ ꝛ ciuiliter pecuniã illã ſoluere
4ᵒ. ſolo ꝯſenſu vt in ſocietate mãdato em
ptione venditõe locatõe. In his. n. nõ re-
quirit̃ ſcriptura neq; p̃ntia. ſʒ ſufficit eos q
ꝯtrahũt cõſentire p ſe vel nunciũ vl̾ p epi
ſtolã. Et hec oĩa p̱bãtur p inſti. qui. mo.
re. ꝯtra. ob. ꝛ plib⁹ alĳs titulis ſe.

Equitur uidere d̾ tertio. ſ. que res
obligari pñt. Circa qõ ſciendũ ꝙ
obligari pñt queciq; nõ p̱hibẽtur obliga
ri fauore religiõis. quedã ſũt que nõ pñt
alienari vt monumẽtũ. C. que res pigno.
ob. poſſũt. l. 3. p totũ. Et eccl̾ie in auc. de nõ
ali. re. eccleſie. §. alienationis. ꝛ. §. his de. ꝛ
. §. qñ võ Et vaſa ſacra vel veſtimẽta vel
ornamẽta eccl̾iaſtica. C. de ſac. ſan. ec. ſan-
cimus. nemini niſi iuſtiſſima neceſſitate
vrgente. e. ti. de pig. c. i. de hoc etiã habitũ ẽ
ſ. ĩ. p̃cedenti. ar. 4.

Equitur videre de quarto. ſ. de ſti-
pulatione. Circa quã ſciẽdũ ꝙ ſti
pulatio q̃ fit v̾bis ſine ꝯſenſu nul
la ẽ. ff. de pac. l. i. §. adeo aũt. Itẽ oĩs ſtipu
latio ad heredes ꝛ ꝯ heredes trãſmittitur.
C. de ꝯhen. ꝛ ꝯmit. ſti. veteris. hoc veꝝ eſt
qñ eſt tale factũ qõ põt cõpleri p aliũ ſm
glo. ibidẽ. Itẽ nullus alteri põt ſtipulari
vel paciſci niſi ſit eius ſeruus. vl̾ p̱curator
vel filius qui eſtimat̃ eadẽ pſona cũ dño
vel cũ patre. inſti. de inuti. ſtip. §. ſi qs aliũ.
Itẽ p iudices officiales executores ꝛ ta-
belliões alteri põt acquiri. ff. de in ius vo.
cũ pro quo. Nota tñ ſm Jo. i. q. 7. quotiẽs
cordis ocul. ꝙ ſi promitto tibi me daturũ
ticio decẽ libras teneor iure canonico ma-
xime ſi iuro. Itẽ nemo factũ alienũ pro-
mittens obligatur ad illud niſi ad dandã
operam quam põt ꝙ ille faciat quod ipſe
promiſit. ff. de ver. ob. in illa ſtipulatione. i
p̃n. ꝛ. l. ſtipulatio illa. Itẽ nõ valet legatũ
vel ſtipulatio fundi in genere facta nullo
fundo demonſtrato. ff. de in. do. cũ poſt di-
uortiũ. §. gener a ſocero. vñ ſi quis ſtipula
tur inſulã fieri ꝛ nõ adĳciat locũ vbi fieri
debeat ſtipulatio nõ valet. ff. de eo qõ certo
loco. l. 2. §. ſi quis inſulam. tamen ſm xp̄. ſi
dictum eſſet. tu facias domum mihi vbi
voluero bene valeret. Nota etiam ſm xp̄.
ꝙ aut promittitur incertum re ſed certum
genere. aut certum re ꝛ genere. aut incer-
tum re ꝛ genere. Si p̄mo mõ vt cũ dr̃. hñ
faciam hoc p tuo ſeruitio. tũc peti nõ põt a
procuratore. C. man. ſalarium. ſecus eſt de
aduocato qui p mõ facũdie ꝛ negocĳ q̃li
tate petit ſalariũ incerte pollicitationis. ff.
de varĳs ꝛ e xtꝛordi. cog. l. i. §. i honorarĳs.
Si ſecundo modo vt cũ promitto equũ
poteſt petere ꝛ agere preſcriptis verbis ꝛ
taxabit̃ arbitrio boni viri. C. de man. l. i. i
fine. Si tertio modo vt cũ promitto talem
equum tunc peti poteſt. Item ſi promiſiſti
mihi rem dari ꝛ vacuam poſſeſſionem
tradi veniunt fructus in ſtipulationem.

Si aūt promisisti tātū mihi rem dari non venit fructus in stipulationē. ff. de vsur. si stipulatus. in pn. Itē qū quis ꝓmittit īfra certos dies sistere iudicio tūc dies in qua cautio promittit᷑ ⁊ dies in qua sistere dz nō cōputant᷑ inter illos dies. ff. si qs cau. l. i. in pn. Itē si quis calendas ianuarij sti pulatus fuit de illis calendis intelligi dz d̄ quib⁹ est actū inter partes. s̄ si nō appareat de quib⁹ est actū tūc de primis calendis ianuarij intelligi dz. si aūt in ipo die calē daꝝ tūc de calēdis sequētib⁹. ff. de v. obli. cū qui calendis. in pn. Itē actus stipulā tis ⁊ cōpromittētis debet eē cōtinuus vt nullū fere momētū interuenire possit. si vo post īterrogationē se diuertat ad alia nihil ꝓderit licz eodē die promisisset. vt ibidē l. continuus. Itē in oībus obligationibus in quibus dies nō ponitur pñti die debet᷑. ff. de re. iu. in omnib⁹ expresse ponitur. Itē si promissum fuerit sic. s. faciā hoc cū cōmodū erit h̄ ē cū potero sine meo icōmo do. ff. de v. sig. nepos Itē oīs stipulatio aut fit pure vt cū quis spondet libras qnqꝫ. ⁊ tunc illud statim pōt peti. aut in diē. ⁊ tūc statim debet᷑ s̄ peti nō pōt anq̄ȝ dies veniat. nec etiā ipsa die in qua stipulatio facta fuit peti pōt. qꝛ tota dies illa arbitrio soluentis tribui debet. aut sub conditione. ⁊ tunc ille qui stipulatus fuit lz an̄ cōditōēz decesserit postea exīte cōditiōe heres eius agere pōt. Et idē ē ex pte ꝓmittentis. isti. de v. ob. §. oīs stipulatio. ⁊. §. cū quis. Hec ad pñs de obligatōe ⁊ stipulatōe sufficiāt vt iurispitis alia de hac materia relinquāt᷑.

De renūciatōe bn̄ficioꝝ iuris titulus. 5⁹.

d Einde cōsiderādū ē de renūciatōe bn̄ficioꝝ iuris. Et pmo qd ē renūciatio. 2° de bn̄ficijs qb⁹ renūciari nō pōt. 3° de bn̄ficijs qb⁹ renūciari pōt. 4° de bn̄ficijs quib⁹ renūciari pōt fm qd ⁊ fm quid nō pōt. ⁊ hec quatuor notabūtur grā breuitatis lz q̄ in sūma rolandina cōtinet᷑. 5° notat᷑ in gnāli cui iuri tm̄ ⁊ cui nō pōt renūciari.

Circa primū sciēdū q̄ renūciatio ꝓprie est rei vel iuris spontanea refutatio. s̄ ad pñs ē tm̄ intētio de renūciatōe iuris sine q̄ qn̄z obligatio nō tenet. Sciēdū ergo q̄ defensiones exceptōes ⁊ bn̄ficia a legib⁹ inuēta qdā sūt i fauorē qdā i odiū itroducta. Et iste psone ꝓ quib⁹ sūt itroducta p illa iuuant᷑ ne de illis obligatōib⁹ quas fecerūt obligētur. Quāuis aūt regulariter liceat renūciare hiis q̄ ꝓ se sūt itroducta. aliqua tn̄ sūt quib⁹ renūciare nō impedit quominus ipa bn̄ficia ⁊ exceptiōes pñt opponi. Aliqua aūt sūt quibus renunciatio facta tenet ⁊ iuuari p ea impediret. Aliqua aūt sūt quibus renūciari pōt quo ad quid ⁊ quo ad quid nō. de singulis hoꝝ ē uidēd̄.

S Ecquitur videre de 2° s. de bn̄ficijs quibus renūciari nō pōt ita q̄ renūciatio facta impediat ne possint opponi. Sciēdū igitur q̄ quoddā ē bn̄ficiū s. bn̄ficiū macedoniani senatuscōsulti. ⁊ cōpetit filiofa. qui pecuniā accepit mutuo sine patris volūtate. ⁊ cōpetit ei nō tm̄ dū ē i ptāte patris s̄ etiā postq̄ȝ factus est sui iuris. ⁊ etiā cōpetit heredi filijfa. ⁊ eius fideiussori. ⁊ huic bn̄ficio renūciari nō pt. qꝛ ē in feneratoꝝ odiū itroductū. Est ⁊ aliud bn̄ficiū s. bn̄ficiū restitutōis qđ cōpetit minoribus toto tpe minoris etatis. ⁊ eo etiā finito infra quadriēniū cōtinuū si i minori etate decepti fuerint eoꝝ facilitate vel aduersarij calliditate. huic etiā bn̄ficio renūciari nō pōt. qꝛ eo ipo minor decperet si renūciaret. Est aūt ⁊ aliud bn̄ficium. s. vt quis cōdēnet᷑ inquātū facere pt ⁊ nō vltra. ⁊ habita rōe ne egeat. ⁊ h̄ bn̄ficiū cōpetit viro ⁊ eius patri qn̄ cōuenit᷑ ab vxore. competit etiā vxori ⁊ eius pri qn̄ cōuenit᷑ a viro. competit etiam pr̄ono qn̄ cōuenit᷑ a liberto. ⁊ socio qn̄ cōuenit᷑ a socio. ⁊ patri qn̄ cōuenit᷑ a filio vel filia ⁊ huic bn̄ficio renūciari nō pōt. Est aliud bn̄ficiū ne liber homo ad onus alienū obliget᷑ i. pignoret᷑. ⁊ huic bn̄ficio nō potest renūciari. qꝛ hec renūciatio eēt ꝯria libertati. Est aliud bn̄ficiū siue ꝓuilegiū. s. fori. qđ cōpetit forēsi. s. q̄ reus cōueniri debet sub iudice suo. ⁊ hoc ē veꝝ an̄ litē ꝯtestatā. nā lite cōtestata nō pōt reus opponere ꝓuilegiū fori. quia videtur in illum iudicem consensisse sub quo contestatus ē litē ⁊ huic priuilegio. s. fori solo pacto non renunciatur. sed ad hoc q̄ reus conueniri posset alibi q̄ȝ in foro suo sufficit si ꝓmittit solutionē facere vbicūqꝫ petitum fuerit ab eo. Est aliud beneficium siue priuilegiū fori quod competit clericis. s. q̄ non tenētur respondere corā iudice seculari. ⁊ huic priuilegio iuris aliquo modo renunciari nō pōt. qꝛ ē introductū i fauorē tot⁹ cleri. Exceptio nō numerate pecunie siue non

tradite vel reddite rei. aliqñ cōpetit infra
duos ānos. aliqñ ifra. 30. dies. aliqñ ifra
ānū. aliqñ infra tres mēses. Debitor eni
q ꝯfitet̄ se pecuniā mutuo recepisse quā ñ
recepit opponere pōt exceptōē nō nume
ratōis pecunie infra duos ānos a die cō-
fessionis. Creditor vō q ꝯfessus ē sub spe
future numeratōis pecuniā traditā se rece
pisse a debitore hꝫ exceptionē nō solute pe
cunie infra. 30. dies. Uir aūt q ꝯfessus est
sub spe future numeratōis se dotē recepisse
hꝫ exceptionē nō numerate dotis q̄ debet
opponi vel infra ānū post mr̄imoniū solu
tū si mr̄imoniū durauit minꝰ biēnio. vel in
fra tres mēses si mr̄imoniū durauit plus
biēnio vel minꝰ decēnio. ꝭ vltra decē ānos
nō extēdit̄ renūciatio pecunie nō numera
te. Predictis aūt exceptōibꝰ renūciari nō
pōt quo minꝰ infra p̄dicta tpa opponi pos
sint. ꝓdest tñ renūciatio q̄ ad aliquid. s. qꝛ
si renūciatio nō eēt facta debebat aduersa
riꝰ ꝯfitentis ꝓbare se pecuniā soluisse. sed
postq̄ꝫ ē facta renūciatio incūbit ꝯfitenti
⁊ renūciāti ꝓbare pecuniā nō eē solutam.
Lex vō illa rubri ⁊ nigri titl̄. codicis. s. ne
fideiussores vl' mādatores dotiū dent̄ ꝓhi
bet fideiussorē dari ꝓ dote restituenda si
eueniat ꝙ restitui debeat. huic legi si renū
ciet̄ renūciatio nō valet. qꝛ talē fideiusso-
rē lex ꝓhibet dari. ⁊ quod fit ꝯtra legem
pro non facto debet haberi.

SEquitur videre de tertio. s. de bñfi
cijs illis qbus renūciari pōt ita ꝙ
renūciatio ipedit ne possint oppo-
ni. hec aūt sūt plura. vnū ē noua ꝯstitutio
de pluribꝰ reis debēdi q̄ dicit. si sint plures
rei debēdi. i. plures debitores q omnes sunt
idonei ⁊ soluendo hñt bñficiū diuisiōis.
qꝛ dicere pōt qlibꝫ ꝙ tñ ꝓ sua pte tenet̄.
Ad h̄ vō ꝙ qlꝫ teneat̄ insolidū se obligēt
⁊ dicto bñficio renūciēt. Alter ē epl'a di-
ui adriani q̄ ē qdā lex dicēs ꝙ si sint plˀes
fideiussores q sunt idonei soluēdo dꝫ qlꝫ
ꝯueniri ꝓ rata. ad h̄ vō ꝙ qlꝫ teneat̄ in
solidū opꝫ ꝙ renūciēt epistole p̄dicte. Ter
tiū ē noua ꝯstitutio de fideiussoribꝰ dicēs
ꝙ si p̄ncipalis ⁊ fideiussor ambo sint ido
nei ⁊ soluēdo p̄ncipalis dꝫ ꝯueniri prius
q̄ꝫ fideiussor. Ad h̄ vō vt fideiussor ꝯue-
niri possit qñcūq; creditor voluerit p̄dicte
ꝯstitutōi renūciabit. Et nota qñ plˀes p̄nci
pales se p̄ncipalr̄ obligāt ⁊ insolidū: locū
hñt ibi oēs tres p̄dicte renūciatōes. ⁊ de-
bēt poni h̄ mō. renūciātes nouarū ꝯstituti

onū de duobꝰ reis debēdi ⁊ fideiussoribꝰ
⁊ epl'e diui adriani bñficio. vnꝰ. n. ꝓ alio
intercedit qñ se obligat vltra ptē q̄ se con
tingit. 4ᵐ ē ꝯditio indebiti q̄ dicit. si qs
indebite soluit. vt qꝛ nō tenebat̄ soluere:
pōt petere illud. huic ꝯditōi bñ renūciat̄.
5ᵐ ē ꝯditio sine cā q̄ dicit ꝙ si qs ē obli-
gatus ab initio sine cā vel ex iniusta cā ñ
tenet̄. ⁊ h̄ ē verū nisi p stipulationē sit ob-
ligat̄. qꝛ tūc bñ tenet̄. ⁊ huic bñficio renū
ciari pōt nisi hoc fieret ꝓpter dolū. 6ᵐ est
exceptio doli mali. s. ꝙ aliqs dicat se dolo
⁊ calliditate alicꝰ inductū eē. ⁊ huic exce
ptioni renūciari pōt. 7ᵐ ē bñficiū fori qd
ꝯpetit scholaribꝰ. scholaris. n. q morat̄ bo
nonie p hoc bñficiū non pōt ꝯueniri sub
iudice cōtratis hoñ. si velit potiꝰ ꝯueniri
corā suo doctore. ⁊ huic bñficio renūciari
pōt. 8ᵐ ē bñficiū ꝯditōis incerti qd hꝫ
locū qñ aliqs heres instituit̄ ⁊ rogatus he
reditatē vel certā eiꝰ ptē alteri restituere.
vel qñ aliqs ē instituitꝰ heres. ⁊ si ipe deces
sit sine liberis ē ei substituitꝰ alius heres.
qꝛ substitutꝰ hꝫ ius in ipa hereditate. eo ꝙ
adueniēte ꝯditōe dꝫ in eū hereditas per
uenire. ⁊ hoc tale fideicōmissū dr̄ incertum
ꝯditōis. qꝛ incertū ē an heres institutꝰ de
cedat sine liberis. ⁊ huic ꝯditōi substitutꝰ
ille renūciare pōt. 9ᵐ ē bñficiū iuris hypo
thecarū qd ꝯpetit vxori i bonis mariti. qꝛ
oīa bona viri sūt ei tacite obligata ꝓ dote
sua. ⁊ huic bñficio pōt vxor renunciare ⁊
viro ⁊ ꝯhentibꝰ cū eo. ⁊ h̄ si certificetur de
bñficio p̄dicto. ⁊ ei exp̄sse dicat̄ illud qd
ꝯtinet̄ in ipo. Cōpetit etiā dictū bñficium
creditori si bona sui debitoris sint ei tacite
vel exp̄sse obligata. ⁊ huic bñficio pōt cre
ditor renūciare. Decimū ē bñficiū vel-
leiani senatuscōsulti. s. ꝙ si mulier pro alio
fideiubeat. i. obliget se regularit̄ nō tenet̄.
⁊ huic bñficio mulier renūciare pōt si cer
tificet̄ de eo. Ad h̄ nō ꝙ qñ mulier recipit
tutelā filij. vel auia tutionē eiꝰ nepotis dꝫ
renunciare secundis nuptijs.

SEquitur videre de quarto. s. de bñ
ficijs illis qbꝰ quo ad qd renūcia
ri potest ⁊ quo ad quid nō. ⁊ hec
etiā sunt plura. Primū est bñficiū redhibi-
torie ⁊ ꝯpetit ei qui ignoranter emit rem
morbosam vel vitiosam. ex hoc beneficio
potest emptor agere ꝯtra venditorem vt
reddat sibi p̄ciū ⁊ recipiat rē. ⁊ hec redhibi
toria ꝯpetit infra sex menses. 2ᵐ ē bñficiū
qd dr̄ q̄sto minoris. qd dic̄. si qs emit aial

vel rē vitiosā ignorāter pōt agere ɔtra uēditorē petēdo pcē illā pcij sibi reddi quā nō dedisset si vitiū ei⁹ pscivisset. ⁊ hoc bñficiū ɔpetit ifra ānū. pdictaꝝ aūt actionū bñficio pōt emptor renūciare. ⁊ renūciatio ꝓdest vēditori si vitiū ignorabat. si aūt illō sciebat nec emptorē certificauit: nō ꝓdest renūciatio ꝓpter dolū ab eo ɔmissū. 3ᵐ ē bñficiū ne quis vocet in ius dieb⁹ feriatis aliqñ tñ ɔtingit ꝙ renunciari pōt ferijs ⁊ dieb⁹ feriatis. ⁊ aliqñ nō. si eni sint feriati rōe messiū vel vindemiaꝝ pōt ipis ferijs renūciari volūtate litigātiū. si tñ sint feriati ob honorē dei nō pōt.

Circa quintū nō ꝙ renūciari pōt iuri pūato. ex̄. de puil. si de terra. ⁊ .ff. de pac. pacisci. ⁊ hoc nisi pactū sit factū in crimis odiū. vt si qs vēdat ancillā tali pacto ꝙ nō ꝓstituat. pactū hi⁹ postea remittere nō pōt. qꝛ factū ē in odiū criminis. ar. C. si mācipiū ita venerit ne ꝓstituat. l. i. Renūciari aūt nō pōt iuri publico si sit itroductū nō tm̄ i fauorē aliquꝝ ꝫ etiā i odiū aliquoꝝ. sicut ē illud. s. ꝙ clerici nō teneāt ridere corā iudice seculari. ex̄ de fo. ɔpe. si diligēti. p totū. ⁊ illud. s. ꝙ clerici nō pñt se subijcere vberib⁹ alicui⁹ layci. ex̄ de sen. ex. ɔtigit. Hec eni duo sūt itroducta i fauorē clericoꝝ ⁊ odiū laycoꝝ q nimis clericis sunt isesti. 2. q. 7. laycos. Si vō ius publicū sit itroductū tm̄ i fauorē ei renūciari pōt. vñ renūciari pōt velleiano. qꝛ itroductū ē tm̄ in fauorē. s. mulierū. ff. ad vell. l. vlti. §. penul. i fi. ꝫ nō maccedoniano. qꝛ introductū ē nō tm̄ i fauorē s. filiorūfa. ꝫ etiā i odiū creditoꝝ. vñ etiā post sñiam ex eo exceptio dat. ff. ad macedoni. ꝫ ⁊ si pater. vel etiā nō pōt aliqs renūciare iuri suo cū ex ei⁹ renūciatōe p̄iudicat iuri alteri⁹. vñ cleric⁹ nō pōt renūciare foro suo. qꝛ ex hoc p̄iudicaret epo suo. .ii. q. i. clericū. i. ⁊ clericū. 2. hec gof. ti. de renun. ⁊ hec ex̄. de foro ɔpe. c. pal. si dilgēti

¶ De pactis titulus 6⁹.

Postea cōsiderādū ē de pactis. Et p̄mo i generali. 2° i speciali. s. de trāsactōib⁹ que sūt q̄dam pacta. Circa pᵐ vidēdū ē p̄mo qd sit pactū ⁊ vñ dr̄. 2° de diuisionib⁹ pactoꝝ. 3° ad quos porrigunt vires pactorū. 4° sup qb⁹ rebus pōt qs pacisci. 5° de pactoꝝ effectu. 6° de cōditōib⁹ appositis i ɔtrib⁹. Circa p̄mū sciēdū ꝙ pactū ē cōsensus duoꝝ vel pluriū in idē alteri ab alio paciscētiū dandū vel faciēdū. si enim paciscar tecū inuito ticio ꝙ ipe det petro aliqd pactū nullū erit. Si vō paciscar tecū ꝙ des ticio pactū erit. qñqꝫ tñ vtile qñqꝫ inutile ad agēdū. ff. de v. ob. stipulatio ista Lex tñ talē cōuentōem pactū vocat. C. e. debitoꝝ. ⁊ ex̄. e. c. vlti. Dicit aūt pactū a pactōe. pactio vō dr̄ a pace ⁊ actione. q̄si pacis actio. Nā q paciscunt ex diuersis ⁊ contrarijs morib⁹ aioꝝ post multa ⁊ varia certamina i vnā cōsonā sñiam deducitur. Est aūt nomē pacti gñale ad omnia q̄ inter ptes agitur cā cōtrahēde vel tollēde obligationis. Pōt aūt hic notari ad maiorē euidētiā dr̄ia inter pactū. pollicitationē. cōuētionē. stipulationē. ⁊ ꝓmissionē. qꝛ pactū ē duoꝝ vel pluriū consensus ad aliqd dādū vel faciēdū v̄bis exp̄ssus. ita ꝙ v̄ba p̄mittant a ꝓmittēte ⁊ subsequēter a recipiēte. vt dabo tibi decē vt tu vendas mihi libꝝ. ⁊ tu rñdes placet. ꝫ si recipiēns v̄ba p̄mitteret tunc esset stipulatio. vt insti. de ver. ob. in pn°. Pollicitatio vō est solius offerentis ꝓmissio. opꝫ aūt ꝙ ibi sit ꝑsona p̄ns cui fiat pollicitatio. ff. de pac. l. i. Nomē aūt cōuētōis ē gñalissimū. nā ⁊ scholares i scholis ⁊ clerici i capitulo ⁊ ppl's i foro cōuenire dicunt. vt ibidē. §. cōuētionis. Promissio vō referri pōt vel ad pollicitationē vel ad nudū pactū ⁊ stipulationē. ff. de edil. edicto l. sciendum. §. 2.

Sequitur videre de 2° s. de diuis. de pactoꝝ. Circa qō sciēdū ꝙ pactorū q̄dā sunt i rē q̄dā i ꝑsonā. In rē ē pactum quotiēs paciscor ne petā. In ꝑsonā vero ē quotiēs paciscor ne petam a ꝑsona. ff. e. l. iurisgē. § pactoꝝ. ⁊ l. idē. § ꝑsonale. Itē pactoꝝ aliud ē cōuētū vt illō qō ē ex certis v̄bis exp̄ssum ⁊ sub certa forma redactū. aliud ē tacitū vt illud qō nō ē factū ꝫ habet ex aliqua lege speciali ac si eēt factū. vt res cōductoris domus illate i illā tacite sūt obligate pignori dn̄o domus. Itē pactoꝝ q̄dā sūt vtilia quedā inutilia. vtilia sūt pacta q̄ sunt vestita rōe ꝑsonaꝝ ⁊ reꝝ. ⁊ que fiunt iuris ordine. hoc est ꝙ persone que paciscunt se obligare possunt vt res super quibus fit pactū non ꝓhibeantur alienari a iure. ⁊ ordo iuris seruetur in obligatione. vt supra dictū est de ꝑsonis reb⁹ ⁊ obligatōib⁹. Inutilia sunt q̄ deficiūt in aliquo istoꝝ predictoꝝ.

⁊ hoc vt aperte vel cū prediūm minoris
alienat͛ sine decreto. ⁊ similia. l'fraudulēt͛.
Fit aūt ibi fraus multiplr. pº de psona ad
psonā. vt cū tutor emit de bonis pupilli p
intpositā psonā. suo tn̄ noie. 2º de re ad rē
vt cū qs filiofamilias nō mutuat pecuniā
qꝛ phibet͛: ſ aliā rē vt ipē illa vēdita vtat͛
pecunia. 3º de ꝯctu ad ꝯtractū: vt cū vir ⁊
uxor ꝯstāte mr̄imonio nō donāt inicē. qꝛ
phibet͛: ſ eā donatōis vēdūt. 4º de noie
ad nomē: vt cū ille q phibet͛ ēe pt īa alicꝰ
terre se facit eligi in defensorē vel ꝓcurato-
rē: qḋ idē ē: mutato tn̄ noie. 5º de facto ad
factū: vt cū quis vēdit tibi ancillā suā eo
pacto ne ꝓstituas eā in lupanari. tu vero
posuisti eā in caupona vt ibi ministret. qḋ
ē idē quātū ad effectū. ¶ Itē pactū rei tur-
pis vel pactū turpe: vel pactū impossibilis
rei de iure vel de facto nullā obligationem
inducit. vt e x̄. e. c. vlt. pactū aūt rei turpis
ē si dicā. ꝓmitto tibi ꝙ inficiā talē. pactū
turpe ē pactū turpiter siue turpi ꝯditiōe de
re licita factū. vt ꝓmitto tibi decē solidos
si interfeceris talē. pactū impossibile de iur͛
⁊ de facto ē si qs ꝓmittat solē penetrare. im
possibile de iure: ſ possibile de facto ē: si qs
promittat rē sacrā. possibile. ſ sub ꝯditione
īpossibile ē: si qs ꝓmittat mihi. 10. solidos:
si dedero sibi solē. Si vō sit pactū possibile
de iure ⁊ de facto valet. e x̄. e. c. 2. p totū. Si
aūt possibile de iure ⁊ īpossibile de facto: si
īpossibilitas sit ꝑpetua nō valet. si sit tpal'
valet ſ expectat͛ donec possibilitas adue-
niat: nisi sit ꝯ bonos mores. ¶ Itē pactū
inter ꝯhentes vt dolus ꝓstet͛: nō tenet. hoc
enī ē iudicio bone fidei ꝯriū. ff. de re. iuris.
ꝯctus. Itē pactoꝝ alia sūt nuda: alia ve
stita. nuda sunt illa q̄ nō ꝯtinēt cāz. nullꝰ
enī efficacie ē alicꝰ rei traditio sine cā. ⁊ eti
am dicūt͛ nuda pacta illa q̄ nō vestiūtur
aliq̄ sex infrascriptoꝝ. ⁊ hec pacta nuda
nō sūt efficacia ad agēdū vel obligādū: lꝫ
possīt ad defendēdū. Pacta vō vestita di
cūtur sex modis. s. re. vbis. lr̄is. ꝯsensu. co-
herētia ꝯctus. ⁊ interuētu rei. de p̄mis q̄tu
or sunt exēpla sup̄ posita ti. de obli. ar. 3. de
coherētia ꝯctꝰ ē exēplū tale. vēdidi domū
⁊ in ip̄a venditōe interuenit pactū: ꝙ ego
debeā morari in ip̄a domo vsq; ad ānū. ħ
pactū si p se nudū eēt nō valeret. ſ qꝛ ve-
stitū ē coherētia ꝯctus vel vēditōis valet.
De interuētu rei tale pōt exēplū poni. ꝓ-
misi aliqd dare tibi: vt dares vel faceres
aliud mihi. vn̄ statim cū dedero tibi qḋ ꝓ-
misi vestitū erit pactū ex pte mea. ⁊ ideo
interuētu eiꝰ qḋ dedi tibi ex obligatꝰ eris
ad dādū illud qḋ ꝓmisisti mihi. vn̄ hec pa-
cta vestita sunt efficacia ad obligādum ⁊
ad agēdū. pbat͛ hoc insti. de v. ob. ¶ Item
pactoꝝ alia sunt clara. ⁊ hec si sint solēnit͛
facta sunt oīo seruāda. Alia sunt obscura:
vt illa que possunt habere duplicē intelle-
ctū. ⁊ hec sunt interptanda ꝯtra ꝓferētē.
quia in eius fuit potestate ea apertius pro
ferre ff. co. l. veteribus.

Sequit͛ videre de tertio. s. ad quos
porrigūt͛ vires pactoꝝ. Circa qḋ
sciendū ꝙ porrigunt͛ ad psonas
illas inter quas sunt pacta facta regulari
ter. porrigūt͛ etiā ad psonas alias in casibꝰ
aliquibꝰ. vn̄ ꝙ dicit͛ ꝙ pacta inter alios
acta aliīs obesse nō debēt. e x̄. de trāsac. ve-
niens. circa fi. hoc veꝝ ē qn̄ sunt oīo alīj.
obest enī ⁊ ꝓdest pactū ꝓcuratoris dn̄o
debitoris fideiussori: magistri societatis so
cietati. ꝓdest etiā pactū tutoris pupillo.
serui dn̄o filīj patri. ⁊ de his oibꝰ. ff. de pac.
De p̄ no mō pꝫ. l. nā ⁊ nocere. ⁊ l. se. ⁊ no
tetur. de 2º. l. vlti. ⁊ de 3º. l. magri. de 4º. l. tu
toris. de 5º ⁊ 6º. l. si tibi itē. ⁊ l. se. Itē pactū
p̄decessoris obligat successorē. sicut patris
filiū: si fuerit pactū vtile ecclie. e x̄. de solu.
c. i. al'secus est. e x̄ de p̄ca. c. 2. Quartū. s.
super quibus non possumus ⁊ sup quibꝰ
possumus pacisci pꝫ ex sup̄dictis in ti. de
ꝯtractibus inutilibus rōne reꝝ. Nota tn̄
hic ꝙ multa possum facere ad q̄ nō possū
me astringere pacto. possū enī mihi aliquē
heredē ꝯstituere: nō tn̄ ad hoc me possum
astringere pacto. Itē pactū de futura suc-
cessione nō tenet nisi de ꝯsensu eius cuiꝰ ē
hereditas. C. e. l. vlti. §. ſ nobis oēs. Itēꝫ
nullus pacisci pōt de rebꝰ alterꝰ nisi de vo
lūtate eius vt ibidē.

Sequit͛ videre de quinto. s. de effectu
pactoꝝ. Circa qḋ sciendū ꝙ pa-
ctoꝝ effectꝰ ē vt illud qḋ in pactū
deducit͛ obseruet͛. e x̄. e. c. i. ⁊ 3. Et lꝫ ſm le-
ges ex nudo pacto nō oriat͛ actio: vt eni ā
dictū ē s̄. ⁊ habet͛. ff. e. iurisgētiū. §. ſ cum
nulla. nisi in qbusdā casibꝰ: ſm tn̄ ius ca-
nonicū ex nudo pacto ⁊ simplici vbo ali-
qs efficaciter obligat͛ ⁊ ꝯ eū actio dat͛. e x̄.
c. qualr̄. Et ē ratio. qꝛ cū qs venit ꝯ sim-
plex vbū mortalr̄ peccat. 22. q. i. predican
dum. ¶ In summa igitur nota ꝙ ſuādū
ē oē pactū si sit tale qḋ ſuari possit sine de
trimēto salutis eterne vel salutis corpalis

nisi sit licitum et possibile. secus est si sit illici
tum et impossibile et inhonestum. e. ti. c. c. vlti. In
de est quod ex pacto non debet loci successio in ecclesia
dari. e. ti. c. ... nec pot augeri census.
e. ti. c. ... pactum tamen auctoritate pape
factum est firmandum. e. ti. c. c. z. aliter si sit impossibile
de iure vel de facto non tenet: vt dictum est s. ff.
de re. iu. l. impossibilium. etiam si interueniat iu
ramentum. Nota etiam quod frangenti fidem non est fides
... etiam si sit iuramento firmata. e. ti. de
... fi. et. C. e. cum contingat.
Item pactum quod sit dolo initum non valet. e. ti. de
re. pmu. cum vniuersorum. Item si sit alteri ca
ptiosum. ff. de resci. vendi. l. si id quod. in fi. Ad
hec etiam nota quod pactum posterius preiudicat pri
ori. C. e. pacta nouissima. ar. e. ti. de cen. cum
clim. Item contractus ex conuentione siue pactione
legem et formam accipiunt. ff. de re. iur. §. contractus
Item si in pactione contractus apposita sit pena:
soluta pena contractus non tenet: nisi sit dictum
quod pena soluta contractus maneat firmus. ff. de
transac. qui fidem. Item quando contractus non tenet: pena
apposita non tenet. e. ti. de foro compe. si diligen
ti quando vero contractus tenet: pena tenet. ar. e. ti. de
arbi. dilecti. et ar. ff. de precariis. l. z. in glo.
Item voluntates contrahentium magis quam con
ceptio verborum sunt inspiciende. C. que res pig.
obli. pos. l. vlti. Item quando dubitatur de intentione con
trahentium: tunc forme contractus est standum. e. ti. de pig.
illo. nos. sed si constaret de contractu scriptura esset
inspicienda. C. plus va. quod agitur. l. i. et. z. et i
. e. palle. illo nos. in glo. Item pacto priuatorum
iuri publico non derogatur nec renunciari pot
e. ti. de foro compe. si diligenti. vbi dicitur quod clerici
non possunt renunciare iuri illi. s. quod clerici non te
neantur respondere coram iudice seculari. quia hoc est
introductum in fauorem totius cleri. Distinguit
ali. gof. ti. de pac. quod si ius sit publicum aucto
ritate sanctiuntis et vtilitate. s. continens pa
ctis priuatorum tolli non pot. vt si paciscar ne
furti committendi nomine agam. hoc. n. ius. s. vt ma
leficia puniantur est ius publicum auctoritate et
vtilitate. et ideo per pactum tolli non pot. ff. de pac.
si vnus. §. pacta. et idem est de similibus. Si vero ius
sit publicum auctoritate: et priuatum vtilitate:
vt tutele et cure: circa hanc actionem. s. iuxta
tutelam et curam tollendam bene pactum et renuncia
tio locum. vt. C. et. ff. de pac. in plibus. l. habetur
et idem est de similibus. Ius quod publicum contingens vti
litatem non communem sed priuatam per pactum tolli pot.
Item ea que promittuntur ob nimiam reuerentiam ali
cuius non obligant. vnde si libertus ob nimiam
patroni reuerentiam constringit se penali obli
gatione: si patronum offenderet non obligatur.

. ff. que res ac. non da. l. i. §. que onerande. et §. si
onerande. Item omnia que contra bonos mores in
pacto vel stipulatione deducuntur nullius sunt mo
menti. C. de inutil. stipu. ex eo. Item secundum can. si pro
misi non accusare: debeo renunciare. si vero pro
misi non denunciare pactum est illicitum. e. ti. eo. c.
vlti. in glo. ¶ Item pacta conuenta que neque do
lo malo neque contra leges: neque in quibus fraus
alicui sit facta sunt seruanda. ff. eo. l. iurisgen. §.
pretor ait. ¶ Item pactum pena vallatum si sit contra
leges siue contra canones nec pactum tenet nec
iuramentum super hoc prestitum. vt ibidem. §. et generaliter.
Si vero sit preter leges: non tenet pactum: sed pena
tenet preter legem. eo quod fiat stipulatio alteri.
vnde si talis stipulatio fuerit vallata pena:
pena tenet: sed non pactum. ff. de ver. obli. stipula
tio ista. §. alteri. si autem sit secundum leges: tunc te
net et pactum et pena. ita tamen quod alterum quod vo
luerit petet. ff. e. rescriptum. §. si pacto. Hec
Inno. ¶ Item si quis promittat generaliter alicui
dicens. quicquid pecieris dabo tibi: in tali promis
sione intelliguntur excepta omnia illicita: et ea
que specialiter non promisisset. hec hec. e. ti. de homi.
cum iuramento. ar. e. ti. de iureiu. veniens. ¶
Insuper nota quod pacta inita per fratres minores
vel predicatores vel alios mendicantes cum re
ctoribus parrochialium ecclesiarum super iuribus
parochialibus. puta exhibitione sacrorum: oblati
onibus iure funerandi: et similibus: vel super aliis q
buscunque: si facta sint per priores vel guardia
nos de suorum conuentuum siue locorum consensu: licet
auctoritas sedis apostolice non interuenerit. vel
licentia sui generalis prelati vel capituli: sunt ser
danda: dummodo sint alias licita et honesta. li. 6. c.
quamuis.

Sequitur videre de sexto. s. de conditio
nibus appositis in contractibus. et qui
dem de conditionibus appositis in con
tractibus sponsalium et matrimonii dicetur
infra li. 8. vbi agitur de sponsalibus et matri
monio. vnde hic agendum est tantum de conditionibus
appositis in contractibus aliis. Circa quod
nota quod in contractibus aliis apponi pot condi
tio contractum constituens. vbi gratia. dono tibi hoc
si feceris aut dederis mihi illud. te. n. don ...
te vel faciente illud donatio constituitur. ff. de con
di. et de. caus. mo. co. q inte. q heredi. quicquam
addi pot conditio contractum perimens seu adimens.
vbi gratia. dono vel lego talem fundum si non
manumiseris talem seruum. statim enim dona
tio vel legatio tenet vel valet. sed si manumi
seris adimitur vtrunque. vt ibidem. l. cum sub
hac conditione.

¶ De transactionibus titulus. 7.

DEinde ꝯsiderandũ ẽ de trãsacti/onib⁹. Et p̃ qd ẽ trãsactio: ⁊ vñ dr̃. 2° sup quib⁹ trãsigi põt. 3° quis ẽ trãsactõis effect⁹. Circa p̃ⁿ sciẽdũ ꝙ trãsactio ẽ de re dubia ⁊ lite incerta nec dũ finita nõ gratuita pactio. ff.e.l.i. ꝙ autẽ dr̃. ⁊ lite incerta: põnit̃ trã sitiue. q.d. ⁊ re incerta lite. i. ꝓpter litẽ. qꝛ q̃diu lis pendet facit rẽ dubiã ⁊ incertã. Litẽ aũt intelligo p̃ntẽ ⁊ futurã. qꝛ etiã añ litẽ ꝯtestatã trãsactio fieri põt. ff. d ꝯdi. inde. clegãt. §. si qs post. Litẽ etiã itelligo iustã vel iniustã. C.e.l.2. si tñ agẽs credat se iustã cãm fouere. alioqn ꝯ. ff. de ꝯdi. inde. in fi. ita tñ ꝙ distinguat̃ inter insistẽtẽ ⁊ resistẽtẽ: vt si actor per calũniã insistat: nulla fit trãsactio. si võ reus p calũniã resistat: tũc actio quo ad eũ valz. C.e. sub p̃textu. lz p aliã viã: hoc ẽ p actionẽ de dolo vel repli/cationẽ doli ꝯsulat̃ actori: vt ibidẽ dr̃. qñ reus dolo idcuit actorẽ ad trãsigẽdũ. Nõ gratuita ideo dr̃: qꝛ trãsactio vllo dato nl' ꝓmisso vel retẽto nõ ꝓcedit. e x̃. e. sup eo. ⁊ C. eo. trãsactio. Nõ finita idõ dr̃: qꝛ si iudicatũ eẽt: nec appellari nec retractari s̃nia posset. nec si dubitaret̃ de ea trãsactio nõ teneret. ff. e. ⁊ post rẽ. põt eni eẽ ꝙ reus dic̃ ꝯdẽnat⁹ sũ tibi ad decẽ solidos: ⁊ verũ ẽ ꝙ debeo. si tñ vis eẽ ꝯtẽt⁹ de qnq3 statĩ dabo. ⁊ tũc trãsactio nulla eẽt. s̃ etsi iudicatũ negaret: pbatio tñ ita apta eẽt vt negare non posset adhuc idem eẽt. C. de post. quidã. dr̃ aũt trãsactio quasi actõis trãsitio. eo ꝙ q trãsigit ab actõe trãsit̃ ⁊ discedit. ⁊ ita dr̃ ꝓpꝛie trãsigere actor. ĩpꝛopꝛie võ re⁹. C.e.l.2.

SEquit̃ videre de 2° s. qui trãsigere p̃nt. Circa quod sciendũ ꝙ trãsi/gere p̃nt dñs compos mẽtis hñs liberã administrationẽ. maior. 25. an. mi/nores eni hic sicut alibi vel ꝯseruãt̃ illesi vel restituũt̃ in integrũ: si fuerint adulti tutores nõ hñtes. Item tutores ⁊ curatores eoꝝ ⁊ p̃sides ꝓuinciaꝝ ⁊ p̃lati ecclíaꝝ ⁊ ꝓcuratores hñtes mãdatũ spãle: vel etiã gñale cũ libera administratõe. Itẽ datĩ ĩ rẽ suã. ff. de ꝓcu. mãdato. Item capitulum trãsigere nõ põt vacãte sede. ar. e x̃. ne se. va. c. 2. ⁊ 3. Itẽ p̃lat⁹ trãsigere nõ põt ĩ cã ecclie sine ꝯsẽsu capli. e x̃. e. l. de trãsac. ꝯtin git. sic nec põt alienare. 10. q. 2. §. hoc ius. Si võ hẽat l̃ras de rato a caplo suo. s. ꝯti nẽtes simplr̃ ꝙ qcqd sup tali negocio fe/cerit ratũ hẽbit. trãsigere põt. vt in. c. 3. in tex. ⁊ in glo. Et qd dr̃ ibi ꝙ si trãsactio fu erit s̃uata aliquot ãnis: caplz eã reuocare nõ poterit: ac si ĩ eã nõ ꝯsenserit. hoc idõ di cit̃: qꝛ si trãsactio fiat s̃m formã iuris: põt rescindi infra q̃driẽniũ: si ecclia se lesã pba uerit. e x̃. de resti. in inte. requisiuit. al' nõ põt venire ꝯ trãsactionẽ: etiã statim ex quo cõ sensit. C. e. q̃uis. Et s̃m hoc supple maxie. qꝛ idẽ eẽt si s̃uata nõ fuiss3. sic exponit gl. her. Ponit̃ etiã ibi alia expositio quã omit to. Nota etiã ꝙ si trãsactio ⁊ ꝯpositio fcã inter p̃sonas aliquas p supiorẽ. s. ordina/riũ ꝯfirmet̃. s. a p̃ncipio ẽ realis ⁊ ppetua. al' est p̃sonalis. vñ nõ durat nisi q̃diu vi/uit ille q trãsegit. Ille tñ q trãsegit eã reuo/care nõ põt. e x̃. e. veniẽs. in tex. ⁊ in glo. Cõfirmatio tñ pape trãsactionẽ q̃ q̃tũ ad p̃sonas erat p̃sonalis: facit realẽ: si papa h̃ faciat ex certa sciã: q etiã facere põt ꝙ illa que nulla ẽ sit aliq̃. 16. q. i. c. fi. qd ẽ maius Hec her. Eps võ ⁊ aliq̃ iferiores nõ possũt imutare nãm rei. ⁊ idõ si trãsactio ẽ p̃sonal' p̃sonalẽ ꝯfirmat. si realis realẽ. ita videtur qbusdã. Itẽ qñ trãsactio vel pactũ ab ini tio nõ valuit: p pape ꝯfirmationẽ vigorẽ3 sumit. e x̃. e. c. 2. in tex. ⁊ glo.

SEquit̃ videre de 3° s. sup qb⁹ trãsigi põt. Circa qd sciẽdũ ꝙ trãsigi po test in oĩb⁹ ciuilib⁹. C. e. cũs. in cri minib⁹ aũt iñuenire põt trãsactio in his q̃ penã irrogãt sanguis. C. e trãsigere. ⁊ 2. q. 3. §. notãdũ quoq3 ẽ ꝙ sicut in v. ĩ oĩb⁹. actor tamẽ tũc incidit in turpilianũ. ff. ad turpili. sc. cõ. l. ab accusatione. s̃ hoc nihil ad reũ cui ignoscit̃: si tali mõ redimat san guinẽ suũ. ff. de bo. eoꝝ q añ s̃niã3 ⁊c̃. l. i. h̃ tñ fallit in adulterio. vt in. l. p̃allegata. tr ĩ/sigere. qd tñ videt̃ hodie correctũ in auc̃. vt nulli iudici. §. adulteriũ. vel forte obti/net specialr̃ in marito. vel veri⁹ nõ trãsigit̃ ibi de re dubia vel lite icerta. s̃ recõciliatur ꝯiũcta. In crib⁹ võ q̃ nõ irrogãt penã sã/guinis nõ põt fieri trãsactio: s̃ fit gratuita pactio nl' remissio. ff. de iure fisci. l. ĩ fisci. Et idẽ de adulťio põt dici. Si aũt re⁹ data pe cunia trãsigat cũ actore: transactio nulla est: ⁊ reus habetur pro confesso. ff. de preua ricato. in omnibus. ⁊ ĩ dicto. §. prenotato notandũ. v. in omnib⁹. hoc aũt fallit in cri mine falsi. C. e. trãsigere. Secũdũ tñ cano/nes cũ nullũ crim̃ irroget penã sãguis. 23. q. 8. his a qb⁹. ⁊ e x̃. ne cle. vel mo. s̃niã3. in p̃n. in nullo g crimine transigitur. Itez in alimentis non trãsigitur nisi cum decreto pretoris: qd nec alter mandare põt: ingrit tñ p̃tor de cã de mõ ⁊ de p̃sonis: si tñ alimẽ ta sint futura ⁊ debita ex volũtate vltima

vel donatōe mortis causa. vel si aliquod
hoꝝ defuerit trāsactio nō tenebit. In casu
tñ nō reqrit' p̄ctor. l. cū alimētarius ꝯdi-
tionē suā meliorat. C. co. de alimētis. Item
in ꝯtrouersiis ꝑficiscentib⁹ ex testamēto
nō pōt transigi nisi inspectis vbis testamēti
.ff. e. l. nō ē ferēdus. ¶ Itē trāsigit' sup ser-
uili vel ascriptitia ꝯditione. ff. e. l. fi. Item
non transigit' in actionib⁹ famosis descen
dentib⁹ ex maleficio: vt in actione furti ꝛ
bonoꝝ raptoꝝ. iniuriaꝝ. secus ē i actōib⁹
descēdētib⁹ ex ꝯtractu: vt in actione man
dati. tutele ꝛ depositi. ff. de his qui no. infa.
. l. furti. §. pacti. ꝛ l. in action bus. In spū
alib⁹ aūt nō pōt transigi s. vt det' aliquo ī
tēporale ꝑ spūali. qꝛ hoc simoniacū esset.
e x̄. co. ꝯstitut⁹. imo si aliq litigent sup bñfi
cio nō pñt trāsigere. ita. s. ꝙ vn⁹ expēsas
in lite factas soluat. ꝛ alter liti cedat. e x̄. ō
pac. cū p̄dez. pōt tñ in eis amicabilis ꝯpō
fieri. e x̄ e. sup eo. Secūdū tñ goff. in sū. e. ti.
ꝛ e x̄. e. c. z. ꝛ hosti. si tēporale det' ꝑ spūali
auctoritate iudicis siue supioris ꝑ bono
pacis: expiat' vitiū simonie. e x̄. de preb̄ē.
nisi eēnt. tñ bern. videt' ibidē sentire ꝯtriū
dicēs ꝙ si papa nō tolerasset ꝯpositōez ibi
factā: auctoritas iudicis nō sufficiebat. qꝛ
hoc de iure nō poterant. vñ dicit ibi papa.
Nos eā hoc adhibito moderamine tole-
ramus. ꝛ ad tēpus tñ. vt sequitur ibidez
Pōt tñ fieri trāsactio in spūalib⁹ vt detur
spūale ꝑ spūali. sicut dicim⁹ in ꝑmutatiōe
e x̄ de rez p̄. a. d qōnes i tex. ꝛ glo. ꝛ Inno.
e x̄. e. statuim⁹. Distinguūt tñ qdā ꝙ dare
spūale ꝑ spūali eiusdē gn̄is ē licitū. vñ pōt
fieri trāsactio talis. s. ꝙ vnus accipiat de-
cimas in vna parrochia ꝛ alter in alia. vel
vnus bñficiū vnū ꝛ alius aliud cū ꝯsensu
episcopi. sicut fit in ꝑmutatōe. dare vō spi-
rituale ꝑ spūali alterius generis ē illicitū:
vt bñficiū ꝑ iure patronat⁹. ꝛ dicūt qdaz
ꝙ hoc her. innuit. c. sup eo. in suis exemplis.
Itē trāsigi nō pōt super iniuria illata sine
iudicis auctoritate. ff. qui. no. infa. l. furti.
Itē nec in iure patronat⁹ cū sit spūale. e x̄.
e. ꝯterea. i. Itē nec in iure subiectōis spūal'.
e x̄. e. preterea. z. gratis tñ remitti pōt. e x̄. de
p̄uil'. cū olim. Epūs vero pōt in remissiōe
restituere censū sibi in recognitionez dn̄ij
soluēdū. e x̄ de censib⁹. ois aīa. vel ad per-
cepte libertatis iudiciū. e x̄ de priui. recepi-
mus. venit aūt in generalē remissionē re-
missio oiuz tēporaliū. nō aūt visitatio nec
procuratio. e x̄. de dona. pastoralis. nec ca

thedraticū. vt ibidē. vñ nec iurisdictio. 16.
q. z. visis. in fi. nec reuerentia. C. de bo. li. l.
vlti. Sed ꝛ ſm ho. e x̄. eo. preterea quarto
loco. ꝛ hosti. nō tenet facta trāsactio etiā i
subiectione tēporali que ē inter dn̄z ꝛ ſuū
nisi sit dubiū verū sit ſuus ille de quo qrit'
C. e. interpositas. horrādus tñ ē dn̄s ſuare
pactū. C. de liberali cā. cū affirmes. in tex.
ꝛ glo. ¶ Quid si sup ecclesia agat'. nūqd
trāsigi poterit. Rn̄deo ꝙ nō. e x̄. e. ꝯstitut⁹
quod intelligit' qñ agit' de eccl'ia tanq̄ de
titulo siue bñficio ecclesiastico. e x̄. e. sup eo.
Si tñ duo epi vel duo monasteria agāt ō
eccl'ia ꝯtendētes de ꝓprietate eius vel de
ꝓprietate alicuius prediū. vt. 16. q. 3. inter
memoratos. tunc transactio locū hꝫ sicut
ꝛ ꝑmutatio. dū tñ nō det' tēporale ꝑ spūali
e x̄. de re. ꝑmu. ad qōnes. puta ꝙ vn⁹ hēat
vnā ecclīā ꝛ alter aliā. vel vnus habeat
aliqua spūalia in vna ecclia ꝛ alter i alia.
Hec goff. ꝛ her. in. c. sup eo. ꝛ idē ino. e x̄.
e. c. statuim⁹. Nota insup ꝙ qdā sūt i qb⁹
nec ꝯpositio nec dispēsatio nec transactio
locū habꝫ: vt ꝙ vir dimittat vxorē ꝛ aliā
subducat. ꝙ monachus extra monachus
ꝓpriū habeat. ꝙ subiect⁹ supiori in licitis
ꝛ honestis nō obediat. ꝛ in silib⁹. e x̄. e. c. fi.
Equit' videre de 4°. s. de trāsactōis
effectu. Circa qd̄ sciēdū ꝙ trāsa-
ctiōis effect⁹ ē vt oē instr̄m ptinēs
ad cām sup qua ē trāsactū. ꝛ qcqd aliud
ē qd̄ opē partib⁹ ferre pōt: sit oio cassū ꝛ
sola trāsactio robur obtineat ꝑpetuū. e x̄ e.
. c. i. hoc ē veꝝ ſm glo. nisi dolo talis trā-
actio sit extorta. qꝛ tūc nō valeret. C. e. sub
p̄textu. ille tñ qui dolū adhibuit eā reuoca
re nō pōt. vñ lꝫ postea instr̄a reperiant': ꝗ
tñ lis restaurabit'. C. de trāsac. l. z. ꝛ ext. de
sen. ꝛ re. iu. c. inter monasteriū. ꝛ. c. fe. hec
her. ¶ Itē trāsactio pena vallata manet i
firmitate sua etiā soluta pena. ff. de trāsac. q
fidē. Itē trāsactio tenet: etiā si trāsigēs deci
piat' vltra dimidiū iusti p̄cij. qꝛ magnum
ꝯmodū ē a lite recedere. ff. ad trebel. l. mā⁹.
. §. fi. ꝛ ext. de em. ꝛ ven. cū cā. vbi plura ō
hoc in glo. si tñ trāsactio inita fuerit ex fal
so instr̄o. lꝫ interuenerit iuramētū retractari
dꝫ quātū ad illud qd̄ fuerit ꝯpositū ex in
strumēto falso alijs manētib⁹ firmis. C. e.
. l. penul. Itē ex eo dat' exceptio in oi eo de
quo fuerit actū ꝛ trāsactū. vñ si fuerit gn̄al'
petitio ꝛ gn̄alis trāsactio in oib⁹ obstabit
exceptio. C. e. sub pretextu. nisi reus occul
tauerit dolo spēz de qua deceptus ē actor.

.ff.de pac.tres fratres.Si vero sit generał
petitio ⁊ de spē facta transactio: tūc in illa
specie nocet exceptio. Et idē ē si sit spālis
petitio ⁊ gñalis quantū ad vba trāsactio
.ff.e. cū aequiliana.⁊.l.qui cū tutorib⁹.§.fi.
Et idem est multo fortius si vtraqꝫ spālis
fuerit.ff.de pac.si vnus.§. pacta. Si vero
petitio sit indefinita: sic quecūqꝫ trāsactio
sequař nō obstat nisi in spēbus in iudiciū
deductis.C.e.si ex falsis. Et hic est effect⁹
transactōis ex parte rei. Ex pte vero acto
ris nō dař actio de transactione vt illud
detur vel fiat quod conuenit dari vel fieri
vt recedereř a lite.qꝛ redire pōt ad veterē
actionē.Et si opponař exceptio ex transa
ctione replicabit actor ꝙ fides non debet
ei seruari qui vult ɔtra pacta versari.C.
e.siue apud acta.⁊ e x̄.de iureiu. puenit.z.
Si aūt actori nō superest actio vetus dař
ei conditio ob cām ɔtra reū: vt se reponat
ad primā obligationē.ff.de ɔdi.cā data.si
quis.Ul' datur actori actio pscriptis vbis
ad interesse.qꝛ est ɔtractus do vt des.vt ħ
remittere sit dare.ff.de pscrip.v. ob eā cāꝫ.
de dolo aūt nō agit actor. qꝛ ad trāsigēdū
dolus nō fuit.lꝫ ex postfacto reus dolo q̄
dem nō seruauerit.ff.de dolo.l.z.§.si quis
Si autem actor ad trāsigendū dolo indu
ctus fuisset:de dolo aget.C.e.l. actione.

C De emptione ⁊ venditione titulus.8⁹.

Postea ɔsiderandū ē de ɔtracti
bus in speciali. Et primo de em
ptione ⁊ venditione. Circa qd̄
vidēdū pmo de arris que solēt
dari vt in pluribus ante vēditionē. 2° qd
est venditio ⁊ emptio. 3° de venditionis
diuisione. 4° de quo quelibet venditio pfi
ciatur. 5° ad quē spectet periculū rei vendi
te. 6° ad quid teneatur venditor emptori.
⁊ de actione vnius ɔ̄ aliū vt faciat quod
debet. 7° de impedimēto prestito ɔtractui
p errorē dolū vel deceptionē. 8° quid iuris
de ponderib⁹ vel mēsuris falsis. 9° de casib⁹
in quib⁹ cogiř qs vēdere rē suā. Decimo
de negociatōib⁹ siue mercatōib⁹ q̄ ɔsistūt
in vēdendo vel emendo. Undecimo de q̄
busdā casib⁹ dubitabilib⁹ circa materiam
istā. Duodecimo de monopolijs. Circa
pmū videndū est qd sit datio arraꝝ: ⁊ qd
operetur: ⁊ que sit pena arraꝝ. Circa pm
sciendū ꝙ donatio arraꝝ ē argumentum
emptionis ⁊ vēditōis ɔtracte. vñ bñ pōt
emptio ⁊ vēditio ɔtrahi sine arra.ꝫ p eaꝫ
fit euidentius inter ementē ⁊ vendentē de
precio ɔmisso ff.de ɔtrahen.emp.qd̄ sepe.
in pn.Si enī interuenerit arra nihilomi
nus pōt vterqꝫ recedere ab emptione vel
vēditione:lꝫ penitēs penā arraꝝ incurrat
nisi illud qd̄ ē datū loco precij vel partis
pcij interueniat.vt qꝛ dicat emptor. do ħ
noie arre ⁊ p parte solutionis pcij.tūc.n.
altero eoꝝ inuito nō recedeř a contractu
venditionis.qꝛ cū pciū vel pars precij sit
soluta res desinit eē integra.qd̄ nō fieret si
noie tm̄ arre datū eēt. hoc pbař.C.qñ li.
ab emp.rece.l.z.arra enī nō pcia ꝫ pigno
ra dicunř. Operař autē datio arraꝝ vt
partes ɔtractum pficiant metu pene arre.
Arre aūt pena est vt.s.ea interueniēte si p
emptorē ipm dantē steterit quomin⁹ iple
atur perdit quod dedit.Si vo steterit p vē
ditorē arram recipiētē restituere cogiř du
plū.i. illud qd̄ recepit ⁊ tantū de suo:siue
venditio sit celebrata in scriptis siue sine
scriptis. vt insti.de emp.⁊ ven.§.i his aūt.
⁊ nihilomin⁹ sm bulg.⁊ Jo. agetur ad in
teresse.ꝫ sm mar.⁊ accur. satis ē ꝙ amit
tanř arre.sm vero hosti.si arra deř p arra
⁊ p solutione vera est sentētia pma.si aūt
tm̄ p arra vera est secūda. Sꝫ nūquid
idē est de pignorib⁹ datis.s.ꝙ is p quē ste
terit pdat pignus.R° ꝙ sic. qꝛ arre vt di
ctū ē pignora sunt. ⁊ similr p dationē pi
gnoris res nō desinit esse integra. Et hoc
intelligo si illud quod ē datū sit pign⁹ sim
pliciter ⁊ inestimatū. si vo estimatū sit ⁊
adiectū ꝙ cedat pro arra ⁊ solutione: tūc
res desinit eē integra sicut dictū ē s̄ de arra
ar.C.de rescin.ven.precij.

Sequitur videre de z° s.quid ē ven
ditio ⁊ emptio. Circa qd̄ sciendū
ꝙ venditio ē alicui⁹ rei p certo p
cio datio.Et emptio ē alicui⁹ rei p certo p
cio acceptio. Et sic colligiř ꝙ in hoc ɔ̄ctu
debent eē duo.s.res ⁊ pciū: Res quidē ex
parte vendētis. ⁊ ɔpleciř hoc nomē rei
tā corporalia.s.que de sui natura pñt tāgi
vt fundus vestis ⁊ similia. ꝙ̄ icorporalia
vt iura ⁊ actiones.tā pñtia vt que iā sunt
in reꝝ natura.ꝙ̄ futura vt que nō sunt ꝫ
futura sperantur. vt futuri fructus: ancille
⁊ iumenta partus.tam demonstratiua ad
oculū vt que subiacent sensui visus ⁊ ta
ctus.ꝙ̄ demōstratiua ad intellectū vt que
percipianř solo intellectu.vt ē dimidia vel
tertia pars sumendo p indiuiso.Et sic res

omnes vendi possunt: dummodo sint tales q̄ iuxta his ↄtrahi ꝑmittit. sunt enim alique res . sup quib⁹ ↄtrahi nō pōt vt habitū est ī . de contractib⁹ inutilib⁹ rōe rez. Et pre ↄo emētis debet interuenire preciū verū ⁊ certū ⁊ consistens in pecunia numerata verū dico .i. vero aio debet solui. nō simulatū. q2 si preciū apponat̄ imaginarie vel p simulationē nulla ē venditio. debet etiaȝ preciū eē certū quātitate .s. certā ↄtinens quātitat̄. ut x. vel xx solid. vt insti. e. § p̄ciū aūt. Et debet eē quantitas illa pecunie numerabilis. q2 preciū in sola pecunia ↄsistit. aliter nō eēt venditio sed pmutatio vl̄ alius ↄtractus incidātus. vt insti. e. § p̄ciū

¶ Ad hoc nō q̄ p̄ciū nō debet nec pōt cōferri in arbitriū alicuius ↄtrahentiū. vt dicat̄. vendo tibi quanti voluero vel quāti volueris. q2 nulla eēt venditio vt. C. de cōtrahen. emp. l. in vendentis. tā si preciū vel etiā rei que emitur vel augmentū vel diminutio in alteri⁹ psone tertie arbitriū ↄferat̄: tunc si ille tertius noīatus fuerit ⁊ preciū arbitret̄. tenet vēditio. si tā ille inique arbitret̄ ad arbitriū boni viri .i. iudicis recurrat̄. ff. de v. ob. ↄtinuus. §. cū ita. ⁊ habet hoc locū in ↄtractibus bone fidei ⁊ in ↄtractibus stricti iuris. ut. ff. de operis li. si libert⁹. Si vō nihil arbitret̄ nō tenet venditio: nec ad alterius arbitriū recurritur. vt. C. de ↄtrahen. emp. l. vlt.

Sequitur videre de tertio .s. de diuisione venditionis. Circa qd̄ sciendū q̄ venditionū quedā dicunt̄ fieri in scriptis. quedā sine scriptis. Dicit̄ aūt venditio ⁊ quilibet alius ↄtractus fieri in scriptis quando in ↄtractu vel ante partes conueniunt vt inde scriptura fiat. Sine scriptis vero dicitur quando non agitur inter partes vt inde fiat scriptura. etsi etiā postea fiat ad cautelā: tā ex quo nō fuit actū hoc ab initio dicit̄ fieri sine scripto ⁊ multo magis postea si fiat nulla scriptura sicut in venditōib⁹ rez existētiū in numero pondere ⁊ mensura. In vēditōe eni taliū nō solēt fieri instrumēta.

Sequitur videre de quarto .s. quō quelibet venditio pficiatur. Circa quod sciendū q̄ venditio illa que fit sine scriptis solo ↄsensu ptiū de p̄cio ⁊ de re pficit̄. ex hoc eni cogit̄ ⁊ vēditor rē tradere vel interesse pstare. vt. ff. de ac. em. l. i. ⁊ emptor preciū soluere. ut ibidē. l. iulianus. § offerri. venditio vero que fit i scriptis requirit ⁊ cōsensū ⁊ finale ipsius scripture cōplemētū. quod tūc eē factū intelligo qñ solēnis stipulatio ē sup illo ↄtractu celebrata: ⁊ testib⁹ adhibitis factū ē mandatū a notario q̄ vtraq3 parte pñte scribat. vt. C. de fi. instru. cōtractus. ⁊ anteq̄3 ista sint facta quelibet pars recedere pōt a ↄtractu: ⁊ neuter agere pōt vt ibidem. Si tā venditor anteq̄3 predicta sint completa rē tradat: hā transfert dñiū. ꝫ ⁊ agē pōt ad rē recuperādā nisi p̄ciū soluat̄. C. de rez pmu. reb⁹.

Sequitur videre de qnto .s. ad quē spectet p̄iculū rei vendite. Circa quod sciēdū q̄ si vēditio fiat pure sine scriptis de re certe spēi que degustationē nō exigit: omne p̄iculū rei empte spectat ad emptorē etiā si res nō sit emptori tradita. insti. e. §. cū aūt. preter casuȝ publicationis: nisi pactū culpa vel mora interueniat. pure ideo dixi. q2 si venditio esset conditionalis ante conditionis euentū periculū imineret ad venditorē: ꝫ deterioratio ad emptorem. vt. ff. de pericu. ⁊ com. rei ven. l. illud. ideo aūt dixi sine scriptis. q2 si fiat in scriptis periculū spectat ad vēditorē anteq̄3 scriptura pficiatur. vt. C. de fide instru. cōtractus. Ideo vero certe dicitur. q2 si sub alternatione fiat emptio diuersarū rerū periculū primi ptinet ad vēditorē vt si tibi vēdā stichū uel ticiū: periculū primi ptinet ad venditorē. periculū scdi ad emptorē. vñ si stichus obijt dabit̄ ticius. vt. ff. e. si in emptiōe. §. si emptio. Ideo aūt dixi spēi. q2 si fiat vēditio in gñe periculū ptinet ad emptorē. vt cū vēdo hominē ⁊ nō dico quē. q2 quod debet̄ in gñe nō potest pire. C. si certū pe. incēdiū. Quid si vēdam incertū de certis. vt vnū de seruis meis vel quinq3 corbes ex hoc dolio: ⁊ oēs pereant. Rñdet hosti. q̄ emptor repetet p̄ciū si dedit. q2 sine cā ē apud me: ⁊ si non dedit habet exceptionē. ⁊ sic non pertinet ad eū p̄iculū. Ideo aūt dixi. que degustationē nō exigit. q2 si sit res q̄ degustationē desideret. vt vinū zinziber ⁊ hu⁹: ⁊ vēdat̄ i spē post degustationē nō añ perit ⁊ deterioratur emptori. Si vō vēdatur in gñe: tunc sunt duo necessaria vt pereat ⁊ deterioret̄ emptori .s. degustatio ⁊ ↄmēsuratio siue pōderatio. ⁊ hoc sm̄ Jo. bul. ⁊ plac. ꝫ azo dixit q̄ de vino ē spāle: vt statī facta vēditione in spē etiā añ degustationē pereat ⁊ deterioret̄ emptori. ff. e. q̄ sepe. §. in his. Itē

periculum publicū pertinet ad vēditorē.
vt.ff.loca.ꝛ ꝯduc.ſi fundus. Jtē ſi ſit ſcer
tū pactū ꝙ periculū reſpiciat venditorē: ſi
periret emptori ſiue de caſu fortuito dictū
eſt ſpāliter ſꝫ bul.ſiue generaliter ſꝫ mar.
Jdē eſt ſi vēditor fuerit in culpa vel dolo
ꝙ res pereat vel deterioret᷑. Jdē etiā eſt ſi
vēditor fuerit in mora.q2 periculū ſpectat
ad moroſū etiā ſi res erat piitura penes ali
um ſm Jo.ꝛ azo.ſꝫ mar.dicit ꝯtrariū.vl
tima vo mora ſemp nocet illi qui facit eā
.ff.de peri.ꝛ com.rei.ven.illud. hec inſti. e.
.§.cū aūt.in glo.Et hoſti.addit ꝙ ſi calli
ditas interueniat ex parte vēditoris.ſ.q2
bonitatem duraturam affirmauit.vel eti
am ſciuit nō duraturam ꝛ tacuit.imputa
tur ei.ff.de peri.ꝛ com.rei ven. ſi qs vina.
Jtē ſicut periculū ptinet ad emptorē ita
ꝛ ꝯmodū.ff.de reg.iu.ſm natur.l.ꝛ id qd
p alluuionē accreſcit ꝛ fruct⁹ ꝛ partus rei
vēdite ſpectat ad emptorē.C.de ac.emp.ꝛ
ven.l.fructus poſt.ꝛ l. penul. Jtē ꝛ actio
nes ei ſunt credēde.ff. de ac.emp. ꝛ ven.l.
iulianus.§.ſi fructib⁹. Quid ſi res vēdi
ta apud vēditorē ſit furto ſublata. R̄ aut
inter eos ꝯuenit de cuſtodia.ꝛ tūc damnū
erit ipſi⁹ venditoris.aut nō cōuenit. ꝛ tūc
ſufficere debet ꝙ vēditor talē cuſtodiā ad
hibuerit qualē bonus paterfamilias adhi
bet reb⁹ ſuis.quod ſi fecerit in nullo tene
tur.ff.e.ꝙ ſepe.§.ſi res.

Sequitur videre de ſexto.ſ. ad qd
tenetur vēditor emptori ꝛ econ
uerſo.Circa quod ſciendū ꝙ ven
ditor tenet᷑ rē tradere ita ꝙ emptor hēat
vacuā poſſeſſionē: hoc ē ita ꝙ emptor ſit
potior in poſſeſſione ita ꝙ ab ea nō poſſit
aduocari.nā ſi quis eā aduocauerit pin
de ē ac ſi tradita nō fuiſſet.vt.ff.de ac.em.
ꝛ ven.l.i.§.i. hec aūt traditio facit ēptorē
dn̄m ſi vēditor erat dn̄s. ſi vo nō erat do
minus obligat᷑ noīe euictōis: dūmō p̄ciū
ſit ſolutū vel eodē noīe ſatiſfactū. vt ibidē
.ff.de ac.emp.ꝛ ven.l.ex ēpto.§.i.Si vo vē
ditor noluit rē tradere tenetur ad intereſſe.
vt ibidē.l.i. Sed nūquid manu militari
ab inuito vēditore res vēdita poterit ex
torqueri. R̄⁹ hoc viſū ē dn̄o mar.ꝙ ſic per
legē.ff.de rei ven.l.qui reſtituere. Sed ſm
gof.ar. ꝯtra per legē.C.de ac. emp. ꝛ ven.
emptor. R̄ⁱ. Debet enī prius p̄ciū offerre
ꝙꝫ vēditor rē tradere.quinimo in vēditōe
nō trāſfertur dn̄ium etiā re tradita niſi p̄
ciū ſit ſolutū vel al' ſatiſfactū.ſecus eſt de p
mutatōe ꝛ aliis ꝯtractibus.hoc dico niſi
venditor fuerit ſecutus fidē emptoris.in
ſti.de rer̄ diui.§.p traditōeꝫ.ꝛ §.vendite
Si vo neuter fidē habeat de altero p̄ciū ꝛ
res deponat᷑ apud ſequeſtrū.ff. de ſolu.l. ſi
ſoluturus.hec hoſ.c.ē de ſimo int̄.ſi vnde
emptor agere nō pōt ex ēpto anteꝙꝫ ſoluat
vel offerat p̄ciū vēditori.vt in §. vē.d.ec.
Notādū aūt ꝙ ſi quis mādauit trib⁹ de
re ſua vēdēda ꝛ vn⁹ eoꝝ emat vēditio nō
valet ꝛ reuocari pōt.q2 videt᷑ mādatū ut
alij vendāt.ff.e.nō licet.hec hoſ.ꝛ i q̄ſ.co⁹
¶ Jtē ſi vēdo tibi alternatiuē rē illā vel il
lā habeo optionē nō tu.niſi ſit aliter dictū
.ff.e.ſi ita diſtrahat᷑.hec azo. Jtē ſi vēdi
dero tibi bibliotecā.i.armariū libroꝝ hac
ꝯditōe.ſ.ſi poteris hēre locū in quo eā po
nas:ꝛ p te ſteterit quomin⁹ locū habeas
agere poſſū cōtra te ex vēdito quaſi ꝯple
ta ꝯditōe:cū p te ſtet quomin⁹ cōpleatur.
.ff.e.l.cum ab eo.ꝛ l. labeo ſcribit.ſi mihi.
¶ Jtē qn̄ cōtract⁹ fit ſic.ſ.vt liceat emptori
a cōtractu diſcedere ſi emptio diſpliceat.
tūc vſqꝫ ad.40.dies ꝛ non vltra emptor
diſcedere pōt.niſi decē ſit ꝙ qn̄cūqꝫ ve
lit diſcedere poſſit.ff.de edil.edic.ꝙ ſi nolit
ꝛ ex̄ de pigno.illo.in glo.¶ Jtē ſi quis pre
diū emerit cui aqueductus debet᷑ ius aq
ſic ad emptorē ptinet etiā ſi nō ſit dictum
ſicut ꝛ ipē fiſtule p quas aqua ipſa ducit᷑:
lꝫ ſint ex̄ edes.ꝛ hoc ē rōne acceſſionis.
.ff.e.ſi aqueductus.¶ Jtē ſi quis p̄dia vē
diderit hac ꝯditōe.ſ.vt emptor ſatiſfaciat
reipublice:ſi emptor nō ſatiſfecerit nō idō
ꝯtract⁹ caſſat᷑:ſed venditor agere pōt ad
intereſſe vt fiat quod cōuenit.C.de reſcin.
ven.ea cōditōe Jtē ſi vinū quod ē in do
lio ſit vēditū.hoc videt᷑ actū.ſ.vt expediat᷑
doliū cōpetēti tpe ꝑpter nouā vindemiā.
vnde vēditor illi⁹ nō aū habebit doliū ex
peditū ꝙꝫ emptor euacuet ipm̄: niſi vinde
mia ſupueniat.vl' niſi vēditor ſit vini mer
cator qui cōſueuit emere ꝛ reuēdere vinū
.ff.de peri.ꝛ cōmo.rei ven.l.i.§.vlti:ſꝫ gof.
Uū ſi emptor nolit accipe pōt vēditor mē
ſurare ꝛ effundere corā teſtib⁹: ſi vaſa ſint
neceſſaria ſibi ſm hoſti.¶ Jtē ſi res ſit vē
dita duob⁹ potior eſt ſecūdus ſi p̄mo ſibi
tradat᷑.ꝛ idē ē de donatōe.C.de rei ven.q
tiens.niſi p̄mus emptor emiſſet noīe eccle
ſie.hoc enī ē ſpāle ꝙ dn̄ium acqritur ſine
traditōe.ar.ex̄ de cōſue.ex l'ris.ꝛ expreſſe
.C.de ſac.ſan.ec.ut inter diuinū publicūqꝫ
Et etiā ſi ſecūdus emerit noīe eccl'ie p̄fert᷑

primo.ff.de procu.in cause. ſ venditor te/
netur crimine ſtellionat⁹.vt pȝ ad.l.cornel.
de falſis.l.i.ꝛ.ff.de cri.ſtel.l.ȝ.¶Item lȝ res
ſit empta mea pecunia:nõ ideo fit mea ni/
ſi ematur noīe meo.C. de rei ven.ſi ex ea.
Fallit aūt hoc in re empta de pecunia ec/
cleſie.ar.ex̄.de pecu.cle.c.z.ꝛ.c.penul. vl' d
pecunia militis vel pupilli vel minoris vl'
data coniugi.C.de rei ven.ſi vt ꝓponis.ꝛ
C.arbi.tu.l.ȝ.ꝛ.ff.de dona.inter virum ꝛ
vxo.l.vxor marito.vl' de pecunia vſuraria
ex̄ de vſu.cū tu.in.§.ſi.ſm quoſdā. de quo
dic vt infra ti.de vſu.ar. de penis vſurario
rū. Inſuper nota ꝙ de re vendita euicta
agit emptor de euictōe.hoc tñ fallit ĩ mul/
tis caſibus.ſ.ſi emptor ſup re vendita im/
petitus nõ nūciat venditori vel fideiuſſori
ſi venditor ſit abſens:vel ſi emptor cõtu/
maciter abfuit tpe ſentētie:vel ſi ꝓpter inīu
riā ſuā ꝯtra eū lata fuit ſententia.ex̄.e.c.vl.
vel ſi non tēpeſtiue denūciet ſ iam ꝓpe ſen
tētiā.vt.ff.de euic.ſi rē quā.§.vlti. niſi ſit ĩ
ꝯtractu remiſſa neceſſitas nūciandi.vt.ff.
de euic.l.vlti.¶Sūt etiā ꝛ alij caſus ĩ qbus
ēptor nõ agit de euictione.ſ. ſi cõpromiſit
ꝛ ſententiā ꝯtrariā reportauit.vt.ff.de euic.
ſi dictū.§. ſi in arbitrū ꝯpromiſero. Itē
ſi ſua culpa poſſeſſionē amiſit vt ibidē.l. ſi
rē quā.§.ſi duple.Itē ſi habuerit rē ꝓ de
relicta vt ibidē.l.ſi ſecūdū ē. Itē ſi ancillā
emptā ꝓſtituat.vt ibidē.l.ſi mācipiū. Itē
ſi emptor vſucepit rē emptā. vt ibidē.rē
alienā.¶Itē ſi venditore abſente emptor
ꝯdēnat⁹ nõ appellauit.vt ibidē.l. herēni⁹.
¶Itē ſi rē alienā ſcienter emit: niſi de eui/
ctione ſpāliter ſibi ꝓſpexerit.C. de euicti. ſi
fundū.vel niſi aliquod caſuale contingat
C.cōia de l'.l.ſi.ꝛ ex̄.de re. eccle.nõ alie.ad
audiētiā.¶Itē ſi vēditor volūtate empto/
ris in loco vēdito ſepult⁹fuerit.ff. de euic.
ſi p imprudētiā.§.ſi quis locū.¶Itē ſi em
ptor vſucape potuit ꝛ nõ vſucepit.vt in.l.
ꝑalle.ſi dictū.§.ſi cū poſſet.ꝛ ex̄.e.c. ſi. in
gloſa.vbi plura habent' de hac materia.
Itē venditor tenet' emptori re vēdita eui
cta in ſimplū tm̄ ꝛ ad intereſſe ꝛ in rebus
ꝑcioſis cuiuſmodi ſunt indumenta orna/
menta ꝑcioſiora.vel ē hoc relinquendum
arbitrio iudicis.ſ.que ſint res ꝑcioſe.ꝛ tūc
cogit' in duplū ꝓmittere:aliter ꝯdēnabit'
in duplū.ſic intellige.ff.de euic.ꝛ duple ſti.
l.z.ꝛ.l.emptori. ꝛ intelligit' duplū precij
conuenti.ff.e.l.cū fundus.ſtipulatio tamē
pōt fieri ex cōuentiōe in quātūcūq3 volūt

partes.C.de euic.l.ſi tibi liberā.
Equitur videre de ſeptimo.ſ.de im
pedimēto ꝑſtito ꝯtractui p errorē
dolū vel deceptionē.Circa qd ſciē
dū ꝙ vēditio nõ tenet ſi errat' ꝑmo ĩ ꝑcio
vt ſi putē vendere tibi p.io.ſol.ꝛ tu putes
emere p quinq3.ſecus ē ſi ecōuerſo.ff.loca
ſi decē.Secūdo in cõtractu. vt ſi putē ven
dere ꝛ tu putes donari.ff.de re. cre.ꝛ ſ cer
pe.l.cius qui. Tertio in corpore:vt ſi putē
vendere vnū fundū: ꝛ tu putes emere nõ
illū ſ aliū.ff.e.in venditionib⁹. ſ ſi vendā
tibi petrū cocum cū nõ ſit:ꝛ is qui ē voca
tur hugo.ſi noīa ſeruoꝝ ſint nota.tūc is de
bet' qui ē noīat⁹.ſi vō ſint ignota: tunc is
videt' vendit⁹ cui artificiū ē adiectū.ff. de
reb⁹ dubijs.qui habebat. Quarto in mā
vt ſi vēdat' auricalcū p auro.ff.e.in ven/
ditionib⁹. Pignus nõ tenet ſi qs obliget
es p auro.ff.de pigno.ꝛ hypo.l.i. Quinto
in ſubſtātiali qualitate.vt ſi vendat' acetū
pro vino qd ab initio fuit acetū. ſecus eſt
ſi ab initio fuit vinū ꝛ poſtea coacuit.vt ibi
dē. Si etiā in parte erret' in qualitate ſub
ſtantiali nõ tenet p parte in qua errat'.ff.
.e.l.qd tñ. Tamē error aut qualitas acci/
dentalis nõ vitiat ꝯtractū.vt ſi quis emit
agrū ſterilē quē credit eē vberē. z9.q.i.§.
his ita videt'. Hoc eſt veꝝ ſȝ Io.an. niſi
in trib⁹ caſib⁹.vnus ē ſi decept⁹ ē vltra di/
midiū iuſti ꝑcij. Secūdus ē ſi ager peſtife
ras herbas haberet.C. de edilitijs actōib⁹
.l.penul. ꝛ tertius ſi dolus cām cõtractui
dediſſet.ff.de dolo.l. elegāter. Sexto in ſe
xu vt cū puto vendere puellā ꝛ tu putes
emere puez. ſ ſi putes emere virginē ꝛ eſt
corrupta emptio tenet.ff.e. alioquin.§. ꝙ
ſi ego.ſ vēditor ſciēs eē corruptā tenetur
actione ex empto ad reſoluēdū cõtractū.
.ff.de ac.em.ꝛ ven.ex empto.§. ſi quis vir
ginē. Septimo in eētia vt ſi qs vēdat
domū que ē cōbuſta.ꝛ vterq3 ignorat h.
ſi enim res vēdita credat' extare cū nõ ex
tet nulla ē emptio.ff.e.domū.Sed ſi vēda
tur domus p maiori parte combuſta: tūc
aut vterq3.ſ.emptor ꝛ venditor igrat do/
mū eē cōbuſtā.ꝛ ſic nõ tenet. ꝛ tenet' em/
ptor vēditori ad intereſſe.Aut ſolus em/
ptor ſciuit.ꝛ tūc vēditio tenet ꝛ tenet' ſol/
uere ꝑciū totū.Aut vterq3 ſciuit eā eē cō/
buſtā aut totā aut p maiori parte.ꝛ tunc
nihil ē actū ꝛ dolus dolo cōpenſat'.ff.e.do
mū.Et ꝙ dicitur nihil actū eē intelligitur
quantū ad partē cōbuſtā. hoc accurſi⁹ ꝛ

bosti. ¶ Octauo in ꝑsona. vnde si quis ē
pactus se venditurū agrū petro: ⁊ postea
venit ticius dicēs se eē petrū ⁊ emat agrū
ab eo. ille nō dicitur vendidisse agrū ticio
ſ petro. 29. q. i. §. his ita ridet. ¶ Item cō-
tractuū quidā sunt ꝯtractus stricti iuris.
vt mutuū ⁊ tñsactio. quidam bone fidei.
In primis si dolus det cām contractui vl'
incidat in cōtractū tenet ꝯtractus. ſ actio
ex eo eliditur ꝑ exceptionē. ff. de v̄bo. ob.
l. si quis cū aliter. §. i. In cōtractib⁹ autē
secundis. s. bone fidei aut dolus interuēit
aut nō. si sic aut ergo dat causā cōtractui:
aut incidit in contractum. si primo modo
aut dolus est adhibitus ꝑ contrahentes.
aut per mediatorē. si per contrahentes sic
non tenet contractus. vt si dolo te induxi
ad vendendā rem quam aliter non ven-
didisses. verbi gratia. tu volens emere de
cretales meas queris a me si volo vendē
eas. ⁊ respondeo q̄ nō. ⁊ tu dicēs. si scires
illud quod scio. s. aliam cōpilationē eē ve
turam libenter venderes. ⁊ ideo vendo ti
bi: non tenet contractus. Si vero dolus
sit adhibitus per mediatorem: sic tenet cō
tractus. ſ datur actio de dolo cōtra medi-
atorem. in subsidium tamen etiam emptor
tenetur fm bosti. ff. de dolo. l. elegāter. §. f.
petitur autem salariū quod ei debetur dari
iure licito. ff. de prosenet. l. i. Si autē dolus
incidit in contractum. puta vendituꝝ erā
sed propter dolum tuum vendidi pro mi-
nori: tenet contractus sed agitur ad resi-
duum cōplementū. ff. de ac. em. iulian⁹. §.
si venditor. Si autē non interuenit dolus
aut ergo cōtrahens est deceptus in re ipa
sine alterius dolo. aut non. si non tenet cō
tractus. Si sic. aut est deceptus in materia
rei. ⁊ sic non tenet. vt si vēdatur aurum ꝓ
auricalco. Aut in quantitate rei. sic agitur
ad supplementū etiā si deceptus sit circa di-
midiū rei: nisi fuisset depositus terminus
mensurandi rem illam: ⁊ ille qui accepisset
de quantitate non renunciasset. vt si ven-
didi tibi quatuor modios vinee ⁊ dixi q̄
infra decem dies mensurares ⁊ mihi de q̄
titate renūciares. si mihi nō renūciaueris
⁊ minus habueris damnū erit tuum. ff. e.
qui fundū. Et si mensure denūciatio frau-
dulenter fuit dilata tenetur actione de do
lo. hec ber. e x̄. c. cū dilecti. Aut in precio.
⁊ tunc fm bosti. si in precio sit deceptus si
ex proposito contrahentis. siquidem vltē
dimidium iusti precij agit deceptus vt cō
tractus rescidatur. vel iustū preciū supple
atur data optiōe decipiendi. C. de rescin.
ven. l. 2. Sed ad hoc tamen ber. dicit q̄ ele
ctio est emptoris quando minus dimidio
iusti precij emitur. e x̄. c. cum dilecti. ⁊ c. cū
cām. ergo a contrario si vltra dimidiū iu-
sti precij vt sit emptor deceptus. sic dabit'
electio venditori. sic intelligit azo. Emit'
autem fm azo. res minus dimidio iusti ꝑ
cij si res valet decem sol'. ⁊ venditur ꝓ qn
q̄ minus vno denario. ⁊ sic decipitur ven
ditor. si aūt valet decē ⁊ ematur pro. 15. ⁊
vno denario deceptio est vltra dimidium
iusti precij. ⁊ sic decipitur emptor. Alij di-
cunt q̄ tunc est deceptio vltra dimidiū iu-
sti precij quando res valens decem emit'
pro. 21. ſ prima sententia verior est fm bo
sti. ⁊ ber. Si vero deceptio non excedat vl
tra dimidiū iusti precij: ⁊ vterq̄ contrahē
tium est maior ⁊ priuatus: toleratur fz le-
ges. q2 licet contrahētib⁹ se inuicē decipe
naturaliter. i. bona fidē. s. q̄ vēditor credat
vendere iusto precio. idem si alter sciat:
dūmō nihil dicat q̄ alter moueat' ad emē
dū fz accur. ar. optimū. ff. de dolo malo. q̄
venditor. Minor vero ⁊ ecclesia restitue-
rent' si grauiter lederentur. ⁊ similiter res
publica. Hec bosti. Quandoq̄ tamen con
tractus non tenet ⁊ tamen ex eo agitur vt
si quis colludente meo ꝓcuratore emerit
ab eo passū aget' ex empto. vel vt emptio
maneat in totū: vel vt restituatur in totū.
⁊ simil'r si quis minorē. 25. annis circūue-
nerit minori datur actio ex empto vt em
ptio in totū remaneat vel in totū destrua-
tur. ff. de ac. em. iulianus. §. si qs. hec ber.
e x̄. c. cū dilecti. Nota tñ fm xo. q̄ si quis
sciēter emerit rē vltra dimidiū iusti precij
nō succurrit' ei li. 6. de re. iur. scienti nō in-
fertur dolus ar. contra. q2 ius nō distiguit
si sciuit vel ignorauit. Nota etiā q̄ in cō
tractu debet attendi tempus venditionis.
vnde si silua que est vendita ꝓ. 60. libris
valeret tñ decē tpe venditionis. ⁊ postea
tēpore litis ꝯtestate cōiter valeret. 30. ven
ditio reuocaret'. e x̄. c. cū dilecti in. glo. ¶
Sed quid si aliquis iurauerit contra ven
ditionē nō venire. nūquid audiet' si dece-
ptus vltra dimidiū iusti precij velit agere
Rñdet ber. e x̄. c. cū cām. q̄ talis si sit ma
ior nō audiet'. si vero minor audiet'. q2 ꝑ
iuramētū nō excludit' nisi beneficiū quod
habet ex etate ⁊ nō ius cōe. vñ iure cōi po
test agere vel ad supplendū preciū vel ad

rescindēdū contractū. s restitutionē in integrū petere nō pōt ꝓpter iuramētū. si aūt iurasset nō repetere rē ex eo ꝙ est decept⁹ vltra dimidiū iusti precij: tunc nulla via audiret. hec hec. Jo. aūt. io. q. z. §. hoc ius videtur sentire ꝙ non licet ꝯtrahentibus se decipe. lʒ hec lex cōcedē videat. Pone ꝙ res empta minus dimidio iusti pcij pereat apud emptorē. nūquid vēditor agere pōt ad supplemētū iusti pcij. Rndet bar. in qōnib⁹. ꝙ pōt. qr emptor tenebat vel rem restituere vel iustū pciū supplere. vn̄ cū nō possit facere vnū tenet ad alterꝫ. Sʒ quo iure agit ad supplendū iustū pciū vel rescidendū cōtractū. dicūt qdā ꝙ officio iudicis. C. de rescin. ven. l. z. ꝛ sm hoc tn̄ aget vsqꝫ a quattuor annis. ꝛ vsqꝫ ad illud tps ꝯpetit restitutio in integrū. C. de res. in inte. l. vlti. Alij dicūt ꝙ ꝯditione ex. l. z. C. de rescin. ven. ꝛ sm hoc aget vsqꝫ ad. 30. an. qr cū oēs ꝯditiones sint psonales sunt ppetue. Jnno. vō credit ꝙ agit ex ꝯtractu. C. ex vendito. hoc etiā ex. e. cū causa. in glo. circa finem.

Sequitur videre de octauo. s. de mensuris ꝛ ponderib⁹ puta publica auctoritate vel ꝯsuetudine institutis Et qui eas cā lucri mutauerit peniteat. 30 dieb⁹ in pane ꝛ aqua. ex. e. c. z. ꝛ excōicari pōt si pniaꝫ agere noluit. z4. q. 3. si quis romipetas. Ad pleniorē aūt notitiā hui⁹ materie distinguit hosti. ꝙ si falsis mensuris ꝛ ponderib⁹ mēsurat: ꝛ nō fuit dictuꝫ quib⁹ mēsuris ꝛ ponderib⁹ staret: ꝛ emptor sciens vel ignorās plus iusto recipit ꝛ dn̄iuꝫ ē translatū venditor repetit quod plus iusto dedit p cōditionē indebiti. ff. de dolo malo. l. arbitrio iudicis §. de eo q sciens. Si vō dn̄iuꝫ nō sit trāslatū est locus rei vēdicationi ꝛ actioni furti ꝛ ꝯditioni furtiue. ff. de furtis. si qs vxori. §. si maiora ꝛ hoc vbi emptor sciēs plus iusto recipit. si vō ignorās plus recipit nō facit furtū: cū dolo careat. vn̄ tūc tenet ꝯditione indebiti grā possessionis ꝛ rei vendite. ꝛ forte actione ex cōtractu. exēplū hui⁹ ē quādo vēditor dicit. ego trado tibi. ꝛ tn̄ apparet ꝙ plus iusto tradidisseꝫ. dn̄iuꝫ transferre volo. si aūt quātū debuit indistincte tenet venditor actiōe ex empto. ff. de dolo malo. l. vt s. Et sic pꝫ quō vn⁹ agit ꝯtra aliū qn̄ nō ē dictū ꝙ stetur ponderib⁹ illis. Si enī hoc dictū sit ꝛ vterqꝫ illa sciebat esse falsa: neuter agit. Si vō vterqꝫ ignorabat dicūt quidā ꝙ deceptus agere pōt. ꝛ male. ff. de heredi. vel acc. ven. ꝙ si in venditiōe Si vero decept⁹ hoc sciebat ꝛ alter ignorabat nō agit. qr a se decipit. ff. de rei. ven. l. is qui se. Sʒ si deceptus ignorabat ꝛ alt sciebat: tunc agere pōt. qr sciens pdicere debuit ꝙ erāt falsa. ff. de heredi. vel acc. vē. hoc aūt. Et sic in hoc casu pōt intelligi ꝙ debet agere pniaꝫ. 30. dieꝝ. vt dictū est s. Hi aūt qui falsas mēsuras tenēt vocant in legib⁹ dardanarij a quodā dicto dardano. qui maximā dabat operā vt annona carior fieret emendo oēꝫ quā inuenire poterat vt postea solus venderet sicut velꝫ. ꝛ tales sm leges penis varijs puniūt. aliqn̄. n. eis negociatio interdicit: aliqn̄ relegant ꝛ habiliores ad op⁹ publicū dant. s ꝛ dn̄s adrian⁹ tenentes eas lege cornelia de falsis dixit teneri. si fuerāt eis vsi. si vō nō sūt inuenti eas habere pn̄t relegari vel aliter extraordinarie puniri. ff. de penis. l. in dardanarios. quō aūt teneant ꝯmodantes falsa pondera: dicetur infra titulo de commodato.

Sequitur videre de nono. s. de casibus in qb⁹ quis cogitur vendere rē suā. Circa qō sciendū ꝙ nemo regulariter ab initio inuit⁹ distrahere vel emere cogit. C. e. inuiti. ꝛ. l. dudū. Si qs tn̄ rē exponat venalē ꝛ pciū quo vult vendere sit iniustū: cogi pōt p iudicē vt temperet illud. ex. e. c. i. ꝛ. ff. de offi. pfec. vr. l. i. §. cura carnis. Nota tn̄ ꝙ quis cogit vēdere rē suā in plurib⁹ casib⁹. pmo qn̄ qs hēt seruū cōēꝫ cū alijs. tunc. n. pōt manumittere seruū alijs socijs inuitis. ita tn̄ ꝙ det seruū pciū. ꝛ ita cogunt ei vendere parteꝫ quā habēt in seruo. C. de cōi seruo. manu. l. i. z⁹ quando qs hʒ sepulchrū ꝛ nō habꝫ iter ad ipm. tūc. n. pretor coget vicinū sibi reddere iter in loco opportuno vbi nō patiat detrimētū. ff. de reli. si qs sepulchꝝ. 3⁹ qn̄ qs hʒ fūdū cōe cū fratre: si frater vēdiderit alteri partē suā: ille pōt agere cōi iure diuidūdo ꝯ emptorē ita ꝙ estimabit tot⁹ fundus: ꝛ dabit ille preciū emptori p sua parte. vel partē suā vēdet. ꝛ hoc si preciū nō possit ꝯmode diuidi. al vsqꝫ obtinebit suā partē. C. cōi. di. l. i. 4⁹ qn̄ qs domū hʒ ruinosā quā qui paup ē reficere nō potest ꝛ ideo vt a dāno vicinoꝝ caueat: eā vēdere alteri qui eā reficiat coget. aut de publico ei soluet. ff. ad se. con. sil. l. lege cornelia. §. i. ꝛ. l. i. leges. 5⁹ quando qs hʒ seruū

ↄtrahentē cū ancilla alterius dn̄i qui est
in alia ꝓuincia tunc cogit̄ vnus dominus
alteri vendere seruū. Jo. i. q. i. cos. 6ᵒ. qñ
quis habet rem cōmunē cū alio vendere
pōt eā restituendo partē precij illi cū quo
habet eam cōmunē ꝓ vita. C. cōi. diui. ad
officiū. 7ᵒ. quando quis hꝫ plus iuris ī re
. C. de dona. sancim⁹. §. ne alias. vbi dicit̄
ꝙ qui hꝫ maiorē sūmā in re donata pōt ꝛ
preciū offerre alijs ꝛ rē donatā possidere.

(S)Equitur videre de decimo. s. de ne-
gociationib⁹ ꝛ mercationib⁹ que
ↄsistūt ī emēdo ꝛ vendēdo. Circa
qd̄ plura q̄runt̄. s. vtrū sit licitū negociari
vel mercari. R̄ᵒ. ad maiorē huius. q. eui-
dentiā distinguēdū ꝯm alex. an. 3. e. z. c. de
iudicialibus. circa. fo. actionē. ar. i. c. ꝙ ali
qd dr̄ illicitū multiplr̄. vno mō illud qd̄ ē
de se malū ex ip̄a inordinatōe actus vt ē
vsura ꝛ fornicatio. ꝛ sic nō est illicita ne-
gociatio ꝓprie sumpta. ꝛ ꝯꝫ hoc dicit aug.
li. q̄onuꝫ noui ꝛ ve. te. Fornicari homini-
b⁹ semp nō licet: negociari vō aliqñ licet
aliqñ nō. Alio mō dicitur illicitū qd̄ ē ex
aliqua circūstātia malū. puta ex circūstā
tia cause. persone. modi. temporis. loci. cō-
mercij. ꝛ oībus his modis negociatio pōt
fieri licite ꝛ illicite. Ex circūstātia eni p̄so-
ne ē illicita negociatio cū cleric⁹ negociat̄
vñ aug. in. c. li. Ait ꝑ ecclesiasticus quis sit
licet ei negociari. facto aūt id nō licet. i. si
retinere velit ꝑuilegiū clericale. fit aūt qs
ecclesiasticus. i. p̄sona ecclesiastica p p̄mā tō-
surā. Ex circūstātia cause ē illicita negoci
atio etiā layco cū ꝓpter cupiditatē. vel aliū
malū finē negociat̄. ꝛ ꝯm hoc Cassiodor⁹
dicit sup illō ps̄. Nō cognoui l̄raturā. ubi
alia l̄ra dicit negociationē. ꝙ negociato-
res illi exterminant̄ qui p inordinatā am
bitionē pecunia polluunt̄. Ex circūstantia
modi ē illicita negociatio qñ exercet̄ cum
mendacijs ꝛ piurijs. ꝛ ꝯm hoc dicit Criso.
sup Math. zi. c. ꝙ mercator ꝓijcit̄ de ec
clesia. loquit̄. n. de illo qui cū mēdacijs ꝛ
piurijs negociat̄. vñ statim subdit. merca
tor sine mēdacijs ꝛ piurio eē n̄ pōt. i. vix
pōt. Ex circūstātia tp̄is est illicita negoci
atio. cū fit dieb⁹ festiuis orōni ꝛ vacatiōi
diuine deputatis. Ex circūstātia loci ē illi-
cita. cū fit in loco diuino cultui deputato.
vñ dn̄s Math. zi. eiecit em. ꝛ ven. de tem
plo. quod exponit̄ diligēter. i6. q. 7. Ex cir
cunstantia ↄmercij est illicita. cū res cari⁹
vendunt̄ transeūtib⁹ q̄ꝫ manētib⁹. vñ dic

ↄciliū alba. Presbyteri plebes suas mo-
neant vt hospitales sint ꝛ nō cari⁹ vēdāt
transeūtib⁹ q̄ꝫ in mercatu vendere possēt.
e. x̄. de em. ꝛ ven. placuit. Licita aūt negoci
atio ē cū exercet̄ a p̄sona ↄgrua vt layca
ꝛ cā necessaria vel pia. vt. s. possit familie
sue in necessarijs ꝓuidere vel op̄a miseri-
cordie exercere. Et modo debito. s. sine piu
rio ꝛ mēdacio. Et tp̄e competēti vt in die
nō festo. Et in loco cōcesso ꝛ tali exercitio
apto. Et iusta estimatione rei ꝛ ↄmercij ꝓ
ut cōiter vendit̄ in illo loco in quo nego-
ciari contingit. Et ꝯm hoc dicit canon ex
epistola Clementis ꝙ negocia mundana
ꝛ op̄a secularia sibi inuicē exhibeant va-
cantes layci. Sic ergo dicēdū est ꝙ nego-
ciatio siue mercatio si fit p̄missis circūstā
tijs vestita ē licita ꝛ etiā a iure naturali ap
probata. Cū. n. sit vnus princeps omniuꝫ
vt sacra scriptura ꝛ sancti testant̄. qd̄ etiā
nō latuit gētiles vt dicit ph̄s. iz. met. Un⁹
ergo ē princeps. cōstat ꝙ oēs hoīes ꝯm re
ctū dictamē nature debēt sibi inuicē ī suis
necessitatib⁹ subuenire inquantuꝫ viuunt
sub vno p̄ncipe. ille aūt p̄nceps ē de⁹. Nūc
aūt ita ē ꝙ alique ptes mūdi abundāt in
aliquib⁹ vtilitatib⁹ ad vsū humanū in qb⁹
alique terre deficiūt. ꝛ ideo rectū iudiciū
rōnis naturalis dictat ꝙ terra illa q̄ abū
dat in vna re humano vsui apta subueni
at de illa alij terre que deficit in ip̄a. ꝛ quia
ꝯm ph̄m. 5. ethi. difficile erat portare rē ꝓ
re quotienscūqꝫ hoīes indigent maxime
ꝓpter longa spacia terraꝝ ꝛ picula viarū
ideo inuēta ē cōis mēsura venaliū. ꝛ hec
ē nūmisma. ¶ Utrū mercationes possint
simul eē iuste ꝛ lucratiue. R̄ᵒ. vt dictū ē s.
rectū iudiciū rōnis naturalis dictat ꝙ ter
ra illa que abūdat re humano vsui apta:
de illa subueniat alij terre que deficit in ip̄a
Constat aūt ꝙ in terra que abundat in
blado minus reputari debet bladum q̄ꝫ in
terra que deficit in blado. ꝛ similiter dico
de vino ꝛ alijs reb⁹ vite necessarijs. cuꝫ ḡ
terra que deficit in blado ꝛ abūdat ī uino
recipit sextariū bladi ꝛ ministrat doliū vi
ni in illa terra. ꝛ illi terre que deficit ī vino
ꝛ abūdat in blado fit mercatio ꝯm rectū
rōnis iudiciū. ꝛ tūc dat vnus quantū re
cipit alius. ꝛ sic est mercatio iusta. ꝛ tamē
est etiā lucratiua. dimidius enim modius
bladi valet hic. 5. lib. ꝛ in illa terra vbi de
ficit bladū valet. 8. lib. ꝛ doliū vini valet ī
illa terra. 5. lib. ꝛ hic. 8. lib. si ḡ ego accipio

5.lib. quod ē hic preciū dimidij modij bla
di. ⁊ do alicui de terra illa ꝑ dolio vini ⁊ fa
cio illud huc deferri ⁊ vendo ꝑ octo libris
quantū hic valet. remanebūt forte mihi d̄
lucro deductis expensis vecture. 30 solidi
⁊ sic vendo doliū vini quātū valet in illa
terra ⁊ vendo etiā hoc ipm quantum hic
valz. feci mercaturā iustā ⁊ nihilominꝰ lu
cratiuā. ¶ Sed forte dicet aliquis ꝙ nec
n̄ possit eē iusta mercatio qua homo mer
catur cū suo vicino in eadem villa. Rⁿ ꝙ
vnus indiget blado ⁊ supabūdat in vino
⁊ alius econuerso. ⁊ tunc si vendat mensu
rā vini ⁊ de pecunia inde recepta emat mē
surā bladi lucratur. q2 pro re supabūdāte
⁊ nō necessaria ipse acquirit rē necessariā
sibi. ⁊ hoc est lucrū lz ille res ex parte sua
sint equalentes. Et simili̇r dicendū est de
illo qui deficit in vino ⁊ supabūdat in bla
do. ꝙ predicto modo faciendo lucratur. ⁊
sic vnꝰ vicinus cū alio iuste lucrat̄ mercā
do. Preterea forte ille qui vinū emit de
fert illud ad terrā que in blado deficit ⁊ lu
crabit̄ vtrūq3. ille de blado quod emit ma
gis q̄3 fuisset lucratꝰ de vino quod vēdidit
q2 forte ꝯmodiꝰ ire pōt ad terrā deficiētē
i blado q̄3 ad terrā deficiētē i vino. ⁊ forte
melius scit vendere bladū q̄3 vinū. alius
aūt econuerso. ⁊ sic vterq3 est lucratꝰ ꝑp̄
contractū licitū cū vicino suo. ¶ Possent
etiā poni aliqui alij modi mercationū lu
cratiuaꝝ seruata equitate iuris naturalis
de quibus dicitur infra ti. de vsura ar. 6.
Hec ricar. quolz. 2. q. 23. c. ar. i. Breuiter
aūt sm scotū 4. di. 15. q. 2. ar. 2. circa ꝯmu
tationē negociatiuā sunt duo attendēda
ad hoc ꝙ sit iusta. Unū est ꝙ talis ꝯmu
tatio sit vtilis reipublice. puta quia vtile
est reipublice habere aliquos conseruato
res reꝝ venaliū vbi ꝓmpte possint inueni
ri ab indigentibus eas emere volentibus
Utile etiā est reipu. habere aliquos deferē
tes ad patriā aliquā illa necessaria quibꝰ
nō abundat illa patria. Et ex hoc habet̄
ꝙ ille qui talia ꝯseruat ⁊ ad patriā aliq̄3
in talibus deficientem apportat actu vtili
reipublice seruit. Secūdū ē ꝙ quilz hmōs
reipu. de honesto ⁊ vtili opere ꝑ suo labo
ri sollicitudini industrie ⁊ periculis corre
spondēs digne ⁊ iuste pōt accipere. Et ex
his patet quō sunt vituperabiles mercato
res illi qui res venales nec transferūt nec
ꝯseruant nec sua industria meliorant: nec
certificat̄ aliquis alius simpler de valore
rei emende. s modo emunt vt statim ven
dant. sine oībus cōditionibꝰ istis tales a
repu. cēnt exterminādi vel exulādi. q2 fa
ciunt quodlibet venale vel vsuale carius
ementi ⁊ vilius vendenti q̄3 esse deberet.
Hec scotus ibidē. Si quis aūt forte velit
inculpare negociatores ꝓpter mendacia
⁊ piuria que dicuntur ibi. rīdet aug. super
illud ps. Qm̄ nō cognoui lr̄atu. rē. loquēs
in ꝑsona negociatoris sic. Ego mentior ꝑ
negociū. possem. n. dicere sine mendacio
tanto emi. tanto vendā. si placet eme. oēs
artifices mentiunt̄ sutores agricole ⁊ alij
si ergo ꝓpter mendacia sutoꝝ vel agrico
laꝝ nō est in culpa ars sutoria vel agri
cultura. ergo negociatio culpari nō debet
ꝓpter negociatoꝝ mēdacia. Si quis etiā
culpare velit negociatores ꝓpter cupidita
tē acquirendi. q2 negociatores optāt tp̄a
caꝝ vt ānonā quā seruauerūt carius vē
dere possint. rīdet aug. ibidē. hoc nō faci
unt boni negociatores sicut nec boni agri
cole. hec enī sunt peccata hominū nō rerū
nec negociatio facit me malū s iniquitas
mea ⁊ mēdaciū meū. ¶ Utrū aliquis pos
sit vendere licite rē plus q̄3 valet. vel minꝰ
emere q̄3 valet. Rⁿ ꝙ nō si faciat h fraū
dē adhibēdo. si vō nō adhibeat fraudem
tunc distinguo. q2 de emptione ⁊ venditio
ne contingit loqui dupli̇r. vno modo sm
se. ⁊ sm hoc emptio ⁊ venditio vident̄ in
troducta eē pro ꝯmuni vtilitate vtriusq3.
dū. s. vnus indiget re alterius ⁊ econuer
so. vt pz p phm̄. i. poli. quod aūt pro cōi
vtilitate est inductū nō debet magis eē in
grauamen vnius q̄3 alterius. ⁊ ideo debet
sm equitatē iusticie contractus inter eos
interuenire. quantitas aūt reꝝ que veniūt
in hoīs vsum mensurat̄ sm preciū datuz
ad quod inuentū est nūmisma sm phm̄
5. ethi. ⁊ ideo si preciū quantitatē valoris
rei vel econuerso res excedat preciū: tolle
tur equalitas iusticie. ⁊ ideo carius ven
dere aut vilius emere rē q̄3 valet est sm
se iniustum ⁊ illicitum. Alio modo possu
mus loqui de emptione ⁊ venditione sm
ꝙ per accidens cedit in vtilitatem vnius
⁊ detrimentum alterius. vt cum aliquis
multum indiget re aliqua. ⁊ alius leditur
si careat illa. ⁊ tunc iustum preciū erit si
attendatur non tm̄ ad rem quē vendit̄ s
etiam ad damnum quod venditor inde
patitur. Et sic licet aliquid vendere plus
q̄3 valet sm se. licz non vendatur plus q̄3

valet habenti. si vo aliqs iuuet multu ex re alteri' quā emit. ille vo qui vendit non dampnificet carēdo nō decet eū supuēdere qz vtilitas que accrescit nō est ex vēdēte: s ex emētis ɔditione. Nullus aūt vēdere debz qd nō ē suū. l3. n. vēdere possit dānū qd inde patit. ille tñ qui ex re alteri' acce pta multū iuuatur sponte potest vendenti aliquid superogare: quod ad eius ptinet honestatē. hec Tho. 2a 2e. q. 77. ar. i. c. Et Scot'. 4. di. i5. q. 2. ar. 2. Nota etiā qp. io. . q 2. hoc ius. dicu glo. qp si in venditione offeratur plus q̄s res valeat: etiā recipere nō debet nisi iustū p̄ciū qz iustus ɔtract' nō debet facere dolū. ex̄ de dona. per tuas. ¶ Utrū liceat alicui negociando carius aliquid vendere q̄s emit. R̄. negociari est ɔmutationib' rez insistere. ɔmutatio vo rez ē duplex vt dicit phūs. i. poli. vna ē q ptinet ad hyconomicos vel politicos ha bentes curā de reb' necessarijs ad vitam domui vel ciuitati vel etiā puincie. & hec ē laudabilis. qz deseruit naturali necessita ti. Alia ē que fit ₚpter lucrū querēdū. & h vituperabilis. qz quātū ē de se seruit cupidi tati lucri. lucrū tñ quod ē talis negociati onis finis ordinari pōt ad aliquē finē ne cessariū vel etiā honestū. & sic negociatio licita videret. vt cū quis lucrū moderatū quod negociando querit ordinat ad sue domus sustentationē vel etiā paupez sub uentionē: vel etiā cū quis intendit negoci ationi ₚpter publicā vtilitatē. ne. s. necessa ria ad vitā patrie desint. & lucrū cōstituit nō quasi finē sed quasi laboris stipendiū. Si quis etiā aliquid ₚ se emat: & postea ₚpter aliquā cām illud vendat: licite pōt illud carius vendere. vel quia illud meli orauit: aut quia preciū rei est mutatū s̄m diuersitatē loci vel tpis: vel ₚpter periculū cui se exponit & laborē quē habz: vt in trās ferendo rē de loco ad locū. Sed obijcit qz Criso. sup Mat. 2i. c. dicit. Quicūqs rē ɔparat vt integrā & imutatā vendēdo lu cret: ille ē mercator qui de tēplo dei eijcit. ergo 2c. R̄ndet alex. an. 3. t. 2. c. de legibus. circa. i9. actionū. ar. i. c. 2m. qp facienda est vis in hoc qp dicit rē integrā & imutatā: & in hoc qp dicit. vt lucret. Loquit enim de illo negociatore qui in negociando itēdit lucrū tanq̄s finē vltimū & cupit sine labo re & sollicitudine ex auaricia diuitias cō gregare. vnde predictū verbū nō habz lo cū in eo qui negociatur ₚpter ₚpriā necessi tatē vel reipublice vtilitatem: vel ₚximi pietatē. nec etiā in eo q vendit rē imutatā quantū ad substantiā: mutatā tñ quantū ad locū. quia talis rōne laboris & periculi licite potest querere mercedē. Nec etiā in eo qui in emendo considerat empte rei pe riculū in seruando. quia potest deteriorari vel cremari vel furto perdi. talis enim pōt mercedē querere rōne incertitudinis euē tus futuri & suspicionis periculi. vnde in emendo non est certus vt integrā & imu tatā vendendo lucret. Obijcit iter qz super illud ps. Qm̄ nō cognoui lr̄a. 2c. dic Cassiodorus. qp negociatio est ɔparare vilius & distrahere carius. quod xp̄us re probauit dū hoc facientes de templo eiec. sententia eius ē ibi R̄ndet ad hec Alex. an. vbi s. qp intelligit de his diuitib' cupidis qui sibi totū foz rez venaliū accipiunt: vt postea ad libitū suū carius alijs vēdāt q̄s in foro venderent. & hoc faciunt de fru mento & alijs rebus humane vite necessa rijs. tales enī sunt deo abhoiabiles. & exē plo xp̄i eēnt ab ecclia eijciendi. Predictis omnib' cōsonat Tho. vbi s. Ad hoc n3 s̄m Ray. qp illi qui tēpore messiū bladū: vl tpe vindemie vinū emunt vilius vt ven dant carius ɔmittūt peccatū & turpe lucz. & hoc itelligitur vt ipse postea dicit de illis qui faciunt hec nulla pensata necessitate vel vtilitate sed ex sola cupiditate. graui' aūt peccant hoc faciendo clerici q̄s layci. ar. i4. q. 4. quicūqs tpe. & hīs consonat sup dictus Inno. & Host. c. ī. ne cle. vel mo. c. i. Et addit Ray. neutros. s. nec clericos nec laycos dico teneri ad restitutionē certe ₚ sone: s debz tale lucrū in vsus paupez ero gari. & idē sentit Host. ti. de vsuris. hoc aūt intelligit Rob. de ɔsilio non de necessitate.

SEquitur videre de vndecimo. s. de qbusdā casib' dubitabilib' circa emptionē & venditionē. s. vtrū lice at alicui emere ad vitā suā vel hereditarie. i. ₚ se & heredib' suis certā quātitatē pe cunie ānuatim sibi reddēdā. R̄. quidā di cunt qp talis ɔtractus ē illicitus. quia pe cunia ē ad hoc inuenta vt sit mediū & pre ciū & mensura in emptione & venditione. nō aūt ad hoc vt emat & vendat: & ideo i tali emptione ē vsus pecunie ad illud ad quod nō est instituta. Sed si quis vtitur aliqua re ad illud ad quod non ē istituta: abutitur ea. ergo in tali emptōe ē abusus. & sic ex sua forma est contractus illicitus:

siue fiat hereditarie siue ad vitam p̄cipue cū talis ꝯtractus nō videat᷑ posse reduci nisi ad cōtractū mutui recipiēdi nomine emptionis. In ꝯtractu aūt mutui accipere vltra sortē est vsura. vn̄ in euangelio. Mutuū date nihil inde sp̄rātes. Luce. 6. Que etiā auctoritas recitat᷑ ex̄ de vsur. ꝯsuluit. Alij vero dicunt ꝙ nō ē ibi ꝯtractus mutui ſ emptionis ⁊ vēditionis. neq̄ ē ibi cōtractus illicitus ex sua forma. quia ibi nō emit᷑ pecunia ſ ius percipiēdi talē quantitatē pecunie ānuatim super bonis ipsius vēdētis. tale aūt ius nō ē pecunia: ſ cum iure isto quod vēdi pōt transit pecunia q̄ non pōt emi neq̄ vēdi. sicut videmus ꝙ ius patronatus directe non pōt emi nec vēdi. ⁊ tamē transit in fundo p̄dij vł ville que emit᷑. licet alia de causa non possit vēdi ius patronatus. quia. s. ē ānexū sp̄ūali. ⁊ alia de causa pecunia vt patet ex p̄dictis vn̄ homo pōt licite ꝓ cētum libris emere vnū p̄dium ⁊ ip̄m possit dare alicui hereditarie vel ad vitā suā sub tali pacto. s. ꝙ ip̄e ⁊ heredes sui obligarētur in ꝑpetuū vł ad vitā eius ad reddēdū ei vł heredibus eius certā pecunie sūmā ānuatī3 mediāte emptione ⁊ vēditione p̄dij ip̄sꝰ. ergo cum in cōspectu dei nō differat hoc facere mediate vel īmediate: videt᷑ ꝙ licite possit qs emere ius percipiēdi quolibet āno siue hereditarie siue ad vitā ꝓ certa quantitate pecunie. cōtractus ergo talis non est illicitus ex sua forma. Non ē tamē cōtractus talis ita honestus ⁊ ita decens sicut ē contractus p̄dialis. eo ꝙ nō clare videt᷑ qd ē qd̄ emitur in hoc cōtractu sicut in cōtractu p̄diali. quia etiam in fructibus prediorū3 īpedimēta multa possunt accidere: ⁊ oportet multā sollicitudinē ⁊ laborē apponere ideo in cōtractu p̄diali pōt equalitas clarius apparere q̄3 in cōtractu in quo emit᷑ ius percipiēdi quol3 āno siue hereditarie siue ad vitā certā pecunie sūmā. Pōt etiā ille cōtractꝰ male fieri ex parte emētis vel ex parte vēdētis. puta quando nō seruat᷑ equalitas iuris naturalis inter emētem ⁊ vēdētē. de quo vide infra ti. de vsu. ar. 5. q. 6. ⁊ 7. Si dicat᷑ ꝙ intētio recipiēdi vltra sortē facit vsurā. ex̄. de vsu. ꝯsuluit. ſ in cōtractibꝰ p̄dictis emens intēdit recipe vltra sortē. ergo ibi ē vsura. R̄. ꝙ prima ꝓpositio est vera in contractibus mutui. in sup̄dictis autem contractibus non ē mutuū3 sed emptio ⁊ venditio. Hec Ric. quol3. 2. q. 23. ar. 4. ¶ Sed dubitatur super predictis. dictum enim est ꝙ quando in emptione est notabilis excessus precij super re3 emptam vel rei empte super preciū. ita ꝙ clarū est ibi emētē vel vendentem notabiliter ledi per cōparationē ad rem emptam contractus est illicitus. sed quando emit᷑ hereditarie vel prediū vel ius percipiendi certam quantitatē pecunie quolibet anno est notabilis excessus rei empte super preciū. quia valor fructuū quos p̄cipit emēs ⁊ eius successores incōparabiliter excedit preciū ab ipso emente datū. ergo talis cōtractus est illicitꝰ. R̄ꝰ ius naturale dictat ꝙ homo id quod emit magis diligat sibi q̄3 filio: ⁊ magis filio q̄3 nepoti: ⁊ magis nepoti q̄3 ꝓnepoti. vnde nullū ius naturale nec etiā positiuū dictat ꝙ emens istam rem hereditarie tantum pro ea teneat᷑ dare quantum probabile est ꝙ ip̄se ⁊ eiꝰ successores debeant inde percipere. quia sicut illud quod emitur hereditarie non possz bn̄ cadere sub estimatione. sed cōsiderādo quantū ipse emens diligere debēt rē quā ipse emit pro se ⁊ heredibus suis vsq̄ ad aliquē gradū determinatū. ⁊ simul etiam pensando quātū preciū quod emens dare potest vtile vendenti ⁊ heredibus suis vsq̄ ad aliquē gradum determinatū debet emens ꝓporcionare preciū rei empte. ⁊ sic contractus est licitus. quia res emit᷑ quātum valet. vel saltem nō apparet ibi aliqs notabilis excessus. Hec ricar. vbi supra. ar. 7. Sed pone ꝙ mulier vigintiquinq̄ ānoꝝ redditus ad vita3 emat pro precio tali ꝙ infra octo annos recipiat sortē. nunquid talis contractus est licitus. R̄ꝰ ꝙ nō talis enim mulier licet mori posset infra octo ānos: tamē clarū ē ⁊ probabilius ꝙ viuere debeat in duplo. quia hoc frequentius accidit. ꝙ aūt mulier. 25. an. sana infra octo ānos moriat᷑ raro accidit. ⁊ sic ē claꝝ in tali ꝯtractu ꝙ emens probabilr̄ habet notabiliter partē meliorē. ⁊ ideo saluo meliori iudicio credo ꝙ talis ꝯtractus ē illicitus. nisi mulier illa eēt infirmitatibꝰ grauata: vel tot periculis exposita ꝙ nō clare videret᷑ qd̄ hoꝝ eēt probabilīꝰ. s. an ip̄am viuere ꝑ tantū tempus ꝙ vendens notabiliter lederetur ſm exigentiā rei vēdite. aut eam mori infra octo ānos. vel nisi aliquod ꝓbabile periculū eēt de impedimēto solutōis rei empte. tantū. n. periculū possꝫ eē de impedimēto superueniente rei empte ꝙ

dubitatio possidendi rē emptā pacifice cō tractū ad equalitatē posset reducere. Hec Ric. quolȝ. 2. q. 23. ar. 7. Utrū possint emi reddit⁹ pcipiēdi vel ius pcipiēdi reddit⁹. puta molēdini vel pedagij ꝓ minori ꝑcio. qr statim. s. soluitur q̄ꝫ daretur si solutio sin gulis ānis expectaret̄. R᷑ ꝙ sic dūmodo detur ꝑciū iustū. s. vt tantū detur quantum res valet tempore ꝯtractus. in iusta. n. esti matione nō attēditur tps sequēs ꝫ temp⁹ pñs. s. quo fit cōtractus. vnde res q̄ ven dit̄ non debet estimari quantū ē valitura toto tpe cōtract⁹. ⁊ ideo emens licite plus recipit tēpore sequenti q̄ꝫ dederit. qr totum illud quod percipit ē de sorte ex quo vēdit ⁊ iuste emit. Sed ꝯtra. sicut se habet em ptor ad vēditorē ita econuerso vēditor ad emptorē. ꝫ vēditor si plus accipiat rōe di latōis solutōis ē vsurari⁹. ergo similr em ptor si min⁹ det ꝓpter anticipationē soluti onis erit vsurari⁹. ꝫ sic ē hic. qr min⁹ dat̄ eo ꝙ ꝑciū anticipat̄. Ad hoc dicendū ꝙ illud de anticipatione tpis habet locū qñ res que vēdit̄ statim nō traditur. ꝫ ꝑciuȝ statim datur ⁊ res expectat̄. ꝫ in ꝓposito res que vēdit̄. s. ius pcipiēdi statim tradit̄ lȝ vsus siue fruct⁹ vel reddit⁹ expectet̄. vl̄ successiue pcipiat̄. Preterea nō debet pre ciū iudicari min⁹ qđ ē iustū ⁊ ꝓporcionatū rei vēdite respectu tpis quo res vēditur. lȝ sit forte min⁹ respectu tpis futuri. Licet aūt predicti duo casus quoꝝ vn⁹ ē ex pte emētis ⁊ alter ex parte vendētis videātur differre penes anticipationē ⁊ dilationem tpis: possūt tñ ambo reduci ad dilationeȝ qr in vtroqꝫ ē aliquid expectādū: lȝ ī vno casu res: ⁊ in altero ꝑciū. Hec alex. lōbar dus in quadā qōe de vsuris in suis quolȝ

¶ Quid si cōmunitas aliquos reddit⁹ su os vēdiderit alicui vsqꝫ ad certū tempus pro precio certo ⁊ minori q̄ꝫ si ꝯmunitas solutionē faciēdā ī certis terminis expectas set. n̄ ideo idem ē dicendū qđ in pñti casu. talis. n. contractus nō peccat nec ex parte rei vēdite. quia ē vēdibilis. nec ex pte ꝑcij qui supponit̄ ꝙ sit iustū. nec etiā ex hoc ꝙ aliqd pcipit̄ vltra ꝑciū. quia totū illđ qđ inde pcipit emēs est de sorte eius. s. emētis Hec alex. lombardus vbi supra. Sȝ esto ꝙ ꝑdicta ꝯmunitas infra aliud tps recu perare voluerit ⁊ recuparierit inuito ēptore reddit⁹ illos. ita tñ ꝙ emptor ille hēat ānuatiȝ ꝓ redditib⁹ illis certā pecunie q̄n titatē. s. octo libras. ⁊ nihilomin⁹ ipa ꝯmu nitas qñ vellet illū emptorē ad ꝑstinū sta tū. s. pcipiēdi reddit⁹ illos reducē possȝ: ⁊ ipe emptor tandē in hec oīa ꝯsenserit. re spondeo. ille cōtractus videtur eē licitus. quia videtur ibi eē pmutatio iusta. dū nō seruetur ibi equitas iuris naturalis pmu tatur. n. ibi ius pcipiēdi reddit⁹ illos ī ius pcipiēdi redditus. s. octo libras ānuatim. Huius sentētie fuit alex. lombardus vbi supra. ¶ Esto ꝙ aliquis habeat cētū lib. in banco alicuius recipiēdas vsqꝫ ad qua tuor menses. nunquid liceret alicui emere illas cētū pro. 80. ita ꝙ licite posset recipe cētū pro. 80. Ad hoc dicūt multi ꝙ sic. qa non emit̄ pecunia ꝫ ius. ius aūt centum librāꝝ min⁹ valet q̄ꝫ cētū libre. tuti⁹ est eni pignori incūbere q̄ꝫ in ꝑsonā agere. ⁊ siīr rē habere q̄ꝫ ius ꝓ re. insti. de obli. que ex delic. na. §. furti. ⁊ ideo minori ꝑcio potest emi. Alij dicunt quib⁹ assentiebat alexā. lombar. vbi supra. ꝓpositū casū eē dubiū. ⁊ hoc ideo qr emēs plus ⁊ minus dat ꝑȝ ꝙ plus ⁊ minus solutionē expectat. ita ꝙ lucrū ibi ꝓuenire videt̄ ꝓpter dilationē tē poris: ⁊ minoritas ꝑcij ꝓpter anticipatōeȝ solutionis. lucrū aūt qđ ꝓuenit rōne tpis nō ē licitū. ex͂ de vsu. in ciuitate. ⁊. c. naui ganti. cauēdus ē ergo cōtractus ille ex eo maxime qr videt̄ fieri in fraudē vsuraꝝ. ⁊ videtur eē indirectū mutuū. vt quasi qs mutuet in pñti. 8. scȝ ꝓ. 20. postea recipien dis vltra sortē. Ad rōnē de iure dicēdū ꝙ si pecunia vel res alia recipiēda in piculo eēt in manu alicuius a quo sine sumptu ⁊ labore recupari nō possȝ: tunc min⁹ da re ⁊ recipe plus liceret. qr res que ē in pe riculo ceteris parib⁹ minus valet q̄ꝫ que ē ex͂ periculū. Secus ē aūt in ꝓposito. quia pecunia in banco nō ē pbabilr in piculo al' hoīes merces vendētes nō eēnt ꝯtenti expectare ibi fiendas sibi solutiones. Qui vellet tenere opionē ꝑmā dicēt ꝙ illđ qđ dr̄ de vsur. c. ī ciuitate. ⁊. c. nauigāti n̄ ob stat. qr ibi n̄ ius ꝫ res ipa vēdit̄ q̄ statim tradit̄ ⁊ ꝑciū differt̄. hic aūt ꝑciū stati tra dit̄ ⁊ ius recupandi ipaȝ rē ⁊ nō res dat̄ ⁊ stat pecunia ipsa piculo emptoris iuris.

¶ Esto aliqs salē detulit ianuaȝ ⁊ vēdidit ꝓ certo ꝑcio recipiēdo. s. tūc qñ alij vēdide rūt etiā salē eidē coitati. mō ille nolens tā diu expectare solutionē vult vendere ius qđ hȝ sup coitatē. nunqd licebit emēti ius

illud minus pro illo dare vt. 20.lib. ⁊ in
poſter plus recipere.25. Rñdeo caſus iſte
non videtur differre a pcedēti. ⁊ ideo idē
videt̃ hic ⁊ ibi. Utrum vēditio reddatur
iniuſta ⁊ illicita ꝓpter defectum rei vēdite.
R° ꝙ ſic ſi venditor defectum rei vendite
cognoſcat: ↄmittit fraudem in venditione
vñ peccat: ⁊ vlterius tenetur reſtituere. Et
hoc dico ſiue defectus ſit ſm rei ſpeciem.
vt cum aliquid alterius rei ē admixtum.
vt aqua vino. vl' ſm quantitatem que ſm
mēſuram cognoſcitur vl' ſm qualitatem:
vt ſi animal aliquod infirmum vēdatur
quaſi ſanum. ſi vero ignorat non peccat:
tenetur tamen cum ad noticiā eius perue
nerit damnū emptori recōpenſare. Et idē
intelligēdū eſt de emptore. contingit enim
quandoqꝫ ꝙ venditor credit rem ſuā eſſe
minus ſpecioſaꝫ quo ad ſpēm. vt ſi vēdat
aur loco auricalci emptor hoc ſciens in-
iuſte emit: ⁊ ad reſtitutionē tenetur. ⁊ ſimi
liter eſt de defectu quantitatis ⁊ qualitatis
Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 77. ar. 2. c. Utrū vendi
tor teneat̃ emptori dicere vitiū rei vēdite.
R° ꝙ ſic ſi eſt occultū aliter erit illicita ⁊
doloſa venditio. quia dat emptori dānuꝫ
⁊ periculi occaſionē. vnde tenet̃ ad dānū
recōpenſandū. Si vero ſit manifeſtū vt ſi
equus eſt monoculus. vel ſi vſus eſt rei lꝫ
non ↄpetat venditori: poteſt tamē aliquis
conuenire. aut ſi ꝓpter huiuſmodi vitium
ſubtrahat partem quantā debet de precio:
non tenetur manifeſtare vitium rei. quia
forte propter huiuſmodi vitium emptor
vellet plus ſubtrahi de precio q̃ ſubtrahē
dum eſſet. Unde venditor licite poteſt in-
dēnitati ſue conſulere rei vitiū reticendo.
Hec Tho. vbi ſupra ar. 3. c. Quid ſi res
vendatur alicui ſeruituti grauamini vl' cō
ditioni ſubiecta. nunqd hoc venditor em
ptori dicere tenet̃: R° ſi hoc ſciebat ⁊ do-
loſe celauerit emptori tenebitur actiōe ex
empto ad intereſſe. Si autem ipſe ignora
bat vt. ff. de ac. emp. l. i. §. venditor. ſecus ſi
ſciebat. Si vero venditor hoc ignorabat
nihilominus tenebitur emptori non ad in
tereſſe ſed tantū quanto minoris. i. ad re
ſtitutionē illius partis precij quam non de
diſſet ſi hoc ſciuiſſet. C. de ac. em. l. i. ⁊ l. 2.
Quid ſi venditor dicat ꝙ nullā ſeruitutē
debebat: ⁊ ſi aliqua appareret teneri nole-
bat. Rñdeo ſi ſciebat ſeruitutē deberi pactū
non proderit ei quin teneatur ad itereſſe
ſi vero ignorabat proderit ei pactum. ff. de
ac. em. l. i. §. i. Quid ſi equum vendens i
ſpatula patientē: in qua tamen non appa
rebat pati niſi poſt fatigationē: interroga
tus ab ēptore an eēt morboſus reſponderet
inſidioſe. vendo tibi equū recalcitranteꝫ
ſiue habentē ſpatule vitiū. rñdeo licꝫ ille
expreſſerit vitiū. quia tamen non expſſit
hoc vere: emptor credidit ipm nō habere
ſpatule vitiū. ſed quia inſidioſe dixerit ta
lia emptor poteſt agere actiōe redibitoria
. ff. e. de ↄtrahen em. l. ea que. §. ſi. Hec ib.
dnt. Item venditor cuiuſlibet animalis
preſtare debet animal ſanū potēs comedē
⁊ bibere vt oportet ſiue vendat ꝓpriū ſiue
alienū. C. de ac. em. emptor. ⁊. ff. de ac. em. l.
ex empto. §. i. Itē ſi quis vendat vas vi
tioſū ſcienter tenet̃ ad intereſſe intra rem
⁊ ex̃ rem. ff. loca. l. ſi addes. §. i. Nota tamē
ꝙ aut vēditor nullo mō tradit rē vēditaꝫ
⁊ tūc tenet̃ ad intereſſe intra rē. aut tradit
eā ſꝫ vitioſam. puta vēdidit pecus morbo-
ſum. ⁊ ſi ſcienter tenetur ad intereſſe itra
rē ⁊ ex̃ rē. ſi vero ignoranter: tunc tenet̃
emptori quanto minoris erat empturus.
. ff. de ac. em. iulian⁹. §. i. Quid ſi vēditor
ſciat rē quam vēdit in proximo eē futurā
minoris valoris q̃ pro ea recipiat. pro eo
ꝙ ipſe ſcit negociatores in proximo ſup-
uēturos qui de illa re abunde deferēt ſeci.
quod tamē ab emptorib⁹ ignorat̃. rñdet
hoſti. ꝙ vēditor qui vēdit rē ſm ꝙ preciū
inuenit non videt̃ facere ↄtra iuſticiā ſi
quod futuꝝ ē nō exponat. ſi tamē exponēt
vel de precio ſubtrahēt abūdantioris vir
tutis eēt. lꝫ ad hoc ex debito iuſticie teneri
minime videat̃. Quid ſi quis vēdat au-
rū vel argētum alchimice factū pro vero
auro vel argēto. Rñdet Tho. 2ª 2ᵉ. q. 77.
ar. 2. c. i^m. ꝙ ſi non habeat verā ſpēꝫ auri
vel argēti ē vēditio fraudulēta ⁊ iniuſta:
pſertim cum ſint alique vtilitates auri ⁊
argēti veri ſm operationē naturalē coruꝫ
que non cōueniunt alchimico auro. ſicut
ꝙ habet ꝓprietatē letificandi: ⁊ ſanat quaſ
dam infirmitates. frequēs etiā poteſt poni
in operatione ⁊ diutius manet in ſua pu-
ritate. ſi autē fieret alchimice verū aurum
non eēt illicitū illud pro vero vēdē. quia
nihil prohibet artē aliquibus cauſis na-
turalibus vti ad producēdum naturales
effectus ⁊ vos vt dicit Aug. 3. de trini. lo-
quēs de his que fiūt demonis arte. Quid
faciet confeſſor de mercatoribus ⁊ pellipa
rijs ⁊ huiuſmodi qui nec emere ſciunt

nec vendere sine mēdacijs ⁊ qn̄qȝ piu[illegible]
Rn̄dȝ ray. ⁊ hosti. ꝙ quotiēs quis sciēter
⁊ cā accipiēdi primū piurat vel mētit̄ pec
cat mortalr̄ ⁊ tenet̄ ad restitutionē inqu ī
tū accepit primū eidē decepto vel heredi
ei faciēdā si pōt. si aūt nō pōt: pcedat vt
dicet̄ infra de vsurarijs. si aūt ignoranter
dicat falsū credēs dicere verū. vel etiā sciē
ter. ſꝫ intēdat p illud mēdaciū sibi ꝓdesse
vt ꝫ sic seruet indēnē. ⁊ primo nō obesse
qꝛ nō decepit eū vnā rem ꝓ alia vēdēdo.
nec in rei valore. qꝛ nō vēdit ei vltra debi
tū valorem. tale mēdaciū ſm ray. pōt dici
forte veniale. sic pōt intelligi. xx. q. z. p̄mū.
ſm hosti. aūt ex quo assidue ⁊ ꝯsuetudina
rie mētitur mortale videt̄ sicut ebrietas si
sit assidua ē mortalis. di. z5. §. alias. si vō
piurat peccat mortalr̄ vel venialr̄ ſm di/
stinctionē positā de piurio ſ. Debet etiaȝ
iste talis preter restitutiōeȝ induci ad lar/
gas elemosynas faciēdas p aīab⁹ illoꝝ de
quoꝝ reb⁹ ignoranter aliqua habuerit.
Ad hoc nota ꝙ in vēditōib⁹ illud qđ cō/
mēdādi cā dicit̄ ꝓ non dicto habet̄. ff. de
dolo. qđ vēditor. Aut. n. ꝯmēdans sistit ī
gn̄e dicēs. ille ē bon⁹ seru⁹. vel hec ē bona
dom⁹. ⁊ tūc nō obligat̄ nisi sciēter ꝯmen/
dat rē vitiosā. qꝛ tūc de dolo tenet̄ vt ibidē
dr̄. aut descēdit ad spālia. ⁊ tūc tenet̄ ex eo
qđ ꝯmēdādo plus vēdidit. vt si dicat ser/
uū eē bonū artificē vl' lr̄atū hoc p̄stare dȝ
nisi qđ ꝯmēdatur in euidēti sit. vt si dicat
ancillā eē speciosā ⁊ domū bn̄ edificatā. ff.
e. de ꝯtrahen. em. l. ea q̄ ꝯmēdandi. ⁊ 19.
q. z. c. z. ⁊ z9. q. i. §. his ita. Quid de illis
qui faciūt vel vēdūt gladios quarellos ⁊
hi⁹ quib⁹ hoīes occidūt̄. Quid de illis etiā
qui faciunt ⁊ vendūt venenū vel toxica.
Quid etiā de illis qui faciūt vel vēdūt so/
tulares pictos ⁊ aurifrigiū ⁊ similia q̄ nō
deferuntur ad necessitatē vl' ad vsū ſꝫ ad va
nā gloriā ⁊ abusū. Rn̄det ray. ꝙ in talib⁹
ē intētio regrenda. si. n. aliquis faciat hi⁹
vel vēdat vel tribuat alicui quē credat ta
lib⁹ abusuꝝ: talis inquā intentio ē pecca/
tū mortale grauissimū. ⁊ qui sic facit ē co
operator oīum scelerū inde ꝓuenientū. ⁊ idō
est pro oībus puniendus. z. q. i. notū ī sū/
ma. Si vero credebat illū talib⁹ ad aliqđ
licitū vsurū. vel nihil super hoc cogitabat.
vel ignorabat ꝙ talia facere vel vendere
eēt illicitū. tunc distinguo. quia talia aut
ad aliquē vsum licitū eē possunt vtilia. vt
arma in bellis iustis. aurifrigiū in ornamē

tis ecclesiasticis. ⁊ venena quedā in qui/
busdā medicinis. ⁊ tunc non peccat. aut ta
lia ad nihil valent nisi ad peccandū vt
quedā venena mortifera ⁊ sup̄flue ⁊ sum
ptuose suture camisiaꝝ quas p̄cipue faci
unt hispani. ⁊ tunc peccat qui talia facit
tenet vendit vel alias alienat. ar. de libello
famoso quē non debet aliquis ostēdere ſꝫ
destruere. al' grauiter peccat. 5. q. i. per totū.
⁊ est optima lex. ad hoc. ff. de ꝯtrahen. ēm.
ꝙ sepe. §. veneni mali. vbi ponit̄ p̄dicta di
stinctio de veneno. Et de tali illud pōt in/
telligi ꝙ qui occasionē damni dat dānuȝ
dedisse videt̄. e. x. de iniur. si culpa. Quid
de factoribus taxilloꝝ scacoꝝ ⁊ alearum.
Rn̄det rod. ꝙ non videt̄ eē tutū de hi⁹ ar
tificijs viuere. quia eoꝝ vsus est vt frequē
tius ad malū. lꝫ aliquando sit ad recreati
onē ⁊ remediū tristicie ⁊ cogitationū noxi
arum. de talibus ergo ſm intentionē ē iu/
dicandū. Quid de illis qui faciunt serta
de floribus maxime in festis. Rn̄det rod.
ꝙ non credit eos esse excusabiles propter
periculū quod ex hoc potest de facili cōtin
gere. qꝛ sunt incitatiua luxurie ⁊ signa la
sciuie. lꝫ talia qn̄qȝ valeāt ad ꝯfortationē
nature. Violat̄ etiā obseruātia dici festi.
de hoc ſ. li. i. ti. z z.

SEquitur videre de iz. ſ. de monopo
lijs. Circa qđ nota ꝙ hec sunt ꝓ/
hibita. Est aūt monopoliū corpus
siue societas monopolaꝝ. vel ē etiā opus
vel pactū inter se vel etiā cū ciuitate mo/
nopolaꝝ. Est aūt hec monopola vl' mono
polus pp̄l's is qui impetrat ꝙ soli sibi lice
at in ciuitate aliqua specialia vendere vel
emere vel facere. ⁊ monopole dicuntur q
impetrant ꝙ ipsis solis liceat huiusmodi
facere. vel etiam in vendendis reb⁹ certis
certum precium statuere contra quod ne
mini liceat vendere. Et quidem si scribat̄
per duplex. l. dicitur a monos quod ē vn⁹
⁊ polla quod est venditio. eo ꝙ vni vel ill̄
qui sunt de vna societate tm̄ liceat illa ven
dere. Vel si scribatur per vnum. l. dicitur a
polis quod est ciuitas. eo ꝙ in ciuitate sit
tm̄ vnus vel societas vna ex pacto hoc fa
ciens. Pacta aūt talia siue cōmercia sunt
prohibita. Nec valet pragmatica sanctio
sup̄ hoc impetrata. Si quis autē hoc exer
cuerit perpetuo exilio damnatur. bonis ꝓ
prijs spoliatur. p̄mates vō ꝓfessionū vna
libra auri pena afficiūt̄. p̄nceps aūt terre
si dissimulauerit penam. 40. libraꝝ patit̄

C. de monopoliis l. vnica.

¶ De permutatione titulus. 9.

D Einde cõsiderandũ ẽ de permutatione que ẽ vicina siue sĩlis emptioni. vt. C. e. l. permutationẽ Circa quod vidẽdũ ẽ pmo qd est permutatio. Secũdo qualr̃ cõtrahit̃ & de natura ei9 & cõueniẽtia & dr̃ia cũ vẽditõe. Tertio que res permutari possint. & que p quib9. Quarto cũ quib9 psonis põt eccl'ia permutare. Quinto de arte campsoria.

¶ Circa pmũ sciẽdũ q permutatio ẽ vnius rei p altera vicaria pstatio. C. e. de re. permu. l. psalle. in fi. & ẽ permutatio cõtract9 inoiat9 q2 multũ ẽ incert9 eo q large cõprehẽdit omnẽ cõtractũ ex quo aliqd dat̃ vel accipitur. nã vẽditio & locatio põt dici permutatio. Contract9 etiã inoiat9 puta do vt des põt dici permutatio. & sic adaptari põt contractib9 noiatis & inoiatis. & ideo habet nomẽ gñale nõ spãle. pter qõ merito cõtract9 inoiat9 censet̃.

C Irca 2m sciendũ q pprie permutatio cõtrahit̃ tunc qñ cõuenit̃ inter aliquos vt spẽs certa det̃ p specie certa. vt iste equus p isto boue. Si võ det̃ res incerta p incerta vt bos in gñe p boue in gñe: nõ erit pprie permutatio: s3 alius cõtract9 inoiatus: puta do vt des. ff. de prescrip. ver. nãlis filius. §. i. & z. Est ergo nã permutatõis vt rex interuentu cõtrahat̃ non solo pacto. q2 ex sola cõuentiõe permutatõis nulla re hinc inde secuta neutri cõpetit aliqua actio. vt. C. e. ex placito. Sunt vero similes permutatio & venditio. q2 ex vtraq3 pstat̃ causa vsucapiendi & emptio & redhibitio. Itẽ sicut actio descendẽs ex venditione ẽ bone fidei vt insti. de act. §. actionũ aũt quedã bone fidei sũt. ita & actio descẽdens a permutatõe. Sũt aũt dissimiles. q2 venditio sine scriptis pficit̃ solo cõsensu. permutatio vero non pficit̃ nisi re ab altera parte secuta. Uñ ei qui rẽ suã tradidit datur actio. s. ex pacto cõtra eũ qui rẽ suã nõ tradid. t. vt in. d. l. ex placito. Itẽ in venditione vnus est emptor alter venditor. in permutatione aũt vterq3 est permutator. Itez permutatio habet locũ in spũalibus. nõ aũt emptio. ratio huius ẽ sm hostiẽ. e. x. e. ad q̃stiones. q2 nulla ẽ emptio sine precio quod in quantitate & pecunia numerata cõsistit quod nõ est in permutatione. s3 vterq3 ẽ q̃si emptor & venditor. Item in venditione emptor cogitur facere precium accipiẽtis & venditor nõ tenetur facere rẽ ementis. q2 sufficit q venditor de euictione se obliget. s3 in permutatiõe vterq3 cogitur rẽ a se datã facere accipiẽtis. ar. ff. e. l. i. circa pn. Sed super hoc distinguit̃. q2 si quis rẽ nõ suam s3 alienã permutauit: permutatio tenet donec euincat̃. & ideo põt agi cõdictiõe ob cãm datorũ ad repetẽdũ quod datũ ẽ q̃si nihil ab altera pte sit datũ. vt. ff. e. l. i. i fi.

Equit̃ de tertio. s. que res permutari pñt. & que p quibus. Circa quod sciendũ q permutatione specialiter sumpta put ẽ vni9 rei pro alia vicaria pstatio: permutari pñt tpalia cũ tpalib9: non aũt spũalia cũ tẽporalib9. vnde nec decima cũ pecunia. e. x. e. c. vlti. p qõ p3 q laycus nõ põt eximere se a pstatione decime l3 det partẽ fundi. Spũalia aũt cũ spũalib9 eiusdem generis permutari pñt. & sic eccl'ia cũ eccl'ia. dignitas cũ dignitate. canonia cũ canonia. bñficiũ cũ bñficio. & decime cũ decimis. nõ aũt bñficiũ cũ iure patronat9 qõ ẽ spũale alteri9 gñis permutari põt. et ratione possessionũ vnius ecclesie si ppõderẽt possessionibus alterius eccl'ie pecunia põt refundi dũmodo cõtractus adinuicẽ minime misceantur. ita q separatim fiat contractus ecclesiarum a cõtractu possessionũ. vel sm Inno. hoc vult dicere q caueant permutatores ne occasione spũalium iuriũ de quibus plus habet vna ecclesia q̃3 alia: pecunia tribuatur. e. x. e. ad q̃ones. 16. q. 1. nemini. non obstante q aliquis expectet proximo vacaturam. li. 6. e. licet. hoc intellige quando fit auctoritate superioris. vt ibidem. e. x. de censi. prohibemus. al's non licet. e. x. e. quesitum. & de preben. maioribus. & si qui hanc permutationem auctoritate propria fecerit sunt eis priuãdi. e. x. e. cũ olim. nisi simplicitati venia det̃. e. x. e. cum vniuersorum. Unde si obijciat̃ q permutatio nõ ẽ cõtractus gratuitus. ff. e. l. i. ergo non potest interuenire in spiritualibus que sunt gratis conferenda. i. q. i. gratia si non gratis. & similia. dicendũ q hoc totum soluit auctoritas superioris ex cuius arbitrio omnia pendent. vt. 16. q. 1. nemini. & e. x. de censi. prohibemus. Notat autez rob. q huiusmodi permutatio ecclesiarum pro ecclesiis non habet locum inter personas que non habent nisi vsufructum ecclesiarum. & hoc tantuz ad vitam suam. sed inter personas ecclesiasticas

cõis ꝓprietas taliũ eccliaꝝ in perpetuũ
cõ concessa. vt.e. p̃ sic. ad q̃ones ꝛc̃. Ho
tandũ etiã ꝙ bñficiũ põt itelligi pmutari
dupl̃r. s. aut tãq̃ ꝓprietas: sic pmutari põt
cũ bñficio. vt cũ duo epĩ litigant sup aliq̃
ecclesia quã vn⁹ dicit eẽ debere sibi subie/
ctã ꝛ alter negat qui possidz eã. pmutatio
fieri põt ꝙ vn⁹ habeat vnã ecclesiã ꝛ alt̃
aliã. Aut tãq̃ bñficiũ vt cũ quis ad p̃laci
onẽ recipit̃ vel ad aliqͦd bñficiũ intitulat̃.
sic nõ põt bñficiũ cũ bñficio pmutari sine
auctoritate supioris. vt dictũ ẽ s̃. Sz nũ/
qd sufficit auctoritas supioris vbi nõ ad
eũ s ad capitulũ ptinet collatio ꝛ istitutio
p̃bẽdaꝝ. Ho⁹ ꝙ nõ. ar. e. x̃. de offi. archi. ad
h̃ nos dis. §. fi. ꝛ de offi dele. sup eo. ad fi.
Aliquid sufficit in eodẽ casu capituli au/
ctoritas. ꝛ videt̃ ꝙ nõ. q2 nõ ꝯcedit̃ ei ꝙ
dispensare possit ꝯ cõsiliũ: s nũ epo. e. x̃ de
p̃ben. vacante s̃m hosti. Ubi vͦo collatio p
tinet ad epm ꝛ capitulũ: fiet libera resigna
tio in manib⁹ vtriusq3. ꝛ si sint in diuersis
dyocesib⁹ illa bñficia: qlibet resignabit in
manu sui epĩ. vel alicui alteri ꝯmutet. qͦd
meli⁹ videt̃. ad hoc e. x̃ de ren. ex. cũ illoꝝ.
Si vero ad canonicos pertineat electio ꝛ
ad epm cõfirmatio: necesse erit ꝙ interue
niat cõsensus illoꝝ qui hñt eligere. ar. e. x̃.
de offi. archi. ad hec in fi. s̃m Jo. an. Si vͦo
ep̃s pmutet cũ capitulo facere debz hoc au
ctoritate archiepi. e. x̃. de re. ec. nõ alie. c. i.
Si vͦo pmutet cũ alijs sufficit ꝯsensus ca/
pituli s̃m hosti. Mancipia aũt eccliaꝝ cũ
mancipijs puatoꝝ pmutari nõ pñt nisi
ad libertatem. i. ad hoc vt liberi fiãt. e. x̃. c.
mancipia. qͦd est veꝝ s̃m hosti. nisi vbi ex
pediret ecclie cui donari possint. iz. q. z. ec
clesiasticis vtilitatib⁹. multo fortĩ⁹ pmuta
ri. hoc enĩ s̃m Laur̃. ꝓhibitũ fuit. quia ad
laycoꝝ suggestionẽ sepe inutilia mancipia
pmutabãt̃ p vtilib⁹. s cessante cã cessabit
ꝯstitutio di. 61. §. his oĩb⁹. ꝛ e. x̃. c. mãcipia
in glo. Unũ s̃m Inno. fugitiui pmutari pñt
ꝛ distrahi. e. x̃. c. de reꝝ p. iniustũ. quod est
veꝝ ex quo redierunt patefacto vitio em/
ptori s̃m hos. secus ẽ si sint in fuga. C. ad
l. flaui. de pla. in fuga. Et ꝙ dicit seruum
ecclesie posse pmutari ad libertatẽ: intelli
gas si duo alij dent̃ sibi. al̃ nõ. iz. q. z. eps
qui mancipium.

Sequit̃ de quarto. s. cũ quib⁹ ꝑsonis
põt ecclia pmutare. Circa qͦd sci/
endũ ꝙ pmutare põt vna ecclia
cũ alia indẽnitate seruata vtriusq3. io. q. z.
hoc ius. ꝛ etiã cũ p̃n ipe dũmõ recipiat rẽ
equiualẽtẽ interueniẽte pragmatica san/
ctiõe. hoc s̃m hosti. veꝝ ẽ si p̃nceps egeat
tali pmutatione. lz aliter intelligat̃ ab illis
e. x̃. c. c. i. Nã si nũ ecclie vtilitas attẽdat̃
vt videt̃ velle hos. nullũ erit p̃ncipis p̃uile
giũ s̃m hosti. Est aũt pragmatica sãctio
illud qͦd p̃nceps de cõsilio ꝓceꝝ statuit ꝛ
sanxit. C. de diuer. rescrip. l. vlti. Sed cũ p̃/
uatis ecclia pmutat ita demũ si ipi ecclie
expediat. vt e. x̃ de re. eccle. nõ alie. vt super
in fi. Et si pmutatio incõsulte facta sit suc/
cessor põt reuocare. e. x̃. c. c. z.

Sequit̃ de quinto. s. de arte campso
ria in qua cõmutat̃ pecunia p pe
cunia. ꝛ querit̃ vtrũ sit licita. Re/
spondet̃ s̃m alex. lombardũ in quolz. q. d̃
vsuris. ꝙ sic. c⁹ signũ ẽ ꝙ ecclia dãnat ꝛ
ꝑsequit̃ vsurarios: nõ aũt campsores: sed
poti⁹ eis fauet. vt patz in ecclia romana.
Ad cui⁹ euidẽtiã sciẽdũ ꝙ oportuit eẽ cam
psores. tũ ꝓpter diuersitatẽ nũmismatũ in
diuersis regionib⁹ sicut in eadẽ diuersifi/
cant̃. tum pro vtilitate legatoꝝ diuersas
regiones circũeũtiũ. tũ p ꝯmutatione reꝝ
necessariaꝝ vite hominũ. reꝝ enim ꝯmu
tatio ẽ necessaria que nõ põt fieri ꝯmode
sine nũmismate. q2 res ꝯmode ferri ñ pos/
sent ad loca remota p ꝯmutatiõe faciẽda
ꝛ ideo necessariũ fuit nũmisma. Necessa/
ria igit̃ fuit ars campsoria. nõ autẽ habz
locũ in tali ꝯmutatione rõ mutui. q2 non
sperat̃ ibi lucrũ ꝓpter tempoꝛis dilationẽ.
nec iteꝝ reddit̃ sors campsori eadẽ specie
vel numero. q2 dat monetã vni⁹ generis
ꝛ recipit monetã alteri⁹ generis. Non est
etiam ibi ꝓprie emptio vel vẽditio: sed po
test simpliciter dici permutatio. Ulterius ẽ
attendendum ꝙ valoꝛ nũmismatis siue
monete potest pensari dupliciter. vno mõ
s̃m naturam rei vel ponderis vel materie
Alio modo s̃m taxationem legis positiue
ꝛ ex hoc accidit ꝙ aliquod genus mone/
te in aliquo loco non tantũ valet s̃m ma
teriam suam quantum valet in alio loco
s̃m legem positiuã. Et ideo quando cam
psoꝛ aliquod genus monete accipit non
s̃m estimationem legis positiue sed ponde
ris vl̃ materie. ꝛ aliud genus monete dat
s̃m estimationem legis positiue: fit ibi recõ
pensatio ꝛ equalitas iter datũ ꝛ acceptũ
ꝯparando illud quod valz moneta data

ſm legē poſitiuā ad illud quod valet moneta recepta ſm pondus ſuū ⁊ materiā. ⁊ ſeruatur ibi iuſticia ſimilis illi que ē ī emptione ⁊ vēditione. qꝛ fit ibi recōpenſatio ſm ampliorē vtilitatē dati apud recipiētē a campſore ꝗ̄ recepti ab eo. Et ideo non pōt dici ꝙ ſit ſimile de iſta ꝑmutationē ⁊ mutuo. qꝛ nō requirit̄ ꝙ contractus talis ſit gratuitus ſicut mutuū. ꝓpter quod hic ſperari pōt lucrū ⁊ nō ibi. ⁊ pōt lucrū trāſire in dn̄ium ꝑmutantis ⁊ nō in dn̄ium mutuantis. hec alex. lombardus vbi ſ.

De mutuo titulus decimus.

Poſtea cōſiderandū ē de ꝯtractu mutui. ⁊ circa hoc videndū eſt primo vn̄ dicat̄. 2º in quibus reb⁹ cōſiſtit ſiue cōtrahitur. 3º qualiter cōtrahit̄. Circa primū ſciendū ꝙ mutuū dicit̄ quaſi de meo factū tuum. ⁊ dicūt aliqui ꝙ eſt nomē cōpoſitū ex corrupto ⁊ integro. qꝛ quod fuit meū mutuando facio tuū. ff. ſi cer. pe. l. 2. §. appellata. Alij vero dicūt ꝙ nō ē nomē cōpoſitū ſed ſimplex deriuatū a muto mutas. quia ab vno mutat̄ in aliū. ⁊ ꝙ dicitur mutuū q̄ſi de meo factū tuū ē ethimologia nō cōpoſitio. ⁊ a muto dicit̄ mutuo mutuas mutuare. qd̄ ē neutrū. ⁊ mutuor mutuaris mutuari qd̄ eſt deponēs. ⁊ ſignificant̄ duo. qꝛ mutuare eſt mutuū dare. mutuari vō eſt mutuū accipere: vnde verſus. Mutuo tradendo ſed mutuor eſt accipiēdo. ita dicit Papias.

Sequit̄ videre de ſcd̄o in qbus cōtrahit̄ mutuū. Circa qd̄ ſciendū ꝙ cōtrahit̄ tm̄ in his ⁊ de his reb⁹ q̄ conſiſtūt tm̄ in numero pondere ⁊ menſura. i. in his reb⁹ q̄ dant̄ ad numerū vt q̄libet moneta q̄ proprie dicit̄ pecunia numerata. ⁊ q̄ dant̄ ad pondus vt es aurū ⁊ hi⁹. ⁊ q̄ ad menſurā vt granū vinum oleū. inſti. qb⁹ mo. re contra. obli. circa ꝑn. Sed nūquid eſt mutuū ſi decē brachia de pāno ſcanforti vel alio dant̄ vt totidem ī termino certo reddant̄. videt̄ enim ꝙ ſic. qꝛ talia vident̄ conſiſtere in menſura. Reſpondit rod. ꝙ eſt veri⁹ ibi contract⁹ permutationis ꝗ̄ mutui. ⁊ nomen menſure reſtrigit̄ hic ad modios ⁊ lagenas ⁊ alia vaſa quib⁹ menſurari ſolent grana ⁊ liqda. poteſt tamen huiuſmodi contract⁹ in fraudem fieri vſurarū. Quid ſi dem librū ad pondus vel oues ad numerū recepturus librum tanti ponderis vel oues tanti numeri. Rñ. nō erit mutuū. qꝛ in mutuo debet attendi natura vel aptitudo ⁊ cōſuetudo rerū vt dent̄ ad pondus vel numerū. ff. de contrahen. emp. ⁊ ven. l. i. vt frumēti naturalis aptitudo ⁊ cōſuetudo eſt vt ad menſurā det̄. ⁊ eris vt ad pondus. ⁊ monete vt ad numerū. Librorū vero equorū ouiū ⁊ ſimiliū non eſt naturalis aptitudo ⁊ conſuetudo vt dent̄ tali modo ſ ſm eſtimationē valoris eorū. qꝛ cū res mutuata non eadē ſ ſimilis debeat reddi nō poſſet in hi⁹ reb⁹ ſimilitudo omnimoda reperiri ita ꝙ ſuper omnes oīno ſilis redderetur. hec azo.

Sequit̄ videre de tertio. Circa qd̄ ſciēdū ꝙ ꝯtrahit̄ mutuū tali mō. ſcʒ vt dās mutuū dare intelligat̄ intētōe recipiēdi in termino nō eandē rē ſ ſimilē ⁊ tantūdē in eodē gn̄e ⁊ eiuſdē vtilitatis ⁊ precij ⁊ eodē mō. vt ſi dedit pecuniā nō eandē ſ ſimilē. ſi granū nō idē ſed ſilē. ſi. n. idē numero recipi deberet nō mutuū ſ ꝯmodatū vel depoſitū eēt. ff. de ꝯhē. emp. l. 2. res etiā eiuſdeʒ gn̄is debet reddi. qꝛ ſi redderet̄ alteri⁹ gn̄is vt ꝓ vino granū nō eēt mutuū. ſ ꝯtract⁹ inoīat⁹. l. do vt des. ff. ſi cer. pe. l. i. Nec ſic debitor liberaret̄ ſi fieret creditore inuito vt ibidē ſi cer. pe. l. 2. niſi in caſib⁹ quos require infra. ti. de ſolutionib⁹. ar. 5. circa ꝑn. Sed qd ſi argentū ad pondus recipiat̄ ⁊ pecunia ad numerū reddat̄. ſm azo. videt̄ ꝙ liceat. vt. ff. de au. ⁊ ar. lega. l. i. §. vl. ⁊ hoc ſi ſit pecunia argentea nō ꝯtaminata ere. tunc. n. idem genus reddit̄ ⁊ tantūdē. non accipit̄ autē genus hic ſicut accipit porphiri⁹. ſ ponit̄ ſpālitter pro quibuſdā rebus que ſunt in numero pondere ⁊ menſura. nō pro alijs hec azo. Item in mutuo debet conſiderari non tm̄ natura ſed etiam actus. ſi eni pecuniam dedero non in quantitate ſ in ſacculo vt mihi tm̄ pecunie ſacculum reddas: non erit mutuū. qꝛ lʒ qd̄ eſt datū habeat naturā mutui. non tamen ſic ē datū vt mutuū. debuit. n. in quātitate dari. debʒ ergo inſpici natura ⁊ actus cū his q̄ data ſunt: quorū ſi qd̄ defuerit mutuū nō erit. vn̄ ſi queratur an ſic fiat mutuū cū do tibi panē vel vinū vt mihi reddas eque bonū aliū. dicēdū ē ꝙ nō. ſ ꝯtract⁹ inoīatus. vt do vt des. hec azo. Itē ꝯtrahit̄ mutuum dupli̇r. vno mō ſola rei mutuate traditōe

dū.s.creditor rē debitori tradit eā sibi mu
tuans vel ponderans vel mēsurans. vnō
tunc dicit᷑ obligatio cōtrahi.insti.quibus
mo.re contra.obli.in pn. Et dicitur tale
mutuū naturale.qr.s.res tradit᷑ nō secuta
stipulatione que ē de iure ciuili. vt.ff.si cer.
pe.certi ꝯditio.§.numeraui.in fi.Et ideo si
dat᷑ certi cōditio de mutuo nisi in tantum
quantū est datū:nō vltra.si enim tibi dem
vt mihi reddas nō cōtrahit᷑ ipo iure obli
gatio.vt ff.de pac.in.l.si tibi decē.i pn. Nō
.n.obligatio re ꝯtrahi pōt nisi iquātū da
tū ē.sic ergo debitor reddere tenet᷑ tm̄ illō
quod recepit ex mutuo.nec liberat᷑ itētōe
C.si cer.pe.cū te co ꝙ a militis. nec alio ca
su fortuito.vt.C.si certū pe.l.incēdiū.insti.
qui.mo.re contra.obliga.§.item.Secus ē
si data sit pecunia in sacculo consignato.
vt.ff.si cer.pe.ꝙ si ab initio. Alio mō con
trahitur obligatio mutui non tm̄ rei tradi
tione sed etiam stipulatione. vt si paꝝ añ
vel parū post pecunie numerationē credi
tor stipulet᷑ illā pecuniā sibi reddi.al' stipu
latio nō valeret.ff.de ver.ob.l.i.Et tūc mu
tuū dicit᷑ naturale ꝓpter numerationē in
qua operat᷑ natura:⁊ ꝓpter stipulationē q
est de iure ciuili. insti. de act.§.de pecunia
aūt.Etsi stipulet᷑ sibi plus reddi q̄ tradi
dit ꝯ naturā mutui faceret ⁊ ꝯ equitatem
iuris nālis.vt patz ex iā dictis: ⁊ patebit
plenius ex his que dicēt᷑ in ti.se.de vsuris
Ex p̄dictis pꝫ nā ꝯctus mutui ad qō etiā
valēt ea q̄ dicūt᷑ ti se.ar.3.in fi.solutōis q̄
stionis pime.de dr̄ia inter mutuū ⁊ ꝯmoda
tū.⁊ ea q̄ dicūt᷑ in.4.ar.ca.io. de dr̄ia int᷑
mutuū ⁊ locatū. Cui aūt actio ex mutuo
det᷑ ⁊ ꝯ quē:⁊ qualis actio ē:ad pitis iuris
peritis relinquat᷑ grā breuitatis:pcipue cū
talis ꝯsideratio sit forma iudicial'ū priat᷑

De vsura titulus.ii.

D Einde ꝯsiderādū ē de vsura q̄
ꝯmittit᷑ in ꝯtractu mutui.⁊ p°
quid sit vsura ⁊ vn̄ dicat᷑. 2°
quot ⁊ q̄ sint spēs ⁊ modi eius
3° vtrū vsurā accipe corporalē sit peccatū.
4° vtrū liceat in aliquo casu recipe aliqd
vltra sortē. 5° de qbusdā casib' dubitabi
lib' vtrū ibi sit vsura. 6° de penis vsurario
rū qb' fm̄ ius positiuū puniunt᷑ ⁊ ad re
stitutionē ꝯpellūt᷑. 7° de restitutōe vsuraꝝ
8° de forma instrumēti obligatōis vsurarij
vel etiā raptoris ad restituendū male ab

lata. Circa pmū sciendū ꝙ diuersi diuer
simode descripsūt vsurā.s.hosti.in summa sua
videt᷑ describere ipaꝫ ꝯpletı' dicēs.ꝙ vsu
ra ē quodcūqꝫ solutioni rei mutuate acce
dit ipsius rei vsus grā.pactione int᷑posita
vel hac intētione habita in ꝯtractu: vl' ex
actione habita post ꝯtractū. Quodcunqꝫ
ideo dicitur.qr qcqd sit illud ⁊ quodcūqꝫ
nomē ei imponat᷑:siue illud ꝯsistat i dan
do siue faciēdo:vsura ē ex quo vltra sortē
exigitur.vt.i4.q.3.vsura. ⁊.c.plerīqꝫ. Rei
mutuate ideo dicit᷑. qr vsura hꝫ locuꝫ in
ꝯtractu mutui fm̄ gof.⁊ ray.⁊ quasi oēs.
Et adde fm̄ hosti.regulariter. qr in qbus
dā casib' ⁊ in ꝯtractib' bone fidei vel lega
tis ⁊ fideicōmissis ex mora vel quasi mo
ra auctoritate legis vsure dāt᷑.lꝫ ibi nullū
mutuū sit cōtractū.vbi grā vt referā vnū
ex multis.si quis legauit mihi rē aliquaꝫ
vt ea vendita vterer pecunia: ⁊ heres i tra
dendo mihi eā adhibuit morā: mihi tene
tur ad vsurā.sed si mihi legauit eā vt vte
rer ipa non capiam vsurā sine verecundia
vt.ff.e.in fideicōmissi.§.vlti.in fine.hec tñ
fm̄ ius canonicū ⁊ diuinū non pcedūt.ut
etiā dicūt gof.⁊ hosti.nisi vsura pro inter
esse petatur. ꝙ ergo scribit ray.vsurā non
ꝯmitti nisi tm̄ in his rebus in quibus cō
sistit mutuum.intelligit hosti.quo ad con
tractum.quia in alio contractu non dicit᷑
regulariter vsura cōmitti. vt dictum est. s
aliud est quantum ad vsus naturam si
quid tibi mutuem ⁊ tu p hoc mutuo mihi
promittas vestem vel equum vel prediuꝫ
vel aliquid aliud quod non consistat in
pondere numero vel mensura. vt.i4.q.3.
plerīqꝫ.⁊.c.vsura. Ipsius rei vsus gratia
dicitur ideo quia si non gratia vsus.i.cō
sumptiōis sed loco pene apponeretur sine
fraude:secus esset.vt patet ex̄.de arbi.dile
cti.⁊.i2.q.2.fraternitas.Est autem differē
tia inter vsuram ⁊ penam. quia vsura da
tur ratione certi spacij temporis vt mēsis
aut anni.vt.C.e.in auc.ad hec.⁊ etiaꝫ da
tur vt sors non soluatur sed potius sortis
solutio differatur.ex̄.e.cōsuluit. Pena vō
datur non fm̄ spaciuꝫ alicuius temporis
sed fm̄ ꝙ partes inter se conueniunt.ex̄.
de penis. constituimus. Datur etiam quia
non fit quod conuenitur.vel quia non sol
uit᷑ quod debet᷑.ex̄ de arbi.dilecti.Pacti
one int᷑posita idō addit᷑. qr si nullo pacto
ab initio interueniēte:nec habita ex postfcō
exactione:debitor aliquid gratis offerret:

si ne aliquo peccato recipi posset dūmō ab
initio intētione mala caruisset.nullam.n.
maculā oblatio suscipiēti ingerit.q nō exi-
gētis pactione ꝓcessit.i.q.z.sicut epm.i fi.
Utrū aūt is qui sola spe cōmittit vsurā te-
neat ad restituēdū ea q̄ vltra sortē acce-
pit.dicet infra de restitutiōe vsuraꝝ.q.qd
de eo qui sola ⁊c. Dicit aūt vsura ab vsu
rei.qr dat ob vsū rei.i.pecunie. vñ dicitur
vsura quasi vsus rei.vl' vsura.i.vsus eris
.i.pecunie.vel quasi ex eris vsu ꝓcedēs.⁊
hec expositio in idē redit cū ꝑue.u. Pele
aūt pecunie cōtinetur qcqd hoies hñt i bo
nis i.q.3 ieriur.

S Equit videre de z.° .crete ⁊ q̄ sunt
spēs siue modi vsure.Circa quod
sciendū q̄ sunt due.vna ē spūalis
⁊ equa.de qua Math.25. Nōne oporte-
bat te pecuniā dare nūmularijs: ⁊ ego ve
niēs cū vsuris exegissem eaz. ⁊ sumit hec
vsura metaphorice p supercrescētia bono
rū spūaliū quā exigit de⁹a nobis volēs q̄
proficiam⁹ semp in bonis ab eo acceptis.
qd ē vtilitas nostra nō sua. vñ hanc debe
m⁹ exercere di.46. sicut nō suo. Et aug.
Miser homo cur feneraris homini.fene-
rare deo ⁊ centuplū accipies ⁊ vitā eternaz
possidebis.Et ꝓuer.19.Feneratur deo q mi-
seret paupi. Alia vsura ē corporalis ⁊
iniqua de qua agitur hic.⁊ hoc dicit ipro
bū fenus.q hanc secūdā exercet ipo iure
ē infamis etiā fm leges.3.q.7 §. tria. fm
vo canones in vtraq3 peccatū mortale cō
mittit ⁊ infamia irrogat.6.q.i. infames.
¶ Itē vsuraꝝ alia ē vsura directe.alia in
directe.Directe dupl'r.sine pacto ⁊ cū pa
cto.Sine pacto dupl'r. vno mō cū insinu
atione.vt cū dicit vsurari⁹.nō facio pactū
s mihi dabis ad libitū tuū:qui nisi lucruz
inde speraret pecuniā non mutuaret.Alio
mō qn̄ simpl'r mutuat nihil dicēdo:pnci
pal'r tñ mutuat vt aliqd lucrū inde pcipi
at.vsura eni cōmittit sola volūtate fm il
lud Luce.6.Mutuū date nihil inde sperā
tes.⁊ tūc vsura ē periculosior.quia in foro
cāꝝ repeti nō pōt. Itē cū pacto cōmittit
tripl'r.pmo qn̄ capitale ⁊ lucrū ponitur in
certitudine.vt cū dicit.mutuo.zo.sol.pro
25.Secūdo qn̄ capitale ponit in certitu-
dine ⁊ lucrū in fortuna. vt cū dicit. mu-
tuo tibi.io.⁊ si lucratus fueris mihi tantū
de lucro vel ad volūtatē tuā dabis. si vo
nihil lucratus fueris nihil dabis. s qcqd
de lucro fuerit mihi reddes penitus capita

le. Tertio qn̄ lucrū ponit in certitudine
⁊ capitale in fortuna vt faciūt qui mutu
ant ad fortunā maris.vt si nauis pdicet
sibi reddere nō tenet etiā capitale:de quo
vsure modo.ex e. nauiganti. Indirecte
aūt fit vsura qn̄ fit in fraudē pcepti mutā
do cōtractum.vt si dicat.non mutuo tibi
pecuniā sed vendo. mutat enim cōtractū
mutui in cōtractū ficte venditionis ⁊ intē
dit hincinde lucrari.Idē est si is qui i vē
dēdo omni die merces suas ꝓpter dilatio
nē solutōis cari⁹ vendat eas.nisi v'isimil'r
dubitet utrū plus vel min⁹ in solutōis ter
mino sint valiture.vt dicet infra.Sunt ⁊
alie spēs vsure fm leges quas omitto grā
breuitatis.oēs.n.sunt ꝓhibite.⁊ leges p̄
mittentes eas sunt abrogate vt dicitur i
ar.fe.⁊ iō eas hic ponere eēt modicū utile

S Equitur videre de tertio.s. vtrū ac
cipe vsurā corporalē sit peccatū.
Ad cuius euidētiā ꝯsiderandū
q̄ actus humani ex electione ꝓcedētes q
dā sunt de se boni:pñt tñ male fieri. vt da-
re elemosynā ē de se actus virtutis. pōt tñ
male fieri vt si fiat ꝓpter vanā gloriā.qdā
aūt sunt d se ⁊ fm se boni.⁊ ideo non pñt
male fieri.ut deū vel ꝓximū diligē ex cha
ritate.quidā sunt de se mali: qui tñ cū debi
tis circūstātijs pñt bñ fieri.vt homicidiuz
lz de se sit malū:potestati tñ seculari zelo iu
sticie ē licitū ⁊ bonū.quidā sunt de se ⁊ fm
se mali:⁊ ideo nō pñt bñ fieri.vt odire deū
proximo inuidere. que nullo mō ex nulla
circūstātia pñt bñ fieri. quidā sunt indiffe
rētes qui nec boni nec mali sunt de se nec
fm se. vt ambulare vl' loqui. Dicendum
igitur ad.q. ꝓpositā q̄ vsura ē qcqd acce
dit in mutuo sorti pacto vel intētione pn-
cipali.⁊ sic ē de se ⁊ fm se peccatū. ⁊ nullo
mō nullo casu pōt bñ fieri. Et hoc ostēdit
pmo rōne. z.° aucte. Ostēdit aūt ad pñs
duplici rōe q̄ vsura de se sit mala ⁊ fm se
pmo qr ē cōtractus cupiditatis nō neces-
sitatis.vt aūt vult aug.li.de fide ad petrū.
venenū charitatis ē cupiditas.Etsi dica-
tur q̄ necesse ē eē aliquos sic pstantes. vl
eo q̄ necessitas ⁊ vtilitas non ē attēdēda
in republica quando ē cum damno ⁊ in-
equalitate.in vsura aūt vt patebit ē dāno
sa vtilitas ⁊ perniciosa inequalitas. Se-
cundo quia ē contra rationē ⁊ ordinem
charitatis fm quam debet homo ꝓximo
indigenti subuenire.⁊ quāto magis indi
get tanto magis tenet.⁊ sic magis peccat

si vult ei vendere quod tenetur ei dare. ⁊
sic necessitas proximi quā quidā aduer-
tentes lȝ inaduertenter in feno͛ris excusa
tionē fenus aggrauat ⁊ ꝯdēnat ſm veri-
tatē. vnde. i. Jo. 2. dicitur. Qui viderit fra
trē suū necessitatē habere: ⁊ clauserit visce
ra sua ab eo quō charitas dei manet ī illo.
quasi dicat nullo modo. Q autem vsura
non tm̄ de se sed etiam ſm se sit peccatum
ostenditur triplici rōne. primo per hoc ꝙ
est ꝯtra rōnem naturalis ꝓprietatis pecu
nie. ad quod sequitur vlterius ꝙ ibi ven-
ditur illud quod non est. Ad cuius euidē
tiā sciendū ꝙ q̄dā res sunt quaꝝ vsus est
ipaꝝ rerum consumptio sicut vinū consu
mimus vtendo eo ad potuȝ ⁊ ꝯuertendo
ad cibū. vnde in huiusmodi non debet cō
putari vsus rei seorsuȝ a re ipa. sed cuicūqȝ
vsus rei ꝯceditur eo ipo res ipa ꝯceditur
⁊ ideo in talibus per mutuū trāffertur do-
miniū. si quis ergo vellet seorsum vendere
vinum ⁊ seorsum vsum vini vēderet ean-
dem rem bis: ⁊ venderet illud quod non
est. vnde manifeste peccaret per iniusticiaȝ
Simili ratione ꝯmittit iniusticiā qui mu
tuat triticū vel vinum petens sibi fieri du
as ꝯpēsationes. vnam quidem restitutio
nē equalis rei. alteram vero preciuȝ vsus
quod dicitur vsura. Quedā vero res sūt
quaꝝ vsus nō est ipaꝝ reꝝ ꝯsumptio sicē
vsus domus est inhabitatio: non autē dis
sipatio. ⁊ ideo in talibus pōt ꝯcedi vtrūqȝ
seorsum: vt cū quis tradit alteri dominiuȝ
domus reseruato sibi vsu eius ad aliqō
tempus. vel econuerso concedit vsum do-
mus retento sibi dominio ipsius. ⁊ ideo li
cite potest homo recipere precium pro vsu
domus: ⁊ potest petere donum moderatuȝ
vt patet in conductōe ⁊ locatione domus
Pecunia autē ſm phm̄. 5. ethi. ⁊ i. poli. prin
cipaliter est inuenta ad ꝯmutationes faci
endas. ⁊ ita ꝓprius ⁊ principalis vsus pe
cunie est eius ꝯsumptio siue distractio ſm
ꝙ in ꝯmutationibus expenditur. ⁊ ideo
ſm se est illicitū pro vsu pecunie mutuate
preciū accipe quod dicitur vsura. quia h̄
est vendere idem bis vel vēdere illud qō
nō est. per quod inequalitas manifeste cō
stituit̄ q̄ iusticie ꝯtrariat̄. vn̄ phs. i. poli.
dicit ꝙ vsura dicitur a tocos quod est
partus. quia contra naturaȝ rei. s. pecunie
vult vsurarius ꝙ pecunia pariat. dicit enī
in vsura tocos ꝓ ipm facit vnde ⁊ illud
nomē accepit. similia eniȝ parta generantib᷒
ipsa sunt. tocos autē fit nūmisma ex num
mismate: quare ⁊ maxime preter naturā
ista pecuniaꝝ acquisitio ē. hec phs. Et hanc
rōnem ponit tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. i. c. Secū
do ostenditur ꝙ vsura est peccatuȝ ſm se.
q2 est contra rōnē mutue societatis. quia
cum labore ⁊ periculo ꝓximi stat certum
lucrū vsurarij. hoc autē est inequalitas.
aut enim pecunia mutuo accepta transit ī
dñium debitoris ita ꝙ fit sua. aut nō trāsit:
sed est semp ipsi᷒ creditoris. si primo mō
hoc est iequalitas magna. s. ꝙ aliquis in
re sui proximi ⁊ que proximo suo stat ⁊
cadit necessario lucrū requirat: cū nullum
damnum inde quicqd de re ꝯtingat: icur
rat. Si secūdo modo adhuc ē inequalitas
maior. s. ꝙ res dño suo non possit perire cū
ipemet possit deficere. hoc enim non patit̄
natura nec conditio portat humana. Pre
terea nullū fructū habȝ pecunia ex sua nā
sed tm̄ ex vtentis industria quam nō acce
pit ab illo a quo accepit pecuniā. ergo ille
querit iniuste fructū ex ea. Et hāc rōeȝ tan
git sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. Patet igit̄ ineqūli
tas ⁊ iniusticia que maxime ē in vsuris.
Tertio q2 ē ꝯtrectatio rei aliene manētis
aliene. ⁊ hoc inuito dño. ⁊ priuat̄ volūtas
absoluta nō ꝯparata. debitor enī simplici
ter nollet dare aliquid vltra sortē. magis
tū vult aliquid vltra sortē dare q̄ꝫ pecunia
carere. sicut eniȝ scienter cognoscere vxorē
alienā manētē alienā est malū in se ⁊ ſm
se. sic ex mutuo recipe rē alienā manenteȝ
alienam ⁊ eam contrectare vt suaȝ ē ꝯtra
ius naturale. Et hec tertia ratio est alexā.
de an. 3. t. 4. c. de ꝓcepto mutui. ar. 3. c. 4ᵐ.
⁊. c. ⁊ ric. 4. di. 15. q. 5. ar. 6. c. qui volunt ꝙ
illud quod accipitur vltra sortem ex vi
mutui nō trāsit ī dñiuȝ creditoris recipiē
tis. q̄ rō nihil valet ſm illos qui dicūt ꝙ
trāsit. Predicte etiā opi. fuerūt bon. 4. di.
15. parte. 2. q. 2. ar. i. c. ⁊ scotus vbi s̄. ar. 3. ⁊
hu. ⁊ ray. in ti. de decimis. Cōtrarie vō opi
nionis fuerūt gof. ti. de decimis. ⁊ her. c. ex
de deci. ex trāsmissa. lȝ hoc nō dicat̄ expsse
glo. i4. q. 4. si q̄s. Q etiā vsurā accipe sit
ſm se malū ostēdit̄ multiplici auctē sacre
scripture. vt̄. n. ezech. i8. Si genuerit q̄s
filiū latronē effūdētē sāguinē ⁊ vxorē pxi
mi polluētē: pign᷒ nō reddētē: ad idola leuā
tē oculos suos: ad vsuras dātē ⁊ amplius
accipientem: nunquid viuet qui vniuersa
detestanda hec fecerit. Ubi considerāduȝ
ē ꝙ oīa ibi posita cū vsura sūt de se ⁊ ſȝ se

se mala ⁊ peccata mortalia. ḡ similiter ⁊ vsura. Itē ps. Do. quis habi. in ta. t. ꝛc. postea subdit. Qui pecuniam nō dedit ad vsurā. quasi dicat. si dederit ad vsurā nō habitabit in tabernaculo dn̄i. ſ nullus excludit a tabernaculo dn̄i nisi ꝑ peccato mortali. ergo ꝛc. Itē ps. Nō defecit de plateis eius vsura ⁊ dolus. et iterū. Ex vsuris ⁊ iniquitate redimet animas eoꝝ. Dolus autē ⁊ iniquitas sunt mala ſm se. ergo ⁊ vsura que cum eis ponitur. Itē cū vsurarius aliena appetat ⁊ ꝯtrectet facit contra duo precepta. s. ꝯtra illud. Non furtū facies. ⁊ ꝯtra illud. Nō ꝯcupisces rē ꝓximi tui. Per que oīa patet ꝙ vsura est ſm se mala ⁊ peccatū mortale. Ulterius crimē vsure est ꝓhibitū omni iure. s. diuino ⁊ naturali canonico ⁊ ciuili. De iure diuino patet ex supradictis ⁊ exo. xx. Si pecuniā ꝯmodaueris populo meo paupi qui habitat tecū nō vrgebis eū quasi exactor nec vsuris opprimes eū. Et etiā ī multis alijs locis veteris testamēti. Et Luce. 6. Mutuum date nihil inde sperantes. vbi non tm̄ actus sed etiā spes accipiendi a proximo vltra sortē ꝓhibetur. Et breuiter quotiēs in sacra scriptura dilectio proximi ꝑcipit̄ ꝓhibetur. Et sic etiā eā vtriusq̄ testamēti pagina detestat̄ ex̄. c. super eo. Est etiā ꝓhibita iure canonico. di. 47. qm̄ multi. vn̄ ⁊ ipm̄ ius canonicū vsuras restitui cogit. vt infra patebit. quinimo etiā ſm ipm̄ si quis pertinaciter asserat vsuras exercere nō esse peccatū: ē vt hereticus puniēdus: ⁊ procedi debet ꝯtra diffamatos vel suspectos de huiusmodi errore. sicut cōtra diffamatos de heresi vel suspectos. li. 7. de vsur. ex graui. Est etiā ꝓhibita iure ciuili: quod ostēditur dupliciter in glo. 14. q. 4. quid dicā Primo ꝑ hoc ꝙ imperator iustinianus dicit se amplecti q̄tuor concilia generalia adeo vt pro eis suis legib᷒ derogetur. s. nycenū constātinopolitanū ephesinū ⁊ calcedon. in auc̄. de eccl. ti. coll. 9. circa ꝑn. In cōcilio aūt nyceno ꝓhibent̄ vsure di. 47. qm̄ multi. Et hec prima rō tangit̄ etiā ex de vsu. q2 in omnibus. in glo. i. Secūdo ꝑ hoc ꝙ dicit imperator ꝙ sacre leges non dedignant̄ sacros canones imitari spāliter in matrimonijs ⁊ vsuris in auc̄. vt clerici apud proprios epōs conue. ad fi. coll. 6. 2. q. 3. §. hinc colligitur. ⁊ de no. ope. nun. intelleximus. Si ergo vsure ꝓhibent̄ ſm sacros canones. ergo etiā ſm leges. Nec obstat ꝙ ille canon. s. qm̄ multi. loquit̄ tm̄ de clericis. q2 auctoritas ibi ꝑ sita que est Qui pecuniā suā nō dedit ad vsurā. clericis ⁊ laycis ē cōmunis. Non obstat etiā ꝙ ſm leges. C. ⁊ ff. c. possunt peti vsure. q2 lex supra allegata que est in auc̄. est ꝑsterior illis. vn̄ oēs leges vsuras ꝑmittentes sunt abrogate. Sciendū tn̄ ꝙ iustinianus prius ꝑmisit vsuras leuissimas nō quasi estimans eas eē licitas ſ ad maius malū vitandū. nam hoīes imperij sui vidit esse pronos ad dandū vsurā. ⁊ ideo ꝯpatiua ꝑmissione ꝑmisit minus malū vt nō fieret prius. Ille tamē leges q̄ ꝑmittunt vsuras exigi rōne interesse vel rōe more sunt bone ⁊ approbāde si intelligāt̄ sane ſm ray. Constat igitur ex predictis crimen vsure esse detestabile. ſm omnē rōnē ⁊ legē. Aggrauāt aūt multa crimē vsuraꝝ: que tn̄ ꝑtermitto grā. breuitatis: de quib᷒ in sūma de vitijs sufficienter poteris inuenire. Sic ergo constat ꝙ vsura nō tm̄ ē peccatū q2 a deo ꝓhibitū sicut fuit laborare i sabbato apud iudeos: vel in dn̄ica apud xp̄ianos. imo vsura ē prohibita q2 ē peccatū ⁊ ſm se ē malū ⁊ ꝯtra dictamē iuris naturalis ita ꝙ nullo modo ⁊ nullo casu potest bn̄ fieri: ⁊ in ea nō pōt dispēsari. vnde etiā nō debet fieri pro redimēdis captiuis. ex̄. c. super eo. Non enim debet impietas ꝑtextu pietatis ꝯmitti. i. q. i. non est putanda. Ad hoc aūt vt sciatur melius natura mutui in cuius ꝯtractu tm̄ regulariter vsura cōmittit̄ vt dictū ē supra. notanda est differentia mutui cōmodati ⁊ locati. Sciendū igit̄ ꝙ sicut habetur ex glo. 14. q. 3. in ꝑn. super vbo illo mutuū. vt etiā dictū ē s̄ in ꝑcedēti ti. cōsistit in his rebus que dāt̄ ad pondus numeꝝ ⁊ mensurā. ⁊ ille res que dant̄ sic ꝙ in dn̄ium accipientis trāsferunt̄: ⁊ nō eedē sed alie eiusdē q̄litatis ⁊ generis reddūtur. vnde dicitur mutuū q2 de meo fit tuū. Cōmodatū vō ē qd̄ alicui tradit̄ nō vt sit suū ſ vt vtat̄ eo: ⁊ ab eo idē restituat̄. cōmodare enī ē ad vsum tradere. in hoc aūt ꝯueniunt ꝙ vtraq̄ de natura sua volūt eē gratuita. vnde quicqd in mutuo plus exigitur est vsura. ⁊ in hoc solo casu cōmittit̄ vsura. s. regulariter vt dictū ē. In cōmodato vō si quid exigat̄: statim cōmodatū eē desinit ⁊ in aliā spēm ꝯtractus transit. q2 aut aliquid exigit̄ ꝓ re ipsa ꝯmodata. aut pro vsu eius. si ꝑ ipsa re aut pecunia: ⁊ tūc est vēditio ⁊ empcio

aut res alia. ꝛ tūc ē pmutatio. Silr ſi pro
vſu rei aut pecunia. ꝛ ſic ē locatio ꝛ cōdu
ctio. aut res alia. ꝛ ſic ē cōtract⁹ innoiatus
q: do vt des vel facias. Omnes illi ꝯtꝰ
ſunt liciti ſpēs larcis. De ꝯtra vō mutui
ꝛ locatōis vide infra u. ſe. ca. i. 10. ¶ Sꝫ ꝯ
hoc obijciunt plura. dicit enim Ambro.
vt habetur. 14. q. 4. Ab illo exige vſuras
cui merito nocere deſideras. cui iure infe-
runtur arma ſibi legitime inferūtur vſure.
Ex his videtur ꝙ vſure poſſint exigi ab
aliquibꝰ. Et idē videtur ꝑ illud deut. 23.
Non feneraberis ꝓximo tuo ſ; alieno.
Preterea feneraei pmittit ꝑ lege ſeruata
in pmiū deut. 15. Feneraberis gentibꝰ mul
tis: ꝛ ipſe a nullo fenus accipies. ergo non
ē peccatū. Preterea ꝑtermittere ꝯſilia nō
obligat ad peccatū. ſ; Luce. 6. dicit. Mutu
um date nihil inde ſperātes. ponit int alia
ꝯſilia. alr ſi eēt preceptū quilꝫ peccaret qui
nō mutuaret. qđ nō credit. ergo qui ꝯtra
facit nō peccat. ꝛ ſic vſura videt eē licita.
Preterea argētū in vas formatū ꝛ argē
tū monetatū nō differūt ſpecie. ſ; licet acci-
pere aliquid vltra ſortē pro vaſe argenteo
ergo ꝛ ꝑ moneta. Preterea q accipit mu
tuū pōt ſcit ꝛ vult vſurario dare rē ſuam.
dicit enim: do tibi ꝑter ſortē pecuniaꝫ iſtā.
ponat ergo ꝙ det pecuniā ſibi: pecunia illa
fit ꝛ ē ipſiꝰ vſurarij. ergo vſurarius non
facit rē alienā manētē alienā inuito dño
tanꝙ̄ ſuā. ꝛ ē ꝯtra illud qđ ſupponit ſupra
in vltima rōne poſita in ſolutōe q̄ſtionis.
Preterea pecuniā recipe pro eo qđ nō te-
net quis facere nō videt eē peccatū ſm ſe
ſ; nō in omni caſu tenet homo habēs pe-
cuniā pecuniā mutuare. ergo ꝛc. Preterea
cuilibet licet in ꝯtractibꝰ ſeruare ſe idēneꝫ
ſicut vēdens pōt vēdere ꝓpter vitationē
dāni precio maiori: maxime qñ inducit
ab emēte. ergo ſimiliter ſi ille qui mutuat
inducat ab eo cui mutuat: licet ſibi ſe ſer-
uare indēnē. Preterea ſi vſurarius ē fur
ꝛ raptor: quare iudex ſecularis vſurarios
viuere ſuſtinꝫ: cū alios fures ꝛ latrones ad
mortē ꝯdēnet. ¶ Ad primū hoꝝ dicēdū
ꝙ de illo verbo Ambro. ſunt diuerſe opi-
niones ꝛ varie expoſitiones. quarꝫ due
ſufficiāt ad pñs grā breuitatis que videt
eē rōnabiliores ꝛ ꝯmuniores. Una eſt ꝙ
debet intelligi ꝛ exponi de paganis ꝛ hoſti
bus reipu. ſicut littera ſonat plane. talibꝰ
enim ea que male detinent modis omnibꝰ
quibꝰ poſſumus aperte ꝛ inſidioſe tanꝙ̄

ab indignis debemus auferre. ſecus eſt de
iudeis qui ſūt noſtri ſerui ꝛ ſeruire nobis
pati. 23. q. 8. diſpar. ꝛ ea. q. 7. c. i. ꝛ. 2. Alia
opio que ē ꝯmunior ſm Ray. ē ꝙ a nullo
hoie xpiano pagano vel alio licet vſuraꝫ
exigere. Et ſm hoc illud verbū intelligi dꝫ
hyronice ꝛ negatiue ſic. ab illo vſurā exi-
ge tu quicūqꝫ es cui merito deſideras no-
cere. ſ; nulli merito nocere debes deſiderare
ergo a nullo debes vſurā exigere. Et hec
duplex ratio habet. 14. q. 8. cū homo ab
hoie. in glo. ¶ Ad 2ᵐ dicēdū ꝙ ꝑ caſu
iſto quo filij iſrael iniuſte ab alijs patiebā
tur ꝛ bona eoꝝ detinebant: licuiſſet eis ꝑ
vſuras bona ſua recupare. ſicut dicitur ꝺ
clerico qui prebēdā ſuā occupatā violent
pōt in pignus recipe. nec tenet illud quod
inde recipit in ſortē ꝯputare. ex de vſuris.
plures clericoꝝ. in fi. Uel iudeis ꝓhibitꝫ
fuit vſurā recipe a fratribꝰ ſuis. ſ. iudeis ꝑ
quod dat intelligi ꝙ vſurā accipe a quo
cunqꝫ hoie ē ſimplr ꝓhibitū. q: quilibet
homo debet haberi quaſi ꝓximꝰ ꝛ frater.
potiſſime in ſtatu euāgelij ad quē omnes
vocant. vñ in ps. Qui pe. ſuā nō dedit ad
vſu. Et Ezech. 18. Qui vſurā nō accepit. ꝙ
aūt ab extraneis vſurā accipent: non fuit
eis ꝯceſſū quaſi licitū: ſ; pmiſſuꝫ ad maiꝰ
malū vitandū. ſ. ne a iudeis deū colētibus
vſurā acciperēt ꝓpter auariciaꝫ cui dediti
erant. vt habet Iſa. 56. Dicit aūt ꝙ i va
littera nō fuit illa additio ſ; alieno. ſ; fuit ꝑ
iudeos appoſita in ſui excuſationē talem
qualē. Ex hoc habemus ſm Alex. de an.
. 3. t. 4. c. de ꝑcepto mutui. ar. i. c. pmū argu
mētū ꝙ ſi nō poſſumꝰ obtinere ab vſura-
rijs ꝙ totū reddāt debemus facere ſi poſſu
mus ꝙ ſaltē partē reddant. ¶ Tertio pōt
dici ſm aliquos ꝙ illa acceptio vſure a
gentibus inter quos habitant iudei potiꝰ
erat ſue rei recupatio ꝙ̄ vſura. q: tota illa
terra fuit iudeis a dño data. ꝛ iniuſte poſſi
debat ab illis. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ ibi
fenus ſumit large ꝑ omni mutuo ſm illō
Eccle. 19. Fenerare ꝓximo tuo in tpe ne-
ceſſitatis. Iudeis ergo promittit in pmiū
abundantia diuitiaꝝ ad qđ ſolet vel pōt
feneratio ſequi. vñ ponit ibi cōſequēs pro
añcedēte. q. d. tantā abūdātiā habebis ꝙ
poſſis multis fenerare ſi volueris: ꝛ a nul
lo mutuari indigebis. ¶ Ad quartū dicē
dū ꝙ ꝑſtare in certis caſibus nō tm̄ ē ꝯſi
liū ſ; etiā ꝑceptū. ꝛ iō nihil ē vltra ſortem
exigēdū. ſi aūt nō ſunt tales caſus ſi tenet

homo p̄stare. si aūt p̄stet tenet᷑ vltra sortē nihil recipe pacto vel principali intētione p̄cunie. Sic ergo dare mutuū nō tenet᷑ hō semꝑ. ⁊ s̄m hoc ponit᷑ inter ꝯsilia. s᷑ ꝙ hō ex mutuo lucrū nō querat hoc cadit sub p̄cepto. Ad 5^m dicēdū ꝙ vsus p̄ncipalis vasoꝝ argēteoꝝ nō ē ipa coꝝ ꝯsumptio. ⁊ iō vsus coꝝ pōt vendi seruato rei dn̄io. vsus aūt p̄ncipalis monete ē distractio pecunie in ꝯmutatione. vn̄ nō licet eius vsū vēdere cū hoc ꝙ aliq̄s vēdit ei⁹ restitutōēꝫ q̄ mutuauit. Sciēdū tn̄ ꝙ secūdari⁹ vsus vasis argētei pōt eē ꝯmutatio. ⁊ talē eius vsū vēdere nō licet. Et sil'r pōt eē aliquis vsus secūdari⁹ pecunie argētee. vt si quis pecuniā signatā ad ostandū se diuitē vel pignorādū concederet. ⁊ talis vsus licite posset vēdi. vt etiā habebit᷑ infra ti. se. cañ. .9. ¶ Ad sextū dicēdū s̄m Alex. de an. 3. t. 4. c. de p̄cepto mutui. ar. 4. ꝙ argumētū nō valet. ille pōt scie ⁊ vult trāsferre rē suā ī dn̄iuꝫ alt'i⁹. dicit. n. ei do tibi pecuniā istā ergo trāsfert. lꝫ. n. posset trāsferre nō tn̄ sic pōt trāsferre. q2 hi⁹ ꝯtract⁹ ē omni iure ꝓhibit⁹. iō nullo mō pōt fieri ipsi⁹ vsurarij. lꝫ etiā ꝓferat verbum dandi nō tn̄ dat. de v̄bis. n. nulla ē questio s᷑ de intētiōe. Intentio aūt feneratoris ē ꝙ rē manētē alienaꝫ faciat suā. ¶ Ad septimū dicēdū ꝙ ille q̄ nō tenet᷑ mutuare recōpensationē eius q̄ fecit: pōt accipe. s᷑ amplius nō dꝫ exigere s̄m aūt iusticie equalitatē sibi recōpensat᷑ si quantū mutuauit ei tantū reddat᷑. vn̄ si ampli⁹ exigat ꝓ vsu rei que aliū vsū non hꝫ nisi ꝯsūptionē sbē: exigit p̄ciū ei⁹ quod nō ē. ⁊ ita exactio ei⁹ ē iniusta. ¶ Ad octauū dicēdum ꝙ si ille qui mutuat nō vult damnificari reseruet pecuniā sibi necessariā. q2 nullus eū necessitat ad mutuandū s᷑ si ipe mutuat necessitat᷑ ex lege vt non vitiet mutuū. s. accipiēdo aliq̄d vltra sortē ¶ Ad illud q̄ postea querit᷑ dicendū ꝙ iudex secularis rēpu. gerit quātū ad tp̄alia. ⁊ iō lꝫ vsurari⁹ sit fur tn̄ q2 ē fur domesticus nec ꝑ violētiā furat᷑: ⁊ ex furto eius etiā vtilitas aliqua reipu. quātū ad tp̄alia ꝓuenit: vsurarios viuere ꝑmittit. secus ē de alijs furib⁹ ⁊ raptorib⁹. Utrū q̄s possit ꝓ pecunia mutuata aliq̄ ꝯmodū expetē. R̄. ꝙ nō. vn̄ Ezech. 18. Qui ad vsurā nō ꝯmodat ⁊ ampli⁹ nō accipit vita viuet. Et Luce. 6. Mutuū date ⁊c̄. Hec etiā ꝓbant Aug. hiero. ⁊ Ambro. 14. q. 3. c. 1. 2. ⁊ 3. ⁊ ē expressum ex. e. ꝯsuluit. s̄m. n. ph̄m. 5. ethi.

omne illud ꝓ pecunia habet᷑ cuius p̄cium pōt pecunia mēsurari. ⁊ iō sicut si quis ꝓ pecunia mutuata vel quacūq̄ re alia que ꝯsumit᷑ ex eius vsu pecuniā expetit vel expetere intēdit ꝯ iusticiā vsurā cōmittit vt supradictū ē. ita etiam si expetit vel sperat quācūq̄ rē aliā cuius p̄ciū mēsurari pōt pecunia. Recōpensationē vō coꝝ que nō mēsurant᷑ pecunia exigere ꝓ mutuo licet. vt beniuolētiā ⁊ amorē ei⁹ cui mutuauit: vel aliquid hui⁹. ¶ Sꝫ obi'. q2 pro pecunia pōt homo pign⁹ accipe vt domū vel agrū: c⁹ vsus p̄cio vēdi posset. ergo ⁊c̄. R̄. ꝙ tūc mutuans vsū illi⁹ pignoris in sortē ꝯputare tenet᷑. ex. e. c. 2. al' vsurā ꝯmittit nisi forte eēt talis res cui⁹ vsus inter amicos sine p̄cio ꝯcedi solet. vt pꝫ de libro ꝯmodato s̄m Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 2. c. tertū. De hoc infra ti. de pigno. ar. 6. q. quid si q̄s equū ¶ Utrū liceat pecuniā mutuo accipe sub vsura. R̄. ꝙ nullo mō licet īducere ad peccandū. licet tn̄ vti peccato alteri⁹ ad bonū suū. nā ⁊ de⁹ vtit᷑ oib⁹ peccatis ad aliquod bonū. q2 ex eis elicit aliq̄ bonū. vt dicit Aug. in ench. Ita etiā ī ꝓposito nullo mō licet inducere aliquē vt mutuet ad vsurā: licet tn̄ ab eo qui paratus ē hoc facere ⁊ vsuras exercet: accipe mutuū ad vsuram ꝓpter aliq̄ bonū q̄ ē subuētio necessitatis sue vel alteri⁹. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 4. c. Nec intelligit᷑ s̄m Ric. 4. di. 15. q. 5. ar. 5. c. vltimū. hic necessitas illa que ē extrema. s᷑ q̄n homo dānificaret᷑ notabil'r vel notabilē penuriā pateret᷑ si nō acciperet ad vsurā. Et s̄m monaldū ꝓ quanta necessitate liceat hoc facere nō determinat ars vel sciā sꝫ intētio charitatis.

Sequit᷑ videre de quarto. s. vtrū in aliquo casu liceat aliq̄d accipe vltra sortē. Circa q̄ sciēdū ꝙ ꝯmunis regularit᷑ veꝝ sit ⁊ firmissime tenēdū ꝙ nō licet aliquid accipe vltra sortē: h' tn̄ fallit ī aliquib⁹ casib⁹. P̄mo q̄n ecclesia a vasallo suo feudū q̄ ab eadē hꝫ tenet in pignore sic tn̄ vt interim vasallus de feudo nō teneat᷑ seruire. ex. e. cōquest⁹. ⁊ ex. de fe. c. 1. Et s̄m Ber. ibidē si vasallus vult ecclesie seruire ꝓpter hoc vt fruct⁹ cōputēt᷑ ī sortē nō debet admitti. quod dicit quidam vt Ray. R̄ ob. ⁊ Ber. in. c. ꝯquest⁹ eē spāle in feudo ecc'iastico. ⁊ ē veꝝ ꝙ de feudo layco nō inuenit᷑ expssū. Arguit aūt ꝯ eos Hosti. sic. aut ē licitū aut illicitū. si licitum ergo ⁊ in layco q2 eadē ratio. ergo ⁊ ideꝫ

ius.e.x.de ꝯsti.translato. Si illicitū multo
minus d3 cōcedi clerico q̄ꝫ layco.e.x.e.c.
.i.ꝛ.z.multo forti⁹ ergo hoc locū habet in
seculari feudo. Preterea ex tenore dicti
capituli primi de feudis apparet ꝙ nō est
priuilegiū ꝫ ad ꝯsultationē factā nō dēt de
iure. Preterea si vsura sit ibi quō papa ꝓ
uilegiabit aliquē cō℞ ꝓceptū dei. Rō autē
huius ſm eūdē Hosti. naturalis assignari
pōt de vtroq꞉ .q2 vasallus ſm aliquos nō
ē dn̄s l3 habeat vtilē actionē. vl' ſm alios
nō ē maior dn̄s siue directe ꝫ vtilr tn̄. vn̄
vasallus ꝑsumit' velle dare fruct⁹.q2 ē ad
antidota obligat⁹.e.x. de testa:cū in officijs
Res etiam in id de facili redit qō ab initio
ius ꝛ natura sibi ꝯcessit. e.x. de cen. cū ve-
nerabilis.ibi nec intelligat' ꝛc. S3 dices
ꝙ trāsfert' aliqñ nō semp feudū in vasallū
imo sepe is qui possidet ꝛ aliene recogno-
scit illud ab alio sponte recipit. vel vt a ty-
rānis defendat'. ꝛ sic dicta rō deficere vi-
det'. R⁹ ꝙ l3 sic sepe fiat: tn̄ naturā feudi
recipit. ergo sicut feudū iudicādū ē.ar.e.x.
de sta.mo.recolentes §.fi. ¶ Quid ergo de
vsufructuario ꝛ ꝓprietario obligante. Re
spondet Hosti. ꝙ idē videt' si ipe cām ha
beat liberā a ꝓprietario. al' con̄. Notauit
tn̄ Ray.sub ti.de deci.§.qd si miles.ꝙ qui
dā voluīt ad colonias extēdere h' ꝓuilegiū
ꝛ male.q2 hoc nō inuenit' expressū.q.d. ꝙ
excusat ab vsura hoc priuilegiū. ꝫ in hoc
nō bn̄ dixit.vt p3 ex ꝓdictis ſm Hosti. ¶
Quid ergo de emphiteota obligante dn̄o
emphiteomata. Rn̄det Hosti. ꝙ forte est
idē.q2 eadē est rō. Uel dicēdū ꝙ nō ē silr
q2 emphiteota non ita gratuite recipit sic
vasallus cū ꝓ introitu certā pecunie quā
titatē donauerit. vel dicēdū sup hoc papā
cōsulēdū. Hec Hosti. ¶2⁹ qñ cleric⁹ posses
sionē tpalē alic⁹ ecclesie assignatā sibi pro
bn̄ficio a layco q tenet eā iniuste redemit
sibi mutuando. pōt.n. ille clericus vel illa
ecclesia eā in pignore recipe. ꝛ ibidē res
ꝛ fructus ei⁹ vltra sortē recipe. ꝫ hoc nō fit
causa lucri si clericus redimat de manu la
yci.q2 sic forte reuertet' ad ecclesiā que al'
forte nō posset recuperari. nec ē vsura. q2 re
cipit tn̄ suū.e.x.e.c.i.ꝛ.c. ꝯquestus. Silr
laycus redimere poss3 hoc mō possessionē
suā de manu detinentis iniuste. Alienā vo
possessionē sic nō poss3 redimere.q2 fruct⁹
illi nō sūt sui. vn̄ si eos retineret vsura eēt
Idē eēt de clerico qui possessionē ecclesie
que ꝓ bn̄ficio sibi assignata nō eēt taliter
in pign⁹ recipet. nisi de licentia eccl'ie hoc
faceret. quasi ꝑcipiēdo eos noie eccl'ie. hec
oia e.x.e.c.i. in glo. ¶3⁹ qñ sine omni pa
cto dat' gratis oblatū. dūmō intētio non
sit corrupta ex parte creditoris. vt si forte
credidisset pecuniā ꝓncipaliter ꝓpter spem
lucri. in quo casu vtrū teneat' ad restituti
onē dicet' infra de restitutione vsurarū. q.
qd de eo qui sola intētōe. ¶4⁹ rōne dubij
vt si quis dat.io.sol'.circa pasca vt in au-
tumno totidē sibi grani vini vel olei men
sure reddant'. que l3 tpe ꝯtract⁹ valeant
plus q̄ꝫ.io.sol'. tn̄ verisimiliter dubitat'. vtrū
plus vel min⁹ q̄ꝫ.io.sol'. sint valiture tēpore
solutōis. si vo daret in autūno.io.sol'. qn̄
talia solēt eē parui ꝓcij vt ad pasca totidē
mēsure taliū sibi redderēt'. qñ hi⁹ ſm ꝯsue
tudinis vsū solēt eē cariora eēt vsura. q2
nō verisimiliter dubitat' ꝫ ꝓbabiliter credit'
ꝙ plus valebunt tpe solutōis q̄ꝫ valeant
tpe ꝯtract⁹. Rōne etiā dubij excusat' qui
pānos vinū granū oleū ꝛ similia vendit
ita vt amplius recipiat in certo termino ꝓ
eisdē q̄ꝫ valeant tpe cōtract⁹. si tn̄ tpe con
tract⁹ nō fuerat ea vēditurus. e.x.e. naui
gāti.§.i.ꝛ.z. satis tn̄ cōsulte hoies agerēt
si a tali cōtractu cessarēt cū cogitationes
deo nequeant occultari. e.x.e. in ciuitate.
Si tn̄ ad terminū lōge maiori ꝓcio q̄ꝫ tpe
cōtract⁹ valeant vēderet vsura eēt. q2 tūc
nō verisimilr dubitaret' vtrū plus vel min⁹
sint valiture. ꝫ ꝑsumit' ꝙ longe min⁹.e.x.
c. cōsuluit. rōne.n. dubij ſm Alex. lomb.
potest equitatē iusticie facere. ꝛ p ꝯn̄s ab
vsura excusari l3 plus recipiat q̄ꝫ det' quia
rō huius dubij.s. de valore rei estimat va
lorē rerū ſm naturā earū que in tali specie
pn̄t plus vel minus valere in vno tpe q̄ꝫ i
alio. vn̄ cū nō cā tpis ꝫ causa dubij de va
lore rei plus accipit' ab vsura excusatur.
Sic etiā videtur excusare rō ꝑiculi p quā
abūdātia pōt recōpēsari. res.n.e.x. ꝑiculū
existes plus valēt q̄ꝫ res eiusdē spēi in peri
culo existētes. Et sic hec recōpensatio re-
ducit' ad naturā rei que ꝓpter ꝑiculū esti
mat' plus vel min⁹ valere. Et sic periculū
ꝛ dubium excusant ab vsura.s. qñ insunt
rei de qua fit cōtract⁹ ex natura sua. Ubi
aūt periculū nō inest ex natura rei nō ex
cusat ab vsura. vt pat3 in mutuo pecunie
nautice. de quo e.x.e nauiganti. vt dicitur
infra ar.5. vbi dicitur ꝙ si aliqs alicui na
uiganti pecuniā ꝓpter spem alicuius lucri
ꝯmiserit vsurā ꝯmittit etiā si ꝑiculū sortis

proprie sup se accepit. Si etiā aliquis mu
tuauit alicui cētū libras vsq ad. 5. annos
ita q si infra. 10. ānos alter eorū decesserit
qui mutuū accepit a debito liberatus sit. si
vero ambo superixerint dabit qui mutuum
accepit. 200. libras ei q mutuū dedit. tale
piculū nō excusat. qr cōtractū ad equalita
tē iusticie nō reducit. talis. n. supabūdātia
nec ex labore nec ex vsu rei ꝓprie nec per
recōpensationē alteri⁹ rei reducit ad equa
litatē. Hec alex. lombar. in quol; q. d vin.
¶ Quid si credat pecunia pro pecunia. vt
marca argēti ꝓ alia marca ad terminum
psoluenda. ⁊ granū ꝓ grano. vinū ꝓ vino
ad eādē mēsurā. R. sm rod. si verisimile sit
q talia nō sint futura preciosiora tpe soluti
onis q̄s sint tpe cōtract⁹ nō ē vsura. Si vero
sit verisimile q sint futura preciosiora tpe so-
lutionis distingue. qr aut creditor nō erat
seruaturus illā pecuniā ⁊ tūc ē vsura. aut
erat seruaturus eā vt sic seruādo ad tēp⁹
certū lucraret cū ipsa. ⁊ tūc iterū distingue.
qr aut creditor aufert debitori libertatem
interim se liberandi ⁊ debitū soluēdi. ⁊ tūc
ē vsura. qr psumit q idō credit eā vt debito
rē piculo oneret ⁊ se exoneret. Aut nō au-
fert ei s cōcedit vt pecuniā reddat sibi qñ-
cūq voluerit infra terminū. ⁊ tūc meret si
faciat hoc ex misericordia vt releuet ino-
piā debitoris. si aūt hoc faciat intētiōe cor-
rupta. s. vt se exoneret piculo eā seruandi:
peccat. nō tñ est cogendus ad restituendū
lucrū. licz hoc eēt in pñia cōsulēdū. vel q
paupib⁹ daret. Similiter etiā distinguen
dū ⁊ videndū qñ dat spēs pro specie ad
terminū vt granū ꝓ grano vinū ꝓ vino ⁊
huiusmōi. ⁊ hec debēt intelligi si ea tēpore
cōtractus nō fuerat vēditur⁹. ar. e. ti. c. na-
uigāti. §. 2. Quid de his qui emūt certos
equos sibi reddēdos a vēditore in certis
nūdinis emūt inq̄s minori precio q̄s valeāt
tpe cōtract⁹. R. sm rod. q ē vsura nisi veri-
silr dubitet equos illos tpe solutōis plus
vel min⁹ valituros. vt dictū ē supra in qui
busdam casib⁹. vel nisi sciat vel ꝓbabilit
credat q tantūdē plus vel min⁹ sint vali
turi. Quid si petrus exñs ianue emat a ti
cio turonēses recipiēdos in francia in tali
bus nūdinis. R. sm alex. lomb. vbi sup.
cōtract⁹ videt illicitus si min⁹ det emens ꝓ
pter tpis dilationē. ⁊ maxime si pecunia re
cipiēda in termino ꝓbabilr credat plus
valitura. tunc. n. videt eē mutuū indirectū
puta ut si qs det min⁹ ꝓbabilr recepturus in
termino plus. secus est si dubiū eēt sicut di
ctū ē in pcedēti casu. Similiter sm Hosti.
qñ qs emit fruct⁹ alic⁹ agri ad tps: lz fru
ctus quos inde pcipit multo plus valeāt
q̄s dederit vēditori. tñ nō tenet aliqd resar
cire rōne dubij siue incertitudinis. vt. C.
e. l. si ea lege. lz aūt iste cōtract⁹ nō sit vsu-
rari⁹ ex forma cōtract⁹: pōt tñ fieri i frau
dē vsurarū vt si ager sit tantus ⁊ talis q
verisimile sit q fruct⁹ inde colligēdi valeāt
multo plus q̄s emptor dederit. puta ēptor
dedit. 10. libras. ⁊ verisimile ē q valebūt. 25.
vel. 20. maxime si talis ē psona q̄ cōtract⁹
hi⁹ cōsueuit exercere. In hi⁹. n. ad psum-
ptiones ē recurrēdū in foro ecclie. In foro
aūt penitētiali stabit ei⁹ cōfessioni. ⁊ multū
ē pmonēdū cōtra talē: ⁊ ei in pñia ē restituno
iniūgēda si verisimiliter credebāt lōge plus
valē si iust⁹ emptor inueniret. si aūt ꝓba
biliter dubitat verū sint plus vel minus
valituri nō ē vsura. ar. in. c. nauiganti. ¶
Sed obi contra supradicta. qr licet contra-
hētib⁹ decipe se inuicē citra dimidiū iusti
pcij. e. ti. de emp. cū dilecti. ergo licet alicui
vēdē piper valens. 5. lib. pro. 7. lib. Rndēt
Ber. Inno. ⁊ Hosti. sup illud. c. i ciuitate.
q emēs pro. 7. lib. illud qd valet. 5. lib. nō
sciēter plus dat ꝓpter dilationē solutiōis
ita q ipse nō decipit in iusto pcio. ⁊ sic nō
ē vsura qr licet cōtrahētib⁹ mutuo se deci
pe vsq ad dimidiū iusti pcij. s sm hoc ille
q decipit ex malo suo lucrū cōsequit: qd n
facit ille qui nō decipit. Et videt sm hec
q mercator possit vēdē merces suas pcio
maiori alicui simplici qui nescit valorem
rei q̄s alicui sapiēti. quod iniquū videt et
eū sm leges pretor nō subueniat scienti sed
ignoranti. ff. qd falso tu. l. i. in fi. Ideo alij
distinguūt de ignorantia ⁊ de deceptione.
Nō. n. cōtingit decipi nisi ignorātē. ē autē
duplex ignorātia. s. in discernēdo siue iu-
dicādo. ⁊ hec opponit sciētie. sic. n. nullus
sciens est ignorans. Alia est ignorantia i
eligēdo. ⁊ hec ignorantia nō opponit scie
multi. n. sciētes in iudicando sunt ignorā
tes i eligēdo. Similiter duplex ē deceptio
s. in iudicando. sic nūquā decipit sciens i
cōtractib⁹. s. qñ scit rem aliquā nō valere
tantū. tamē ꝓpter affectionē quā habet ad
rē magis eligit cōparare precio q̄s re desi
derata carere. vtroq modo licet cōtrahē
tib⁹ se decipe. ⁊ 2° mō magis licet q̄s pmo
mō vt credit. lz Ber. cōtrariū dicat. sed
de hoc vide infra. ar. 5. q. quid de his qui

emunt ab ecclesia ꝛc. ¶ Ad hoc nota ſm aliquos ꝙ licet vendẽtes non poſſint ꝓpter dilationẽ ſolutõis preciũ augere: poſſunt tamẽ ꝓpter accelerationẽ ſolutõis preciũ minuere. vnde eſto ꝙ mercator ſtatuat in corde ſuo ꝙ pãnum quẽ habuit ꝓ.6. ſol. vellit dare ꝓ.9. ita ꝙ omni volẽti ſibi dare tantũ ſiue ſtatim in cõtinẽti ſiue ad terminũ certũ dare vellit: ⁊ longe libẽtius ſtatim ſoluenti ꝙ̄ vſ ad terminũ aliquem. ſi talis mercator hoc apud ſe deliberans ſimulq̄ cũ hoc de lucro parate ſolutionis cogitans apud ſe dicat. licet in corde illud lucrũ taxauerim: quicũ tamẽ preciũ paratũ haberet cũ quo de lucro mõ aliquid ordinare poſſem: de precio taxato diminuerẽ: talis nõ ẽ vſurari⁹ vt voluit aliqui. hec de tabula Iohis. Quidã etiã dixerũt ꝙ licet cõtract⁹ quo quis vẽdit maiori precio ꝓpter dilationẽ ſolutionis ſit de ſe vitioſus tamẽ excuſari põt ex parte vendẽtis. puta ſi nõ intẽdat vẽdere carius ꝓpter tempus ſ ꝓpter damnũ ⁊ laborẽ quẽ iminere ſibi videt in ꝓcuratõe ſolutõis habẽde. Et rectitudo huius intẽtõis apparet qñ mallet nõ vẽdere talib⁹ ꝙ̄ vendere eis ad credẽtiã. ⁊ qñ libentius venderet alijs ꝓ precio minori ꝙ̄ illis pro precio maiori. vnde licet hic caſus ſit dubius: nõ põt tamẽ excuſari ſi ꝓpter credẽtiã rẽ plus vendit ſimplr vel ꝙ̄ ſit veriſimiliter valitura tꝑe ſolutõis vel ſi nõ venderet alicui niſi ꝓpter credentiam plus reciperet. Hec alex. lomb. in quolibet.q. de vſu. ¶ Quid ſi quis vendat pro ꝑcio qd̃ nõ currit bladũ: ita tamẽ ꝙ ſi plus valuerit vſ ad paſca: vel ꝙ ſi illud plus ſibi deſit: nihilomin⁹ tamẽ nõ vult ꝙ ꝑciũ minuat. Rndet Hoſti. ꝙ ẽ vſurari⁹ cũ clandicet i ꝑcio. ar. C. de ſolu. l. penul. ¶ Quid ſi vendã tibi hoc pro tanto quantũ valebit illa die qua curret pro maiori precio vſ ad paſca. Iſte caſus eſt multũ vicinus ꝑcedẽti. Rndet Sco.4. di.15.q.2. ar.2. ꝙ talis ꝯtractus ẽ vſurari⁹. ⁊ ponit duas regulas circa iſtã materiã obſeruandas. vna ẽ ꝙ ꝯmutans nõ ꝯmutet vel vendat tempus. q2 non eſt ſuũ. 2ª ẽ ꝙ non ponat ſe in tuto de lucro ⁊ illũ cui vẽdit in dãno. in tuto dico vel ſemꝑ vel vt in plurib⁹. Et ꝯ hanc regulã fieret in ꝓpoſito caſu. quia vẽditor certificat ſe de lucro etiã vltra ꝙ̄ humana induſtria ꝑtingere poſſit ſi quis ꝯſideret. 5⁹ qñ vſure petunt̃ q̄ſi intereſſe. vt ſi fideiuſſor vſuras creditori ſoluat: põt eas a debitore petere pro quo fideiuſſerat. q2 nõ ſũt vſure quantũ ad eũ: ſ potius intereſſe. i. vitatio dãni. e. x. de fideiuſſo. ꝯſtitutus. Similr ſi paratus ſim emere merces pro centũ libris in quib⁹ erã lucratur⁹ ſm ſanã ꝯſciam ⁊ ſpem futurã.10. lib. vſ ad menſem: ipſis ad certũ locũ deductis. ⁊ tu ꝓpter nimiã inſtãtiã tuam me impedis ne emã: ⁊ hanc pecuniam recipis: ⁊ ꝓmittis mihi infra mẽſem reddere.100. ⁊.10. lib. nõ ẽ vſura ſm Hoſti. q2 loco intereſſe ſuccedit. ⁊ ſimilis caſus ponit̃ in arti⁹. ſe.q.4. ¶ Quid ſi quis denarios ſub vſura recipiat ⁊ poſtea auctoritate propria alicui amico ſuo ſub eadẽ vſura vel etiã minori mutuat R. ſcribit monaldus ꝙ tenet̃ ad reſtitutionẽ illi amico ſuo. q2 ipſe fuit ꝑncipalis in hac vſura. ſi aũt tm̃ eẽt mediator vel fideiuſſor ita ꝙ obligatio eẽt de amico ad vſurariũ facta: nõ tenet̃. ſ rõ ꝑdicta nõ videt̃ valere. Eſto.n. ꝙ aliquis ad preces alicuius amici ſui accipiat pro eo pecuniam ad vſurã ab aliquo qui ẽ inimicus eius: tunc nõ eẽt obligatio de illo amico ad vſurariũ ſ ad eũ qui mutuatus fuerat pecuniam vt illi mutuaret eã recepturus ab eodẽ capitale ⁊ vſurã de qua ꝯuenit cũ vſurario: ⁊ tamẽ ille ſic faciẽdo vſurã nõ cõmittit. ſed damnũ ſuũ euadit. ⁊ idẽ videt̃ dicendũ ĩ caſu ꝑmiſſo ꝙ ſine vſura fieri poſſit. ¶ Itẽ ſm Hoſti. qñ is qui mutuauit occaſione mutui laborẽ ſubijt: in cuius recõpenſatõem fructus ꝑceptos facit ſuos: qd̃ pertinet ad intereſſe. vt e. x. de re ec. nõ alie. ad noſtrã. vel illud papa qui eſt dñs eccleſie fecit vt res eccleſie citius recuꝑare poſſit. ar. ibidẽ ad audiẽtiã. ¶ Itẽ rõne more vſure petunt̃ quaſi intereſſe ſm Lau. ⁊ Ber. e. x. c. ꝯqueſtus. qñ vẽdo tibi fundũ pro certo precio quod mihi teneris infra certũ tꝑs ſoluere ⁊ non ſoluis: elapſo termino poſſum vſuras petere: cũ facias fructus tuos rei vendite. vt. C. e. l. 2. Et idẽ ẽ de cõtractib⁹ bone fidei. ⁊ tunc nõ petut̃ quaſi vſura ſ ꝙ intereſſit morã adhibitã nõ fuiſſe. ff. pro ſocio. ſociũ. quod intellige qñ intereſſe eſt intra rẽ vt cũ petit̃ cauſa damni vitandi: nõ lucri captandi. ff. de ac. em. ⁊ ven. ſi ſterilis. §. cũ ꝑ vẽditorẽ. ⁊ ideo caute dicit canon ĩcrementa ſuſceperit. 14.q.4. ſi quis oblitus. ſm Hoſ. ⁊ Ber. e. x. c. ꝯqueſtus. vel dicit in hoc caſu actionẽ ꝯpetere ex cõtractu vel officio iudicis: non ad vſuras ſ ad intereſſe. qd̃ eſt verius ſm Hoſti. C. de ac. em. ⁊ ven.

l.z.ꝛ.ff.de ac.em l.z.ꝛ ſz Gof.i 4.q.4.qm
Licite.n.poteſt quis agere vt reddat in/
demnis.ext de fideiuſ. ꝯſtitutus.ꝛ.c. pue/
nit.Similiter ſi debeas mihi centū libras
in termino certo: ꝛ noluiſti mihi ſoluere i
illo tpe.ꝛ ideo ꝓpter mea negocia tractan
da oportuit me pecuniā ſub vſura recipe:
ſi ſolui eā teneris mihi illā reſtituere:vel ſi
nō ſolui teneris liberare me ab ipa obliga
tione ſm Ray. ꝓbant hec ext de fideiuſſo.
pueniet.ꝛ.c.ꝯſtitut⁹. Itē intelligi pōt de ca/
ſibus in quibus ex mora veniunt vſure
ſm leges.quia ibi nō dicitur aliquid rece
ptum vltra ſortē. ſ; potius intereſſe. ꝛ ſm
canones intereſſe peti pōt.i 4.q.4.qm mul
ti clerici.ꝛ iz.q.z.c. ſi qs de clericis.ibi ad
queſtū.Et idē forte ē vbi pena permittit a
lege:ꝛ ſuccedit loco pene nō fraudulente.
Nec obſtat illud.i 4.q.3.plerique.quia illō
in mutuo locū habet.Et qō dicit quicqd
accedit ſorti ē vſura:illud eſt verū qn exce
ptio dat:vel aliquid in fraudē vſurarū ex
cogitat.Hec Hoſti.ꝛ Ber.ext.c ꝯqueſt⁹
Diuina etiā pagina i multis locis vſu
rā i mutuo tm̄ ꝓhibere videt.in euāgelio
Mutuū date nihil inde ſperantes.Et i ps
Qui pe.ſu.nō de.ad vſu. Hec Hoſti.q gdē
ponit ſub trib⁹ caſib⁹ ea que pono ſub hoc
quinto caſu.ꝛ hoc ideo facio. quia in his
omnib⁹ eſt excuſatio ab vſura rōne inter/
eſſe. ¶ 6° licet accipe vltra ſortē qn poſſeſ
ſiones ſunt a ſocero ꝓ numerata dote pi
gnori genero obligate. tunc.n.fructus nō
ꝯputant in ſortē.ext.c.ſalubriter.ꝟ. ſane
generū.Cuius rō eſt. qꝛ dos ꝯſtituit ꝓpter
mrimōij onera ſupportāda.ext de do.poſt
di.re.p veſtras.vñ ſicut ex aliquo honeſto
lucro ſuſtentarent onera matrimonij: ſic
ex fructib⁹ poſſeſſionū que ſuccedūt loco
precij.ext.c.cū in.in fi. hoc autē intellige
cū vir ſuſtinet onera matrimonij.al' non.
vt innuit in fi.predicte decretalis ſalubrit.
Poteſt etiam ꝛ alia ratio huius caſus aſ
ſignari ſm Hoſti. hoc.ſ.vt dos ſalua ma
neat mulieri:que al' ꝯſumeret. ꝛ ſic vtili/
tas publica lederet.ff.ſo. ma.l.i. ꝑ nullū
mutuū ibi ꝯtrahit.ratio.n.prima pōt mu
tuo adaptari ſi.n.recipiā a te prediū mihi
obligatū pro 10.l.b quas mutuo tibi: ꝛ de
quarū lucro viuere ꝓponā. ſed ſi ſuccedit
loco preci ꝛ ibi fruct⁹ debēt in ſortē ꝯputari
ext.c.c.z.ꝛ rō eſt. qꝛ mutuū ibi ꝯtrahitur
in quo regulariter: ꝛ nō in alio contractu
locū hz vſura. vt dictū ē ſupra.nec etiam

ibi vtilitas publica verſat.Nota etiā ſm
Hoſti.ext.c.ſalubriter. ꝙ dictū ꝑuilegium
extendit ad vir.ꝗdiu tenet vxorē alere.
heredes aūt nō habent hoc priuilegiū. ¶
Quid in caſu ꝯuerſo vt ſi ſoluto matrimo
nio heredes viri poſſeſſionē aliquaz obli
gent mulieri ꝓ ſua dote: quia non habēt
quid ſoluāt.nūquid fructus ꝯputabunt
i ſortē. Rndet Hoſti.in ſū.ꝙ ſic.ff.de ſolu.
ticia.ꝛ idem vult ext.c.ſalubriter.Et idem
vult Inno.ibidem. Mulier diſcreta non
recipiat rem obligatā.ſed potius faciat eā
diſtrahi:vel accipiat in ſolutū. al' fructus
extenuabūt ſortē. ¶ Quid ſi gener poſſeſ
ſionē taliter ſibi obligatā cū iure quod ibi
habet ꝯcedat alij: recepta ab eo ſūma q
fuerat ſibi ꝓ dote ꝓmiſſa. nūquid iſte pōt
lucrifacere fructus pceptos:donec ei pecu
nia predicta fuerit pſoluta: ſicut poterat
gener. R° ſm Rob. ſi gener animo dedi
totū ius quod habet in pignore:nō ꝓpter
ꝯtractū pecunie ab eo recepte:ſ; quia ē ei⁹
ꝯſanguineus: vel al' cōiūctus amicus: ꝛ
ille nō ꝓpter fructus lucrifaciēdos ei nu
merat pecuniā: ſ; ꝓpter dilationē aut gra
namen:pōt abſqꝫ periculo vſure fructus
lucrifacere.nec ē ille cōtractus veri nois
mutuū:niſi ſit dictū in pactū ꝙ gener ei
teneatur pecuniā reddere. ſi ille voluerit
repetere:ꝛ ideo mutuauit. in quo caſu eēt
vſura:ſi fructus lucrifacere vellz. ¶ 7° qn
vendo tibi predium tali pacto ꝙ ſi vſqꝫ
ad duos annos ego vel heres meus tibi
ſoluero:ego vel heres meus prediū recu
perabo.hoc eniz facit fructus ſuos.vt.C.
de pac.inter emptorē ꝯmiſſorie.quod itel
ligitur quando precium eſt iuſtuz:ꝛ nihil
fit in fraudē vſurarū.al' coñ.ext de ꝯtrahē
em.ad noſtrā.ꝛ ext de pig.illo.ꝛ.C.de pac.
inter em.ſi fundū. preſumit aūt talis ven
ditio fieri in fraudē vſurarū ex eo ꝙ ē mo
dicū preciū reſpectu valoris rei.ꝛ ex eo ꝙ
aliquid vltra ſūmā receptā ſoluit: qn vē
ditio reſcindit. ꝛ ex eo ꝙ emptor vſura/
rius eē ꝯſueuit. Probant hec in dictis.c.
ꝑallegatis.ad noſtrā.ꝛ.c.illo. Hec Hoſti. ꝛ
Ber.ext.c.cōqueſtus. ¶ 8° qn pecunia no
mine pene ꝓmittit.vt pecunia mea pene
certo die ſoluat.ꝛ hec pena ꝯuentionalis
dicit. qꝛ de cōſenſu vtriuſqꝫ partis appo
nit. Pōt tamē hoc fieri in fraudē vſurarū
vt ſi creditor credit aut ſperat debitorē in/
currē penā.iz.q.z.fraternitas.ꝛ.c.i legib⁹
ꝛ ext de ar.dilecti.Hec Hoſti.Sz nūquid

licet exigere talẽ penã ad interesse tñ: an
etiã vltra interesse. Rndet Ros ꝙ vbi
sine fraude ẽ pena apposita: exigi põt tota
q2 publice vtilitatis interest pacta seruari
⁊ creditores a debitorib⁹ nõ fraudari. pre
sumit᷑ aũt talẽ penã in fraudẽ vsurarꝫ ap-
poni: si ille q apposuit vsurari⁹ esse ꝯsueuit
.ff. de ac. em. ⁊ ven. iulian⁹. §. idem. ⁊ e x̃. de
pig. illo. in fi. Presumit᷑ etiã si p singulos
mẽses vel ãnos dicat᷑ cõmitti. C. de vsu. in
auc. l. ad hec. Et idem ẽ de similib⁹: que so
lent ab vsurarijs spãliter exerceri. talia. n.
inducunt semp p̃sumptionẽ facie p̃ma ꝙ
sit vsura. In iudicio tñ aie standũ ẽ sue cõ
fessioni: ꝫ ꝓpter p̃sumptionẽ cõtrariã dili
genter ⁊ caute debet ꝯscia eius examina
ri. Sm enim Hosti. p̃sumẽdũ ẽ cõtra appo-
nentẽ penaꝫ in mutuo: nisi forte pena que
loco interesse succedit petat᷑. vt supradictũ
ẽ. vel nisi ex honestate p̃sone releuet᷑. ar.
e x̃. de ꝓcura. in nostra. §. nos vo. Demũ
Hosti. hoc eẽ arbitrariũ dicit. Sm vo scotũ
4. di. 15. q. 2. ar. 2. signũ ẽ manifestũ ꝙ non
apponit᷑ in fraudẽ vsure: qñ creditor mal-
let ipo die prefixo sibi pecuniã solui. ⁊ per
cõtrariũ est in fraudẽ vsure qñ nõ mallet
Est aũt alia pena que dicit᷑ iudicialis vt si
iudex p̃cipiat debitori ꝙ infra mensem sa
tisfaciat sub pena. 10. sol. vel simili. ꝫ etiam
non ẽ vsura. quia est apposita pro punien
da debitoris cõtumacia. ar. di. 23. quanq̃.
¶ 9º. qñ pecunia cõmodat᷑ ad pompã. q2
tunc nõ ẽ mutuũ ꝫ potius cõmodatũ siue
locatũ. ff. cõmoda. l. 3. §. vlti. ⁊ l. se. ⁊ 14. q.
3. si feneraueris. in glo. ⁊ e x̃. c. conquestus
in glo. ¶ Decimo in ꝯtractu locationis.
in quo vltra rẽ locatã recipit᷑ merces pro
vsu ipsius rei locate. Sed quare magis
licet exigere vltra sortẽ in locatione q̃ȝ in
mutuo. Rñ. huius rõ est Sm aliquos. quia
periculũ rei mutuate spectat ad debitorẽ. ff.
de rei ven. si nauis. ꝫ periculũ rei locate ad
locatorẽ: nisi sit expressum in cõtractu ꝙ
pertineat ad conductorẽ. di. 88. eijciens. ⁊
14. q. 3. si feneraueris. in glo. ꝫ Sm ꝫ fenus
nauticũ eẽt licitũ. quod ẽ falsum. vt vide-
bit᷑ infra. Secundũ vo alios ẽ rõ. q2 mu-
tuũ debet eẽ gratuitũ: nõ sic locatio. Nec
ista ratio videt᷑ valere. q2 ex quo pecunia
interueniret: mutuũ in locationẽ transiret
Secundũ Hosti. aũt ⁊ Gof. ⁊ Alex. an. 3.
t. 4. c. de precepto mutui. ar. 1. c. 4ᵐ. rõ est.
quia locãs retinet dñium rei locate: adeo
ꝙ cõductor questionẽ ei de ꝓprietate non
põt referre. C. de pig. ac. l. neq3 creditores.
⁊ ideo ipse locans ꝓ vsu rei ꝓprie quã cõ
cedit pecuniã recipit licite. q2 nemo cogit᷑
de ꝓprio alicui bñficiũ facere. 12. q. 2. p̃ca-
rie. ꝫ rei mutuate dñium in accipiẽtẽ trãs
fert᷑. Ideo vsus rei locate ẽ sine cõsũptiõe
vsus vo rei mutuate nullus ẽ sine cõsum
ptione. Itẽ res locata deteriorat᷑ vsu: qđ
nõ ꝯtingit in mutuo: vbi nõ eadẽ pecunia
que mutuo recipit᷑: ꝫ alia generis eiusdeꝫ
reddit᷑. ff. de rebus credi. cũ quid. ⁊ ponit᷑
ratio. 14. q. 3. si feneraueris. in glosa. ponit᷑
etiã a Gof. Et sic patet ꝙ nõ ẽ simile de do
mo ⁊ de pecunia. Patẽt etiã quinq3 drie
inter mutuũ ⁊ locationẽ: quarꝫ prima 4ª
⁊ 5ª tangunt᷑ di. 88. eijciens. quod. c. est
Greg. vt dicit Ray. qui allegat ipm. aliq
tñ libri nõ hñt illud.

Sequit᷑ videre de quinto. s. qbusdã
casib⁹ dubitabilibus: vtrũ ibi sit
vsura. Et circa hoc querunt᷑ plã
. s. vtrũ sola spes recipiendi aliquid vltra
sortẽ faciat vsurariũ. Rº quidã fauentes
vsurarijs dicũt ꝙ nunq̃ȝ vsura ꝯmittit᷑ nisi
ex pacto det᷑. ꝫ hoc est cõtra illud Luce. 6.
Mutuũ da. ni. in. spe. Glo. Ultra sortẽ sup
ple ab hoie: ꝫ a deo. dicit etiã ibi glo. Spiri
tuũ ponderator ẽ de⁹. i. volũtatũ. ꝓuer. 16.
Sola ergo voluntas recipiendi aliqđ vlt᷑
sortẽ vsurã facit apud deũ: sicut etiam sola
voluntas occidẽdi hoiem homicidam. i.
Jo. 3. Qui odit fratrẽ suũ homicida ẽ. Jõ
dicendũ ẽ Sm opinionẽ ꝯmunẽ ⁊ veriorẽ
ꝙ lꝫ Sm legẽ humanã sola spes siue volũ-
tas talis nõ faciat vsurã. q2 talis lex cohi
bet manũ: nõ animũ. facit tñ Sm legeꝫ di
uinã que cohibet vtruq3. vñ talis nõ pote
rit vsurarius censeri in foro iudiciali. e x̃.
c. in ciuitate. ꝫ in pñiali sic. e x̃. c. ꝯsuluit.
Sciendũ tñ ꝙ sicut dicit᷑ ibidẽ in glo. ali
qs põt alicui mutuare pecuniã ꝓpter spem
dupliciter. vno mõ p̃ncipalr̃ qñ ñ mutua-
ret nisi inde lucrũ speraret. Alio mõ secun
dario. vt si sibi al' mutuatur⁹ eẽt ⁊ secũda
rio speraret vt ei subueniret vel retribueret
Dicẽdũ ergo ꝙ spes lucri p̃mo mõ facit
vsurariũ. ⁊ hoc innuit glo. sup illud. Nihil
inde spe. Glo. Nõ ab hoie spem mercedis
figentes. Nõ figentes. s. ita ꝙ al' nõ mutu
aretis: nisi inde lucrũ speraretis. e x̃. c. c. 1. ⁊
. c. cõsuluit. ⁊ 14. q. 3. si feneraueris. ꝫ spes
lucri secũdo mõ nõ facit vsurariũ. ar. di.
61. quid proderit. ⁊ di. 77. in singulis. Cũ
enĩ aliquis dat alicui mutuũ scit vel scire

debet eẽ sibi debitorẽ ad antidota naliter
obligatũ.ar.i.q.2.q̃ pio. ⁊ ex̃ de testa.cũ
i officijs. Et sic secũdario aliquid sperare
⁊ etiã ex tali spe aliquid recipe nõ ẽ malũ
ex̃.c.ꝯsuluit in glo. Rob.vo dicit ꝙ si cre
dit ꝙ ei sit datũ nõ ꝓpter dilectionẽ:ſ ꝓpt
mutuũ restituere tenet̃.al̃ nõ. De h̃ vide
infra in.8.ar..q.quid de eo qui sola spe ⁊c̃.
⁊.q.se. Utrũ aũt ille qui mutuauit pncipa
liter ꝓpter spem lucri teneat̃ restituere ea
que vltra sortẽ accepit habet̃ infra de resti
tutione vsuraꝝ. Utrũ sit usura si accipiat̃
aliquid ꝓ pecunia nautica vel traiectitia
circa quod sciendũ ꝙ nautica pecunia di-
cit̃ que nautis dat̃ traijcienda vel trans-
uehenda.eadẽ tñ dicit̃ traiectitia. q2 trai
cit̃.dat̃ aũt piculo creditoris. vt.ff.de nau
feno.l.i.⁊.l.periculi.ſ locũ h3 nauigio ac-
cepto vel prius q̃ nauẽ nauigare ꝯuenit.
vt ibidẽ in.l.3.qđ veꝝ ẽ nisi debitori possit
aliquid imputari. vt q2 nauigiũ locum nõ
seruauit.vel q2 merces ꝓhibitas transpor
tauit.tunc enim q2 non ex maritima tẽpe
state:ſ ex auaricia vel audacia debitoris
dãmnũ accidit imputatur debitori. C. de
nau.fene.l.cũ ꝓponas. Ad hoc quoq3 sci-
endũ ꝙ ibi est vsura non obstante ꝙ cre-
ditor in se retinet periculũ pecunie. vt p3
ex̃.c. nauiganti. Cuius rõ naturalis ſm
Hosti.quicquid dicant alij:est quia recipi
ens aut iuuat se de illa pecunia.aut nõ.si ſ
iniquũ est ꝙ creditor ab eo lucrũ petat qđ
nõ habuit.si sic.ergo dñium nõ remanet
apud creditorẽ.q2 in ꝯsumptione amitti
tur ⁊ alterius efficit̃. vt.ff.de solu.si alieni
vnde res empta debitoris efficit̃:l3 eã eme
rit pecunia aliena. C. de rei vẽ.si ex ea.q̃re
patet ꝙ ab eo nõ debet lucrũ exigere si re
vtat̃ ꝓpria ⁊ lucrat̃ ex ea.periculũ3 igitur
qđ in se retinet in nullo eũ rdeuat. ſ poti⁹
onerat. Imputet ergo sibi qui tale pactũ3
apposuit.periculũ enim in se recipe potuit
⁊ ideo videl3 pactũ vltra sortem exigere
voluit ſ non potuit. vt ex̃ de pac.c.si.partẽ
lucri stipulari potuit. vt ex̃ de dona. inter
vi.⁊ vxo.⁊ si necesse.sed noluit. ⁊ ideo nõ
habebit. Secundũ vero Gof.ratio est q̃re
in pecunia nautica est vsura. quia ⁊ si is
qui pecuniã dat periculũ in se recipiat.pe
cunia tñ salua manente vltra sortem habe
bit siue mercator inde lucret̃ in mercib⁹:
siue perdat. Secundũ aũt Ric. 4.di.15.q.
5.ar.5.c.ratio est.quia raro accidit:nisi fu
erit culpa vel negligentia eius qui accipit

ꝙ illa pecunia pereat. vnde tradens eam
hab3 in fauorẽ suũ illud quod sepe accidit
⁊ contra se non habet nisi illud qđ raro
accidit. Idem dicendũ de eo qui mutuat
eunti ad nundinas pecuniã recepturus
aliquid vltra sortẽ pro eo ꝙ in se periculũ
suscepit.i.si pecuniã vel merces ex ea em-
ptas saluas portauerit: aliter non teneat̃
sibi etiã de sorte. vt in.c.nauigãti. ⁊.14.q.
3.putant.in glo. Idem etiã dicendũ ẽ de
eo qui mutuat centũ aureos ianue vt toti-
dem recipiat rome.quia scit vel credit eos
ibi plus valere.recipit tñ periculũ in se sic
predicti. Hec Ray.ar.in.c. predicto. Põt
tñ hic excogitari ſm Ray. ⁊ Hosti. in.c.
nauiganti.casus in quo nõ eẽt vltra sortẽ
aliquid accipe vsura.puta dũ ego emo vl̃
paratus sum emere certas merces de pecu
nia:⁊ tu ꝓpter nimiã instantiã me cessare
facis a tali emptiõe vt mutuẽ tibi. ⁊ dico
ego volo ꝙ ibi reddas mihi tantũ quãtũ
habiturus essem de mercibus istis:si illuc
eas deferrẽ.recipio tñ in me periculũ.vt di
ctũ est supra.si tali modo vltra sortẽ aliqd
recipio nõ est vsura. quia recipio illud tã
q̃ interesse. Dicit aũt Rob. ꝙ receptio
periculi in se potissimũ excusat ab vsura.
ſ tunc eadem ratione excusaret ab vsura
in ꝑdicto casu de nautica pecunia.vñ me-
lius videtur dicere Ray.s.ꝙ vitatio dãni
excusat. ¶ Pone ꝙ aliqua ciuitas mutuo
recepit centũ libras a quodã eius habita
tore sub tali pacto.s.ꝙ donec sibi redder3
nihil pro collectis solueret: ⁊ sic diu ẽ ser-
uatũ demũ cõitas soluit ⁊ ab eo collectas
non solutas tanq̃ vsurã repetit. quid erit
iuris. Rndet Jo.in speculo ti.de vsu.ꝙ nõ
est ibi vsura.quia aliud est de suo lucro nõ
tribuere.⁊ aliud non capere.ff. de damno
infec.proculus. Et aliud est non acqrere:
⁊ aliud non amittere.ff. de col. bo.l.i.§. si
is qui bona.⁊ aliud est lucrũ ⁊ aliud sum
ptus quos quis erat facturus.ff. de le.2.
cũ3 filius.⁊ aliud ẽ penã euadere: ⁊ aliud
aliquid lucratiue ꝑcipere .ff.c. imperator.
Sed moueor in cõtrariũ ꝓ hoc ꝙ idẽ est
remittere quod dare.ex̃ de testi. veniẽs.i.
⁊.8.q.3.talia.⁊.ff de calum.quin etiã.cum
ergo in casu predicto ciuitas collectas re
mittat eas etiã dat.ergo ibi ẽ vsura. Quid
si aliquis dñ vellet vsq3 ad certũ tempus
emere terra valentẽ singulis ãnis.10. lib.
ad instantiã alterius dedit ei preciũ qđ vo-
lebat dare pro illa terra eo pacto ꝙ ipse·

vel heres eius soluet ei tantū de redditib⁹ ānuatim vsq ad illud tps. R. fm Ros. si licitus fuit contract⁹ primus .s. ꝙ volebat emere terram vel verius fructus: credo ꝙ etiā secūdus sit licitus. aliter aūt non. silis casus habet̄ in .c. p̄cedenti. casu .5°. in prin.

¶ Quid de his qui oues vendūt ⁊ donāt ⁊ tradūt monasteriis sub hoc pacto ꝙ ꝓ qualibet oue recipiant ānuatim dū vixerint duos sol. cū fructus cuiuslz ouis valeat quinqꝫ sol. ⁊ lz oēs oues tradite mori ant̄: nihilominus remanz ex pacto monasteriū ac si viueret obligatū. post mortē tm̄ tradētis ptinent oues ad monasteriū: etiā si ide locupletatus eēt ex vi pacti. Rndet Hosti. hoc licitū eē. nec pōt ecclesia restitutionē petere ex quo lesa nō fuit in traditione: lz mortalitatis euentus sequat̄. quod verū eē intelligas nisi oues eēnt infecte ⁊ ad mortē parate: ⁊ nō ꝓspexit monasteriū mortē euenire posse. vt. ff. de mino. verū. §. si locupletior. Cōsuluit tn̄ idē hosti. tradēti ꝙ si casus talis euenerit in suspecto lucro qd̄ monasteriū fecit in ouibus quas forte longo tpe habuerat: in solidū nō exigat: vel remittat ⁊ patiat̄ ⁊ sentiat partē dāni nec cū iactura monasterij velit locupletari. ff. de ꝯdi. inde. n. ā hoc natura. Itē caueat sibi tradens ꝙ nisi ꝯuentus tot⁹ ꝯsentiat: nō tenet̄ monasteriū de ouibus abbati vel cellerario sub pacto p̄cedēti vel ꝯsimili traditis vel donatis. ex̄ de deposi. c. i. ⁊ de dona. c. 3. Hec Hosti. Quid de his q emūt ab ecclesiis vel monasteriis certas possessiones tenendas toto tpe vite sue: ita ꝙ post mortē eoꝝ debēt ad ecclesias redire. R. fz Hos. ꝙ talis ꝯtractus est vsurarius. quia homines sperant diu viuere: ⁊ tales sic cōtrahentes sperant ꝑcepturos fructus valituros maiorē pecuniā ꝗ̄ dederit. ⁊ sola spe ꝯmittit̄ vsura vt dictū ē supra. Sz si quis ecclesie vnā possessionē dederit ⁊ equalē recepit: vsurus ⁊ fruiturus vtraqꝫ in vita sua. ⁊ post mortē eius adhuc ambe ad ecclesiā cū pleno dn̄io reuertant̄: ille ꝯtractus licitus erit. nō enim ē ꝯtractus pecuniarꝫ. Imo in hoc casu licet ab ecclesia recipe possessionē in duplo plus valentē ꝗ̄ sua quā ꝯfert. & si suā ex nūc velit in ecclesiā transferre dn̄io: vt ipse ea nō vtat̄ seu fruat̄: potest ab ecclesia possessionē in triplo valentem recipe: vt. 12. q. 2. p̄carie. hec Hos. Hosti. do sentit ꝙ ita hic ē licitus ꝯtractus primus .s. emptionis ⁊ vēditionis. sicut secundus .s. p̄cariarꝫ. nisi fiat in fraudē vsurarꝫ. vtqꝫ enī approbat̄ a iure. vt ex̄ de em. ⁊ ven. ⁊ de preca. ꝑ totū. Sunt etiā hoies ita sperantes lucrū in secūdo ꝯtractu sicut in primo. Ipse etiā Hos. scripsit ꝙ vsura nō hz locū nisi in mutuo. Jō dicēdū ꝙ ꝯtractus ille ratiōe incertitudinis excusat̄. C. c. l. 2. hec Hosti. Ad illud aūt qd̄ dicit Hos. ꝙ sola spes facit vsurariū: dicendū ꝙ hoc ē veruz de ꝯtractu mutui. qꝛ ibi sperat̄ aliquid qd̄ nō est de sorte: etiā fm Ric. quolz. 2. q. 23. ar. 3. talis ꝯtractus est licitus. dūmō ꝑuet̄ ibi equalitas iuris naturalis. Ad hoc enī ꝙ ꝯtractus emptōis ⁊ venditōis sit licit⁹ requirit̄ ꝙ inter ementē ⁊ vendētē equalitas iuris naturalis seruet̄ que est ꝙ tātū valeat res que emit̄ quantū valet qd̄ ꝓ ea dat̄: ⁊ econuerso. hec tn̄ equalitas magnā latitudinē habz. vn̄ paruus excessus equalitatē illā nō corrūpit. & tunc tn̄ corrumpit eā: qn̄ est ibi tantus excessus ꝙ inequalitas ibi clare videt̄. ⁊ talis excessus ꝯtractū vitiosum reddit. Et hoc qn̄qꝫ tn̄ in ꝯspectu dei siue in foro ꝯscie vt qn̄ ē cit̄ dimidiū iusti p̄cij. qn̄qꝫ etiā in foro iudiciali. vt qn̄ ē vltra dimidiū iusti p̄cij. Cū g prediū aliquod vel aliquid simile emit̄ hereditarie vel ad vitā ementis est cōtract⁹ licitus ex forma sua. qꝛ ē ꝯtractus vē emptionis ⁊ venditionis. Et dico ex forma sua. qꝛ posset eē in emente ⁊ vendente intētio corrupta. Est inquā licitus si ibi ꝑuet̄ tanta equalitas ꝙ ꝯpensatis omnib⁹ circūstantiis fm rectā rōnē ꝯsideratis ex omni parte nō apparet manifeste quis .s. vēdēs vel emēs habeat in illo ꝯtractu partē notabilr̄ meliorē. ⁊ tunc vnus alteri restituē non tenet̄ qcqd ꝯtingat. si vero appareat manifeste ꝙ alter habeat ibi partē notabiliter peiorē: tunc ē ꝯtractus illicitus. qꝛ ibi corrumpit̄ equalitas iuris naturalis que seruari debet inter ementē ⁊ vēdentē. Hec Ric. vbi supra. ⁊ cū eo ꝯuenit Hosti. i sū. ⁊ in glo. sup. c. in ciuitate. ⁊ Inno. sup idē .c. Presumit̄ autē talis venditio fieri in fraudē vsurarꝫ ex circūstantiis positis supra in arti. 4. huius ti. casu 7°. sic etiā ex etate ⁊ sanitate ex quib⁹ pōt haberi vtrū parū vel multū debeant viuere. qꝛ fm hoc maius vel minus rei empte p̄ciū debet eē. In iudicio tn̄ anime standū ē ꝯfessioni sue. sz examina ꝯsciam eoꝝ ꝓpter ꝯtrarias presumptiones diligenter ⁊ caue ne decipiaris. Si tn̄ in tali venditione monasterium

eẽt deceptũ enormiter vel manifeste: lꝫ ibi
fuerit pura venditio ⁊ recta intentio: nec
fuerit dolus habitus. ⁊ ideo excusetur ab
vsura. Sic tamẽ qui decepit habet remoueꝛe
deceptionẽ vel preciũ iustũ supplendo vel
restituendo: precio de re vendita qḋ hũit
sibi reddito. ex. de em. ⁊ ven. cũ dilecti. Si
at aũt estimatio deceptionis nõ ſm tẽpus
pñs in quo forõ res ẽ multũ meliorata: ſ
ſm tempus in quo fuit venditio facta. ex.
de em. cũ causa. Non tenet̃ etiã fructus
quos pcepit tẽpore medio ꝯputare in pre
dicto. excusat̃ enim p bonã fidem ⁊ iustũ
titulũ ⁊ laborẽ ⁊c. ex. de rebus eccle. nõ ali.
ad nostrã. ⁊ iz. q. z. vulteranc. ex. de resti.
in inte. requisiuit. hec Ray. Et intelligitur
ſm Rob. hec enormis deceptio nõ tñ vlt̃
medium iusti precij: sed etiam citra. ⁊ hoc
credo seruandũ in deceptione priuate per-
sone maxime simplicis. ⁊ si nõ iure fori tñ
iure poli. Si tamen ille qui decepit nollet
aliquid restituere taliter decepto: non esset
propter hoc ei neganda absolutio: cũ iura
ciuilia sustineant ꝙ cõtrahentes citra di-
midiũ iusti precij se inuicẽ re ipsa decipiãt.
dũ tamen sine dolo ⁊ fraude hoc faciant.
quando vero deceptio est vltra dimidiũ
iusti precij non tñ ecclesia ſ etiã persona
priuata põt agere ad resciendendũ venditi
onẽ vel ad recipiendũ ab emptore iusti p̃-
cij supplementũ. ita tamẽ ꝙ in optione em
ptoris sit facere qḋ hoꝝ duoꝝ sibi placue
rit. Hec Rob. Secũdũ aũt Ric. in. q. supra
dicta qñ excessus notabilis apparet mani
feste ex parte ementis: siue sit vltra dimi-
diũ iusti precij siue citra: tenet̃ emens aut
preciũ iustũ supplere: aut totũ qḋ vltra sor
tẽ recepit restituere ⁊ cõtractũ quitare. qñ
vo est ex parte vendentis tenetur vendẽs
aut illud quod vltra iustũ preciũ accepit
reddere: aut saltẽ quitare cõtractũ: aut di-
mittere rẽ emptã in manu illius qui eme-
rat: quousq̧ de re empta sortem recepit. vt
qñ prediũ emit ad vitã suam ⁊ morit̃ ante
q̃ sortẽ recepit. Hec Ric. quolꝫ. z. q. z3. ar
3. ⁊ 4. ⁊ ꝯuenit cũ eo Tho. zª zᵉ. q. 77. ar.
1. c. ¶ Quid de illis qui a cõitatib⁹ ciuitatũ
vel a monachis emunt certos reddit⁹ ãnu
os vel certos modios ãnuos ad vitã suã
nũquid est vsura. R̷ꝫ ſm Rob. ꝙ nõ. s. ex
forma cõtractus: cũ hi⁹ ãnuus reddit⁹ sit
psonalis siue bursalis: nõ predialis. lꝫ qdẽ
legiste cõtrariũ dicant ꝙ sit ꝯtract⁹ illicit⁹
tũ qꝛ creditor facile possꝫ emptoris mortẽ
desiderare vt sic liberatus eẽt. tñ qꝛ nullũ
periculũ ẽ emptoris de terre sterilitate aut
tẽpestate. quod periculũ ⁊ detrimẽtũ empto
res sepe sustinent prediorꝝ. Insuper notat
Rob. ꝙ quando emunt̃ aliqui ꝓuentus
vel redditus ad vitã venditoris seruatis
debitis circũstantijs: huiusmodi emptio ẽ
tolerabilis. qꝛ nõ est periculũ ꝙ alter mor
tẽ alteri⁹ desideret. sed quando ꝑmit̃ ad vi
tã emptoris. tunc nõ est tutũ ne vendens
desideret mortẽ emptoris. ideo est inhibita
ꝓmissio prebende non vacantis. Non tñ
precise dicendũ est eẽ peccatũ mortale vẽ
dere vel emere ad vitã ementis. quia hoc
nõ inuenit̃ ꝓhibitũ vbi seruant̃ debite cir
cunstantie. Hec Rob. Quicqd aũt dicat
Rob. tenendũ est ꝙ cõtractus talis est ex
forma sua licitus: dummodo seruet̃ equitas
iuris naturalis de qua dictũ est in ꝑcedẽti
q. hoc enim tenuit Ric. vt supra patuit.
Hoc idem Alex lomb. frater minor i quo
dam suo quolibet ianue. licitũ eẽ determi-
nauit. ⁊ etiã cõmuniter omnes doctores
parisienses quos viderat preter vnũ hoc
sensisse me presente dixit. Et etiã ſm hosti.
talis cõtractus ꝓpter vite incertitudinem
excusatur. vt patet ex his que dicta sũt ſꝫ
eũdẽ in questione imediate precedenti. ⁊
supra. 5. ar. huius tituli. casu quarto. §. simi
liter. ſm Hosti. ¶ Sed nunquid si emant̃
certi redditus annuatim in perpetuũ. R̷ꝫ
idem dicendũ ẽ quod in predicto casu di
cunt predicti doctores. s. Ric. ⁊ Alex. vbi
supra. in omnib⁹ alijs a pecunia siue emã
tur ad tempus siue in perpetuum. ¶ Sed
quid de illis qui emunt oues vel boues a
pauperibus quos forte non habent. R̷ꝫ
ſm Rob. quando quis emit huiusmodi
animalia a paupere vel diuite que scit vel
credit eum non habere: ⁊ quasi iaꝫ ei tra
didisset. locat ei pro certa annua pensione
vsura est. vel presumendũ est hoc fieri in
fraudem vsurarũ. ¶ Idem est de his qui ea
habent. si aũt sine fraude ⁊ bonafide em-
ptio fiat huiusmodi. nõ est credẽdũ q̃diu
bona fides durat emptorẽ peccare. Quid
si quis mutuet pecuniã recepturus i termi
no auꝝ vel argentũ vel alterius generis
monetã. R̷ꝫ ſm Hos. si hoc faciat vt esti-
matione lucret̃: vsurarius est. ⁊ ideꝫ dicit
Hosti. ex. c. consuluit. ⁊ de hoc habitum ẽ
supra. 4. ar. casu. 4. Quid si qs mutuet
veterẽ ãnonã vt recipiat nouã. R̷ꝫ vsura
ri⁹ ẽ: si hoc ideo facit vt meliorẽ recuperet.

ẜm Ray. ⁊ Hos. si aũt h̄ faciat ne sua sibi pereat: vel forte vt recipienti grãm mutuando faciat nõ ɔmittit vsurã. Et hoc est ẜm Rod. dũmodo nõ auferat libertatẽ se infra terminũ liberãdi vetere soluendo. vel si ꝓbabiliter dubitet᷑ vtrũ plus vel min⁹ sit solutionis tpe valitura. ¶ Quid si mutuẽ tibi pecuniã pro precio vt iterũ remutues mihi. nũquid es vsurarius. R° ꝙ sic licet enim obligeris mihi ad antidora. ff. de pe. heredi. sed ⁊ si lege §. consuluit. ⁊ ex̄ de testa. cũ in officijs. Illã tamẽ obligatõẽ naturalẽ deducere in ciuilẽ est spes lucri. ⁊ ideo est vsura ẜm glo. 14. q. 3. si feneraueris. ⁊ ẜm Ray. ⁊ Hos. Mouet᷑ tñ Hosti. in cõtrariũ. q2 hic nihil accedit sorti. ⁊ al' illud quod sine pacto debet᷑ licite põt in pactũ deduci. ex̄ de dec. significasti. Quid enim si debes mihi decẽ que nõ possum recup.are ⁊ mutuo tibi alia. 10. cũ hoc pacto vt satisfaces opportune ꝙ infra certũ tẽpus soluas mihi. 20. Nec obstat illud Luce. 6. Mutuũ da. ni. ⁊c. quia illud intelligit᷑ hoc modo nihil. s. ad lucrũ vel supabundantiã vel ꝙ sit plus. ex̄. e. consuluit. ⁊. 14. q. 3. per totũ. quia tamen multi casus possent accidere in quibus pecuniã mutuatã amitteres ⁊ ego lucrarer. ideo opinioni ꝑme est adherendũ etiã ẜm Hosti. quia quod est tutius est tenendũ. ex̄ de spon. iuuenis. Sz quid siue quantũ tenebit᷑ restituere in h̄ casu. R° ẜm monaldũ ꝙ tenet᷑ restituere tantũ quantũ est alter damnificatus. siue tantũ quantũ tot denarij valere solent: vel ẜm quosdam quantũ inde fuerit lucratus tamen si ɔponat se ad libitũ eius liberat⁹ erit ẜm quosdam. ¶ Quid si quis mutuet pecuniã hac spe siue intentione ꝑncipalit᷑ alicui vt ille alia vice remutuet sibi. R° mutuãs sperare illud põt in simili casu ab accipiente. non tamẽ ex vi mutui ẜ ex accipiẽtis charitate. Et quia ex precepto dei tenemur mutuare indigenti: si hac intẽtiõe ꝑncipaliter mutuet: non est sibi meritoriũ quia non ponit finem deum: imo dicit᷑ Luce. 6. Mutuũ date nihil ⁊c. s. ab homine ẜ a deo ẜm Alex. de an. 3. t. 4. c. de precepto mutui. ar. 2. c. 2ᵐ. ɔtra missionẽ aliquorũ. vnde ẜm Rod. scholares q mutuant cam psoribus vel alijs scholarib⁹ ꝑncipaliter hac intentione vt illi remutuẽt sibi qñ indigebunt: vsuram ɔmittunt. ⁊ idem sentit Hos. ⁊ Hosti. ¶ Quid de dñis molẽdinoꝝ qui pecuniã pistorib⁹ mutuant vt in eorũ molendinis molant. R° Rod. vsurarij sunt accipiunt enim vltra sortẽ in faciendo; ⁊ auferunt debitorib⁹ libertatẽ molendi vbi voluerint. si tamẽ debitores ꝓpter hoc non sunt dãnificati non tenet᷑ eis ad restitutionẽ faciendã: nisi quatenus estimari debet libertas molendi vbi vellẽt: pensatis etiã circũstantijs de maiori ⁊ minori remotiõe molẽdinoꝝ ⁊ facilitate ⁊ difficultate molendi. ¶ Quid de notarijs qui sup vsuris sciẽter ɔficiunt publica instrumẽta. R° piuri sunt. q2 qñ creant᷑ iurant ꝙ bñ faciẽt ⁊ nõ male. ergo nec decetero testificari poterunt: nec cõficere instrumẽta. piurus. n. testificari nõ põt quãtũcũqꝫ egerit pñiam ex̄ de testi. ex parte. ⁊. c. fi. Et hi etiã sũt infames quibus sunt actus legitimi interdicti ex̄ de testi. lz ex quadam. R° i. ad fi. Hec Hosti. ¶ Quid de prelatis contractib⁹ vsurarioꝝ subscribentibus ⁊ sigilla apponẽtibus. R° ẜm Hosti. si prelatus tenorẽ non legerit: vel si legerit: vsura tñ sit velata q2 forte ibi ponit᷑ maior quantitas q̄ꝫ mutuata sit in veritate: nec diligenter scrutat᷑ ⁊ examinat ⁊ ideo nõ itelligit: fatue agit sed in veritate non cõsentit. ff. de pigno. ac. gaius. Si vero legerit ⁊ veritatẽ inuenerit: particeps ẽ criminis vsurarij sed nõ ɔmodi. Nam subscriptio in multis iuris articulis consensum ⁊ approbationẽ inducit. ex̄ de re iudi. cum inter. Hec Hos. ⁊ Hosti. ¶ Esto ꝙ cõmunitas alicuius ciuitatis indigeat pecunia pro cuius recuperatione imponit mutuũ ciuib⁹ suis. post hec autez predicta cõmunitas nolẽs ciues suos aggrauare ẜ releuare: assignat cuilibet q mutuauit super aliquib⁹ redditibus suis pro certa quantitate mutui certam quãtitatez pecunie ãnuatim reddendam. vt pro cẽtũ lib. 8. libras ãnuatim. Modo querit᷑ vtrũ talis excrescentia vltra sortẽ licite recipi possit. R° dicũt aliqui ꝙ sic. primo q2 supponit᷑ ꝙ ibi mutuũ a ꝑn° fuerit ⁊ ex post facto semper sit violentũ ⁊ nõ volũtariũ. de rõne autem vsure est ꝙ cõmittit᷑ circa mutuum voluntarium. Secũdo quia cõgruum est ⁊ rõni cõsonũ ꝙ cõitas si põt releuat ciues suos quos mutuare coegit. Et huius sñie fuit frater Io. de saxonia q fecit tabulã iuris ẜm ꝙ fert᷑ vidisse. ẜm ãt alex. lomb. in q̃lz. q. de vsur. ꝓbabili⁹ dicũt dicentes casum ꝓpositum non esse licituz. quia rõne mutui non licet accipere aliqd vltra sortẽ ẜm illud Luce. 6. Mutuũ d. ⁊c.

Distinxit autez. quia relevatio potest fieri
dupliciter. Uno modo p modū gratuitū. s
quia. s. cōmunitas gratis ⁊ liberalr relevat
mutuantes. ⁊ tūc licite recipit. Alio mō p
modū obligatōis. qz. s. cōmunitas ad hoc
faciēdū se obligavit. ⁊ tunc nō pcipit licite
Et specialr qz ex tali obligatōe mutuū inci
pit esse voluntariū ⁊ fieri ꝓpter spem lucri.
Mihi aūt videt salvo semp iudicio meli
ori q si is qui mutuavit semper mallet si
posset suū mutuū recupare q̄ ꝓvent⁹ hr̄e
licite possit eos recipe. pcipue cū cōmuni
tas ad hoc se obligaverit sponte: ut suppo
nit ad p̄ns. ¶ Quid si cives predicti velit
vendere ius quod hn̄t super cōi suo ꝓ ca
pitali ⁊ ꝓventu p eo q noluñt expectare ul
etiā dubitant sibi periculū in cōi iminere.
nunqd licite poterint isti ius illud vendere
⁊ aliȷ̄ emere ꝓ p̄cio tanto vel minori q̄ de
derint vel p̄stiterint. R° ad hoc fert respō
disse supradictus Johēs q sic. qz iusto ti
tulo ius aliquod iuste possidens iuste pōt
vendere: ⁊ alius iuste emere ius illud. qz
qḋ iuste vendit nō iniuste emitur. ⁊ hoc
precio equali vel minori vel maiori q̄ fu
erit datū. qz res tantū valet quantū vēdi
pōt. ¶ Quid si quis habens aliquā mone
tā quā dubitat sequēti tpe minus q̄ nūc
valiturā s̄m statutū legis positive mutuat
eā sub tali pacto. s. ut sibi reddat in precio
equali in quo est tpe mutui. nunquid hoc
licebit sibi. R° aliquib⁹ videt q non. aliȷ̄s
q sic. qz q̄uis in mutuo nō liceat sperare
lucrū: licet tamen vitare damnū. quod hic
mutuans intendit. debitor etiā tantū acce
pit quantum reddere tenet. huius secūde
opi. fuisse videt Alex. lomb. in quolz. q. de
usu. ¶ Nunquid licet mihi mutuare cōi
meo ꝓ aliquo officio habēdo: ex quo spe
ro cōsequi magnū honorē ⁊ lucrū. Ad h̄
fert predictus frater Jo. rn̄disse q nō. qz
mutuās exp̄sse recipit ex mutuo ult̄ sortē.
¶ Nunquid licite possum emere ab aliquo
debēte recipere a suo cōi: vel ꝓ suo salario:
vel qz mutuavit cētū lib. ꝓ aliquo officio
hn̄do: ius ꝓpter qḋ recipe dz p̄cio minori
q̄ recipe dz. Ad hoc fert dict⁹ frater Jo.
rn̄disse q hoc licet: dūmodo hoc cū mode
ramine ⁊ sine fraude fiat.

Sequit videre de 6°. s. de penis usu
rarioꝝ. qb⁹. s. puniunt ⁊ ad restitu
tionē cōpellūt. hec aūt ē multiplex
qz alia iponit a canone. alia a iudice. alia
ab adversario p exceptionē. Est g p̄mo cō
siderandū de illa q̄ imponit a canone. hec
aūt ē multiplex. Usurarȷ̄ manifesti nec ad
cōionē altaris admittunt: nec ad xp̄ianā
sepulturā in hoc peccato decedētes recipi
unt: s̄ nec viroꝝ oblationes recipi debent
Sz si qs clericus cōtra venerit. s. sepeliēdo
vel recipiēdo cogit reddere qḋ accepit ⁊
ab officȷ̄ sui executione maneat suspensus:
donec ad arbitriū epi sui satisfecerit. ex. c.
quia. de quo cōsilio semp dz fieri mentio i
lr̄is cō usurarios ipetratis: cū dicit eos ad
restituendū quicqd ultra sortē perceperunt
per penaz in lateranensi cōsilio cō usurarios
editā cōpellatis. ex̄ de cen. ⁊ ven. ad nostrā
vn̄ ab hac pena semp ē incipiendū tāq̄ a
minimo ex̄ de testi. cū tu. in glo. Est aūt di
ctus canon. qz s̄m hosti. ⁊ Ber. ibidē sen
tentie nō late s̄ ferende. si. n. usurari⁹ q est
p̄ncipalis nō incurrit penas exp̄ssas i iure
multo minus talis clericus. Sz cui resti
tuet clericus oblationē quam accepit. R°
alanus dixit q epo loci. ⁊ aufert ecclesie
in penā recipiētis. sicut pz. 20. q. 3. cōstituit.
Jo. aūt naso dicit q restituet illi q obtulit i
opp̄brū eius. ar. ex̄. c. cū tu. § sup his. ⁊
ex̄ de homici. sicut dignū. § eos. Ber. vō
dicit ex̄. c. qz. q restituet ei a quo recepit:
ut ip̄e restituat ei a quo habuit. ar. in ꝓxi
mis dictis. c. Hosti. vō in. c. quia. tenet cū
Alano. ut. s. detur episcopo qui restituat ei
a quo usurarius accepit si inveniatur. al'
pauperibus erogetur. ar. 20. q. 3. constituit
¶ Qui dicuntur hic manifesti usurarȷ̄.
R° usurarȷ̄ notorȷ̄ sunt qui habent evidē
tiam facti. ut quando usurarius mensam
tenet paratam ad mutuandū cuilibet sub
usuris: sicut meretrix in prostibulo para
cuilibet. ar. ex̄ de coha. cle. tua. ⁊. c. fi. ⁊ in
hoc casu ipso iure supradictam penam ca
nonis patiuntur. sive sint notorȷ̄ iuris: ut
quia sunt per episcopū publicati. Secus ē
si adhuc ab ecclesia tolerant. ar. ex̄ de co
ha. cle. vestra. Nā si manifesti sint p famā
tm̄ non tamē notorȷ̄: non patiuntur hanc
penam ip̄o iure. s̄ p publicationē. sic intelli
ge illud ex̄. c. cum in. R°. i. s̄m Hosti. Suf
ficit autē ad publicationē faciendā q vo
cati confiteantur: vel per testes cōvincant
ut ex̄ de coha. cle. tua. sufficiunt etiam cer
ta argumenta cum fama. ut ex̄. c. de coha.
cleri. tua. lz autem nullus accusator sup h̄
appareat: ꝓcedet tn̄ nihilominus episcopus
ex officio. ut ibidem. q̄ cito autem satisfa
ciūt cessat hec pena. ut ibidem. Hec Hosti.

Satis tñ posset dici quantũ ad casuȝ istũ
vsurarius manifestus sm̃ Jo.an.ꝛ xb.ra
tonẽ qui corã ṗsbytero ꝛ testib⁹ fatet̃ se eẽ
vsurariũ: ꝛ mãdat vsuras restitui tradẽs
forte librã rõnũ. ¶ Quid si sit notoriũ ali
quẽ recepisse vsuras; hi tñ qui soluerũt ñ
repetũt: vel q2 nõ audent: vl' q2 iurauerũt
nõ repetere. R̃. sm̃ Hosti. ecclesia ad de-
nunciationẽ alicuius vel ex officio suo ꝓ
cedet: ꝛ eũ restituere coget. ex̃. c. cum tu. ꝛ
c. ĩ de iureiu. ad nostrã. z. ¶ Quid si eṗs ĩ
vita vsurarij recipiat oblationẽ: ẜ eũ post
mortẽ ad sepulturã nõ admittat. R̃. ꝙ se
puniendũ affirmat. vt ex̃. c. q2 in oĩbus. in
fi. Nã cui cõicamus viuo ꝛc̃. ex̃ de sepul.
sacris. ¶ Quid si publicatus decedat. he-
res tñ de vsuris satisfaciat. R̃. sm̃ Hosti.
eũ nõ eẽ sepeliendũ: nisi de ꝯtritione certis
signis appareat. ar. ex̃. de sen. ex. a nobis.
z. ꝛ. z4. q. z. nec quisꝙ̃. ¶ Sunt aũt ꝛ alie
pene vsurariorꝫ preter penas ṗdictas: que
ponunt̃ li. 6. c. vsurarꝫ. vbi inhibet̃ ne col
legiũ vel vniuersitas vl' aliqua singularis
ṗsona: cuiuscũꝙ sit ꝯditionis dignitatis
aut status: alienigenas etiã si sint ciues vl'
incole. sm̃ Jo.an. vel alios non oriundos
de terra eorꝫ: qui. s. nõ sunt ciues vel incole
publice pecuniã fenebrẽ exercẽtes vl' exer
cere volẽtes. ad hoc domos in terris suis
ꝯducere vel cõductas habere: aut al' ha-
bitare ṗmittant. ẜ hi⁹ vsurarios manife-
stos oẽs infra tres menses. a tp̃e publica
tionis hui⁹ ꝯstitutionis expellant: nunꝙ̃
aliquos tales decetero admissuri. Precipi
tur etiã ibidẽ ꝙ nemo illis ad exercẽdum
fenus domos locet vel sub quocunꝙ alio
titulo cõcedat. qui v̓o ꝯ̃ fecerint: si fuerint
ṗsone ecclesiastice: ṗr̃iarche archieṗi vel
eṗi suspensionis. minores v̓o si sint ṗsone
singulares excõicatõis. si aũt collegiũ vel
vniuersitas interdicti sentẽtias se nouerit
ip̃o facto incursuros. quã si ꝑ mẽsem aĩo
indurato sustinuerint: terre eorꝫ ꝙ̃diu in
ip̃is morant̃ ecclesiastico subiaceant inter
dicto. Ceterꝫ si layci fuerint: ꝑ suos ordi-
narios ab hi⁹ excessu: cessante omni ṗuile
gio: ꝑ ecclesiã ꝯpescant̃. Insuper quia sta
tutũ erat: vt habitũ ẽ supra: vsurarios ma
nifestos ĩ hoc crĩmine decedẽtes nõ debere
admitti ad sepulturã. vt ex̃. c. q2 in oĩbus.
ip̃i aũt vsurarij: vt penã illã deluderẽt: ĩ vl
tima voluntate mandabant satisfieri: ꝛ ita
sepeliebant̃: ꝛ sic dicta pena deludebatur:
statutũ est postea li. 6. c. quanꝙ̃. ꝙ lȝ man-
dent satisfieri: deneget̃ tamen eis ecclesia-
stica sepultura: donec de vsuris fuerit sm̃
facultates eorꝫ plenius satisfactũ: vel ido-
nee cautũ illis quibus debent restitui: vbi
sunt presentes: vel alijs qui possunt eis ac
quirere: vel eis absentibus loci ordinario
vel eius vicario: vl' presbytero parrochie
in qua habitat vsurarius: vel tabellioni d̃
mandato ordinarij. ita ꝙ certa quãtitas
exprimatur in cautione. s. vel quantitas
manifesta exprimatur si apparet. vel si nõ
apparet quantitas manifesta: exprimatur
quãtitas illa sm̃ arbitriũ eius qui recipit
cautionẽ: qui si scienter minorẽ posuit ꝙ̃
verisimiliter creditur: ad residuũ tenebit̃
. s. ꝑpter eius maliciã vel negligentiã. Sȝ
quid si nullam quantitatẽ ponat. R̃ndet
Jo.an. ꝙ tenetur in totum. ergo caute fa-
ciat si certã verisimiliter quantitatẽ expri
mat. ꝛ addat etiã ꝙ etiã vltra illud satisfi
et inquantũ cõstabit eũ rõne vsurarꝫ tene
ri. ¶ Intelligunt̃ aũt noĩe idonee cautionis
pignora vel fideiussores. ff. man. si man-
dato ticij. §. fi. Al' cautio significat nudaȝ
promissionẽ. C. de v̓. sig. sancimus. ¶ Sed
quid si cautõẽs pignora vel fideiussores
dare nõ possȝ. R̃. sm̃ Gar. ꝛ Jo.an. iuret
se hoc dare nõ posse ꝛ facturũ qd̓ cauet.
li. 6. de sen. ex. c. fi. §. illis. ¶ Nota etiam ꝙ
illi qui possunt acquirere nobis sunt filij
quos habemus in potestate nostra. Item
serui ꝓprij. item serui in quibus habemus
vsufructũ. item serui alieni quos bonafide
possidemus. itẽ liberi quos bonafide possi
demus tanꝙ̃ seruos. insti. ꝑ quas ṗso. no.
acq. §. i. ¶ Sȝ nũquid ꝓcurator acquirat
dño absenti hanc ṗsonalem obligationẽ.
R̃ndet Gar. ꝛ Jo.an. ꝙ non ꝑ l. ff. de acq.
pos. l. quẽadmodũ. ꝛ. l. generaliter. ꝛ. l. ꝙ
meo. Itẽ ꝑ loci ordinariũ intelligo sm̃ Jo
an. eṗm de iure. ꝛ idẽ de decano archiṗsby-
tero vel abbate qui al' de ꝯsuetudine iuris
dictionẽ haberet in spũalib⁹. Et intellige
de loco in quo vsurari⁹ deget. ¶ Itẽ qd̓ dicit
de ṗsbytero siue rectore parrochie in qua
vsurarius habitat: multo fortius intellige
de rectore parrochie illius lesi cui restitui
debet. cum sit quasi iudex ꝛ minister eius
sm̃ Gar. ꝛ Jo.an. ff. de in ius voc. l. eũ pro
quo. ¶ Itẽ ꝑ hoc ꝙ dicit mandato ordi-
narij arguit Jo.an. ꝙ tabellio in hoc casu
nõ acqrit actionẽ extraneo ex sua stipula
tõe: nisi faciat istud de mandato ordinarij
Ulti⁹ oẽs siue religiosi siue alij manifestos

vsurarios recipientes ad ecclesiasticam
sepulturā ꝯ formā supradictā: subiacēt pe
ne in lateranēsi cōcilio ꝯ vsurarios ꝓmul
gate.li.6.c.q̄ꝙ̄.§.oēs autem.de ꝯcilio illo
ex c.q2 in oibus.Et ex hoc notat Gar.ibi
dē.ꝙ tales nō sunt recipiēdi: sicut nec vsu
rarij manifesti i vita ad cōionē: nec i mor
te ad ecclesiasticā sepulturā. Sed Jo.an.
notat cōtrariū.s.ꝙ hic nō habet locū pena
statuta ꝯ vsurarios:ſ pena statuta ꝯ reci
piētes eos ad oblationes ⁊ ecclesiasticā se
pulturā.nōdū ibi in lateranensi ꝯcilio ꝯ
vsu rarios subaudit edita.¶ Itē testamē
tis vsurarioꝝ manifestoꝝ nullus intersit:
nec eos ad ꝯfessionē admittat siue absol
uat:nisi de vsuris satisfaciant: vel de satisfa
ciēdo pro suaꝝ facultatū virib⁹ prestent
vt supradictū ē idoneā cautionē. testamēta
vō eoꝝ facta al'.s.nō facta satisfactōe:nec
prestita idonea cautōe:nō valēt.vt.c.q̄ꝙ̄
.§.fi.¶ Quid si testamentū facit ⁊ postea
cauet. nūquid postq̄ cauerit testamētum
valebit. R̄o dixit Gar.ꝙ nō. q2 ab initio
nullū fuit.li.6.de re.iu.nō firmat. ſ ſz Jo
an.satis videt' sufficere si cauit an̄ mortē:
cū testamētū in morte firmet'. Nec obstat
regula illa.s.nō firmat'.q2 de solo tractu tē
poris loquit'. Et quidē Jo.equitati melio
ri initi videt'.eo ꝙ ad ꝯseruationē testamē
toꝝ nitit': put oia iura nitūt'.vt.C.de sac.
san.ec.l.i.Facit etiā ꝓ eo quantū ad lega-
ta ad pias cās. ꝙ ſm leges.ff.de le.3.l.i.§.
i.legata relicta a filiofamilias vel a seruo:
lz tpe testamēti inspecto nō valeāt:si tamē
seruus manumissus: vel filius emācipat⁹
in eadē volūtate pseuerauerit:ualebūt.ac
cipe n cautionē ē q̄r cū.p accipe s.c ⁊ dat'
ē q̄ncunq̄ dare.i.q.i.eos.¶ Quid de codi
cillis.nūquid valebunt facti ab vsurario
manifesto. R̄ndz ꝺ̄. Gar. ⁊ Jo.an.ꝙ nō
⁊ idē ē de qualꝫ alia vltima volūtate.vt pꝫ
ex ꝑn⁹.d.c.q̄ꝙ̄. ⁊ ar. ex̄ de testa. cū esses.
q2 etiā codicillus large dicit' testamētū.q2
testatio mētis.i3.q.2.§.sed aliud. Quid
si iste vsurarius ſm formā predictā satis-
dedit.nūquid ex hac satisdatione tenebit'
soluere si ꝯualuerit. R̄o dicunt ꝺ̄. Gar. ⁊
Jo.an.ꝙ sic.ar.hoc. ⁊ q2 etiā si nō satisde
disset cogendus esset soluere.ex̄.c.cum tu
¶ Circa vō penaꝫ que imponit' vsurarijs
a iudice: que q̄nq̄ sequit' ex pena inflicta
a canone si ꝯtumacia exigat:est sciendū
ꝙ si vsurarius sit clericus:ab officio bene
ficioq̄ suspendit'.vt ex̄.c.preterea.suspendi
tur inquam a beneficio obtento: ⁊ multo
magis repellit' ab obtinendo. ex̄ de exces.
ꝑla.c.inter dilectos. pōt tñ cū tali dispen-
sare epūs post satisfactionē ⁊ pñiam. q2 h
nō ꝓhibet'.vt dicit' in glo.d.c. p̄terea. Et
si adhuc nō desistat est degradādus.vt ex̄
c.c.i. ⁊.14.q.4.canon̄. quā tñ penā euadit
si desistat.nā de iure cōi ē degradādus nisi
peniteat. sic intellige dicta iura.di. 47.c.i.
⁊ .2.ſm Gof. ⁊ Hosti.Exinde si fuerit in-
corrigibilis ſm Ray.ad mandatū epī: si
nō pōt aliter corrigi: coercebit' p pōtētiaꝫ
laycalē.ex̄ de iudi.cū nō ab hoie. ⁊ di.17.si
licuit.Si vō sit layc⁹ ⁊ prima pena inflicta
nō destiterit: maiori excōicatione ꝑcutiet'
ex̄.c.quanto. ⁊.c.p̄terea.in fi.Et hec intelli
gas qn̄ delegatus est cui mādat' ꝙ a pena
ꝯcilij incipiat.secus ē si mandet' ei ꝙ per
censurā ecclesiasticā eū cogat.secus est etiā
si ordinarius sit.q2 talis a ꝑncipio poterit
eū excōicare. sic intellige illud ex̄.c.tuas.
⁊ de iure iu.debitores. Hec Hosti.¶ Sed
quare iudex ecclesiasticus magis intromit
tit se de pena vsurarioꝝ qui sunt fures ⁊
raptores: vt habitū ē supra:q̄ de pena ali
oꝝ furū ⁊ raptoꝝ. R̄o. ꝑpter dānū speciale
quod ex vsura videt accidere. ⁊ etiā qa
vsurarij cū ꝯtemptu p̄cepti diuini ⁊ dāno
proximi adinuenerūt sibi officiū ⁊ modū
viuendi ⁊ ditādi. Nec obstat illud Aug.
ad macedo. ⁊ habet'.14.q.4.quid dicam
Vellē inquit ꝙ restituerent' vsure:ſ nō ē
q̄ mō iuste repetant'. Hoc.n.dicit ad factū
nō ad ius respiciendo. ⁊ loquit' ꝓ tpe quo
nōdū restitutio vsurarum erat ordinata.
vt patet ibidē in glo. Nunquid etiā heres
vsurarij cogit' restituere vsuras. R̄o ꝙ sic
⁊ hoc etiam premissis modis ⁊ penis. ⁊ h
siue heres sit filius siue extraneus. vt ex̄
c.tua nos. ⁊.c.michael. ⁊ tenet' heres in h
quod ad eum peruenit. ar.12.q.2.epūs q
filios. ⁊.16.q.6.si episcopū. Ex quo enim i
integrū sibi succedit ꝑsumit' ad eū res ꝑue
nisse. vt ex̄.c.tua.ſm Hosti. Sed Laurē. ⁊
Alanus dicunt ꝙ heres non tenetur nisi
quatenus vires hereditatis patiuntur. vt
ex̄ de appel.qua frōte. ⁊ ex̄ de rapto.i lr̄is.
quibus cōsentit Hosti. ⁊ Ber. in.c.tua. ⁊
Jo.an.libro.6.de vsuris. quanq̄.¶ Quid
si alter heredum factus sit non soluendo.
nunquid alter tenetur in solidum. R̄o ſm
Hosti.i fi.ꝙ tenet' in solidū: inquātū saltē
ad eū ꝑuenit de hereditate. Nā ⁊ res here
ditaria videt' obligata. ex̄.c. de vsu. cū tu.

.§.fi.⁊ idẽ dicit Ber.i.c.tua. Hosti.tñ i gl.
dicit ꝙ predicta opinio est ab omnibus
approbata.⁊ ideo contra dicere nõ audet
Cõsiderata tñ veritate ⁊ subtilitate iuris
cũ certũ sit multos aliqua possidere: que
notũ ẽ fuisse vsurarioꝝ:qui nũqꝫ de vsuris
satisfecerunt:durũ est sentire ꝙ oẽs tales
ea que possidẽt taliter restituere teneant̃:
maxime cũ forte.40.ãni vel plures sint ꝙ
illi vsurarij decesserũt.⁊ grauꝰ est tot aïas
ꝯdẽnare. Ideo distiguit ꝙ is qui ẽ heres
tenet̃ in solidũ:si nõ fecit inuentariũ.al' se
cus ẽ. Is aũt qui nõ ẽ heres ⁊ ad quẽ al'
ꝑuenit nõ videt̃ teneri:etiã si ex cã lucra/
tiua res ad eũ ꝑuenit. vt.C.de donati.eris
alieni.nisi saltẽ eẽt de pecunia fenebri em/
pta.de.quo etiam sunt opiniones.vt infra
dicetur.¶ Quid si de pecunia vsuraria sit
possessio empta. nũquid is qui dedit illam
agere põt actione reali.vt.s. agat ad ven
dicandã possessionẽ illã emptã de sua pecu
nia.R° Alanus dixit ⁊ Ray.ꝙ sic.⁊ hoc
est speciale:sicut etiã alibi ꝯtingit. vt.C.de
rei ven.si ex ea pecunia.Gof.tñ hoc nõ ad
mittit cui etiã cõsentire videt̃ Hosti. imo
dicit indistincte agẽdũ eẽ actione ꝑsonali
ꝯtra vsurariũ vel heredẽ eius.⁊ iudex ex
officio suo coget eũ vsuras reddere: si hꝫ
vñ soluat sine distractione. al' ad possessi/
ones vendẽdas eũ coget.⁊ sic satisfieri de
vsuris faciet.Et sic intellige ex̃.c. cũ tu.§.
possessiones vo.¶ Quid si creditor de pe/
cunia fenebri possessiones emat̃ ⁊ dñium
vendat:⁊ de pecunia recepta ꝓ ipsis alias
emat. nũqd idẽ ius ẽ de his secũdis posses
sionibꝰ quod in primis. R°. fm Gof.ꝙ sic
qr succedũt loco prioꝝ.ar.ex̃. vt lite pen.
ecclesia.⁊.ff.de le.2.l.imperator. ¶ Quid si
possessio empta ex pecunia fenebri trãseat
in aliũ.nũquid is qui pecuniã illã dedit be
neficiũ idẽ habebit ꝯ extraneũ possessorẽ
quod hꝫ cõtra vsurariũ vel eius heredẽ:
vt vendere cogat̃ ⁊ satisfacere agenti. R°.
fꝫ Gof. ꝙ nõ:nisi extraneus possideat ex
causa lucratiua.⁊ vsurariꝰ vel eius heres
ꝯuentus excusat̃ si nõ sit soluendo.ar.isti.
de le.§.si aliena. Secus est vt dicit Ber.
ex̃.c.cũ tu. sup illud vendi. ⁊ Rob.si ipse
extraneus emisset vel ex alia causa non lu
cratiua adeptus eẽt rem illã bonafide ab
vsurario:nõ credens forte eũ eẽ vsurariũ:
aut credẽs rẽ illã nõ eẽ emptã de pecunia
fenebri:aut vsurariũ alit̃ habere vñ possꝫ
redde vsuras.¶ Quid si res empta de fe/
nebri pecunia ꝑueniat ex titulo lucratiuo
ad eũ qui vsuras soluit. nũqd ille ad quẽ
ꝑmꝰ ex simili causa ꝑuenit res eadẽ libe
rat̃ vt contra eum agi non possit. R° fm
Gof.ꝙ sic.ff.de acti.⁊ obli. oẽs debitores.
vsurariꝰ tamen vel eius heres fm Hosti.
minime liberat̃.ff.de solu.quotiẽs vnus.
Circa penã aũt que est ab aduersario con
vsurariũ excipiẽdo:sciendũ ꝙ ꝑ exceptõꝫ
remouet̃ a dignitate: si forte sit electus ⁊
in ludo mutuauerit.47.di.c.i.⁊.2. Nõ ob
stat ꝙ dicat se h̃ causa ludi fecisse sub ob/
tentu alicuius ꝯsuetudinis seu corruptele
vt ex̃ de excel.prela. inter dilectos.¶ Itẽ
si quis litteras super vsuris impetrauerit
nõ audit̃:nisi primo restituat si quas vsu
ras quandoqꝫ extorsit. quia frustra legis
inuocat auxiliũ qui in legẽ cõmittit.vt ex̃
c.de vsu. quia frustra. Nec sufficit in tali
casu cautio de restituendo.ar.ex̃ de re iudi.
cum aliquibus. nisi forte interueniat ma/
gna causa.vt.ff.de re iudi.l.4.§.ait pretor
in finẽ.puta quia non est soluẽdo. tunc.n.
sufficit cautio ⁊ debet audiri. vt postea re/
stituat al'.vt ex̃ de solu. odardus. vel si is
cui debetur sit contentus. ex̃ de re iudi. ꝙ
ad ꝯsultationẽ.Hec Hosti.⁊ Ber.ex̃.eo.
quia frustra.¶ Quid si nullus apparet q
agat contra ipm. R° fm Io.⁊ tanc̃. facta
denunciatione in publico si nullus appare
at audietur.fm vero Hosti.⁊ Ber ex̃.eo.
quia frustra.⁊ Gar.li.6.c. quanqꝫ. ⁊ Io.
an.ibidem.fm ꝙ dictuꝫ est supra.si sit pu
blicus ⁊ notorius:iudex ex officio suo re/
pellet eũ.lꝫ nullus appeat.ar.ex̃.de iureiu.
ad nostram.2. ⁊ ex̃.de excep. exceptionẽ.
⁊ ex̃.c.cum in tua. quia etsi nullus petat:
tamen restituere tenetur. vt ex̃.c.cuꝫ tu.§.
.i.Si autem occultus erat: ⁊ aduersarius
obijciat: ⁊ incõtinenti sit paratus proba/
re:audietur. ⁊ hoc probato repelletur.ar.
ex̃ c.de restitu.spo.litteras.§.ꝓpterea me/
lius.⁊ maxime si probet infra octo dies.
ex̃ de excep. pia cõsideratione.§.si quis
igitur.excõmunicationẽ.⁊ ex̃ de deci. tua.
in fine.Si vero sit occultus ⁊ nihil obijci
atur:non repelletur. vnde tunc tenet sentẽ
tia Iohis ⁊ Tanc̃.Nota hic ꝙ ex̃.c.cum
in tua.dicitur ꝙ licꝫ contra vsurariuꝫ nõ
appareat accusator: si tamen alijs argu/
mentis constiterit eosdem esse vsurarios
manifestos : poterit iudex in eos penam
contra manifestos vsurarios in concilio
lateranensi editam libere exercere.

Et obucit Ber. q si loquit de manifestis
notorijs nō est opus alijs argumētis. si ast
de notorijs tunc euidens pbatio requirat
fm ordinē iuris ii.q.3.cōp qui.7 rñdz ad
hoc q hic notoriū nō habet pseuerantiā
facti. vnde requirunt alia argumēta. vel
dic q solēnis fama docet istos eē vsurari
os.7 ideo puniunt pter famā 7 argumē
ta alia. qr ad cōdēnationē nō sufficit sola
fama. ex̄ de iureiu. ex litteris. ¶ Quid si no
toriū sit q vsuras habuit: is tñ a quo ex-
torsit eas nō inuenit nec heres eius. R° iu
dex faciet pecuniā fenebrē paupib⁹ exhi-
beri: quo facto petitio eius admittit. ex̄.c.
cū tu §.i. fm Hosti. 7 fm Ber. vel fm Io.
an. li.6.e.c. quanq̄. epūs pōt vsuras illas
recipe 7 soluere eis a quibus habuit vsu-
ras ille qui petit. ¶ Quid si littere obtente
sint cōtra aliquē vsurariū 7 ipe moriat an
citatonē. nūquid heres p hi⁹ lr̄as poterit
cōueniri. R° q nō fm Gof. 7 Hosti. p illū
c. ex̄ de rescrip. significauit. nisi fiat ibi mē
tio de herede. vt ex̄ de offi. dele. cū oli. Nec
obstat illū ex̄.c. tua. qr illud de ordinario
habet locū qui heredē iudicare poterit vt
defunctū. ¶ Quid si debitor iurauit soluere
R°. tunc habet duo remedia. vnū vt denū
ciet ecclesie vt cogat p cēsurā ecclesiasticā
creditorē q iuramētū relaxet: vel ab exa-
ctione cesset. ex̄. de iureiur.c.i.p toti. 7 ex̄
c. de vsu. tuas. qui si velut excōicationē po-
tius sustinere q̄ iuramētū relaxare. puniri
pōt p potestatē tpalē nimia ptinacia exigē
te: cū ecclesia vltra hoc nō habeat qd faci
at. vt ex̄ de de. excō.c.2. 7 de iudi. cū nō ab
hoīe. circa fi. qui cū forte velut hereticū cō
dēnabit. ii.q.3. rursus. 7 ex̄ de hereticis. ex
cōmunicam⁹. §.i. 7.2. vel sicut fit in qui-
busdā locis. vt in anglia: capit ad man-
datū ordinarij. vel quolibz mense soluat
certā pecunie quantitatē sicut fit i frācia.
7 specialiter in partibus tholosanis. sed ni
hilominus adueniēte die propter iuramē-
tū soluere tenetur: nisi papa interim eū ab
soluat. vel etiā episcopus exigente contu-
macia vsurarij excōmunicati in penā con
tumacie eius. ¶ Secūdū ē q si ipe soluerit
propter iuramentū. tamen pōt repetere. vt
ex̄ de iureiur. debitores. fm Gof. ¶ Quid
si iurauit soluere 7 non repetere. R° non
debet in iudicio repetere pter vim iuramē
ti. hoc enī eēt directe repetere. pōt tñ indi-
recte repetere: crimen eius denunciando ec
clesie. ex̄.c. tuas. in glo. 7 iudex ex officio
suo pōt cogere eū ad relaxandū iuramētū
q si ad hoc induci nō potuerit: potest euz
cogere ad restituendū. Aliqua tñ noua cā
posset superuenire rōne cuius possz repetere
puta si vsurarius in fine penitens ordina
ret q heredes sui omnib⁹ illis vsuras re-
stituerent qui se vsuras dedisse probarent.
ex̄ de iureiur. ad nostrā. i. in tex. 7 in glo.
¶ Quid si iurauit nō denunciare. R°. iura
mentū tale est temerariū fm omnes. quia
ad hoc quilibet tenet. vnde non tenet ser
uare ipm. ex̄ de iureiur. quēadmodū. in fi.
fm Go. 7 Hosti. in sum. 7 Ber. sup. d.c. ad
nostrā.2. Hosti. tñ in apparatu distinguit
q si talis magis mouet zelo iusticie 7 cor
rectionis fraterne q̄ amore rei sue recupe
rande: denunciet. si vō ecōuerso: nō denun-
ciet ne periuret. 7 ita occurrit fraudib⁹ vsu
rariorū. ¶ Quid si iurauit etiam non reci
pere. R°. iuramentū tenet. vt ex̄ de renun.
cum inter. p. 7 de his que vi. ad audientiā
Cogi tamen debet vsurarius q iuramētū
relaxet. ar. ex̄. de iureiur.c.i. vel si ad hoc p
mo induci non poterit: non audiet anteq̄
se liberauerit. In hoc ergo casu erit paupe
ribus eroganda: si fiat fides ecclesie. aliter
non audiet: nisi papa eū absoluerit. 7 hoc
pōt denunciare ecclesie debitor: predicto
iuramento non obstante. hec Hosti. in sū.
¶ Quid si is contra quē sunt lr̄e impetre
appellet. nūquid repellet in cā appellatōis
R°. q non ex̄ de excep. cum inter priorē.
7.c. fi. Idem dicendū est si vsurarius cui
litteras impetrauit appellet. super pricipali
tamē nunq̄ audiet: nisi prius restituerit.
vt supra fm Hosti. Et etiam fm hoc prius
expediet causa appellationis q̄ audiatur
super principali. ar. ex̄. eo. quia frustra. ibi
nisi prius restituerit vsuras quas pr̄ suus
prius extorsit ab alijs. vt ex̄.c. michael. cū
.n. ex psona patris agat. tenet eū defendē
.ff. de reg. iur. ex q̄ psona. fm Ber. 7 hosti.
¶ Quid si nō fiat in lr̄is mētio de pr̄e. nū-
qd ꝯ eū excipi poterit ex psona sine facto
pr̄is. Rndet Ber. 7 arguit sup h̄ p 7 ꝯ.
ex̄.c. michael. 7 deinde dicit q credit q sic
qr tenet vsuras restituere quas pater ei⁹
extorsit: cū succedat ei in bonis. Hosti. vō
dicit q si sit heres vel vniuersal successor
bona ēpta de pecunia vsuraria possidēs ex
cā lucratiua pōt excipi ꝯ eū: cū sit succes-
sor vitiorū. ar. in pnoiatis q̄stionib⁹ in pce
denti arti. q. nunquid heres. 2.q. quid si
de pecunia. 2. ff. de calum. in heredē aūt. §.i.

Secus ē si ñ sit heres nec possideat bona
empta de pecunia vsuraria.lz bona alia ti
tulo donationis a patre recepit bona fide
vt.C.de dona.l.eris alieni.⁊.l.si patri tuo.
Quid si qs tutor curator vel ꝓcurator
vsuras receperit nō noie suo s alieno. R.
quidā dicūt vt Ber.e.x.c.michael.ꝙ non
repellet᷑. qꝛ nec ille vsure repeti pñt ab eo:
cū nihil vsum sit in vtilitatē ei⁹.s male dic
sm Hosti.⁊ sm Jo.vt habet᷑ in glo.di.46.
.c.vlti.qꝛ in delictis illud nō attēdit᷑ s ipz
factū ⁊ delinquētis volūtas ⁊ ꝓpositū.22.
q.5.qui piurat.⁊ e.x. de sen.ex.cū volūtate
Nā et si ꝓcurator meus te deijciat de fūdo
tuo teneor tibi interdicto vñ vi. nihilomi
nus ⁊ ipe lz nihil ad eū ꝑuenerit.vt. ff. de
vi ⁊ vi.ar.l.3.§. cū ꝓcurator. Js tñ in cu⁹
vtilitatē versum ē ꝑncipalr᷑ tenet᷑ ⁊ primo.
ali⁹ vo in subsidiū.ff.de eo ꝑ quē factū erit
ex hoc edicto. Et sic talis tenet᷑ si ꝑncipa
lis nō vult vel nō pōt.vñ si tutor vsuras
recipiat pupilli noie; functo officio tutele
possū ab eo vsuras recipe.qꝛ ꝓ alio nō de
buit peccare.e.di.46.c.vlti.s in alijs con
tractib⁹ nihil ab eo possū petere.C. de admi.
tu.si nō subscripsisti. lz secus sit de ꝓcura
tore.ff.de ꝓcura. ꝓcurator q ꝓ euictione.
qꝛ tutor fit volūtate.ꝓcurator necessitate.

SEquit᷑ videre de 7°.s.restitutione
vsurarū.Et circa hoc qrunt᷑ plura
.s.vtrū vsurarij teneāt᷑ ad restituti
onē vsurarū. R.ꝙ sic.⁊ hoc pz ꝑmo ꝑ ius
diuinū. Luce.19.Si aliquē defradaui red
do quadruplū.ait illi Jhs. Quia hodie sa
lus domui huic facta ē.ergo prius̄ꝙ habēt
volūtatē reddēdi defrandato nō erat ei sa
lus. 2° hoc pz ꝑ ius positiuū.s.ꝑ ius cano
nicū sm ꝙ qlz tenet᷑ vsuras restituere siue
xpian⁹ siue iudeus siue clericus siue laye⁹
vt e.x.c.c.i.⁊.2.⁊.c.post miŝabilē.⁊.c.q̄sto.
Et qdē qualr᷑ ad hoc cogat᷑ xpian⁹ dictū
ē ar.ꝓcedēti. Preterea quicūqꝫ hz alienū
tenet᷑ illud restituere.s illud qd qs accipit
pro mutuo vltra sortē ē alienū:nō suū. nō
.n.transit in dñium ei⁹. ꝓbatio. quicūqꝫ
est alicui⁹ rei dñs ē aliquo iure nō iniuria
dñs ei⁹. s rei acqsite ꝑ vsurā vsurari⁹ nō ē
aliquo iure dñs. qꝛ nec iure emptiōis nec
liberalis donatōis nec locatōis.certū ē.n.
ꝙ in locatione nō trāsit dñium rei locate.
nec iure ꝑmutatiōis:nec iure mutui.qꝛ ac
cipe ꝓ mutuo nō est ius s iniuria. ⁊ sic de
alijs.ergo vsurarius nō ē dñs rei quā ac
qsiuit ꝑ vsurā.ergo tenet᷑ eā reddere siue

restituere. Preterea vsurari⁹ illud qd acci
pit vltra sortē:accipit cōtra oia iura vt patz
ex supradictis.s.ꝯ naturale diuinū cano
nicū ⁊ ciuile.ergo nō acqrit illd ꝑ aliquē
titulū iustū.⁊ ꝑ ꝯñs nec aliqd acqrit.quia
iniust⁹ titulus ꝓ nō titulo ē habēdus.ff.de
peti.here.nec vllā. Et male fidei possessor
dicit᷑ q cōtra legū interdicta mercat᷑.C.de
agrico.quēadmodū.ergo ⁊c.Unū vsure oī
iure sunt ꝓhibite ⁊ indebite ⁊ in nullo ca
su ꝯcesse.nec etiā ꝓ captiuorū redēptione.
e.x.c.sup eo.ideo repeti pñt solute vt habitū
ē s. Preterea esto ꝙ vsura trāseat in do
miniū vsurarij.nihilomin⁹ eam restituere
tenet᷑ sicut mutuū transit in dñium recipi
ētis:⁊ tñ tenet᷑ tantūdē restituere creditori.
Et qꝛ vsurarij sic vtplurimū ꝯtrahūt vsu
rā ꝙ vix cōuinci pñt. ideo cū aget᷑ de vsu
ris codices rōnū suarū exhibere cēsura ec
clesiastica sunt cogēdi.li.7.de vsu.ex graui
Et ꝓcedi pōt in causis de vsuris decetero
simplr᷑ ⁊ de plano ac sine strepitu ⁊ figura
iudicij.li.7.de iudi.dispēdiosam. Itē nota
ꝙ quicūqꝫ cōmunitatū officiales fauore
vsurariorū aliqd statuēdo vel iudicādo ꝙ
eisdē vsurarijs vsure soluant᷑ vel ꝙ solute
nō repetant᷑ vel nō restituant᷑ fecerint:ipo
facto sunt excōicati vt in.d.c.ex graui. de
quo pleni⁹ tanget᷑ infra.li.7.ti.2.casu.82.
⁊.83.⁊.84. Sed quare etiā ius ciuile nō
cogit ad restitutionē vsurarū. R. qꝛ aliter
iudicat alienū lex diuina ⁊ aliter humana.
Lex enī diuina iudicat alienū quicquid
possidetur cōtra legē dei.qui est verus dñs
omniū. sic autem possidet vsuras vsurari⁹
Lex autem humana iudicat alienū quod
possidet᷑ preter voluntatē eius qui ē ver⁹
domin⁹ ipsius.vñ qꝛ in vsura ē volūtariū
mixtum qd nō est in furto ⁊ rapina: ideo
magis iudicat alienū in his q̄ꝫ in vsura.⁊
magis cogit in his ad restitutionem q̄ꝫ in
vsura.⁊ etiā qꝛ ꝑ illa ledit᷑ magis bonum
cōe q̄ꝫ ꝑ vsurā. Lex aūt diuina iudicat in
vtroqꝫ eē alienū.s.tā illd qd ē ꝯ legē di.vt
ī vsura:q̄ꝫ illud qd ē ꝯ legē dei ⁊ volūtatē
ꝓximi vt ī furto ⁊ rapina.⁊ iō iudicat re
stitutōez fieri ī vtroqꝫ. h alex.lomb. Sz
nūqd vsurari⁹ restituere tenet᷑ rē eādē in
numero quā accepit ꝑ vsura sic tenet᷑ fur
⁊ raptor. R.° ꝙ nō. h⁹ rō ꝑma ē.qꝛ qd acci
pit᷑ ꝓ vsura nō ē oio inuolūtariū. 2ª rō ē qꝛ
vsura fit in ꝯtu mutui ī quo nō requirit᷑
ꝙ ille q accipit mutuo reddat mutuū idē
numero: s sufficit ꝙ reddat equale ī ꝑcio.

Et idē dicēdū videt᷑ de eo quod accipitur vsura forte rōe mutui.s.ꝙ sufficit ꝙ reddatur equale in ꝓcio. Hec Alex. lom. Sꝫ contra ꝓdictā rōnē secūdā posset obijci ꝙ nō ē simile de eo quod accipit᷑ mutuo ⁊ de eo quod accipit᷑ ꝓ vsura.qꝛ res que accipit᷑ mutuo trāsit in dn̄ium recipiētis.res vero q̄ accipit᷑ ꝓ vsura nō transit vt dictū ē sup̄ ſm cōmuniorē opi.ergo ⁊c̄. ꝓpter qđ dici pōt etiā ſm eūdē ꝙ quantū ē de lege diuina cogi dꝫ ad restituēdū rē eādē numero: si res maneat apud eū ⁊ sit in eiꝰ potestate nisi p assensū repetētis liberet᷑.al' tenet᷑ restituere equiualētē si res sit ꝯsumpta vel i dn̄iūꝫ alterius qui sit bone fidei possessor translata. ¶ Quid de cōmunitatibꝰ vl' collegijs dātibꝰ pecuniā ad vsuram. nūquid oēs ⁊ singuli sunt vsurarij ⁊ tenēt᷑ ad restitutionē. Rº ꝙ sic ſm Ray.oēs illi.s. quoꝝ auctoritate vel cōsensu fit.ḃ.ar.e.ẋ.c.cond̄ ſtus.⁊.7.q.i.sicut vir.⁊ ꝛ i.q.3.si habes.⁊ ſm Hosti.omnes illi qbꝰ hec in mente sua placent ⁊ ratū habēt ⁊ cōsentiūt ⁊ ꝓhibē pñt ⁊ nō faciūt.e.ẋ.de sen.ex.quante. Nūquid singuli de collegio vel ciuitate tenēt᷑ restituere in solidū quod habuit collegiuꝫ ex vsuris. Rº ſm Rođ.lꝫ illi quoꝝ auctoritate ⁊ cōsensu talia fiūt sint vsurarij vt dicit ray.tñ nō tenent᷑ ad restitutionē nisi quātū ad eos ꝑuenit de vsura.vel quantū releuati sunt ab expensis quas de suo fecissent in sustinēdis oneribꝰ ꝯmunitatis nisi forte ꝓstiterint auctoritatē cōpellēdo aut ꝓcipiēdo cōmunitati taliter fenerari q̄ alit᷑ hec factura nō eēt.in quo casu in solidum tenent᷑. ¶ Quid de regibꝰ ⁊ alijs dn̄is qui cogūt debitores dare vsuras. Rº ſm rođ. ꝙ tenent᷑ ad restitutionē etiam si nihil ad eos ꝑuenerit.ſm vo alex.lomb.dn̄i q vsurarijs fauēt vel eos in terris suis retinent nihil restituere tenent᷑ si nihil ad eos ꝑuenit de bonis eoꝝ. lꝫ al' peccent. ¶ Quid de illis dn̄is qui multa recipiūt a iudeis cum sciant eos nihil habere nisi vsuras.⁊ ꝙ bona eoꝝ que possidēt ad restitutionē nō sufficerēt. Rº ſm rođ.ꝙ tenēt᷑ ad restitutōēꝫ taliter perceptoꝝ si ex causa lucratiua perceperunt.possūt tñ ab eis accipe quod sibi debent sicut ⁊ alij creditores. Quid de vxore ⁊ familia nō mercenaria vsurarij. Rº idem dicēdū ē quod de vxore raptorisꝰ dictū ē supra ti.de raptoribꝰ.Et pōt hic addi ꝙ vxori vsurarij cuiꝰ dos ē de vsura ⁊ vir nō habet nisi de vsura succurrit᷑ vt viuere possit de his que sunt in domo viri si ipsa laborat in domo siue nendo siue suendo siue etiā bona ne pereant custodiendo. cū hoc in creditoꝝ cedit vtilitatē.Si etiā vir habeat bona plura incerta tunc auctoritate ep̄i qui debet pauperibꝰ ꝓuidere licite pōt de eis viuere. ar.di. 72.§. generaliter. ⁊.c.ep̄us.cauere tamē debet. aliter tenet᷑. Sed nūquid pōt vxor restituere male ablata viro ip̄o viuēte ⁊ ignorante. Rº ꝙ nō cū non sit dn̄a reꝝ. dixerūt tamē quidaꝫ ꝙ licet vxor nō sit dn̄a reꝝ tamē data ē viro in adiutoriū cuius salutē ꝓcurare tenet᷑.⁊ ideo sicut de bonis ꝓprijs viri pōt facere elemosynas moderatas viro ignorante ⁊ nō ꝓhibēte.quia sic agit causam eius.ita eodē mō pōt facere restitutioneꝫ: ⁊ si restituat viro sciēte ⁊ nō cōtradicente tutiꝰ facit.si aūt vir sciat ⁊ cōtradicat ⁊ ꝓhibeat vxor tenet᷑ nō restituere.qꝛ etiam al' nō tenet᷑ ad illud bonū ex necessitate. Pro viro aūt de furto nō tenet᷑ restituere nisi quantū ad eā de bonis eiꝰ ꝑuenit vel inquātū bonis eiꝰ vsa fuerit. Si vō nihil de talibꝰ bonis ꝑuenit vel etiā in domo eiꝰ de dote sua vel etiā aliūde expēsas sufficiēter habuerit in nullo tenet᷑. qꝛ nihil inde hūit qđ nō recōpensauerit mulier. ¶ Quid de genero raptoris vel vsurarij: nūquid potest accipe dotē de bonis eiꝰ cū scēd habꝫ nō sufficiat ad reddēdū qđ talis habuit de vsura. Rº ſm rođ. licꝫ dos nō ꝓueniat ex causa lucratiua ꝫ accipiat᷑ ꝓpter onera matrimonij supportāda. si tamē talis veritatē sciēs aut crassa ignorātia ductus contraxit cū filia talis nō debꝫ dotē recipe de rebꝰ hiꝰ de equitate canonica. lꝫ de subtilitate iuris ciuilis aliter forte posset dici.Si aūt fuit ductus ignorantia ꝓbabili puta qꝛ credebat soceꝝ nō esse vsurariū vel al' soluēdo eē:pōt recipere dotē lꝫ postea intelligat veritatē. ¶ Quid de creditore: nūquid recipere pōt quod sibi debet᷑ a tali vsurario vel raptore: cuius.s.omnia bona q̄ hꝫ nō sufficerēt ad reddēdū sua male ablata Rº ſm rođ.hic non ē opꝰ distinctione ꝓcedēti: ꝫ distinguēdū ē aliter.s. ꝙ si creditor credidit talē pecuniā vt ex ea cōmodū suū faceret ⁊ ex ea lucrādo forte se liberaret:tūc pōt recipe debitū suū de rebꝰ talis. nec ē sile de genero q̄stū ad dotē. qꝛ socer dādo dotē genero pauperior efficit᷑ nisi q̄tenus ab onere alēde filie releuat᷑.ꝫ debitor ñ fit pauperior recipiēdo rē l' rei valēte ꝓciū

Si aũt credidit mala fide pecuniam. puta
ad aleas ludẽti vel meretrici daturo: vel
histrioni: vel aliter bona sua dilapidãti: nõ
debet huiusmodi p̃ciũ recipe de bonis p̃di
ctis. sim. Iõ nec ille q ex cã lucratiua agit.
Omnes aũt alij quib⁹ ex ↄtractu debetur
vel quasi ex maleficio recipe possũt ex bi⁹
reb⁹ quod sibi debet᷑: dũ tñ rẽ furtiuã vel
raptã vel vsurariã in ip̃a specie nõ recipi
ant: maxime ꝭm illos qui dicũt ꝙ ĩ vsura
dñium nõ trãsfert᷑. ꝭm etiã eos qui dicũt
ꝙ transfert᷑ dñium in vsura credo ꝙ ip̃a
res vsuraria in specie in solidũ recipi non
dꝫ. qꝛ debitor qui dedit eã ↄtradicere põt
si extat. nec eo inuito creditor aliã pro ea
soluere possꝫ. Hec rõd. Quid de seruiẽtib⁹
vsurarioꝝ. rñdeo ꝭm rõd. aut seruiũt vsu-
rarijs in licitis ⁊ honestis ⁊ necessarijs. ⁊
sic pñt accipe mercedẽ de bi⁹ reb⁹. qꝛ vtili
tas quã ↄsequunt᷑ vsurarij ex opib⁹ eoꝝ
cõpẽsat᷑ cũ mercede quã dãt eis. vñ non
pñt dici paupiores ꝓpter mercedẽ datã:
cũ loco mercedis habeant ↄmoda operꝝ.
Aut seruiũt in illicitis ⁊ in inhonestis. ⁊
sic nõ debẽt recipe mercedẽ de bi⁹. Idẽ di
cẽdũ ẽ de cultorib⁹ prediorꝝ ⁊ mercenarijs
alijs vsurarioꝝ. Sꝫ nũquid illi seruiẽtes
vsurarioꝝ qui seruiũt eis in fenerãdi offi
cio. s. pro eis pecuniã ad vsurã numerãdo
⁊ vsurã accipiẽdo de eoꝝ mãdato ad resti
tutionẽ tenent᷑ cũ nihil ad eos ꝑuenerit.
R⁰ ꝭm rõd. ꝙ nõ tenent᷑ p̃sertim cum idẽ
vsurarij p se vel p alios ministros exerce-
rẽt bi⁹ vsuras lꝫ nõ p istos. Aliqui võ vt
monaldus distinguũt dicẽtes. ꝙ seruiens
aut mutuat pecuniã dñi sui ad vsuram de
gñali mandato dñi dicẽtis sibi ꝙ mutuet
cuicũꝗ voluerit pecuniã ad vsurã sub no
mine ipi⁹ dñi. ⁊ tũc seruiẽs tenet᷑ ad resti
tutionẽ si dñs nõ restituat. qꝛ ẽ in hoc p̃n
cipalis: ⁊ in optione ei⁹ est mutuare ⁊ nõ
mutuare. Aut hoc facit de sp̃ali mandato
dñi sic mandantis sibi. mutua de pecunia
mea. 10. libras noie meo. ⁊ tũc lꝫ peccet hõ
faciẽdo: tñ nõ tenet᷑ ad restitutionẽ. Quid
de illo qui sine mandato gerẽdo negociuꝫ
alienũ feneratur ad op⁹ ei⁹ cui⁹ gerit nego-
ciũ. rñdeo ꝭm rõd. ꝙ tenet᷑ ad restitutionẽ
qꝛ fuit ↄtractus vsurarij minister ⁊ actor
Quid de illo qui cũ vellẽ mutuare pecu
niã alicui gratis induxit me ꝙ nõ darem
eã sibi nisi sub vsura. rñdeo rõd. ꝙ restituẽ
tenet᷑. qꝛ impediuit indebite vtilitatẽ ꝓxi
mi, procurando ne mutuũ gratis sibi daret᷑

¶ Quid de illo q cõsuluit alicui vt feneret᷑
Quid etiã de eo qui dat amico vel cõsan-
guineo: vel cõmodat gratis pecuniã vt ex
ea feneret᷑. Quid etiã de eo qui ↄtrahit so
cietatẽ cũ alio ad fenus exercendũ. Quid
etiã de eo qui mutuat vsurario pecuniã ad
participationẽ lucri vsuraꝝ. Rñdeo ꝭm
aliquos tales qui inducũt aliquos ad fe-
nerandũ tenent᷑ in solidũ. si aliter nõ erant
feneraturi. si aũt al'erãt feneraturi nõ tenẽ
tur nisi quãtũ ad eos ꝑuenit. ꝭm võ rõd.
in neutro casu tenẽt᷑ nisi quantũ ad eos
ꝑuenit. ⁊ melior ẽ ↄditio taliũ in hoc casu
q̃ꝫ in furto ⁊ rapina: vbi q p̃stant auctori
tatẽ ad restitutionẽ tenent᷑ etiã si nihil ad
eos ꝑuenerit de maleficio. ⁊ hoc idõ qꝛ rapi
na ⁊ furtũ ꝯ volũtatẽ dñi fiũt qui patitur
dãnũ. s vsura de volũtate dñi ꝑuenit ad
creditorẽ. nec inueni ꝙ iura dent actioneꝫ
debitori ꝯ bi⁹ inductores ad repetẽdũ vsu
ras ab eis quas debitores soluerãt taliter
inducti p alios cũ ad inducẽtes nihil in-
de peruenerit. ¶ Quid de eo qui pecuniaꝫ
deponit apud vsurariũ. rñdeo si qs ↄmit-
teret pecuniã suã vsurario nõ habẽti al'vñ
vsuras exerceret: vel hac itẽtione vt inde
copiosius p vsurã lucraret᷑: ei materiã pec
candi daret. vñ ⁊ ip̃e culpe ꝑticeps est. Si
võ vsurario al' habẽti vñ vsuras exerceat
aliquis pecuniã suã ↄmittat vt tuti⁹ seruet᷑
nõ peccat. s vtit᷑ ad bonũ hoie malo. Hec
Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 4. c. 3ᵐ. ¶ Quid de eo
qui sola spe sine intẽtiõe p̃ncipali vsuram
ↄmisit. nũqd tenet᷑ restituẽ ea q̃ vltra sortẽ
accepit. R⁰ tali ꝭm Hos. ⁊ etiã Ric. 4. di.
15. q. 5. ar. 5. c. paꝝ añ mediũ. in hoc eius
sequacẽ nõ ẽ op⁹ restitutione ad purgatio
nẽ delicti: sꝫ sola pñia sufficit sibi sicut ĩ si-
monia mẽtali. e x̃ de simo. c. fi. Sꝫ cõtrariũ
sentit Hosti. ⁊ Ber. ⁊ Rod. qꝛ ꝯ Hos. ex-
p̃sse ẽ illud. c. e x̃. c. ↄsuluit. vñ ꝭm eos talis
vsurari⁹ ad restituẽdũ ea q̃ recepit vltra
sortẽ ẽ efficaciter inducẽdus ⁊ tenet᷑ ĩ foro
pñiali. qꝛ dictũ p dñꝫ ẽ Luce. 6. Mutuuꝫ
da. ni. indẽ spe. Et tenet᷑ ꝭm Rod. restituẽ
qcqd vltra sortẽ ꝑcepit quacũꝗ intẽtiõe
ei debitor dederit siue propter dilectionem
exortam propter mutuum ei datum. vel
propter aliud: siue propter recipiendum
ad ꝓlixiorẽ terminũ. quando tamẽ debi-
tor dat creditori propter solam dilectiõeꝫ
nõ põt repetere nec per retẽtionẽ sibi ↄsulẽ
si forte habeat al'aliquid de bonis credi
toris. De hoc supra ar. 5. circa p̃ncipiũ.

Quid si nõ sit corrupta intẽtio creditoris
debitor tamẽ ꝓpter mutuũ acceptũ vel vl-
[illegible] tẽdũ dat ei aliqd. nũquid credi
[illegible] tenet᷑ restituere illud. R° ẜm rob. nõ te
net᷑ de ↄsumptis fide bona nec etiã de ex-
tantib⁹ quãdiu probabilr̃ credit ꝙ ex sola
dilectione ei dederit. si aũt credat vel ꝓba
bilr̃ dubitet ꝙ ꝓpter illã cãm illi seruierit:
restituere tenet᷑. qñ aũt debitor nõ gratis
dat. vel creditor nõ gratis mutuat si al' ha
beat de bonis creditoris. ⁊ p retẽtionẽ sibi
ↄsulat de vsura quã dedit n̄ ẽ cogẽdus ad
restituẽdũ in foro ꝑñiali. ¶ Quid de illis
qui veniẽte solutõis termino nolũt dare
dilationẽ debitori qui iuramẽto astrictus
ẽ soluere: nisi data eis pecunia aut aliquo
equipollẽte: expsse tñ aliqd nõ petunt. R°
tenent᷑ ad restitutionẽ. e x̄. e. consuluit. ẜm
ray. si tñ debitor creditorẽ volẽtẽ recipe pe
cuniã suã preueniat muneribus gratis ro
gãs eũ vt det sibi dilationẽ ꝓpter amicitiã
vl' ꝓpter deũ. ⁊ gratis recipiat creditor illa
munera rõne preteriti tpis nõ futuri. lz po
stea det indigẽti beniuole dilationẽ quam
al' nõ daret si eũ ingratũ vidisset. det dico
principalr̃ ꝓpter amicitiã vel ꝓpter deũ. se-
cũdario vo ꝓpter gratitudinẽ debitoris. ⁊
hec faciat rõe preteriti tpis nõ futuri. nõ
ẽ vsura. vñ ille nõ tenet᷑ ad restitutionẽ eo
rũ que sic accepit ẜm quosdã. hec de Mo
naldo ¶ Quid si quis vẽdat bladũ alteri
pro. 20. sol' in messe. quod ẽ tñ. 15. sol'. ẜm
boni viri estimationẽ in prefixo termino
valiturũ: ⁊ postea caristia veniat ⁊ dictus
emptor illud bladũ pro. 25. sol'. vendat. nũ
quid primus vẽditor aliquid emptori re-
stituere tenet᷑. ⁊ videt᷑ ꝙ nõ. quia emptor
in nullo ẽ dãnificat⁹ imo lucratus. Sz ꝯ.
qr cõtractus ille fuit vsurari⁹. ergo tenet᷑
aliquid restituere vẽditor primo emptori
R°. vẽditor. s. ille ẜm monaldũ tenet᷑ em-
ptori primo restituere totũ illud quod sup
vẽdidit vltra ẜm estimationẽ boni viri. qr
lz emptor nõ sit dãnificatus hic ꝓpter euẽ
tũ rei qui nõ excusat ab vsura. dãnificat⁹
tñ fuit quia multo plus emit ꝙ̃ in termino
valebat ẜm estimationẽ boni viri. Quid
si quis det vsurario modiũ bladi ꝓ vsura
qui modo valet. 10. sol'. ⁊ post ãnũ idẽ mo
dius valet. 20. sol'. nũquid vsurari⁹ tenet᷑
restituere modiũ bladi illi qui dedit in va
lore in quo modo ẽ vel quo fuit qñ dedit.
R°. scripsit monaldus ꝙ hoc erit ĩ optiõe
recipiẽtis. qr cũ vsurarius vsq̃ modo non

restituit ⁊ mora restituẽdi ꝑiudicare debe-
at sibi: restitutio ẜm optionẽ recipiẽtis dz
fieri vt dictũ ẽ s̄. Sed quorũ solutio prius
debet fieri. s. male ablatorũ vel debitorũ vel
legatorũ. rñdeo ẜm alex. lombar. rõ vide
tur ondere ꝙ prius sunt restituenda male
ablata ꝙ̃ soluẽda debita. qr restitutio ma
le ablatorũ tollit iniuriã factã deo ⁊ primo
⁊ maxime in furto ⁊ rapina. in solutione
aũt debitorũ nõ tollit᷑ iniuria ẜ saluat᷑ iu-
sticia. ⁊ ideo videt᷑ hoc prius faciẽdũ. Et
si fiat cõtrariũ vt in pluribus hoc fieri vi
det᷑ qr debita sunt clara ⁊ manifesta. resti-
tutiones aũt nõ sic ẜ sunt incerte. ceteris
aũt parib⁹ clarũ ꝑcedit incertũ. Prius aũt
sunt restituẽda male ablata ꝙ̃ soluẽda le-
gata. qr donatio legatorũ ẽ ex deuotione
legantis. ⁊ ideo ẽ superogatõis. ẜ restitu-
tio ablatorũ ẽ necessitatis iusticie. prius aũt
oportet soluere illud quod est necessitatis
ꝙ̃ quod ẽ superogatõis. vñ ẜm Jo. an. li.
6. de vsuris. quãꝙ̃. prius deduci debẽt vsu
re ⁊ male ablata tãꝙ̃ es alienũ ꝙ̃ soluãt᷑
legata ⁊ alia que sũt titulo lucratiuo reli-
cta. intelligit᷑. n. hereditas deducto ere ali
eno. C. d lega. si vniuerse. De hac materia
vide infra de testa. ti. ad qd heres tenet᷑. q.
ẜ qbus satisfaciet primo. Utrũ vsurari⁹
teneat᷑ restituere nõ tñ vsurariã pecuniã:
ẜ etiam quicqd lucrat⁹ ẽ cũ illa ⁊ fructus
ꝑceptos ex re empta de pecunia vsuraria.
Rñdeo sicut supra dictũ ẽ. rerũ quedã sũt
quarũ vsus ẽ earũ ↄsumptio que nõ habẽt
vsufructũ principalr̃ ẜm iura. ⁊ ideo si ta
les res sint p vsurã extorte vt denarij tri-
ticũ vinũ ⁊ hi⁹. nõ tenet᷑ homo ad restituẽ
dũ nisi illud quod accepit. qr illud qd de
tali re ẽ acqsitũ nõ ẽ fruct⁹ huius rei ẜ hu
mane industrie ⁊ laboris. cui⁹ ipe homo
ẽ dñs. nisi forte p receptionẽ vel detẽtionẽ
talis rei debitor sit dãnificat⁹ amittẽdo ali
quid de bonis suis: tũc. n. tenet᷑ ad recom
ꝑsationẽ nocumẽti. vt si domũ suã vel ali
quid hi⁹ oportuit eũ ꝓ precio viliori distra
here ꝙ̃ valeret vt vsuras solueret. Quedã
vo res sunt quarũ vsus nõ ẽ earũ ↄsũptio
seu distractio. ⁊ he habẽt vsufructũ. vt do
mus ager ⁊ similia. ⁊ ideo si quis alterius
domũ vel agrũ extorsisset: nõ tñ tenet᷑ re
stituere domũ vel agrũ ẜ etiã fruct⁹ inde
ꝑceptos deductis pri⁹ laborib⁹ ⁊ expensis
qr sunt fruct⁹ rerũ quarũ alius ẽ dñs: ⁊ iõ
debentur ei. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 3. c.
Ricar. 4. di. 15. q 5 ar. 6. c. ⁊ Rob. cũ qbus

etiã Hosti. ꝯcordare videt̃ dicẽs ꝙ vsura
rius tenet̃ ad restituẽdũ vsuras ⁊ itercsse
debitoris in q̃to quidẽ dãnũ ⁊ lucrũ suũ
ẽ ꝯputãdũ. sicut satis expsse legit̃. ff. de eo
quod certo loco. l. z. §. penul. ⁊. §. fi. ⁊ etiã
l. se. vñ nõ placet ei interp̃tatio quã ray.
p vsurario facit ꝯsulens ꝙ vsurari⁹ postq̃
satisfecerit de vsuris petat a debitore veniã
ad cautelã. q2 forte teneret̃ ei amplius ali
quid restituere ꝓ interesse ⁊ dãno. nõ vlt
etiã Hosti. ꝙ debitor vltra suum interesse
possit lucrũ petere. q2 hoc eẽt suũ repetere
cũ vsuris. Idẽ etiã dicẽdũ ẽ ẽm rod. de lu/
cro habito de re furtiua vel rapta p nego/
ciationẽ vel ꝯparationẽ reddit⁹ vel prediũ
factã de re hi⁹ furtiua vel rapta. ¶ Utrũ
aliquis teneat̃ restituere dãnũ qd̃ icurrit
ille cui rẽ abstulit ex illi⁹ ablatione. R̃. du
pliciter q̃s dãnificat̃. Uno mõ q2 sibi au/
fert̃ illud qd̃ hz actu. vt q2 aliquis diru/
pit domũ ei⁹. ⁊ tũc dz sibi restitui quantũ
valet dom⁹. Alio mõ q2 aufert̃ sibi nõ illd̃
quod hz: s3 q2 impedit̃ ne habeat id ad qd̃
habendũ in via erat. ⁊ tunc nõ debet eq̃le
sibi restituere. q2. s. min⁹ ẽ habere in poten
tia ⁊ eẽ i via ad habẽdũ q̃ habere i actu.
vñ si quis effodiat agrũ alienius semina/
tũ: nõ tenet̃ restituere totũ valorẽ messis
future. Alij dicũt sic. s. ꝙ in restituẽdo duo
debẽt attẽdi. s. valor rei ablate. ⁊ illa eadẽ
ẽ restituẽda vel equalẽs. Et dãnũ secutũ
ex ablatione illius rei. hoc aũt dãnũ aut ẽ
ꝯsecutũ inde p̃mo ⁊ p se: ⁊ hoc directe. aut
p accñs. p̃mo mõ dãnificãs tenet̃ restituẽ
dãnũ illd̃. vbi grã. alicui ẽ ablata pecunia
ex qua volebat necessaria emere: vel etiã
empta vel debita soluere: ⁊ ideo oportuit
eũ possessiones vtiles sibi vendere: vel pe/
cuniã mutuo ad vsurã accipe. tũc tenetur
dãnũ sic secutũ restituere. Si vero illud sit
subsecutũ indirecte ⁊ p accñs. puta quia
dãnificat⁹ nõ ẽ ꝯsecutus lucrũ qd̃ ex pecu
nia sibi ablata cõsequi sperabat: tale dãnũ
dãnificãs restituere nõ tenet̃. q2 pecunia
de sui natura nõ multiplicat̃. Secus autẽ
ẽ ẽm istos in his q̃ ex natura sua multi
plicari põt: vt in aĩalibus. ⁊ ideo spoliator
taliũ tenet̃ restituere tantũ quãtũ erãt va/
litura tpe restitutiõis. De hoc tñ ẽ dubiũ
s. vtrũ teneat̃ ad tantũ. tũ q2 talis valor
est in potentia. tũ q2 aĩalia possent interim
mori. ¶ Quid si is qui vsuras extorsit ad
inopiã deuenerit. R̃. lz vsurari⁹ intelligat̃
semp in mora eẽ. vt. C. de furt. ancille sub/
tracte. tñ si paupptas eũ excuset vel bonis
cedat ẽ excusatus est absoluẽdus: tenet̃ tñ
satisfacere si ad pinguiorẽ fortunã puene
rit. i. habita rõe ne egeat. ff. de reg. iu. in cõ
dẽnatione. §. i. sup quo exponet idoneam
cautionẽ. vt e. ṫ. c. cũ tu. §. penul. ⁊ de solu.
odoardus. Et põt quilz cedere añ litẽ ꝯte
statã in p̃ñtia: vel etiã in absentia: p nũciũ
vel p ep̃lam. vt. ff de ces. bo. l. penul. ⁊ vlti.
Et h̃ ẽ veꝝ in iudicio ꝯtentioso. S3 nũqd
ita ẽ in foro p̃ñiali. R̃. ẽm Gof. ꝙ nõ. imo
dicet̃ ei ꝙ totũ restituat ablatũ. e. ṫ. c. cũ tu.
⁊. 14. q. 6. si res. ablatũ dico siue p rapinã
siue p furtũ siue vsurã. 14. q. 5. si quid inue
nisti. hoc videt̃ etiã velle Ber. in. c. cũ tu.
in glo. sup illud facultatib⁹. S3 in ꝯtrium
opponẽs Hosti. dicit ꝙ ñ amittit p̃uilegiũ
ex causa iusta sibi datũ. Nam si tpe famis
licet alienũ sine peccato accipe: multo for/
tius retinere. Hec Hosti. Alij aũt voluit ꝙ
si talis ꝯtritus nõ potens ẽ satisfacere: pete
re tenet̃ dilationẽ vel remissionẽ sibi fieri
eẽ elemosyne ab illis quib⁹ tenet̃ restituere
⁊ sic erit i statu salutis. al' nõ. 14. q. 6. si res
S3 hoc videt̃ nimis duꝝ. vñ credo ꝙ ad
salutẽ ei sufficiat ꝙ si ad pinguiorẽ fortu/
nã venerit: restituere firmiter i corde ꝓpo
nat. ¶ S3 nũqd clerici vsuras quas hñt
vel habuerũt de reb⁹ ecclesie restituere p̃ñt
R̃. ẽm ray. ꝙ nõ. q2 tales res sunt paupe
rũ: nisi quatenus ex pecunia vsuraria vel
qualibet alia sua expẽdissent in vtilitatẽ
ecclesie. s3 poti⁹ restituere debẽt de reb⁹ suis
p̃rimonialib⁹ q̃ de ecclesia acq̃sitis fideli
iux̃ suũ posse. Rod. vo credit ꝙ si hoc ñ
possint de bonis suis facere: de fructib⁹ ec/
clesie quos pcepeũt legitime p̃ñt se libera
re. ¶ Cui ẽ vsura restituẽda. R̃. si sciat̃ a
q̃ extorta ẽ: restituẽda ẽ ei: si sit p̃ñs. e. ṫ. c.
cũ tu. §. sup his. Si vo sit absens: ei⁹ here
di vel pcuratori si sit. si vo nec ipe nec he/
res ei⁹ vel pcurator sit p̃ñs: ⁊ vsurarius no
uit vbi ille habitat: debz ei mittere aliquo
mõ si põt fieri fidelit̃ ⁊ secure. hoc. n. semp
faciẽdũ ẽ: qñ ꝯmode fieri põt. Et ẽm quos
dã vt Ber. mitti dz sumptib⁹ ipsius debi/
toris absentis. ar. ff. de ope. li. ope eni. si tam
expẽse itineris nimis excedũt sũmã illius
vsure: tũc dz paupibus erogari. vt. z. q. 6.
anterioꝝ. ⁊ e. ṫ. de iudeis. eũ sit. ⁊ e. ṫ. c. cũ tu
in glo. Hosti. vo distiguit ꝙ si vsurari⁹ qui
ẽ malefidei possessor alibi se trãstulit q̃ vbi
vsuras exercuit: tũc ꝓpriis sumptibus mit
tere tenet̃. Si vo is a quo vsuras extorsit

vel heres eius alibi se transtulit. tunc loci
h₃ quod illi alij dicunt. ⁊ probat̃ hoc. ff. de
rei ven. si res. ⁊ l. si vo. ⁊ l. se. ⁊ in oïb⁹ fm
ꝙ Ric. dicit pensande sunt circumstantie
⁊ quantitas rei debite. remotio loci. expēse
que fierent in mittendo: ⁊ pauptas vel di
uitie eius cui restitutio d₃ fieri. q₂ tā pua
posset eē sūma rei restituende ⁊ tante expē
se que fierent in mittendo: ⁊ ta₃ diues cui
debet restitui: ꝙ nullo mō deberet velle pro
re tam modica ꝓximū tantū grauari. vñ
nō oportet ꝙ tunc mittat. ⁊ in talibus re
currendū ē ad arbitriū boni viri. hec rod.
Ceteꝝ si de eius aduētu ꝓximo speret̃ tūc
pecunia deponet̃ ⁊ ꝯsignabit̃. C. de vsu. ac
ceptā. fm gof. Itē si res eēt magni valoris
⁊ nō posset illi cōmode mitti cuius ē: debe
ret in aliquo tuto loco deponi ⁊ ei signifi
cari fm Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 62. ar. 5. c. 3ᵐ. Si vo
vsurarius nesciret nec speraret ꝙ de facili
scire posset vbi ille habitaret. nō. n. tenetur
vagari vt querat ⁊ inueniat eum. ar. ff. de
opis li. l. ꝙ nisi fiat. §. 2. ⁊ ex̃. e. cū tu i glo.
vel si sciret ei tñ cōmode mittere nō posset:
debet eā pauperib⁹ erogare. 2. q. 6. anterio
rū. ⁊ melius ex̃. e. cū tu. fm ray. ⁊ Ber. ibi
dē. Et idē intelligendū ē si scire nō possit a
quo eā receperit. Et quod dictū ē de eo a q̃
extorte sunt vsure idem intelligendū ē per
oïa: si ille nō sit supstes de eius herede fieri
debere. Sed nūquid ꝓus debet fieri resti
tutio vni q̃₃ alij. R° ꝙ sic in casu. vt qñ re
stitutio vnius est clara ⁊ determinata. alte
rius aūt nō sic. tunc. n. videt̃ ꝙ ceteris pa
ribus prius sit faciendū isti q̃₃ illi. Ceteris
etiā paribus videt̃ prius restituendū pau
peri q̃₃ diuiti. Si aūt vterq₃ sit eque paup
vel diues videt̃ ꝙ restitutio sit prius illi fa
ciēda cui prius facta ē iniuria. hec alexan.
lomb. ¶ Quid si nō sufficiat hereditas ad
satisfaciēdū omnib⁹. nūquid satisfiet ꝓmo
veniētib⁹. R° dixit xᵒ. li. 6. c. q̃₃q̃₃. ꝙ non.
imo satisfiet eis ⁊ alijs ꝓ rata. ar. ex̃ de te
sta. relatū. 2. in fi. ⁊. ff. de pac. si plures. Jo.
aūt an. dicit ꝙ satis videt̃ in hoc casu tp̄s
ꝯsiderandū. vt qui pmo soluit qđ suū est
integre recipiat. ⁊ sic de singulis. li. 6. de re.
iu. qui prior. s₃ primū dictū magis placet
mihi. ⁊ de hoc infra n. 36. q. sed quib⁹. Cu
ius auctoritate male ablata incerta sunt
pauperibus eroganda. R° Ric. 4. di. 15. q.
5. ar. 4. c. 2ᵐ. dicit ꝙ auctoritate ordinarij
qui est pater paupeꝝ. vbi cōsuetū ē talia fi
eri p ordinariū. vbi aūt nō est ꝯsuetū pōt

facere p seipm. nō. n. interdicit̃ p iura scri
pta ei qui tenet̃ restituere i dicto casu ero
gare paupib⁹ p seipm: si faciat hoc fidelit̃
⁊ de ꝯsilio bonoꝝ viroꝝ. Secūdū vo ray.
i sū. eius. 2. li. ti. de rap. iuxta fi. §. forma re
stitutōis. restituenda sunt male ablata in
certa ad cōsiliū episcopi vel pñiarij discre
ti. Secūdū vo hosti. in sū. ei⁹. ti. de pñia. §.
vlti. ad fi. sub. §. sed qua forma. v. itē ⁊ vbi
restituenda sunt ad cōsiliū epī. ⁊ ē p eo. 12
. q. i. ꝑcipimus. Dñs vo Guido de basio
archidiaconus bonon auditor ꝯdictarū
in curia pape: qui fecit apparatū sup decre
tū ⁊ sextū decretaliū: interrogatus sup hoc
sic scriptis rñdit. s. ꝙ sūma hosti. ē va vbi
nullus ē deputat⁹ a testatore qui hoc exe
quat̃. 12. q. 2. de lareis in fi. vbi vo certa p
sona ē deputata illa d₃ exequi. vt ibidē. 12
. q. i. c. eps ecclesiasticaꝝ. ⁊. C. de epis ⁊ cle.
. l. nulli licere. ⁊ ex̃ de testa. tua nobis. ⁊. c.
Johēs. ⁊ in aut̃. de eccle. ti. §. si quis. imo
etiā ip̄e qui h₃ bona incerta que debent
pauperibus dari: pōt ea pauperib⁹ eroga
re sine auctoritate ⁊ licentia epī vel alteri⁹
iudicis ecclesiastici. vt colligit̃ ex̃ de vsur.
cū tu. § i. v. vel his. in tex. ⁊ glo. hoc etiam
inuit clare ex̃ de homi. sicut dignū. §. eos
sup illud aliena. Nec obstat illud ex̃ de iu
deis. cū sit. q₂ loquit̃ de iudeo cuius dispē
satio merito habet̃ suspecta quo ad paupe
res xp̄ianos ab ecclesia. ⁊ ideo bñ ibi dr̃
fm ꝓuidētiā dicē epī. que suspicio cessat i
xp̄iano fideli. Hec archidi. Et sic epūs h₃
eū nō h₃ se intromittere de talib⁹ in defectu
Scotus vo ad. q. istā rñdens. 4. di. 15. q. 2.
ar. 4. dicit ꝙ vbi lex diuina vel ecclesiastica
nō determinat psonā: sequenda ē rō nālis
hec aūt dictat magis ꝙ ille qui tenet̃ resti
tuat paupib⁹ p se q̃₃ p aliū nō tñ exclude
do alteri⁹ boni viri ꝯsiliū. q₂ tali ꝯmittere
posset qui nō bñ fidelr̃ dispensaret. Dicit
aūt xᵒ. duplr̃ in spe. ꝙ i hoc casu ꝓponi d₃
publice edictū in ecclesia a que₂ ecclesiis vsu
re sunt extorte: ꝙ oēs a quib⁹ sunt extorte
veniant. ⁊ si qui appareant quib⁹ fides sit
adhibenda: potius illis restituet̃ q̃₃ paupe
rib⁹ eroget̃. ad hoc ar. ex̃ de homi. sicut di
gnū. §. eos. ⁊ cōuenit cū eo Jo. an. ¶ S₃
pone ꝙ xp̄ian⁹ recepit vsuras a iudeo. cui
restituet. R° liberabit̃ eidē restituendo. cō
ueniētius tñ ē fm Ray. ⁊ hosti. ꝙ ip̄e nō
noie illius iudei cū auctoritate ecclie illis
xp̄ianis satisfaciat a quib⁹ ille iudeus vsu
ras exegerat: vel quib⁹ al' obligatus erat

ꝗ sic liberatus erit.ff.de ne.ge.soluendo.⁊
.l.cū pecuniā. vel apud edē sacrā vel aliū
locū tutū cū auctoritate eccl'ie noīe illi⁹ iu-
dei pecuniā deponat. vt cū iudeus ille resti
tueritei restituatᷣ. Et idē intelligendū ē ƀꝫ
Ray.qñ debꝫ fieri restitutio vsuraꝝ rece
ptaꝝ a xp̄iano vsurario. Qđ aūt dictū ē ꝙ̄
ꝗ ꝯuenienti⁹ ē ꝙ ip̄e noīe illi⁹ ꝛc̄. ƀm rođ.
ē veꝝ qñ factū ē occultū:⁊ nō timetᷣ scan
dalū nec pīculū taliter soluētis. alᷣ sufficit
ꝙ restituantᷣ illi a quo sunt accepte. Qñ
dꝫ fieri restitutio. R̄⁰ ꝙ statim.nō.n.remit
titᷣ peccatū nisi ablatum restituatᷣ. vt dicit
Aug.li.de v̄bis dn̄i. tenetᷣ antē hoc facere
quantū in se ē vt ei remittatᷣ peccatū.ex̄.
de si.matheus.ibi celeriter.⁊.c.cū in eccle.
dicitᷣ ꝙ tanto sunt grauiora crimina q̄nto
diutius detinēt īfelicē animā alligatā. In
casu tn̄ ille qui restituere debꝫ nō ē i mora
nec imputatᷣ sibi si nō restituit statim. ⁊ p̄
si restitutio sit ꝯ̄ bonū p̄rimi:ꝓpter qđ nō
tenetᷣ q̄s reddere gladiū furioso. 2⁰ si fiat
hoc de libera volūtate eius cui restitui dꝫ.
3⁰ qñ expectatᷣ opportunitas restituēdi cū
maiori pace ⁊ honestate. vt si ille cui resti-
tui dꝫ debitū ignoret:⁊ non sine scandalo
vel inhonestate aliqua statim sibi restitui
possꝫ. 4⁰ si facultas nō assit. ar.14.q.6.si
res aliena.ibi.si reddi possit.⁊ c.ex̄.de vsur.
cū tu.ibi.in facultatib⁹. ¶ Esto ꝙ ille q̄ dꝫ
restituere non possit restituere sine grandi
dispēdio suoꝝ bonoꝝ. puta q2 forte nō in
uenit qui bona eius ꝓ ꝯpetenti p̄cio emē
velit. quid faciet. R̄⁰ dici pōt ꝙ talis ab
eo cui restituere dꝫ differendi restitutionē
licētiā petat ⁊ obtineat. aut ei de dāno qđ
incurrere pōt ex dilatione satisfaciat. aut
tantū det de reb⁹ suis eidē quantū res vel
pecunia restituēda valet ¶ Quid si is qui
dꝫ restituere sit indigens multū ⁊ quasi in
extrema necessitate. Ad hoc videt Alex.
lomb.ꝙ ille cui talis restitutio fieri dꝫ aut
eque indiget sicut ip̄e.aut nō multū idiget
In p̄mo casu videtᷣ ꝙ debeat statim resti
tuere.q2 nullus facere debet ꝓfectū suum
cū alieno ⁊ dāno eius cui⁹ ē ip̄o inuito. In
scđo casu aut ille qui restituere dꝫ est in
tanta indigētia ꝙ si sciret eā is cui restitu
ere dꝫ ƀm dictamē recte rōis ⁊ charitatis
teneretᷣ sibi subuenire vel remittere in toto
vel in parte:vel dilationē dare. Aut nō ē
in tanta indigētia quin.s. restituere possit i
toto vel i parte. In p̄mo casu pōt differri
de ꝯsilio iudicis ecclastici: dūmō restituē
sit paratus si ad fortunā venerit pinguio
rē. In scđo casu statim restituere dꝫ. ¶
Sꝫ nūquid sufficit vsurario in mortis peri
culo cōstituto condere testamentū in quo
ordinet suoꝝ male ablatoꝝ restitutionē.
R̄ᷣ ꝙ nō.q2 testamētū ē de his que quis
vult fieri post mortē eius:qñ iā nō ē locus
pn̄ie ⁊ ideo oportet ꝙ in vita velit restituē
alᷣ nō remittitᷣ sibi peccatū.si ergo hꝫ pecu
niā eā exponat restitutōi prius q̄ꝫ moriatᷣ.
vn̄ si sit vsurari⁹ manifestus: dꝫ ei sepultu
ra ecclesiastica denegari:donec ƀm ꝙ eius
patiuntᷣ facultates plenarie fuerit satisfa
ctū vel quib⁹ restitui dꝫ si presto sint: aut
alijs qui eas acquirere possint. vel eis ab-
sentib⁹:loci ordinario aut vicē eius gerēti
siue rectori parrochie in qua testator inha
bitat.li.6.de vsur. q̄ꝫq̄ꝫ.vt habitū ē supra i
arti.p̄cedēti.⁊ fiat ƀm ꝙ dicitᷣ ibi. ¶ Quid
si fenerator ptē pecunie fenebris ei a quo
ip̄e habuit vel heredi ei⁹ restituat:⁊ de eius
voluntate partē retineat. R̄ᷣ dicūt quidā
indistincte eū nō eē liberatū:nisi offerat to
tū. ƀm v̄o Hos.⁊ Hosti.si h̄ ex pacto fiat:
liberatus nō ē.ar.ex̄ de simo.veniēs. si v̄o
partē liberalr̄ ⁊ sine pacto offerat ⁊ soluat
⁊ de residuo mīsicordiā petat:⁊ debitor li-
beralr̄ remittat:liberat⁹ ē.nec vltra restitu
ere tenetᷣ. Tamē ƀm Hosti.iudex ex certis
ꝯiecturis animi sui modū formabit. si eni
debitor sit paup ⁊ vsurari⁹ diues ⁊ potēs:
nō ē p̄sumēdū ꝙ debitor ex corde remittat
ꝫ hoc facit vt statim illud modicū habeat
⁊ nō totū pdat.si aūt sit diues ⁊ potens q̄
solet etiā nimis tantū de suo tradere:p̄su-
mi pōt ꝙ h̄ faciat ex corde. ¶ Ad hec nō
ƀm aliquos ꝙ si restituens vult restituere
ad salutē duo dꝫ ostendere ei cui tenetᷣ.scilꝫ
velle ⁊ posse:⁊ adminus velle si nō habet
posse. Et ita siue totū siue partē siue nihil
recipiat creditor:solut⁹ ē debitor. q2 aliq̄s
ē qui habet posse ⁊ nō velle: qui dicit cre-
ditori.si volueris ꝯcordare mecū ego con
cordabo tecū. hoc ē dictū tibi satisfaciā si
volueris ad volūtatē meā non ad tuā.q2
si crederet ꝙ totū vellet accipe nihil daret
⁊ creditor potius vult aliq̄d habere q̄ꝫ ni
hil.talis.n.satisfactio nō ē salutifera.q2 nō
satisfacit alteri ꝫ sibi. Itē alius ostēdit velle
⁊ nō posse dicēs.libenter tibi soluerē oīa:ꝫ
nō habeo vn̄.nec ista ē salutifera si potest.
quia creditor audiēs ī potentiā velit nolit
oportet ꝙ.s.absoluat eū. q2 ait lex. inanis
ē actio quā inopia debitoris excludit. hoc

sꝫ

de monaldo. Itē ponē ꝙ quidā vsurarius offerat libere totā pecuniā creditori ostendēs plenariā volūtatē: cū tamē nō habeat q2 si crederet ꝙ aliqd acciperet non offerret ei. creditor aūt nihil penit⁹ vult accipe sed liberalr̄ dimittit totū. nūquid talis satisfecit. R° ꝙ iste plenarie satisfecit ꝓximo ſ non deo. ⁊ ideo postmodū sufficit ei sola ꝯtritio vt satisfaciat deo. vñ cōsulēdū ē nō ꝯtritis vt admin⁹ liberā satisfactionē ꝑns deo faciant. Secūdū hosti. vō intelligit eē satisfactū creditori ex quo remisit sibi ex corde qualr̄cunq̄ satisfactū fuerit sibi. dūmō sit talis ꝙ remittere possit. que remissio ex quo ē facta nō reuocat̄ pr̄ia. Itē sunt aliqui vsurarij qui nitunt̄ recipe deū: q numerata vsura ⁊ accepta tunc exponūt eā dandi credētes ꝙ nō accipiat. q2 si crederent ꝙ retineret nō ꝑstarent. at ille verecūdia vl̄ timore duct⁹ nihil vel paꝝ recipit residuū donās eis. ⁊ tales satisfacere se dicunt qđ nō ē veꝝ. Idē ē de eis q ꝯcordāt recipiēdo vsuras. opꝫ ergo ꝙ postmodū denouo satisfaciant ostēdendo liberā voluntatē. hec de monaldo. Itē nota ꝙ quinq̄ sūt modi satisfaciēdi ſm aliquos. ꝑmus ē cū pecunia libere offert̄ sine malicia ⁊ fictōe. ⁊ hic ē perfectus. 2⁹ cū nō habēs pecuniā offert pignora sufficiētia. 3⁹ ē cū nec pecuniam habens nec pignora sufficiētia: facit tñ instrumētū vt postea tam ipe ꝙ̄ heres possit ad solutionem cōpelli qñ venerit ad pinguiorē fortunā. 4⁹ ē cū mediāte sacerdote vl̄ aliqua religiosa ꝑsona fit libera ⁊ volūtaria cōcordia. ista tñ media ꝑsona semꝑ dꝫ ostēdere creditori velle ⁊ posse liberꝝ debitoris. ita ꝙ nulla sit coactio creditoris directa vel indirecta. 5⁹ ē cū de cōsensu ⁊ mera ac libera volūtate creditoris ponit aliquā possessionē in manu alicuius honesti viri ex cuius fructib⁹ ꝓcessu tp̄is oīa debita ꝑsoluant̄. ⁊ postea possessio redeat ad heredes. vel ita remaneat in ꝑpetuū si debitor voluerit ꝓ icertis. Et sciēdū ꝙ ſm quosdā lꝫ hoc fiat de licētia ep̄i vel sacerdotis discreti: si tñ fiat absq̄ libera volūtate ⁊ consensu creditoris nō sufficit ad salutē. qñ sciunt̄ certe ꝑ° qb⁹ restitutio fuerit faciēda.

SEquit̄ videre de octauo. s. de forma instrumēti obligatōis vsurarij vel raptoris ad restituēdū aliena. Circa quod sciendū ꝙ tale instrumētū dꝫ fieri manu publica. s. tabelliōis. cui aūt debeat fieri supra habitū ē in hoc ti. ar. 6. §.

insuꝑ q2 statutū. dicet̄ aūt sic. Dñs petrus volēs saluti sue aīe cōsulere ꝑ restitutionē plenā oium que indebite ⁊ iiuste acq̄siuit habꝫ ⁊ habuit ꝓmisit dño. C. ꝑsbytero talis ecclesie in cuius parrochia habitat: ꝑmissionē recipienti ⁊ stipulāti noīe ⁊ vice omniū quoꝝ interest: restituere oīa ⁊ singula que ad eū vel patrē suū vel auū: vel aliū eius noīe ꝑuenerūt ex causa vsurarū vel alia quacūq̄ causa iniusta vel indebita acquisitōe vel exactōe. omnib⁹ ⁊ singulis ꝑsonis vniuersitatib⁹ ⁊ collegijs: a qb⁹ ipm vel patrē ei⁹ vel auū vel aliū eius nomine hoc vel aliquid eoꝝ apparuerit habuisse vel ꝑcepisse: siue ħ appareat libris vel scriptis rōnū suaꝝ vel instrumētis: siue alia legitima fide vel ꝓbabili rōne. Et etiā quibus restituendū videbit̄ dicto domino. C. vel fratri tali ꝯfessori suo de pura ⁊ simplici cōsciā eoꝝ. cōfitet̄ nāq̄ ⁊ recolit nōnulla indebite habuisse: que si posset legitima rōne ꝓbari. Itē scit se fecisse mutuādo cū aliquib⁹ ꝑsonis quosdā ꝯtract9 vsurarios quadā palliatiōe vellatos: de q bus cōfecta sunt instrumēta in quib⁹ vsura nō possit facile deꝑhendi. Itē ꝓmisit restituere tali decē lib. itē tali cōitati cētū lib. quas quantitates habuit a ꝑdictis ꝑ vsurariā prauitatē vel aliā iniustā exactionē. Itē ꝓmisit dare ꝑdicto dño. C. vel frī. N. cōfessori suo. 25. lib. soluēdas ꝑ eū ⁊ cōuertendas in his ⁊ circa ea que sibi secrete cōmisit. Itē cū sciat se quedā illicite ꝑcepisse ⁊ habuisse que. s. a quib⁹ habuit apud se ē incertū: ꝓ aīab⁹ omniū eoꝝ a quib⁹ habuit ipa dare ꝓmisit centū lib ꝑdicto dño. C. distribuēdas ab eodē de cōsilio ⁊ volūtate ꝑfati. N. ꝯfessoris sui. vl̄ si ipe ñ possit interesse ad ꝯsiliū ⁊ volūtatē gardiani aliꝯ mō quo magis aīe sue viderit expedire.

Itē ꝓmisit supradicto dño. C. noīe ⁊ iure quo supra restituere oīb⁹ ⁊ singul̄ ꝑsonis collegijs ⁊ vniuersitatib⁹ oīa pignora mobilia ⁊ imobilia que hꝫ ⁊ que sunt sibi obligata ꝓ vsuris ⁊ alijs iiustis ⁊ indebitis causis incōtinēti ꝓ sola sorte. Oēs quoq̄ vsuras ab eo recipiēdas. iuramenta. fideiussores ⁊ obligatōes ꝓinde sibi factas relarat remittit ⁊ absoluit. instrumēta irritat ⁊ cassat. ita ꝙ ꝑ ea nisi ad solā sortē ⁊ iustā solutōēꝫ nō possit aliquis cōueniri vel in aliquo molestari. Itē ꝓmisit dare ⁊ tradere incōtinenti in manus ⁊ potestatē ꝑdicti dñi. C. omnia instrumēta ad predictas

causas ptinētia que habet apud se ꝛ apō notarios: vel al' poterūt inueniri. Pro p̄dictis aūt oīb' ꝛ singulis faciēdis ꝛ plenarie exequendis obligauit supradicto dño. C. iure ꝛ noīe supradicto talē domū spāliter ꝛ gñaliter oīa bona sua habita ꝛ habēda mobilia ꝛ imobilia. dans ꝛ tribuēs ei plenā ac oīmodā potestatē ꝛ mādatū vt absq; eius ꝯdictōe vel heredū suoꝝ ꝓpria auctoritate accipiat ꝛ accipe possit p̄dictam domū ꝛ alia bona eius que voluerit. ꝛ ea que ex eis voluerit possit distrahere vēdē ꝛ obligare. ꝯuenire. de p̄cio illud recipere. possessionē tradere. de euictione cauere. ꝛ ob illud certa bona obligare. ꝛ omnē i eis ꝛ sup eis ꝯctū facere. quēadmodū ip̄e facere potuissz. Itē dans ꝛ tribuēs ei plenā ꝛ oīmodā potestatē ꝛ mandatum agēdi ꝛ exercēdi actōes suas petēdi exigēdi ꝛ recuperādi: transigēdi quoq; ac paciscēdi. ꝯueniendi ꝛ cōpromittēdi. refutandi. quitatōez faciēdi. ꝛ in aīaz eiusdē de calūnia ꝛ vitate dicēda iurandi. ꝛ quodlz licitū iuramētū prestādi. cū psonis illis ꝛ ꝯ eas que bona sua mobilia ꝛ imobilia detinēt vel possidēt ꝛ ꝯ debitores suos oēs: vel specialr̄ ꝯ tales ꝛ ꝯ illos quos ex eis voluerit eligere ꝛ ab eis sufficiētē quantitatē ex debitis exigēdi petēdi ꝛ recupērādi p dictis omnibus ꝛ singul' pficiēdis ꝛ plenarie exequēdis. Nec nō etiā dans ꝛ tribuēs ei sup oīb' ꝛ singulis supradictis gñale mandatū cū libera administratōe. Et oēs p̄dictos ꝛ singulos ꝯstituit pcuratores in bonis suis tanq̄ in rē suā. Itē ꝓmisit dicto dño. C. noīe supradicto reficere ꝛ restituere oē damnū interum expensas ꝛ interesse que fiēt ꝓ oibus ꝛ singulis supradictis exigēdis recuperandis ꝛ etiā exequendis in iudicio vel ex. quocunq; mō oibus ꝛ singulis quoꝝ interest vel interfuit p se vel p nuncios suos credendo eis de predictis ꝛ quantitate eorū suo simplici v̄bo sine testib' ꝛ sacramēto Et hec oīa ꝛ singula supradicta ꝓ se suisq; heredibus ꝓmisit ꝛ iurauit ad simplicem reqsitōez sine petitōe libelli ꝛ dilatōis implere ꝛ rata i ppetuū habere ꝛ tenere: nec p se nec p̄' aliū de iure vel de facto ꝯuenire. renūciās exceptōi doli mali ꝛ actōi in factū: ꝛ ꝯditōi sine causa vel ex iniusta cā: ꝛ p̄uilegio fori: ꝛ oibus ferijs ꝛ inducijs: ꝛ omni statuto vel capitulo ciuitatis vel loci: ꝛ spāliter talis: ꝛ omni aliū legū auxilio quo vel quibus se defendere posset quominus oīa predicta ꝛ singula adimpleret Et quotiēscūq; ip̄e vel heredes sui vel ali' noīe eius venerit ꝯ p̄dicta vel ꝯ aliqd̄ p̄dictoꝝ: totiens se ꝛ suos ꝯdēnauit cū pena cētū lib. dño ep̄o tali vel dño tali applicandaꝝ: qua pena stipulata vel ꝓmissa soluta vel nō: nihilomin' predicta oīa ꝛ singula executioni mandent̄. Pro p̄dictis autem oibus ꝛ singulis attendēdis ꝛ obseruandis. p. ꝛ. h. quilibet eoꝝ ꝛ p̄ncipaliter ꝛ in solidū ꝯstituerūt se fideiussores ꝛ p̄ncipales debitores ꝛ pagatores sub obligatiōe omniū bonoꝝ suoꝝ p̄sentium ꝛ futuroꝝ: ꝛ sub pena p̄scripta ꝓmittētes p̄dcō dño. C. recipiēti ꝛ stipulanti vice ꝛ noīe supradcō oīa ꝛ singula supradicta attendere ꝛ obseruare: renūciantes epistole diui adriani: ꝛ cōstitutioni de duob' reis debendi ꝛ p̄uilegio fori ꝛc̄. vt supra. ¶ Forma autē instrumenti vēditiōis facte a ꝯmissarijs de reb' testatoris pōt eē talis. Cū. a. in suo testamēto cētū lib. ꝓ restituēdis male ablatis: vel ꝓ oīa sua reliquisset restituendas ꝛ distribuēdas: ꝓut disposuit ꝛ legauit p manus dñi. C. presbyteri vel. N. confessoris sui quos suos ad hoc instituit ꝯmissarios ꝛ reliquit dans eis plenā ꝛ liberā potestatē licētiā ꝛ auctoritatē vēdēdi obligādi ꝛ alienandi de bonis ipsius testatoris ꝛ de q̄bus voluerint sine ꝯdictione suoꝝ heredū vel alterius psone ꝓ ipsis male ablatis restituendis. vel ꝓ legatis soluendis. vt hec patent p eius testamētū vel p publicū instrumētū scriptū p manus talis notarij. Ideo idem dñs. C. vel idē ꝯmissarij ipsius. a. vel ipsi' testatoris volūtatē fideliter adimplere ꝛ eius aīam ꝛ seipsos de huiusmodi ꝯmisso vel de p̄dictis exonerare volentes: cū p aliā velociorē vel ꝯmodiorē viā de bonis ipsius. a. pecuniā ꝓ predictis pficiēdis nequeant pcipere vel habere: ex potestate licētia ꝛ auctoritate eis ab eodez tradita. vt supra ꝯtinet̄. ꝯmissario noīe ꝛ vt ꝯmissarij olim. a. sup̄dcī: dederūt vēdiderūt ꝛ t̄diderūt ticio domū vnā ex bonis sic ut hereditate dicti. a. posita in tali loco ꝛc̄. ꝓut habet̄ in instr̄is vēditiōis: ꝓ precio centū lib. qd̄ preciuz dicti ꝯmissarij ꝯfessi fuerunt ꝛ ꝯtenti se ab ip̄o emptore hūisse ꝛ recepisse dandi ꝛ soluendi in restitutōe male ablatoꝝ vl' in solutōe legatoꝝ dicti a. quā domū p̄dicti C. ꝛ. N. ꝯmissario nomine ꝛ vt ꝯmissarij oli dicti. a. se pro ipso T. ꝛ eius noīe ꝯstituerūt possidere donec

ipſe. T. ip̄ius domus poſſeſſionē acceperit c. . . . ad quā accipiēdi ſua auctoritate ⁊ retinēdi deinceps licētiā dederūt ꝓmittentes ꝯmiſſario noīe ⁊ vt ꝯmiſſarij dicti a. dicto. T. ꝓ ſe ⁊ ſuis heredibꝰ ſtipulāti litē vel cōtrouerſiā ⁊c. vt in inſtrumētis uēditōis vſq; ad omniū bonoꝝ obligatōēꝫ Et tūc infra dicit̃. ꝓ quibus omnibus obſeruādis idem cōmiſſariꝰ cōmiſſario noīe ⁊ vt ꝯmiſſarij dicti a. obligauerūt omnia bona ipſius a.

¶ De ſocietatis cōtractu titulus. xiiꝰ.

DEinde q2 vſura ē illicita: ⁊ ſocietas debito mō facta ē licita. ⁊ aliqñ ſub pallio ſocietatis latet vſura. iō ꝯſiderandū ē de ꝯtu ſocietatis. Et p̄mo quid ē. 2º quō ꝯbitur. 3º inter quos. 4º in quibꝰ rebus. 5º quis modus vel quod pactū apponi poſſit. 6º quot ⁊ quibꝰ modis ſoluit̃. 7º que actio ⁊ qñ ex ea naſcat̃ ⁊ ad quid ⁊ quibꝰ ⁊ ꝯt̃ quos det̃: ⁊ qualis ſit. ¶ Circa p̄mū ſciendū ꝙ ſocietas ē duoꝝ vel pluriū conuētio cōtracta ob cōmodiorē vſuꝫ ⁊ vberiorem queſtum. Hec deſcriptio habet̃ a Marco tullio. ⁊ accedit ad hoc ꝙ dicit̃ vniꝰ induſtriā. ff. e. ſi nō fuerit. §. plerūq;.

CIrca ſecundū ſciendū ꝙ ſocietas ꝯbit̃ ſolo cōſenſu. vnde ſi meus ſocius aliquē admiſerit quē meū ſociū eē nolui: ei ſolus ſociꝰ ē: nō mihi. ff. e. qui admitt. t̃. Et ꝯbit̃ ad tempus ⁊ in perpetuū. i. dū viuit ſocius. ⁊ ſub conditōe. vt. ff. e. l. i. ⁊. C. e. l. penul. Jneternum aūt. i. vt ſine fine duret nō pōt. ff. e. l. nulla.

CIrca tertiū ſciēdū ꝙ ſocietas ꝯbitur inter perſonas illas que al' pñt cōtrahere ⁊ obligare ſe. de quibus habitū ē ſ. ti. de cōtractibꝰ in cōi. ar. 3.

CIrca 4m ſciendū ꝙ ſocietas ꝯbit̃ qñq; vniuerſoꝝ bonoꝝ. qñq; aliculus negociatiōis tm̄. qñq; vniꝰ rei. ff. e. l. vlti. Jn re aūt turpi ⁊ flagitioſa cōtrahi nō pōt. ff. e. nemo poteſt.

CIrca 5m ſciendū ꝙ in ſocietate cōtrahenda nō pōt modus adijci. vt quecūq; ex ſocietate obueniūt cauſa donatōis ptineāt ad ſociū meum: ⁊ ego nihil habeam. q2 tunc magis viderer mercenarius tuus q̄ ſocius. ff. e. l. 5. §. fi. Jtē nō pōt adijci vt ſocius de dolo nō teneat̃. vñ ſi a p̄ncipio dolo te inducam vt mecū cōtrahas ſocietatē quā al' nō cōtraheres nō tenet ſocietas ip̄o iure. ff. e. l. 3. §. vlti. Jtē nec vt trāſeat ad heredes. ff. eo. nemo pōt. ⁊. l. nemo ex ſocijs. ⁊ hoc in ſocietate vectigaliū publicoꝝ tranſit ſocietas ad heredē. ⁊ hoc ſi fuerit dictum. ⁊ pſona heredis ſit ſocietati cōueniens. ff. e. adeo morte. ⁊. l. veꝝ ē. Si aūt in ſocietate ꝯbenda aliquid exp̄mat̃ de lucro ideꝫ tacite dictuꝫ videt̃ de dāno. ⁊ ecōuerſo. inſti. e. §. illud. eadē. n. dꝫ eē rō cōtrarioꝝ. ar. ff. de le. 3. l. vlti. Et hoc ē veꝝ de dāno qđ caſu cōtingit. ſi. n. cōtingit dolo ſocij vel culpa ex qua teneat̃ ex qua deducit̃ ex ſocietate dānū tale. ſed potiꝰ inducit̃ actio ꝓ ſocio. qua ꝯuentus ille qui dānū dedit damnū c. git reſarcire. ff. e. nō ob eā. Jtē i ſocietate pōt adijci pactū vt partes ſocietatis cōſtituant̃ arbitrio tercij. ⁊ ſi ipſe nihil arbitretur ſocietas nihil valet. ff. e. ſi coita. Si vō tercius inique arbitret̃: ad arbitrium boni viri. i. iudicis recurrit̃. ff. de v̄. ob cōmuna. §. cū ita. ¶ Sꝫ quid de ſocietate que contrahit̃ inter aliquos. ſ. ꝙ vnus ponat pecuniā ⁊ alter opam. nūquid talis ſocietas ē licita. Rꝰ ꝙ ſic. dū tamen cōmuniter ſentiant lucrū ⁊ damnū. qñq; tamē ſocietas ita pōt coiri vt alter nullā partem ſentiat damni ⁊ lucrū ſit cōmune. vt ſi tanti ſint opa quanti ē dānū. ſepe. n. tanta ē ſocij induſtria vt plus conferat ſocietati q̄ pecunia. vt ſi ipſe ſolus nauiget. ſolus pegrinet̃ ſolus picula ſubeat. ff. e. ſi nō fuerit. §. i. ſup illo v̄bo. plerūq; eñi tanta. Quid ſi piculū ptineat in ſolidū ad recipiētē. ⁊ lucrū in ſolidū ad tradētē. Rꝰ ꝙ talis ſocietas eſt illicita ⁊ dicā leonina. vt ibidē. §. fi. Quid ſi recipiēs in ſolidū ſentiat piculū vt pcipiat lucrū. Rꝰ Albertus dicit ꝙ talis ſocietas ex vi pacti: nō iure ſocietatis ē licita. ſ; quintus mucius dicit ꝙ oīno eſt illicita. ⁊ huic ſentētie adheret Jo. ⁊ archidi. ⁊ alij doc. Nā quantū ad ſocietatē pertinet: niſi aliud dictū ſit: partes ſunt equales. agi tn̄ pōt in cōtrariū. ſ. ꝙ ad vnū ptineant due partes lucri. ad aliū tertia: dū is qui plus recipit: ſocietati plus pecunie vel opere vel cuiuſlibet artis cōtulit. ff. e. ſi nō fuerit. §. i. Aliter vō q2 ſocietas ē alicuiꝰ firmitatis vt ibidē. l. veꝝ. ⁊ iō ex vi pacti talis ſocietas nō valebit: lꝫ in alijs cōtractibꝰ teneat oppoſitū pactū. Nec obſtat inſti. ꝓ ſo. §. ⁊ adeo contra. quia ibi dicit poſſe cōueniri vt quis partē lucriferat dāno non teneat̃

quod opꝫ de lucro mercimonij intelligi: vel ope nõ capitali. Et hoc ẽ qđ dicit̃ superius. neq; .n. lucrũ intelligit̃ nisi oĩ dãno deducto. nec damnũ nisi oĩ lucro deducto. Ideo sic scripsit Hos. in sũ. ti. de vsur. Uis dare pecuniã alicui mercatori sine peccato pone pecuniã ⁊ ipse operam psonalẽ. nec pecuniã tantã vel minorẽ. plurimũ .n. quod deest pecunie opa supplet. ⁊ communicetis pericula damna ⁊ lucra. ff. c. l. 6. § 1. ⁊ l. si nõ fuerit. ⁊ se. Hec Hosti. Esto ꝙ tradat aliquis alicui quãtitatẽ tãtã pecunie ad operãdũ fideliter ⁊ diligẽter cũ ea in tali arte. vl' ad mercandũ in tali mercatiõe vsq; ad ãnũ tali pacto .s. ꝙ in fine ãni si lucrat' fuerit inde: sortẽ ⁊ quartã partẽ lucri ipi. A. dabit. si aũt damnũ euenerit ipse. C. dãni tres partes. A vero quartã partẽ portabit. nũquid cõtractus talis licitus erit. R' sm aliquos ꝙ nõ. imo erit vsurari' hac rõne. qꝛ si cõtingat illã pecuniã vel illã rẽ ex ea emptã diuino iudicio vl' casu fortuito pdi ipse C. debitor tres partes sentiet damni. qꝛ quicqđ ɔtigat tres ptes sortis reddẽt ipi A. creditori. ⁊ idẽ qcqđ A. ɔsequit̃ de lucro quantũ ẽ p illis trib' ptib' que nõ subiacẽt eius periculo: est vsurari'. qđ aũt pcipit quantuꝫ ẽ de quarta parte q̃ ptinet ad eius periculũ est licitũ lucrũ. Pone ꝙ A. tradat ipi C. boues duos estiatos ad 20. lib. ad laborandũ cũ eis fideliter ⁊ diligenter vsq; ad ãnũ tali pacto .s. ꝙ ipse C teneat̃ ipos boues fideliter seruare custodire pascere ⁊ tenere oĩo de expẽsis suis: ⁊ in fine termini eosdẽ boues vel pdictã estimationẽ cũ quarta parte lucri: si lucratus inde fuerit. vel eo tanto minus ipa estimatione quantũ fuerit quarta pars damni: si dãnũ inde euenerit: teneat̃ ipi A. dare ⁊ ɔsignare. nũquid talis ɔtract' erit licit'. R' ille casus ẽ similis pcedẽti: vt pꝫ intuẽti. ideo dicẽdũ videt̃ idẽ hic ⁊ ibi. Erit aũt licit' ille casus: si addat̃ in pacto sic .s. ꝙ si damni aliqđ sine culpa vel negligẽtia vl' dolo ipsi' C. vel eius nũcij vel familiaris venerit: ad ipm A. totũ ⁊ totalr ptinebit. Dictũ tñ damnũ nõ tenebit̃ dict' A sibi ɔputare nisi ipse C. p testes tres legales ⁊ bone opiniõis q nõ sint ei familiares vel ɔsortes potuerit ostẽdere. Silr si in pacto casus pcedẽtis clausula ɔsimilis ei ɔpetẽs apposita fuerit licit' erit. Debꝫ aũt lucrũ intelligi illud qđ deductis oĩb' natoĩb' operũ ⁊ labo⁊ ipi' debitoris: ⁊ expensis factis de bonis eiusdẽ in illa arte vel mercatiõe: vel in bobus ⁊ eo⁊ opatõe repit̃ superesse: facta diligẽti ⁊ fideli ɔputatione ⁊ estimatione. Quid de eo qui tradit boues alteri p certis sextarijs bladi vsq; ad ãnũ tali pacto .s. ꝙ si moriant̃ vel deteriorent̃: ɔductor subeat medietatẽ dãni. si aũt meliorãtur hꝫ medietatẽ lucri. R' ita licet alteri locare boues ad certũ terminũ p certo p̃cio sicut equos dimõ ibi seruet̃ equitas iuris naturalis. qđ fit qñ non apparet euidẽter cui' sit ɔditio melior vel deterior scꝫ locatoris vel cõductoris. In pacto aũt pposito videt̃ notabilr deterior ɔditio ɔductoris. qꝛ vix aut nũq; habere põt tantũ ɔmodũ de boum melioratõe: quãtũ dãnificari põt de morte. si tñ locator pp̃ter hoc tale pactũ apponat: qꝛ timet ne ɔductor boues grauet firmiter pponẽs ꝙ si boues perierint sine culpa eius vel nuncij sui: nullã recõpensationẽ peteret: non peccaret: nisi forte pp̃ter malũ exemplũ eius intentionẽ ignorantiũ. Uerũ ẽ tñ ꝙ ɔductor põt in se recipe periculũ rei cõducte: quantũ ẽ de nã ɔct'. tamẽ i casu pposito nõ ẽ soluꝫ locatio ⁊ cõductio: ſ etiã societas in boum melioratõe ⁊ deterioratõe. ¶ Pone ꝙ A. tradat ipi C. vnã vaccã p. 5. lib. estimatã tali pacto ꝙ ipse C. teneat̃ eã ⁊ oẽm eius futurũ fetũ ⁊ fructũ fidelr ⁊ diligẽter custodire seruare pascere ac tenere oĩo de suis expensis ⁊ ipaꝫ vel aliquẽ eius fetũ vel fructũ non vendere vel alienare sine ipius A. licẽtia spãli. ex fructib' vero ⁊ fetib' eius p̃oribus tantũ ipi A. dare ⁊ ɔsignare: donec sibi de dicto p̃cio sit integre satisfactũ. quo facto totius eius lucri qđ ab eis hic inde fuerit habitũ: ipi A. dare dimidiuꝫ: ⁊ sibi tenere reliquũ. si tñ vacca aut aliquis eius fruct' vel fetus ipi' C. vel nuncij eius vel familiaris culpa aut dolo vel mala custodia perierit: aut pdit' aut vastat' fuerit: restituet ipse C. integre p̃ciũ p̃dictũ cũ oĩ damno ⁊ interesse suo ipi A. si aũt hoc iudicio diuino vel casu fortuito euenerit: ad ipsum A damnũ oĩmode pertinebit. nũquid talis ɔtractus licitus erit. Et videt̃ ꝙ sic. qꝛ ipse A. i se diuini iudicij ⁊ casus fortuiti periculũ suscipit. ⁊ idõ nõ dꝫ videri graue si p̃us sortẽ recipiat q̃; aliqđ inde pcipiat. Sꝫ in cõtrariũ ẽ. qꝛ euidẽter alteri' ɔditio .s. ipi' C. ẽ deterior. quia forte euenire poterit ꝙ post q̃; ipse A. sortẽ recepit: vacca cũ omni fetu ⁊ fructu suo peribit. ⁊ sic de oĩbus suis

expensis ⁊ laboribus circa vaccā habitis
nihil habebit:quod impiū eē videt᷑. Et idō
dicendū q̄ nō ē licit⁹ cōtractus. Nota tñ
q̄ si ad hunc casū addit᷑ q̄ pastor mor re
de cura aīaliū se intromiserit habeat omnē
fructū de lacte veniētē:quousq̄ dn̄s ouiuʒ
sortē de lana sublevabit:non videt᷑ quare
sit illicitū. Esto q̄ ipse A. tradat ipi C. 20
oues estimatas ad. 10. lib. tali pacto: q̄ ipse
ei medietatē sortis ꝓuentuū reddat. scʒ. 5.
lib. quicquid postea de ouib⁹ cōtingat. nū-
quid hoc licebit. Rndet Rod. q̄ hoc per
idem est ac si A. creditor dedissʒ ipi C. mu
tuo. 5. lib. ex quib⁹ emptis. 10. ouibus socie
tatē adinuicē cōtraxissent: ⁊ oia ꝯmunia
haberēt. In h̄ casu si A. ipm C. rōe mutui
grauet: vsura esset. Esto q̄ aliquis emat
duas vaccas. ⁊ eas tradat alicui agricole
tali pacto. s. q̄ ipse illas pascat: ⁊ cū eis ter
ram colat: ita tñ q̄ ipse emptor de fructib⁹
primis eaꝝ recipiat medietatē ꝑcij: quo re
cepto medietas earum erit agricole: ⁊ alia
medietas emptoris: ⁊ equaliter diuident
fruct⁹. hoc acto īter eos fiat pactū q̄ agri-
cola dare debeat ānuatim vnū sextarium
tritici emptori eo q̄ colit terrā cū vaccis.
⁊ si vacce moriant᷑ cōicabunt eque dāna
nunqd cōtractus ille ē licitus. R⁹ q̄ sic. ⁊
est magis ibi ꝯtus locatōis q̄ꝫ societatis
quia ille locat vnā vaccā que est sua pro
vno sextario tritici ānuatim ⁊ pro pastu
vacce ⁊ fetus eius. al᷑ vero nihil recipit. qr
illa n̄ sūt sua sed agricole. ¶ Pone q̄ A.
t̄dat. 20. oues ipsi C. vsq̄ ad duos annos
tali pacto: q̄ ipse C. teneat᷑ eas ⁊ omnes
fetus eaꝝ ⁊ fructus futuros diligenter cu
stodire ⁊ saluare pascere ac curare omnio
de suis expensis. fructuū vero ⁊ fetuū me
dietatē fideliter ipi. a. ꝯsignare ⁊ dare ⁊ ī
fine termini ipas easdē oues vel alias que
ex eis tūc tempis extabunt ipi. a. restituere
⁊ ꝯsignare. si tamen ipse oues. aut aliqua
eaꝝ aut ipsaꝝ fetus. vel fructus ipius. C.
vel eius nūcij siue familiaris. culpa vel do
lo aut mala custodia pierint. aut pditi vel
deuastati fuerint. ad ipm. C. totū damnū
spectabit ¶ Si vero diuino iudicio vl᷑ ca
su fortuito hoc euenerit: ad ipʒ. a. ptinebit
dūmō ipse. C. ipi. a. per p̄sentationē cutis
ouis mortue vel aliter fecerit plenā fidem.
Nunquid talis cōtractus licitus erit. R.
credo q̄ sic. qa satis videt᷑ eque bona cō-
dicio vtriusq̄. Quid de eo qui tradit. 10.
oues alicui custodiēdas. ⁊ pascendas sub

precio certo. Rndet Rod. q̄ talis ꝯtus
ē licitus si dn̄s sibi pīculū diuini iudicij ⁊
fortuiti casus oīo retinet: nec alter in cōue
tōib⁹ alteꝝ grauet. Ad hec nota qd̄ nōt
Rod. gn̄aliter q̄ vbi ꝓbabiliter dubitatur
vtrū hui⁹ vel illius sit deterior cōditio ī for
ma pacti adhibiti in sua societate: nō ē pec
catū. vbi autem alterius cōditio ē deterior
ad arbitriū boni viri. peccatū ē ex pte gra
uātis: si fiat h̄ sciēt: ⁊ tenet᷑ ad restitutōʒ
Nota etiā q̄ si vn⁹ fratrū aliquid lucrat᷑
de pecunia cōi dʒ lucrū alijs cōicare. ff. de
vsu. ⁊ habi. si ita. §. fi. Itē si det᷑ aliqd vni
fratrū ꝓpter negociatōeʒ cōem cū alijs: dʒ
illud diuidere cū eis. Si vō det᷑ ei propter
aliquod seruitiū spāle quo sibi meruit ali-
quid dari: nō diuidet cū eis. insti. p quas
psonas nobis ac. §. 3. ⁊. §. p cū quoq̄. Itē
si sint. 10. socij ⁊ oēs pter vnū cōcedāt mi-
hi seruitutē in fundo cōi: nihil acqrit᷑ mihi
⁊ tamen qui cōcesserūt resilire nō possūt.
ff. de ser. ru. pre. si p fundū.

Equit᷑ videre de 6°. s. quot ⁊ quib⁹
modis societas soluit᷑. Circa qd̄
sciēdū q̄ societas soluit᷑ pmo mō
morte hominū naturali: nisi supstites red
tegrent societatē. ff. e. actione. §. morte. ⁊. l.
plane. si hi. Vl᷑ nisi sit actū q̄ vno mortuo
inter supstites duret. insti. e. §. soluit᷑. ¶ 2°
ciuili morte vel capitis diminutōe maxia
vel media. 3° morte reꝝ vel naturali. vt
cū eē desierūt. vl᷑ ciuili: vt cū cōditionē mu
tauerunt. quia cōsecrate sunt vel publica
te quantū ad vsuʒ ⁊ ꝓprietatē. ff. e. veꝝ. §.
vlti. ⁊. l. actione. §. publicatōe. 4°. volun
tate. vt cū quis renunciat societati. si. n. re
nunciat tēpestiue ⁊ infra tp̄s pacto cōpre-
hensum: nō aget᷑ ꝯ eū ad interesse. ff. e. l. ⁊
socius. §. vlti. nisi aliter sit dictū: q̄ etiā tē
pestiue renūciari possit. Pōt etiā quis intē
pestiue renūciare: si cōditio apposita nō ser
uat᷑ sibi. vel etiā qr soci⁹ ē ita dānosus vel
iniuriosus sibi vt non expediat eū pati. vel
etiā quia nō licet frui vel vti illa rē cui⁹
negociatio ē suspecta. vel etiā qr cū reipu.
diu ⁊ inuit⁹ ē affutur⁹. nec pōt p aliū socie
tatē administrare vel socio idoneo cōmit-
tere. al᷑ nō eēt excusat⁹. ff. e. si conuenerit. ⁊
l. idēq̄. ⁊. l. & ⁊ soci⁹. Si aūt quis renūciat
societati dolo malo. i. vt aliqd̄ lucrū obtī-
nēs ipse solus habeat. puta hereditatem
delatā sibi cū eēt oīum bonoꝝ socius: cō-
modū hereditatis illius socio cōicare tene
tur. dānū aūt ipse solus sentit. qd̄ autēʒ est

acq̄situ post renūciatōes nō tenet̄ alter so cius renūcianti cōicare.in d.l.c § manet ait.⁊.ff.e.actōe §.dixi n⁹.hec aūt renūciatio ſi ſit p̄ tp̄ n sociā.nō p̄ c⁹ odiū.ff.e.ſi ſer uas societatē. ⁊ ſit ſocio p̄ſte: nō abſente: an̄q̄ ſciat eē q̄ renūcians acq̄rit ex quo n̄ſ ſenſerit abſens:ſeruant̄ p̄dicta.ff.e.ſi ⁊ ſoci us §.ſi abſenti. 5⁹ ſocietas ſoluit̄ cū q̄s ex ſocijs cedit bonis ſuis:⁊ p̄pter eı⁹ debita publica nō ꝑuata ſubſtātia ſua vendit̄.in hoc tñ caſu ſi ꝯſentiant in ſocietatē: videt̄ incipe ſocietas noua.inſti.e.§.penul. 6⁹ ſi ſocietas ſit ꝯcta in vna re cui impoſit⁹ eſt finis.inſti.e.§.itē ſi alic⁹. 7⁹ actōe ꝓ ſocio ꝑempta vel mutata. vt ſi q̄ð mihi debeas actōe ꝓ ſocio aīo nouādi ab alio ſtipuler vel ꝯ aliū litē ꝯteſter vt liberer. tacite.n. vi det̄ renūciatū ſocietati.ff.e.ve℞.§.penul. ⁊.l.actōe. Et hi⁹ renūciatio pōt fieri p ip̄ʒ ſociū tm̄:vel p ꝓcuratorē eı⁹ ſpālē vel etiā ḡnalē qui liberā habeat adminiſtrationē. Alia aūt ſimplex renūciatio qua nō extī guit̄ actio ꝓꝑia fiet p ꝓcuratorē ḡnalem forte ſi nō hʒ liberā adminiſtrationē: niſi dn̄s renūciare ꝓhibuerit:eī ꝯrio renūciari nō pōt ꝓcuratori ſocij vt renūciās liberet̄ niſi ip̄e ſocius ratā habeat renunciatiōeʒ. .ff.e.actōe.§.renūciare. 8⁹ ſoluit̄ ſocietas ſocij qui ſeruus erat manumiſſione vel ali enatōe.Et ſi in eadē mutato ſtatu ꝑmāſe rit:alia inchoat̄.ff.e.ſi id.§.penul.

SEquit̄ videre de 7⁹ ſ. de actione pro ſocio. Circa q̄ð ſciendū q̄ naſcit̄ actio ꝓ ſocio dem̄ū finita ſocietate vt.C.e.tā diu. niſi in caſu.ſ.in ſocietate ve ctigaliū:cū nō ꝓfert̄ in mediū q̄ð ꝓuenit ad alte℞. vel cū neutri expedit a ſocietate diſcedere.ff.e.actione.§.nōnūq̄. Et forte idē eēt in ꝑuata ſocietate:ſi nō cōicet̄ a ſo cio quod ē cōicandū:⁊ ſi nō expediat ad huc ſocietatē eā diſſolui. Itē ſcholaris ſoci us repatriare volēs ſm̄ do. nō pōt aliū in ſua camera ponere alijs ſocijs inuitis:niſi aliud ſit actū in ꝯhēdo.ff.e.actione.§.ſocie tas. Nec pōt petere partē cōmuniū rerum nec alij ſocio dare:niſi finito vſu ad quem ſunt empte.ff.e.ſi ⁊ ſoci⁹.vt ſi aſinus fuerit empt⁹ ad portādū ligna de nemore: lignis portatis pōt ſoci⁹ partē aſini petere. Cōpe tit aūt actio ꝓ ſocio ad faciēdū collatōem. Sʒ attendendū ē an ꝯcta ſit ſocietas oīuʒ bono℞ expſſe:aut ſimplr̄:an alic⁹ negocij. .ff.e.l.5.ſi.n.ꝯhat̄ ꝑmo mō:tūc ꝯmunioni acq̄rit̄ hereditas ⁊ legatū ⁊ q̄ð donatū ē

aut alia rōne acq̄ſitū. vn̄ ſtatim oīa bona corporalia ſunt̄ cōia.ſecus ē de incorporali b⁹.ſ.iuribus ⁊ actionibus.ff.e.canon.ſic ⁊ oīo expenſe debēt eē cōes. Itē q̄ð aliq̄s ē dānatus ſoluere iuſte vel iniuſte:ex cōmu ni ſolui dʒ:niſi q̄s culpa ſua vt ꝓpter ꝯtu maciā ſit dānat⁹:ob q̄ð maleficiū acq̄rit̄ nō ꝯfert̄.ſi tñ in medio ſit collatū cōe erit lucrū. In quo caſu ſi ex illo maleficio po ſtea fuerit dānat⁹:totū illud in quo dāna t⁹ es de cōi ſoluere potes:ſi mihi ſciēti tuū maleficiū cōicaſti lucrū. ſi aūt mihi igno ranti cōicaſti:tolles illud tm̄ q̄ð cōicaſti. Et hoc totū eſt ſeruandū cū ſocietas ꝯcta in qua cōicatū ē furtū erat licita.ſi.n ꝑnci palr ꝯheret̄ in delictis nulla eēt.ff.e.cū du obus §.vlti.⁊.l.ſe.Si vero ſocietas ꝯhat̄ 2⁹ mō.ſ.ſimplr̄:tūc acq̄rit̄ cōioni oē illud. ⁊ ſolū illud q̄ð ꝓuenit ex queſtu.ſ.lucrū ꝓ ueniens ex venditōe emptōe ⁊ ꝯductione ⁊ locatōe.queſtus.n.intelligit̄ q̄ð ex opera cuiuſcūq̄ deſcēdit.ff.e.l.coiri. ⁊.l.queſtus. Si v̄o ꝯhat̄ ſocietas 3⁹ mō.ſ.in re vna vel plurib⁹ vel aliquo negocio: omne illud ⁊ ſolū illud q̄ð ex illis acq̄rit̄ cōicandū ē.ff. e.cū duob⁹.§.cū duo. Quid ſi cōuētio fa cta fuerit: q̄ ſi iuſta hereditas obuenerit ſit cōis. R̄. hoc nō videt̄ eē dictū niſi de hereditate que ab inteſtato defert̄: non ex teſtamēto.ff.e.l.3.§. de illo. De hereditate .n.certi hoīs fieri nō poſſet pactū. q̄z ꝓhi bitū ē paciſci de futura ſucceſſione. vt etiā habet̄ ſ̄.ti.de pac.uenit bona fides vt aſſit Itē in hanc actionē venit bona fides ſiue aſſit. Itē culpa ſi nō ꝑſtet diligentiā illam quā in reb⁹ ſuis habere ſolet. vltra v̄o nō tenet̄. Imputet aūt ſibi q̄ ſociū pa℞ dili gentē aſſumit.inſti.e.§.vlti. Nec releuatur ſoci⁹ a culpa.q̄z pleriſq̄ alijs ſua diligētia lucrū ſocietati cōtulit.ff.e.non ob eā. puta lucrat̄ i ſale ⁊ negligēter agit in vino. Sʒ cū in eadē negociatōe lucrat̄ in vno ⁊ ne gligēter in alio: tunc ſit recōpenſatio. Itē venit ꝑcipiendū oē es alienū q̄ð manente ſocietate ē pure ꝯctū. Si v̄o ſit ꝯctū in die vel ſub cōditōe caueri dʒ de indēnitate. ⁊ ſi vn⁹ ſocio℞ ſoluēdo nō ſit: dānū hoc ad ceteros ſocios ꝑtinebit.ff.eo.l.omne. ⁊.l.ſi ſocij. Itē ſi ſint tres ſocij ⁊ vn⁹ eo℞ agens ꝯ ſociū cōſeq̄t̄ integre partē ſuā. reliquus aūt agēs ꝯ eundē nō poſſet integre cōſeq partē ſuā. q̄z ille nō hʒ vn̄ ſoluat eā: ptes erūt adequāde.ff.e.ve℞.§.ſi cū res. Item neutri ſocio recōpenſandū ē dānū oē q̄ð

incurrit de cōmuni sine sua culpa gerēdo
negocia societatis: siue illud casu fortuito
euenerit: siue a latronib⁹ illatū fuerit tam
in rebus ꝙ̄ in pecunijs: ꝙ̄ etiā in expensis
in medicos ⁊ medicinas impensis: siue ꝓ
se siue pro suis. ff. e. cū duob⁹. §. quidē. Itē
veniūt expēse in refectiōe rei cōis ipense.
vt. l. cū duob⁹. §. idē. Itē ⁊ si al' in rē cōez
impendā agā pro socio vel cōmuni diui-
dundo. s si ꝓpter societatē ꝓficiscens agā
pro socio: nō cōmuni diuidūdo: quia in rē
cōmunē nō separando. Itē agi pro socio
potest vel de cōmuni diuidundo ꝯ sociū si
fructus ex re cōmuni percipiat: vel in ea
damnū dederit: vel ꝑ fallaciā vel dolū rez
cōmunē amouerit. vel eā aio celandi con
trectauerit. Pro damno etiā agi pōt aqui
lia: ⁊ pro furto actione furti ad penā du-
pli vel quadrupli. ff. e. l. pro socio. §. si tecū
⁊. l. rei cōmunis. socius tamē ita demū fur
ti tenet': si cū dolo malo eius cōtrectasse rē
cōmunē apte probet'. Dat' aūt hec actio
socio ⁊ heredib⁹ eius ꝯtra sociū ⁊ heredes
eius. ⁊ ē directa ex vtraqꝫ parte. quia vn⁹
nō ē magis socius ꝙ̄ alter: ⁊ vterqꝫ ad idē
s. ad lucrādū tendit. insti. de. ꝑe. te. liti. §. ex
quibusdā. Est aūt hec actio famosa. dāna
tus. n. ea fit infamis. vt ibidē. In ꝯdemna
tione tū debꝫ discretio adhiberi. vt. s. ipse
socius non in solidū s in quantū pōt face
re cōdemnet': quod tpe rei iudicande spe-
ctat': nisi dolo suo vel pacto bñficiū illud
amiserit. Dolū accipe siue ꝯueniat' ex eo
qḋ fec' e dolo: siue ex eo qḋ fecit culpa. nec
extendit' hoc beneficiū ad heredes vl' pa
trē vel dñm socij. Defensor vero socij hoc
bñficio gaudet. Quisqꝫ etiā hoc bñficiū
habet gaudet nuda ꝓmissione de hoc ꝙ
ad presens soluere nō pōt. ff. eo. deꝝ. post
. §. i. z. ⁊. 3. ⁊. §. temp⁹. Itē hec actio ē ꝑso
nalis ꝑpetua ⁊ bonefidei. Et hec de ꝯtractu
societatis ad ꝑsens sufficiāt grā breuitatis.

¶ De pignoribus titulus. 13.

Deinde qꝛ vsura sepe ꝯmittit' eo
ꝙ fruct⁹ pignoris in sortē non
ꝯputant'. ꝯñter cōsiderandū ē
de pignorib⁹. Et ꝑmo qḋ sit pi
gnus ⁊ vñ dicit'. z⁰ quot ⁊ que sunt sp̄e
pignoꝝ. 3⁰ que res pñt pignori obligari.
4⁰ quō pignoris obligatio ꝯhit'. 5⁰ ad qḋ
dator ⁊ ad quid receptor pignoris tenet'.
6⁰ de venditiōe pignoris. ¶ Circa ꝑmum
sciēdū ꝙ pignus ē res obligata pro debito
ad securitatē creditoris s̄ꝫ Gof. vel ē obli
gatio rei licite ꝑ debito. ita s̄m Hosti. ꝙ tu-
tius ē pignori insistere ꝙ̄ in ꝑsonā agere.
insti. de ob. que ex delic. nas' §. furti. s̄m aūt
grāmaticos differētia est inter pignus pi-
gnoris ⁊ pignus pigneris. vñ Grecismus
Pignora natoꝝ dicunt' pignera reꝝ. sed
nō inueni hanc dñiam in iure poni. Dici
tur aūt pign⁹ ꝓprie rei mobilis. quasi res
a pugno siue manu tradita. ff. de v. sig. plu
res. rei etiā imobilis traditione pignoris
obligatio contrahit' ac pignoraticia actio
nascit'. Ubi aūt res in creditorē nō trāsit
hypotheca dicit'. ff. de pig. ac. si rē. quātum
tū ad actionē hypothecariā nihil refert in
ter pign⁹ ⁊ hypothecā. voce. n. tm̄ differūt.
ff. e. res hypothece. Et dicit' hypotheca ab
hypos qḋ ē sub: ⁊ thesis positio. inde hypo
theca. i. suppositio vel res supposita scilicet
obligationi.

Circa z^m sciendū ꝙ pignoris sp̄e
s̄m leges sunt tres. s. pignus ꝯuē
tionale: qḋ sic dicit' a cōuentiōe.
Pignus pretoriū sic dictū a pretore. vt si
fiat ꝓpter illud qḋ pretor iubet fieri. puta
vt caueat' de damno infecto vel alio simili
Et pignus iudiciale sic dictū a iudice: vt
cū iudex mitti iubet in possessionē: vel sen
tentiā diffinitiuā mandat executioni. ⁊ dr'
qñqꝫ pignus iudiciale pretoriū: ⁊ ꝑtoriū
iudiciale. qꝛ vtrūqꝫ ꝯstituit' a iudice. C. de
pretorio pignore.

Circa tertiū sciēdū ꝙ pignori pñt
obligari quecūqꝫ possunt vendi. q
aūt nō possunt vendi non possunt
pignori obligari. ff. que res pig. obli. pos. l.
. z. §. vlti. Quedā tamē pignori nō possunt
dari que possunt vendi. aliena enim possu
mus vendere. ff. de ꝯhen. em. ⁊ ven. rē alie
nā. nō aūt nisi nostra possunt pignori obli
gari. C. que res pig. obli. pos. q filios. ꝙ aūt
dictū ē rē alienā posse vēdi est veꝝ de mo-
bilibus. qꝛ si res aliena imobilis vendat':
furtū ꝯmittit': ⁊ iō nec emptio nec vēditio
ꝯhit'. ff. de ꝯhen. em. ⁊ ve. si in emptiōe. Nō
aūt s̄ꝫ Gof. quare aliena pñt vēdi: nō aūt
pignori obligari ē. qꝛ in vēditione agit' vt
res tradat' ⁊ vēditor de euictiōe obliget'.
vt. ff. de ac. em. ⁊ ven. ex empto. s de pigno
re agit' vt ius in re ꝯstituat'. vñ cōuētio pi
gnoris creditori parit actiōez in rē. ff. e. u.
pignoris. vñ creditor q accepit alienā rez
in pignore non habet in ea ius pignoris.

hypothece. q2 creditor qđ nõ habebat nõ
potuit dare. Itez obligari pñt res pñtes
⁊ future vt fruct⁹ pēdentes. partus ancilla
rũ. fet⁹ pecoꝝ. ⁊ ea que nascunt̃. Itē res cor
porales ⁊ incorporales. vt cautões ⁊ noīa
debitoꝝ. Itē seruitutes psonales: vt vsu/
fruct⁹. ⁊ s̃uitutes ṗdiales rustice. pbāt hec
oīa p iura. ff. e. Itē q obligauit instrā suoꝝ
agroꝝ de ipis agris cogitasse videtur. C. q
res pig. ob. pos. l. z. Nõ pñt aūt obligari pi
gnori iura predioꝝ vrbanoꝝ. ff. e. si is. §.
vlti. Rõ diuersitatis hi⁹ est s̃m Hos. ne ex
varietate vsus ⁊ vetũ edificia destruant̃.
⁊ inutilia fiant. Dici tñ posset ꝙ ꝯmodius
seruitutũ ṗdioꝝ vrbanoꝝ obligari põt sic
hoc ꝯtingit in rustico. vt. s. liceat ire ⁊ age
re creditori. ff. e. l. s ⁊ an vic. s̃m Hos. Nec
hoīes liberi pñt ꝑ debitis etiā si res defue/
rit detineri. e x. e. c. z. qđ ē veꝝ si bonis ce/
dant. alr̃ in carcere detrudēt̃. C. qui bo. ce.
pos. l. i. vt dicit̃ ibidē in glo. Tenet tamē in
casu obligatio liberi hoīs. vt in redēpto ab
hostib⁹ qui p qnquēniũ iubet̃ seruire nisi
possit ṗciũ soluere. C. de in. postlimi. l. ab ho
stib⁹. ⁊ l. vlti. Et ꝑpter famē põt pater filiũ
obligare. q2 etiā põt vēdere eũ. C. de pa. q
fi. distra. l. z. Põt etiā liber homo cõsētiēs
in obstagio poni. e x. de iureiu. ex rescripto
Nõ tñ vt ius cõstituat̃ in re: s vt qđ cõue
nit fiat. Uel nõ põt homo liber ꝑ pecunia
obligari: s ꝑ pacto pacis ineunde vel cõ/
simili. e x de arbi. exposita. s̃m Hos. in sũ. ⁊
s̃m Ber. e x. e. c z. ⁊ sup. c. exposita. ⁊. c. ex
rescripto. Nõ pñt etiā obligari pignori ec/
clesie. in auc. de alie. emphi. §. qm̃. nec res
ecclesie nisi ꝑ certis causis. vt. iz. q. z. auꝝ
sicut nec pñt alienari sicut dicet̃ plenı⁹ in
fra li. 6. ti. 37. Nec etiā ecclesiastici reddit⁹
vel stipendia s̃m Inno. ⁊ Ber. e x de fide/
ius. sup. c. puenit. pñt obligari spāli ꝯductõe
s a iudice ꝑ debito canonici ⁊ eā iudicari
pñt obligari. Itē pignoratões quas vul
gus vocat repsalias ꝓhibent̃ in vtroqȝ
iure. s. ciuili ⁊ canonico obligari. ⁊ qcūqȝ
eas ꝯ psonas ecclesiasticas vel earuz bona
ꝯcedit ⁊ cõcessas extēdit quantūcūqȝ ge
neralr̃ ṗtextu cuiusuis ꝯsuetudinis: nisi re
uocauerit hec infra mēsez. s. a tpe ꝯcessiõis
vel extēsionis: si sit psona singularis ē ex/
cõicatus. si sit vniuersitas subiacet ecclesi
astico interdicto. li. 6. de iureiu. ⁊ si pigno/
ratões. de quo habet̃ plenı⁹ infra li. 7. ti. z.
casu. 49. Sz nũquid predicte pignorati
ones siue represalie possunt eē aliquo mõ
licite quantũ ad laycos. videt̃ ꝙ nõ. q2 ut
dicit̃ in. c. ⁊ si pignoratões. ciuili cõstituti
one sunt ꝓhibite tanꝙ̃ graues legib⁹ ⁊ eq
tati naturali cõtrarie. Et s̃m leges qcūqȝ
aliũ pignorat quadruplum restituit: ⁊ ab
actione ꝑ qua hoc facit cadit: vt in auc.
ne fiat pig. que auc. ponit̃. C. ne vxor pro
ma. l. vlti. ⁊ incipit. ⁊ oīo. Sz ꝯ. z3. q. z.
dñs deus iubet. vbi dicit̃. iusta bella dici
solēt que vlciscunt̃ iniurias. sic gens ⁊ ci/
uitas petenda ē. i. impetenda que vel iudi
care neglexerit qđ a suis improbe factũ ē
vel reddere qđ p iniurias ablatũ ē. Rndz
ad hoc Jo. an. sup. c. ⁊ si pignoratiões. ꝙ
doc. dicit ꝙ hoc. c. dñs noster. ē correctuz
p illud. c. ⁊ si pignoratões. qñ nõ vult fa/
cere iusticiā dñs. vel ciuitas debito modo
requisita. ita tamen ꝙ etiam tunc ad perso
nas ecclesiasticas nullatenus extendat̃.

Circa quartũ sciendum ꝙ pignus
contrahitur quandoqȝ generalr̃
vt cum quis obligat omnia bona
sua. in quo casu intelligunt̃ obligata habi
ta ⁊ habēda ⁊ etiā seruus. ff. que res pig.
ob. pos. l. vlti. In hac tamē obligatõe gene
rali nõ ꝯtinent̃ ea que verisimile ē quēꝙ̃
nolle obligare. vt suppellex vestis manci
pia valde necessaria. ff. e. obligatõe. Nisi qȝ
specialiter. vt ager liber equus ⁊ similia.
Item contrahitur pignus quandoqȝ ex/
presse. quandoqȝ tacite. Tacite enim obli
gata sunt bona ministri ecclesie pro admi
nistratione rerum eius ipsi ecclesie. ar. iz.
q. z. illud. ⁊ bona viri vxori pro dote. ⁊ si
militer eius bona qui dotem promisit obli
gantur. C. de re. vxo. act. l. vna. ⁊ e x. e. c. ex
litteris. Et bona contrahentis cum fisco
ipsi fisco. ⁊ bona tutoris pupillo. ⁊ bona
curatoris minori. ⁊ bona conductoris in
uecta ⁊ illata pro pensione. Patēt hec oīa
per iura. ff. e. Sciendũ autē s̃m Hosti. ꝙ
bona conductoris inuecta ⁊ illata in rusti
co predio domino sciente: nisi ad tempus
inferant̃: domino tacite obligant̃ ꝑ pensi
one. In vrbano autem non distinguitur:
vtrum dominus sciat vel nesciat. C. quib⁹
causis pig. ta. obl. l. quãuis. Sed ⁊ bona
patris tacite obligant̃ filijs pro rebus ad
uenticijs ⁊ preciis eorūdē. Item bona
matris secundo nubentis sunt filijs primi
viri tacite obligata: vt eis restituant̃ que
a primo viro fuit lucrata. Item tacite ob
ligantur bona defuncti pro legatis ⁊ fide
cõmissis.

Circa 5m sciendũ q̄ dator pignoris tenet̃ soluere debitũ etiam si pignus perit sine culpa creditoris: nisi sit actũ q̄ amissio pignoris liberet debitorẽ. C. de pig. ac. que fortuitis. Itẽ si q̄s dz ꝓbare amissionẽ pignoris non opz q̄ probet q̄ sine dolo siue culpa amiserit. q2 eo ipso q̄ dolus nõ ꝓbat̃: presumit̃ q̄ sine dolo amiserit. vt in. l. si creditor. C. eo. Itẽ impensas i pignore bonafide factas a creditore dz reddere: nisi fuerint imoderate. ff. de pig. ac. si seruos. Itẽ rẽ impignoratã vni nõ dz impignorari alteri. al' stelliona tus crimine poterit accusari. C. de cri. stel. l. i. nisi sit talis res que sufficiat vtriq̄. Itẽ si debitor sciẽter rẽ alienã sine dñi volũtate obligauerit vel obligatã subripuerit criminis stellionat' reus erit. C. de cri. stel. l. z. Pignoris aũt receptor. s. creditor nõ dicit̃ ꝓprie pignus possidere. ff. q sa. da. co. l. sciendũ. Et nullo tp̄e põt illud prescribere. C. de vsur. pignorib'. ⁊ debito sibi soluto integre pignus tenet̃ reddere. Ideo dixi integre. q2 ꝓ parte tm̃ soluto debito: pign' totũ remanet obligatũ. C. de distrac. pigno. l. q̄s dixi. Itẽ tenet̃ reddere pignus nõ aliis obligatũ nec deterioratũ. ff. e. creditor. Et si perierit vel deterioratũ fuerit tenet̃ debitori satisfacere pignoraticia actiõe. hoc ẽ verũ si culpa eius vel dolo hoc euenerit. nõ aũt in casu fortuito sine culpa eius. C. de pig. ac. l. z. 3. 4. ⁊ 5. Et si creditor illõ impignorauerit. nõ tñ ipm in plus obligare potuit q̄s sibi fuerat obligatum. ex. de iure pa. q̄ aũt. in fi. ⁊ ex. e. cũ ꝫ. in glo. 5. Tenet̃ etiã ipm reddere debitori quicũq̄ venerit nisi sit distractũ. C. de distrac. pig. si prius. Itẽ lz pignus possit pignorari: sortẽ tñ extenuant fruct' ꝑcepti. Et ideo quicũq̄ sit possessor pignoris mei: tenet̃ illud restituere mihi: lz obligauerit illud alij: dũmõ ꝓmo satisfaciã creditori. Et per quascũq̄ man' possessio transierit idem ius erit. ex. e. illo. Hec Hosti. Et statim cum fruct' adequat̃ sorti dño suo debz reddi. tenet̃ .n. possessor in sortẽ ꝯputare non tm̃ fructus quos ipse ꝑcepit sed etiã oẽs quos anteriores a tp̄e primi contractus perceperunt: nisi ipsemet debitor obligauerit pignus secũdo debitori. Tenetur aũt debitor in sortem computare vsũ pignoris siue fructuũ: deductis expensis. ex. de vsur. c. i. ⁊ z. Et expẽse iste nõ debent esse sup̄flue. ar. ff. de rei ven. i fũdo. Et ille tm̃ expense sunt deducende que in ipsa re ⁊ pro fructib' colligendis sũt necessario facte. C. de pig. in si ꝓpter q̄ ergo retinere rem donec deduxerit expensas. hoc ber. ex. de vsur. c. i. Sed si debitor cum expensas deducere non ꝑmittit quid faciet creditor. R' s̃m Ray. petere potest actione personali coram iudice. C. de pig. quãuis ꝑsonali. Põt etiã pignus sibi obligatũ aliij pignorare. C. si pignus pi. da. sit. l. i. Sed si creditor rem reddit prius q̄s expensas deduxerit post quid faciet. R' s̃m Ber. ex. e. c. i. petat per conditionẽ indebiti. ff. de impen. in re dota. factis. l. qõ dicit̃. §. si dos. vel per contrariam pignoraticiã. ff. de pig. ac. si necessarias.

Sequitur videre de sexto. s. de venditione pignoris. Circa quod distinguendũ est sic. s. q̄ aut debitor conuenit cum creditore q̄ vendere posset. aut q̄ non venderet. aut de hoc nulla mentio fuit. In primo casu debz creditor ꝓmo debitori denũciare ⁊ postea poterit s̃m formam cõuentã vendere. al' nõ. In secũdo casu debet sibi ꝓus ter denũciare vt soluat ⁊ inter vnã denũciationẽ ⁊ aliã debet triduum eẽ sicut in citatione accusati absentis. ff. de pub. iudi. inter accusatorez. ⁊ de pig. ac. si conuenerit. in glo. Hodie tamẽ accusati sunt citandi ꝑ internallũ. 30. dierum. q̄ si non soluerit vendere poterit. Si vero ante trinã denunciationẽ vendiderit̃ furti tenet̃. In tertio casu semel denũciare suffit ⁊ postea elapso biẽnio vendi poterit. ꝓbatur hec. ff. de pigno. acti. si conuenerit de distrahendo. Et si vendito pignore bonafide creditor minus accepit sorte põt ad residuum agere. si vero plus tenetur debitori restituere. C. de iure do. l. vlti. Si vero nullus velit emere ⁊ creditor velit iure dñij pignus possidere: tunc post biẽniũ adeat creditor iudicem q debet statuere debitori tempus certum intra quod debet pignus redimere. Et si debitor non inuenitur tunc iudex certũ tẽpus taxabit intra quod pignus redimere possit. Q si tẽpore statuto inuentus non fuerit: vel totã pecuniam nõ soluerit: tunc creditor iudicem adeat ⁊ petat q̄ sibi ius dominij illius rei adiudicet. ⁊ postq̄s hoc factum fuerit si debitor infra biennũ offerat creditori qui iam est fact' dominus cũ vsuris ⁊ damnis quas suo iuramento creditor declarabit recuperat pign' suũ. post biẽniũ aũt recuperare non põt. ff. e. si conuenerit. ⁊. C. de iure doti. l. vltima.

Quid si quis equū sibi ipignoratū ad sua negocia equitat vel al' locat. R° talis est vsurari⁹:si ille c⁹ ē equus soluit cibaria ei⁹ Idē ē de veste ⁊ similibus qbus creditor vtit̄ ad suā vtilitatē cū dāno alteri⁹. quin imo talis furti tenet̄. ff. de fur. si pignore. si tn̄ creditor ipm̄ pasceret: ⁊ eū sine periculo ⁊ grauamine ipi⁹. s. equi eqtaret: vsura nō eēt q2 ꝓ primū nō grauaret: ſ; potius equū pascēdo iuuaret. vn̄ i hi⁹ casib⁹ ꝯsiderādū ē vtrū sit equalis vtilitas hic inde mutuo circūscripto. ⁊ si sic: nō ē ibi vsura. Idē ē de eo q pignorat alicui domū suā inutilē; sibi. q2 nō vult eā locare alteri: ⁊ mutuās ea vtit̄ ⁊ p eū a ruina ꝓseruat̄. de h̄ s̄. ti. de vsur. ar. 3. in. solutōe ar. 2ᵉ. q. Ad h̄ nota ꝙ qñq; aliq colore qsito fraudē faciūt iuri canonico qd̄ vsuras ꝓhibet ⁊ eaꝝ repetitioni fauet: dū. s. trāseūt de ꝯtu pignoris ad ꝯtū emptōis: qd̄ qdē ꝯmittit̄ ex forma ꝯtract⁹: ⁊ ex ꝯpatione p̄cij ad rē ēptā: ⁊ ex qualitate creditoris. ex̄. c. illo. ⁊ ex̄. d̄ em. ⁊ ven. ad nostrā. Nō insup ꝙ si fiat pactū inter creditorē ⁊ debitorē: ꝙ nisi debitor soluat ad terminū pignus sit creditoris: nō valet oīno pactū tale. q2 ē ꝯ bonos mores. ⁊ iō ē a lege ꝓhibitū. ſ; si fiat pactū ꝙ si pecunia nō fuerit soluta: creditor possideat iure emptōis rē pignoraticiā iusto p̄cio estimādā: tenz pactū. q2 ē qdā vēditio ꝯditōalis. ⁊ dr̄ pactū p̄cedēs pactū legis ꝯmissorie siue pactū cōmissoriū: qd̄ qdē; reprobat̄ in pignorib⁹. ⁊ si fiat nō obstat qn pign⁹ reddi debeat. si tn̄ iuramētū interuenerit sup tali pacto: tenet̄ illud seruare. ex̄ de iureiu. cū ꝯtingat. in glo. Nō reprobat̄ aūt pactū tale. s. ꝯmissoriū in vēditionib⁹. si. n. sic dicat̄. vēdo tibi fundum tali pacto: ꝙ si infra mēse; nō solueris: fūdus sit inēptus. licita ē vēditio. ff. de lege ꝯmis. l. i. ⁊ l. 2. Hec pauca de pignorib⁹ ad pn̄s sufficiāt. plā. n. de ipsis in iure ciuili tradūt̄ q̄ si qs ꝓseq velles lōgū regreret tractatū.

¶ De locato ⁊ ꝯducto titulus. 14⁹.

Postea ꝯsiderandū ē de ꝯtu locatōis ⁊ ꝯductōis. q etiā valde silis ē ꝯtui ēptiōis ⁊ vēditiōis vt. ff. e. l. i. Et p̄ dicēdū ē qd sit locatio ⁊ ꝯductio: ⁊ qs dicat̄ locator ⁊ qs ꝯductor. 2° qualr̄ ꝯbat̄. 3° qb⁹ p̄dia locari nō pn̄t. 4° q̄ locari pn̄t. 5° quo tp̄e pēsio dz solui. 6° in quibus casib⁹ pōt expellere dn̄s inqlinū. 7° de qbusdā dubitatiōibus circa istū ꝯtū. 8° q̄ actōes nascūt̄ ex locato ⁊ ꝯducto. Circa p̄mū sciēdū ꝙ locatio ē ꝓsone vel rei ad vsu; facta ꝯcessio: mercede in pecunia numerata ꝯuenta. Al' si de alia re danda vel faciēda ꝯuenerit: n̄ erit locatio ſ; ꝯtus inoiat⁹. ⁊ aget̄ prescriptis vbis. vt. ff. de pos. l. i. Locator dr̄ qui re sua ꝑmittit aliū vti mercede sibi ꝯuēta. vt cu; ego loco tibi domū meā ad habitandū dicor locator ⁊ tu ꝯductor. ex̄. e. c. i. Aliqñ vo locatio dr̄ firma. vt ex̄. e. vestra. qd̄ intelligit Hos. dictū ſm vulgare alicui⁹ ꝓuincie. Aliqñ etiā locatio ponit̄ p emptione: ⁊ ecōuerso. vt. ff. de ac. em. ⁊ ven. veteres.

Circa 2ᵐ sciēdū ꝙ locatio ⁊ ꝯductio ꝯbit̄ qbuscūq; modis ꝯbit emptio ⁊ vēditio. Et iō illa q̄ supdicta sunt in ti. de em. ⁊ vē. de ꝯsensu reb⁹ ⁊ p̄cio: hic intelligas repetita. Locatio fieri pōt in ꝑpetuū ⁊ ad tp̄s. Et si moriat̄ cōductor infra tp̄s locatōis succedit heres i iure cōductōis. secus ē in vsufructu q ē ꝑsonalis. ⁊ extinguit̄ cū ꝑsona. vt. C. e. viam.

Circa 3ᵐ sciendū ꝙ militib⁹ p̄dia locari nō pn̄t: ne omisso vsu armorū se cōferāt ad opus rurale. C. e. milites. ⁊ l. curialis. ⁊ l. vlti. nec monachis ex̄ ne cle. vel mo. c. i. nisi cā necessitatis h̄ faciāt. vt cū p̄dia sufficiētia nō hn̄t. ex̄. de deci. dilecti. Si tn̄ locaui militi tāq; pagano ignoranter: possum ab eo exigere mercedē. ff. e. si ignorans.

Circa 4ᵐ sciēdū ꝙ locari possunt oīa q̄ vēdi pn̄t. ⁊ q̄ nō pn̄t vēdi nō pn̄t locari. Seruitutes ꝑsonales n̄ pn̄t locari a ꝓprietario. ſ; si locēt̄ ab vsufructuario: tūc p mortē ipi⁹ vsufructuarij extinguit̄ locatio. C. de iure do. si socrus. Hec Hosti. Dicūt̄ aūt ſuitutes ꝑsonales vsus ⁊ vsufruct⁹. q2 cū ꝑsona moriūt̄ ⁊ finiūt̄. Reales aūt dicūt̄ seruitutes p̄dioꝝ rusticoꝝ. vt iter actus ⁊ via.

Circa quintū sciendū ꝙ cōductor debet soluere locatori mercede; ⁊ pensionē ſm Hos. eo tp̄e quo int̄ se cōuenerunt. ꝙ si non appareat seruanda est cōsuetudo regionis: que si appareat quia forte inuenitur varia: quod minus est seruabit̄. s. vt in fine āni exigatur. ff. de regl. iur. semp in stipulatōib⁹. vn̄ q soluere promittit in certū diē vel ānū vel in certis nūdinis: semp trāsactis nundinis vl' āno vel die soluere dz. ff. de v. ob. cū q calēdis.

Si vo singulis ãnis ꝓmittat aliqd dare
dꝫ in pncipio ãni soluere.ff. qñ dies lega.
cedat.nec semel in pncipio. Hec Inno. ⁊
Accur.ibidẽ.l.i.Uñ vsus. Annua si debes
tũc inspicies caput ãni. Anno si debes in
fine teneberis ãni. Licꝫ aũt debito tpe dñs
possit exigere: tñ si inquilinꝰ sponte nõ sa-
tisfaciat sibi:impune poterit eum expellere.
vñ si locator ꝓmisit penã si vi ↄductorem
expelleret:intelligit hec ↄditio.s.si ↄductor
solueret pensionẽ ff.e.quero.

C Irca 6m sciendũ ꝙ dñs põt inqli
nũ expellere in quattuor casibus.
Primꝰ ẽ si domꝰ locata sit eiꝰ habi
tatõi necessaria.qđ intelligo cũ tpe locati-
onis aliã domũ habuit q̃ casu perijt. si enĩ
tũc aliã nõ habuit etiã ad habitãdũ recu
perare nõ poterit.hoc.n.a pncipio ꝓuidere
debuit.ff.e.si quis domũ. 2ꝰ ẽ cũ domus
eget refectõe qr minat ruinã quã nõ mi-
nabat tpe locatõis.al' secus ẽ in casu pre-
misso. Et in his duobꝰ casibꝰ fm oẽs fiet
remissio pensionis ꝓ rata tpis:vel ꝓuide-
bit dñs inqlino de domo eque idonea ad
habitandũ.ff.e.cũ in ples. 3ꝰ ẽ si ↄductor
in domo puerse ↄuersef.⁊ i hoc casu etiaꝫ
fiet fm aliquos remissio pensionis ꝓ rata
tpis.fm vo alios nõ fiet.ſ dño domꝰ dabi
tur actio legis aquilie cõtra cõductorẽ.hec
Gof. Hosti.vo dicit ꝙ si cõductor mere-
trices publicas tenet:expellit ⁊ nihil remit
tit. ſ si al' puerse cõuersef.s.arbores inci-
dendo:vl' pdiũ suo tẽpore nõ colendo:vel
porcos i solario locãdo:faciẽda ẽ remissio.
Et agat dñs ↄ colonũ de dãno sibi dato.
.ff.e.que res. Hec Hosti.e.ti.e.ꝓpter sterili
tatẽ. 4ꝰ ẽ cũ inqlinus ãnonã p biẽniũ nõ
soluit.s.cũ qs cõduxit domũ ad aliqđ lon
gũ tp̃s.vt ad sex vel decẽ annos. nisi cito
post biẽniũ soluerit.e.ti.e.ꝓpter sterilitatem.
Secus aũt ẽ in re data vbi fm leges sta-
tuit triẽniũ inter puatos.C.de iure.emph.
l.2.ſ in re ecclesie biẽniũ.e.ti.e.potuit.fiscus
vero nõ soluentẽ statim expellere põt.ff.de
pub.⁊ vec.vectigalia.Hec hosti. De qua
tuor pdictis casibꝰ habet e.ti.e.ꝓpter steri-
litatẽ.in tex.⁊ glo.nõ põt tñ fiscus recupe-
rare agros publicos q ꝑpetuo sunt locati:
nisi auctoritas pncipis accedat. vt ibidẽ.
Hec Hosti.⁊ Ar.de.e.ti.de dila.lr̃e.

S Equit videre de 7. s.de qbusdã du
bitatõ:hꝰ circa cõtractũ locatiõis
⁊ cõductiõis.s. vtrũ merces vel pẽ
sio sit minuẽda vel etiã totalr remittenda
vel augenda in aliquo casu. R. ipse locãs
aut locat corpora. aut agros. aut res.aut
operas. Si corpora sic nocet locatori ca-
sus fortuitus.s.vt nõ habeat mercedẽ nisi
pro rata. vnde ꝓpter sterilitatẽ remittitur
pensio. Si vero locet res:aut stat p locato
rẽ quominus re cõducta vtat.aut p con
ductorẽ.si per locatorẽ: aut stat p eũ pure
⁊ sic tenet ad interesse.vel p casum in per
sona eius ↄtingentẽ. ⁊ sic pensio remittit.
Aut p ↄductorẽ:⁊ sic tota pensio soluit:
siue stet per eũ pure: siue per casum p eum
contingentẽ. Si aũt locet quis opas: aut
stat p locatorẽ quominus opas suas pstet
aut p ↄductorẽ.si p locatorẽ:aut stat p eũ
pure: ⁊ sic tenet ad interesse. vel p casum
fortuitũ in eius psona cõtingentẽ: ⁊ sic te
net pensionẽ remittere vel reddere ꝓ rata
tpis quo nõ pstitit eas. Si aũt p ↄducto
rẽ:sic locator mercedẽ totiꝰ tpis cõsequit
siue stet p cõductorẽ pure: siue p casũ for
tuitũ p eũ cõtingentẽ.ff.loca. ex cõducto.l.
tex.⁊ glo. ¶ Circa sterilitatẽ vo ⁊ vberta
tem rei cõducte sic distingue.s.ꝙ ↄductor
ꝓpter sterilitatẽ aut afficit damno paruo:
⁊ tunc nihil remittit.aut magno:⁊ hoc vl'
casu fortuito:vel culpa coloni:vel vitio rei
Si pmo mõ pensio remitti dꝫ ꝓ rata.s.in
toto vel in parte:ita ꝙ si nihil recipit nihil
soluat:n.si sterilitas p vbertatẽ ãni ꝓximi
pcedẽtis vel sequentis possit cõpensari.tũc
.n.integra pensio illiꝰ ãni quam remiserat
poterit exigi:nisi aliud in locatiõe sit actũ
C.e.licet.⁊ e.ti.e.ꝓpter sterilitatẽ.vñ vber-
tas anni interpolati nõ ꝓdesse ſ nocere vi
detur. Si vero hoc cõtingat ex vitio rei
cõducte.hoc potest esse vel sine culpa vel
cum culpa coloni. si sine culpa: vt qr ter-
ra nõ potest sustinere magnam siccitatem
vel pluuiam:⁊ colonus nõ potest occurre
re quin suffocetur: tunc idem est quod in
precedenti casu. Si vero cum culpa co-
loni.vt quia herbas pestiferas non extir-
pauit vel similia:non remittitur pensio.ff.
e.ex ↄducto.§.i. Dicitur autem sterilitas
fm aliquos cũ nõ pcipit etiã semẽ.vt in.§.
pdicto.Gof.vo ⁊ Jo.itelligũt sterilitatẽ ⁊
vbertatẽ fm vulgi opionẽ:vt cũ dicũt ho
mines cõiter bonũ tp̃s ẽ l' malũ.ff. de fũ.in
stru.l.de latõe.§.lꝫ.sili de vbertate dõmest
ꝙ si ↄtigat casu fortuito:augẽda ẽ pẽsio.si
vo diligẽtia coloni:nõ ẽ augẽda.ar.ff.lo.ex
ↄducto.§.i. hec her.e.ti.e.ꝓpter sterilitatẽ.
Hec aũt q̃ dicta sunt intelligant de colonis

q̄ dat ānuatim certam quātitatē pecu-
nie vel etiā certos corbes. nō aūt ꝯ̄ pecu-
nie parciario qui dānū ⁊ lucrū partit̄ cū
dn̄o.ff.e.l.si merces.§. apparet. Nō etiam
ꝙ sicut remittit̄ pensio ꝓpter casum fortui
tū sic etiā ꝓpter necessariā refectionē edis
.ff.e.l.ſ addes. vn̄ ſm Hosti.in sum. si con
ductor fundi aliquid necessario vel vtilit̄
expendit augēdo vl' edificando vel instru
endo: aget ꝯ̄ locatorē vt illud recipiat. lꝫ
nō ꝯuenerit: ⁊ p doli exceptōēꝫ sumptus
retinere poterit. Quid si qs locauit saltū
pascuū ī quo crescit herba pestifera. ita ꝙ
inde pecora fiūt morbida vl' deteriora. R°
talis aut locat scienter: ⁊ tunc tenet̄ ad in
teresse. aut ignorant̄: ⁊ tūc non petet pensi
onē.ff.e.ſ addes.§.1. Sciēdū aūt ꝙ ius
ciuile sicut in emēdo vel vendēdo ꝯcedit
qd̄ pluris ē minoris emere. ⁊ qd̄ minoris
pluris vēdere. ⁊ ita se inicē decipe circa di
midiū iusti p̄cij. ita etiā in locādo ⁊ cōdu
cēdo.ff.e.l.itē si p̄cio. Secus aūt ē ſm ius
diuinū ⁊ ius naturale. videt̄ etiā ſm Jo.
.14.q.2.§.hoc ius. sentire hoc illicitū eē: lꝫ
lex h̄ videat̄ ꝯcedere. Quid si quis locet
rē suā tali pacto ꝙ si qualit̄cūq; p̄dat̄ recu
peret eius valorē. R° dicūt aliqui ꝙ ē ibi
vsura. q2 res extimata loco pecunie inter-
cēdit. vnd̄ nō ē ibi vere locatio. q2 locator
rē suo piculo tradit. p qua mercedem sibi
ꝯuētam recipit. hic vō ꝯductor rē suo pe
riculo accipit ⁊ insup mercedē addit. vt si
mihi equū loces vsq; ad certū terminū q
valet.10.lib. ⁊ ego tibi teneor in.10.lib. si pe
rierit equus quocūq; mō. puta si etiā peri
erit morbo vel fulmine. si n. cōductoris cul
pa vel negligētia periret nō ē dubiū quin
eius valorē restituere deberet. Quid si lo-
caui alicui boues meos custodiēdos data
sibi certa mercede: ⁊ tēpore noctis eos in
pascuis dimisit in quib⁹ alia aīalia dimitti
solebant. venit aūt fur vel lupus ⁊ eos ab
stulit vel occidit. nunquid custos ille mihi
tenet̄. videt̄ ꝙ sic. q2 mercedē p custodia
recipit. ergo de piculo cōuenit̄.ff.loca. qui
mercedē. debuit. n. eos custodire ⁊ nō sine
custodia dimittere. ar.ff.ꝯmo.l. si vt certo
loco.§. custodiā. Et certe in culpa eēt si cu
stodē min⁹ bonū reliquisset.ff.de p̄scrip.v.
apd̄ labeonē. quāto magis si nullū reliqt.
Diligēti⁹. n. eos custodissem nisi in eo cō-
fisus fuissem. nō igit̄ debeo sub ei⁹ spe de
ceptus eē. E cōuerso videt̄. q2 ibi ⁊ alij sic
eos dimittere solent. ergo si sic fecit satis
ē.C.de pig.ac.pignus. diligēs. n. fuit sicut
alij. securus igit̄ dꝫ eē.ff.de ꝯ̄hen.emp. qd̄
sepe.§.si res. Credo ꝙ excusat̄ a mala opi
nione qui opinatus ē qd̄ alij opinant̄. g
innocens ē a mala eius custodia qui cu-
stodit sicut alij vicini custodiūt. ar.C. de te
sta.l.1. Et maxime quo ad hoc valet si dn̄s
boum in illis pascuis boues suos aliunde
sine custodia dimittebat. ar.ff.de pig. obli.
p̄ qū quis legat nūmos: nūmi illi debēt̄
qui in ꝯsuetudine habent̄. ergo qui custo
dire ꝓmisit de custodia ꝓmisisse videt̄ q̄
in regione illa fieri consueuit. ar.ff.de reg.
iu.semp. Hec Mar. Esto ꝙ facultates
ecclesie que dare debēt ānuatim pensionē
sint augmētate nūquid dꝫ pensio augeri.
Rndet Ber.e.x.de pac.cū clerici. ꝙ nō: si
diligētia sit dānosa.C.de allu.l.vltī. si antē
aliunde sint augmētate: pōt ⁊ debꝫ pensio
augeri. q2 iusta cā subest augēdi. ar.e.x.de
censi.quanto. de h̄ etiā habet̄.e.ti.c. ꝓhi-
bemus.in glo. Quid si quis locet vas vi
tiosū. R° tenet̄ ad interesse siue fecerit h̄
sciēter siue ignorāter. secus ē de vase vitio-
so cōmodato: vbi tn̄ sciens ad interesse te
net̄. vt in.§.p̄dicto. Quid si quis locet ec
clesiā suā ad aliqd̄ tp̄s sub censu ānuo: ⁊
infra tp̄s illud moriat̄. nunquid successor
cōtractui stare tenet̄. R° si pecunia iā so-
luta cōuersa fuit in vtilitatē ecclesie: tenet̄
ratū h̄re. si nō: nō tenet̄ nisi forte ipetratū
eēt a p̄ncipe ꝓpter studiū vel aliā cām.C.de
his de.q̄ eta. ipe.l.1. Hec Hosti.e.x. ne pla.
vi.su.c.2. Esto ꝙ aliqs cōuenit cū eccle
sia aliqua ꝙ molēdinū ei⁹.s. eccl'ie ꝑpetuo
sibi ⁊ sue familie molat: cōstituta sibi certa
p̄siōe. postea decedēs relinquat filios plēs
quoꝝ quilꝫ tātā familiā hꝫ quātā hēbat
pater. nūquid ecclesia tenebit̄ omnib⁹ illis
molere: cū sint oēs de familia defuncti. R°
obseruādū ē qd̄ actū ē. qd̄ si n̄ appeat: ec-
clesia nō tenebit̄ vlt̄ illud qd̄ defūcto tene
bat̄. vn̄ tātū molet oib⁹ heredib⁹ q̄ntū mo-
lebat defūcto. q2 nō ē vrisile ꝙ eccl'ia se ob
ligaret i īfinitū.ff.de picu. ⁊ cō. si qs vina.
hec har. in qōnib⁹ suis. Quid si qs locet
horreū ꝓponēs se nolle ī piculo suo recipere
auꝝ argētū ⁊ hi⁹. ⁊ pōstea scient̄ patiat̄ h̄
inferri. R° obligat⁹ erit ac si ꝓpositū remi
sissꝫ.ff.e.cum in plēs.§.locator. Quid si
qs locet fundum ad medium alicui colo-
no. ⁊ ip̄e colonus seminet ipsūꝫ: ⁊ locator
eū vendat. nunquid emptor poterit colo-
nū expellere ⁊ omnes fructus colligere.

R° q non. ß colonus medietatē habebit. Si vo emptor omnes fructus pcepit colonus aget ꝯ venditorē. ff. de le. i. nihil. in fi. de colono tamē fisci ē spāle priuilegiū fisci. Hec ho. ¶ Quid si quis locet fundū alicui ad mediū nulla facta mentione de arboribus: nunquid colonus aliquā partē habebit fructuū. R° q nō. sed locator habebit eos omnes. ff. de vsufr. fructus. Et si colonus arbores destruat tenet᷑. si aūt aliquis eius arbores odio eius excidat ei⁹ culpe imputat᷑. ff. e. si merces. §. culpe. ¶ Quid si scriptor alicui opas suas locet: ⁊ postea p mēsez stet q nō scribat. quia ille nō dat sibi ad scribendū. R° si talis interim opas suas non locet pōt petere interesse illi⁹ mēsis. ff. e. qui operas. si aūt locet nō petet. ff. e. sed addes. Hec ho. ¶ Quid si quis locauit operas suas duobus. R° satisfaciat p°. ff. e. in opis. ¶ Quid si quis ꝯduxit vasa transportanda ⁊ illa frangant᷑: nunquid tenet᷑. R° q vel frangunt᷑ culpa sua: vel coꝝ quoꝝ vtit᷑ opa. ⁊ sic tenet᷑. vel adhibuit tantā diligentiā quaz paterfamilias diligens adhiberet. ⁊ sic nō tenet᷑. ff. eo. si merces. ¶ Itē si quis accepit ad poliendū vestimēta mea: ⁊ mures roserūt ea: de culpa tenet᷑. Et similit᷑ si vitulos ad pascēdū vel gemmā ad sculpēdū vel includēdū: tenet᷑: nisi vitio materie frangat᷑. tunc. n. nō tenet᷑ nisi p pactū speciale. Similr auriga si quis dū curꝝ nimiū extēdēdo alios ire nō pmittit ipm curꝝ euertit: ⁊ seruū vl bouē occiderit tenet᷑ ex locato. debuit. n. temperare curꝝ ⁊ volūtatē suā. ⁊ hec etiā ꝓbant᷑. ff. e. l. i. ¶ Quid si vnus magister cōduxit scholas: ⁊ alius postea scholas illis ita ꝓpinquas q voces coꝝ adinuicē confundant᷑. R° pmus expellet vltimū. C. de stu. li. vr. rome. l. vnica. li. xi. Et hec cā tractari pōt in ferijs messis. hec hosti. e. x̄. e. de iudi. significauerūt. ¶ Utrū lite pendente ꝯductor debeat soluere pēsionē. R° q sic. 16. q. 4. volumus. Sed ꝯ. ar. C. de agri. ⁊ censi. l. cu. li. xi. vbi dicit᷑ q lite pendente colonus denegat dñō pensionē. R° qn est ꝯtētio inter dñm ⁊ colonū. vt qz colonus negat ei dare pēsionē quā petit dicēs eū nō eē dñm q sibi rē ab initio dedit: tūc pensio sequestrat᷑. qz dñs ē suspect⁹: nisi colonus soluisset lōgo tpe pēsionē. Si vo sit ꝯtētio inter dñm ⁊ aliū tūc nō fit sequestratio pēsionis. qz lite pendente nihil est inouandū e. x̄. e. scz vt. lite. pen. c. i.

Sequit᷑ videre de 8°. s. que actiones nascant᷑ ex locato ⁊ ꝯducto. Circa qd sciendū z q ex hoc ꝯtractu nascunt᷑ due. s. actio ex locato que dat᷑ locatori. ⁊ in hac venit pmo merces soluenda de qua cōuenit. veniunt ⁊ alia de qb⁹ actū ē supra in tractatu. vt. C. e. legem. Et actio ex cōducto que dat᷑ ꝯductori. vt ibidē. ⁊ quidē si ꝯductor fuerit bonefidei hz actōez ꝯ locatorē alienantē. 12. q. 2. vulterane. si autē malefidei tunc nō hz. 16. q. 3. § itez decime: super vbo vniuersas terras nisi de euictiōe ꝓspexerit sibi. C. de euic. si fundū. Ad h̄ nō q locatio facta nō pbat dñium nec possessionē. e. x̄. de fi. instru. inter dilectos. Et h̄ idē quia etiā cōductor locare pōt rem ꝯductā si nihil aliud conuenit. ff. e. qui insulā. Et h̄ intelligit᷑ fm glo. de eque idoneo ⁊ ad eundē vsum. Itē ꝯductor nō pōt litigare cū locatore de ꝓprietate rei locate. puta domus. nisi pus possessionē restituat locatori. C. e. si qs ꝯductōis. Insup nō q dñs hz ius hypothece in re locata. si. n. locet᷑ pdiū rusticū oīa inuecta ⁊ illata tacite obligant᷑ dñō. si eo sciēte sint intromissa. si aūt pdiū vrbanū obligat᷑ h̄ intelligūt qdā etiā si septē partes pierit Alij vo h̄ intelligūt si medietas remāsit. qd ē equs fm hosti. ar. ff. de vsufruc. re. l. 3 pris. etiā dñō ignorante. C. e. certi. Dicit᷑ aūt pdiū rusticū qd ē. sine oī edificio: ꝑter domiculā ꝓ fructuū repositōe. Urbanū vo dicit᷑ vbi est edificiū ad habitandū. Et etiam pōt eē in villa sicut in ciuitate. etiaz pōt esse pdiū rusticum. s. ad vsus rusticanos. vt ad custodiendū oues ⁊ boues. ff. de v. sig. vrbana.

¶ De emphiteosi titulus. 15°.

De inde cōsiderandū est de ꝯtractu qui dicit᷑ emphiteosis. qui qdē est mediū int᷑ ꝯtractū locatōis ⁊ venditōis. vt in sequentibus patebit. Est aūt nomē grecū: ⁊ inde emphiteoticus ca. cū. Inde cōtractus emphiteoticus. cōcessio emphiteotica. instrumētum emphiteoticū. Et inde dr̄ emphiteoticari⁹ a. ⁊ sumit᷑ ꝓ illo cui ꝯcedit᷑ in emphiteosim Et inde etiā p eodē hic ⁊ hec emphiteota. Et inde etiā hoc vbū emphiteoteco tecas. care. i. in emphiteosim ꝯcedere. Uidendū est igit᷑ quid sit emphiteosis. Secūdo in quibus ꝯsistit. 3° qualiter cōtrahitur.

4º quid dñs ibi ꝯcedat retineat recipiat: ꝛ qñ pōt emphiteotā expellere. 5º vtrū emphiteota suas melioratōes ꝛ sua emphiteomata possit destruere. 6º in qb⁹ ꝯuenit cū vēditōe ꝛ locatōe: ꝛ in qb⁹ differt ab eis.

¶ Circa pmū sciēdū ꝙ ꝯtractus emphiteosis est ꝯtract⁹ melioratōis ꝓpriā habēs naturā suis pactionib⁹ fulciēdā: lꝫ vēditōi ꝛ locationi multū similē. Iste.n. ꝯtractus fuit inuentus pcipue vt ꝯcederet ad tps res sterilis alicui qui diligēter eā excolendo melioraret ꝛ fertilē redderet fruct⁹ sibi interim applicando. Emphiteosis.n. grece melioratio dicit latine. vñ olim emphiteoticabant tm̄ sterilia. nūc emphiteoticant etiā fertilia. C. de sac.san.ec. auc. ppetua. vnde alio mō pōt dici emphiteosis possessio rei imobilis ad certū tps alteri facta cōcessio: dño ꝓprietate retenta sub ꝯditōe pensionis ānue: ꝛ renouatōis finito ꝯcessionis tpe faciēde. Et ille cōtract⁹ ſm diuersaꝝ terraꝝ diuersas cōsuetudines diuersis noībus noiat.s. emphiteosis. pcaria. libellus. cōcessus. fiscū. ꝛ plurib⁹ alijs. ꝛ fulcit diuersis pactōib⁹ ſm diuersas ꝯhētiū volūtates. Et ſm hūc modū pōt dici emphiteosis ab en qḋ ē fides. ꝛ thesis quod est positio. quasi in fide. i. in bonefidei contractu positio.

¶ Circa 2m sciendū ꝙ consistit contractus iste tm̄ in rebus imobilib⁹ vt in auc. de alie. emphi. ꝯctu. s. §. licentiam.

¶ Circa 3m sciēdū ꝙ ꝯhit ꝯctus iste scriptura interueniēte. nō alit. vt C. de emp. iure. l. i. Et pōt cōtrahi i ppetuū. i. sine tpis pfinitōe: vl' ad certū tps vl' vsqꝫ ad certā psonā ꝛ gñationē. s. secūdā vel tertiā. hoc ē vt res sit penes emphiteotā ꝛ 2m ꝛ 3m successorē. Pōt etiā ꝯhi sic. vt cū ad quartā psonā puenerit: renocatio fiat. Cōtrahit etiā sic: vt tpe ꝯcessionis aliqd p ꝯcessiōe dño det. Itē nouus emphiteota pōt i possessionē induci p dñꝫ nō p aliū. C. de emphi. cō. l. vlti. in fi.

¶ Circa 4m sciendū ꝙ in contractu isto conceditur sola possessio nālis. dñs aūt in se retinet dñium ꝛ ꝓprietatē: ꝛ hꝫ ciuilē possessionē. ꝛ hic ē ꝙ emphiteota dꝫ dare dño ānuatī pēsionē. vt insti. de loca. §. adeo. dꝫ aūt solui semp tota ꝯuenta pēsio: nisi res pereat ex toto. C. de emphi. iure. l. i. Sciēdū aūt ſm Hosti. i sū. ꝙ in hoc cōtractu venit culpa leuis cum vtriusqꝫ grā celebret: lꝫ aliq cōtrariū dixerit. insti. q mo. re cō. ob. §. fi. Et lꝫ d dāno dato ab alio nō teneat: tenet tm̄ de custodia. ff. e. s de dāno. ꝛ. l. qui mercedē p custodia recipit. Tenet etiā de leuissima culpa. ꝛ idē ſm Jo. ꝛ azo. ꝛ ſm Ber. ꝛ Inno. e x d reg. iu. sup. c. q̄uis. Si dicat amissā dnē ei pbatio icūbit ꝙ dolus accreuit cū alijs qui dolū allegat dolū pbare dꝫ. ff. de pba quotiēs. Et idē dicit Hosti. ibidē in gl. Sꝫ casus fortuitus nō venit in hoc ꝯctu nisi p spāle pactū. vt dicit hosti. etiā i sū. Itēꝫ licet dño suo auctoritate expellere emphiteotā ꝛ ei⁹ successorē: si p triēniū cessauerit soluere pensionē. s ecclesia ꝛ silr fiscus pōt expellere eū: si cessauerit p biēniū: nisi celeriter post biēniū satisfecerit. Nec obstat si dñs ei nō denūciet ꝙ soluat. qꝛ statuta dies p dño interpellat. e x de loca. ꝛ cōduc. potuit. Et illud modicū tps qḋ dat sibi p⁹ biēniū nō ē in iure taxatū: s ē arbitrio iudicis relictū. e x de offi. dele. de causis. Si etiā emphiteota soluere pmisit penā si non soluerit pēsionē: ꝛ dñs penā petierit: nihilominus eū expellere poterit. ar. ff. de transac. q fidē. meli⁹ tm̄ facit si eū auctoritate iudicis expellit. Si tm̄ emphiteota aliū possessionē tradidit: vl' ab alio expellit nō deūciat dñs possessorē auctoritate ꝓpria. e x de locati. ꝛ ꝯduc. potuit. in glo. Itē si emphiteota cessauit p biēniū ꝛ tāto amplius ꝙ nō possit purgare morā. si dñs postea pensionē recepit eū expellere nō poterit. qꝛ iuri suo renūciauit. Silr si plat⁹ de ꝯsensu capituli recipiat pensionē nō pōt eū expellere. s si solus platus hoc faciat: nō obest ecclesie: qn eū possit expellere: nisi postea capitulū consensisset. Itē vnus solus psbyter siue rector in ecclesia vel capella si recipiat pensionē credit Ber. idē. s. ꝙ āmodo nō poterit emphiteotā expellere. si tm̄ aliqs pensionē cū ꝓtestatōe dicēs: saluo iure meo receperit: talis expellere poterit. qꝛ etiā si eū expellere vellꝫ: nihilominus pēsionē petē possꝫ. 10. q. 2 hoc ius porrectū. Itēꝫ si plures sint coheredes: ꝛ oēs pēsionē soluāt pter vnū: nō piudicat soluētib⁹: dūmō soluāt totā pēsionē: ꝛ postea agēt ꝯ nō soluentē. hec oia e x de loca. ꝛ ꝯduc. potuit. in glo. Itē si emphiteota rem ecclesie cōductā vel in emphiteosim acceptā deteriorauerit: vel p biēnium pensionē nō soluerit: expelli pōt. ita tamen ꝙ soluat totius tēporis pensionē ꝛ resarciat rei lesionem non repetiturus si quid

impendit i melioratinē .io.q. z. § hec ius ¶ Itē si emphiteota ꝓbet p duos ꝓrios ānos in ecclesiasticis: vel p tres in secularib⁹ pensionē soluisse: l3 antea p.10.ānos nō soluerit expelli nō poterit. C. d appel.l.pen. in fi. Hec Hosti. Itē si quis stans in fundo p tres annos pēsionē soluat: fundū sibi cōcessū in emphiteosim sufficiēter ꝓbat. C. de fun.do. p toti.hec pe. de sam. ¶ Quid si emphiteota fundū que3 ab eccl'ia habuit emptori bonefidei vēdidit. ⁊ tū p.60.an. pensionē ecclesie soluit. nūqd emptor prescriptione tutus erit: si fundū ecclesia repetierit. R°. ꝙ nō. q2 ecclesia i culpa nō fuit cū vēditionē ignorauerit. ⁊ optionē habebit ↄ quē pmo agere velit. C. si m. ⁊ cu. interue.l.vlti. hec Bar. in questionibus.

Circa 5m sciendū ꝙ hi⁹ ↄctus nā ē ꝙ emphiteota melioratōes suas vēdere pōt: ita tū ꝙ pmo regrere d3 ab ecclesia an velit ius suū emere. ⁊ d3 ei dicere quātū pōt ab aliis habere. ⁊ si ecclesia dixerit ꝙ nō vult emere: potest aliis ius suū vendere. si aūt ecclesia nihil dixerit expectare d3 eccl'a3 p duos mēses: quibus elapsis vēdere poterit aliis: dūmō nō vēdat illis q emere ꝓhibent'. vt serui ecclesie ⁊ capitanei: ⁊ oēs maiores psone q̄ de facili nō pñt ↄueniri. puta nimis paupes nimis potētes: vñ ecclesia possit pindiciu3 pati. vt e. x. de locati. ⁊ ↄduc. c. vlti. in tex. ⁊ glo. Et si emphiteota aliter fecerit ius suū pdit. Itē emphiteota pōt sine ↄsensu dñi sui emphiteosim donare: ⁊ etiā pignori obligare. si tū nō satisfecerit de cautione soluit' pignus. vt ibidem.

Circa 6m sciēdū ꝙ contractus iste ↄuenit cū emptione. q2 vtrobiq3 qsi ↄbit' aliquid dat'. cū locatiōe vō ↄuenit. q2 vtrobiq3 dñium retinet': ⁊ ānuatim aliquid pcipit'. Differt aūt a vēditione. q2 transfert' ibi dñium: hic nō. Et ita vt dicit Ber. magis accedit ad naturā locatōis ꝓpter qd Ber. c. posuit. qd est de emphiteosi magis ponit' in titulo de locato ⁊ ↄduc. q2 ↄuenit cū eo. A locatiōe vero differt. q2 ibi pensio in certis casib⁹ minuitur ⁊ auget'. hic nec auget' nec minuit' nisi res oīmode distrahat'. In locatōe etiā cōductor regulari' nō h3 in re nomē: nō vēdit nec vēdicat rē: s3 emphiteota pōt rē vēdere: ⁊ h3 vtilē rei vēditionē. vt. ff. de pig. ac. tutor. §. vlti. Differt vō ab vtraq3 sil'. s. vēditōe ⁊ locatōe. q2 vtraq3 hax ē de rebus imobilib⁹ ⁊ mobilib⁹ ⁊ se mouētib⁹: ⁊ in neutra scriptura regrit'. s3 ille ↄctus ē tm̄ de imobilib⁹: nec fieri pōt sine scriptura Hec Ber. e. x. de loca. c. vlti. Itē in emptōe pciū ⁊ in locatōe merces regrit' i pecunia s3 in hoc ↄctu pensio pōt eē in pecunia ⁊ q̄libet re alia. vt p3 ex supradictis. Predcā aūt oia emphiteosi ↄuenienter adaptant' siue celebret' ab ecclesia siue a seculari psona. vñ si aliqua pacta de volūtate partiū nō appareāt: tacite intelligunt' facta ea q̄ supradicta sunt de ↄctu hi⁹. nā tacite intelligūt' eē facta. Si qua etiā alia pacta inter partes fuerint ↄuenta: oīmode sūt suāda C. e. l. i. S3 preter pdicta regrunt' aliqua specialia in emphiteosi ecclesie. s. ꝙ fiat ex cā vtili ⁊ necessaria. ⁊ ꝙ interueniat ↄsensus epi ⁊ etiā capituli. s3 de hoc dicetur plenius infra. li. 6. ti. de alie. re ec.

¶ De ↄmodato titulus. 16⁹.

Postea ↄsiderandū ē de ↄmodato. ⁊ pmo qdē qd sit ↄmodatū ⁊ vñ dicit'. 2° in quib⁹ reb⁹ consistit. 3° inter quos iste ↄtract⁹ potest celebrari. 4° in quibus ↄmodator ⁊ ↄmodatarius adinuicē tenent'. 5° quid iuris de eo qui ↄmodat vasa vel etiā pondera vitiosa. 6°. que actiones nascunt' ex hoc contractu. Circa pmū sciendū ꝙ comodatū ē alicuius rei ad aliquē vsū spēcialē gratuita facta cōcessio. Ideo dicit' cōcessio nō translatio. quia cōmodās rei dominiū ⁊ possessionē retinet. ⁊ solū vsū ↄcedit. vt. ff. c. rei cōmodate. Ideo dicit' gratuita. q2 si interueniat pecunia erit locatio. si res alia erit ↄct⁹ inoiat⁹. vt insti. man. §. vlti. Ideo vō addit' ad aliquē spālē vsu3. quia vsus ad quē fit d3 expmi. vt ↄmodo tibi equū vt eas ducas ad bellū vel ad villā. cōmodo tibi librū vt exēples alium vel corrigas tuū. vñ dicit' cōmodatū q̄si vtētis cōmodo datū. vñ reuocari non potest: nisi expleto vsu ad quē ē factū. Et in hoc differt a pcario: qd fit sine pfinitiōe vsus certi. vñ pōt qñcunq3 reuocari. vt. ff. e. in ↄmodato. §. sic h oia. Ber. e. x. e. c. vnico.

Circa secundū sciendum ꝙ cōmodatum consistit in rebus mobilib⁹ ⁊ se mouentib⁹ ⁊ imobilibus. Itē in incorporalib⁹. vt in seruitute habitādi. vt. ff. e. l. i. Ea vō q̄ vsu ↄsumūt' ⁊ q̄ ↄsistūt i numero pondere ⁊ mēsura non ↄmodari

sed mutuari dicuntur. ⁊ in hoc differt a
mutuo cõmodatũ. pdicta tamẽ cõmodari
possũt ad pompã. vt. s. quis ditior videat
.ff.c. ꝫ mihi. §. vlti. ⁊ ex. e. in glo. vñ panis
improprie dicit cõmodari ꝫm Accur. Põt
etiã qs cõmodare nõ tñ sua ꝫ etiã aliena q̃
possidet. si aliena scient possidet. ita ꝙ sit
fur vel predo ⁊ cõmodauerit: actionẽ ha
beat cõmodati. ff. e. cõmodare.

Circa 3m sciendũ ꝙ põt ꝯmodare
⁊ ci ꝯmodari q põt ꝯhere. vñ nõ
tñ plat' põt hoc ꝫ etiã yconom'.
nam ꝯhere põt. io. q. z. hoc ius.

Circa 4m sciendũ ꝙ natura cõmo
dati ẽ vt ipa res restituat. hoc. n. ẽ
de iure naturali. di. i. ius naturale.
nec põt ꝑtextu debiti retineri. vt. C. e. l. vlt.
si tñ cõmodatũ cõsistat in pecunia: ⁊ debi
tũ infra duos menses ꝓbari possit: admit
tit ꝯpẽsatio. insti. de acti. §. in bone. Eadẽ
inquã res dꝫ reddi. vñ vsus. Mutuo ult
similẽ: ꝯmodatũ querit eandẽ. Eadẽ inq̃s
res nõ deteriorata. aliter nõ videt reddita
⁊ ideo ꝑstabit interesse. ff. e. si mihi. §. i. si
vo res nõ restituat p ꝯtumaciã iurabit i
litẽ ꝯtestatã ꝯ ꝯtumacẽ. Si aũt nõ fuerit
ꝯtumax ꝫ culpa cessat rem restituere: esti
mabit quanti sit res a tpe more vsq ad
sententiã. ꝫ in iudicijs stricti iuris estima
ret a tpe more vsq ad tps litis ꝯtestate.
vt in. di. 54. hac auctoritate. hec gof. Sꝫ
quid erit si res penes cõmodatariũ peat.
vel deterior fiat. Rꝫ ꝫm Hof. ⁊ Ber. Aut
accipit quis cõmodatũ grã sui. aut gratia
cõmodãtis. aut grã vtriusq. si grã sui: qđ
frequẽti' cõtingit: tunc tenet de dolo ⁊ lata
culpa. ⁊ leui ⁊ leuissima. qꝛ debuit in ꝯser
uando rẽ adhibere curã magnã: ⁊ etiam
maiorẽ q̃ꝫ de rebus suis adhibere solebat.
si alius diligẽtius rẽ illã custodire poterat
Pone de pdictis exemplũ. Cõmodatariꝫ
dolo perijt qñ fraudẽ cõmisit vt equus cõ
modat' sibi surripet. Eius lata culpa fuit
qñ equũ extra domũ in nocte reliqt. ⁊ cõ
parat hoc dolo. ff. mandati. si fideiussor.
Leuis culpa fuit si equũ in domo posuit:
domũ tñ aptã dimisit. Leuissima culpa fu
it si domũ clausit: nõ tñ bñ interi' firmauit
In his oib' tenet dño ad estimationẽ rei
cũ accessib': s. fetib' partub' ⁊ fructib'. ff.
c. in rebus. De casib' aũt fortuitis quos
etiã diligẽs ⁊ fidelis homo ꝓuidere nõ pos
sit cõmodatari' nõ tenet nisi in trib' casi
bus. Unus ẽ si casus ille sua culpa accidit

vt si equũ tibi cõmodaui vt duceres ad
villã ⁊ duxisti ad bellum. ⁊ ideo si aliquo
casu equus perijt ꝑiudiciũ tuũ erit. culpa
.n. tua casũ ꝑcessit. Similit si rẽ ꝯmodatã
remisisti p nũciũ nõ idoneũ teneris: ꝫ nõ
teneris si idoneus fuit. lꝫ ꝯtrariũ euenerit. ff.
e. argentũ. Et idẽ ẽ de deposito. ꝫ in mutuo
teneris. ex. de pig. significãte. cuius ratio ẽ
qꝛ qui cõmodat vel locat vel deponit: rei
ꝓprietatẽ ⁊ possessionẽ retinet. Et ideo cũ
eius cui credit nuncius idoneus pecuniã
deportat: pecuniã cõmodantis vel deponẽ
tis deportat. ꝫ in mutuo dñium transfert.
⁊ ideo si pecunia pdit: ei qui eã mutuo ac
cepit pdit. Secũdus casus est si pactum
interuenit. tũc. n. de casib' certis ⁊ determi
natis ⁊ in pacto expressis tenet. Casus
.n. fortuiti debẽt in pacto specialiter exꝑmi
ꝫm Ber. ꝫm vero Hosti. quando aliqui
casus specificant: ⁊ postea generalis clau
sula sequit: tunc de omni casu fortuito te
net. cũ vix possent omnes casus specifica
ri. Aliqui tamen dicunt ꝙ si ꝯtingat ali'
casus a specificatis ⁊ noĩatis non tenetur
lꝫ etiã clausula generalis subsequatur. vt
.ff. de cauti. sꝫ ⁊ si quis. §. quesitũ. Ro. uero
naso distinguit. s. qꝛ aut p cõmodatarium
stat quomin' oẽs casus numerarẽt. puta
qꝛ dicit longũ eẽt oẽs casus numerare: de
oibus ego volo teneri. ⁊ tunc de oib' tene
tur. ff. si cer. pe. cũ quid. Aut non stat p eũ:
ꝫ cõmodans dicit. volo ꝙ tenearis mihi
de tali ⁊ tali casu enumerans quosdam. ⁊
postea subdit. de oibus volo ꝙ tenearis. ⁊
tũc de numeratis tñ tenet. quia illa clau
sula generalis tñ ad specificata trahitur.
.ff. de transac. cũ aquiliana. Si vero dicat
volo ꝙ tenearis de omni casu fortuito: tũc
de nullo tenet. Et idẽ ẽ de cõductore. Ter
tius casus est si mora precessit casum. ex.
e. c. vno. In predictis tribus casib' tenet
cõmodatarius de fortuito casu: etiã si apđ
cõmodantẽ res eodẽ mõ fuisset peritura.
.ff. de lega. i. cũ res. Si vero quis accipit
cõmodatũ grã cõmodantis: quod raro
accidit: vt cũ quis ornamẽta cõmodat sue
sponse vt ornatior dicat. tunc tenetur tñ
de dolo ⁊ lata culpa. ff. e. l. si vt certo loco.
§. interdũ. Si aũt cõmodatũ fiat gratia
vtriusq. s. cõmodantis ⁊ cõmodatarij. vt
cum cõmunem amicum inuitamus: ⁊ tu
curã eius rei suscepisti: ⁊ ego argẽtũ eius
tibi ꝯmodaui: teneris de dolo ⁊ lata culpa
⁊ leui sed non leuissima. ff. c. in rebus §. i.

¶ Itē ꝯmodatarius dūtaxat casus non prestat in quibus resisti nō pōt. vt sunt maiores aliq̄ui que sine dolo ⁊ culpa eius accidunt. latronū hostiūq̄ incursus. piratarū insidie. naufragiū. incendiū. ⁊ hmōi. Et qḋ dictū est de latronib⁹ piratis ⁊ naufragio verū ē si res ad hoc sit alicui ꝯmodata: vt eā secū peregre ferat. sed si alicui argentū ꝯmodaui: quia se amicos inuitasse dixit ⁊ ipse secū peregre tulit: debz casus piratarū latronū ⁊ naufragiū sustinere. ff. c. in rebus. Itē si ꝯmodatari⁹ in re ꝯmodata īpensas fecerit retentioni locus erit. puta q̄ꝛ equū saluari fecit. vñ aget ad recuperādas expēsas: maiores intellige. modice. n. expense vt cibarioꝝ ptinent ad eū. ff. c. in rebus. §. possunt. ¶ Itē si res ꝯmodata tradit̄ estimata: tunc p estimationē adijcit̄ gradus. vt si ꝯmodatari⁹ tenebat̄ tm̄ de lata culpa modo tenebit̄ de leui. si de leui: modo tenebit̄ de leuissima. si de leuissima. mō tenebitur de casu fortuito. ff. co. l. si vt certo loco. §. nūc videndū ē. ⁊ §. ꝯmodati. Hec Hosti. e x̄. c. c. vno ¶ Itē illi qui reb⁹ cōmodatis aliter vtunt̄ q̄ꝫ eas ad vtendū ceperunt si dn̄o nolente hoc faciāt: vl' etiā hoc dn̄o inuito facere credant: furtū ꝯmittūt. si aūt hoc dn̄o volente faciant: vel etiā si hō non inuito dn̄o facere se credant: furtū nō cōmittūt. vt insti. de obli. que ex delic. nas. §. placuit. Nota q̄ tunc furtū nō dicit̄ fieri: qn̄ nō dat̄ actio furti. fit tn̄ furtum fm̄ aliquos. fm̄ vō alios nō fit furtū. Aliqui vō sic distinguūt in casu quo credit dn̄o displicere. s. q̄ aut vere displicet dn̄o. ⁊ sic ille furat̄: ⁊ furtū fit. Aut placet ei. ⁊ tunc iste furat̄. nō tn̄ fit ibi furtū. q̄ꝛ nō ꝯtrectat̄ ibi res aliena inuito dn̄o: quod est de rōe furti Furari vō dicit ꝯtrectationē rei aliene. sicut q̄nq̄ꝫ aliquis mētitur: nō tn̄ dicit mēdaciū.

Circa 5m qḋ ē de vasis ⁊ ponderibus vitiosis sciendum ē. ⁊ pmo de vasis: q̄ qui scienter vasa vitiosa ꝯmodauerit: si sit effusum vinū vel oleum vel corruptū: tenet̄ de effuso vel corrupto vt ibidē. secus ē si ignoranter hoc fecerit. ff. c. l penul. ⁊ e x̄. c. in glo. Circa eū vō q ꝯmodauit pondera vitiosa sic distinguit Hosti. s. q̄ si ignorat ea vitiosa nulli tenet̄. ff. ꝯmo. in rebus. Sz locator etiā ignorās tenet̄. ff. loca. ⁊ ꝯduc. l. addes. Si vō sciat ⁊ cōmodet emptori sciēti: ⁊ venditor decipiatur. tunc si dn̄ium nō sit translatū: tn̄ emptor facit furtū: ⁊ etiā ꝯmodans opē ferēdo: ⁊ ideo cōueniri pōt a venditore actiōe furti ⁊ cōditione furtiua. Sz si dn̄ium sit translatū ⁊ emptor sit soluendo: venditor aget ꝯ eū. q̄ꝛ sciēter plus iusto accepit. Si si emptor nō sit soluēdo: aget cōtra comodātē actione de dolo. Et idē ē in casu pcedēti si emptor nō sit soluēdo. Si aūt emptor sit deceptus qui sciēter recipit vitiosa nō aget Et idē ē si vterq̄ꝫ. s. emptor ⁊ venditor sciebat Sz si vterq̄ꝫ ignorabat ⁊ venditor est deceptus: tenet̄ cōmodans actione de dolo Et idē ē si emptor sciebat sz nō ē soluēdo. Si vō vterq̄ꝫ ignorabat: ⁊ emptor est deceptus: habet cōtra cōmodātē cōtrariā cōmodati p quā ab eo cōsequetur: si qd sua interfit. Et idē ē si emptor ignorat ⁊ venditor sciat. lz enim hic venditor teneat̄: nihilominus ⁊ cōmodās. Si aūt cōmodet venditori: ⁊ ipse sit deceptus: in nullo casu hz cōtra ꝯmodantē actionē de dolo: cū habeat aliā cōtrariā. s. cōmodati. Si vō ēptor sit deceptus hoc in quo casu supradictū ē: q̄ ꝯ venditorē hz regressum: agere nō pōt ꝯ cōmodantē aliqua actione: sed in quo casu regressuꝫ nō hz. vt qn̄ emptor ⁊ venditor ignorabant: ⁊ dixerunt q̄ staret̄ illis siue eēnt equa siue nō. ⁊ in duob⁹ casibus in quib⁹ dictū ē venditorē teneri. si non est soluēdo: tenet̄ cōmodās actione de dolo. Et sunt hec vera: qn̄ dictū fuit quib⁹ ponderib⁹ staret̄ ⁊ mēsuraret̄. si aūt hoc non sit dictū: sensisse videt̄ de ponderib⁹ in regione ꝯsuetis. ff. de em. ⁊ ven. imperatores Et si hoc nō appareat: de minimis videtur sensisse. ff. de reg. iu. semp. ⁊ e x̄ de cēsi. ex pte

Circa sextum quod ē que actiones nascunt̄ ex hoc ꝯtractu. sciendū q̄ due actiones ex eo nascunt̄. s. directa ⁊ ꝯtraria. directa dat̄ cōmodāti ⁊ eius heredi cont cōmodatariū ⁊ eius heredem ad ea q̄ sibi tenet̄. que etiā patēt ex supradictis. Contraria vō dat̄ cōmodatario ⁊ ei⁹ heredi ꝯ cōmodātē ⁊ ei⁹ heredē ad ea q̄ sibi tenet̄. q̄ similiter patēt ex supradictis.

¶ De deposito titulus .17.

Postea cōsiderādū ē de deposito. Et pmo qd ē ⁊ vñ dr̄. 2° i qb⁹ reb⁹ cōsistit. 3° quō debeat fieri. 4° in qb⁹ tenet̄ depositari⁹ deponenti. 5° de actōe depositi. Circa pm̄ sciēdū q̄ depositū ē qḋ alicui custodiēdū ē traditū. Nā rei deposite custodia ⁊ a deponēte

ſperat: ⁊ depoſitario ex toto ꝯmittit. Et hic
ē ꝙ dicit depoſitū quaſi deorſū. ſ. a deponē-
te poſitū. vt oñdat toni fidei depoſitarij eē
ꝯmiſſū: quantū. ſ. ꝑtinet ad cuſtodiā. Et ī
hoc ꝙ dicit cuſtodiendū: p3 ꝙ rei depoſite
ſicut ⁊ cōmodate poſſeſſionē dñium ⁊ ꝓp
etatē retinem⁹. ff. e. licet. §. rei. Nūqꝫ tamē
dñium rei depoſite trāſit in depoſitarij dñiū
⁊ tamē agitur depoſiti. vt cū apd̓ te depono
aliquid coꝝ que ſunt in numero pondere
⁊ mēſura: ⁊ ꝯuenio tecū in hoc vt inde ali
quid reddas mihi vel tantū eiuſdē gñis:
quod obtines: ſiue illud expreſſe cōueniā
ſiue tacite videar cōuenire. vt cū aliquid
ex predictis apud te depono nō ſignatum
nec clauſū. ſi. n. ſignatū vel clauſū depono:
videor te ꝓhibere ne vtaris eo: niſi in con
trāū agat. vt. ff. e. luci⁹. ⁊. l. die. §. q pecuniā

Circa ſecūdū ſciendū ꝙ depoſitum
ꝯſiſtit in rebus mobilib⁹ ⁊ ſe mo-
uentib⁹: ⁊ in rebus que nō ſūt de-
poſitarij. vñ nō rē meā apud me deponas:
quia neqꝫ ꝯmodatū neqꝫ depoſitū neqꝫ ꝑ-
cariū neqꝫ cōductio tenet in re mea ꝓpa:
niſi rē meā ab eo quē ſcio eā poſſidere im-
petrem ꝑcario vel ꝯductione vel alio ſimili
mō. vt. ff. e. qui rē. Caſualr̓ aūt deponit̓ res
imobilis cū res de qua habet̓ queſtio ſeq
ſtrat̓. ſ. apud ſequeſtrū deponit̓ res imobi
lis. Cū his cōuenit Ber. e x. e. bona fides.

Circa tertiū ſciēdū ꝙ depoſitū ſolet
fieri ꝑ cyrographū vel cū cyrogra
pho. hi⁹ vō cyrographū ſolꝫ diui-
di: ⁊ vna pars dat̓ depoſitario. altera uero
remanet deponēti vt ex iunctura partiū ꝓ-
batio fiat. ſꝫ hec ꝓbatio nec ē iuris nec de
iure. qꝛ nō credit̓ priuate ſcripture niſi ſub
ſcriptionē habeat triū teſtiū fide dignoꝝ.
vt. C. q po. in pig. ha. ſcripturas.

Circa 4^m. ſ. in quib⁹ tenet̓ depoſita
rius deponēti eſt ſciendū ꝙ natura
depoſiti ē vt res depoſita reddatur
hoc. n. de iure naturali eſt. vt di. i. ius nāle.
reddat̓ inquā deponēti. Fallit aūt in qua
tuor caſib⁹. Pmus eſt cū quis gladiū depo-
nit ⁊ furēs repetit. 22. q. 2. ne quis. Scđs
eſt cū deponēs fuerit deportatus. bona. n. ei⁹
in publicū deferunt̓. Terti⁹ ē cū fur depo-
nit ⁊ repetit. ſi repetitio vi dñi cū furis repe
titōe ꝯcurrit. qꝛ tūc potior ē cā dñi. ſi tamē
fur rē repetat oꝫ ſibi reſtitui ſm azo. ⁊ ber.
e x. e. bona. vñ actio depoſiti dat̓ furi: non
aūt furti. ff. de furti. itaqꝫ. Quartus cū fur
apud illū deponit a quo ſurripit vel ꝯpue
tariū. ff. e. bona fides. Debet aūt res depo
ſita reddi nō deteriorata. alr̓ actōe depoſiti
pōt agi. cū. n. deterior reddit̓ pōt dici dolo
malo reddita eē: qđ intellige ſi ſit deterio
rata vitio depoſitarij. ſecus eſt ſi vitio rei
vl̓ caſu fortuito. ff. e. l. i. ⁊ e x. e. bona fides
in glo. Quid ſi res apud eccleſiā ponit̓
quod fieri videt̓ cū in theſaurariā vel ī ſa
criſtiā infert̓. nūquid eccleſia de ea tenebi
tur ſi amittat̓. ℞⁹ ꝙ ſic ſi ſit illata pñtib⁹
prelato ⁊ capitulo. qꝛ tunc videt̓ ꝯmdata
eccleſie: non pſone tm̄ ſicut dicit̓ nauta ⁊
caupo de reb⁹ inuectis ⁊ illatis teneri. vt. ff.
nau. ca. ſta. l. i. §. vlti. Secus eſt ſi prelat⁹
⁊ capitulū nō ſint preſentes. tunc. n. nō ec
cleſia ſꝫ pſona que rē recipit obligat̓. bene
tamē tenet̓ eccleſia de re illa ſi in eius vtili
tatē fuiſſꝫ ꝯuerſa. qꝛ tunc teneret̓ eccleſia
niſi apud eā vel aliquā eius pſonā nō fu-
iſſet depoſita. e x. e. c. i. in tex. ⁊ glo. Quid
ſi depoſitari⁹ reddat depoſitū alieno igno-
ranter. ℞⁹ liberat̓. ff. e. l. i. §. ſi rē. Nō eniꝫ
tenet̓ tūc niſi cedere actionē deponēti con
illū cui reddidit. ff. de peculio qđ debet̓. ſec⁹
eſt de debitore qui nō liberat̓ ſoluēdo falſo
procuratori: lꝫ credat eū ꝓcuratorē. ⁊ hoc
ideo qꝛ depoſitari⁹ tenet̓ tm̄ de dolo. ⁊ ideo
ſufficit ꝙ cedat actionē deponēti. Eſt etiaꝫ
obligat⁹ in ſpecie: imo cū poſſidere deſinit
illā ſpēm ſine fraude liberat̓. Sꝫ debitor ē
obligat⁹ in gñe. ideo ſoluēdo alij nō libe-
rat̓. ff. ad. l. fal. l. in rōe legis fal. 2. §. incer-
te aūt. ff. de v. ob. ſi ex legati. hec Hoſti. e x
de iureiu. ea te. Quid ſi plures depoſue-
rūt. nūquid reddet̓ alteri coꝝ ſi petet. ℞⁹
ꝙ ſic ſi hoc in deponendo ſit actuꝫ. alr̓ pro
parte tm̄. qꝛ etiā duo heredes ꝓ pte agūt
. ff. e. l. i. §. ſi pecuniā. Si aūt duo deponant
hoc pacto ꝙ non reddat̓ vni ſine altero:
hoc ſeruari debet. vnde ſi reddat vni neu
ter agere poteſt: ſi depoſitari⁹ negat ſe red
didiſſe: nec reddere cogit̓ alicui. qꝛ nō ille
cui reddidit. qꝛ ille nō pōt agere. nec ille
cui nō reddidit. qꝛ non tenet̓ ſine alio red
dere. Hec Hoſti. Sꝫ nūquid depoſitari⁹
tenet̓ in hoc caſu deponēti ſi res depoſita
perijt. ℞⁹ res depoſita aut perijt dolo vel
culpa depoſitarij. aut caſu fortuito. ſi dolo
tenet̓. ē aūt dolus ſtudioſa machinatio ff.
de dolo. l. i. vt cū depoſitari⁹ latenter ſignat
furi vbi res depoſita ſit vt eā tollat ⁊ ſecuꝫ
diuidat. Tenet̓ aūt de dolo in tantū ꝙ ſi
etiā de dolo cōueniat ne ꝯueniatur: talis
ꝯuentio non valet. quia eſt contra bonos

mores.ff.e.l.i.§ si cōuenit. Si vero perit res
culpa depositarii aut culpa lata aut leui
aut leuissima. Est aūt culpa lata si rē ꝓpri
am posuisti in archa: et rem depositā reliq
sti in banco: et hec ꝯparat dolo.ff.man. si
fideiussor.p̄sumit enim dolus si curā ean
dem nō habuisti de depositis quā habuisti
de tuis.bona fides etiā abesse presumit.s.
sm Hos.dolus adesse p̄sumit: si reb9 tuis
saluis deposita amisisti.e.ti.c. bona fides.
Leuis aūt culpa ē si rem depositā in archa
posuisti et eā clausisti: sed clauē incaute di
misisti. si.n.perijt culpa lata tenet sicut de
dolo.quia hic presumit dolus. sicut dictū
ē.et sufficit hec presumptio ad cōdēnatōez
sm Ber.Si vero perijt culpa leui et leuissi
ma tenet in plurib9 casib9. p̄mo si deposito
se obtulit:quia sibi deponi petijt: vt e.ti.c.c.
z.2° si aliquid ꝓ custodia recipit. et tunc
si recepit pecuniā.aget cōtra eū actiōe ex
ꝯducto. si vero spēm vel opas:aget actio
ne prescriptis verbis.vt.ff.co.l.i.§.si quis
seruū. 3° si p pactū in se culpā leuē et leuissi
mam recepit.vt in.d.l.§.si cōueniat. 4° si
morā in restituendo fecit. ff.e. si in asia.§.
vlti. 5° si res eā sui apud eū fuit deposita.s.
vt vteret ea.ff.e.l.i.§.si pecunia.Cum his
cōuenit Ber.e.ti.e.c.z. Si vero perijt casu
fortuito nō tenet. quia casus fortuiti neq
unt preuideri. Tenet tamē etiā tunc i plu
ribus casib9.p̄mo si pactū de eo interuenit
vt e.ti.e.c.z.ff.e.l.i.§.sepe.ita tamen ꝙ oēs
casus specificet in pacto sm Ber.s de hoc
plenius in p̄cedēti ti.prenotatū ē. 2° si mo
ra in restituendo precessit casum. vt quia
candelā ardentē in camera plena palea
dimisisti.et cōburat domus in qua liber
erat depositus: vel si rē depositā p nunciuz
nō idoneū remisisti. 3° si dolus casum p̄
cessit. vt si alijs rē depositā vendidit et eā
postea redemit:vt haberet eā in cā depositi
etiā si sine dolo eius perijt tenet. qꝛ semel
cōmisisse dolū sufficit.ff.e.l.i.§. si rem. Si
tamē penitētia ductus eā redimat et in p
p̄o statu habeat vitiū purgat.ff. de vsuca.
l.sequit.§ itē labeo. Et idē est sm Hos. si
dolū nō in alienādo s in vtendo ꝯmittat
vt.ff.de cōdi.fur.qui furtū. 4° sm aliquos
.s.sm Hos. si apud aliquē tantū grā eius
res deposita fuit.ff.e.l.i.§. sepe alij contra.
In predictis casib9 tenet depositarius etiā
si res apud deponentē simili mō perijsset.
sufficit.n. ꝙ res potuit nō perire.ff. de le.i.
cū res § vlti. hec Hos. et Ber.e.ti.e.c.z. et
Hosti. Itē nota ꝙ in depositi repetitione
nō habet locū cōpensatio in toto nec dedu
ctio in parte.vt e.ti.e.c.z.§.sane. Ubi etiā
notat ꝙ depositū cū deposito nō cōpensat:
sed qui p̄mo deponit p̄mo recipit.C.e.l.pe
nul. Nō habet etiā locū ꝓpter expensas re
tentio sm Hos.sed Accur.dicit contrariū
.s.in casu quādo depositari9 fecit expensas
rōne rei deposite.petere enim pōt eas a de
ponente. ff.e.actione enim. Nec doli exce
ptio. C.e.l.penul. vnde depositari9 nō pōt
excipere cōtra deponentē depositū repetētē
de dolo dicens.repetis dolo: qꝛ fecisti mi
hi pactū ꝙ vsq ad meā mortē nō repete
res.depositū enim qñcūq repeti pōt etiā si
cū pacto depositū fuerit vt post mortē de
positarij repetat.poterit eniz deponēs mu
tata voluntate repetere. ff.e.l.i.§.vlti. nisi
apud sequestrū res deposita fuerit q̄ repeti
non poterit nisi lege sequestratiōis imple
ta. Nec etiā ibi locū habet exceptio spolia
tionis sm aliquos. Alij dicunt verius ꝙ
bene habet locū exceptio talis saltē in mo
dū recōuentiōis que fauorabilior videt
q̄z actio depositi: lz illa sit bone fidei. Hec
Ber. e.ti.de or.co.c.z.et Hosti. ¶ Nota in
sup ꝙ depositarius vtendo re deposita cō
mittit furtū si sit expresse ꝓhibitum ne ea
vtat.ff.e.si sticbus.aliter nō ꝯmittit: dum
mō hoc putat dn̄m ꝑmissurū: etiam si hoc
minus ꝓbabiliter putet.ff.de furtis.qui re
Cōmittit etiā furtū si depositū eā intercipi
endi absconderit.ff.de furtis.l.i. ¶ Ad hec
etiam nota ꝙ ea que rebus depositis acce
dunt deposita non sunt. vt si homo vestit9
deponatur: vestis nō est deposita sz homo
vel si equus cum capistro deponat solus
equus est deposit9.ff.e.l.i.§.que depositis
ibi attendendū sm Accur. ꝙ si quis di
cat sic.depono equum cū capistro: tunc de
ponit non tm̄ equum sed et capistrū. Si
vero dicat: depono equuz qui est capistra
tus: nō deponit capistrū: tenetur tamen d
custodia eius ille apud quem deponitur
equus.aliter depositi agetur contra eum
non tm̄ vt pro deposito sed vt ꝓ accesso
rio depositi. ar.ff. ꝯmo. si vt certo.§.vsq
adeo 2c. Repetitur autē depositū qñcūq
placuerit deponēti nō obstante aliquo pa
cto. vt dictū ē sup̄.e.ti.c.bona.in tex.et glo.

C Irca quintū quod est de actione
depositi sciendū ꝙ hec actio dat
deponēti: hoc tm̄ fallit in casibus
supradictis.dat etiā hec actio dn̄o et dn̄is

deponētis.ff.e.l.i. Dať etiā furi ⁊ pdoni deponētib nō obstāte suo debito. vt etiā dictū ē supra. agunt eniȝ ex suo cōtractu. ff.e.§. si pdo. Ꝫ furti nō pnt agere: nec ꝯsequū tur actiōeȝ ex suo scelere. ff. de furt.l.itaqꝫ fullo. Dať aūt hec actio ꝯ depositariū vel eius heredē ex dolo defuncti ⁊ multo magis ex suo.ff.de ac.⁊ ob.ex depositi. Et tenetur heres etiā de pcio rei ignorant vēdite. ff.e.l.i.z.3.⁊.4. Ad que vero ⁊ inquātū hec actio deť patet ex supradictis. Est aūt hec actio bone fidei.insti.de acti §.actionū Est etiā famosa ⁊ intantū vt heres suo nomine dānatꝰ fiat infamis. C.e.l.q depositū.

De feudis titulus.18ꝰ.

Deinde ꝯsiderandū ē de feudo. Et pmo dicēdū ē qd sit feudū: ⁊ vn̄ dicať. 2° quot ⁊ q̄ sūt dn̄e feudi. 3° que res pnt infeudari. 4° que psona pōt infeudare. 5° quis pōt infeudari. 6° quō ꝯcessio feudi fiat. 7° in quos feudū ex successione ꝓueniat. 8° q̇bus ex causis feudū pdať. 9° coraȝ quo debet q̄stio feudi ventilari. Circa p̄mū sciendū ꝙ feudū ē imobilis rei ob homagiū beniuola ꝯcessio. Et hec descriptio colligiť ex li.feudoꝝ ti.in quibꝰ causis feudū amittiť.§.bn̄ficiū. Per hoc ꝙ diciť imobilis rei: nota ꝙ feudū pōt ꝯcedi tm̄ i rebus soli vel solo coherētibꝰ: vt sunt fructꝰ in solo pendētes: qui tanqꝫ pars fundi ipsi fundo coherē dicūť. vt.ff.de rei ven.fructꝰ. Et in his que inter imobilia cōputanť: vt cū de cauerna vel camera feudum dať. vt .C. de iure do.l.vlti.§.preterea. Diciť etiā ob homagiū .i. ob fidelitatē ⁊ fidelitatis debitū a vasallo p̄stādū. vn̄ homagiū quasi hoīs actio diciť. hic.n.vasallus se hoīem dn̄i agit: ⁊ eidē certis ex causis ꝑpetuo se supponit. Diciť aūt beniuola: q2 fit ex grata beniuolētia. vn̄ vocať bn̄ficiū in p̄dicto .§.bn̄ficiū. Per hoc aūt ꝙ diciť ꝯcessio: ⁊ nō trāslatio notať ꝙ apud dn̄m directū dn̄ium ⁊ ꝓprietas directa remanēt. Uasallus vͦo acq̄rit sibi vsufructū: ⁊ habet etiaȝ naturalē possessionē. ff.de acq.pos. nāliter. ⁊.l.possessio.possidet.n.sibi ⁊ habet quasi dn̄ium ⁊ vtilē rei vendicationeȝ.ff. si ager vectigalis vel emphi.pe.l.i.§.qui i ꝑpetuū Diciť aūt feudū a fidelitate vel fide quaȝ vasallus dn̄o iurare ⁊ ꝑstare teneť. vt i li.feudoꝝ.ti.p quos fiat inuestitura.§.feminā quoqꝫ. Fidelitas aūt hic diciť iusiurandū quod a vasallo dn̄o p̄statur.

Circa 2m sciendū ꝙ feudoꝝ aliud ē paternū.s.quod a cōi patre ē acq̄situ. aliud maternū: quod ē p matrē acquisitū. aliud nouū quod.s. de nouo ē acquisitū. Nō ē aūt feudū nouū.s.qđ iterato ꝯferť.ex.e.ex parte. vn̄ aliud ē infeudare quod nō licet. aliud reīfeudare: qđ licet. Itē ſm̄ do.durā.duplex est homagiū .s.ligiū ⁊ nō ligiū. Ligium ē illud quod fit imperatori vel regi nullius alteriꝰ fidelitate salua. Et diciť ligiū quasi ligatū: vel quasi legalitatis ꝯtentiuum. Non ligiū vͦo ē illō qđ fit aliis salua fidelitate īpatoris ł regi.

Sequiť videre de 3°.s.q̄ res possunt infeudari. Circa qđ sciēdū ꝙ res que ꝓhibenť alienari nō possūt i feudū ꝯcedi. vt in ti. p quos fiat inuestitura. Nā in cōcessione feudi fit alienatio saltē vtilis dn̄ij. vn̄ ſm̄ Gof. res feudales.i.q̄ in feudū dari cōsueuerūt possunt in feudū cōcedi. que vͦo feudales non sunt feudari nō possunt: nisi in quatuor casibꝰ. Primꝰ est si feudatarius moriať ⁊ feudū ad ecclesiā reuertať. tunc enim prelatus pōt illud feudū alteri dare: nō obstante iuramēto quod fecit de nō infeudando de nouo. ex e.ex parte. 2ꝰ ē si vasallus feudū ecclesie alienauit: ⁊ ꝓpter hoc illud pdidit. tunc.n. prelatus pōt illud dare filio alienātis vel eius ꝯsanguineo sine licentia pape. vt ibidē. 3ꝰ ē si vasallus ecclesie feudū alienauit quod ecclesia facile recupare nō possit. tūc enim prelatus dare pōt illud alicui layco qui ipm recuperet ⁊ ab ecclesia recognoscat 4ꝰ ē si p̄latus aliquis aliquibꝰ ꝓpter obsequiū sibi ab eis prestitū ꝯcessit de licentia pape terrā aliquā sub certa mēsura in feudū: ⁊ illa terra postea sub illa mensura fuerit inuenta deficere. tunc.n.successor mēsurā illā poterit integrare. ex̄ de dona.p tuas Ex predictis pȝ ⁊ habeť ꝙ iuramentū de nō feudādo de nouo nō extēdiť ad feuda antiqua: Ꝫ tm̄ ad illa q̄ nūqꝫ fuerūt i feudū data. Itē nullus dȝ cogi p sp̄ualibus homagia facere. hoc.n.eēt simonia. ex̄ de simo.ex diligēti. Utrū aūt decime i feudū possint ꝯcedi reqre infra ti.de decimis. Ad vidēdū etiā q̄ res infeudari pnt valēt ea q̄ dicta sunt imediate post descriptōeȝ feudi.

Sequiť videre de 4°.s.qs pōt infeudare. Circa qđ sciēdū ꝙ archiep̄s ep̄s abbas ⁊ ꝑpositus: si ꝯsuetudo

fuerit: feudū cōcedere pūt. Itē marchiones duces ꝛ valuasores. vt in li. de feu. in ti. i. Itē minores ꝛ minimi. vt in co. li. ti. de natura feudi. Et hoc ē verū si habent legitimā suoꝝ bonoꝝ administrationem qui in pōne quālibet phibet᷑ aliquid de bonis suis alienare. nec inuestiturā feudi pōt facere. Nota tamē ꝙ quādo fit inuestitura p minorē: aut fit de bñficio veteri. ꝛ tūc valet. aut de nouo: ꝛ tunc nō valet. co. li. ti. p quos recipiat᷑. i. pn. Feminā etiā ꝯsentiūt plerīqꝫ inuestiturā noui feudi facere posse vt in eodem titulo.

Sequit᷑ videre de q̄nto. s. quis potest infeudari. vnde sciēdū ꝙ circa h nō distinguit᷑. nā ꝛ seruus infeudari pōt: nisi ignorantia ꝑtendat᷑. vt quia liber putabat᷑. ꝛ hoc ē verū si sit talis qui seruire de feudo possit. Igit᷑ mutus surdus claudus vel alias imꝑfectus: clerici etiā ꝛ oēs religiosi feudū accipe nō possunt. imo si habent ꝑdūt. vt in li. feu. ti. an mutus. Pōt etiā minor. i. impubes infeudari. nō faciet tamē fidelitatem anteq̄ꝫ venerit ad pubertatē. ꝛ si eā ante fecerit nō tenet᷑: q̄ fidelitas illa vt dictū ē supra. fit p iuramētū quod firmamentū non habet ab impuberibus factū. vt li. feu. ti. si de feudo ꝯtrouersia fuerit. Pōt etiā femine ꝯcedi feudū: ꝛ dicit᷑ feudū femineū. vt in li. feu. ti. de beneficio femine. Pōt aūt infeudatio etiā p nunciū vel ꝓcuratorē a parte qualibet expediri. vt in ti. p quos fiat inuestitura.

Sequit᷑ videre de sexto. s. quomō cōcessio siue institutio feudi fiat. circa quod sciēdū ꝙ fit pro honore domini ꝛ amore vasalli. ꝛ p inuestiturā. vt in li. feu. ti. quibus modis pōt feudū ꝯstitui. Est aūt inuestitura ꝓprie possessionis rei traditio. Improprie vero est alicuius corporei loco possessionis i manib᷒ positio. vt quando dñs vasallo porrigit hastā vel aliquid simile dicens se facere inuestiturā. vt in li. feu. ti. quid est inuestitura. Debet aūt inuestitura corā testibus fieri: nō q̄dē q̄r sine testib᷒ vel instrumēto nō valeret: s vt veritas ꝓbari possit si oporteret. Et si quidē dñs inuestiturā faciat de bñficio nouo: tunc si pares. i. vasallos habet corā tribus vel saltē duob᷒ ex illis eā facere tenet᷑. Si vō nō habet pares sufficit ꝙ faciat eā coram alijs idoneis testib᷒. Si vero inuestiat de veteri beneficio coraꝫ quibuscūqꝫ testibus idoneis siue parib᷒ siue alijs hoc facere pōt. vt in li. feu. ti. qui testes sunt necessarij. Si vero clericus faciat inuestituram ꝛ de reb᷒ ꝓprijs tunc idem dicēdū quod in inuestitura layci. si vero faciat de rebus ecclesie: testes adhiberi possunt indifferent᷑ pares ꝛ ext̄nei ſm hosti. Facta vero inuestitura debet vasallus dño sacramentū fidelitatis prestare. Huiusmodi aūt sacramētū ſm diuersaꝝ curiaꝝ varias cōsuetudines diuersimode ordinat᷑. Et q̄dē in sūma rolandina talis ordo tradit᷑. s. ꝙ vasallus ꝓmittit dño ꝛ corporalr̄ iurat ad sancta dei euangelia decetero sibi ꝛ fidelibus suis eē fidelis vasallus: ipm̄qꝫ ꝛ heredes suos res iura ꝛ honores eoꝝ p posse fideliter ꝯseruare: ꝛ nullatenus aliq̄d qđ in detrimētū periculū siue damnum ꝑsone vel ꝑsonaꝝ reꝝ iuriū ꝛ honoꝝ sui suoꝝ q̄ꝫ heredū verti possit: p se vel p aliū ꝯtractare vel modo alio machinari: imo si quos hoc vel eoꝝ aliquid tractare vel ꝓcurare senserit: q̄ꝫ cito poterit ei indicare. Et q̄cq̄d sibi sub fide ꝛ credentia ab eodē depositū fuerit: secretū tenebit. ꝛ ꝑsonaꝫ res iura ꝛ honores ꝯ quoscūqꝫ: exceptis imperio romano ꝛ his quib᷒ debito fidelitatis ipsius prius astrictus erat: tueri ꝛ totis viribus adiuuare. Et generalr̄ verā ꝛ purā fidelitatē sibi suisqꝫ heredibus reddere: ac p oīa impartiri. His vō sic factis tenet᷑ dñs vasallū inducere in vacuaꝫ possessionē. vt in li. feu. ti. quid sit inuestitura. Mortuo aūt dño vasallus vel eius heres dñm vel eius successorē infra ānū ꝛ diem honorifice dꝫ adire: ꝛ inuestiturā petere ꝛ fidelitatē promittere. dñs vō icōtinēti debet inuestiturā facere ꝛ fidelitatis sacramētū recipe: qđ si non fecerit vasallo nō debet obesse: ex quo inuestiturā sicut debuit postulauit. q̄nimo si dñs vltra ānū ꝛ diem hoc facere differret: ꝓprietate priuari debet: sicut etiā si vasallus vltra ānū ꝛ diem inuestiturā petere differret: bñficio debet priuari. arḡ. qualr̄ dñs ꝓprietate priuet᷑. ꝛ in ti. si de feudo cōtrouersia fuerit. §. dño ꝯmittēte. Ex ꝓdc̄is patet ſm hosti. ꝙ lꝫ vasallus generaliter iuret ꝙ in oībus casib᷒ iuuabit dñm: ꝛ ꝯ quēlibet: nō tn̄ iuuabit eū cōtra dñm antiquiorē: nisi sit excōicatus vel a rege bānit᷒. q̄r interim vasallus ē a sacramēto fidelitatis absolutus. Nec etiā iuuabit eū ꝯ imperiū vel papam. ex. de iureiu. venientes. alr̄ vasallus debꝫ iuuare dñm ꝯ omnē hoīem etiā ꝯ fratrē vel filiū. Sciēdū aūt ꝙ vnus

pôt eē vasallus pluriū.e.x̄ de puī.cū capella
nī nullus potest eē homo ligius diuersoꝝ
dn̄oꝝ.s3 bn̄ homo nō ligius ꝑ diuersis feu
dis que tenet a diuersis.e.x̄.de fu.ne.ꝑ.sic.
Est aūt homo ligius alicuius qui ē homo
eius iurisdictioni subiectus quo ad ꝑsonā
⁊ quo ad alia bona sua que hab3 ab alio
in feudū nō ligiū.eo.n.ipo q2 ꝑsonā suā ei
ꝓncipalr̄ subijcit: videt̄ ipi bona sua subie
cisse.ar.ff.de adop.si pater. Homo vero n̄
ligius alicuius ē qui nō ē eius iurisdictiōi
subiectus: nisi inquātū feudū se extendit.
Si igit̄ sit aliquis homo nō ligius duoꝝ
dn̄oꝝ ꝫ se inuicē bellantiū iuuet illū ꝑso-
naliter cui ꝑmo fecit homagiū: ⁊ alteꝝ iu
uet s̄m vires sui feudi ꝑ aliū substitutum.
Hec h̄. Quid si vasallus minores plures
filios reliquerit. Respondet Hosti. ꝙ oēs
facient fidelitatem ⁊ feudum habent in-
diuisum. si vō ad vnum eoꝝ ex diuisiōe
ꝑuenerit: ille solus iurabit. Ad hoc nota
ꝙ pactū ꝯmissoriū ita ē in feudis sicut in
pignorib⁹ ꝓhibitū.puta si pactū fuit: ꝙ si
pignus infra certā diē nō redimat̄ credi-
torib⁹ in feudū det̄: nō valet. vt dicitur in
li.de feu. Quid aūt sit pactu3 cōmissoriū
vide supra ti.de pignorib⁹.ar.6. circa finē.
S3 nūquid vasallus sequat̄ dn̄m ad exer
citū sub sumptib⁹ dn̄i vel suis. R̄ndet h̄.
ꝙ sumptibus ꝓprijs si pingue feudū h3.si
vero modicū.sequat̄ sumptibus dn̄i.ff.de
ope.li.suo victu. hoc tn̄ magis pendet ex ꝓ
dictis. Nunqd vasallus tenet̄ sequi dn̄3
vltra mare. R̄⁹ quidā dicūt ꝙ sic: si ante-
cessores dn̄i ꝯsueuerūt pugnare cum bar
baris.vt rex francie.instar patroni q ꝯsue
tas opas indicere pôt liberto.ff.de pig.ac.
vel vniuersoꝝ. rex tn̄ tenet̄ sibi ꝓuidere
de expensis in toto vel in parte arbitrio bo
ni viri ꝯsiderata quantitate feudi. Si vō
nō ꝯsueuerūt: nō tenet̄. Hec h̄. ¶ Esto ꝙ
aliquis ep̄s habeat aliquā villā in feudū
a rege: ⁊ de illa baronē infeudat: ⁊ rex po-
stea emat eā a barone: nūquid rex faciet
homagiū ecclesie. R̄⁹ quidā dicunt ꝙ nō
tenet̄: s3 faciat quandā ꝯpensationē dicēs
ep̄o.tu tenebaris mihi homagiū facere ꝓ
tali villa: ⁊ talis baro i cuius locū successi
tenebat̄ illud facere tibi. vn̄ sis liberat⁹ ab
homagijs ꝓstatōe.ar.C. si pars here. pe.l.i.
.§.penul. Alij dicunt ꝙ debent homagium
sibi inuicē facere: vt sic sibi inuicē seruiant
bona fide.ar.ff.si cer.pe. eius qui in ꝓuin
cia. Hec h̄. Nunquid filius vasalli mei
est vasallus meus. R̄⁹ homagiū pôt fieri
ꝓpter tria.ꝑmo ꝓpter emendā iniurie illate
⁊ tunc filius hoīs mei non est meus.quia
filius non portabit iniquitatē patris.nā si
ꝓpter delictū patris filius non ꝑdit bona:
multominus debet ꝑdere statū ꝑsone.ar.in
auc°. vt nulli iu.lice.§.vlti. 2° ꝓpter bona:
vt cū quis mihi subijcit bona sua: ⁊ a me
recipit in feudū illa. ⁊ tūc quia videt̄ mihi
ea tradidisse: si filius a bonis paternis ab
stinere voluerit: homo me⁹ nō erit. 3° ꝓpt̄
tuitionē ꝑsone: vt cū quis ꝓncipalr̄ se facit
hoīe3 mei vt a me defendat̄. ⁊ tūc ꝑsona
filij erit homagio astricta. pater.n.filiū im
puberē sub tutoris ꝑtāte ꝯstituere potest.
ergo ⁊ ꝑ ꝯsequēs sub dn̄i ꝑtāte.ff.de tutel.
l.i. Hec h̄. Quid de vasallo vasalli mei.
nūquid est vasallus meus. R̄⁹ ꝙ nō.nec3
libertus liberti mei nō est libertus meus.
.ff.ꝓ socio.l.nam socij. Sciendū aūt ꝙ sicut
dn̄o fidē seruare tenet̄ vasallus: sic ⁊ va-
sallo dn̄s. ⁊ sicut vasallus si nō seruet fide
litatē dn̄o feudū ꝑdit: sic etiā ⁊ dn̄s si non
seruet fidē vasallo: dn̄io ꝓuat̄ quod in eo
habuit: ⁊ ad superiorem feudū transit. vt in
ti.quēadmodū feudū amit. Hec Jo.zz.q.
vlti.ex dilectis. Et idem vult Hosti. in sum.
Pôt tn̄ vasallus feudū inuito dn̄o retinere
⁊ tunc nō tenet̄ dn̄o seruire. In memoriā
tn̄ antiqui dn̄ij nō d3 eū offendere. vt i co.
li.de feu. Nota tamē ꝙ sicut innuit̄ e.x̄.de
excessi.prela.graui. ⁊ in glo. Ber. ibidem.
cū dicit̄ ꝙ ꝓpter fidelitatē nō seruata3 ad
dn̄m amittat̄ feudū.intelligit̄ ꝑ sententiā
sup hoc latam: non ipo iure. simili ⁊ econ
uerso. si dn̄s aliter se habeat circa subditū
q̄3 debeat: videt̄ ꝙ subiectus ipo iure non
debeat ei obedientiā denegare. vt innuit̄ di.
95.esto subiectus. agat ergo ꝑ superiorē ar.
ii.q.3.si ep̄s. ⁊ idem vlt Hosti. In quibusdā
tn̄ casib⁹ ꝑdit̄ ipo iure. vt si feudū sit alie-
natū s̄m Inno.e.x̄.c.sup.e.z. Ad hoc nō
ꝙ dn̄o indigenti d3 vasallus alimēta ꝓsta
re.ff.de lib.agnosc. necare. Insup nō s̄m
Hosti.in sum.e.ti.ꝙ vasallus seruire debet
s̄m ꝙ ꝯuenitū ē: ⁊ feudi natura requirit s̄m
diuersaꝝ ꝯsuetudines regionū: ⁊ ipis defi
cientib⁹ vtat̄ iure scripto. vn̄ in feudo añ oia
seruāda sūt pacta: qb⁹ deficientib⁹ ꝯsuetudo
regionis debet inspici. qua deficiente iure
scripto poterit vti.

Sequit̄ videre de 7°.s. ad quos feudū
iure successiōis ꝑueniat. circa qđ
sciendū ꝙ in feudo nō succedunt

ascēdentes. vt pater filio. sed descendētes. primo filius nō filia. postea nepos ex filio nō neptis. ꝛ sic in infinitū masculi descēdētes ex masculo. His vero deficiētib⁹ primo succedunt fratres ꝛ fratrū pmortuo꜡ filij. deinde agnati vlteriores. ꝛ sic in infinitū. vt in ti. de natura successionis feudi. c. i. Dicit tamen Hosti. ꝙ de cōsuetudine imperij non succedit nisi filius qui descendit. imo feudū ad .morriū redit. ꝛ sic in alamania per pares iudicare vidit p pceres. Qđ aūt dictū est ꝙ in feudo filius patri succedit: intelligit̄ de filio naturali vel legitimo. ab initio enim nō succedit adoptiuus nec naturalis vel natus ante desponsationē nisi postea factus sit legitimus. vt in ti. si de feudo cōtrouersia sit. §. adoptiuus. ꝛ c. naāles. Hoc etiam vlt Hosti. e x. qui fi. sunt le. c. i. Nō succedit etiā nat⁹ de 2ͣ vxore morganatica lege accepta. dr̄ aūt lex morganatica quando aliquis habens liberos de pma vxore: ea mortua ducit secundam tali pacto ꝙ nec ipa nec filij eius succedant: nec de bonis patris habeant: nisi quantū tp. spons. luo꜡ accepit. ꝛ talis filius i feudo non succedit. imo nec etiam in ꝓpueta te extantibus liberis vxoris prime. vt in eodē li. ti. de filijs natis de mr̄imōio c. qdā habens filiū. Qđ aūt dictū ē supra ꝙ deficientib⁹ masculis ex masculo descēdentib⁹ succedūt primo fratres: est intelligendū de feudo acquisito ab antiquo. i. ab eo q fuit pater cōis totius cognatōis. aliter secus ē si enim aliquis fuerit de nouo bñficio inuestitus eo sine masculo legitimo defūcto: non succedit frater eius vel filius fratris in feudo. sed ad dñm reuertetur. vt in ti. de naturali successione feudi. Unde etiā duobus fratribus inuestitis: vno sine prole defuncto non succedit ei alter in feudo. imo pars eius ad dñm redit. nisi ex ea lege inuestiti fuissent vt sibi inuicem succederent vel nisi illud de cōmuni pecunia a vasallo emissent dño cōsentiente. q꜡ al' venditio non teneret. vel nisi fuisset acquisitū per vtriusq꜡ fratris seruitiū. puta simul fuerūt in exercitu regis hostes debellādo. sm Hosti vt in ti. qui feudū dare possunt. §. cū vo Qđ vero dictū est supra ꝙ filia vel ples ex ea descendens non succedit in feudū: fallit in duob⁹ cas. b⁹. vnus est si sit feudū femineū vel femine cōcessum. tunc enim deficientib⁹ masculis ad feminas ptinebit. vt in ti. de beneficio femine. Secundus ē si sit tali pacto acquisitū: vt. s. deficientibus masculis ad feminas deuoluat̄. q꜡ quod fuit actū est seruandū. vt in ti. de successiōe feu. §. filia. Nunquid filius pōt feudum retinere repudiata hereditate patris ad h vt non teneatur soluere debitū ei⁹. Rndet Hosti. in sum. ꝙ non. sed aut totum debet repudiare: aut totū retinere. nisi dñs eum tanq꜡ de nouo beneficio inuestiat: agnatis ꝯsentientibus. quia tunc illud bene retinebit sine aliquo onere hereditario. secus āt est si agnati non consentiant. quia sibi ipis possunt feudum retinere repudiata hereditate sine aliquo onere hereditario. vt in constitutione Federici de feu. an agnatus vel filius defunctus retinere possit repudiata hereditate feudū. c. si cōtigerit. Quid si diuerse cōsuetudines de feudis inueniātur in diuersis locis. Rndet ibidē Hosti. ꝙ saluis legibus imperialibus que continent̄ in cōstitutione Federici feudi nā ꝛ cā sm diuersas regionū cōsuetudines est diuersimode terminanda. Et cōsuetudine deficiente in aliqua regione recurrendū ē ad aliaꝝ regionū ꝯsuetudines. ꝛ si nec ill'a appareat: cōstitutiōe vel lege scripta sine calumnia vti possunt. Adhuc nota ꝙ si vasallus sine herede masculo decedat ꝛ feudū ad dñm redeat: aut decedit post augustū ꝛ ante calendas martij: ꝛ tunc oēs dñi fructus pendentes ptineant ad dñm. Aut post calendas martij vsq꜡ ad augustum: ꝛ tunc fructus ad heredes masculi ptinent. vt in ti. lex regni hic finit̄. c. vnico. §. si vasallus. ¶ Item si vasallus fecerat in feudo aliquod edificiū vel illud pecunia sua meliorauerit: ꝛ postea sine liberis decesserit: heredes ide possunt auferre illud edificiū nisi dñs soluat meliorationis preciū. vt in .c. predicto. Insup nota ꝙ ducatus marchionatus comitat⁹ nō diuidit̄. s feudū diuidi pōt. ita tamē ꝙ p vno feudo vasallus plures dños non cogat̄ habere. vt in ꝯstitutione Federici. hac edictali.

Equitur videre de octauo. s. qbus ex causis feudū amittit̄. circa qđ sciendū ꝙ amittit̄. 18. modis. pm⁹ si vasallus fiat mut⁹. si tñ feudū sit magnū ꝛ ille nō possit sine feudo sustentari: tantū sibi debet de feudo relinqui: ꝙ inde possit sustentari. vt in ti. qui. mo. feu. amit. §. vlt. Et h debet intelligi de feudo nouo. s feudū paternū retinebit totū surdus mut⁹ ꝛ claudus. 2⁹ si fiat clericus vel religiosus. vt in

titulo. qui arma bellica deposuit. 3° si ipse nō petat post mortem dñi ab eius herede infra dies z annū inuestiturā. vel si heres vasalli infra diē z ānū nō petat inuestiturā. z hoc ē verū si sit maior .14. an. secus ē si sit impubes. Impubes vero debet eam petere infra annū z mēsem. vt in ti. quo tēpore miles inuestiturā petere debeat. c. i. Et hec vera sunt qn̄ dolose omisit. secus ē si ex iusta causa. vt ꝓpter inimicitias capitales vel absentiā iustā. 4° si ter monitus nō velit iurare fidelitatē dño inuestiturā pollicenti. 5° si infeudauit feudū tali q illō deseruire nō pōt: vel si infeudauit illō alia lege ꝙ ipse habet puta habuit in se z i suis heredib⁹ masculis: z ipse ifeudauit sibi i se z i suis heredib⁹ masculis z feminis. s. l. pōt tn̄ feudū dare vasallus alij i feudū debitis circūstantijs obseruatis: si sit feudū pñnz vt in ti. de feu. aliter si clientulus. 6° si felloniā. i. fraudē in dñm cōmisit ꝯ tenorem iuramenti fidelitatis. vt si dñm relinquat i bello campestri nō mortuū nec ad mortē vulneratū. 7° si cū vxore vel ꝯcubina dñi ꝯcubuit vel turpiter lusit. vel si cū filia vel vxore filij vel nepte ex filio. vel cū sorore dñi in domo dñi cōcubuit. vt in ti. quibus modis feudū amittit̄. §. z. 8° si occidit fratrem ꝓpriū vel filiū fratris: vt ipse solus habeat totā hereditatē. in quo casu sit feudū sit paternū pdit illud. tamē redit ad suos feudatarios: non ad dñm. vt ibidē. §. vlti. Exponit aūt Ber. hoc de fratre dñi. e x. e. c. z. in fi. glo. s male sm Hosti. z Accur. 9° si alienauit feudū vel eius partē: nisi iuret ꝙ hoc ignorant̄ fecerit. Nullo titulo vasallo licet feudū vel aliquā partē eius vendere ipignorare: vel quocūqꝫ mō alienare: vel etiā in dotē dare: vel etiā ꝓ aīa sua dare: nisi maiori dño pmittente: ad quē feudūz spectat. Et si secus fiat irritū est: nulla ꝑscriptione impediēte: z pars alienata redit ad dñm. vt in ꝯstitutione Federici. hac edictali. Et similr̄ nec idē trāsferre pōt feudū in aliū sine cōsensu dñi. vt ibidē. Nō ꝓhibet̄ tamē feudum paternū alienari inter agnatos: cū potius refutatio ꝙ̄ alienatio videat̄. vt ibidē. Pōt etiā irrequisito dño feudū paternū ad vitā vasalli in dotē dari e x. e. c. z. in glo. Utrū aūt feudū possit pro aīa ecclesie dari: require infra in ti. de immunitate eccle. circa fi. tn̄ Ber. notat e x. e. ex parte. ꝙ si vasallus alienet totū feudū vel maiorē partē: pdit feudū: cū dñs a quoꝫ possessore possit illud reuocare. Si vō minorē eius partē det in libello vel obliget pignori: dūmodo remaneat in seruicio dñi: nō pdit ꝓpter hoc feudū. vt in li. feu. qb⁹ mō amit. feudū. l. z. Decimo si negauerit feudū vel partē ei⁹. Undecimo si dñm accusauerit vel ꝯ eum testimoniū tulerit vel aduocauerit: vel ꝓcurator fuit in actione ciuili vel criminali: z plures alias causas ingratitudinis que numerant̄ in li. feu. si tn̄ ꝓsequat̄ iniuriā suā pōt dñm accusare Duodecimo si indicta publica expeditiōe vocatus ad dñm nō venit nec aliū pro se misit: vel dimidiū redditū feudi vni⁹ āni dño non ministrauit. vt in ꝯstitutiōe hac edictali. 13° si tn̄ delinquat ꝙ feudū pdere debeat. tunc. n. ꝓpter eius delictū filij sui pdunt feudū. videt̄ tn̄ ꝙ illud pdere non debeant si patri nō fuerit questio mota. ar. e x. de dona. c. fi. Hos. aūt allegat ad hoc ꝓ z con̄. z tandē dicit ꝙ recurrendū ē ad cōsuetudines z ꝯstitutiones feudoꝝ. 14° si nō fecerit obseruari ea que circa cardinaliū inclusionē in electiōe pape sunt statuta. vt in li. 6. de elec. c. vbi. ꝛc. 15° si filiū suū ad satisfaciendū dño nō induxerit. si enim filius vasalli offenderit dñm: pater requisit⁹ a dño inducat filiū ad satisfaciendū vel separet a se filiū: aliter feudo ꝑuatur. si vero pater eum ad satisfaciendū inducat z ipse cōtemnat: patre mortuo ei in feudo non succedat: nisi prius satisfaciat. vt in ꝯstitutione. hac edictali. l. ē. 16° si suū vasallū nō induxerit ad satisfaciendū dño. si. n. vasallus de suo feudo vasallū aliū habeat z ille alius vasallus vasalli dñm dñi sui offenderit: nisi fecerit hoc pro seruicio dñi ꝓprij quem sine fraude prius habuit: feudo ꝑuet̄: z ad dñm a quo illud habuit reuertetur. nisi ab eo requisitus paratus fuerit satisfacere maiori dño quē lesit. Et silr̄ nisi dñs vasalli requisitus a suo dño reqsierit eū qui illū dñm suū offendit: vt satisfaciat illi: feudo priuet̄. vt ibidem. 17° si dñs infeudauit suū allodiū: z postea illud ꝯtulerit alicui ecclesie vel ꝑ oblationē vel ꝑ aliquē cōtractū. tunc vasallus non pōt illud retinere nisi ꝑ grāz ipꝫ ab ecclesia recipiat tanqꝫ nouū. pōt tn̄ tūc vasallus agere ad interesse con̄ dñm vel vt det sibi feudū vel eque bonū. vt in ti. de pace iuramento firmanda. l. vnica § penul. 18° si ꝑlat⁹ eccle vasallus alicuius ꝑncipis ꝯ dñz felloniā ꝯmittit: ecclia feudū pdit: vel ille ꝑlatus

viuit: ſ; poſtea recupat illud. ſ. cui ille obiecit
vt in ti. ſi clericus vel episcop⁹. Hec hoſti.
Ber. etiā plura ex predictis ponit. e x̄. e. c. z
¶ Quid ſi vaſallus ɔmittat crimē leſe ma
ieſtatis ꝯ principē: ꝑpter quod publicant
oīa bona ſua. nunquid ad principē pueni
ent bona feudalia. Rndet xp̄. dnplr. ꝙ ius
in re quod ɔpetebat vaſallo. ſ. vtile dñiū
perueniet ad principē. ſ; directū dñiū apō
imediatū dñm remanebit. qꝛ vō nō decet
principē ꝑ feudo ſeruire nec p ſe nec per
ſubſtitutū: pinceps preciū recipiat pro eſti-
matione vtilis dñij: dñs imediatus recipi
at partē aliā precij pro directo dñio. ff. de
le. z. qui ſolidū. § .i. fiſcus enim pōt vēdere
rem quā cū alio h; cōez: reſtituendo alteri
pro rata ꝑcij ptē. C. de cōi. re. alie. l. z. li. 4.

SEquit̄ videre de nono. ſ. corā quo
q̄ſtio feudi debeat ventulari. Circa
quod nō ꝙ aut agit̄ de feudo poſ
ſeſſorio. aut petitorio. ſi poſſeſſorio tunc co
ram ordinario vel delegato deb; cauſa tra
ctari. e x̄. de fo. ɔpe. ex parte. b. In multis
tn̄ locis dñs cognoſcit de feudo ſiue agat̄
de poſſeſſione ſiue de ꝓprietate ſm Goſ. ⁊
Hoſti. S; Ber. intelligit dictū. c. de pſonis
miſerabilib⁹. qꝛ loquit̄ de vidua q̄ feudo
fuit ſpoliata. ideo coram ordinario vel dele
gato erit tractanda. qꝛ epiſcopi dicunt̄ cō
ſeruatores viduarum ⁊ miſerabiliū perſo-
narum. di. 87. c. 4. ⁊. 23. q. 5. adminiſtrato
res. Si petitorio: ſic eſt diſtinguendū. ſi. n.
queſtio vtatur inter dñm ⁊ vaſallos ſuos
aut vtit̄ ꝑ feudo. ſ. vtrum vaſallus debeat
illud habere vel non. ⁊ tunc debent pares
.ſ. vaſalli cām tractare. dñs enim ⁊ vaſal-
lus pñt de cōmuni cōſenſu iudiciū admit
tere pariū. qꝛ hoc neutri ꝑiudicat. Si vō
dñs pares nō habet arbitri ſuccedūt iſtar
iudicū ſuſpectoꝝ. ar. i. q. i. ſi clericus aduer
ſus clericū. Aut dñs hab; pares. vocabit
aūt oēs ⁊ ex illo eligit vnum dñs ⁊ vaſal
lus aliū. ar. z. q. 6 placuit. In multis tamē
locis ſolus dñs elegit pares. Aut vtit̄ ꝑ
iure dñij. ſ. qꝛ petit ſe recognoſci dñm: ⁊ va
ſallus hoc negat. qꝛ negat feudum. ⁊ tunc
cauſa debet tractari coram ordinario vel
delegato. ⁊ ſi vaſallus ſuccumbat pdit ius
quod in feudo habebat. vt in ti. ſi de feudo
ɔten. fue. vaſallus. Si vero queſtio vtat̄
inter duos vaſallos. ſ. quis coꝝ i feudo ſit
potior. tunc dñs feudi debet recognoſcere.
vt ibidē. q̄ſdiu enim dñs feudi paratus ē
iuſt. c. i facere: ⁊ vaſalli parati ſunt coram

d lo videre nullus alius ſe debet de illa cā
intromittere e x̄. de iudi. ceterū. niſi ɔſuetu
do vel priuilegiū obuiet. vt ibidē. in. c. no
uit. S; ſi dñs negligens eſſet: tunc iudex
alius ordinarius vel delegatus iudicare
poſſet. e x̄. de fo. ɔpe. ex tranſmiſſa. Si autē
iter dñm ⁊ vaſallū vel etiā inter vaſallos
agat̄ actione pſonali que nō ſit de iure feu
dali: l; ſit circa rem feudalē vt pignorati
cia vel depoſiti: tunc ſemp corā ordinario
ē agendum. Et hec ſunt vera vbi tn̄ res ⁊
iuriſdictio eſt infeudata. al' dñs feudi co-
gnoſceret de omnib⁹ cauſis iure ordiario.
⁊ appellabit̄ ad illū qui ſibi iuriſdictionē
ifeudauit. tales aūt ſunt epiſcopi abbates
duces ⁊ comites qui non tn̄ rem ſed iuriſ
dictionē habent infeudatā. vnde in talib⁹
appellari debet ad dñm ſupiorem primū
feudi. qꝛ ille habet iuriſdictionē ordinariā
a lege Federici. Si vero queſtio vtatur
inter vaſallos ⁊ alios qui nō ſunt vaſalli.
vt ſi agatur de re illa rei vendicatione: tūc
dñs nō cognoſcet. quia tunc in ſua cauſa
iudex eſſet. ſed ordinarius vel delegatus
cognoſcet. Si autē queſtio vertat̄ inter
dñm ⁊ aliū qui nō eſt vaſallus eius. puta
emptorē feudi vel al' feudū poſſidentē: tūc
cognoſcet ille iudex ſub cuius iuriſdictiōe
eſt res ipa vel reus. Hec Hoſti. e x̄. de iudi.
ceterū. Adhuc nota ꝙ eccleſia vacante
capitulū de feudis eccleſie cognoſcere non
pōt. e x̄. de fo. ɔpe. verum. Inſuper nota ꝙ
quando eſt ɔtrouerſia inter dñm ⁊ vaſal
lum vaſallus non debet exigere a dño iu-
ramentū calumnie. ⁊ p ɔſequēs nec dñs
a vaſallo. qꝛ qō qſcꝫ iuris ⁊c. vt i li. de feu.

¶ De ſolutōibus titulus 19⁹.

POſtea quia per ſolutionē; eius
quod debet̄ obligatio tollitur.
ideo poſtq̄ꝫ ɔſideratū eſt de obli
gationibus: nunc ɔſiderādū eſt
de ſolutōib⁹. Ubi ꝑmo vidēdū ē qd ſit ſolu
tio. z⁹ quot ⁊ que ſunt ſpēs eius. 3⁹ qs
ſoluere pōt ⁊ debet. 4⁹ cui debet ſolui. 5⁹
quid ſit ſoluendū. 6⁹ quis eſt ſolutionis
effectus. Circa ꝑmū ſciēdū ꝙ ſolutio ē
eius qō debet̄ redditio. ⁊ colligit̄ hec de-
ſcriptio inſti. qui. mo. tolli. ob. in ꝑn. Uel lar
go mō ſūpto noie ſolutōis. ſolutio ē ab ob
ligatione liberatio. liberatio inquā qualitcūq̄ꝫ
mō facta. vt. ff. e. ſolutōis. ⁊ l. ſolutionē.

Circa secundū sciendū q̄ solutōis spēs sunt due. s. naturalis siue vera: que fit p reddictionē ei⁹ qd̄ debet̄. Et ciuilis siue imaginaria: ⁊ hec fit multipliciter. Et q2 p solutionē tollit̄ obligatio vt pz ex p̄dictis: ideo ad maiorē euidētiaz notandū q̄ aliqui sunt modi quibus oīno tollit̄ ⁊ extinguit̄ ip̄o iure quelz obligatio tā ciuilis q̄s naturalis. Aliqui vero sunt modi quib⁹ tollit̄ oīno ip̄o iure obligatio naturalis. s ciuilis nō oīo tollit̄ s debilitat̄ Tercio ē quidā modus quo tm̄ oblig mo ciuilis dicit̄ s naturalis nullatenus ibi cō curit̄. Modi aūt quib⁹ oīo tollit̄ oīs obligatio: ciuilis. s. ⁊ naturalis sunt multi. Hoc .n. p̄mo fit p verā ⁊ legitimā solutōez. 2° p acceptilationē qua tollit̄ obligatio v̄bis .s. stipulatōe ɔtracta. de qua. s. acceptilatōe require infra ti. de v̄. sig. 3° p acquilianaz stipulationē qua tollit̄ p̄ores obligatiōes aliter q̄s v̄bis ɔtracte. puta re ⁊ cōsensu vl̄ lr̄is. Et de his trib⁹ modis habet̄ insti. qui. mo. ob. tol. predicte enim obligatōes p acceptilationē non tollunt̄. q2 p eā sola obligatio verbis ɔtracta tollit̄. Et hoc ē verū nisi dicte obligatōes p̄mo reducant̄ p stipulationē aquilianā. vt si interrogē te hoc mō. id quod debes mihi ex tali mutuo vl̄ ɔmodato vel deposito. Item illud quod debes mihi ex obligatōe ɔsensu ɔtracta ex tali vēditione vel locatione vel societate Itē illud quod mihi debes ex obligatione ɔtracta ex talibus litteris tuis. pmittis te michi daturum ⁊ soluturum. ⁊ respōdeas pmitto. ecce modo priores obligatōnes re vel cōsensu contracte vel lr̄is nunc de nouo reducūtur in stipulatōnem acquilianam sic dictam a gallo acquilio qui eā inuenit p quaz tolluntur. quo facto sequi debet acceptilatio ad tollēdū stipulationē aqlianam. vt dicat̄ hoc modo. qd̄ nūc stipulatione pmisi tibi habes ne hoc acceptū. ⁊ r̄ndetur habeo acceptum que tuli. Vn̄ i hī⁹ talis forma debet i mīstro seruari. absoluat eū per aquilianam stipulationē precedentem ⁊ acceptilationem sequentem legitime interpositas. Quarto per obligationem vt si debitor pecuniā offerat p̄ntib⁹ testibus eo loco quo debet fieri solutio. 5° p depositionē vt si quis pecuniā apud se depositaz deponat corā pretore vel psonis honestis apud edē sacram. ff. deposi. l. i. §. si pecunia. ¶ 6° p oblationem totius pecunie debite solēniter factā. C. e. obligatione. Aliqui tn̄ vt Hos. ⁊ Hosti. hos modos prime dēos accipiūt p vno mō. vt si creditore nolēte solutōez accipe debitor sibi eam offerat: deinū deponat ⁊ ɔsignet. vt ibidē. Oportet aūt depositionē eē diuturnā. q2 si debitor reseruat pecuniā nec deposuisse videt̄ eam. ff. de vsur. debitor. 7° p interitū spēi que erat i obligatōe. ff. de v̄. ob. si ex legati. vnde dicitur q̄ si ex legati causa vel ex stipulatu certū hoīem mihi debes: ⁊ ille prius q̄s des eū mihi mortuus fuerit: nō aliter teneberis nisi p te steterit quominus eū viuū mihi dares. tunc aūt p te stetit si interpellatus nō dedisti: vel occidisti. 8° si creditor suo maleficio suā actionē amittat p. l. si qs i tātā ⁊ edictū diui marci. vt. C. vnde vi. si quis in tantā. ⁊. ff. ad. l. iul. de vi pu͠a. l. penl. 9° p nouationē sic dictā per nouā obligatōez in quā prior obligatio debiti transit. puta si id quod debes mihi stipular⁹ sim a ticio mihi dari. Nā interuentu noue psone nascit̄ obligatio noua. ⁊ fit s̄m iura nouatio cū expresse agit̄ inter cōtrahentes q̄ tollatur obligatio prima ⁊ inducatur noua. vt insti. qui. mo. tol. obli. §. preterea. al̄ manet obligatio prima cū noua. ita vt ex vtraq̄ sit debitor obligat⁹: lz de eadē tm̄ semel exactio fiat. vt. ff. de re. iur. bona fides. 10° p delegationē. vt cum quis dat suo creditori cōsentienti p se aliū reū consentientē. ff. de noua. delegare. 11° per cōpensationē que est debiti ⁊ crediti inter contrahētes tributio. ff. de cōpensa. l. i. 12° p successionē. vt si creditori debitor vel econuerso succedat. ff. de fideius. si stichū. §. a ticio. 13° p nudū cōsensum. ille. n. obligatōes que solo consensu contrahunt̄ vt ex vendito locato societate ⁊ mandato sicut cōsensu inducūt̄ ita volūtate cōtraria dissoluunt̄. si tn̄ res adhuc sit integra. vt ecce ego ⁊ tu inuicem cōuenimus vt prediū meū emptionis cā haberes pro precio. 10. lib. demū re nōduz secuta. i. precio nondū in toto vel in parte soluto ⁊ re nondū in toto vel in parte tradita: volūtate cōtraria recedere ɔsensim⁹ ab ip̄a venditōe ⁊ emptione. certe hoc mō liberamur inuicē: ⁊ obligatio ⁊ actio ex ip̄a venditōe ⁊ emptione descēdens extinguit̄ ¶ Sz quid si res non est integra. R̄ tunc solus cōsensus cōtrarius nō sufficit ad rescindendū primū cōtractū: s nō ex eo dat̄ actio ad repetēdū quod ē solutū. ff. de pac. si ab emptione. §. penul. oportet ergo actum priori similē intendere. vt. C. qn̄ li. ab em.

[illegible] hoc [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] tem [illegible] [illegible] litor pcius. Et idem intellige de [illegible] cōtractib⁹ ex ɔsensu descēdentib⁹. vt in [illegible] mo [illegible] ob. in fi. ¶ 4⁹ p fructuum [illegible] [illegible] e. [illegible] ci [illegible]. Modū autē quib⁹ tñ naturalis obligatio tollit̃ ipo iure. ꝭ ciuilis remanet elisa: tñ vt de facili ei p exceptiōis auxiliū resistat̃: sunt plures. hoc enim fit pⁱmo p transactionē. est autē transactio de re dubia lite incerta nec dum finita nō gratuita pactio. dicit̃ aūt transactio quasi actionis transitio. qz q trāsigit transit ⁊ discedit ab actione. ⁊ ita dicit̃ ꝓprie transigere is qui agit vt recedat a lite Per hanc. n. tollit̃ obligatio naturalis ⁊ remanet ciuilis. quia transigēs pōt in tantū agere ⁊ petere illud sup quo est trāsactū ꝭ reus se defendere pōt p exceptiōēz transactōis. ff. de transac. l. i. ⁊ l. z. 2⁹ p pactuz de nō petēdo: de quo intellige id qđ dictū ē de trāsactōe a qua differt. qz pactū de non petēdo pōt fieri gratis ⁊ nō gratis. transactio v̄o nō fit gratis. 3⁹ p instrī debiti redditionē vel cancellationē. de qua ⁊ illō idē itellige. ff. e. t. de solu. stichū. §. naturalis. ⁊ hoc si fiat de voluntate creditoris. al' secus ē. C. e. ꝙ debitori. Sz nunqd erit idem si reddat̃ pignus. R⁹ ꝙ nō. rō huius ē. quia redditio instrī in nullo eēt vtilis debitori: nisi eēt a debito liberat⁹. ꝭ redditio pignoris pōt al' vtilis eē debitori qz pōt eo vti.

¶ 4⁹ p iuramēti delati receptionē. vt si debitor deferente creditore iurauerit se nihil debere: ipo iure sublata ē obligatio. vt i. d. §. naturalis. ciuilis v̄o elidit̃ p exceptiōez iuramēti. Modus aūt quo tollit̃ obligatio ciuilis ⁊ remanet naturalis ē p sñiē absolutionē. vt si obligatus ciuiliter ⁊ nāliter eras ⁊ ꝯ te fuit actū in iudicio: ⁊ fuisti per sententiā absolutus. sublata ē obligatio ciuilis ita vt p exceptionē rei iudicate nō sortiatur effectuz. remanet tñ naturalis. vt insti. de excep. §. itē si iudicio. ¶ Res. n. iudicata cū sit de iure ciuili. pōt tollere ea q̄ sūt iuris ciuilis. nō aūt ea que sūt iuris naturalis.

Sequit̃ videre de tertio. s. qs tenet̃ ⁊ pōt soluere. Circa qđ sciendū ꝙ tenet̃ ⁊ pōt soluere obligatus vl' heres eius in quē obligatōis actio transit. si tñ sit ɔpos mentis ⁊ maior. 25. an. Si. n. pupillus sit debitor alteri⁹ ⁊ velit soluere creditori: si talia det in quib⁹ alienandis decretū exigit̃: debet in eis soluendis adhiberi tutoris auctoritas ⁊ decretū. al' solutio ipo iure nō tenz. ⁊ qđ ē solutū si extat a minori pōt vēdicari. si tñ ɔsūpsit illud creditor liberat̃ minor facto creditoris. vt insti. q. b⁹ alie. li. §. vlti. Si v̄o pupillus det ea in q̃bus alienandis decretū nō exigit̃: tenet solutio facta ab eo cū tutoris auctoritate vl' a solo tutore. Si aūt adultus ē debitor ⁊ nō habeat curatorē: ⁊ ipe soluat: solutio tenet ⁊ ipe soluēs liberat̃. siue qđ solutū ē extari possit siue nō possit. Si v̄o habeat curatorē: necessaria ē in vtrisq̧ rebus auctoritas curatoris. vt solutio teneat ipo iur̃. lz i his oibus etiā qñ solutio ipo iure tenet adhuc restat ei bñficiū restitutōis in integrū: si docet se soluendo lesū quo bñficio ꝓhabit̃ si iurabit. Sunt aūt quidā q soluere tenēt̃: qui tñ nō sunt obligati. vt tutores ⁊ curatores ⁊ oēs legitimā administrationē habētes. ff. de admi. tu. quotiens. §. si adi. Itē quelz persona legitima ꝓ debitore soluere pōt. ⁊ soluendo ignorantē liberat etiā inuitū. vt insti. qui. mo. tol. ob. i. ꝓ̄n. ¶ Itam qlz legitima ꝑsona pōt soluere creditori in nito noie debitoris: si spēs vel quantitas erat in obligatōe. secus ē si factū. vt. ff. e. inter. Itē nota ꝙ si tutor sit debitor pupilli sui soluere debet ei. nec debet expectare quousq̧ ɔueniat̃ p iudicē. ⁊ quod soluit oz administrare cū alia substātia pupilli. Et ecōuerso si pupillus sit debitor tutoris. qz tutor fuit creditor patris pupilli pōt a pupillo exigere ⁊ sibiipi soluere. dūmō sit pecunia in substantia pupilli de qua possit sibi soluere. Sciendū aūt ꝙ filius tenet̃ soluē debita patris si ē heres. ex. e. c. i. vbi nō. hz Ber. ꝙ filius aut ē heres. aut nō. si nō: nō tenet̃ ꝓ patre nisi in cā ꝓmipilarū. C. de primipilio. cū ex sola. li. iz. Si aūt ē heres: aut ē institut⁹ heres in certis reb⁹. ⁊ sic nō tenet̃ soluere debita patris. qz qui i certis rebus instituit̃ loco legatarij habet̃. C. de here. insti. quotiens. Aut vl'r in oib⁹. ⁊ tūc aut fecit inuentariū: aut nō. si fecit sic non tenet̃ soluere nisi quantū hereditatis vires se extendūt. C. de iu. deli. l. sancimus. Si nō fecit tunc in iudicio poli nō tenet̃ soluere nisi quantū hereditatis vires se extēdunt. ꝭ in iudicio fori tenet̃ soluere oia debita descēdentia ex ɔctu vel quasi. debita v̄o descēdētia ex maleficio siue delicto vel quasi nō tenet̃ soluere nisi quantū ad eū ꝑuenit. vel nisi lis cū defuncto fuerit cōtestata. C. de deli. defun. l. vna. Nota tñ ꝙ in duob⁹ casib⁹ nō dat̃ actio ꝯ heredē nisi

quantū ad ipm̄ peruenit. Unus est qn̄ ali
quis agit cōtra mensorē male renūciantē.
vt si aliquis fuit mihi ꝯdemnatus ad.10.
iugera soluenda. ⁊ ipse soluit minus q̄ .10.
⁊ ideo deposui querelā corā iudice. ⁊ ideo
iudex misit mensorē qui renūciauit sibi ꝙ
.10. iugera tradita eēnt mihi. ⁊ ꝓpter h̄ ille
fuit absolutus. actio mihi daṫ ꝯtra men/
sorē sed nō ꝯtra eius heredē: nisi quantuꝫ
ad eū ꝑuenit. ff. si men. fal. mo. di. l. si duob᷒
.§. vlti. Secūdus ē cū quis agit cōtra ali
quē actione tributoria que nō daṫ cōtra
heredē nisi quantū ad eū peruenit. ff. de tri
bu. ac. illud. §. vlti. Secūdū aūt canones
heres teneṫ ex delicto defuncti. e x̄. de sepul.
.c. vlti. ⁊ de rap. in litteris. Unde nota ꝙ q/
libet heres siue filius siue extraneus tene
tur soluere oīa debita defuncti siue ex ꝯtractu
vel quasi: siue ex odicto vel q̄si. Hec Ric.
⁊ Ber. e x̄. e. c. i. ⁊ de sepul. c. vlti. Et si qdē
t̄n sit vnus heres ille teneṫ in solidū. si vō
sint heredes plures quilibꝫ teneṫ ꝓ ea pte
pro qua heres exiſtit: nisi forte in duob᷒
casibus. Unus ē qn̄ res furtiua tota perue
nit ad vnū. ille teneṫ restituere totā. ff. cō/
mo. l. 3. §. heres. Hec Hos. Secūdus ē si
ante restitutionē rei furtiue alter heredum
fiat nō soluendo. ar. e x̄. de vsuris cū tu. ⁊ c.
tua. in glo. ¶ Itē si filius ex cōtractu prīs
iussu eius mutuo pecuniā accipit nō teneṫ
eam soluere creditori: nisi sit heres patris.
C. qd̄ cum eo qui in aliena potestate est. si
ex cōtractu. Hoc est veꝝ s̄m glo. si accipit
vt nuncius vel minister. Non solū autem
ꝑncipalis debitor ⁊ eius heres soluere te/
nenṫ. sed etiam in defectū hoꝝ fideiussor
⁊ eius heredes. ff. de fideius. pōt. §. i. Debꝫ
aūt prelat᷒ soluere debita sui ꝑdecessoris
pro ecclesie vtilitate cōtracta. e x̄. e. c. i. aliṫ
cōtractus esset inualidus. 10. q. 2. §. h̄ ius.
⁊ re fundi ꝑ in integrū restitutionē. e x̄. de
resti. in inte. requisiuit. prelat᷒ enim quasi
sui predecessoris heres eē videṫ. di. 40. c.
i. S̄m enim Inno. ecclesia vel ciuitas nūq̄
in mutuo obligaṫ nisi sit vsum in vtilitatē
eius. ff. si cer. pe. ciuitas. ¶ Quid de illo q
soluere teneṫ: nō tamē pōt. q2 nō habꝫ vn̄
soluat. R᷒ ꝙ talis teneṫ vel conueniṫ aut
ex maleficio aut ex ꝯtractu. si ex maleficio
tunc si nō ē soluendo punire pōt ⁊ verbe
rari. vt notatur. 14. q. 6. si res. nec eius pe/
na est precio redimenda. i. q. 2. debemus.
Et ex quo talis penam corporalē sustinuit
pro debito: non teneṫ soluere: imo liberaṫ

quia pro eodem non debet bis iudicari. vt
in. c. si res. Si autem conueniaṫ ex cōtra
ctu non est corporaliter puniendus. s; suffi
cit ꝙ cedat bonis. C. qui bo. ce. po. l. vlti.
tamen si postea venerit ad pinguiorē fortu
nam. vt e x̄. e. odoardus. teneṫ soluere sed
nō totū. s; quantū pōt habita rōne ne ege
at. insti. de ac. §. vlti. Tamē in iudicio aīe
totum restituet etiā si nihil remaneat sibi.
quia non dimittiṫ peccatū nisi ablatū resti
tuaṫ. vt in. c. si res. Hec Ber. ⁊ Hosti. e x̄.
de homi. sicut dignum. ⁊ Jo. di. 86. nō sa
tis. ⁊. 9. q 6. c. i. Ad hoc nota ꝙ quando
iudex dubitat vtrū quis totū vel partē sol
uere possit: si ferat sententiā excōicatiōis
cōtra nō soluentē tenet. Sed si certus eēt
ꝙ nihil soluere posset vel si bonis cessissꝫ
non teneret. vel si teneret: quod est tutius
dicere: iniusta eēt. ⁊ ille sine difficultate ab
solui deberet. ⁊ tenetur iudex ad interesse.
Hec Ber. e x̄. e. odoardus. Inanis enīꝫ ē
actio quam inopia debitoris excludit. e x̄.
de restitu. spo. olim. 2. ¶ Nota etiā ꝙ soluen
do nemo intelligitur esse nisi qui potest in
solidum soluere. ff. de dolo. nam is. Quid
si mihi ꝓmittas pecuniam quā mutuaui
tibi soluere certo loco ⁊ non soluas in isto
loco. R᷒ teneris mihi quantum intererat
mea fuisse solutū in illo loco. ⁊ ideo ꝑ offi/
cium iudicis ad interesse cōdemnaberis
mihi. quia abstulisti mihi vtilitatem loci.
⁊ ita in hoc teneor tibi. hec enim actio vti
litatem continꝫ vtriusq̄. s. actoris ⁊ rei. ff.
de eo quod cer. lo. l. 2. Et dicitur hec actio
certi conditio. Quandoq̄. n. petiṫ ꝑncipale
debitum principali actione. puta ex testi/
monio vel certi conditione. tunc debet in/
teresse peti officio iudicis. ⁊ hoc in contra
ctibus stricti iuris. sed in contractib᷒ bone
fidei vt in emptōib᷒ ⁊ locatōib᷒ ⁊ hi᷒. si ꝓ
misisti mihi soluere certo loco venit inter
esse iure actionis. Hec Ber. e x̄. de offi. dele.
p. ⁊. g. Et idē videtur dicenduꝫ de eo qui
soluit in termino prefixo ¶ Sed nunquid
dies solutionis a debitore poterit ꝑueniri.
R᷒ deo aut dies solutionis est adiectus i
fauorem debitoris. ⁊ tunc debitor potest il/
lum preuenire. quia plus soluit qui ante
tempus soluit. insti. de ac. plus autem. Aut
in fauorem creditoris. ⁊ tunc non potest
preuenire. ff. de iu. cum qui. ⁊. ff. de au. ⁊ ar.
lega. cum qui. Hec Jo. de conse. di prima.
solent. sed repetere non potest quis ante
t̄minū pecuniā debitā. e x̄. de plus pe. c. vno

Hoc tñ fallit primo in marito ad inopiã vergente. de quo require circa fi. ti. de mr̃imonio. Secũdo in debitore fugiente. ff. q̃ in frau. cre. ait pretor. §. si debitorẽ. Tertio in debitore suspecto. qr põt cogi dare cautionẽ. ff. qui sa. da. co. si f. deiussor. §. fi. Hec Hosti. e x̃. de plus pe. c. vno. ¶ Quid si aliq̃ bona cõia habent ⁊ vnus eoꝛ contrahit es alienũ: ⁊ postea diuidant. nunquid ambo debita soluent. Rñdet do. dupl'r ꝙ aut es alienũ fuit cõtractũ ab oib⁹: ⁊ tunc oẽs soluent. aut ab vno tñ: ⁊ tunc aut ẽ cõtractũ occasione omniũ bonoꝝ ⁊ in cõmunẽ vtilitatẽ ⁊ ꝓfectũ versũ. ⁊ sic soluet᷑ de cõib⁹ bonis si contrahẽs hoc ꝓbauerit. ff. de ne. ge. pomponius. l. Aut nõ est in cõem vtilitatẽ versũ vel nõ probat ꝙ sit. ⁊ sic tñ cõtrahens soluet. ff. de reg. iu. nõ debet alteri. Nota ꝙ si debitũ sit scriptũ ⁊ debitor velit probare p testes sine scriptura solutionem oportet ꝙ ipse probet p. 5. testes rogatos. ⁊ isti pñt testificari pro solutiõe quã debitor facere voluit: vel pro solutiõe facta ipsi creditori; vel pro ꝯfessione creditoris. 3. q. 9. si nõ debitũ. Et ẽm Jo. oẽs illi testes rogati dicunt᷑ qui rogati sunt a iudice: licz ad aliud venerit. ff. de testa. heredes. Si vero debitũ sit cancellatũ liberatur debitor nisi ꝯtrariũ ꝓbz creditor. ff. de ꝓba. si cyrographũ

Equit᷑ videre d̃ quarto. s. cui sit soluendũ. Circa qd̃ sciendũ ꝙ soluẽdũ ẽ creditori vel eius successori: cui cõpetit actio obligatõis: si tñ sit cõpos mentis ⁊ maior. 25. an. In minorib⁹ autẽ sic distingue. cũ creditor tuus ẽ pupillus ⁊ ipsi soli soluis ipo iure nõ tenet᷑ solutio nec es liberatus: imo si pupillus pecuniã non habeat saluã põt iterũ petere quod soluisti Si võ pecuniã habeat saluã liberaris qdẽ nõ ipo iure; s̃ p remediũ exceptiõis. qr si iterũ petat amouebit᷑ exceptiõe doli mali. Si võ soluas pupillo cũ sui tutoris auctoritate tenet solutio: ⁊ liberatus es ipo iure. si tñ ipse pupillus pecuniã ꝯsumpserit aut vi vel furto amiserit repetet iterũ p bñficium restitutiõis in integrũ. Si aũt ei soluas auctoritate iudicis vel eo volẽte deponas iussu iudicis pecuniã apud edẽ sacram ne ipse pupillus pdat eã: ipo iure solutio tenz ⁊ restitutiõis bñficiũ cessat: etiã si tutoris auctoritas interueniat. De adolescẽtib⁹ aũt sic distingue. s. ꝙ adolescens aut habz curatorẽ aut nõ. si nõ: sic ei soluendo liberaris ipo iure. ꝓcurabis tñ ꝙ ipse iuret more minoꝝ ne al' pdita pecunia restituat᷑ in integrũ. Si aũt habet: aut in solutiõe interuenit auctoritas curatoris: aut nõ. si sic solutio tenet ⁊ liberaris ipo iure: licz ipse adolescens pdita pecunia restituat᷑ in integrum quã restitutiõe ꝓuabit᷑ si iurauit. Si võ nõ interuenit solutio nõ tenet: ⁊ ideo nõ es liberatus: nec dat᷑ ei restitutio ipo iure non valente qd̃ actũ est. Itẽ solui põt tutori vel curatori minoris ⁊ tenet solutio ipo iure: lz minori restitutio det᷑. Itẽ in stipulatiõe adiecto q̃cũqȝ sit ille: etiã nolẽte creditore: nisi ꝑmo cũ eo litẽ ꝯtestet᷑: vel nisi status adiecti mutet᷑ in ꝯditõez deteriorẽ. ff. eo. si quis stipulatus. Itẽ seruo creditoris. ff. e. si quis seruo. Itẽ si soluo creditori creditoris mei liberor: nisi forte interesse creditoris mei nõ fuisset solutũ. ff. de ne. ges. si liber homo. Et hoc ẽ veꝝ si quantitas debet᷑. secus ẽ si factũ. ff. e. iter artifices. Hec Hosti. Itẽ si aliquis mandauit vt ticio soluam: deinde ꝓhibeat eũ recipe: si ꝓhibitiõez ignoro soluendo ticio liberor. si aũt scio nõ liberor. ff. e. si quis stipulatus. Itẽ creditor debitorẽ inuitũ liberare põt. ff. e. si debitor. Itẽ si inuito ⁊ ignorante creditore alteri soluat᷑ nõ liberat᷑ debitor. C. e. inuito. nisi ille alter eẽt socius. ff. de pac. si vnus. vel ꝓcurator c⁹ mãdatũ ignoret᷑ eẽ reuocatũ. ff. e. C. de solu. l. võ ꝓcuratori. cuicũqȝ aũt volũtate creditoris soluat᷑ liberat᷑. C. e. nihil. ꝓcuratori vero litis nõ soluit᷑. ff. e. h̃ iure. Itẽ q soluit ꝓdigo nõ liberat᷑. puta qui soluit luxurioso vt dat meretrici. ff. de ãn. a. le. cũ q rogatus. Quid si debeo tibi cẽtũ lib. ⁊ cõmune cogit me sibi soluere illas cẽtũ. nũquid poteris a me petere illã pecuniã. Rñdet do. ꝙ aut tua bona erant obligata cõmuni ex cõtractu. aut nõ ex ꝯtractu si ex cõtractu tunc iure retinet: ⁊ nõ potes a me petere. si võ nõ ex cõtractu: aut fuerũt publicata ꝓpter delictũ. ⁊ sic sum liberatus nec teneor tibi in aliquo. aut fuerũt alicui data ꝓpter vtilitatẽ publicã vel ꝓpter statutũ ciuitatis. s. p stipẽdiarijs militibus ⁊ huiusmodi. ⁊ tunc teneor tibi. ff. de rei ven. item si verberatũ. §. i.

Equit᷑ videre de quinto. s. quid ⁊ quantũ est soluendũ. Circa quod sciendũ ꝙ soluẽdũ est illud quod est in obligatõe. s. res vel quantitas ab obligato debita. si tamen sit res corporalis: qr icorporalia non recipiunt solutionem vel traditionem. ff. de acqui. re. do. seruus.

§.incorporales.nō ergo aliud ē soluēdū nisi quod erat in obligatiōe. qꝛ aliud pro alio solui nō pōt nisi creditore cōsentiēte. vt insti.qui.mo.tol.ob.§.i. Aliquando tñ cogit̄ aliud pro alio accipe. vt in ecclesia debitrice.⁊ in eo qui debet aurū cū in eius substantia nō reperit̄ aurū. ⁊ in eo qui dz seruum cuius vult soluere preciū.quia vi[?] cum sui eē cognatū vt.C.de sac san.ec. l[?] ius. ⁊. C.c anc.[?] ni i debitor.⁊.ff de le i.si domus § in pecunia. Itē in nouali actiōe .ff.de re iudi.m.leo §.i.⁊.z.Sz qualis moneta dabit̄ in solutione. R° solutio fieri debet ad illā monetā que currebat tpe contractus.e.x.de cen.c.penul. hec glo. e.x. de iniuri.olim. Nota fm Hosti.ꝙ in moneta tria requirunt̄.s.pondus materia ⁊ forma vñ reprobat̄ si deficiat in mā vel pondere vel forma debita.vt quia nō ē talis forme que currat ⁊ recipiat̄. vnde creditor mutuans prouideat ꝙ in instrumēto ponat̄ ꝙ sibi debet̄ pecunia eiusdē materie valoris ⁊ ponderis ⁊ in eodē cursu. Sz quid si mercator de hoc sibi nō ꝓuiderit:⁊ dñs terre cursū mutuate pecunie prohibeat. ⁊ sic diminuta sit libra in duobus vel trib⁹ solidis. cuius erit damnū. Rndet Hosti. e.x. de iureiu.veniens.ꝙ moneta aut reprobat̄ ex causa iusta.s. quia diminuta est in valore.⁊ tunc damnū erit debitoris ⁊ non creditoris.ff.c.creditor. Aut ex causa iniusta.s.quia dñs vult cōsequi lucrū. ⁊ tunc aut debitor fuit cōscius fraudis vel culpe. aut non.Si sic erit suū damnū.ff.si cer.pe. ꝙ te mihi. Si nō: sufficit ꝙ debitor pecuniā in eodē pondere ⁊ valore quo ad pondus reddat:lz sit diminuta quo ad cursū. nisi aliud dictū sit.vt ibidē.l.z. Quid si alieni nūmi inscio vel inuito domino sunt soluti. Rndet azo.ꝙ si discerni possunt ab alijs manēt eius cuius fuerūt ⁊ eos vendicare pōt.Si vō non pñt qꝛ sunt mixti cū alijs: sunt eius qui accepit.nec pōt eos dñs vēdicare. ꝭ ei ꝯpetit actio furti in dantē.ff.c. si alieni.¶ Nota etiā ꝙ qñ quis tenet̄ ad alterū duoꝝ sub alternatiōe liberat̄ quod voluerit pstādo.insti.de here. insti.§.si plures.Hoc aūt fallit pmo in legatis. z° in fideicōmissarijs libertatib⁹: q̄ quidē duo si relinquant̄ sub diuersis ꝯditionib⁹ ⁊ incertis nouissime parēdū ē.ff.de ꝯdi. ⁊ demō. sub diuersis.⁊.l.p fideicōmissū. 3° qñdo duo tenent̄ in solidū sub alternatione ad aliqua.tunc enim creditoris ē electio.ff.de ꝯdi.inde.plane. 4° in legatis in genere. vt cū testator habēs duas conchas legat concham sine determinatione.tunc.n.electio ē legatarij.ff.de le.i.q duas.Hec Bar. vel Brocar.dicis ⁊ Ab.e.x.de testa.[?]dicite. Sz Ber.e.x.de rescrip.iter ceteras loquēs de pdicto. 4° casu dicit ꝙ heres hz optionē nisi sit in mora.qꝛ tunc ad legatarium optio pertineret. Quid si quis soluit amplius suo creditori q̄ debuit. R° cū quis indebitū soluit:aut soluit scienter:aut ignoranter.Si scienter.aut sponte: ⁊ sic nō pōt repetere.qꝛ videt̄ donasse.ff.de ꝯdi.ide.l.z. Aut coactus p metū iuramēti:⁊ sic potest repetere.ut si quis iurauerit vsuras soluere debet soluere:⁊ postea repetere.e.x. de iu[?].n. debitores.in glo.⁊ in textu. Si vero soluit ignoranter aut p ignorantiā iuris.⁊ sic nō potest repetere:aut facti: ⁊ tunc aut p ignorantiā probabilē.⁊ sic pōt repetere. vt si is cui successit satisfecerat de debito. qꝛ q successit in locū alterius habet iustā ignorantie causam. aut minus ꝓbabilē.⁊ sic non potest repetere.C.ad l.fal error. Nota insuper ad maiorē euidentiā ꝙ in iure ciuili aliquid dicitur indebitum multiplr. Uno modo dicit̄ indebitū iure tm̄ ciuili: qd tñ est debitū iure naturali. vt illud quod pōt retineri per legē fal.Et similr si paruus vel pupillus ꝓmittat tenet̄ naturalr: nō ciuiliter.Et qui soluit indebitū tale p ignorantiā facti pōt illud repetere.vt si legatū de q falcidiā detrahere potui: integre solui credens hereditatē ad oia sufficere:tenet̄ legatarius mihi restituere. Si aūt p ignorātiam iuris sic nō repetit̄.C.ad.l.fal. error. nisi soluat̄ a persona pūilegiata.s. a milite rustico minore vel muliere.ff. de ꝓba.cū de indebito.§.fin aūt pmus. Similiter si aliquis post pscriptionē ꝯpletam promisit se soluturū scienter tenetur.ꝭ si ignoranter non tenetur.ff. si quis canti. sed ⁊ si. Hec Ab. z° dicitur aliquid indebitū iure naturali tm̄ sed debitum iure ciuili vt p instrumentum si tenebar tibi in aliqua pecunie quantitate.fecisti aūt mihi pactū de nō petendo:vel iurasti nō petere:soluta ē obligatio naturalis:remanet tamen ciuilis. vñ si psolui repetere possum. 3° dicit̄ aliquid indebitū iure ciuili ⁊ naturali simul. vt si tibi tenebar in aliqua pecunia per instrumētū:⁊ fecisti mihi pactū de nō petēdo vl̄ iurasti nō petere:⁊ reddidisti instrumētum soluta est obligatio naturalis p pactum vel

iuramẽtũ: ⁊ ciuilis ꝑ instrumẽti redditõez
Et in hoc casu per quancũq; ignorantiã
soluat: repetet. ſ; si sciens soluat nõ repetet.
q2 donasse videt̃. ff. de ꝯdi. inde. l. i. Quar
to dicit̃ aliquid indebitũ ꝑ exceptionẽ: qḋ
tamẽ est debitũ iure naturali vel ciuili vel
etiã vtroq;. hec aũt exceptio aut est tpalis
aut ppetua. aut dubia. s. an sit tpalis aut ꝑ
petua: aut sit introducta ad seruãdũ iuris
rigorẽ. Si ergo sit aliquid indebitũ per ex-
ceptionẽ tpalẽ ⁊ soluatur: repeti nõ põt. vt
si ꝓmisi aliquid dare cũ moriar: si dedero
ante repetere non possum. ff. de ꝯdi. inde.
nã si cũ moriar. Si vero sit indebitũ ꝑ ex-
ceptionẽ ppetuã. i. generalẽ. aut ergo illa ẽ
fauorabilis. ⁊ si solutũ ẽ ꝑ errorẽ indebitũ
põt repeti. vt cõtingit in velleiano. q2 ꝓpter
fauorẽ mulierꝫ ꝙ nõ fideiubeãt ẽ statutũ.
Aut ẽ odiosa. vt si filiusfamilias ꝯ mace-
donianũ mutuum accepit ⁊ paterfamilias
soluerit: nõ repetit̃. macedonianũ. n. in cre
ditoris odiũ dat̃. imo si indebitũ ꝑ ipm ꝑ
ignorantiã siue iuris siue facti soluat̃: nõ
repetit̃. Si aũt exceptio sit dubia. puta ꝓ
misi tibi centũ lib. si venerit de asia nauis
mea. hec enĩ exceptio ẽ dubia an sit tpalis
vel ppetua. q2 si nauis veniat fuit tpalis. si
nunq̃ venerit ppetua. sic ꝓcedit̃ ac si eẽt
ppetua ⁊ fauorabilis. vnde indebitũ solu-
tũ repetit̃. Et de his trib⁹ membris habet̃.
ff. de ꝯdi. inde. q exceptionẽ. Si vero sit
exceptio introducta ad seruandũ rigorẽ
iuris vt exceptio rei iudicate: tunc idebitũ
si scienter soluat̃ nõ repetit̃. vt ibidẽ. iudex
Hec Ber. e. ti. c. is qui. ⁊ de ꝓcur. in nostra
¶ Nota iterũ ꝙ indebitũ solutũ nõ repeti
tur in sex casib⁹. Primo quando soluit̃ ex
causa iudicati: vt proxime dictũ est. Scḋo
quando debitor creditori detulit iuramẽtũ
⁊ ille falso iurauit ipm in tantũ eẽ obliga-
tũ. insti. de obli. que ex quasi. item is cui. in
glo. ⁊ insti. de acti. §. item si quis. Tertio
qñ causa trãsactiõis soluitur. C. de ꝯdi. ide.
l. z. Quarto qñ soluit̃ ex causa que crescit
ꝑ inficiationem. vt actio legis aquilie que
dat̃ in simplũ ꝯ ꝯfitentẽ ⁊ in duplũ cõtra
negantẽ. vt si occidi tibi aial vicini tui. ff. ad
l. aqui. inde neracius § hec actio. Quito
quando soluit̃ ex pietate. ff. de ꝯdi. inde. cũ
is. §. penul. Sexto qñ aliquis sciẽter soluit
. C. de ꝯdi. inde. indebitũ. hoc tñ ſm cano-
nes fallit in vsura que indebite soluta re
petit̃. e. ti. de iureiu. debitores. hec accur. C.
de ꝯdi. inde. l. i. glo. sup vbo iudicati. vnde

visus. Iudicat ⁊ iurat transacta negat pie
tas facit. ¶ Quid si sup maiori quantitate
q̃ sibi debeat̃ fecerit quis scienter ⁊ dolose
a debitore sibi caueri. Rndet Ber. e. ti. de
plus pe. c. vno. ⁊ do. ꝙ si talẽ penituerit frau
dis ⁊ cõfiteat̃ veritatẽ ante litẽ ꝯtestatã:
debitũ nõ ꝑdit: ſ; punit̃ in expensis quas
reus fecit. Si vero ꝑstitit in crimine. ⁊ tan
dem de adiecta falsa quantitate ꝯuincat̃:
in toto debito punit̃ nisi in duobus casib⁹
Unus est quando creditor ꝯuictus trãsi
git cũ debitore sup pena ⁊ super dolositate
illa: imo si quis est dolo inductus ad trãsi
gendũ de illa dolositate: non põt accipe de
dolo prius cõmisso in extorquẽda cautõe
ſ; de dolo ꝑsenti. Secundus ẽ quãdo ꝑus
extortam dolo cautionẽ debitor cõfitet̃ se
totũ debere. C. e. l. i. Quid si quis bis cre
ditori pecuniã soluat. quia nesciuit se ꝑmo
soluisse: ⁊ post recordet̃. R. indebitũ põt
repetere: ſ; ipe tenet̃ ꝓbare ꝙ soluta sit in-
debite. vbi creditor negat et solutionẽ fa-
ctam sibi fuisse. ⁊ tunc si ꝓbabit̃ sibi solu
tio facta oportet ꝙ creditor ꝓbet ꝙ illa pe
cunia sibi fuerit debita. e. ti. c. is qui. hoc in
telligit̃ de ꝑsonis nõ ꝑuilegiatis. secus est i
ꝑuilegiatis vt de pupillo siue minore muli
ere milite rustico simplicitate gaudẽte. isti
enim non tenet̃ ꝓbare indebitũ fuisse. ſ; q
recipit ꝓbare debet debitũ fuisse. ff. de ꝓba.
cum de indebito. §. fin. autẽ. i. Hec Ber.
Nota ꝙ qui primo negauerit pecuniam
numeratam ⁊ postea de hoc conuictus fu
erit: ꝓponere non potest exceptionẽ solutio
nis in penam mendacij. C. de non nume.
pe. auc. qui ꝓpriam. Item neq; delicatus
debitor nec onerosus creditor a iudice au
diatur. ff. de pig. ac. si seruus. in fi. Et qdez
ſm glo. delicatus debitor est qui nec vnũ
vult soluere nũmum. ſ; onerosus creditor
ẽ q sibi vult solui vsq; ad q̃drantẽ vltimũ.

Equit̃ videre de sexto. s. de effectu
solutionis. Est autem effectus solu
tionis dummodo legitime fiat co
modo quo dictum est supra. vt tollat̃ oĩs
obligatio quecunq; sit illa tam principa-
lis q̃ fideiussoria. vt insti. quibus modis
tolli. obli. in principio. Ad hoc autem vt
tollatur omnis obligatio oportet vt solu-
tio plene ⁊ integre fiat. ⁊ tunc fit liberatio
pro illa solum. Sed quid si plures debi
tores erant in solidum obligati: ⁊ vnus
eorum pro se partem virilem soluit ⁊ cre-
ditor admisit. Rndeo per hoc obligatio

dorum in solidū tollitur: ⁊ alter pro altero
postea nō exigit̄ aut ꝯuenit̄. s quilꝫ coꝝ
tm̄ pro se ⁊ parte virili exceptiōe opposita
pacti taciti nisi dictū sit in ꝯtrariū. vt. C.
de pac. si creditores. Itē qn̄ plures aliqd
ꝓmittunt aut ꝓmittunt pecuniaꝫ: ⁊ tunc
quilibet liberat̄ soluendo partē suaꝫ. ff. de
ꝯdi inde cū duo. Aut spēm: ⁊ tunc non li
berat̄. ff. de v. ob. l. z. aut factū. ⁊ tūc ab oī
bus cōpleri debet. ff. de manu. testa. ⁊ si ita
fuit. duob⁹ seruis. Hec Hosti. e. t̄. de pe. con
stitut⁹. Itē si quis ꝓmisit. 40. lib. in aliq̄
termino sub pena decē lib. si soluerit. 30. lib.
infra terminū nō debꝫ exigi pena nisi ꝓ. 10
nō solutis e. t̄. de pe. suā. Ubi nota ꝫm Ber.
ꝙ illud quod ꝓmittit̄ sub pena aut ꝯsistit
in dando: aut in faciendo. si in dando: sic
i totū pena ꝯmitt̄: lꝫ p parte sit satisfactū
. ff. de v. ob. stipulationū. z. §. si sortē. Ita di
cunt oēs legiste preter dn̄ꝫ meū qui dixit
ꝙ opposita doli exceptione repellet̄ a pena
ꝓ rata partis solute. ⁊ ē cū eo Hos. ti. de pe
nis ar. ꝫm eos. ff. de v. ob. l. z. §. vlti. ⁊ hec
equitas seruat̄ i. c. suā. qꝛ non debet quis
cū alterius iactura ditari. vt ibidē dicitur
Si in faciendo: aut ergo illud quod fieri
debꝫ est indiuiduū. i. tale qđ nō pōt diuidi
in partes. ⁊ sic in toto pena ꝯmittit̄ si non
fiat. vt si mihi sit a te seruitus ꝯstituta sub
certa pena: ⁊ decedas pluribus heredibus
relictis: ⁊ vnus coꝝ tm̄ me impediat: pena
cōmittit̄ in totū. ff. de v. ob. eadē. §. cato. in
p̄n. Aut ē diuiduū: vt cū quis stipulat̄ ge
neraliter hominē vel vas quodlibet. ⁊ sic
pro parte tm̄ cōmittit̄ pena in cōtractib⁹.
vt si procurator sub certa pena promisit
dn̄m ratū habiturū sup rē certam: ⁊ sunt
plures sup quib⁹ stipulatio rata est habita
si dn̄s in vno cōtrauenerit: nō cōmittitur
pena nisi pro parte. ff. rem ra. ha. si ꝓcura
tor ratā rē. s in iudicijs pena cōmittit̄ in so
lidū. exceptio tm̄ doli opponit̄ ꝓ parte. ff. si
quis cau. si seruus. In p̄mo tm̄ casu. s. cum
pena ꝯsistit in dādo distinguit Jo. s. ꝙ illđ
quod dari dꝫ dat̄ aut ab vno: aut a pluri
bus. si ab vno: tunc si pro parte det̄ pena
in solidū cōmittit̄. vt in l. stipulationū. Si
a pluribus: tunc pena pro parte cōmittit̄
⁊ exigit̄. ff. de arbi. si duo. nisi illi pl'es loco
vnius habeant̄. vt ibidē. l. §. cui fundus.
Itē si quid sub pena promisi ⁊ non solui
pena ē ꝯmissa. si tamē postea soluo liberor
a pena. ff. de ar. l. vlti. hoc ē veꝝ ꝫm accur.
si soluo ante iudiciū ceptū ⁊ anteꝗ̄ credi
toris intersit. vt ibidē. l. sicut dies. §. vlti.

¶ De donatōibus iter viuos titulus 20.

Einde qꝛ dictū ē sup̄ đ venditi
one ⁊ ꝑmutatōe in quib⁹ reruꝫ
dn̄ium transfert̄ non gratuito.
nunc dicendū ē de donatōibus
in quibus transfert̄ dn̄ium rerū gratuito
Uidendū ē ergo p̄mo quid sit donatio ⁊
vnde dicit̄. 2º de spēbus donatōis. 3º qs
pōt donare. 4º cui pōt donari. 5º quid p̄t
donari. 6º quō donatio fiat. 7º ad qđ do
nator tenet̄. 8º ex quib⁹ causis donatio re
uocet̄. ¶ Circa primū sciendū ꝙ donatio
ē mera liberalitas quā nullo iure cogente
aliquid cōcedit̄. ff. e. l. i. ⁊ z. Uel ꝫm Hosti.
est rei licite nullo iure cogente mera libera
litate facta collatio. Sola aūt obligatio ci
uilis precedens non impedit donationem
quia illa nō est efficax ad agendū vel reti
nendū vel cōstituendum. sed naturalis sic.
qꝛ suff cit ad cōstituendū. ff. e. hoc iure. §.
vlti. Mera ideo dicit̄. quia si fit ex necessi
tate non ē donatio. ff. de adimen. legatis. rē
legatam. Dicit̄ aūt donatio a dono quasi
doni datio. ff. de dona. cā mor. senatus. §. i.
CIrca secundū sciendū ꝙ donatio
nū alia ē simplex. alia ob cām. sim
plex est illa que non habet cām:
⁊ est irreuocabilis: ita vt nullo casu dona
tor velit ad se reuerti rem donatā. ff. e. l. i.
Donatio ob causam ē cū interponit̄ vt ali
quid fiat vel non fiat. vt est donatio ꝓpter
nuptias ⁊ causa mortis ⁊ dotis. Secus ē
forte de donatione sponsalioꝝ ꝫm azo. qꝛ
ipsa fit pure ⁊ simplr̄: lꝫ insit ꝯditio tacite
p. l. ff. e. hoc iure. §. vlti. Iteꝫ donatio alia
est inter viuos. vt quando rē quam dono
malo habere illū cui dono ꝗ̄ me. alia cā
mortis. vt cū rē quā dono malo me hr̄e
ꝗ̄ eū cui dono: s magis ip̄m ꝗ̄ heredē me
um. ff. de do. cā mor. l. i. Ad presens auteꝫ
intētio est dicere tm̄ de donatione inter vi
uos. hec autem vt dictū est debet eē mera
debet etiā eē pura: nō ficticia. vt. s. donator
habeat ꝓpositū transferendi ꝓprietateꝫ. ali
ter enim dn̄ium transire nō pōt. ff. e. i edi
bus. §. vlti. in fi. debet etiā eē simplex. i. sine
causa: ⁊ irreuocabilis. vt dictū ē supra. iđ
etiam in instrumentis de donationibus
inter viuos dicitur. donauit pure libere
simpliciter ⁊ irreuocabiliter inter viuos.
De donatione vero dotis ⁊ de donatione

pter nuptias: ꝛ de donatōe inter spōsalia habet᷑ infra li.8.ti.de matrimonio.circa fi. De donatōe aūt cā mortis habet᷑ īfra.ti. se. Itē donationū alia psonalis: alia realis si.n.eps donet rem ecclesiasticā alicui psone magis ē donatio psonalis q̄ȝ realis. .10.q.2.hoc ius. Si vō donet plurib' psonis imediate sibi succedentib' psumit᷑ esse realis.qꝛ psumit᷑ donasse dignitati.e.x. de dona.cū dilecti. Si aūt donet ecclesie presumit᷑ etiā ē talis.s.realis. qꝛ ecclesia non pōt mori.ꝛ iste psumit᷑ ppetuo donasse.16. q.i.c.fi.hec Ber.in.c.cū venissent.

C Irca tertiū sciendū q̄ donare non pōt monachus vel ꝯuersus.di.54 abbati. nec abbas seruū ecclesie: nisi dent᷑ ecclesie duo serui eiusdē meriti ꝛ peculij.12.q.2. eps qui mācipiū. alias vō res cum cōsensu capituli vel solus donare pōt. sed cū solus donat quantitas dati ꝛ ꝯsuetudo terre diligenti' debet attendi. ꝛ sm hoc donatū est ratū vl' irritū iudicādū e.x.e.cetez. Dicit aūt ibi Ber. q̄ sȝ alanū abbas pōt facere donationē loquendo de pauperū erogatione quā pōt facere quilȝ prelatus ecclesie. ita tñ q̄ nō ꝓgredi᷑ ad munerū quantitatē. vt innuit in.d.c.ceterū ar.di.86.non satis. ꝯsiderata ꝯsuetudine ꝛ facultate ecclesie.e.x.de censi. cū aplus.i fi. Uel pōt etiaȝ dici q̄ abbas pōt facere donationē verā quā pōt facere prelatus: si hoc habet locū cōsuetudo: que dat iurisdictionē ꝛ liberiorē aditū. e.x.de his que fi.a pla.sine ꝯsen.cap.c.ca nosci᷑. ita tñ q̄ ecclesia enormiter nō grauet᷑.e.x.e.fraternitatē. Itē donare nō pōt minor.25.an. nisi maior fact' ratū habuerit. vt in.l.vlti. Nec furiosus nec ꝓdigus. ff.e.modestin' .§.penul.ꝛ de cur.furi.l.vlti. Nec ignorās: nec inuitus.C.e. Nec is cui ē alienatio interdicta.vt qꝛ cōmisit crimen lese maiestatis.vel est hereticus. C.ad le. iu.ma.l.vlti. ꝛ de he. ꝛ ma.l. manicheos. ꝛ e.x.de here. ad abolendam. In his aūt criminibus donare nō pōt quis post sententiā. secus est si donet ante.ff.e.post cōtractū. Nec etiaȝ seruus nec filiusfamilias: nisi habeat peculiū castrēse vel quasi: vl' nisi habeat liberā administrationē peculij ꝓfecticij: ꝛ h ipm sit spāliter ei cōcessum. vel nisi sit filius comitis vel marchionis vel senatoris. aliter nō: quātūcūq̄ magnus ꝛ discretus. ff.e. filiusfamilias. Itē si impator donet domū interptamur eā cū oīb' iurib' ꝛ ptinētijs suis eē donatā. C.d bo.va.hec᷑.l.si qū li.io

C Irca 4ᵐ sciēdū q̄ donari pōt presenti ꝛ absenti.noto ꝛ ignoto.ff.e. l.vlti.amico ꝛ amice etiā meretrici: nisi sit miles ille qui donat amice.quia miles nō pōt donare meretrici. doctori vl' nō docenti.ff.e.affectionis. ꝛ.C.de dona. inter vi.ꝛ vxo.l.3.patrifa. ꝛ filiofamilias. Extraneo tñ.C.e.siue emancipati. vxori aūt nec donare nō possū.C.de dona. inter vi. ꝛ vxo.p totū. ꝛ dicit Hosti.i sū.ti.de dona. inter vi.ꝛ vxo.q̄ quicqd de donatōe inter virū ꝛ vxorē dicit᷑ ꝓhibitū. idem pene intelligas de donatōe inter patrē ꝛ filiū. Itē si aliqs de curia l' de curialib' dederit rēm suam alicui quocūq̄ mō: siue inter viuos siue in vltima volūtate: quarta pars debetur curie. Excipiūt᷑ aūt loca pia quib' pōt dare totū.ita q̄ curia nō detrahet quartā .13.q.8.quicunq̄.

C Irca quintū sciendū q̄ illud ꝛ solū illud pōt dari quod pōt in dñiū alterius transferri.ff.e. in edib'.§. vlti. Itē nō pōt a plato dari nisi cū cōsēsu capituli.e.x.e.pastoralis. nisi res modica. vt supra dictū ē de abbate. preter quinquagesimam ꝛ centesimā ad ecclesiā ꝯstruendā vel cōstructā ampliandā. vt e.x.d his que fiūt a pla.pastoralis. al' non pōt fieri ab eo ppetua donatio: nisi forte moderata sm cōsuetudinē patrie: vel nisi cā elemosyne.siue e.x.neis siue ꝓpinquis.e.x.de testa.c. ad hec.in fi.ꝛ.c.relatū. vel nisi ex causa de ꝯsilio pape vel maioris partis sui capituli e.x.e.p tuas.ꝛ.c.pastoralis. Cōsuetudo etiam generalis tenet q̄ plati sui ꝯpotes pecuniaȝ equos fructus ꝛ res se mouentes ꝛ mobiles donant pro libito voluntatis. Possent tñ si nimis excederēt rephendi: qđ ē ꝯmittēdū arbitrio boni viri.ar.e.x. e.aplice.ceterū.fraternitatē. Hec Hosti.c. ti. Itē nō pūt aliqua donari in enormē lesionē ecclesie.e.x.e.fraternitatē. Sȝ qd si p multas donationes platus ecclesiā ledat. nūquid ille donationes reuocāt᷑. R' her. e.x.e.fraternitatē.ad hoc arguit pro ꝛ cōtra. hoc tñ indeterminatū relinquit. Itē supradictā quinquagesimam ꝛ centesimā donare potest episcopus tam de reddituꝰ ecclesie q̄ȝ de possessionib': dūmō ecclesia nō ledat᷑.e.x.e.aplice.in tex.ꝛ glo.3.i fine cū.

C Irca 6ᵐ sciēdū q̄ donatio olī sȝ vera iura fiebat tñ stipulatōe.hodie aūt pōt fieri solo pacto p vba

pñtis tpis.vt dono.s.nudis vbie. cōsensu
tamē donatoris ⁊ donatarij interueniente
aliter nō.ff.e.nuda.imo inter pñtes ⁊ ab/
sentes per nunciū vel epistolā in scriptis
⁊ sine scriptis fieri pōt.C.e.nec ābigi op3
⁊.l.si aliqd.nisi forte ꝯuenerit iter partes
ꝙ in scriptis fiat. C.de fide instru. ꝯtra.
vel nisi forte fiat a patre in filiū emancipa
tū.vel nisi fiat inter psonas ꝯiūctas. C.e.
si quis in emancipatū.⁊.l.se.Sȝ nisi exce
dat qngētos aureos:nulla o3 fieri i scriptū.
Et dicit̄ hic scriptura insinuatio apō ma
gr̄atus ꝯueniētes: hoc ē ꝙ donator apō
eos exp̄mat ꝙ tali donare velit:⁊ scriptu
ra inde fiat adhibitis psonis publicis:nō
puatis.⁊ hoc si fiat in actis nō op3 adhi/
here testes.C.e.in donatiōib⁹. Sūt tamē
qdam casus in quib⁹ donatio vltra qngē
tos aureos sine scriptis ten3.vt cū fit pūs
locis.in auc.ō nō alie.vel ō pmu.re.ec.§.
si min⁹.⁊ cū fit a pncipe in puatū.C.e.san
cim⁹.vel ecōuerso a puato in pncipē.vel a
magr̄o militū in milites.vel a puato in pri
uatū in repatōe domoꝝ. vel a priuato in
puatū in donatōe ꝓpter nuptias. C.eo.in
auc.itē ⁊ a puatis.⁊ in auc.vt nō fiāt pi/
gno.§.illud quoqꝫ.⁊.C.ō dona.an.nup. i
auc.codē cursu.vel cū vsure futuri tpis re
mittūt.ff.e.modestinus. Fit etiā donatio
p vba futuri tpis.vt dabo vel donabo in
star stipulatōis que habet fieri p verba fu
turi tpis.ff.de v.ob.stipulationū. Quid si
plures donatōes alicui facte sint diuersis
tpib⁹:quaꝝ nulla p se excedit sūmā predi
ctā:s3 oēs insimul excedūt. Rndet Hosti.
ꝙ donatio valet: l3 nō sit insinuata.C.eo.
sancim⁹.§.si aūt. Quid si donatio facta
sit in singulos ānos eius quantitatis:q̄
nō excedit sūmā: sed oēs simul excedunt.
Rndet Hosti.ꝙ est donatio vna.ff.de do.
cā mor.senatus.§.fi. si tamē psonalis fue/
rit:q̄.s.nulla de heredib⁹ facta est mentio:
non exigitur.si autem de heredib⁹ vtriusqꝫ
.s.donatoris ⁊ donatarij vel alteri⁹ eoru3
mētio fiat:exigit̄ etiā scriptura.C.e.sanci/
mus.§.finali.

Circa 7m sciēdū ꝙ donator tenet̄
tradere qō donauit vl' eqpollens
insti.e.§.pficiūt.nō tenet̄ autē de
euictione.ff.e.aristo.in glo.fi.nisi ex pacto
cōuenerit.C.e.l.2.Et hoc qñ incepit a tra
ditione:vel vbi donatio incepit a ꝓmissi/
one.ff.de ver.ob.vbi autē nō appar3.§.vlti.
possum agere de dolo ꝯ donatorē: si mihi
det scienter rem alienā.ff.e.aristo §.vlti.
s̄m Jo.7.q.i.c.3.Tenet̄ aūt donator da/
re inquantū facere pōt.i. habita rōne sui
ne egeat.ff.de re.iu.eu3 ex causa.⁊.ff.de re.
iur.in ꝯdemnatione. Nota ꝙ in donatiōe
nō obligatur quis absenti nisi in casu. p°
si mittat qui rem sibi ferat. 2° si rē penes
se habeat:⁊ eam sibi donatā eē sciat sed si
nescit eam sibi eē data3: vel nōdū accepit
eam sibi missam:non fit dominus rei do
nate:que si per eius seruū fuerit sibi missa
nisi ea mente fuerit eius seruo data vt sta
tim eius fiat. 3° si habeat aliquē pñtem:
qui nomine eius accipiat rem illam.ff.e.
absenti.⁊.ff.de ne.gel. si ego. Itē quando
duobus res aliqua datur vel vendit̄:sem
per est potior is cui res pmo tradit̄:nō cui
p̄mo dat̄.C.de rei ven.quotiens.h̄ Hosti.
ex̄ de spon.du.mas. Itē donatari⁹ donato
ri naturaliter est obligatus ad antidota.
.ff.de pe.he.sed ⁊ si lege.§.consuluit.

Sequit̄ videre de octauo.s. de cau/
sis ex qb⁹ donatio reuocat̄. circa
quod sciendū ꝙ reuocat̄ pmo ꝓ
pter defectū cause ꝓpter quam res data ē
ex̄.de cle.cō.qō a te. Secūdo ꝓpter ꝯditi
onē adiectā.ex̄ de condi.ap.veꝝ. Tertio
ꝓpter dantis impotentiā de qua dictū ē in
quarto arti. Quarto ꝓpter pacti turpitudi
nē.ex̄ de simo.veniens. Quito ꝓpter dati
enormitatē.13.q.2.si quis irascit̄. vbi dici
tur ꝙ si pater tm̄ donet ꝙ filius exheredi/
tet̄ debet donatio reuocari. Sexto ꝓpter
recipientiū fraudē.17.q.vlti.constituit.vbi
dicit̄ de illis abbatib⁹ qui inducant aliq̄s
ad deponendū pecuniā ꝓpter turpe lucru3.
ꝙ res eoꝝ heredib⁹ reddere debet. Septio
ꝓpter supuenientē filioꝝ natiuitatē. 17.q.
4.quicunqꝫ.vbi dicit̄ ꝙ quidam nō hñs
filios res suas ecclesie dedit vsufructu sibi
retento. Postea vo natis sibi filijs res sūt
reddēde.⁊ hoc nō iure fori s3 poli: vt dicit
Ber.ex̄.e.c.vlti. Octauo quatenus mo
dū excedit.12.q.2.si quos.vbi dicit̄ ꝙ eps
pōt seruū bñ meritū manumittere.⁊ ei.20
solidos dare.⁊ si vltra dederit p successorē
poterit reuocari. Nono ꝓpter ingratitudi
nē.ex̄.e.c.fi. vnde si quis impugnat eū a
quo bñficiū habet:beneficiū pdit.ex̄ de.po
stu.c.vlti. sic etiam perditur feudum.di.86
si imperator.vel legatum.ff.de inoffi.testa.
papinianus.§.meminisse.sic etiā reuocat̄
in seruitutē libert⁹ q patronū ipugnat. C.
de obse.pa.p.si manu misso.⁊.12.q.2.lib̄i.

Sūt aūt ⁊ q̄dā alie cause ciuiles ꝓpter q̄s
donatio reuocat᷑. reuocat᷑.n. donatio fc̄a
liberto. p̄mo ꝓpter obsequiū nō p̄stitū pa/
trono:ita etiā ꝙ reuocāt᷑ empta de pecunia
donata. C. de reuo. do. l. i. Ex hac tn̄ cā non
reuocat᷑ libert⁹. q2 in nō faciēdo leuiter de
liq̄t. C. de libe. ca. solo. si tn̄ delīq̄rit ꝯ p̄ro/
nū ī faciēdo offensā etiā leuē: poterit reuo
cari ī seruitutē. Et sic dz intelligi. C. de lib.
⁊ eo. li. l. z. ꝙ aūt dictū ē q2 ꝓpter obsequiū
nō p̄stitū nō reuocat᷑ libert⁹ in seruitutē: ē
vez̄ ꝺ liberto p̄uati. secus ē ꝺ liberto eccle
sie q redigit᷑ in seruitutē: ꝺ quo vide ifra
li. 6. ꝺ ser. nō or. z° donatio libertis facta
toto reuocat᷑ ꝓpter liberos postea a p̄ſ̄eno
susceptos. qnimo etiā ip̄e fili⁹ postea genit⁹
totū reuocare pōt. C. ꝺ reuo. dona. si vnq̄.
⁊. i7. q. vlti. qcūq3. Donatio v̄o facta filio
emācipato siue alicui ꝺ liberis nō exn̄tib⁹
ī ptāte donatoris: siue etiā ex̄neo reuocat᷑
ꝓpter qnq3 cās ingratitudinis. p̄ᵃ si dona
tari⁹ atroces iniurias donatori intulerit.
vt q2 dixit ei in platea vel loco sili ꝙ erat
fur: vel aliud sile. zᵃ si man⁹ impias in eū
iniecerit. 3ᵃ si graue dānū rez̄ suaꝝ intu
lerit. 4ᵃ si vite p̄iculū ei inferre attēptauit
vt q2 eū intoxicare voluit. 5ᵃ si ꝯditionē
appositā nō impleuit. De his cas᷑. b⁹ habe/
tur. C. ꝺ reuo. do. l. vlti. p̄ᶜ v̄o quatuor cāe
tāgunt᷑ ex̄. e. c. vlti. Mater v̄o q̄ donauit
filio ⁊ postea transiuit ad zᵃ vota donatōz
reuocare nō pōt: nisi ex trib⁹ casib⁹. s. si vi
te ei⁹ insidiet᷑: vel in eā man⁹ inferat: vel
iacturā toti⁹ ei⁹ s̄b̄e moliat᷑. C. ꝺ reuo. do.
auē. qō mater. ⁊ auē. ꝺ nup. mater tn̄. hoc
etiā nōt᷑ p Hos. in su. e. ti. ⁊ p Ber. ex̄. e. c.
vlti. Est aūt hoc ius reuocādi p̄sonale ab
vtraq3 pte. vn̄ nō trāsit ad heredes dona
toris q tacuit sup hoc in vita sua. q2 tacē/
do renūciasse videt᷑. nec ad heredes dona
tarij. C. e. l. vlti. in fi. nisi donator ī vita sua
se p̄parauerit ad agēdū vt dicit Hosti. ex̄. e.
c. vlti. ar. C. de inoffi. testa. si pater. Et nisi ī
donatōe facta liberto q liberis postea su/
sceptis etiā a filio reuocat᷑. Quid si in do
natōe pactū fieret ꝙ donator donationē p̄
textu alicui⁹ ingratitudinis nō reuocaret
R⁹. tale pactū nō teneret: q2 equitati nālī
ꝯriū eēt. s. ꝙ aliq̄s impune ingratitudinis
viciū ꝯmitteret. C. ꝺ inuti. sti. ex eo. Ad h̄
nota ꝙ si qui clerici illis ecclesiis qb⁹ fue
rant intitulati in possessionib⁹ vel aliīs bo
nis aliqua donasse noscunt᷑; eū ab earum
ministerio ⁊ b̄n̄ficio fuerint amoti: ad eas
debēt reuerti. ex̄. ꝺ cleri. ꝯiu. qō a te. ⁊ i6. q.
6. ꝺ lapsis. Sz ꝯtrā videt᷑ iz. q. z. nulli li/
ceat. ⁊ ex̄ ꝺ ꝯdi. appo. vez̄. R⁹. sup hoc fu
erunt diuersi modi dicēdi vt dicit᷑ in glo.
illius. c. qō a te. s̄ dicit Ber. ibidē ꝙ illud
. c. qō a te. ⁊ similia loquūt᷑ ꝺ benignitate
⁊ disp̄n̄satōe. ꝯria vero ꝺ stricto iure. Ūl᷑ d
dicendū ꝙ si tp̄e ingressus res sint exp̄sse
donate nunq̄ postea sunt restituende. C. si
reus. vel ac. mor. fu. l. vlti. nisi clerici vellēt
ei grām facere. si v̄o sint tacite donate p̄so
nā sequūt᷑. ⁊ sic intelligi pōt. c. qō a te. q2
bona sunt accessoria; imo sequūt᷑ p̄sonā.
Hec Ber. s̄m aūt Jo. i6. q. 6. ꝺ lapsis. bo
na sibi reddēt᷑ si sint īmobilia quantū ad
vsufructū. q2 tp̄e vite sue vtet᷑: s̄ ꝓprietas
apud ecclesiā remanebit. Sed quid si ali
quis inuita vxore monasteriū intret ⁊ po
stea reuocet᷑ ab ea. nunq̄d illa que ꝯtulit
monasterio sibi reddent᷑. R⁹ Ber. in q̄sti
onib⁹ dicit ꝙ sic. q2 illa nō fuit aliter datu
rus nisi teneret ingressus. Insup nota ꝙ
donatio pōt modū accipe. vt do tibi hoc
vt facias mihi illud. Cōditionē. vt do tibi
hoc si feceris mihi illud. Cām vt do tibi h̄
q2 fecisti mihi illud. Demōstratōez. vt do
tibi seruū meū stichū coquū. vide ꝺ h̄ ifra
ꝺ mō ꝯtrahēdi sponsalia sub ꝯditiōe. li. 8.
Si ergo fiat donatio sub cōditōe: nō tenet
nisi cōditōe extāte. nec donatari⁹ petere pt̄
rem sibi donatā anteq̄ ꝯditio extet etiam si
cauere velit ꝺ ꝯditōe implenda. ff. ꝺ ꝯdi.
⁊ demon. q heredi. § fi. Unde si pendente
ꝯditione res tradat᷑: ⁊ postea conditio nō
extet: res tradita repetit᷑. ff. ꝺ condi. inde. l.
sub conditōe. Si vero fiat sub modo do/
natio statim tenet. ⁊ donatarius statī pōt
petere rem sibi donatam; si cauere velit de
modo implendo. ff. ꝺ fideicō. libertatibus.
cū in testō. ⁊ ex̄. vt ec. be. c. vno. in glo. nisi
sub mō. vn̄ magis obligat⁹ ē q donat sub
mō q̄ q sub ꝯditōe. ⁊ hec donatio nō re/
uocat᷑ q̄diu modus seruat᷑. Si aūt mod⁹
nō seruat᷑ tunc aut in ꝯditione exp̄ssa fuit
reuocatio eius modo non seruato. aut nō
Si sic: donatio reuocat᷑ modo non s̄uato.
Si non: reuocatur: sed agitur ad interesse
vt fiat quod conuenit. C. ꝺ rescin. ven. ca
ꝯditione. Hec Ber. ex̄ ꝺ ꝯdi. ap. vez̄. Si
autez fiat donatio ob cām: aut fit ob cau/
sam futuram. aut preteritam. Si propter
futuram: aut illa causa non exprimitur. ⁊
tunc non potest repeti quod donatur. cau
sa enim non impedit donationem: nisi

exprimatur. C. de cõdi. ob ca. da. si repeten
di. vel nisi intelligatur a iure. ff. de iure do.
stipulatio. vbi dicitur q stipulatio que fit
ob cãm dotis non habet in se tacitã cõditi
onẽ si nuptie fuerint secute. Aut exprimit
et tunc aut dat ppter cãm honestã: et tunc
repeti põt: si illud ppter quod ẽ datũ nõ ẽ
secutũ. Aut ppter cãm turpem: et tunc aut
illa turpitudo est ex parte accipiẽtis tñ. et
sic põt repeti: etiã si res sit secuta. vt si dedi
tibi ne mihi facias iniuriã. i. q. z. iubem⁹.
et c. se. Aut ex parte dantis: sic nõ põt re-
peti. vt illud quod dat meretrici. Illa enim
turpiter facit q ẽ meretrix: sed nõ turpiter
accipit cũ sit meretrix. põt tamẽ pign⁹ ab
ea repeti: nõ actõe pigno2aticia: sed rei vẽ
dicatione. ar. C. si ob tur cau. l z. super v.
melio2. Aut ex parte vtriusq3. vt si det pe-
cunia iudici vt mihi iudicet. et tunc repeti
nõ põt. ii. q. 3. que recte. Hoc aũt fallit in
magistro qui dat pro licẽtia docẽdi: q põt
repetere quod dedit. et hoc fit in odiũ eius
q recepit. ex̃ de magi. phibeas. fallit etiã i
simoniaco regulari cui pecunia redditur.
vt cũ ea i monasteriũ arci⁹ recludat. imo
monasterio potius q̃ psone datur. ex̃ de si
mo. veniens. Nota tñ q quando turpitu
do ẽ ex parte dantis vel vtriusq3: tunc l3
dans nõ possit repetere: fiscus tñ repetere
põt. ff. de do inter vi. et vxo. cũ hic status. §.
vlti. Si vo aliquid det ppter cãm pteritã
vt do tibi q2 hoc fecisti mihi: tunc nõ repe
tit: etiã si causa sit falsa ppter quam datur
. ff. de cõdi. inde. casus. si aũt fiat donatio p
pter demõstratõez: tũc etiã nõ repetit: etiã
si sit demõstratio falsa. q2 demõstratio vel
cã falsa legatũ nõ perimit. ff. de fal. cau. ad. l.
. z. Ad hoc nota q si verbũ in instrõ do
nationis sit dubiũ largissime ẽ interptãdũ
q2 in cõtractib⁹ plena. in testamẽtis pleni
o2. in bñficijs ẽ interpretatio plenissima fa
cienda. ex̃. e. cum dilecti filij. in fine.

De donationib⁹ cã mortis titulus xi⁹.

Uiso de donatione inter viuos:
videndũ ẽ de donatõe cã mor
tis. Et pmo quid ẽ donatio cã
mortis. z° quis põt donare.
3° cui põt donari. 4° quid põt donari. 5°
quot et que sunt spẽs eius. 6° qualiter fiat
7° ex quib⁹ causis reuocet. 8° in quibus
hi⁹ donationes sunt similes et dissimiles
legatis. 9° de effectu h⁹ donationis. 10° de
forma instrumẽti eius. Quid aũt sit do-
natio cã mortis dictũ ẽ plus ppe pncipiũ
ti. precedẽtis. põt etiã dici q ẽ quedã ex
mortis vel alterius instantis vel futuri pe
riculi cõsideratione vel metu dispensatio
voluntatis. ff. e. l. z. Et addit in diffinitiõe
predicta hosti. liberalit facta. quia si quis
cã mortis sibi cõminate rẽ suã cõferret nõ
valeret: l3 periculũ iminerz. ff. q me. cã. me
tum. et hoc intelligit qñ metus ideo mihi
infert vt aliquid donẽ. al' sec⁹ ẽ. ff. e. l. z.

Circa z^m sciendũ q hi⁹ donatões
facere põt oĩs qui testari põt: qui
aũt testari nõ põt eã facere nõ pt.
hoc tñ fallit in filiofamilias. q2 l3 patre cõ
sentiente testari nõ possit: donationẽ tñ fa
cere põt parẽte in cuius potestate ẽ cõsenti
ente. C. e. l. pen. qs aũt testari possit dicet
infra.

Circa tertiũ sciẽdũ q oib⁹ donatio
fieri põt quib⁹ legatũ de iure relin
qui põt. de quo etiã habet infra
ti. se. ff. e. omnib⁹. in quo quidẽ tempus nõ
donatõis sed mortis inspicit. ff. e. i mort.
ergo si sit excõmunicatus donatio euane
scit. ex̃ de ap. pastoralis. §. fi.

Circa 4^m sciendũ q donari possũt
res mobiles et imobiles: corpales
et inco2po2ales. ff. e. si mortis. Et si
cyrographa debito2 dent debita vel ẽpta
ibi cõtenta donata vident. ff. e. mortis cã
. s. §. ticia. Et breuiter donari põt cã mor-
tis qcqd int viuos dari pt. de q uide supi⁹

Circa 5^m sciẽdũ q hi⁹ donationis
tres sunt spẽs. vna que fit ab hoĩe
sano eo q cogitat se qñq3 moritu-
rũ. alie vero due sunt ab hoĩe qui occasio
ne languo2is vel alterius cause timet sibi
mortẽ vel aliud periculũ de pximo imine
re. quaz vna fit ita vt res donata et stati
fiat accipientis. Altera vero vt tunc fiat
accipiẽtis cũ donãs decesserit. ff. e. l. 4. Ca
dit aũt haz donationũ q̃l3 int vi. et vx. de
quo vide li. 8. ad fi. tractat⁹ de mrĩmonio.

Circa sextum sciendum q hec do
natio fit tripl'r. s. traditõe pollicitatĩ
one et stipulatione. ff. e. senatus. §.
sed qui mortis causa. sub quacunq3 autẽ
specie fiat vel quocunq3 modo inseri deb3
in ea q fiat causa mortis vel alteri⁹ piculi
talis. quia al' esset donatio simplex inter
viuos: quãuiscunq3 fieret in articulo mor
tis. q2 nõ eo ipso qd quis moriens donat
donare mortis causa videt. ff. e. senatus.

.§.vlti.ſm azo.ſm aũt hoſti. hoc eſtimandũ erit ex vboꝝ affectione ⁊ qualitate pſonaꝝ ⁊ ſtatus. ⁊ ſi nihil apparet pſumit inter viuos donatũ. vt dicit in ſi.predicte .l. Et debent in ea quinqȝ teſtes adhiberi. .C.e.l.ſi. debet etiam pñs eſſe perſona cui ſit vel alia que vice eius recipiat eam. vñ ſi vult donare cã mortis paupibus vel eccleſie donet notario ſtipulanti recipienti noĩe paupeꝝ vel eccleſie.ff.e.inter.

CIrca ſeptimũ ſciendũ ꝙ hec donatio cuiuſcũqȝ ſpẽi vel modi ſit ipſo iure tripliͬ reuocatͬ.ſ. ſi donans ſupuixerit:ſeu de periculo in quo erat ↄualuerit:vel cũ penituerit:vel donatariꝰ pus deceſſerit.inſti.e.in pͥn. Si tamẽ donans irreuocabilẽ eã dixerit eẽ:irreuocabilis erit. vt ſi dicat ſic. donationẽ hanc quantũcunqȝ donatariũ aut me ſupuiuere vel penitere ↄtingat:tamẽ irreuocabilẽ eſſe paciſcor:⁊ iubeo volens eã nulla rõne vel cã infrigi vel irritari poſſe.ff.e.ſenatus.§.mortis cã. Et ſic habebit effectũ ſimplicis donatõis: lȝ dicatͬ fieri cã mortis.

CIrca octauũ ſciendũ ꝙ hec donatio differt a legato.pͥmo qꝛ legatũ ſemp datͬ ab herede:ſ donatio cã mortis vel ab eodẽ vel a defuncto. 2º qꝛ filiuſfamilias patre pmittẽte hãc donationẽ facere põt.nõ aũt põt legare vel teſtari qꝛ hoc ex alieno arbitrio pendere nõ debȝ .ff.e.tam is. 3º quia teſtamẽtũ ſi accuſo legatũ pdo.nõ aũt donationẽ.ff. de his qbꝰ vt indig.l.poſt legatum. ⁊ inſti.de dona.§. .i.in glo.fere. vbi etiã plures alie ponuntͬ dñe. Cõuenit aũt cũ legato. qꝛ in morte ↄfirmatͬ:⁊ ex ea falcidia detrahitͬ.C.ad.l. falci.l.ſi.⁊ in tantũ ẽ ſimilis ei:vt cum ipſo fere p oĩa cõnumeretͬ.inſti.de dona.§.i. in textu ⁊ in gloſa.

CIrca nonũ ſciendũ ꝙ effectus hꝰ donatõis ẽ vt res ſi fuerit tͣdita reuocatͬ:vel ſi nõ fuerit tradita vendicetͬ nõ obſtante vſucapione. ff.e.ſenatꝰ. .§ i.expenſe tñ neceſſarie vel vtiles p doli exceptionẽ recupantͬ.ff.e.ſi mortis. Item vt iuſtꝰ titulus vſucapiẽdi trãfferatͬ.ff.e.q alienã. ⁊ hec ſunt vera niſi donatio fuerit reuocata.

CIrca decimũ ſciẽdũ ꝙ ſi fiat donatio cã mortis p obligationẽ ab homine ſano:quẽ nullũ inſtãs piculũ terret:dicetͬ ſic. Petrus ſanꝰ exñs:ſciẽs tñ ſe qñqȝ morituꝝ pñtẽ cã mortis fecit donationẽ.donauit.n.cã mortis Joãni fratri ſuo ibidẽ pñti pdiũ tale pollicitatione offerẽs:vel ſic ſolẽni ſtipulatõe interueniẽte pmittens dicto Joãni dare tradere ⁊ exhibere poſt mortẽ ipiꝰ donantis dictũ pdiũ ⁊ volẽs atqȝ paciſcens vt ſtatim poſt mortẽ eius ipi ioãni petitio ⁊ exactio dicti pdij ↄpetat pleno iure:niſi vl' donatariũ pmori vel donatorẽ donatõis predicte penitere ⁊ eã in vita ſua ſpẽliter reuocare ↄtingat. Hoꝝ.n.duoꝝ altero ↄtigẽte donatio euaneſcit. Si vͦo donatio cã mortis p traditionẽ fiat metu mortis pxime vel alterius periculi de pximo iminẽtis dicetͬ ſic. Petrus languens ⁊ pxime mortis piculũ metuẽs vel ſic. Petrus de pximo mare tranſiturꝰ vel ad bellũ iturus timẽs naufragij vl' belli periculũ p dei reuerẽtia ⁊ ſuoꝝ delictorũ venia mortis vel dicti periculi cã donauit ioãni pcuratori ↄuentꝰ taliũ religioſorũ noĩe cõuentꝰ eiuſdẽ recipiẽti pdiũ tale:⁊ dans ⁊ tradẽs in pñti ipi iohi dictũ pdiũ: vel ſic ↄſtituens ſe ex nũc dictũ pdiũ ipiꝰ iohis donatarij pdicto noĩe poſſidere vel quaſi:⁊ volẽs vt ex nunc dicti pdij donatio in eũdẽ donatariũ pdicto noĩe ſit tranſlatũ:⁊ predictũ prediũ deceтero eius noĩe ſepe dicto fiat:niſi vel donatorẽ tpȝ ab hac egritudine liberari vel donatiõis penitere ↄtingat.ita.ſ.vt quodcũqȝ hoꝝ contingat donatio euaneſcat. Si vͦo filiafamil'.nupta faciat donationẽ cã mortis dicetͬ ſic. Dña Berta filia petri ⁊ vxor ticij ↄpos mente ⁊ egra corpore: qꝛ ĩ patris poteſtate ↄſtituta teſtari nõ poterat: infraſcriptã cã mortis donatiõeȝ periculũ mortis iminere de pximo cognoſcẽs:pdicto patre ſuo pñte ⁊ cõſentiẽte mõ infraſcripto facere pcurauit. pͥmo nanqȝ de dotibꝰ ſuis ⁊ iuribus ad ſe ſpectantibꝰ cã mortis donauit pro aĩa ſua cẽtũ lib.expendẽdas hoc mõ. Itẽ p fratre ſuo.io.lib.ꝛc. Reliquũ vero ſiue reſiduũ dotiũ bonoꝝ ⁊ iuriũ ſuoꝝ mortis cã donauit pdicto ticio viro ſuo recipiẽti vice ⁊ noĩe C.⁊ b.filioꝝ eius. ita tñ ꝙ ſi aliquis pdictoꝝ filioꝝ eius deceſſerit añ ipſam eiꝰ porcio ſupueniat donatõe cã mortis pmittens ſolẽni ſtipulatione interueniẽte cuiuſ predictoꝝ donatarioꝝ ibidẽ pñtiũ recipienti ſuo noĩe p donatõe ſibi facta ⁊ vice illius ſiue illoꝝ cuius vel quoꝝ noĩe ẽ donatũ.b.notario ſupraſcripto recipienti.ꝛc. eidẽ dare vel tradere vel exhibere ꝗtitatẽ rẽ vel res ipſas donatas: ipius donantis

morte secuta. Et volens atq; paciscens vt quantitatis rei vel rerum donatarū d̄ icō post mortē eius petitio ⁊ exactio cōpetat pleno iure: nisi donatariū vel donatarios ipsos p̄mori aut eū ab hac egritudine liberari vel donationis penitere contingat. quocūq; enim istoꝝ ꝯtingente donatio reuocata sit penitus ⁊ euanescat.

De legatis titulus xx°.

D Einde quia vt dictū est legatis valde similes sunt donationes causa mortis: ideo ꝯsequenter dicendū est de ipsis legatis. Et primo quid sit legatū ⁊ fideicōmissū. 2° qs pōt legare. 3° cui pōt legari. 4° quid potest legans legare. 5° in qua vltima volūtate pōt legari. 6° qualiter ⁊ qb⁹ vbis fit legatū. 7° quot ⁊ q̄ sunt sp̄es legatoꝝ. ⁊ q̄ ordine debent scribi legata. 8° de formis scribendi legata relicta ꝓ restitutiōe male ablatorū. 9° de formis scribendi legata vxori relicta. 10° quid iuris de legatis in genere relictis. 11° de legatis relictis ep̄o vel ecclesie cathedrali vel al'ij ecclesie: quō debēt diuidi inter ep̄m vel ecclesiā cathedralē vl' aliā ecclesiā. 12° de determinatōe quorūdā dubioꝝ circa legata. 13° quib⁹ modis legatū extinguit̄. Circa p̄mū sciendū q̄ legatū ē donatio quedā a defūcto relicta ꝟ ab herede prestāda. qz debet̄ post mortē testatoris ⁊ post aditā hereditatem ab herede. ff. de le. i. l. si tibi. §. cū seruus. Nō .n. dz legatarius occupādo legata ius sibi dicere ꝟ ab herede petere. ff. quoꝝ lega. l. i. in p̄n. qz si post aditā hereditatē legatū occuparet: actio legati denegaret̄ sibi. C. e. nō dubiū. ⁊ sic in possessione ⁊ ꝓprietate sibi p̄iudicaret. si vo aū hereditatē aditā occuparet sibi actione ⁊ ꝓprietate nō p̄iudicaret. possessionē tñ nō restitueret. ff. quoꝝ le. l. i §. qd̄ ait pretor. Uñ si ex testamēto adeat̄ hereditas deficit legatū. nisi sit infra relictū q̄ aduenientib⁹ ab intestato prestet̄. C. de fideicōmiss. s. eam quā. Itē nota q̄ lz legatū peti nō possit nisi adita hereditate si tñ legatarius post mortē testatoris decedat etiā aū hereditatē aditā: transmittit ad heredē suū legatū. C. de cadu. tol. l. i. cū igit̄. Et hoc ē verū nisi legatarius habeat substitutū vel ꝯiunctū. qz tunc transit ad eū. ⁊ p̄mo ad substitutū. Si vo legatarius testatore viuo decedat deficit legatū ⁊ remanet apud heredes. vt ibidē. § ꟗ vt manifestet̄. Et hoc est verū cū legatū relinquitur pure: vel in diē certam vt in pasca. si autē relinquat̄ sub cōditione in diem incertā. puta cū ticius morietur. tunc si ante diē vel cōditionē legatarius moriat̄ nō trāsmittit legatū ad suū heredē. qz nunq̄ valuit. vt ibidē. §. si aūt aliquid sub ꝯditione. Fideicōmissū fere idē ē qd̄ legatū. ꟗ fideicōmissum dictū ē. qz fideicōmissa olim pendebāt ex fide heredū. ꟗ hodie fere adequata sūt legata ⁊ fideicōmissa: ⁊ quicqd iuris est ī vno est etiam in alio. Cōmissarij autē vel etiā fideicōmissarij dicunt̄ quibus legatū aīe soluēdū ꝯmittit̄. vñ in multis locis testamētoꝝ executores vocant̄. quia legatū anime exequunt̄.

C Irca secundū sciendū q̄ legare pōt solus ille ⁊ oīs ille qui pōt testari. ff. de le. i. l. z. que aūt p̄sone testari possint habebit̄ infra. legatū .n. relinq nō pōt nisi in testamēto vel codicillo. nam quantū ad hoc equipollent ista. s. testari codicillari ⁊ legari. vnde qui pōt vnū illoꝝ pt ⁊ reliq. ff. de iure codi. diui. §. codicillos

C Irca tertiū sciendū q̄ pōt illi soli legari qui pōt heres institui. ꟗ qs sit ille habebit̄ infra. debet aūt legatarij p̄sona eē certa. aliter nō valz legatū. ff. de statu. ho. vulgo.

C Irca quartū sciendū q̄ legari pōt res testatoris ⁊ res heredis. nec refert an sciuerit vel ignorauerit testator rē eē suā vel heredis. insti. e. §. si qs rem suā. Itē heres legatarij pōt erogari vt nō tm̄ rē sibi legatā ꟗ etiā ꝓpriaz alteri restituat: hoc obseruato ne plus restituere roget̄ q̄ȝ cepit ex testamēto. insti. de singul̄ rebus ꝑ fideicō. re. §. pōt aūt. Itē res aliena: si tñ testator alienā eē sciebat. ⁊ tenet̄ eam rē heres emere ⁊ prestare vel ei⁹ estimationē legatario. ⁊ hoc ē veꝝ si res illa sit talis que vendi possit. al' nō. insti. e. §. nō solū. ⁊ §. q̄ aūt. Et si heres eam nō redemerit vel p̄ciū eius legatario nō dederit. nihilominus ip̄e legatarius si rē illā alienaȝ habeat: tenet̄ eā reddere: ꟗ cō̄ heredem pōt agere. Si vo testator ignoret illā rem eē alienā nō tenet legatū: nisi cū legat̄ p̄sone ꝯiuncte. vt vxori vel alij p̄sone cui tantūdē relicturus erat de suo. C. e. cū alienaȝ ⁊ nisi cū libertas relinquit̄ seruo. ff. de fideicōmis. lib. paulus. Oportet aūt legatariuȝ ꝓbare testatorē rē alienā sciēter se legasse

v

[illegible] ait [illegible]
e x. de testa. filius. et pōt pmissa distinctio; vt
dicit Hosti. in quatuor casibus saluari.
Nec obstat. c. filius. vbi dicit q heres co/
gitur sm leges seculi: non sm leges dei sol
uere: si testator rē alienam scienter leget. qr
loquit in casu in quo res legate erant cui
dam ecclie in quibus legatū non tenuit.
Pōt etiam intelligi et in aliis rebus lega
tis quādo heres egēs remanēt. si redimēt
vel pciūm soluēt. Non. n. debēt viri eccla
stici eē exactores importuni in graue pin/
dicium alioꝶ quibus potiꝰ debēt de suo in
necessitatibꝰ subuenire. e x. de cēsi. ex parte
Sz et layci etiā ad hoc sm Hosti. tenētur.
ar. e x. de cēsi. licz. quia etiam ad eos ratio
decretalis extēditur. vt pz e x de testa. filius
Itē si quis legat rē obligatā creditori suo
scienter. quia. s. scit eam eē obligatam: tunc
heres dz eam luere. i. redimē. si tamē no/
luit et hoc expssit q legatariꝰ eam lueret:
tunc heres non tenet eam luere. secus aūt
ē si legat ignorant. insti. e. §. s et si rē. tunc
. n. heres non luet s legatarius: nisi cuz le
gatur psone coniuncte. vel pro tanto res
ē obligata quantuz valz. ff. de fideicōmis.
lib. obligata. et. ff. e. l. si res obligata. Itē si
quis rē suā credēs eam eē alienā leget va
let legatum. et si putat eam eē legatarii va
let etiam. insti. e. §. si quis rē suam. Itē si
cui leget res eius non prodest nec conua
lescit legatum si legatariꝰ eam alienet. isti.
e. §. si rē legatarii. Et hoc ē verū nisi testa
tor legauerit eam sibi sub ɔditione hac. s.
si eam alienaret ipo testatore viuēte. ar. ff.
e. l. cetera. Itē si alicui fundus alienus le
gatus fuerit: et eius pprietatē detracto vsu/
fructu emerit: et vsufructꝰ ad eum ex cā lu
cratiua postea puenerit: ipe legatariꝰ pote
rit fundū petē: et heres officio iudicis coge
tur pprietatis [illegible] estimationem ei pre/
stare. insti. e. §. si cui. Itē si quis res suas
legauerit: et postea eas vēdiderit nihilomi
nus legatū tenebit: nisi vēdēdo legatum
adimē voluerit. insti. e. §. si quis rē suam.
Et in dubio probabit heres voluntatē de
functi mutatā quatuor testibꝰ. glo. ibidē.
Secus ē si eam donauerit. qr tunc indisti
cte videt adimere legatum. vt in eadem
glo. Et idē ē de eo qui pdium quod legauit
postea pignori obligauit. poterit. n. legata/
rius agē cū herede vt pdium luat: habita
tamē distinctione supradicta. insti. e. §. e. i
tex. et glo. Si vō partē rei legate testator
[illegible] pars non alienata omnino de
bet. De parte vō alienata idē dicēdum ē
quod pdictum ē de re tota. insti. e. §. si vō
quis. Itē testator pōt legare rē quam hz
cōmunē cum alio. et tunc legatariꝰ tm hz
partē eiꝰ. ff. de le. i. l. si. Itē pōt mihi legari
vt mihi liceat cedē lapides in solo eiꝰ. hoc
tamē legatū non transibit ad heredē meū
nisi sit nomē adiectū. ff. co. l. apud iul. § si
quis. Itē pōt res q nondū ē in rerū natu
ra dūmodo sit futura legari. vel fructꝰ qui
in illo fundo nati erunt. aut quod ex illa
ancilla natum erit. insti. e. §. ea quoqz res.
Legari ergo possunt et ea q sunt et ea que
futura sunt. s legari non possunt ea q nec
sunt nec fuerūt nec erunt vt chymera. nec
ea que fuerūt s eē desierunt. vt homo mor
tuus. insti. de inu. stipu. in pn. Si vō du/
bitet et tēpore testamēti an res legata sit i
rerum natura. puta an homo legatꝰ viuat
agi quidē pōt ex testamēto: s officio iudi
cis cōtinet vt cautio interponat. cauet. n.
heres rē illam prosecuturū. et si nactꝰ eam
fuerit ipsam legatario restituturū. ff. e. huo
legato. Itē si tēpore testamēti seruus lega
tus eēt in fuga vel longe absens: tunc dz
heres operam et pcium et sumptꝰ impendē
vt recuperetur. Si vō post testamētū fugerit
impēsis et periculo legatarii dz qri. qr he/
res rē legatam in illo loco dz pstare in q
relicta fuit a testatore. ff. co. l. cū huus. et. l. si
huus. mso. i. Itē legari pnt nō tm corpalia
s etiā incorporalia. vt iura actiones et hui
tutes. et iō si testator mihi legauerit qd ali
us sibi debz heres debebit mihi cedē suas
actiones dando. quando etiā sine hoc ha
beo vtilē actionē: nisi testator viuus exe/
gerit pecuniam. In dubio. n. semper psumi
tur tunc voluisse legatū extingui: nisi con
trarium probet. vel quia eo non petēte de
bitor ei vltro obtulit. vel quia exactam p
legatario deposuit. insti. e. §. tam autē. i tex
et glo. Itē pōt quis debitori suo liberatōz
legare et tenz legatū. insti. e. §. si quis debi
tori. nisi testator viuus exegerit. insti. e. §.
tam aūt. Sz et meo creditori legare possū
quod debeo. et cum plus sit in legato q̄ in
debito et si ex legato ɔmode aliquid ei re
pstet. puta quia pure legatur quod i diē
vl sub ɔditione debebat. quia tūc aū diē
vl cōditionē aget ex legato. vl quia exce
ptionē habebat pro debito. vl quia deficie
bat ei probatio debiti. Et hinc ē q vtile ē
legare et exprimē illicite ablata illis a qbꝰ

sunt extorta. insti. e. §. e. Itē pōt legari fa- cti. vt lego tibi q̄ heres meus vēdat tibi rē illā. ⁊ tūc heres tenet̃ vēdere p̄cio vero. Sz si heredē meū dānauero vēdere p̄cio certo necessario habebit vēdere tanti q̄nti ē dānatus. ff. e. l. fideiussor. §. fi. Itē vt heres meus emat a te rē talē p̄cio iusto. ff. e. l. ⁊ si equo. Ad hoc nota q̄ legari nō p̄nt res de quib⁹ nō ē ꝯmerciū vel que alienari prohibent̃. ⁊ si tales res legēt̃ nec ipse nec earū estimatio debet̃. insti. e. §. s si talis res vt ibidē in glo. Et s̄m azo. ti. de lega. distin- gue q̄ rei legate vel nullū ē ꝯmerciū vel ē qdē s cum grandi difficultate. vt ī prediis necessariis cesaris. ⁊ tunc nec ipa res nec eius estimatio debet̃: nisi volūtas testato- ris ꝯtraria appareret. ff. e. si quis inqlinos. Excipit̃ etiā casus alius vt in hoīe libero vt aliquando sibi pōt legari. vt si redeme- rim eū ab hostib⁹. p̄ficiet. n. sibi legatū ad liberatōez vinculi pignoris quod habui in eo tacite: q2 redemi. ff. e. l. senat⁹. Si vō illius rei cōmerciū sit in cōi s nō huic: si q̄ dē nō sit ei q dānnat⁹ sit prestare: p̄stabit nihilomin⁹ legatū. si aūt sit ei q p̄stare dz: s nō ei cui dz p̄stari: aut hoc ē p̄pter ei⁹ deli- ctū vel sectā. vt q2 heretic⁹ ē vel iudeus q mancipiū xp̄ianū possidere nō p̄nt. ⁊ tūc nec res nec estimatio debet̃. aut p̄pter ꝯdi- tionē sui stat⁹. vt q2 ē seruus cui militia legat̃. Aut p̄pter vitiū corporis eū ꝯtracto lega- tur stipēdiū cursoris. Et in h. c. si testator sciebat huiusmodi qualitatē p̄sonaꝝ esti- matio debet̃. al' nō. Itē nec ea q̄ sunt edi- bus iuncta ne vrbs deformet̃ ruinis. ff. e. l. cetera. Itē si res eadē in duob⁹ testamē- tis. i. duoꝝ hominū eisdez legata fuerit: ⁊ ipse ex p̄mo testamēto rē suā execut⁹ fuerit tunc ex secūdo testamēto nihil petere pōt. q2 due cause lucratiue in eūdē hominē ⁊ in eādē rē cōcurrere nō p̄nt. si vō ex p̄mo testamēto execut⁹ ē rei estimationē: tūc ni- hilomin⁹ ex secūdo testamēto pōt petere rē insti. e. §. si res aliena.

Circa quintū sciēdū q̄ legatū relin- quit̃ in testamēto p̄fecto ⁊ in codi- cillis p̄fectis: nō ī donatōe cā mor- tis. quia legata in multis differūt ab eis. vt habitū ē supra. n. p̄cedēti.

Circa sextū sciēdū q̄ legatū potest pure relinq. vt tali lego centū lib. Et in diez. vt lego vsq ad pasca. Et ex die: vt a pasca ⁊ in antea. Et sub cō- ditōe que apponit̃ p si. vel p cū. vt lego ti- bi si filiā meā in vxorē accepis. vel cū. 14. ānoꝝ fueris. ⁊ incsi ei ꝯditio hec. l. si ꝯple- ueris. 14ᵐ anni. ff. e. l. si cui leget̃. ⁊. C. e. l. fi. In libertate tñ ē ip̄ sic: vt videat̃ pon⁹ eē relicta in diem si dicat testator. illū seruū eē liberū iubeo cū fili⁹ meus erit. 25. ānoꝝ. C. de fideicōmissis. fideicōmissaria. Itē le- gatū pōt fieri quibuscūq v̄bis: aptis tamē ⁊ idoneis. vt si dico. do lego dari iubeo volo rogo posco opto: vt des: credo te da- turū ⁊ similia. C. cōia. de le. l. z.

Circa septimū sciēdū q̄ triplex est sp̄es legatoꝝ. legant̃. n. aliqua p̄ restituēdis male acquisitis: si testa- tor acqsiuit: ⁊ hz aliquid tale. Aliqua vō p̄ funeris impensis. ⁊ elemosynis ⁊ aliis anime suffragiis. Aliqua vō vxori ⁊ p̄pin- quis ⁊ aliis carnalib⁹ amicis. Et quidem cōgrue p̄sona dz premitti in scribēdo alus legatis. q2 nulla alia legata debēt̃ nisi dedu- cto ere alieno. C. eo. si vniuerse. Unde illa intelligunt̃ bona que non sunt alieno ere deducta. Secūdo loco poni debēt secunda tāq̄ digniora. Post vō has duas sp̄es le- gatoꝝ dz eligi certa p̄sona vel certe p̄sone que cōmissarii vel fidecōmissarii seu exe- cutores dicunt̃: qui ad p̄dicta legata cōsti- tuant̃. raro. n. hec fidei cōmittunt̃ heredū quib⁹ ita positis tertio debēt poni certa le- gata: quoꝝ quidē solutio heredi solū reliq.

Circa octauū sciēdū q̄ circa resti- tutionē male ablatoꝝ vel acqsito- rū quatuor solēt ꝯtingere. ⁊ s̄m h variat̃ forma eoꝝ que legant̃ p̄ taliū re- stitutiōe. Primo quando testator pauca taliū hz: ⁊ ē memor eoꝝ ⁊ p̄sonaꝝ a qui- bus habuit. ⁊ iō possunt breuiter notari ī testamēto. vnde tunc posito p̄emio dicitur sic. Primo quidē voluit disposuit ⁊ māda- uit q̄ restituant̃ petro. 10. lib. ⁊ ioh. 10. ⁊ sic de aliis. quas quantitates habuit a p̄dc̄is p̄ vsurā vel aliā exactionē illicitā. ⁊ hec ē via tutissima. Secūdus casus ē quando testator p̄sonas res quantitates ⁊ causas illicitas p̄pter timorē infamie in testamēto nō vult exp̄mi. ⁊ tūc solū habē ea notata manu sua vel alterius secreto in aliqua ce- dula quā suo cōfessori vel alteri p̄sone fide- li coram duob⁹ testib⁹ ignorantib⁹ quid ꝯtineat sigillatam tradit: quo facto ī testā dicet̃ p̄mo qd est. Uel itē reliquit de bonis suis tali p̄sone cētum lib. soluēdas in his ⁊ circa ea q̄ sibi secrete ꝯmisit. Terti⁹ casus ē qñ longo tp̄e multa illicite acqsiuit: que

particulariter in testamēto nō possunt ex/
primi: ⁊ tunc ita dicet᷑. Primo quidē vo
luit disposuit ⁊ mandauit ꝙ restituantur
oia ⁊ singula que ad eū vel ad aliū eius
noie peruenerunt ex causa vsure vel ex alia
quacūqȝ iniusta acquisitione vel exactōe
omnib⁹ ⁊ singulis psonis vel vniuersitati
bus a quib⁹ ipm vel aliū ei⁹ noie hec vel
aliquid eoꝝ apparuerit habuisse vel per/
cepisse. siue hoc appareat ex libris siue ex
scripturis rōnū suaꝝ. siue ex alia legitia
fide vel ꝓbabili rōne. Et etiam quib⁹ resti
tuendū videbit᷑ cōmissarijs suis de simpli
ci ⁊ pura ɔsciētia eoꝝ. Quartus casus ē
quādo scit se aliqua illicite habuisse ⁊ ha
bere. ſ; a quib⁹ habuit est incertus. vñ tūc
debȝ ea pro eoꝝ animab⁹ relinquere di/
cendo sic. Itē cū sciat vel credat quedaȝ
illicite habuisse: a quib⁹ tamē ea habuerit
est incert⁹: reliquit pro aīab⁹ eoꝝ a quib⁹
habuit ipa cētū lib. soluēdas ⁊ dispensan
das a suis cōmissarijs infrascriptis de ɔsi
lio taliū fratrū eo mō quo eis meli⁹ ꝑ libe
ratōe anime sue videbit᷑ expedire. Forme
vō legatoꝝ secūde spēi ⁊ tertie ꝓpter sui
facilitatē notarij prudētie relinquant᷑ qui
diligēter ea formet ſm ꝙ exegerit intētio
ipsius testatoris.

Equit᷑ videre de nono. s. de formis scribēdi legata vxori relicta. circa qō sciēō ꝙ si vir dotē vxori lega
uerit legatū ē vtile sibi: etiā si nihil vltra
dotem ei reliquerit. quia plenior est actio
ex legato ꝗ̄ de dote. insti. e. § ſ; si vxori. qr
sicut dicit ibi glo. legatū statim debet᷑. dos
vō si ɔsistat in mobilib⁹ debet᷑ post ānum
Si aūt nō i mobilib⁹ debet᷑ statim. Item
de dote agit᷑ inquantū pōt facere vir vel
alius heres suus. de legato vō in solidū
nisi obstet falcidia vel bñficiū inuentarij.
Itē si qua facta ꝑdicta sint in ꝑiudicium
mulieris: tollent᷑ beneficio legati. tamen si
quam vir nō accepit dotē legauit simplr
legatū erit inutile. si vō in legando certaȝ
pecuniā ⁊ certū corp⁹ vel istrumētū dotis
s. in quo fuit cōfessus se dotem recepisse:
quā nō receperat: demonstrauerit: legatum
valebit. vt ibidem. Testator ergo volens
aliqua vxori sue in testamēto relinquere
ꝑmo ei dotē suam relinquere dȝ. ⁊ tunc dȝ
eius quantitatē specificare. al' testamētum
nō sufficeret. nisi ipam quantitatē dotis ꝑ
instrumētū vel testes ꝓbaret. C. de fal. ca.
l. 3. Solet etiā ei q̄ñqȝ aliquid de suo relin
quere. ⁊ tunc debet ꝑquiri diligenter intē
tio eius. quandoqȝ n. vult ꝙ dū habeat
alimēta: ⁊ tunc dicet᷑ sic. Relinquo vxori
mee alimēta vel victū ⁊ vestitū. quod idē
ē. in vita eius dū vixerit caste. Et i h̄ casu
debet habere cibū potū vestimēta lectum
⁊ habitationē ⁊ ea sine quib⁹ viuere non
posset. ff. de ali. ⁊ ciba. lega. l. legatis. ⁊ de v.
s. §. vbo victus § vbum. Quādoqȝ etiā vult
ꝙ vltra alimēta aliquod dñium regiminis
domus habeat ⁊ familie: sicut in vita ei⁹
habebat. ⁊ tunc dicet᷑ sic. Relinquo vxo
rē meam in domo mea dñam ⁊ vsufructu
ariā omniū bonoꝝ meoꝝ: dū vixerit ca/
ste. ꝑ hoc ꝙ dicit dñam: habebit curam ⁊
gubernationē familie. ꝑ h̄ ꝙ dicit vsufru
ctuariā: habebit victū ⁊ vestitū. ita interꝑ
tant᷑ sapientes illa vba. vt notat᷑. C. si se.
nup. mulier. sup auc. hoc locū. Quādoqȝ vult
ꝙ habeat oēs fructus omniū possessionū
suaꝝ vt possit facere de illis quicqȝ placue
rit sibi: etiam si eēnt vltra quantitatē ali/
mentoꝝ. ⁊ tunc dicit᷑ sic. Relinquo vxori
mee iure legati vsufructū omniū bonorūȝ
meoꝝ dū caste vixerit. vel sic. Relinquo
vxorē meā vsufructuariā omniū bonorū
meoꝝ. in quo casu habebit in solidū vsu/
fructū omniū bonorum. vt. ff. de vsu. lega.
vxori mee. nisi filios haberet. in quo casu
filij haberēt saltem legitimā partē in vsu
fructu ſm dñm odofredū. sicut ipse nōuit
de iosti. testa. super auc. nouissima. vbi dic
ꝙ illa lex. s. vxori mee. corrigit᷑ i filijs ⁊ nō
in extneis. Item si testator intendat in ali
quo casuū predictoꝝ ꝙ vxor dū habeat
alimēta de domo viri: de domo dotē nō ex/
trahat: nec fructus dotis ꝑcipiat: debet hoc
exprimere. s. alterutro sit cōtenta. al' hēret
vtrūqȝ. s. alimenta ⁊ fructus dotis. C. ō rei
vxo. ac. l. i. §. sciendū.

Equit᷑ videre de decimo. s. qd iuris est de legatis in genere relictis. circa qō nota ſm Azo. ⁊ ſm glosaȝ
accur. insti. e. §. si generalr. ꝙ legatū i gñe
relictū aut suis certis finib⁹ nālr ɔtinet᷑.
vt homo bos equus. aut nō. si sic dio tenȝ
legatū siue cōsistat in spē. ⁊ tunc dicit᷑ in/
diuiduū vt tic⁹. siue cōsistat in gñe. s. illo
qō dialectici vocāt spēm. ⁊ tūc pōt dubi/
tari cuius sit electio. Sȝ distingue ꝙ testa
tor legans seruū in gñe aut reliquit ſuos
in hereditate sua aut non. si sic. tunc lega
tarius ex eis eligere dȝ: vt tñ nō eligat me
liorem. ff. e. l. si legati. Si nō reliquit: tunc

heres eligere dз.ff. de triti.lega.l.з. ruso.l.
Ubi autē testator ex certis seruis reliquit
incertū:aut sensit de certo .q2.s. ipm ꝓprio
noīe in legando expressit.ꝛ tunc heres eli
get.aut nō sensit de certo.q2.s.legauit vnū
ex eis.ꝛ tunc legatarius eliget.ff.e.l. q du
os.Si vō legatū suis naturalibꝰ finibꝰ nō
ɔtinet.aut eius sola destinatione ɔstituit.
vt fundus.ꝛ tunc omnino nō tenз legatū
quia heres prestare fundū vniꝰ digiti vel
vnguis posset. qđ eēt derisoriū.ff.e.l.qđ in
rerū.§.si quis aūt.Aut ad cōstitutionē eiꝰ
requirit factū vt domus.ꝛ tunc aut legās
domū in genere reliquit domos aliquas.
aut nō.si nō:derisoriū ē.ff.e.l.si domꝰ.si sic
cogeret heres vnā ex eis quā heres ipse vo
luerit legatario dare.vt ibidem. Si autē
legatū ɔsistat in gnē gnalissimo. vt ē sub
stantia res ens.nullū ē. Et idem ē si ī gnē
subalterno.vt ē aial. q2 heres liberaretur
dando festucā vel muscā.Oportet ergo le
gatū cōtinere certā spēm vel ꝗtitatē vel
factū.alr̃ nullū ē nisi in casu. vt cū aliquid
annuum ē relictū sine adiectione sūme. pci
piet.n.legatariꝰ quod testator cōsueuerat
ei dare.vel certū aliquid statuere ex digni
tate psone.ff.de lega.з.si cui.

Sequit̃ videre de vndecimo.s.de le
gatis relictis epō vel ecclesie ca
thedrali vl' aliꝗ̄ ecclesie:quō debēt
diuidi. Circa quod sciēdū ꝙ sicut habet̃
e.x.de testa.requisisti. aut testator legat sic
dicēdo. relinquo illud epō.aut sic.reliquo
illud ecclesie.aut sic. relinquo illud ecclie
ꝛ epō.s.coniunctim. aut sic. relinquo hoc
epō ꝛ illud ecclesie.s.diuisim. Si pmo mō
aut relinquit̃ epō ab extraneo.aut a ꝓpinquo
Si ab extraneo gnaliter verū ē ꝙ psumit̃ eē
relictū intuitu ecclesie:nō psone. ꝛ ideo tūc
de illo ecclesia cathedralis pōt petere cano
nicā porcionē.ꝛ hoc verū ē nisi testator ex
primat ꝙ velit illud eē tm̃ epi.i. ꝓpriū:non
ecclesie.tunc.n.nihil pōt ecclesia cathedra
lis petere.secus ē si det̃ aliquid epō iter vi
uos.q2 tunc ſm glo.psumit̃ intuitu amici
tie vel spe remuneratiōis datū. Si vō ali
qd dat̃ epō a ꝓpinquo:presumit̃ eē relictū
intuitu psone:nō ecclie:nisi forte cōtrariū
ꝓbaret̃. vnde hec ē psumptio iuris nō de
iure:in qua probatio in ɔtrariū admittit̃.
Talis etiā ē psumptio in casu pcedēti. Et
in hoc casu nihil pōt ecclesia petere matie
ī vita eiꝰ.ꝛ pōt hic accipi ſm glo. ꝓpinquus
vsq ad quartū gradū e.x.de ɔsan.ꝛ af.nō
debet.Quidā vō dicunt ꝙ accipit̃ vsq ad
septimū:cū canon nō distinguat hoc.iз.q.
.з.c.i.ꝛ e.x.de testa.q2 nos. Si vō testator
reliquat scđo mō:hoc ē ecclesie: tūc epō
cōpetit sua porcio etiam si exprimat ꝙ velit
illud eē ecclesie tm̃:ꝛ nō epi.q2 priuata dis
positio testatoris nō pōt generalē cōstituti
onē canonis immutare:qui.s.canon habet̃
.iz.q.з.pontifices. Rōnē vero huiꝰ diuersi
tatis.s.ꝙ quando relinquit̃ ecclesie tm̃:ni
hilominus epūs habet suam ptē. quando
vero relinquit̃ epō tm̃:ecclesia nihil habз
si vis inuenies e.x.de testa.in glo.c.reqsisti
Secus ē ſm glo.si dicat. relinquo hoc ca
nonicis.quia tunc presumit̃ eē relictū intu
itu psone ꝛ non ecclesie. ideo epūs de illo ni
hil habebit. Si vero relinquat̃ tertio mō
.s.epō ꝛ ecclesie.tunc inter ipos ē equalit̃
diuidēdū. Si vero relinquat̃ quarto mō
dicēdo.lego hoc ecclesie ꝛ illud epō siue re
licta sint equalia siue inequalia; ad diuisi
onē sunt canonicā inter epm̄ ꝛ ecclesiā re
ducenda.nisi velint ambo eē testatoris dis
positōe cōtenti:quam satis decet:lз non sit
necessariū obseruare ꝓpter fauorē vltime
volūtatis; vbi nec fraus interuenit nec do
lus nec quisꝗ̄ nimiū fraudat̃ debita por
cione.q2 decēs ē pro modico cōtētionē nō
habere. Sed quid si leget̃ separatim aliqđ
epō ꝛ aliquid alicui ecclesie.s.nō cathedra
li aut monasterio vel aliꝗ̄s pꝫs locis. Rꝰ
vt habet̃ e.x.de testa.requisisti § secus.tūc
illud quod ē epō legatū diuidet̃ int̃ epūm
ꝛ ecclesiā cathedralē. ꝛ de illis que legata
sunt aliꝗ̄s ecclesiis epūs habebit canonicaз
porcionē. ¶ Ad hoc nota ꝙ si aliquid spe
cialiter clerico nō habenti plationē vel ad
ministrationē ecclesie qui ꝓpriū possit habē
a ꝓpinquo vel etiā extraneo leget̃:relictū eē
intuitu nō ecclie ſ psone intelligit̃;nisi con
trariū ꝓbet̃.ꝛ ideo de illo nec epūs nec ec
clesia in vita eiꝰ aliquid cōsequet̃. ꝛ hoc
ē verū quando fraus nō ꝓcurat̃. vt ibidē
.§.illud aūt. ¶ Insup nota ꝙ si quis ī te
stamēto legauit epō ꝓpriā porcionē ꝛ alia
multa monasteriꝗ̄s vel eccliꝗ̄s:si eā ipi epō
absolute legauit:nihilominꝰ porcionē sibi
debitā de ceteris exigere poterit. Si vero
eā sub cōditiōe reliquit.s.vt ea sola cōtētꝰ
eēt.ꝛ hoc epūs acceptauit: porcionē de aliꝗ̄s
exigere nō pōt. Si vō postea cōstiterit ꝙ
epō porcionē modicā fraudulēt̃ legauerit
vt.s.alioꝝ porcione debita fraudaret̃:por
cionē debitā ex illr̃ exigere poterit. lз testōr

[illegible] ipse prius accepta
[illegible] ex testator partem
[illegible] ex conditione auferre si potuit.
[illegible] requisisti. Videt etiaz s'm glo.
supra. c. officij. q' eps agere possit ad sup/
plementum si relinquatur ei minus legitima
porcione. quia hec porcio grauamen nō ad
mittit sicut nec quarta debita iure nature.

S [illegible] de
[illegible] dubie
circa legata. vbi sciendum q' si qs qr
tam partem legare voluerit et dimidiam scripsit
debet tm̄ quarta. Et si 50. legare voluit et
centum scripsit debentur. 50. s; si plura legare
voluit et min' scripsit legatum valebit. ff. de
le. i. qui quartam. Itē si aliquis ex illo do
lio legauerit quatuor amphoras: et ibi nō
sint quatuor s; pauciores: tantū accipiet
quantum inuenitur. ff. de le. z. si quis seruū.
Itē si legaui tibi. 10. lib. si volueris: tale le/
gatum non transit ad heredem nisi expresseris
te voluisse. secus ē si legaui tibi. 10. pure. qz
illud transit. ff. de le. i. si tibi legatum sit. Itē
legator si in noie cognomine vel agnoīe
legatarij errauerit: dū tamē certum sit de quo
senserit. error huiusmodi nihil veritati officit
. ff. de testa. si in noie. Et idem ē si in fundi
vocabulo errauerit. secus ē si errauerit in
appellatiuo. vt si quis credat appellatione
auri contineri auricalcum et legat aurum: nō
dabitur illi aurum. ff. de le. i. l. 4. et insti. e §. q' si
aliquid. Distinguit tm̄ glo. in appellatiuis
q' si testator parum erret. vt si libros appellz
membranas: valet legatum: maxime cū sic cō
sueuit appellare. Si aūt multum erret nō va
let. vt in dicta. l. Itē falsa demōstratio nō
perimit legatum. vt si quis leget sic. Stichū
seruum quē emi a ticio lego petro. lz sit ēpt'
ab alio q̄z a ticio: nihilomin' tenet legatum:
dūmō cōstet de seruo. insti. e. §. hinc. Et idē
ē s'm glo. ibidē. si nō emit. Similiter nec cā
falsa nocet legato. vt si quis leget sic. lego
tali illud. quia fecit mihi seruitium tale. licz
seruitium illud nō fecerit: tm̄ legatum tenet. isti.
e. §. longe. Si vo cā illa sit cōditionalit' ap
posita sec' erit. vt si dicatur. ticio si negocia
[illegible] lego. 10. lib. vt ibidē. Itē si
lancē maximā minorē et minimā reliquit:
et legauit sic. s. lancē minorē illi lego. lancē
medie magnitudinis legatā eē videtur: si nō
appareat de qua intellexerit. ff. de au. et ar.
lega. qui lancē. Itē si quis leget aliquid
sic. lego hoc petro et filijs eius: tunc petrus
habebit medietatē et filij eius cōiter aliaz
medietatē. ff. de vsufruc. actōe. si quis ticio
[illegible] in glo. Itē si qs
cyrographum legauit: legauit actiones ī co
cōtentas. ff. de le. 3. qui cyrographum. Itē si
quis legat alicui ancillam bertā: et postea
vēdit eam et emat ancillas alias quarum
vnam vocet bertam: hec secunda berta vi
detur eē legata. ff. de cōdi. et demō. l. filie sue. §.
ticia. Item quando aliquis habet plures
seruos et legat alicui vnū ex illis. s. illū quē
elegerit vel optauerit: pretor prefigere dz
legatario terminū infra quē eligat. et si he
res ante eius electionē et ante terminū ser
uos vel seruū vēdiderit: vel manumiserit:
vēditio vl' manumissio irritatur: et seruus ille
cedet legatario quē ipse elegerit. Si aūt le
gatarius infra terminū nō elegerit: heres
postea pōt seruos vēdere. nec habebit le/
gatarius actionē legati. Sz in legatis fu
turis nō pōt termin' pfigi. vt si quis leget
vnū fetū nasciturū de grege suo. li. 6. de cō/
ces. pre. qz cunctis. §. si extitit. et §. se. i tex.
et glo. ¶ Itē si alicui legatur optio ex seruis
vel ex reb' alijs tm̄ semel optare pōt. ff. de
le. i. l. 5. rīso. i. Si aūt optio relinquitur plib'
vel etiā vni: et ille decedat ante q̄z optet plu
ribus heredibus relictis: et inter eos sit dis
sensio de optione. sorte dirimitur questio int
eos. et quē sors pelegerit ceteris paribus
estimationē partiū pstabit. Si aūt legaue
rit mihi seruū quē optabit ticius: et ille in/
fra annū nō optet vel quia nolit vel quia
nō potuit. post annū optio videtur mihi reli
cta. C. cōmunia de le. l. fi. Itē si quis leget
mihi omnia bona sua mobilia: mei erunt
omnes fructus a solo separati tpe sue mor
tis. dū nō adhereat solo pars fundi. ff. de
rei ven. l. fructus. ¶ Sz nunquid per hec
verba habebo omnia noia. i. relicta debita
sua. R° q' non nisi aliter constet de mente
eius. quia noia nec inter mobilia nec inter
imobilia continentur. s; in tertiā spēz cadit
. ff. de re iudi. a diuo pio. Preterea nec est
nostrum quod nobis debetur s; tm̄ illud quod
possumus vendicare. ff. de au. et ar. le. l. z. et
l. qui. Et idem est dicendū de lignis et lapi
dib' ad edificium paratis. ar. ff. de le. 3. ligni
appellatio. §. fi. Hec dō. Item si quis lega
uit alicui. 10. libras et si illas perderet iterū
reliquit ei alias. 10. nō ē onerandus heres
vt quotiēs illas pdiderit tantūdē ei restitu
ere teneatur. s; tm̄ semel. vt ibidē. l. fideicō/
missa. §. si quis. 10. Itē si quis leget mona
sterio sancte marie. 10. lib. et nō determinat

cui monasterio cũ sint plura monasteria sancte marie: dabit' paupiori. ar. in auc°. de ec. ti. §. si quis in noie. et ex. de testa. in di cãte. in glo. Quid si nõ apparet quod sit pauperius. Rndet Hosti. q eps cui gratifi care voluerit dare poterit. ex. de testa. tua. Itẽ si eadẽ lex duob' sit legata sine piũcti .s. dicẽdo. ticio et petro stichũ seruũ meum lego. siue disiunctim .i. separatim dicendo Ticio lego stichũ seruũ meũ et petro lego stichũ seruũ meũ. si ambo puenirant ad le gatũ eque diuidet' inter eos nisi al' mens appareat testatoris ff. e. si pluribus. si vo ali cui alter deficiat .s. q vel legatũ spreuit: aut viuo testatore post testamẽtũ decesserit: vel alio mõ defecit: vt p mortẽ seruilẽ: ad colle gatarũ pertinet totũ legatũ. Si vero testa tore mortuo decedat: transmittit illud ad heredẽ suũ. insti. e. §. si eadem res. in tex. et glo. ¶ Quid si qs habens duas conchas quarũ vna ẽ melior altera: legat alicui cõ cham cuius erit optio. R° fm Ber. ex. de testa. indicante. optio erit heredis. ff. e. l. si quis a filio §. si quis. Et hoc nisi heres sit in mora. quia tunc esset legatarij. Itez si edificiũ leget' vt fiat monasteriũ: nec in q loco fieri debeat determinet': heres ad faci endum illud obligatus nõ videt'. ar. ff. de v. ob. si insulam. Sz fm Lau. dicendũ est aliter causa religionis: vel fauore vltime voluntatis. et fm canones testamenta sunt plenius interptãda. ex. de dona. cũ dilecti. Et res ad pias causas relicte libere sunt ab inscriptõib' lucratiuoz. 23. q. 8. §. quis Hec Ber. ex. de testa. raynutius. et c. nos quidem. Silr si legatũ sciri nõ põt ex testa mẽto nõ valet. vt si dicat'. do fundũ ticio de quo rogaui te. ff. de iure fis. ita fidei. Itẽ quando dubitat' de codez legato cui plus debeat dari: heres eliget cui soluat. ff. de le. 2. si quis §. si inter duos. Itẽ si res aliena alicui fuerit legata: et postea viuo legatore legatarius illius rei ex causa emptiõis fa ctus fuerit dñs: ex actione testamẽti potest pciũ cõsequi. Si vero ex causa lucratiua vt ex donatõe vel alia simili causa vt lega ti agere nõ põt: etiã si sua desinat eẽ postea vt ibidem. in tex. et glo. Item si res legata sine facto .i. mora heredis perierit: legatio perib't. vt ibidẽ. §. si res legata.

Sequit' videre de tredecimo .s. qb' modis legatũ extiguit'. Circa qd sciendũ q illud quod relinquit' in testamẽto fit et dicit' caducũ. vno mõ qñ ha bet' p nõ scriptõ. Et hoc cõtingit tripl'r .s. qr aut ei legat' qui decessit: quẽ testator vi uere credit. aut quia illud quod legat' nõ est in rerũ natura: vt equus qui est mortu us quẽ testator viuere credit. vel quia le gat' seruo pene. Secundo dicit' caducũ in casu caduci. et hoc dupl'r .s. aut qr aliquid legat' viuo: s ipse premorit' testatori. Aut quia graues inimicitie interueniunt inter legantẽ et legatariũ. si tñ redeant ad amici tiam reintegrat' legatũ. pter vero leues inimicitias non extinguit' legatũ vel fidei cõmissũ. ff. de adimen. lega. l. 3. legatarius aũt aduocans p legantẽ perdit legatũ. ff. de inoffi. testa. papinianus. §. meminisse. Tertio dicit' pprie caducũ quod post mor tem testatoris deficit quacũqs rõne. vt si le gatarius legatũ spernat: vel cõditio sub q est legatũ deficiat. C. de cadu. tol. l. vna.

¶ De fideicõmissis titulus. 23°.

Postea qr vt supradictũ ẽ in te stamẽto solent ordinari fideicõ missarij siue executores testõz ad soluẽdũ ea que sunt legata pro restitutõibus et elemosynis faciendis ideo postqz dictũ ẽ de legatis dicẽdũ est de cõmissarijs siue executoribus testamẽtoz. Et pmo ponẽde sunt forme ordinãdi ipos Secũdo soluẽde sunt quedã dubitatiões circa ipsos. Circa pmũ sciendũ q ordi natis legatis restitutionũ et elemosynarũ solet testator ad ea exequenda cõmissariũ vel cõmissarios eligere de quoz fidelitate et charitate pfidat: q ea diligenter stude ant effectui demandare: vel etiam ipm he redẽ: quinimo etiam nullo alio cõmissario dato heres exequi tenet' ipo iure. huiusmo di aũt pmissarij tantũ et nihil plus habẽt de potestate qz eis dat' a testatore. qr sunt mandatarij. et ideo bonũ psiliũ ẽ q plenũ mandatũ et plena auctoritas eis det'. Po sitis ergo legatis restitutionũ et elemosyna rũ ita ptinuabis. Cõmissarios aũt suos et huiusmodi testamẽti executores ad pdicta oia et singula facienda et pplẽda eẽ voluit et disposuit talẽ et talẽ. Et hoc mõ simpl'r electi dicunt' meri ministri. vñ pecuniã eis datã pñt dispẽsare. s p heredes agere non pñt. Si aũt testator dare voluit eis aucto ritatẽ pleniorẽ positis noib' eoz: ita ptinu abis. Dãs et tribuẽs eis plenã et oĩmodã potestatẽ atqz mandatũ petendi exigẽdi et

re cipiēdi ab heredibus infrascriptis suffi-
ciente & integrā pecuniā p predictis oib⁹
& singulis exequēdis: & cōtra eos ob hāc
causam agēdi & ipos cū effectu ꝯueniēdi.
Et mādaui heredibus suis infrascriptis
ipaꝫ pecuniā dictis cōmissariꝫs libere sine
molestia vel lite tradi vel exhiberi. alioqn
eos causa pene dāmnauit in cētū libris di
ctis ꝯmissarijs eoꝝ ꝓprio noie recipiētib⁹
legati noie applicandis. & predicta oia &
singula nihilominus executioni mādari.
vel sic. Dās & attribuēs eis plenā & oimo
dam ptātem & mandatū agendi & exercē
di suas actiones contra suos debitores. &
contra quos ex eis voluerint & ab eis suf
ficientē quantitatē ex debitis exigēdi & re
cipiēdi pro predictis oibus & singulis ex
equēdis. vel sic. Dans &c. & mandatū vt
sua auctoritate recipe possint & accipiant
de bonis suis & de quibus voluerint. & ea
que ex eis voluerit distrahere alienare vē
dere & obligare. de pcio cōuenire. illud reci
pere. possessiones tradere. de euictione ca-
uere. & ob id bona cetera obligare. & oēm
in eis & sup eis cōtractū pficere quem idē
ipē viuens perficere potuisset pro pdictis
oibus & singulis exequēdis. Et in fine ha
rū dispositionū addes sic. Dās & tribuēs
sup oibus & singulis supradictis generale
madatū cū libera administratōe. Itē vo-
luit & disposuit vt si aliquis vel aliqui ex
eis pmorerenī vel abessent vt pdicta exe
qui non possent vel nollēt. alius vel aliꝫ ni
hilominus pdicta oia & singula in solidū
exequanī. vel sic. Iteꝫ voluit & disposuit
vt ipi ꝯmissarij oēs simul & ꝯcorditer oia
& singula exequanī vel de cōsilio & assen
su talis habito & obtento ceteri exequanī
vel si pdicti ꝯmissarij in aliquo dissentirēt
id in quo maior pars cōsenserit executōi
mandetī. semp aūt dispōnanī ſm ꝙ placue
rit testatori. Si aūt testator plene ñ ꝯfidat
de cōmissarijs ꝙ faciant ea que magis ex
pediunt aie eius addat. ꝙ ipi oia faciant
ſm cōsiliū alicuius viri spūalis & discreti:
noiando eū. & id quod fecerint nō ſm ei⁹
cōsiliū irritū sit. In quo casu nihil valebit
quicqd fecerint: nisi fecerint ſm ꝯsiliū illi⁹
ff. de admi. tu. quidā decedēs pap⁹. & ex. de
elec. cum in veteri. Det etiam testator illi
viro spūali plenā & liberā ptātē ꝙ mutare
possit cōmissarios vel subrogare alios q̄-
tiens videbitī ei expedire: quibus subroga
tis det eandē ptātē in oibus quas dederat
primis iubens haberi ratū & firmū in ppe
tuū quicquid p eos ſm consiliū alicuius
viri fuerit actū. ar. ꝙ talis ꝯmissio valeat
ex. de testa. cū tibi.

Circa 2ᵐ queruntī plura. s. vtrū re
ligiosi possint eē executores testa
mētoꝝ. R⁹ ꝙ sic de licētia sui supe
rioris. & vt in plurib⁹ ē vtile ꝙ sint aie te-
statoris. qꝛ verisimile ē ꝙ fideli⁹ exequāī
Nec obstat qd ex. ne cle. vl mo. sacerdoti
bus dicitī. Clericis tuis denuncies publice
ne ministri laycoꝝ nec in rebus eoꝝ ꝓcu
ratores existant. multū differūt ꝓcurator
& executor. qꝛ procurator res alicuius vi
uentis administrat ad tēporalē ei⁹ necessi
tatē. Executor vero res mortui distribuit
ad eius aie ꝯsolationē. Sine licētia auteꝫ
plati sui si intret religiosus executionē ali
cuius testamēti vt executor peccat. qꝛ fac
qd de iure nō pōt. 7. li. de testa. religiosus.
qꝛ qui recipit executionē alicuius testamē
ti se obligat ad exequēdū. religiosus autē
se obligare nō pōt sine licētia sui plati. hec
Ricar. ¶ Utrū executores testamētoꝝ te
neanī infra annū executionē cōplere. R⁹
aut testator determinat tēpus infra quod
vult testamētū eē cōpletū. aut nō. si sic. nō
tenenī de necessitate executores vsqꝫ ad
tps illud testamētū cōplere: nisi viderēt se
citius implēdo aie defuncti magis ꝓdesse
tunc. n. ad citi⁹ cōplēdū eos cōsciā debꝫ ar
tare. Si aūt nō determinat tps. aut execu-
tores haberēt libere bona de quib⁹ statim
pnt testamētū implere. aut nō. si habent. te
nenī implere quo citi⁹ pnt. qꝛ sunt debito
res illis quib⁹ sunt legata. & vt dicitī ff. de
re iu. in oib⁹ obligatōib⁹ in quib⁹ dies nō
ponitī pnti die debetī. Preterea quanto ci
tius testamētū impletī tanto citi⁹ aia defū
cti alleuiatī. vt dicetī in qōne sequēti. alī ta
les etiā negociatorib⁹ egētiū ꝯparanī. 13.
q. 2. qui oblatōes. Executores etiā si p se
retineant illa bona furtū cōmittunt. vt. c. c.
si sacrilegiū. 17. q. 4. sacrilegiū. vn̄ si execu
tores infra annū saltē admoniti ab ep̄o pi
as volūtates defūctoꝝ nō implēt cū iplere
possent: p ep̄m iplen debēt etiā si testōr ꝓhi
buisset ne ep̄s vel alia psona se intromitte
ret de suo testō: nisi soli executores sui talis
. n. ꝓhibitio nō valet. vt ex. de testa. nos q
dē. & c. tua. in tex. & glo. & c. iohēs. Si aūt
nō habeant bona in ꝓmptu de quib⁹ pos
sint infra annū testm̄ implere: nō credo ꝙ
ꝓpter hoc deuoluatī post ānū ptās eoꝝ ad

ꝙni.tenet̃ tñ facere quod in se ẽ vt bona habeant ⁊ habita distribuere debet ꝙ̃ citi us pñt. Hec Ricar. ¶ Ad hoc nota ꝙ ex ecutor testamẽti tenet̃ reddere rõem de ill' que distribuit pñtib⁹ heredib⁹ ⁊ legatarijs in auc⁰. de san. epi. §. hyconomos. Et hodie quicũqȝ religiosi etiã exempti deputati ad executionẽ cuiusuis vltime volũtatis. qui si sint plati tenent̃ de executiõe suscepta lo coꝝ ordinarijs reddere rõem. al' sunt pu niẽdi ab eis quocũqȝ puilegio: si ipos in h inuenerint deliquisse. nõ obstante li⁰. 7. de testa. religiosus. Utrũ dilatio executõis i aliquo piudicet aie defũcti. R⁰ ꝙ sic. cui⁹ rõ ẽ duplex. vna ẽ. qꝛ quanto clerici cit⁹ ecclesie ⁊ pauperes quib⁹ legatũ ẽ recipiũt legata sua: tanto citi⁹ ⁊ feruẽti⁹ orãt ꝑ aia defuncti. ⁊ p hoc citi⁹ alleuiat̃ ⁊ expeditur Secũda rõ ẽ. qꝛ sicut defuncti in charitate aliquid purgabile secũ portantes in hac vita meruerũt vt si dent̃ ꝑ eis elemosyne prosint eis nõ ad augmẽtũ gratie: ſ ad al leuiationẽ ⁊ ad abbreuiationẽ pene. sic te stator testamẽtũ faciẽs ⁊ in charitate dece dens testamẽtũ faciẽdo meret̃ vt ei⁹ execu tio post mortẽ sibi valeat ad alleuiationẽ ⁊ ad abbreuiationẽ pene hi⁹. Hec Ricar. Sic aũt quantũ ad effectũ elemosyne piu dicat dilatio ei⁹ aie defuncti. nõ qꝛ ꝑ dila tione aia puniat̃: ſ quia ei remediũ nõ ad hibet̃. ſ quantũ ad meritũ elemosyne ex hoc ei nullaten⁹ piudicat̃: maxime si ꝙ̃tũ in ipo fuit curã adhibuit vt hi⁹ elemosyne cito darent̃. qꝛ meritũ pncipaliter ex vo luntate ⁊ intentõe dependet.

De hereditate titulus. 24⁹.

Deinde qꝛ vt habitũ ẽ supra le gata sunt ab herede pstanda. ideo postq̃ dictũ ẽ supra de le gatis: dicẽdũ ẽ nũc de heredib⁹ Et pmo de hereditate. 2⁰. de heredis insti tutõe. Circa qõ sciẽdũ quid sit heredi tas ⁊ in quot ⁊ quas ptes diuidit̃. Here ditas ẽ successio in vniuersũ ius qõ defun ctus habuit tpe mortis. ff. de v. sig. l. nihil. Et hec dicit̃ a pondo vel pondus vł libra hec. n. quatuor sũt synonyma. Diuisio aũt hereditatis solẽnis fit a iure in. 12. vncias siue ptes que assis noie continẽt̃. vñ q̃libȝ illarũ ptiũ. 12. ẽ maior vncia ⁊ minor asse. ⁊ quelȝ suo noie ꝓprio vocat̃. Prima dr̃ sescuns. ita ꝙ eius tertia lr̃a est s. qꝛ ꝯponi tur ex semis ⁊ vncia. ꝯtinet. n. vnciam ⁊ dimidiã. 2ᵃ sextãs. qꝛ significat sextã ptẽ hereditatis. i. duas vncias. 3ᵃ q̃drãs. qꝛ sigñt quartã ptẽ hereditatis. i. tres vncias 4ᵃ triens. qꝛ significat tertiã partẽ here ditatis. ⁊ ita quatuor vncias. vnde pdc̃a quatuor noia sumũt interptationẽ ex eo ꝙ significãt quotã partẽ hereditatis por tionẽ. Sequẽtia vo noia octo habẽt ethi mologiã ex eo ꝙ significãt certũ numerũ vnciarũ. Unde quinta dicit̃ quincuns. qꝛ significat quinqȝ vncias. 6ᵃ dicit̃ semis qꝛ ꝯtinet medietatẽ hereditatis. s. sex vnci as. 7ᵃ dicit̃ septans. 8ᵃ bes. 9ᵃ dodrãs 10ᵃ dextrans. 11ᵃ decuns. 12ᵃ as. quod si gnificat pondus 12. vnciarũ. licȝ aliqñ as assis ponat̃ ꝑ obulo. vnde vsus. As obu lus pondus as ẽ possessio tota. Testator aũt in plures vel in pauciores vncias he reditatẽ suam diuidere põt. ꝓbat̃ h insti. de here. insti. §. hereditas plerũqȝ. Ad h nota ꝙ hereditas ẽ nomẽ iuris sicut ⁊ bo noꝝ possessio. ff. de v. sig. hereditatis nomẽ qñ vendit̃ hereditas vẽdi videnẗ nõ res hereditarie: ſ ipm ius succedẽdi. quia ipe res nõ sunt hereditas ſm Accur.

¶ De heredis institutõe titulus 25⁹.

Ostea ꝯsiderandũ ẽ de instituti one heredũ. Et pmo quid ẽ isti tuere heredẽ ⁊ vnde dicit̃. 2⁰. quib⁹ verbis instituat̃ ¶ 3⁰. in q̃ vltima volũtate instituant̃ ¶ 4⁰. de diuersi tate heredũ. 5⁰. de institutõe descẽdẽtiũ. 6⁰. de institutõe ascẽdẽtiũ ¶ 7⁰ de institutõe extraneoꝝ. 8⁰. quedã de formis institutionũ heredũ. ¶ 9⁰ de causis exheredãdi ¶ Cir ca pmũ sciẽdũ ꝙ heredẽ istituere ẽ aliquẽ post mortẽ loco sui in bonis suis dominũȝ statuere. vnde dicit̃ instituere quasi intus statuere. quia sic subintrat heres dñium substantie defuncti vt eadẽ persona estime tur cum eo. Dicitur enim heres ab hero idest domino. insti. de here. quali. ⁊ differẽ. §. ꝑ herede enim.

Circa secundum sciendum ꝙ insti tutio heredis fit verbis directis. vt ticius mihi heres esto. vel here ditatis mee dominus esto. Et vbis iflexis i. dest obliqs casib⁹. vt illũ hẽdẽ meũ facio

vel instituo. vel iure institutōis et relinquo
C. de testa. qm̄. Ideoq̄ ē. tibi relinquo mea
bona. C. de se. nup. hac edictali. q̄d ē verū
ſm xb. nisi aliū īstituerit. tūc. n. ꝓ legatario
habeꝰ. C. e. quotiēs. Itē ſm Hosti. ñ refert
quantū ad pfectionē testamēti vtrū dicā.
petrū heredē instituo. vel volūtatē meā ei⁹
... qz talis nō videꝰ decedē
intestat⁹. e ē. de testa. cū tibi. quod. c. multi
intelligunt de relictis ad pias cās. ſꝫ meli⁹
ē q̄ simplr̄ intelligaꝰ siue gn̄aliter. si tamē
testōr testabaꝰ simplr̄: nō solēniter. qz si qs
aliquē heredē in re vel porcione certa insti
tuat de toto pr̄imonio sentire videꝰ. nisi de
ipso aliter disponaꝰ. C. de here. isti. quotiēs.
qnimo ſm aliquos in tali casu etiā oratio
īpfecta heredē facit. vt si dicat. tici⁹ heres
vnde sufficit si dicat tici⁹ heres vel ticius
esto. C. de testa. errore. Sed ⁊ nominis
error nō nocet si de volūtate ꝯstet. C. eo. t.
de here. insti. l. fi. ergo multo forti⁹ valꝫ exq̄
ꝯstat de psona p quecunq̄ vba sit relictū.
ar. e. ē. de rescrip. significante. ¶ Quid si di
cat tm̄ hoc nomē. s. ticius. R. non sufficit.
Nec obstat illa lex. errore. que innit q̄ va
let. ⁊ si desit heres esto. qz hic hn̄ dixerat. ſꝫ
hoc omisit notari⁹. vt dicit ibi. ergo q he
redē instituit ei⁹ dispositōi sua bona relin
quit ⁊ ecōuerso. Nec ē curādū de vbis te
stamētoꝝ. qz sepe aliter loquūꝰ. C. de testa
l. fi. Nec obstat. ff. e. de here. insti. l. ill'a uni'
tutio. qz intelligiꝰ qn̄ fit in fraudē vel qn̄
p talia vba nō intēdebat instituē heredeꝫ.
Et si aliquod ius ꝯtrā inueniꝰ illud intelli
gas quando testator dixit q̄ solēniter te
stari volebat. bon⁹ tm̄ iudex inspectis pso
nis an instituti sit ꝯiuncti vel extranei: testōr
litterat⁹ vel simplex. constitut⁹ in articulo
mortis vel nō: facile poterit terminare. hec
Hosti. ¶ Secūdū aūt Ber. e. ē. de testa. cū
tibi. lꝫ ille qui volūtatē suā extremā alteri⁹
dispōni ꝯmittit de benignitate canonica
videaꝰ testamētū fecisse. vt in. c. cū tibi. tm̄
reuera nō ē testat⁹. qz nullū ē testamētum
vbi nō exp̄miꝰ nomē heredis. C. de testa.
iubemus. Pōt aūt quis cōmittere factōeꝫ
sui testamēti alteri⁹ dispōni. ⁊ tūc testamētū
tenet. qz tūc nō cōmittiꝰ testamētū expsse
arbitrio alteri⁹ ſꝫ tacite alteri⁹ volūtati. aut
ergo volūtati heredis. ⁊ hoc licet ⁊ tacite
⁊ expresse ff. de ꝯdi. insti. vba hec. Aut vo
lūtati extranei. Aut ergo tacite. vt instituo te
heredē: vel lego hoc tibi: si talis capitoliū
ascēderit. ⁊ sic valet. Aut expsse: vt īstituo

illū heredē quē her. voluerit. vel lego ſꝫ illi
quē her. voluerit. ⁊ sic nō valet. talis enim
institutio est captatoria. i. adulatoria. C. de
test'a mili captatorias. ⁊ ff. e. captatorias.
hec Ber. ¶ Oportet aūt l institutionē certū
heredē demōstrari. quotiēs. n. non apparet
qs ē institut⁹: institutio nulla ē: nisi ex aliis
aptissimis ꝓbatōibus appareat de quo te
stator senserit. nō tm̄ ad designādū heredē
debꝫ dici circūstātia ꝯtumeliosa. hoc dico
specificando cōtumelie causam. secus est si
in gnē diceret. filius meus impijssimus de
me male meritus: ⁊ causam non exp̄met.
tunc enim institutio valeret. C. de here. isti.
⁊. ff. e. quotiēs. In casu tm̄ pōt incerte pso
ne institui: vt paupes intuitu pietatis. C.
de epi. ⁊ cle. id q̄d. ¶ Itē fieri pōt institutio
pure. ⁊ sub cōditione. ex certo aūt tempore
aut ad certū tp̄us heres quis institui non
pōt. imo vitio tp̄is sublato de medio tenet
institutio. vt si dicatur. instituo te vsq̄ ad
pasca. vel a pasca inantea. insti. de heredi.
insti. § heres ⁊ pure. Miles tamē hoc fa
cere potest. ff. de testa. mili. miles. Tamē si
hoc fiat ad tempus incertū vel ex tēpore
incerto bene valet. vt si dicam. vxorē meā
mihi heredem instituo q̄diu vixerit. post
mortē meam ticium mihi heredē instituo:
cum absolutus fuerit ab excōmunicatiōe.
ff. de heredi. insti. in tempus. Item potest
quis institui in vniuerso ⁊ in certa parte:
⁊ in certa re vel quantitate. institutus tm̄
in certa parte subire debꝫ onus eris alieni
pro ea parte qua est institutus. Institut⁹
vero in certa re vel quantitate pro legata
rio habetur. ⁊ ideo non subit illud onus.
C. de heredi. insti. quotiens. Et hoc est veꝝ
quando alius est heres institutus in vni
uerso. Non est autem ſm Hosti. pretermit
tendum q̄ quis institui potest in certa pte:
dum tamen assignatio pendeat ex arbitrio
testatoris. quia voluntati alterius expsse
conferri non posset. tacite tm̄ sic vt dictū ē
supra ſm Ber. quedā enim si in testamē
tis exp̄manꝰ nō habent effectum. ff. e. talē
Et idem est de legatis. ff. de le. l. i. Hec hosti.
¶ Item possunt institui plures simpliciter
partibus non expressis. ⁊ tunc ex equis
porcionibus sunt heredes. insti. de heredi.
insti. § si plures. Et nota q̄ si vn⁹ heredū
faciat sumptus in militia vel in nuptijs:
aut fecit illos sumptus pater communis:
⁊ tunc ille filius habet hoc precipuum:
aut ipse filius fecit post mortem patris.

⁊ tūc erit de forte sua: ſ; de cōib⁹ bonis nisi
hoc inter heredes specialr̄ actum esset. ff.
fami. her. si filia §. idē scribit. ⁊ §. neracius
¶ Itē institutio fieri pōt partim in capita
⁊ partim in stirpes. vt petrū ⁊ iohēz filios
meos. s. quēlibȝ eoꝝ ꝑ tertia. ⁊ a. ⁊ b. nepo
tes meos filios quondā. c. filij mei ꝑ alia
tertia parte heredes mihi instituo. sic. n. ⁊
ab intestato vocant᷑. insti. de here. que ab
inte. defe. §. ⁊ quia placuit. ¶ Ad hoc nō
ꝙ pactū de futura successione ꝑsone certe
nō tenet: nisi de ꝯsensu eius cuius est here
ditas. ita tñ ꝙ in illo ꝯsensu ꝑseueret vsqꝫ
ad mortē. C. de pac. l. vlti. lȝ aūt alij paciscē
ti de hereditate mea possim ꝯsentire: nō tñ
ex pacto possum me astringere ꝙ qs mihi
succedat in hereditatē. q2 hoc eēt ꝯ bonos
mores. possum tñ heredē sine pacto insti-
tuere. C. de transac. cū donationis. Nec ob
stat. ff. ꝑ socio. l. 3. §. de illo. vbi dicit᷑ ꝙ soci
etas ita coiri pōt vt si aliqua hereditas al
terutri obuenerit: cōis sit. q2 hoc intelligit᷑
ſm accur. qn̄ ē pactū de ꝑsona incerta. Uñ
pactū de futura successiōe in gn̄e tenet: nō
in specie.

C Irca tertiū sciēdū ꝙ heredū insti
tutio directa nō pōt fieri nisi in te
stamēto. puta cum quis recto iure
instituit᷑ heres: ad quē testō2 vult heredita
tē suā siue illud in quo eū instituit: ꝑuenire
⁊ illud cape nullo mediāte. Obliqua vero
siue fideicōmissaria hereditas relinq̄ pōt
in testō ⁊ codicillo. vt cū rogat᷑ in codicillo
heres institutus in testamēto: vel heres ab
intestato veniēs: vt hereditatē restituat al
teri. is. n. cui restituit᷑ hereditas erit heres
ꝑ fideicōmissū. insti. de codicill. §. penul. ⁊
de fideicō. he. §. penul. ¶ Quid si sic dicat
testator in testamēto suo. Instituo heredē
quē in codicill' noiauero: vel talē si eum in
codicillis instituero. R̄ndet Hosti. ꝙ valȝ
nō iure codicilloꝝ: ſ; testamenti. ⁊ sub tali
ꝯditōe pōt institui qlȝ p̄ter filiū. ff. e. asse.

S Equit᷑ videre de quarto. s. de diuer
sitate heredū. Circa quod sciēdū
ꝙ heredū alij sunt necessarij tñ.
a'lij sui ⁊ necessarij. alij extnei. Heres ne-
cessari⁹ ē seruus qui instituit᷑ heres a dño
suo ita tñ ſi ꝯsequat᷑ hereditatē ⁊ libertatē
si. nul ex dñi testamēto: vt q2 tpe testamēti
⁊ mortis erat in dñi ptāte. fit etiā ignorās
⁊ inuitus liber ⁊ heres. vn̄ velit nolit tene
tur hereditatē etiā suspectā adire. ⁊ iō dici
tur necessari⁹. Sui ⁊ necessarij sūt liberi
qui sunt in ptāte testatoris tpe mortis. vt
filiusfamilias ⁊ descēdētes ex masclo filio
Filij vō filie sunt i ptāte patris eoꝝ. ⁊ aui
paterni. Distingue tñ inter filiū ⁊ nepotes
ex filio. q2 filius meus ideo est mihi suus
heres. q2 ē in ptāte mea. ⁊ q2 nihil ē mediū
inter me ⁊ eū. ⁊ hoc 2ᵐ deficit in nepotib⁹
ex filio ipo viuēte. ⁊ ideo nō sunt mihi sui
heredes. ſ; si filius meus me viuo moriat᷑:
tunc nepotes ex eo tpe mortis mihi sunt
filij heredes. q2 in ptāte mea sunt. ⁊ quia
sublatū ē de medio caput ꝑmū quod eos
p̄cedebat s. pater eoꝝ. Et ē idē de nepotib⁹
⁊ ceteris liberis. Dicit᷑ aūt ideo sui. quia
domestici ⁊ viuo patre quodāmō estimāt᷑
dñi. Ideo vō dicunt᷑ necessarij. q2 de iure
ciuili cogebant᷑ serui inuiti heredes fieri.
ſ; de iure p̄torio ꝑmittit᷑ eis ab hereditate
abstinere si velint. Extnei heredes sunt q
non sunt subiecti iuri testatoris. vnde filij
emancipati sunt heredes extnei. ⁊ liberi
etiā a matre instituti. q2 femine nō habēt
liberos in ptāte. ꝓbant᷑ hec noia insti. de
here. qua. ⁊ di. in prin. ⁊. §. sui aūt. ⁊. §. ce-
teri. ¶ Item heres alius ē testamētarius.
vt qui est in testamēto scriptus. alius legi-
timus vt is qui ipo iure ⁊ sine testamento
defuncto succedit. ali⁹ fideicōmissari⁹: cui
ex fideicōmisso est hereditas restituta. ali⁹
ē substitutus. s. qui alij substituitur heredi.
Insuper quidam sunt ad quos i stricto
iure legitima spectat hereditas vt non in-
stituantur vel rite exheredentur. testamen
tum autem ipo iure est nullum aut rescin
ditur. Ad quos cognoscendos nota tres
eē gradus vel lineas consanguineoꝝ. scȝ
ascendentium siue parentum. descendētiū
siue liberorum. ⁊ collateralium. Testator
autem q̄diu habet aliquid de descendētib⁹
tenetur illum heredem instituere vel exhe
redare. ⁊ si illum heredem instituat non te
netur de aliquo ascendentiū in institutione
mentionē facere. ipsi enim in infinitū cete
ris p̄feruntur. insti. de here. que ab inte.
in principio. Deficiētib⁹ aūt descendētib⁹
legitimis tenetur suos ascendentes legiti-
mos si quos habet heredes instituere vel
exheredare. C. ad sena. con. or. quotiens.
Collaterales autem nunq̄ꝫ tenetur institu
ere vel exheredare. ſed deficientibus descē
dentibus ⁊ ascendētibus legitimis potest
quos vult siue collaterales siue alios sibi
non attinentes instituere heredes: nulla fa
cta de collateralib⁹ mentione.

SEquit videre de quito.ſ.inſtitutõe deſcendētiū. Circa quod ſciēdū ꝙ deſcēdētiū ſiue liberoꝝ quidā ſunt legitimi ⁊ nāles ſimul. qdā nāles tm̄. qdā legitimi tm̄. Jtez coꝝ qui ſunt legitimi ⁊ naturales quidā ſūt nati quidā naſcituri ſiue poſtbumi. Jtē quidā ſunt p̄mi gradus vt filij. quidā ſcđi vel vlterioris vt nepotes ⁊ deinceps. Primo aūt dicēdū ē de inſtitutõe liberoꝝ naturaliū ⁊ legitimoꝝ primi gradus. Secūdo de inſtitutõe liberoꝝ ſcđi gradus. Tertio de īſtitutõe poſtbumoꝝ. 4.° de quibuſdā documētis gñalib⁹ circa inſtitutõez liberoꝝ. 5.° de inſtitutionib⁹ liberoꝝ legitimoꝝ tm̄. De inſtitutõe vero ſiue ſucceſſione liberoꝝ nāliū ⁊ ſpurioꝝ vide infra in tractatu de mr̄imonio. ti. de filijs. ❡ De inſtitutõe igiť liberoꝝ naturaliū ⁊ legitimoꝝ p̄mi gradus ſciēdū ꝙ teſtatoꝛ ſiue pater ſiue mr̄ ſuos liberos legitimos ⁊ nāles maſculos ⁊ feminas vgines nuptas ⁊ viduas in ptāte ei⁹ exiſtes ⁊ emācipatos inſtituere dꝫ vel rite exheredare. aut rite vel legitime p̄terire. aliter teſtabiť inutilr̄. inſti. de exhere. libe. in ꝓ. j. ⁊ .§. noſtra v̄o. Et ītellige ꝙ femine lꝫ ſint nupte: nibilominus tñ de iure romano ſūt in ptāte patris. ſ; de iure lombardoꝝ ſunt in ptāte viri: nõ patris. inſti. de ſe. con. tercul. §. poſtea adit. Solet aūt queri vtrū dotatas debeat inſtituere tm̄ in dote. R⁹ dixerūt aliqui doc. legū ꝙ ſic. Azo v̄o ⁊ alij qui alij dicūt ꝙ opꝫ īſtituere nõ tm̄ ī dote ſ; etiā in aliquo ſaltē modico preter dotem vñ ꝓpter pıculū hı⁹ dubitatõis tutius ē ꝙ ſemp inſtituanť in aliquo vltra dotē: ⁊ ſic agere nõ pſſt niſi ad ſupplemētū ſi quid deficiat de legitima in qua etiam dotē ꝯputare debēt. nā ſi ab inteſtato ſuccedē vellēt: eam fratrib⁹ ꝯferrēt. C. de inoffi. teſta. qm̄ nouella. ❡ Jtē ꝓfeſſi in religione debēt inſtitui ſicut ⁊ ceteri. C. de epi. ⁊ cle. l. ſi. §. h etiam cognitū. ❡ Jtē lꝫ filius ſuccedat mr̄i ex teſtõ ⁊ ab īteſtato. pater tñ in cui⁹ ptāte ē fili⁹ hꝫ vſufructū in poſſeſſionib⁹ relictis a matre filio qui etiā oēm diligētiā tuēde rei dꝫ habere. nõ tñ põt eā alienare vľ donare. C. de in inte. reſti. l. i. ⁊ .z. ⁊ ex. e. c. cõſtitut⁹. in glo. ❡ Pone ꝙ aliquis habēs filiū ex ꝯcubina: cõtrahat tñ cū alia ex qua hꝫ filios. illa v̄o mortua cõtrahat cū ꝯcubina. ⁊ ita filius ei⁹ ē legitimat⁹: quis ſuccedet patri. ⁊ ſit ꝯſuetudo terre ꝙ vn⁹ ſolus ſuccedat. Rndet hu. ⁊ Bar. ī qõib⁹ ꝙ ſuccedet ille qui p̄mo fuit legitimat⁹ l. de primo mr̄imonio natus. Quid ſi due matres ꝓ eodē filio cõtēdant: ⁊ ambe lite pendēte deficiāt. nūquid ille petet hereditatē vtriuſqꝫ. Rndet Bar. in qõnib⁹ ꝙ nõ. ſ; tm̄ ſuccedet illi q̄ erat in poſſeſſione filiationis ei⁹. ſi v̄o neutra poſſidebat: tunc ſi velit alienī eaꝝ ſuccedere: opꝫ eū ꝓbare ſe filiū ei⁹ eē. ❡ De īſtitutõe aūt liberoꝝ ſcđi gradus ſciendum ꝙ ſi ego parens maſculus vel femina tpe teſtamēti mei filium habeo vel filiam ſiue in poteſtate mea ſiue nõ. ⁊ ex eo vel ex ea habeo nepotē vľ neptē: ⁊ inſtituā filiū vel filiā nõ opꝫ ꝙ de nepote vel de nepte faciā mentionē. Si tñ tpe quo teſtõꝛ fili⁹ meus vel filia p̄mortuus ſit: tunc nepotē vel neptē quē ſupſtitē habeo ex ea vel ex eo que emācipato vel emācipata īſtituā. inſti. de here. qua. ⁊ di. §. ſin aūt ⁊ neceſſ'arii. Et idē ē de ceteris liberis. vñ p̄mortuo filio vel nepote ꝓnepos ex nepote nat⁹ inſtitui dꝫ. inſti. de here. que ab inte. deſe. §. ita demū. Jdē ē etiā de poſtbumis ⁊ nepotib⁹ ⁊ ceteris liberis vlterioris gradus. qꝛ ſi nurus mea ex filio meo p̄mortuo ꝯcepit: ⁊ teſter ea p̄gnāte: debeo eum qui naſceť ex ea heredē inſtituē. C. de poſtbu. here. qõ creatū. ❡ Jtē ſi poſt meum teſtamētū fili⁹ meus inſtitut⁹ me viuo moriať: ⁊ demū moriaꝛ nullo alio ꝯdito teſtamēto: incipit nepos nat⁹ ex ip̄o filio ī loco eius ſuccedē. ⁊ quaſi agneſcēdo eū ciť mihi quo ſuus heres. inſti. de legi. agna. ſuc. §. ꝓrim⁹ aūt. Et ideo qꝛ in teſtamēto tunc inſtitutus non inueniť: rumpet teſtamentū. Jdem facit nepos ex filio emancipato p̄mortuo inſtitutus. Sed contra periculum illud habes cõſiliū l. velleiane quo potes dupľr vti. Uno mõ vt fili⁹ ⁊ nepos natus ex eo pariter inſtituanť. alio mõ vt filius pure ⁊ nepos ſub cõditiõe inſtituātur. vt petrū filiū meū. vľ eo mihi p̄mortuo nepotes vľ neptes ex eo ſupſtites natos ⁊ poſtbumos mihi heredes īſtituo. ꝓbāť h inſti. de exhere. libe. § poſtbumoꝝ aūt. De inſtitutiõe aūt poſtbumoꝝ nota primo ad maiorē euidētiā ꝙ poſtbum⁹ diciť dupľr. ſ. ſtricte. vt ille q̄ in vita teſtatoris ꝯcept⁹ poſt ei⁹ mortē ē nat⁹. vñ diciť poſtbumus quaſi poſt humū patris nat⁹. Et large. ſ. ille q̄ poſt teſtamētū ꝯditū viuo etiā patre ē nat⁹. ff. de iniu. rup. teſta. l. 3. §. i. Hos igiť poſtbumos qui rite vult teſtari debet inſtituere. non autem poteſt eos exheredare:

cū nullā ingratitudinē ↄmiserint. insti. de exhere. libe. §. nra vō. Si aūt posthumꝰ ꝑteritꝰ fuerit vt nō instituat: ⁊ ipe nascat viuꝰ: voce emissa vel nō emissa: dū tamē ↄstet eū viuū natū: vel ex secto vētre editū integrū: vel nō integrū: alr cū spū. tn̄ testm̄ rumpit. ff. de postu. he. q dicit. nisi declinet ad monstrū vel ꝓdigiū. ff. de sta. ho. nō sunt. q aūt nascit mortuus nō videt ↄceptus. C. e. l. i. Qḋ aūt dictū ē de preteritōe filij posthumi testm̄ rumpi: veꝝ ē quantū ad institutionē: ꝫ stat firmū quātum ad legata. insti. de exhe. libe. uīso. i. ⁊ idē ē de quasi posthumo. vt si testator post testm̄ aliquē in filiū arrogauit. Nā quasi agnitiōe sui heredis rūpet testm̄. insti. qui. mo. te. infir. uīso. i. Idē etiā ē de eo qui ē loco posthumi. vt q in tpe testamēti nō erat suus heres. ꝫ tpe mortis testatoris inuenit suus. vt dictū ē i arti°. ꝑcedēti. Et qḋ dictū ē de posthumo ꝑterito a p̄re: idē intellige de posthumo ꝑterito a matre. in casu tn̄ posthumꝰ n̄ rumpet testm̄ matris. vt cū mater in puerperio decedit: quo istituat heredes iā natos: ꝑsumit nō instituisse eū in cꝰ partu decedit. ⁊ idō n̄ rumpit eius testm̄ ꝑ querelā inofficiosi testamēti. C. de inoffi. testa. si mater. De generalibꝰ documētis circa institutōēs liberoꝝ nota q si ea q̄ dicta sunt de istituēdis vel exheredandis vel ꝑterendis liberis n̄ fuerit obfuata: ꝑnt ipi liberi diuersis vīs ad testamēta parētū infirmāda venire vel dicēdo testm̄ ipo iure nullū: vel petēdo bonoꝝ possessionē ↄ̄ tabulas testamēti: vel ꝓponēdo q̄relā inofficiosi testamēti. Non solū autem inofficiosū testm̄ reuocat ꝑ q̄relam. ꝫ etiam inofficiosa donatio ⁊ iofficiosa dos ⁊ inofficiosa vēditio quo ad legitimā. vt. C. de inoffi. do. l. i. ⁊. l. si totas. ⁊. l. fi. que oīa relinquo inꝑspitis grā breuitatis.

¶ Itē si alicui ꝑdictoꝝ liberoꝝ qui necessario sunt instituēdi vel exheredādi: aliqd in testō tm̄ legatū sit: testm̄ nō tenebit. qꝛ is videt ꝑteritꝰ qui nō ē institutꝰ vel exheredatus. ꝑterire. n. ē aliquē omittere eo nō instituto vel exheredato. insti. de here. que ab intesta. de. §. eadē hec. Non tn̄ dico q eiꝫ ꝑdictoꝝ legari nō possit: dū tn̄ sit in aliquo institutꝰ. Sꝫ quid si testator simpliciter dixerit. Filio meo. C. relinquo centū lib. nūquid valebit testm̄. Rꝰ q si testator dixerit. Filio meo. C. relinquo bona mea siue dimidiā siue tertiā partē bonoꝝ meoꝝ: tenet testamētū. qꝛ iure institutiōis intelligit eē relictū. Si vō dixerit. filio meo C. relinquo centū libras. vel agrū illū: nō tenet testamētū. qꝛ iure legati intelligitur eē relictū ⁊ filiū eē preteritū. C. de here. insti. quotiens. ¶ Item nō refert in quo vel in quanto aliquis predictoꝝ instituat vtrū in vniuerso aut in parte vel in re vel i q̄ntitate certa. Et si sit institutus in eo quod ē sua porcio legitima vel vltra: stabit ↄtēntꝰ Si vō in minori tenet testm̄: ꝫ aget ad legitime supplemētum. C. de inoffi. testa. omnimō. que etiā legitima dicit debitū bonoꝝ subsidiū siue porcio debita iure nature. Et ē hodie tertia pars hereditatis si sint quatuor filij vel pauciores. Si vero sint quinqꝫ vel plures est medietas inter eos eque diuidēda. vnde si quis sit institutus i sua parte tertie partis vel medietatis stabit cōtentus. alr aget ad supplementū. vt dictū ē De eo vero qḋ superest vltra partē tertiā vel medietatē testator quicquid vult facē pōt. vn̄ versus. Quatuor aut infra dant natis iura triētē. Semissem vō dāt natis quinqꝫ vel vltra. Arbitriū sequit substantia cetera patris. Debet aūt dicta porcio tm̄ filijs. ⁊ ipis mortuis debet nepotibus ex eis legitime natis. nec eis pōt imponi grauamē ꝑ legata ⁊ fideicōmissa. possunt tn̄ grauari ꝑ debita. nō pōt etiā eidē apponi cōditio vel modus: ⁊ si apponat ꝓ non addita habet. Ad hoc nota q triplex ē porcio. s. legitima ⁊ trebellianica sic dicta a trebellio auctore. ⁊ falcidia sic dicta a falcidio auctore. Prima debet iure nature de qua dictū ē. Secūda debet iure substitutionis. ⁊ ē quarta pars hereditatis totiꝰ vt cū aliquis ē institutus heres ⁊ rogatꝰ vt restituat alij hereditatē si sine liberis decedat. iste sic institutus retinere pōt q̄rtaꝫ partē totius hereditatis. Tertia debet iure institutōis ex͂ neo instituto heredi. ⁊ ē ¼ pars quā deducit ⁊ retinet sibi institutꝰ de legatis ⁊ fideicōmissis: qn̄ supra dodrātē .i. tres ptes hereditatis ē aliqd legatū. qn̄ enī aliquis ē institutus heres: ⁊ illa hereditas est ex iusta causa legata ⁊ fideicommissa: tunc institutꝰ potest detrahere quartam partem de legatis ⁊ fideicōmissis. ex͂ de testa. raynaldus. ¶ In prima ⁊ secunda porcione idest in legitima ⁊ trebellianica cōputant oīa hereditaria ⁊ legata ⁊ fideicōmissa. vn̄ si filꝰ vel rogatꝰ aliqua percepit de legatis vel fideicommissis a testatore: illa ↄputabit i legitia ⁊ trebellianica

Jn tertia vo.i.in falcidia ꝯputant̄ sola
hereditaria nō legata nec donata nec fide
icōmissa.e x̄.de testa.raynucius.lxc Xer.
Unde deductio falcidie ē cōditionis meli/
oris q̄ deductio legitime quantū ad hoc
ꝙ donatōes ⁊ legata nō cōputant̄ in ea.
Unde si institut⁹ aliquid de legatis vel fi
deicōmissis a testatore pcepit: illud in fal
cidia nō cōputabit. Sciēdū aūt ꝙ falci
dia cessat in his que sic legant̄ vt ad suc
cessores ei⁹ cui relicta sunt debeāt puenire
C.ad.l.fal.in auc.s in ea te. Cessat etiam
in relictis causa pietatis.vt ibidem.s.auc.
Simili̇̄r cessat etiā in testamēto militis.C.
de testa.mi.in testō.⁊ e x̄.de testa.rainaldus
⁊.c.vlti. Itē cessat falcidia in male ablatis
incertis que bn̄ pn̄t dici legata eē p aīa.
multo magis q̄ legata alia.possunt etiam
dici legata ad pias cās.qꝛ ad liberandaꝫ
testatoris aīam. Monaldus tn̄ scripsit in
sua sum.ꝙ ꝑpter male ablata incerta si nō
possunt pbari ꝗ credit ꝙ liberi vl' parētes
si ꝯsentire nolint possint legitima iure nāe
sibi debita defraudari. al' pōsset testator de
leui fingere male ablata multa vt ꝑdcōs
illa legitima defraudaret:quod iniquū eēt
qꝛ si talia male ablata non possint ꝑbari:
nō tenet̄ heres soluere vt debitū seu vt es
alienū:s vt legatū.C.de fal.mo.l.2.⁊.3.Et
ideo bonū cōsiliū ē ꝙ ipse testator satisfaci
at de illis dū viuit:vel faciat ꝙ fili⁹ obliget
se ad soluēdū in solidū:illa legitima nō de/
tracta. Jn q̄ casu tenebit̄.ar.insti.de execu.
tu.§.sicut p cōtrariū. Si aūt nō possit ad
hoc inducere filiū: nō faciat testamētum s
codicillū: in quo ordinet ꝙ oīa bona dis/
tribuant̄ paupib⁹ ꝑ male ablatis incertis
asserēs ꝙ plura sunt sua male ablata q̄
oīa sua bona.Similiter male ablata certa
que tn̄ probari nō pn̄t relinquat illis per/
sonis a quib⁹ iniuste habuit ea. Et male
ablata certa que ꝑbari nō possunt sūt sic
es alienū. Sꝫ nūquid pōt quis inducere
duas quartas.s.debitā iure nature ⁊ tre/
bellianicā. R̄. dicūt quidā ꝙ nō nisi q̄tā
ē plus in secūda q̄ in pma.C.ad.l.fal.l.pe.
Alij dicūt indistincte ꝙ sic. Azo vō distin
guit ꝙ aut quis ē rogat⁹ restituere heredi
tatē incontinēti: ⁊ tunc ē vā s̄nia prima.
C.de inoffi.testa.qm̄ nouella.Uel vsq̄ ad
tp̄s:vt si decedat sine liberis.⁊ tunc ē vera
sententia secūda.C.de inoffi.testa.qm̄ in pri
orib⁹.⁊ in auc⁹.de restituti.§.penul. coll.8.
Rō hui⁹ diuersitatis ē. qꝛ vbi quis ē ro
gat⁹ restituere hereditatē post tp̄s certū:vl'

si decedat sine liberis: pōt incōtinēti dedu
cere tertiā debitā iure nature.qꝛ illam sine
eī grauaie dꝫ qrere.vt ꝑbant auc' ꝑdcē.
Jn ꝑcessu aūt tpīs deducet trebellianicaꝫ
in qua eū fruct⁹ pcepti cōputent̄:min⁹ di
minuit̄ substātia hereditatis q̄ si restituēt
incōtinēti.⁊ iō tūc nō deducēt. qꝛ tūc sibi
defalcaret̄:nō aūt fruct⁹. Jus aūt canoni
cū apte fouet s̄niam azo.e x̄.de testa.raynu
cius.⁊.c.rainaldus.in tex.⁊ glo. Itē ꝗ pōt
vti quis bn̄ficio falcidie in trib⁹ casibus.
ꝑm⁹ ē quando extraneus institutus heres ro
gatus ē restituē hereditatē alijs: ⁊ nō iplet
volūtatē testatoris infra ānū a iussu iudi
cis. Secūdus ē si nō fecerit inuētariū. Ter
tius ē si testator cert⁹ de quantitate sui pri
monij ꝓhibeat expresse deduci falcidiā.i
auc⁹.de here.⁊ fal.§.illud.⁊.§. si nō fecerit
inuēta.⁊.§ si vō expssum.⁊ hoc vide infra
ti.de puidētijs testatoris.ar.i.s.de ꝑhibitōe
falcidie. Itē qn̄ vni plures res sint legate
tunc si soluit aliquas illaꝝ integre pōt in
alijs retinē plenā falcidiā p doli exceptōeꝫ
.ff.ad.l.fal.si ex plurib⁹. Itē si legatū sit
tale de quo falcidia nō dꝫ deduci. puta ad
pias causas:p hoc nō onerant̄ alij legata
rij.qꝛ cuilꝫ legatario sufficit onus suuꝫ vt
deducat̄.C.ad.l.fal.in auc. similit̄. Item
legatū aut ē relictū vni ꝑsone aut plurib⁹.
si vni aut legatū ē vni⁹: ⁊ tūc si soluit totū
nihil detrahet.aut incepit tm̄ soluere.sic de
trahet. Aut sunt legata pluriuꝫ: ⁊ tunc si
soluit vni pōt detrahere de alijs. Si vō sit
relictū plurib⁹ tūc si soluit totū vni non de
trahet.C.ad.l.fal.auc.s cū testator.⁊ in.l.
ꝑalle.si ex plurib⁹.hoc xb. Itē qn̄ fructus
pcipiunt̄ volūtate testatoris. vt qn̄ quis ē
rogatus restituere alteri hereditatē post aliꝗ
quod tp̄s:tunc cōputat fructus in quartā
trebellianicā.⁊ quod supra quartam rece
pit nō restituet nisi sit de liberis ꝑmi ḡdus
c.ſi.n.ē rogat⁹ frater ꝑmi gradus restitue
frīb⁹ hereditatē.si decesserit dꝫ retinē q̄rtā
sine cōputatōe fructuum: nisi pcepit eos
post litis ꝯtestatōeꝫ. tūc.n. ꝯputabit tpos
in quartā.qꝛ ē male.f.dei possessor. Si vō
pcipiūt̄ ex negligētia nō p̄tētis:sic nō cō
putat in quartā:nec restituit eos. Si aūt p
cipiūt̄ ex mora non soluētis: sic ꝯputat in
quartā. ⁊ qcq̄d ex eis hꝫ vltra restituet.
C.ad se.con. vellcia iubemus. De insti
tutōe vō liberoꝝ legitimoꝝ. sciēdū ꝙ pat̄
arrogās ⁊ au⁹ nepotē adoptās tenēt filios
suos arrogatos ⁊ adoptiuos: si tpe mortis
sue hn̄t eos i sua adoptiua fāilia ī testō suo

instituere vel exheredare sicut si eēnt filii eorum legitimi et naturales. alr̄ inutilr̄ testabunt̄. Si v̄o tp̄e mortis sue eēnt emācipati ab eis tunc nō tenent̄ eos instituere nec exheredare. quia sunt loco extraneorum. pater etiā naturalis hu⁹ filios q̄diu sunt in adoptiua familia nec instituere nec exheredare tenet̄. q2 sunt loco extraneorum. Ex eo tamē tp̄e quo a patre adoptiuo fuerint emancipati: incipiūt in ea causa eē sicut si fuissent emancipati ab ip̄o naturali patre. insti. de exhere. lib. §. adoptiui libi. et §. emācipati vero. His autem qui adoptauit extraneum condens testamētū filiū suū adoptiuū nec instituere nec exheredare tenet̄ cū nihil iuris hēat in bonis eius: nisi q̄ ei succedit ab intestato. insti. de adop. §. s3 hodie. Et nota q̄ illa documēta q̄ sunt tradita in arti. p̄cedē. n habēt etiā locū in liberis tm̄ legitimis. Quid aūt sit adoptio et arrogatio vide in tractatu de mr̄imonio. ti. de adoptione.

Sequit̄ videre de sexto articulo p̄ncipali. s. de institutiōe ascēdētiū. Circa qđ sciēdū q̄ si ego testator vel testatrix nullū habeo liberū a me necessario istituēdū vel exheredandū: habeā tamē parētē vel parētes legitimos et naturales. et sim in statu in quo liceat mihi testari. vt q2 sum emācipatus: vel aliter mei iuris factus: tunc si testari vtilr̄ voluero eos instituere debeo. C. ad sena. consul. orphi. quotiens. l3 si habeam etiā descēdētes: eos. s. ascēdētes si volo possum instituere. Instituam ergo parētes meos nulla dr̄ia habita inter paternos et maternos. salua tm̄ gradus p̄rogatiua. puta si patrē et matrē habeam: vtrūq3 instituā. vel si solū patrē vel solam matrē illū vel illā instituā. De aliis autem ascēdētib⁹ non teneor facere mētionē. q2 p̄cedit eos vno gradu pater vl' mater. S3 si patrē vl' matrē nō habeo: tūc primiores mihi in gradu ascēdētiū instituere debeo. eodē. n. mō succedūt ab intestato. vt i auc. de heredi. ab inte. veni. §. si igit̄ defunctus. possum aūt instituere in toto vel in certa parte. tm̄. sufficit si parētē instituēdū istituā in sua legitima porcione parētibus debita iure nature: que ē tertia pars bonorum meorum. vt in auc. de triēte et semisse. §. i. Et si in minori instituero: nihilominus tenet testm̄: l3 agi poss̄et ad supplemētū. vt de liberis dictū ē. Possum aūt meos parētes exheredare vel p̄terire. s. noiatiz et legitima eā adiecta al' testamētū meū resciderēt. in auc. vt cū de ap. cog. § si talis igit̄. col. 8.

Sequit̄ videre de septimo p̄ncipali. s. de institutiōe extraneorum. Circa qđ sciēdū q̄ si illū vel illos quem vel quos habeo legitimos descēdētes vel ascēdētes instituēdos vel exheredandos instituā quidē nō tm̄ in vniuerso s3 in parte vel re certa: tunc extraneū in residuo vlēm heredē instituere potero. si eni3 nō inueniret̄ vniuersalis: tunc is qui eēt institutus i pte vel re certa hrēt̄ pro vniuersali. C. de here. insti. quotiēs. Si aūt eos oīo exheredauero: tunc extraneū instituam: al' testamētu3 nō tenēt in quo institutio heredis nō eēt. insti. de fideicōmis. here. §. in primis. Cū v̄o nullum habeo descēdētiū vel ascēdētiū instituam heredē aliquē extraneum: siue sit meus naturalis: siue aliquis de collateralibus meis: siue quecunq3 alia persona. puta dicēdo in prima vl' in tertia persona sic: In omnibus autē bonis suis quatuor actionibus: idest filium eius naturalē vel patruum vel huiusmodi sibi heredē instituit. vel talē ecclesiam. vel conuētū vl' hospitale: etiā q̄3 xp̄i pauperes intuitu pietatis sibi heredē instituit. Notandum aūt q̄ si dicat̄ gn̄alr̄ pauperes xp̄i sibi heredes instituit: distributio competit ep̄o dioces. qui ē procurator pauperum gn̄alis sue diocesis. Et ideo ad hoc vitādū sol3 sic addi. Illos. s. pauperes quos eius cōmissarii dixerint eligēdos. quorum quēlib3 tm̄ illam porcionē quam ipsi cōmissarii ei designauerint ex hac hereditate capere voluit et disposuit et ip̄os cōmissarios vice dictorum pauperu3 et heredū hanc hereditatē adire. L3 autem institutio talis videat̄ alieno arbitrio committi et ideo non valere. tamē hr̄ valz. q2 testator prima facie suo arbitrio instituit pauperes xp̄i. quod facere potuit: l3 eos restrīxerit ad certos pauperes et heredes ad cōmissarios ex postfacto declarandos. Si v̄o dicēt. illum instituo quē talis voluerit tunc omnino cōmittēt arbitrio alieno. et eēt omnino inutilis institutio. Ad p̄dictu3 aūt dubium vitandu3 sol3 testator aliquā fidelē p̄sonam heredē instituē: distributōz ipsius hereditatis pro anima sua ei⁹ fidei cōmittēdo: dicēdo sic. In omnibus autem bonis suis dominum talem heredem sibi instituit disponēs et iubens quatenus pro anima sua hereditatem ipsam eroget et distribuat in pias causas et distributionem ipsam eius fidei et charitati committens.

Lz aūt videat̄ eē quoddā fideicōmissum: querit̄ vtrū idē possit trebellianica porcio defalcari. ⁊ videt̄ ꝙ nō cū in relictis ad pias causas oīo falcidia cesset. in auc̄. de ec. ti. §. si aūt heredes. Ad hoc nota ꝙ frat̄ nō habet querelā inofficiosi testamenti si frater eius heredē extraneū instituerit: nisi psonā infamē instituisset. ⁊ hoc habet locū in fratre ꝯsanguineo ⁊ vterino simul ⁊ in fratre cōsanguineo tm̄. ⁊ nō in fratre vterino tm̄. ff. de inoffi. testa. l. i. vnde qui habꝫ fratrē ex patre ⁊ matre tm̄ si instituit personam turpem ⁊ infamē debet instituere fratrē saltē in aliqua re. al' rumpet frater testamentū: nisi ꝯmiserit cām ingratitudinis. vt quia ꝯ eū mortē intentauit: vel accusatōꝫ criminaleꝫ inducere voluit. vel substantie eius iacturā grauem molitus fuit. probāt̄ hec in auc̄. de nup. §. ingratitudinem. Hec Ho. Itē ad hoc vt quis institui possit tria tpa ꝯsiderant̄. s. tps institutōis. vt sciatur vtrū institutio tenuerit. tps mortis testatoris: vt sciat̄ vtrū effectū habuerit. ⁊ tēpus aditionis hereditatis quod tempus maxime expectandū ē quo. s. hereditas acquiratur. ff. de fur. a ticio. Medio autē tpe inter factū testamēti ⁊ mortē vel cōditionē institutionis existētē mutatio iuris heredis nō nocet. q2 tria tēpora cōsiderant̄. ⁊ hoc quo ad extraneos ⁊ eos qui nō sunt i potestate testatorū. In heredibus vō suis ⁊ necessarijs tēpus mortis tm̄ videtur expectandū. insti. de here. quali. ⁊ di. §. extranei. ⁊. §. sui. In heredibus vō necessarijs duo tm̄ tpa sunt expectanda. s. testamēti ⁊ mortis. ff. de heredi. insti. si alienū. ⁊. §. in extraneis. l. seruū. in pn. Unde si heres institut᷑ ab extraneo sit excōicat᷑ tpe institutōis vel mortis vel aditionis p2o nihilo habet̄. si autē medio tpe nō nocet. vnde si post institutionē fuit excōicatus ⁊ ante mortē absolut᷑: heres erit. sed de hoc habebit̄ infra plenī᷑ li. 7. ti. 8. Insup nota ꝙ institui nō possūt isti. s. deportatus in insulaꝫ. C. de here. insti. l. i. damnatus in metallū. quia peregrinus ē effectus. ff. de his que p2o nō scriptis habent̄. si in metallū. heretici. C. de hereti. ⁊ mathe. l. manicheos. Baptismi iteratores Apostate xpiani qui idolis sacrificarunt. C. de aposta. hi qui. Collegia illicita. i. priuilegiū spāle nō habentia: eo ꝙ non sunt a senatu vel principe approbata. C. de here. insti. collegiū. Itē spurius testatoris ab eo institui nō pōt. Itē incestuosus. in auc̄. q. mo. na. ef. sui. §. fi. Itē nec mulier que nubit infra tēpus luctus. scdm le. in auc̄. de nup. §. i. ⁊. C. de sc. nup. l. i. riso. 3. h tm̄ scdm canones si tenꝫ. ex. de sc. nup. c. penul. ⁊ vlti. Itē incerta psona non pōt institui. hoc tm̄ fallit in pauperibus xpi. C. de here. insti. quotiens. Itē seruus accusat᷑ de adulterio cū dn̄a sua ꝯmisso que etiā dn̄a de codē crimine fuerat accusata: ab ipa dn̄a non pōt institui. insti. de here. insti. §. est aūt casus. Omnes vō psone alie a predictis possunt institui.

¶ Ad hoc nota ꝙ si seruus sit institutus heres nō pōt nisi iussu dn̄i adire hereditatē. ⁊ si dn̄o iubente adeat acquirit̄ dn̄o ac si eēt institutus. insti. p quas pso. no. acq. §. itē nobis. Nota tm̄ scdm Io. 13. q. 2. illud. ꝙ lz serui nō possint hereditatē possidere: ꝯsuetudo tamē ē in pluribus locis ꝙ filijs relinquit̄ peculiū quod habuit pater.

Sequit̄ videre de octauo pncipali. s. de formis institutionū heredū. vbi sciendū ꝙ dictator testamenti ꝯsiderare debet vtrū instituat̄ vnus heres vel plures. ⁊ an liberi vel ascendētes vel extranei. ⁊ an plures instituant̄ equalit̄ vel inequaliter. ⁊ an in capita vel stirpes. Et quidē si testator habeat vnicū filiū vel filiam ⁊ eū instituat heredē in vniuerso positis oibus legatis dicet̄ sic. In oibus autē bonis suis iuribus ⁊ actionib᷑. T. filiam eius heredē instituit. Et si p legē velleianā prouidere velit ne quasi agnatione sui heredis rumpatur testamentum: dicetur sic. Talem filiū eius instituit. vel eo pmorientē liberos ex eo supstites natos ⁊ posthumos in stirpes ⁊ nō in capita heredes sibi instituit. Si aūt habeat plures filios ⁊ filias ⁊ velit eos equaliter heredes instituere sibi dicet̄ sic. C. ⁊. p. filios eius equis porcionibus instituit. Et si quis dictoꝝ filioꝝ eius ipo testatore viuo decesserit. in locū ⁊ partē eius liberi ex eo supstites nati ⁊ posthumi in stirpes ⁊ nō i capita sint heredes. Si vō aliquos eoꝝ velit instituere sibi heredes in re certa vel parte ⁊ aliquos i vniuerso dicet̄ sic. Petrus bertā eius filiam heredē sibi instituit in centū lib. quas etiā eam habere voluit cum nupserit vel religionē intrauerit. ⁊ interim in domo sua decentia ⁊ sufficientia alimenta. si tm̄ dictas centū lib. ante ꝙ̄ nubat vel religionē intrare exegerit: et tunc non habeat alimenta. Si aūt filia sit nupta sic dicet̄. Petrus bertā filiā eius vel ea pmortua liberos ex ea

supstites in stirpes sibi heredē instituit i co
qō ipi herte dotis noie dedit qñ nupsit ꝛ
insup i.io.lib. Si vō filia sit dedicata i aliq̄
monasterio pōt eā pater vel monasteriū i
quo est si voluerit heredē sibi instituere in
certa quātitate. Pōt etiā filiū emācipatū
heredē sibi instituere in certa parte. potest
etiā in vniuerso pariter cum alijs in ptāte
sua retentis. Pōt etiā aliquos eoꝝ quos
habet in ptāte heredē sibi instituere i certa
parte. Positis aūt heredib⁹ pticularib⁹ oꝫ
institui heres vlis sic. In oib⁹ aūt alijs ꝛc̄
vt sup. Factis aūt institutōib⁹ vlib⁹ ꝛ par
ticularib⁹ liberoꝝ viuentiū. debēt fieri institu
tiones postumoꝝ ne al' testamētū rūpat
sic. Si vō ex ipa dña herta ꝯiuge ei⁹ nati
fuerint ei filij vnus vl' plures masculi vel
femine: postumi vel medio tpe nati ad lu
cem puenientes. si masculi vel masculus fu
erint: ipm vel ipos cū pdictis a. ꝛ. b. iā na
tis pariter ꝛ eqs porcionib⁹ in oib⁹ bonis
suis sibi heredes instituit. Si vō femia fuerit
vna vel plures: ipam vel ipas siue qualꝫ
eaꝝ in centū lib. heredē sibi instituit. De
formis aūt institutionū ascēdētiū ꝛ extrneo
rum pꝫ ex pdictis. Attēdat etiā testamēti
dictator ꝙ si fiat exheredatio legitime fiat
ꝛ ꝙ testationē ipa exheredatio antecedat
Quomō aūt forme exheredationū fiant
pꝫ ex his que dicēt in ar. se.

Sequit' videre de nono. s. de causis
exheredādi. qr. n. habitū ē sup ꝙ
parētes filios: ꝛ filij parētes exhe
redare pñt. ideo vidēdū ē quib⁹ ex causis
exheredatio fieri possit. Et pmo quib⁹ ex
causis exheredari pñt filij. 2ᵒ ex quibus
parentes. ¶ Sciendū ergo ꝙ. 14. sūt cāe
quib⁹ pater vel mater. auus vl' auia filios
ꝛ nepotes exheredare possūt. Prima est si
filius man⁹ iniecerit in patrē ꝛ offenderit
eū. 2ᵃ si grandē iniuriam ei fecerit ꝛ ꝯtu
meliā. 3ᵃ si patrē accusauit i criminalib⁹
causis pterq̄ꝫ de crimine lese maiestatis vl'
de offensa cōtra cōitatē sue ciuitatis facta
vel de heresi. 4ᵃ si fili⁹ malefic⁹ cū malefi
cis ꝯuersat'. 5ᵃ si fili⁹ machinet' vel insi-
diet' in necē patris. 6ᵃ si fili⁹ calumniose
litē mouerit patri a qua si pater defecerit:
opꝫ eū dāna grauia sustinere. 7ᵃ si filius
rogat⁹ a patre ob debitū in carcere detruso
vt fideiubeat p eo ꝛ nō vult fideiubere in
illo p quo creditores ei⁹ fideiussorē recipē
volūt. quod tñ in filijs masculis locūꝫ hꝫ
8ᵃ. si fili⁹ phibuerit patrē testari. 9ᵃ si
filius sit ioculator cōtra volūtatē patris:
nisi pater eandē habuerit pfessionē. 10ᵃ
si filia nō ꝯsenserit patri volēti eā honeste
maritare ꝛ dotare sm̄ vires pnimonij: sed
pot⁹ vult luxuriari. 11ᵃ si fili⁹ misceat' cuꝫ
sua nouerca aut ꝯcubina patris sui. 12ᵃ si
fili⁹ neglexerit patrē furiosum. in quo casu
etiā ipo iure ē exheredat⁹. 13ᵃ si fili⁹ patrē
captū a sarracenis redimere noluit. i quo
casu si pater in captiuitate decedat heredi-
tas ad ecclam spectat. 14ᵃ si pater sit ca-
tholic⁹: ꝛ fili⁹ heretic⁹. ¶ Cause aūt pter
quas filij parētes: ꝛ nepotes auū ꝛ auiaꝫ
exheredare pñt sunt octo. Prima ē si pat'
filiū de crimine accusauit: pterq̄ꝫ de crimie
lese maiestatis. 2ᵃ si pater vite filij p veneniū
vel aliter insidiat⁹ fuerit. 3ᵃ si pater
vxori vel ꝯcubine filij se immiscuerit. 4ᵃ si
pater phibuerit filiū testari de his de qb⁹
poterat testari. ¶ 5ᵃ si pater nō redemerit
filiū captū a saracenis subueniēdo sibi. qr
tunc si fili⁹ in captiuitate decedat: bona de
qb⁹ ipe poterat testari debent dē ecclesie vel
dari p captiuoꝝ redēptione. si vō redeat:
rite patrē exheredare pōt. 6ᵃ si pat' negle
xerit curam filij furiosi. 7ᵃ si pater sit he
reticus ꝛ fili⁹ catholic⁹. 8ᵃ si pater vxori
filij dederit veneniū ad mortē vel mētis ali
enationē. vel aliter insidiat⁹ fuerit vite ei⁹.
ꝛ eodē mō si mater marito filie. pbantur
hec oia in auc. vt cū de ap. cogno § cāas. ꝛ
§ omnes. coll. 8. Et oēs iste cause ingrati-
tudinis tollunt' p ingressum religionis.
vt dicit Her. ex. de apo. ex lraꝝ. ¶ Ad hō
nota ꝙ exheredatio non tenet nisi cā aliq̄
de supradictis noiatim exprimat'. vt dicēdo
sic. Insup petrus filiū ei⁹: qr man⁹ atroces
i eū iniecit: oio exheredauit: ꝛ ex omni sub
stantia ꝛ hereditate sua alienū ꝯstituit. h.
vō sibi heredē instituit. Si vō nec instituē
nec exheredare velit pōt pterire inserēdo
tū cām sic. Petr⁹ her. fil. i ei⁹ nec instituit
nec exheredauit. qr cū eā honeste marita
re vellet maluit luxuriari. p. vero heredem
sibi instituit. Talis. n. pteritio facta circa
eam tantū valet sicut exheredatio. Et sili
mō liberi ꝛ ascēdētes suos exheredare vl'
pterire pñt inserendo aliquā de causis sup
dictis. Itē si testator dicat. exheredo fili-
um meū sine expssiōe nominis: cū plures
filios habeat: nullus erit exheredat⁹. ff. de
libe. ꝛ postbu. noiatim. Insup nota ꝙ fi
lius excludit' ab hereditate patris propter
plura crimina. Primo pter crimē heresis

e x̄. de heret. vergentis. in fi. 2° ꝓpter crimē lese maiestatis. ar. de pe. di. i. si quis tamē i militib⁹. Et sm quosdam simonie quod ei parificat̄ 3° ꝓpter crimē interfectiōis vel mutilatōis rectoris ecclesie. e x̄. de penis. in quibusdā. 4° ꝓpter crimē incestus cū monaca cōmissum. ar. 22. q. i. si quis sollicitauerit. in textu ⁊ glosa.

De substitutionib⁹ titulus 26⁹.

Deinde q2 institutis heredibus plerūq3 substituunt̄ alij. idō viso de institutiōib⁹ videndū ē de substitutōib⁹. Et pmo quid ē substitutio. 2° quot ⁊ que sunt spēs siue differentie eius. 3° de substitutōe vulgari. 4° de substitutiōe pupillari 5° de substitutiōe exēplari. 6° de ꝯpendiosa. 7° de substitutione breuiloqua. ¶ Circa pmū sciēdum ꝙ substitutio ē secūdaria ⁊ ꝯditionalis institutio. substitutio. n. ꝯtinet in se institutiōez vt cū a. mihi heredē īstituo. ⁊ si a. nō fuerit vel si decesserit. p. sit heres. ⁊ p3 ꝙ a. heres instituit̄ pure ⁊ primo gradu. s3 p. heres eligit̄ sub ꝯditiōe ⁊ secūdo gradu. Et lic3 substitutio possit ab vno in aliū multiplicari: quelib3 tñ substitutio dicit̄ gradus secūdus. sicut secunde nuptie dicūt̄ omnes que sequuntur primas.

Circa secūdū sciendū ꝙ substitutio alia ē directa alia obliqua. directa ē p quam quis capit hereditatem defuncti nullo alio mediāte vel sibi cooperante. vt cū dicit̄. a. mihi heredē instituo. ⁊ si ipse nō fuerit heres. p. sit heres. tunc. n. adueniēte cōditiōe statim īmediate hereditas pueniet ad p. ⁊ ipse p se nullo alio cooꝑante poterit eam adire. Substitutio vō obliqua siue fideicōmissaria vel precaria ē illa p quam quis capit hereditatem alio mediante. vt cū testator fideicōmiserit heredi vt hereditatē restituat alij dicēdo sic. A. heredē mihi instituo. s3 rogo eū p fideicōmissū vt ipsam hereditatē restituat p. l3 ergo p fideicōmissū p. sit substitutus ipi a. pmo tñ a. d3 hereditatez adire. ⁊ aditam p. restituere. ⁊ sic a. mediante ⁊ oꝑante hereditas pueniet ad p. Sciendū aūt ꝙ si a. adierit sponte hereditatē: tūc defalcata ⁊ retēta sibi porcione trebellianica. s. q̄drāte. i. quarta pte hereditatis. reliquū dodrātē. i. reliquas tres partes hereditatis restituet petro. Si vō iudicis officio compulsus adierit totam hereditatē restituet. insti. de fideicō. here. § . in primis. Sed hec substitutio sub dicta vboꝝ forma raro fieri cōsueuit. sub alijs aūt vbis sepe ꝯtingit. vt qñ instituo a. filiū vel fratrē meū ⁊ subijcio ꝙ si dictus a. qñq3 decesserit sine liberis: substituo ei p. hec. n. vba represētant fideicōmissariam substitutiōez. vt infra dicet̄ cū de ꝯpendiosa aget̄. ¶ S3 quid si ecclesia sit heres ⁊ rogata restituere hereditatē alteri. nūqd detrahere pōt quartam trebellianicā. Ad hoc notat Jo. 12. q. 3. c. penul. ꝙ pōt ea3 detrahere si d3 hereditatē restituere persone pūate. si aūt ecclesie non, dubitant legiste vtrū possit detrahere. C. cōmunia. de le. l. i. Item si quis rogatus sit restituere plibus hereditatē si sine liberis moriet̄: ⁊ vn⁹ illorum pmoriat̄ ⁊ relinquat filios. alter autē superuiuat. illi soli supuiuenti debet̄ hereditas vel fideicōmissum. q2 tpe extantis cōditionis solus inuenit̄. ⁊ filijs premortui nihil debet̄. q2 decessit añ diē fideicōmissi cedētē. C. de cadu. tol. l. vna. § . si aūt aliqd ⁊ e x̄. de testa. rainaldus. in glo. ¶ Ad hoc nota sm Ber. ⁊ Ho. e x̄. de pba. in psentia. super illud. non intelligit̄ sine herede decedere qui monasteriū sibi instituit heredez ꝙ quando quis ē rogatus restituere hereditatē alicui vel legatū: aut ē rogatus restituere loco religioso vel ecclesie vel pauꝑib⁹ ad pias causas. ⁊ tunc p ingressum monasterii non euanescit substitutio. Aut priuate persone. ⁊ tunc aut fit mentio de liberis vel heredibus. aut non. si non. puta instituo a. heredem tali cōditione vt restituat p. hereditatem. ⁊ tunc euanescit substitutio si a. postea filium vel nepotē ex filio premortuo habuerit. l3 mentio de liberis non sit facta. C. de fideicōmis. cum acutissimi. Aut fit mentio de liberis. puta īstituo a. tali ꝯditione vt si sine liberis decesserit hereditatez restituat p. tunc substitutio euanescit ī pluribus casibus. Primo si substitutus decedat prius q̄3 īstitutus. vnde filijs substituti premortui nihil debet̄. vel si sint mortui ante diē fideicōmisso cedētez. C. de cadu. tol. l. i. Secūdo si īstitut⁹ īgrediat̄ monasteriū vel assisteriū ita ꝙ monachatus teneat. q2 tunc monasteriū vel assisteriū heres eius ītelligit̄ eē. Si vero non intrat monasteriū tunc grauatus substitutōe nō potest īstituere monasteriū heredē. vñ illō qd dr̄ i. c. psentia. non videt̄ sine herede decedē verum est monasteriū īgrediēdo: non aūt

instituendo. 3° si habeat filiũ naturalẽ. ff. ad trebel. ex facto. 4° si nõ habeat filiuz vel nepotẽ ex filio pmortuo. Nõ euanescit aũt pdicta substitutio si institutus filiũ habuerit ⁊ ille premoriatᷣ. q2 tũc viderᷣ sine liberis decessisse. c. ĩ. de testa. raynucius. nõ euanescit etiã si fiat cleric⁹. nisi duo ꝯcurrãt ibi. s. ꝙ i ecclia ppetuo maneat. ⁊ ꝙ relicta expẽdantᷣ vel relinquantᷣ in pias causas Nõ euanescit etiã si se ⁊ sua tradat ecclie seculari: nisi ꝯcurrant ibi etiã predicta. in auc. de sanctis. epi. §. ß hoc pñti. Si vero fiat mentio de herede. puta instituo a. tali ꝯditõe: vt si sine herede decesserit restituat hereditatẽ p. tunc noie heredũ soli filij intelligunturᷣ. vt in. l. ex facto. ⁊ noie filioꝝ nepotes ⁊ alij vlterius descendẽtes. Directa aũt substitutio, alia vulgaris: alia pupillaris: alia exẽplaris: alia ꝯpendiosa: alia breuiloqua: de quib⁹ p ordinẽ ẽ videndũ.

S Equiturᷣ videre de tertio. s. de substitutione vulgari. circa quod sciendũ ꝙ talis alia ẽ expressa. alia tacita. Expressa fit p istã negationẽ nõ hoc mõ. Instituo mihi heredẽ a. ⁊ si ipse noluerit vel nõ potuerit heres eẽ. pe. sit heres. vlᷣ pe. substituo. Tacita ẽ qñ negatio nõ exprimiturᷣ ß includiturᷣ: vt cũ diciturᷣ. a. ⁊. pe. mihi heredes instituo. ex hoc. n. colligiturᷣ ꝙ si alter eoꝝ heres nõ fuerit. s. quia noluit vel non potuit. quia decessit ante aditã hereditatẽ alter sit heres in solidũ. Diciturᷣ aũt vulgaris substitutio talis. q2 a quolz de vulgo. s. testatore masculo vel femina: parẽte vlᷣ extraneo põt fieri. põt etiam fieri cuilibet. scz pupillo adulto ⁊ maiori in potestate cõstituto vel emancipato: suo vel extraneo. Effectus aũt eius ẽ vt bona testatoris pueniãt ad substitutũ. s. illa tñ que puenire debebãt ad institutũ qui noluit vlᷣ nõ potuit heres eẽ. ⁊ nõ bona illi⁹ heredis istituti. q2 testator p talẽ substitutionẽ substituere potuit i bonis suis. nõ aũt in bonis heredis. vnde substitutus directe fit heres ipi testatori. insti. de pupil. substi. §. quo casu. Expirat aũt hec substitutio q̃cito istitutus adierit hereditatẽ. siue postea decedat cũ liberis siue sine liberis. C. de ipubeꝝ ⁊ alijs substi. post aditam.

S Equiturᷣ videre de quarto. s. de substitutione pupillari. Circa quam sciendũ ꝙ ad eam quatuor ꝯcurrũt Primũ ẽ vt ille cui fit substitutio sit de liberis testatoris. Secũdũ ꝙ sit impubes Tertiũ ẽ ꝙ sit in potestate testatoris. 4m ẽ ꝙ ille cui fit substitutio instituaturᷣ vel exheredetᷣ. ⁊ pbanturᷣ hec insti. e. Põt aũt hec substitutio fieri non tñ impuberi filio iam nato. ß etiam posthumo. si tñ ipse posthum⁹ nasciturus erat in ptãte testatoris si testator ipse viueret. Põt etiam fieri nepoti ex filio. si tñ nõ sit recasurus in ptãtem pr̃is sui post mortẽ aui. ff. de vulga. ⁊ pupil. substi. l. z. §. posthum⁹. Diciturᷣ aũt hec substitutio pupillaris q2 fit soli pupillo. nec põt tẽpus excedẽ pupillare. quia expirat ad introitũ pubertatis. põt aũt fieri in minus tempus vt dicaturᷣ. si filius meus infra quartũ vel quintũ annũ vel etiam minus decesserit ille sit heres. ff. e. l. z. sup illo. masculi. Est aũt substitutio pupillaris alia tacita. alia expressa. Expssa ẽ illa que fit per vbũ affirmatiuũ. ⁊ facit expsse mentionẽ de pupillari etate. vt cũ diciturᷣ sic. a. filiũ meũ heredẽ mihi instituo. ⁊ si ipse mihi fuerit heres ⁊ in etate pupillari decesserit. p. sit heres. vel p. substituo. Tacita ẽ que habet expresse formam pupillaris. ß sub quibusdaz alijs verbis includiturᷣ. vt cũ dr̃. a. filiũ meũ heredẽ mihi instituo. ⁊ si ipse heres mihi non fuerit p. sit heres. Hec ẽ substitutio vulgaris expressa ⁊ sub hac includiturᷣ tacita pupillaris ex eo ꝙ dico. si nõ fuerit heres resultat vtraqꝫ substitutio. s. vulgaris ⁊ pupillaris. vnde siue a. nõ sit heres siue sit: si in etate pupillari decesserit: hereditas directo iure pueniet ad p. ß ex vlgari succedet tñ i bonis testatoris. ex pupillari vero succedet in bonis testatoris ⁊ pupilli Et similiter sub pupillari expressa includiturᷣ vulgaris tacita insti. e. in pñ. ⁊. ff. e. nam ß iure. Effectus substitutõis pupillaris expresse ẽ ꝙ ille qui ẽ substitutus impuberi decedẽti infra tempus pupillare fit directo iure heres testatori ⁊ pupillo: ⁊ capit bona ⁊ hereditatẽ vtriusqꝫ. Itẽ effect⁹ ei⁹ ẽ ꝙ excludit matrẽ impuberis ⁊ oẽm aliam psonaz que ipi pupillo ab intestato succedere potuisset. insti. e. ff. e. lucius. vnde lz testamẽtũ videaturᷣ eẽ vnũ ꝓpter ordinatorẽ vnũ. scilz patrẽ. ẽ tamẽ duaꝝ hereditatũ. s. patris ⁊ filij. cũ. n. pupillus nõ possit testari pmittiturᷣ patri testamẽtũ ipi filio facere ⁊ de herede ei ꝓuidere. ⁊ hoc tñ infra tempus pupillare. insti. e. §. quo casu. In pupillari autẽ tacita aut ipi pupillo substituiturᷣ alter filius testatoris ⁊ frater eiusdẽ pupilli. ⁊ tũc substitutus totaliter admittiturᷣ ⁊ mater ⁊ q̃libz

alia psona veniēs ab intestato repellitur. Aut substituitur extraneus. ⁊ tunc mater admittitur ⁊ substitutus repellitur. C. de impu. ⁊ ali. substi. cū quidā. Euanescit aūt substitutio pupillaris pmo si pupillus erit pubes. insti e. §. qua rōne. Secundo si hereditas patris nō sit adhuc adita. qz cū testamentuz paternū sit destitutū ex quo nullus apparet heres euanescit etiā pupillare. ff. e. si ples. Tertio si nascatur posthumus de quo non fuit facta mentio. ff. e. si pater. l. z. Quarto si pupillus patiatur capitis diminutionē maximam vel mediā vel etiam minimā. ff. de adopti. l. nec ei. Et quibusdam etiam alijs modis quos relinquo iurisperitis gratia breuitatis.

Sequitur videre de quinto. s. de substitutione exemplari. Circa quod sciendū q ipsa fieri pōt in quocunqz parente mare vel femina: filio furioso vel mente capto: existenti vel nō existi in pria potestate. dū tamē sit pubes vel maior. nā impuberi furioso vel mente capto puidetur p substitutionē pupillarem. ff. de tutelis. l. z. . §. i. ⁊. z. debet. n. testator certas personas ⁊ certo ordine substituere furioso. si. n. furiosus habeat liberos ex pmo substituet illos si vo nō habeat liberos s fratres substituendi sunt ei ipi fratres. si vero nec liberos nec fratres habeat tunc quē voluerit substituet. C. de impu. ⁊ alijs substi. humanitatis. Et subditur in hac substitutione talis cōditio. s. si ipse furiosus decedat ante q̄ mēte ⁊ cerebro sanus fiat. Est ergo substitutiōis huius forma talis. A. filiū meū furiosum vel mentecaptū heredē mihi instituo. ⁊ si ipse decesserit ante q̄ mēte ⁊ cerebro sanus fiat. talis eius filius vel frater vel talis alius sit heres. vel sic. talem eius filiū vel fratrē vel talē aliū substituo. Dicitur aūt hec substitutio exemplaris. qz fit ad exēplaz siue similitudinē substitutiōis pupillaris. sicut . n. pupillus testari nō pōt sic nec furiosus ⁊ ideo sicut pater puidet filio suo pupillo de herede: sic ⁊ filio furioso. vnde substitutus capit vtriusqz bona. s. testatoris ⁊ heredis sicut in pupillari. Differt tamē hec substitutio a pupillari primo qz illa fit tm̄ a parente ei quē habet in potestate. hec vero fit ei etiam quē nō habet in potestate. Secundo quia illa fit tm̄ pupillis īfra tēpus pupillare. hec aūt adultis vel maioribus. Tertio quia pupillo substitui pōt quilibet ad libitū testatoris. sz furioso certe persone sunt substituende. Quarto quia illa expirat adueniente pubertate. sed hec adueniente sanitate. probantur hec insti. de pupil. substi. §. qua ratione. Sed quid si habet lucida internalla. Rn̄. pōt dici sm Hosti. q si habet tanta q pōt facere testamentū substitutio euanescit. etiam si non fecerit. ⁊ imputet sibi si non hec euitauit. ar. ff. de re. iu. quod quisqz. vel dic q si fecit euanescit. si vo nō fecit nec facere potuit nō euanescit. ar. C. de legi. qd fauore.

Sequitur videre de sexto. s. de substitutione ꝯpendiosa. hec aūt aliqn̄ fit a milite. aliqn̄ a pagano. i. nō milite. milites de quibus loquitur lex nostro tpe non habemus. Et ideo ptermissa illa que fit a milite dicendū ē de illa que fit a pagano. Huius aūt substitutionis forma ē hec. A. filiū meū heredē mihi instituo. si tamē q̄ndocūqz decesserit p. sit heres meus. ff. e. verbis. Hoc tamen precognito. s. q ꝯpendiosa fieri non potest a pagano nisi filio pupillo in potestate existenti sicut nec pupillaris. ⁊ hec ꝯpendiosa continet in se pupillarē expressam. quia habet eundez effectum. Et dicitur ꝯpendiosa qz sub cōpendio huius aduerbij quandocūqz continet pupillarem que alias fit prolixioribus verbis. Et lz hoc aduerbiū quandocūqz sm significationē ppriam se extēdat ad omne tps restringitur tm̄ hic ad tps pupillare vtute horum verboꝝ. p. sit heres. qz per huiusmōi verba directa videor voluisse filio meo infra tempus pupillare puidere de herede. quod infra tps aliud facere mihi nō licet. insti. de pupil. substi. §. quo casu. Licet aūt pdicta substitutio ex sui natura simpliciter sit directa. alias tamen in ea posset addi vel mutari qd eam ad naturā ⁊ ius fideicommissarie deduceret. hoc aūt fieri pōt sub q̄tuor formis. Prima ē talis. ⁊ si dictus a. filius meus vel frater quādocūqz decesserit. p. substituo. hoc. n. verbū substituo trahit hanc substitutionē corporaliter ad fideicōmissum. C. de impu. ⁊ alijs substi. pcab⁹. Et hoc aduerbiū quandocūqz respicit oē tempus. ff. de re. du. quotiens. Et ideo quocunqz tempore a. moriatur videtur vtute h⁹ verbi substituo rogatus esse a testatore p fideicōmissum post mortē suam substituto reddere hereditatē ⁊ bona testatoris. Vn̄ quocunqz tpe a. moriatur mr ⁊ quicūqz succesores ei⁹ adibūt ipam hereditatez ⁊ aditā substituto restituent ex iure fideicōmissi

insti. de fideicōmis. he. §. sed quia stipulati
ones. Defalcabunt aūt et retinebūt p̄mo
ip̄ius a. legitimā. s. tertiā partē totius here
ditatis. si ip̄e a. erat de liberis testatoris ad
quos legitima spectat. i hac. n. testator eū
grauare nō potuit. C. de inoffi. testa. qm̄ no
uella. de relictis vero duabus partib⁹ defal
cabunt trebellianicā. i. quartam. et sic ha
bebit mediam hereditatem. alteram vero
medietatē restituent substituto ex iure fi
deicōmiss. Retinebunt etiam sibi oīa bo
na ipsius a. quia testator de suis tm̄ bonis
rogasse intelligit̄. nō heredis. Si vō a. nō
erat de liberis defalcabunt tm̄ trebelliani
cam et habebit etiam alia bona que ip̄e a.
aliunde quesiuit. Hec enim substitutio ga
fideicōmissi ius habet fieri pōt cuicūq; he
redi et a quocūq; testatore. insti. de fideicō
mis. he. § in primis. et §. sc. Attendas autē
diligēter q̄ lz in dicta forma dicat̄ simp̄r
quandocūq; decesserit. et nō addat̄ sine li
beris. si tamē a. erat de liberis testatoris. h
clausula. s. sine liberis tacite subintelligit̄.
quia regula ē q̄ qñcūq; testator rogat ali
quē de liberis suis hereditatē alteri restitu
ere post mortē suā. hec conditio inest ta
cite. s. si decesserit sine liberis. quia non ē
verisimile q̄ velim meam hereditatem ex
clusa prole filij mei ad aliū peruenire. Sz
in extraneo herede sic rogato nō inest ɔditō
talis nisi addat̄ expsse. C. de insti. sub ɔdi
tione factis gn̄aliter. §. vlti. Secūda for
ma ē talis. A. mihi heredem instituo. sed si
dictus a. quandocunq; sine liberis decesse
rit. p. sit heres. et hec ē totaliter fideicōmis
saria. quia lz hec verba. p. sit heres. direcā
videant̄. tamē p istam additionē. s. sine li
beris trahant̄ ad fideicōmissū. vt p̄batur
. ff. ad trebel. l. sceuola. quia illa additio sic
innuit q̄ in quacunq; etate decedat sine li
beris videt̄ rogatus esse p fideicōmissuz
hereditatē restituere post mortē. et ideo q̄cū
q; tp̄e sine liberis moriat̄ mater et qcunq;
successores eius hereditatē restituent sub
stituto deductis supradictis. ff. de vul. et pu.
sub. l. coheredi. §. cū filie. Tertia forma ē
talis. A. mihi heredē instituo. sed si dict⁹
a. qñcūq; decesserit sine liberis p. substituo
Et hec etiā in omni tp̄e ē fideicōmissaria.
et idem ius et eundē effectū habz p omnia
quod et quē habēt alie due p̄cedētes. tum
rōne huius verbi substituo. tum rōe hui⁹
adiectōis. s. sine liberis. Et quecūq; dicta
sunt de illis duab⁹ de ista tertia intelligi de
bēt. Quarta forma ē talis. s. A. filiū meū
mihi heredē instituo. si tamē filius me⁹ de
cesserit i pupillari etate vel qñcūq; postea
sine liberis. p. substituo. sub hac forma ɔp̄
hendunt̄ tres substitutōes. vna pupillaris
expssa. p hoc q̄ dicit̄ si decesserit in pupil
lari etate. et ex hac resultat tacita vlgaris.
que sub pupillari expssa continet̄. vt habi
tū ē supra. ff. de pupil. substi. nam hoc iure.
Tertia fideicōmissaria p hoc q̄ dicit̄. vel
postea quādocūq; siñ liberis. et omnes ille
tres substitutōes habēt suos effectus de q
bus habitū ē supra. Et nota q̄ hec quarta
forma fieri nō pōt nisi filiofamilias pupil
lo p̄pter pupillarē expssam que continet̄
in ea vt dictū ē. et si dictator testamēti vo
luerit q̄ iste tres substitutōes clarius ex p̄
dicta forma ɔsurgant dicet̄ sic. p. pupilla
riter vulgariter et p fideicōmissum substi
tuo. Insup nota q̄ si testator habuerit fi
lui impuberem cui nō tm̄ in pupillari eta
te sed etiam abinde substituere heredē uo
luerit. lz 4ᵃ forma p̄missa sufficere videat̄
bonū tamē ē cōsiliū q̄ qualz substitutōez
p se faciat. et primo pupillarē sic. a. filiū me
um mihi heredē instituo. si tamē dictus a.
filius meus mihi heres fuerit et i pupillari
etate decesserit. p. sit heres. vel sic. fratres
eius supstites sint heredes. vel sic. fratres
ei⁹ supstites et p̄mortuoꝝ fratrū ei⁹ liberi
in stirpes et non in capita sint heredes. po
stea faciat fideicōmissariā sic. Si vō dict⁹
a. fratres puberes postea quandocūq; de
cesserit sine liberis. vel sic. infra. 20. anni
vel aliud tale tempus etatis sue decesserit
sine liberis p fideicōmissum ei substituo p
vel p fideicōmissum ei substituo fratres ei⁹
supstites: et p̄mortuoꝝ fratrū eius liberos
in stirpes et nō in capita. Et quod dicit̄ de
liberis p̄mortuoꝝ fratrū in vtraq; substi
tutione poni debet si testator extendere ve
lit vsq; ad liberos fratrū. substitutio enim
nō extēdit̄ vltra illos quos testator expri
mit. vñ si institutis trib⁹ vel plurib⁹ addat̄
sic. et si aliquis eoꝝ decesserit sine liberis
substituo supstites. certe si decedat vn⁹ illo
rum relicto filio. deinde moriat̄ alius sine
liberis: filius ei⁹ qui primo decesserit ñ ad
mittit̄ cū patruis siue sine patruis ad fidei
cōmissariā hereditatē illi⁹ filij mei q sine
liberis decesserit. q2 nō extitit ɔditio substi
tutionis in p̄sona patris eius. Illos. n. tm̄
ego testator substitui q supuiuerēt illi qui
decesserat sine liberis. C. de fideicōmissis. l.

si in personam.

Sequitur videre de septimo .s. de substitutione breuiloqua vel reciproca. Circa quod sciendum ꝙ testator habens duos filios vel plures impuberes in sua potestate substitutionem hanc facere pot hoc modo. A. ⁊ b. filios meos impuberes mihi heredes instituo: ⁊ eos inuicem substituo. Et dicitur hec substitutio breuiloqua. quia in breui ꝯtinet quatuor substitutiones .s. duas pupillares expressas. ⁊ duas vulgares expressas. vnde si a. fuerit heres ⁊ in pupillari etate decesserit. b. superuiuens heres erit de iure directo: ⁊ econuerso. ⁊ in vtroque excluduntur mater ⁊ ceteri venientes ab intestato per effectum pupillaris expresse. ⁊ sic sunt ibi due expresse pupillares. vna vnius illorum ⁊ altera alterius. quarum vtraque est expressa quo ad effectum: licet non quo ad verba. Consurgunt etiam ex eisdem verbis due vulgares. quia si vnus illorum non fuerit heres quia noluit vel non potuit: alter non est in solidum heres. Dicitur etiam hec substitutio reciproca. quia fit ibi reciprocatio vnius ad alterum. Non pot autem substitutio fieri nisi instituti sint filij pupilli in potestate testatoris. alias non esset substitutio breuiloqua sed tacita vulgaris. vt patet ꝑ supradicta ar. de substitutione vulgari. Et attendendum ꝙ licet in hac substitutione ponatur hoc verbum substituo: non tamen ꝯuertit eam ad fideicommissariam. In quacumque enim substitutione ponatur: nature illius substitutionis se coaptat ⁊ eam in directo iure ꝯseruat: excepta sola ꝯpendiosa in qua si ponatur statim eam ad fideicommissariam ꝯuertit. vt dictum est .s. in ar. precedenti.

Qui testari possunt titulus 27.

Postquam habitum est de legatis ⁊ heredum institutionibus ⁊ substitutionibus que habent fieri in testamentis: ꝯsequenter dicendum est de ipsis testamentis. prius autem videndum est qui possunt testari. hoc autem patebit si numerentur illi qui testari non possunt. quia quod non est ꝓhibitum videtur esse ꝯcessum. C. de appel. precipimus. in fi. Illi autem qui testari non possunt sunt isti .s. filiusfamilias etiam ex ꝯsensu parentum de aduenticio vel ꝓfecticio. ff. de testa. qui in potestate. Et si testamentum fecerit licet sue potestatis factus decesserit: non ideo magis valebit. insti. e. quibus non est ꝑmissum. §. preter hos igitur. Et hec sunt vera de filiofamilias pagano. filiofamilias enim militi ꝑmissum est in armata vel literata militia de peculio castrensi vel quasi castrensi facere testamentum: etiam preter patris voluntatem. ff. ad macedo. l. 2. Item impubes insti. e. § preterea. Item furiosus. si tamen morbus resipiscat ad tempus interim testari pot: dum tamen testamentum ꝯpleat antequam furor superueniat. insti. e. §. item nec furiosi. Et idem intellige de mentecapto. ff. de v. ob. a ticio. Sciendum autem ꝙ quando constat testatorem prius fuisse furiosum: legatarius tenetur ꝓbare eum fuisse sane mentis quando fecit testamentum. 3. q. 9. indicas. quando vero hoc non constat tunc heres tenetur ꝓbare eum fuisse furiosum quando condidit testamentum si negauerit legatum. e. ex. de succes. ab inte. c. fi. in tex. ⁊ glo. Item ꝓdigus cui est bonorum suorum administratio interdicta: licet illud quod ante interdictionem fecerit ratum sit. insti. e. §. item ꝓdigus. Item ille qui naturaliter a natiuitate est simul mutus ⁊ surdus. ita tamen ꝙ omnino nec loqui nec audire pot. si quis autem ex casu vel aliquo accidenti loquelam ⁊ auditum ꝑdiderit siquidem sit litteratus pot testamentum ⁊ codicillos manu scribere. non autem ꝑ alium nisi impetret hoc a principe. Et idem est de eo qui est accidentaliter mutus tantum. ille vero qui est tantum surdus siue naturaliter siue casu dum tamen possit articulate loqui potest testari. insti. e. §. item surdus ⁊ mutus. in textu ⁊ glo. De testamento vero ceci habetur infra. ti. speciali. Item obsides dati ꝓ captiuis populi romani. Item ꝯdemnati de crimine famoso. Item dubitantes de statu suo an sint manumissi vel emancipati. Item serui. Item damnati ad mortem .i. vt moriantur vel vt fiant serui pene siue sint in insulam deportati. Relegati autem quia non amittunt ciuitatem vel libertatem testamentum facere possunt. si quis tamen eorum fuerit damnatus ⁊ appellauerit interim testari pot. ꝓbantur hec. ff. de testa. obsides. ⁊ l. is cui. ⁊ l. si filiusfa. ⁊ l. eius qui. Nota ꝙ seruus non pot testari. quia peculium eius est domini. 15. q. 2. illud. secundum tamen Io. licet non possit heredem habere: ꝯsuetudo tamen est plurimorum locorum ꝙ peculium quod pater habuit relinquitur filijs non tanquam heredibus sed tanquam seruis. Ascripticius autem testari pot. C. de epi. ⁊ cle. si quis presbyter. Libertus vero testari pot si relinquat patrono legitimam porcionem. insti. de succes. liber. Item nec heretici nisi filios habeant fideles qui in eis possunt testari. C. de here. ⁊ ma. manicheos. vbi dicitur. bona hereticorum deuoluuntur ad filios orthodoxos. Sed hodie secundum cano. e. ex. de here. vgentes. filijs hereticorum

etiam catholicis nihil est relinquendum de paternis bonis. et hoc e expressum in constitutione Frederici hac edictali. hoc notatur in glo. c. vergentis. Item credentes receptatores defensores et fautores hereticorum sunt excommunicati. et quamcito quilibet talium fuerit excommunicatione denotatus i. in ecclesia per sententiam excommunicationis expresso proprio nomine publicatus nisi satisfecerit infra annum: non potest testamentum facere nec aliquid ex testamento capere. e. ti. de heret. excommunicamus. i. §. credentes. Item excommunicatus non potest nec ex testamento aliquid capere secundum quod notat Hosti. e. ti. de excep. significauit. Pla. et Bar. e. ti. de usur. quamquam. li. 6. Item nec usurarius manifestus nisi prius satisfecerit vel idoneam cautionem de satisfaciendo prestiterit. li. 6. de usur. quamquam. Item nec rei perduellionis: et qui commiserunt crimen lese maiestatis. C. ad l. iu. ma. l. penul. Item monachus et quilibet alius religiosus professus C. de sac. san. ec. auth. ingressi. Et si testamentum fecerint ante professionem confirmatur sicut per mortem. C. de epi. et cle. deo nobis. et e. ti. de testa. quia ingredientibus. in tex. et glo. Heremite et alij solitariam vitam ducentes qui nulli ecclesie se tradiderunt testari possunt. 19. q. 3. §. maria. et §. paulus. Quid de bannito nunquid potest testari. Re. aut e bannitus propter causam leuem. vt propter pecuniam. et sic potest testari. aut propter causam grauem. vt propter maleficium. et sic non potest. ff. de testa. l. eius. §. insulam. quia bannitio loco deportationis habetur. et olim propter maleficia in insulam deportabantur. hec Jo. Sed quid de clericis secularibus beneficiatis. nunquid possunt testari de fructibus beneficiorum ecclesiarum. Re. Ber. e. ti. de pe. cle. si quis. et de testa. quia nos. dicit quod non. nisi cum quodam moderamine de quo habetur e. ti. c. ad hec. et c. relatum. et §. licet. Unde secundum Ber. in c. si quis. et c. quia nos. clerici vero possunt usuarijs comparari: quibus vti licet tantum ad quotidianum usum. insti. de usu. et ha. §. i. De moderamine predicto dicitur in c. ad hec. quod clerici viuentes et sui compotes moderate possunt aliqua de bonis mobilibus non ratione testamenti sed intuitu elemosyne erogare in egritudine constitutis. Et in c. relatum dicitur quod in morte pauperibus et religiosis et his qui sibi seruiuit siue consanguineis siue extraneis possunt aliqua secundum seruitij meritum elargiri. Quid de hoc sentiat Hos. vide infra li. 6. ti. de pe. cle. secundum autem Bar. li. 6. de re. ec. non alie. hoc consultissimo. et Hosti. et Inno. e. ti. de pecu. cle. si quis sane. et Jo. an. li. 6. de of. ordi. pastoralis. distingue sic. s. quod aut clericus habet administrationem. aut non. si habet quamdiu viuit et sanus est potest de eis suam facere voluntatem. dum tamen donet moderate. e. ti. de dona. ceterum. comparatur n. usufructuario. quia ius eius morte finitur sicut ius usufructuarij. vt in c. si quis sane. cum autem incipit infirmari comparatur usuario. et ita nihil habet nisi usum. elemosynam tamen facere potest. e. ti. de testa. ad hec. Testari vero non potest. vt e. ti. e. c. cum in officijs. Si vero non habeat administrationem sed sit personatus et simpliciter beneficiatus comparatur et in vita et in morte usufructuario quo ad faciendum fructus suos. et de his testari potest ecclesia tamen succedit eis in istis si decedant ab intestato. e. ti. de testa. relatum. probatur hec distinctio. e. ti. e. ti. requisisti. §. illud. Et consuetudo generalis quasi approbat eam. Et quod dictum e de clerico simpliciter beneficiato quod facit fructus suos debet intelligi de fructibus perceptis et reconditis. alij vero fructus propter iura allegata ad ecclesiam pertinebunt. De rebus vero alijs siue eas ex patrimonio habuerint. siue partem acquisierit: siue eis intuitu persone date vel relicte fuerint: testari possunt clerici indistincte. e. ti. de testa. c. i. et c. cum in officijs. et c. quia nos.

De testamentis titulus. xx.

Deinde dicendum est de testamentis. et primo quid sit testamentum et vnde dicatur. Secundo de effectu eius. 3. ad quem pertinet defensio eius. 4. de speciebus siue differentijs testamenti. 5. quot et que sunt partes eius et quomodo debent ordinari. 6. de periculo testamenti. 7. de clausula finali. Circa primum sciendum quod testamentum e voluntatis nostre sententia iusta de eo quod quis vult fieri post mortem suam cum institutione heredis. ff. e. l. i. Dicitur autem sententia iusta i. dispositio legitima. i. secundum ius ordinata. aliter non valeret. C. e. testandi cam. Et dicitur testamentum quasi testatio mentis. i. declaratio voluntatis. insti. e. in prin. Oportet autem quod fiat vno contextu nullo alio actu interposito. nisi fiat ex necessitate. vt depositio ponderis. sumptio medicaminis: vel languor breuis infirmitatis. C. e. l. cum antiquitas.

Circa 2m sciendum quod effectus vltime voluntatis e vt ei omnio stetur. e. ti. co. nos quidem. vnde voluntas testatoris est lex. vt in auth. de nup. §. disponat.

Circa 3m nota quod testamenti defensio

pertinet a [illegible] c. §. si hereditas non a [illegible] C. [illegible] di [illegible].

C Irca 4m [illegible] sciendū ꝙ testm̄ aliud est conditū in scriptis. aliud nūcupa[illegible] sine scriptis. Testamētū nun[illegible] sine scriptis dicit̄ illud in quo te statoris heredis ⁊ legatarioꝝ noīa ⁊ oīa [illegible] eo cōtinent̄ coram testib⁹ nūcupā tur. i. manifestant̄. ⁊ dicit̄ sine scriptis. i. sine subscriptione testiū ⁊ solēnitatib⁹ aliis que requirunt̄ in testamēto in scriptis fa cto. Et etiaꝫ quia pōt quis nulla scriptura inde facta nūcupatiue testari. dūmō coraꝫ testibus numero ⁊ ꝯditione legitimis nū cupet heredē: ⁊ suam explicet volūtatē. scri ptura enim nihil ad testamēti substātiam operatur. sed tm̄ ad hoc vt testamēti tenor facilius cōprobet̄. insti. de testa. §. fi. Si ꝗ testator notariū habere nō possit: saltē legi timū numerū legitimoꝝ testiū adhibebit: coram quib⁹ voluntatē suam aperte narra bit exp̄mens legata: heredū institutōes: ⁊ alias suas testamētarias dispōnes. ⁊ demū p̄ntes ipos rogabit vt sint testes. Mortuo aūt testatore iudex ad instantiaꝫ alicuius cui ex ipo testamēto ius ꝯpetit ipos testes citabit. Citabit etiā nūcio vel voce p̄conia eos qui poterant ab intestato succedere vl̄ quia ex altero ius se dicerent in testamēto habere ⁊ ipoꝝ testiū testimonia recipi so lēniter faciat. ⁊ si cōcordauerint in testato ris noīe etate ꝯditione ⁊ mētis sobrietate ⁊ in legatarijs ⁊ legatis ⁊ heredū institutī onib⁹: ⁊ alijs que ꝓ disponentis volūtate ⁊ iuris necessitate in his ꝯcurrere debent. Ipa testib⁹ p̄ntibus ⁊ ad h̄ legitime citatis predictis qui ius haberent ⁊ etiā p̄ntibus septem alijs testibus recitabit: ⁊ finalit̄ ea ex tunc ꝓ plena ipius ꝓbatione testamēti haberi ꝓnunciabit. Notarius aūt iudicis in bono ꝑgameno appositis ānis dn̄i ⁊ ce teris publicatōib⁹ ipas attestatiōes iudi cis ꝓnunciatōes ⁊ p̄ntiam vel citationeꝫ testiū p̄dictoꝝ ordinarie scribet: ⁊ demum supponet illoꝝ septem testium noīa qui re citationi ⁊ ꝓnunciatōi iudicis fuerint ad hibiti. ⁊ hec oīa rediget i publicā ⁊ auctē ticā formam. Ex predictis patet ꝙ testm̄ nūcupatiuū nō solū pōt fieri cū scriptura sed etiam aliquando sine scriptura.

S Equit̄ videre de quinto articulo. s. quot ⁊ que sunt partes testamēti. ⁊ quō debent ordinari. Circa qō sciēdū ꝙ partes testamēti sunt septē quaꝝ quatuor requirunt̄ ad formam cuiuslibet testamēti eleganter ⁊ debite ordinandā. s. proemiū. istitutio heredis. clausula finalis ⁊ numerus testiū legitimoꝝ. Per primuꝫ hoꝝ decorat̄ testamētū. per 2m roboratur. quia sine eo nullū ē. insti. de fideicōmis. he. §. in p̄mis. per 3m periculo casualis fru strationis volūtatis testatoris occurrit̄. p 4m ꝓbat̄. Alia vero tria ex sola volūta te testatoris dependēt. quia sine his ⁊ quo libet hoꝝ testamēti forma subsistit. ⁊ hec sunt legata. substitutōes. ⁊ quedam alie te stamētarie dispositiones. Elegans autē ⁊ legitimus ordo p̄dictoꝝ septem in testō ē vt p̄mo ponat̄ proemiū. 2o legata. 3o insti tutōes heredū. 4o substitutōes. 5o volūta rie ꝓuidētie testatoris. 6o clausula gn̄alis ⁊ etiam finalis. 7o testes. De tribus hoꝝ habitū ē supra. s. de legatis. institutiōib⁹. ⁊ substitutōibus. vn̄ restat agere de reliquis quatuor. ⁊ primo de proemio.

S Equit̄ igit̄ videre de sexto. s. de ꝓ emio. Circa qō sciendū ꝙ tenor ꝓemij debet esse talis vel similis. Quia nihil ē certius morte ⁊ nihil incerti us hora mortis: ideo dn̄s talis saluti aīe sue ꝓuidere volens in statu sobrietatis cor poris ⁊ aīe p dei grām ꝯstitutus rerū ⁊ bo noꝝ suoꝝ dispositionē p p̄ns nūcupatiuū testamētū sine scriptis ꝯdidit i hūc modū. Primo quidē ⁊c. Si vero testator sit eger dicat̄ sic. Ideo dominus talis lꝫ eger cor pore tamen sanus mente ⁊c. vt supra.

S Equit̄ videre de septimo. s. de clau sula finali. Circa quod sciendū ꝙ ad hoc vt testator suam heredita tē legitime ordinꝫ ⁊ eius dispositio testam̄ rite ꝓcedat multa debent ꝯcurrere: de qb⁹ infra dicetur titulo quib⁹ ex causis testm̄ reddit̄ inutile. Itē lꝫ in tota serie testamētī nihil vtutis vel iuris defuerit ⁊ nullū acci dēs vitiosū emerserit: adhuc tn̄ preter hec oīa lex ꝓpter suspectam hominū infidelita tē ⁊ ꝓpter seruandā testamētoꝝ sinceritatē adhiberi voluit quasdaꝫ sp̄ales solēnitates ad faciendā plenā fidē ⁊ ꝓbationē. puta legitimū numeꝝ testiū legitimoꝝ ⁊ testiū quidē rogatoꝝ. Itē in testamēto i scriptis subscriptōes testiū ⁊ sigilla ⁊ quedaꝫ alia de quibus suo loco dicet̄ infra. Si quid igitur hoꝝ defuerit siue iuris siue solēnita tis debite vires testamēti dicunt̄ expirare C. de testa. nō dubiū. §. sed illud. His itaqꝫ p̄missis cū dicat̄ in clausula finali. si non

valet iure testamẽti valeat iure codicilloꝝ.
sciendũ ꝙ si testamẽtũ patiatᷣ defectũ vel
repugnãtiã iuris in his que sunt de substã
tia eius:nullo mõ resurgere põt in ius co-
dicilloꝝ:quantũcũꝗ testator hoc expꝛesse
rit.nisi testetᷣ inter liberos ſm cõmunem
opinionẽ. ⁊ ideo tũc finalis clausula nihil
operatᷣ. ⁊ ratio est. quia deficiẽte iure velut
spiritu ⁊ vita testamenti nihil addi põt vt
resurgat. Si vero patiatᷣ defectũ solẽnita-
tis debite ꝓmisse:tũc si clausula finalis ap
posita nõ fuerit:illa voluntas vltima testa
toris nec iure testamẽti nec iure codicilloꝝ
valebit.si v̾o apposita fuerit ĩ ius codicillo
rũ resurgit. C. de codi. l. fi. dũ tñ tot ⁊ tales
solẽnitates sunt ꝙ sufficiant codicillo qui
minoribus solẽnitatibus est ↄtentus. vbi
gratia vt testator adhibuit tñ sex vel quin-
ꝗ testes vel etiã septẽ nõ rogatos:⁊ adiecit
si non valet iure testamẽti ⁊c̃. tunc lz non
teneat vt testamẽtũ:tenet tñ vt codicillus.
cui sufficiunt quinꝗ etiã nõ rogati. Et idẽ ẽ
vbicũꝗ fuerit adhibita solẽnitas insuffici
ens testamẽto ſ3 sufficiẽs codicillo. Erit aũt
illius talis codicilli effectus duplex. vnus
ꝙ legata in eo relicta debẽtᷣ. insti. de codi.
in ꝓn. Alius ꝙ institutio que in eo erat
scripta:lz directa videatᷣ:tñ in casuz fidei
cõmissi cõuertitᷣ. ff. ad trebel. l. sceuola. vñ
cuz ipse paterfamilias intestatus decesserit
venientes ei ab intestato restituent ꝑ fidei-
cõmissum hereditatẽ ei qui in ipsa vltima
voluntate in codicillis redacta ĩstitut⁹ erat
quasi tacite videantᷣ rogati hereditatem
restituere. ar. C. de fideicõmis. l. eam quam.
Erit autem clausule finalis forma talis.
Et hanc suam vltimam voluntatem asse
ruit esse velle quam valere voluit iure te
stamenti. ꝙ si iure testamenti non valeat:
saltem eam iure codicilloꝝ vel cuiuscũꝗ
alterius vltime voluntatis valere voluit
⁊ tenere. vl' sic. ita ꝙ predicta omnia ⁊ sin-
gula dispositionem sue vltime voluntatis
asseruit esse velle quam vt testamentum
⁊ iure testamenti voluit valere ⁊ manda
uit ꝙ si aliqua causa presenti vel futura
iure testamenti non valeat: saltem eã ius
⁊ effectum codicillorum habere voluit ⁊
tenere: siue alterius cuiuscunꝗ volunta-
tis vltime. Et ipsa ⁊ omnia ⁊ singula in
eis contenta ab omni herede ⁊ successore
suo inuiolabiliter obseruari: ⁊ efficaciter
adimpleri.

De voluntarijs ꝓuidẽtijs testatoris ti. 29.

P Ostea ↄsiderandũ est de volun
tarijs ꝓuidentijs testatoris Et
primo quomõ prouidetᷣ ne he-
res detrahat falcidiã de legatis.
Secũdo ne rem aliquam alienet. Tertio
quomodo prouideatur pupillo de tutore.
Quarto quomodo alijs vltimis volunta
tibus derogetur. Quito quomodo ꝓuidetᷣ
vt testamentum seruetᷣ. Circa primum
sciendũ ꝙ testator potest per legez falcidiã
tres partes bonorum suoꝝ legare: ⁊ non
vltra. ita ꝙ heredi instituto remaneat inte
gra quarta bonorum. Si vero legata ex
cedant tres partes hereditatis heres per
legem falcidiam detrahere potest de legatis
scilz de quocunꝗ legato pro rata tantum
quantum eidem est legatum ad quartam
habendam. insti. e. l. i. in ꝓn. Et hoc est veruz
nisi testator prohibuerit heredi ne falcidi-
am detrahat de legatis dicendo sic. Prete
rea sciens moduz patrimonij mei ꝓhibeo
expꝛesse heredem meum detrahere falcidi
am de legatis. tunc enim oportebit heredẽ
stare contentũ eo quod supererit a legatis
⁊ integre soluere legata. nisi repudiauerit
hereditatẽ. insti. de. l. fal. §. ex diuerso. Pre
terea heres non consequetur falcidiã nisi
fecerit inuentariũ. C. de iu. deli. l. sancimus.
Si tamen heres institutus sit de liberis te
statoris ad quem pertinet porcio natura-
lis. primo ex tota hereditate deducet ipsaz
legitimam porcionem. scilz tertiam. idest
quatuor vncias. ex reliquis vero octo vn
cijs defalcabit per legem falcidiã iure insti
tutionis quartaz. i. duas vncias. reliquas
vero sex vncias. idest medietatem heredi
tatis diuidet inter legatarios ꝓ rata. insti.
e. §. cum autem. Differt autem hec porcio
f. falcidie a trebellianica. quia per falcidiã
deducetur quarta non ex tota hereditate:
sed ex singularibus relictis vt dictum est.
sed illa. f. trebellianica habet locum quan
do heres rogatur hereditatem alteri resti
tuere. ⁊ tunc detrahitur quarta ex tota he
reditate. ¶ Item testator non potest aufer
re heredi quartam trebellianicam. insti.
de fideicõmis. he. §. sed quia. ſ3 bene potest
prohibere heredi ne detrahat falcidiam de
legatis vt dictum est. Ratio huius diuer
sitatis: quia per fideicommissariam heres
cogitur hereditatem adire ⁊ restituere vt
dictum est supra. ⁊ sic in hoc grauatur:
ꝙ adire cogitur. ⁊ ideo congrue in alio

relevat̃.s.vt trebellianica ꝑuari nō possit.
Sȝ heres ꝓpter legitimā nō cogit̃ heredi
tatē adire.⁊ ita in hoc relevat̃.⁊ iō in alio
granat̃.s.vt falcidia ꝑuari possit. ne eam
detrahat de legatis.

SEquit̃ videre de 2°.s.quō testtōr ꝓ
uidere possit ne heres rē aliquā n̄
alienet. Ad cui⁹ euidētiā distigue
q̄ talis ꝓhibitio aut fit ad tps aut in ꝑpe
tuū. Itē talis ꝓhibitio siue ꝑceptū aut est
simplex ⁊ nuda.s.nō ꝯtinēs cām sufficiētē
aut ē vestita vestimēto cause adiecte ꝓpter
fauorē alicuius ꝑsone. Si ꝓhibitio fiat
ad tps bonū cōsiliū ē q̄ pena adijciat̃ di
cendo sic. Itē dicto heredi meo ꝓhibeo ta
lis predij alienationē vsquequo ꝯpleuerit
25^m annū etatis sue. vel vsq̄ ad 20^m vel
10^m annū post obitū meū: vel aliud tēpus
q̄ si ꝯtra factū fuerit ipm heredē meū pe
ne cā ꝯdemno in cētū libris ꝑstandis ab
eo tali vel tali monasterio iure legati: lega
ta.n.que cā coercēdi heredis pene noīe re
linquunt̃ tenēt.insti.de lega.§.vlt. demum
coget̃ heres vel voluntatē testatoris ser
re vel legatū prestare. Ideo aūt in h casu
dȝ adijci pena.qr hui⁹ ꝑceptū testatoris nisi
seruet̃ metu legati prestandi nō ē necesse
seruari eo q̄ ē nudū vt infra dicet̃. nec cō
mode infra illud tempus breue vestiri ꝑs
sit cā sufficiēti anexa fauore ꝑsone. Si aūt
ꝓhibitio fiat in ꝑpetuū ⁊ sit simplex ⁊ nu
da ⁊ nō adijciēs cām ꝑsone cui⁹ intuitu rē
alienari ꝓhibuit. cū ꝑceptū eius sit nudū
nō habet heres illud necessario obseruare
imo tali ꝑcepto nō obstante poterit rē alie
nare ⁊ dn̄ium eius in accipiētē transferre.
qr nō apparet ꝑsona que ex volūtate testa
toris ius habeat rei vēdicande. Si aūt ꝯti
neat cām respicientē fauorē alicui⁹ ꝑsone.
vt qr rē alienari ꝓhibuit eo q̄ voluit eā
ad descēdētes ⁊ liberos eius vel ad ꝑso
nam aliā in posterū ꝑuenire. tunc res ꝓhi
bita nō poterit alienari. qr quodāmō ꝑ fi
deicōmissū ꝑuenire dȝ ad ꝑsonas quarū
intuitu ē ꝓhibitio facta. vn̄ q̄diu appare
bit aliqua ex ꝑsonis illis rē vēdicare pote
rit: si res fuerat testatoris. qr ex volūtate
eius dn̄ium transiuit in illas quantūcūq̄
nondū natas: quantūcūq̄ etiā ignorātes
Nam ⁊ in legatariū etiā ignorantē dn̄iū
transit. ꝓbant̃ hec.ff.de le.i.l.si.§.diu. Nec
videt̃ alia cā sufficere nisi fauor ꝑsone q̄
ius habeat rei vēdicande. vt dictū ē. For
ma aūt hui⁹ vestite ac efficacis ꝓhibitiōis

pōt ee talis.s.vt dicat̃ sic. Itē ꝓhibuit oīo
in ꝑpetuū talis rei alienationē distractiōē
longi tpis locationē ⁊ cōcessionē: ⁊ omnē
cōtractū ex quo alienatio sequet̃. vel qui
in fraudē alienatiōis fieri ꝑsumeret̃ vel ꝑ
sumi posset. ⁊ hoc ideo qr voluit rē ꝑdictā
in posteros ⁊ liberos eius mares ⁊ ex ma
sculina linea ex eo vel ex eis descēdētes in
ꝑpetuū ꝑuenire. Et si testatori placēt addi
posset. q̄ si aliquando ꝯtigerit vt nullus
ex ipis liberis supsit vel appareat voluit rē
ipam ad tale monasteriū ꝑuenire: ea tamē
ꝯditione ⁊ lege vt nullo m̄ō possit in ꝑpe
tuū alienari. ¶ Ad hoc nota q̄ heres sub
stitutiōe granatus nō pōt alienare vel obli
gare res que substitutiōi subiacēt. nisi qua
tenus ꝯtigerit eū rōne tertie vel quarte.
C.cōia.de le.l.vlti. Excipiunt̃ aūt aliqui ca
sus. Primus ē q̄ quando rogatus vel ro
gata ē ꝑsona nec resistere pōt stimulis sa
thane. tunc pōt causas dotis vel donatiōis
ꝓpter nuptias tales res alienare vel obli
gare ꝓ mō ꝑsonarū honestati cōgruo. vt
ibidē. 2°. qr libertatē ꝑstare potest.ff. ad
trebel.quidā.§.fi. 3° qr pōt res illas obli
gare cā redēptiōis ꝑsone medie. in auc. de
restitutiōe. circa mediū.§.si vo.coll.8.tamē
quartā trebellianicā pōt sibi retinere. Et
si filius sit rogat⁹ pōt sibi retinere quartā
trebellianicā cū quarta debita sibi iure na
ture. vt e ti.de testa.rainaldus.⁊.c.rainuci⁹
Si aūt sit rogat⁹ restituere quicq̄d supest
de hereditate. tunc ad minus quartā re-
nabit substituto. C.ad trebel.in auc.cōtra
si rogatus. ⁊ in auc.nisi rogati. Hec Ber.
e ti.de ꝓba.in ꝑsentia. ⁊ Hosti.e ti.de testa.
rainucius. Item nota quando mouetur
alicui q̄stio de hereditate quam possidet ꝓ
hiberi debet ne quid distrahat de heredita
te: nisi prestet cautionem de restitutione he
reditatis: permittitur tamē aliquid distra
here in casu. ⁊ ꝑmo ratione sepulture faci
ende. Secūdo ꝓpter sustētatiōē familie.
3°. ꝓpter redēptionē pignoris qd̄ s. distra-
het̃ nisi redimeret̃. 4° qn̄ res periret nisi
distraheret̃.ff.de pe.he.diuus.

SEquitur videre de tertio. scilicet
quomodo testator possit prouide
re alicui pupillo de tutore. Circa
hoc autem est distinguendū q̄ alicui pu-
pillo datur in testamento vel codicillo tu-
tor aut a patre. aut a matre. aut ab ex-
traneo. Si a patre: aut datur filio pupillo.
existenti in potestate. aut non existenti.

Sciendũ q̃ ꝙ pater habẽs filiũ pupillũ in
ptãte quẽ heredẽ instituit põt ei dare tuto
rẽ in testamẽto vel etiã codicillo. Si tamẽ
testũ p̃cedat vel sequaṫ ipm codicillũ. aliṫ
nõ. Itẽ si quidã tutores sint dati in testõ
ꝛ quidã i codicillo oẽs tutores manebũt:
nisi testõr dando posteriorẽ cassauerit pᵐ
Itẽ dari dꝫ tutor certus nõ incertus. vnõ
si sint duo petri pater ꝛ filiꝰ ꝛ datᷣẽ petrus
nec apparet de quo senserit testõr: nõ deficit
ius s̃ ꝓbatio. vnde neuter erit tutor. Iteꝫ
pater dare põt tutorẽ nõ tñ natis s̃ etiam
posthumis. si tñ nasciturĩ erãt in potestate
eius si viueret. Põt etiam auus dare tu/
torẽ nepotibꝰ natis ex filio in ptãte eiꝰ exi/
stẽtibꝰ. si tñ in ptãte patris nõ sint recasuri
mortuo auo. hec p̃dicta oĩa ꝓbanṫ insti. de
tute. Itẽ pater dare põt tutorẽ vnum vel
plures mares: nõ tamẽ feminas p̃ter ma/
trẽ ꝛ auiã pupilli. põt etiam post mortem
vnius tutoris de alio ꝓuidere dicendo sic
p. filiũ mei tutorẽ eẽ volo. ꝛ si decesserit añ
q̃s officiũ tutele deposuerit eius tutor sit ta
lis. Itẽ si minorẽ. 25. annis tutorẽ relinqt:
qꝛ nequit eẽ tutor nisi ꝯpleuerit. 25. annũ
põt iterũ aliũ tutorẽ dare quousq̧ factus
sit ille maior. ff. de testa. tu. iure nostro. ꝛ l.
tutor datus. ꝛ l. tutor incertus. Tales g̃
tutores sic dati ꝛ a tali patre ꝛ talibꝰ pu/
pillis sunt veri ꝛ ꝓpriũ testamẽtarii ꝛ gau
dent p̃uilegijs multis. p̃cedũt. n. oẽs alios
legitimos datos ꝛ donatos. ꝛ nõ indigẽt
ꝯfirmatõe iudicis. lꝫ ꝓpter administratõꝫ
indigeant sicut ceteri decreto iudiciali. Nõ
cogũṫ etiã satisdare. insti. de satisda. tu. §. s̃
hoc nõ ẽ. Si võ pater filio pupillo legitio
ꝛ naturali emancipato vel etiam nñ nãli
in eo ꝙ ei vsq̧ ad terminũ legitimũ tuto
rẽ reliquerit. ꝛ similr̃ si mater filiũ pupillũ
heredẽ instituerit ꝛ ei tutorẽ reliquerit: lꝫ
in his casibꝰ nõ teneat ex testõ ipo iure da
tio tutoris. tamẽ tales tutores debebunt p
iudices ꝯfirmari. ꝛ illi non erunt tutores
testamẽtarij s̃ datiui. qꝛ ex tali ꝯfirmatõe
videṫ a iudice dati. satisdatio. n. remittiṫ
eis. insti. de tute. §. vlti. Si autẽ ex̃neus pu
pillũ aliquẽ heredẽ instituerit ꝛ ei tutoreꝫ
reliquerit: ꝛ pupillus nihil habeat preter
bona illa in quibꝰ ẽ institutus: diceretṫ nõ
male iudiciũ ẽ sequendũ ꝛ ipm tutorẽ p iu
dicẽ ꝯfirmandũ. quia eũ nouit ꝛ pupillus
ita dilexit vt eũ heredẽ instituerit. s̃ forte
satisdatio nõ remittiṫ in hoc casu. ff. e. tu/
tores. Ceteꝝ cũ tutor teneaṫ inuẽtariũ fa

cere recepta ꝛ data in scriptis redigere: tu
tela deposita sue gestionis actus exhibere.
administratõis rõem reddere. ꝛ ex his ꝛ
alijs multis iudicio teneaṫ tutele. ꝛ aliq̃n
p̃sens in ꝯfectione testamẽti vehemẽter in
stet vt testõr ab oibꝰ predictis eũ absoluat
si voluerit eũ absoluere poterit notariꝰ ab
solutionẽ sic formare. Ticij aũt p̃dicti filij
sui tutorẽ eẽ p. voluit ꝛ disposuit: absoluẽs
ꝛ liberans eũ ab inuẽtarij ꝯfectiõe ac etiã
ab administratõis sue reddẽda rõne. talis
tñ absolutio ẽ semiplena. qꝛ ꝛsi sit tutor li
beratus ab his que debebat ex negligẽtia
nõ tamẽ ab his que debebat ex dolo ꝛ cul
pa. qꝛ dolus ex hoc nõ ẽ remissus. ff. de li/
beratione leg. ab aurelio. §. fi. Et iõ tutor
aliq̃n sapientũ ꝯsilio informatus petit se a
testatore plene absolui ita vt nullũ in eũ vṫ
eius heredes redũdare periculũ possit: qbꝰ
si testator assenserit ita formari poterit ab
solutio. Tutorẽ aũt filij sui pupilli p. volu
it ꝛ disposuit eẽ c. nolens ꝛ oĩo ꝓhibẽs eũ
iuramẽtũ p̃stare. inuentariũ ꝯficere. acce/
pta ꝛ data ꝛ cuiuscũq̧ gestionis oĩs eius
actus in scriptis redigere: ꝛ redactos ostẽ
dere. Itẽ rõnẽ administratõis aliquo tp̃e
reddere vel exhibere. a quibꝰ omnibus ꝛ
singulis ab omni lege tutele eũ eiusq̧ here
des liberauit penitus ꝛ absoluit: damnãs
heredẽ suũ ne quid ab eo petat vel exigat:
nec p̃dictis occasionibꝰ ꝯ eũ suã actioneꝫ
exerceat. Et si dictꝰ c. vel eius heres occasi
one p̃dictoꝝ vel alicuius coꝝ sine etiã cõ
trectatõe dicte tutele bene vel male geste
omisse vel neglecte siue doli culpe vel ne
gligẽtie in aliquo teneretṫ vel damnaretṫ:
illud totũ vel tantũdẽ de suo eius iure lega
ti relinquat. ¶ Ad hoc nota ad maiorem
euidẽtiã ꝙ triplex ẽ tutela. s. tutela testamẽ
taria. vt qñ pater dat tutorẽ filio in testõ.
Et tutela que. s. deferṫ a lege s̃m quam qñ
nullus tutor datꝰ ẽ a patre filio in testamẽ
to ille q̃ debẽt ab intestato succedere teneṫ
tutelã hiꝰ accipe. Et tutela datiua. s. q̃ daṫ
a iudice qñ. s. nullo tutore dato in testõ: ꝛ
nullis extantibꝰ ꝯsanguineis idoneis ad
tutelã: iudex dat tutorẽ ex officio suo.
Itẽ nota ꝙ religiosi vt monachi ꝛ cano
nici regulares de licentia sui p̃lati recipere
possunt tutelas miserabilium personaruꝫ
vel etiam legitimas. 16. q. i. monachi. tute/
lam tamen testamentariam ꝛ datiuam
nullo mõ p̃nt recipe ꝛ ita possunt intelligi
iura contraria. distinctione. 88. capitulo fi.

⁊.16 q i.generaliter.⁊.xi.q.3.cypriar us.

S Equit̃ videre de quarto.s.quomõ
testator põt aliis vltimis volũtati
b⁹ p̃cedẽtib⁹ vel sequẽtib⁹ derogare
Circa quod sciẽdũ ꝙ si quis fecerit duo te
stamẽta etiã ſm iura pfecta vnũ pri⁹ alte
rũ posteri⁹.quoꝝ vtrũqꝫ formam cõeꝫ hꝫ
q̃.s.in neutro aliquid ꝯtinet̃ p qđ alteri
derogetur.certe ſm regulas iuris posteri⁹ ipo
iure rũpit pri⁹.q̃ nouissima volũtas fua
ri dꝫ ir sti qui.me.test a infir ꝯ p sterioꝛẽ.
dũmõ sit rõabilis.q̃ si quis suũ filiũ sine
causa exheredare vel ossa sua pici i mare
velit talis volũtas nõ ẽ seruanda.ex.de te
sta.tua nobis.in glo. Cõtingit tñ aliqñ ꝙ
testamẽtũ: lꝫ nũcupatiuũ: tñ quantũ põt
facit secretũ in quo suam volũtatẽ diu de
liberatã ordinat a qua disposuit vltra nõ
recedere.timet aũt ne qñ erit in grauis in
firmitatis articulo ꝯstitut⁹ s.hi a ꝓpinquis
suis suadeat̃ vel forte quod pei⁹ ẽ cogatur
mutare volũtatẽ.vel forte testm̃ ne aliqđ
falsũ post illud verũ appareat factũ. ⁊ iđ
vult ꝯ hi⁹ pericula ꝓuidere.⁊ quantũ põt
hoc testm̃ roborare.ita ꝙ etiã p̃ualeat po-
sterioꝛib⁹. Querit̃ ergo vtrũ hoc facẽ pos-
sit. Ad cui⁹ euidẽtiã ẽ sciẽdũ ꝙ ꝓpter suc-
cessus varios stat⁹ ⁊ fortune hoĩs que sepe
mutant̃ voluerunt leges ꝙ aliquis suam
volũtatẽ ꝯfirmare posset vt ipsi ab eadẽ
recedere nõ liceret.q̃ tñ que demergũt de
nouo nouo indigẽt remedio.ff. de minoꝝ.
emili⁹.⁊ deambulatoria ẽ volũtas hoĩs vſ
qꝫ ad extremũ vite.ff.de adim.lega.l.3.etiã
si pactũ interuenerit ne mutare possit.C.
de pac.pactũ qđ de tali.⁊ etiaꝫ si p p̃ncipẽ
firmatũ fuerit.C.de testa.omniũ. Lꝫ autẽ
ita sit: põt tñ testator in testamento quod
hodie facit aliqua v̾ba inserere quib⁹ adõ
derogabitur posteriori volũtati vltime: vt
possibile sit hanc primam tenere ⁊ posteri
orẽ nõ valere.puta dicẽdo sic. Itẽ iubeo
⁊ dispono hanc meam vltimã voluntatẽ
oib⁹ aliis quas deceтero apparuerit me fe
cisse: plenissime p̃ualere. ⁊ si quecunqꝫ vel
cuiuscũqꝫ gn̄is alia voluntas vltima post
hanc diceret̃ vel apparẽt p me facta. volo
illã oio nihil valere. nisi in ea scripti eẽnt
testes tm̃ tres tales.vel nisi in ea scriptum
eẽt hoc v̾bũ.surgite mortui venite ad iudi
ciũ.vel aliquod aliud v̾bũ qđ diuinari n̄
posset.certe si talia v̾ba derogatiua addãt̃
in p̃ori vltima volũtate: ⁊ postea appareat
posterioꝛ in qua de illis v̾bis nulla mentio
in gn̄e vel spẽ fiat: tenebit p̃oꝛ ⁊ n̄ posterioꝛ
q̃ nõ videt̃ testator recessisse a prima vo
lũtate eo ꝙ in secũda nõ apposuit illud qđ
in p̃ma dixerat in ea apponi debere.nec ali
quid in p̃ma dicit̃ p quod volũtatem mu
tasse videat̃.ff.de le.i.l.si mihi. ⁊.ff.de le.3.
l. si quis.in p̃n. ¶ Sꝫ obi̾.q̃ hoc possꝫ eẽ
valde periculosũ.esto.n.ꝙ aliquis fecerit
ianue testm̃ habẽs v̾ba derogatiua. deinde
velit apud cypꝛũ facere aliud testm̃ vbi n̄
habet p̃mũ.nec ẽ memoꝛ ꝙ ꝯtineat aliqđ
tale.nunquid valebit illud 2ᵐ. R̷. ꝙ hñ
potest primũ cassari p secũdũ quantũcũqꝫ
nõ fiat in eo spãlis mẽtio de illis derogati-
uis.si tñ testator dixerat in secũdo.p̃terea
testm̃ olim a me factũ manu talis notarij
scriptũ ⁊ oẽm aliam vltimã volũtatẽ cuius
cũqꝫ gn̄is ⁊ cuiuscũqꝫ notarij manu scri-
ptam hacten⁹ a me factã reuoco penit⁹ ⁊
casso si in aliqua eaꝝ ꝯtineat̃ p qđ p̃senti
vltime volũtati derogaretur in aliquo. ea
oia ⁊ singula spãliter ⁊ noiatim volo ⁊ iu
beo nõ valere. nã me penitet oio quorũcũ
qꝫ derogatiuoꝝ ⁊ cuiuscũqꝫ prioris vltime
volũtatis. ꝓbant̃ hec.ff.de le.3.si qs.i p̃n.
¶ Ad hec nota ꝙ glo.di.i8.dicit ꝙ non
opꝫ in secundo testamẽto facere mentionẽ
de p̃mo nisi in duobus casibus.vnus est si
primũ sit factũ iter liberos.C.de testa. hac
ꝯsultissima. Secundus ẽ si testator iposue
rit sibi legem cassandi. vt si dixerit i p̃mo.
si fecero testamentum aliud valeat.ff.de le
.3.si quis.

S Equit̃ videre de quinto.s. quomõ
testator ꝓuidere potest vt eius dis
positio obseruet̃. Circa quod sciẽ
dum ꝙ testator aliquando disposuit aliq̃
post mortẽ obseruari que ipso iure habẽt
auctoritatem.⁊ hec heres necessario ha-
bet seruare etiam nulla pena adiecta.qua
lia sunt fere omnia que dicta sunt de vo-
luntariis prouidentiis testatoris. aliqua
vero aliquando precipit que non habet
heres necessario seruare. vt si precipiat fi
liis heredibus suis vsqꝫ ad certum temp⁹
simul ⁊ cõmuniter habitare ⁊ ad diuisio
nem non venire.vl̃ si precipiat filio ꝙ nõ
feneretur vel ꝙ filiam suam tali homini
non copulet coniugio.⁊ similia.⁊ tunc q̃
huiusmodi non precipiuntur seruari aliq̃
speciali lege testator debet adiicere penam
⁊ heredem si cõtrafecerit in legato causa
pene prestande damnare ac coercere.tale
.n.legatũ hodie bene teneret.dũmõ quod

ſcipitur ſi ſit impoſſibile vel turpe vel legi
bus interdictū.inſti.de le.§.pene quoqꝫ. ⁊
.§.fi. Adÿcieť aūt pena ſic. Itē voluit diſ
poſuit ⁊ mandauit ꝙ filÿ ſui ſimul ⁊ cōiť
habitēt ⁊ ad diuiſionē bonoꝝ oīum cōīꝫ
non veniant vſqꝫ ad.20.an. poſt mortem
ipius teſtatoris. vel ſic. quouſqꝫ qui mi
nor inter eos fuerit.25.annos cōpleuerit.
ꝙ ſi cōtrafecerint ꝛc. vel ſic. ꝙ ſi aliquis
aliquem vel eoꝝ ceteros ad diuiſionē ꝓ
uocauerit damnauit cauſa pene illum vel
illos ex eis qui ceteros ad diuiſionem pro
uocauit in centū lib.tali monaſterio vel ꝑ
ſone noīe legati ꝑſoluendis.vel ſic.l centū
lib. ceteris qui diuiſioni nō cōſenſerint ꝑ
ſoluendis. Et in alÿs ſimilibꝰ preceptis vel
prohibitōibꝰ cōſimilr adÿciat penā. Pōt
aūt teſtator penam adÿcere quātū ad illa
que tenentur heredes ſeruare etiaꝫ ſi nul
la pena adiecta eſſet hoc modo. Item vo
luit ſtatuit ⁊ mandauit ꝙ ſi heredes con
tradixerint vel impediuerint quocūqꝫ mō
ne legata ſua ſoluantur vel male ablata re
ſtituantur modo ſupradicto. hoc ipſo ca
dant ab hereditate: ⁊ hereditas tota ad
tales deuoluatur quos eis ſubſtituit here
des. vel per ſuos fideicōmiſſarios tali mō
diſtribuatur. vel ſi vnus tm̄ heredum con
tradicat vel impediat alteri tota hereditas
applicetur. ¶ Ad hoc nota ꝙ voluntas te
ſtatoris ad pias cauſas debet executioni
mādari ab herede. qđ ſi non fecerit ⁊ ad
iudicium tractus legatum pium negaue
rit cedat in duplum. inſti. de acti.§. item
mixta. ſecus eſt ſi teſtamentum diceret nō
tenere ſm Hoſ. ac Accur. ibidem. Item
heredi dicto modo negligenti debet epiſco
pus interdicere res omnes ſibi relictas cū
omnibus fructibus ⁊ emolumētis donec
impleat vota defuncti.e x̄. de teſta. ſi heredes.
debet etiam epiſcopus eius negligentiam
ſupplere. vt dicitur ibidem.c.nos quidem.
Nec obſtat di.88 c.epiſcopus. vbi dicitur
ꝙ epiſcopus non ſuſcipiat tuitionem teſta
mētoꝝ. quia hoc intelligitur ſm Io. ꝙ nō
ſuſcipiat vt aduocatus. ſed debet ſuſcipere
vt ordinarius. ⁊ hoc a teſtator iterdicere
non poteſt. e x̄. de teſta. tua nobis. Item
heredi qui non implet voluntatem defun
cti tota hereditas ē auferēda. e x̄. de voto ⁊
vo.re. licet ⁊.ii.q.i. ſiluester. vbi Ber. di
ſtinguit ꝙ heres aut ē extraneus. ⁊ tunc
perdit totam hereditatem. aut filius. ⁊ tūc
aut hereditas eſt diuiſibilis, aut non. ſi ſic
non perdit totum ſed reſeruatur legitima
ſibi. C. de fideicōmiſſ. auť. hoc amplius. ſi
non eſt diuiſibilis vt ſunt dignitates que
non debent diuidi. vt regnuꝫ ducatus vel
principatus. ſic perdit totum. e x̄. de vo. ⁊
vo.re. licet. in fi. Non poteſt tamen conue
niri niſi poſt dies.9. numerandos a morte
defuncti. C. de ſepul. l. fi. in auť. ibi poſita ꝗ
incipit. Sed nec.

¶ De teſtibꝰ teſtamētoꝝ titulus 30ꝰ.

POſtea dicendū eſt de teſtibus
adhibendis in teſtamentis. cir
ca ergo hos attendēda ſūt tria
ſ. numerus conditio ⁊ modus
ſiue forma. Circa numerū nota ꝙ regula
riter in teſtamentis nuncupatiuis adhibe
ri debent ſeptem teſtes legiti mi inter quos
etiam notarius computať. inſti. de teſta.§.
fi. ⁊ vbi notarius nō habeť vnus teſtis ꝓ
eo adhibeť. decre. tamē vult ꝙ duo. e x̄. de
proba. quoniā contra. Fallit aūt hec regu
la in aliquibus caſibꝰ. quia in teſtamento
ceci ſunt neceſſarÿ octo. In teſtamēto ruſti
ci quod fit in illo rure in quo plures inueni
ri non pn̄t quinqꝫ ſufficiunt. In teſtam̄to
facto inter liberos ſimiliter ſufficiūt qnqꝫ.
qui ſi aliud ſolēne prius fecerat. dū tamē
illud non valere dicat. In teſtamēto vero
cuiuſcunqꝫ facto in preſentia imperatoris
precibus ſibi porrectis vt audiat ſufficit vnꝰ
teſtis. In teſtamēto aūt in ſcriptis cōdito
ſi ſcribat illud teſtator ſufficiūt ſeptē teſtes
ſi vero teſtator ſcribere neſciat vel ſi poſſit
adhiberi debet ſcriptor ⁊ ſeptē alÿ teſtes.
probanť hec. C. de teſta. hac cōſultiſſima. ⁊
l. omniū. ⁊ l. fi. vbi tamen copia teſtiū pōt
haberi tutū cōſiliū ē ꝙ in teſtamētis ꝓci
pue nuncupatiuis vltra numerū legitimū
aliqui addanť ita ꝙ ſi aliq ex eis eēnt mi
nus idonei ſaltē de legitimis numerꝰ ſupſit
legitimꝰ. Itē qn̄ teſtator dicit ꝙ non vult
ſtare ſuā volūtatē priorē ſufficiūt tres. C.
e. ſancimꝰ. Et idē ē qn̄ vult declarare ſuaꝫ
volūtatē. C. e. heredes palā. ¶ Quid ſi qs
ꝯdat teſtam̄tū nūcupatiuū i p̄ntia ſeptē te
ſtiū: ⁊ tabellio īde ꝯficiat inſtr̄m i ꝗ duos
vel tres teſtes tm̄ ponit. nūqđ ꝓbať teſtm̄
ꝑ tale inſtr̄m. R̄. azo. io. h. la. fran. cremon̄
dixerunt ꝙ nō. teſtamētū enim ꝓbari non
pōt ꝑ tres vel q̄tuor teſtes. ꝗ nec ꝑ inſtr̄m
ꝯtinēs totidē teſtes. ar. C. de fide inſtr. l. ex
cředis. ⁊ e x̄. de fi. iſtru. cū iohes.§. porro.

Sed Pla. ꝛ Mar. dicunt ꝙ bene ꝓbari
possit p duos testes ꝛ p tale instrumētum
ar. C. arbi tu. l. fi. ꝛ ex. de dona. inter uir
[illegible]
[illegible]
[illegible] pias cās.
¶ [illegible] si quis fecerit testamētū in quo
[illegible] sue centū lib. legauit. ꝛ deinde corā
[illegible] testib' ita dixerit. centū lib. q̄s in te
stamēto meo legaueram vxori mee nolo
[illegible] habere. nūquid vxor poterit legatū
[illegible] dici pōt fm Hosti. ꝙ si testamē
tū fuit [illegible] nō valet adiectio. vt ex. de
testa. relatū. ꝛ. c. cū esses. Si vo in scriptis
ꝯditum fuisset non tolleret̄ legata nisi ꝯsi
milis solēnitas adhibita esset. ar. ex. de reg.
iu. ois res. Et fm has duas vias possunt
diuersimode intelligi diuersa iura q̄ circa
hoc possunt allegari. fm tamē Jo. id istiete
adiectio tenet. Itē milites dū sunt in do
mo ꝓpria vel aliena testari debent iure cōi
dum vo sunt in exercitu testant̄ cū duob'
testib'. dum aūt sunt in bello testari possūt
sicut volūt etiam sine duob' testib' scribē
do etiam sanguine ꝓprio in clypeo. insti. de
mili. testa. § illis. ꝛ. C. e. milites. ¶ Ad hoc
nota ꝙ fm canones in legatis ad pias
causas sufficit ꝙ testator coram presbyte
ro parrochiali ꝛ duob' vel trib' testibus
ea faciat. ex. de testa. cū esses. ꝛ. c. se. In re
lictis vero ad alia legalis solēnitas ē fuā
da fm Ber. ibidem. ꝛ. c. vlti. ꝛ Jo. z. q. 4.
placuit. Secūdū vero H. ꝛ bar. predicte de
cretales loquunt̄ de omnib' relictis. Sed
nunquid ē ibi semp necessaria p̄n̄tia psby
teri. R. p. de samp. dicit ꝙ sic. q2 a regula
iuris fm quam requirunt̄ cōiter septē te
stes recedi nō pōt. nisi quaten' ē expressum.
H. aūt dicit ꝙ in relictis ad pias cās suf
ficiunt duo testes sine presbytero. In reli
ctis vo ad alia necessaria ē psbyteri p̄n̄tia
ex. c. relatū. i. Hosti. vo sic distinguit circa
hanc mām. s. ꝙ si agat̄ in foro ecclesiasti
co ꝛ inter psonas ecclesiasticas tūc duo uł
tres testes sufficiūt. ex. de testa. cū esses. q2
nec scriptura exiget̄. C. de sac. san. ec. gn̄ali
in fi. Si vo agat̄ in foro seculari ꝛ inter se
culares tunc iudex secularis fm legē suā
iu[illegible] di. 96. duo sunt. ꝛ. c. si īpator.
[illegible] in foro ecclesiastico ꝛ inter psonas
se[illegible] que sunt de tēporali iurisdictione
ec[illegible] iudicabūt̄ fm canones. ex. de fo.
ꝯpe. q̄ȯ clericis. Et idē ē si layci se subiece
rint ꝓrogando epi iurisdictionē i se. quia
tunc per idem est ac si cognosceret ordi
narie. ex. de off. dele. p. ꝛ. g. Et hoc vbi di
cit̄ a partib' ꝙ fm legē humanam iu
dicari volebāt. Si vo iudex ecclesiasticus
ex legatōe alic' principis forte in ciuilib'
cognosceret. tunc fm legē humanam iudi
caret ꝛ idem ē si in foro ciuili inter clericū
agentē ꝛ laycū reū sit questio. Excipe tam̄
relicta ecclesiis vel al' ad pias cās. in qb'
in vtroq3 foro duo testes sufficere debent.
ex. de testa. relatū. Jo. tamē scripsit ꝙ i hoc
corrigunt̄ leges. q2 fm legē diuinam ꝛ ca
nonicam in ore duoꝝ vel triū testiū. s. fide
dignoꝝ stat omne verbū. nō obstante lege
vel ꝯsuetudine ꝯtra. vt in. c. cū esses. ꝛ. c.
relatū. Secus ē qn̄ testes sunt suspecti. in q̄
casu lex loq videt̄. C. de fideicōmis. l. f. ibi.
lex etenī. ꝛ. C. de testa. iubem'. Hec Hosti.

S Equit̄ videre de secūdo. s. de ꝯditi
one siue qualitate testiū. circa qȯ
nota ꝙ adhiberi pn̄t testes oēs q
nō prohibent̄ a iure. ꝓhibent̄ aūt a iure
isti. i. s. mulier ꝓpter incōstantiā eius. licȝ in
aliis causis ꝛ cōtractibus admittat̄. ꝛ in
codicillis etiam ꝓhibeat̄. ff. de tes. qui in
te[illegible] cto. §. mulier. Item hermofrodita i
quo preualēt muliebria. ff. de sta. ho. q̄rit̄.
Item impubes: etiam si factus sit pubes
tēpore mortis testatoris. lȝ al' testificet̄ de
hoc quod vidit in etate pupillari vt de fuo
dicit̄. ff. de v. sig. notionē. §. instrumētorū.
Item mutus ꝛ surdus. Itē furiosus nisi
tēpore intermissionis. Item is cui hoc in
terdictum ē a lege vel a iudice. Item ser
uus nisi illo tempore liber ꝯmuniter repu
tetur. Iteȝ is qui est in potestate testatoris.
Item heres scriptus. Item omnis qui he
reditatem per potestatē contingit. vt pater
qui ipm heredē habet in potestate. ꝛ filius
vel nepos. ꝛ deinceps. ꝛ frater heredis quē
ipse testator habet in potestate. ꝛ frater
heredis qui pariter cū eo ē in eadē ptāte.
in hac enim re domesticū testamētū repro
bat̄. Item si filiusfa. faciat testamētū de pe
culio castrēsi post emissionem pater eius
non potest esse in eo testis: nec illi qui in
eius pȯtestate sunt. Si vero ante emissio
nem scilȝ de militia faciat testamētum de
peculio castrēsi pater eius poterit eē testis
Probant̄ hec omnia insti. de tes. §. testes.
ꝛ. §. se. Item non adhibetur testis qui n̄
ē testamēti capax. vnde non spurius testa
toris. n̄ hereticꝰ. nō iterator baptismi. n̄ apo
stata. n̄ deportat' i isulā. n̄ dānat' i metallū.

Itē nec hi quos leges improbos ⁊ intesta
biles iubēt eē. vt de crimine famoso dāna
ti muliebria passi. ff. de testi. ob crimē. Sȝ
quid de ꝯmissario ⁊ de legatario pñte. nū
quid pōt eē testis. R° ꝙ ipe ⁊ is qui p po-
testatē eū cōtingit nō ē idoneus testis. s; si
questio vertat̃ inter eū ⁊ heredē occasiōe
sui legati. tunc non habet̃ p teste. si vō iter
heredē ⁊ extraneum questio moueret̃ tunc
valeret testimoniū eius. C. de test. omniū. ⁊
insti. e. t. §. legatarijs. Et ideo nō legatarij
s; magis alij q pñt h̄ri debēt i testes assumi

S Equit̃ videre de tertio. s. de mō siue
forma assumēdi testes. Circa qd̄
nota ꝙ lecto testamēto ⁊ p testato
rē approbato: vel si in scriptis ē clauso ⁊ in
uoluto testib⁹ oblatis eos qui presentes ad
ipm testamētū vocati sunt testator rogare
debet testes oēs dicēs. rogo vos vt testes
sitis: que quidē rogatio in scripturā publi
cam redigat̃. quod quidē si nō fieret testa
mētū deficeret. ff. de tes. heredes. §. vlti. vñ
nō valeret testamētū in quo testes determi
narēt̃ inuiti. ff. q testa. fa. po. q testamēto.

De testamēto in scriptis titulus. xi°.

D Einde dicendū ē de testamēto i
scriptis. ⁊ primo. s. quō ꝯficit̃ ⁊
quare sic noiat̃. 2° qñ ⁊ corā
quib⁹ ꝯfic̃. Nota igit̃ ꝙ qñ qs
arbitriū sue volūtatis vltime cupit secretū
eē pōt testamētū in scriptis cōdere. c⁹ teno
rē vt volunt leges pōt a testib⁹ celare. lȝ si
sponte velit eis possit aperire. talis ergo si
lr̄atus sit ⁊ scribere possit sciat ⁊ velit testa
mētū manu sua scribet. alioquin scriptorē
quēcūqȝ aliū adhibere poterit. Assumet̃
aūt mēbrana bona ⁊ solida i cuius parte
superiori relinquat̃ spaciū triū vel quatu
or digitoꝝ: ⁊ silr̄ tantūdē in latere dextro
⁊ sinistro. In parte aūt inferiori supeē dȝ
tātū spaciū p quantū palma man⁹ digitis
extēsis ptēdit̃. Et circa hec ⁊ in medio ho
rū spacioꝝ scribet̃ series testamenti. quo
facto plicabit̃ carta. cōiūget̃ spaciū inferi
us cū supiori. ⁊ figent̃ ibi tres cordule. in
plicatura vero dextri spacij due: ⁊ sinistri
alie due. ita ꝙ cordula quelȝ habeat duo
foramina litterā interiorē nō attingētia: q
bus cordulis singula spacia singulis con
iuncta ligent̃. ita ꝙ interior lr̄a videri nō
possit. porro de illo magno spacio inferiori
tantū debet relinqui discoōptū ⁊ vacuum
ꝙ possint patētes ⁊ apte scribi subscriptio
nes testiū ⁊ testatoris. quibus vno ⁊ eodē
die vl' plurib⁹ dieb⁹ antea sic in scriptis fa
ctis ⁊ ordinatis postea qñ placuerit testa-
tori vocabit septē testes viros vtiqȝ litte-
ratos ⁊ scribē sciētes: ⁊ nulliū iuris īpedim
tū habētes. ⁊ coram eis ipam scripturam
clausā ⁊ inuolutā ⁊ dictis cordulis ligatā
vt dictū ē in manib⁹ tenēs dȝ offerre di-
cens illud eē suū testamētum sua vel talis
manu scriptū: ⁊ eos in testes rogare ⁊ ro-
gando inquadrare. quib⁹ ipi se testamēto
subscribāt ⁊ illud designēt. ⁊ ipe etiā se sub
scribere sua manu dȝ vt dicet̃ infra. Igit̃
ibidē ⁊ in pñti vno cōtextu ante ꝙ ipe te
stator vl' aliqs testiū discedat inde: dȝ qlȝ
coꝝ ānulū vl' sigillū caracterizatū ad vnā
ex dictis cordulis pendēs apponere suum
vl' alterius ex testib⁹. si quis. n. testium nō
habeat sigillū poterit eū alterius sigillo si-
gnare. pñt. n. signare ānulo diu nō habeat
caracterē. ff. de testa. ad testiū. ⁊ alieno an-
nulo. ⁊ oēs testes eodē vno ānulo. insti. de
tes §. pñt. videt̃ etiam tabule signate si si-
gna sint impssa lintheo quo tabule sūt in-
uolute. vt in gl. ad tes. §. fi. Post h̄ ꝯtinuo
interiori spacio discoōpto fiēt subscriptiōes
Primo. n. si testator testm̄ sua manu scri-
psit se subscribet sic. Ego a. quondam petri
pñtē paginā clausā ⁊ ligatā in manibus
tenēs infrascriptis testib⁹ oib⁹ simul pñti-
bus p me ad hoc adhibitis ⁊ rogatis ob
tuli ab eis s̄m iuris ordinē signandam ⁊
subscribēdā asserēs qd̄ in ea scriptum est
meū fore testamētū ⁊ oia ⁊ singula in eo
ꝯtēta eē a me scripta. necnō coram eis ibi
dem subijciens ꝑpria manu subscriptiōē
p̄sentem. Non tamē requirit̃ necessario
ꝙ testator se subscribat vel alius pro eo
in casu predicto. s. qñ ipe totū testm̄ manu
sua scripsit. ⁊ hoc ibi spāliter posuit. s. ꝙ ma
nu sua ꝯfecit. Si aūt de mandato testōris
alius testm̄ subscripserit ipe taliter se sub
scribet. Ego C. mādato antonij lr̄aꝝ igna
ri vel scribere īpediti testm̄ eius ⁊ bona ⁊
singula in eo ꝯtēta suo mādato mea ma
nu scripsi; ⁊ eo postea pñtem paginā clau
sam ⁊ cordulis ligatā infrascriptis testib⁹
ab eo vocatis ⁊ rogatis omnibus simul p̄
sentibus offerente ⁊ asserente illud quod
in ea continetur suum esse testamentum:
⁊ a me scriptum: presentem subscriptio-
nem meam vice ⁊ nomine suo ⁊ eius mā
dato apposui. ⁊ in testimoniū me subscripsi

Siliť ⁊ quilꝫ ex testibus ibidē incōtinēti se taliť subscribat. ego C. me ac infrascriptis vel suprascriptis testib⁹ ad oīa ⁊ singula ⁊ hoc pagine pn̄tis inferiori spacio facta ꝯtēta ⁊ scripta oīb⁹ simul pn̄. ib⁹ ⁊ rogatis in ipa pagina ei⁹ vtriusqꝫ testamēto antonij suo mandato mea manu me in testē subscripsi. ⁊ cū sigillo ꝓprio vel sigillo infra vł subscripti petri signaui habente in circulo formā talē: quod ad vnā ex cordulis p̄dictis cere impssi. Premissis aūt omnib⁹ ⁊ singulis mō p̄missō rite ac ordinate p̄fatus testator ipm testamētū in aliquo loco secreto ⁊ tuto reponet post ei⁹ obitum. vt infra diceť: legitime ꝓferēdū aperiēdū ⁊ distribuēdū. Ex p̄missis pꝫ vꝰa forma modus ⁊ ordo testamēti in scriptis. hec. n. sūt scripta solēnia siue solēnitates ꝓpter que diciť in scriptis. i. in legitimis solēnitatib⁹ factū ex quib⁹ ei⁹ substantia pendet. Et idō si qua earū defuerit: testamētū est irritū. nisi forte fuerit inter suos. s. qꝛ eēnt testatoris sui heredes. alꝛ si eēnt extnei tunc aliqua dictarū solēnitatū deficiēte oīo deficeret testamētū. ꝓbanť hec oīa. C. de testa. hac ꝯsultissima. ⁊ l. cū antiqtas. §. s. insti. e. §. postea vo.

Sequiť videre de secūdo qn̄ ⁊ corā quib⁹ testamētū in scriptis aperiať ⁊ describať. Circa quod sciēdū ꝙ mortuo testatore aliquis cuius interest postulabit corā p̄tore testamētū aperiri ⁊ exhiberi. ⁊ eo iurante se illud nō calūnioso animo petere: p̄tor vocatis significatiōib⁹ oīb⁹ si ꝯmode potuerint reperiri iubebit testamētū exhiberi. ⁊ ipis testib⁹ asserētib⁹ se sigilla ⁊ subscriptiōes suas cognoscere: faciet illud coram eis aperiri ⁊ recitari. Et mādabit notario vt illud obseruata omni solēnitate debeat exemplare ⁊ heredib⁹ ⁊ his quoꝝ intererit exhibere. quo facto interim o signari ⁊ reponi iubebit originale. vt ad illud qn̄ necessitas vel vtilitas exegerit recurrať. Ceterū multa alia ad hāc materiā ptinētia ptranseo breuitatis grā: p̄cipue cū in vsuꝫ raro veniat huiusmodi testamēti forma. ⁊ si volueris de huiusmōi apitōis ⁊ descriptōis ꝓcessu aperti⁹ videre poteris in sūma dn̄i azo. Rica. s. quemadmodū testamentū apiať. Notandū aūt ꝙ siue p modū exēpli siue auctētice siue originaliter exhibēdū fuerit testamētū qōcūqꝫ exhibebis illud heredi totū ⁊ integrū qꝛ ipe ē toti⁹ hereditatis vlis dn̄s ⁊ successor: ⁊ cuilꝫ heredū institutoꝝ ⁊ substitutorum ⁊ fideicōmissarioꝝ. ff. de acqui. pos. ꝟ heredis. in p̄n. legatario aūt siue alteri cui aliquod particulare relictū ē ascriptū: exhibebit certā partē testamēti: illā. s. que de relicto sibi facit mētionē. hoc mō. S. titius p dei grām sanus mēte licꝫ languēs corpore suaꝝ reꝝ ⁊ bonoꝝ omniū dispōnēs p p̄ns animi testamētū sine scriptis fecit i hunc modū. In primis reliquit de bonis suis p aīa sua. xx. lib. ⁊c. ⁊ inter alia que i eodē disposuit. t. tale legatū fecit his vbis expressum. preterea de aliis bonis suis reliquit iure legati a. suo nepoti quinqꝫ lib. In fine aūt ipi⁹ testamēti sic ꝯtineť. In omnib⁹ aliis bonis suis mobilib⁹ ⁊ imobilib⁹ iurib⁹ ⁊ actōib⁹ p̄ntib⁹ ⁊ futuris C. filiū ei⁹ sibi heredē instituit. ⁊ hanc suā voluntatē vltimā eē velle quā valere voluit iure testamēti. ꝙ si iure testamēti nō valꝫ valeat saltē iure codicilli vel cuiuslibet alteri⁹ vltime volūtatis. Et sic nota ꝙ qn̄ ps sumiť debet testamēti p̄ncipiū ⁊ finis ⁊ spēcialr institutio heredis ⁊ illud legatū occasione cui⁹ pars sumiť: in medio poni p̄m formā p̄dictam. Insup nota ꝙ viuo testatore sine expresso eius mandato interueniente nulli petenti testamētū vel aliam vltimam voluntatē debet notarius exhibē: aut legi vel videri pmittere. qꝛ viuo testatore nō debēt aperiri tabule. ff. quēadmodū testa. ape. l. z. §. si dubiteť.

De testamēto ceci titulus 32⁹.

Postea dicendū ē de testamento ceci. s. naturaliter vel ex accidēti lumine oculi vtriusqꝫ priuati. In cui⁹ quidē testamēto debēt quedā specialia obseruari. quoꝝ si qd defecerit testamētū nō valebit. Sciendū ḡ ꝙ cecus testari volens vocare debet notariū quem si habere nō possit: tunc deinde alꝛiū quēcūqꝫ scriptorē adhibere ei licebit. Vocabit etiā septē testes legitimos ⁊ scribere sciētes. ⁊ coram eis diceť se velle testari sine scriptis. Insup heredū nomina quos istituit ⁊ indicia. i. prenoīa ⁊ dignitates ⁊ officia ⁊ in quo ⁊ in quanto eos instituit. legata ⁊ fideicōmissa debet corā eis ore ꝓprio declarare. deinde debent ibidē hec oīa in p̄nti scribi ⁊ scripta recitari. vel si ante fuerit scripta: nihilomin⁹ tūc corā ipsis testib⁹ debēt ab ipo testante oretenꝰ explicari. ⁊ scripta ab ipo notario p ordinē

recitari.nõ.n.refert vtrũ eodẽ tpe vel di uerso testamẽtũ scribat vel pferat.C.de testa.hac ↄsultissima. quib⁹ recitatis ꝛ le ctis eceus dicet illud eẽ suũ testamentũ: ꝛ pdictos in testimoniũ reuocatos rogabit huiusmodi sui testamẽti testes eẽ. Post h aũt in inferiori carte spacio quilz ipoꝝ te stiũ subscribet se. Insup appositis septẽ cor dulis ꝛ in qualz eaꝝ cera sufficienti debe bit tam notari⁹ siue scriptor q̃s quilz ipoꝝ testiũ signũ suũ.s.sigillũ vel ãnulũ caracte rizatũ ad vnã ex cordulis cere imprimẽ. Et puto q instar testamẽti in scriptis pote rit quilz ex testib⁹ siue suo siue alteri⁹ alioꝝ sigillo signare. Dicit aũt hoc testamẽtum nũcupatiuũ.qꝛ oĩa que in eo cõtinẽt debẽt corã testib⁹ nũcupari ꝛ declarari.lz sit val de simile testamẽto in scriptis. Insup nõ q oĩa pdicta sicut in testa nẽto ita ꝛ in co dicillo eeci sunt seruanda. pbant hec oĩa C.q tes.fa.pos.hac ↄsultissima. Forma aũt pdicti testamẽti erit talis. A.lz oculoꝝ vi sione priuatus: corpore tñ ꝛ mẽte san⁹ vel mente sanus ꝛ corpore lãguidus vocans me notario ꝛ testib⁹ infrascriptis ꝑtestat⁹ ẽ se p nũcupationẽ ꝛ sine scriptis velle te stari declarans ꝛ exprimẽs infrascripta le gata ꝛ infrascriptoꝝ heredũ noĩa dignita tes officia ꝛ iudicia ꝛ ceteras ĩfrascriptas dispositiões lucide ore ꝑprio corã nobis. Itaqꝫ bona sua testãdo disposuit in hunc modũ.pmo nãqꝫ p aĩa reliqt de bonis su is lib. centũ. put testator uoluerit dispone re. Cum autẽ scripte fuerit oẽs ei⁹ disposi tiões legibꝫ concesse ꝛ de eius arbitrio p cedentes. ꝛ deinde apposita fuerit clausula fi talis subijcietur sic. ¶ Igitur pdictis oĩ bus coram dictis testibus apte recitatis ꝛ lectis dictus.a. ꝑtestat⁹ ẽ hoc esse suũ testa mẽtum.rogãs infrascriptos ad testamẽtũ adhibitos testes eẽ. ꝛ vt subscriptiões suas ꝛ sigilla scdm iuris ordinẽ subijciãt ꝛ appo nãt. post hoc aũt se statim subscribet quili bet testiũ hoc modo. Ego. I. quondã petri simul cũ ĩfrascriptis vel suprascriptis alijs testib⁹ a dicto testõre adhibitis ꝛ rogatis huic testamento ꝛ eius recitacioni oĩbus ꝛ singulis supdictis pñs iterfui. ꝛ ab eodẽ testatore rogatus ĩ testimoniũ me subscri psi.sigillũ meũ vel infrascripti domini: ha bens in circulo formã agni in vna ex cor dulis cere exprimens ꝛ apponẽs. ꝛ sic qui libet alioꝝ testium se subscribet. In fine vero notarius siue scriptor subscriptionẽ suam sic subijciet. Ego io. notarius ab ipso .a. testatore vocatus pdicta oĩa ꝛ singula eius mãdato scripsi. ꝛ scripta corã dictis testibus restitui: ꝛ legi. ꝛ in publicã formã redegi ab eo rogatus in testem me subscri bens ꝛ sigillum ꝑprium vl' tal'. habẽs talẽ formam pendens ad vnam ex cordulis subijciens ꝛ apponens.

¶ De causis quib⁹ testamẽtũ inutile red ditur vel rumpitur ti.33⁹.

d Einde dicendũ quibus ex cãis testamentuꝫ inutile reddat vel corrũpatur. ¶ Circa qδ sciẽdũ q sunt quedam testamẽta que non iure facta dicitur.sed postea rumpi ꝛ irritari possunt. insti. qui mo.test.infir. §. alio autẽ modo. ¶ Intelligit aũt testamẽtũ ab initio factũ ñ iure nec legitie factũ plu rib⁹ modis.s.si testator nõ erat habilis ad testãdũ. vel si testator nõ instituit aliqueꝫ heredẽ. vel si ĩstituit heredẽ: nõ tñ capacẽ hereditatis. vel si pterijt iã natũ quẽ insti tuere vel exheredare debuit. vel si defectus aliquis appareat in solẽnitate. puta si non sit adhibit⁹ legitim⁹ numer⁹ testiũ ꝛ testiũ legitimoꝝ ꝛ testiũ rogatoꝝ. vel si desit in te stamẽto aliqua de solẽnitatib⁹ debitis. de his aũt impedimẽtis oĩb⁹ dictũ ẽ supra. Testa mẽtũ vo a pncipio legitime ac solẽniter fa ctũ dicit postea rũpi vel irritari etiã pluri bus rõib⁹.s.si testator nõ puidit de postbu mo qui post testamẽtũ ẽ natus. si tñ idem postbumus viuo testatore moriat testam tũ quo ad effectũ nõ rũpit. ff. de iniu.testa. l. postbum⁹. Et sic soluit ↄriũ. C. de postbu. he.insti.l.z. Idẽ ẽ etiã de quasi postbumo. vt si testator post testm̃ adoptauit filiũ q ve niret ab intestato. C. de adop. cũ in adopti uis. vel si arrogauerit ex nat. insti.e.§.si qs enĩ.qδ intellige masculi.testamẽtũ.n. femi ne nõ rumpit hoc mõ. ff. de libe. ꝛ postbu. gallus.agit tñ postbumus de inofficioso te stamẽto. C. de inoffi.testa.l.z. Idẽ ẽ etiã de eo qui est loco postbumi.s.qui tpe testamẽti nõ erat heres suus. tpe vo mortis heres suus inuenit. vt dictũ ẽ supra.ti.de institu. libe.natu. ꝛ legitimoꝝ. ¶ Itẽ lz testator eũ quẽ ĩstituere vel exheredare debebat rite vel expressa causa ingratitudinis exhere dauit: si post mortẽ eius.s.testatoris ꝑposi ta querela inofficiosi testamẽti recissũ est p sententiã testamẽtũ. ꝛ testamentũ rũpit. C.

de liberis p̄teritis.auc̄.ex cā.¶ Itē si heres
nō adiuit vl' ante aditā hereditatē decessit
vel cōditio sub qua institutus erat defecit.
tunc.n.testamētū remanet destitutū nullo
ex eo herede apparēte. Itē si testator pati
atur capitis diminutionē nisi iterū fiat ci
uis roman⁹ vel sui iuris. ⁊ ille modus ⁊ p̄
cedēs approbant᷑ insti.qui.mo.testa.infir.
.§.posteriore.⁊.§.alio tn̄ mō.⁊.§.nō tamē
per oia. Itē si ab eodē testatore postea testa
mētū aliud rite ⁊ perfecte factū appareat ex
quo hereditas adiri possit. vt in.§.posteri
ore.nisi p̄mū sit derogatoriū scd̄o. vt di
ctū ē supra. ⁊ nisi in p̄mo instituerit here
des liberos suos ⁊ in secundo extraneos.
tunc eniȝ nō tollitur p̄mū nisi hoc expresse
dicat testator in secundo.s. nolle p̄mū te-
stamētū valere. C. de testa. auc̄. hoc inter
liberos.¶ Itē si a tpe cōditi testamēti p̄mi
elapso decēnio testator dicat se nolle illud
valere: hoc corā trib⁹ testib⁹ exp̄mēdo. C.
de testa.sancim⁹. Itē si testator inciderit vl'
abstulerit lumen vel signacula illi⁹ testamē
ti quod ꝯditū ē in scriptis. C.e.l.fi. Quid
si habēs duo testamēta tenoris eiusdē in-
ciderit alterū.nū quid per hoc reuocasse vi
det᷑ integrū. Rndet Hosti.ꝙ nō nisi ꝓbet᷑
ꝙ hoc fecerit hac intentione.s.ꝙ decederet
intestatus.ff.de his que in testamēto de.l.fi.
Itē si testamētū cū nuncupatōe vel macu
la appareat vel aliter sit suspectū.ff. de fide
instru.l.z.¶ Ad hoc nota ꝙ quādo testa
mētū est nullū ex p̄teritione iā nati vel rū
pit᷑ ex p̄teritōe posthumi vel rescindit᷑ per
sententiā ꝓposita querela ⁊ ꝯ tabulas: tūc
in quolȝ hoꝝ casuū dicit᷑ deficere quo ad
institutionē: s in legatis firmū pseuerat iu
re nouoꝝ auc. Unde licet institutio nō te
neat: legata tamē debēt᷑. C.de liberis p̄teri.
auc̄.ex causa.⁊ agit᷑ ꝓ dictis legatis acti
one ex testamēto.vel ꝯditione ex lege. nisi
in testamēto fuerint adiecta illa verba.s. si
nō valet iure testamēti: valeat ⁊c̄.tunc eni
petunt᷑ ab intestato sm̄ quosdā vt i dicta
notat᷑ auc̄. Nota etiā ꝙ lȝ testamētuȝ
sit falsum. legata tamē ex eo prestanda sūt
.ff.de here.insti.l.fi. verbi gratia. p.instituit
b.filiū eius ⁊ substituit ei ip̄m ticiū patrem
ei⁹.morit᷑ tici⁹: ⁊ ideo p.mutauit testamen
tū quasi etiā b.mortuus eēt dicēs quia he
redes quos habere volui habere n̄ possū:
tu a.esto heres.morit᷑ p. quis habebit he
reditatē ei⁹. R̷ᷓ b.⁊ dabit legata ex scd̄o
testamēto lȝ sit falsum: quia cōtinet falsita

tē. Nota etiā ꝙ quando p̄mū testamētuȝ
perfectū rumpit᷑ per posteri⁹ imperfectū vt
qū in p̄ncipio instituti sunt heredes qui n̄
poterant venire ab intestato: ⁊ in secundo
instituunt᷑ qui ab intestato vocant᷑ ad he
reditatē.tunc enim posterior scriptura licet
imperfecta seruabit᷑ nō vt testamētū ſȝ q̄si
volūtas testati: in qua depositiones quos
testium iuratoꝝ sufficient. aliter valebit p̄
mū testamentū. C.de testa.hac ꝯsultissima.
.§.si quis. Et z^m imperfectū nō valebit iu
re codicilli: quia ille testator voluit nō te-
stari.quia nō potuit. C.de codicil.l.i. Itē lȝ
per posteri⁹ imperfectū nō infirmet᷑ p̄muȝ
quia testamētū impfectū nullū ē. insti.eo.
quib⁹ mo.testa.infir.§.ex eo aūt.si tamen
testator in scd̄o testamēto iperfecte decla
rauit p̄mos heredes nō mereri volūtateȝ
suaȝ vl' eos indignos eē: eis hereditas au
fert᷑ ⁊ fisco applicabit᷑. C.de codicil.heredi
tatē. Ad habēdā aūt pleniorē h⁹ materie
sentētiā distinguit sic Hosti. Cū quis testa
tur aut est pater.aut mater. aut filius. aut
collateralis. si sit pater ⁊ instituit sibi filiū
planū ē ꝙ fili⁹ succedet ex testamēto etiaȝ
iperfecto. C.de testa.hac ꝯsultissima. Si vō
instituit extraneū ⁊ exheredat filiuȝ adiecta
causa i lege scripta nō pōt ei subueniri nisi
ꝑ querelā inofficiosi testamēti. C.de inoffi.
testa. omnimō. Si vero preterit filiū ⁊ fi
lius erat suus heres electionē habet an di
cere velit testamētū nullū vel per bonoruȝ
possessionē contra tabulas subuertere te-
stamētū.⁊ sic loquit᷑. C.de liberis p̄teri.vel
exhere.maximū.§.penul. Nec obstat ꝙ di
cat᷑ sublata differentia patrie potestatis ⁊
emancipatōis. vt in auc̄ de he.ab intesta.
col.9.quia illud ē veꝝ quo ad successionē
ab intestato. aliter eniȝ antiqua iura ma-
nent firma. Si vero testet᷑ mater ibi si fili-
us agit querela inofficiosi testamēti. quia
preteritio matris ⁊ materne linee habetur
pro exheredatiōe patris vel paterne linee
vt. C.de inoffi.testa.filiam.sm̄ hoc itellige
C.de libe.preteri.auc̄.ex causa. testamētuȝ
ex cā exheredationis vel preteritionis eē
irritū quantū ad institutiōeȝ. cetera auteȝ
manent firma.exheredationis.s. quo ad
lineā paternā. preteritionis quo ad ma-
ternā. Itē exheredationis quando causa
nō est adiecta. si eniȝ adiecta esset filius
nō haberet querelā. vt supradictū est. In
quo casu testamēto per querelaȝ subuerso
nec legata nec libertates relicte i testamēto

debent. ff. de inoffi. testa. l. papinian⁹. §. veterani. Ratio huius diuersitatis ē. q2 vbi nō ē adiecta causa nullū ē testamētū quo ad institutionē. ⁊ sic legata dependere non possunt ex testamēto sine istitutiōe q̄ nulla ē. s; per se ⁊ ex vi legis firma subsistūt. Si vero non est adiecta causa tenet testamētum ⁊ institutio ipo iure. ⁊ sic legata pendent ex eo. insti. de le. §. ante heredis institutionē. Ideoq3 testamēto per querelā subuerso legata ex eo pendētia subuertuntur ar. ff. de reg. iuris. cū principalē. Si aūt testetur fili⁹ in potestate ↄstitut⁹ de castrēsi vel quasi pōt facere testamētū intantū q̄ nec de inofficioso poterit impugnari. C. de inofficioso testamēto. l. fi. Tamē filiusfamilias cleric⁹ quidē de aduētitio testari potest ex. de testa. quia nos. Si vero emancipat⁹ erat ⁊ filios habeat distingue eo modo vt supradictū ē de patre. Si vero nō filios s; tm̄ parētes habeat: ⁊ eos heredes sibi instituat planū ē q̄ hereditabūt. Si aūt extraneos instituerit: ⁊ parētes exheredauerit adiecta causa in lege scripta: non pōt eis subueniri nisi per querelā inofficiosi testamēti qua rūpit testamētū ⁊ succedēt. nisi heredes scripti pbēt exheredatiōis causā eē verā. quia tunc per querelam nō rūpitur. Si vero nulla causa in legib⁹ scripta sit adiecta: nullū fit testamētū quantū ad institutionē vt supradictū ē. quando pater fecit testamētū. Et hec oia pbant in auc⁰. vt cū de appel. cog. §. ⁊ hec quidē. ⁊ §. sancimus itaq3. coll. 8. Ubi aūt patrē nō exheredauit s; pterijt ↄpetit patri bonoꝝ possessio ↄtra ta. ff. de inoffi. testa. pater. S. aūt testetur collateralis ↄpetit querela turpi persona instituta: nō alia fratri suo ↄsanguineo: ⁊ non alij alicui. C. de inoffi. testa. fratres. Ex his patet q̄ inducunt querelam inoffi. testa. exheredatio in legitima paterna. ⁊ pteritio in legitima materna. ⁊ hoc quando exheredatio facta ē sine causa. si eni facta sit ex aliqua causa adiecta in legib⁹ scripta. ⁊ pbet: tunc cessat querela. Itē cessat elapso quinquēnio ab adita hereditate: nisi querelam iterum exposuerit is cui ↄpetebat. ⁊ cogit heres scriptus adire vel repudiare si sit in eadē pūincia elapsis mēsib⁹ sex. si aūt in alia elapso anno. Cessat etiā si legatū agnouit. vel al' testamētū expresse vel tacite approbauit vel legitimā recepit. C. de inoffi. testa. l. penul. §. fi. ⁊ l. cū queritur. ⁊ l. parentib⁹. Excluditur etiā si ei possit aliter subueniri. vt q2 ↄpetit ei bonoꝝ possessio vel cōditio ex lege diui Pij in bonis arrogatoris. insti. de inoffi. testa. §. iam autem.

De codicillis titulus 54⁹.

Postea ↄsiderandū est de codicillis. Et pmo quid ē codicillus ⁊ vnde dicitur. Scdo quis codicillari possit. Tertio quādo pñt fieri codicilli. Quarto in quib⁹ ↄueniunt codicilli ⁊ testamētū. Quinto in quib⁹ differūt. Sexto de forma codicilloꝝ. s. qualis debeat eē. Circa pmū sciendū q̄ codicillus ē quedā sine heredis institutione dispositio vltime voluntatis. dicit aūt vltime q2 sicut testamētū ita etiā codicillus morte ↄfirmatur. C. de cadu. tol. l. i. Quare autem dicat sine heredis institutione patebit in q̄nto ar. Dicitur aūt codicillus a codice. q2 ē eius diminutiuū. dicitur eni testamētū codex. q2 perfectā dispositiōe3 ↄtinere debet patrimonij tēporalis. s; codicillus. i. puus codex dictus ē. q2 in eo de vna re vel aliq̄bus rebus aut de parte vel de quantitate certa dispositio ↄtinetur.

Circa scdm sciendū q̄ ois ille ⁊ solus ille qui pōt de iure testari potest ⁊ codicillari. qui vo nō potest de iure testari nec pōt codicillari. C. de codicil. nec codicillos. Ideo dixi de iure. quia si aliquis de facto nō poss3 testari: eo q̄ nō habet septē testes: hab3 tm̄ quinq3 qui sufficiunt codicillis: poterit codicillari. ff. de le. .3. l. fideicōmissa. §. quotiens.

Circa tertiū sciendū q̄ pōt quis codicillos facere ante testamentū ⁊ post: ⁊ oēs valebunt: nisi secundus ↄtradicat pmo. C. e. cū pponatis. Un̄ l3 qs testamētū nec fecerit nec facturus sit: s; sit moriturus ab intestato: pōt tm̄ codicillos facere: in quibus legata vel fideicōmissa relinquat: que tenebuntur eius heredes venientes ab intestato prestare. Et sic p3 q̄ ab intestato possunt fieri codicilli. insti. e. §. nō tm̄ autem.

Circa 4m sciendū q̄ testamētu3 ⁊ codicillus ↄueniūt pmo in disponente. quia cui phibetur testari phibetur codicillari. vt dictū ē supra. 2⁰ q2 vtrūq3 fieri pōt nūcupatiue ⁊ in scriptis. C. de bo. li. ve. l. 2. 3⁰ q2 eisdē modis qb⁹ infirmantur testamēta infirmantur ⁊ codicilli: nisi fiant ab eo q̄ vult decedere itestat⁹. q2

tunc nõ infirmant a generatione postbu-
mi. C. co. l. i.

Circa quintũ sciẽdũ q testamẽtũ ⁊
codicillus differunt p̃mo quia in
testamẽto fieri potest institutio di-
recta ⁊ fideicõmissaria. s in codicillis tñ
fideicõmissaria. Is enĩ qui codicillat põt
heredẽ p̃tm testamẽto institutũ siue etiam
legitimũ. i. ab intestato venientẽ per fideicõ-
missum in codicillo rogare vt alteri resti-
tuat hereditatẽ. Inuenit tñ casus in quo
directa institutio facta in codicillo trahit
ad fideicõmissũ. qui notat᷒ ẽ supra ti. de ef
fectu clausule finalis. Secũdo p codicillũ
nõ admittit hereditas heredi instituto in
testamẽto nisi vno mõ vt si quis i testamẽ
to plurib᷒ heredib᷒ institutis: deinde faciat
codicillũ i quo dicat vnũ ex heredib᷒ suis
. s. ticium nõ mereri volũtatẽ suã. tũc enim
hereditas aufert a ticio vti indigno. In
aliis tñ heredibus institutio tenet. ff. de his
quib᷒ vt indignis. l. aufert hereditas. Itẽ
⁊ si dicat oẽs nõ mereri voluntatem eius
vel si filio vno instituto dicat eũ nõ mere
ri. ff. de adimen. le. l. diui sever᷒ ⁊ antoni᷒. s
lʒ ita sit de hereditate legata. tñ ⁊ fideicom
missa i p̃nti testamẽto vel codicillo relicta
possũt in sequẽti codicillo adimi ⁊ transferri
⁊ eis potest addi ⁊ detrahi. insti. de ademp.
lega. p toti. Tertio exheredatio fit in testa
mẽto: nõ aũt in codicillo. insti. e. § codicill.
Quarto heredi pure instituto in testamẽto
nõ poterit adiici ꝯditio in eo que obsit sibi
In codicillo sic. insti. e. §. ⁊ directo. Quito
quia heredi instituto in testamẽto nõ põt
fieri substitutio directa. In codicillo bene.
lʒ si facta fuerit trahat ad fideicõmissariã
videt enĩ testatorẽ rogasse institutũ here-
ditatẽ illi restituere quẽ in codicillo substi-
tuit. ff. ad trebel. scevola. Sexto quia in te
stamẽto requirũt regulariter septẽ testes
⁊ rogati. s in codicillo sufficiũt quinqꝫ nõ
rogati. C. e. l. vlti. In codicillo etiã mulier
ẽ idoneus testis: lʒ secus sit in testamẽto.
. ff. de testa. ⁊ qui testi. l. q testamẽto. §. mu-
lier in testamẽto. Septimo quia nemo põt
decedere duob᷒ testamẽtis relictis: ita q te
neat vtrũqꝫ. s bene põt quis decedere plu
rib᷒ codicillis relictis. ⁊ omnes tenebunt.
. ff. e. de iure codicil. l. diui severus. Octavo
quia si quis dum esset filiusfamilias in te-
stamẽto vel fm fideicõmissũ in codicillo
reliquerit: ⁊ postea paterfamilias decesse-
rit eadẽ volũtate durãte: valebũt codicilli.
hoc aũt eẽ nõ põt in testamẽto. ff. de lega. 3.
l. i. §. si filiusfami.

Sequit videre de sexto. s. de forma co
dicilloꝝ. Circa qđ notãdũ q for
ma codicilli facti ante testamentũ
vel facti nullo ante vel post ꝯdito testamẽ
to: ẽ talis. A. p dei grãm mẽte ⁊ corpore sa
nus: vel mẽte sanus: lʒ corpore languidus
volẽs hac particulari dispõne p̃uidẽ sue
vltime volũtati p̃ntes infrascripto modo
ꝯdidit codicillos. p̃mo elegit sepulturam
suam apud talẽ ecclesiã. Itẽ p aĩa sua re
liquit ⁊c. ⁊ ad hec exequẽda voluit esse su
os fideicõmissarios tales. Itẽ reliquit dñe
berte vxori sue dotes suas q fuerũt cẽtũ
lib. Itẽ reliquit eidẽ de bonis suis iure le
gati. io. lib. Itẽ legauit tali amico suo quin
qꝫ lib. Et sic legata ⁊ fideicõmissa p̃ut te-
stator voluerit disponere poterit. Si autẽ
substitutionẽ fideicõmissariã facere velit:
dicet sic. Insup heredes suos legitimos
. i. ab intestato ei succedẽtes rogauit per fi-
deicõmissũ his p̃ntib᷒ vt ipam hereditatẽ
vel talẽ ei᷒ partẽ restituat petro. In fine vo
sic ꝯcludet. Et hãc suã vltimã volũtatẽ as
seruit eẽ velle quã valere voluit iure codi
cilloꝝ vel cuiuscũqꝫ alteri᷒ vltime volũta-
tis qua meli᷒ valere põt: ⁊ eã ab omni he
rede suo firmiter ⁊ inuiolabilit obseruari.
Si vero fiat codicillus post testamẽtũ dice
tur sic. Verũ ẽ q. testatus fuit sup bonoꝝ suoꝝ
dispõne; fecisse manu mei vel talis nota
rii scriptũ. s qꝛ volũtas hoĩs ẽ deambula-
toria vsqꝫ ad extremũ vite. ideo q. post te-
stamẽtũ p̃dictũ volũtate circa quedã mu
tata deliberato ꝯsilio p̃sentes sup vltimo
velle suo ꝯdidit codicillos. p̃mo nãqꝫ lega
tũ. io. lib. quod in ipo testamẽto petro reliq
rat his p̃ntib᷒ codicillis ademit ⁊ subtrxit
eidẽ. Itẽ de alio legato. i5. lib. quas ipse tali
reliquit i ipo testamẽto ademit eidẽ. io. lib.
Itẽ tali cui legauit in ipo testamẽto i5. lib.
addidit alias. i5. e x. de testa. c. rainaldus.
. §. ceterũ. Si aũt fideicõmissariã substitu-
tionẽ facere voluerit: dicet sic. Preterea
c. quẽ sibi heredẽ in dicto testamẽto institu
it his p̃ntib᷒ codicillis rogauit p fideicom
missũ vt ipam hereditatẽ vel talẽ ei᷒ partẽ
restituat petro. Si vo alicui de plurib᷒ here
dib᷒ institutis hereditatẽ adimere velit sic
dicet. Insup vnũ ex heredib᷒ suis. s. b. di
xit ⁊ declarauit nõ mereri volũtatẽ suam.
postea oĩb᷒ codicillarib᷒ dispõnib᷒ ordina
tis inferet sic. In ceteris aũt i ipo testamẽto

ꝯtētis ipꝫ testamētū plenissime ꝯfirmauit:
⁊ hāc suā vltimā volūtatē ⁊c. vt supra. Si
vō fiat codicillus post testm̄ ⁊ codicillū vł
codicillos dicet̄ sic. Uerū ē a. fecisse testm̄
scriptū manu mei notarij vel talis notarij
⁊ post ipm testm̄ fecisse codicillū scriptum
manu talis notarij. qꝛ tn̄ vbi suadet rō li
berū ē vsqꝫ ad finē vite mutare ꝯsiliū. idē
a. iterꝫ p̄ntes addidit codicillos: in quibꝰ
reliqt ꝓ aīa sua ⁊c. De legatis poterit etiā
i codicillis filijs suis pupillis de tutore vł
tutoribꝰ ꝓuidere. vel eos de nouo ꝯstituē-
do: eo ꝙ in alia vltima p̄ntī volūtate de ill'
nullā fecit mētionē. vel aliquid ꝑoribꝰ ad-
dēdo. In fine aūt dicet̄ sic. Cetera vō in
ipis testamēto ⁊ codicillis p̄ntibꝰ ꝯtēta ap
probauit ⁊ ꝯfirmauit: ⁊ hāc vltimā suam
volūtatē ⁊c vt supra.

¶ De successionibꝰ ab intestato titulꝰ 35ꝰ

D Einde ꝯsiderandū ē de successi
onibꝰ ab intestato. vbi p̄mo vi
dēdū ē quot ⁊ quibꝰ modis dr̄
qs succedere ab intestato. ¶ 2º
qbꝰ ab intestato hereditas deferat̄. 3º in
sp̄ali de successionibꝰ clericoꝝ qui decedūt
itestati. ¶ Circa p̄mū sciēdū ꝙ sex modis
pōt qs dici decedere ītestatꝰ. Primo si mo
riēs nullū fecit testm̄ vel qꝛ noluit: vel qꝛ
nō potuit: vel qꝛ filiusfamilias vł pupillus
erat: vel aliqđ aliud iuris impedimētū habe
bat. 2º qꝛ etsi testm̄ fecit: nō tn̄ iuris: qꝛ. s.
nō habuit legitimū numerꝫ testiū legitimo
rū. vel defuit alia solēnitas legitima. 3º qꝛ
si testm̄ fecit: illud tn̄ postea factū ē ruptū. s.
posthumi gn̄atōe. vel irritū. s. ꝑ capitis di
minutionē testatoris. 4º si testm̄ ex omni
parte sit legitime factū: nullus tn̄ ex eo he
res apparet. qꝛ. s. vel institutꝰ eē noluit: vel
viuo testatore: aut etiā ante aditā heredi-
tatē decessit. vel ꝯditio sub qua institutus
erat defuit. ꝓbant̄ autē isti quatuor modi
insti. de here. q̄ ab intesta. defer. in p̄n. 5º si
filiꝰ noīatim ⁊ cū cā legitima sit exhereda
tus: ꝫ post mortē testatoris ꝓposita q̄rela
inoffi. testa. ⁊ herede cām ingratitudinis
nō ꝓbante: testm̄ ꝑ sententiā ē rescissū. 6º si
testm̄ de iure p̄torio ꝑ tabulas rescindatur.
Et his duobꝰ vltimis modis dicit̄ qs ex
postfacto testamēto decedere intestatꝰ. C. de
colla. vt liberis. Insup nota ꝙ nō videt̄
decedere intestatꝰ vel sine liberis q reliqt
ecclesiā heredē. ex. de ꝓba. in p̄ntia.

C Irca 2ᵐ sciēdū ꝙ si qs decesserit
intestatus ⁊ relinquat filios legiti
mos ⁊ nāles vel eos q legitimoꝝ
loco adoptati sunt. Ipi filij tam femine q̄
masculi. tā emancipati q̄ serui. tā posthu-
mi q̄ nati. tā in monasterio q̄ i seculo ad
hereditatē equis porcionibꝰ admittūt̄: ex-
clusis oībꝰ ascēdētibꝰ ⁊ collateralibꝰ ipius
defuncti. qꝛ liberi vsqꝫ ad infinitū ceteris
p̄ferunt̄. insti. de he. q̄ ab inte. de. § i. Sꝫ si
cū p̄dictis filijs relinquat etiā nepotes ex
ꝯsimilibꝰ p̄mortuis liberis natos: ipsi nepo
tes cū suis patruis ⁊ amitis admittent̄.
patrui tn̄ ⁊ amiti in capita. nepotes vō in
stirpes admittent̄. ⁊ hoc ē verū etiā si sint
in gradu quarto ꝯstituti. Idē dicēdū est
qn̄ supersunt soli nepotes ⁊ deinceps. quia
tūc etiā vocant̄ in stirpes. insti. de he. q̄ ab
intesta. § cū filiꝰ. ⁊ pluribꝰ alijs. § Si autē
moriēs intestatꝰ relinquat ascēdētes legiti
mos: tūc vocabunt̄ p̄mo pater ⁊ mater vł
alter eoꝝ qui supest: inde exclusis ceteris
ascēdentibꝰ. Si vō nec pater nec mater ei
supsit: tūc vocabūt̄ alij ascēdētes gradus
proximioris tā patrū q̄ matrū: vt paternis
quedā legitima: maternis vō alia legitīa
debeat̄: lꝫ dispar sit eoꝝ numerus. ⁊ hoc
qn̄ in eodē gradu ꝯcurrunt simul patruꝫ
⁊ matrū. Aliter is q ꝓximior est defuncto
siue paternꝰ siue maternus fuerit admitta
tur. Si aūt nullus descēdētiū vel ascēden
tiū supsit: ꝫ supsunt tn̄ collaterales: tūc vo
cabunt̄ in capita. p̄mo fratres ⁊ sorores
ex vtroqꝫ parēte ꝯiūcti defuncto: ⁊ etiam
ꝯsimiliū fratrū ⁊ soroꝝ p̄mortuoꝝ filij: lꝫ
in stirpes. Sꝫ nunqd cū fratribꝰ vocabūt̄
nepotes. i. filij filij alteriꝰ fratris. videtur ꝙ
sic. qꝛ noīe filioꝝ ꝯtinent̄ etiā nepotes. ff.
de v. sig. liberoꝝ appellatōe. Sꝫ dicēdū ē
ꝯtrarium ſm do. qꝛ hoc ꝑuilegiū datū ē filijs
vnde nō transit ad alios. ff. ꝙ cū eo qui ī
aliena po. est. l. sed si. Si vero premortuoꝝ
oīum fratrū ⁊ soroꝝ filij p̄dictoꝝ soli sine
patruis ⁊ amitis supessent: tūc ſm azo. ⁊
hosti. vocarent̄ in capita: nō in stirpes: lꝫ
secus sit de nepotibꝰ natis ex filijs. vt dictū
ē supra. § ꝫ sicut p̄dictis. vnde tūc excludē
tur fratres ⁊ sorores ex vno tn̄ parēte ꝯ
iuncti defuncto: ⁊ ꝯsimiliū fratrū ⁊ soroꝝ
filij. Si vō intestatꝰ tn̄ relinquat fratres
⁊ sorores ex altero parēte sibi ꝯiūctos ipi
ad eiꝰ successionē admittent̄: ⁊ cū eis ꝯsi
miliū fratrū ⁊ soroꝝ filij in stirpes. Si de
bitꝰ ab intestato decedēti nullus oīo supsit

frater siue soror siue ex vtroq; siue ex altero parēte ꝯiūctus. vel nullus ex eoꝝ liberis: ſ; supsint ei alij collaterales: tūc q; ꝓr ē ex eis in gradu potior ē in successione. sublata omni dr̄ia sex⁹ patrie ꝑtātis ⁊ cognationis: ⁊ succedūt in capita. Si vō is qui morit̄ intestatus simul relinquat parētes ⁊ fratres: tūc pater vel mater vel alter eorū q; supest: aut eis ꝑmortuis auus ⁊ auia vel ql; alter ascendentiū proximior defuncto fratres ⁊ sorores ex vtroq; parēte ꝯiūcti defūcto pariter ⁊ eq̄s porcionib⁹ i capita vocabūt̄: cū quib⁹ ⁊ ꝯsimiliū fratrū ⁊ sororꝫ ꝑmortuoꝫ filij succedūt in stirpes: exclusis fratrib⁹ ⁊ sororib⁹ ex altero tm̄ parēte ꝯiūctis. hi n. fratres ab ascēdētib⁹ repelluntur. ꝓbant̄ hec in auc. de he. ab inte. ve. ⁊ in auc. vt fratrū filij. col. 9. Et intellige illū parētē eē gradu ꝓximiorē quē nullus ꝑcedit. i. inter quē ⁊ defunctū nullus medi⁹ erat. ff. de v̄. sig. ꝓxim⁹ ē quē. Si q̄s aūt relinquat aliquos fratres vterinos tm̄ ⁊ aliquos ꝯsāguineos: certe i reb⁹ paternis ꝑferūt̄ frēs ꝯsanguinei. in maternis vō vterini. In alijs vō bonis vocabunt̄ cōiter. Qui vō ex vtroq; parēte sūt cū vtrisq; admittentur. vt. C. de le. he. de emācipatis. in fi. ⁊ C. cōia. de legatoꝫ suc. l. fi. ſm azo. S; Lanfran. cremon. dicit ꝙ indistincte admitt̄t̄ ⁊ si nō supsint fratres ex vtroq; latere. vt C. cōia. de lega. suc. l. ſpalle. auc. itaq;. Et h in allodijs. nā in feudalib⁹ de ꝯsuetudine in multis regionib⁹ s̄ria azo. vēdicat locū vt dicit Hosti. Hec dicta sunt de fratribus nālibus ⁊ legitimis. S; qd de nālib⁹ tm̄. R° ſm azo. succedūt sibi inuicē. insti. d ſuc cogna § vulgo ſ Hosti. ꝯdicit in auc. q. mo. na. effi. sui. § filiū. coll. 7. Deficiētibus aūt oib⁹ tā ascēdētib⁹ q̄; descēdētib⁹ ⁊ etiā collateralib⁹: succedūt vir vxori ⁊ econuerso. in auc. de he. ab inte. ve. in ꝑn. quib⁹ succedūt fiscus. vt p; li. 10. C. de bonis vacan. ⁊ de incor. l. i. ⁊ l. 4. Hoc ē verū nisi pactū vel ꝯsuetudo ꝑiudicet ſm hosti. Item si mr̄imoniū sit sine dote: aut donatōe ꝓpter nuptias: ⁊ ꝯiunx ꝑmoriēs sit diues: superstes vō paup: succedet illi cū liberis cōib⁹ alteri⁹ matrimonij in quarta: si sint tres liberi vel pauciores. Si vō sint plures: succedet in virilē. i. equalē porcionē. ita tm̄ ꝙ si habeat liberos eiusdē matrimonij ꝓprietatē eis ꝯseruet. Illis aūt non extantibus dñium habebit. C. vn̄ vir ⁊ vxor. auc. preterea. Et idē ē si nō supsint liberi: ſ; ascēdētes ſm accur. Similiter cū vir sine causa dimittit vxorē: vxor hr̄e d; quartā partē i bonis viri. C. de rep. v. marui. § i. ⁊ de Ber. e x̄. de tes. raynucius. ¶ Itē ꝯdemnatis p crimine ad mortē descendentes ⁊ ascendētes vsq; ad tertiū gradū succedūt in bonis eorū. Si vō vxores habēt ille ⁊ dotē ⁊ donationē ꝓpter nuptias accipiēt. Si vō ꝑdcōrum neminē habēt: eoꝫ bona fisco cedent ꝓpter crimē lese maiestatis. in quo bona coꝫ ꝯfiscāt̄. in auc. vt nulli iudi. § fi. coll. 9. Itē si quis moriens donatōes facit inmēsura: ille qui succedere d; reuocare nō pōt donationē illā: nisi quātum sufficit ad quartā. C. de inoffi. testa. l. i. querela aūt de inofficiosa donatōe nō dat̄ nisi quib⁹ necesse ē aliquid relinqui. C. de ioffitiosa donati. l. si totas. Presbr̄ autē nō tenet̄ aliqd legare de suis ꝓprijs: nisi velit. ideo hec q̄rela locū nō habet in eis. Hec Ber. e x̄. c. c. fi. ¶ Ad hoc nota ꝙ filiofa. intestato morienti hn̄te castrense vel quasi castrense peculiū succedent filij eius legitimi: exclusis oībus alijs. ⁊ si liberi nō supsint: vocant̄ ascendentes ꝓpinquiores: ⁊ cū eis fratres vtrinq; ꝯiūcti defuncto. Filiofamilias vō habēti aduēticiū. s. in iure quod habebat in aduēticio eodē mō ⁊ ab eisdē succedit̄ mō quo ꝑdictū ē. insti. q. nō ē ꝑmis. fa. tes. § si vō intestati. Qualr̄ aūt ⁊ i quāto succedāt ab itestato liberi nāles: ⁊ eis succedat̄: infra dicet̄ in tractatu de matrimōio. titulo de filijs.

C Irca tertiū nota ꝙ oēs clerici p̄nt in vita ⁊ in morte facere q̄cq̄d placet eis de rebus illis que obuenerūt ipis intuitu ꝑsone. Si vō decedant intestati: tūc distingue. q; aut certū ē ꝙ habebant aliquas res tales. aut dubiū ē. si sit certū: aut tales res ipoꝫ sunt distincte a rebus ecclesie: ⁊ tunc succedēt ꝯsanguinei ſm ordine ꝑnotatū. 12. q. 2. si sūt manifesti. Aut sunt ꝑmixte: ⁊ tūc aut scit̄ que res fuerunt clerici ⁊ que ecclesie: ⁊ sic etiā succedunt cōsanguinei. Aut nescitur: tunc ſm Hos. presumit̄ p illo qui est in possessione rei: de qua ē questio. vn̄ si ecclesia possidet: incūbet heredib⁹ probatio. si heredes: incūbet ecclesie. ar. 12. q. 4. c. i. ⁊ 2. ſm vero Io. ⁊ Ber. e x̄. e. sancto. in hoc casu peculiū diuidi d; in quatuor partes: quarū vna erit epi. secūda ecclesie in q̄ administrauerat

tertia paupibus dabitur. quarta erit parē
tū si sint idonei. si vō nō sint idonei. puta
q2 sunt heretici: tunc eps illā in vtilitatem
ecclesie distribuet. vt in. d. c. sancto. Sz ꝯ
hoc eē videt. 12. q. 4. c. i. vbi dicit. ꝙ si du
biū ē equalr diuidet inter ecclesiā ⁊ here
des. Rndet Ber. ſm Laur. ꝙ c. sancto. in
telligit de pſbyteris illis qui ex seruis facti
sunt pſbri. ⁊ sic parētes nō erāt idonei. cū
eēnt serui. ⁊ sic acquirere sibi possent. vñ
ꝙ dicit. si sunt idonei. subaudi. quia sunt
manumissi. Sz illud aliud. c. loquit i alio
casu. Dicit etiā Ber. ꝙ nō credit ꝙ hodie
talis diuisio locū haberet: imo ꝙ in hi9 re
bus ꝯsanguinei succederēt. 12. q. viij. c. vlti.
Si autē sit dubiū vtrū habuit aliquas res
ꝓprias: totū vēdicabit ecclesia. q2 pro eis
presumit nisi ꝯtrarium ꝓbet. ar. 12. q. 3. quū
ꝙ. ff. de reb9 dubijs. cum h9. ⁊ l. vbi ē yboꝝ.
Quid si clericus ab intestato decedens
fuerit i plurib9 ecclesijs bñficiat9. R9 bona
eius si nō habeat cognatos distribui debēt
inter eas ꝓ rata bñficioꝝ que obtinuit in
eisdē. e. x. d. testa. relatū. 2. §. vlt. vt. s. plus ei
det a qua plus recepit. Et ſm Ber. ibidē
attēdēdū ē vtrū seruierit vni magis ꝙ al
teri. ar. e. x. de feu. c. i. ⁊ e. x. de pben. cum ſm
aplm. vbi dicit ꝙ qui altari seruit de alta
ri viuere debz. ꝙ si nō seruiuit vel par ser
uiuit plus ei restitui dz. Hec Ber. ❡ Ad h
nota ꝙ si clericus vxoratus nō habēs co
gnatos intestatus decedat: vxor ei succedit
in ꝓprijs bonis ⁊ pfert ecclesie. C. de epi.
⁊ cle. si quis. deficiētibus autem cognatis
⁊ vxore succedit ecclesia quasi fiscus. e. x.
e. c. i. nisi ecclesia eēt sibi ingrata. tūc. n. nō
succederet sibi. C. de inoffi. testa. liberi. vbi
mater excludit a possessione filij ꝓpter in
gratitudinē ꝯmissā erga filiū. hec x9. ⁊ hn.
e. x. de postul. cū sacerdotis. Sz quid intel
ligit hic noie ecclesie. Rndet Hosti. ꝙ intel
ligit ille a quo bñficiatus erat. vbi ecclia3
vel certū bñficiū nō habebat. Al' intelligi
tur successor. vt e. x. de testa. relatū. 2. §. no
mine ecclesie. ⁊. c. requisisti. §. fi. Ideoq3 re
ctor ecclesie bona successoris debz hēre: nec
ea dz eps occupare: al' furti crimie irretit
10. q. 2. c. fi.

❡ Ad quid heres tenet. ti9. 36.

Ostea ꝯsiderādū ē ad qd heres
tenet. Circa qd sciēdū ꝙ heres
tenet ad totū illud ad qd defun
ctus tenebat. q2 vt dictū ē sup

hereditas ē successio in vniuersū ius qd
habuit defunctus: habita tñ distinctiōe an
fecerit inuētariū vel nō. an adierit heredi
tatē vł nō. quod soli9 animi ē. ff. de acq. he.
ꝓ herede. Tenet etiā heres defuncti volū
tatē iplere. 13. q. 2. vltima volūtas. tenet āt
heres siue fili9 siue extraneus oīa debita defū
cti soluere: siue sint ex ꝯtractu siue quasi.
siue ex maleficio siue quasi. siue res ꝓ q̄
debitū fuit ꝯtractū ad ipm heredē puene
rit siue nō. siue lis fuerit cū defuncto ꝯtesta
ta siue nō. ⁊ hoc de iure canonico. 16. q. 6.
si epm. ⁊ e. x. de pigno. ex lris. ⁊ de solu. c. i.
ſm Inno. Lau. Jo. ⁊ Ray. ⁊ Hosti. videt
eē siue hi9 lz Alan9 distixerit de maleficijs
vtrū lis ꝯtestata fuerit cū defūcto vel non.
p. l. C. ex delictis defuncto. l. vna. ❡ Quid
si nō sufficiat hereditas ad debita soluēda
R9 distingue ſm leges an fecerit inuētariū
vel nō. si sic: nō tenet vltra vires heredita
tis. si nō: tenet. C. de iure delibe. l. cū antiq
orib9. §. ideoq3 sancim9. ⁊ idē videt ſz ius
canonicū. e. x. de testa. rainaldus. §. penul. ⁊
fi. In iudicio autē aie ſm Hosti. ⁊ ray. non
tenet vltra ꝙ ad eū puenerit de ipa heredi
tate: lz possz imputari sibi quo ad falcidiā
detrahendā. Sz quibus satisfaciet pmo.
Rndet Hosti. ꝙ pmo debitorib9. secundo
dāna passis in foro ꝯtētioso. ⁊ hoc i solidū
sine aliqua detractione. tertio legatarijs ⁊
alijs qui cām lucratiuā psequunt: detracta
falcidia si necesse fuerit de legatis. q2 i illa
grauari nō potuit. in auc9. de tes. §. penul.
coll. 8. ⁊ e. x. de testa. rainucius. ⁊. c. rainald9
Et hoc si fecit inuētariū. si vō nō fecit tene
tur: etiā in vtroq3 foro insolidū ipa legata
soluere: inquantū hereditas patit. nō enī
tenet vltra in iudicio aie. vt etiā pdictū est
in pcedēti. q. Et sic etiā intelligi pōt quod
ibidē de inuētario dicit. Sz ⁊ pmis debito
rib9 pmo satisfieri dz. secūdo secūdis. ⁊ sic
p ordinē: ita tñ ꝙ rō puilegiatoꝝ habeat.
⁊ hoc si simul veniūt creditores ⁊ legata
rij. nā si sepatim liberat heres p ordinem
soluēdo cuilz veniēti: dū tñ sit sine dolo. q2
s. nō ē facti ꝯscius: nec aliquid de heredita
te subtraxit. in quo casu restituere tenetur
in duplū illud qd celauit. Aliter nō tenet
de ꝓprio satisfacē secūdo veniētib9: lz eēnt
potiores in iure. qui tñ actionē habēt cōtra
creditores posteriores vel legatarios qb9
iam satisfactū ē. ⁊ nihilomin9 ꝯ heredē: si
penes eū aliquid de hereditate remansit.
deductis tñ oib9 expensis necessarijs quas

fecit occasione hered'tatis siue cā funeris
siue cā inuentariū ɔficiēdi: vel alia ɔsili. ⁊
breuiter sicut nō facit lucrū vbi hereditas
nō ē soluēdo: ita nō dʒ grauari in aliquo.
Probāt̃ hec oia. C. de posi. l. fi. Si tñ heres
pdictū ordinē in soluēdo mutauerit nō ab
soluit̃ in foro ɔsciē: nisi faciat hec ignorā
ter credēs hereditatē ad oia soluēda suffi
cere: vel nesciēs hūc potiorē eē. de hoc s̃. ti.
de vsu. ar. 7. q. š quoꝝ. ⁊. q. š nūquid p̃us.
⁊. q. seq̃nti. Lʒ aũt obligatio sic transeat
ad heredem: pena tñ piurū vel voti facti ⁊
qōlibet aliud qō ex sua vi vel forma non
pōt excedere psonā singularē nō trāsit ad
heredē. sic intellige. 7. q. i. deniqꝫ. ⁊ e x̃. de in
reiu. vitatl. Hec Hosti. ⁊ Ray. Sʒ q sunt
inter creditores potiores. R° potiores sunt
illi qui habēt pignora. s. vt soluat̃ eis q̃tū
valet pignus: q̃ꝫ qui habent psonales tñ
actiones. Inter vo creditores hypothecar
rios p̃or i tpe ē potior in iure nisi i qbusdā
casib⁹ spēlib⁹ qui solēt notari. C. qui po. in
pi. ha. l. si decreto p̃toris. ¶ Inter vo hñtes
actōes psonales tñ estimant̃ p̃uilegia nō
ex tpe š ex cā. s. fiscus ⁊ mulier in dote p̃fe
rendi sunt ceteris nō p̃uilegiatis. Itē actio
tutele ⁊ actio depositi siles sunt p̃uilegiate.
vt. s. pri⁹ debitū soluat̃ q̃ꝫ qō debet̃ ex aliis
actionib⁹ nō p̃uilegiatis hoc aũt solet no
tari plenius. C. de bo. au. iu. possi. l. i. ⁊. l. 4.
¶ Quid si sint plures heredes. nūquid q
libet creditorib⁹ insolidū obligat̃. Rndet
Ray. ⁊ Hosti. q nō: š pporcionabilr tñ.
C. de here. ac. l. i. ⁊. z. Excipiunt̃ tñ casus i
quib⁹ insolidū quilʒ obligat̃. p̃m⁹ ē si ali
qō indiuiduū ē in obligatione. vt si testōr
pmisit se op⁹ aliquod factuꝝ. ff. de v. ob. in
executōe. z⁹ si res que restitui dʒ ab vno
insolidū possideat̃. C. de her. ac. l. z. In his
.n. casib⁹ heres insolidū tenet̃. 3⁹ si alim̃
ta sint legata. tūc. n. p voluntate defuncti
vel iudicis peti pñt ab vno insolidūʒ vel a
plurib⁹ p partib⁹ designatis. ff. de alim. le. l.
5. 4⁹ si testator ab vno herede legauerit
creditori hereditarie ɔpensandi aio. tūc. n.
heres ille vsqꝫ ad q̃titatē debiti sustinebit
on⁹ legati. ff. de le. z. cū ab vno. 5⁹ i expēsa
funeris vxoris: q̃ nō tñ astringit heredes
p porcionib⁹ hereditatis: š vir p porciōe
q̃ ad eū puenit. ff. de re. ⁊ sūp. fu. quotiens
Hec Hosti. ⁊ ray. Quid si heres sit pupil
lus. nūqd p̃textu pupillaris etatis differet̃
solō debitoꝝ. Rndʒ hosti. ⁊ ray. q nō: dū
mō hēat tutorē. C. d he. ac. sub p̃textu. si t. i

tutor debitū qō nō debebat soluere soluerit
restitutio ɔpetit. C. si aduersus solonē. l. i.

¶ De suffragiis defunctoꝝ ti. 37⁹.

Iso de testamētis in qb⁹ testato
res solēt aliq̃ legare p suffragi
is post mortē coꝝ p aiab⁹ fien
dis ɔsiter ɔsiderādū ē de suffra
giis defunctoꝝ. Et p̃mo i gñali vtrū suffra
gia facta p vnū valere possint aliis. z° q
rū suffragia psūt defūctis. 3° qb⁹ suffragia
prosūt. 4° q̃ suffragia psūt eis. 5° quātū
psint. ¶ Primo g̃ q̃rit̃ vtrū suffragia fca
p vnū pdesse possint aliis. R° q sic. vnde
ps̃. Particeps ego sū oium timētiū te. Ad
c⁹ euidētiā sciēdū q act⁹ noster ad duo va
lere pōt. p̃mo ad aliquē statū acq̃rēdū sic
p op⁹ meritoriū hō acq̃rit statū btitudinis
z° ad aliqd ɔñs statui: sic hō p aliquē actū
meret̃ aliqō p̃miū accītale vel dimissionē
pene. Ad vtrūqꝫ aũt hoꝝ act⁹ noster dupli
cit̃ valere pōt. vno mō p viā meriti. alio
mō p viā orōis. Et ē dria iter istas duas
vias. q2 meritū initit̃ iusticie. orō mīsicor
die. q2 orās ipetrat petitum ex liberalitate
ei⁹ q orat̃. Dicēdū g̃ q op⁹ vni⁹ nullo mō
pōt alteri valere ad ɔñduʒ statū p modū
meriti. vt. s. ex his q̃ facio aliquis mereat̃
vitā eternā. q2 sors glorie reddit̃ s̃m mē
surā accipientis. vnusqsqꝫ aũt ex actu suo
disponit̃ ⁊ nō ex alieno. Et hoc dico de dis
positōe dignitatis ad p̃miū. Sʒ p viā orō
nis etiā quantū ad statū ɔsequēdū opus
vnius alteri dū ē i via valere pōt sicut cū
vnus homo alteri ipetrat p̃mā grām. cū. n.
ipetratio orōnis fit s̃m libertatē dei q orat̃
ad oia illa ipetratio orōis se pōt extēdere:
q̃ ptāti diuine subiant ordinate. Sʒ q̃tuʒ
ad aliqd qō ē ɔñs vl' accessoriū ad statū
op⁹ vni⁹ pōt alteri valere nō solū p viam
orōis: š etiā p viā meriti: qō quidē dupli
ɔtingit. vno mō pter cōicatōēʒ in radice
opis meritoꝝ que ē charitas. ⁊ sic oēs q
inuicē charitate ɔnectūt̃ aliqō emolumē
tū ex mutuis opib⁹ reportant s̃m mēsuraʒ
status vniuscuiusqꝫ. q2 vnusqsqꝫ in patria
gaudebit de bonis alteri⁹. Et inde ē q ar
culus fidei ponit̃. cōionem sanctoꝝ. Alio
mō ex intētōe faciētis. vt cū qs aliq̃ opera
spēliter ad hoc facit vt talib⁹ psint. vñ ista
opa quodāmō efficiunt̃ coꝝ p quib⁹ fiūt
quasi eis a faciēte collata. vñ pñt eis valē
vel ad impletōēʒ satisfactōis: vel ad aliqō

huiusmodi. qđ statū coꝝ nō mutat.

S Equit᷑ videre de secūdo. s. quorum suffragia prosunt defunctis. Et circa hoc querunt᷑ plura. s. vtrū mortui possint iuuari ex opibus viuoꝝ. R. ꝙ sic. quia hoc patet p illud. 2. Machab. 12. Sācta ģ ⁊ salubris ē cogitatō ⁊c. charitas nāq; que ē vinculū ecclesie mēbra vniēs nō solū ad viuos se extēdit: ſ etiā ad mortuos q̄ i charitate decedūt. Charitas. n. cū vita corporis ñ finit᷑. 1. corin. 13. Charitas nūq̄ excidit. Similiter etiā mortui in memorijs hominū viuūt. ⁊ ideo intentio viuētiū ad eos dirigi potest. Et sic suffragia mortuis dupl'r prosunt sicut ⁊ viuis. s. ꝓpt̄ charitatis vnionē: ⁊ ꝓpter intentionez ad eos directā. Nec tñ sic eis valere credēda sunt viuoꝝ suffragia. vt dictū ē. s. vt stat᷒ coꝝ mutet᷑ de miseria ad felicitatē vel ecōuerso. sed valent ad diminutionē pene seu mitigationē ⁊ abbreuiationē: vel aliqđ huiusmodi quod statū mortui nō trāsmutat. quia vt dicit Aug. in enchi. c. 65 dū in hac vita viuerent meruerūt vt hec sibi postea prodesse possent. Nec obstat illud. 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal xp̄i vt referat vnusquisq; propria corporis prout gessit siue bonū siue malū. quia propria corporis dicunt᷑ quecunq; in corpore meruit siue merito absoluto siue ꝯditionali. Sic aūt quicūq; decessit meruit iuuari per suffragia ecclesie si fiant: quod nihil aliud fuit q̄ facere se habilē ad recipiendū ea si pro eo fierent. Vel ꝓpria alic᷒ dicunt᷑ dupliciter. vel vere que ipse facit. vel interꝑtatiue que alius facit ꝓ eo. Vel ſm Dam. li. quodā de suffragijs mortuorū. illud intelligit᷑ quantū ad retributiōez que fiet i finali iudicio: que erit eterne glorie vel eterne miserie in qua quilibet recipiet tñ ſm ꝙ in corpore gessit. Interī aūt iuuari possunt viuoꝝ suffragijs. Nec obstat illud Eccle. 9. vbi dicit᷑ de mortuis. ꝙ non habent partē in opere quod sub sole geritur. quia hoc pro tāto dicit᷑ q2 mortui tali opere nō cooperant᷑. habēt tamē partē in fructu operis ꝓpter rōnē predictā. Utrū suffragia per peccatores facta ꝓsint. R°. ꝙ in suffragijs que per malos fiunt duo pñt ꝯsiderari. pͥmo ipm̄ opus operatū sicut sacrificiū altaris. Et quia nostra sacramēta ex sep̄s efficaciam habent absq; opere operantis quam equaliter explent p quos cūq; fiant. ideo quantū ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Scđo ipm̄ opus operans. ⁊ sic distinguo. q2 suffragiū potest fieri per malū dupliciter. vel vt actor est: ⁊ sic non prosunt nisi forte ex ꝯsequenti ⁊ per accidens: inquantū. s. per elemosynas mali hominis boni pauperes excitati orant pro defunctis illis pro qb᷒ ille malus eis dedit. Vel vt p ministrum: ⁊ hoc dupliciter. vel quia facit vt minister publicus dei vel ecclesie: sicut sacerdos q̄ celebrat exequias mortuoꝝ. ⁊ talia semper prosunt. quia malicia ministri non nocet operi boni actoris. Vel vt minister ꝑuat᷒. s. priuate persone. aut ergo ad mandatum persone existentis in charitate siue defuncti siue alteri᷒. Et etiā ad consortiū existentis in charitate: vt cum duo legunt psalmos simul vnus bonus alter malus: ⁊ talia prosunt. vnde si aliquis in charitate decedens precipiat sibi suffragia fieri valēt ipi defuncto lȝ illi per quos fiūt sint in peccato. si tamē i charitate eēnt magis eis valerent. quia tunc ex duabus partib᷒ meritoria eēnt. Aut ad mandatū persone non existētis in charitate. aut ergo non erat in charitate quando mandauit fieri. aut qñ op᷒ mandatū est executioni. Si primo mō tunc illa opera defunctis non prosunt pro quibus fiunt: lȝ sit in charitate pro tēpore quo illa opera mandant᷑ executioni: nisi tunc illa iterum fieri mandet. ⁊ demandatiōnē factam de nouo acceptet. quia non sūt eius opera nisi inquantū mandat vel acceptat fieri illa. Aut erat in peccato mortali quando mandantur opera illa executioni: erat tamen in charitate quando precepit illa fieri: ⁊ tunc defunctis prosunt ꝓ quibus fiunt. quia maxime sunt a precipiente ratione illius actus voluntatis quez habuit quando ea fieri precepit. Hec tho. 4. di. 45. q. 2. ar. 1. q. 3. c. Et pe. 4. di. 45. q. 2 ar. 1. q. 2. Et ricar. 4. di. 45. q. 2. ar. 4. c.

S Eq᷑ videre de tertio. s. quibus suffragia prosint. Et circa hoc queruntur plura. scilicet vtrum suffragia que a viuis pro mortuis fiunt facientibus prosint. Rndeo opus suffragij quod ab altero fit pōt dupliciter ꝯsiderari. vno mō inquantū est expiatiuum pene. Et sic nō absoluit faciētē a debito pene proprie. quia in tali recōpensatione consideratur equalitas iusticie. op᷒ aūt illud satisfactoriū ita pōt adequari vni reatui ꝙ nō adequat᷑ alteri. reatus enim duorū peccatoꝝ

maiorē satisfactionē reqrit q̄ʒ reatus vni⁹
Prosunt tñ ei ad remissionē aliq̄ʒ pene p
modū meriti de ꝯgruo. hoc ē qđ dicūt aliq
ꝙ quo ad hoc ꝓsunt ei ex grā: nō ex debi
to. Alio mō pōt ꝯsiderari inquantū ē me
ritoriū vite eterne: quod hʒ inquantū ꝓce
dit ex radice charitatis. facere. n. ꝑ defun
ctis suffragia ē op⁹ charitatis ⁊ virtutis.
⁊ iō faciēti ē meritoriū augmēti pmīj sui in
vita eterna. ⁊ ſm hoc nō solū ꝓsunt ei ꝑ
quo fit: ſ etiā faciēti magis. vnde ps. Orō
mea in sinu meo ꝯuertet̄. Hec Tho. 4. di.
45. q. 2. ar. 1. q. 4. c. ¶ Utrū recipiēti multos
ad ꝑticipationē bonoꝝ suoꝝ sua opa sint
minus vtilia. R̄. ꝙ nō. q̄ plus ꝯfert sibi
illud opus charitatis. s. receptio talis i bo
na sua cōicādo q̄ʒ sibi detrahat̄: etiā quo
ad pene sue remissionē de fructu bonoꝝ cō
municatoꝝ. Et bona etiā sic cōicata faciē
ti ea i nullo sunt min⁹ vtilia ſ magis quo
ad augmētū pmīj in gloria. Hec ricar. 4.
d. 45. q. 2. ar. 3. c. ad vltimū dcʒ opi. opposi
te i fi. Utꝝ suffragia ꝓsint existib⁹ i iferno
R̄. ꝙ nō, ⁊ hoc pʒ pmo auctoritate eccle
sie que canit ꝙ ibi nulla ē redemptio. dicit
etiā aug⁹ in ench. c. 65. ꝙ hi⁹ opa ꝑ valde
malis facta nulla sunt adiuuamēta moꝛ
tuoꝝ. sunt tñ qualescūq̄ꝫ solutiōes viuoꝝ.
ꝓpter qđ ipse dicit. 4. de ci. dei. ꝙ si sciret pa
trē suū in inferno nō oraret ꝑ eo sicut nec
pro diabolo. Secūdo pʒ hoc rōne triplici.
quarū pma sumit̄ ex parte culpe. q̄ manē
te culpa manet pena. culpa aūt nō potest
minui vel etiā ad tp̄s suspēdi ꝑ suffragia
ecclesie. quare nec pena. 2ª ex parte pene
si. n. pena minui possʒ ꝑ suffragia ecclesie:
aut quo ad acerbitatē: aut quo ad durati
onē. si pmo mō cū acerbitas nō sit infinita
ꝑ aliquot suffragia poterit totaliter tolli. si
secūdo mō ergo pena infinita pōt minui ⁊
finiri. 3ª ex parte charitatis cōicatiue.
suffragia. n. cōicant̄ virtute cōis charitatis
damnati aūt non sunt mēbra ecclesie nec
habēt charitatē. quare suffragia eccl'ie ad
eos nō deriuāt̄. ¶ Sʒ obī ꝯ predicta illđ
aug. in ench. 6. vbi dicit̄ ꝙ quibusdā suf
fragia vel ad hoc prosunt vt sit plena re
missio. vel ad hoc vt tolerabilior sit eorūʒ
dānatio. R̄. ꝙ in vbis illis dānatio large
sumit̄ ꝑ quacūq̄ꝫ punitiōe: ⁊ sic includit
etiā penā purgatorīj que totaliter q̄nq̄ꝫ ex
piat̄. q̄nq̄ꝫ aūt nō: ſ diminuit̄. ¶ Obī etiā
qđ in vitis patrū legit̄: qđ etiā Dam. in
sermone quodā refert. ꝙ Machari⁹ inue
in via caluaria capite cuiusdam defuncti:
orōe pmissa quesiuit cuius caput fuisset.
⁊ caput rñdit ꝙ fuerat sacerdotis gētilis:
q̄ i inferno fuerat dānatus: ⁊ tñ ꝯfessus ē
orōe macharīj se ⁊ alios iuuari. R̄. ꝙ illđ
adiutoriū nō erat ꝙ pena eoꝝ diminuere
tur: ſ in hoc solo: vt ibidē dicit̄: ꝙ eo orāte
ꝯcedebat̄ eis vt mutuo se viderēt: ⁊ in h̄
aliqđ gaudiū nō veꝝ ſ fantasticū habe
bāt: dū implebat̄ qđ desiderabāt. sic etiā
demones gaudere dicūt̄: dū hoīes ad pec
cata detrahūt: q̄uis ex hoc pena eoꝝ nulla
tenus minuat̄: sicut nec minuit̄ gaudiūʒ
angeloꝝ ꝑ hoc ꝙ malis nostris ꝯpati di
cunt̄. ¶ Obī etiā vlteri⁹ qđ dam. in q̄dā
sermone narrat. ꝙ Greg. orādem ꝑ Traia
no fundēs audiuit vocē sibi diuinit⁹ dicē
tem. Vocē tuā audiui ⁊ veniā traiano do.
Et hui⁹ rei: vt dicit dam. in dicto sermone
testis ē oriēs ois ⁊ occidēs. ꝯstat aūt traia
nū in inferno fuisse. q̄ multoꝝ martyꝝ ne
cem amarā instituit. vt ibidē dicit dam.
R̄. de facto traiani hoc mō pōt ꝓbabilit̄
estimari. s. ꝙ pcib⁹ beati grego. ad vitā fu
erit reuocat⁹ ⁊ ibi grām ꝯsecut⁹ sit ꝑ quāʒ
remissionē peccatoꝝ habuit: ⁊ ꝑ ꝯñs imu
nitatē a pena: sicut etiā apparet in oib⁹ illis
qui fuerūt miraculose a mortuis suscitati:
quoꝝ plures ꝯstat idolatras ⁊ dānatos
fuisse. De oibus. n. similiter dici opʒ ꝙ si
erant in inferno finalr̄ deputati: ſ ſm pñtē
proprioꝝ iusticiā meritoꝝ. ſm aūt supio
res causas qb⁹ pīudicabant̄ ad vitā reuo
candi: erat aliter de eis disponēdū. Uel di
cendū ſm quosdam ꝙ aīa traiani nō fuit
simplr̄ a reatu pene absoluta: ſ eius pena
fuit suspensa ad tp̄s vsq̄ꝫ ad diem iudicīj.
Nec tñ oportet ꝙ hoc fiat cōiter ꝑ suffra
gia. q̄ alia sūt que legi cōi accidūt. ⁊ alia
que singulariter ex pūilegio ꝯcedunt̄ aliq
bus. ¶ Utrū suffragia viuoꝝ prosint exi
stētibus in purgatorio. R̄. ꝙ sic. ⁊ hoc pʒ
pmo auctoritate beati aug. dicentis. ꝙ suf
fragia non ꝓsunt valde bonis nec valde
malis: ſ mediocriter bonis ⁊ mediocriter
malis. tales aūt sunt qui sunt in purgato
rio. 2° pʒ rōne. q̄ suffragia que q̄s facit
pro alio sunt in supplementum satisfactio
nis pro eo. Unde sicut potest homo satisfa
cere pro altero viuo qui pro se non potest
ita potest pro defuncto. Ad hoc autem ꝙ
huiusmodi satisfactio in mortuo operetur
duo ex parte eius requiruntur. scilicet
indigentia. ⁊ ideo non prodest beatis.

Et meritũ ꝯditionale. Uñ aug. in ench.c.
65.ꝫ omne meritũ opatꝛ quo possit hãc vi
tã releuari.iõ nõ ꝓdest dãnatis.Utrũqꝫ
võ ẽ in eis qui sunt ĩ purgatorio.iõ ꝓdest
illis hec pe.4. di.45.q.2.ar.2 q.2.c. Utrũ
ꝯsequunt defuncti fructũ suffragioꝝ. Rñ.
suffragia valẽt ex duob᷒.s.ex ope opante.
⁊ ex ope opato.Et quia opus opatũ nõ so
lũ ecclesie sacr̃m:ꝫ etiã effectũ sequẽtẽ ex
opatõe:sicut ex collatõe elemosynaꝝ ꝯse
quitꝛ pauperꝝ releuatio:⁊ eoꝝ orõ ꝓ defũ
cto apud deũ.Silr etiã op᷒ opans põt acci
pi vel ex pte pñcipalis agentis. vel ex pte
exequẽtis.Dicẽdũ ꝗ ꝙ q̃s cito moriẽs dis
ponit aliq̃ suffragia sibi fieri pmiũ suffragi
oꝝ plene ꝯseqꝛ añq̃ fiãt q̃tũ ad efficaciã
suffragiũ que erat ex ope opante pñcipalis
agẽtis.ꝫ quãtũ ad efficaciã suffragioꝝ q̃
ẽ ex ope opato vl' ex ope opante exeq̃ntis
nõ ꝯseqꝛ fructũ añq̃ suffragia fiãt. Et si
pñs ꝯtingat ipꝫ a pena purgari q̃tũ ad ꝫ
fraudabitꝛ suffragioꝝ fructu qõ certe in
eos redũdabit quoꝝ culpa defraudatꝛ. nõ
.n.ẽ incõueniẽs ꝙ aliquis defraudetꝛ p cul
pã alteri᷒ in tpalib᷒.pena aũt purgatorij ẽ
tpalis:ꝫ quantũ ad eternã retributionẽ
nullus defraudari possit:nisi ꝓ ꝓpriã culpã
Unñ si legata que qs facit: nunq̃ soluerẽtꝛ
vel male ablata que pcepit restitui p exe
cutores nõ restituerentꝛ:nõ ꝓpter hoc ppe
tuo remaneret in pena:ꝫ multo tardi᷒ libe
raretꝛ a pena.¶ Utrũ suffragia valeãt pue
ris exũtib᷒ in limbo. Rñ. ꝙ nõ.⁊ hoc patꝫ
auctoritate scti Aug. q dicit ꝙ suffragia
nõ ꝓsunt illis q sine fide opante p dilecti
onẽ hinc exierũt. 2° pꝫ rõne. qꝛ pueri n
baptizati nõ detinẽtꝛ in limbo nisi qꝛ defici
unt a statu grẽ.vñ cũ p opa viuoꝝ nõ pos
sit stat᷒ mutari defunctoꝝ:maxime q̃tũ ad
ẽẽntiale pmiũ vel eternũ supplicium: pueris
exũtib᷒ in limbo ꝓdesse nõ possunt suffra
gia viuoꝝ.¶ Utrũ aliquo mõ ꝓsint be
atis. Rñ. ꝙ nõ.vt pꝫ ex supdictis. vñ dicit
Aug᷒. Iniuria est in ecclesia pro martyre
orare.ꝫ ipse itelligit de eo quẽ certũ ẽ nobis
martyrẽ eẽ.de his võ de qb᷒ ñ ꝯstat nobis
ꝙ sint beati dicit in ench.c.65. ꝙ sacrificia
siue altaria siue quarũcũq̃ elemosynarũ
pro defunctis valde bonis facta grãꝝ sũt
actões. Nec obstat pdictis illõ qõ habetꝛ
in collecta misse.sicut sanctis tuis ꝓsunt
ad gliã.s.sacra.ita nobis ꝓficiãt ad me
delã. qꝛ h᷒ collecte nõ sunt sic intelligẽde
quasi sanctis in gloria ꝓficiãt q̃tũ ad se

ꝙ eoꝝ festa recolim᷒. ꝫ qꝛ nobis ꝓficit q
eoꝝ gloriã celebram᷒ sicut ex ꝫ ꝙ deũ co
gnoscim᷒ vel laudam᷒.⁊ sic quodãmõ ei᷒
gloria in nobis crescit:⁊ nihil deo ꝫ nobis
accrescit. Hec Tho.4. di.45.q. 2.ar.2.q.
4.c ꝯmum.

SEqꝛ videre de quarto.s.que suffra
gia ꝓsunt defunctis. Et circa ꝫ q̃
runtꝛ plura.s.quot ⁊ q̃ suffragia p
sunt eis. Rñ. suffragia ꝓsunt defunctis ad
solutõẽ pene:nõ ad pmiũ vite eterne.ab
solui aũt põt a pena duob᷒ modis.s. p viã
gratie:vel p viã iusticie. Per viã grẽ dupl'r
vt p intercessionẽ publicã q̃ ẽ ipi᷒ capitis
.s.p oblatõẽ sacri altaris. vel p intercessi
onẽ pñatã mẽbroꝝ.s.p orões scõꝝ. Itẽ p
viã iusticie dupl'r.qꝛ vel p modũ redẽptio
nis pene.s.p elemosynaꝝ largitõẽ.vel per
modũ solutõis pene.s.p ieiunioꝝ afflictõẽ.
Sꝫ hic distinguũtꝛ quatuor modi gñales
suffragioꝝ ad quos oẽs alij reducuntꝛ.Et
hos q̃tuor modos assignat Greg. dicens
ꝙ aie defunctoꝝ q̃tuor modis soluũtꝛ.s.ob
latõib᷒ sacerdotũ. aut pcib᷒ scõꝝ. aut ele
mosynis charoꝝ.aut ieiunijs cognatoꝝ.
Aug᷒ võ ponit tres modos tñ ptermittẽs
vltimũ mẽbrũ tãq̃ min᷒ efficax. Sciẽdũ
etiã ꝙ oblatio sacerdotis seu sacrm̃ euca
ristie etsi p modũ sacri nõ ꝓficiat nisi spũ
sacramẽtalr mãducãtib᷒: mortuis tñ pro
dest p modũ sacrificij.sic.n.prodest oĩbus
indigẽtib᷒ ecclesie mẽbris ꝓ quib᷒ offertꝛ.
Hec Pe.4.di.45.q.2.ar.3.q.1.c. Nõ isto
rũ pualet. Rñ. ista suffragia cõicantꝛ ex cha
ritate. vnde sm ꝙ plus pticipant de virtute
charitatis plus ꝓsunt. Melius est autẽ
opus charitatis quod dirigitꝛ in deũ q̃ in
hominẽ. vñ qꝛ duo primi modi dirigũtꝛ
in deũ:ideo meliores sunt q̃ duo vltimi:
nisi p accidẽs.i.q̃ñ.s.elemosyna ipetrat
orões scõꝝ. Quia võ medi᷒ ẽ op᷒ charita
tis cõis.s.totius ecclesie q̃ priuate seu spe
cialis:ideo melius ẽ suffragiũ sacramẽti al
taris q̃ orõnis scõꝝ. qꝛ etiã bonũ huma
nũ q̃to cõius tãto meli᷒:iõ elemosyna me
lior ẽ ieiunio.ꝫ pe.vbi s.¶ Utrũ missa lecta
ꝓ viuis eque ꝓsit defuncto sicut missa
pro defunctis. Rñ. ꝙ quantũ ad virtutẽ sacri
eq̃liter valet defuncto q̃cunq̃ missa.ꝫ q̃tũ
ad virtutẽ orõnũ plus valet missa pro defũ
ctis:quẽ tamen excessum põt recõpensare
maior deuotio vel celebrantis vel celebrare
facientis:vel sancti ꝓ cui᷒ reuerẽtia dicitꝛ
pñocinium.ꝫ pe.4.di.45.q.2.ar.2.q.1.c.2m.

¶ Utrũ idulgẽtie quas ecclesia facit ꝓsint
defunctis. R° qꝫ indulgẽtia pōt alicui pro
desse dupliciter. vno mō ꝑncipaliter. alio mō
secũdario. Principaliter ꝓdest ei qui indul
gentiã accipit.s.qui facit hoc ꝑ quo indul
gentia dat᷑. vnde cũ mortui nō possint ali
quid eoꝝ facere ꝑ quib⁹ indulgẽtie dant᷑
eis indulgẽtie directe valere nō pñt. Se
cundario aũt ⁊ indirecte ꝓsunt ei ꝑ quo
aliquis facit illud ꝑ quo idulgẽtia dat᷑. qđ
qñqꝫ ꝯtingere pōt. qñqꝫ nō. nã indulgẽtie
qñqꝫ dant᷑ simplr̃ sine ampliatōe ad defũ
ctos: ⁊ tunc nō ꝓsunt eis. aliqñ cũ ampli
atione ad defunctos: ⁊ tũc ſm formã idul
gentie prosunt eis. nō tamẽ quasi ꝑ modũ
indulgentie ex auctoritate: ſ ſuffragij: seu
cuiusdã bñficij ecclisiastici ex charitate vir
tute meriti cōditionalis: quo dũ erãt in ec
clesia meruerũt si post mortẽ eis indulgen
tie fierẽt sibi ꝓdesse. nec tñ imediate ſ me
diante alteri⁹ suffragio. nec ecclesia ꝓprie
eos absoluit ſ pro eis soluit. Nec tñ seq᷑
qꝫ prelatus ecclesie pro suo arbitrio possit
aīas a purgatorio liberare. quia ad hoc qꝫ
indulgẽtie valeant requirit᷑ causa ꝯueniẽs
indulgẽtias faciẽdi. Hec Tho. 4. di. 45. q.
2. ar. 3. q. 2 c. ¶ Utrũ cult⁹ exequiarũ defũ
cto proſit. R° sepultura adinuenta ē ⁊ ꝓpt
viuos ⁊ ꝓpter mortuos. ꝓpter viuos qdẽ
ne eoꝝ oculi ex turpitudine cadauerũ of
fẽdant᷑ ⁊ corpora fetorib⁹ inficiant᷑. ⁊ hoc
quantũ ad corp⁹. Sꝫ spũaliter etiã ꝓdest
viuis inquantũ ꝑ hoc astruit᷑ eoꝝ fides.
Sꝫ mortuis ꝓsunt quo ad hoc qꝫ inspiciẽ
tes sepulchra memoriã retinẽt defunctoꝝ:
⁊ pro defunctis orãt. vnde ⁊ monumẽtũ a
memoria nomẽ accipit. dicit᷑ aũt monumẽ
tũ quasi monẽs mẽtẽ. vt dicit Aug⁹. li. i. de
ci. dei. ⁊ in li. de cura pro mor. agen. Sꝫ vl
terius sepultura in loco sacro mortuo pro
dest: nō quidẽ ex ipso ope opato: ſ magis
ex ipso ope opante. dīm. s. vel ipse defunct⁹
vel ali⁹ corp⁹ eius tumulari in loco sacro
disponẽs patrocinio alicuius sancti eum
ꝯmittit: cuius precib⁹ ꝑ hoc credẽdũ ē ad
iuuari. ⁊ etiam patrocinijs eoꝝ q in loco
sacro deseruiunt: qui pro tumulatis apud
se frequẽtius ⁊ spālius orant. Ceteris etiã
parib⁹ ex diuina ordinatōe triũphans ec
clesia spālius orat pro illis qui sunt ī loco
sacro sepulti. Sꝫ illa que ad ornatũ sepul
ture adhibent᷑ vt luminaria pãni ⁊ hi⁹ ꝓ
sunt quidẽ viuis inquantũ sunt viuoꝝ so
latia. ſ defunctis possunt prodesse: nō qdẽ
ꝑ se: ſ ꝑ accñs: inquantum. s. ꝑ hi⁹ heredes
excitant᷑ ad ꝯpatiẽdũ: ⁊ ꝑ ꝯñs ad orãdũ
vel inquantũ ex sumptibus sepulture vel
pauperes fructũ capiũt: vel ecclesia decora
tur. sic. n. sepultura inter ceteras elemosy
nas computatur.

Sequit᷑ videre de quinto. s. quantũ
suffragia prosunt. Et circa hoc q̄
runt᷑ plura. s. vtrũ suffragia q̄ fiũt
pro vno defuncto existẽte in purgatorio pro
sint etiã alijs ibi existẽtib⁹. R° suffragiũ
dupliciter prodest. s. vel ꝯfortando virtutẽ
sustinẽtis. vl' minuẽdo grauitatẽ ponderis
sicut releuat᷑ homo oneratus aut potu vi
ni letificantis: aut alleuiatōe oneris. ꝑmo
mō prodest suffragiũ pro vno factũ etiã
alijs. q2 misericordia dei prouidẽte suffra
gia facta pro quocũqꝫ existẽte ī purgatorio
oīb⁹ alijs inotescũt. Et q2 sese ex charitate
diligũt: nec sibi inuicẽ in aliquo inuidẽt. id
de alleuiatiōe pene illius pro quo facta sũt
oẽs gaudent. quodlꝫ aũt gaudium reddit
gaudentẽ minus dispositũ ad penã ꝯtristã
tem. quia ſm sententiã phi. 7. ethic. c. vlti.
cuicũqꝫ tristitie repugnat ſm formã gñis
quecũqꝫ delectatio. ⁊ ideo mitigat eã. ⁊ pt
eẽ tam fortis qꝫ totalr̃ tollit eã ⁊ expellit.
Sꝫ ꝑdictũ gaudiũ in ꝓposito nō ē tantũ
qđ oīo penã eoꝝ expellat. nec forte abbre
uiat: ſ intensionẽ eius mitigat. 2° mō non
prodest alijs: quia sic virtus eoꝝ nō attin
git nisi eũ ad quẽ determinant᷑ ⁊ quasi ap
plicant᷑ ꝑ intentionẽ agẽtis. ꝑmo mō pro
dest per modũ ꝯgratulationis. Et hec vtili
tas cōmunicat᷑ ſm virtutem charitatis. ma
gis tamẽ prodest suffragiũ etiã isto mō illi
ꝑ quo fit q̃ꝫ alijs: si charitatẽ hñt equalẽ.
q2 ceteris parib⁹ magis gaudet quilibꝫ de
bono suo q̃ꝫ de bono alteri⁹. Ali⁹ tñ tantã
pōt habere charitatẽ qꝫ plus ꝯsolat᷑ de suf
fragio qđ fit pro alio: q̃ꝫ ille pro quo fit.
vñ vtilitas hō mō ē maior ī hñtib⁹ maiorẽ
charitatẽ. 2° prosũt ꝑ modũ satisfactōis
vel solōnis pene debite. ⁊ hec vtilitas ſꝫ in
tẽtōẽ soluẽtis cōicat᷑: vt ad eos ꝑ qb⁹ fiũt
suffragia spālr̃ deriuẽt᷑. sic ḡ illi q sũt eq̄lis
meriti eq̄ gaudẽt d bonis opib⁹ q̄ fiũt ꝑ vi
uẽtes. ſ ñ eq̄ ꝑ ea liberãt᷑. hec tho. 4. di. 45
q. 2. ar. 4. q. i. c. ⁊ pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. q. i. c
Et Ricar. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. c. ¶ Quib⁹ ꝓ
sũt magis suffragia ī cōi facta. s. vl' dignio
rib⁹: vl' his q magis idigẽt. R° qꝫ q2 in oī
ope dñi ē mīſicordia ⁊ vītas: dũo ſt q̄ faci
ũt valẽ suffragia ecc°. s. necẽitas ⁊ dignitas

iusticia ꝯsiderat dignitatē. ꝛ digni sunt q
in charitate decesserūt ab aliis mēbris ec-
clesie iuuari: maxime si ipsi alios iuuarūt.
Misericordia vero ꝯsiderat necessitatem
Utrūq; vero hoꝝ ē in his qui sunt in pur
gatorio. ꝛ hoc ſm plus ꝛ minꝰ. ꝛ ideo eis
suffragia valēt. ꝛ hoc plus ꝛ minꝰ ſ; ꝓpor
cionē ad eoꝝ dignitatē ꝛ necessitatē: nisi
assit intētio faciētis ad aliquē vl' aliquos
specialr directa: rōe cuiꝰ magis ꝓsunt eis
pro quibus specialiter fiunt. vt supradictū
ē. vñ suffragia cōia magis ꝓsunt ei q ma-
gis meruit vt sibi ꝓdessent: ceteris pibus
puta si eque indigeant. ¶ Utrū suffragia
facta ꝓ vno mortuo a viuis ꝓsint etiam
oibus viuis. R° ꝙ suffragia ꝓ vno mor-
tuo facta nō ꝓsunt oibus viuis: etiā existē
tibus in charitate quo ad remissionē pene
quocūq; ꝓdictoꝝ modoꝝ. qꝛ nō omnibꝰ
viuis hec inotescūt. illis tamē quibꝰ inno
tescunt scd̄o mō ꝓsunt. s. quo ad miriga
tionē pene quam habēt in hac vita. qꝛ exi
stētes in charitate gaudent de cōmuni mē
broꝝ suoꝝ vtilitate. ¶ Utrū suffragia facta
pro multis tantū ꝓsint singulis eoꝝ q̄tū
prodessent si ꝓ vnoquoq; specialr fierent
R° prepositiuus dixit ꝙ sic nisi ꝙ ei ꝓ q̄
specialiter fiūt maior reuerētia fit. sicut can
dela accensa ꝛ lectio lecta ꝓ pluribꝰ tātū;
quēlibet iuuat quātū vnū iuuaret: si ꝓ eo
solo candela accēderet': vel lectio legeret'.
Alij dicūt ꝙ si ita esset vt dicit opinio ꝓdi
cta: ille q tenet' dicere vnā missam ꝓ vno
defuncto: ꝛ vnā ꝓ alio: si ꝓ illis duobꝰ vnā
diceret: cuilib; solueret qd̄ sibi teneret'. ¶ Pt̄
bonū finitū quod sufficeret ad pene libera
tionē vniꝰ aīe de purgatorio: sufficeret ad
liberatōē; oium aliarū ad equalē penam
obligatoꝝ. ¶ Pt̄ ꝯsuetudo ecclesie eēt inuti
lis que suffragia facit aliqñ ꝓ specialibus
ꝑsonis: que oia sunt falsa. Cōcordādo g
vtrāq; opinionē dicēdū ꝙ sicut tāgebat'
supra per modū acceptōis seu ꝯgratulati
onis aut ꝯsolatōis eque ꝓsunt quātū ē de
se singulis eoꝝ; eque dispositis in equali
charitate ꝯstitutis: ac si ꝓ quolibet fierēt
sigillatim. qꝛ oēs gaudēt de illis: ꝓ quocū-
q; fiāt tāq̄ ꝓ se factis rōe charitatis cōis
sine vllo motu inuidie regnātis in eis. ma-
gis tñ ꝓsint illi ꝓ quo fiūt q̄ alij: si chari
tatē habet equalē. vt dictum ē supra. Per
modū vō satisfactōis suffragia facta specia
liter ꝓ vno tñ magis ꝓsunt sibi q̄ aliis.
imo alijs nō ꝓsunt de lege cōmuni. Exem
pla que ꝓ opinione ꝓ̄ma adducebāt' non
valēt. quia lumē cādele ꝛ vox doctoris se
ꝯmunicāt per nature necessitatē. s; suffra
gia ꝯmunicāt' per suffragātis intētōem.
Sed obijcit'. quia dicit hieroꝰ. ꝛ habetur
de ꝯse. di. 5. nō mediocriter. ꝙ cum ꝓ cūctis
animabus psalmus vel missa dicit' nō mi
nus q̄ si ꝓ quolibet vno ipsoꝝ diceretur:
accipitur. R° ꝙ illud debet intelligi: vt p;
ex adiectis: quo ad meritū faciētis: nō quo
ad vtilitatē eiꝰ ꝓ quo fit. ſm Bon. 4. d. 45
q. 2. ar. 3. c. 4m. Alij dicūt ꝙ illud debet in
telligi ſm valorē per viam ꝯsolatiōis. ſm
Tho. 4. di. 45 q. 2. ar. 4. q. 2. c. ꝛ Pe. 4. di.
45. q. 2. ar. 3. q. 2. c. Alijs vō nō videt' hoc
verū q̄a plus gaudet quilibet de bono ꝓ
prio q̄ alioꝝ. Unde dicūt ꝙ hieroꝰ. dicit
hec opinionē alioꝝ referēdo. Hec Ricar.
4. di. 45. q. 2. ar. 3. c. 2m. ꝛ ꝯuenit cum eo
Tho. ꝛ Pe. vbi supra. ¶ Utrū tātū valeāt
suffragia cōia illis ꝓ quibꝰ nō fiūt spālia:
quātū illis ꝓ quibus fiunt spālia: valent
simul specialia ꝛ cōia. R° si suffragia pro
aliquo facta nō indifferenter oibus ꝓsūt:
sed eis maxime pro quibus fiūt. vt supra
dictū ē: nō ē dubiū ꝙ plus valēt simul cō
munia ꝛ specialia suffragia q̄ tm̄ cōia.
Sed obi' ꝙ eucaristia cum totū ꝯtineat
xp̄m habet quodāmō efficaciā infinitā.
Uidet' ergo ꝙ vna oblatio eucaristie que
cōiter ꝓ oibꝰ fit: valet ad plenam liberati
onē eoꝝ qui sunt in purgatorio. ꝛ ita tātū
iuuāt cōia suffragia sola quātū iuuāt spe-
cialia ꝛ cōia simul. R° l; virtus xp̄i que
cōtinet' in sacramēto eucaristie sit infinita:
tamē determinatus est effectus ad quē illō
sacramentū ordinatur. Unde nō oportet
ꝙ per vnū altaris sacrificiū tota pena eoꝝ
qui sunt in purgatorio expiet': sicut etiam
nec ꝑ vnū sacrificiū qd̄ aliqs offert libera
tur a tota satisfactōe debita ꝓ peccatis. vñ
ꝛ qñq; plēs misse i satisfactōe vniꝰ peccati
iniūgūt'. Credibile tñ ē ꝙ ꝑ diuinā miseri-
cordiā si aliqd de spālibꝰ suffragijs supsit
his ꝓ qbꝰ fiūt: vt si eis nō idigeāt alijs dis
ꝑsēt' ꝓ quibꝰ nō fiūt: si eis idigeāt. vt p;
ꝑ Dam. i sermone de dormiētibꝰ sic dicētē
Deꝰ tāq̄ iustꝰ ꝯmetiet' ipotēti possibilitatē
tāq̄ sapiēs nature defectuū ꝯmutationē;
negociabit'. que qdē negociatio attendit'
ſm ꝙ illud qd̄ supest' vni alteri suppleat.
S; obi'. qꝛ ſm predicta cum nō fiant tot
suffragia ꝓ pauperibus quot pro diuitibꝰ
peioris ꝯditōis sunt pauperes q̄ diuites.

R° q nihil phibet diuites quantu ad aliquo modo ee melioris oditois q pauperes. sic quantu ad expiatione pene. sed hoc qsi nihil e coparatu possessioni regni celorum. in qua pauperes melioris coditois ostendunt: dicete xpo Luce.6. Beati pauperes. qm vestru est regnu ce. ¶ Ad hoc nota q qr suffragia p vno facta aliq etia mo alus psunt. vt pz ex pdictis. ideo cu p vno dicit missa: no e incoueniens vt etia orones p alijs fiat. no tn eque pdest illis sicut ei p quo spalr dicit missa. vnde p hui additione vtilitas pncipaliter intenti no minuit. non. n. addunt alie orones vt satisfactio vnius suffragii determinet ad alios spaliter. sed vt illis etiam oro p eis spaliter fusa prosit.

¶ De oronibus existentium ta in patria q i purgatorio. titulus 38°.

d Einde osiderandu e de oroib sanctorum in patria existentium: et etia de oronibus existium i purgatorio. Et pmo vtrum cognoscat orones nostras. 2° de oronib9 beatorum. 3° de oronib9 existiu in purgatorio. 4° de nostris inuocatioib9 sanctorum. ¶ Circa pmu querunt plura. pmo. s. vtru beati cognoscant nostras orones. R° q duplex e cognitio aiaru sanctaru sicut et angelorum. queda vespertina siue nalis reru in pprio genere. et hac no vident ea q circa nos aguntur. Queda matutina. s. reru in vbo. hac vident queda horum. s. illa que aliquo mo ad eorum gloria ptinent et laude. Queda aut n vident. s. no ptinentia ad eos: nisi quaten9 vbu reuelat eis. q uis. n. vbu videat: non tn in illo vidēt oia. qr no vidēt illud sm totalite vtutis sue: sed tm vidēt oia ad beatitudine eorum ptinentia. Ad eorum vo beatitudine ptinet laudari ab hoib9 et inuocari: et inuocantib9 subuenire. Ad btitudinis naq pfectione regrit vt homo habeat quicquid vult: nec aliquid inordinatu velit. vt infra dicet. Hoc aut recta voluntate quilz vult vt ptinentia ad ipm cognoscat. vnde cu sanctis nulla rectitudo desit: cognoscere volut ptinentia ad ipos. Et ideo opz q illa i vbo cognoscant. hoc aut ad eorum gloria ptinet: q auxiliu pbeant indigentib9 et salute. sic. n. dei coopatores fiunt: quo nihil e diuinius. vt dicit Dio. c. 3. cel. hierar. vnde patet q sancti cognitione habent eorum que ad hoc requirunt. Et sic manifestu e q in verbo cognoscunt vota orones deuotoruq hominu qui ad eorum auxiliu ofugiunt. Ad visione aut vespertina ptinet obscure cognoscere aliorum facta sm gl. sup illud Isa. 64. Abraam nesciuit nos. Mortui inquit sancti nesciunt quid agunt viui etia eorum filij. Et sumit ab aug° in li. de cura p mortuis agenda. Ad cognitione vo matutina ptinet illud Greg. Quid e quod no vidēt q vidēte oia vidēt. supple de ptinentib9 ad gloria eorum. ¶ Ad hoc nota q aie beate habēt volutate oforme voluntati diuine etia in volito. ideo q uis affectu charitatis retineant ad primos: no tame eis aliter subueniut videntes eorum necessitate q sm iusticia dei vident ee dispositā. Credendu e tn q mltu eos iuuat pro eis apud deu intercedendo. ¶ Vtru aie existetes in purgatorio cognoscat orones nostras. R° aie existentes in purgatorio q uis p effectu cognoscant suffragia efficacia p qualibet ipaeu facta: tame vt dicunt quida si eis porrigim9 orones vt p nobis dnm depcent: eas no cognoscut. qr no cognoscut eas in vbo quod adhuc no vidēt nec eas vtute nali possut cognoscere. et ido sm istos inanes sunt orōes si quas eis porrigim9. Alijs aut magis pie sentientib9 videt q si quas eis orones porrigim9: eas cognoscut: no tn naturali vtute nec i vbo sed qr aliquas audiunt ab eis qui hinc ad eos moriendo pgunt. aliquas ab angelis bonis. aliquas ex reuelatoe diuina. vt. n. dicit aug9. in libro de cura p mortuis agenda. hoc triplici modo aliqua de factis viuorum veniut ad cognitione spuum defunctorum.

S Equit videre de secudo. s. de oronibus beatorum. Et circa hoc queruntur plura. s. vtrum sancti qui sunt i patria oret pro nobis. R° q sic. al' frustra ecclesia scos rogaret vt oraret pro nobis. frustra etia beatus petrus dixisset. 2. Petri. i. Dabo operam habere vos in memoria post obitu meu. Sancti igit qui sunt in patria p nobis deu rogant pter charitatem qua feruent. pter nostra necessitate quaz vident. et pter diuina volutate qua i hoc oplēt. vult. n. deus q mēbra se inuice iuuet. ¶ Sz obi. qr beati aut volunt fieri quod orant. aut non. si non. ergo ficte orant. si sic ergo fit statim vt volunt etia anteq orent qr omne quod volunt beati fit. Respondeo q licet velint fieri: no tamen possunt facere per se: nec volunt fieri per se: sed per deum. et ideo oportet rogare ipsum.

Obiicitur iteru͂.quia qui orat pro alio pre
ces ei⁹ alteri representat.sed superflue pre-
ces nostre deo presentarent᷑. ergo. ℞° ali
quid representare apud alterum potest eē
dupliciter.vel vt discat.vl' vt impleat.siue
vt audiat. vel vt exaudiat. Primo modo
non representantur a sanctis angelis ora
tiones nostre deo. sed secundo. ¶ Obiicit᷑
vlterius. ex quo eni͂ sancti vident dei volu͂
tatē.aut ergo vident deu͂ velle illud ꝓ quo
deu͂ orant.⁊ ita superflue orant. aut nolle:
⁊ ita stulte orant. ℞° ꝙ vident deuꝫ istud
velle fieri: non tamē absolute: sed ipsis ro
gantibus. quedam enim vult deus facere
per se:⁊ de his non rogant. quedaꝫ per ora
tiones aliorum: ⁊ de his rogant. ¶ Utruꝫ
beati orando pro nobis consequantur ali
quam vtilitatē pro seipsis. ℞° ꝙ non nisi
in hoc ꝙ in augmentatione numeri ciuiu͂
supernoꝝ crescit equaliter accidētale gau
diu͂ singuloꝝ. Utru͂ beati orent pro his
qui sunt in purgatorio. ℞° ꝙ sic.vt enim
dicit magister sententiaru͂.li.4. di. 45.c.5.
ille qui in articulo finis seculi migrabit
suffragiis tamen indigens adiuuabit᷑ me
ritis ⁊ intercessionib⁹ ecclesie celestis.qua
re a simili ⁊ illi qui sunt in purgatorio in-
tercessionib⁹ celestis curie adiuuā᷑. sicut
enim in corpore naturali membra fortia
subueniunt indigentib⁹: sic in corpore my
stico ecclesie non tm͂ debent subuenire mē
bra inter que ē indigentia mutua:sed eciā
illa que nō indigent adiuuari: conueniēs
est indigentibus subuenire. sic autem est ī
proposito.vt per se patet. ¶ Sed obiicitur
quia orationes beatorum semper exaudi
untur.ergo si pro existentib⁹ ī purgatorio
orarent statim inde exirent. ℞° hoc non
sequitur.quia nec hoc sancti petunt:sed vt
deus subueniat eis quantum vident ipm
velle subuenire eis precibus eoꝝ. ¶ Utru͂
orationes sanctoꝝ pro nobis semper a deo
exaudiant᷑. ℞° sancti dicuntur dupliciter
orare ꝓ nobis. Uno modo oratione ex-
pressa dum votis suis pro nobis aures di
uine clementie pulsant. Alio modo orati
one quasi interpretatiua.s. per eoꝝ merita
que in conspectu dei existentia non tantum
eis cedunt ad gloriam: sed etiam sunt no
bis suffragia ⁊ orationes quedam: sicut
etiam sanguis xp̄i ꝓ nobis effusus dicitur
veniam petere. Utroq; autēꝫ modo sancto
rum orationes sunt quantum est in ipsis
efficaces ad impetrandu͂ quod petunt. Sꝫ
ex parte nostra potest esse defectus ꝙ non
consequamur fructum ipsaruꝫ. ſm ꝙ pro
nobis orare dicu͂t᷑: ex hoc ꝙ merita eoꝝ
nobis ꝓficiunt. sed ſm ꝙ orant ꝓ nobis
votis suis aliquid postulando:semper ex-
audiuntur.quia non volunt nisi quod de⁹
vult. nec petunt nisi quod fieri volunt.qđ
autem simpliciter deus vult impletur:nisi
loquamur de voluntate antecedente ſm
quam vult omnes homines saluos fieri:
que nō semper impletur. vnde nec est mi
rum si etiam quod sancti volunt per hunc
modum voluntatis non impletur. ¶ Sꝫ
contra predicta obiiciunt᷑ plura.⁊ primo
illud quod apoc.6. martyribus vindictaꝫ
petentibus de his que sunt super terram di
ctum est. vt requiescerent modicu͂ tempus
donec impleretur numerus fratrum suoꝝ
⁊ sic non exaudiunt᷑ de pertinentibus ad
eos. ergo multo minus de pertinentib⁹ ad
alios. ℞° illa verba ſm glosam non fuit
verba orationis:sed insinuant desiderium
eorum de obtinenda stola corporis ⁊ socie
tate saluandorum ⁊ consensum quo con-
sentiunt diuine iusticie malos punienti.
Obiicitur secundo illud Iere.15. Si stete-
rit moyses ⁊ samuel coram me:non ē ani-
ma mea ad populum istum. Rndeo domi
nus loquitur ibi de illis per hypothesim ſꝫ
statum viatoris.si enim in carne tunc eēnt
⁊ ꝓ populo orarent iram dei a populo non
auerterent. Uel dicendu͂ ꝙ ipsi tunc erāt
in limbo: non in celo. ¶ Obiicitur tertio.
quia quicunq; oratione impetrat aliquid
quodāmodo meretur illud.sed sancti qui
sunt in patria non sunt in statu merendi.
ergo non possunt aliquid nobis suis meri
tis impetrare apud deum. Rndeo ꝙ licet
sancti non sint in statu merendi ꝓ se post
ꝙ̄ sunt in patria: sunt tamen in statu me-
rendi aliis: vel potius ex merito precedēti
alios iuuandi.⁊ hoc apud deum viuentes
meruerunt vt eorum orationes exaudirē
tur post mortem. Uel dicendum ꝙ oratio
ex alio meretur ⁊ ex alio impetrat. meritu͂
enim consistit in quadam adequatione
actus ad finem ad quem est qui ei redde
tur.sed orationis impetratio innititur libe
ralitati eius qui rogatur. Impetrat enim
aliquis quandoq; ex liberalitate eius qui
rogatur quod ipse non meruit. Et ita licet
sancti non sint in statu merendi.nō tamen
sequitur ꝙ nō sint in statu impetrandi.

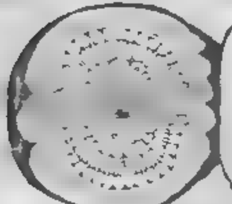
SEquit videre de tertio.s. de orōnibus existiū i purgatorio. Et circa hoc queruntᷣ plura.s. vtrū existes in purgatorio orent pro nobis. R° q sic. orare enim ē opus charitatis. ipi autē ꝯfirmati sunt in charitate. si eni3 existes i charitate nō ꝯfirmati ante mortē pro nobis orabant: probabile est q pro nobis orēt in charitatē iam cōfirmati. ¶ Utrū existes in purgatorio orando pro nobis ꝯsequātᷣ aliquam vtilitatē. R° q sic. interdū enim orōnes quas pro nobis faciunt redundāt in alleuiationē pene coꝝ. non q in hoc mereantᷣ cū sint extra statū merendi loquendo de merito ꝓprie dicto. sed quia nos meliores per eorum orōes effecti efficaciora facimus suffragia ad subleuationē eorum pene. ¶ Utrum existentes in purgatorio orent pro seipsis. R° q sic. cum enim mētaliter clament ad nos vt eis subueniam⁹ qđ nobis specialiter itelligi datur Job. 19. vbi in persona eorum dicitur nobis. Miseremini mei. ꝛc. credendū ē q multo fortius ad inuicem clamāt ad deū vt eis misereatᷣ. ¶ Utrum orōnes existētiū in purgatorio prosint eis. R° q sic. non quidem quantum ad augmētum gratie vel glorie sed quo ad mitigationē ꝛ abbreuiatione3 sue pene. Nec ideo sequitur q stati3 a sua pena liberentᷣ. quia nec hoc petunt: ſ3 deu3 rogant vt ſm beneplacitū suū eorum misereatur. ꝛ hec oratio exaudiᷣ. ¶ Utrū orationes existentiū in purgatorio pro viuis semper exaudiantᷣ. R° q forte orationes eorum non semper exaudiantur. sicut nec nostre. quia non sic vident voluntatē dn̄i sicut beati. eorum tamen orōnes prosunt multis viuis. imo omnibus. nisi sit impedimentū ex parte nostra. si enim nō ꝓsūt aut hoc ē quia sunt in pena: ꝛ tunc similiᷣ orōnes nostre qui sumus in pena non prodessent. Aut quia sunt extra statū merēdi ꝛ tunc similiter orōnes animarū beatarū nobis nō ꝓdessent. Aut quia cu3 hoc q sunt extra statū merendi adhuc carent visione dei. ꝛ hec ratio nulla est. quia vt habetur. 2. Machab. c. vlti. Ieremias qui extra statum merendi erat: ꝛ adhuc visione dei carebat pro filijs israel orabat: ꝛ eius orō exaudita fuit.

SEquitur videre de quarto.s. de nostris inuocationibus sanctoꝝ. Et circa hoc queruntᷣ plura.s. vtrum debeamus interpellare sanctos ad orandū pro nobis. R° q sic. Unde Job. 5. Uoca si est qui respondeat tibi: ꝛ ad aliquem sanctoꝝ conuertere. Nostrū autē vocare vt dicit ibi Grego⁹. ē humili prece deposcere. Decreuit aūt deus ꝛ voluit q sanctos rogare deberemus pmo ꝓpter nostrā incꝑiā in merendo: vt vbi nostra merita nō suppetunt iuuent aliena. Secūdo ꝓpter scōꝝ gloriā. quia deus vult sanctos suos glorificare: ꝛ per eos miracula facere in corporibus ꝛ salutem in animab⁹: vt ipsos laudemus. Tertio ꝓpter dei reuerētiam vt peccator qui deum offendit q nō audeat deū in ꝓpria ꝑsona adire: sed amicoꝝ patrocinium implorare. ¶ Utrum inuocandi sint sancti non tm̄ superiores sed etiam inferiores. R° q vtile ē interdū etiam minores sanctos orare ꝓpter quatuor. Primo quia quandoqꝫ aliquis habet maiorem deuotionem ad sanctum minorē q̄ȝ ad sanctum maiorē. ex deuotione autem magis dependet orationis effectus. Secundo quia quibusdam sanctis datum ē in aliquibus specialib⁹ causis precipue patrocinari. sicut beato Antonio ad ignem infernalē. Tertio vt honor debitus exibeatur omnib⁹ a nobis. Quarto quia pluriū orōnib⁹ qn̄qꝫ impetratᷣ quod vnius orōne non impetraretur. ¶ Queritur etiam quare non inuocamus xp̄m vt oret pro nobis cum ipe ſ3 q homo dicatur sanctus sanctoꝝ. ꝛ ei ſm q homo orare conueniat. R° oratio ē quidam actus. actus autem sunt particulariū suppositoꝝ. ꝛ ideo si diceremus. xp̄e ora ꝓ nobis: nisi aliquid adderetur: videremur hoc ad personam xp̄i referre. ꝛ ita videretᷣ eē ꝯsonum vel errori nestorij qui distinxit in xp̄o personam filij hominis a persona filij dei. vel errori arrij qui posuit personam filij minorem patre. Unde ad hos errores vitandos non petim⁹ ei⁹ orationem dicentes. xp̄e ora pro nobis. sed poti⁹ ei⁹ miserationem dicentes. xp̄e audi nos. ꝛ miserere nobis. ¶ Sed obi. ꝯ̄ p̄dicta. qꝛ aut sum⁹ digni vt sancti ꝓ nobis orēt. ꝛ tūc etiā nobis nō inuocātib⁹ eos ꝓ nobis orarēt. Aut sum⁹ indigni. ꝛ tūc etiā si eos inuocem⁹ ꝓ nobis nō orant. ergo supfluū videtᷣ eos interpellare q ꝓ nobis orēt. R° q nō ē supfluum. qꝛ ex hoc aliqs dign⁹ fit vt oret ꝓ eo aliquis sanct⁹: cū ad ipm in sua necessitate cū deuotione recurrit.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Tituli huius quarti libri in quo agit de sacramentis in cōi. et de trib⁹ p̄mis sacramentis in spāli. s. de baptismo. de cōfirmatione. et de eucharistia. sunt isti. s.

Incipit liber quartus. De sacramentis in ꝯmuni. ti. i.

Expeditis per dei grām p modulo tenuitatis mee tribus partibus huius sūme. s. p̄ma de .10. p̄ceptis et 2ᵃ de virtutibus: et vitijs. et 3ᵃ de ꝯtractibus. Restat vlterius ꝓsequi quartā ptem eiusdem: q̄ est de sacramētis. Et p̄mo dicendū est de sacramētis in cōi. 2° de tribus sacramētis in spāli s. de baptismo. cōfirmatiōe. et eucharistia. ¶ Circa p̄mū p̄ dicendū qd sit sacramentum: et in qbus cōsistat. 2° dato q sacramenta cōsistant: nō tm̄ in rebus: sed etiaz in verbis. de variatiōe verboꝝ sacramentaliū. 3° de numero et ordine sacramētorū noue legis. 4° de effectu ipsoꝝ. 5° de ministris. 6° de iteratiōe. ¶ Circa p̄muz sciendū q de rōne sacramēti noue legi de quo hic est intentio: sunt tria. s. nālis similitudo: ex qua hꝫ aptitudinē repñtandi. Actualis institutio occulta vel expssa: ex qua hꝫ ordinatiōem determiatā respectu huius significati. Et spūalis sanctificatio: ex qua hꝫ virtutem efficiēdi illud signatum. Hec autē tria cōplectit̃ expsse diffinitio sacramēti: quā ponit Hugo. de sancto Vict. li° .i. de sacram. par. 9. ca° 2°. dicēs q sacramētum est māle elemētum: extrinsecus oculis suppositū. ex institutiōe significans. ex silitudine repñtans. et ex sanctificatiōe aliquā grām inuisibilē cōtinens. Sumit̃ autē in p̄dicta diffinitiōe elementū p quacūq re sensibili. Oculus vō sumit̃ ibi cōiter p quocūq sensu. silitudo aūt sumit̃ ibi nō p silitudine pticipationis. s. eiusdē qualitati. qr talis silitudo nō posset esse visibiliū ad inuisibilia. sed p silitudine repñtatiōis fm quādam pportionabilitatē. vt sicut se hꝫ aqua ad lauandū sordes corpales: sic grā ad spūales. Est autē cōe omibus sacramētis tam legis nature: q̄ legis scripte: q̄ legis noue q cōsistāt in rebus visibilib⁹ inuisibilem grām significantib⁹. spāle tm̄ est sacramentis noue legis: q cōsistant etiam i verbis cum sint ordinata p̄ncipalit̃ ad sanctificatiōem. sanctificatio vō creature fit per verbum dei: et oratiōem. i. Thim. 4. vnde magister sniaꝝ li° 4° di. i. dicit: q sacramēta ꝯsistunt in duob⁹. s. in verbis et rebus: q̄ etiam duo tangunt̃ in p̄dicta diffinitiōe. Nam res tangūt̃ ibi p hoc qd dicit̃ materiale elementū. Verba vō intelligunt̃ per hoc qd dicit̃ ex sanctificatiōe. qa hoc fit p verbum dei. vt dictū est. Requirūt̃ etiā in sacramētis facta fm Hugo. que fm magistrū ꝯprehendi possūt sub rebus. Intentio etiā pferentis requirit̃ que in verbis intelligit̃.

Circa 2ᵐ. s. de variatiōibus verborū sacramentaliū querūt̃ plura. s. vtrū liceat variare verba determiata in alia verba significātia idem. ¶ Rndeo q nō. vnde fm theologos subtilius cōsiderātes baptism⁹ nō esset: si qs in nomie genitoris et geniti baptizaret. qr nō est data vis nisi nomibus psonas p̄ncipalit̃ significātibus. dicta vō nomia lꝫ p personis supponant: nō tm̄ significant mō p̄ncipali: sed poti⁹ notiōes: siue actus psonales fm Pe. 4. di. 3. q. 2. arti. 2. q. i. c. iᵐ ad oppoᵐ. et Sco. 4. di. 3. q. 2. arti. 2. Quidā vō canoniste vt Hos. et Io. dixerūt q si qs mō p̄dicto. s. in nomie genitoris et geniti baptizaret̃: baptizatus esset: tutius tñ esset q rebaptizaret̃ sb ꝯditiōe.
Utrū additio vel diminutio impediat

baptismū. ℞ndeo q̄ circa oēs istas mu
tatiões que possūt in forma sacra nētorū
cōtingere duo possūt cōsiderari. vnū qui
dem ex pte eius q̄ pfert verba: cuius inten
tio requirit̄ ad sacramentū. vt .j. dicet̄. Et
ideo si intendat p huiusmodi additiōem: vel dimi
nutiōem aliū ritum inducere: qui non
sit ab ecclia receptus: nō videt̄ perfici sa
cramentū: qr non videt̄ q̄ intendat face
re qd̄ facit ecclia. Aliud est ex pte signifi
cationis verbo℞. cum .n. verba operent̄ in
sacramētis quātum ad sensū quem faci
unt: oportet cōsiderare vtrū per talē muta
tiōem tollat̄ sensus verbo℞ debitus. quia
si sic: manifestū est q̄ tollit̄ virtus sacra
menti. ¶ Circa diminutiōem igit̄ scien
dum q̄ si diminuat̄ aliqd co℞ que sūt de
sba forme sacramētalis: tollit̄ debitus sen
sus verbo℞. ⁊ iō nō perficit̄ sacramētum
vnō dicit Diony li° de spū sancto. Si qs
ita baptizari pcuret: vt de pdictis nomi
nibus vnum ptermittat. s. prēm aut filium
aut spūm sanctū: sine perfectiōe baptiza
bit. Si aūt subtrahat̄ aliqd qd̄ nō est de
substātia forme talis: diminutio talis nō
tollit debitū sensū verborū. ⁊ per ɔñs nec
sacramēti perfectiōez. sicut i forma eucha
ristie: q̄ est. Hoc est eni corpus meū. ly enim
sublatū: non tollit debitum sensū verborū
⁊ ideo non impedit perfectiōem: q̄uis pos
sit cōtingere q̄ ille q̄ ptermittit ex neglig̃
tia vel cōtemptu peccet. ¶ Circa additio
nem vō cōsiderādū est q̄ cōtingit aliqñ
apponi qd̄ est corruptiuū debitu sensus. pu
ta si aliqs dicat In nomīe pr̄is maioris:
⁊ filij minoris. sicut Arriani baptizabant
Et ideo talis additio tollit virtutē sacra
mēti. ¶ Si vō fit talis additio q̄ non au
ferat debitum sensū. nō tollit̄ virtus sacra
menti. Sed nunqd refert vtrū talis addi
tio fiat in pncipio: medio: ⁊ fine. ℞ndeo
q̄ non. vnde si aliqs dicat. Ego te bapti
zo in nomīe pr̄is omipotētis: ⁊ filij eius vni
geniti: ⁊ spūs sācti pacliti: erit verū baptis
ma. Et siliter si qs dicat. Ego te baptizo i
noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ spūs sanct. ⁊ beata vir
go te adiuuet: erit ve℞ baptisma. Et simi
liter si qs dicat. Ego Iohānes baptiso te
⁊c. hec Tho. 4. di. 3. ar. 2. q. 2. ⁊ 3. Quid
si dicat̄. Ego te baptiso in nomīe pa. ⁊ fi.
⁊ spūs. s. ⁊ beate virginis. ℞ndeo q̄ non
est baptizatus. qr dicit̄ .i. Cor. i. Nūquid
Paulus p vobis crucifixus est. aut in no
mine Pauli baptizati estis. Sed h̄ verū

est si in nomīe beate virginis intelligatur
baptizari: sicut in nomīe trinitatis: q̄ ba
ptismus cōsecrat̄. talis .n. sensus ɔ̄trius est
vere fidei. ⁊ per ɔñs tolleret virtutē sacra
menti. Si vō intelligat̄ q̄ addit̄ in noīe
beate virginis: nō q̄ nomen beate virgi
nis aliqd operet̄ in baptismo. sed vt eius
intercessio psit baptizāto ad cōferendū
grām baptismalē: non tollit̄ perfectio sa
cramēti. hec Tho. vbi. s. ¶ Quid si ora
tio aliqua distinguat̄ ɔ̄ formā baptismi.
℞ndet Sco. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. de 2. varia
tione: q̄ nō est baptismus. quia distinctio
nō potest determiare alteram ptem. ⁊ ideꝫ
dicit si apponat̄ cōditio aliqua que non
eetat. ¶ Utrū corruptio impediat effectū
sacramēti. ℞ndeo. aut est tāta corruptio
q̄ nō manet idē sensus aliquo mō. ⁊ tūc
nō est sacramētum. aut nō est tanta quin
maneat sensus s̄m vsus accomodatiōem
lꝫ nō s̄m institutiōis pme rectam forma
tionē. sicut pꝫ in puero balbuciēte: qui tñ
intelligit̄. ⁊ est exemplū s̄m Prisci. si dice
ret̄ olli p illi. ⁊ tunc est sacramentū si fiat
ex simplicitate. nō ex diuisiōe siue a par
teante: siue a ppost. vnde dicit̄ de ɔsē. di.
4. retulerūt nuncij. ¶ Quid si cōtingat
aliquē infringēdo linguā pter ignoran
tiā dicere in nomīe patrias ⁊c. non est re
baptizādus. qr sanus est sensus. h̄ Bon.
4. di. 3. q. 2. ar. 2 c. ¶ Utrū interruptio im
pediat. ℞ndeo q̄ si sit tanta interruptio
verbo℞ q̄ intercipiat̄ intentio pnunciā
tis: tollit̄ sensus debitus. ⁊ per ɔñs virtus
sacramēti. non tñ tollit̄ qñ est ita parua in
terruptio q̄ pferentis non aufert intenti
onē ⁊ intellectū. hec Tho. 4. di. 3. ar. 2. q.
4. c. 1m. Utrū trāspositio impediat. R°
si mutet sensū locutiōis quē hꝫ ex vi ordi
nis verbo℞: impedit̄ virtus sacramenti.
vt si dicat̄. Ego pa. ⁊ fi. baptiso te in noīe
spūs sancti. qr ex vi ordinis talis est sen
sus. Ego q̄ sum pa. ⁊ fi. baptiso te ⁊c. quia
ex vi verbo℞ nō est sensus q̄ ego bapti
sem te sed aliqd in te p nomē pr̄is. ⁊c. ¶
Si autē sensum locutiōis nō varient: nō
tollit̄ virtus sacramēti s̄m q̄ phus dicit:
q̄ nomia ⁊ verba trāsposita idem signifi
cant. hec Rich. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. Atten
denda est etiam intentio. si .n. fiat trāsposi
tio ex simplicitate sine erroris dogmatiza
tione. nō nocet. vt si diceret̄ In noīe pr̄is
⁊ fi. ⁊c. Rō huius est. qr ordo intelligit̄ in
ipis verbis eo q̄ filius pcedit a patre. ⁊

ideo ita non optet exp̄mere ordinez sicut
noīa personaꝝ. Si aūt fiat ex malicia: no
cet. qꝛ mutare formā ecclie nō est bonum

Circa 3ᵐ. s. numeꝝ ⁊ ordinem sa
cramentoꝝ noue legis sciendū:
ꝙ sacramēta noue legis sunt. 7. s.
baptismus. cōfirmatio. eucharistia. pnia.
extrema vnctio. ordo. ⁊ mr̄imoniū. Sūt
eni ordinata ad medicādum infirmita-
tes spūales: q̄ sunt. 7. Est. n. infirmitas pe
ne ⁊ culpe. Infirmitas culpe est triplex. s.
originalis: ꝯ quam est baptism⁹. Actual'
mortalis: ꝯ quam est pnia. Et actual' ve-
nialis. ꝯ quam est extrema vnctio. Defe
ctus aūt pene est quadruplex. s. ignorātia
ꝯ quam est ordo: in quo tradiť ptās di-
scernēdi. Infirmitas ꝯ quam est cōfirma
tio. Malicia: ꝯ quaz est eucharistia. ⁊ ex
his cōflata cōcupiscētia: ꝯ quam est mr̄i
moniū. Hec. n. 4ᵒʳ vt dicit Beda ex pec-
cato nobis inflicta sunt. ¶ Sciēdum. n.
ſm Rich. 4. di. 24. q. 4. ar. 1. c. 2ᵐ. ꝙ sem
per digne recipiēti sacramētuz ordinis cō
ferť aliqua illumiatio ꝯ ignorātiam q̄ est
in homie rōne pctī originalis tn̄. lꝫ enim
semp appareat in effectu homiem illumia
tionē recepisse talem: illa tn̄ illumiatio to-
tam illam ignorātiam nō tollit: sed minu
it. Diciť aūt q̄dlibet p̄dictorū sacramēto
rū vnum sacramentū: ab vna pfectiōe fi-
nis. sicut diciť vna domus. qꝛ lꝫ in ip̄a ge
neranť plura: totum tn̄ qđ ibi geriť ad
vnum significādum: ⁊ efficiendū ordina
tur. Primo aūt ordinanť illa sacramēta
que respiciūt cōiter omēs. puta baptism⁹.
cōfirmatio. eucharistia. pnia. extrema vn
ctio. Postea q̄ respiciūt sp̄āliter aliquos.
vt vltima duo. ordo ⁊ mr̄imoniū. Inter
p̄ma vō. 5. p̄mo ordinať illud qđ est sacra
mētū intrantiū. s. baptis. vltimo illud qđ
est exeuntiū. s. extrema vnctio. media aūt
sunt ꝓgredientiū inter q̄ p̄mo ordinať il
lud qđ pertinet ad gr̄e collate cōseruatio
nē. s. cōfirmatio. 2ᵒ illud qđ ē ad ei⁹ au-
gmentū ⁊ roborationē. s. eucharistia. ¶
3ᵒ illud qđ est ad eius: si sit amissa: repa-
ratiōem. s. pnia. Inter vltima vō duo. pri
mo ordinať illud qđ respicit pfectos. scꝫ
ordo. 2ᵒ illud qđ respicit impfectos. s. ma
trimoniū. Dubitaret aūt aliqs de asper
siōe aque bn̄dicte: an sit sacramentū: pro
co ꝙ est ꝯ pctā venialia remediū. Rᵒ ꝙ
non est sacramentū. qꝛ p aspersiōez aque
bn̄dicte remittunť venialia per modū me
riti: in q̄tum. s. excitat motum volūtatis.
siue feruorē charitatis: p quē fit remissio
pctōꝝ venialiū: nō tanq̄ p vim sacramē
ti. sacr̄a vō significāt res sacrā: vt sacran
tem actu: p virtutez sacramēti: nō p mo-
dū meriti. h̄ Rich. 4. di. 1. q. 1. ar. 2. c. 1ᵐ.
ſm aūt Tho. 4. di. 2 q. 1. ar. 2. c. 7ᵐ. aqua
bn̄dicta ordinať directe ad tollendū im-
pedimētū. vn̄ dať ꝯ nequiciā demonū: ⁊
venialia: ⁊ oīe qđ pōt ip̄edire sacr̄oꝝ ef
fectū. vn̄ nō est sacr̄m: ꝫ quoddā sacramē
tale: q̄si dispositio q̄dam ad sacr̄a. ¶ Et
nō ꝙ cū aqua nō bn̄dicta addiť aque be
nedicte fit ſm Bon. 4. di. 12. q. 2. ar. 2. c.
tota bn̄dicta. ⁊ idē ē de oleo nō ꝯsecrato
ex̄ de ꝯse. ec. ꝙ in duob⁹. Et idem dicunt
Tho. 4. di. 12. q. 1. ar. 2. q. 6. c. 2ᵐ. ⁊ Pe. 4
di. 12. q. 2. ar. 2. q. 2. c. 2ᵐ. ¶ Dubitaret
etiā aliqs de iuramēto. vtꝝ sit sacr̄m: cuz
voceť cōiter sacr̄m iuramēti. ¶ Rᵒ ꝙ hꝫ
quādam h̄itudinē ad res sacras: in q̄tūz
s. est cōtestatio q̄dam p sacra: vel aliqd sa
crū. ⁊ ex h̄ diciť iuramētū esse sacr̄m. nō
eadē rōne qua nūc loquimur de sacramē
tis: sed equiuoce sūpto nomie sacramenti
vel anologice. s. ſm diuersam h̄itudinem
ad aliqd vnū qđ est res sacra. h̄ Tho. 3.
q. 60. ar. 1. c. 3ᵒ.

Circa 4ᵐ. s. effectū sacr̄oꝝ sciēdū
ꝙ effectus sacr̄oꝝ noue legis est
duplex. vnus p̄ncipalis. s. gratia
gratum faciēs: ad quā p̄ncipaliter ordi-
nanť. Alius secūdarius p̄ambul⁹. ut di-
spositio ⁊ ordinatio ad vlteriorē pfectio-
nem. s. gr̄am gratū facientē. Et iste diciť
caracter: vel aliqs ornatus aīe in sacra-
mētis in qbus nō imprimiť caracter. Di
canť autem sacr̄a causare duo p̄dicta ſm
Bon. 4. di. 1. q. 1. ar. 4. nō q̄si faciāt ea in
aīa. sed qꝛ virtus dei suscipiētibus sacr̄a
assistit ad infundendū illa ex ordinatiōe
sua. Mar. vlti. Qui cre. ⁊ ba. fue. sal. erit.
Un̄ dicit Augu. 9. de ci. dei. c. 7. ꝙ spūs san
ctus operať intrinsecus vt valeat medicia
q̄ exhibeť extrinsecus. Assistit aūt ad hoc
tūc virtus diūa merito passiōis xp̄i. vn̄ð
sup illud Ro. 5. In silitudinē p̄uaricatio-
nis Ade. glo. Ex latere xp̄i ꝓfluxerūt sa-
cramēta. s. aqua ablutiōis: ⁊ sanguis re-
demptiōis: p que saluata est ecclia. ⁊ sp̄ā
liť de baptismo habeť de ꝯse. di. 4. ꝓrie.
⁊ ex̄ de baptis. maiores. §. cante. Si q̄
rať qđ sit caracter ꝓut hic accipiť. dicē
dum ꝙ ſm ꝙ dici pōt ex scriptꝭ magrōꝝ

caracter est quoddā spūale signū aīe di-
uinitus impressū gr̄e significatiuū: ⁊ q̄ tū
est de se ad grām dispositiuū dei cui⁹ grā
est ⁊ silitudo cōfiguratiuū: ⁊ ꝑpli dei ꝫ fi
dei statum distinctiuū: reddens hoīem
hn̄tem ipm spūalium actuū ꝯmunicatiuū
cuiusmōi sūt mīstratio vel receptio sacro
rum: ⁊ indelibilir ꝑmansiuū. vn̄ Augꝰ.
Caractere semel imposito nunq̄ꝫ aliquis
eo carebit. hoc aūt verū nō esset: nisi p sa
cramentū illud aliqd ꝑpetuū aīa reciperet.
Quia v̄o vt dictum est caracter ē signum
distinctiuū ꝑpli dei sm̄ statum fidei. iō im
p̄mitur tn̄ in sacramētis recipiētibus de-
terminatū fidei statum. ¶ Triplex autē
est status fidei in ecclia militāte: ⁊ ꝫ hoc
est triplex distinctio: sicut in exercitu. Pri
ma cōis totius exercitus ab alio exercitu
2ª spālis militū a ꝑplaribus. 3ª spālissima
ducis ab vtrisq̄. Prima respicit statū fi
dei gignēde. ⁊ hec fit p caracterem baptis
mi. 2ª statum fidei defendēde ab aduersa
rijs. ⁊ hec fit per caracterē cōfirmatiōis.
3ª statum fidei multiplicāde in alijs: ⁊ de
scende. ⁊ hec fit per caracterē ordinis. Pri
ma est bonoꝝ a malis: seu fideliū ab infi
delibus. 2ª fortiū ab infirmis. 3ª clericoꝝ
a laicis. ꝫ Tho. 4. di. 6 p. i. ar. 4. c.

Circa 5ᵐ. s. ministros sacramētoꝝ
queruntur plura. s. vtꝝ ptās mini-
sterij cōueniat etiā malis in sa-
cramētis. R° ꝙ sic. q̄dam. n. sunt de sub̄a
sacramēti. ⁊ hec omissa sacrā euacuāt. q̄-
dam v̄o de ꝯgruentia. ⁊ hec si omittantur:
nō euacuāt. bonitas v̄o ministri de ꝯgru
entia est: nō de sub̄a. Nā ea q̄ sunt de sub̄a
optet esse certa. bonitas v̄o ministri incer
ta est. ideo si desit nō est min⁹ sacrm̄. vn̄
Augꝰ. sup illud Jo. i. Sup quē videris ⁊c.
dicit qd inquit tibi facit minister malus:
vbi bonus est dn̄s. ⁊ habetur de cōse. di. 4.
baptism⁹. Ad hoc etiā est ar. c. di. c. roma
nus pōtifex. ⁊ c. di. 4ᵒʳ. c. sequētib⁹ ad di
ctū. c. roman⁹ pontifex. ⁊ pluribus alijs.
¶ Utꝝ sanctitas mīstri operetur aliqd ad
effectū sacramēti. hoc est querē vtrū san-
ctior minister meliorē effectū sacramēti fa
ciat. R° ꝙ nō. vnde Augꝰ sup Jo. tracta
tu 5°. ⁊ habetur de cōse. di. 4. cum baptizat
malus. nō datur inquit impar baptismus:
p impares ministros. hoc idē etiā ꝓbatur
in plurib⁹ alijs. c. eiusdē di. ¶ Sciendum
tn̄ ꝙ i sacramēto q̄dā sūt substātialia: ⁊ i
his nō plus valet operatio boni ministri:

mali. q2 deus ibi operatur vt actor. homo
vt minister. q̄dam v̄o non sūt substantia-
lia: vt sacramētalia. s. orationes ⁊ hi⁹. ⁊ in
his pōt valere sanctitas ⁊ bonitas mini-
stri. ⁊ hoc p accn̄s: nō p se q̄ꝫtum. s. ad ali
quos effectus accn̄tales sacroꝝ nō essentia
les sm̄ Pe. 4. di. 5. q. 3. ar. i. q. i. ⁊. 2. ⁊ Ri
char. 4. di. 5. q. 3. ar. i. c. Ud dicendū ꝙ il-
lud qd̄ est effectus sacramēti nō impetra
tur orōne ecclie vel ministri. sed solū pas-
sione ⁊ merito xp̄i. cuius virtus operatur i
sacramētis vt dictū est. vnde effect⁹ sacra
menti non datur melior p ministrū melio-
rem. aliqd tn̄ annexū impetrari pōt recipi
enti sacrm̄ p deuotiōem ministri: sed tn̄ mi
nister nō operatur: sed impetrat operandū a
deo. sancti. n. aliqn̄ inueniuntur baptizādo
obtinuisse his q̄s baptizabāt sanitatē cor
poris. vt sanct⁹ Siluester Cōstantino mū
datiōem lepre. ¶ Utꝝ mali peccēt dispen-
sando sacrā. R° ꝙ sic. nā aliqs in agēdo
peccat ex hoc ꝙ operatur non sm̄ ꝙ optet.
vt pꝫ p ph̄m 5° ethi⁹. est autē cōueniēs vt
ministri sacroꝝ sint iusti ⁊ mūdi. q2 mini
stri debēt dn̄o cōformari sm̄ illud Leuit.
19. Sancti eritis ⁊c. ⁊ ideo nō est dubiū
qn̄ mali exhibētes se ministros dei: ⁊ ec-
clesie in dispensatiōe sacroꝝ peccent. ⁊ q2
ꝫ peccatū pertinet ad irreuerētiam dei: ⁊
cōtaminationē sacroꝝ q̄ꝫtum est ex parte
ipsius hoīs peccatoris. lꝫ sancta sm̄ se ⁊
incōtaminabilia sint. ꝯn̄s est ꝙ tale pctm̄
sit mortale ex genere suo. ꝫ Tho. 4. di. 5.
q. 2. ar. 2. q. 4. c. ⁊ 3. q. 64. ar. 6. c. Utrū
malus minister cui offertur puer baptizan
dus in piculo mortis existēs sit ꝑplexus.
R° vt. j. vbi agetur de his q̄ requirūtur ex p
te baptizantiū. ¶ Utrū suscipiēs sacramē-
tum a malo ministro peccet. R° ille q ad
sacrā accedit suscipit qdem sacrm̄ a mini
stro ecclie: nō inq̄ꝫtum est talis psona: lꝫ
inq̄ꝫtum est minister ecclie. ⁊ ideo q̄ꝫdiu
minister ab ecclia toleratur: ille q ab eo su-
scipit sacramētum: nō ꝯmunicat ei⁹ pec-
cato. sed ꝯmunicat ecclie que tanq̄ꝫ mini
strū exhibet eum. vnde nō peccat in hoc:
nisi forte per accn̄s: ꝯmunicādo eius pec
cato: vel cōsentiēdo. si hoc ipo faueat ei.
vel foueat eum in peccato. vnde dato etiā
ꝙ malus p̄sbyter peccet: sacramētum con
ferendo: non tn̄ optet ꝙ sumens vel petēs
ab eo: etiam p̄ter cām necessitatis peccet:
ꝓpter duo. Primo: quia nō pōt esse cert⁹
ꝙ ille sit in peccato mortali: cui spūs san-

cooperat' ministranti iustificationem im-
pij. 2° q2 petit qd iustum est.q2 sacramē
ta a suo p̄sbytero recipe debet.nec p h' co-
git:nec inducit eum ad peccādum.q2 ille
reddere pōt:non peccādo.qd debet. ¶ Si
vo ab ecclia non tolerat'.puta cum degra
dat':suspendit':vel excōicat': peccat q ab
eo recipit sacramētū.q2 ꝯmunicat pecca
to ipius:nisi cum in necessitate susciperet
ab eo baptismū.hec Tho.4.di.5.q.2. ar.
2.q.5.o.7 Pe.4.di.5.q 3.ar.1.q.3.o. ¶
Utrū angeli possint esse mistri sacramēto
rū. Rndeo.vt.s.dictum est.tota virt' sa-
cramētoꝝ a passiōe xpi deriuat':q est cu'
ſm ꝙ homo:cui in nā cōformant' homi
nes:nō angeli.sed ſm passiōem dicit' mo
dicū ab angelis minorat' vt pz ad Heb.
2°.7 ideo ad homies pertinet dispensare
sacramēta:nō ad angelos. ¶ Sciendū tñ
ꝙ sicut potentiā suam nō alligauit deus
sacramētis:qn possit sine sacramētis effe
ctus sacramentoꝝ cōferre.ita etiā potenti
am suam nō alligauit ministris ecclesie.
qn etiam angeli possint veritatē misterij
cōferre in sacramētis.7 q2 boni angeli sūt
nuncij veritatis:ideo si aliqd sacramēta
le ministeriū a bonis angelis pficeret':ra
tum esset hīdum.q2 cōstare debet hoc fie
ri auctate dina.sicut qdam templa dicit'
misterio angeloꝝ cōsecrata Si vo demo
nes:q sunt spūs mendacij:aliqd sacramē
tale misteriū exhiberent:nō esset ratū ha
bendū.hec Tho.4.di.5.q.2.ar.3.q.2.o.7
3.q.64.ar.7.c. ¶ De intentōe 7 fide vtrū
requirant' in mistris sacroꝝ: vide.i.vbi
agit' de his que requirunt' ex parte ba-
ptizātium

Circa 6m.s.iteratōez sacramētoꝝ
querunt' plura.s.vtrū possint ite-
rari. Rndeo tria sacramēta pe-
nitus iterari nō possunt:nec debent.s.ba-
ptismus 7 ordo .i.q.i.qd qdam. in prin.
siliter cōfirmatio.de cōse.di.5.dictū est.7
ca° de homie. Quia g nō possunt iterari:
ideo nihil facit q iterat.quia vo non de-
bent ideo q sciēter iterat grauissime pec-
cat. Reliqua vo 4.or iterari possunt.s.ma
trimoniū.3i.q.i.aperiant.7.c.se. Item eu-
charistia.de cōse.di.2.quotidie. Item peni
tentia.ex de peni.7 remis.omis. Itē extre
ma vnctio.35.di.illud. Rō autem hoꝝ est
q2 nullū sacramētale nec sacramētū qd
habet effectū ppetuum debet iterari. quia
ostenderet' sacramētum nō fuisse efficax
ad faciēdum illum effectū.7 sic fieret in-
iuria illi sacramēto.i.q.i.qd qdam. Sa-
cramentū aūt qd habet effectū non perpe
tuū:pōt iterari sine iniuria:vt effectus p-
ditus merito recuperet'.quia g p̄ma tria
effectū habent ppetuum. imprimūt.n.ca-
racterem indelebilē in aīa'q ex quo semel
imprimit':amplius nō potest imprimi.Et
ille effectus p̄mus sine quo nihil fit:est p-
petuus.ideo nō possunt nec debent iterari
7 q2 etiam sic statuit Dñs.vnde si aliqs
resuscitaret':nō esset rebaptizādus:vl' re
ordinādus:vel recōfirmādus.Sec' autē
est de alijs 4.or sacramētis. Probat' h' di
uersitas ab Aug.32.q.7.licite.7.i.q.i.ꝙ
qdam. ¶ Quidā autē dicunt:ꝙ nullum
sacramētum est iterandū. p quibus facit
Aug.dicens. Nulli sacramēto est iniuria
faciēda.g nullum sacramētum est iteran-
dum.quia de tali iniuria loquit' de ꝯse.di
4.ostendit'. Cōcordādo vo potest dici si-
ne p̄iudicio ꝙ sacramētum iterari possit:
intelligit' dupliciter.Uno mō respectu eius-
dem sumentis.7 sic verū est ꝙ supdicta
4.or sacramēta possunt iterari.quia ab eo
dem possunt pluries sumi. ¶ Alio mō re
spectu eiusdem effectus.7 sic verum est ꝙ
etiam illa 4.or iterari nō debent.si.n.itera
rent' ad eundē effectū in numero:ad quē
p̄us fuissent sumpta 7 collata:fieret ipis
iniuria:ac si fuissent p̄us ab effectu suo
vacua:cum tñ semp habeāt suū effectū.
nisi assit impedimentū ex parte sumentis.
Iterari tñ possunt ab eodem ad effectum
nouū sine iniuria sacramēti.rōne predi-
cta. ¶ Que est pena iterato cōferentis ba
ptismū. Rndeo q scienter aliquem reba-
ptizauerit ſm Hosti.ti. de apostasia. talis
si sit clericus est ſm canones deponēdus.
ar.de cōse.di.4.eos quos.7.c. qui bis. si
sit laycus est excōicandus:7 pena graui-
ori plectēdus.vt dicit' ibidem. nec potest
ordinari. vnde etiam acolitus:qui miste-
rium p̄buit scienter p̄sbytero rebaptizan
ti si publicū sit:non debet ad ordines pro
moueri:nisi religiōem intret.vbi fauore
religiōis potest secum dispensari.Si vero
sit occultum:cum de pena penitētiam ege-
rit:pmoueri potest.extra de apost.a. ex lra
rum.Si vo rebaptizauit ignorāter igno-
rantia facti:exhibita debita diligentia ol-
mode excusat'.Si autem ignorantia iuris.
non excusat'.quia talis ignorantia in ta
libus non excusat. Scdm leges vo qui

rebaptizat est si sit laycus: decapitandus.
Si vo sit p̄sbyter est tanq̄ indignus a sa
cerdotio deponēdus. C. ne san. ba. itera. l. i.
¶ Que est pena suscipiētis iterato baptis
mū. Rndeo fm leges videt̄ esse decapitā
dus. vt in p̄dicta. l. fm vo canones q spon
te vel coacte cōditionaliter fuerint reba
ptizati: nō possunt ꝓmoueri. Et idem in
tellige si ignorāter. ⁊ postea cum sciuerint
ratum habuerint. dis. 50. cōfirmādū est.
⁊. i. q. 7. cōuenientibus. ⁊. c. qui in qualib3
Hoc autē fuit statutum ꝓpter reuerentiā
sacri ⁊ in detestatōem iniuriātū sacramē
to. In habitu tn̄ clericali debent isti viue
re. ⁊ sic retinebūt p̄uilegiū clericale. di. 81.
dictum. ⁊ de cōse. di. 5. dictum. Qui autē
ignoranter fuerint rebaptizati: sicut inter
dum fit de pueris. vel coacti absolute pos
sunt ꝓmoueri de iure fm aliquos: ex qui
bus est Host. fm vo alios de dispensatio
ne ep̄i. ⁊ hoc est tutius fm Goffred. ⁊. i. q.
4. placuit. de vtrisq̄ habet̄ de cōse. di. 4.
eos quos. Obuiare tn̄ p̄dictis videt̄ de cō
se. di. 4. qui bis. vbi dr̄. Si qs est ignorā
ter rebaptizatus: nō indiget ꝓ eo penitē:
sed tn̄ irregularis est: ⁊ nō potest ꝓmoue
ri: nisi necessitas magna cogat. Rndeo
fm Bar. hoc intelligit̄ de ignorātia iuris
que non excusat. ⁊ cum dicit̄ q̄ talis nō
indiget ꝓ eo penitere. supplet: verum est
tm̄ q̄tum ad̄s. Scdm̄ Hugi. vo intelligit̄
nō tm̄ de ignorātia iuris: sed etiam facti.
⁊ factum fuit hoc olim in odium rebapti
zantiū. sed hodie bene possunt tales pro
moueri: quia tales oīno excusat ignoran
tia facti. ⁊ he responsiōes habent̄ in glo.
p̄dicti. c. qui bis. ponunt̄ etiā a Goff. par
tim in sum. sua ti. de sacris non iterādis.
Qd vo dr̄ ibi nisi necessitas cogat. ⁊ ad
dit̄ q2 imminēte necessitate: est cum talib⁹
per ep̄m dispensādum. Scdm̄ aūt Sco.
4. di. 6. q. 4. ar. i. q. 2. illud. c. qui bis cum
accipiat̄ ex p̄niali Theodori ep̄i Cantu
arien̄. infligere non potest irregularitatē
nisi forte dicat̄ q̄ omnia. c. a Gratiano in
corpore decretorū incorꝑata: sunt a papa
cōfirmata. hoc tn̄ non est manifestum: si
cut est manifestū: q̄ omnia que sunt in cor
pore decretaliū sunt per papā cōfirmata.
hoc enim p3 per ꝓemiū Grego. 9. ⁊ per
proemiū Bonifa. 8. Et si dicat̄. l3 ille ep̄s
non potuerit ius illud cōdere: innuit tamē
papam illud ius cōdidisse: cum dicit fm
canones. Rndeo glosator deberet ostēdere

vbi sit super hoc editus canon: ⁊ hoc nō
facit. potest ergo dici: q̄ ignorātia dūmō
sit ꝓbabilis sicut excusat totaliter cōferē
tem a pena irregularitatis: ita ⁊ suscipien
tem. vlr̄ enim pena canonica non incurri
tur: nisi a latore canōis inferat̄. vbi ergo
non inuenit̄ ex vi verborū inflicta. dicen
dum est: q̄ nulla est. verba enim cōstitutī
onū penalium: nō sunt amplianda: sed po
tius restringēda fm regulā iuris. H Sco.
vbi. s. ¶ Qd autem dictū est de rebapti
zato: intelligēdum est etiam de reordina
to: vel recōfirmato ar. di. 68. c. i. ⁊ de cōse.
di. 5. dictum. ⁊ di. 50. p̄sbyteros. Ita dicit
canonista. ¶ Sed Sco. vbi. s. in fi. dicit
cōtrarium: cum nō inueniat̄ exp̄sse in iu
re irregularitas inflicta ꝓ iteratiōe cōfir
mationis. ⁊ hoc cōfirmat̄ per illud. c. di
ctum. vbi infligit̄ pena ꝓ iteratiōe cōfir
mationis. ⁊ non pena irregularitatis. sed
magis innuit̄ oppositum. s. exercitium offi
cij clericalis. De pena etiam talib⁹ impo
nenda: dicet̄. j. cum de mensura satisfacti
onis aget̄. ¶ Quid de illo qui dubitat ꝓ
babilit̄: vtrū sit baptizatus vel cōfirmat⁹
vel ordinatus. Rndeo q̄ sine periculo ꝓ
pter tale dubium: potest baptizari: ordina
ri: ⁊ cōfirmari. quia non intelligit̄ iteratū
quod nescit̄ esse factum. de cōse. dis. i. solē
nitates dedicationū. ⁊ de cōse. di. 4. si nul
la. ⁊ ex̄ de presb. non bapti. veniens. vnde
si habita diligentia requirendo. s. a famili
aribus eius: ⁊ notis de eo per aliquem sci
ri nō possit q̄ baptizatus fuerit intrepide
rebaptizari poterit. de cōse. di. 4. cū itaq̄
quinimo etiam tenet̄ ⁊ debet in dicto ca° si
nulla. vnde in tali casu: quia illud est si
gnum ꝓbabile q̄ non sit baptizatus: eū
qui baptismū iterat ignorantia totaliter
excusat. debet autem tunc cōferens ba
ptismū3 his verbis vti. si es baptizatus:
non rebaptizo te. sed si non es baptizat⁹:
ego baptizo te in nomine patris ⁊ filij ⁊ spi
ritus sancti. extra de baptis. c. 2. ⁊ eandē
formam seruet in alijs. Quomō de ali
quo cōstabit ꝓbabiliter q̄ baptizat⁹ sit.
Rndeo vnius hominis testimonio. Nā
de baptismo ⁊ cōfirmatiōe credit̄ testimo
nio vnius hominis secus est de ordine. di.
98. affros. ⁊ est ratio fm Gregori. i. q. i. §.
ecce cum honoris. quia circa talia. s. que
etiam ad alios ordinant̄. vt est ordo ma
ius periculū3 vertitur. dis. 42. quiescam⁹
hoc notatur dis. 4. placuit. in glo. ¶ Esto

q inueniat infans expositus: et a quo sit
expositus nesciat penitus: nec cum eo si-
gnum vel vestigium inuenit: q baptizatus
sit. nunquid est talis baptizandus absolute:
vel sub conditione. Respondeo talis est bapti-
zandus: quia in dubio quis s. pro baptizari
debet. de conse. dis. 4. paruulos. et c. si nulla
Quia tamen non est certum eum non esse ba
ptizatum. ideo ad vitandum omne periculum
baptizandus est sub conditione vt predictum
est. ¶ Quid si aliquis probet se esse ordina
tum quo ad speciem facti. tamen alius exci-
pit contra eum dicens eum non fuisse bapti
zatum. nunquid crederet tunc vnius testi
monio baptismum. Respondeo. dicit Hugo. q
quando non est in preiudicium alij: creditur.
alias autem non. vnde non posset quis de ba
ptismo suo testimonium facere pro vnum si quid
sibi legatum esset siue relictum sub hac con
ditione. s. si baptizatus esset. quia s. fieret pre
iudicium heredi. de conse. dis. 4. placuit. in
glo. ¶ Quid si dubitetur de mortuo: vtrum
fuerit baptizatus. Respondeo q secus est de
viuo et de mortuo. vbi enim dubitatur de vi
uo: habetur pro non baptizato: et baptizatur.
de conse. di. 4. cum itaque. ubi vero dubitatur
de mortuo: presumendum est eum esse bapti-
zatum. extra de presbytero non bapti. c. 2. et 3. vbi
dicitur. De eo qui natus est ex christianis pa
rentibus: et inter christianos est fideliter con-
uersatus: tam violenter presumitur q fue-
rit baptizatus. vt hec presumptio pro certitu
dine sit habenda: donec euidentibus for
sitan argumentis contrarium probaretur. de hoc
etiam est ar. de conse. dis. 4. quibus. et c. pal
legato cum itaque. vbi etiam hoc no. in glo.

¶ De cathecismo et exorcismo. ti. 2.

Consequenter considerandum est
de singulis sacramentis in spe
ciali secundum ordinem premissum.
Unde primo considerandum est
de cathecismo et exorcismo: que duo prepa-
rant ad baptismum. 2° de ipso baptismo.
3° de efficacia baptismi. 4° de ministris
baptismi. 5° de baptizandis. ¶ Circa ca-
thecismum autem queruntur plura. s. vtrum ca
thecismus debeat precedere exorcismum: vel
econuerso. Respondeo si baptizandus sit adul-
tus: et capax doctrine. tunc secus est quam si
sit paruulus. vnde in adultis precedit ca-
thecismus. in paruulis vero exorcismus. et

ideo mutatus est ordo secundum aliquas ecclesias
nec obseruatur ille qui consueuit esse in eccle
sia primitiua. quia tunc baptizabantur adul
ti: nunc autem paruuli. ¶ Utrum debeat cathe
cismus precedere baptismum. Respondeo q sic.
de conse. dis. 4. ante baptismum. et c. prima. cum
enim baptismi salus per fidei veritatem sit
merito requiruntur a baptizando ea que sunt
de necessitate fidei. hec autem sunt tria. scilicet
fidei susceptio: professio: et obseruatio. et ideo
propter hec tria cathecismus est inuentus.
in quo fit instructio de articulis omnibus:
distincta ad fidei susceptionem. fit etiam re
sponsio ad fidei professionem. fit etiam respon
sio siue obligatio ad fidei obseruationem.
Quia vero adultus peccatum proprium ha-
bet: et per se credere potest: requiruntur hec
de necessitate ab eo: et per seipsum. Quia vero
paruulus nec peccatum actuale habet: nec per
se actu credere potest. ideo requiruntur ab
eo de congruitate: et per vicarium. s. patri-
num suum. ¶ Utrum vero dicat patrinus
respondens pro paruulo: credo. Respondeo q
sic. quia respondet pro eo de fidei sacramen-
to secundum Augu. in presenti. vt sit sensus credo.
i. fidei sacramentum suscipio: vel suscipere
presto sum. et non est sermo falsus: vel in-
solitus. quia vt dicit Augusti. ad Bonifa
cium. Sepe signum sumitur pro re. sicut di-
cimus: Cras erit resurrectio domini. et videns
furnum dicit se videre ignem. Uel respon
det de obseruantia fidei in futuro. secundum Dio
nysium. vt sit sensus credo. i. quando ad per
fectam etatem venerit. credet. et hoc qui-
dem confiteri potest ex proposito sollicitudi-
nis circa eum adhibende. ¶ Aut alio mo
do posset esse sensus. credo. i. operam da-
bo ad hoc q credat. ¶ Utrum paruuli sint
cathecizandi. Respondeo q sic. licet enim cathe-
cismus propter adultos fuerit institutus: sit
tamen cathecizandi etiam paruuli: licet nul-
lam possint apprehendere instructionem cir-
ca exprimendam veritatem: siue vtilitatem
baptismi. tum etiam propter maiorem solen
nitatem. tum etiam vt patrini melius sci-
ant: super quibus debeant paruulos infor-
mare. tum etiam vt paruulus fidem et re
ligionem christianam diligentius custodiat:
per hoc q sciet se eam per alium in baptis
mo professum fuisse. ¶ Sed queritur in cu
ius persona respondeant patrini. Respondeo
potest dici q in persona sui: vel in persona
paruuli. vt patet ex supradictis. ¶ Utrum aut

ex illa responsiõe patrini obligent᷑. de hoc
habet᷑ .j. vbi agit᷑ de ritu baptismi. ¶ Utrum
paruulus p eos obliget᷑. Rndeo quedam
sunt necessitati. ⁊ ad hec potest homo per
alium obligari. quedam volũtati. ⁊ ad h̃
requirit᷑ ꝓprius cõsensus. obligat᷑ ergo
per patrinos voto generali: nõ speciali: ad
ea que sunt necessitati. non ad ea que sũt
superogatiõis. de cõse. dis. 4. paruuli. hec
Bon. 4. dis. 6. p. 2. q. 2. ar. 3. q. 3. ¶ Utrum
huiusmõi obligatio sit votum. Rndeo ꝙ
non ꝓprie. quia votum ꝓprie est de eo qd̃
est superogatiõis: extenso tamẽ nomĩe est
votum. quia est voluntaria obligatio. vñ
super illud ps. Uouete ⁊ reddite ⁊c̃. dicit
glo. ꝙ votum emittit᷑ in baptismo. nõ fa
cit autem duplex pctm̃ veniendo contra.
quia non obligat᷑ postea magis ꝙ̃ prius
de necessitate. sed de bono ⁊ equo. h̃ Bon.
vbi. s̃. questiuncula. 4.

C Irca exorcismũ sciẽduꝫ: ꝙ baptis
mum ꝑuenire debet: non tm̃ cathe
cismus sed etiam exorcism⁹. de cõ
se. dis. 4. siue paruuli. vsq̃ ad. c. illud: ve
nit ad fontem. quia per exorcismũ assisten
te sibi virtute diuina. potestas diaboli ex
pellit᷑ a baptizãdo. sic intelligendo sꝫ Ri
chard 4. dis. 6. q. 6. ar. i. c. ꝙ artat᷑ potestas
diaboli respectu illius: ne ceteris paribus
tantũ possit decero ꝯ illũ: quãtũ velit. sed
per exorcismũ fit ne maxime impediat ba
ptizãdum a susceptiõe baptismi: ⁊ effectu
eius. vnde nõ debet exorcism⁹ aliquo mõ
ꝑtermitti: nisi in necessitate. ⁊ tunc cessan
te piculo debet suppleri vt solẽnitas ⁊ vni
formitas seruet᷑ in baptismo. Et etiaꝫ q̃a
s̃m Richard. vbi. s̃. habet efficaciaꝫ etiam
post baptismũ reprimendo diaboli potesta
tem: quam diabol⁹ accepit super homieꝫ
per peccatũ. lꝫ enim ĩ paruulo post baptis
mum non sit peccatũ: tamẽ in eo remanet
actualiter fomes peccati. Cum ꝑdictis cõ
ueniũt Tho. 4. di. 6. q. 2. ar. 3. q. i. ⁊ alij do
ctores. Debet etiam baptizãdus cathechi
zari ⁊ exorcizari per p̃sbyterum. de cõse.
dis. 4. sacerdotes. ¶ Ad hoc nota ꝙ adul
ti baptizãdi debent tribus septimanis añ
baptismũ cathecizari ⁊ exorcizari in qui
bus doceant᷑ symbolũ. s. Credo in deum.
⁊ in cena dñi debent epo ⁊ p̃sbytero respõ
dere: ⁊ postea baptizari in sabbato pasce.
de cõse. dis. 4. baptizãdos. ⁊. c. seque. Iu
dei autẽ quia frequẽter ad uomitum rede
unt: debent ante baptismũ. 40. diebus ca
thecizari: ⁊ in abstinẽtia probari. di. 4. ne
qd absit. ¶ Quid autem significẽt ea que
fiunt in cathecismo ⁊ exorcismo: ponit᷑ de
cõse. dis. 4. ab illo. c. postea. vsq̃ ad. c. ve
nit. ⁊. c. persona. habet᷑ etiã h̃. j. de ritu sole
ni baptismi. q̃si in fi.

¶ De baptismo. ti. 3.

P Ostea cõsiderãdum est de ipso
baptismo. ⁊ p̃ de quo baptis
mo est hic intentio. 2° quid ẽ
baptismus: de quo hic intendi
tur. 3° a quo fuit institutus. 4° de eius
materia siue liquore: in quo habet fieri.
5° de forma verborũ eius: que debent ibi
dici. 6° de lotione. 7° de ritu baptismi. ⁊
quare baptismus nõ possit iterari. ¶ Cir
ca primũ sciẽdum ꝙ triplex est baptism⁹.
vt dicit Aug. li. 4°. de vnico baptismo. ⁊
habet᷑ de cõse. dis. 4. baptismi vicem. scꝫ
fluminis sanguinis ⁊ flaminis: siue sps san
cti. De p̃mo Io. 3. Et post h̃ venit Iesus
in terram Iudeam: ⁊ baptizabat. De 2°
Io. i2. Baptismo hoc habeo baptizari.
De 3. Act. 2. Uos autem baptizabimini
spũ sancto. Primus dicit᷑ ꝓprie baptism⁹
alij duo methaphorice. q̃a vterq̃ instar
baptismi aque habet purificare. ⁊ per cõ
sequẽs vicem eius supplere. Est autem po
tissimus baptism⁹ sanguinis. vnde Aug.
ad Fortunatũ. ⁊ habet᷑ de ꝯse. dis. 4. Ca
thecuminũ baptizatus cõfitet᷑ fidem suaꝫ
coram sacerdote: martyr coram ꝑsecuto
re. ille post ꝓfessiõem suam aspergit᷑ aqua
hic sanguine. p̃sens autem intentio est de
baptismo aque.

C Irca 2m̃ sciẽdum ꝙ baptism⁹ di
cit᷑ ab eo qd̃ est baptizare. quod
grece idem est qd̃ lauare latine.
vnde baptism⁹ potest dici lauacrũ qd̃ est
aqua deputata ad lauãdum. vel lotio: qd̃
est effectus vel vsus lauacri. Scd̃m autẽ
ꝙ baptism⁹ est nomẽ sacramẽti: diffinit᷑
sic a mag̃ro sniaꝝ li° 4° dis. 3. Baptism⁹
est ablutio corpis facta sub forma verbo
rũ certa. i. determinata. Et stat ibi ablutio
anthonomatice ꝓ ablutiõe aque. stat etiã
ꝓ lotione corpis passiua. ⁊ ly corpus stat
anthonomatice ꝓ corpe humano. ¶ Sci
endum tñ ꝙ in baptismo est aliquid qd̃
est sacramentum tm̃. vt lotio exterior. ⁊

aliquid qđ est sacramētum ⁊ res vt cara cter. ⁊ aliquid qđ est tm̄ res. s. mundatio interior. Et idem intellige de alijs sacramē tis. primum est cā secūdi ⁊ tertij. 2m est si gnū primi ⁊ tertij. dat̄ autē descriptio pre dicta de eo qđ est tm̄ sacr̄m in baptismo.

C Irca 3m. s. a quo baptism⁹ fuit in stitutus sciēdum q̄ Dn̄s sacra mentū baptismi insinuauit: insti tuit: ⁊ cōfirmauit. Insinuauit qdez facto cum baptizatus fuit a Iohāne. ⁊ verbo: cum p̄dixit Nicodemo Io. 3. Nisi qs re natus fuerit ex ⁊c. Instituit autem facto cum baptizare discipulos fecit. Io. 3. post hoc venit Iesus iterū in Iudeā ⁊ bapti zabat. ⁊ tunc instituit verbo ⁊ facto. quia dicit̄ ibi q̄ baptizabat. ⁊ si nō in persona ꝓpria: tamē discipuli in sua p̄sentia: s̄m q̄ ipse volebat. ⁊ iterum misit discipulos su os ad p̄dicādum ⁊ baptizādum Luc. io. Cōfirmauit autez baptismū etiam facto: cum. s. de latere eius nō tm̄ fluxit sanguis sed etiam aqua in passiōis cōsūmatiōe. ⁊ verbo quādo post resurrectiōem omēs discipulos ⁊ singulos ad p̄dicādum mi sit Math. vlt. Et sic p3 ex scriptura qñ in stitutus est baptism⁹: ⁊ quō scriptura di uersimode loquit̄. p3 etiaz q̄ baptism⁹ in stitutus fuit añ passiōem: ⁊ post. sed ante: institutiōe priuata. post v̄o institutiōe pu blica. cum oībus publicatum ⁊ impositū est euāgelium. p̄ma institutio erat q̄si in cō silio. 2a in precepto. cuius vnusq̄sq; ex eo tpe debitor esse cepit. ex quo ad eum insti tutio p̄uenit s̄m Bon. 4. di. 3. p. 2. q. i. ar. i. q. i. in fine. ⁊ Rich. 4. dis. 3. q. 5. arti. i. c. ⁊ Gual.

C Irca 4m sciēdum q̄ baptism⁹ fie ri debet in aqua. Rō cuius est in stitutio diuina. Institutiōis v̄o hui⁹ p3 cōgruentia. q: in baptismo aīa mun dat̄ p grām: ⁊ sine eo s̄m cōem legez nul lus saluat̄. ꝓpter que duo optime sibi cō uenit aqua. s. quantū ad p̄mū. q2 est nāli ter ablutiua. ⁊ q̄tum ad 2m. q2 est inter omēs liquores ꝯmunissima. vñ debet fie ri non in aqua artificiali. sed in nāli. quia illa ab oībus cōiter ⁊ faciliter pōt haberi nō sic autē aqua artificialis. Pōt autem fieri in omi aqua nāli: nō tm̄ simplici sed etiam mixta. ⁊ in aqua q̄litercūq; trāsmu tata: dūmō sit ibi spēs aque salua. al's sec⁹ esset. vñ pōt fieri i aqua maris: in lixiuio ⁊ in aquis sulphureis. N. sciēdum aūt discernē spēm aque oportet attendere tria s̄m Gual. s. liquoris originē. rōne cuius p3 q̄ baptism⁹ nō pōt fieri in aqua rosa cea vl' de ruta ⁊ hui⁹ facta. nec in urina nec in saliua. ex̄ de baptis. non vt opponeres. q2 hec nō habent aque elemētaris originē ⁊ ideo nec speciē ⁊ formam. ratiōe cuius patet q̄ nō pōt fieri in porrecta pulmento ⁊ hui⁹ liquoribus mixtis. q2 nec māam nec spēm aque habēt ⁊ efficaciā. rōne cui⁹ pa tet q̄ nō pōt fieri in clareto luto ceruisia ⁊ hui⁹. Medo autē speciem aque tenet: ideo in eo pōt fieri baptism⁹: l3 melius fiat in aqua. Cum p̄dictis ꝯuenit Rich. 4. di. 3. q. 3. o. ⁊ alij doctores. Si aūt aliq̄s esset baptizatus in aliquo liquore de quo du bium eēt an haberet spēm aque: rebapti zādus esset. vt dicit Sco. 4. di. 3. q. 3. c. in p̄ticula. q. pura sub cōditiōe. ¶ Sed nū qd in aqua paludosa pōt fieri baptism⁹. R̄ndeo q̄ sic. q2 l3 coinquinet̄ corp⁹ ac cidētaliter ꝓpter eius cōfusiōem cum im mūdicijs grossis. saluat̄ tñ i ea spēs aque cui ex nā sua per se cōuenit habilitas ab luendi: ⁊ etiam aliquo mō remanet in ea ꝓprietas ablutiua: qđ ideo dico: q2 si nul lo mō remaneat i aqua actu ꝓprietas ab lutiua vt in glacie grandine niue ⁊ hui⁹. q̄s diu sic est disposita baptizari in ipa non pōt. hec Rich. 4. di. 3. q. 3. arti. 3. c. 2m ad oppo^m. Si etiam aqua paludosa esset ita incrassata q̄ recedēt a vera raritate aque nō esset in ea baptizādum sicut si ess3 lu tum. al's secus esset. q2 adhuc spēs aque remanent. hec Tho. 4. di. 3. arti. 3. q. 3. c. 3m ¶ Sed nūquid etiam in brodio car niū pōt fieri baptismus. R̄ndeo q̄ sic. Nā admixtio carnis non soluit spēm aque. nisi forte facta sit tanta resolutio carniuz coctarū in aqua q̄ liquor plus habeat de aliena substātia q̄s de aqua q̄ ex spissitu dine p̄spici pōt. si tamē ex liquore sic īspis sato exprimat̄ aqua subtilis: pōt in ea fi eri baptismus: sicut etiam in aqua q̄ exp̄ mit̄ de luto. l3 in luto fieri nō possit baptis mus. hec Tho. 3. q. 66. ar. 4. c. 2m ¶. Nū quid ad baptismū requirit̄ aqua sancti ficata R̄ndeo duplex fit sanctificatio in baptismo. Una est que fit in baptismo p verbum adueniēs elemēto. Alia est que fit ante baptismū per oratiōem a p̄sbytero p̄ma p̄tinet ad necessitatē baptismi: sicut

r ipm verbu.2a ad solēnitatem. Dicēdū ergo q ad baptismū requirit sanctifica- tio aque.pma de necīa. 2a vo de cōgruo. ita tñ q nisi necītas hoc requirēt i aqua non sanctificata qs baptizari nō debet:q alr faceret:mortalit peccaret fm Bon.4. dis.3.p.2.q.i.arti.2.in fi. Si qs autem ve lit in sabbato pasce r penthe.de aqua con secrata recipe ad sue domus aspersiōez:re cipiat eam ante crismatis infusiōez.de cō se.di.4.in sabbato sancto.

Circa 5m.s. formam verbo4 que dicunt in baptismo querit plo ra.s.que sit illa forma.r si est illa: que ponit ex de baptis.si quis. r de cōse. di.4.a quodam.r.c.multi.s.Ego te bapti zo in no.pa.r fi.r spi.san. Rndeo q sic. In hac.n.forma baptismi due particule cōtinent:vna ptinens ad sanctificatiōez elemēti.s.inuocatio trinitatis. Alia perti- nens ad determiatiōem intentiōis mini- stri.s.expssio actus baptizādi pma habet ex institutiōe dīna:r est eadem apud oēs ecclias:r fm oēs tpa. Nā circa illā duo cōcurrunt.s.expssio ipius actus r psone i quaz trāsit actus.r hoc iterū est cōmune apud oēs.vnde videt descendē a prima cōsuetudine r traditiōe baptizādi aplica Sed modus expmēdi est diuersus apud latinos r grecos.Cum g baptisma vnuz sit illorū q baptizant in ecclia latinorū r q in forma grecorū:que est. Baptizet Petrus in no.pa.r f..r spi.san.ideo optet q de substāria forme sit vna pars forme: illa.s.que ptinet ad sanctificatiōez elemēti Alia vo q̄tum ad expssiōem actus r per sone baptizāte.s.lter est de substātia q̄tū ad modum vo expressiōis q varius est: nō est de sba:sed accidit ex statuto ecclie: que pōt obligare ministz.sed nō pōt mu tare subaliter sacramētū.ideo etiā ille mo dus est de necītate faciētis: r non facti. lz qdam dicāt q sit de necītate vtriusq.ita q alit baptizatū necesse sit rebaptizari.s opi.pma est verior r cōior.hec Pe.4.di. 3.q.2.ar.i.q.i.c. ¶Utrū expssio triū perso narū sit de nec̄tate forme baptismi. Ro q sic.cuius rō est.quia baptism9 per formā suam cōsecratus est fm Aplum Eph.5o. Mundans eam lauacro in verbo vite.r etiaz Augu.li.de vni.baptis.dicit q baptis mus verbis euāgelij cōsecrat.r ideo opor tet q in forma baptismi exprimet causa sanctificatiōis. scz.trinitas personarū. Sciēdum tñ q professio fidei pōt fieri q̄- druplicit in baptismo. Aut ita q sit ple- na in corde r ore:sed non in fide ecclie.r tunc est vacuū.Aut in ore plena:sed non in corde:r tunc est plenū.quia fit in fide ecclie r nō persone.Aut plena in corde sz non in ore.r hoc aut fit ex volūtate:r tūc est vacuum.aut ex necessitate.s.mortis su peruenietis:vel infirmitatis:r tunc nō est simplicit plenum:sed ex dīna pietate sup- plente:pie putari pōt esse plenū vt.s. sum mus sacerdos nō dimittat imperfectū qd erat inchoatū.r in hoc cāu intelligit ver bū Ambr.li.de spū san.c.3.S fide mysteri um trinitatis teneat:r vna psona tm̄ noie tur:plenū ē scrz.vl' expone plenū ē scrm.i. plena est fides sacramenti:s nō effect9 ei9. vnde si talis moriat debet sepeliri in cim terio.Si autem anteq̄ oīa verba cōple rent impediret baptizat9 ita q cōpleri nō posset:puer iterū baptizādus esset sub hac cōditiōe ratiōe dubij. si tu nō es baptiza tus 2c.fm Rich.4.dis.3.q.2.ar.3.c.5o.r m co cōueniunt alij doctores. Sed obijcit cōtra pdicta.quia Bern. dicit in q̄dam eplā quēdam esse baptizatū in no mine dei r sancte crucis.asserens:queris vtrū sit baptizat9.ego vo hunc baptizatū puto. Rndeo q si ly in nomie dei distin- ctā intelligit trinitatis expressiōem:verū dicit.quia adiectio facta ex deuotiōe nō viciat sacramentū si vo non falsum dicat fm Pe.4.di.3 q.2.ar.i.q.2.c.r.c.3o. ¶ Quid si dicat in nomie triū personarū. Rndeo nō est baptizatus.vt habet de cō se.di.4.multi sunt.in glo. ¶Utrū in no- mine Christi posset qs baptizari. Rndeo q nō. Nā nunq̄ lz formam cōem a xpo traditam de inuocatiōe trinitatis mutare in spālē sine spāli cōsilio spūs sancti de cu ius cōsilio tpe pmitiue ecclie aplī in nomi ne xpi baptizabāt duplici rōne.s.ppt mo dum significādi.naz quodāmō noie xpi tota trinitas intelligit vt Ambro.exponit christus.n.vnctus dicit:r ideo vngentez vnctū r vnctiōem insinuat.Et ppt reue- rentiā significati.s.vt nomē Christi virtu osum r celebre ostēderet.cessante vo hac cā iam non lz sic baptizare:nec potest vt theologi cōiter dicunt sic tradi baptism9 fm Bon.4.di.3. par.i.q.2.ar.2.c.3o ad oppom.r Pe.vbi.s.c.2o Sz obijcit.qa

Nicolaus papa de cōse. di. 4. a quodam dicit q̄ si in nomīe trinitatis vel in noīe xp̄i baptizant᷑ baptizati sunt. Unū enim idē q̄s est vt sanct⁹ exponit Ambro. Rn̄deo q̄ nō intelligit q̄ verba oīno idē sonant. sed q̄ modus baptizādi in p̄mitiua ecclia cōformis fuit modo: quem nūc tenet ecclia. q̄z in xp̄o intellectus claudit᷑ trinitati. vt dictum est. s. t̄n implicite ⁊ remote. vel idē est. q̄z eiusdem virtutis est ⁊ efficacie in cāu in quo esset eadem cā baptizādi. vnde ⁊ eadem dispensatio eēt spiritus sancti s̄m Bon. vbi. s. i dubi. circa lrām. q. 4. Uel pōt dici q̄ q̄z in noīe xp̄i intelligit᷑ tota trinitas. vt dictum est. ideo p̄pter dubiū vtrū esset baptizatus qui in xp̄i nomīe baptizaret᷑. dicit papa Nicolaus q̄ nō esset baptizādus. q̄d est intelligendū absolute. q̄z mō si aliq̄s h̄ mō baptizaret᷑ debēt rebaptizari s̄b ↄditiōe s̄m Ricħ. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. 10ᵐ. s̄m vō Sco 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. de p̄ᵃ variatiōe for᷑. q̄z nō legit᷑ vbi p̄dicta dispēsatio fuerit relaxata dubiū est an talis sit baptizat⁹. ⁊ iō s̄b cōditiōe eēt baptizād⁹. Scōm vō Jo. de cōse. di. 4. a quodam. ⁊ Bern. ex̄. eo. si q̄s. Si q̄s in nomīe xp̄i baptizaret᷑ baptizatus eēt. l3 nō sic debeat baptiz̄ri. Scōm vō Hug. e. di. mala. nō esset baptizatus. ⁊ hoc q̄d dicit Nicolaus papa refert ad temp⁹ ecclie p̄mitiue. hoc nō. ex̄ de baptis. c. i. in glo. c. huius 2ᵉ opi. est Hosti. Nō autē dicit Nicolaus papa in nomīe trinitatis: intelligit᷑ explicite p̄priis nominibus personaꝝ exp̄ssis vt dicit glo. p̄dicta. ¶ Utrū exp̄ssio actus baptizādi sit de necītate baptismi. Rn̄deo q̄ sic. dic. n. Alex. 3. ex̄ de baptis. c. i. Actus baptizandi est de necītate forme. Rō huius est diuina institutio. Rō autē institutiōis est. q̄a intentio necessaria est sacramento. ⁊ hoc est sacramētum necītatis: ⁊ est ad alteru3 Immersio aut potest fieri p̄pter plura. ⁊ ideo p̄pter p̄iculum defectus intentionis: p̄prio verbo debet exp̄mi intentio in forma. ¶ Quid si dicat᷑. Ego mergo te i no. pa. ⁊c̄. Rn̄deo vt habet᷑ de cōse. di. 4. multi sunt. in glo. non est baptizatus. q̄z mergo non est synonymū cum hoc verbo baptizo. ¶ Quare dicit᷑ in nomīe ⁊ non i nominibus. Rn̄deo. quia l3 sint tria nomina personalia trium p̄sonarum. tamen est vnum nomē essentiale. virtus autē diuina que operat᷑ in baptismo ad essentiam pertinet. ⁊ ideo dicit᷑ in nomine: ⁊ non in nominibus s̄m Tho. 4ᵒ dis. 3. arti. 2. q. i. c. 9ᵐ. ¶ Ad dicēdum q̄ nomen ibi non sumit᷑ t̄m pro voce significante: sed pro noticia que quodāmodo vna est trium personarū: inquātum est vna veritas trium: ⁊ inquātum vnum correlatiuū intelligit᷑ in altero s̄m Pe. 4ᵒ dis. 3. q. 2. arti. i. c. 4ᵐ. Dicēdum etiam s̄m Pe. ibidem. q̄ ibi sumit᷑ singulare p̄ plurali. ⁊ s̄m istam sententiam videt᷑ q̄ si diceret᷑ in nomib⁹ patris ⁊c̄. esset baptismus. Scōm vō alios non eēt baptismus. quia sicut mutatio nominis impedit baptismū: ita ⁊ mutatio numeri. quia alia est sententia. ¶ Utꝝ si hec p̄positio in. scienter omittat᷑: sit baptism⁹. Rn̄deo q̄ nō. quia nomīe p̄ris nihil ē dictum: vel non est eadem significatio que prius. sed si ex defectu lingue vel eiusdem idiomatis mō ⁊ p̄prietate dimitteret᷑: eo q̄ in illo idiomate idem significet᷑ per ly in nomīe ⁊ per ly nomīe: ⁊ ecōuerso. pie pōt credi q̄ est baptismus. hec Hual. ¶ Utꝝ ergo sit de necītate siue de substantia forme baptismi. Rn̄deo q̄ nō. quia hec vox. s. baptizo generat plenū sensum. ar. de cōse. di. 4. retulerūt. vbi dicit᷑. si q̄s ita dicat. baptizo te in no. pa. ⁊c̄. baptism⁹ est l3 nō ponat᷑ hoc p̄nomen ego. hoc nota. ex̄ de baptis. c. i. in glo. b. Est t̄n ly ego de intentiōis expressiōe. Et idem dicēdum est de hac dictiōe. Amen. ¶ Utꝝ peccēt greci nō seruādo formam n̄ram. ¶ R̄ᵒ licuit eis formā n̄ram ad t̄ps dimittē p̄pter remouendū errorē quorūdā qui v̄tutes baptismi baptizātibus attribuebāt. dicētes ego sum Pauli. ego autē appollo ⁊c̄. t̄n illo errore sublato debuerūt ad ipam redire. vn̄ credit᷑ q̄ sic baptizādo mortaliter peccent si formā ecclie romane cōtemnāt. Illi vō q̄ ipam nō cōtemnūt ⁊ suā ex antiqua ↄsuetudine seruāt: mortalit᷑ vt puto nō peccāt. q̄z ecclia romana de illis grecis q̄ ei obediūt hoc dissimilat: ⁊ in aliis honestis eos recipit. hec Hual. De hac autē mā. s. de variatiōe forme baptismi quere ampl⁹. s. n. de sacris in cō. ar. 2.

Circa secūdū scz de forma faciendam in baptismo tenēdum est breuiter s̄3 docto. q̄ ablutio ē de necessitate sacramēti baptismi. Modus autē determinatus ablutiōis. puta p̄ aque

aspersiōem infusiōem vel immersiōem. ⁊
numerus ablutiōis nō sunt de necessitate
sacramēti baptismi. vnde i his cōsuetudo
cuiuslibet ecclesie est seruāda: quam qui
nō seruat grauiter peccat: nisi casus occur
rerit spālis: vl' necessitas que impediat. de
cōse. dis. 4. postq̄ vos. ⁊ 4^or. c. se. ⁊. c. pro
pter. Auctates autem que dicūt ter imer-
gendū: intelligūt: vbi ↄsuetudo talis erat
Ille vo que dicunt semel immergēdū: in-
telligunt vbi cōsuetudo erat cōtraria. ¶
Sed si vna imersio sufficit ad baptismuz
⁊ 2^a ⁊ 3^a addit: nūquid 2° ⁊ 3° baptiza-
tur. Rndeo sicut. j. dicet. intentio requi-
ritur ad baptismū. ⁊ ideo ex intentiōe mi
nistri ecclie qui intendit vnuz baptisma
dare: trina immersiōe efficit vnū baptis-
ma. Si autez ad singulas immersiōes re
peteret verba forme peccaret quātuz est de
se pluries baptizās. Unō quādo fit trina
immersio: in pma debet nomiari pater. in
2^a filius. in 3^a spūs sanctus. ⁊ tunc nulla
supfluit. quia nō est cōpletum sacramen-
tum donec terminatū sit verbū. incipit. n.
immersio cum verbo ⁊ terminat cū illo.
Debet autē baptizās quātomagis potest
bono mō simul abluere: ⁊ verba pferre:
nō est tamē necē sm Richar. 4. di. 3. q. 4
ar. 2. c. ⁊ Scotum. 4. dis. 6. q. 2. c. q simul
punctualiter vtrūq3 incipiat ⁊ terminet
s sufficit q platio verbo℞ añ incipiat q3
ablutio terminet: vel ecōuerso. Ponat
q aliquis existat sup pontem non potens
aquā habere ad baptizādum puerū: quē
cum timeat cito mori: si intendens puide
re saluti pueri proferēs verba in quibus
cōsistat forma: proijciat eū in aquam in
tentiōe baptizandi: ⁊ postea puer aliquo
cāu euadat: nūquid debet reputari bapti
zatus. ¶ Rndeo. credo q nō. qr proxima
mā baptismi est ablutio in aqua. q autem
aqua abluit pmo aqua cooperit in toto
vel in parte: ⁊ postea discooperit. vnde p
pter pmū repsentat xpi sepulturā. pter
2^m eius resurrectiōem. Quis autē puer i
casu pdicto p actum illius q ipm proijcit
in aquam immergat: nō tamē est act^9 or
dinatus ex sui nā ad hoc vt puer abluat
sed vt submergat. Et ideo si aliquo casu
p alios vel per eūdem proijciētem ipm in
aquam puer extrahat de aqua: non pro-
pter hoc puer esset baptizatus. qr illa im-
mersio que fuit facta ex sui natura non
ordinabat ad eleuatiōem pueri de aqua
sed ad submersiōem. hec Richar. 4. di. 4
c. de tribus casib^9. cāu. 2. ¶ Esto q aliqs
existat super puteum ad cuius aquaz nō
potest ptingere manu: nec vas habet cuz
quo possit haurire: sed habet calatū ⁊ cor
dam. Nō quero si p cordaz dimittat pu
erum in calato in aquam: ⁊ ex hoc bapti
zare intendens: ⁊ verba in qbus cōsistit
forma proferēs. vtrū puer sit baptizatus
Rndeo q sic. dum tamē calatus sit talis
q aqua subintrauerit ad abluēdum cor-
pus pueri. quia q baptizās tangat illuz
immediate quem baptizat: vl' aliquid ali
ud: nō est de essentia baptismi. ⁊ in pdicto
casu est immersio ⁊ eleuatio de aqua ⁊ est
immersio talis que ex sui natura nō ordi
nat ad pueri submersiōem. sed ad ei^9 de
aqua eleuatiōem qd patet p hoc q ille q
eum mittit semp tenet eum cum corda ad
eleuādum. Si tamē occurreret pdicta ne-
cessitas deberēt mitti pāni in aquā ⁊ p^9ea
illis extractis deberet aqua exprimi super
corpus pueri sub debita forma verboruz
⁊ cum intentiōe baptizādi. hec Richar.
vbi. s. casu. 3.

C Irca 7^m. s. ritum baptismi scien-
dum q in sacramēto baptismi de
necessitate ei^9 sūt ablutio in aqua
⁊ verba debita. ⁊ alia q̄ in ritu baptizādi
seruant: ptinent ad solēnitatem. Adhibē-
tur autē hi^9 tum ad excitādam deuotiōez
⁊ reuerētiam sacramēti. tum ad istructio
nem fidelium. tum ad cohibitiōem demo
nū: ne sacramētalem impediant effectum.
Debet autē in baptismo aliquis adesse q
baptizatū leuet de sacro fonte: recipiens
eum q̄si nouitiū in suam instructiōem ⁊
tutelam. quia paruuli ⁊ nouitij pter curā
ↄmunē indigēt cura spāli. ⁊ ille talis qui
leuat de fonte dicit patrinus. quia vt di-
cit Hugo de san. Uicto. in oblatiōe bapti-
zādi ⁊ responsiōe quodāmō facit ad rege
neratiōem eius. Obligat autē suscipiens
de sacro fonte ad eius instructiōem. de cō-
se. di. 4. vos añ oia. si ipe sciret q necētas
imineret. in quo cāu. s. necitatis aliqs ad
mitti nō deberet: nisi i diuinis doctus eēt. vt
dicit Diony. Non baptizatus autem nō
potest suscipere baptizādum. de ↄse. di. 4. i
baptismate. lz nō baptizat^9 possit baptiza
re. quia psona baptizās est de necessitate
sacramenti: non autem persona suscipiēs

Probibet autem abbatib⁹ ⁊ monachis de baptismo cōmatres babere: ⁊ hoc propter familiaritatē que solet ex boc oriri: inter patrinos ⁊ matres carnales puerorū. ar. de cōse. dis. 4. monachi. ⁊. c. nō licet ⁊. c. se. Et idē intellige de canonicis regularibus: ⁊ alijs religiosis. ⁊ hoc est verum leuando ⁊ tenēdo boc tamē licet baptizādo. debet autem ad leuādum tm̄ vnus admitti. tum vt cōfusio discipline vitet. tum ne ꝓpter ꝯgnatiōem spūalem matrimonium impediat. sed quedam ecclesie hanc cōsuetudinem non seruant: plures ad susceptiōem paruulorꝫ admittentes. de ꝯse. dis. 4. in cathecismo. ⁊. c. non plures. ⁊ iō oritur ꝯgnatio spiritualis ad omēs tenentes: impediens matrimonium cōtrahēdū: ⁊ dirimens postea cōtractum. Et idem iudicium est de cōfirmatione. li° 6° de ꝯgna. spi. quāuis. Et dicit ibi Io. an. ꝙ si necessitas vrget: vnus potest esse patrinus ī cathecismo: baptismo: ⁊ cōfirmatione. Nō est autem decens: lz non sit ꝓhibitum cōiuges simul leuare puerū alterius de baptismo. 30. q. 3. §. qō autem. ⁊. ca° sequēti Non debet autem aliquis baptizare aliquem alibi: q̄s in ecclesijs vbi sunt fontes ad hoc specialit deputati: nisi esset filius regis vel pricipis: aut talis necessitas emerserit ꝓpter quam sine periculo ad ecclesiam accedi non possit. li. 7° de baptis. p̄senti. ¶ Sciēdum etiam ꝙ ordo pertinētium ad solennitatē baptismi ſm morem ecclesie vsitatum est iste. p̄mo enim insufflatur: vt virtus diaboli exterior expellatur: ⁊ exterius expellenda significet. ¶ 2° signum crucis fit in pectore: ⁊ in fronte vt demon se ꝯgnoscat expellēdū: tam in occulto cordis q̄s in publico cōfessionis. 3° sal in ore ponitur: vt significet ꝙ per baptismū sapor sapientie preparat. ¶ 4° fit aurium ⁊ narium cum sputo linitio: vt significet gratia ad discernēdum: ⁊ obediendum.
¶ 5° fit linitio olei sancti: quod dicit oleū cathecuminorū in pectore: ⁊ scapulis. vt significet vnctio ad deum amādum: ⁊ ei⁹ onera portādum. 6° fit post baptismum inūctio crismatis in vertice vt significetur apertio mentis imputribilis ad ꝯtemplandum. crisma enim cōfectum est ex oleo lucente: ⁊ balsamo cōseruante. ⁊ debet hec inunctio fieri de crismate nouo: non veteri. de ꝯse. dis. 4. si quis. Episcopo tamen p̄sente non debet p̄sbyter crismare infantes baptizatos in vertice: nisi ep̄o iubente. sicut etiam non debet benedicē nisi de iussu episcopi: ep̄o presente. de cōse. dis. 4. omī tempore. 7° vestit veste munda: ⁊ alba: vt significet candor innocentie ⁊ stola resurrectiōis. Ultimo cereus ponitur in manibus vt sit lucerna pedib⁹ eius verbum dn̄i: ⁊ lumen semitis eius. Dionysi. autē alium ordinem ponit sacramentaliū baptismi qui in p̄mitiua ecclesia seruabat in solenni celebratōe baptismi: qn̄ adulti veniebant ad baptismū. Hugo. etiā de sancto Victo. aliam ponit formam. modus tamen p̄dictus magis est vsitatus: ſm Bon. 4. dis. 6. in fine articulorū. vbi notat ordinem eorū que ad solēnitatem baptismi requirunt. ¶ Ad hoc nota ꝙ eorū que agunt post baptismum aliquid est: quod nō solum significat: sed etiam efficit. puta vnctio: que fit in vertice: que operat cōseruatiōem gratie baptismalis. aliquid est quod nihil efficit: sed solum significat: sicut ꝙ dat eis vestis candida ad significādū nouitatem vite: ſꝫ Tho. 3. q. 71. arti. 3. c. 4m. Pedes autē baptizatorꝫ non sunt lauandi aqua benedicta sine cōsecrata. i. q. i. emendam. populo tm̄ Mediolanen. permittit hoc facere. quia hoc faciunt Ambrosij auctate. vt dicit glo. ibidem.

Circa 8m. s. iteratiōe baptismi: sciendū ꝙ baptismus nō pōt iterari cuius cā est duplex. Una est cōis sibi ⁊ alijs. s. imp̄ssio caracteris: qui indelibilit manet in aīa. Et alia ꝓpria sibi ⁊ hec est triplex. Una qr originale cui apponit: non iterat. 2a qr morti xp̄i: q̄ tm̄ semel facta est: assimilatur. 3a est qr p ipm venialiū purgatio efficit. ⁊ qr si posset iterari: hominib⁹ semp incentiuū daret peccandi. Scōm autē Sco. 4. dis. 6. q. 4. c. rō quare baptism⁹ nō est iterabilis: est institutio diuina: cui⁹ nō est alia cā prior nisi volūtas eius: sed pꝫ cōueniētia eius ex p̄dictis. reliq̄ ad hanc mām ptinētia:quere s. vbi agit de iteratiōe sacrorꝫ in cōi.

¶ De effectu baptismi. ti. 4.

Deinde ꝯsiderādū est de efficacia baptismi. ⁊ primo de efficacia baptismi in adultis. Secundo de impedimēto efficacie

baptismi in adultis. tertio de efficacia ba
ptismi in paruulis ¶ quarto de effica-
cia baptismi ante passionem Christi.
¶ Circa primum queruntur plura. s. vtrum
per baptismū auferuntur oīa peccata. ¶
Rndeo quod sic. de cōse. dis. 4. regenerāte. ⁊
c. sine pnia. Rō huius est diuina liberali
tas: que tantā huic sacramēto cōtulit effi
caciam. qd quidem conueniens fuit. quia
baptismus est ad regenerādum institut⁹.
vnde ibi transit homo de ptāte tenebraꝝ
in adoptiōem filioꝝ dei. ⁊ maxie aperit
largitas diuine manus in pmo aduentu
⁊ hoc est qd dicit Thi. 3. Per lauacruz
regenerationis ⁊ renouationis spūs sancti
quem effudit in nos abunde ⁊c. ¶ Utrū
per baptismū homo liberet ab omi pena.
Rndeo quod sic. pterq̄ a pena cōtracta. vnd
Ambro. sup illud Ro. 2. Sine penitentia
sunt dona dei: ⁊ vocatio. ⁊ habet de cōse.
dis. 4. sine penitētia. Gratia inquit dei in
baptismo gratis omia cōdonat. cum eniz
vt ait Damas. baptism⁹ sit principiū vi-
te spūalis: tam grē q̄3 glorie tollit illud qd
retardat vel excludit a vita. pena vo que
dam est eterna: que oīno excludit a vita.
quedaz temporal' assumpta: quaz homo
meruit. hec retardat morietes a vita: nec
excludit. quedam tēporalis cōtracta. hec
a vita nō retardat morietes: nec excludit
ideo baptismus pmā tollit. sed 2^am ⁊ 3^am
non. quia non opponit effectui eius.
¶ Utꝝ per baptismū auferat cōcupiscen
tia. Rndeo per baptismū cōcupiscētia ex
tinguit: non vt non sit: nisi forte hoc fiat
miraculo vel dono dei spāli. sed vt nō ob
sit. quia ibi gratia infundit qua superari
possit. hec Augu. ⁊ habet de cōse. dis. 4. c.
2. vnde cōcupiscētia inquātum habz ra-
tiōem culpe: extinguit per baptismū: inq̄-
tum habet ratiōem vitij siue pene manet.
¶ Utꝝ per baptismū tollat irregularitas
Rndeo sm Jo. si irregularitas proueni-
at ex defectu sacramēti non tollit per ba-
ptismū. vnde bigamus ante baptismum
nō potest post baptismū promoueri. Nec
etiam corrupta ante baptismū potest post
baptismū velari. quia virgo velata signi
ficat ecclīam triūphātem: in qua non est
macula: neq̄3 ruga. d bis duob⁹ habet di.
26. c. acuti⁹. Si vo pueniat ex delicto tol
lit per baptismū. vnd si quis ante baptis-
mum homies occidisset volūtarie: p⁹ ba-
ptismū promoueri posset. Si autem pro
ueniat ex institutiōe ecclesie non tollitur
per baptismū. vnde iudex. executor. testis
aduocatus i causa sanguinis non possūt
p⁹ baptismū ordiari. hec Johānes di. 26.
deinde. Et eiusdem sentētie est Bar. Sz
Goff. ⁊ Hostien. ⁊ Hugl. dicit quod bapti-
mus etiam tollit hāc irregularitatem. qa
non debet melioris cōditiōis esse peccās
q̄3 non peccans. dis. 34. si quis viduam.
⁊ dis. 33. § ecce. in glo. Scdm autem the-
ologos aliquos nulla irregularitas tolli-
tur per baptismū. per baptismū enim solū
tollunt peccata: ⁊ ea que sequunt ex ipsis
sub ratiōe qua peccata sunt irregularitas
autem nō est peccatuz. quia quādoq̄3 nō
sequit ex peccato: sed ex opere meritorio.
vt cum quis occidit homiem zelo iusticie
vel in iudicio iusto. ex quo sequit quod irre-
gularitas non tollit per baptismū. Non
enim videt rōnabile quod baptismus tollat
penam ex causa meritoria cōtractam. ¶
Si dicat quod saltem tollat irregularitatem
ex causa culpabili cōtractam. Rndeo quod
non est verū. quia ⁊ si contrahat ex cul-
pabili causa aliquādo. non cōtrahit tam
sub illa conditiōe qua est culpa: sed sb ra
tione alia. Et ad hoc est auctoritas Au-
gusti. libro de bono cōiu. ⁊ habet in glo.
super illud ad Titum. i. Unius vxoris vir
habetur etiam in decretis. dis. 26. Acutius
inquit intelligunt: qui nec eum qui ca-
thecuminus aut paganus habuerit alte
ram: ordinādum censuerunt. quia de sa
cramento agitur: non de peccato. ¶ Sed
obijcit. quia Hierony. super epistolā ad
Titum dicit. quod si quis ante baptismum
plures: vel vnam ante: ⁊ alteram post ha
buerit: non est bigamus. ¶ Rndeo quod in
hoc non tenetur eius opinio. sed opinio
Augusti. hec Richard. 4° dis. 27. q. 4. ar
ti. 2. o. ⁊ cum eo conuenit Pe. 4° dis 27.
q. 5. arti. 2. c. Scdm autem Sco. 4° dis.
33. q. 2. arti. i. ⁊ 2. c. per baptismum tolli-
tur irregularitas homicidij cuiuscunq̄3.
non autem bigamie. sicut dicit opinio se
cūda. ⁊ hoc habetur expresse in glo. disti.
34. si quis viduam. vbi super illud ver-
bum post baptismum: arguit glo. a cōtra
rio sensu. ergo si ante baptismū fuit homi
cida: nō nocet. Rō huius diuersitatis est
institutio ecclie b volenti ⁊ h nō sine rō-
ne. scz quia homicida non est ad ordies

inhabilis: nisi ꝓpter horrorem sanguinis qui quidem tollit̃ in baptismo. quia supponit̃ ꝙ sit factus agnus de lupo. sed in bigamo non tollit̃ defectus significationis: ꝓpter quem est ad ordines inhabilis. ¶ Utrum quelibet infamia per baptismũ tollatur: vel dimittat̃. ¶ Rñdeo ꝙ sic. de cõse. di. 4. sine penitẽtia. in glo. dictum est enim ꝙ per baptismũ tolluntur peccata: ⁊ ea que sequunt̃ ex peccati. sub ratiõe qua peccati sunt. vñ cum infamia ꝯsequat̃ ex peccato sub ratiõe peccati tollit̃ p baptismũ. ¶ Utrũ iudex secularis indulgebit illi penam: qui cõmisit maleficiũ si baptizet̃. Rñdeo in penis que in iudicio hũano inferunt̃ nõ solũ attendit̃ qua pena sit homo dignus quo ad deum: sed etiam ĩ quõ sit obligatus quo ad homĩes qui sunt lesi: ⁊ scandalizati ꝓpter pctm̃ alicuius. ⁊ ideo lз homicida liberet̃ per baptismuз a reatu pene quo ad deum: remanet tñ obligatus quo ad homĩes. quia iustum ẽ homines edificari de pena sicut sunt scandalizati de culpa. pie tamẽ p̃nceps talib᷒ posset indulgere penam. hec Tho. ¶ Utrũ p baptismũ conferant̃ homĩ gratia ⁊ virtutes. Rñdeo ꝙ sic. Unde Aplus ad Titum. Saluos nos fecit p lauacrum regeneratiõis. i. per baptismũ: ⁊ renouationis spũs sancti: quem effudit in nos abunde ⁊ ad remissiõem peccatoꝝ: ⁊ copiam virtutũ. ſm glo. ibi. ¶ Sed nõne per penitentiã etiam aliquis adultus ante baptismũ cõsequit̃ grãm ⁊ virtutes. Rñdeo ꝙ sic. ſm ꝙ habet baptismũ in voto implicite: vel explicite. postea vero in baptismo consequit̃ maiorẽ copiam grẽ ⁊ virtutũ.

Circa 2m. s. impedimẽtum efficacie baptismi in adultis querunt̃ plura. s. vtrũ effect᷒ baptismi sit equalis in omibus. Rñdeo duplex est effectus baptismi. vnus per se. s. illud ad qð est institutus. s. regeneratio homis in spũalem vitam. ⁊ hunc facit eque in omibus qui se habent equaliter ad baptismũ. vt ĩ paruulis. Adulti vero quia quidam cum maiori deuotiõe ad baptismũ accedunt. Ideo quidam plus. quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. ¶ Alius est effectus baptismi per accidẽs. s. illud ad qð baptism᷒ non est ordinatus. sed diuina virtus hoc in baptismo miraculose operat̃. sicut sup illud Ro. 6. vt vltra non seruiamus peccato dicit glo. Non hoc prestat̃ in baptismo: nisi forte hoc miraculo ineffabili creatoris: vt cõcupiscentia que est in mẽbris totaliter extinguat̃. ⁊ tales effectus non suscipiunt̃ equaliter a baptizatis: etiaз si cum equali deuotiõe accedant. sed dispensat̃ huiusmõi effectus ſm ordinem diuine ꝓuidentie. hec Tho. 3. q. 69. arti. 2. c. ¶ Utrũ fictio impediat effectuз baptismi in adultis. Rñdeo fictio dicit̃ dupliciter vel quo ad susceptiõem. vel quo ad collationẽ baptismi. quia sciз p̃tendit se velle suscipere baptismũ vel cõferre: ⁊ nõ vult vere: sed simulate tm̃. vt in iocosa immersione. vel quo ad dispositiõem: quia p̃tendit se dispositum esse extra cum sit indispositus intra. Prima fictio impedit sacramẽtum. Lз enim August. cõtra dictũ Donatistarum. ꝑpe finem non determinet vtrũ tales essent baptizati vel non. sed dicat diuinũ iudicium per alicuius reuelatiõis super hoc esse oraculum implorãdum. qð etiam habetur de cõse. dis. 4. solet. videt̃ tamen dicere ꝙ nõ recipiunt baptismi sacramẽtuз. qð certum est: si baptizans non intendebat illam ablutiõem facere vt sacramẽtum: sз causa ludi tm̃. vt dicit ibi glo. quod tamẽ dicit ibi glo. scз ꝙ baptizans intendat baptizare qualẽcũqз intentiõem habeat baptizatus recipit sacramẽtum: non est verum vt est ostẽsum. s. ſm Richar. 4. di. 4. q. i. ar. i. c. ¶ 2a fictio impedit effectuз baptismi qui est tm̃ res. scз grãm ⁊ remissiõem peccatorũ. non tamẽ impedit effectuз qui est res ⁊ sacramẽtum. i. caracterem. de cõsecra. dis. 4. ostendit̃ quia actus actiuorum sunt in patiente ⁊ disposito. Hec autem indispositio seu ꝯtraria dispositio potest esse tripliciter. scз aut discernẽdo: quo ad rationẽ. aut indeuote accedendo. s. cum ꝓposito peccandi. aut malum appetendo: quãtum ad cõcupiscibilem. aut sacramẽtum cõtemnẽdo. s. accipiendo irreuerenter. prerequirit̃ enim fides ⁊ deuotio. s. voluntas abstinendi a peccato: ⁊ reuerẽtia sacramẽti ſm Bon. 4. di. 4. q. 2. ar. 2. c. ⁊ Pe. 4. di. 4. q. i. ar. 2. c. Si g̃ querit̃ quomõ sumitur fictio: que impedit effectum baptismi. Dicẽdum ꝙ fictio hec quodãmõ includit om̃e peccatum mortale qð cõtrariat̃ gratie. hec Tho. 3. q. 69. ar. 9. c. 3o. Utrum recedẽte fictiõe baptismus habeat effectũ. Rñdeo ꝙ sic. de cõse. dis. 4. ostendit̃. in fine. Duplex est enim effectus baptismi interior. sciз caracter. qui est sacramentum

⁊ res ⁊ grã que est res. primus nõ opponi-
tur culpe: aut fictiõi: sed 2ᵘˢ. ideo caracter
cum ea recipit᷑ sed nõ gratia. caracter. n.
q̃tum est de se est dispositio imediata ad
grãm: sicut origanizatio corporis ad ani-
me infusiõem. sed impedit᷑ ꝓpter 2riam si
bi in eodem sbiecto aīe cõiunctã fictionẽ
ideo illa stante grã non infundit᷑. recedẽ-
te aũt statim infundit᷑. sicut diaphanci-
tas aeris impedit᷑ recipe lumen solis: pro
pter obscurã nubem. qua resoluta statim
recipit lumen a sole. vnde Augꝰ. liᵒ. de ba-
ptis. ⁊ habet᷑ de cõse. di. 4. tunc valere inci
pit ad salutem baptismꝰ: cum fictio illa ve
raci cõfessiõe recesserit. Et qꝛ sacramẽtũ
respicit culpã p̃cedentẽ: ⁊ non sequentẽ.
hinc est. ꝙ plenam facit grã supinfusa re
missiõem totius culpe ⁊ pene p̃cedentis. ⁊
hoc p se. totius v̾o culpe sequẽtis p accñs
quia nõ põt vnam sine alia tollere. vnde
tollit culpam venialem sequẽtem: si quã
inuenit: de qua hominẽ nõ peniteat: in ge
nerali ⁊ in spāli. si tñ tollit: nõ tollit etiam
totã penam. qꝛ culpa ⁊ pena sequens ma
gis tollit᷑ in eo virtute pniĩe q̃ȝ baptismi.
vnde tam de fictiõe q̃ȝ de peccatis post ba
ptismũ ꝑpetratis: q̃ est penitẽtia inuigĩla
ſm Bon. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. o. ⁊ Pe. 4. di
4. q. i. ar. 2. q. 2. c. vnde si veniens ad ba-
ptismũ cõterat᷑ de omibus suis peccatis
mortalibꝰ: nisi de vno solo: qd est cã fictio
nis eius in baptismo: oportet ꝙ vere penite
at de illo pctõ: ⁊ in se: ⁊ inq̃ntũ fuit cã fi-
ctionis eiꝰ. quo facto deus cõfert gratiã
q̃ baptismalẽ. in remediũ cõtra alia pctã
que fuissent in baptismo deleta: nisi fictio
impediuisset. ⁊ ideo de illis aliis nõ oportet
habere veram pniam. nec forte attritionẽ
nouam: ꝓpter illam quã habuit añ baptis-
mum. Nec ſm Sco. 4. di. 4. q. 2. arti. 2. c.
circa mediũ: oportet dicere caracterẽ in fi-
cto aliqd operari. sed solum ꝙ deus ex ea
dem pactiõe qua assistit ei qui baptismũ
sine fictiõe suscipit. Assistit etiam ei q ba-
ptismũ suscipit quãdo fictio recedit. Sed
esto ꝙ aliquis accedat ad baptismũ cum
motu peccati venialis. nũquid talis cõse
quit᷑ effectum baptismi. Rñdeo. quidã
dicit ꝙ est duplex fictio. s. simplex. ⁊ ſm
quid. Fictio simplex aufert totũ effectum
baptismi. ⁊ hec est cum volũtate mortali
ter peccandi. Fictio autẽ ſm qd hec est ve
nialis: ⁊ non impedit ingressũ gratie. sed
cõplemẽtum. vnde in tali non habet per-
fectum effectum. quia non delet veniale
illud: ⁊ etiam minus recipit de grã. qꝛ mi
nus est dispositus ꝓpter illud. ¶ Aliter ta-
men põt dici. s. ꝙ motus venialis non fa
cit fictum simpliciter: sed ad tempꝰ. qꝛ gra-
tiam non expellit: sed retardat dũ homo
non eleuat se ad recipiẽdum diuinã gra-
tiam. ⁊ quãdo talis motus cessat: statĩ ba
ptismus habet plenum effectum. ⁊ hunc
motum: ⁊ alia pctã delet. etiam si non sup
ueniat de illo cõtritio noua. Pe. vbi. s̃.
Primꝰ modus dicẽdi magꝭ placet: ⁊ cõ-
uenit cum Sco. vbi. s̃.

Circa 3ᵐ. s. efficaciam baptismi in
paruulis: querunt᷑ plura. s. vtrũ
paruuli recipiãt sanctificatiõem
in baptismo. Rñdeo ꝙ sic. Absit. n. quin
paruulis misericors deus ad salutis reme
dium baptismũ ꝓcurauerit. ex̃ de baptis.
maiores §. caute. vnde paruuli ĩ baptis-
mo purgant᷑ a peccato originali: ⁊ h̃ me-
rito passiõis xpi: ⁊ aliene fidei. s. ecclesie ⁊
virtute sacramẽti. ¶ Utrũ paruuli recipi
ant in baptismo plene rem. i. grãm: cũ ha
bitibus virtutũ. Rñdeo ꝙ sic. recipiũt. n.
ſm omẽs grãm p quam iustificant᷑. cõue
nit enim vt sicut cõtrahunt alio ꝓmeren
te culpam: sic etiam alio ꝓmerente reci-
piant iustificatiõis gratiam. vt. s̃. dictum
est. ¶ De virtutibus v̾o sunt plures opi.
cõuenientior tamẽ ⁊ verior est opi. magi
stri sniaꝝ. liᵒ 4ᵒ di. 4. ꝙ paruulis dantur
virtutes in baptismo in munere siue ĩ ha-
bitu perfecto: sed non in vsu. ad vsum. n.
non tñ requirit᷑ perfectio habitus: sȝ etiã
potentie: que deficit in paruulis. Lȝ enim
habitus innatus ⁊ acquisitus perfectus
esse non possit ante perfectiõem potentie.
infusus tamẽ potest. quia eius perfectio nõ
dependet nisi a creatore. ¶ Sciendum
tamen ꝙ in paruulo virtutes habent
aliquos actus. Actus enim virtutum
sunt 4ᵒʳ. scilicet cõtrarium expellere. sub-
iectum perficẽ. ⁊ ad vltimũ finem ordina
re. ⁊ isti tres actus cum habitibus confe-
runt᷑. Quartꝰ est bonum opus elicere. ⁊
iste non confert᷑ paruulo: non ꝓpter de-
fectum virtutũ: sed ꝓpter defectum poten
tiarũ in eo. ⁊ ideo bene dictum est ꝙ par-
uulis non dant᷑ virtutes in vsu. qꝛ ergo
eundẽ effectum habet baptismꝰ in paruu
lis: ⁊ adultis. ideo dicit Augꝰ. ad Boni-
faciũ. Regñans spũs in maioribꝰ offerẽti
bus: ⁊ paruulis oblatis cõis est. h̃ Guil.

Utrū in puulis baptism⁹ habeat equa
lem effectū. Rndeo q̄ sic: q̄tum est de lege
cōi. equale. n. est ex pte dantis illud medi
ante quo dat̄ gr̄a. s. sacramētū. Equal' etiā
est ex pte recipientis ꝯgruitas: vel disposi
tio. hec. n. nō attendit̄ ſm nālem capaci
tatem: sed ſm voluntariā ꝑparatiōem: q̄
nulla in eis ꝓcedit. sed ꝓ dispositiōe ē eis
ecclie fides: q̄ equalit̄ respicit omēs puu
los: q baptizant̄. Pōt tñ deus magis da
re de gr̄a vni q̄ꝫ alteri: de ꝑuilegio spāli. q2
eius potentia nō est sacr̄o alligata. h̄ Ri
chardi. 4. di. 4. q. 3. ar. 3. c. ❡ Utrū effectus
baptismi sit equalis in puulis ⁊ in adultis.
Rndeo q̄ nō. caracteris. n. impssio ē equa
lis. sed restitutio innocētie penes terminū
a quo est inequalis. infusio etiā gr̄e est in
equalis. q2 vnicuiqꝫ magis ꝓdest fides:
⁊ dispositio ꝓpria q̄ꝫ aliena: ceteris parib⁹
Adulti ḡ plus recipiūt de gr̄a ī baptismo
q̄ꝫ puuli. h̄ Rich. vbi. ſ.

Circa 4ᵐ. s. de efficacia baptismi
añ passiōem xp̄i sciēdū: q̄ baptis
mus xp̄i habuit eandē virtutē añ
passiōem ⁊ post. q2 sicut post: ita ⁊ añ pas
sionē caracterē impssit: omnē culpā dele
uit: gr̄am cōtulit. ⁊ per ꝯñs cōcupiscētiaꝫ
minuit. ꝓbabile tñ est q̄ post passiōeꝫ ma
ior gr̄a cōferat̄ in baptismo. q2 passio xp̄i
a qua baptism⁹ efficaciā habet: maioris
debet esse virtutis exhibita q̄ꝫ ꝑuisa. ⁊ cō
pleta q̄ꝫ incohoata.

❡ De baptizātibus. ti. 5.

Postea cōsiderādum est de mi
nistris baptismi. Et ꝑmo quis
pōt baptizare. 2° de numero
baptizantiū: ⁊ baptizandorū.
3° de intentiōe quam dꝫ habē baptizās
4° de fide eius. 5° de bonitate eius. ❡
Circa primū querunt̄ plura. s. ad queꝫ ꝑ
tinet ex offō baptizare. Rndeo q̄ ad so
lum ꝑsbyterū. de cōse. di. 4. cōstat. vñ etiā
diaconi absqꝫ ep̄o vel ꝑsbytero non aude
ant baptizare: nisi ꝑdictis ordinib⁹ longi
us cōstitutis necessitas extrema cōpellat.
di. 93. diacones. ❡ Utrū laycus possit sa
cramentū baptismi cōferre. R° vt habet̄
de cōse. di. 4. cōstat. ⁊. c. in necessitate. ⁊. c.
sanctū est. baptizare necessitate imminēte
laycis xp̄ianis plerūqꝫ cōcedit̄. Rō hu
ius est. q2 inter alia sacramēta maxie ne
cessitatis est baptismus: q est regeneratio
vite spūalis hominis. q2 pueris alr̄ subue
niri nō pōt. ⁊ adulti nō pñt alr̄ q̄ꝫ per ba
ptismū plenā remissiōem cōsequi. s. q̄tuꝫ
ad culpā: ⁊ q̄tū ad penā. ideo vt circa re
mediū tam nc̄cium hō defectū pati nō pos
sit: institutū est vt mā baptismi sit cōis. s.
aqua q̄ a q̄libet de facili hr̄i pōt. ⁊ mīster
baptismi sit q̄cunqꝫ etiā nō ordinat⁹. s. in
nc̄citate. ⁊ h̄ verū est etiā in aqua nō san
ctificata: si alia hr̄i nō possit. al's nō. ❡ Si
aūt ꝑter nc̄citatē baptizaret qs nō ꝑsby
ter: siue layc⁹: siue cleric⁹: peccaret mortalr̄
baptismi tñ sacr̄m cōfert. h̄ Tho. 4. dis. 5.
q. 2. arti. 1. q. 1. c. vñ ex̄ de cle. nō or. c. 1. dr̄:
q̄ si nō ordinat⁹ baptizauerit: vel aliud
diuinum offm̄ nō ꝯpetens exercuerit: supple
nc̄citatis articulo nō exigēte: ab ecclia abij
ci dꝫ: ⁊ nunq̄ꝫ ordinari. ❡ Utꝝ nō ꝑsby
ter baptizās facē possit vel debeat sacram̄
talia baptismi. R°. illa ꝑtinent ad solēni
tatē baptismi: nō ad nc̄citatē. ⁊ iō fieri nō
debēt: nec pñt a layco: vel clerico. sed solū
a sacerdote: cui⁹ est solēniter baptizare. h̄
Tho. 3. q. 67. ar. 3. c. 2ᵐ. ❡ Utꝝ mulier
possit baptizare. R° q̄ sic: nc̄citate instan
te. 30. q. 3. sup q̄bus. al's baptizare ꝓhibe
tur. de cōse. di. 4. mulier. q2 tñ caput muli
eris est vir. ⁊ caput viri xp̄s. vt dr̄. 1. Cor.
11. nō dꝫ baptizare mulier. si adsit copia vi
ri. nec layc⁹ pñte clerico. nec clericus pñte
ꝑsbytero. q tñ pōt baptizare pñte ep̄o. eo
q̄ h̄ ꝑtinet ad offm̄ suū. Si tñ mulier ꝑter
nc̄citatem baptizaret: rebaptizādus non
eēt. sicut etiā dictū est de layco. peccaret tñ
ip̄a baptizās: ⁊ alij q ad h̄ cooperarent̄:
vel baptismū ab ea suscipiēdo: vel aliquē
baptizandū offerēdo. h̄ Tho. 3. q. 67. ar.
4. c. ⁊. c. 3ᵐ. ❡ Utꝝ nō baptizat⁹ possit ba
ptizare. R° q̄ sic. dūmō formā ecclie ser
uet. de cōse. di. 4. c. in baptismate. ⁊ rō est.
q2 sicut ex pte matie q̄tum ad nc̄citatem
salutis sufficit q̄libet aqua. ita etiā sufficit
ex pte mīstri: quicūqꝫ hō. ⁊ ideo etiā non
baptizat⁹ in nc̄citate baptizare posset. Si
vō ex̄ articuluꝫ nc̄citatis h̄ fieret: vterqꝫ
grauit̄ peccaret. s. baptizās ⁊ baptizatus.
⁊ hoc impediret sacramēti effectū: lꝫ non
tolleret ip̄m sacramētum. hec Tho. 4. di.
5. q. 2. arti. 1. q. 3. c. ⁊. 3. q. 67. arti. 5. c.
❡ Utꝝ excōmunicatus possit baptizare.
Rndeo q̄ sic. potestas enim ministrandi
sacramētum ꝑtinet ad spūalem caracterē
q indelebilis est. sicut pꝫ ex supdictis. ⁊ iō
ꝑ h̄ q̄ qs ab ecclia suspendit̄ vl' excōicat̄

vel etiam degradat᷑: non ꝓpter hoc amittit ptātem cōferendi sacramentū. confert qdem: sed peccat cōferēdo nisi in necessitate baptizaret. silr̄ etiam ille q ab eo recipit sacramētū: ⁊ sic nō recipit rem sacramenti: nisi forte p necessitatē: vel ignorantiam excuset᷑. Tenendū est igit᷑ breuiter circa p̄dicta: ꝙ actus baptismi: sicut ⁊ alicuius alterius ptātis conuenit alicui dupl'r. s. vel ex officij auctrate. sic ꝯuenit solis p̄sbyteris. vel ex eccl'ie pmissiōe. sic etiā cōuenit alijs: maxie in cāu necessitatis.

¶ Utrū qs possit baptizare seipm̄. R° ꝙ non. q: cum in forma baptismi exprimatur duplex persona. s. baptizās ⁊ baptizatꝰ: alius debet esse baptizās a baptizato. Et qd̄ Innoc. papa dicit in qdam decretali: ꝙ iudeus seipm̄ in aquam mersit. de cōse. di. 4. c. sancitū est. ⁊ e. t. de baptis. debitum in glo. ⁊ tex. dicens Me baptizo in nomie pa ⁊c. si decessisset tūc ad patriā euolasset. intelligēdum est ꝓpter vim ꝯtritionis: ex cuius magnitudine hoc ꝓcedē videbat᷑: vt inter iudeos cōsistens q̄si se offert periculo mortis. ¶ Ad ostendēdū autem ꝙ alius est baptizās a baptizato voluit Dn̄s baptizari a Johāne. Math. 3. ⁊ e. t. de baptis. debitū.

Circa 2ᵐ. s. numerū baptizādorū ⁊ baptizantiū querunt᷑ plura. s. vtrū plures possint simul baptizare. R̄ndeo sacramētū baptismi p̄cipue habet virtutē ex forma: quā Apl's nōīat verbū vite ad Eph. 4° ⁊ ideo cōsiderare opꝫ: ꝙ cum plures sil' vnum baptizāt q̄ forma vtant᷑. si. n. dicāt. Nos te baptizamus in no. pa. ⁊c. dicūt qdam ꝙ nō cōferunt sacramētum baptismi. eo ꝙ non seruaret᷑ forma eccl'e. que sic hꝫ. Ego te baptizo in no. pa. ⁊c. sed hoc excludit᷑ p formam baptizādi quā habēt greci. possunt enī dicere. Baptizet᷑ seruus dei. h. in no. pa. ⁊c. sub qua forma greci baptismū recipiūt. que tn̄ forma magis dissilis ē forme qua nos vtimur: q̄ȝ si diceret᷑. Nos te baptizamꝰ. Ideo notandū ꝙ sub tali forma Nos te baptizamꝰ exprimit᷑ talis intentio. s. ꝙ plures cōueniāt ad vnum baptismū cōferēdum. qd̄ qdem videt᷑ esse ꝯ rōnem ministri. hō. n. nō baptizat nisi in quātum est minister xp̄i: ⁊ vicē eiꝰ gerens sed sicut xp̄s est vnus: sic opꝫ esse vnū ministrū q ip̄m rep̄sentet. ꝓpter qd̄ signāter dicit Apl'us ad Eph. 4° Unus dominus: vna fides: vnū baptisma. Et ideo cōtraria intentio videt᷑ excludere sacramentū baptismi sꝫ Tho. 3. q. 67. ar. 6. c. hrꝰ etiam sile videt᷑ esse Sco. 4. di. 6. q. 2. ar. i. c. Si vō vterq̄ diceret. Ego te baptizo i no. pa. ⁊c. vterq̄ exprimēt suam intentionē q̄si ip̄e singularit᷑ baptismū cōferret. qd̄ pōt cōtingere in eo cāu quo cōtentiose vterq̄ aliquo mō baptizare conaret᷑. ⁊ tūc dicēdum est ꝙ ille q p̄us verba ꝓferret: p̄us cōferret baptismi sacramētū: alius vō quantūcūq̄ ius baptizādi haberet: nihil faceret. sed si verba ꝓnunciare p̄sumeret puniēdus esset tanq̄ rebaptizator. Si aūt simul ambo verba ꝓferrent ⁊ hominem immergerēt: vel aspergerēt: essent puniēdi de inordinato mō baptizādi: nō de iteratiōe baptismi. q: vterq̄ intenderet nō baptizatū baptizare. ⁊ vterq̄ quātū est in se baptizaret. nec traderet aliud sacramentū. sed xp̄s q est vnꝰ interius baptizās: vnū sacr̄m per vtrūq̄ cōfert. hec Tho. vbi. s. ¶ Utrū esset baptismꝰ si vnꝰ solus baptizaret dicēs. Nos baptizamꝰ te ⁊c. R° sup pluralē numerū nō fit vis aliqua: nisi q̄ fit s̄m cursum solitū loquendi. s. s̄m ꝙ papa de se vnico dicit. Nos dicimꝰ. ⁊ in vulgari hoc vtimur linguagio Ideo nō dicit᷑ tūc forma mutata: sꝫ corrupta. Sed si verbū seriose diceret᷑ ⁊ eūꝫ ponderet: cuius sensus aliū generaret intellectū: nō esset baptismꝰ. hec Bon. 4. di. 5. q. i. ar. i. q. 5. ¶ Utrū vnus possit sil' baptizare plures. R̄ndeo in casu necessitatis: vnus pōt simul baptizare plures s̄b hac forma. Ego vos baptizo. puta si imineret ruina: aut gladiꝰ: aut aliqd aliud hꝰ. qd̄ nō pateret᷑ morā: vt singillatī oēs baptizarent᷑. Nec p h̄ diuersificaret᷑ forma ecclesie. q: plurale nō ē nisi singulare geminatū s̄z Prisci. eū pluralit᷑ dicat᷑ Math vlti. Baptizātes eos ⁊c. nec ē sile de baptizante ⁊ baptizato. q: xp̄s q p̄ncipalr̄ baptizat: ē vnꝰ. sed multi p baptismū efficiūtur vnū cū xp̄o. h̄ Tho. 3. q. 67. ar. 6. c. 2ᵐ

¶ Utrū si duo baptizarēt: vnꝰ mancꝰ: q verba ꝓferat: ⁊ aliꝰ mutus: q imergat. sit baptismꝰ. R° sic. s̄. dictū est. integritas baptismi cōsistit ī verboꝝ forma: ⁊ ī vsu materie. ⁊ iō nec ille q tm̄ ꝓfert vba baptizat nec ille q tm̄ imergit. ⁊ iō si vnꝰ ꝓfert verba: ⁊ alius imergit: nulla forma verborū poterit esse cōueniens. nō eniꝫ poterit dici Ego te baptizo. cum ip̄e non immergat.

⁊ per ɔ̄sequens non baptizaret. nec etiã
poterit dici. Nos te baptizam⁹. cũ neuter
baptizaret. Sicut n. duo sũt q̃ꝫ vnus vnã
ptem libri scribat: ⁊ alius aliã nõ ẽ ꝓpria
locutio Nos scripsim⁹ istũ librũ. sed sino
dochica: inquãtum totũ ponit̃ p parte ſm
Tho. vbi. s. c. 3ᵐ. Boñ. 4. di. c. q. 1. ar. 1. q
4. ⁊ Rich. 4. di. 3. q. 4. ar. 1. c. 1ᵐ. lꝫ enim.
determinat⁹ modus exp̃mẽdi actũ bapti-
zandi nõ sit de nccitate efficacie sacri exp̃
mere tamẽ actum esse ab eo a quo non est:
derogat efficacie sacramẽti. sic esset i hoc
cãu Si. n. ille q verba illa Ego te baptizo
ꝓfert. nõ abluit: exp̃mit actum baptizan
di esse a quo nõ est. siue exp̃mat in singu
lari: siue in plurali. qꝛ dicit Ego te bapti-
zo. i. abluo: ⁊ tñ non ablueret p casum: sed
socius suus. vnde in illo casu de cõi lege:
puer nõ esset baptizatus ſm Rich. vbi
s. Cõuenit cum p̃dictis Hosti. ti. de sacra.
qꝛ sacramẽta ecclastica sunt sacra vnita
tis. ⁊ nõ cõuenit ea diuidi. de ɔ̄se. di. z. qꝛ
passus. Et idem dicit: si vnus dicit vnã
ptem verborũ: ⁊ alius aliam. lꝫ autẽ: vt
s. dictum est ſm aliquos baptizãs debeat
esse vnus. aliq tñ dicũt ꝙ vnitas ministri
vel baptizati non est de necessitate. dũmõ
qñ plures baptizant qlibet intendat face
re totum. ⁊ qñ vnus plures intendat ba
ptizare: vel omẽs. est tñ de ɔ̄gruitate ꝓpter
maiorẽ distinctiõem. ideo nõ debet fieri si
ne necessitate. vnde siue vnus siue plures
dicant baptizam⁹ te in baptizãdo vnũ
siue etiam vn⁹ dicat in baptizãdo plures
vel vnũ baptizo vos: baptizatũ est. quia
modus exp̃mẽdi actum baptizãdi ⁊ ex-
p̃ssio psone ministri nõ sunt de suba for-
me. sunt. n. ex traditiõe ecclie. ⁊ per istam
additiõem forma nõ mutat̃: cum non sit
additio corrũpens: sed saluans. vñ de ne-
cessitate vnius actus baptizãdi ẽ vnitas
ministri: solũ ad vitandũ pctm̃ baptizan
tis. nisi forte i casu plures eẽnt necessarij
ad puerũ abluendũ. nõ autẽ est de necessi
tate ad efficaciã sacramẽti. vnde puerum
sil'a pluribus ablui nõ videt̃ efficacie ba
ptismi repugnare. ⁊ h̃ ẽ op. Rich. 4. di. 3
q. 4. ar. 1. c. ⁊ Pe. 4. di. 5. q. 3. ar. 2. q. 2. c. ⁊
c. 1ᵐ ad oppoᵐ. ¶ Quid si monstrũ natũ
sit cum duob⁹ capitib⁹: nũqd dꝫ baptiza
ri vt vnus hõ: vel vt duo. Rndet Tho. i
q̃dam q̃one de q̃libet: ꝙ tale monstꝝ aut
certũ est hr̃e duas aĩas rõnales. puta si
sunt duo capita duo colla ⁊ duo pectora.
qꝛ per ɔ̄ñs erunt duo corda: ⁊ in tali cãu
baptizãdi sũt ibi duo. ⁊ lꝫ p̃sumat̃ ꝙ plu
res possint simul baptizari. dicendo. ego
baptizo vos. tutius tñ eẽt eos baptizare
singillatim. Si vo nõ sit certum. puta si
non sunt duo capita bene distincta: vel
due ceruices fundate in eadem vita siue
in eodem trunco: tunc p̃mo debet bapti-
zari vnus: ⁊ postea debet alter sub dubio
baptizari. dicẽdo Si nõ es baptizat⁹: ego
te baptizo ⁊c.

Circa 3ᵐ. s. intentiõem baptizan-
tis plura querunt̃. s. vtrũ inten-
tio ministri sit de necessitate baptis
mi. Rndeo ꝙ sicut dicit magister sen.
li° 4° dis. 6. in hoc ⁊ in alijs sacramentis
sicut formã seruanda est: ita ⁊ intentio il-
lud cõferendi. cuius ratio est ſm Sco. 4.
dis. 6. q. 3. arti. 1. c. quia ille actus ad quẽ
quis obligat̃: debet in eo esse humanus
non casualis: vel fortuitus: in quib⁹ non
cadit obligatio. Humanus autem effect⁹
est ꝓprie qui per intellectum ⁊ volũtatem
causat̃ ab homĩe. ⁊ ita est intentus ab ho
mine. ipa etiam obligatio est: vt homo in
tendat actum istum: sed homo obligatur
ad actum cõferendi baptismũ pro loco ⁊
tpe. g̃ obligat̃ vt intẽdat ɔ̄ferre baptismũ
p loco ⁊ tpe. ¶ Utrũ requirat̃ mentalis i
tentio in ministro. Rndeo aliqui dicunt
ꝙ non. quia minister sacramenti in ver-
bis que ꝓferunt̃ exp̃mit intentiõem ec
clesie: que sufficit ad perfectiõem sacramẽ
ti. nisi cõtrariũ exterius exp̃mat̃ ex par
te ministri ⁊ ex parte recipiẽtis sacramen
tum. ⁊ hec est opi. Tho. 4. di. 6. q. 1. ar. 2. q
1. c. 2ᵐ. ¶ Alij vo dicunt ꝙ non est sacra
mentũ. lꝫ ibi sint verba nisi sit ibi menta-
lis intentio in ministro. quia vt dicit Gre
gori. in moral. non debet intentio verbis
deseruire: sed verba intentiõi. ⁊ hoc maxi
me locum habet in hoc sacramẽto. ⁊ ideo
non baptizat̃ quãtum est per illud quod
per homĩes gestum est: nisi assit intentio
baptizantis. ¶ Utrũ alit̃ non saluetur ni
si sit intentio in ministro. Rndeo si ad-
ultus baptizat̃ vt debet fides interior sup
plet. Si paruulus. pium est credere ꝙ sũ-
mus sacerdos suppleat. si tamen non faci
at: iuste facit. ⁊ nos icertos esse voluit de
salute ad deponẽdam supbiam: ⁊ ex ea ean
dam diligẽtiam vt attentius ⁊ a psonis
digniorib⁹ ⁊ seniorib⁹ reqrat̃. credendũ
tamẽ est: vel ꝙ deus reuelet: vel ꝙ integre

supplet:nisi pctm̄ nostra impediat.h Hosti.
4.di.6.p.z.q.z.ar.i.c.5ᵐ ad oppoᵐ. Hoc
aūt qd̄ dictum est.s.si adultus baptizatᶠ fi
des interior supplet.si paruulᵒ:piūm ē cre
dere q xp̄s suppleat. Aliqbus vt Tho.
vbi.s̄.non placet.dicit.n.q ⁊ si hoc satis
dici posset quo ad vltimū effectū:q est in-
stificatio a pctis:tn̄ quo ad caracterē non
videtᶠ.quia caracter nunq̄ imprimitᶠ nisi
p sacramētum. Sed videtᶠ ei:q vltimus
effectus bene sufficit ad salutem.deus etiā
sine sacramēto bene posset imprimere cara
cterē. ¶ Utrū actualis intentio requiratᶠ
in ministerio. Rn̄deo fm̄ Sco.4.di.6.q.
z.ar.z.c.q pter intentiōem actualē ⁊ ha
bitualē est ponere mediā.s.intentiōem vir
tualem. pbatio.si qs in pncipio intēdens
dicē missam.postea aūt ad alia distraba-
tur:tūc non hz intentiōem actualē:qd̄ est
distractus:nec tn̄ hz intentiōem habitu
alem.quia etiā dormiēs talem hz.hz eniz
habitū inclinātem eum ad talez actū. hz
g se medio modo:qui medius modᵒ pōt
dici intentio virtualis.qz in virtute alicu
ius intentiōis prius habite actualitᶠ:facit
omia que facit:tanq̄ ex radice.¶ Dicen
dū g q in baptizāte nō sufficit sola inten
tio habitualis.qz pter illam solam non
dicitᶠ actus hūanus.nec requiritᶠ semper
intentio actualis.qz non obligat deus ho
minē ad impossibile:vel nimis difficile.cu
iusmōi est nō distrahi. quia fm̄ Aug. zᵒ
liᵒ de lib.ar.nō est in ptāte nostra quibᵒ vi
sis tangamur:sed sufficit intentio virtua
lis.s.q aliqū habuit intentiōem actualez
ex qua descendit nūc actus ille baptizan
di:siue i illo actu habeat intentiōem actu
alem:siue non.⁊ intelligo q descendit ille
actus sine omi motu volūtatis 9rio inter
ueniēte fm̄ Sco.vbi.s̄.fm̄ Rich.4.di.6.
q.i.ar.z.c.tn̄ si baptizans nō sit diligens
in applicādo intentiōem suam fm̄ q de-
cet ad ipm̄ actum:nō excusatᶠ a pctō. ¶
Quid si qs putet baptizare puerū cui im
ponit nomē Petri.cum sit puella. Utrū
baptismᵒ careat effectu.¶ Rn̄deo fmᵐ ho-
stien.aut intendit baptizare psonā cuius-
cūq3 sexus esset:⁊ sic esset baptizata. aut
intendit baptizare marem tm̄:⁊ nō femi-
nam.⁊ sic nō est baptizata. Aut simplicitᶠ
baptizat:⁊ tūc est baptizata. Dicit tamē
Hosti. q in his casibᵒ ⁊ siᵐ.bus si adhuc
viuat baptizari pōt sine errore.sed i hoc
nō assentio sibi. ¶ Utrū ebriosus possit

baptizare. Rn̄deo.dr̄ia est inter ebriosū:
⁊ ebriū3.Ebrius dicitᶠ actu.Ebriosus ex
9suetudine.⁊ bene pōt aliqs 9suetus in
ebriari:aliqū esse sobrius in actu. ⁊ tunc
baptizat.Ebrius vō si habeat ligataz rō
nem:ita q tollatᶠ intentio baptizādi.q.s.
nescit quid faciat:nō baptizat.Si autem
rō libera est tantū saltem q sciat qd faci-
at:nō tn̄ oīno est cōpos sui.tunc tenendū
est q sit baptizatᵒ.etiam si lingua aliquo
mō balbuciat.qz illud non est semp suffi-
ciens signū ligaminis rōnis.vnde si format
verba intelligibilitᶠ:lz non oīno pfecte ba
ptizat.Si aūt ita corrupte:q cōiter intel-
ligi nō posset:est rebaptizādus postea.hec
Host.4.distin.5.du. circa lr̄am .q.z. ¶
Utrū si qs aliquem iocose baptizaret ve
re sit baptizatus.¶ Rn̄deo q sic.si bapti-
zans ⁊ ille qui baptizatᶠ intentiōem ba-
ptizandi actu vel habitu in gn̄ali:vel spe
ciali habeat qd̄ expssuz est.i.q i.spūs san
ctus.⁊.§.cccc qū. ¶ Quid si sciri nō pos
sit certitudinalitᶠ intentio abluētis:vel ab
luendorū.¶ Rn̄deo fm̄ Aug. liᵒ de vni.
ba.implorandū est sup hoc diuinū cōsili
um:qd̄ si nō reuelet deus: sub cōditiōe sic
ablutus est baptizādus.⁊ habetᶠ de cōse.
di.4.solet.¶ Utrū requiratᶠ recta inten-
tio ministri:ad sacramēti pfectiōem. Rn̄
deo intentio ministri pōt peruerti dupliciᶠ.
Uno mō respectu ipsius sacramēti.puta cū
quis nō intendit sacramētum cōferre:sed
delusorie aliqd agere.⁊ talis puersitas tol
lit veritatem sacramēti.pcipue quādo suā
intentiōem exterius manifestat.¶ Alio
mō pōt peruerti intentio ministri q̄tuz ad
illud qd̄ sequitᶠ sacramētū.puta si presby
ter intendat aliquā feminā baptizare ut
abutatᶠ ea.vel si intendat cōficere corpᵒ
xp̄i vt eo ad veneficia vtatᶠ.⁊ qz pms nō
dependet a posteriori:inde est q talis puer
sitas intentiōis sacramēti veritatem non
tollit.sed ipse minister ex tali intentiōe gra
uiter peccat.hec Tho.4.di.6.q.i. ar.z.q.
z.c.¶ Utrū in offerētibᵒ paruulū ad ba-
ptismū requiratᶠ recta intentio.s. q rege-
neretᶠ. Rn̄deo q nō. vnde Aug. ad Bo
nifaciū.⁊ habetᶠ de 9se.di.4. non illud.si
nō eadem fide ad baptismū paruulos fe
rant vt ad vitam regenerentᶠ eternaz.sed
eos putant hoc remedio temporalē retine
re vel recipere sanitatem.non pterea illi
nō regenerantᶠ.qz nō ab istis hac inten-
tione offerantᶠ.

C Irca 4^m. s. fidem baptizātis que
runt' plura. s. vtrū ad cōpletum
esse baptismi nccīa sit fides alicu
ius articuli. Rndeo fides nccīa est omi/
bus sacramētis. q2 omīa sacramēta ha/
bent vtutem a fide vt dicit Hugi. de san.
Vict. spāliter vō est in baptizato nccīa.
cum Ambro. dicat q baptism' est fidei sa
cramentū: T fundamētū: T ianua sacra/
mentorū sicut fides est ianua virtutū. de
cōse. di. 4. cum itaqz. T e. x. de presb. nō ba. c.
veniēs. Gratia. n. sacramētalis cōparat'
ad xpi passiōez sicut ad meritū. T ad san
ctam trinitatē sicut ad pncipiū effectiuū
T iō in sacramentis vt in eis magis q in
aliis passio xpi operet' T disponat T san/
cta trinitas influat: nccīa ē fides vtriusqz
s. passiōis T sancte trinitatis. cū baptism'
sit sacramētū nō singularis hoīs sed ec
clesie: sicut etiam efficaciā hz a fide ecclie.
hec Bon. 4. di. 3. q. i. ar. 3. c. ¶ Utrū recta
fides requirat' in baptizāte ita. s. q infide
lis nō possit tradere sacramentū baptismi
Rndeo q nō. de cōse. di. 4. roman'. T c.
a quodā. T c. ecclīa. pōt etiam cōtingē q
aliqs patiat' defectum fidei circa aliquid
aliud: T nō circa veritatem sacramēti: qd
exhibet. puta si aliqs credat iuramētum
in omī cāu illicitum: tū credat baptismū
efficaciā hre ad salutem: T sic talis infide/
litas nō impedit intentiōem cōferendi sa
cramentū. Si vō patiat' fidei defectum ꝯ
ipm sacrm qd exhibet: lz credat per illud
qd agit' exti9 nullum interiorē sequi ef
fectum: nō tū ignorat q ecclia catholica
intendit per hi9 q exterius agunt': sacrm
prebere. vnde nō obstāte infidelitate pōt
intendē qd facit ecclia. lz estimet illud ni
hil esse. T talis intentio sufficit ad sacrm.
q2 vt. s. dictum est: mister ecclie agit in p/
sona totius ecclie: ex cuius fide suppletur
qd deest fidei in mistro. ¶ Notandū autē
q hereticoꝝ qdam in collatiōe sacroꝝ
nō seruāt formam ecclesie in his que sūt
substātialia forme. T tales nec sacrm ꝯfe
runt: nec sacramēti rem. Quidā vō ser/
uant formam ecclie: T tales ꝯferūt sacrm
e. x. de sum. tri. firmit'. §. sacrm. quia lz non
sint membra: nec mistri ecclie. simpliciter
tū cōferunt in hoc cāu: etiam rem sacram
ti. nisi assit defectus ex parte baptizandi.
baptism'. n. datus in forma ecclie a quo
cunqz: semp hz efficaciam: nisi obicem in
ueniat ex parte suscipiētis. de cōse. dis. 4.
Romanus. T plurib' aliis. c. eiusdem dis.
Tūc autē hz obicem qn ille q baptizatur
heresi cōsentit. T hoc pōt ee triplicit'. Aut
q2 est hereticus T fauet errori. Aut si nō
est hereticus: vadit tū ad hereticū pfessum
in ecclie cōtemptū. Aut si nō est heretic'
pfessus: vadit tū ad occultum: quē scit esse
hereticum ꝓpter aliqd ꝯmodū vel fauo
rem. T tūc nihil gre recipit. q2 ab hereti/
co vt hereticus est accipit. vā Aug. li. de
fide ad Petrū. Nullaten' dubites extra
eccliam baptizatos si ad ipam nō redie/
rint: baptismo cumulari perniciem. T. i. q. i
firmissime. T de cōse. di. 4. qtus. Ut talis
postea penitēs recōciliādus est p impositi
onē manus. lz. n. baptism' nō possit itera
ri. impositio tū aliq manus. s. recōciliato/
ria potest repeti. vt dicet'. j. Tunc autem
nō cōsentit qn hz impotētiam discernēdi
vt puer. vel qn iste heretic' est occultus T
credit' esse catholicus. Aut qn homo ē in
necessitate cōstitutus solum nccitatis in/
tuitu. talis. n. recipit sacrm T rem sacramē
ti. q2 dum in mortis piculo catolicus nō
inuenit'. sancti' est ab heretico baptismū
recipere q in eternū pire. di. 33. c. pter hoc
pcipiendo. §. porro. vnde talis nō est recō
ciliādus per impositiōem manus. i. q. i. hi
qui. T c. manus. Unde nō dīam inter re
cipientes sacra ab hereticis T scismaticis:
T recipiētes a simoniacis T fornicatorib'
notoriis. q2 baptizati sciēter T pter neces/
sitatis periculū ab hereticis T scismaticis:
T etiā ordinati sciēter ab eisdem: cum ve/
niūt ad eccliam: nō recipiunt' sine man'
impositiōe. Baptizati vō T ordinati pdi/
cto mō a simoniacis T fornicatorib' no/
toriis recipiunt' sine manus impositione
di. 33. §. verū. in tex. T glo. ¶ Ad hec etiā
nota q illi q baptizati sunt ab hereticis in
noīe trinitatis cum redeunt ad eccliam
sanctam recōciliant'. qnqz crismatis vn/
ctiōe: siue cōfirmatiōe. qnqz manus impo
sitiōe. s. recōciliatoria. qnqz sola fidei pfes
siōe. Primo mō recōciliant' Arriani in
ecclīa orietali. 2° mō in ecclīa occidētali.
3° mō Monoselite: T aliī. de cōse. di. 4. ab
antiq. Monoselite autē sic dicti sūt a Mo
noso autore heresis eoꝝ. isti sunt vt puto
q dicunt' Monosiaci. de cōse. di. 4. hi q. s
qdā libri habēt ibi Bonosiaci: per. b. isti
nō credebāt xpm esse dei filium nālem: sz
adoptiuū. vt in dicto. c. v. monosiaci. Hec
autem diuersitas recōciliatōis hereticoꝝ

vt habet ibidem in glo. puenichat ex di-
uersis modis error ipor hereticor: vel
etiam ex diuersa cõsuetudine ecclia. Ar
riani nõ crismabãt in or ẽte. crismabant
autẽ in occidẽte. vnde erant de diuersis se
ctis. ideo illi recõciliabant crismate. isti vo
manus impos. noc vt ostenderent esse de
vnitate ecclie. de cõsecra. dist. 5. man⁹.
Sciẽdum aũt sm Jo. q sicut habet i gl.
impositio manus qdam est cõfirmatoria
⁊ hec nõ repetit. qdam cõsecratoria siue
ordinatoria. ⁊ hec etiam nõ repetit. que-
dam benedictoria. ⁊ hec silr nõ repetit
sed si omissa fuerit supplet. ex de sa. vnct.
c. i. vbi dicit: q si manus impositio omis-
sa fuerit in ordinatiõe subdiaconi oz sup
pleri qdam curatoria. Mar. vlt. Super
egros man⁹ impo. ⁊ bñ. ha. ⁊ hec repetit.
qdam recõciliatoria. ⁊ hec imponit excõ
municatis ⁊ hereticis penitẽtibus. h non
est sacrm: ⁊ repetit.

C Irca 5m. s. bonitatem baptizãtis
posset queri vtr bonitas requi-
rat in baptizãte ad hoc q possit
cõferre sacrm vel baptismi effectum. Et
vtrũ melior mister meliorem cõferat effe-
ctum. Et vtr malus mister peccat bapti-
zãdo. ⁊ vtr peccet recipiens baptismum
a malo mistro. Sed hor misio habet. s. i
pmo ti. huius li. ar. 5. vnde suppositus illis
q dicunt ibi. ⁊ spãliter q mali mistri pec-
cent baptizãdo. querere sufficit. vtr ma-
lus mister cui offert puer baptizãdus in
periculo mortis extis sit pplexus. videtur
q sic. qr videt peccare siue baptizando:
siue nõ baptizãdo ipm. cum sit in peccato
⁊ cum ex offo suo facẽ teneat. de cõse. di.
4. ois pibyter. Rndeo. aut malus mister
baptizat cum solẽnitate: vt mister ecclesie
cui ex offo cõuenit. ⁊ tunc peccat mortali
ter si peccatum suũ recolit: ⁊ non penitet.
vt habet in glo. sup illud Leuit. xx. Qui
accesserit mũdus ad mũda dicit accedẽ.
nec tñ talis est simplicit pplexus. qr põt
de pctõ penitere ⁊ licite mistrare. non est
autẽ incõueniens q sit pplexus: supposi-
to q velit remanere in pctõ. Aut talis ba
ptizat simplicit in cãu ncẽtatis: in q etiã
laycus baptizare posset. ⁊ tunc nõ peccat
Secus autẽ est de aliis sacramẽtis q non
sunt tante necessitatis. sicut baptism⁹. vt. j.
patebit. hec Tho. 4. di. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. ⁊
Pe. 4. di. 5. q. 3. ar. 1. q. 4. o. ⁊ Rich. 4. di.
1. q. 3. ar. 3 c. ¶ Aliter põt dici q malus
minister aut est occultus: aut notorius. ⁊
vtroq mõ est distinguẽdum. qr aut ẽ ne
cessitas ⁊ timet scandalum. ⁊ tunc non
peccat baptizãdo. sed in hoc q negligit
se pparare ⁊ cũ timore ⁊ reuerentia ad
sacrm accedẽ. Aut nõ est necessitas nec ti
met scãdalum. ⁊ sic nõ debet baptizare:
nisi pus se pparet ad iustificatiõem. qd si
nõ facit non tñ peccat negligẽdo. sed etiã
qntum est in se cõtumeliam sacro faciẽdo
⁊ vsurpãdo id ad qd non est idoneus. ¶
Si aũt est notorius peccat: etiam scãdali-
zãdo. ideo dicit Aug. sup Jo. c. 5. Justos
optet esse per quos baptizat. hec Boñ. 4
di. 5. dubi. circa lram. q. i.

¶ De baptizãdis. ti. 6.

D Einde cõsiderãdum est de ba-
ptizãdis. ⁊ pmo de eor obliga
tiõe ad baptismũ. 2° de tpe ⁊
statu in quo debẽt baptizari.
3° de his que requirunt in eis an baptis-
mum: vel etiam dum baptizant. 4° de
his que requirunt post baptismũ. Cir
ca pmum. s. obligatiões ad baptismũ que
runt plura. s. vtr aliqs possit saluari sine
baptismo. Rndeo q non. Jo. 3°. Nisi qs
renatus fuerit ex aqua ⁊ spũ san. non in
trabit in regnum celor. ⁊ de cõse. dis. 4.
necessariũ. ⁊ c. 3. ⁊ 4. Cum aũt vt habitũ
est. s. triplex sit baptismus. s. flumis. flami
nis. ⁊ sanguis. sciẽdum q baptismo flu-
minis vel in re vel in pposito: si haberi nõ
possit in re: fit salus inqntum est de virtute
eius. Baptismo vo flaminis fit salus adul
to. dum tñ baptism⁹ flumis sit in pposito
de cõse. di. 4. baptism⁹. ⁊ ex de presb. nõ ba.
apticam. vbi etiam habet q credẽs se ba
ptizatũ: lz non sit baptizat⁹: nihilominus
si decedat saluat. paruulo aũt nõ fit salus
p baptismũ flaminis. nisi de puilegio spãli.
vt pz de sanctificato in vtero. qr nõ habz
vsum liberi arbitrij. Baptismo aũt san-
guinis fit salus vtriqs. s. adulto ⁊ puulo. ⁊
hoc si fit pper deum. ¶ Utr sanctificat⁹
in vtero teneat ad baptismũ. R° q sic. si
cut pz per Jo. q dicit se a xpo debẽ bapti-
zari. ⁊ hoc qdem nõ pper indigẽtiã reme
dij: sed pper impressiõem caracteris. ⁊ hu⁹
actus charitatis. s. pper bonũ obedientie.
qr de⁹ pcepit vt oẽs q nascunt renascãt. Et
ppt humilitatẽ. qr oz se reputare pctõrem
⁊ indigẽ xpi redẽptiõe: ⁊ ppt cõformitatẽ

vt ab aliis xpianis non discordet. quia tamē baptizari sibi preceptum est affirmatiuū. ideo non obligat ipm: nisi pro loco ⁊ tempore. vnde si ante adultam etatem seu opportunitatē habitam moritur: saluatur. qa non habebat opus baptizari propter remedium: sed propter preceptum. ¶ Utrum apli fuerint baptizati. Rndeo q sic. Unde gl. super illud Jo. 13. Qui lotus est: dicit. His verbis intelligimus baptizatos aplos. ⁊ si non legatur vbi: ⁊ quādo. de cōse. dis. 4. qm ab Hierosolymis. ⁊ c. si cos. ⁊ sunt. c. Augu. Similiter dici potest de beata virgie ⁊ de Johāne baptista. Latro vero tunc baptismo sanguinis ⁊ flaminis fuit baptizatus: quādo in cruce Christū est cōfessus. de cōse. di. 4. baptismi vicem. ¶ Esto q paruulus dum ad baptismū defertur ab infideli interficiatur: nūquid saluabitur. Rndeo nullus paruulus saluatur q̄tum est de lege cōi: nisi virtute sacramēti. non qr paruulus teneatur ex precepto. sed quia sine sacramēto vel aliquo qd equipolleat: deus non disposuit dare grām. Si vero paruulus propter hoc solum occisus est a persecutore: cum portaretur ad baptizādum: ne baptizaretur. moritur pro baptismo. ideo in sanguine suo pie creditur baptizatus. Si aūt alia de cā occiditur quādocūq; deferatur ad baptismū: damnabitur. ¶ Sed nūquid ex q̄ tenetur ad baptismū aliquis: peccat recipiens baptismū a malo ministro. Rnsio huius habetur. s. in pmo. ti. de sacramētis in cōi. ¶ Sed esto q sacerdos nolit sine precio baptizare. quid est tūc faciēdum. Rndeo si baptizādus sit adultus sufficit sibi petere baptismū ad salutem. quia baptizatur baptismo flaminis. nec debet propter hoc simoniā cōmittere. quia non sūt facienda mala vt veniant bona. Ro. 3. tamē si esset ibi aliqs laycus deberet se potius ab eo facere baptizari. si tamen sit puer: tunc ipsemet debet eum potius baptizare: q̄ preciū sacramēti simoniace dare pro baptismo: si non sit psto alius psbyter qui velit baptizare puerū debito mō. ⁊ licet ei aquā emere non tn̄ sanctificatā: vbi potest hr̄e aliā aquam. si al's aquam habere non posset. quia aqua non est sacramētum. si autē emit aquam sanctificatā. illa non operatur ad baptismū: de necītate eius existens q̄si sanctificata: sed q̄si aqua. ⁊ ideo nō emit vt sanctificatā: sed vt aquam. hec Tho. 4 di. 5. q. 2. artī. 2. q. 5 c. 2m. ¶ Dicit etiam aliq ut Ricā. ⁊ pbabiliter: q in hoc casu dari potest pecunia pro aqua sanctificata sine vitio simonie. quia per hoc redimitur vexatio iuris pueri. cuius in hoc cāu iure nature ⁊ diuino est aqua illa: que ē necessaria ad vsum baptizādi. Alijs autem vt Bon. 4. dis. 5. q. 2. ar. 1. q. 2. c. 2m. simpliciter videtur q in hoc cāu preciū dari potest psbytero pro baptismo: non ad emēdū sacramētum vel aquam: sed ad redimendam vexatōem sui iuris. Et hoc vt dicūt videtur magis cōsonare pietati ⁊ bonitati ⁊ iuri. Scd̄m autem Sco. 4. dis. 5. q. 2. c. 3m. potius pmitti debet mori sine baptismo paruulus: q̄ ematur baptismus. quia hoc fieri nō posset sine peccato mortali. posset tamē emi aqua etiam sanctificata: nullo mō habēdo intentiōem ad cōsecrationē ⁊ etiam labor baptizādi: quem psbyter haberet: emi posset: nullo mō habēdo intentiōem ad actum illum inq̄tum est sacramētalis. ¶ Esto q mancus roget psbyterū vt baptizet puerū immin̄ēte mortis articulo: ⁊ nullus alius assit q ei possit baptizare. ⁊ psbyter eum baptizare nolit nisi pecuniam ei dederit: quid ille faciet. Rndeo. Richar. 4. di. 25. q. 3. artī. 1. c. 8m dicit q ille mancus debet potius pmittere illum puulum mori sine baptismo q̄ dare peccuniam pro sacramēto baptismi. qa non sunt faciēda mala vt veniant bona. Ro. 3. Aliqui tamē dicunt q in hoc cāu pecunia dari posset: ita tamē q dans non intenderet eam dare pro sacramēto: sed pro vitanda damnatiōe pueri: ⁊ remouenda insania psbyteri. Secus est de aliis sacramentis que sine periculo damnatiōis ex causa possunt differri. hec Richar. vbi. s. ¶ Quid de psbytero qui hoc faceret. Rn. nisi se corrigeret sponte errorem relinquēdo: deberet subire periculū propriȷ honoris. 1. q. 1. baptizādis. in tex. ⁊ glo. dicitur etiā de cōse. di. 4. quicūq; psbyter nollet pro intentiōe muneris vel pro alia excusatiōe baptizare aliquem in mortis periculo si ille sine baptismo decederet deponi deberet. Quid si psbyter cathecuminos a baptismo repellat: ⁊ ipi interim ante tempus cōstitutum sine baptismo decedant. nūquid imputabitur sacerdoti. Rndeo q non. absit enim vt ea que propter bonū ⁊ licitum facimus aut iubemus si quid per hoc preter nostrā volūtatem cuiq; male acciderit: nobis imputetur. 23. q. 5. de occidendis. hoc notatur de

cõſe.di.4.de cathecumis.in glo. ¶ Ad h
nota q̄ qñ pſbyteri ſubditis ſacramenta
negant malicioſe:tūc ſubditi poſſunt ipſa
ab alijs recipere.ar.ex. de ꝑpti.veniens.in
ter.ꝛ glo.6.que ponit̄ ſup illud.c.paſtora
lis.qḋ verū eſt de ꝓuilegiatis: ꝛ in caſib⁹
cõceſſis.ſ.in baptiſmo ꝛ penitētia.que re
cipi poſſunt ab alijs in neceſſitate.ſed i alijs
recurrēdum eſt ad ſuperiorem.ex. de iur.pa
tro.nullus.hec Hoſti.

Circa 2ᵐ.ſ.ſtatum ꝛ temp⁹ i quo
debet quis baptizari:queruntur
plura.ſ.vtrū baptiſmus ſit diffe
rendus adultis. Rndeo adultus ſubueni
ri põt per deſideriū baptiſmi.ꝛ ideo adul
tis cum cõuertunt̄ non ſtatim eſt ſacramẽ
tum baptiſmi cõferēdum.ſed opꝫ differ
ri vſq̄ ad aliqḋ certum temp⁹. Primo q
dem ꝓ cautela eccle:ne decipiat̄ ſacramẽ
tum ficte accedētibus cõferens. ꝓpter qḋ
ꝓbatio ſumit̄ de accedētibus ad baptiſ
mum:quãdo per aliqḋ temp⁹ eoꝝ fides
ꝛ mores examinant̄. ¶ 2º hoc eſt neceꝫ
ad vtilitatem eoꝝ qui baptizant̄.q2 ali
quo temporis ſpacio indigēt ad hoc q̄ ple
ne inſtruant̄ de fide:ꝛ exerceant̄ in his q̄
ꝑtinent ad vitam xp̄ianam. ¶ 3º hoc eſt
neceꝫium ꝓpter reuerētiam ſacramēti.dū
in ſolēnitatibus ꝑcipuis.ſ.paſce ꝛ penthe.
homies ad baptiſmū admittunt̄.ꝛ ita de
uotius ſacramētum ſuſcipiant.de cõſe.diſ.
4.de cathecuminis.ꝛ.c.venerabil. Eo tẽ
po tempore adulti baptizãdi debeant ca
thecizari ꝛ exorcizari ante baptiſmū. ha
bet̄ ti.de exorciſmo. Sed dilatio in huiuſ
mõi eſt ꝑtermittenda duplici rõe. Primo
q̄dem quãdo illi qui ſunt baptizãdi appa
rent perfecte inſtructi in fide:ꝛ ad baptiſ
mum idonei:tunc ſtatim poſſunt baptiza
ri.ſicut Philippus ſtatim baptizauit Eu
nuchū.vt habet̄ Act.8. Et Petrus Cor
nelium:ꝛ eos qui cum ipſo erant. Act.18.
¶ 2º ꝓpter infirmitatem vel aliqḋ pericu
lum mortis.de cõſe.di.4. de cathecumis.
ꝛ.c.ſe.ſi tamē aliquis morte ꝑueniat̄ arti
culum oportunitatis excludēte:dum expe
ctat temp⁹ ab eccl̄ia cõſtitutum:ſaluat̄.lꝫ
per ignem:vt dictum eſt. peccat autem ſi
vltra temp⁹ ab eccl̄ia ordinatum differt
accipe baptiſmū:niſi ex cauſa neceſſ͞ia ꝛ li
centia prelatoꝝ eccl̄ie.lꝫ hoc peccatuꝫ de
leri poſſit cum alijs per ſuccedētem cõtriti
onē que ſupplet vicem baptiſmi:vt dictū
eſt. Nec eſt cõtra ꝑdicta illud qḋ dictum
ē de cõſe.di.4.cathecuminū.cathecuminū
lꝫ in bonis operib⁹ defunctum vitam ha
bere nõ credimus:excepto dumtaxat niſi
martyrij ſacramētum cõpleat.quia ſm re
gulam ibideꝫ intelligit̄ de eo qui baptiza
ri nõ querit:vel alīs in aliquo peccato cõ
ſiſtit. ¶ Utrū pueri ſint baptizãdi. Rn
deo indiſtincte q̄ ſic.indiſtincte eniꝫ vox
euãgelica intonat. Niſi quis renatus fue
rit ex aqua ꝛ ſpū ſan.nõ intrabit i regnū
dei.hac generalitate:nec ſexum:nec etatē
excludens.ex. de baptiſ.maiores. Rõ hu
ius eſt.quia morbus eſt cõis paruulis: ꝛ
adultis.ꝛ medicina eſt cõueniēs iſtis ꝛ il
lis. Et auteꝫ vtilius ꝛ ſecuri⁹ ſtatiꝫ paruulo
baptiſmū cõferri q̄ᵐ differre vſq̄ ad eta
tem adultam.tum ꝓpter ꝑiculum mortis
ꝛ damnatiõis.de cõſe.di.4. venerabilis.
in glo.tum ꝓpter infeſtatiões demonū qui
minus poſſunt in baptizatis ceteris pari
bus.tum quia dum homo eſt paruulus:
certum eſt in eo nihil eſſe qḋ impediat ef
fectum baptiſmi.tum ꝓpter bonū aſſuefa
ctiõis ꝛ q̄ᵐ educatiõis in his que ſunt reli
gionis xp̄iane. Et hãc rõnē aſſignat Di
onyſi.vlti.eccleſtis ierarch. ¶ Sed obij
citur:quia legatus nõ debet excedē fines
mandati.ſed dñs mandat Mar.vlt. Cre
dentes baptizari.g paruuli non ſūt bapti
zandi. Rndeo.lꝫ illud mandatū ſm for
mam mandati ſpāliter liget adultos tñ
ex alio eius mãdato Jo.3.niſi quis rena
tus fuerit ꝛc.inuenit̄ etiam ad paruulos
ſm intentiõem mandati extendi. ¶ Utrū
pueri hereticoꝝ vel iudeoꝝ ꝛ aliorū infi
delium ſint baptizãdi inuitis parētibus.
Rndeo filij infidelium aut habent vſum
rationis:aut non.ſi habent iam tñ ad ea q̄
ſunt iuris diuini vel nālis incipiunt ſue
poteſtatis eſſe.ꝛ ideo ꝓpria volūtate etiaꝫ
inuitis parētibus poſſunt baptiſmū ſuſci
pere.ſicut ꝛ matrimoniū cõtrahere.ꝛ iḋ
tales licite poſſunt induci ad ſuſcipiēduꝫ
baptiſma. Si vero non habēt adhuc vſū
rationis vel liberi arbitrij.ſm ius nāle ſūt
ſub cura parētum q̄diu ſibi ꝓuidere nõ
poſſunt.vnde etiam de pueris antiquorū
dicit̄ q̄ ſaluabant̄ in fide parētum.ꝛ iḋ
cõtra iuſticiam nālem eſſet ſi tales pueri
inuitis parētibus baptizarent̄ ſicut etiaꝫ
ſi aliquis habens vſum ratiõis inuit⁹ ba
ptizaret̄. Eſſet etiam ꝑiculoſum taliter fili
os infideliuꝫ baptizare.quia de facili ad
infidelitatem redirent ꝓpter nāleꝫ affectū

ad parentes. ꝛ ideo non habet hoc ecclie
cõsuetudo: ꝙ filij infideliũ baptizent̃ in-
uitis parẽtibus. Fuerũt eni retroactis tẽ
poribus multi catholici ꝑncipes potentis-
simi: vt Constantinus ꝛ Theodosius: q-
bus familiares fuerunt sanctissimi epi: vt
Siluester Constantino: ꝛ Ambrosi⁹ The
odosio: qui nullo mõ ꝑmisissent hoc
ab eis impetrare: si hoc fuisset consonũ ra
tioni. hec Tho. 3. q. 68. ar. 10. c. ¶ Scõm
autem Sco. 4. dis. 4. in fine. dubi. 2. Si
ꝑnceps aliqs paruulos infideliũ parentĩ
bus inuitis baptizari faceret cum bona
cautela. s. ne parentes ꝑus ꝯgnoscentes h
futurũ occiderent eos. ꝛ faceret eos edu-
cari religiose: laudabilit̃ faceret. Et idem
dico etiam si cogant parentes minis ꝛ
terroribus ad baptismũ suscipiẽdu3: ꝛ ser
uandum susceptũ. Et hoc videt̃ posse pro
bari. quia simile cõmendat̃ de cõse. di. 4.
pleriqȝ. ¶ Preterea dato ꝙ non essent om
nes vere fideles in corde. tamẽ min⁹ ma-
lum esset eis non posse impune legem illi
citam seruare ꝙ̃ posse. ꝛ etiam eoꝝ filij in
2ᵃ ꝛ 3ᵃ generatiõe essent forte vere fide-
les. ¶ Utrũ infideliũ petẽtis baptizari de
beat statim baptizari. Rndeo ꝫm Hosti.
aut est in periculo. ne. s. alij infideles eum
interficiant. si hoc ꝑpendãt: ꝛ tunc statim
ei fides debet exponi ꝛ baptizari. de conse.
di. 4. ne ꝙ absit. Aut nullum piculu3 im
minet: ꝛ tunc vel p. 8. menses: vel arbitra
rie debet inter cathecuminos retineri. sic in
tellige illud de cõse. dis. 4. inde. ⁊. c. sequẽ.
¶ Utrũ ĩ vtero existẽtes possint baptizari
Rndeo ꝙ non. de cõse. di. 4. si ad matris
ꝛ plurib⁹ alijs. c. Oportet enim ꝙ caro eius
qui baptizat̃ ꝫm totum vel ꝫm partẽ im
mediate lauet̃. vnde si puer inuolut⁹ tota
liter in vno corio in aquam immergeret̃
sub debita verboꝝ forma ꝓpter hoc non
baptizaret̃. hec Richar. 4. dis. 6. q. 2. ar.
1. c. ¶ Utrũ vterus matris debeat aperiri
vt puer extrahat̃ ꝛ baptizet̃. Rndeo.
non sunt faciẽda mala vt eueniant bona
vt dicit̃ ad Ro. 3°. ꝛ ideo non debet hõ oc
cidere m̃rem vt baptizet puerũ. si tamen
mortuo sit viuente prole in vtero: de3 ape
riri vt puer baptizet̃. hec Tho. 4. dis. 6. q
1. ar. 1. q. 1. c. 4°. ¶ Utrũ debeat expectari
omimoda egressio pueri de vtero anteqȝ ba
ptizet̃. Rndeo ꝙ sic. nisi mors immineat
Si tamẽ ꝑmo caput egrediat̃ in quo om
nes sensus fundent̃: debet baptizari picu
lo imminẽte: ꝛ non est postea rebaptizan
dus: si cõtingat eum nasci perfecte. vnde
etiam reputat̃ esse hominis sepultura: vbi
sepultum est eius caput. ff. de reli. ꝛ sump.
fu. l. cum in diuersis. Et post caput pectus
quia sedes cordis est q̃si in pectore. ꝛ cum
ambo ista non possunt ablui magis debet
ablui caput. maxime facies. quia ibi ma-
gis patent aie operatiões. Idem etia3 vi-
det̃ faciẽdum quecũqȝ alia pars egredia
tur periculo imminẽte. quia tamen in nul
la exterioꝝ partiũ integritas vite ita con-
sistit sicut in capite. videt̃ qbusdam ꝙ pro-
pter dubium quacũqȝ alia parte corpori.
abluta: puer post perfectam natiuitatẽ: sit
baptizand⁹ sub hac forma. Si nõ es ba-
ptizatus ego te baptizo. ⁊c̃. Aliqbus tam̃
videt̃ ꝙ puer etiam tunc esset baptizatus.
quia aia est tota in qualib3 parte corpo-
ris. ꝛ huius sentẽtie est Pual. in 4° s iia.
eo ꝙ non est ꝑceptum magis ꝙ caput im
mergat̃ ꝙ̃ aliud membꝝ. ꝛ ideo nõ ma-
gis est necessariũ: l3 sit rõnabile. Et eius-
dem sentẽtie est glosator de cõse. di. 4. pro
prie. ar. c. dis. nec quãcũqȝ. ꝯmum ꝯmuni
us tenet̃. vt dicit Tho. 4. dis. 6. q. 1. arti. 1.
q. 1. c. 3°. ¶ Quid fiet de tali cuius alia
pars ꝙ̃ caput abluta est. si decedat ante p
fectam natiuitatem. Rndeo pie potest ta-
lis puer reputari baptizat⁹ si fuerit mor-
tuus. vnde est in cimiterio sepeliendus ꝫ3
Pual. ¶ Utrũ puer existens adhuc i vte-
ro matri regenerari possit baptismo san-
guinis. Rndeo qdam dicũt ꝙ nullo mõ
nec per effusiõem sanguinis: nec per alia3
viam de lege ꝯmuni potest puer in vtero
matris a peccato purgari. Alijs autẽ vi
det̃ pie dicendũ ꝙ l3 puer in vtero m̃ris
baptismo aque baptizari nõ possit qꝛ nõ
potest ipm sensibile sacr̃m suscipere ꝛ ec-
clesie ignotus est. quia tamẽ ad ipm effu-
sio sanguinis ꝑuenire potest: ꝛ deo notus
est qui ꝑncipaliter baptizat. ideo ꝑ infusi
onẽ sanguinis illatã ꝓ fide potest ab ori-
ginali peccato purgari. vnde illud Augu.
li. 2. de baptismo paruuloꝝ qui natus nõ
fuerit non potest renasci. intelligẽdum est
de regeneratiõe baptismi aque. vt dic̃ Ri
chard. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. c. 1°.

Circa 3ᵐ articulu3. s. circa ea que
requirunt̃ in baptizãdis ad ba-
ptismum: vel etiã qui baptizant̃

querant plura. s. vtrum in adultis ante baptismum penitentia requiratur. Rndeo in adultis baptismum precedit penitentia necessario quantum ad attritionem. quia voluntas semel fixa in peccato: remanet semper in eo fixa: actu vel habitu: nisi per actualem dissensum euellatur ab eo in speciali. vel saltem in generali. et quantum ad hoc dicit Aug. li. i. de penitentia. quod nullus sue voluntatis arbiter constitutus: nouam vitam potest incboare nisi eum peniteat veteris. Quantum autem ad contritionem precedit penitentia baptismum de congruo: ratione humilitationis: et instructionis sed quantum ad absolutionem et satisfactionem neutro modo. i. nec de necessario: nec de congruo precedit. et quia sacramentum penitentie completum est in absolutione: et in penitentia secundum quod est ecclesie sacramentum ideo sequitur quod non precedit baptismum. cum baptismus sit ianua sacramentorum. Sed obijcitur contra predicta. quia iudeis venientibus ad baptismum indicenda est penitentia: ac abstinentia. 40. dierum. qua completa sunt baptizandi. vt habetur de conse. di. 4. ne quod absit. Rndeo quod illa penitentia non indicitur iudeis propter sacramenti inefficaciam: sed propter eius reuerentiam: et iudeorum recipientium baptismum probationem. vnde eis non indicebatur post susceptionem baptismi: sed ante. quamuis sic obseruaretur. tamen modo non oportet hoc obseruare secundum quod videtur dicere glo. ibidem. quod intelligo: vbi non est consuetudo contraria. hec Rich. 4. dis. 4. q. 3. ar. 2. c. 5o. ❡ Utrum in adultis requiratur vsus rationis ad suscipiendum baptismum. Rndeo ad suscipiendum sacramentum baptismi et rem eius non est necessaria per se aliqua actio ex parte suscipientis. sed sufficit quod in eo non sit aliquid prohibens predictorum susceptionem. prohibens autem non est nisi peccatum mortale: de quo homo non est attritus: nec contritus. et ideo licet aliqui adulti fiant carentes vsu rationis: antequam mortaliter peccauerint: si baptizantur recipiunt sacramentum et rem sacramenti. etiam si tunc contradicant. quia illa contradictio non procedit a voluntate rationis secundum quam sunt capaces gratie baptismalis. Si autem antequam fiant furiosi: vel obdormiant: mortaliter peccauerint: committendo vel omittendo: et non fuerint de illo peccato contriti: nec attriti: etiam si baptizantur non suscipiunt rem sacramenti. licet sacramentum susciperent tempore quo furiam intrauerunt: vel obdormiuerunt secundum intentione suscipiendi sacramentum actu vel habitu. tamen quandocumque constaret quod talem intentionem habuisset non debet aliquis baptizare dormientem vel furiosum habentem lucida interualla: dum actu est in furia. sed expectandum est furiosi lucidum interuallum: et dormientis vigilia. et qui facit contrarium peccat: nisi secundum suum iudicium probabiliter immineat periculum: si talem differat baptizare. Quantum autem ad furiosum non habentem lucida interualla: nulla est dilatio facienda. et hoc habetur ex. de baptis. maiores. hec Rich. 4. di. 6. q. 2. art. 2. c. Nullus igitur debet baptizare aliquem dormientem: nisi presumatur quod non euigilet ante mortem: et nisi presumatur de eius presenti voluntate per verba vel saltem signa quod de christianis sit natus. et in hoc casu his concurrentibus baptizari debet. sicut etiam Aug. narrat in 4o li. conf. de quodam amico suo qui baptizatus est nesciens propter periculum mortis. et idem dicendum est de furioso. hec Bon. 4. dis. 6. p. 2. dubi. circa literam. q. 3. ❡ Sed quare adultis amentibus et dormientibus qui non consentiebant: dum essent in vsu rationis: baptizari non prodest ad tollendum peccatum originale: sicut prodest paruulis. Rn quia vt habetur ex. de bap. maiores. §. verum. Dominus qui totum hominem sanum fecit in sabbato: opus imperfectionis non vult. et ideo peccata non ex parte: sed ex toto tollit: quod faceret si baptismus originale deleret: et non actuale: quod sine consensu deleri non potest. ❡ Sed ponatur quod dormientes excitati ratum habeant: quod sunt baptizati licet nollent prius baptizari. Rndeo non prodest quia nihil recipiunt. et ideo non est vtile: quod ratum habeant. sed iterum debent baptizari. ex. de baptis. maiores. §. item queritur in glo. h. ❡ Utrum in adultis habentibus vsum rationis quando baptizantur: requiratur intentio ad hoc quod recipiant sacramentum baptismi. Rndeo quod in talibus de communi lege: ad hoc quod recipiant caracterem baptismalem requiritur intentio actu vel habitu: tam in illo qui consentire potest: quam in illo qui consentire non potest ad suscipiendum sacramentum per susceptionem enim caracteris baptismi intrat homo ecclesiam militantem et ascribitur exercitui ecclesie militantis. ad hoc autem obtinendum requiritur eius consensus actu vel habitu si est in statu in quo consentire posset. Probabile enim est quod ab

illo plus requirat͛ qui cõsentire põt: ꝙ ab
illo qui cõsentire non põt. s. cut videmus
in cathecismo respondẽt ꝓ paruulo patri
ni. ⁊ si adultus est: debet respondere ꝓ se
ipo. de cõse. di. 4. paruuli aliq. ⁊. c. cum ꝓ
paruulis. Ad hoc aũt non est semꝑ neces
saria determinata intentio in actu. quia
qñqꝫ sufficit intentio in habitu. si eniꝫ ali
quis cathecuminũ non actu cogitantem
de susceptiõe sacramẽti baptismi. sed de re
alia ablueret sub forma verboꝝ debita in
tendens sibi ministrare sacramẽtum baptis
mi. Iste cathecumin⁹ reciperet baptismalẽ
caracterem. quãuis enim intentio in habi
tu nõ sufficiat ad causandũ effectũ. potest
tamẽ esse sufficiens dispositio ad suscipien
dum. maior enim actualitas requirit͛ in
agente ꝙ in patiẽte. cum res agat per suã
actualitatem: ⁊ patiat͛ per suam passibili
tatem. qñqꝫ tamẽ intentio in actu determi
nate requirit͛ per accidẽs. s. vel ad remo
uẽdum ꝓhibens. vel quãdo non cõsenti
re in actu: ⁊ non cõsentire in habitu: se cõ
comitant͛. si enim in accedẽte ad baptis
mum est actu vel habitu intentio non re
cipiendi sacramẽtum baptismi. huiusmodi
intentio ꝓhibet sacramẽti susceptiõem. ⁊
tunc necẽsum est illam intentiõem expelli
per cõtrariam intentiõem in actu: ad hoc vt
ille recipiat sacramẽtum baptismi. si etiaꝫ
accedens ad baptismũ admoneat͛ diligẽ
ter: vt actu cõsentiat: requirit͛ ꝙ cõsenti
at in actu ad hoc vt tunc vere recipiat sa
cramentũ. quia si tunc ibi non cõsentiret
in actu. tunc etiam nõ cõsentiret in habi
tu. sic enim accipimus consentire in habi
tu in aliquam rem quãdo homo sic dispo
situs est ꝙ si actualiter ⁊ deliberate cogi
taret de illa re ꝙ actu cõsentiret in illaꝫ. h
Rich. 4. di. 4. q. z. ar. z. c. ¶ Quid ẽ de
adulto in quo tam in actu ꝙ in habitu:
non est intentio suscipiẽdi sacramẽtũ. nũ
quid est rebaptizãdus. Rñdeo ꝙ sic. sed
vbi hoc non cõstaret esset dicẽdum. si nõ
es baptizatus ego baptizo. ⁊c. Hec debet
teneri glo. de cõse. di. 4. c. paruulos. ⁊. c. se
quen. que dicit. Solet etiam dici ꝙ si ba
ptizans baptizare intẽdat: qualẽcũqꝫ in
tentiõeꝫ habeat: baptizatus suscipit sacra
mentũ. ¶ Utrũ ad recipiẽdum sacramen
tum baptismi requirat͛ volũtas libera: vl͛
sufficiat coacta. Rñdeo. cum quis cogit͛
ad baptismũ: aut cogit͛ coactiõe absolu

ta siue sufficiente. quia. s. violẽter eo reni
tente manibus ⁊ pedib⁹ immergit͛. ⁊ tunc
non recipit sacramẽtum nec rem. Aut co
actiõe cõditionata siue inducẽte: vt minis
⁊ flagellis. ita ꝙ potius vult se subijcere sa
cramẽto ecclie ꝙ morte perire. ⁊ tunc aut
intendit alios illudere ⁊ mortem euader͛.
⁊ tũc etiam neutrũ suscipit. quia tamẽ ec
clesia ꝑsumeret cõsensisse talem interius
ꝓpter cõsensum exteriorem. talis deberet
cogi ad fidei xp̄iane obseruatiõem. Aut
vult potius circa se fieri qđ facit ecclesia:
ꝙ perire. ⁊ tunc recipit sacramẽtum. Et h
fere omia patent ex̄ de baptis. maiores. §.
item querit͛. in tex. ⁊ glo. h. ¶ Dõ igit͛
breuiter ꝙ suscipiẽtium baptismũ qdam
nunꝙ habuerũt vsum rõnis vt paruuli:
⁊ perpetui furiosi: ⁊ naliter stulti. ⁊ in his
voluntas nõ requirit͛. qdam autẽ aliqñ
habuerũt: lꝫ tunc non habeant. ⁊ in his
voluntas antecedẽs requirit͛: lꝫ non cõco
mitans. qdam võ habent tñc cum bapti
zant͛. ⁊ in his cum cõditio eoꝝ ibi melio
ret͛ sufficit voluntas cõditionata. ¶ Utrũ
fides requirat͛ ex parte baptizati. Rñ⁹ in
paruulis qui ꝑ se non possunt credere suf
ficit fides aliena. s. eccl. s. que est. vel si h
deficeret. sufficit meritum fidei: que fuit in
ecclesia. dicit enim Aug. ad Bonifaciuꝫ
Cum offerunt͛ paruuli ad ꝑcipiẽdã gra
tiam ab omnibus offerri intelligunt͛: qbus
placet ꝙ offerant͛. fides tamẽ ecclie mili
tantis nunꝙ deficit vniuersalit͛: nec defi
ciet fm illud Math. vlti. Ecce ego vobis
cum sum vsqꝫ ad cõsũmatiõem seculi. ⁊ h
diuina ꝓuidentia faciẽte. nec vnꝙ fuit:
nec erit qn semꝑ esset aliquis qui deo pla
ceret. In adultis võ requirit͛ fides ꝓpria
non qdem ad susceptiõem sacramẽti. i. ca
racteris. quia sacramentũ non ꝑficit͛ per
iusticiam hominis dantis vel suscipientis
baptismũ. sed per virtutem dei sed requirit͛
ad susceptiõem rei sacramẽti. i. gratie. ¶
Sed cõtra hoc videt͛ esse illud Hierony.
Fides in aquis baptismi gignit͛: ⁊ nutrit͛
non habenti etiã̄m dat͛: ⁊ habenti auget͛
Rñdeo ꝙ fides paruulis in baptismo da
tur. sed adultis auget͛ vel informat͛ si erat
informis. vnde fides iformata ꝑerigit͛. s
formata ibi dat͛ adultis. hec Pe. 4. di. 6.
q. z. ar. z. o. ¶ Utrũ sine recta fide possit
haberi intentio suscipiẽdi baptismũ. Rñ⁹
ꝙ non habens rectam fidem circa aliqs

articulos pōt habere rectam fidem circa
sacramētum baptismi. si tamē etiā circa
hoc sacramētum nō recte sentiat: sufficit
ad perceptiōem sacramēti generalis inten
tio ꝙ intēdat suscipe baptismū: sicut xp̄s
instituit. ⁊ sic eccl'ia tradit.

(C)Irca 4ᵐ. s. circa ea que requirūt
ad baptizatū post baptismū que
runt plura. s. per que opera nuper
baptizati sint exercitādi ad iusticiā. ¶ R°
nō per opa penalia: sed per opera facilia:
vt q̄si quodam lacte facilis exercitij pmo
neant ad perfectiora. vt dicit glo. super il
lud psal. Sicut ablactatus est sup matrē
suā. vnde etiam Dn̄s discipulos suos de
nouo cōuersos a ieiunio excusauit. vt pz
Math. 9. ⁊ hoc est qd̄ dicit .i. Pe. 2. Sic
mō geniti infantes lac ɔcu. vt i eo cresca
tis in salutem. ¶ Utrū teneant restituere
illis quos leserūt. R̄ndeo restituē ablata
⁊ satisfacere de iniurijs illatī est cessare a
pctō. ⁊ hoc ipm nō facere est detinere alie
na ⁊ primum lesum non placare: est pec
cati. ⁊ ideo peccatorib⁹ baptizatis est in
iungendū ꝙ satisfaciant primis sic etiā
ꝙ a peccato desistant. hec Tho. 3. q. 68. ar
ti. 5. c. 2ᵐ ⁊ 3ᵐ.

¶ De sacro cōfirmatiōis. d. 7.

(D)Einde cōsiderādum est de sa
cramēto cōfirmatiōis. ⁊ p̄ de
ei⁹ institutiōe. 2° de ei⁹ necita
te. 3° de eius mā. 4° d forme
5° de efficacia. 6° de ministris eius. 7° de
suscipiētib⁹ ipm. 8° de ritu ⁊ celebratio
ne huius sacramēti. ¶ Circa pmum. s. in
stitutiōem huius sacramēti. sciēdum ꝙ h
sacramētum. xp̄s instituit sm aliqs aplis
exhibendo. lz hoc non sit scriptū sm ali
os pmittendo Jo. 16°. Si autem abiero:
mittam eum ad vos. ⁊ hoc ideo. quia i h
sacramento daē plenitudo sp̄us sancti: q
non erat danda añ resurrectiōem ⁊ ascen
siōem sm illud Jo. 7°. Nōdum erat sp̄us
sanctus datus: qꝛ xp̄s nōdum fuerat glo
rificatus. ⁊ hec est opi. Tho. 3. q. 72. ar. i.
c. iᵐ. sm vo alios instituit hoc sacramen
tum pueris manus imponēdo: ⁊ eos bn̄
dicendo Math. 19. ⁊ hec est opi. Rich. 4.
di. 2. q. i. ar. 3. c. 2ᵐ. Alij dicunt ꝙ fuit in
stitutum ab aplis qui leguntē cōfirmasse.
Act. 8°. Alij dicunt ꝙ ab eccl'ia que pmo

legiē ipius ritum solenni cōsilio instituis
se ⁊ pcip isse. ᵐ videt esse opi. Bon̄ 4. di.
7. q. 2. ar. i. c. iᵐ in oppoᵐ. Alij dicunt ꝙ
xp̄s instituit figuratiue. s. imponēdo ma
nus pueris. Math. 19°. Et sp̄us sancti in
spiratiōe: ⁊ auctoritate apli traditiōe ⁊ ec
clesiastica approbatiōe. Est eniz institutio
duplex. s. expressiōe facti: vel pcepti. ergo
xp̄s instituit inspirando apli faciendo. ⁊
eccl'ia pcipiendo. ⁊ sm hoc omēs supdicte
opi. vere sunt in pte. ⁊ hoc est dictum Pe.
4. di. 7. q. i. ar. i. q. i. c. ⁊. ciᵐ.

(C)Irca 2ᵐ. s. necitatem cōfirmatio
nis sciēdum ꝙ gratia que datur
in cōfirmatiōe est necīa. nō quia
sine ea simpliciē non sit salus. sed quia si
ne ea vel per sacramētum: vel al's acce
pta pugnando nō perueniē ad salutem.
ideo dicit Melchiades papa de cōse. dis.
5. c. sp̄us sanctus. Spū sancto i baptismo
regenerāmur ad vitam: in cōfirmatione
cōfirmamur ad pugnā. ⁊ lz cōtinuo trāsi
turis sufficiat regeneratiōis beneficium.
victuris tamen sunt necīa cōfirmatiōis
auxilia. Ex institutiōe autem eccl'ie est: ꝙ
nullus ab hoc sacramēto excipiē vt sit q
libet strenuus pugnator. Ideo si quis cū
habet loci ⁊ temporis oportunitatē: negli
gendo cōtemnit: periculo se exponit. ⁊ sic
debet intelligi illud Hugi. li. 2. de sacra. pte
7. caᵒ 3. Timēdum est de his qui per negli
gentiā amittunt epi p̄ntiam: ⁊ non susci
piunt manus impositiōem: ne forte ppter
ea damnenē. s. nisi peniteant: quia festina
re debuerūt dum potuerūt.

(C)Irca 3ᵐ. s. māam cōfirmatiōis sci
endū ꝙ materia hui⁹ sacramēti
est qd̄ componiē ex oleo ⁊ balsa
mo. ⁊ hoc bene cōuenit significatiōi effe
ctus hui⁹ sacramēti qui est duplex. quorū
pmus est nitor fidei i vera credulitate cor
dis: 2⁹ est odor fame in cōfessiōe oris. p
mus significaē in oleo. 2⁹ in balsamo: q
pcipue est odoriferus. Oportet aūt ꝙ cri
ma qd̄ est huius sacramēti mā p̄us fuerit
ab epo cōsecratum. Sacramētorū aūt
q̄dam sunt necessitatis. ⁊ ideo lz in his re
quiraē sanctificatio māe ad solennitatem
non tn̄ ad necitatem: vt in baptismo. que
dam sunt perfectiōis. ⁊ ideo in his requi
riē sanctificatio materie ad solennitatem
⁊ necitatem vt in hoc sacramēto ⁊ extre
ma vnctiōe. hec Pe. 4. di. 7. q. i. ar. 2. q. 3.

Sicut autē habet̄ de cōse. di. 4. omi tpe. i.
oi āno: vt exponit gl. licebat crisma ɔficē
q2 tunc solenniter baptism9 ad quem req
rit̄ crismatis vsus i vigilia pasce celebra
tur ideo cōgrue ordinatum est vt p bidu
um an̄ ab ep̄o crisma benedicat̄ vt possit
p diocesim destinari. dies etiā ille satis cō
gruit ad mās sacrō& benedicendas: in q̄
fuit eucharistie sacr̄m institutū: ad qd̄ oia
alia sacr̄a quodāmō ordināt̄. Debz aūt
ep̄s qn̄ vult crisma cōficere missam cele
brare: & hoc i ecclia cathedrali: nisi ex iu
sta cā impediat̄. ex̄ de cele. mis. te referente
Singulis autē annis dz in cena dn̄i no
uum crisma cōfici & vetus in ecclia cre
mari. de cōse. di. 3. l̄ris. Nō debet etiaz cris
ma accipi nisi a ꝓprijs epis. de cōse. dis. 4.
p̄sbyteri. & qlibz p̄sbyt̄ dz illud accipe qli
bet anno: vel p se vel p diaconū. dis. 95. p̄s
byteri. vn̄ abbates peccant q accipiunt il
lud ab alijs nisi sint ꝓuilegiati q possint
accipe a qbus velint. vt dicit glo. ibidem.
¶ Quid si aliqs cōfirmādus oleo ꝓ cris
mate esset vnctus. Rndeo nō esset sacr̄m
cōfirmatiōis iterandū: sed esset caute sup
plendū: qd̄ eēt omissū. ex̄ de sacra: nō ite.
pastoralis. Inno. & Hosti. ex̄ de sa. vnct. c.
i. dicunt: q q cōfirmatus est oleo. dz iterū
crismate liniri. & dz illa oratio iterari. Si
gno te signo crucis. Alie aūt orōnes que
p̄cedunt & q̄ sequunt̄ nō iterant̄.

Circa 4m. s. formā cōfirmationis
sciēdū. q forma verbo& hui9 sa
cramēti ē. Cōsigno te signo crucis.
ɔfirmo te crismate salutis. Inno. pa. &c.
Aliqui dicūt Signo te. & aliq dicūt Cris
mate sanctificatiōis. sed p hoc nō corrū
punt subam forme p̄dicte. cū eadē res si
gnificet̄ vtrobiqs.

Circa 5m. s. efficaciā cōfirmatiōis
sciendū q in cōfirmatiōe impri
mit̄ caracter. vt etiā habitū est. s.
ti. de sacris in cōi. ar. 4. p̄supponit autē ca
racter cōfirmatiō. s caracterē baptismi. si
cut augmentū p̄supponit gn̄atiōem. cōfer
tur etiā in cōfirmatiōe grā grātū faciens
vt dicit rabanus. q p impositiōez manu
um pontificis spūs s. dat̄ baptizato.

Circa 6m. s. ministros cōfirmatiōis
sciendū q ex ordinaria ptāte soli
ep̄i possut cōfirmare. ipi. n. sūt suc
cessores aplo& de qbus solis legit̄ in acti
bus q p impositiōem manus dabāt spm
sanctū. i. ex̄ de sa. vnct. § p frontis. Ex cō
missiōe tn̄ pape posset etiā simplex presbr̄
cōfirmare. qd̄ ꝓbat̄ dis. 95. puenit. vbi p̄s
byteri ex cōmissiōe. b. Gregl. ɔfirmabant
ad tp̄s ꝓpter scandalū euitandū. potestas
enī cōfirmādi vt dicūt qdam fundat̄ su
per dispositiōe vicarij xp̄i. hec Rich. 4. di.
7. q. 2. ar. i. c. 7. c. 3m ad oppo̅m. sup h̄ etiaz
sunt plures alij modi dicendi: quos omit
to grā breuitatis. ¶ Utr& ep̄i degradati pos
sint cōfirmare. Rndeo aliq dixerūt q cū
potestas cōfirmandi fundet̄ sup dignita
te que ep̄o cōfert̄ in sua cōsecratiōe. & il
la dignitas ab eo auferri non possit p ho
minē. q2 dignitatem aplātus omēs apl̄i
quo& successores sunt ep̄i: immediate acce
perūt a xp̄o. ep̄i degradati cōfirmare pos
sunt: l3 hoc facere nō debeāt. q2 eis ꝓhibi
tus est simplicit̄ illius ptātis vsus. Alij di
cunt q ep̄i degradati cōfirmare nō possūt
nec de iure nec de facto. q2 vicario xp̄i cō
cessa fuit a xp̄o ptātis plenitudo ordinan
di. de corpe xp̄i mystico: qd̄ est ecclia & ei9
membris s̄m q exigit rō recta. sup autem
suū verū corpus nullam sibi cōcessit pote
statem. nec etiam sup illos qui sacramen
tū baptismi non receperūt. qd̄ est ianua q̄
intrat̄ in eccliam militantem: cōcessit ali
quā ptātem directe. vnde aplūs. i. Cori. 5.
Quid de his mihi q foris sunt iudicare. &
ideo q2 ptās ep̄alis directe respicit corp9
xp̄i mysticū: & eius membra. ptās autē sa
cramēti eucharistie directe respicit verum
corp9 xp̄i. & ptās baptizādi nō tm̄ respicit
illum solū q est ecclie membr&. sed etiā illū
qui nec est nec fuit ecclie militātis mēbrū
ideo vicari9 pōt ab illo auferre dignitatē
ep̄alem: nō tn̄ ab homie ptātem baptizan
di. nec a sacerdote ptātem cōficiendi. Se
cus aūt est de suspensis. q2 per p̄uatioez seu
degradatiōem tollit̄ ptās sed per suspensi
onē ꝓhibet̄ ptātis vsus. & iō si ep̄s suspēsus
cōfirmat vere cōfirmatū est. sed cōfirman
do mortaliter peccat. q2 vtit̄ ptāte cuius
vsus est sibi ꝓhibitus. hec Rich. vbi. s.
ar. 2. o. ¶ Utr& nō p̄sbyter ex cōmissiōe
pape possit cōferre sacr̄m cōfirmatiōis.
R° s̄m Bern. ex̄ de cōsue. q̄rto. in glo. i. q
libet etiā clericus ex cōmissiōe pape posset
cōfirmare dūmō ipe cōfirmatus eēt. Sz
videt̄ aliqbus ꝓbabilit̄ q nō: nisi solus
p̄sbyter. grā. n. descendit i corpus xp̄i my
sticū: cuius caput est xp̄s: per ipi9 Christi

meritum. ⁊ ideo ordīauit xp̄s vt potestas
cōferēdi sacramentū cōfirmatiōis: eo ꝙ
p eius susceptiōem: digne ipm̄ suscipienti
cōfert abundanter augmentū grē ad cō
fitēdum cōstanter cruci fixiōez veri corpo
ris xp̄i: dependeat ex ptāte cōficiēdi corp⁹
xp̄i veꝝ: quam ptātem nō habent nisi sa-
cerdotes. vnde etiam dicit Ja. 5ͦ. Indu-
cant p̄bȳteros ⁊c̄. Nec te moueat ad di-
scernēdum qd̄ dictum est: ꝙ in sacra scri
ptura nō inuenit expssum. qꝛ sicut dicit
Dam̄. 4ͦ li. c. 4. Apl̄i multa non scripta
tradiderūt nobis. hec Rich. 4. dis. 4. q. 2.
ar. i. c. 3ᵐ ad oppoᵐ. ¶ Quid si papa post
cōcessiōem suam crismare p̄bȳterū phi-
beret. Rndeo p̄bȳter ille nihil cōferret si
postea crismaret. e. ꝫ de cōsue. quāto. in gl.
7. ¶ Utꝝ alij ep̄i vl' archiep̄i crismare pos
sint in diocesi alteꝛius ep̄i. Rndeo ꝙ sic. de
licētia alterius ep̄i. Ep̄i. n. ea que sūt iuris
dictiōis. vt iudicare. excōicare ⁊ silia: pos
sunt alijs cōmittere: etiam nō habētibus
iurisdictiōem. que vo sunt ordinis ⁊ ep̄a
lis auctētatis: non possunt demādare vel
etiam delegare alijs: q sunt gradus infeꝛi
oris. e. ꝫ de cōse. ec. aqua. hoc nō. in glo. su
pradict. i.

Circa 7ᵐ. s. suscipiētes cōfirmatio
nem sciēdum ꝙ omībus cōpetit
hoc sacramentū. qꝛ caracter eius
est signū distinctiuū in militia spūali: que
iminet omibus. lꝫ enim hec militia nō cō
ueniat pueris p statu illo: tn̄ p statu futu
ro. ¶ Utꝝ cōueniat morientib⁹. Rndeo
ꝙ sic. qꝛ quāuis subtrahant eis p̄lia: tn̄
pergūt p p̄miū militantiū: ideo cōiter acci
piunt militie xp̄iane signū. Uel cōpetit eis
pter obediētie meritū. ⁊ grē augmentūꝫ.
ideo dicit Hugl. ꝙ oīno periculosūꝫ esset
si ab hac vita sine ꝯfirmatiōe migrare cō
tingeret. nō qꝛ damnaret aliqs nisi for-
te pter cōtemptum. sed qꝛ detrimētū per
fectiōis pateret. vnde ⁊ pueri cōfirmati
decedētes maiorem gl̄iam cōsequūt. sic ⁊
hic maiorem obtinent grām. ¶ Sed obij
cit illud Melchiadis pape dicētis. Lꝫ cō
tinuo trāsituris sufficiāt regeneratiōis be
neficia. victuris tn̄ cōfirmatiōis beneficia
sunt necc̄a. Rndeo. illud intelligit q̄tum
ad hoc ꝙ morituris nō est necc̄ium sacra
mentū hoc pter pugne pritis periculum.
Utꝝ debeat dari peccatorib⁹. Rndeo
ꝙ non. quia hoc sacramētum dat ad co
firmādū grām quam p̄us inuenit. ⁊ ideo
non debet dari nisi his qui habent grām
⁊ pter hoc sicut non dat non baptizati.
sic non debet dari adultis peccatorib⁹: ni-
si per pniam p̄paratis. vnde dicit in Au
relian. cōcilio. vt ieiuni ad cōfirmatiōem
veniant ⁊ moneant cōfessiōem facere: vt
mundi donūꝫ spūs sancti valeāt recipere
⁊ tunc per hoc sacramētum pficit pnie ef
fectus: sicut ⁊ baptizati. quia per grāꝫ col
latam in hoc sacramēto cōsequit pleniꝰs
pleniorem remissiōem peccatoꝝ. ⁊ si quis
adultus existens in peccato cuius cōsci-
entiā non habet. vel si etiam non perfecte
cōtritus accedat ad sacramētum dūmō
non victus accedat: per grām collataꝫ in
hoc sacramēto cōsequit remissiōem pec-
catorum. hec Thomas. 3. q. 72. arti. 8. c.
4ᵐ. ⁊ ar. 7. c. 2ᵐ.

Circa 8ᵐ. s. ritum ⁊ celebratiōem
cōfirmatiōis querunt plura. s. in
qua parte debeat fieri inunctio in
hoc sacramēto. Rndeo ꝙ in fronte. vn-
ctio enim fit ad significādum illud qd̄ cō
fert in sacramēto vnde quia in cōfirma-
tiōe cōfert audacia cōfessiōis cuius op-
positum. s. timor vel erubescētia. p̄mo eui-
dentius in fronte manifestat. ideo fit vn-
ctio in fronte. qui tn̄ crismatus non fuit i
baptismo: debet in confirmatiōe crismari
ab ep̄o p̄us in vertice postea in fronte. de
cōse. dis. 4. nullus. debet aūt frons cōfir
mati ligari donec exsiccet: ne frons inun
cta cōtrahat aliquas sordes. Et etiam fm̄
Hugl. li. 4. de sacris. par. 7. c. vlti. cōfirma-
ti nō debent lauare caput vsq ad. 7. dies
pter. 7. dona spūs sancti. eccl'ia. n. 7. die-
bus celebrat aduētum spūs sancti. ¶ Sci
endū aūt ꝙ pannus ille quo caput pueri
crismate tangit: vel quo vertex crismati
inuoluit: pōt alteri cōfirmādo vel bapti
zādo iterum circūcingi. de cōse. di. 4. si qs
voluerit. ¶ Notādum g ꝙ inunctio cris-
matis triplex fit in tribus sacramētis. qꝛ
diuersitas ex fine accipit. quia in baptis-
mo fit in vertice ad significādum fidei su-
sceptiōem. quia vertex est locus cellule ra
tionalis. In ꝯfirmatiōe in fronte ad signi
ficandū audaciā cōfessiōis cuius impedi
mentū. s. timor ⁊ verecūdia magis mani-
festat in pallore ⁊ rubore frontis ex pin-
quitate cellule imaginatiue. In ordie vo
in manib⁹: ad significādū ptātē ꝯsecrādi

dominicū corp⁹.hec Pe.4.di.7.q.3.ar.3
c.⁊ ita ponit ꝙ manus p̄sbyteri inungun-
tur crismate.hoc idem scripsit Hos.i sum.
sed hoc nō est veꝝ ſm Hosti.sed inungū
tur oleo benedicto.⁊ hec ꝓbant in ordina
rio.di.23.papa.vbi hec nō.Hugū. ¶ Utꝝ
ille qui cōfirmat̄ debeat ab alio teneri.
Rndeo.cum hoc sacramētum det̄ ad ro
bar corpo ꝙ homo ad susceptiōē3 eius ac
cedit ostendit ꝙ sufficiēs robur standi p
se habere non p̄sumit.⁊ ideo ad hoc signi
ficandū institutum est:vt ab altero teneа-
tur.Si vō aliquis cōfirmat̄ absq3 hoc ꝙ
ab alio teneat̄:sacramētum suscipit.l3 h
fieri non debeat nisi necessitas aliqua hoc
exigat. ¶ A quo ⁊ a qbus debet teneri il
le qui crismat̄. Rndeo ꝙ institutū fuit ꝙ
non teneret̄ nisi ab vno:eo ꝙ ꝯgnatiōes
spūales mr̄imonia impediunt.vnde de cō
se.dis.4.nō plures ad suscipiēdum infan
tem i baptismo q̄3 vnus accedāt sine vir
siue mulier.In cōfirmatiōe idip̄m fiat.tñ
vbi est ꝯsuetudo vt plures teneant nō est
ꝓhibitum si hoc pōt cooperari ad amici-
tie nutrimentū.Nō autē debēt teneri ab il
lo qui nō est cōfirmatus sicut nec i baptis
mo debent teneri ab illo q non est bapti-
zatus.de cōse.dis.4.in baptismate. si tñ
ꝯtrium fiat:l3 fieri non debeat casu ncāita
tis excepto:nihilominꝰ ille q baptizat̄ vl̄
cōfirmat̄ vere suscipit sacramentū:⁊ non
debet teneri a monacho:nisi sit necessitas.
vnde de cōse.dis.4.non l3 abbati vel mo-
nacho de baptismo suscipe filios nec ꝯma
tres habere.Per sacramētū autē cōfirma
tiōis spūalis ꝯgnatio ꝯtrahit̄.30.q.4. si
quis vnus.tñ p̄dicta ad ncāitatem sacra
menti nō referunt̄.Pōt autē teneri vir a
muliere:⁊ ecōuerso.l3 magis deceat virū
a viro teneri.magis etiam congruit ꝙ te-
nentes ⁊ ille qui tenet̄ sint eiusdem sexus
ꝓpter piculum affinitatis.vt scribit Rich
4.dis.7.q.7.o.In casu autē necessitatꝭ pōt
teneri ab illo qui tenuit in baptismo. vnd
de cōse.di.4.in cathecismo. In cathecis-
mo baptismo ⁊ cōfirmatiōe vnus patri-
nus pōt ferri si necessitas cogat.nō est tñ
cōsuetudo Romana.sed per singula sin-
guli sufficiūt.ad hoc etiam vt in pluribus
amicitia cōtrahat̄. ¶ Utꝝ certum tempꝰ
sit determinatū in quo dat̄ hoc sacramē-
tum. Rndeo sicut Melchiades papa dic
ita cōiuncta sunt hec duo sacramēta.s.ba
ptismus ⁊ cōfirmatio vt nisi morte ꝓue-
niente nullatenꝰ possint ab inuicem segre
gari:⁊ vnum sine altero recte pfici nō po
test.⁊ ideo eadem tpa sunt p̄fixa baptis-
mo solenniꝰ celebrādo ⁊ huic sacramēto.
s3 q2 hoc sacramentū a solis epis dat̄ q
nō sunt sp p̄sentes:vbi p̄sbyteri baptizāt
oportuit ꝓpter eundem visum sacramētū3
cōfirmatiōis etiam in alia tpa differri.
Utrū cōfirmans ⁊ cōfirmādus debeant
esse ieiuni. Rᵒ ꝙ sic.vn̄ de ꝯse.di.5.vt ieiu
ni.Ieiuni ad cōfirmatiōem veniāt perfe
cte etatis ⁊ moneant̄ facere cōfessionē p̄-
us.hoc autē non refert̄ ad sacramēti ne-
cessitatem sed ad reuerētiam ⁊ ad hoc vt
suscipiēs sacramentū melius sit dispositꝰ
ad recipiēdum rem sacramēti.i.grām.di.
4.etiam dicit̄ vt epi non nisi ieiuni p im-
positiōem manuū spūs sancti grā3 tradāt
sed hoc non ptinet ad sacramēti essentia3
sed reuerētiam.Ab illa vō ꝓhibitiōe exci
piunt̄ infirmi ⁊ morte piclitātes:vt legit̄
ibidem.⁊ ideo ꝓpter multitudinē fideliū3
⁊ ꝓpter picula imminētia sustinet̄ vt hoc
sacramentū qd̄ non nisi ab epis dari po-
test ⁊ etiam a nō ieiunis det̄ ⁊ accipiat̄.
quia vnus eps maxie in vna magna dio
cesi non sufficēt ad tot homies cōfirman
dos:si ei tempꝰ artaret̄.vnde h multi epi
de facto non seruant:ubi tñ ꝯgrue seruari
potest ꝯuenientius est vt ibi a ieiunis de
tur ⁊ accipiat̄.hec Tho.3.q.72. ar.12.c.
2ᵐ.scribit etiam Rich.4.di.7.q.7.ar.2.c
ꝙ si eps non ieiunus hoc sacramētū tra-
dat p̄ter ncāitatem:peccat.

Circa 9ᵐ:qd̄ est de vnctiōe sacra:
sciēdum ꝙ duplex est vnctio. sc3
exterior in corpore:⁊ interior in
corde.⁊ hec.s.exterior est signum interio
ris vnctiōis:⁊ signum grē inuisibil: quā
vnctio visibilis auget:⁊ agit si digne su-
mat̄.Ungit̄ autem pontifex crismate:cu3
consecrat̄ in capite ⁊ in manibus:⁊ vn
git̄ solus pontifex in capite.quia personā
capitis Christi significat.Ungit̄ etia3 p̄n
ceps non crismate:sed oleo. vt ostendat̄
quātum differt potestas pontificis a pote
state regali.Item vngit̄ princeps oleo:vt
dictum est.Nam in veteri testamento re-
ges vngebant̄. distinctione.75. capitulo
primo.Sed tunc vngebantur in capite.
nunc autem vngi debent in brachio hu-
mero vel armo. ¶ Consuetudo tamen

tam aliqua vt dicit Hostien. seruat. vnde rex Francie: et rex Anglie vngunt in capite. Inungit aūt Imperator a papa: vel alio de mādato eius. ex̄ de elect. venerabilem. Alij vero reges a suis metropolitanis. Si aūt velit inungi de nouo ꝯsueuit a papa petere. sicut rex Aragonie fecit. vt dicit Host. pōt tn̄ papa si vult sup hoc aliquā ecclesiam ꝑuilegiare. Item inungit ꝑsbyter cum ordinat in manib⁹ oleo benedicto. sicut pȝ in ordinario. dis. xxiij. papa. vbi h̄ notat Hugi. Item vngit quilibet xp̄ian⁹ bis ante baptismū oleo benedicto. p̄ in pectore. 2° inter scapulas. et bis p⁹ baptismū. per ꝑsbyterū. p̄mo statim post baptismū crismate in vertice. 2° in cōfirmatiōe crismate etiam ab epō in fronte. In lege n. veteri inungebant sacerdotes: reges: et ꝓphete. In lege autē noua: qr xp̄ianos fecit in sanguine suo reges et sacerdotes. idō ꝯgrue inungit q̄libet xp̄ianus. Itē vngit ecclia crismate cū dedicat altare. primo oleo. 2° crismate. calix et patena crismate. Unctio etiā p̄ncipis patriarcharum. presbyterorum. eccle. altaris. calicis. et puulorū ꝯsignatio post baptismū in fronte ad episcopos ptinet. puulorum vero vnctio ante baptismū et post ad ꝑsbyteros. De omnibus p̄dictis vnctiōibus: et qd significēt habetur. ex̄ de sa. vnct. p totū.

De sacr̄o eucharistie. ti. a.

Consequent cōsiderandū est de sacr̄o eucharistie. et p̄ de ip̄o sacr̄o. 2° de eius ma. 3° de for. 4° de cōuersiōe: q̄ fit ad ꝓlatiōnē forme. s. verborum. 5° de accitibus remanētibus ibi. 6° de mistro huius sacri. 7° de ritu celebrādi hoc sacr̄m siue de celebratiōe missarum. 8° de defectibus cōtingētibus in celebratiōe. 9° de missarum auditiōe. x° de suspensiōe huius sacri. xi° de his que habēt retrahē vel impedire ab h̄ sacr̄o. 12° de efficacia eius. Circa primū p̄ dicendū est de huius sacri institutiōe. 2° de eius significatiōe. 3° de ꝑfiguratiōe. 4° de eius nominatiōe. 5° de eius necitate. ¶ Circa primū sciēdum ꝙ sicut s̄m pħm duplex est opatio vite corpalis. s. gn̄are: et alimento vti. ita ꝓportionabilit ꝯueniebat duplex esse opus vite spūalis. ideo xp̄s pat et magister vite spūalis p se ꝑsonaliter et expsse instituit baptismū per quē filij dei generāt et eucharistiam p quā reficiunt. Sunt aūt cōueniens sacramentū eucharistie institui in cena dn̄i ꝓpter spūalem refectiōem: que est in hoc sacramēto. et in cena vltia ꝓpter corpalis ꝑntie subtractiōem: et ppt maiorē recōmendatiōem: vt. s. in recessu traditum aplis diligenti⁹ retineret. de cō. se. dis. 2. liquido.

Circa 2ᵐ. s. significatiōē eucharistie sciēdum ꝙ in hoc sacr̄o sunt tria. s. spēs visibilis. corp⁹ xp̄i verum. et corp⁹ xp̄i mysticū. s. ecclia. Et hȝ ꝙ dicit Hugi. p̄mū est signum scd̄i et tertij 2ᵐ est res et signū: et cā tertij. et 3ᵐ est res scd̄i: et vitas p̄mi. de h̄ ex̄ de cele. mis. cū marthe. §. distinguēdum est. Ad cui⁹ euidentiā sciendū: ꝙ spēs visibilis. s. panis si cōparet ad mām fit ex granis purissimis ad inuicem vnitis. et sic hȝ similitudinem cū corpe xp̄i vero: qd̄ ꝯstat ex puris humorib⁹ et membris: et cum corpe xp̄i mystico: qd̄ cōstat ex fidelibus puris fide et charitate copulatis. Si autem cōparetur ad effectum: qui est cibare. tunc habet similitudinē ad corpus xp̄i verum: qd̄ est vere cibus. Si obijcis ꝙ species nō ꝯmeditur nec reficit. Rndeo ꝙ retinet idyomata. i. ꝓprietates speciei: que p̄us ibi fuit. et rōne illius est signum cōueniens. Si autem cōparet species visibilis ad medium. s. corpus xp̄i verū: non habet rōnem causādi illud: nisi adiuncto verbo. vt patet ī aqua respectu caracteris. sic etiā est de specie respectu corporis. lȝ enim non efficiat illud simpliciter. tamen facit esse illud sub illa specie. Si vero cōparet ad 3ᵐ: habet rōnem efficiēdi mediāte 2°: sicut ablutio exterior cū caractere. similit he species exteriores sunt causa corporis mystici rōne corporis veri interi⁹ cōtenti qd̄ vnit et cooperit ipm. Qr autem verum xp̄i corp⁹ signatū: et res sit respectu speciei panis: pȝ ex p̄dictis. Qr etiā signū et cā sit respectu corporis mystici patet. quia sicut corpus xp̄i cōstat ex purissimis membris. sic corpus Christi mysticum constat ex hominibus per fidē et charitatē purificatī. et ita est eius cōueniens signum. etiam est causa eius quātum ad formam. i. vnionem: qua per fidem et charitatē adinuicem copulantur. et ratione huius vnionis corpus mysticum est res et effectus huius

sacramenti. Et quod dictum est de sacramento corporis: intelligit᷑ similiter de sacramento sanguinis. ¶ Querit᷑ autem: vtrum hoc sacramentum .s. eucharistie sit vnũ sacramẽtum. Rndeo q̄ sic: ab vna perfectiõe finis: vt habitum est .s. de vnitate sacramentorũ in cõmuni. vnde lз sint plura mãliter: est tamen vnum simplicit᷑. ꝓpter qđ Gregori. in q̃dam collecta: que dicit᷑ post sumptiõem sacramẽti. p̄mo dicit pluraliter. Purificẽt nos sacramẽta que sũpsimus. Et post singulariter subdit. Et p̄sta: vt hoc tuum sacramentũ nõ sit nobis reatus ad penam.

Circa 3ᵐ. scз p̄figuratiõem huius sacramẽti sciẽdum. q̄ cõueniens fuit hoc sacramẽtum p̄figurari. ⁊ ratiõe dignitatis: vt famosius ostenderetur. ⁊ rõne difficultatis: cum sit inter omnia credibilia difficilius ad credendũ ut homies assuefierent q̃dam figurarũ manuductiõe. ¶ Fuerũt autem huius sacramenti 4ᵒʳ figure ẜm magistꝝ 4ᵒ li. sniaꝝ dis. 8. s. sacrificiuз Melchisedech. manna agnus pascalis. ⁊ sanguis qui ꝓfluxit de latere xp̄i. Patet autẽ harũ sufficiẽtia: habito respectu ad p̄figurata. Eius eniз qđ est in hoc sacramẽto sacramentũ tm̄. s. forᵉ visibil' panis. figura fuit sacrificiũ Melchisedech. Eius autem qđ est res ⁊ sacm̄ siue rei cõtente ⁊ significate. s. Christi passi. Agnus pascalis. rei tm̄ significate. scз grẽ ⁊ etiam corpis Christi mystici. Manna qđ reficiebat omnẽ saporem suauitatis habens. virtutis vero diuitis efficaciam. Sanguis qui mag' tenet ratiõeз cause. Nihilomin' tamen habet rõnem figure: pensatis cõditiõibus. s. q̄ de iam passo ⁊ mortuo fluxit.

Circa 4ᵐ. s. nominatiõem hui' sacramenti sciẽdum q̄ hoc sacramẽtum ẜm q̄ est signum rememoratiuũ passiõis xp̄i: que fuit sacramentũ verum dicit᷑ sacrificium. ẜm vero q̄ est signum demonstratiuũ ecclesie vnitatis: cui aggregant᷑ homies per ip̄m dicitur cõmunio. ẜm autem q̄ est p̄figuratiuũ diuine fruitiõis: que est in patria dicitur viaticum. quia prebet nobis viam perueniendi ad illam. vel etiam quia dat transeuntibus de hac vita ad ip̄um. ẜm vero q̄ cõtinet realit᷑ Christũ qui est plen' gratia dicitur eucharistia. i. bona gratia. ab eu qđ est bonũ ⁊ caris grã.

Circa 5ᵐ. s. nccitatẽ eucharistie nõ q̄ sicut ad salutem vite corporal' ita ⁊ vite sp̄ualis est aliquid necessarium dupliciter. s. vel sine quo non est salus: vel quo salus ꝓcurat᷑ melius. Primo mõ eucharistia regulariter non est de nccitate salutis: sed in casu in quo ecclesia statuit. ¶ 2ᵒ mõ est de necessitate salutis: sicut ⁊ quodlibet aliud sacramẽtum. sз magis istud. quia lз omne sacramentũ sit signũ ⁊ causa grẽ: nisi sit impedimẽtum ex parte suscipiẽtis. illud tamen cum sit maxime perfectiõis iter sacramẽta habet plures vtilitates. vt patebit. j. de eius effectu. ¶ Sed obijcit᷑ illud Jo. 6. Caro nõ ꝓdest quicq̃: sed sp̄us est qui viuificat. ergo inutilis est manducatio carnis xp̄i. Rndeo loquit᷑ ibi de carne Christi ẜm intellectuз estimãtium eam visibiliter: non sacramẽtaliter manducãdam. ¶ Obijcit᷑ etiam illud Augu. Ut quid paras dentem: crede ⁊ mãducasti. ẜm enim hoc videt᷑ q̄ sufficiat mãducatio sp̄ualis. Rndeo Quid paras dentem supple tm̄. vel loquit᷑ de manducatiõe sp̄uali per modũ meriti. De hac etiam q̄õne vide. j. ti. de vsu huius sacramenti. ar. 3. q. vtrũ liceat omino cessare a cõmunione.

¶ De materia eucharistie. ti. 9.

Deinde cõsiderãdum est de m̃ huius sacramẽti. ⁊ p̄mo in cõi de m̃ corporis ⁊ sanguinis simul. 2ᵒ in speciali de m̃ corporis. 3ᵒ de materia sanguinis. ¶ Circa p̄mum sciẽdum q̄ panis ⁊ vinum sũt m̃ hui' sacri: cuius cã est institutio diua. Instituit aũt Dñs in his potius q̄ĩ alijs cibis. tum ꝓpter cõem vsum refectiõis. qa panis ⁊ vinũ est refectio homis nõ brutoꝝ. magis cõsueta min' fastidiosa. tum etiã ꝓpt᷑ ꝓp̄etatẽ significatiõis: ⁊ a parte m̃e. q2 panis cõficit᷑ ex pluribus granis ⁊ vinũ ex plurib' racemis qđ cõuenit ad significãdũ corp' xp̄i veꝝ ⁊ mysticũ. Et a pte p̄parationis. q2 panis in fornace: ⁊ vinũ in torculari p̄parat᷑. qđ cõuenit ad rep̄ntandaз passiõeз xp̄i. a pte effect'. q2 ut dicit᷑ in glo. i. Cori. 12ᵒ. Panis pre ceteris cibis sustentat corpus. ⁊ vinum letificat: sic hoc sacramẽtum magis sustẽtat

⁊ letificat charitate inebriatos ꝙ alia sacramenta. Debuit autem hoc sacramētū esse de duplici materia. quia mat̄ia sacramenti conuenit significatiōi ⁊ vsui. ⁊ s̄m vtrūq₃ modū duplex exigit̄ mat̄ia ī hoc sacramēto. vsus enim hu⁹ sacri est refectio que ad sui integritatem cibum ⁊ potum requirit. Significatio v̄o duplex est. Una est passio xp̄i in qua sanguis fuit separat⁹ a corpore. Alia est ordinatio ad salutem corporis ⁊ aīe. ꝓpter hoc oportet ibi separatim vtrūq₃ significari. Rō ergo huius duplicis materie est significatio nr̄e pfecte refectiōis sp̄ualis per meditatiōē₃ dominice passiōis: que fuit in multiplici afflictiōe sui benedicti corporis: ⁊ effusione sui p̄ciosissimi sanguis ad nr̄am redēptionem aīe ⁊ corporis. reficit enim ⁊ delectat mirabiliter viros sanctos meditatio tal̄.

Circa 2m. s. circa mā̄m corporis ī speciali querunt̄ plura. s. vtrū₃ requirat̄ panis triticeus. R̄ndeo q̄ sic s̄m cōmunē doctoꝝ sniam. de conse. dis. 5. ca°. i. ⁊ ca° nō oportet. ⁊. c. ſc. ⁊. c. sacramēto. tum quia dn̄s cōparauit se grano tritici Jo. 12°. tum quia credit̄ celebrasse in pane triticeo: ⁊ instituisse. vt sic celebraret̄: qđ patet. quia panis de frumento dicit̄ antonomatice panis. vnde cum dicit̄ q̄ Jesus accepit panem: hoc de pane triticeo debet itelligi. tum quia vsus ecclesie ab aplis: qui p̄sentes fuerūt: tradit⁹ h₃ celebrare in hoc solo pane. Ratio v̄o huius est. quia magis cōuenit huic sacramento panis triticeus. tum quia in natura sui in specie dignior. tum quia in affectu refect ō. s vtilior. tum quia in cōi vsu hominū vsitatior. l₃ enim nō in omnibus terris nascat̄ triticū: vel vinum: tam̄ de facili ad omēs terras pōt deferri: q̄tu₃ sufficit ad vsum sacramēti. nec ꝓpter defectu₃ alt̄ius est vnum sine altero cōsecrandū. quia nō esset sacramētū pfectum. ¶ Utrū possit cōfici de pasta triticea. R̄ndet Sco. 4. di. 11. p 2. q. 1. du. 2. q̄ nō. quia xp̄s instituit de pane triticeo vsuali. vt sic h₃ Dam̄ li. 4. c. 6°. Illud qđ solet cōit̄er esse nutrimentū corpale: ip̄m vel sile esset nobis sacramentalit̄ nutrimentū sp̄uale. Si dicatur q̄ panis fit pasta s. digitis cōprimat̄. g̃ p̄ si hi⁹ cōpressiōē₃ nō poterit cōsecrari. Dicendū q̄ panis ex q̄ est semel coct⁹: nisi manifeste recedat a rōe panis vsual: nō recedit a rōne panis cōsecrabilis. hec Sco. ibidem. ¶ Utrū possit cōfici in pane farre ⁊ hi⁹. R̄° q̄dam dicūt in pane farre ⁊ spelta cōfici posse. q̄r est eiusdē spēi cum pane triticeo. l₃ differat differētijs accn̄talibus. Aliq̄bus v̄o videt̄ magis 2rium. Generans. n. l₃ generet sibi sile in specie. fit tn̄ aliqua dissimilitudo generātis ad generatū q̄ tum ad accidētia: vel ꝓpter materiā: vel ꝓpter debilitatem virtutis generatiue. ⁊ ideo siqua frumēta sunt q̄ ex semine tritici generari p̄nt. sicut ex tritico seminato in malis terris nascit̄ siligo ex tali frumēto. panis cōfectus pōt esse mat̄ia huius sacramēti: qđ tn̄ nō videt̄ habē locum in ordeo nec in spelta nec ī farre qđ inter omia est grano triticeo simil⁹ ī f. gura. Silitudo autē figure in aliq̄bus magī videt̄ significare ꝓpinq̄tatem q̄ idēptitatem spēi. sicut ex sil. tudine figure manifestat̄ q̄ canis ⁊ lupus sūt ꝓpinque speciē nō autē eiusde₃. vn̄ ex talibus frumētis q̄ nullo mō p̄nt ex semine grani triticei gn̄ari: nō pōt cōfici panis q̄ sit debita mā̄ huius sacramēti. ⁊ hec est opi. Tho. 3. q. 74. ar. 3. c. 2°. ¶ Quibusdā autē videt̄ q̄ p̄dicta rō nō sit sufficiēs. s. q̄ iđ far non est eiusdē spēi cum tritico. q̄r nunq̄ vnu₃ generat̄ ex altero. q̄r q̄dam sūt accn̄tia inseparabilia 2comitātia gn̄atiōē₃: vt nigredo coruū. h̄ Pe. 4. di. 11. q. 2. ar. 2. c. 2°. ¶ Scōm autē Alber. in 4° sen. Frumentū est gen⁹ ad triticū ⁊ speltā. vn̄ hec duo sūt spēs frumēti valde vicine: ⁊ parū distant in spicarū formatiōe. ⁊ q̄si nihil distāt in forma granoꝝ: ⁊ colore ⁊ sapore panis. ⁊ ideo de spelta pōt cōfici s̄m eū. ¶ Utrū cōfici possit in pane pmixto de tritico ⁊ alijs granis. R̄° aut est tanta pmixtio q̄ trahit̄ triticū ad spēm alienā. vt q̄r virtus extranei est p̄dominās. vel ad mediū: vt q̄n ē equalis ⁊ tūc in eo nō pōt cōfici. aut manet spēs panis triticei. vt q̄n virtus tritici p̄ponderat. ⁊ tūc pōt. q̄n aūt ita sit ex accidentibus. s. ex sapore p̄cipue pōt 2gnosci. q̄r accn̄tia magnā ptem cōferūt ad 2gnoscendū qđ q̄d est. ¶ Utrū possit cōfici ī pane corrupto. R̄° aliq̄n est tāta corruptio panis q̄ soluit̄ spēs panis. sic̄ q̄n 2tinuitas soluit̄ ⁊ sapor ⁊ color ⁊ alia acciden̄ mutant̄. vn̄ ex tali mā̄ non potest confici corpus Christi. Aliq̄ndo v̄o nō est tanta corruptio q̄ spēm soluat: sed est aliqua

dispositio ad corruptiōem: quam declarat
aliqua immutatio saporis. & ex tali pane po
test cōfici corp⁹ Christi. sed peccat confici
ens ꝓpter irreuerētiam sacramēti. Et q̄a
idem est et tritico corrupto. non videt̄ ꝙ
panis ex eo cōfectus possit fieri corp⁹ xp̄i.
lȝ qdam ꝯtrarium dicant. hec Tho. ȝ. q. 74.
arti. ȝ. c. 4ᵒ. Scḋm autem Sco. 4. di. xi.
p. z. q. 1. dubi. 1. est dubiū de amidoran sit
materia cōueniens ad faciēdū panē ꝯse
crabilem. & cum multo sit ꝓbabili⁹ ꝙ nō
ideo non exponit se aliquis sine peccato
tali dubio. & maxime ille qui pparat hosti
as cōsecrandas. quia certus est ꝙ pparat
de materia tali. ꝯsecrans autem forte ma
gis excusat̄ ab illo peccato. quia supponit
illam mat̄iam esse bene pparatam. Si au
tem illa non sit mā debita: nō ꝯsecrat: nec
tamen idolatrat: nec idolatrare facit. quia
quātum est in se: materiā eē idoneā ȝ & ab
alijs adorādam supponit. hec Sco. ibidē.
¶ Utr̄ cōfici debeat in pane azimo. R°
ꝙ sic. ex̄ de cele. mis. l̄ras. & de cōse. di. z. in
sacramēto. Non est tamē de necessitate sa
cramēti. sicut eni dicit Ans. in ep̄la de azi
mo. fermentati & azimū non variant spe
ciem panis: cum sint accidētia. vnde in
vtroqꝫ cōfici potest de facto. vnde Hug. di
cit vt habet̄ ibi in p̄dicto. c. l̄ras. in glo.
Ber. ꝙ in ecclia occidētali si quis de fer
mentato cōficeret: nihil faceret. cōueniēs
autem est vt vnusqꝫqꝫ ſm ecclie sue ritū
se habeat in celebratiōe sacramēti. Super
hoc autē sunt diuerse ecclia⁊ consuetudi
nes. Unde dicit Greg. in registro. Roma
na ecclia offert azimos panes ꝓpterea. q
dn̄s sine vlla cōmixtiōe suscepit carnem
sed cetere ecclie offerunt fermētū: pro eo
ꝙ verbum patris indutū est carne. sicut
fermētum cōmiscet̄ farine. Unde sicut pec
cat sacerdos in ecclia latinorū celebrans
i pane fermētato ita peccaret sacerdos i ec
clesia grecorū celebrans in azimo: q̄si per
uertens ecclie sue ritum ſm Tho. ȝ. q. 74.
arti. 4. c. Scḋm v̄o Sco. 4. di. xi. par. z. q.
1. dubi. z. forte greci grauiter peccant. quia
se Romane ecclie non cōformant. Nihi
lominꝰ tamē cōsuetudo celebrandi in azi
mo pane rōnabilior est. Primo ꝓpter in
stitutiōem Christi qui hoc sacramētū in
stituit p̄mo die azimo⁊. vt habet̄ Math.
z6. & Mar. 14. qua die in domibus iude
orū nihil fermētatū esse debebat. Exo. iz.

z° quia panis est ꝓprie sacramētū cor
poris Christi qḋ sine corruptione cōceptū
est. magis q̄ ipius diuinit. vt. s. patebit. ¶
ȝ° quia magis cōpetit sinceritati fideliū
que requirit̄ ad vsum huius sacramenti
ſm illud. 1. Cor. 5. Pasca nost⁊ immola
tus est xp̄s: itaqꝫ epulemur in azimis sinceri. & ve
ri. Habet tamē cōsuetudo greco⁊ aliquā
rōnem. & ꝓpter significatiōem quam tan
git Greg. vt dictum est. s. & ꝓpter detesta
tionē heresis Nazareo⁊ q legalia & euā
gelica miscebant. Sciēdum etiam ꝙ a
p̄ncipio tota ecclia cōficiebat in azimo. s
postea tempore Leonis pape ꝓpter heret
cos Ebyonitas: dicentes legalia obserua
ri debere cum euāgelio: & in azimo cōfici
endum esse ꝓpter p̄ceptum legis. ecclia in
stituit ad tempꝰ cōfici in fermētato. cessante
te v̄o causa: ecclia occidētalis rediit ad ri
tum antiquū. oriētalis v̄o illum retinuit.
& vlterius addidit non posse cōfici nisi in
fermētato. & ad hoc ꝓbandum: asserebat
dn̄m in fermentato cōfecisse. & quia tres
euāgeliste cōtradicunt: dicentes p̄ma die
azimo⁊ xp̄m instituisse hoc sacramētum
Quidā ex eis in tantā insaniā prupperūt
vt dicerent euāgelistas illos falsum dixis
se & scripsisse: & a Johāne correctos fuis
se. qui ante diem pasce dicit dn̄m cenasse
cum discipulis suis. Sed ꝙ Johānes nō
cōtradicat alijs euāgelistis ostenditur ex
multiplici acceptiōe pasce. Pasca enī dī
cit̄ aliquādo agnus pascalis. Math. z6.
Quādo necesse erat occidi pasca. Aliqū
hora immolatiōis. s. vespera. 14. lune: qua
agnus comedi debebat & festum incipie
bat. Mar. 14. Erat pasca & azima post bi
duū. Aliqū dies in cuius vespera imo
labat̄ agnus. Luc. zz. Appropinquabat
dies festus iudeorū qui dicit̄ pasca. Ali
quādo p̄ma dies azimo⁊ post imolatio
nē agni celeberrima. Jo. iz. Ante diem fe
stum pasce. Aliqū panes azimi. Jo. 18. Et
ipi non introierūt in p̄torium vt non cō
taminarent̄: sed manducarent pasca. Et hos. 5.
modos ponit Innoc. li. de offi. mis. Aliqū
xp̄s dicit̄ significatus per agnum pascalē
1. Cor. 5. Etenim pasca nost⁊ immolatus ē
xp̄s. Aliqū tota septimana azimorū. q. s.
incipiebat. 14. die aprilis in vespere. & dura
bat. 7. dieb⁹. s. usqꝫ ad. zi. diē aprilis. vt p̄ȝ
Leuit. zȝ. & act. iz. volēs p⁹ pasca p̄ducē
eū pp̄lo. Aliqū festū i epula⁊. z. Paral. ȝ5.

non fuit phase simile huic. Unde versus. Ebdomas hora dies epule pecus azima Christus. Septē autem dies supradicti azimorum omnes erant dies festi. sed primus erat per excellētiam dies festus. s. 15. et de illo dicit Johānes. Ante diem festum pasce. post illum autem in maiori excellētia erat dies festus sabbati. quia erat inter illos dies festos in quibus nihil debebat parari. tum propter suam celebritatē. tum propter azima. et sic patet quod Johānes non contradicat alijs euangelistis. quia aliter accipit pasca quam ipsi. sicut enim legitur Exo. 12°. Solennitas pascalis incipiebat a vesperi. 14. lune. et tunc xpus post immolatiōem agni pascalis sacramētum hoc instituit. unde hec dies dicitur a Johāne precedere sequētem diem pasce. a tribus autem alijs euangelistis dicitur prima dies azimorum: quādo. s. fermentū non inueniebatur in domibus iudeorum. ¶ Sed videtur esse contra predicta quod Christus preuenit diem azimorū. figure enim debet veritas respondere. Cum ergo agnus: qui erat figura Christi immolaretur 14. luna Christus fuit crucifixus. 15. luna. sed ante diem crucifixiōis cōfecit: ergo in fermētato cōfecit. Rndeo quod passio eius statim fuit inchoata post cenam. quando fuit in agonia: et fuit cōprehensus. unde optime est factum quia agni comestio et ipsius immolatio facta est. 14. luna. non quia cōsūmata: sed quia inchoata. Et sic patet quod non preuenit. ¶ Sed quare magis attenditur in hoc sacramēto discretio inter panem: azimū: et fermentatum: quam in baptismo circa aquam: utrum calida sit vel frigida. Rndeo quod fermentum aliquid habet corruptiōis. et ex pane corrupto non potest cōfici hoc sacramētum. ut dictū est. Posset enim tanta corruptio esse fermēti quod ex eo non posset cōfici sacramētum. hec Tho. 3. q. 74. arti. 4. c. 4°. ¶

Utrum posset cōfici de pane facto de aqua rosacea. Rndeo secundum Innoc. 3° in quadam decretali: vere aque admixtio est de necessitate huius sacramēti. utpote cōstituēs substantiā panis. Et ideo si farine admisceatur aqua rosacea: vel quicunque alius liquor quam aqua vera: non posset ex eo vere cōfici sacramentū. quia vere panis non esset panis etiam de quo Christus cōfecit: erat factus ex aqua naturali. et ideo non pōt cōfici corpus Christi de alio pane secundum Tho. ubi s. arti. 7. c. 3°. ¶ Secundum aliquos tamen potest. quia aqua ipsa non requiritur ut maneat in specie propria. immo in naturā aliam etiam antequam fiat panis transmutatur: et huius sentētie est Petrus. 4. dis. 11. q. 2. arti. 4. q. 3. c. 1°.

Circa 3m scilicet materiam sanguinis sciēdum quod de solo vino vitis potest cōfici sanguis xpi. et hoc primo propter institutiōem xpi qui in vino vitis hoc sacramētum instituit. ut patet de eo quod dicit Luc. 22. circa institutiōem eius. Amodo nō bibam de genimine vitis donec etc. ¶ 2° quia sicut dictum est. s. ad materiam sacramentorū assumitur illud quod proprie et communiter habet illam formam. proprie autem vinū dicitur: quod de vite sumitur. Alij autem liquores vinum dicuntur secundum quandam similitudinem ad vinum vitis. ¶ 3° quia vinum vitis magis cōpetit ad effectū huius sacramenti: qui est spiritualis leticia. quia scriptum est quod vinum letificat cor hominis. in psal. Et quia omnia vina vitis sunt eiusdem speciei. secundum doctores. ideo cōfici potest de quolibet vino vitis: dummodo remaneat in specie vini. Acetum autē perfectū nō est vinum: cum differat a vino secundum philosophum 8° methaphysice. ideo de eo cōfici non potest. ¶ In vino tamē quod accedit ad acredinē manente adhuc forma substātiali vini potest cōfici. et pro tali vino sumit acetum Innocentius de offi. miss. cum dicit quod potest de aceto confici: aliter non diceret verum secundum Petrum 4. distinct. 11. q. 2. arti. 3. o. et Richard 4° distinct. 11. q. 2. arti. 4. et 5. o. ¶ Quid ergo fiat si vini species acescat. Rndeo. non manet ibi sanguis Christi. sicut nec corpus Christi: quādo corrumpitur species panis. ¶ Similiter secundum Albertū de missa. Si vinum sit putridū perfecta putrefactiōe que redire non possit ad cōpletionem vini: de eo non potest confici. Si vero sit in via ad corruptiōem: de eo potest confici. sed non debet propter reverentiam sacramenti: si pōt aliud haberi de facili. Si autem sit in vino cum sapore vinoso sapor aromaticus vel ponticus vel stipticus vel acerbus ex minus perfecta digestiōe vini potest de eo confici. quia remanet species vini. ¶ Non potest etiam cōfici de agresta. quia non est in termino generatiōis. quod eius immaturitas ostendit. Unde non est vinum. quia nihil recipit speciem: nisi in termino sue generationis.

In musto autē ꝯfici potest.quia habꝫ spe
ciem vini qḋ attestat᷑ maturitas eius: ⁊
dulcedo.sed non cōuenit de ipo cōfici an
teq̄ͣ sit defecatum. vnḋ ꝓhibet᷑ ne mustū
de vua in calice statim expꝛessum offerat᷑ ꝓ
pter indecētiam impuritatis musti. ꝓpter
qḋ de cōse.di.z.cū oīe crimen. Julius pa/
pa rep̄hendit sacerdotes hoc facientes.po
test tamē hoc fieri in ncc̄itate.quia dic̄ ibi
dem.Cum necc̄e fuerit botrus in calice ex
pꝛimat᷑.s.ante cōsecratiōem. De musto
vō dum adhuc continet᷑ in vua matura:
cōfici non potest s̄m ꝓbabilius opinātes
ar.de cōse.di.z.didicimus.⁊.c.se.Nā xp̄s
non cōfecit suum sanguinē:nisi in vino
existente in specie potabili.qḋ patet p hoc
quod dicit discipulis.Bibite ex eo omēs
Uinum autē non est in vua matura sꝫ spe
cie potabili:sed esibili.vino etiam sic se ha
benti:aqua non posset admisceri. Aqua
vō debet apponi vino qḋ offert᷑ in hoc sa
cramento.vt patet ex̄ de cele.mis.lr̄as. Et
hoc qdem pꝛimo ꝓpter institutiōem. ꝓ/
babilit᷑ enim credit᷑ ꝙ dn̄s hoc sacramē/
tum instituerit in vino aqua permixto s̄ꝫ
moꝛem terre illius.imo etiam sic᷑:qꝛ apo
stoli qui interfuerūt illi cene ita reliquerūt
eccle   z° quia hoc cōuenit rep̄sentatiōi
dominice passiōis:in qua vtrūq; ꝓfluxis
se legit᷑.Et rō habet᷑ de cōse.di.z.c.i. · z°
quia cōuenit ad significādum effectū hu
ius sacramenti :qui est vnio populi xp̄ia/
ni ad Chꝛistū. Et hec rō tangit᷑ ex̄ de ce/
le.mis.cum marthe.§.quesiuisti.⁊ de cōse.
di.z.cum oīe crimen.Non sufficit autē
in dolio apponere aquam.admixtio enī
aque sacramētalis:⁊ vini:est tm̄ sacerdo
tis:⁊ est ad significatiōem.⁊ ideo tūc po
ni debet:etiam si al's posita fuisset quādo
sacra mysteria inchoant᷑ s̄m Bon.4.di.
ii.par.z.dubi.circa lr̄am.q.4. Lꝫ autem
appositio aque sit de necessitate p̄cepti:non
tm̄ est de ncc̄itate sacramēti. quia aqua
refert᷑ ad significādum participatiōē hu
ius sacramenti a f.delib⁹ qu.itum ad hoc
ꝙ per aquam vino mixtam significat᷑ po
pulus adunatus xp̄o.Sed s̄m hoc ip̄ꝫ ꝙ
ex latere Chꝛisti pendentis in cruce aqua
fluxit:ad idem refert᷑.quia per aquam si/
gnificabat᷑ absolutio peccatoꝝ: que fie/
bat per Chꝛisti passiōem.Dictum est aūt
ꝙ hoc sacramētum perficit᷑ in cōsecratio
ne materie.vsus autem fidelium non est
de necessitate sacramēti:sed aliquid cōse/
quens sacramētum.⁊ ideo cōsequens est
ꝙ appositio aque nō est de ncc̄itate sacra
menti.qꝛ est ꝓpter significatiōem que se/
quit᷑ sacramentū.ꝓpter qḋ etiam dicit᷑ ꝙ
greci non apponūt aquam.vnde de conse.
di.z.scriptura.dicit᷑.Si qs de antecessoꝛi
bus nostris vel ignoꝛāter vel simpliciter
nō obseruauit:et s.aquam vino misceret
potest eius simplicitati venia cōcedi. Nec
obstat illud de cōse.di.z.sicut i sanctificā/
do.vbi dicit᷑.Sicut in sacrificādo calicē
dn̄i:offerri sola aqua non pōt:sic nec vi/
num solum.qꝛ intelligit ibi Ciprian⁹ nō
posse fieri:qḋ nō potest bene vel de iure fie
ri.vnde vbi Ciprian⁹ dicit.c.di.c.i. potest
Alex.dicit debet.tamē qui ex heresi ⁊ cō/
temptu apponere ibi aquam omittit: vel
etiam ex negligētia ex hoc ꝙ nullā diligē
tiā adhibet:moꝛtalit᷑ peccat. Et sic itelligi
pōt illud. Qui aquā vino nō apponit in
sacrificādo:dꝫ ppetuo p̄uari officio:⁊ bn̄/
ficio.ex̄ de ce.mis.lr̄as.q aūt omittit ex ne
gligētia ex h̄ ꝙ habuit diligentiā sēiple
plenā:uenialit᷑ peccat grauit᷑.qꝛ h̄ sacr̄m ē
cū magna diligētia cōsecrandū.Et q̄ntū
illud sacramētū p̄cellit alia sacr̄a ⁊ opera
tantū in eo ī alijs negocijs p̄ponderat ne/
gligētia.s̄m Bon.4.di.ii. p.z.q.i. ar.z.c.
7ᵐ ad opp.ᵐ Debet aūt sola aqua nālis
apponi in ꝯficiēdo.qꝛ tn̄ admixtio aque
ad vinū nō est de ncc̄itate sacr̄i. iō non re
fert q̄ntū ad ncc̄itatē sacr̄i quecūq; aqua
misceat᷑ vino:siue nālis:siue artificialis:
siue rosacea:lꝫ q̄ntū ad ꝯuenientiā sacr̄i
peccet q aliā aquā admiscet:nisi nālē:vl᷑
verā.qꝛ de latere xp̄i pendētis in cruce ve
ra aqua ꝓfluxit:nō humoꝛ flegmaticus:
vt qdā dixerūt:ad ostendendū ꝙ ei⁹ coꝛp⁹
erat vere ꝯpositū ex 4ᵒʳ humoꝛib⁹. Et q̄/
dem ex elemētis aqua. ex humoꝛib⁹ ma/
gis sanguis ꝓfluxit: quia magis mysterio
erāt ꝯgrua.nā duo maxia sacr̄a fuerūt ī
eis figurata.s.redēptiōis in sanguie. ⁊ re/
gn̄atiōis in aqua.vt hr̄ ex̄ de ce.mis.in q̄/
dam.dꝫ aūt modica aqua apponi. nā cir
ca aquā mixtā fuerūt opi.plures.s ꝓba/
bilioꝛ ē opi.coꝝ s̄m Inno.z.q dicit aquā
ꝯuerti ī vinū.h̄ aūt fieri nō possꝫ nisi adeo
poneret᷑ de aqua modicū ꝙ in vinū ꝯuer
teret᷑. ⁊ ideo tuti⁹ est semꝑ parū de aqua
apponere.maxime si vinū est debile. quia
si tanta fieret appositio aque ꝙ solueretur
species vini:non posset perfici sacramen/
tum. hec Thomas. z°.q.74. arti.7.z°.

⁊ ar.8.c.vnde etiã hoc habet cõsuetudo
ecclie generalis.e.x̃ de cele.mis.pniciosus.
Si autem tantũ de aqua adderet̃ q̄ tolle
ret vinositatẽ vini:non posset de eo cõfi-
ci: q2 tũc nõ eẽt vinũ.ƺ aqua vinata.vñ nõ
pt ɔfici ð vappa q̄ est aq̃ pfusa.nec ð aq̃
effusa super acinos vuarũ postq̃ȝ est vinũ
expressum ſm Alber.in 4°.nec etiam ſm
Tho.4.di.ii.q.i.ar.4.q.4.c.4ᵐ.de aqua
rubea in qua est lotus pannus vino ru-
beo intinctus.de cõse.di.2.cum omne.

¶ Quid fiet ergo in illis terris in quibus
nõ potest vinum haberi. Rndeo ſm Al-
ber.de missa.super hoc papa esset cõsulen-
dus:⁊ videt̃ q̄ cũ eis dispẽsandũ esset
vt corpus Christi sine sangu.ne cõficerẽt
ne ppter defectũ sacramẽti maximũ dam
num incurrerẽt. ¶ Sed nũquid cõmi-
xtum equalit̃ ex aqua ⁊ vino cõuerteret̃
in sanguinem. Rndeo q̄ equa cõmixtio
ex vino ⁊ aqua dupliciť potest fieri.aut ſƺ
mixtõẽ ad equalem quãtitatem molis. aut
ſm equalem pportiõem virtutis. Primo
modo aqua non solueret spẽm vini. ma-
gis enim est vinum actiuũ q̃ȝ aqua. nec
generaret̃ natura 3ᵃ ex duobus.nec vi-
num posset cito aquam ɔuertere in sui na
turam.lƺ satis cito alterarẽt se in excellen
tijs suarũ qualitatũ accidẽtalium.⁊ sic di
co q̄ p formam ɔsecrationis vini sola sb
stantia vini trãsubstantiaret̃ in sanguinẽ
Secũdo mõ generaret̃ natura 3ᵃ ex du
obus:que nec esset vinũ nec aqua.ƺ non
statim.oprationes enĩ nature nõ fiunt in
instanti.q̃ȝ uis earũ termini in instãti fint.
⁊ ideo tam cito posset sacerdos cõficeř p⁹
talem vini appositiõem q̄ illud qð fuit ibi
vinum:cum adhuc nõ esset trãsmutatum
ad cõpositiõem nature 3ᵉ:conuerteret̃ in
sanguinẽ. Si tamẽ anteq̃ȝ pferret verba
cõsecrationis:esset ex illis duobus natu-
ra 3ᵃ cõstituta ex illa non posset cõfici san
guis Christi.quia species cõponẽtium ex
quibus p essentiam cõstituit̃ vnum:in cõ
posito non remanent ſm essentias.nisi for
te diminute:vel ſm quid. qð dico ppter
opi.illorũ qui dicunt eas remanere incõ-
pletas.hec Richar.4.di.ii.q.3.ar.5.c.

¶ De forma cõsecratiõis eucharistie. ti.io.

P Ostea cõsiderãdum est de for-
ma sacramẽti eucharistie.⁊ pͥ-
mo de quibusdam que cõtei-
ptinent ad formam cõsecrationis panis
⁊ vini. 2° in speciali de forma vini. 3° de
virtute forme. ¶ Circa pͥmum sciendũ
q̄ forma huius sacramẽti est illa que ha-
bet̃ in canone misse.s.Hoc est corpus ⁊c.
⁊:Hic est enim calix ⁊c.Unde extra de ce-
le.mis.cum marthe.§.ex eo dicit̃. credi-
mus q̄ formam verborũ:sicut in canone
reperit̃:a Christo apli:⁊ ab illis eorũ re-
ceperunt successores. ¶ Circa pdictam
autem formã possunt plura queri.s.vtrũ
Christus pͥus cõsecrauerit q̃ȝ verba protule-
rit. ¶ Rndeo.ɔmunior ⁊ verior opi est:q̄
illis verbis tñ semel dictis Christus cõse
crauit:⁊ formam cõsecrandi dedit. lƺ enĩ
posset cõficere sine verbo:debuit tamẽ cõ-
ficere verbum dicendo:vt aplis cõsecran
di traderet formam. ¶ Sed cõtra.quia
dicit̃ Math.26°. Cenãtibus autem illis
accepit Jesus panem benedixit ac fregit
deditq̄ȝ discipulis suis dicens.Accipite ⁊c
Et post hoc. Hoc est corpus meum. Ja
his verbis patet q̄ pͥus benedixit ⁊ fre-
git:q̃ȝ verba proferret.sed benedictio ista
fuit cõsecratio:vt videt̃.quia fractio cõse
quit̃ cõsecratiõem.quare videt̃ q̄ prius
cõsecrauerit q̃ȝ verba ptulerit. Rndeo.
illa benedictio non fuit cõsecratio ſƺ Bo
nauẽt.4° dis.8.par.i.q.2.arti.3.c.1ᵒ.Sed
quedam gratiarũ actio: in qua ostendit
q̄ benedictio premitti debet ante cibum.

¶ De fractiõe vero distingue.quia fra-
ctio potest esse vel ad figurãdum.⁊ sic pͥs-
byter frangit post cõsecratiõem.vel ad di
stribuẽdum.⁊ sic Christus ante cõsectio
nem fregit:vt inter apostolos distribueret
¶ Utrũ hec verba:scƺ Accipite ⁊ ɔme-
dite vel bibite sint de substantia forme. ¶
Rndeo q̄ non.sed significant vsum ma
terie cõsecrate:qui non est de necessitate
sacramenti. ¶ Utrũ solis verbis supra-
dictis que sunt in canone misse presbyter
cõsecret. ¶ Rndeo.quidã dicũt q̄ non
Et huius opi. videt̃ esse Sco. 4° dis.8.q.
2.arti.2. ¶ Sed cõtra eos videt̃ eẽ q̄ ca-
non misse non est idem apud omẽs:nec
ſm omne tempus.⁊ ideo ſm Tho.3.q.78
arti.i.c.4ᵐ.si presbyter sola illa verba cũ
intentiõe cõsecrandi proferret:cõsecraret
quia intentio faceret q̄ hec verba intel-
ligerent̃ quasi vt in Christi persona pro-
lata.Sic tamen conficiens grauiter pec-
caret.quia ritum ecclesie non seruaret.
¶ Quid demonstrat in forma panis vel

vini ꝓnomen demõstratiuũ hoc vel hic. Rndeo. circa hoc fuerũt etiã plures modi dicendi: qbus dimissis cã breuitatis dicendũ est ꝙ Rich. de san. Uict. li. de trini. dicit ꝙ ibi est demõstratio mixta. s. partim ad sensum: ⁊ partim ad intellectũ sb hoc sensu. illud in qḋ h trãsmutabit: est corpꝰ meum. sicut si de cibo quem adhuc comedo dicam: hoc est corpꝰ meũ. i. illud i qḋ iste cibus est trãsmutãdus: est corpꝰ meũ. Hec autẽ locutio adhuc esset verior ⁊ magis ꝓpria si virtute eius in ꝓlatiõis termino iste cibus fieret corpꝰ meum. In ꝓposito autẽ sic est: qꝛ ibi virtute verboꝝ in cõplemẽto ⁊ termĩo ipsius oratiõis: panis fit verũ corpꝰ xp̃i. Utrũ hec cõiunctio eni sit de sũba forme. Rndeo ꝙ nõ. sed additur ibi ad denotandũ ordinẽ cõsecratiõis ad vsum mãe cõsecrate: q tñ non est de necessitate sacramẽti. vnde nec cõiunctio similit. scienter tñ omitti nõ debet: vbi vsus antiquꝰ ecclie illius hoc hꝫ. Scḋm vero Sco. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. in p̃n. ly eni. ibi ponit ad cõiungẽdum: ne. s. verba forme sine pcedentibus proferant.

Circa 2m. s. formam vini in spãli: sciẽdũ ꝙ hec est recta forma cõsecratiõis vini q̃ ponit in canone misse. s. Accipite ⁊ bibite ex eo omnes hic est. n. calix san. m. ⁊c. vsq; in remis. pec. Et hoc pꝫ p hoc ꝙ eam tenet Romana ecclia: q̃ fuit a pncipibꝰ aploꝝ edocta. vñ Inno. Romana ecclia illud semp integra fide seruauit: qḋ ab ipis aplis: q eam pncipalit sacris documẽtis ecclasticos ritus docuerũt: accepit. Ab ipis igit aplis Pe. ⁊ Pau. quos viuos autores habuit ⁊ defunctos custodit. hũc ritum sacrificij accepit quem actenꝰ imobili cultu seruauit. ¶ Circa pdictam aũt formã cõsecrationis vini querunt plura. s. vtrũ pdicta forma habeat ex aliquo euãgelio. Rꝰ ꝙ nõ. cuꝰ rõ est fꝫ aliquos. quia euãgeliste nõ intẽdebãt tradẽ formam sacroꝝ quã in pmitiua ecclia oportebat esse occultam vt dicit Diony. in li. eccle. ierarch. sed intendebãt historiam de Christo texere. vñ omia verba illa vere ex diuersis scripture locis sumi pñt. Nam qḋ dicit Hic est calix habet Luc. 22. vbi dicit sic. Hic ẽ calix no. te. in san. m. q p vo. ef. Ht etiã i. Cori. ii. vbi scribit. Hic ẽ san. no. t. q. p mul. ef. in re. pec. qḋ aũt addit eni ⁊ iterũ mysteriũ fidei. habet ex traditiõe dñi q̃ p aplos ad ecclĩam puenit fm illud. i. Cori. ii. Ego accepi a dño qḋ ⁊ tradidi vobis. sicut. n. habet ex. de cele. mis. cum marthe. multa tam de verbis q̃ȝ de factis dñicis inuenimus ab euãgelistis omissa: que apli suppleuisse verbo: vl expssisse facto legunt. ⁊ ponit ibi exemplũ vbi dicit ibidem. Ipi etiã euãgeliste inter se mutuo suppleuisse legũtur: que ab eoꝝ aliquo vel aliqbus sunt omissa. ⁊ ponit exemplũ ibidem. ¶ Utrũ cõsecraret in forma euãgelistarũ vel etiã Pauli. i. Cori ii. ¶ Rndeo fm aliquos ꝙ non. p eo ꝙ euãgeliste vel etiã Paulus non intendebant: vt dicit tradere formã sacramẽtoꝝ. sed intendebant historiã texere de Christo. ⁊ hec est opi. Tho. 3 q 78 ar. 3 c. 9o. ⁊ 4. di. 8. q. 2. ar. 2. q i. c. 1o. ⁊ in expositiõe lr̃e. Scḋꝫ alios ṽo quã. hꝫ forma tradita ab aplis ⁊ euãgelistis est forma bona: ita ꝙ si ecclie placeret in ea cõsecrare posset. quia omẽs idem dicũt: ⁊ eadem forma est in sñia cum forma supdicta. sed ꝓpter ecclie cõsuetudinem ⁊ traditiõem nõ debent: ⁊ hec est opi. Pe. 4o. dis. 8. q. 2. arti. 2. c. 5o. ⁊ in expositiõe lr̃e. ⁊ Rich. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. c i o. Scḋm vero aliquos melius est de hoc pie dubitare: q̃ȝ psumptuose aliqd diffinire. cũ nesciat an ipi intenderit formam describere aut verba narrare. credunt tñ ꝙ si qs cõficeret i forma euangelistarũ: vel Pauli: nõ esset puipendẽdũ. immo esset honor ⁊ reuerentia exhibenda hostie sic cõsecrate ꝓpter periculũ. qꝛ maius periculũ est cõtemnẽ hostiã cõsecratam q̃ȝ illi reuerẽtiam exhibere. Et si cõmisceret alijs cõsecratis a qbus nõ posset discerni: melius esset totũ venerari q̃ȝ recipe aliquam ex eis. cũ nõ posset cognosci. Si quis tamẽ formã ecclie ex certa sciã mutat: grauiter peccat. ⁊ hec est opi. Bon. 4. di. 8. p. 2. du. circa lr̃am. q i. Unde accipi debet forma tradita ab ipis aplis fm ꝙ est in canone misse. non ab euangelistis. quia apli ecclesiam instituerũt fꝫ ꝙ a deo acceperũt. Euãgeliste ṽo diuina verba ⁊ opera narrauerũt attendẽtes ad intellectũ. non ad vocem. ideo nec in forma cõueniunt quia forte non intendebant formam tradere. sed cõueniunt i sensu: quẽ volebant narrare. vnde in canone tradit per modũ institutiõis. in euãgelistis ṽo per modũ narratiõis. h Bon. 4. dis. 8. par. 2. q. i. arti. 2. c. ¶ Utrũ greci conficiant qui vtuntur tali forma. s. ꝫ

Hic est sanguis meus noui testamēti pro
vo. ꝛ p mul. effu. in remis. pec. Rndeo. cre
dit ab aliqbus ꝙ sic. qꝛ illaz ab apostolo
Paulo acceperūt: ꝛ est eadem cū nostra
intelligibilis. lꝫ non sensibilis. hec Pe. 4.
di. 8. q. 3. ar. 2. c. 4ᵐ. ¶ Que sūt de substā
tia forme pdicte. Rndeo ſm aliqs in for
ma pdicta illa qdam ponunt que sūt de
suba. quedā vo non: sed pertinēt ad orna
tum: ꝛ ad ostendendū vsum vel dignita
tem vel effectum. Ad subam ptinent ea p
que exprimit cōuersio vini i sanguinē. s.
Hic est calix san. m. ad vsum vo acci. ꝛ bi
bi. ad effectum aūt noui ꝛ eterni testamē
ti ꝛc. ꝛ hec est opi. Bon. 4. dis. 8. p. 2. q. i.
ar. 2. c. 3ᵐ. ꝛ Pe. 4. di. 8. q. 3. ar. 2. c. Scdꝫ
vo alios cum hec verba Noui ꝛ eterni ꝛc
sint qdaz determiatiōes pdicati. i. sangui.
xpi ptinent ad integritatē eiusdem locuti
onis. ꝛ iō dicunt ꝙ omia sequētia sunt de
suba forme: ꝛ sꝫ ibi Quotiēscūqꝫ fe. ꝛc. q
non sunt de suba forme: sed ptinēt ad vsū
huius sacramēti. Et inde est ꝙ pſbyter eo
dem ritu ꝛ mō. s. tenēdo calicem in mani
bus profert omia hec verba. Iudei etiā zz
interponunt hec verba sequētia verbis p
mis. Dicunt g ꝙ omia pdicta verba sūt
de suba forme. sed p pma verba cum dici
tur. Hic est ca. san. m. significat ipa cōuer
sio vini in sanguinē. eo mō quo dictuꝫ est
in forma cōsecratiōis panis. Per verba
vo sequētia. s. no. te. designat virtus san.
effusi. que operat in hoc sacro. qꝛ eniꝫ ut
dictum est. sanguis seorsum cōsecrat ex
presse passiōem repſentat. iō potius fit ibi
mentio de effectu passiōis ꝙ i cōsecratio
ne corpis. qd est passiōis subiectū. ꝛ hec
est opi. Tho. 3. q. 78. ar. 3. c. ſm aūt Sco.
4. di. 8. q. 2. ar. 2. ratio pdicte opi. non cō
cludit. possibile. n. esset multa addi in aliq
oratiōe cōsecratiua sine qbus tn̄ tota cō
secratio habet. sicut Christus dicere po
tuit. Hoc est corpꝰ meum sūptum de virgi
ne suspendēdū in cruce. sicut dixit de san
guine. Qui p vobis ꝛc. ꝛ tunc illa verba
essent dicēda ppter deuotiōem: nō tn̄ fuis
sent necia simpliciter ad formā quātūcūqꝫ
ptinerent ad eandem oratiōem. ¶ Plura
etiam alia adducit ꝯ rōnem istam. Scdꝫ
ipm tn̄ non est nobis traditum p certo an
ad formam cōsecratiōis sanguinis perti
neant aliq verba post ly san. m. iō pericu
losum est hoc asserere de quo sufficiēs au
ctoritas nō habet neqꝫ est piculosum hoc

ignorare. qa ignorātia est inuincibilis.
¶ Post hoc notāda est expositio ꝛ rō eo
rum q ponunt in hac forma. Accipite in
quit ꝛ bibite ex eo. Ex eo dicit: ꝛ non ex
hoc. ad denotādum pñtiaz sanguinis eē
pcedentem: sub altero signo. s. panis. Se
quit Hic est calix. m. hec est locutio figu
ratiua. ꝛ potest dupliciter intelligi. Uno mō
ſm methonomiā: qua ponit cōtinens p
cōtento. vt sit sensus. Hic est sanguis. m.
cōtentus in calice: de quo fit hic mentio.
qꝛ sanguis Christi in hoc sacramneto cō
secrat inquātum est potus fidelium. qd
nō importat in rōne sanguinis. iō opor
tuit hoc designari p vas huic vsui acco
modatum. Alio mō potest intelligi ſꝫ me
thaphorā: put per calicē silitudinarie in
telligit passio Christi q ad similitudinē
calicis inebriat. ſm illud Tren. 3ᵒ. Reple
uit me amaritudinibꝰ: inebriauit me ab
sinthio. Unde ipe Dñs passiōem suaz vo
cat calicem Math. 26. vt sit sensus. Hic
calix est signū passiōis mee: de qua fit mē
tio in sanguine seorsum a corpe cōsecra
to. qꝛ sanguis fuit a corpe sepatus p pas
onē. Et intellige ꝙ ly sanguinis cōstruit
intrāsitiue cum ly calix. sicut cum dicitur
creatura salis. ¶ Sequit noui ꝛ eter. te.
in qbus verbis notat virtus sanguinis
xpi: inqꝫtum ordinat ad tria. Primo ad
acquirēdam eternam hereditatem ſm il
lud Heb. 10ᵒ. Habemꝰ fiduciam in introi
tum sanctoꝝ in sanguinē eius. ꝛ hoc nō.
ibi No. ꝛ eter. testa. sicut. n. habet ex de
cele. mis. cum marthe. §. verū. ly eterni di
cit: tum qꝛ promittit regnū eternū. tuꝫ qꝛ
durat in perpetuū. vnde dicit ibi nouum
i. vltimū esse describit. iō eternū. i. perpetu
um cōprobat. nouissimū. n. testamētū ho
minis immobile pseuerat. qꝛ testamētum
obitu cōfirmat. ¶ 2ᵒ ordinat ad collatio
nem grē que est p fidem ſm illud Ro. 3ᵒ.
Quem pposuit deus ppiciationem per
fidem in sanguine eius vt sit ipe iustus ꝛ
iustificans eum qui ex fide est Jesu Chri
sti. ꝛ qꝛtum ad hoc subdit mysteriū f. dei.
non excludit autē mysterium rei veritatē
sed ostendit occultatiōem. quia ꝛ ipe san
guis xpi occulto modo est in sacramento
ꝛ ipa passio xpi fuit occulte figurata i ve
teri testamēto. ꝛ dr mysteriū fidei qꝛ fidel
obm. quia ꝙ sanguis Christi vere sit in
hoc sacramēto: sola fide tenet. vt. n. dicit
i pdicto. c. §. ex eo autē. aliud ibi credit ꝙ

eternaꝫ.ipa.n.passio xpi p fidem iustificat Baptim⁹ aūt dic̄r sacr̄m fidei.quia est q̄dam fidei ꝓtestatio.hoc aūt sacramētū est charitatis q̄si figuratiuū ⁊ effectiuū. 2⁰ ordinat̄ ad remouēdū i pc̄cati nēu n vtriusqꝫ p̄dictoꝝ.s.pc̄ā pm illud Heb.9⁰. Sanguis xpi emūdat.cōscientias vestras ab operib⁹ mortuis.a peccatis.⁊ q̄tum ad h̄ ad dic̄r q p vo.⁊ p mul.ef.in re.pec. Sāguis n.passiōis xpi h̄ꝫ efficaciam nō tm̄ in iudeis:sed etiā in gentib⁹.nec tm̄ in p̄sbyteris:q hoc sacr̄m cōficiūt.vel in alijs q sumunt:sed etiā in illis ꝓ qbus offert̄.⁊ iō signāter dic̄r.Pro vobis.s.iudeis.⁊ ꝓ multis.s.gentib⁹.vel ꝓ vobis mādūcantibus.⁊ ꝓ multis ꝓ qbus offert̄.Nō dicit autē ꝓ omibus.qꝛ lꝫ sanguis xpi sit effusus ꝓ omibus q̄stum ad sufficientiā:non tm̄ omēs recipiūt eius efficaciam ꝓpter eorum indispositiōem.

Circa 3ᵐ.s.virtutē forme sacramēti eucharistie querunt̄ plura.scꝫ vtꝝ p̄sbyter quantācūqꝫ māꝫ cōuertere possit. Rn̄deo dicūt aliq ꝙ nō.cū de integritate sacr̄i sit intētio implicita:vel explicita faciendi qd̄ facit ecclia seu illud qd̄ sacr̄m instituēs facere intendebat.sed nō intendebat ecclia vel xp̄s transubstātionē panis nisi ad ꝯmunionē fideliū:⁊ rememorādū xpi passiōem.Ideo sacerdos tantū ⁊ nō plus pōt transubstare de pane:q̄tū requirit̄ ad ꝯmunionē fideliū:⁊ ad rememorandū xpi passiōem.vn̄ vbi eēnt tot fideles ad ꝯmunicādū per vnū sacerdotē ꝙ totus panis de foro requireret̄ adhuc iste sacerdos totū panē de foro posset trāsubstare. Si vo sacerdos vellet trāsubstare ad hoc tm̄ vt panem in lutū ꝓijceret vl̄ vt aliqd̄ aliud dedecus fieret sacr̄o.dicūt ꝙ talis nō transubstaret̄.qꝛ nō est verisile xp̄m ꝑtātem dedisse sacerdoti in p̄iudiciū ⁊ irreuerentiā sacr̄i.nec talē qualē sapiēs dictaret non esse donādam.⁊ hec est opi. Pe.4.di.10.q.4.ar.2.o.⁊ Bon̄.4.di.10. p.2.q.1.ar.4.o. ¶Cōtra hec aūt arguunt alij sic.Si abluēs pueꝝ sub forma verborū debita intendēs facere qd̄ facit ecclia: q̄uis in sp̄ali intēdat sacr̄i dedecus ⁊ credat damnare illū quē baptizat.adhuc vere cōfert sacr̄m baptismi.vt pꝫ ex superi⁹ dictis de baptismo.Igit̄ sil̄r si sacerdos sup debitā mām dicat verboꝝ formaꝫ ad transubstandum institutā.ītendēs implicite vel explicite p hoc ibi esse corp⁹ xpi.

lꝫ vltius ibi itendat sacr̄i irreuerētiaꝫ:⁊ dedecus.nec intēdat illud sacr̄m administrare fidelib⁹.nihilomin⁹ vere cōficit:vt videt̄.Ille.n.intentiōes sequētes.s.intentio rememorādi passiōem xpi ⁊ ꝯmunicādi fideles:nō sunt nc̄cie ad sacr̄i eēntiaꝫ. videt̄ q alijs dicendū:ꝙ sacerdos tantū pōt de pane transubstare:quātum trāsubstare intendit.dum tm̄ illud p̄ns sit corā ipo. existēs.n.in campo nō posset transubstare panem in ecclia.qꝛ ad hoc nō extendit se forma sacr̄i.qd̄ pꝫ p ꝓnomen demōstratiuum faciēs aliquo mō demonstratiōem ad sensum:qd̄ est respectu rei p̄ntis ipsi demōstrāti.hec Rich.4.dis.10.q.6.ar.1.c. 2ᵉ aūt positiōis videt̄ esse Tho.3.q.74. ar.2.o.in scripto.⁊ in sum.p̄ma magis mihi placet. ¶Utꝝ virtute verborū sacerdos posset vnam ptem eiusdē hostie cōsecrare sine alia:hostia cōtinua remanente R̄ꝫ⁰ ꝙ aut sacerdos intendēt cōsecrare alterā ptem hostie determinate.vtpote determinate illam q esset ad dextrā.vel illā q esset ad sinistrā.Aut intendēt cōsecrare vnaꝫ medietatē:nō tm̄ ferendo intentionē suam ad vnā signatam.Primo⁰ credo ꝙ possit virtute sacr̄i ꝯsecrare vnā medietateꝫ hostie:sine alia.qꝛ cum ad ꝯsecrationem mãe debite nō tm̄ requirat̄ ordo in consecrāte ⁊ forma verboꝝ debita.sed etiam intentio faciēdi sup illam mām.qd̄ facit ecclesia:nō operabūt̄ verba:nisi sup illā medietatē hostie ad quā p̄cise fert̄ mō supr̄dicto intentio ꝯsecrātis. 2⁰ mō dico ꝙ nō ꝯsecraret vnā ptem sine alia.qꝛ virt⁹ sacramēti non plus respicēt vnam ptem q̄ꝫ aliam.qꝛ vtraqꝫ medietas cōsecrat̄.quia tūc cōsecraret̄ tota hostia. Et ego pono: ꝙ nō intendat ꝯsecrare totā hostiā:lꝫ medietatē tm̄.ideo videt̄ ꝓbabile ꝙ in casu p̄dicto nulla pars hostie ꝯsecraret̄.reales n.operatiōes nō sunt circa singularia vaga:sed circa determiata.⁊ ideo oportet ꝙ intentio ad quam sequit̄ realis determina⁹ aliqd determiatū ⁊ determiate respiciat.h̄ Rich.4.di.10.q.6.arti.2.c. ¶Utꝝ vna forma operet̄ sine alia. R̄ꝫ⁰ ꝙ sic.cū q̄libꝫ ipaꝝ habeat virtutē ꝓpriā ꝯpletā significationē ⁊ ꝓpriam determiatā mām. Utꝝ si alique hostie ex obliuiōe in altari cū p̄sbyter ꝯficit sint posite.nūquid ⁊ ille hostie sūt ꝯsecrate.Quid etiā si alique gutte vini adherēt pedi calicis:dum p̄sbyter conficit.Rn̄deo s̄m Albert.li⁰ de mis.nec ille

hostie nec gutte iste cõsecrant᷑. quia de eis nihil intendit᷑.

¶ De cõuersiõe que fit in eucharistia. ⁊ quõ corp⁹ xp̄i est ibi p⁹ ꝯuersiõem. ti. ii.

D Einde cõsiderãdum est de cõuersiõe q̃ fit in hoc sacr̄o p virtutem forme verboꝝ. ⁊ qꝛ per hanc cõuersiõem fit p̄ns corp⁹ xp̄i sub hoc sacr̄o. ideo cõsequēter dicendum erit de mõ quõ xp̄i corp⁹ existit in h̄ sacr̄o. ¶ Circa p̄mū firmiter tenendū est: ꝙ in hoc sacr̄o est vere corpus xp̄i. vn̄ super illud Luc. xx᷑. Hoc est corp⁹ meū: qd̄ p vobis tradet᷑. Dicit Cirillus. Non dubita an h̄ sit veꝝ. cuꝫ. n. sit veritas p̄fr̄ ēs nõ mentit᷑. Et idem intellige de sanguine xp̄i. sub̄a. n. panis cõuertit᷑ in sub̄am corporis xp̄i. ⁊ sub̄a vini in sanguinē. Vñ in canone misse de pane ⁊ vino dicit᷑. Fiat nobis corpus ⁊ sanguis dn̄i nr̄i Jesu xp̄i ¶ p̄. de sacramētis tenendū est qd̄ tenet Romana ecclia. ex̄ de heretī. ad abolēdā. Ipa autē tenet panem transub̄ari in corpus xp̄i: ⁊ vinum in sanguinē xp̄i. ex̄ de sum. tri. firmiter. §. vna. Et hunc intellectū ip̄a Romana ecclia nobis tradidit dī recta: vt credit᷑ a sp̄ū veritatis. vnde alit᷑ credeř nõ licet. hec Sco. 4. dis. ii. q. z. ar. i. in responsiõe ꝓpria. Cõuertit᷑ autē totum cõpositum ex mā ⁊ forma existēs actu in totum corp⁹ xp̄i actu existēs. ita ꝙ mā in mām: ⁊ forma in formā. s. corporeā: solis accn̄tibus remanētibus. Cum. n. sp̄es panis sit signū corpis xp̄i: debet ip̄m immediate rep̄ntare. si autē remaneret aliqd de panis sub̄a: rep̄sentaret illud immediat⁹: q̄ꝫ corpus xp̄i. ⁊ ideo nihil debet ibi de sb̄stantia panis remanere: sed tota debet cõuerti. Fit aūt p̄dicta cõuersio in instanti. virtute dei inexistēte forme verboꝝ: ⁊ cõuertente cõpleta orõne. nec est in specie alicuius mutatiõis nālis. sed ꝓprio nomine trāsub̄atio dici põt. hanc aūt cõuersiõem nõ erit cuiq̄ꝫ difficile credere: si cõsiderat virtutē inferioris nāe: q̃ in stomacho hominis panē quē accipit in carnē vinū ⁊ vinum in sanguinē cõuertit. ¶ Si autē queraꝫ᷑ vtꝝ vinum cõuertat᷑ in sanguinem purū. Dicendū ꝙ sic. nõ est enim intelligendū vinū cõuerti in sanguinē inq̄ꝫtum sanguis dicit aliqd cõfusum ex 4ᵒʳ hūoribus sed inquãtum dicit humorē qui est vnus ex 4ᵒʳ. alij autē humores sunt ibi p cõcomitantiā. vnde ex̄ de cele. mis. in q̃dam. dicit᷑ ꝙ Jo. exp̄ssit ex elemētis aquā ⁊ ex humorib⁹ sanguinē. ex q̃ pꝫ ꝙ sanguis q fluxit de latere xp̄i fuit vn⁹ ex 4ᵒʳ humorib⁹. ⁊ per ꝯñs vinum nõ cõuertit᷑ nisi in humorē sanguineū. hec Rich. 4ᵒ di. ii. q. z. ar. 4. c. ¶ Ad hec nõ. ꝙ in hoc q̄d. s. dictum est. s. ꝙ in hac cõuersiõe mā cõuertit᷑ in mām: ⁊ forma in formā cõueniunt in 4ᵒ sup sniās Rich. 4. dis. ii. q. i. ar. z. c. Tho. z. q. 75. ar. z. o. Bon. 4. di. ii. p. i. ar. z. c. Pe. 4. di. ii. q. i. ar. z. c. ⁊ cõiter doctores alij. Sco. autē 4. di. ii. q. z. ar. z. dicere videt᷑: ꝙ ibi nõ est cõuersio sub̄e in sub̄am: quãtum ad esse sub̄ale simplicit᷑. sed quãtum ad esse h̄ qꝛ corpi xp̄i nõ acquirit᷑ simplicit᷑ esse: sed esse h̄. s. sub specie panis. vnde acqrit nouā p̄ntiam: nõ admittendo antiquā. panis vͦo desinit eē ibi nõ acqrendo aliquā p̄ntiam alibi. vnde lꝫ illa desitio panis sm̄ se cõsiderata sit anihilatio. ip̄a tn̄ cõuersio nullo mõ est anihilatio. qꝛ eius termin⁹ nõ est nihil. sꝫ noua p̄ntia corporis xp̄i sub sp̄e panis. hec Sco. ibidē. ¶ Querit᷑ aūt hic vtrū sub h̄ sacr̄o sit vere corpus xp̄i qn̄ apparet ibi miraculose caro vel puer vel aliqd tale. R̄ᵒ talis apparitio cõtingit qn̄q̄ꝫ ꝓpter solam immutatiõem videntiū. qn̄q̄ꝫ manētibus p̄oribus hostie dimensiõibus ꝓpt᷑ immutatiõem circa alia accn̄tia: vt figure colorıs ⁊ hı⁹. ⁊ vtroq̄ꝫ mõ remanet ibi vere corp⁹ xp̄i. qꝛ ibi rõ sacr̄i manet. vtroq̄ꝫ etiam mõ fit miraculū ad ostendendū ꝙ in hoc sacr̄o est vere corp⁹ xp̄i ⁊ sanguis. ⁊ ideo nõ est ibi deceptio. hec Tho. z. q. 76 ar. 8. c. Scd̄ꝫ vͦo Pe. 4. di. 10. q. z. ar. z. q. z c. sb̄ figura illa q̃ apparet: latet sp̄es sacramēti sub qua ꝯtinet᷑ corp⁹ xp̄i: nulla imutatiõe facta circa ip̄am. ⁊ ip̄a sp̄es tn̄ cõfundit᷑ qbusdā accn̄tib⁹ carnis vel pueri q̃ nõ sunt ꝓpria accn̄tia vel liniamēta corporis xp̄i. ⁊ hec in se. ar. patebūt. §. est etiā corp⁹ xp̄i inuisibile.

C Irca zᵐ. s. modū quo existit corpus xp̄i sub hoc sacr̄o est firmit᷑ credendū ꝙ totus xp̄s est in hoc sacr̄o. Nam in sacr̄o corpis xp̄i. i. sub specie panis est totū corpus xp̄i ex vi sacramēti siue cõuersiõis. Sub̄a. n. panis ꝯuertit᷑ in solā sub̄am corporis. ⁊ intelligo hic nomie corporis cõtineri nõ tn̄ carnes: sꝫ etiā neruos ⁊ ossa ⁊ alia hı⁹. sanguis vͦo

est ibi rōne pmixtiōis.pmixtus eni ꝛ dif-
fusus est i corpore.ꝛ ideo vbicūqꝫ est cor-
pus xp̄i:ibi est sanguis.eius vo aīa est ibi
ratiōe cōiunctiōis.s.cum corpe. est eni in
sepabiliter corpori cōiuncta.Deitas autē
ꝛ alia accidētia sunt ibi rōne insepatiōis
a corpe.Diuinitas aūt est ibi rōne vnio-
nis diue nature cum hūana.Est autēꝫ to
tum corpus xp̄i ita in hostia tota ꝙ est in
qualibet eius pte:in qua saluat̄ rō toti⁹.
cum.n.sit totuꝫ homogeniū:nō est maior
rō ꝙ vna pars cōuertat̄ in vnam ptem
ꝙ̄ in aliam.vnde hec fuit positio Hilarij.
Hugl.de san.Victo.ꝛ cōiter tenet̄.Est etiā
sub hostia corpus xp̄i quātuꝫ:sed nō mō
quātitatiuo.quia lꝫ sit ibi corp⁹ quātum:
nō tn̄ cōparat̄ ad spēs vt quātum.sicut
etiam ꝙ̄uis sit ibi clarū:non tn̄ vtit̄ clari
tate sua illuminādo medium.ita quāuis
sit ibi quātum:nō tn̄ vtit̄ quātitate occu
pando locum.sicut deus pōt facē vt h̄ sit
ignis:non exercēdo cōbustiōis actum.
Est etiam corp⁹ xp̄i sub hoc sacramēto si
ue sub specie nō localiter ꝓprie loquendo
quia esse localiter ꝓprie:est esse dimēsiue
siue cōmensuratiue.est tn̄ corpus xp̄i in lo
co speciei ꝑncipaliter.Et ex hoc sequit̄ ꝙ
corpus xp̄i est in plurib⁹ locis simul ꝫm
esse sacramētale.qꝛ vere ꝛ realiter cōtine-
tur sub diuersis spēbus:q̄ sunt in diuersis
altarib⁹.Rō hui⁹ est diuina institutio q̄ oīa
pōt.Rō vo hui⁹ institutiōis est.qꝛ est ci-
bus spūalis cōis ad cibandum plures in
pluribus locis.sed ꝫm esse suū nāle est tn̄
in vno loco.s.in celo.ꝫm aūt esse psonale:
nō est in loco.Est etiam corp⁹ xp̄i in hoc
sacr̄o imobile localiter:ꝛ p se loquendo.lꝫ
sit mobile p accn̄s.s. ad motum hostie:sic
aīa mouet̄ moto corpe.mouet̄ etiā ꝛ qui
escit sil' p accn̄s corp⁹ xp̄i:mota vna ho-
stia ꝛ quiescēte alia.sicut hō sup scamnū
in naui p quietem scamni qescit:ꝛ per mo
tum nauis mouet̄.Corp⁹ etiā xp̄i p acci-
dens simul mouet̄ sursum ꝛ deorsū:mota
vna hostia sursum ꝛ alia deorsū.sicut hō
eqn̄s sup equū in naui mouet̄ motu equi
ad terminū oppo^m termīo ad queꝫ nauis
tendit hec Rich.4.di.10.c. Sꝫ nūqd
versa hostia corp⁹ xp̄i vertit̄:sicut mota
mouet̄.Rendeo ꝙ nō.qꝛ lꝫ ptes ordineꝫ
hn̄t in ip̄o corpe absolute:nō tn̄ p cōpara
tionē ad spēm.vnde dici nō pōt ꝙ pedes
habeat in vna pte hostie ꝛ caput in alia.
ꝛ sic de mēbris alijs.qꝛ omēs ptes sūt sil'
sū qualibet pte hostie.vt supius est osten
sum.hec Rich.4.di.10.q.4.ar.1.c.3^m.C
Nūquid mutata hostia vel fracta vel pas
sa aliqd:corpus xp̄i patit̄:sicut mota mo
uet̄.Rndeo ꝙ nō.nō enim est sil'.qꝛ mu
tatio ꝛ passio innouaret in xp̄o aliqd ab
solutū.sed motus localis p accn̄s nihil.h
ꝫm Pe.4.di.10.q.2.ar.2.c.1^m ad oppo^m.
Est etiam corpus xp̄i penitus inuisibile
oculo corpali ꝫm Rich.4.di.10.q.5.ar.2
c.ꝛ Sco.4.di.10.q.4.ar.3.ita.s.ꝙ nō pōt
videri oculo corporeo:nec p nām nec per
gliam:nec p miraculū:sicut nec existentia
sb̄e spūalis in loco. Ad cuius instar cor-
pus xp̄i est sub sacr̄o:inquātum est ibi pre
sens:ꝛ per se rōe sube.ꝛ quātitas non est
ibi nisi p cōcomitātiam.vnde ꝫm Rich.
vbi.s.si aliqn̄ appareret ibi spēs pueri:vel
frustū carnis.nō est corpus xp̄i.maiores
eniꝫ sūt dimensiōes corpis xp̄i ꝙ̄ ille que
ibi apparēt.ꝛ si apparet ibi uere corp⁹ xp̄i
nō apparet vt sub sacramēto.vnde credo
ꝙ illa apparētia paruuli q̄ aliqn̄ ibi visa ē
vel describit̄ in imaginatiōe:vel in sensu
cōi videntis.vel etiam si est realiter extra
non credo ꝙ ille dimensiōes fundent̄ in
dimensiōibus spēī panis:lꝫ tunc appare-
ant.hec Rich.ibidem.de hoc.s̄.in p̄ceden
ti articulo circa fi. Sed nūquid corp⁹
xp̄i videri pōt sub spē panis ab oculo suo
ꝓprio.Rndeo ꝙ sic.non pōt tn̄ videri ab
ip̄o modus quo corpus xp̄i existit sub sa
cramēto.hic enim ptinet tn̄ ad intellectū
nec est sil'e de alio oculo glioso.qꝛ ip̄e ocu
lus xp̄i est sub hoc sacr̄o in quo nō cōfor
mat̄ ei alius oculus gliosus.ꝛ huius snīe
est Tho.3.q.76.ar.7.c.2^m.Alij vo dicit
ꝙ forsan xp̄s put est ibi nō videt̄ a seip̄o
mō corpali.sed spūali.ꝛ huius snīe ē Pe.
4.di.10.q.3.ar.1.c.2^m ad oppo^m.Est etiaꝫ
ꝫm Rich.4.di.10.q.5.ar.1.c. corpus xp̄i i
hoc sacramēto inuisibile:visione intelle-
ctuali omi intellectui p nām.visibile tam̄
p gliam non tn̄ in verbo:sed etiaꝫ i ꝓprio
genere.Scōm autē Sco.4.di.10.q.4.ar.
2.c.in 2^a ꝯclōne.visibile est etiam p nām
omī intellectui non alligato sensibus i in-
telligēdo.siue angeli siue aīe separate.Est
etiam ꝯgnoscibile a nobis dum sumus in
via ꝙ est ibi corpus xp̄i.non qdem p na
turam:sed p fidem ꝛ doctrinam.dicit eniꝫ
intellectus:ꝙ veritas non pōt dicē falsuꝫ
si fides asserit qḋ veritas dixit.hoc ē cor-
pus meum:ꝛ p̄cepit ꝙ diceret̄.ḡ verum

dixit. Est etiam corpus xp̄i vt est sub sacramēto intangibile imediate ab alio. sic nec substātia spūalis tangit a loco: nec a corpe aliquo. vnde quātūcunq; aliquis spē̄ n penetraret xp̄i corpus tangere non posset. s̄m Ric. 4. di. 10. q. 4. ar. 2. c. Premissa ad hunc titulū ptinentia: breuiter tn̄ transcurrendo gr̄a cōtinuationis mā: tetigi. et eorū declaratiōem peritioribus reseruaui. quā si quis pfundissime et realissime vidē desiderat in 4° Scoti requirat.

De accntibus remanētibus in eucharistia. ti. 12.

Postea cōsiderādum est de accidentibus remanētibus in hoc sacramēto de qbus hoc firmiter tenendū est q̄ omia acntia sit ibi sine subiecto. Prio. s. sine substātia. et h̄ virtute diuina. Et hoc est ↄgruū duplici rōne. Una quo ad significatiōem. qr spe cies sine subiecto existens expssius ducit intellectū fidelis credentis hec in corpus xp̄i cōtentum sub spēbus: cum non habeant ibi stabiliens p nām. Altera vo quo ad cibatiōem. quia hoc sacramētum cibus est fideliū spūalis. vnde nō decet vt sit ibi aliquis cibus corporalis sed sensus eleuetur p fidem. et volūtas per charitatem. sic etiā species sacramētalis virtute diuina retinent esse qd̄ habebant prius: ita et agere. vnde possūt exteriora corpa et sensus immutare. nō possūt tamē alia in sacramētum cōuertere. quia in hoc sacramēto fit transubstātiatio: que nō fit sine verbo. Si dicat q̄ aqua modica cōuertit in spēm vini. Dicūt aliq q̄ ibi forma substātialis aque non soluit: sed alterat. quia mutat color et sapor et odor et sensus pcipit ꝓprietates vini. et ideo quātum ad sensum cōuertit. Alij vo dicunt q̄ aqua cōuertit in vinū: et hoc virtute specierū illaꝝ: nō inquā in in vinum: qd̄ sit vinū s̄m spēm. sed est vinum s̄m mām tn̄. sicut caro s̄m spēm cōuertit in carnem s̄m mām. Uterq; modus dicēdi s̄z Petri. 4. di. 12. q. 2. ar. 2. c. 1us est satis pbabil. et sic pz q̄ neutro mō seqt q̄ aqua iniecta vino fiat sacramētum. Lz autē sit miraculosū q̄ sic p se. s. sine substātia maneāt accidētia. nāle tn̄ est q̄ sic manentia agant. vnde si securis p se incideret ligna: ipam per se moueri esset miraculosum. sed incidere naturale. ita est hic.

Possūt etiam ipa accidētia nūc corrūpi: sicut poterant prius substātia panis et vini existēte. Circa qd̄ distinguo. q̄ si fiat imutatio ex parte accidentiū que non sufficiat ad corruptiōem panis vel vini ꝓpter talem immutatiōem nō desinit corpus xp̄i aut sanguis esse sub hoc sacramēto. Si autem fiat imutatio ex parte quātitatis. sicut cum diuidit panis vel vinū i tales partes q̄ in eis non possit saluari nā panis vel vini. non remanet corpus aut sanguis xp̄i sub hoc sacramēto. Et similit ex parte qualitatis: vt cum ita immutat color et sapor et alie qualitates panis et vini q̄ nullo modo posset cōpati natura panis vel vini. hec Tho. 3. q. 77. ar. 4. c. Nō sic autē corrūpunt spēs sacramētales vt anihilent. sed eis aliquid sensibile in instāti succedit. et ita necesse est dicere q̄ ex eis aliquid generet. qd̄ qdem videre quō fiat est difficile. Unde circa hoc fuerūt et sūt diuersi modi dicendi ques etiam Sco. recitat: et reprobat. 4. di. 12. q. 3. ar. 2. q. 2. c. qbus omissis cā breuitatis dicēdū est s̄m Sco. ibidem. q̄ desinēte ibi esse eucharistia redit substātia cōposita: cui talia accidentia cōueniunt: q̄s etiam afficiunt. et h̄ etiam in instāti corruptiōis: et immediate a deo. Prima pars huius snie pbat. qa deus statuit illas spēs manere sine subiecto tn̄ in eucharistia. g statuit q̄ nō stāte eucharistia: nō sint accidētia sine subiecto et per ↄns in instanti illius corruptiōis: fit aliqua substātia. 2a pars probat. quia si redit aliqua substātia: non est alia q̄s illa que pōt illis accntibus affici. qr alia substātia non esset eoꝝ capax. 3a pars. s. q̄ non redit nisi imediate a deo. pz. quia nullum aliud agens hec agere posset. h̄ Sco. ibidem. Possūt etiam spēs sacramētales nutrire. quia per eandem rōnem conuerti possūt in corpus humanū: per quam possunt cōuerti in cineres vel vermes. possūt etiam iste spēs diuidi. diuisio. n. est passio quātitatis vt est quātum. in hoc vo sacramento est aliquid quātum per modū q̄ti vt species. et aliquid quātum non per modum quāti: vt corpus xp̄i. ideo diuisio fit in spēbus. non in corpore xp̄i. Querit autem vtrū illis spēbus posset aliquid permisceri: vt vinū vel aqua. Rndeo q̄ sic. Distinguit tamen Pe. 4. dis. 12. q. 2. ar. 2 q. 2 c. q̄ aut apponit vinum: aut alius liquor. Si vinum addit. aut est quātitatis

maioris: aut equalis: aut minoris. Si maioris: tunc ad omnes dimensiones speciei peruenit: ⁊ eius continuitatem totaliter tollit vel soluit. ⁊ sic etiam aliud vinum nouum quo ad actum esse incipit: ⁊ sanguis xpi ibi esse desinit. Si equalis: similiter contingit. Si autem minoris. tunc vsque ad omnes dimensiones speciei non peruenit. sub partibus quibus illis ad quas peruenit: sanguis xpi esse desinit. cum ibi iam non sint accidentia sine subiecto. ⁊ continuitas speciei que sine subiecto erat: soluta sit. sub partibus vero illis ad quas non peruenit sanguis xpi manet. Puto tamen quod si additum non sit notabiliter excellens: propter dubium toto liquore ipso tanquam sacramento vtendum esset. Si vero addatur liquor alius a vino in minori quantitate transmutatur in naturam speciei tamen sub partibus illis ad quas liquor additus penetrat: cum non sint ibi accidentia sine subiecto: desinit esse sanguis xpi.

¶ De ministro eucharistie. ti. iz.

D Einde considerandum est de ministro huius sacramenti. s. eucharistie. Et primo in com. 2° in speciali: de ministro inepto ex parte corporis. 3° de ministro indigno ex parte mentis. Circa primum sciendum quod solus presbyter potest consecrare corpus ⁊ sanguinem domini. vt habetur dis. 25. perlectis. ⁊ extra de sum. tri. firmiter. § vna. Nam hec docet fides nostra quam ab apostolis accepimus: ⁊ ipsi a domino. vnde etiam ordinauerunt ecclesiam secundum dei institutionem. Et quia apostoli: ⁊ eorum successores potestatem conficiendi personis specialibus contulerunt: quos etiam presbyteros vocauerunt. ideo tantum eis: vt tenet fides: licet conficere. Et secundum Sco. 4. di. iz. q. z. ar. i. ecclesia accepit fundamentum huius forme ex illo verbo Luce zz. Hoc quotienscunque feceritis: in mei memoriam facietis. vbi loquitur xpus apostolis: vel ad minus non nisi discipulis: quibus non succedunt nisi presbyteri. vt habetur dis. zi. § i. ⁊ c. i. Ratio autem quare dominus sic instituit est. quia illud sacramentum in magna reuerentia debet haberi. ⁊ ideo specialibus personis debuit committi. aut quod ratione sanctitatis: aut auctoritatis. si ratione sanctitatis. vt dicunt heretici. tunc non esset quis certus: vtrum conficeret vel non. ⁊ salus nostra ex aliena bonitate dependeret. Si ratione auctoritatis. cum auctoritas possit committi bonis ⁊ malis. constat quod omnes ⁊ soli presbyteri hoc possunt. Et hanc vocamus ordinem sacerdotii. ¶ Quid quod si quis credat se presbyterum esse: cum tamen non sit. ⁊ celebret missam. ¶ Vndeo non conficit in veritate. sibi tamen dummodo alias bonus sit. ⁊ etiam aliis qui credunt ipsum presbyterum esse: audientibus eius missam: vel etiam recipientibus ab eo eucharistiam proficit tanquam si verum conficeret sacramentum. extra de presbytero non bapti. apostolicam. in glo. ¶ Soli etiam presbytero conuenit dispensare corpus xpi. vt habetur de conse. dis. z. peruenit. nam in reuerentiam eius a nulla re contingitur: nisi consecrata. vnde corporale: calix: ⁊ patena consecrantur. ⁊ similiter manus sacerdotis ad tangendum hoc sacramentum. vnde nulli alii tangere licet: nisi in necessitate. vt si caderet in terram. vel in aliquo alio casu. nec etiam diaconis. dis. 93. diacones. ¶ Nota tamen quod cum dicitur. 93. di. diacones. quod diacones sub conspectu episcopi: vel presbyteri: nisi his absentibus corpus domini dare non debent a contrario sensu colligitur: quod illis absentibus possunt dare: non tamen debent: nisi in extrema necessitate: absentibus episcopis vel etiam presbyteris. vt habetur ibi. Dicitur etiam dis. 93. diaconi. presente presbytero diaconus eucharistiam populo si cogat necessitas: iussus eroget. Necessitas est: cum presbyter est fessus. vel alias impotens hoc facere. sicut notauit ibi Hugi. Et si tanta sit necessitas ibi quod iussio presbyteri non potest expectari: non est expectanda: nisi presbyter hoc in necessitate prohibeat ex causa expressa. quia est forte vsurarius vel impenitens: qui communionem petit. quia tunc obediendum est ei. alias non. vt ibi notauit Hugi. Laycis autem nullo modo competit dispensare hoc sacramentum. de conse. di. z. peruenit. Dispensatio vero sanguinis non pertinet tantum ad presbyterum: sed etiam ad diaconem. quia continetur in vase. ⁊ sic non tangitur a dispensante. sicut corpus xpi. ideo magis conuenit ei dispensatio sanguinis.

C Irca 2m quod est de ministro inepto ex parte corporis queruntur plura. scilicet vtrum defectus corporalis in presbytero impediat a celebratione misse. Rndeo debilitas vel egritudo superueniens ordini sacerdotali non tollit ordinem: impedit tamen ordinis executionem quo ad consecrationem eucharistie. quandoque quidem propter impossibilitatem executionis. vt si priuetur oculis. vel digitis. vel vsu loquele. Quandoque autem propter vitium nature. vt si patiatur morbum caducum. vel etiam aliquam mentis

alienatiōem. qñqꝫ ꝓpter abhominatiōem. vt patet de leproso: q nō debet publice celebrare. ⁊ hoc est verū quo ad sanos. Pōt tamē dicē missam occulte: ⁊ etiā celebrare leprosis: nisi intm̄ inualuerit lepra q̄ p corrosiōem membroꝝ ad hec reddit eum impotentē. Iu⁹ autē p̄sbyteri quibus ꝓpt aliqd predictoꝝ non permittit̄ celebrare: omia alia ptinentia ad sacerdotale offiñ: possunt facē. ex̄ de cle. egro. c. z. ¶ Quid de p̄sbytero qui duos digitos vel cū vnū de illis cum q̄bus hostiam leuat pdidit. Rn̄deo. talis celebrare nō pōt. ar. ibidē. Dicunt tñ Hosti. ⁊ Innoc. eo. ti. c. i. q̄ si quis tantū pdidit de digito q̄ nō possit celebrare sine scandalo: pōt ep̄us dispensare q̄ celebret in occulto: non in publico. ¶ Quid de p̄sbytero demoniaco. Rn̄deo demoniac⁹. aut est ex toto liberat⁹. ⁊ tunc potest celebrare scd̄m Hugu. scd̄m alios vō celebrare nō debet. aut non est ex toto liberatus. ⁊ tunc nō debet celebrare donec fuerit liberatus penitus. di. zz. cōiter. ⁊. ca⁹ vsqꝫ adeo. ¶ Quid de furiosis lunaticis: ⁊ epilenticis siue caducis. Respōdeo si sint ex toto libati possūt celebrare. Si vō sepe acciderēt eis huiusmōi passiōes oīno cessare debent a celebratiōe misse. 7. q. z. in lrīs. Si autē raro ⁊ sine eiectiōe spume ⁊ emissiōe cōfuse vocis accidant: non ꝓhibent̄. dum tamē habeāt iuxta se aliūm p̄sbyterū qui officia cepta suppleat si deficiant vel collidant̄ ad terram. 7. q. i. illud. quāto autē tpe ꝓbari debeāt ⁊ qualiter vtꝝ liberate sint dicte psone. habet̄. di. zz. c. p̄allegato cōiter. ⁊. 7. q. z. §. vlti. Et pōt dici q̄ temp⁹ ꝓbatiōis est arbitrariū pensatis circūstantijs psone vel dignitatis ⁊ alijs huiusmōi. Alia de hac materia vide j. li. 6. de cor. viti.

Circa zᵐ. s. de ministro indigno ex parte mentis querunt̄ plura. scꝫ vtꝝ malus p̄sbyter possit eucharistiam cōsecrare. Rn̄deo q̄ sic. ⁊ hoc patꝫ ex sup̄dictis in p̄ma q̄ōne huius ti. ⁊ in ti. de sacramētis in cōi. ar. de administrāte sacramēta. q. i. ⁊. z. Lꝫ autē posset: non tñ debet. quia peccat. ex̄ de cele. mis. de homie in ter. ⁊ glo. H. ⁊ de cose. dis. z. quotidie. ⁊. i. q. i. sacerdotes. talis. n. suspensus est q̄ ad se. ex̄ de coha. cle. ⁊ muli. c. vlti. ¶ Utꝝ quilibet p̄sbyter quantūcūqꝫ malus possit hoc sacramētum cōficere. Rn̄deo. hoc dupliciter pōt intelligi. aut de iure aut de facto. Si p̄mo mō. nec̄ omis sacerdos potest hoc sacramētum cōficere. quia nec irregularis. nec interdictus. nec suspensus. ab execuciōe eoꝝ qui sunt ordinis. nec excōicatus. nec simoniacus. nec scismatic⁹. nec hereticus. nec degradatus siue suspēsus siue depositus. nec fornicator notori⁹ hoc sacramētum pōt de iure cōficere. qa cuilibet p̄dictoꝝ ꝓhibitus est vsus ptātis sacerdotalis. ⁊ hoc ꝓbari posset per multos canones. sed hoc omitto grā breuitatis. vnde cōficiendo grauissime peccat. ¶ z⁹ mō q̄libet sacerdos pōt hoc sacramentum cōficere. quia nullus sacerdos quantūcunqꝫ nephari⁹ amittit caracterē sacerdotalē sup quem fundat̄ potest cōficiēdi. vnde si q̄s p̄dictoꝝ sup māꝫ debitā dicat formam verboꝝ p̄dictam debitam cuꝫ intentiōe faciendi. qd̄ facit ecclia vere cōuertit subām panis in corpus xp̄i. ⁊ subam vini in sanguinem eī. hec Rich. 4. di. iz. q. i. ar. i. c. Nec obstat p̄dictis qd̄ dicit̄ di. zz. § porro. ad hec que tibi syllogisice. ⁊ ibi. i. q̄ nisi in ecclia. nec est veꝝ corp⁹ xp̄i nec vā sacerdocia: nec vera sacrificia. qꝛ illud ⁊ omia alia iura silia debēt intelligi de veritate fructus. non de veritate sacramenti. Nec etiam illud qd̄ dicit̄ ibidem. c. q̄ hereticis solum baptisma ratum esse p̄mittimus. intelligit̄. n. q̄ licet eis in necessitate baptizare sed in nullo cāu p̄ōt licite eucharistiam cōsecrare. vel alia sacramenta cōferre. Nec etiam illud quod dicit̄. i. q. i. q̄ qdā. s. q̄ degradatus lꝫ habeat ptātem baptizādi: nō tñ cōsecrādi. qꝛ debet intelligi inquisitiue nō assertiue. vt ex circūstantia potest haberi. ¶ Sciēduꝫ tamē q̄ lꝫ p̄cisus ab ecclia vere cōsecret scd̄m p̄dicta nō tamē est efficax orō eius cuius rō est: quia p̄sbyter in missa ⁊ orōnibus loquit̄ in psona ecclie. in cui⁹ vnitate manet. ⁊ ideo si separaret̄ ab ea: orōnes eius non valerēt. sed in cōsecratione loquit̄ in psona xp̄i cuius vicem gerit in hoc p ordinis ⁊ caracteris ptātem. ⁊ iō si p̄cisus ab vnitate ecclie missā celebret: quia ptātem ordinis non pdidit: cōsecrat veꝝ corpus ⁊ sanguinē xp̄i. hec Tho. z. q. 8z ar. 7. c. zᵐ.

¶ De celebratiōe misse. ti. 14.

Postea cōsiderādum est de ritu celebrandi hoc sacramētuꝫ. siue de celebratiōe misse. Et p̄ de

ĩ3 i celebratiõe in cõi. 2° in spāli de cele-
brãtiõe pſbyteri mali. 3° de tempore cele-
brationis. 4° de loco ⁊ vase. ¶ Circa pri-
mũ queruntur plura.s. vtrũ liceat pſbytero
penitus a cõsecratiõe eucharistie abstinere
Rndeo circa hoc est duplex modus dicen-
di. Unus est: ꝙ pſbytero liceat oino a cõse
cratiõe abstinere: nisi teneatur ex cura sibi
cõmissa populo celebrare ⁊ sacramẽta pre
bere. puta si sit pſbyter parrochialis vi-
uens de altari debet seruire altari. si autẽ
de altari nõ viuat: sed in libertate sua re-
maneat: non tenetur magis ꝙ̃ alius de debi
to. sed magis de bono ⁊ equo. ⁊ huius sen
tentie est Bon. 4. di. 12 p. 2. q. 2. ar. 1. q 2. o
¶ Sed cõtra hoc obijcitur. quia pſbytero
impositũ est sacrificandi officiũ. sed offici
um sine vsu est ociosum. Et etiam q habz
talentũ eo vti tenetur: ne cum seruo nequã
damnetur. ergo tenetur sacrificare. Rndeo offi-
cium sacrificãdi nõ imponitur vt illud ho
mo necessario exequatur. sed pro loco ⁊ tem
pore vt expedire sibi videbitur. ⁊ ideo si cõ-
sciẽ dictat ꝙ ob sui indignitatem ⁊ sacra
menti reuerẽtiam abstineat: non peccat. h
Bon. vbi. s. ¶ Alius modus dicendi est
ꝙ qlibet tenetur vti gratia sibi data: cũ fu
erit oportunũ ẜm illud 2ª Chori. 6. Hor-
tamur vos ne in vanũ grãm dei recipiatis.
Oportunitas autem cõsecrãdi non attendi
tur tñ per cõparatiõem ad fideles xp̃i: q
bus oportet sacramẽta ministrare. sed pnci
paliter p cõparatiõem ad deum cui in cõ
secratiõe huius sacramẽti sacrificiũ offer-
tur. ⁊ iõ nõ licet pſbytero etiam si non ha
beat curam aiarum omino a celebratiõe
cessare. sed saltem videtur ꝙ teneatur celebra
re in pcipuis festis: ⁊ maxie in illis in q-
bus cõsueuerũt cõicare fideles. ⁊ hui⁹ sen
tentie est Richar. 4. dis. 12. q. 2. ar. 2. c. ⁊
Tho. 4. dis 12. q. 1. arti. 2. q. 1. c. vnde pres-
byter q hac grã siue ptãte loco ⁊ tpe debi
tis ⁊ cõuenienti. habita oportunitate ⁊ di-
spositiõe nõ vult vti: sed notabiliter negli
git: peccat. Et multum timẽ debet ne sic ser
uus nequã qui dñi sui pecuniam abscõdit
⁊ eam ociosã dimisit: iudicetur a dño: nisi
se corrigat. ꝓpter qd̃ ex̃ de cele. mis. dolen-
tes §. sunt. ⁊ aliqui rep̃hendunt q missarũ
solennia vix celebrant quater in anno. h
Richar. vbi. s. ¶ Utrũ pſbyter cõsecrãs
teneatur sumere hoc sacramẽtum. Rndeo
ꝙ sic. tam corporis ꝙ̃ sanguinis. ⁊ h ha-
betur de cõse. dis. 2. relatũ. nam vt. s. dictũ
est: eucharistia non tñ est sacramẽtũ: sed
etiam sacrificiũ. quicũꝗ autẽ sacrificium
offert debet esse sacrificij particeps. qz ex-
terius sacrificiũ qd̃ offertur est signũ interi
oris sacrificij quo aliquis se deo offert. vt
dicit Augu. 10. de ci. dei. Unde p hoc ꝙ pti
cipat sacrificiũ exterius ostendit se sacrifi
ciũ interius ppetrasse. Similiter per hoc ꝙ
sacrificiũ populo dispensat: ostendit se es-
se dispensatorẽ diuinorũ ipsorũ: quorũ ipse
pus debet particeps esse. vt dicit Diony.
in eccle. ierarch. ⁊ ideo pus debet sumẽ ꝙ̃
populo dispensare. Nam p hoc fit pticeps
ꝙ de sacrificio sumit. 1. Cor. 10. Nõne qui
edunt hostias participes sũt altaris. ⁊ iõ
necesse est ꝙ pſbyter qñcunꝗ celebrat: hõ
sacramẽtum integre sumat. ¶ Quid si
quis. s. missam infirmaretur ad mortem: ⁊
pſbyter non haberet aliam hostiam cõse-
cratam ꝙ̃ illam quam cõsecrauit. nũqd
pſbyter illi debet hostiam dare ⁊ a sũptio
ne abstinere. ¶ Rndeo ꝙ non. sed potius
illam hostiam diuidet ⁊ ptem sumet sibi
⁊ alterã dabit illi. Tho. 4. dis. 12. q. 3. ar. 2
q. 2. c. 1ᵘᵐ ¶ Utrũ si corp⁹ xp̃i appareat mi-
raculose in altari sub spẽ carnis vel san-
guinis sit sumẽdum. ¶ Rndeo ab eo sumi
nõ debet: cũ in tali specie apparet. qz non
apparet sub specie cõuenienti humane re
fectiõi. Dicit. n. Hiero. sup Leuit. de hac
qdem hostia que in xp̃i cõmemoratiõem
mirabiliter fit: edere licet. de illa võ quam
xp̃s in ara crucis obtulit ẜm senulli ede-
re licet. nec ꝓpter hoc pſbyter transgreditur
quia ea que miraculose fiunt legib⁹ non
subduntur. Cõsulẽdum tamẽ esset pſbyte-
ro ꝙ iterato corpus ⁊ sanguinem dñi cõ
secraret: ⁊ sumeret. hec Tho. 3. q. 82. arti.
4. c. 3ᵘᵐ ¶ Utrũ pluribus sacerdotib⁹ ean
dem hostiam liceat cõsecrare. Rndeo. de
lege cõi non debet nisi vnus pſbyter ean-
dem hostiam cõsecrare. Ex cã tamen spe
ciali sup eandem hostiam possũt plures
pſbyteri cõsecratiõis verba pferre. non
tamẽ qlibet nisi semel tñ. Sicut. n. s. di-
ctum est. pſbyter cum ordinatur: in gradu
eorũ cõstituitur qui acceperũt in cena a do
mino ptãtem cõsecrandi. ⁊ ideo in qbus-
dam ecclijs. sicut apli cõcenauerũt xp̃o ce
nanti: ita ad rep̃sentãdũ hoc pſbyteri no
ui ordinati cõcelebrant ep̃o ordinãti. Di
cit enim Inno. de offi. mis. parte. 3. c. 12. cõ
sueuerũt pſbyteri cardinales Romanum
circũstare pontificem: ⁊ cum eo pariter

celebrare.cũq̈ cõsũmatum est sacrificiũ
de manu eius cõmuniõez accipe significãt
tes aplos:q cum dño discũbentes:sacraz
de manu eius eucharistiã acceperũt. Et si
cut dicit idem ibidẽ:siue pꝰus siue posteriꝰ
q̃ epũs pferat verba cõsecrationis pſbri
noniter ordinati:referri debet eoꝝ intẽtio
ad instans plationis epĩscopi pricipalit ce
lebrantĩ cõcelebrãt:ꝛ tunc omẽs cõficiũt
ant sil. Alijs vo videt q cõcelebrantes
epo non debẽt illa verba dicere intentiõe
cõsecrandi:sed tñmõ mãliter recitare:vt
s.repñsentẽt q quãdo discipuli a xpo pote
statẽ acceperũt cõsecrandi formam tedit
eis cõficiendi.Si.n.alij sacerdotes ab epĩ
scopo illa verba pferrent intentiõe conse
crandi incõueniens semp accidẽ posset si
quis diligẽter cõsideraret.hec Ricɦ.4. dis.
iz.q.z.ar.i.c. tñ hoc nõ explico: sed pru
denti lectori grã breuitatis relinquo. ¶
Et cõm antẽ Alber.li.de celeb.mis.plures
presbri non debent vnam hostiaz cõsecra
re.quia sm Aug.iniuria fieret sacramen
to.Et antẽ plures presbri assistũt pape:ꝫ
fit pter obsequiũ.sed ipi signa non faci
unt:nec verba dicunt:nec facere vel dice
re debent. Presbri vo de nouo ordinati
assistunt epo ordinanti pter reuerẽtiã sa
cramẽti. ꝛ pter doctrinã.ꝛ ideo signa fa
ciunt ad exemplũ epi:ꝛ vt sint in exerci
cio officij suscepti.sꝫ verba cõsecrationis
nõ dicunt. ¶ Ad hoc nota q sm cõueni
entiam dierũ sunt celebrãda cõuentualit
solennia missarũ.quotidie.n.dici possunt
misse defunctorũ dũmõ missa dici compe
tens nõ omittat.ex̃ de cele.mis.cum crea
tura. Item ꝛ omẽs misse celebrant p sa
lute viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ.eo.ti.qdam.vnde
male faciunt qdam:qui postposito officio
feriali celebrant missam de sanctis:quorũ
non sunt tũc festa. vt ibidẽ dicit. ꝛ si quã
misse peculiares.i.spãles siue votiue dicã
tur in diebus solẽnibus a presbris nõ de
bent ita solennit celebrari q p eas a mis
sarũ solennijs q̃ canonice fiunt hora cer
ta vel tertia populus abstrahat. de cõse.
di.i.ꝛ hoc attendenduz. ¶ Item in mis
sa debent esse plures ad minꝰ duo qui re
spõdeant presbro.vt habet de cõse.di.i. ꝫ
quoq̈.quia vt ibi dicit:cum pluraliter a
sacerdote dicat Dñs vobiscuz.ꝛ Orate
p me.hoc quoq̈ aptissime cõuenit vt eiꝰ
salutatiõi respondeat.vnde etiam ad ma
iorem solennitatẽ ibidẽ statutum legit q

epũs qñ celebrat solẽnioribus festis:tunc
debent eum circũstare septẽ vel qnq̈ aut
tres diaconi:q eius oculi dicunt:ꝛ subdi
aconi ꝛ reliqui ministri.de cõse.di.i.epũs
ꝛ.c.se. In missis vo p̃uatis sufficit habẽ
vnum ministrum q gerit psonam totius po
puli:in cuius psona presbro respõdet.si
ne ministro autẽ sibi respõdente nunq̈ mis
sam:nec alia diuina officia celebrabit.7.q
i.illud.ꝛ de cõse.dis.z.ꝛ hoc statutum.ꝛ.c.
nemo.ꝛ ex̃ ꝛ fi.presb. ppoint.in fi.Epũs vo
sine diacono celebrare non põt:nisi neces
sitas cogat.dis.93.diaconi.in glo. ¶ Itẽ
presbr põt in fine misse dare benedictõez
simplicem:etiam pñte epo.di.95.ecce. Cũ
solennitate vo illa.s.Sit nomen dñi bene
dictum.vel humiliate vos ad bñdictiõez
ꝛc.nõ debent dare nisi epi.non debent in
quã alij nisi teneant calicem:aut aliquid
tale.ꝛ ita possunt intelligi cõtraria intra.di.
zi.denicq̈.ꝛ.z6.q.6.ministrare.Ud dic q pſ
byter dum celebrat p̃sente epo sibi debz in
nuere vt ipe velit benedicẽ:qd si velit pres
byter non benedicet.dis.zi.denicq̈.sin aũt
presbr supplet benedictiõem p̃dictam. Et
sic loquit illud.c.p̃allegatũ:ecce.di.95.ar
de cõse.di.i.cum ad celebrãdas. Nec erit
necessaria alia licentia epi expssa. ex hoc
enim solo q pmittit eum missam celebra
re:intelligit per cõñs omia que spectãt ad
missam pertinẽ.ar.ex̃ de offi.deli p̃terea. ꝫ
Ray. Abbates tamẽ qui possũt ex p̃uile
gio pape solenniter bñdicere:possunt i su
is eccliis quãdo celebrãt officia diuina pꝰ
missam vesperas ꝛ matutinas solenniter
populum benedicere. Alij vo abbates nõ
possunt hoc facere:nisi hoc s.t cõcessum
expsse.ex̃ de p̃uil.quoniã. ¶ Item lz aliqs
sit boni meriti:non tamẽ potest benedicẽ
nisi fuerit ordinatus ad exhibẽdum bene
dictiõis mysteriũ.dei autem est tribuẽ be
nedictiõis effectũ.i.q.i.dictum est. Nec de
bet inferior benedicẽ supiorem etiã si ad
pnunciãdum aliquam lectiõem petat be
nedictiõem.dis.zi.denicq̈ vbi notauit Io.
q alicubi epo volenti legere lectiõem:ꝛ di
centi Iube dñe benedicẽ.respondet. Ora
p nob sancte pr:vt misereat nri deus nr
alibi inferior dic. Iu.do.bñ.Et ipe met epũs
bñdicit. ¶ Itẽ nõ licet celebrare sine igne.p
pter ecclie cõstitutiõem sm quam si qs
cõtrarium faceret:officio vel beneficio pri
uari deberet.ex̃ de cele.mis.c.ulti. ¶ zº pro
pter ipius ignis significatiõem.significat

enim fervorē dilectiōis: ꝓpter quem xp̄us hoc sacramētū instituit: ⁊ ꝓ nobis passus fuit. significat etiam q sacramētum illud operat̄ in digne celebrāte ⁊ suscipiente augmentū illumiatōis in intellectu: ⁊ fervorem charitatis in affectu. 3° ꝓpter figurationē. hoc eni p̄figuratū fuit p ignē. de quo dicit̄ Levit. 6°. Ignis in altari meo sp ardebit. ⁊ per ignem q vixit sub aqua annis. 70. vt habet̄ in glo. decretalis p̄allegi. ¶ Item p̄cipit̄ sacerdotib⁹ vt frequēter doceant plebem: vt cum in celebratōe missarū elevat̄ hostia salutaris: se reverenter inclinent genib⁹ flexis. Idem faciēt etiā cum portat presbr ad infirmū. ex. de cele. mis. sane. cum quali vo solennitate debeat eam egro deferre hr̄ ibidē. ¶ Itē qñcūq in missa recolit̄ nomē dñi: debent fideles flectē genua cordis: qd saltem testant̄ inclinatiōe capitis. vt pz in cōstōne Inno. ex. de emu. ec. dect. ¶ Itē presbr visitās īfirmū debet esse munit⁹ pluribus hostijs sacratis. ita q in reditu ppl's nō idolatret orando. si autē omēs expenderit: faciat cessare sonū campane. vel faciet aliud signū: qd homies nō adorēt. ex. de ce. mis. sane. Expositiōem ⁊ rōnem coꝝ q dicit̄ in missa: dimitto gr̄a brevitatis. ⁊ si vis invenire: quere in li. de sacris.

8 Equit̄ videre de 2°. s. de celebratione presbri mali. circa qd querūtur plura. s. vtꝝ missa mali sacerdotis valeat minus q̄ boni. R° in missa est duo cōsiderare. s. ip̄m sacramentū: qd est p̄ncipale. ⁊ orōnes que fiunt ꝓ vivis: ⁊ mortuis. ¶ Quātum ad p̄mū nō minus valet missa mali presbri q̄ boni. vnd Augusti. li. de corpe xp̄i. ⁊ habet̄. i. q. i. intra. in misterio corpis ⁊ sanguinis dñi nihil a bono magis: nihil a malo minus pficit̄ sacerdote. Orō autē q fit ibi dupliciter potest cōsiderari. Uno mō inq̄tum hz efficaciam ex devotiōe presbri orantis. ⁊ sic missa melioris sacerdotis est fructuosior. ¶ Alio mō inq̄tum ꝓfertur in psona toti⁹ ecclie: cuius presbr est minister. ⁊ quo ad h est fructuosa: non tñ orō peccatoris sacerdotis in missa. sed etiam omēs alie orationes quas facit in officijs ecclasticis in q bus gerit psonam ecclie. Orōnes autē ei⁹ p̄vate non sunt fructuose s̄m illud Eccl. 28°. Qui declinat aurem suā ne audiat legem oratio eius erit execrabilis. vñ si qs audiat libentius missam sacerdotis boni q̄ mali vel devotioris q̄ minus devoti. credo q bene faciat dūmō cum in subalibus excedere petōrem non credat. alr̄ piculose erraret. His cōcordāt Bo. 4. d. s. 12. q. i. art. 4. c. Pe. 4. d. s. 12. art. 2 q. 2. Tho. 3. q. 82. ar. 6. c. Rich. 4. di. 12. q. i. ar. i. c. 5m. ⁊ Sco. 4. dis. 12. q. 2. c. 3m. ¶ Utꝝ presbr qui sciens est malus teneat̄ celebrare. ¶ Rndeo presbr peccator si p sniām sit ordinis executiōe p̄vatus: vel simpliciter vel ad tps: redditus est impotens ad sacrificiū offerēdum. ⁊ ideo obligatio toll. t. h autem cedit sibi in detrimētum spūal' fructus: magis q̄ in augmētū. Si vo nō sit p̄vatus ptāte celebrādi non solvit̄ obligatio. nō tñ est pplexus. quia pōt de petō penitere: ⁊ celebrare. hec Tho. 4. di. 9. ar. 3. q. i. c. 3m. ¶ Quid si talis presbr nō habet copiam cōfessoris. Rnsio hu.⁹ qōnis habet̄. s. in rnsione illius qōnis. Quid de p̄sbytero cui postq̄ est indutus occurrit 2c. vi. s. ti. de defectib⁹ emergētibus in celebratiōe. ¶ Quis magis peccat. s. presbr mal⁹: qui se cōficere fingit: ⁊ non cōficit. vel ille qui cōficit. Rndeo ille q cōficere fingit ⁊ non cōficit: falsa. n. sunt abolenda remedia: que sunt veris graviora piculis. ex. de cele. mis. de homic. qd Tancre. sic intelligit ⁊ bene: vt dicit in g'o. quia gravius peccat presbr criminosus qui se celebrare simulat: ⁊ nō celebrat q̄ si celebraret. quia in p̄mo cāu in pluribus delinquit. deū. n. offendit: ⁊ populū decipit: vt dicit ibi lr̄a. In 2° tñ deum offendit. vnde talia remedia nullus debet invenire. quia falsa sunt. ex eo q nō cōficit: ⁊ videt̄ cōficere. ⁊ ideo graviora sunt q̄ vera picula peccatoris q cōficit. ¶ Quis magis peccat. vtrū mal⁹ presbr qui cōficit ⁊ non sumit: q̄ ille qui vtrūq facit. Quis etiam magis peccat: vl' ille q sumit corp⁹ ⁊ sanguinē. vel q sumit alteꝝ tm̄. Rndeo. gravius peccat qui cōficit ⁊ nō sumit q̄ qui vtrūq facit. ⁊ qui sumit alterū tm̄: q̄ qui vtrūq. Ratio huius est. quia irreverētia duplicit̄ fit sacramento. Uno mō cum minister est indign⁹ Alio mō cum non solum est indignus: sz etiam non servat ritum quem debet. ⁊ tūc non tñ non exhibet sacramēto reverentiam quam debet. sed etiam facit cōtumeliam. quia sacramētum non perficit: sed incōpletum dimittit: ⁊ incurrit etiam inobedientiam. quia cōtra statutum ecclie cōmittit. quod. s. est: vt qui sacramētū cōficit

sumat. ⁊ vtrū𝔮ȝ.s.corp⁹ ⁊ sanguinē sumat de cōse.di.z.relatū.hec Bon.4.di.iz.du bi.circa lrām.q.z. ¶ Quid de illis qui scienter legunt p viuis defunctoꝝ missam. Rndeo tales si faciant ꝑpter odium ꝑuatū: grauissime peccant. ⁊ nisi p legitimā penitētiam se purgauerint: si detecti fuerint: indistīcte deponi debēt. Et ad agēdā pniaz tā ipi presbri q̄ꝫ q eos ad h incitauerūt debent exiliȷ ꝑpetuo ergastulo: seu monasterio relegari. hoc totuꝫ habeꝫ.26.q.5. quicunq̄ȝ sacerdotū.

Sequiꝫ vidē de 3°.s.de tempore celebratōis. ⁊ circa hoc queruntꝫ plura.s. vtꝝ missa debeat quotidie in ecclesia celebrari. Rndeo in missa recoliꝫ passio xpi sm q̄ eius effect⁹ ad fideles deriuaꝫ. sed tempore passiōis recoliꝫ tm̄ sm q̄ in xp̄o capite nostro fuit pfecta. qđ quidem factum est semel. quotidie vo fructuꝫ passiōis pcipiunt fideles. ⁊ ideo illa cōmemoratio fit tm̄ semel in anno. hoc autē cōtinue ⁊ ꝑpter fructum ⁊ ꝑpter memoriā ingeri. Excipiꝫ autē dies veneris sancta: ⁊ sabbatū sanctū: i qb⁹ nō oꝫ missa celebrari. de cōse.di.z. sabbato vo. Illa vo que in sabbato celebraꝫ: non ad sabbatum: ſ ad noctem pascalis festiuitatis: vt in eius oratiōe patet: nosciꝫ ptinē. ¶ Sed quare in die veneris nō celebraꝫ. R° veniēte vitate: cessat figura. hoc autē sacramētū est figura quedam: ⁊ exemplū dn̄ice passiōis: vt dictum est. ⁊ ideo in die quo passio xpi ꝑut est gesta recoliꝫ huius sacramētu minime ꝯsecratio celebraꝫ. ¶ Quare seruaꝫ corp⁹ xpi cōsecratū in die Iouis sancti: sumendū in die veneris sancti. Rndeo ne eā illo die ecclia sit sine fructu passiōis: exhibito nobis p hoc sacramētū. ¶ Quare etiam nō reseruaꝫ sanguis. Rndeo ꝑpter piculum effusiōis. ¶ Quare in natali dn̄i ter celebraꝫ missa. Rndeo ꝑpter triplicem natiuitatē rep̄sentandā.s.eternam. temporalē. ⁊ spūalem: que oriꝫ tanq̄ȝ lucifer in cordib⁹ nostris. vt dicꝫ.z.Pe.i. Similiꝫ ꝑpter rep̄sentandū tpale ⁊ corpale. Nam vt diciꝫ de conse.di.i. nocte sancta. in glo. tres misse natalis die dn̄i celebrāꝫ. vna ante dieꝫ in nocte que significat tempus ante legem quando eramus in tenebris. z^a cum dicscit. ⁊ significat temp⁹ sub lege: quādo nōdum plena agnitio habebaꝫ. 3^a. s. in die plena: ⁊ significat tempus grē: quādo iam plena ꝯgnitio habeꝫ. Celebranꝫ etiam tres misse p̄dictis temporibus. ideo: quia multi homines triū temporum per xpi natiuitatē corporalem saluanꝫ. hec Richard.4.di.13.q.z.ar.3.⁊.4.c. ¶ Utꝝ debeat tm̄ de die celebrari. Rndeo q̄ sic. qꝛ ip̄e xp̄s est p̄ns in h sacramēto. qui dicit Io.9°. Me optet operari opera eius q misit me donec dies est. venit nox quādo nemo pōt opari. q̄ȝdiu sum in mūdo lux sum mundi. Debet inquā celebrari in die ita tn̄ q̄ p̄ncipium diei sumaꝫ quādo aurora incipit apparere. tunc eni quodāmō sol diciꝫ ortus inq̄ȝtum claritas radiorū eius apparet. spālit tamē nocte natal' domini missa celebraꝫ. quia nocte dn̄s ē natus. de cōse.dis.i. nocte. ⁊ similiꝫ in sabbato sancto solebat antiq̄tus celebrari circa p̄ncipium noctis. quia dn̄s nocte surrexit. i. cum adhuc essent tenebre ante maniſestū solis ortum. ¶ Nota igiꝫ sm Rod. q̄ qui scienter ante diem celebrat: cum sit cōtra cōsuetudineꝫ gn̄alem ecclie peccat mortaliꝫ. nisi super hoc p ep̄m: vel superiorem dispensaret in casu. vt si aliquē vl' alios ad morteꝫ ꝯtingeret infirmari: nec eucharistia posset haberi nisi cōficereꝫ ante diem. Idem dicendū est de celebrantib⁹ matutinis nōdum dictis. cum id etiam sit cōtra cōsuetudinē gn̄alem ⁊ app̄robataꝫ. Hoc etiam vult Host. in sum. Qui autem celebrat anteq̄ȝ p̄mam dicat: non peccat mortaliꝫ nisi sit ꝯtraria cōsuetudo. aut faciat cōtra statutum synodale vel ꝑuinciale. hec Rod. ¶ Notādum etiam q̄ Hosti. dicit titulo de sacramētis q̄ clerici ꝑegrini dicere possunt omēs horas suas.s. primam. tertiam. sextam. nonam. ⁊ vesperas ⁊ postea facere iter suum. qđ etiam de curialibus itelligi potest. ar. ad hoc extra de cele.mis.c.i. ¶ Qua hora dici debet celebrari. Rndeo in celebratiōe huius mysterȷ attendiꝫ ⁊ rep̄resentaꝫ dn̄ice passiōis modus. ⁊ participatio fructus eius. ⁊ ſꝫ vtrūq̄ȝ oportuit determiari tempus cōgruum ⁊ aptum ad celebratiōem hui⁹ sacramenti. quia enim fructu dominice passionis indigemus quotidie ꝑpter quotidianos defectus. ideo quotidie hoc sacramētum regulariter offerꝫ. vnde etiam dominus petere docet. Luc.ii. Panem nostruꝫ quotidianū da nobis hodie. quod Aug. exponēs libro de verbis domini: ait. si quotidian⁹ est panis: cur post annum illuꝫ su

mas:quēadmodū greci i oriēte ꝯsueuerūt
accipe quotidie:quod quotidie tibi ꝓsit.
sic viue q quotidie merearis accipere.qa
vo passio domini celebrata fuit a tertia
hora vsqȝ ad nonam. ideo regulariter hoc
sacramētum in illa parte diei solenniter ce
lebratur in ecclesia. ¶ Utrum in sero possit ce
lebrari. Rndeo sicut dictum est:Christus
voluit hoc sacramētum tradere vltio di
scipulis:vt fortius eorum cordib⁹ impri
meretur.ꝛ ideo in sero consecrauit post ce
nam ꝛ eis tradidit.A nobis autē celebra
tur hora passiōis dnice.s. in diebus festis
in tertia quādo fuit crucifixus linguis iu
deorū.vt dicitur Marc.15.Et quādo sps
sanctus descend.t super discipulos.In die
bus vo non festis:aut ferijs hora sexta.
quādo fuit crucifixus manib⁹ militum.
vt habetur Jo.19.In diebus autem ieiuni
orū in nona:quādo emisit spūm.vt habe
tur Math.27.de cōse.dis.i.solent.Potest
tamen tardari maxime:quādo debent or
dines tradi.quia pertinet ad dominicam:
sequētem.dis.75.sm q a patribus.ꝛ pre
cipue in sabbato sancto.quia missa perti
net ad noctem sequētem.Possunt tamen
misse celebrari in pma parte diei ꝓpter
aliquam necessitatē.de conse.dis.i.nocte
Unde qd dicitur q ante horam tertiā nō
est celebrādum nisi in natiuitate domini.
de conse.dis.i.nocte.intelligitur de missa con
uentuali:in qua est cōcursus populi que
debet hora tertia dici. ¶ Attēdendum ta
men q si presbr solus sit in ecclesia:non
celebret vsqȝ ad horā tertiā.sed vsqȝ tūc
seruabit ieiuniū:vt necessitatibus peregri
norū ꝛ hospitum:siue diuersorū cōmean
tium infirmorū atqȝ defunctorum succurrē
possit.extra de cele.mis.c.i.In ecclesijs au
tem ꝯuentualibus siue collegiatis.ꝛ si mis
sa cantetur pma hora diei:vt dictum est.ni
hilomin⁹ in tertia cantari solennius debȝ
ꝛ sic intelligo de conse.dis.i.nocte. vbi di
citur.Reliquis vo tempořib⁹ missarū cele
bratiōes ante horam diei tertiam mini
me celebrentur:subaudi solennes.hec Hos
¶ Utrū presbr possit eadem die pluries
celebrare.Rndeo vt habetur de conse. dis.
i.sufficit presbro in die semel celebrare. qa
Christus semel est passus.ꝛ totum mūdū
redemit.ꝛ valde est felix qui semel in die
digne celebrare potest. Quidam tamen
vnam missam ꝓ defunctis dicunt.ꝛ ali
am de die si est necesse.Qui vero pro pecu
nia vel adulatiōibus secularium vna die
presumit pluries celebrare:non estimo
damnatiōem euadere. Item extra de ce
le.mis.ꝯsuluisti. Dicitur q preter natalem
domini:nisi necessitas suadeat presbytero
semel in die sufficit celebrare. de hoc etiā
habetur ibidē.c.referētes.Ex predictis pa
tet q in duobus casibus licet vni presby
tero pluries eadem die celebrare. Unus
est de die natiuitatis domini.Alius est pro
defunctis si sit necesse.quem casum intel
ligo sm Hos.non tm̄ quando funus est
presens.vt quidam dixerunt.cum canon
non distinguat.vtrum presente funere fi
eri debeat:aut in anniuersario:aut pro de
uotione.dum tamen intentio non sit cor
rupta:nec cōtra loci cōsuetudinē appro
bata:vel contra cōstitutiōes synodales fi
at. ¶ Quidam etiam moti de verbo dicti
canonis.scȝ:nisi causa necessitatis suade
at.addunt cū Ray.alios quatuor casus
scȝ peregrinorū necessitate. vel hospitum
cōmeantium.vel infirmorū.vel nuptiarum.
vbi tempus labaretur. Supdictis etiā cō
sonat Bern. in glo.super illud.c.consului
sti.dicens q presbyter potest in eadem ec
clesia eadem die celebrare pluries.vel ꝓ
pter necessitatem. vt quando celebrauit
missam de die:postea moritur aliquis. vel
ꝓpter honestatem seu vtilitatem:vt si di
cta missa superueniat aliqua persona ma
gna que velit audire missam. ar.extra de
celeb.mis.ca.i.ꝛ.z. al's sufficit vnam di
cere:nec prohibetur ex hoc expresse: qr di
cit pluries celebrare. Hostien. vero addit
dictis casibus septimū casum.scȝ quan
do ꝓpter paucitatem clericorū:vel pau
pertatem ecclesiarū:due ecclesie vni pres
bytero cōmendantur.ar.extra de cele.miss.cū
creatura.ꝛ ca. consuluisti.ꝛ de ꝯsecra.di.
i.sufficit. ¶ Nota tamen q quādo pres
byter debet aliam missam celebrare: non
debet vinum perfusiōis sumere:seu non
debet manus vino perfundere in prima.
quia illud celebratiōem aliam impediret.
extra eo.ti.ex pte.

Equitur videre de quarto. scȝ de
loco ꝛ vasis celebratiōis.Et cir
ca hoc queruntur plura. scȝ vtrū
celebrari debeat in vasis sacratis. Rn
deo q sic.Nam in his que cōcurrunt ad
hoc sacramentum duo cōsiderantur.vnū
pertinet ad representationem eorum:

que circa passiõem dñi sunt acta. Aliud ad reuerẽtiam huius sacramenti: in quo Christus vere cõtinet. vnde etiã cõsecrationes his rebus adhibent que veniũt in vsum hui⁹ sacramenti. tum ꝓpter reuerentiam. tum ad repñtãdum sanctitatis effectum: qui ex xpi ꝓuenit passiõe ſm illud Heb. xiii. vt sanctificaret p suum sanguinem ꝑplm ꝛc. ¶ Utꝝ debeat missa dici tñ in domo. Rndeo ꝙ sic. regularit ſm illud i. Thi. z. Scias quomõ opteat te cõuersari in domo: que est ecclia dei viui. extra. n. eccliam non est locus veri sacrificij. vt dicit Aug. ꝛ quia ecclia non erat recludenda sub finibus iudeoꝝ: sed i vniuerso mũdo diffundẽda. ideo xpi passio est sub diuo celebrata: vt sic totus mũdus se haberet ad xpi passiõem vt domus. Et tñ vt dicit de cõse. dis. i. circa finem. ꝛ. c. cõcedim⁹. In itinere positi si ecclia defuerit sub diuo seu tentorio: si tabula altaris cõsecrata: ceteraqꝫ misteria sacra ad istud officiũ pertinentia ibi affuerint: missaꝝ solennia celebrare cõcedimus. ¶ Item intelligit ſm Ray. de positis in exercitu honesto: vl' sĩlĩ non tñ põt celebrari in naui de mari vel fluminibus: ne ea nutante sanguis effusio. vel corpis indebita ꝯmotio fiat. ¶ Utꝝ domus in q̃ celebrat debeat esse cõsecrata: ꝛ silr altare. Rº dom⁹ in qua celebrat hoc sacrm nominat ecclia. hoc aũt ꝯgrue cõsecrat. tum ad repñtandã significationẽ qua ecclia ꝯsecrata est p xpi passiõez tum etiã ad significandũ sanctificatiõem q̃ requirit in his q hoc sacrm recipe debẽt Per altare vo significat xpus. de q̃ Heb. xiii. Per ipz offeram⁹ hostias laudis deo Unde ꝛ cõsecratio altaris significat sanctitatẽ xpi. vnde de cõse. di. i. altaria placuit nõ tñ vnctiõe crismatis: sed etiã hñdictiõe sacerdotali sacrari. Et sic regularit nõ licet hoc sacrm celebrari nisi in domibus sacratis. vt habet de cõse. di. i. null⁹. ꝑpter qḋ etiam qꝛ infideles non sũt de ecclesia. ibidem legit eccliam in q̃ cadauera mortuorũ infideliũ sepeliunt sanctificare nõ licet. sed si apta videt ad ꝯsecrãdum: euulsis inde corpibus: ꝛ rasis parietibus vel tignis eius loci: reedificet. dicit nõ quia fabrica sit destruẽda ſm glo. ſ; superficies parietũ rasoꝝ in formã pristinã restauret. postea sequit. sed si hec pus cõsecrata fuit missas in ea celebrare licet. Si tñ fideles fuerit q in ea sepulti sũt ꝑpt necessitatẽ tñ: põt sacrm h̄ pagi in domibus nõ ꝯsecratis. ꝛ h̄ de ꝯsensu epi. vt ibidẽ de ꝯse. di. i. legit. c. missaꝝ. Cãue nccitatis ẽ si ecclie in patria sint destructe. de cõse. di. i. cõcedim⁹. ꝛ silr ſm Sco. 4. di. iz. q. z. ar z. Si qs in via positus accedẽ non possit ad aliquã eccliaz cõsecratã: qḋ regularit est verũ de nauigãtib⁹ ꝛ ceteris hi⁹. nõ est eni verisilẽ ꝙ obseruantiã pcepti de sanctificatiõe sabbati qḋ ecclia est interptata: i h̄ qḋ est audire missã in die dñica. de cõse. di. i. missas. ecclia voluerit impedire pcipiẽde ꝙ nõ celebret missa nisi i domo cõsecrata. cũ nõ debeat aliqs retrahi a magis nccio: ꝑpter minus nccium. h̄ Sco. ibidẽ nõ tñ debet celebrari sine altari portatili cõsecrato: sine tabula parua ꝯsecrata. vñ ibidẽ legit. cõcedim⁹ si ecclie fuerit cõbuste etiã i capellis cũ tabula ꝯsecrata missã interim celebrari. Capelle dicebant antiquitus tuguria caprarũ pellib⁹ tecta. qꝛ eniz xpi sanctitas est fons toti⁹ eccl'astice sanctitatis. ideo in nccitate ad pagendũ hoc sacrm sufficit altare cõsecratũ. ꝑpt qḋ etiã ecclia nunqꝫ sine altari consecrat. tñ sine ecclia quoqꝫ cõsecrat altare cum reliquijs sanctoꝝ: quoꝝ vita abscondita est cum xpo in deo. al's nõ. vñ ibidẽ legit. placuit vt altaria: in qbus nullũ corpus aut reliquie martyrũ cõdite ꝓbant: ab epis qui locis eisdez psunt: si fieri põt euertant. ¶ Intelligendũ aũt ꝙ tabula illa parua dꝫ esse lapidea q̃ cõsecrari nõ dꝫ: nisi capsulam habeat cui cõpaginet. de capsula aũt non refert vtꝝ lignea vel lapidea vel de alia mã solida fuerit. ¶ Sed nunqd celebrans sup altare nõ cõsecratũ: vel fractũ est irregulari. Rº ꝙ non. qꝛ irregularitas est de iure positiuo. hoc aũt nõ est i iure positum. scient tñ celebrãs sup altare nõ cõsecratũ grauit peccat: etiam si h̄ faciat ex ignorãtia crassa. q̃uis min⁹ q̃ꝫ si hoc faceret scient. quia cõtra ordinatiõem ecclesie facit. de consc. dis. i. ecclesie. ꝛ. ca⁰ cõcedimus. ꝛ duobus. c. sequẽtibus. Super vo enormit fractum celebrans esset irregularis. extra de cõse. dis. i. ecclesie. ¶ Ad h̄ nota ꝙ in oratorio pũato alicui⁹: missa celebrari nõ dꝫ nisi de cõsensu epi: ꝛ ꝑpt necessitatem. ꝛ ita ꝙ non fiat piudicium: saltem enorme parrochiali ecclesie. Qui autez sine epi auctẽtate celebrauerit. vt dr ibidẽ: deponi debet. de cõse. dis. i. vnicuiqꝫ. ꝛ. c. si quis. ꝛ. c. sancimus. Sancim⁹ enim

missam nõ cantare vel audire eã vbi non oportet cantare vel audire. de cõse. dis. i. sicut Predicatoribus tñ et minoribus cõceditur vt vbicũq3 fuerint sine parochialis iuris preiudicio celebrare valeãt cum altari viatico. e. ti. de priuil. in his q ad cultum. Nec possũt alias: nisi de licentia epi. ¶ Item nullus in ecclesia cõsecrata erigat aliquod altare: nisi de licentia epi. de cõse. dis. i. nullus. sed anteq̃ sit cõsecrata erigere presbytero licet. sm Jo. di. 68. quorũdam. ¶ Item in altari in quo missam cantauit eps: eo die presbyter: nisi eius cõsensu: nõ presumat aliã celebrare. de cõse. di. 2. c. vlt. vel nisi necessitate vrgente. 7. q. i. nihil. Eandẽ tñ missam põt perficere si eps defecerit. vt dicitur ibidem. forte vero põt rõnabiliter dici: q huic iuri derogatum est per contrariam cõsuetudinẽ prescriptam: q derogat iuri scripto. In romana. n. curia sepe celebratur a pluribus anis et post in altari vbi celebrabant epi cardinales sacerdotes ipsis: et papa: et non contradicunt. et ideo videntur illud approbasse. ¶ Item eps extraneus in aliena diocesi põt celebrare de licentia diocesani: vel presbyteri parochialis dũmõ sine põtificalibus celebret vt dicit Inno. Hosti. vero e. ti. de auctori. c. vlti. dicit: q etiam cum põtificalibus et sine licentia põt solenniter celebrare. et seruatur generalis cõsuetudo. ¶ De quo debet eẽ altare Rndeo an. de tps Siluestri pape celebrabatur sup altare ligneũ: qd cito poterat trãsferri. qz propter persecutiõem nõ erat certus locus fidelibus ad manẽdum. sed postea statuit ecclia vt tñ sup altare lapideum celebraretur. vnde de cõse. di. i. altaria. si nõ sint lapidea: crismatis vnctiõe nõ cõsecrentur. qd cõuenit significatiõi huius sacramẽti tum qz altare significat xpum i. Cor. 10. petra autẽ erat xps. tum qz corpus xpi in sepulchro lapideo fuit recõditum. Cõuenit etiam vsui sacramẽti. Lapis. n. est solidus nec de facili moueri põt: qd non erat necessariũ in lege veteri: vbi fiebat in vno loco altare dei de terra vel de lapidibus insectis fuit ad remouẽdam idolatriã. ¶ De quo debet esse calix et patena. Rndeo sic ibidem loquitur. c. vasa. et c. vt calix. presbyteri nõ aureis sed ligneis calicibus vtebantur. Zepherinus aũt papa in patenis vitreis missas cõstituit celebrari. deinde Urbanus oia argentea fecit. postea statutũ est vt calix cũ patena siue ex auro oino: siue ex argento fiant: vel saltẽ de stanno sub quo etiã intelligitur plumbũ sm Rod. de ere autem siue auricalco nõ fiant. qz vini virtutẽ inficiunt erugine pariterq3 prouocãt vomitũ. Nullus aũt in ligneo seu vitreo calice presumat cantare. qz. s. lignum est porosũ: et sanguis cõsecratus in eo remaneret. Uitrum autem est fragile et fractiõis periculũ imineret. et eadem rõ est de lapide. et ideo propter reuerẽtiam sacramẽti statutũ est vt ex predictis materijs calix nõ fiat. ¶ De quo debent esse corpale et palle altaris. Rndeo vbi põt fieri sine periculo. ecclia semp statuit circa hoc sacramẽtũ illud qd magis represẽtat passiõem xpi. nõ erat autẽ tñ periculũ circa corpus xpi qd ponitur in corpali: sicut circa sanguinẽ qui in calice cõtinetur. et ideo licet calix nõ fiat de petra: corpale tñ fit de lineo panno. qz corpus xpi fuit pãno lineo inuolutũ. Et debet esse corpale ab epo cõsecratum. de cõse. di. i. omniũ cõsulto. Cõuenit etiam pãnus lineus propter sui mundiciã: ad significãdum cõsciẽtie puritatem. et propter multiplicẽ laborem quo pãnus huiusmodi paratur: ad significãdũ Christi passiõem. ¶ Utrum liceat celebrare sine vestibus ab episcopo bñdictis. Rndeo q nõ. tum propter ecclesie cõstitutionem. vñ de cõse. di. i. vestimẽta. dicitur q vestimẽta ecclie: quibus dño ministratur sacrata debẽt esse et honesta. quibus in alijs vsibus nõ est vtendũ q̃ ecclesiasticis et deo dignis officijs. tum propter vestimentorum significatiõnẽ. tum etiã propter eorum prefiguratiões q precessit in vestibus legaliũ sacerdotũ: in multis tñ locis inualuit cõsuetudo q cingulum nõ bñdicatur. rõnabilius tñ eẽt ipm benedici. spẽalem. n. hz significatiõem: vt patebit i. s. hoc nõ cõcludit necẽitatem. calciamẽta. n. sacerdotis spẽalem hñt significatiõem. nec tñ sotulares bñdicuntur. ¶ Utrum celebrans sine vestibus bñdictis ad celebrãdũ deputatis: sit irregularis. Rndeo q nõ. siue hoc faciat sciẽter siue ignorãter. qz hoc nõ inuenitur in iure positũ. tñ sciẽter siue ex ignorãtia crassa celebrã... ut sine manipulo bñdicto: aut sine stola. et sic de alijs grauiter peccat. vbi tñ cõsuetum est cingulũ nõ bñdici: nõ credo q peccet celebrãs sine cingulo benedicto hoc Ric. 4. di. 13. q. 3. ar. 4. et Sco. 4. di. 13 q. 2. arti. 2.

¶ De defectibus cõtingẽtibus in missa. ti. 15

d Einde cõsiderandũ est de defectibus cõtingentibus in misse celebratiõe. Circa qd sciendum q huiusmodi defectibus dupliciter

occurri potest. Uno mō pueniendo: ne. s.
defectus accidat. Alio mō subsequēdo. s.
vt illud qd̄ accidit emendet: vel adhiben
do remedium: vel saltem p pniam ei⁹ qui
negligēter hoc egit. ¶ Et ad maiorez eui
dentiā querunt hic plura. s. quid fiet si p̄s
byter impeditus fuerit aliqua infirmitate
vel morte. Rndeo si nesciat vbi p̄mus sa
cerdos desierit: tunc debet hostia cuž reue
rentia reseruari. quia nescit vtr̄ sit cōse
crata vel non. ⁊ alia accepta hostia: debet
alius sacerdos mysteriū a capite inchoa
re. Si autē certum sit vbi desierit. aut desijt
ante cōsecrationē. ⁊ tunc nō opt; q̄ per
alium suppleat, aut post cōsecrationez. aut
ḡ post cōsecrationē corpis ⁊ sanguinis. ⁊
tunc alius p̄sbyter posset vbi ille defecit in
cipere missam: ⁊ perficē. nec optet a capite
incipere. Et sic intelligit illud. 7. q. i. nihil.
Aut post cōsecrationē corpis: ⁊ ante cō
secrationē sanguis. ⁊ tunc debet alia ho
stia accipi: ⁊ totum a capite inchoari. q̄a
cōsecratio corpis ⁊ sanguinis ad vnum
ptinet sacramentū: qd̄ ab vno debet pfici
Et hostia p primū sacerdotē cōsecrata cū
sub illa vere sit corpus xp̄i. cum ɔsecratio
corporis cōsecrationē sanguinis nō expe
ctet. debet solennit reseruari: ac per secūdū
sacerdotē sumi. hec Rich. 4. di. 8. q. 2. ar.
2. o. Et vt dicit. 7. q. i. illud. ⁊. c. se. Ubi tem
poris vel loci vel cleri copia suffragatur:
q̄libet p̄sbyter celebrās debet habere post
se q missam cōpleat: si eum cōtingat defi
cere. ⁊ hoc intelligit de infirmo. Ne tamē
vt dicit in dicto. c. nihil. q̄ hāc languor. s
cā contulit. s. in p̄sumptiōis perniciē ɔuer
tat: nullus absq̄ patenti ꝓpterea molestie
mister vel p̄sbyter cuž ceperit: impfecta of
ficia p̄sumat oīno relinquere. si q̄s autem
hoc temerarie p̄sumpserit sacē: excōicati
onis sniam sustinebit. ¶ Quid de p̄sbyte
ro cui postq̄ est indutus occurrit remor
sus de aliquo mortali. nūquid desistet aut
ꝓcedet. Rndeo. aut non tenet celebrare
⁊ tunc non debet accedere: nisi p̄us con
tritus ⁊ etiam cōfessus. Aut tenet: ⁊ tūc
aut habet copiam sacerdotis. ⁊ sic tenet
prius cōteri ⁊ cōfiteri. Aut non habet. ⁊
sic tenet se p̄parare per cōtritiōem: ⁊ ha
bere ꝓpositum cōfitendi. ⁊ hoc sufficit ad
hoc q̄ non peccet si accedit cum verecun
dia ⁊ reuerentia. hec Host. 4. dis. 12. dubi.
circa lr̄am. q. i. ⁊ etiam Bern. ex̄ de cele.
mis. de homic. in glo. B. ar. de sn̄. excōi.

de cetero. ⁊. c. q̄uis. ⁊. 25. q. 6. qui rece
dunt. Si autez non p̄parat se ⁊ cantet. pec
cat peccato omissiōis. cum omittat cōteri
de alio etiā peccato: si est occultus. si autez
est manifestus: dico q̄ scandalizat. si autē
ab eccl̄ia ꝓhibitus: peccat oībus his mo
dis: ⁊ peccato transgressiōis. hec Host.
vbi. s. ¶ Quid faciet p̄sbyter quādo cele
brando recoleret se comedisse: vel etiā ali
cui peccato mortali subiacere. vel etiaz ex
cōicatuž esse: cuius p̄us non erat memor
Rndeo q̄ vbi difficultas occurrit semp
accipiēdum est illud qd̄ minus habet de
periculo. maxīe autem circa eccl̄ie sacra
mētum hoc est piculosuž: qd̄ est cōtra per
fectiōem eius. quia hoc sacrilegiū est im
mane. minus aūt est illud qd̄ pertinet ad
qualitatem sumētis. ⁊ ideo si p̄sbyter post
cōsecratiōem inceptam recordaret se ali
quid ɔmedisse vel bibisse: nihilomin⁹ de
bet perficē sacrificium ⁊ sumē sacramētū.
Similit si recordet se peccati aliqd̄ ɔmi
sisse: debet penitere cum ꝓposito cōfiten
di ⁊ satisfaciendi. ⁊ sic indigne non cele
brat. sed fructuose sumit sacramētum. Et
eadem rō est si meminit se excōicatum: de
bet enim assumere ꝓpositum humilit ab
solutiōem petendi. Et sic p inuisibilez pon
tificem Christū cōseqnt absolutiōez q̄n
tum ad peragēdum diuina mysteria. Si
vō ante cōsecratiōem p̄dictoꝝ meminit:
tutius esset maxīe in casu ɔmestiōis: ⁊ ex
cōicatiōis missam inceptam deserere: nisi
scādalum graue timeret. hec Tho. 3. q. 83.
ar. 6. cāu. 2. Aliqui vō distinguūt de eo q
meminit ante cōsecratiōem. q̄r aut habet
copiam sacerdotū: ⁊ sic debet cōfiteri. aut
non habet. ⁊ sic dixerūt aliqui q̄ si popu
lus assit. cōtritio cum ꝓposito cōfitēdi suf
ficit. q̄r scandalizaret populū si dimitteret
Si autē non timeret scandalū: cōsulunt
q̄ dimittat: maxīe cum nihil cogat. Cre
dendū tamē est q̄ sine peccato qd̄ inchō
atū est potest perficē: si habet ꝓpositū cō
fitendi: ⁊ cum cōtritiōe totum suppletur.
nec videt ibi esse cōtemptus. hec Host. 4.
dis. 12. dubi. circa lr̄am. q. i. ¶ Quid fa
ciet ille cui accidit in missa remorsus de ir
regularitate: tunc enim non est remediuž
cōtritionis: nec etiam cōfessionis. ¶ Ad
hoc respōdent aliqui: q̄ cum irregularis
sit ꝓhibitus hoc sacramētum cōficere. ⁊
irregularitas solum deleat per dispensatio
nem: quātūcūq̄ assit ⁊ pp̄ls: ⁊ scandaluž

timeat.cum nō sit faciēdum cōtra verita
tem vite:⁊ cōtra preceptū ꝓpter scandalū
tenet aut deponere cōsciam irregularita
tis:aut dimittē missam. hoc autē dico añ
cōsecratiōem.maxie ante inchoatiōez ca
nonis.¶ Alij vo dicunt ꝙ ꝓhibitio ꝓpter
irregularitatē non extendit se ad eum.ma
xime cum accessit sine cōsciencia irregula
ritati.Unde ꝓpter reuerētiam sacramen-
ti:⁊ scandalū populi dicūt:ꝙ si volet ⁊ li-
benter faceret qd in se esset:a dño esse di-
spensatū ꝓ tunc.hec Bon.vbi.s.¶ Quid
de illo q incipit in missa cōsciam habere:
ꝙ non sit pſbyter. Rndeo ꝙ aut debet di
mittere missam añ cōsecratiōem.aut con
sciam deponere.aut fingere infirmitatem.
Ideo sanū cōsilium est:ꝙ homo ante dili
genter se ꝑparet:⁊ in missa nō cogitet de
se.sed magis de sacramēto.hec Bonauen.
vbi.s.¶ Quid faciet pſbyter si post conse
cratiōem musca vel aranea vel aliud ani
mal venenosū cadat:vel ꝯgnoscat immis
sum esse venenū calici:causa occidēdi eū.
Rndeo si aliqd tale ante cōsecratiōez ac
ciderit:tunc debet effūdi.⁊ abluto calice de
nuo aliud cōsecrādum poni.si vo post cō
secratiōem:debet caute aial capi:⁊ diligen
ter lauari:⁊ cōburi.⁊ ablutio cum cineri
bus in sacrariū mitti. De veneno autez
dicēdum:ꝙ nullo mō sumē debet:nec ali
cui dare.ne calix vite vertat in mortē.sed
debet diligēter seruari in vasculo aliq ad
hoc apto cū reliquijs alijs. Et ne sacra-
mentū remaneat imperfectū:debet in cali-
ce aliud vinū ponē:⁊ denuo cōsecratiōez
sanguis resumere:⁊ sacramentū ꝑficere.
hec Tho.z.q.8z.arti.6.cāu.z.Et ꝙ nihil
abhomiabile debeat fieri huius sacramē-
ti occasiōe:est ar.de cōse.di.z.si ꝑ negligē-
tiam.in tex.⁊ glo.¶ Quid debet facere sa
cerdos si postq̄ incepit canonē misse per
pendat esse materiā idebitam mīstratam.
Rndeo si ꝑpendat hostiam esse indebitaz
Aut ꝑpendit ante cōsecratiōem.⁊ tunc de
bet accipere hostiā debitam:⁊ canonem a
capite inchoare.Aut post cōsecratiōem:⁊
ante vini cōsecratiōem.⁊ tunc debet acci
pere aliam:⁊ incipere canonē a capite:⁊ il
lam cōsecrare.Et alia hostia debet reuerē
ter reseruari:aut a clericis:aut a sacerdo-
te sumi post corporis ⁊ sanguinis sumpti
onem.nō ante quia post eius sumptiōem
non esset ieiunus.Si autem ꝑpendat post
illius hostie sumptiōem:⁊ sanguinis.non
debet illa die aliam hostiam cōsecrare.qa
ieiunus non esset.vt dicit de cōse.dis.z.re
latum.sed debet de sua negligētia penitere:
⁊ cōfiteri.Si autem ꝑpendit hoc post sum
ptiōem hostie:tamē ante sumptiōem san-
guinis:videt aliqbus ꝙ non debeat san
guinē sumere.quia ieiunus non esset.sed
sanguis reseruari debet:aut alicui ieiuno
dari. Alijs autem videt ꝯtrarium.quia qñ
est casus necessitatis:non ieiunus pōt cō-
municare.Si autez ꝑpendat in calice nō
esse ministratā debitam materiā.Aut hoc
ꝑpendit ante cōsecratiōem panis:aut post
ante tamē ꝓlatiōem verborū:quibus cō
secrādum est vinum. Aut post ꝓlationez
eoꝝ ante tamē corporis sumptiōem.Aut
post omīa ꝑdicta scz verba cōsecrationis
sanguinis:⁊ sumptiōem corporis.Primo
mō debet ministrare materiā debitaz:⁊ in
cipere canonē a capite. Si autē non pos-
set habere materiā debitam:non debet vl-
terius ꝓcedere.quia vt dicit de cōse. dis.
z.cōperimus aut integra sacramēta perci
piant.s.cōficientes:aut ab integris arcean
tur.quia diuisio vnius ⁊ eiusdem myste-
rij sine grandi sacrilegio ꝓuenire non po
test.¶ z° mō debet materiā debitaz acci-
pere:si potest habere.alia sublata.sed non
credo ꝙ debeat canonē a capite incipere
quia iam cōsecratio panis ꝑcessit. sed de
bet reincipere a verbo imediate sequente
panis cōsecratiōem. Si autē haberi non
potest materia debita:non ꝓpter hoc debet
omittē corporis sumptiōem. Cōtritus tñ
cum ꝓposito cōfitendi de sua negligentia.
¶ z° mō debet accipere māim debitaz:alia
reuerēter in aliquo vase reposita:⁊ reinci
pere ab isto loco. Simili mō postea q̄ ec.ꝛc.
⁊ ꝑagere mysteria vsq̄ in finem. Et tutū
est ꝙ post sumptiōem corporis ⁊ sanguis
aliam materiā sumat anteq̄ accipiat vi-
num qd accipit post sanguis sumptionē.
hec Rich.in.4.di.11.q.z.arti.6.o. Sc̄d vo
Tho.z.q.8z.arti.6.cāu.4.debet appo-
nere aliam hostiā iterū cōsecrandā cū san
guine.⁊ h ideo:qr si dicēt sola vba ꝯsecra
tiōis sanguis:nō seruaret debit° ordo cō
secrandi.⁊ sicut dr.7.q.i.nihil.ꝑfecta non
pñt videri sacrificia:nisi ꝑfecto ordine cō
pleant.Si vo inciperet a cōsecratiōe san-
guinis:⁊ omīa verba cōsecratiōis repetēt
nō cōpeterent oīa verba nisi hostia ꝯsecra
ta adesset:cui verbis illis occurrāt qdā di
cenda ⁊ faciēda nō tm̄ circa sanguinē:sz

etiā circa corpus. Et oportet in fine sume-
re hostiam cōsecratā iterum i sanguine
non obstāte si etiam prius sumpserit aquā
que erat in calice. quia preceptum de pfecti
one sacramēti est maioris ponderis q̄ pce-
ptum q̄ sumatur a ieiunis. hec Tho. 4. di.
8. q. 3. c. et cum eo etiā cōuenit Sco. quo
ad vltimum ibidem. Scdm Innoc. vero: si
psbyter post sumptiōem corporis deprehende
rit tm̄ aquā esse in calice: vinū infundat
et totam sanguinis cōsecratiōem repetat.
Et si scandalū de mora timeat: tm̄ conse-
cratōis verba dicat. s. Simili modo &c. Sed
si aquam habuerit in ore: nō debet eam
emittere. quia propter particulā corporis q̄
fuit in aqua posita: est custodiēda ne vili-
ter tractetur. q̄ si aquam deglutiat: tunc cō
ficere nō debet. quia nō est ieiunus. h̄ In
nocentij. ¶ Quid si post verba cōsecratio
nis sanguinis pprendat q̄ aqua desit. Rn
deo nihilominus pcedere debet. quia appo
sitio aque nō est de necessitate sacramenti.
vt dictum est. s. tamē puniri debet ille ex
cuius negligētia hoc cōtingit. Nullo aūt
mō debet aqua apponi vino iam cōsecra
to. quia sequeretur inde p aliqua pte corru
ptio sacramēti. vt dictum est. ¶ Quid si
psbyter non recolat se dixisse verba con
secratiōis: vel etiam alia verba que dicū-
tur ibi. Rndeo. nō debet de hoc mēte tur
bari. non enī qui multa dicit recolit oīa
que dixit: nisi forte in dicēdo apprehēde-
rit aliquid sub ratiōe iam dicti. sic enī fit
aliquid memoriale in q̄tum sumitur sub ra
tiōe preteriti. vt dicitur in li° de memoria. Si
tamē psbytero pbabiliter cōstet omisisse
aliqua. si qdem nō sūt de necessitate sacra-
menti: nō estimo q̄ propter hoc debeat re-
sumere immutādo ordinem sacrificij: sed
debet vlterius pcedere. Si vero certificetur se
omisisse aliquid eorum que sunt de necessita
te sacramēti. s. formam cōsecratiōis: idem
videtur faciēdum sicut dictum est i defectu
materie: vt. s. resumatur a forma cōsecrati-
onis. et cetera per ordinē reiterentur: ne sacer
dotij ordo mutetur. hec Tho. 3. q. 83. ar. 6
cāu. 4. et 5. ¶ Quid si propter frigus qd̄
psbyter patitur in manibus: vel ex negligētia
hostia dilabitur in calicem. Rndeo sm
Tho. vbi. s. cāu. 6. q̄ non est necesse propter
hoc aliqd circa celebratiōem huiusmodi sa
cramenti fieri. ¶ Quid si vinū in calice
congeletur. ¶ Rndeo si psbyter deprehenderit
ipm esse cōgelatum ante cōsecratiōem: re

soluat illud anteq̄ cōsecretur: vt habeat actu-
alem ratiōem potus. Si tamē nō resoluat
adhuc cōficit. quia vinum cōgelatū a nō
cōgelato differt tm̄ qualitate accidētali.
Quid si p negligētiā psbyteri Christi san-
guis effundatur: vel sacramētum sūptum e-
uomatur: aut etiam hostie cōsecrate tandiu
seruentur q̄ putrescant. vel etiam si a muri-
bus rodantur. vel qualitercūq̄ perdantur.
Rndeo sicut legitur de cōse. dis. 2. ex decre-
to Pij pape. ca° pallegato. si p negligēti-
am. dicitur. Si p negligētiam stillauerit de
sanguine in tabula: radetur. si vero non fue-
rit tabula: terra radetur et igni cōburetur: et ci
nis intra altare condetur. et psbyter. 40. di
es peniteat. Hoc decretū intellige sm Ros
cum non dicat. 40. dies peniteat in pane
et aqua. sufficit ieiunare in cibo cōi: vel etiā
sicut solet sexta feria ieiunari. ¶ Sequitur
postea de dicto decreto. Si sup altare. s. nō
interposita palla stillauerit calix: minister
i. psbyter sorbeat stillam: et tribus diebus
peniteat. si sup lintheū altaris primū et ad
aliud stilla puenerit: 4or diebus peniteat.
si vsq̄ ad tertiū. 9. diebus peniteat. si vsq̄
ad tabulā. 20. diebus: et lintheamina que
tetigit stilla: ter minister lauet: calice subtus
posito: et aqua ablutiōis sumatur: et iuxta al
tare recōdatur. ¶ Nō ex hoc q̄ sm Jo. si
quid turpe ceciderit in calicem: nō teneor
sumere. posset etiam sumi in potū nisi propter
ablutiōem dimitteretur. Illi etiam q̄ super
his habent aliqd̄ preceptum synodale: for-
mam eis traditā sequi debent. vt dicitur ibi
dem. ¶ Sequitur ibidem de penitētia Be-
de psbyteri. si quis propter voracitatem vel
ebrietatem eucharistiā euomuerit. 40. die-
bus peniteat: si laycus est. Clerici autē vel
monachi diaconi vel psbyteri. 70. diebus
Epi. 90. Si autem infirmitatis causa euo-
muerit. 7. diebus peniteat. Debet etiā in
hoc cāu vltimo: sicut in cāu supdicto su-
mi vomitus ille: et diligenter cremari: et ci
neres iuxta altare recondi. Et dicit glo. su
per ca° si quis. de cōse. dis. 2. q̄ pro cāu in
firmitatis penitentia imponitur ad cautelā
vt. 34. q. 2. in lectum. Et quia sumere nō
debuit: cum infirmus esset. ideo in culpa
fuit. ¶ Sequitur etiam ibidem ex concilio
Aurelian. Qui non custodierit bene sa-
cramētum: et mus: vel aliquod aliud ani
mal illud in ecclesia comederit. 40. diebus
peniteat. Qui autem perdiderit illud
in ecclesia: aut pars eius ceciderit:

⁊ non inuenta fuerit .20. diebus. Et ſm
Tho.3.q.83.ar.6.caſu.7.hac pnia videt
dignus pſbyter: ꝑ cuius negligentiaʒ ho-
ſtie cōſecrate putreſcūt. Ad hoc nota ꝙ
in p̄dictis penitentijs debet ieiunare: ⁊ a
ↄmuniōe ceſſare pſbyter penſatis tamen
cōditionibus negocij ⁊ perſone: poteſt
minui ⁊ addi ſm Jo. Obſeruādum autē
eſt: ꝙ vbicūqȝ inueniunt integre hoſtie:
vel ſpecies: ſunt reuerēter ſeruāde. q2 ma-
nētibus ſpēbus manet ibi corpus xpi. vt
dictū ē. Ea vō in qbus inueniunt: ſi ↄmo
de fieri poteſt: ſunt cōburenda: cinere i ſa-
crario recōdito. vt .s. dictū eſt de raſura
tabule. hec Tho. ibidem. ¶ Item ſtatuit
eccl'ia vt in cunctis eccleſijs criſma ⁊ eu-
chariſtia ſub fideli cuſtodia clauibus ad-
hibitis cōſeruent: ne poſſʒ ad illa temera
ria manus extendi ad aliqua horribilia:
vel nepharia exercēda. Si vō is ad queʒ
ſpectat iſta cuſtodia: ea incaute reliquerit
tribus menſibꝰ ab offō ſuſpendat. ⁊ ſi per
eius incuriā aliqd nephariū cōtigerit gra
uiori ſubiaceat vltiōi. ex̄ de cuſto. eucha.
ſtatuimꝰ. Item diſtricte p̄cipit ꝙ a pſby-
teris euchariſtia in loco ſingulari mūdo:
⁊ ſignato ſemp honorifice collocata: de-
uote ac fidelit cōſeruet. ex̄ de ce. miſ. ſane.

¶ De auditiōe miſſe. ti 16.

P Oſtea cōſiderādum eſt de au-
ditiōe miſſarū. ⁊ circa hanc q̄
runt plura. s. vtrū ſeculares te
neant in die dominica miſſaʒ
audire. Rn̄deo ꝙ ſic. p̄cipit. n. ſecularibꝰ
⁊ multo fortius clericis: ꝙ in die dn̄ico to
tas miſſas audiant: ita ꝙ ante benedicti
onē pſbyteri nō recedant: ſupple ſm Jo.
niſi neceſſ tas cogat qđ ſi fecerint ab ep̄o
publice cōfundant. de cōſe. di. i. miſſas. q
vō vſqȝ i finem nō pſeuerauerit ſupple ex
cōſuetudine vel ſupſtitiōe. vt dicit glo. vl'
qui recedit quādo pſbyter i eccl'ia verbū
dei ꝑponit. ſupple ſm glo. cū q̄ſi minꝰ litte
rati ↄtemnēs excōicet. di. i. Oēs fideles. ⁊
c. ſe. ⁊. 78. di. ſedulo. Qui etiā die ſolēni p̄-
termiſſo eccl'ie cōuentu ad ſpectaculū va
dit excōicet. ibideʒ. q die. Clericis vō di-
ſtricte p̄cipit in virtute obediētie: vt diui-
num officiū nocturnū: pariterqȝ diurnuʒ
quātum eis deus dederit: ſtudioſe celebrēt
pariter ⁊ deuote. ex̄ de cele. miſ. dolentes.
§. ſunt ⁊ alij. ¶ Si vō querat vtrū ſecu-
lares: qui non audiunt miſſam in domini
ca mortalit peccent. Dicēdum eſt ꝙ non
audire miſſam in die dn̄ica ſeculari aliqñ
poteſt eſſe peccatū mortale. aliquādo veni
ale. aliquādo nullum peccatū. tunc enim
eſt peccatū mortale quādo omittit hoc ex
cōtemptu vero vel interp̄tatiuo. voco aūt
cōtemptum interp̄tatiuū: quādo ſine cau
ſa legitima miſſam non audire in diebus
dominicis aſſueſcit. puta vt ad ſpectacula
iret: non audire miſſam aſſueſceret. Cau-
ſam legitimaʒ voco: q̄ detinet corpora-
li infirmitate: vel inimicoꝝ timore: vel ali
quo alio ſimili: qđ ſm rectum iudiciū ex-
cuſatio legitima debeat reputari. Et talis
ab ep̄o debet cōfundi. vt dicit de cōſe. diſ.
i. miſſas. Q2 autem talis mortaliter pec-
cet probat per hoc ꝙ talis excōicari de-
bet. vt de cōſe. diſ. i. qui die. Excōicatio. n.
non debet fieri niſi ꝑ peccato mortali. ¶
Tunc autē eſt ei peccatū veniale: cuʒ hoc
omittit non ex aliqua cā legitima: ſed ex
aliqua mentis infirmitate. ſicut ex aliqua
paſſiōe: vel ex aliqua pigricia. ſi tamē ad
hoc non fuit aſſuetus. ¶ Tunc autē eſt ei
nullum peccatū: cuʒ hoc omittit ex aliqua
cauſa legitima. vnde glo. ſup illud. c. miſ-
ſas: dicit ſic. hoc dico p̄ceptum eſſe. vnde
cōtra p̄ceptum faciunt: qui diebus domi-
nicis non audiunt: niſi neceſſitas aliqua
cogat. ¶ Sed obijcit ꝙ cōſuetudo eſt in
cōtrarium. quia multi ſeculares in domi
nica miſſam nō audiunt. nec tamē ab epi
ſcopo cōfundunt. ¶ Rn̄deo ꝙ cōſuetudo
que eſt ad irreuerētiam dei: quāto eſt diu-
turnior: tanto eſt deteſtabilior: ⁊ tanto ma
gis debent eam ſupiores conari citius ex-
tirpare. vnde talis cōſuetudo nō excuſat
ſequētes eam a peccato mortali. hec Ri-
chard. quolibet. i. q. 19. ¶ Item de cōſe. di. i
ep̄us. dicit. Nullus epiſcopꝰ ꝓhibeat in-
trare eccleſiaʒ ⁊ audire verbum dei: ſiue
gentilem ſiue hereticū: ſiue iudeum vſqȝ
ad miſſam cathecuminoꝝ. i. vſqȝ ad cōſe
cratiōem. ¶ Sed ↄtra diſ. 25. c. perlecti
circa prīncipiū. vbi dicit ꝙ hoſtiarius de-
bet infideles eijcere. ⁊. 24. q. 3. clericus. ⁊
i. q. i. non liceat. Ad quod dicūt qdaʒ ꝙ
illud. c. Ep̄us: non tenet. Uel dicēdum: ꝙ
ibi audire verbum dei ponitur ꝑ eo qđ
eſt audire predicatiōem verbi dei. poteſt
enim prelatus in eccleſia cōuocare excōi
catos ad audiēdū p̄dicatiōeʒ. q̄ finita ſta
tim exire debēt. ex̄ de ſen. ex. miſo. B Hoſti.

¶ Quam missam debet qs audire. Re-
deo missam dici. vnde ꝓpter missam pecu
liarē de aliquo sancto: vel de mortuis: nō
debet qs dimittere qn audiat missā de die
ex̄ de cele. mis. q̄dam. Hoc aūt q̄dam intel-
ligūt qū dies ꝓpriam h̄z missam. ⁊ de illis
q quotidie tenent̄ audire missas. ⁊ sic intel
ligit Ros. vnde ꝓhibitum est in dicto. c.
q̄dam audire missas peculiares: nō quia
malum sit tales missas audire. sed q̄ ma
lum est ꝓpter illas missas canonice institu
tas dimitti. ⁊ etiam: q̄ malum est credere
ꝙ iste sint meliores q̄̃ ille. alꝰ si fiat ex re
uerētia: licite audiunt̄. h̄ habent̄ in glo.
sup dicto. c. q̄dam. ¶ Utꝝ possit missa ma
loꝝ p̄sbyteroꝝ audiri. ¶ Rn̄deo ꝙ sic. ali-
quoꝝ: ⁊ aliq̄ꝝ nō. Illi quoꝝ missa licite
audiri nō pōt: sunt illi a q̄bꝰ alia sacramē
ta licite nō possūt recipi. s. q sciunt eos esse
tales: q̄les sunt heretici: scismatici: excōi-
cati: iterdicti: ab offō suspensi: depositi siue
degradati: irregulares. Et hoc dico siue ta
les sint occulti siue maifesti. Omēs eni ta
les sūt p s̄niam ecclie executiōe p̄uati. di.
32. §. veꝝ ⁊. §. porro. ex̄ de cle. ex. mi. si q̄s
ep̄s. ⁊. c. si qs p̄sbyter. ⁊. c. clerici aūt. Silr̄
simoniaci q̄̃diu ab ecclia tolerant̄. ex̄ de
simo. tanta. Silr̄ fornicatores notorii. secꝰ
est si sint occulti. di. 32. nullus. Lz. n. forni
catio nō sit grauior ceteris pctīs: ad eam
tn̄ homīes sūt ꝓniores ꝓpter ꝯtumaciā
carnis. ⁊ iō ecclia ꝓhibuit sp̄alr̄ ne quis
audiat missā ꝯcubinarij notorij. In aliīs
v̄o criminibꝰ expectāda est s̄nia ecclie: etiā
si sint notoria. 15. q. vlti. Omniū igit̄ p̄sby
teroꝝ sup̄dictoꝝ misse licite nō p̄nt audi
ri. q̄ sūt suspēsi quo ad se ex s̄nia dei. ⁊ q̄
ad alios ex s̄nia ecclie. ⁊ iō peccāt q̄cūq̄
missā eoꝝ audiūt: vel ab eis sacr̄a suscipi
unt. q̄ ꝯ statutū ecclie cōmittūt. ¶ Sciē-
dum tn̄ ꝙ baptismꝰ in articulo nc̄citatis
licite dari ⁊ recipi pōt ab oībus sup̄dictis
vt etiā habitū est. s̄. Uidet̄ etiā ꝙ euchari
stia licite recipi posset i articulo mortis a si-
moiaco: ⁊ etiā a fornicatore notorio: nō
tn̄ ab aliīs sup̄dictis. di. 32. §. porro. Et sic
s̄m h̄ simoniaco ⁊ fornicatori notorio li-
cet eucharistiā tangē in hoc cāu. nō tamē
ꝯficē h̄ Io. ⁊ Hosti. ex̄ de heret. fr̄nitatis.
⁊ Bern. ex̄ de coha. cle. ⁊ mu. c. vlti. ⁊ de
p̄scriptis. cū nō liceat. Un̄ v̄sus. Simon su-
spensus anathema depositusq̄. Non cele-
brant heresis scismaticusq̄ mechꝰ. Quiq̄
lauāt simon mechꝰ abluet atq̄ cibabit. ¶

Omniū v̄o alioꝝ p̄sbyteroꝝ maloꝝ siue
sint pctōres occulti: siue maifesti q nō sūt
p s̄niam ecclie executiōe cōsecrādi p̄uati
misse licite p̄nt audiri vsq̄ ad ecclie s̄niā
⁊ ab eis licite sacr̄a recipi. q̄ lz quo ad se
sint suspēsi ex s̄nia dei: nō tn̄ q̄ ad alios ex
s̄nia ecclie. ex̄ de coha. cle. ⁊ mu. v̄r̄a. ⁊. c.
quesitū. ¶ Utꝝ aliq̄s a missis ⁊ aliīs offi-
ciīs p̄sbyteroꝝ pctōꝝ q adhuc ab ecclia
tolerant̄ abstinē licite possit. Rꝰ ꝙ sic. si
bono zelo h̄ faciat. s. vt p h̄ p̄sbyter confu
sus a peccādo sibi caueat ⁊ peniteat. nō li
cet aūt abstinē ex ꝯtemptu. q̄ si ipe p̄sby
ter in fornicatiōe iaceat: eiꝰ misteria nō st̄
ꝯtemnēda: q̄̃diu ab ecclia tolerat̄. ex̄ de
coha. cle. ⁊ mu. v̄r̄a. vbi ad h̄ in tex. ⁊ glo
¶ Pone ꝙ p̄sbyter ꝯcubinā teneat i do-
mo: ⁊ prochiani videāt eū indutū ad mis
sam dicendā. q̄d faciēt. Si. n. audiāt mis-
sam eiꝰ: faciāt ꝯ cōsciam q̄ dictat eis ꝯtrā
⁊ etiā ꝯ ꝓhibitiōem Nicolai. ⁊ Alex. di.
32. nullus. vbi dr̄. Nullꝰ audiat missā p̄s
byteri quē scit ꝯcubinā in domo h̄r̄e. Si
aūt nō audiāt: remanet sibi scrupulꝰ i cō-
scia: q̄ p̄cipit ꝙ p̄cipiat̄ cōio a sacerdote:
quāuis polluto vsq̄quo ep̄oꝝ iudicio re
probet̄. 15. q. vlti. Rꝰ ad maiorē euidētiā
huiꝰ q̄ōnis. p̄ de notorio est dicendū. dein
de ad q̄situm rn̄dendū. ¶ Circa p̄mū sciē-
dū: ꝙ dr̄a est iter famā. maifestū. notoriū.
rumorē. oīno occultū. ⁊ pene occultū. Fa-
ma. n. s̄m Hosti. duplex ē. vna q̄ h̄r̄ de ho-
mine. ⁊ sic describit̄. Fama ē illese digni-
tatis statꝰ vita ⁊ moribꝰ ꝓbatꝰ. ff. de va. ⁊
ex̄ or. ꝯgni. cogitationū. §. exercitio. ⁊ qui
talē famā negligit est crudelis. 12. q. 1. nolo
⁊ ꝯuenit ista descriptio tm̄ fame bone. Un̄
p oppoꝰ p̄t describi mala fama. Un̄ infa-
mia ē lese dignitatis statꝰ vita ⁊ moribꝰ re
ꝓbatꝰ. Alia ē fama q̄ h̄r̄ inter hoies. ⁊ h̄
sic describit̄ s̄z Hosti. Fama ē publica siue
famosa insinuaꝰ siue ꝓclamaꝰ ⁊ cōis ex
sola suspitiōe ⁊ incerto autore ꝓueniens.
⁊ h̄ descriptio ꝯuenit cōit̄ bone fame ⁊ ma
le. s̄ h̄ s̄m Bern. ex̄ de co. cle. ⁊ mu. v̄r̄a. ⁊
Guil. durā. in spe. nō ꝓcedit. q̄ s̄m eos fa
ma q̄n̄q̄ ꝓcedit ex scia. q̄n̄q̄ ex suspitiōe
vt dic̄ Guil. ibidē de ꝯse. di. 4. sanctū est.
Pōt aūt describi fama ꝓut se h̄z cōiter
ad famā bonam ⁊ malam s̄m Guil. ibi-
dem. Hoc mō fama est vehemens vulgi
siue maioris partis eius opinio rei de qua
querit̄ cōsentiens. ar. 2. q. 5. p̄sbyter si. hec
autem. s. fama per se non probat. vn̄ dicit̄

fama volat.ideo nõ est de facili credẽdũ.
15.q.7.si qd de quocũqȝ.Dictũ.n.vni⁹ fa/
cile sequit̃ multitudo.ex̃ de purg.ca.cũ in
iuuentute.§.i.⁊ vane voces populi non
sunt audiende.C de penis.l.decurionũ.Si
tñ fama cõcurrat cum vno teste bñ ꝓbat
sicut nõ.Guil.in spec.ar.ex̃ de ꝓba.sicut.
⁊.C.de re.credi.l.bone.Et videt̃ ꝙ magis
valet q̃ȝ vn⁹ testis.vt ex̃ de ꝯsan.⁊ af.sup
eo.Et vbi iudex de fama dubitat: a vici/
nis vbi ꝯuersatus ẽ reus: ingrat.extra de
electi.postq̃ȝ.Et ad hoc sufficiũt duo testes
ex̃ de accusa.inquisitiõis.§.fi.Lȝ autẽ fa/
ma p se nõ ꝓbet:ſm tñ ꝙ notat Hosti.in/
ducit purgatiõem:si vicinus frequens sit
⁊ scandalũ inducat.ex̃ de coha.cle.⁊ mu.
tua.in fi.Impedit etiaȝ m̃rimoniũ ꝯhen/
dum:ne deterius inde cõtingat.ex̃ de con/
san.⁊ af.sup eo.Et forte ꝓbatiõem indu/
cit vbi nõ parat̃ alijs p̃iudiciũ.ex̃ de cle.
p sal.ꝓmo.c.i.fama etiã cõsentiens.s.cuȝ
assertiõe parti.ꝓbat vt aliqñ est in aliqui
bus.ar.ex̃ de te.ꝑsona.⁊.4.q.3.vbi.Iteȝ
sepe ꝓbat adeo ꝙ etiam aliqñ ꝓpter taleȝ
famã diuortiũ celebret̃.35.q.6.si duo.q̃li
bet etiã fama ꝑsumptiõem inducit.ff.de
questio.l.de minore.in fine.¶ Guil.anteȝ
in spec.nõ.ꝙ dicendũ est ſm Martinũ de
fano.famã ꝓbare:⁊ ei stare donec ꝯꝛiuȝ
ꝓbet̃.sup eo auteȝ qd̃ dicit̃ in p̃dicto.v̄.
Item sepe veluti fama cõsentiẽs ⁊c̃.distin
guit sup quo cõsentiat hoc mõ.s.ꝙ si pe/
to a te hereditatẽ Petri:⁊ tu affirmas eũ
viuere sola fama ꝓbat ꝙ sit mortu⁹:⁊ au
fert ibi exceptiõem. Si aũt dico te aliqd
mihi vendidisse vel homiem occidisse: ⁊
hi⁹ nõ sufficit mihi famã ꝓbare.⁊ rõ est.
qꝛ primũ.s.mors necio q̃nqȝ cõtingit.2ᵐ
vo forte nõ.⁊ sic cum alijs ꝓbat.Qd̃ aũt
ff.de testi.l.3.§.uerba.notat̃:ꝙ fama indu
cit semiplenã ꝓbatiõem.dicit hoc debẽ in
telligi in ciuilib⁹.qꝛ secus est in crimĩalib⁹
C.de ꝓbati.l.fi.⁊.2.q.8.sciant.¶ Manife
stũ est publica siue famosa isinuatio siue
ꝓclama⁹:⁊ cõis ex certa scia ⁊ certis au
ctoribus paucis tñ ꝓueniẽs.vñ dicit̃ qd̃
est maĩfestũ ꝓbari dȝ ⁊ põt anteq̃ȝ aliqs
ꝯdemnet̃.ex̃ de cõsan.⁊ af.sup eo.qd̃ au
diri põt:etiam si manifestũ iudici ⁊ certũ
sit..2.q.3.deus omĩpotẽs.Et tale manife/
stuȝ dicit̃ publicũ ex fama.qꝛ est fama:⁊
qꝛ est famosũ ⁊ certum.ex̃ de coha.cle.⁊
muli.tua.§.si vo publicũ sit.Fama ḡ ex
sola suspitiõe orit̃.manifestũ ex opinione
cõi ⁊ scia paucoꝝ. Sed in quo dr̃t cõis
opinio a fama.Rndet Guil.i spec.ꝙ cõ
munis opinio facit ius:⁊ ꝓbat ⁊ sumit̃ ꝓ
v̈itate.vt.C.de testi.l.i.⁊.ff.de of.p̃.barba
rius.⁊.3.q.7.§.tria.sed fama nõ facit ius
ei tñ stat̃ donec ꝯꝛium habet̃.vt habituȝ
est.s.Tñ cõis opinio vicinoꝝ nõ probat
vt in p̃dicta.l.barbari⁹.sed bonoꝝ.sic enĩ
C.de epi.audi.auc̃.p̃sides.¶ Notoriũ ali
ud ẽ iuris.aliud ẽ facti.Notoriũ iuris est
de quo aliqs canonice per sñiam est ꝯdem
natus:vel in iure sponte cõfessus.lȝ enim
qs falso cõfiteat̃:vel inique ꝯdemnet̃.tñ
per cõdemnatiõem vel per sñiam illaȝ fa
ctũ illud habet̃ de iure ꝓ notorio:donec ꝯ
riũm ostendat̃.ex̃ de tem.or.c.fi.⁊ de re iu
di.sicut. Et hoc est veꝝ de cõfesso.dũmõ
pleneret in cõfessiõe.alr̃ non.ff.de questi.l
i.§.questioni.¶ Notoriũ facti est cuius te
stis est populus:⁊ dissimulatiõi ⁊ inficia/
tioni nõ est locus:vt cum exhibet se cõspe
ctui hominũ:ita ꝙ nulla põt tergiuersati/
one celari.ex̃ de coha.cle.⁊ mulie. vestra.
⁊.c.tua.⁊.c.quesitum.Et intelligit̃ popu
lus esse testis siue crimen notum sup omi/
bus q sunt in loco illo.s.in villa vel parro
chia:siue maiori parti ſm Innoc.2.q.i.
scdus.⁊.c.manifesta.⁊.c.de manifesta.Si
etiam villa vl' parrochia nõ haberet nisi
io.parrochianos:sufficeret crimen esse no
tum illis.io. scȝ vt sic diceret̃ notorium
ſm Io.quia.io.homies faciunt populuȝ
siue ꝓchiam .io.q.3.vnio. ⁊ testimoniũ
vnius parrochie facit crimen esse notori/
um.vt ex̃ de purga.cano.cum dilectus.¶
Si autem ꝓchia habeat multos parro
chianos:etiam mille:⁊ tñ ex eis.io. scan/
dalizent̃ q sint graues ⁊ honeste persone
de fornicario sacerdote fieri põt ſm Roõ
interpretatio:ꝙ populus scandalizet̃.ma
xime cum.io.homines faciant populũ:vt
dictum est.sicut duo cõgregatiõeȝ. extra
de electi.c.i.⁊ tres collegium.⁊.i2.vel. 20.
turbam.⁊ 4ᵒʳ porci vel.io.oues gregem.
ff.de verbo.signi.l.neratius.Non tamẽ di
ci potest vt notat Guil.in specu.notorium
aliquid in vico vel villa vbi tñ duo vel
tres vel quinqȝ habitant.quia secretũ di
citur:qd̃ fit coram quinqȝ.de peni.dis.i.§.
hec ergo secreta.v̄.non sunt hec. ¶ Qui/
dam etiam distinguũt ⁊ forte non male.
vt dicit idem ꝙ relinquit̃ arbitrio iudi/
cis q̃t hoies faciũt notoriũ.cũ in iure nõ
sit exp̃ssum.ar.ex̃ de of.dele.de causis.

¶ Item notoriū facti aliud est facti pma
nētis actu. vt cum qs publice tenet ꝯcubi
nā vel mulierē suspectaꝫ in domo: vł ali-
bi vbi forte argumēta apparēt. s. aialia su
per terrā gradiētia: ⁊ de hiꝰ notorio credit̄
simplici assertiōi officialis. 4. q. 4. §. aliqñ
Vñ si cōstet aliquem hr̄e secū in domo su
spectā mulierē coipo fornicatio ꝓbata vi
det̄. ex̄ de coha. cle. ⁊ mu. si quisq̄ꝫ. ⁊. c. cle
ricos. ⁊ si publice teneat eam: coipo est cō
uictus. vt in. c. clericos. Alr̄ .n. nō potest eē
certum: nisi ꝑ hiꝰ p̄sumptiōem. ex̄ de pre-
sumpt. lr̄is. ⁊. c. z. h̄ Bern. ex̄ de coha. cle.
⁊ mu. tua. Vñ fm Guil. in spec. tale noto
rium pōt dici notoriū facti a iure p̄sumpti
q2 ius sic adeo p̄sumit ꝙ illud notoriū eē
reputat. ⁊ sic talis p̄sumptio ꝓ notorio ha
bet̄. vt in. c. p̄allegat. tua. clericos. lr̄is. ¶
Aliud est facti trāseuntis actu: vt si quis
publice occidat homiem: vel faciat sortile
giū: vel sile. vt ex̄ de testi. cogen. puenit. ¶
Aliud est notoriū facti interpolati: vt illd̄
qđ sic fit publice: q đ aliq̄ tergiuersatione
celari nō pōt: ⁊ qđ sepius iterat̄: nō fit tñ
ꝯtinue. hiꝰ est crimen vsurarij manifesti.
⁊ de hoc habet̄ ex̄ de vsur. cuꝫ tu. manife
stos. i. notorios. hoc membꝝ notorij po-
nit Guil. in spec. ¶ Aliud est facti p̄sūpti
vt cum aliqs est habitus publice ꝓ filio:
ꝯsanguico: vel affine alicuiꝰ ex̄ de fi. p̄s. cō
querēte. Cōsanguinitas. n. p̄sumpta dicit̄
notoria. ex̄ de diuort. porro. §. i. q2 ꝙ ali-
qs sit filius alicuius: vere ꝓbari nō pōt.
sed tñ p̄sumptiue. ex̄ de coha. cle. ⁊ mulie.
vestra. in glo. c. Tale etiā notoriū pōt di-
ci crimē infamati deficiētis in purgatiōe.
vt in. c. tua. §. fi. ¶ Sciendū aūt ꝙ in no
torio iuris requirit̄ qñq̄ꝫ ꝯ negātem. ꝓ-
batio. n. ꝯ ip̄m recipit̄: si in dubiū reuoce
tur. ex̄ de sen. ⁊ re iu. sicut. In notorio v̄o
facti vt nō. Ray. nō requirit̄ ordo iuris:
q est al's regularit̄ obseruādus. ex̄ de iur.
iuran. ad nr̄am. Euidētia. n. ꝑpetrati scele
ris clamore nō indiget accusatoris. ex̄ de
accusa. euidētia. Aliqui tñ vt nō. Guil.
in spec. distinguūt dicētes ꝙ in notorio
facti pmanentis: nullus ordo iuris requi
rit̄. Vñ nulla ꝓbatio est nccia. vt extra đ
purga. cano. cum dilectus. ⁊. z. q. i. de ma
nifesta. In notorio aūt facti transeuntis
nō iterati nccia est ꝓbatio plena. vt ex̄ de
elect. bone. §. lꝫ aūt essent notoria. In no
torio v̄o facti trāseuntis interpolati vt est
receptio vsurarū requirit̄ semiplena ꝓba
tio. ex̄ de vsur. cum in diocesi. tñ Ray. di
cit indistincte ꝙ si forte iudex vidit talem
i. notorie siue euidēter delinquētē hꝫ ꝙ ius
exigit corrigē. i. punire: ⁊ ille appellet non
est appellatiōi hiꝰ deferenduꝫ. ex̄ de appel.
p̄terea. Pe. v̄o de san. dicit: ⁊ Guil. in spe.
ci cōsentit. ꝙ in q̄libet specie notorij facti ē
distinguendū. q2 q̄dam sunt notora iudi-
ci ⁊ alijs. s. q̄ facta sunt corā eo: ⁊ tot alijs
quot sufficiūt ad faciēdum notoriū. q̄daꝫ
alijs tñ sic distinguit̄. z. q. i. §. sed scien-
dum. ⁊. §. qñ autem. In p̄mis nulla requi
tur ꝓbatio: nec iuris ordo seruari dꝫ i ali
quo nisi ꝙ reus dꝫ citari ⁊ interrogari đ
tali eo p̄nte. vel cōtumaciter eo abs̄nte debꝫ
snia ꝓmulgari. ar. z. q. i. de manifesta. vbi
dicit̄ ꝙ si nō citet̄: snia non valebit fm
Tan. ex̄ de iur. iuran. ad nr̄am. ⁊. z q. i.
nos in quēq̄ꝫ. nec tñ tunc purgatio ei de-
bet indici: nec eius appellatio admitti. sed
tñ snia ꝓferri. ex̄ de appel. cum sit roma
na. in fi. ⁊ ex̄ de purg. cano. cum dilectꝰ.
In notorijs v̄o alijs tñ ⁊ nō iudici offi-
cialis: denunciās audit̄ sine in scriptiōe.
vt. C. de accusa. ea qdem. ⁊ habet̄. 4. q. 4.
. §. aliqñ. ⁊ in his requirit̄ ꝓbatio. vt ex̄
de elect. bone. §. lꝫ. ⁊ ex̄ de vsur. cum tu.
Nō est tñ seruādus iudiciarius ordo. reꝰ
tñ pōt interrogari an crimen cōmiserit.
qđ si neget: p̄nt testes sine aliqua lite cōte
stari: ⁊ sine iuramēto aliquo recipi. ⁊ pōt i
hiꝰ notorijs appellari. ex̄ de appel. roma-
na. §. si autē. ¶ Ad ꝓbandū autē notori
um sufficiūt duo testes. ex̄ de elect. bone. i.
quo ꝓbato ⁊ ꝓnunciato ꝙ sit notoriū si
nō appellet̄ de cetero sine solēnitate iuris:
tanq̄ꝫ sup notorio ꝓcedet̄ de hac mā mul
tum plene ⁊ bene tractat Guil. in spe. ¶
Nō tñ ꝙ aliqđ crimen pōt esse notoriuꝫ
in vna terra ⁊ nō notoriū in alia. ⁊ iđ co
ram iudice extraneo requirit̄ ꝓbatio. Et
sic pōt intelligi ii. q. z. clericus q epi. ⁊. c.
q. c. eoꝝ q accu. ⁊ ex̄ de p̄sumpt. q̄sdaꝫ. in
quo cāu spaciū. 8. dieꝝ videt̄ dandū. ⁊ si
infra illud tp̄s ꝓbet̄ notorius iudicatur
ex̄ de except. pastoral. ¶ Ad h̄ nō. Guil.
in spe. ꝙ aliud est cōis opinio q̄ꝫ notoriū
q2 cōis opinio est tñ de longe p̄teritis: ⁊
q̄ non p̄nt ꝓbari per testes. de visu. Ru-
mor autē est p̄ticularis insinuatio: ex so
la suspitiōe ⁊ incerto autore ꝓueniens. ar
ex̄ de eo q ꝯgno. ꝯsan. vxo. sue. sup eo. ⁊
hic nō ꝓbat: sed solum p̄sūptiōeꝫ inducit
vnde nō est multū ꝓsequēdus. q2 vane

voces populi non sunt audiende. C. de pe nis. decurionũ. ⁊ ex̃ de electi. ofitus. hic eñ loquit᷑ de rumore. i. clamore. vñ illud. Au disti⁹ quãtus est clamor ppli. ex̃ de exces. prel᷑. ex lr̃is. ¶ Occultũ oĩno est qḋ nulla rõne potest ꝓbari: de quo nullus loquitur q: nescit᷑. qḋ vindictã in hoc seculo non habet. zz. q. 5. xp̃iana. suspendit tñ hoiem quo ad se: ⁊ quo ad deum: ex̃ de coha. cle. ⁊ muli. c. vlti. ⁊ dis. 6. testamentũ. ¶ Pe ne occultũ est qḋ scit᷑ ab aliqu. b⁹. s. duob⁹ vel tribus. vnde est singularis ⁊ p̃uata in sinuatio ex scia: ⁊ certo auctore ꝓueniẽs. ⁊ tale occultũ probat᷑. C. de appel. eos qui. § si quis ante. sed donec ꝓbatum sit: nõ p̃iudicat. ex̃ de coha. cle. ⁊ mu. vestra. § ce terũ. ⁊ quia nec manifestũ: qḋ maius est: p̃iudicat ante ꝓbatiõem: vt. s̃. dictum est sed ip̃o facto suspendit. q: etiam occultum qḋ minus est: hoc facit. vt etiam p̃dictum est. Lz autẽ iura pleruq; vtant᷑ vno p̃dicto rũ vocabuloꝝ ꝓ alio. ex p̃dictis tñ intelli gi potest vera ⁊ nãlis coꝝ significatio. Si autẽ inueniat᷑: ꝙ manifestũ nõ egeat ꝓba tione: manifestũ ponit᷑ ꝓ notorio. extra de verbo. signi. cum clerici. Ex p̃missis patet ꝙ qcquid est notoriũ: est manifestũ. ⁊ qc quid est manifestũ: est famosũ. sed non cõ uertit᷑. ¶ Ex p̃dictis etiam patet r̃nsio ad questiõem ꝓpositam. sicut. n. ex p̃habitis colligi põt in sum. Pctõr famosus. maife stus rumore p̃dicatus. pene occult⁹. nũq̃ vitari debet: q̃diu ab ecclia tolerat᷑. 15. q. vlti. c. vlti. ⁊ ex̃ de coha. cleri. vestra. r̃nsio. i. ⁊ probat᷑. i. q. i. intra eccliam catholicã. ⁊ c. oĩa sacramẽta. nisi forte ex rubore con fusus a peccato retrahat᷑: ⁊ ceteri terreat᷑. dis. zz. §. verũ. vt etiam dictuꝫ est. s̃. ⁊ tūc in occulto: nõ in publico. ex̃ de sen. excõ. cum nõ ab hoĩe. sic intelligit᷑ illud. c. ve stra. §. penul. ¶ Oĩno v̓o occultus nõ po test vitari. q: non possum⁹ diuinare. ex̃ de tem. ordi. c. vlti. hec oĩa sup̃dicta. s. ab il lo. § nota tñ ꝙ aliqḋ crimen ⁊c̃. dicta sũt sm̃ Hosti. p̃ter. § illum ad h̓ no. Guil. Si g non sit notoriũ presbiteꝝ fornicariũ ha bere cõcubinam: lz sit manifestum: q: est publicum ex fama tñ: nõ ex euidentia fa cti: nõ debet talis vitari q̃diu ab ecclesia tolerat᷑: nec ad eius cõdemnatiõeꝫ sola te stimonia sufficiũt: cum nõ sit testimoniis: sed testib⁹ iudicãduꝫ. sed si de illo talis su spitio habeat᷑: vt ex eo scãdalũ oriat᷑ i po pulo. lz cõtra eum accusator nõ appareat

erit ei canonica purgatio indicenda: in. q̃ si defecerit: vel se purgare noluerit: puniri doꝫ aiaduersiõe canonica. ex̃ de coha. cle. ⁊ mu. tua nos. Et ibideꝫ innuit᷑ in glo. ꝙ testimonia sunt sine iuramẽto. testes cum iuramẽto. Et hoc etiã ꝙ ibi dicit᷑ scanda lu. n: videt᷑ sm̃ glo. ꝙ ꝓpter solam suspiti onẽ vel infamiã nõ est indicenda purga tio nisi scãdalũ de infamia oriat᷑. ar. z. q. 5 p̃sbr. ⁊ ex̃ de accu. qualit᷑. sm̃ etiã glo. ibi testimonia valent ad infamiaꝫ alicui⁹. ar de cõse. di. i. iubemus. Notori⁹ v̓o sm̃ Ho stien. indistincte. i. siue sit notorius iuris: si ue facti: vitari debet a subditis in diuinis of ficiis ⁊ sacramẽtis. quia vterq; notori⁹ su spensus est quo ad se ⁊ quo ad alios. dis. zz. nullus. ⁊. c. p̃ter hec. ⁊ ex̃ de coha. cle. ⁊ mul. c. vestra. ⁊. c. vlti. Gregi. qḋ veꝝ est: ni si post longam pniam ⁊ laudabilem vitã dispenset᷑ cum eo p ep̃m suum. ex̃ de iudi. at si clerici. Et lz post penitẽtiam solã accu sari possit. zz. q. z. admonere. tñ post peni tẽtiã ⁊ dispensatiõeꝫ nõ põt. ex̃ de scisma. fraternitati. hec Hosti. ¶ Nũquid ergo ẽ mortale pctm̃ missam notorii fornicatori audire. R̃ndeo ꝙ nõ laycis. q: excusant᷑ per ignorãtiam iuris positiui. quia milites magis arma. ⁊ rusticos magis rura q̃ iu ra scire legislator estimauit. C. de iu. deli. l. famus. ¶ Sed nũquid cõfessor tenet᷑ eis has illud dicere. R̃ndeo hoc nõ est cautũ q: tale ius ignorãtie non est eis piculosũ. cum non teneat᷑ illud scire. debet etiam ta lis. s. notorius qui iaꝫ est suspensus ip̃o iu re ab officio quo ad se ⁊ quo ad alios ad moneri ab ep̃o vt se corrigat. ⁊ si se corri gere noluerit: debet suspendi ab officio ec clesiastico vsq; ad satisfactiõem cõgruaꝫ Et si adhuc. s. post hi⁹ suspensiõem p̃seue rauerit: debet in ppetuum remoueri. ex̃ de coha. cle. ⁊ mu. sic ad extirpãdã. h̓ Ray. ¶ Quidã autem dixerũt ꝙ si sit notoriũ facti: moneri debet ab ep̃o vt se corrigat. ⁊ si infra. 40. dies cõputãdos a tp̃e admo nitiõis se corrigere noluerit: extũc suspen sus erit ab officio ⁊ vitabit᷑ a subditis i sa cramẽtis: ⁊ suspendet᷑ ab officio ecclıasti co. Et si adhuc p̃seuerauerit in perpetuuꝫ remouebit᷑. vt in. c. sicut ad extirpãdam. ⁊ sic intelligunt illud dis. zz. nullus. ⁊. c. p̃ ter hec. ⁊ dis. 13. si qui sunt presbit. ⁊ extra de coha. cle. ⁊ mulie. vestra. huius opi. fue runt Jo. ⁊ Lauri. sed p̃mam opionem re puto tutioreꝫ. s. ꝙ etiã notori⁹ facti statim

est ipso iure suspensus: ꝛ quo ad se: ꝛ quo ad alios. ꝛ vitari debet a subditis in diuinis officijs ꝛ sacramētis: ꝛ eam tenuerūt Hosti. vt patet ex p̄dictis: ꝛ Tan. Hoff. ꝛ Bern. in glo. sup illud. c. ad exstirpādam. ꝛ sup illud. c. quesitū. que habent̄ eē de coha. cle. ꝛ mu. ꝛ etiam. Richar. 4. di. 13. q. i. ar. 4. o.

¶ De vsu eucharistie. ti. 17.

d Einde cōsiderandū est de vsu siue sumptiōe eucharistie. Et p̄ de ipsa sumptiōe siue manducatiōe. 2° de mō sumēdi seu manducandi. 3° de frequētatiōe huius sacramenti. 4° qbus debet dari. 5° de vsu xp̄i.

Circa p̄mum querit̄ vtrū xp̄s in hoc sacramēto vere manducet̄. R̄ndeo s̄m Richarl. 4. dis. 9. q. i. ar. i. c. q̄ in sumptiōe huius sacramēti est q̄dam manducatio carnalis qua ꝯmestum masticat̄ ꝛ in stomachum trahicit̄: ꝛ postea digerit̄: ꝛ vltimo in substātiam manducātis cōuertit̄. ꝛ sic vere manducat̄ illa spēs: sub qua realiter cōtinet̄ verū corpus xp̄i. Est ꝛ alia sacramentalis qua corpus xp̄i verū realit̄ sub specie panis cōtentū sumit̄. sed sic sumptū corpaliter nō masticat̄. ꝛ si spēs sic i ore masticent̄ q̄ p digestiōem ibi factam nō corrūpat̄ in eis forma ꝓpria: sed descēdāt in ꝓpria forma in stomachū: descendit corpus xp̄i in stomachū per descensū spēi sub qua cōtinet̄. sub qua tamdiu cōtinet̄ corpus xp̄i q̄diu in eadem specie forma propria speciei saluat̄. Sed si spēs tādiu in ore masticēt̄ q̄ p digestiōem ibi factā corrumpat̄ in eis ꝓpria forma: ꝛ non descendant in stomachū. tunc nec corp⁹ xp̄i descendit in stomachū. ꝛ p virtutem mādu cantis nō vnit̄ corpus xp̄i manducanti. sed per ip̄m manducās vnit̄ sp̄ualiter xp̄o capiti si digne manducat. Est etiam manducatio sp̄ualis qua dicit̄ māducari corpus xp̄i mysticū q̄ nihil aliud est q̄s sp̄ualiter incorpari corpori mystico p fidem ꝛ charitatē vel magi incorpari per augmētum fidei ꝛ charitatis. que māducatio nō cōuenit indigne suscipiētibus sacramētū. Nec obstat qd̄ de cōse. dis. 2. ego Berēgarius. dicit̄. verū corp⁹ ꝛ sanguinē dn̄i nostri Jesu xp̄i i veritate manibus sacerdotum tractari ꝛ frangi: ꝛ fideliū dentibus atteri. quia illa attritio ꝛ fractio d3 referri ad spēs: non ad verū corpus xp̄i. sed q̄a ille Berēgarius fuerat infamatus: q̄ nō credebat corpus xp̄i realiter cōtineri sub specie. ideo ad sui purgatiōem p verba excessiua ꝯtrarium asseruit. Nō autem de ꝯse. dis. i. c. tribus. super ver. tanta: di̇. Mox cito spēs dentibus atterit̄: tācito in celum rap. t̄. s. corpus xp̄i. intelligit̄ quādo species tandiu masticat̄ q̄ p digestiōem que fit in ore non remanet in sua forma. hec Richarl. ibidem. ꝛ cum eo cōuenit Bon. 4° di. 9. q. i. ar. i. ꝛ. 2. ¶ Quid si spēs iste euomerent̄. R̄ndeo aliqui dixerūt q̄ ratio sacramēti tandiu ibi saluat̄ q̄diu est species habilis ad refectiōem humanā. ideo enī statuta est ꝛ ad hoc ordinat̄ ꝛ hoc habet cum est extra stomachū ꝛ in stomacho q2 ibi reficit. vnde corpus xp̄i in ventrē vadit: ꝛ ibi morat̄ donec refectionis opatio cōpleat̄. ꝛ huius s̄nie videt̄ fuisse Rich. vbi. s̄. vt patet ex dictis eius in solutiōe p̄cedentis questiōis. ꝛ s3 Bon. hec positio est multū ꝓbabilis. s̄m igit̄ hanc posi. dicendū q̄ si ille spēs euomant̄ euomit̄ eucharistia. ꝛ si spēs possit discerni ab alijs sumenda est. si autē species ille transeāt p stomachū indigeste ꝓpter aliquā infirmitatem. tunc sūt extra ꝓprietatem refectionis. ꝛ ideo si vadant in secessum nō ē ibi corpus dn̄i. securū tamē videt̄ q̄ si quis euomat spēs pceptibiles magna reuerentia sit eis exhibēda: ꝛ magna diligētia. exhibenda: ne quis euomat. Et piculum est ei dare de quo p̄sumit̄ q̄ non possit tenere. hec Bon.

S Equit̄ videre de 2°. s. de modis sumendi siue māducādi corp⁹ xp̄i. Circa qd̄ sciēdum est sicut iā patet ex p̄dictis in articulo p̄cedenti: duo sūt modi manducādi corp⁹ xp̄i. s. sp̄ualiter: ꝛ sacramētalit̄. ꝛ hoc etiā habet̄ in glo. sup illud. i. Cori. ii. Qui māducat ꝛ bibit indigne ꝛc. habet̄ etiā de cōse. dis. 2. qd est. De sp̄uali etiam mō manducādi di̇ Jo. 6°. Qui mandu. meā carnē: ꝛ bibit meum sanguinē in me manet ꝛc. De sacramētali dicit̄. i. Cori. ii. Qui manducat ꝛ bibit indigne iudiciū sibi manducat ꝛ bibit ꝛc. ¶ De his igit̄ modis querunt̄ plura. sc3 quid est manducare sp̄ualit̄. R̄ndeo hec manducatio sp̄ualis translata est a corporalibus. ꝛ ideo sicut in manducatiōe corporali sunt duo p̄ncipalit̄. s. masticatio ꝛ incorpatio. sic ꝛ in sp̄uali duo sūt suo mō.

Est autem spūalis masticatio recogitatio
cibi.s.carnis xpi ꝓ nobis expositeī pre-
ciū in cruce ad redimēdū: vbi fuit q̄si eius
decoctio facta: ꝛ ministrat̄ in cibū in h̄ sa
cramēto ad reficiēdum: vbi est plena refe
ctio. panis enī quem sumimus in myste-
rio: manu spūs sancti formatus est ī vte-
ro virginis: ꝛ in igne passiōis decoctus ī
ara crucis. de cōse. dis. z. omia. Incorpo-
ratio vō est dum recogitans ei quez reco
gitat iungit̄ charitatis ardore. ꝛ ita ei in-
corporat̄. ꝛ per ꝯñs reficit̄ ꝛ assilat̄. In-
terest tñ inter hanc ꝛ illam. q2 in corpali
manducās: cōuertit in se cibum sua virtu
te. quia est dignior cibo. In spūali est ecō
uerso. quia cibus est nobilior ꝛ cōpletior
manducāte: ꝓpter qḋ dicit ad se mandu-
cantem. Nō tu me mutabis in te. s̄ tu mu
taberis in me. Est igit̄ masticatio recogi-
tatio p̄ fidē. refectio vō p̄ charitatē ꝛ coi-
catio est incorpatio. ꝛ ex his duobus inte
grat̄ mādncatio spūalis. ꝛ ita ad eaz req
rit̄ fides operās per dilectiōem. Hec dicit
Augusti. ꝛ habet̄ de cōse. dis. z. vt quid. ¶
Qui credit in eum manducat eum. ꝛ iteꝝ
spūaliter mānducat qui ī vnitate xpi ꝛ ec-
clesie manet: qḋ sacramentū significat. h̄
Bonā. 4. dis. 9. q. i. arti. z. ¶ Quid ē man
ducare sacramētalit̄. Rndeo ꝙ sacramē-
taliter mānducare est mānducare sacramē-
tum: vt sacramētū. Quoniā enī sacramē-
taliter est dispositio actus manducādi. Iō
ad hoc ꝙ actus sit sacramētalis necesse ē
ꝙ respiciat ipm̄ sacramentū: vt sacramē-
tum. Ad hoc autē ꝙ aliqs manducet sa-
cramentū mānducando species duo exigū
tur. s. cibi existētia: ꝛ eius ad cibatū natu
ralis conuenientia. Primū exigit̄: q2 si nō
p̄cesserit sacramēti cōsecratio: nō potest se
qui manducatio. z^{m} exigit̄: quia cibus
ille solum hominibus est cōcessus. vnde sicᷓ
homo solus suscipit sacramētuz baptismi
ita solus homo sacramētum eucharistie.
Ad hoc autē vt manducet vt sacramētū
necessaria est intentio: ꝛ intentōis regula
tio. Intētio inquā est nec̄ciā. quia si quis
iret ad mensam: ꝛ intenderet corp9 refice
re: ꝛ aliquis ꝓ pane cōi sacramētū sicut
panem offerret. ꝛ ipe omino intenderet ci
bum sumē. nō dicerem eum sacramētalit̄
manducasse. Necessariū est etiā vt illa in
tentio dirigat̄ s̄m fidem que est in ipo: vl̄
in altero. quia optet ꝙ credat ꝙ sub illa
spē aliqd spūale lateat. qḋ sumē intēdat.
vel optet ꝙ saltē sumere intendat: qḋ ali-
os credere estimat: lz ipe non credat. ꝛ sic
patet ꝓ quāto quis dicat̄ sacramētaliter
manducare. quia. scz ꝙ sacramētuz vere
ibi existat: ꝛ ipe qui manducat illud vt sa
cramentū sumere intendat: siue quia cre-
dit esse veꝝ sacramentū: siue quia estimat
alios credere. hec Bonā. 4. dis. 9. q. i. ar. z.
¶ Utꝝ quis possit manducare spūaliter:
non mānducando etiam sacramētaliter.
Rndeo ꝙ sic. Nam vt. s̄. dictum est: effe
ctus sacramēti potest ab aliq̄ percipi si sa-
cramētum habeat̄ in voto: lz non accipi
atur in re. ꝛ ideo sicut aliqui baptizāt̄ ba
ptismo fluminis ꝓpter desideriū baptismi
anteq̄ꝫ baptizent̄ baptismo aque. ita etiā
aliqui spūaliter manducant anteq̄ꝫ h̄ sa-
cramentū sacramētaliter sumant. sed hoc
cōtingit dupliciter. Primo mō ꝓpt̄ deside
rium sumēdi ipm̄ sacramētum. ꝛ sic dicū
tur baptizari ꝛ mānducare spūaliter: ꝛ nō
sacramētaliter: qui desiderant sumē h̄ sa-
cramenta iam instituta. Alio mō ꝓpter fi
guram: sicut dicit Apl's. i. Cori. io. ꝙ anti
qui patres baptizati sunt ī nube ꝛ ī mari
ꝛ eādem spūalem manducauerūt: ꝛ potū
spūalem biberunt. Nec tñ frustra adhibe
tur manducatio sacramētalis: q2 plenius
inducit effectum sacramēti ipa susceptio
sacramēti q̄ꝫ solum desideriū: sicut. s̄. cir-
ca baptismū dictū est. hec Tho. z. q. 80. ar
i. c. z^{m}. ¶ Unde nō. ꝙ cum spūaliter man
ducare sit Christo ꝛ ecclīe incorpari. hoc
potest esse dupliciter. s. vel p̄ modum meriti
credendo. vel per virtutem sacramēti cre
dendo ꝛ p̄cipiendo. Primo mō sumitur
mānducare spūaliter cōis. z^{o} mō magis
ꝓprie. Prim9 modus potest alicui sine sa
cramento conuenire: sed scd'us non. hec
Pe. 4. dis. 9. q. i. arti. z. q. z. c. ¶ Utꝝ so-
lius hominis sit sumere hoc sacramentum
spūaliter. Rndeo ꝙ sic. nam in hoc sacra
mento cōtinet̄ ipe xp̄us: non qdem in spe
cie ꝓpria: sed in spē sacramēti. Duplicit̄
ergo cōtingit ipm̄ spūaliter manducare. ¶
Uno mō ipm̄ xp̄um put in sua specie cō-
sistit. ꝛ hoc mō angeli manducant spūali
ter ipm̄ Christū inquātuz ei vniunt̄ ī fru
itiōe charitatis p̄fecte: ꝛ visione manife-
sta: nō p̄ fidē sicut nos hic vnimur. Alio
modo cōtingit spūaliter manducare xp̄m
put est sub specieb9 huius sacramēti. inq̄ꝫ
tum. s. aliquis credit in Christū cum desi-
derio sumendi hoc sacramētum. ꝛ h̄ nō

solum est simplicit manducare:sz spũali-
ter manducare hoc sacramentũ:qd non
cõuenit angelis. Et ideo angeli ⁊ si spũa
liter manducent xp̄m.non tñ cõtingit eis
spũaliter manducare hoc sacramẽtũ. hec
Tho.z.q.80.ar.z.c. ¶ Utrũ mali sumãt
corpus xp̄i sacramẽtaliter. Rndeo q sic.
Sicut.n.dicit Augu. Est qdem in pecca-
toribus:⁊ indigne sumẽtibus vera Chri-
sti caro:⁊ verus xp̄i sanguis .sz essen non
salutis efficacia.Sumũt igit mali verum
corpus xp̄i ex eius dignatiõe ⁊ humilita
te.sed nõ eius effectum:ex eius iusticia ⁊
equitate.vnde in mũdicia manducantis
corp⁹ xp̄i nõ repugnat spẽi exteriori: nec
corpori xp̄i.:sed vnitati corpis xp̄i mystici
ideo malus recipit sacramẽtum ⁊ rem in
eo cõtentam.sed nõ rem signatam. vnde
malus ⁊ si recipit sacramẽtũ:acquirit tñ
magnũ tormentũ.de cõse.dis.z.quid est.
¶ Utrũ infidelis manducet xp̄m sacra-
mẽtaliter. Rndeo q sic.si sacramẽtaliter
dicat modũ rei mãducate.sed si dicat mo
dum mãducãtis:distingue. Aut.n. nullã
habet intentiõem illud sumẽdi tanq̃ sa-
cramentũ aliqd eccle.⁊ sic non sumit sa
cramẽtaliter.quia nõ sumit vt signũ: sed
vt rem. Aut habet intentiõem q̃uis non
credat xp̄m ibi esse.⁊ tunc sumit sacramẽ
taliter:vt hereticus.hec Pe.4. dis.9.q.i.
arti.4.q.z.c. ¶ Utrũ aial brutum possit
sumere corp⁹ xp̄i sacramẽtaliter vel quo-
cũ[illegible] mõ alr. ¶ Rndeo.qdam dixerũt q
q̃diu est in spẽbus illis salua forma pa-
nis:etiã in modica pte tandiu est ibi sa
cramentũ.⁊ per cõns corpus xp̄i verũ.Ubi
cũ[illegible] ponant spẽs ille.etiã sz in loco im
mũdo vel in ventre muris:ibi est corpus
xp̄i.⁊ hec positio videt esse Tho.z.q.80.
ar.z.c.z⁰.⁊ Pe.4.dis.iz.arti.6.c.Sed cer
te pie aures abhorrẽt hoc audire.tñ intel
ligendũ est sm p̄dictos q aial brutum sa
cramẽtaliter corpus xp̄i nõ mãducat.qa
non est natum vti eo vt sacramẽto. Alij
dixerũt q corpus xp̄i nullo mõ descẽdit
in ventrẽ muris.quia xp̄s nõ est sub illo
sacramẽto nisi eaten⁹ quaten⁹ est ordina
bile ad vsum humanũ.s. ad manducatio
nem.sed sicut ⁊ q̃cito mus rodit:ita ⁊ tã
cito inhabile facit:⁊ sacramentũ esse desi
nit:⁊ corpus xp̄i ee desinit.⁊ hec opi.cõi-
or est:⁊ certe honestior ⁊ rõnabilior sm
Boñ.4.di.iz.p.i.q.z.ar.i.c.

Sequit videre de z⁰.s. de frequen
tatiõe huius sacramẽti.⁊ circa h
querunt plura.vtrũ liceat hoc sa
cramentũ quotidie suscipe. Rndeo circa
vsum huius sacramẽti duo possũt cõside
rari. unũ ex pte ipius sacramẽti:cui⁹ vir
tus est hominibus salutaris. ideo vtile est
ipm quotidie suscipe:vt ei⁹ fructũ homo
quotidie pcipiat.sicut eñi plus pdest ba
ptismus flaminis cũ baptismo fluminis:q̃
solus.sic plus pdest manducatio spũalis
cum sacramẽtali q̃ quãdo est sola. Inest
etiã vis ipi sacramẽtali mãducatiõi qua
in bene disposito mãducatiõem efficit spi
ritualẽ.vnde Amb⁹ li⁰.de sacramẽtis. Si
quotiẽscũq sumit sanguis xp̄i:in remissi
onẽ peccatorũ sumit:debeo semp accipere
qui semp pecco:debeo semp accipe medi-
cinã.de cõse.dis.z.si quotiẽscũq. Aliq tñ
exponũt ibi semp accipe p accipe quoli-
bet anno. ¶ Aliud põt cõsiderari ex pte
sumẽtis in quo requirit.vt cum magna
deuotiõe ⁊ reuerẽtia ad hoc sacramẽtum
accedat.Et ideo si quis se quotidie para
tum inueniat:laudabile est:vt q̃tidie sumat
Unde cũ Augu. dixisset in li⁰.de ver.dñi.
Iste panis quotidian⁹ est:accipe qd tibi
psit quotidie.subdit sic.Uiue vt merearis
quotidie accipe.de cõse.di.z.nõ iste. Sed
quia multotiẽs in plurib⁹ hoibus hi⁹ de-
uotiõis impedimẽta occurrũt:pter indi
spositiõem corpis vel aie.non est vtile oi
bus ad hoc sacramentum quotidie ac-
cedere.sed quotiẽscũq se homo inuenerit
ad illud pparatũ.Unde li.de eccle.dogma
ti.dicit Augu.Quotidie eucharistie cõmu
nionẽ sumere nõ laudo:nec vitupero.oi-
bus tñ dñicis cõicandum hortor:si tamẽ
mens nõ sit in affectu peccãdi.de cõse. di.z
quotidie.maiorem efficaciã recipit homo
i vna missa vel mãducatiõe cũ bona ppa
ratiõe q̃ in multis si se non pparet diligẽ
ter.hec Boñ.4.dis.iz.p.z.q.z.ar.z.c.
¶ Utrũ ad reuerẽtiam sacramẽti ptineat
q homo aliquãdo abstineat ab eo. R⁰ re
uerẽtia hui⁹ sacramẽti habet timorẽ amo
ri cõiunctum.vnde timor reuerẽtie a do
ctoribus dicit timor filialis.ex amore au
tem puocat desiderium sumẽdi. ex timo
re võ surgit humilitas refugiẽdi.iõ vtrũq
pertinet ad reuerẽtiam hui⁹ sacramẽti .s.
q quotidie sumat.⁊ q aliqñ abstineat.
vnde ait Augu. Dicit aliqs non quotidie
eucharistiã assumendã.ali⁹ asserit q̃tidie

sumendũ faciat quilibet qđ ſm fidẽ ſuam pie credit eſſe faciẽdum. Neq3 .n. inter ſe litigauerũt Zacheus ⁊ Centurio. cũ alter gaudens recepit dñm. alter dixerit. Dñe nõ ſum dignus vt intres ſub tectũ meum ambo ſaluatorẽ honorificãtes lz nõ vno mõ. de cõſe. di. z. quotidie. Dicit .n. Augꝰ. Amor tñ ⁊ ſpes ad quã ſcriptura nos ſp̃ inducit pferr̃ timori. Unde etiã cum Petrus dixiſſet. Exi a me dñe: qꝛ pctõr ſum. Rñdit Jeſus. Noli timere. Si quis igr̃ experimẽtalr̃ ꝯgnoſcat ꝙ ex frequẽti ſũptiõe huius ſacramẽti feruor charitatis in eo auger̃. ⁊ reuerẽtia ad ſacr̃m non minuir̃: frequẽter cõicare debet. Si aũt ſentiat p multã frequẽtationẽ reuerentiã ad ſacr̃m minui: ⁊ feruorẽ non multũ augeri: interdũ abſtinere debet: vt poſtea cũ maiori reuerẽtia ⁊ deuotiõe accedat. ¶ Utrũ fideles poſſint: ſiue debeãt pluries in anno cõicare. Rñdeo ſm diuerſũ ſtatu3 eccl̃ie de hoc diuerſa ſtatuta fuerũt. Nã in eccleſia p̃mitiua qñ deuotio magis vigebat fidei xp̃iane ſtatutu3 fuit vt fideles quotidie cõicarent. vt p3 Act. 4º. ⁊ habet̃ de cõſe. di. z. p decretũ Anacleti pape per acta. poſtea vero diminuto fidei feruore Fabianus papa indulſit. vt ſi nõ frequẽtius ſaltem ter in anno cõicarent omẽs. ſ. in paſca. pent. ⁊ natali dñi. Sother etia3 papa dicit in cena dñi eſſe cõicandũ. vt habet̃ de cõſe. di. z. in cena. ſed illud eſt cõciliu3. Poſtea vero ꝓpter iniq̃tatis abundãtia3 refrigeſcẽte charitate multoꝝ: ſtatuit Innocentiꝰ 3º. vt ſaltẽ ſemel in anno. ſ. in paſca fideles cõicent. Cõſulit̃ vero in li. de eccl̃ia. dogmat. omibus dñicis eſſe cõicandum

Utꝝ poſſit homo pluries in die cõicare. Rñdeo ꝙ nõ. ar. de cõſe. di. i. ſufficit. qꝛ .n. dñs dicit. Panẽ no. quoti. da nobis ho. nõ pluries in die eſt cõicandũ vt ſaltem p hoc ꝙ aliq̃s ſemel in die cõicet: repſentet̃ veritas paſſiõis xp̃i. ¶ Utꝝ liceat ceſſare oĩno a cõione. Rñdeo circa h̃ eſt duplex modus dicendi. Unus eſt ꝙ h̃ ſacr̃m non eſt de neceſſitate ſalutis quãtum de ſua inſtõne. ſed ſi eſt. vel hoc eſt ex aſſũpto offõ qđ. ſ. quis neccio tenet̃ exequi: vt pſb̃r prochialis. vel mãdato eccl̃ie ſup addito. ſ. vt fideles cõicent ſemel in anno ſ. in paſcha. e. x̃ de pe. ⁊ remiſ. omis. Unde ſi q̃s tunc negligit nõ eſt ſine cõtemptu. ⁊ ideo peccat mortalit̃. qnimo talis catholicus reputari nõ d3. ar. de cõſe. di. z. ſeculares. qđ intelligit̃ ſi omittit ex cõtemptu ⁊ poſt monitiões. vt p3 ibidẽ. c. ſe. ⁊ ſilr̃ in piculo mortis. de cõſe. di. z. pſb̃r. Ratio autẽ quare hoc eccl̃ia inſtituit eſt qꝛ hoc ſacr̃m eſt ſalubre: ⁊ multi negligebãt ſua3 ſalutẽ. Et ſm hunc modũ dicẽdi illud Jo. 6º. Niſi man. car. fi. ho. ⁊ bi. eius ſan. non ha. vi. in vo. intelligit̃ de manducatõe ſpirituali q̃ eſt p fidẽ ⁊ charitatẽ: ſine q̃ nullus adultus ſaluat̃. ⁊ hoc etiã eſt in paruulo aliquo mõ quãtum ad incorpationem. ⁊ hec eſt opi. Boñ. 4. diſ. ix. p. z. q. z ar. i. c. ¶ Alius modus dicẽdi eſt: ꝙ cum ſit duplex modus ſumẽdi hoc ſacramentũ. ſ. ſpũalis ⁊ ſacramẽtalis: omẽs tenent̃ ſaltẽ ſpũaliter mãducare. quia hoc eſt xp̃o incorpari. vt dictũ eſt. ſ. Mãducatio aũt ſpũalis includit votum ſiue deſideriũ pcipiendi ſacramẽtũ vt dictũ eſt. ſ. ⁊ iõ ſine voto pcipiendi hoc ſacr̃m nõ põt homini eſſe ſalus. Fruſtra aũt eſſet votum niſi impleret̃ qñ oportunitas adeſſet. ⁊ iõ tenetur hõ hoc ſacr̃m ſumẽ: nõ tñ ex ſtatuto eccleſie: ſed etiã ex mandato dñi. Jo. 6º. Niſi man. car. fi. ho. ⁊c. ⁊ Luc. zzº. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Ex ſtatuto autẽ eccl̃ie ſunt tp̃a determiata exequẽdi xp̃i pceptũ. ⁊ hec eſt opi. Tho. z. q. 80. ar. ii. c.

Utꝝ hoc ſacr̃m debeat in vtraq3 ſpẽ populo dari. Rñ ꝑplꝰs hoc ſacr̃m recipit ad efficaciã q̃ eſt eque ĩ altera ſpẽ ſicũ ĩ vtraq3 eo ꝙ totus xp̃s eſt ſb̃ vtraq3. ⁊ h̃ volunt Boñ. 4. di. ii. p. z. q. i. ar. z. c. zº. ⁊ Rich. 4 di. ii. q. 4. ar. 6. o. ⁊ ideo ſufficit ꝙ det̃ ſibi in altera ſpẽ tñ: ꝓpter periculũ erroris. qꝛ forte nõ crederẽt aliq̃ ſimplices totũ xp̃3 recipe in altera ſpẽ: ſi eis daret̃ in vtraq3. ſicut p3 de eo cui exiuit ſanguis de hoſtia. qꝛ nõ credebat ꝙ ſanguis ibi eſſet. Dat̃ etiã ꝑplo in ſpẽ panis ⁊ nõ vini ꝓpter piculũ effuſiõis vitãde. Ad ſignandũ vero ſufficit ꝑplo ꝙ cõficiat̃ ſub vtraq3 ſpẽ: in eius pñtia. Maioribus tñ de quibus non timeret̃ periculũ effuſiõis: nec erroris poſſet ſub vtraq3 ſpẽ dari. vt dicit Rich. ibidem. ¶ Nõ tñ ſm Boñ. 4. diſ. ii. p. z. q. i. ar. z. ꝙ h̃ ſacr̃m eſt eque efficax in altera ſpẽ: ſicut in vtraq3. Poſtea ſup l̃ra3 dicit ꝙ ipſe credit ꝙ ſanguis addit ad efficaciam aliquo mõ. Dicit etiã Innocẽ. ꝙ ipſe nõ reprobat cõſuetudinẽ ciſtercienſiũ ⁊ q̃ rũdã aliorũ q pꝰ ſũptiõe3 corpis ⁊ ſanguinis xp̃i dimittunt ibi aliq̃d de ſanguine vt infundat̃ vinũ purũ: ⁊ poſtea cõicantes:

aliquid inde possint sumẽ. ego autẽ puto
ꝙ nõ sit faciendũ: qꝛ vinum additũ ſm
aliquos ad minus illius spẽi ↄtinuitatem
solueret: ⁊ sic xp̄i sanguis ibi desineret eẽ.
vt habitũ est sup̄. ¶ Si obijciat̃ ↄ pdicta
ũl i i [illegible] man.car.n̄. ho.⁊. dicendũ
ꝙ sub vtraqꝫ spẽ corpus manducatur: ⁊
sanguis bibit̃ in re.licet nõ i signo expsso
Uel dicendũ ꝙ illud intelligit̃ de mandu
catione spũali. Si dicat̃ etiã ꝙ in ecclesia
grecoꝝ instituta p paulũ tradit̃ sb vtraqꝫ
spẽ. dicendũ ꝙ licet ille bñ faciant: latini
tamen melius faciũt rõne superius dicta.
¶ Utrũ hostia intincta i sanguine debeat
ppl'o dari. R° ꝙ nõ. de con. di.z.cũ omne
cui⁹ rõnem tangit hu.li.z°.de sacra.pte.8.
c.4.qꝛ inqt dñs traditori suo bucellam in
tinctam ad notandũ eũ dedit. habet con
suetudo vt corpus xp̄i fideles intinctũ nõ
accipiãt. Non tñ est intelligendũ ꝙ xp̄us
illam bucellã in sanguine intinxerit: ſꝫ i vino
lactucaꝝ agrestiũ: cũ qbus edebat̃ agn⁹
ſm legem.

S Equit̃ videre de.4°.s. qbus dari
debeat corpus xp̄i. ⁊ quibus non
dꝫ dari. Circa qd̃ querunt̃ plura
s. Utrũ p̄sbyter peccet q scienter dat corp⁹
xp̄i existẽti in mortali peccato. R° aut talis
nõ petit eucharistiam sibi dari. ⁊ tũc presbyter peccat in dando. Aut petit ⁊ tũc aut
suũ pctm̃ mortale est manifestũ: aut oc
cultum. si manifestũ tunc presbyter dãdo
sibi peccaret. qꝛ contra ipm̃ exceptionem
legitimã hꝫ: quã sibi publice obijcere põt.
Accipio aũt hic manifestũ: non p eo qd̃
pbari põt. qd̃ ppꝛie magis manifestabile
dicit̃ ꝙ̄ manifestũ. Uñ si sacerdos si sciret
parochianum suũ esse i crimine: qd̃ legitĩe
posset contra eũ pbare. ita ꝙ illud crimẽ
nescirent nisi duo vel tres testes: per quos
hoc pbare posset: non pp̄ter h̄ debet illi eu
charistiam negare in publico petenti: quia
iam inferret sibi penam an̄ criminis pba
tionẽ. qd̃ fieri nõ debet. xi.q.z. coꝛum qui.
ſꝫ accipio hic manifestũ p notorio. qd aũt
dicatur notorium dictum est sup̄. Si autẽ
peccatũ suũ est occultũ. aut petit i occulto
⁊ tũc sacerdos sibi dando peccaret: qꝛ hꝫ
ↄ eum legitimã exceptiõem: quã sibi in oc
culto obijcere põt: ⁊ ipm̃ debet monere: ne
petat i publico. vt hẽtur de con. di.z. nc p
hibeat qd̃ petit. Aut petit publice: ⁊ tunc sa
cerdos debet sibi dare. qꝛ ↄ eũ non habet
legitimã exceptiõnem: quam ei in publico
obijcẽ possit. ex̄ de offi. indi. oꝛ. si sacerdos.
hec Ric. 4° di.9.q.z.ar.z.c. Et h̄ intelligo
verũ esse: qñ ille qui petit est presbyteri sb
ditus: secus credo eẽ si sit extraneus: qꝛ ↄ
talem legitime excipere põt quod ei dare
non debeat. de con. di.z. tribus. vbi precĩ
pitur ꝙ extraneo non detur eucharistia. de
cuius ↄscia nihil cõstat. ¶ Utrũ sacerdos
peccet dando sacramentum histrionibus.
R° solutio huius qõnis quasi ex solutiõe
pcedentis manifesta est. tales. n. ducũt illi
citam vitam. vñ de talibus dicit̃ de cõ. di.
z. p dilectione. puto nec maiestati diuine
nec euangelice discipline cõgruere. vt pu
doꝛ ⁊ honoꝛ ecclesie: tam turpi ⁊ ifami cõ
tagione fedet̃. vñ nec talibus: nec cuicũqꝫ
infami notorio: manifeste dãda est eucha
ristia. ſm etiã glo. ibidem. si tamẽ: vt dicit̃
ibidẽ in se. c. tales reuertant̃ ad dñm: eis
cõio vel reconciliatio non negat̃. Non ẽ
tñ h̄ sic intelligendũ ꝙ statim debeat eis
dari eucharistia: qꝛ pp̄ter reuerentiã sacri
vt pbet̃ coꝝ conuersio esse non ficta. non
debet eis dari vsqꝫ post pactaꝫ pniaꝫ: nisi
aliqs articulus necessitatis vel pietatis ali
quãdo aliẽ fieri suaderet. ¶ Sed nonne ẽ
peius sumere corpus xp̄i ꝙ̄ infamari a sa
cerdote negando eucharistiam. R° ꝙ licꝫ
sit peius peccatori peccare mortalit̃ sumen
do corpus xp̄i ꝙ̄ infamari. tñ sacerdoti
ministrãti corp⁹ xp̄i: peius est peccare moꝛ
taliter infamãdo iniuste peccatoꝛẽ occultũ
ꝙ̄ ꝙ ille mortaliter peccet. qꝛ nullus debet
peccatũ mortale committere vt aliũ liberet
a peccato. Uñ Augꝰ. in li. qõnũ sup Gen.
piculosissime admittit̃ h̄ compensatio. vt
nos faciamus aliqd mali: ne alius grauius
malum committat. peccatoꝛ tñ occultus
potius debꝫ eligere infamari: ꝙ̄ idigne ad
mensam xp̄i accedere. h̄ Tho. z°. q.80. ar.
6.c.z°. ¶ Nunqd eẽt melius dare hostiã
non cõsecratam. R° ꝙ non. nam hostia ñ
cõsecrata nullo modo debet dari loco cõ
secrate: qꝛ sacerdos hoc faciens: ꝙ̄tum est
i se facit idolatrare illos qui credũt hostiã
esse consecrataꝫ. siue alios pñtes: siue etiã
ipm̃ sumentem. qꝛ vt ait Aug⁹. ⁊ hẽtur de
cõ. di.z. accesserunt. nemo carnem Christi
manducat nisi prius adoret. Uñ Innoc.
z°. extra de cele. mis. c. de homine. licet is q
pro sui criminis cõsciã reputat se idignũ
peccaret grauiter: si se ingereret. grauius
tamen videt̃ offendere: q fraudulent̃ pre
sũpserit illud simulare. proꝛsus qdeꝫ falsã

remedia sunt abscīdēda: q̄ sūt veris picul' graniora. ¶ Utrū corpus xpi dandū sit [illegible] de crimine. R̄ sicut dicit' in glo. [illegible] illud. c. 33. q. i. dixit dn̄s. triplex est su[illegible] s. temeraria. probabilis. ⁊ violenta. Temeraria suspitio est q̄ ex improbabili cā cōsurgit: cuiusmōi est illa q̄ conficta est ru moribus iterdictoꝝ hominū ⁊ abstracto rum. ii. q. 3. in cūctis. ⁊ ꝓ tali suspitōne nō dʒ sacerdos dimittē dare eucharistiam su specto. Probabilis ē q̄ consurgit ex ꝓba bilibus signis: ⁊ ꝓpter hāc suspitōem non dʒ etiā sacerdos dimittē eucharistiā dare. ⁊ [illegible]de. z. q. i. deus. mala audita nullū mo [illegible] nec passim dicta absq̄ certa ꝓbatōe quisq̄ credat. s; ante audita diligent' igrat nec p̄cipitant' qs aliqd agat. ⁊ infra. nullū ante verā iustāq̄ ꝓbatōem iudicare ⁊ d[illegible] [illegible] debemus. Violēta est q̄ surgit ex p̄sum ptōibus violētis: vt si iueniatur suspectus cū suspecta nudus cum nuda solus cum sola in eodem lecto: loco ⁊ tempore suspe ctis. ⁊ ꝯ̄ suspectos tales iudicādū est sicut iudicaret' de facto. Unō sicut publice cri minoso sacerdos nō dʒ dare eucharistiā ita nec suspecto de crimine mō isto. Scōm enī iura q̄tuor mōis ꝯuincit' hō de crimie scʒ vel iure. s. vel istrumentis. vel a testib⁹ vel facti euidentia. ex̄ de co. cle. ⁊ mu. tua. ⁊. z. q. i. scelus. qō lothari⁹. Aut iuris iter p̄tatōe: vt q̄n aliqs sepe citat' ⁊ monetur. nec se purgat nec compareat. z. q. 9. decreui mus. vbi sic dr̄. manifestū est ꝯfiteri de cri mie [illegible] q̄ indulto ⁊ totiēs delegato iudicio purgādi se occasiōe nō vtit'. Aut violēta su'pitiōe. 33. q. i. dixit dn̄s. ⁊ h̄ nōt'. z. q. i. c. z. ⁊. 3. in glo. ¶ Utꝝ corpus xpi dandū sit suspectis de crimine ad eoꝝ manifesta tionē. videt'. n. q̄ sic leg. t'. n. z. q. 5. sepe cō tigit. vt in monasterijs monachorū furta ꝑpetrent'. idcirco statuimus vt q̄n fratres de talibus se purgare debēt: missa celebret' ab abbate vel aliquo, ex presentibus frib⁹ ⁊ expleta missa oēs cōicent in hec verba corpus dn̄i sit tibi ad ꝓbatōem. R̄° decre tum illud est abrogatū p̄ ꝯ̄ria documenta romanoꝝ pontificum. dicit. n. Stephanus papa ferri cādēns vel aque feruētis exa minatiōe cōfessiōez a quolibet sacri cano nes nō concedunt. spontanea. n. cōfessiōe vel testiū approbatione publica delicta cō missa sunt nostro regimini iudicare. occul ta v̄o ⁊ icognita illi sūt relinquēda: q̄ sol⁹ nouit corda filioꝝ hominū. z. q. 5. ꝯsuluisti

⁊ idem dr̄ ex̄ de purga. ca. ex tuarum. In oibus. n. talibus ēē videt' dei temptatō. vn̄ sine pctō fieri non possit. Et grauius pctm̄ ēē videt' si in h̄ sacramento qō ē istitutum in remediū salutis aliqs ingrederet indiciuʒ mortis. ¶ Utruʒ corpus xpi sit dandum suspendendis ꝓ suis maleficijs. R̄° hi⁹ si pe niteant ⁊ pure confiteant' vel cupiāt con fiteri: nō est in fine negāda eucharistia: nec sepultura ⁊ missa ꝓ eis p̄t celebrari: ⁊ obla tio offerri. 26. q. 7. c. i. ⁊ vlti. ⁊ di. 50. penitē tes. Un̄. i3. q. z. p̄ to. ⁊ p̄sti. c. vlti. ⁊. c. ꝓ ob euntibus. dr̄ viaticū oibus digne peniten tibus in morte positis non est negandum: nec etiā h'is q̄ in patibulis p̄ suis sceleribꝰ suspendunt'. Sʒ ꝯ̄. z. q. 3. si qs epm̄. dicitur q̄ his q̄ defecerunt in accusatōe clericoꝝ nō est danda eucharistia in fine. R̄° hoc dictū est ad terrorē. vel loquit' de nō digne penitentibus. alia vero. c. 7. loquuntur de digne penitentibus. h̄ Jo. ¶ Utrum non habentes vsum rōnis debeant hoc sacrm̄ pcipere. R̄° aliq dicunt' nō hr̄e vsū rōnis dupliciť. vno° q2 hn̄t debilē vsum rōnis. sicut dicit' non videns q̄ male videt. ⁊ q2 tales possunt aliquā deuotōeʒ huius sacri cōcipere: non est eis h̄ sacrm̄ denegandum. Alio modo q2 vsu rōnis totaliter carēt. ⁊ h̄ pōt ēē dupliciť. aut enī nunq̄ habuerūt vsum rōnis: s; a natiuitate sic ꝑmanserunt ⁊ talibus non est h̄ sacramētū exhibendū. q2 nullo mō p̄cessit i eis hui⁹ sacri deuotio aut nō caruerunt sp̄ vsu rōnis. ⁊ tūc si p⁹ q̄n erant sue mētis ꝯpotes apparuit in eis huius sacri deuotio. dʒ eis in articulo mor tis h̄ sacrm̄ exhiberi. nisi forte timeat' peri culū vomit⁹ vel expuitōis vel alteri⁹ irre uerentie. vn̄ dr̄. 26. q. 6. is qui. Is q̄ in ifir mitate pn̄iam petit. si dū ad eū sacerdos i uitatus venit: oppressus ifirmitate obmu tuerit. vel i frenesiʒ conuersus fuerit. dent testimoniū q̄ audierūt: ⁊ accipiat pn̄iam. i. absolutōem s̄m glo. cuius forma h̄et' ex̄ de sen. ex. a nobis. ⁊ si cōtinuo credit' mo riturus reconciliet' p̄ manus ipositionem ⁊ infundat' ori eius eucharistia. de h̄ vide J. tractatu de pn̄ia. ¶ Utrū arrepticijs qui energumini dicunt' dēat dari corpus xpi ⁊ vr̄ q̄ nō. q2 etiā tales arcent' ab inspe ctōne huius sacri s̄m Diony. li. ecclastice hierar. R̄° Diony. loquit' ibidē de energu minis nōdū baptizatis: in q̄bus. s. nondū est vis demonis extincta: q̄ viget in eis per originale pctm̄. s; de baptizatis q̄ corpalit'

vexant a spiritibus imūdis ꝫ eadem rō.
sicut de alijs amentibus. vnde Cassianus
dicit. eis q ab immundis vexant spiritibus
cōionem sacri sanctā nunꝗ a senioribus
nostris meminimus īterdictā. h Tho. 4°
di. 9. arti. 5. q. 3. c. 2ᵐ. ꝛ. 3. q. 80. arti. 9. c. 2ᵐ
Ad q̄d pueris debet dari. R° eadē est
rō de pueris recenter natis: ꝛ de amentib⁹
q nunꝗ habuerūt vsū rōnis. vnō talib⁹
nō sunt sacra mysteria danda: licet qdam
greci contrariū faciāt. ꝓpter h q Diony.
2. c. ecclastice hierar. dicit baptizatis esse
sacr̄ī cōionē dandā. nō itelligētes q dio.
loquit de baptismo adultoꝝ. Nec tamen
aliqd detrimentū vite eterne patiunt. ꝓpt
h qd dicit dñs. nisi man. car. fi. ho. ꝛ bi.
eius san. ꝛc. qꝛ sicut Aug⁹ scribit. bōifacio
tunc vnusqsqꝫ fidelis corpis ꝛ sanguinis
pticeps fit spūalit. qū in baptismo mēbꝝ
corpis xp̄i efficit. ſ quādo pueri incipiunt
aliquē rōis vsū hr̄e vt possint concipere
deuotionē huius sacri: tūc pōt eis h sacrm
ꝯferri. vnō si puer est ī etate apta ad diu
dicandū ꝛ reuerendū corpus xp̄i: vel ꝓpe
etatem adultā. s. anno. 10. vel. 12. tunc si ap
parent ī eo signa discretōnis ꝛ reuerentie
pōt sumē: alis non. h Tho. 4° di. 9. arti. 5.
q. 4. c.

Sequitur videre de. 5°. s. de vsu xp̄i.
h est de vsu huius sacri: quo xp̄us
vsus est hoc sacro in p̄ma sui in-
stitutōe. Et circa h q̄runt plura. s. Utrum
xp̄s sumpserit corpus ꝛ sanguinem suū.
R° tenet cōit q sic. h enim exp̄. dr dicunt
sci. vn̄ sup illud Math. 2°. Cūqꝫ comedisset
ꝛ bibissꝫ ꝛc. dicit glo. q xp̄s in cena come
dit ꝛ bibit: cū corpis ꝛ sanguis sui sacrm
discipulis tradidit. vnō qꝛ apli cōicauert
carnē ꝛ sanguinē: ꝛ ipe pticipauit cum eis
vnō ꝛ antiq metrice dixerūt. Rex sedet in
cena turba cinctus duodena. Se tenet in
manib⁹: se cibat ille cib⁹. Nō aūt sumpsit
vt ꝯsequeret aliquē effectū: ſ vt alijs in-
mandi p̄beret exemplū. vnō Chryso⁹. ꝓus
bibit ne alij potū sanguinis abhorrerent.
Cū. n. dicit in euāgelio q xp̄s accepit pa-
nem ꝛ calicē: non est intelligendū q tātū
accepit in manibus vt qdam dicūt. sed co
mō accepit: quo alijs accipiendum dedit.
vnō dixit discipulis. accipite ꝛ comedite.
ꝛ iteꝝ. accipite ꝛ bibite. intelligēdū est q
ipe accipiēs comedit ꝛ bibit. lꝫ. n. in man
ducatōe corpali oporteat differre eēntialr
mādūcantē: ꝛ illud qd manducat. non tn̄

in sacrali. qꝛ sicut ibi est cibus spūalis per
accidēs. s. spē mediante. sic p acc̄is quod
manducat debet differre eēn̄r a mādūcāte
ſ nō illud qd p accidēs. sicut illud qd p se
mouet oꝫ eēntialit differre a mouente: vt
corpus ab aia. nō tn̄ illud qd p accidens
mouet vt aiam a se. Utrū xp̄s sumpse
rit spūaliter. R° circa hoc est duplex mod⁹
dicendi. vnus est q nō. qꝛ vbi est spūalis
manducatio ibi est vnio. vbi aūt est vnio
ibi est diuersitas. cū g xp̄us nō differat a
se: nō comedit spūaliter. ꝛ h modus est ſm
Ricar. 4° di. 9. q 1. arti. 4. c. ꝛ Pe. 4°. dis. 11.
ar. 6. q. 2. c. Alius modus dicendi est q
sic. sicut. n. dicet. ı. effectus hui⁹ sacramēti
est nō tm̄ augmentum spūalis gr̄e. ſ etiam
quedā actualis refectio dulcedinis spūal.
lꝫ autē non fuerit xp̄o gratia augmentata
ex huius sacramēti susceptōe. habuit tamē
quādam dulcedinē spūalem in noua ei⁹
institutōe. vnō Luc. 22. desiderio desidera
ui h pas. man. vo. qd Eusebius exponit de
sacramēto hoc. qd discipulis tradebat. ꝛ
ido spūaliter mādūcauit. mādūcauit etiā
sacramētaliter inqꝫtū corpus suū sub sa-
cramēto sumpsit. ꝛ sacrꝫ h intellexit quod
disposuit: alit tn̄ qꝫ ceteri spūalit: ꝛ sacralr
sumant: q augmētum gratie suscipiunt: ꝛ
ad veritatis pceptōem signis sacramenta
libus egent. ꝛ h modus dicēdi ē ſm Tho
3°. q. 81. ar. 1. c. 3°. Utꝝ xp̄s corp⁹ suum
dederit iude. R° Hilari⁹ dic sup Math. q
nō. ꝛ ꝯueniēs qdem fuisset ꝯsiderata ma
litia iude. Sꝫ qꝛ xp̄s debuit nobis eē ex^m
iusticie: nō cōueniebat eius magisterio vt
iudā occultū petōrem sine accusatione: ꝛ
euidēti ꝓbatione separaret ab alioꝝ cōio
ne. ne daret p̄latis ex^m silia faciendi. ꝛ ipe
iudas exasperat⁹ ex h sumeret occasionē
peccādi. Et ideo dō est q xp̄s iude sicut ꝛ
alijs discipulis dedit corpus suū ꝛ sangui
nem. vt dicit Dio. li°. de ecclīastica hierar.
ꝛ Alan⁹ sup Jo. hēt eiā. l. q. 1. xp̄s. Quid
fecit. 1. 12. q. 2. illud cū hn̄i dare. Utrū
xp̄s corpus suū iude dedit cū buccellā intī
ctā ei porrexit. R° q nō. ſ simplicē panē
Ut. n. dicit Aug⁹ sup Jo. cū iā ꝓus distribu
erat oībus discipulis corp⁹ suū. vbi ꝛ ipse
iudas erat sicut lucas narrat. ꝛ postea per
buccellā intīctā ac porrectā p̄ditorē suū
exp̄ssit. signat aūt vt Aug⁹ dic ibi p panis
intīctōem fictio iude. vt. n. inficiantur sila
tingunt. vel forte signat dulcedo diuine bo-
nitatis. qꝛ ex intinctōne sapidior redditur

panis. qđ bonum ꝑter sui ingratitudinē factum est ei malum. quia introiuit in eum sathanas.

¶ De impedimento eucharistie. ti. iiii.

P Ostea ꝯsiderandum est de his que habent impedire: vel retrahere a sumptione eucharistie. Et primo de his que hent impedire ꝓpter idignitatem: vt sunt pctā. 2° de his que ꝓpter feditatē: vt pollutio nocturna vel alie pollutōes 3° de his que ꝓpter statuti ꝯgruitatē: vt cibus vel potus ꝑassumptus. ¶ Circa primū queruntur plura. s. Utrū pctōr habēs ꝯsciam peccati mortalis sumat corpus xpi dānabiliter. R° q sic. et h ꝓpter indignitatē que est in ipso p ꝯparatione tam ad sacrm exterius qđ est tantū: q̄ ad rē ꝯtentā interius: que est sctis scōꝝ: q̄ etiā ad rē significatā tm: que ē scitas cui obicez ponit. vnde. i. Cor. xi. q mā. et bi. mdi. indi. sibi man. et bi. i. ꝯdemnationem Quidā tñ distiguūt q pctī mortalis cōscia ꝯsurgit i aliquo. aut ex certitudie sufficiēti vt qz scit se fornicatū. aut ꝓbabili: vt quia morose delectatus est: et timet fuisse mortalem ꝯsensū. aut leui: vt hō scrupulosus: q timet de leui delectatōem ne fuerit mortale pctm. in p° cāu peccat mortalr: et similr in 2°. s nō in 3°. Nā in p° contemnit. in 2° discrimini se exponit. in. 3°. non. et ita distinguit Pe. 4°. di. 9. q. 2. ar. i. c. Sz esto q sit pasca cū pctōr tenet cōicare. vr q tūc nō peccet cōicādo R° talis i eo q facit illd qđ tenet nō peccat: s qz malo mō facit. vnd in cōicando et omittēdo peccat. s tñ magis cōicando. qz cōicare i pctō est malū de se. sed omittē cōicatōez fit malū ex pcepto ecclie vñ potius dz excōicatōez ecclie sustinē: q̄ i pctō cōicare. nec tñ ꝑplexus est qz pōt penitere. h Pe. vbi. s. c. 2°. ¶ Quo pctō peccat sumēs corpus xpi cū ꝯscia pctī mortal. R° pctō omissiōis et negligētie. qz s. se ad tantū hospitē suscipiēdū ꝑparat p sui examinatōez omittit: et negligit. et ēt pctō ꝯtemptus et irreuerentie dnī. s. qz sitū i tā fetidū hospitiū itroducit: et grāz sibi ab eo oblatā in sacro respuit. ac p h q̄tū ē in se ipsi dño ꝯtumeliā facit. h Bon. 4°. di. 9. q. 2. ar. 2. c. Utrū aliqs exñs i pctō mortali ꝯsciaz tñ eius nō hñs sumēdo corpus xpi mortalr peccet. R° q aliqs nō hēat ꝯsciam pctī mortalis. aut h ē quia ꝑparauit se et discussit ꝑparatōne sufficiēti ꝯsciam diligētissime examinādo et peritos ꝯsulēdo aut ꝓbabili ꝯsciaz suaz ꝓbabilr examinādo. et ꝯsulēdo. aut neglig... In p° casu nō peccat s remittit ei pctōrum etiaz si q̄ latēt accipit et meret. In 2° silr non peccat mortalr. In 3°. aūt peccat mortalr et demeret: maxie si negligentia sit magna h Pe. 4°. di. 9. q. 2. ar. i. c. et ꝯuenit cuz eo Sco. 4° di. 9. q. vnica. c. ¶ Sed obijcit. qz cū nemo sit certus an sit in pctō mortali aut nō. si mortalr peccat q accedit qlibet q accedit: discrimini se exponit. R° q nō reqrit ad cauēdū piculū discriminis certitudo ꝯscie. s ꝓbabilis cōiecture: que pōt hrī fm Ber. p. 4or signa. p° ē. cū qs deuote vbū dei audit. 2m cū qs se ad bñ opandū ꝓmptū inenit. 3m cū qs ꝓpositū hz abstinēdi a pctō. 4m cū de pteritis dolet. h Pe. vbi s. c. 3°. ¶ Utrū q accedit ꝯtritus et nō cōfessus peccet. R° pctōr ꝯtritus an ꝯfessiōez qñ vult cōicare: aut pōt hre copiā ꝯfessoris idonei et tps sufficiēs: et loquelā liberā et tūc peccat cōicādo sine confessiōe. qz ad sacrm ecclie reqrit recōciliatio ēt fm iudiciū ecclie. et sic itelligit Hu. de san. vic. cum dicit li. de pcāte lig ... Aud tacer dico si an absolutōz sacerdotis crimis sus ad ꝯionē corporis xpi accedat. ꝓ certo iudiciū sibi mādicat et bibit. ēt si eum aiī mihi peniteat et si vehemēt doleat et igemiscat. aut nō hz: et tc aut iminet aliq necitas celebrādi et ꝯicādi: vt qz timet scādalū persone sue: nisi ꝯicet: aut ꝓpli. vel iam icepit sacri mysteriū: vel amisit loquelā. et tūc nō peccat cuz ꝓposito ꝯfitēdi qñ poterit. Aut nō iminet necitas et tūc peccat. h Ric. 4°. di. 9. q. 2. ar. 2. c. et Pe. 4°. di. 9. q. 2. ar. 2. c. et Sco. 4°. di. 9. q. vnica. c. ¶ Utrū pctōr peccet vidēdo corpus xpi. R° p visuz nō attigit corpus xpi s solū sacrm eius. qz s. visus nō attigit ad sbam corporis xpi. s solū ad spēs sacrales. vt. s. dcm ē. s ille q mādicat non solū sumit spēs sacrales. s ēt rēm q est ... cls. et iō a visiōe corporis xpi nullus ꝓhibet q sit sacrm pus ꝯsecutus. s. baptismū. vñ nō baptizati nō sūt admittēdi ad vidēdū corpus xpi. vt ēt pz p Dio. li. ecclastice Hierar. s ad mādicatōez nō sūt admittēdi nisi soli illi q nō tñ sacralr: s ēt realr xpo sūt ꝯiūcti Utrū pctōr pecc3 tāgēdo corpus xpi. R° q qñ necitas viget: vt qz corpus xpi caderet in locuz imundū vbi colligeret: tunc non peccat: alr peccat ꝓpter irreuerentiā. Sz ꝯ pdicta videt q sic peccat pctōr tāgēdo et videndo. qz bethsamite vidētes archaz

dñi sūt iterfecti.p̄ Regi.6.⁹ ⁊ silr̄ Azo pcus/
sus ē: qꝛ ipam archā tetigit.2.Regi.6.⁹ Ad
qđ dicendū φ illud nō fuit figura tangē/
tiū ⁊ videntiū xp̄m.s bethsamite figuram
gerūt simpliciū huius sacramēti archana
vidē volentiū: q ꝑpter timorē frequenter
pcut: ⁊ moriunt᷑. ⁊ azo figurā gerit sacer/
dotuꝫ carnaliū: q in pctīs existēs ad conñ
ciendū accedunt: nam aliq dicunt φ illa
nocte cū vxore iacuerit. Alalis vō rō q̄re
illi sūt iterfecti ē: qꝛ ꝯ mādatū dñi fecerūt
qꝛ dñs ꝑceperat: vt nullus de plebe eā dete
ctā videret. Uñ h̄ vt dicit glo. ibi. licebat
soli pontifici. ꝑceperat etiam vt sacerdotes
eam ferrēt: ⁊ iđ vterqꝫ ꝯ preceptū fecerūt
⁊ iđ pcussi sūt. hec Tho.4.⁹ di.9.ar.3.q.6.
c.2ᵐ. ⁊ Bon̄.4.di.9.q.2.ar.2.c.4ᵐ. ad op
positū. ¶ Utrū aliqs ꝓijciēdo corp⁹ xp̄i in
lutum grauī⁹ peccet φ sumendo ip̄m cum
cōsciā mortalis pcti. R̄ᵒ φ sic. p̄ qdem qꝛ
ille hoc faceret ex intentōe faciēdi iiiuriam
sacr̄o: qđ non intendit pctōr indigne hoc
sacramētū suscipiēs. 2ᵒ qꝛ hō pctōr capax
est grē. vñ magis ē aptus ad suscipiendū
h̄ sacr̄m q̄ꝫ q̄cunqꝫ alia creatura irronal᷑.
vñ maxie inordinate vterer᷑ h̄ sacr̄o: qui
ꝓijceret ip̄m canib⁹: vel ꝓijcēt ip̄m i lutuꝫ
ad cōculcandū. h̄ Tho.3.q.80.ar.3.c 3ᵐ.

S Equit᷑ vidē de.2ᵒ.s. de his que hn̄t
retrahere ab h̄ sacr̄o ꝓp̄ feditateꝫ
vt est pollutio nocturna ⁊ similia.
Circa qđ queruntur plura.s. vtruꝫ pollutio
nocturna: ⁊ q̄ pollutōnes hēant retrahere
a sūptōe eucharistie. R̄ᵒ in somnis nō pōt
eē pctm̄: pōt eē tn̄ effectus pcti: vel signū: ⁊
iđ ꝯsideranda ē cā nocturne pollutōis.
Sciēdū igit᷑ φ pollutio qn̄qꝫ ꝓuenit ex p̄
cedētibus cogitatōibus carnalibus. Hec
aūt qn̄qꝫ p̄nt eē sine peccato oīno. vt cum
qs cā lectōis vel disputatōis cogit᷑ de tali
bus cogitare. ⁊ si h̄ sit sine ꝯcupia ⁊ dele/
ctatōe: nō erūt cogitatōes imunde sed ho/
neste. ex q̄bus tn̄ pollutō seq pōt. vt pꝫ per
Augu. sup Gen. ad lr̄am li.12. ipa inqt fā/
tasia: q̄ fit in cogitatōib⁹ s̄monicināntis: cū
expssa fuerit in visiōe somniantis: vt inter
illam ⁊ ꝯiūctōem corpoꝝ nō discernatur
cōtinue mouet᷑ caro. ⁊ sequit᷑ φ cū motus
sequit᷑: h̄ tam sine pctō q̄ꝫ cū pctō a vigilā
tibus dicit᷑: qđ vt diceret᷑ ꝓculdubio co/
gitatū est. qn̄qꝫ vō sunt cogitatōes ꝑceden
tes cū ꝯcupia ⁊ delectatōe: ⁊ si assit cōsen
sus erit pctm̄ mortale: sin autem veniale.
Qn̄qꝫ pollutio ꝓuenit ex supfluitate cibi: ⁊
potus: ⁊ h̄ etiā pōt esse veniale: vl᷑ mortale
qn̄qꝫ ꝓuenit ex īfirmitate nāe: q̄ nō ē pctm̄
vñ ēt qdā vigilādo sine pctō fluxū semis
patiunt᷑. qn̄qꝫ ex supfluitate nāe: q̄ etiam
est sine pctō. puta qꝛ semē qđ fluit est sup/
fluitas sanguinis s̄m ph̄ꝫ. Qn̄qꝫ ex demo
nuꝫ illusiōe: q fantasmata mouere possūt.
ex quoꝝ apparitione pollutio sequit᷑. hoc
aūt quādoqꝫ ꝓuenit ex ꝑcedenti negligen
tia ꝑparationis ad deuotōem vel oronem:
q̄ pōt eē veniale pctm̄ vel mortale. qn̄qꝫ ēt
ex nequitia demonū impedire volentium
a receptōe huius sacr̄i. Si igit᷑ pollutio no
cturna ꝓueniat ex aliq̄ predictaꝝ cārum
q̄ cum mortali pctō p certo vel ꝓbabiliter
timet᷑ eē. Dicēdum ē φ actio īpedit sūptō
nem hui⁹ sacr̄i. qꝛ lꝫ ipa s̄m se nō possit eē
mortale pctm̄. hꝫ tn̄ mortale pctm̄ ānexū
rōne sue cāe. Si vō ꝓueniat ex cā que sit
tm̄ pctm̄ veniale: nō impedit actio ita.s. φ
hō sumēdo sit reus corpis ⁊ sanguinis dñi.
impedit tn̄ de cōgruo ꝑpter duo q̄ꝝ vnum
sp̄ accidit.s. feditas corpalis: cū qua ꝑpter
reuerentiā sacr̄i nō decet accedē ad altare.
Uñ ⁊ volētes tāgere aliqđ sacr̄m manus
lauāt: nisi forte talis imūdicia sit ꝑpetua vl᷑
diuturna: vt ē lepra vel fluxus sanguinis
vel aliqd aliud. 2ᵐ ē euagatio mētis: que
seq᷑ pollutōem nocturnā: ꝑcipue qn̄ cum
turpi cogitatōe vel imaginatōne cōtingit.
De pollutiōe vō q̄ ꝓuenit ex crapula ve/
niali distinguit᷑ in decreto. qꝛ aūt sentit᷑ in
somnijs imaginatio turpis: ⁊ sic impedit d
ꝯgruo tam a sūptōe hui⁹ sacr̄i q̄ꝫ a confe/
ctōe. Aut nō sentit᷑ ⁊ sic n̄ īpedit a sūptiōe
hui⁹ sacr̄i. īpedit tn̄ de ꝯgruo a ꝯfectōe. Si
vō pollutio ꝓueniat ex cā q̄ sit sine pctō:
ex nāe supfluitate: vel īfirmitate: nō est ti/
mēdū. qꝛ vt dicit Greg. hāc anim⁹ nesciens
ptulisse magis dolēdus ē q̄ꝫ fecisse. vnde a
neutro īpedit. Et idē dō est qn̄ pollutio pro
uenit ex cogitatōne q̄ fuit oīno sine pctō.
Pollutio vō q̄ ꝓuenit ex diabolica illusi/
one: ⁊ si sine pctō sit: īpedit tn̄ de ꝯgruo. vñ
Isi. qsqs nocturna illusiōe polluit᷑: licꝫ ex
memōiā turpiū cogitationū se putat. sq̄ tn̄
tm̄ vt hic temptaret᷑ culpe sue attribuat
suāqꝫ immunditiaꝫ statim fletibus tergat.
Si tamen euidenter appareat φ diabolus
conatur auferre fructum eucharistie pōt. ft
cōmunicare si nō dedit cām pollutioni: sed
magis cām contrariā: ⁊ hoc sepe accidit ī
festis: qn̄ est cōcandum. vt legit᷑ in colla/
tionib⁹ patrū. φ cum qdaꝫ frater pollutōēꝫ

pateretur semper in festis: qñ erat cõicanduum. seniores ɔpto q̄ ab eo nulla ꝓcesserat cã decreuerunt q̄ ꝓpter hoc nullo mõ a cõione cessaret: ita cessauit illusio demonum. Intelligendũ tñ q̄ impedire tenetur cõ ex ɔtrietate puenit: postponi dꝫ ꝓpter aliquã necessitatẽ. puta vt Grego. dicit. ⁊ h̃etur di. 6. testim̃. cũ forsan aliqñ dies festus exigit i quo p̃latus celebrare consueuit: aut exhibere mysteriũ p eo q̄ alius presbyter deest ⁊ necessitas cogit. ⁊ iste modus dicẽdi cõsonat vbis Grego. ⁊ Isi. que habent̃ di. 6. testim̃. ⁊. c. non est pctm̃. Si g̃ queratur vtrũ semp qñ quis polluit̃ cessare debeat. Dicendũ q̄ si sentiat ingnationem illam inclinasse multum aiam. consulẽdũ esset ei q̄ faceret sacramento reuerentiã. si aũt magis expeditam aĩam sentiat: ⁊ vlterius deuotio vel solennitas: vel aliud qd̃ multũ recompenset ad sumendũ trahat. tunc arbitror ipꝫ sine remorsu ɔscie accedẽ posse hec Bon. 4°. dis. 12 p. 2. q. 2. ar. 3. o. ¶ Itẽ sm̃ Tho. 4°. di. 9. ar. 4. q. 2. c. 3m. pollutus tali pollutione: q̃ non impedit necessario. debet celebrare p alio q in pctõ mortali eẽt ne celebrando mortalit̃ peccaret. ¶ Utrũ pollutio q̃ in somno incipit: ⁊ i v gilia desinit pctm̃ sit. R° sm̃ Tho. vbi. s̃. q. 1. c. 5m. pollutio q̃tumꝫ ad meritum vel demeritum magis iudicat̃ sm̃ pncipiũ q̃ sm̃ finẽ. qꝛ corporalis motus nõ ptinet ad meritũ vl̃ demeritũ: nisi sm̃ q̄ a volũtate cãtur. ex q̃ aũt ille motus est excitatus in dormiendo nõ subiacet vlterius volũtati vigilantis. nec reputat̃ euigilasse dormiens quousq̃ recuperauerit vsũ aut visũ. põt tñ ɔtingere q̄ in ipa euigilatõe pctm̃ oriat̃. s. si pollutõ placeat ꝓpter delectatõeꝫ. q̃ q̃dẽ ɔplacentia si sit ex surreptõe erit venial̃. Si aũt cum cõsensu deliberatiuo: ⁊ pcipue cũ appetitu futuri. est mortalis. Illa tñ ɔplacentia nõ facit pteritaꝫ pollutõem eẽ pctm̃: qꝛ non ẽ eius cã: s ipa in se ẽ pctm̃. si aũt placeat vt est nãe exoneratio: nõ est pctm̃. ¶ Utrum pollutio ɔiugalis debeat retrahere a sumptione eucharistie. R° coitus ɔiugalis si sit sine pctõ. vt si fiat cã ꝓlis generande: vel debiti reddendi. nõ alia rõne retrahit ab hoc sacramẽto quã pollutio nocturna: que accidit sine pctõ. s. ꝓpter imũdiciã corporis ⁊ distractõem mẽtis. rõne cuius dicit Hiero. sup Math. ⁊ h̃etur. 33. q. 4. sciatis si panes ꝓpositiõis: ab his q vxores tetigerãt comedi nõ poterant. q̃to magis panis q de celo descendit: nõ põt ab his q ɔiugalibus paulo ante adheserũt amplexib⁹ violari. nõ qꝛ nuptias ɔdemnem⁹. s quia eo tpe q̃ carnes agni pascalis manducaturi sumus: a carnalibus opibus vacat̃ dẽm⁹ s qꝛ hoc sm̃ ɔgruitatẽ nõ sm̃ necessitatẽ est intelligendũ. id dicit Grego. ⁊ h̃etur. e. q. 4. vir cũ ꝓpria. q̄ talis est suo iudicio relinquẽdus. Si aũt voluptas dñet̃ in ope carnis. vt ibidẽ Grego. sbdit. tunc phiberi debet: ne accedat ad hoc sacrm̃: nisi prius fuerit lotus aq̃. s. penitentie. Aliqui tamen distiguũt q̄ voluptas pt dñari dupliciter. s. aut ita q̄ moueat ad cognoscẽdum ꝓpter fornicatõem vitandã. ⁊ sic dꝫ abstinere õ ɔgruo. aut ꝓpter explendaꝫ libidinẽ. ⁊ sic abstinẽ debet necio qñ cognoscit vxorem vt meretricẽ. 33. q. 4. vir cũ ꝓpria. in tex. ⁊ i glo. ¶ Iteꝫ nõ q̄ de con. di. 2. oĩs homo. dr̃ q̄ q vult cõicare debet abstinẽ ab vxore ꝓpria trib⁹ aut. 4. aut. 5. diebus. ⁊ intellige sm̃ Io. q̄ debet abstinẽ q̃tum est in se ⁊ nõ dꝫ exigẽ. s exactus tenet̃ reddẽ. sed illud nõ ẽ pceptum: s consiliũ. ¶ Utrũ mulier mẽstruata arceat̃ a pceptõe corporis xpi. R° q̄ nõ. nec etiã mulier statĩ p⁹ ptũ qꝛ illa imũditia ẽ pure nãl̃. si tñ ex reuerẽtia recipe ñ psumit: vel qd̃ pl⁹ ẽ ab igressu ecclie abstinẽ voluerit ẽ laudãda. si tamẽ recepit nõ est iudicãda. di. 5. c. i. ⁊. c. ad ei⁹. ⁊ ex̃ de puri. c. vno. Silr̃ dici põt de illa infirmitate q̃ dr̃ Leui. 15. feminis flux⁹. ¶ Utrũ somniũ hõicidij ipediat. R° somniũ hi⁹ nõ iducit imũdiciã corporis: nec tantã distractõem mẽtis. sic sõniũ fornicatõis ꝓpter intẽsiõeꝫ delectatõis. si tñ somniũ hõicidij ꝓueniat ex cã: q̃ est pctm̃ mortale impedit rõe sue cãe a sumptiõe sacramenti. h Tho. 3. q. 80. ar. 7. c. 5m.

SEquit̃ vidẽ de. 3°. s. de his q̃ hnt retrahẽ a sũptiõe eucharistie. ꝓpter statum ɔgruitatẽ. Et circa h q̃rũt̃ plã. s. vtꝝ cib⁹ vel pot⁹ ãsũpt⁹ ipediat sũptõem hui⁹ sacri. R° q̄ sic. ex̃ de cele. mis. ex pte in tex. ⁊ glo. o. Et h triplici rõne. p̃ vt Aug⁹ dic̃ ob honorẽ sacri: vt. s. pus in os itret nõdum infectũ aliq̃ cibo vel potu. de cõ. di. 2. liqdo. 2°. ꝓpter significatõeꝫ: vt. s. det̃ intelligi q̄ xp̃us q ẽ res huius sacri. ⁊ charitas eius primo fundari debet in cordibus nostris. sm̃ illud Math. 6°. primũ querite regnum dei. 3° ꝓpter piculũ vomitus vel ebrietatis: que qñq̃ ɔtingunt qñ hoĩes iordinate potib⁹ vl̃ cibis vtũt̃. sicut

Aplus dicit.i.Cori.xi.Alius qdem esurit alius autẽ ebrius est. Excipiunt tñ infirmi:qui statim sunt cõicãdi:etiam p⁹ cibũ si de eorꝫ piculo timet:ne sine cõione decedant.quia necitas legem nõ habet.de cõse.di.ii.presbr. Presbr infirmũ statꝫ cõicet:ne sine cõione decedat.Caplm autẽ illud qd habet de cõse.di.i.sacramẽta. Sacramẽta ingt altaris nõ nisi a ieiunis celebrent pter diem:quo cena dñi celebratur.loquit de cõsuetudine aliqñ apud aliquos obseruata:ad repñtatiõez cene domini die illa.s.Iouis sacte.vt a nõ ieiunis corpus xpi sumeret.sed hoc mõ est obrogatũ.vt.n.dicit Augu.c.pdicto.p vniuersum orbem mos ille seruat:vt.s.corp⁹ xpi a ieiuno sumat. ¶ Sed obijcit q dñs dedit hoc sacramentũ aplis post cenã.Io xiii. Rndeo q illa hora cõueniens fuit prime instõni.vt dictum fuit.s.sed nõ cõuenit nr̃o vsui.qr institutio respicit effectum sacramẽti.sed vsus vlteri⁹ idoneytatẽ suscipiẽtis.vt qr homo plenus nõ est aptus ad pagendũ spũalia.ideo hoc seruare nõ debet ecclia. Nec est silẽ de aplis.qr ipi solũ comederãt exemplo xpi.ꝛ cõmederãt cibũ pascalẽ:qui quodãmõ spũalis erat q̃tum ad rõnem significãdi. ¶ Utrꝫ sumptio aque vel alterius potus vel cibi i minima q̃titate:vel etiam reliqarꝫ cibi i ore remanentiũ impediat. R⁹ duplex est ieiuniũ.s.nãe:qd dicit pnatiõez cuiuscũqs pasumpti p modum cibi vel potus:ꝛ tale ieiuniũ requirit ad hoc sacramẽtũ pter pdicta.ꝛ ideo post sumptiõem aque vel alterius cibi vel potus vel medicine:etiã in minima quãtitate:nõ licet sumẽ hoc sacramentũ.ꝛ qui cõ fecerit:excõicatiõi subiacebit.al's bñficio erit pnandus.ar.c.x. de accusa.si cõstiterit.ꝛ.7.q.i.nihil.vbi dr. Nihil refert vtrꝫ aliqd hi⁹ nutriat p se vl' cũ alijs:dũmõ sumat p modum cibi vel potus. Reliquie tñ cibi remanẽtes in ore:si casualiter deglutiant:non impediũt.quia non trahiciũt per modum cibi vel potus sed p modum saliue.Et eodem mõ est de reliqujs aque ꝛ vini:quibus os abluitur dũmõ non trahiciant in magna quãtitate:sed p mixta saliue:qd vitari nõ potest. hec Tho.ꝫ.q.80.ar.8.c.4ᵐ.Fm etiam Richar.4.di.8.q.ꝫ.arti.ꝫ.Si presbr añ missam os suum pter reuerẽtiam sacramẽti aqua lauet:ꝛ a casu aliq̃ gutta aque illius stomachũ intret:non pter hoc tenetur missam dimittere celebrare:maxie in die solenni.qr hoc non videt impedire dignã pparatiõem presbri:nec reuerẽtiam sacramenti.Et de silibus idem iudiciũ habeat. Et eiusdem snie est Hosti. Secus est si ex pposito illam guttaꝫ deglutiret. Sꝫ vtrꝫ qs est ar.ix.q.6.c.i. Aliud ẽ ieiuniũ ecclẽ qd cstatuit ad carnis maceratiõem. ꝛ istud non impedit pter pdicta.qr pdicta non multũ nutriunt:sed magis ad alterãdum sumunt. ¶ Utrꝫ cibus vel potus passum ptus in nocte pfunda impediat. Rndeo lꝫ pncipium diei fm diuersos diuersimode sumat.ecclia tñ fm curiam Romanã diem incipit a media nocte:ꝛ finit in medio noctis sequẽtis.c.x. de of.indi.del. cõsuluit.ꝛ ideo si post mediaꝫ noctem aliquis aliqd sumpserit p modum cibi vel potus: nõ põt eadem die hoc sacramentũ sumẽ. potest vo ante mediam nocteꝫ. Nec refert vtrꝫ post cibum vel potũ dormierit:aut etiã si cibus digestus sit quo ad pceptum Refert autẽ quo ad turbatiõem mentis quã homies patiunt pter insomneitatẽ vl' indigestiõem:in qbus sumens pturbat. Jõ ad sumptiõem huius sacramẽti ineptus reddit.hec Tho.ꝫ.q.80.ar.8.c.5ᵐ.Hosti. autẽ dicit.q presbr cibo vel potu sumpto p nimia siti celebrare poterit si tanto tempore dormierit:vl' etiã sine dormitõe quieuerit q cibus digestus esse possit.Sꝫ ego no credo sibi.qr quantũcũqs dormierit de mane vsqs ad nonã:nõ posset dici q ieiunus eẽt.loquẽdo de ieiunio qd requiritur ad hoc sacrm. ¶ Utrꝫ hoc sacramẽto sũpto liceat statim cibum sumere: vel potuꝫ ¶ Rndeo.maxia deuotio requirit in sumptiõe huius sacramẽti. quia tũc percipit eius effectus.hec autem deuotio magi impedit per pcedentia q̃s per sequẽtia.ꝛ ideo magis est institutum q homies ieiunent ante sumptiõem huius sacramẽti q̃s post Debet tamẽ esse aliqua mora inter sumptiõem huius sacramẽti:ꝛ alios cibos.s. vsqs ad cõsumptiõem illarũ specierũ:siue alteratiõem pter reuerẽtiam.quia tamẽ illa alteratio cito fit.non optet q mora sit multum magna.Unde ꝛ vniuersa oratio actiõis gratiarũ post cõmunionẽ dicet. ꝛ cõmunicãtes etiam dicant suas oratiões priuatas.Scdm tamen antiquos canones statutum fuit a papa Clemente tertio vt habet de consecra.distinctiõe ꝫᵃ. tribus. ver.si igitur.q si mane cõmunicãt

portio edit᷑.ergo ieiunēt vsq; ad sextā qui
eam sumpserūt.⁊ si hora tertia vl᷑ quarta
acceperūt ieiunēt vsq; ad vesperā. Antiq-
tus.n.rarius missarū solēnia celebrabāt᷑
⁊ cum maiori p̄paratōe. Nūc autē quia
frequētius oportet sacra mysteria celebrare
non posset de facili obseruari. ⁊ ideo est p
cōsuetudinē ɔ̄trariam abrogatū. hec Tho.
3.q.80.artī.8.c.6ᵐ.

¶ De efficacia sacri eucharistie.ti.19.

Deinde cōsiderādum est de effi
cacia sacramēti eucharistie. ⁊
p̄mo quis sit effectus huius sa
cramēti. 2º in qbus habeat ef-
fectum. Circa p̄mum sciēdum ꝙ p hoc
sacramētum p̄mo gr̄a cōfert᷑. omnē enim
effectum quē facit cibus ⁊ potus quātum
ad vitam corpalem: facit etiā h̄ sacramē
tum quātum ad vitā spūalem. Jo.6º. Ca-
ro mea vere est cibus: ⁊ sanguis me⁹ vere
est potus. vnde reficit spūalit᷑: qḋ sine gra
tia ee nō potest. vnde hoc sacramētum
gr̄am cōfert. cōfert᷑ autem gr̄a spūaliter
cum virtute charitatī. vnde Dam. cōpa
rat ip̄m carboni. Carbo.n. non est simpli
citer lignū: sed igni vnitū. ita ⁊ panis iste
non est simpliciter panis: sed panis cōiun-
ctus diuinitati. Sicut autē dicit Greg. in
omel. pent. Amor dei non est ociosus ope
rat᷑ enī magna si est. ⁊ ideo per hoc sacra-
mētū quātū est de sui virtute nō tm̄ habi
tus gr̄e ⁊ virtutis cōfert᷑: sed etiam exci-
tat᷑ in actuz s̄m illud. 2. Cor. 5. Charitas
Christi vrget nos. Inde est ꝙ ex virtute
huius sacramēti aīa spūaliter reficit᷑ per
hoc ꝙ delectat᷑ ⁊ quodāmō inebriat᷑ a dul-
cedine bonitatis diuine s̄m illud Cant. 5º.
Comedite amici mei: ⁊ inebriami chari-
simi. 2º virtutes augent᷑: sicut per cibum
corpalē corp⁹ augmētat᷑. Hinc Diony.
dicit ꝙ eucharistia pfectiuam habet vir-
tutem: qḋ non esset nisi p augmētum vir-
tutum. 3º peccata venialia remittūt᷑ per
que feruor charitatis minuit᷑: sicut p cor
poralē cibū restaurat᷑: qḋ quotidie deper
dit᷑. vn̄ Amb. li. de sacramētis dicit ꝙ ille
panis quotidie sumit᷑ in remediū quoti-
diane fragilitatis. Remittunt᷑ autē p hoc
sacramētum nō omia venialia: sed plura
vel pauciora s̄m ꝙ homo magis vel mi-
nus se disponit: ⁊ charitas vigorat᷑ cōtra
illa. remittit᷑ autem illud veniale vel illa

ad cuius vel quorū remissiōem homo ma
gis se disponit. hec Bon. 4. dis. 12. par. 2.
q. 1. arti. 2. c. 2ᵐ ad oppo. ⁊ Pe. 4º. di. 12.
q. 4. arti. 1. q. 2. c. 1ᵐ. 4º etiā qñ p remit
tit᷑ pctm̄ mortale: vt quādo sumit᷑ ab eo q
est in peccato mortali: cuius cōsciam non
habet: ⁊ affectum. forte enī p̄mo non fuit
cōtritus: sed deuote ⁊ reuerēter accedens
cōsequit᷑ per hoc sacramentū gr̄am chari
tatis: q̄ cōtritiōez pficit: ⁊ remissiōez pctī
5º homi tam sumenti ꝙ̄ etiam offerenti:
ꝙ̄ etiam illis p quibus hoc sacramētum
offert᷑: s̄m modum ⁊ quātitatem sue deuo
tōis ⁊ feruoris pena peccati remittit᷑. 6º
homo a peccatis p̄seruat᷑. tum quia p ip̄z
spūaliter roborat᷑ s̄m illud psal. Panis
cor ho. cōfirmat. tum quia p ip̄m insinuatur
est signū quoddā passiōis xp̄i: per quā de
uicti sunt demones: impugnatio demonū
repellit᷑. vnde Chrisost. dicit super Jo. Ut
leones flammā spirātes: sic ab illa mensa
discedim⁹ terribiles effecti in dio. De hu
ius sacramēti efficacia loquens Innoc.
⁊ q̄si omēs eius effectus supdictos breui-
ter cōprehēdens dicit. Eucharistia liberāt
a malo. cōseruat in bono. delet venialia. ⁊
cauet mortalia. huius etiam virtute sacra
menti: omēs virtutes augent᷑: oīum gra-
tiarū fructus exuberāt. Impedit᷑ autē ef
ficacia huius sacramēti aliquo mō per ve
nialia. Peccata autē venialia dupliciter
accipi possūt. Uno mō put sunt p̄terita.
Alio mō put sunt actu. Primo qdē mō
peccata venialia nullo mō impediūt effe
ctum hui⁹ sacramēti. Pōt enim cōtingere
ꝙ aliqs post multa pctā ɔmissa venialia
deuote accedat ad hoc sacramētū: ⁊ ple-
narie cōsequat᷑ huius sacramēti effectū.
2º autem mō peccata venialia nō ex to
to impediūt huius sacramēti effectum. sed
in parte. dictum est enī ꝙ effectus huius
sacramēti nō solum est adeptio habitual᷑
gratie: ⁊ charitatī. sed etiam est quedā re
fectio actualis spūalis dulcedinis. que q-
dem impedit᷑ si aliquis accedat ad hoc sa
cramentū mente distracta p peccata ve-
nialia. non autem tollit᷑ augmētum spūa
lis gratie: ⁊ charitatis. Cum omibus p̄di
ctis cōuenit Tho. 3. q. 79. a.

Sequitur videre de secūdo. scz in
quibus habeat efficaciā sacra
mentum eucharistie. Et cir-
ca hoc queruntur plura. scilicet Utrum
habeat efficaciam in quolibet viro iusto.

Rndeo sacramētum nō habet efficaciaȝ
in aliquo nisi digne accedat. digne autem
accedit q se pparat sicut debet. Tantū vō
sacramentū accipe sicut aliū cibuȝ nō est
cōgruum: nec fructuosū erit. quia in hoc
sacramēto est psens dina maiestas: et sum
ma exprimit charitas. iō debet recipi cuȝ
honore et deuotiōe. et quia sic nō recipitur
tantus hospes in immūdo hospitio: neces
se est vt homo deo hospitiū pparet p sui di
iudicatiōem. et quia nullus hospitiū ho
spiti parat: nisi cum cognoscat. necesse ē q
istum cibum ab alijs discernat. Ad hoc
ḡ q hoc sacramentū in aliquo habeat ef
ficaciā: optet pmo istū cibū ab alijs discer
nere p fidem. 2° hospitiū parare p sui pro
batiōem. 3° in hospitio parato recipe cuȝ
honore et deuotiōe. Primū et 2m habem⁹
i. Cor. xi. Primū ibi Nō diiudicās corp⁹
xpi. 2m ibi Probat autē seipm homo. 3m
i Zacheo. Et qr multi recipiūt h sacramē
tum: qui se nō pparant debite. ideo multi
imbecilles et infirmi et dor. multi. ¶ Cum
ḡ querit vtrū vir iustus recipiat sacramē
ti efficaciam. Dicēdum q si pparat se re
cipit. Aliogn si ex q̄dam corruptiōe vl di
stractiōe non pparet se debite: aut nullam
aut modicam reportat efficaciā. lȝ non in
currat mortalē offensiōem. hec Bon. 4°.
dis. 12. par. 2. q. i. arti. i. c. ¶ Utrū h sacra
mentū in aliquo pctōre efficaciam habe
at. s. qui est in mortali pctō. Rndeo nō est
limitāda dei largitas: qn in hoc sacramen
to possit facere et aliquādo faciat ois cul
pe remissiōem. sed sm forū cōe et generalē
ratiōem institutiōis huius sacramēti. Di
cendū est: q istud sacramētū datum est i
cibum illis qui sunt de corpe xpi mystico.
et omēs tales habēt charitatē. ideo effectū
habet in solis iustis. effectus autē in iusti.
est liberatio a culpa veniali: et pseruatio a
mortali. vt. s. patuit. hec Bon. 4. dis. 12. p.
2. q. i. ar. 2. c. Utrū hoc sacramētum psit
tm̄ sumētib⁹. Rndeo q nō. sed etiā alijs.
Nam sicut dictum est hoc sacramētū nō
tm̄ est sacramētum: sed etiā sacrificiū. In
q̄tum enī in hoc sacramēto repsentat pas
sio xpi per quam xps obtulit se hostiam
deo. vt dicit ad Eph. 5. habet rōneȝ sacri
ficij. sed inquātuȝ in hoc sacramēto tradi
tur inuisibilis gratia sub visibili specie ha
bet ratiōem sacramēti. sic igit hoc sacra
mentū pdest sumētibus: et p modū sacra
menti: et per moduȝ sacrificij. qr p omib⁹

sumentib⁹ offert. dicit enī in canone mis
se. Quotqt ex hac 2c. vsq. Gra replea
mur. Sed alijs qui nō sumunt pdest per
modū sacrificij: inquātum p eorū salute
offert. Unō et in canone misse dicit Me
mento 2c. vsq Incolumitat sue. et vtrūq
modum cōficiendi exprimit Dñs Math.
26. Qui p vobis. s. sumētibus et p multis
s. alijs effundet in remissiōem peccatorū.
hec Tho. 3°. q. 79. arti. 7. c. ¶ Utrū hoc sa
cramētum habeat suū effectum in omib⁹
p quibus offert. Rndeo q nō. Nam sic
passio xpi pdest qdem omibus q̄tuȝ ad
sufficiētiam et ad remissiōem culpe et ade
ptiōem gr̄e et glorie. sed effectum non ha
bet nisi in illis qui passiōi Christi cōiun
gunt per fidem et charitatē. ita etiam hoc
sacramentū qō est memoriale dñice passi
onis: non habet suum effectum nisi in il
lis qui cōiungunt huic sacramēto p fidē
et charitatem. Unō Augu. dicit ad Rena
tum. Quis offerat corpus xpi: nisi p his
qui sunt membra xpi. Unō et in canone
misse non orat p his qui sunt extra eccli
am. Illis tm̄ pdest plus vel minus sȝ mo
dum deuotiōis eorū. hec Tho. 3. q. 79. ar.
7. c. 2m. Utrū sumere plures hostias cō
secratas simul in eadem missa magis p
sit sumenti: vel etiam illis p qbus sūt ob
late: q̄ sumere vnā tm̄. Rndeo q nō. nā
sumptio ptinet ad rōnem sacramēti. sȝ ob
latio ptinet ad rōnem sacrificij. et iō ex h
q aliquis sumit corp⁹ xpi sel vel pluries
nō accrescit alijs aliqō iuuamen. silr etiā
nec ex hoc q sacerdos cōsecrat plures
hostias in vna missa multiplicat effectus
huius sacramēti. qr non est nisi vnum sa
cramētum. nil enī plus est virtutis in mul
tis hostijs cōsecratis q̄ in vna. cū sub oi
bus et sub vna non sit nisi totus xps. Unā
nec si aliquis plures hostias cōsecratas
in vna missa simul sumat: pcipit maioreȝ
effectum sacramēti. In plurib⁹ vō missis
multiplicat sacrificij oblatio. et ideo mul
tiplicat effectus sacrificij. hec Tho. 3°. q.
79. arti. 7. c. 3m.

Explicit liber 4⁹.

¶ Registrũ cartaꝝ
4. pmorũ libro
rũ huiꝰ summe.
a
¶ vacat
vacat
in nomine
ad hoc
licꝫ tamen
ad cor.
b
¶ dicitur de
hiere. 8°
alium est
causatur
non debemus
c
¶ et ex causa.
Hosti. vero.
obligaret
nisi absolutus
circa nonum.
d
¶ vincere
c stinctus
reuocari.
monachus
implcretur.
e
¶ circa 3m
in esse
non est
periculum
licet.
f
¶ vel hereticos
nisi facultates
eius nunquid.
si etiam
probabiliter.
g
¶ illarum hẽant
hec 2a
renunciauit
considerare.
h
¶ siue ꝯuentõalis
e. cum.
absoluunt
accuses. qr
hh
¶ peccat
circa 3m
isti sunt
diligentia.
k
¶ Sequitur vidẽ
superioris
de causa
gratuitis
sub ꝑcipitatõne
lz
¶ vero qr
postea
obstat illud
multitudinem
large vtitur
l
¶ gratiaꝫ
proueniens
sicut illud
ꝛ ideo
ꝛ hoc est
m
¶ ad equalitatem
incorporari
ꝛ passionis
homo maxime
vel prelato
n
¶ forte habent
de pe.
seruat.
modo est
paribus dico.
o
¶ vno mõ
sed potest
presidet
est quedam.
p
¶ istius
semper
Sequit videre
Rñdet her.
ꝛ continet.
q
¶ ff. de pac.
periculum
Hos. octa°
contrahentem.
valet habenti.
r
¶ aut res
ius. extra
emunt ab
licet exigere
vel heres.
f
¶ etiam hosti.
ꝛ sic
causas
quod parꝫ
acquisitum
t
¶ speratur
deponenti
potest esse
titulo qui
circa 2m
v
¶ morte secuta
sunt extorta
heres eligere
cui monasterio
x
¶ superstites
instituẽdo
insti. de fi.
etiam catholicis
y
¶ recitari
de benef. ff.
contentis.
3a pauperibus.
aa
¶ tituli huius
ideo ita
coopatur.
qꝛ inueniatur
aliquid qd
bb
¶ circa 4m
vt ab alijs
ad parentes.
illo plus
sicut autem.
cc
¶ cernatur
est ibi
maioris
ipa celebratione
enim feruorem
dd
¶ voces populi
est autem
sumendum.
remedia.